

Mvù Ngòη Feê

Cameroon Mambila 2001 Edition

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society (dbs.org) for non-commercial use.

This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matíô	4
Mârk	36
Lûk	56
Jâη	90
Seé b.....	114
Rôm.....	144
1 Kôrênt.....	159
2 Kôrênt.....	173
Galatî	182
Efêse	187
Filîp	192
Kolôse.....	196
1 Tesalonîk	200
2 Tesalonîk.....	203
1 Timotê	205
2 Timotê	209
Tîte	212
Filemôη.....	214
Hebreêh	215
Jâk	226
1 Piêr	230
2 Piêr	235
1 Jâη.....	238
2 Jâη.....	242
3 Jâη.....	243
Jûde.....	244
Mvù vuû	246

Matíô

Dògòtì b̀ ǹ ǹar Yeésò ké jomo (Lùk 3:23-38)

1 Hèn né dògòtì b̀ ǹ ǹar Yeésò *Kristò. À né *ndùtè ndùtù Davíd; Davíd né ndùtè ndùtù Abrahâm.
 2 Abrahâm né tele Isâk; Isâk né tele Jakôb; Jakôb né tele Júdá b̀ b̀ bei mé b̀ ò ò ò seèn; 3 Júdá né tele Farésà b̀ Jará, meí b̀ ò ò ò né Tàmár. Farésà né tele Eserôm; Eserôm né tele Àrâm; 4 Àrâm né tele Aminádàb; Aminádàb né tele Násòh; Násòh né tele Salomòh; 5 Salomòh né tele Boájà; meí Boájà né Rahâb; Boájà né tele Obêd; meí Obêd né Rùt; Obêd né tele Jèsè;
 6 Jèsè né tele mgbè Davíd. Davíd né tele Salomòh; meí Salomòh lé naâ veèh Yurî; 7 Salomòh né tele Roboâm; Roboâm né tele Abíà; Abíà né tele Àsâf; 8 Àsâf né tele Jósáfà; Jósáfà né tele Jorâm; Jorâm né tele Osíà; 9 Osíà né tele Joátàm; Joátàm né tele Àkàsà; Àkàsà né tele Èsékià; 10 Èsékià né tele Manasê; Manasê né tele Amòh; Amòh né tele Josià; 11 † †† Josià né tele Jekoniâ b̀ b̀ ò ò ò seèn. Sâ né nàm mé b̀ lé sie njií naâ b̀ *Iseràlà b̀ ké Babilôn teèn.
 12 B̀ yeé sie njií gi aá b̀ Iseràlà b̀ ké Babilôn sâ, Jekoniâ ñar Sabatiêl; Salatiêl né tele Sorobábèl;
 13 Sorobábèl né tele Abiúda; Abiúda né tele Elíákim; Elíákim né tele Asòr; 14 Asòr né tele Sàdòg; Sàdòg né tele Akim; Akim né tele Eliyúda; 15 Eliyúda né tele Eleasâr; Eleasâr né tele Matám; Matám né tele Jakôb; 16 Jakôb né tele Josêf sî Marí. Marí né meí Yeésò. B̀ Yeésò yilá cu né *Ǹ ǹar C̀h nd̀.
 17 Yuoò ké jomo yoòr Abrahâm, nde ba mé Davíd né b̀ mbei ñar yulà c̀òb̀ nèà; yuo cuù mé Davíd, nde ba lé nàm mé b̀ lé sie njií naâ b̀ huaán Iseràlà ké Babilôn teèn sâ, né mbei ñar yulà c̀òb̀ nèà; yuoò teèn sâ, nde wa mé ñar Yeésò Ǹ ǹar C̀h, né cu mbei ñar yulà c̀òb̀ nèà nd̀.

Ñar dé Yeésò *Kristò (Lùk 2:1-7)

18 †† B̀ lé ñar naâ Yeésò Kristò faá bèh mân: Meí seèn Marí lé naâ veèh Josêf; sâ b̀ sua kwaá nées b̀ lòu ye. À ñene, à baá mé lèi, sâ à nées síb kó ñgwéeh ye; Cúcuí Ñagâ lé ménâ b̀ ò ò ò naâ kó. 19 Josêf si seèn lé naâ ǹ ǹar d̀l̀à-C̀h. À yeé ñene aá ménâ, à gwàn ñgwéeh b̀ cie

† 1:11 2 Rois 24:14-15; 2 Chr. 36:10; Jér. 27:20 †† 1:11 2 Rois 24:14-15; 2 Chr. 36:10; Jér. 27:20 † 1:18 Lùk 1:27

tueé sòòm, à kaga lom aá ndòn, ye nyí nde né bú lè nábe ñgòón kó. 20 À yeé baá ménâ munó den, cili C̀h Ǹ ǹar Dueè ñene yuo kelà toò seèn lè vuù, ye bú a: «Josêf, ndùtè ndùtù *Davíd, té vèh. Wèh veèh yeé Marí doò weèh; à ma mé lèi hueèh ña né mé terreb Cúcuí Ñagâ. 21 †† À nde né huaán dé síb ñar, wò yilá bú Yeésò, †† à yili sòòm nde né dà m̀ b̀ dé seèn te veèn b̀ ò ò ò kó.»
 22 Sâ d̀òh b̀ gi né te yuo faá C̀h lé tueé keèh naâ sònò sòn-seèn déi n, ye: 23 ††† «Mbò yàgà déi nde né lèi weh, à ñar huaán dé síb, b̀ yilá bú Èmánuel.» Èmánuel sâ tueé né ye: C̀h baá ká lètenè beèh.
 24 Josêf nyimé yuoò nd̀, à b̀ ò ò ò faá cili C̀h Ǹ ǹar Dueè tueé naâ bú n: b̀ colo haá bú veèh seèn. 25 ††† B̀ bú ka ndagá bíli ñgwéeh, méménâ tóg Marí yeé ñar aá, Josêf yilá huaán Yeésò nd̀.

B̀ fém b̀ yuoò gè Bà

2 B̀ lé Yeésò ñar naâ ké Betelehem, § te tàbè Judè; cu sâ *Heròde lé naâ mgbè teèn kó. B̀ fém b̀ déi yuoò gè Bà, b̀ wa ké Jerusalem, 2 b̀ bie ye: «B̀ lé Mgbè b̀ *Jùf ñar naâ he wa? Béh lé ñene kò ò ò ò naâ mé mbentò seèn gè Bà; béh hèn ndeè né bú die weh.»
 3 Te mgbè Heròde yeé nde ñgweé njií mân, feh ñellé bú ter, mé b̀ Jerusalem b̀ mene; 4 à yilá bíli b̀ *ñgàh sèmè dé kokoò mé b̀ *ñjì-sòu te tàbè seèn d̀òh, à bie njií mé b̀, ye b̀ a: «B̀ l, ye, b̀ ndeè *Ǹ ǹar C̀h §† sâ ñar nde né he wa?» 5 B̀ ye bú a: «B̀ l, ye, b̀ ndeè bú ñar nde né ká te tàbè Judè hèn lè kó Betelehem mà. *Sòn-C̀h lé nyagá kwaá naâ te mvù ménâ kó, ye: 6 †††† Betelehem, wò jie né mbaá lètenè b̀ kó kokoò te tàbè Judè d̀òh, Mgbè Dueè yuo ndeè né beè yeé, te à feh dà m̀ b̀ ǹ ǹar mò *Iseràlà ceér.»
 7 Mgbè Heròde yeé ñgweé gi aá ménâ, à yilá nab njií b̀ fém b̀ doò ká toò seèn, te à bie ñgweé nyegé sònò b̀ ò ò ò cu mé mbentò sâ lé ba duòòm naâ teèn. 8 Jomo sâ à ye b̀ a: «Bí ndé-re, né ké Betelehem; bí f̀n nyégé ká huaán sâ bagasé, m̀ bí ñene aá bú, bí cuù, bí tueé keèh mè teèn; te mè nde ké toò seèn mé feh mò ménâ cemmé weh nd̀.»

†† 1:21 Lùk 1:31 †† Yeésò, mé ju hebreèh, tueé né ye: C̀h Dueè né ǹ ǹar yili sòòm. ††† 1:23 Es. 7:14 ††† 1:25 Lùk 2:21 § Betelehem mé ju hebreèh né: Gwà breéd. §† Ǹ ǹar C̀h: né Kristò. §†† 2:6 Mich. 5:2

⁹ Mgbè Heròde yeé tueé gi aá b́ m̀n, b́ s̀m gò. B́ ke mbentò mé b́ lé ñenè naà gè Bà doò baá cu toò b̀n baá kelá; b́ né ndeé, à né ka méménà baá ndeé den. B́ yeé wa baá ké teèn, mbentò ba ñebá le ké ter felè gwà mé huaán né teèn. ¹⁰ B́ yeé ñene k̀ aá ménà, vràb die, yo taré ñellé b́ d̀n. ¹¹ B́ samé yila nde gwò, b́ ñene ñjii huaán b́ meí seèn Marí, b́ cem-mé nde gi doó toò huaán, b́ komó l̀g b́ ba b̀n, b́ haá bele b́ b̀ ñjèh huaán feh hihiné, b̀ goó, b̀ san, mé b̀ kómó múmú. ¹² Jomo s̀ vùú kulu b́ nd, Càn ye b́ a: «M̀ b́ baá mé gò l̀, b́ té ké yoòr Heròde kélá cú.» Yeé baá ménà, b́ kela seér baá-re ceér dé hĩn, b́ nde cu l̀ b̀n.

Ké Ejíptò dula ndeé

¹³ B̀ fém b̀ doò yeé nde gi aá, cìli Càn Nùà Dueè nde ñené yuo kela cuù ké toò Joséf lè vuù, ye bú a: «Wùò ter, wèh huaán b̀ meí, b́ b́ d̀là ndé ké Ejíptò, b́ den den ké s̀, k̀ mè tueé cu aá wò k̀, b́ cu cuù ye; wanc̀ Heròde nde aá huaán f̀n, te à wula s̀m bú.» ¹⁴ Joséf komo wuo ter kwar nd, à weh huaán b̀ meí, b́ b́ dula ñaga cíbíteèn, b́ f̀n gò Ejíptò. ¹⁵ B́ ké teèn cer den ka ménà, t̀g nde wa mé cio Heròde. S̀ d̀n gi né te yuo faá Càn Dueè lé tueé keéh naà sònò sòn-seèn déi k̀, ye: «Mè yilá s̀m aá huaán mò ké Ejíptò kèn.»

B̀ huaán tet̀r k̀ré wulá

¹⁶ Heròde yeé ñgweé b̀ fém b̀ p̀ aá bú ménà, temé b̀g̀ ñaá bú ká jomo lè. À tema ñjii ye b́ ndé k̀rè wulá gí b̀ huaán dé sisiib ké Betelehem mé kuk-warè mene d̀n, wa b́ d̀m mé b̀ huaán mbem-b̀g̀, nde wa mé b̀ huaán dé nyèmà fèfà ma. À lé s̀ taán naà mé nyèmà mbentò, mé b̀ fém b̀ lé tueé naà bú doò. ¹⁷ S̀ d̀n gi né faá Jeremí *sòn-Càn lé naá gii tueé kwaá k̀, ye:

¹⁸ «Kéj baá ké Rámà silí, mbà né lom ter j̀g̀r ñaá. Né Ràchêl yueé den né b̀ ñuna. Ye b́ yì nyí be, b̀ huaán nyí kuú gi aá, nùàr té nyí b̀n g̀m d̀n.»

Ké Ejíptò cuú cuù

¹⁹ Heròde yeé kuú aá, cìli Càn Nùà Dueè nde ñené yuo kela cuù ké Ejíptò toò Joséf lè vuù, ²⁰ ye bú a: «Wùò ter, weh huaán b̀ meí, b́ b́ cu cu ké *Iserálà; b̀ mé lé gwaán naà huaán wulá doò kuú gi aá kèn.» ²¹ Joséf komo wuo ter nd, weh huaán b̀ meí, b́ b́ cu cu ké lè tàbè Iserálà. ²² Wa ké teèn, à ñgweé ñjii ye Arkelayúsè né ké Judè te k̀g Heròde tele seèn k̀. Veéh sie bú, à gwàn cú ké teèn ceèr. Yeé baá m̀n, vuù feh bú ceér, à nde cer seér ké Galilè ²³ te l̀ Najarèt. S̀

d̀n gi né te yuo faá b̀ sòn-Càn b̀ lé tueé naà k̀, ye: «B́ yilá nde né bú nùà Najarèt.»

Ngòr Càn sònò Jân Bàptís

(Màrk 1:1-8; Lùk 3:1-18; Jân 1:19-28)

3 Nde nde, Jân Bàptís ñené yuo kelá ké ya dueè te tàbè Judè, à né ngòr Càn teèn tueé, ye b̀ nùàr a: ² «B́ yúé f̀n feh bii yueé, b́ kwéh sér temé. Càn baá mbàm seèn ká kwarè bii si ñjii.» ³ Jân né nuaá mé Es-áyà *sòn-Càn lé naà felè seèn tueé ye: «Hueh nuaré déi né ké ya dueè ñgulí den, ye: B́ t́ nyégé ceér Nùà Dueè t̀, b́ t́ d̀li nyégé bagasé.» ⁴ C̀gò Jân lé naà mé yulí ñgelobà, à ké teneè cam tena né mé kàndá paàr m̀n; yáb seèn lé naà kètàr mé nyuí. ⁵ B̀ Jerusalem b̀ lé naá gii yoòr seèn kem ndeé, mé b̀ nùàr te tàbè Judè s̀ d̀n. B̀ mé né ké kwarè nòmò Jurdèn d̀n kem nde gi ké yoòr Jân ménà nd. ⁶ B́ né veèn b̀n cie tueé s̀m, Jân né bú dùà Jurdèn kou den.

⁷ Jân yeé ke, b̀ *Farisièn b̀ b̀ *Sadusièn baá ká yoòr seèn bèh nòmò kou kem nde nd, à ye bú a: «B́ b̀ gèh ngòbò, nei ye b́ a, temé né Càn mé b́ lè yulá, b́ d̀là ndè, wanc̀ b́ nde né gèr beè seèn ñené wa? ⁸ S̀ b́ b̀-ye faá Càn gwaán nê k̀, te feh keéh ye, kènè b́ kweéh seér aá temé kèn. ⁹ B́ té mé huún bii mbaá m̀nò kú, ye: Abrahàm, tele beèh dé koò né teèn. B́ k̀ ye, Càn né mé terre b̀ taá hèn kwellé seèr, te ña b̀ ndùtè ndùtè Abrahàm. ¹⁰ Mè tueé b́, mb̀g̀ fa gi aá kèn, baá gi ka toú. Tou mé tàb dé bagaà wá ñgwéh d̀n, b́ nde né bú tuar komo fuú ñjii. ¹¹ Mè b́ kou lom né dé mò mé nòmò, te feh keéh ye b́ baá temé kweéh seér. Nuaré déi baá jomo mò nde, taré kela né bú mé mè. Né mene débágá seèn, mè wulú ñgwéh nuaá mé nde né bú débágá seèn huaár. À b́ dé seèn kou nde né mé Cúcuí ñagá b̀ we. ¹² À beè né mé suún, à nde né mvum b̀ t̀lù mé ñjèh nyegé geé; à nde né mvum ter te mbèh kwaá, à t̀lù kobo su ñjii ké tuar te we mé nyímé bèh.»

Nòmò Càn kou dé Yeésò

(Màrk 1:9-11; Lùk 3:21-22)

¹³ Jomo s̀ Yeésò yuoó ké Galilè, à nde ké dùà Jurdèn, te Jân kou bú nd. ¹⁴ Wa ké teèn, Jân ber̀n ye bú a: «Wò sé la kou seér naà mè k̀, wanc̀ mè mò wò kou nde né naàn wa!» ¹⁵ Mé ñjèh mene, Yeésò ye bú a: «Né dé kènè; gwàn ñg̀g yeé gwaàn. K̀ béh k̀ gi ka ménà d̀n, te yuo ye faá Càn gwaán nê k̀.» Yeé baá ménà, Jân gwaán nd. ¹⁶ À yeé kou s̀m aá bú, Yeésò yuo kela cuù ká cie. À yeé ke, vulú gulu l̀g baá ké ter, à ñene ñjii Cúcuí Càn baá ké ter faá ẁg̀b k̀ suagá, waà die felè seèn. ¹⁷ Hueh déi né ké jomo te vulúu

† B́ kómó s̀ yilá né "myrrhe". Né lèh nd. †† 2:15 Os. 11:1 † 2:18 Jér. 31:15 †† 2:23 Mk. 1:24; Lùk 2:39; Jân 1:45

‡ 3:2 Mat. 4:17; Mk. 1:15 ††† 3:3 Es. 40:3 ††† 3:4 2 Rois 1:8 § 3:7 Mat. 12:34; 23:33 †† 3:9 Jân 8:33 ††† 3:10 Mat. 7:19

ngulí, ye: «Hên né huaán yíé-temê mò; temé mò né lè mé bú ncré.»

Bèh Yeésò mé veên taâb

(Mârk 1:12-13; Lûk 4:1-13)

4 †Jomo sâ, Cúcuí Njagâ weh njií Yeésò ké ya dueè te *Sátàn tab bú mé veên. 2 À sɔ́ ké teèn cieé yulà nè, cibí yulà nè ndɔ; à njeré déi sònò nágá kéké ngwéh. Jomo sâ, cùè yeé baá bú sie, 3 táhòrò doô ngoró nde ké kwarè seèn, ye bú a: «Mɔ wò né ka Njuna Càŋ bòn, jògò júé ke ye bɔ taá hên a, njá ke sér ye.» 4 ††Yeésò ye bú a: «Né te mvù Càŋe nyagá den ye: Nùàr mé ndândaà sêr yilí lòm ndé ngwéh, à yilí seér nde né mé ngòr mé yuo gii né sònò Càŋ.»

5 Yeé baá ménâ, táhòrò doô weh njií bú te lɔ́ joloò, à weh njá mé bú ké te ndɔŋ gwà Càŋ koô, 6 ††ye bú a: «Mɔ wò né ka Njuna Càŋ bòn, sâ lɔ́ súgá ké doó lòu; né gi te mvù Càŋe nyagá den ye: Càŋ nde né bɔ cili seèn felè yeé tueé, te bɔ kwa sie wò teter, gule yeè te taá déi cén cú.» 7 ††Yeésò ye bú a: «Né te mvù Càŋe nyagá den ye: Té Càŋ Dueè Nùà koô yeè sòn féla.»

8 Sátàn nde weh njá cu mé bú ké te ndɔŋ tòr déi dàbsé mân. Wa ké teèn, à feh laré bú lò nùàr ká doó dɔ́ŋ mé ngùlù bɔ̀n mene, 9 ye bú a: «Mɔ wò cemmé né ka mò, wò né mè die, sâ mè bɔ̀n njií hên dɔ́ŋ haá gi nde né mé wò.» 10 ††Yeésò ye bú a: «Yùò doó sâ nɔ́ŋ, Sátàn. Né gi te mvù Càŋe nyagá den ye: Cémme cégé toò Càŋ Dueè Nùà koô yeè, wò die lom bú.» 11 Sátàn kwaá lɔ́ bú ndɔ. Bɔ̀ cili Càŋ waà, bɔ́ taré cu bú yo.

Bèh duɔ́m seé Yeésò ké Galilé

(Mârk 1:14-15; Lûk 4:14-15)

12 †††Yeésò ngweé njií ye Jân baá gwà cibí ndɔ. À yeé ngweé aá ménâ, à sɔm gò, à nde ké Galilé. 13 †††À kwaá lɔ̀ Najarêt, à nde cer den ké Kapernahûm; lɔ́ sâ né ké sòn tub Galilé mân, né te gwèn tàbè Jebulîŋ bɔ̀ Naftalí. 14 Sâ dɔ́ŋ bɔ́ gi né te yuo faá Esáyà *sòn-Càŋ lé naâ tueé nɔ ye:

15 †«Lò Jebulîŋ, lò Naftalí, mé né nòmò koô lemé, mé nòmò Jurdên né ká jomo doó, mè jue né Galilé tàbè bɔ̀ kurû, 16 bɔ́ né gi te cibí cer den, bɔ́ nde né mèi bɔ̀ njagâ néné. Njagâ te lò bɔ̀ cio bɔ̀ waà baá kèn.»

17 ††Yeésò lé ngòr Càŋ tueé duɔ́m naâ cu sâ, ye bɔ̀ nùàr a: «Bí yúé fɔ̀n feh bìi yueè, bí kwéh sér temé. Càŋ baá mbàm seèn ká kwarè bìi si njií.»

Yeésò mé bɔ̀ siè-ŋgò bɔ̀ déi nèà

(Mârk 1:16-20; Lûk 5:1-11)

18 Cieé déi Yeésò yeé baá ké sòn tub Galilé, à né sòn nòmò bele ndeé, à ñene njií nuaré déi bɔ̀ òm né ndoór †† ké dùà vuú njií den. Lé naâ bɔ̀ siè-ŋgò bɔ̀ Simôn, mé yilí seèn déi né cu Piêr, bɔ̀ òm seèn André. 19 Yeésò ye bɔ́ a: «Bí bèlè mè; mè bí kènê sie kwaá seér nde aá bɔ̀ kòrò nùàr.» 20 Bɔ́ vu njií ndoór doó lè sòn Yeésò, bɔ́ yuo bele bú ndɔ.

21 À né ka ndeé. Wa beré déi, à ñene njií cu bɔ̀ fà bɔ̀ déi, Jâk bɔ̀ òm seèn Jân; né bɔ̀ njuna Jebedê. Sâ, bɔ́ bɔ̀ tele bɔ̀n Jebedê né gi lè kɔme, bɔ́ né ndoór bɔ́ nyegé. Yeésò yilá njií cu bɔ́. 22 Bɔ́ komo wuo ter kwar, bɔ́ kwaá lɔ̀ tele bɔ̀n mé kɔm mene, bɔ́ yuo bele bú.

23 ††Yeésò né lè tàbè Galilé bèh dɔ́ŋ ndeé, à né ngòr Càŋ te *gwà sòu feh bele, à né bɔ̀ nùàr Njàgà Bagaà felè *Lò Càŋ se, à né bɔ̀ beén dé kàn mé núr dé kàn lètenè bɔ̀ nùàr taré sɔm bele. 24 Bɔ́ mé né lè tàbè Sirí mene dɔ́ŋ ngweé gi njagà seèn. Bɔ́ né mé bɔ̀ beén bɔ̀ hihiné toò seèn weh ndeé: bɔ̀ déi lé naâ mé tándulu yoòr, bɔ̀ déi né bɔ̀ tì bɔ̀, bɔ̀ déi gule mé be né kuú, dɔ́ŋ à lé naá gii bɔ́ taré sɔm. 25 Cili nùàr mé lò hihiné né lom bú jomo kem bele: bɔ̀ déi yuoò te lò Galilé, bɔ̀ déi te lò Dèkàpòlî, †† bɔ̀ déi yuoò ké Jerusalem te tàbè Judê mé bɔ̀ lɔ́ dé kukwarè, mé lò dé yí jomo nòmò Jurdên mene, bɔ́ dɔ́ŋ kem nde gii yoòr Yeésò.

Ngòr Càŋ ké te tòrè

(Lûk 6:20-23)

5 Sâ Yeésò ñene njií né cili nùàr mé né doó merré den, à njá nde ké te tòrè, à den den ké sâ. Bɔ̀ mbòŋ ngoró nde ké kwarè seèn ndɔ. 2 À duɔ́m bɔ̀ njèh feèh, ye bɔ́ a:

3 «Samésé né bɔ́ mé né saám yoòr bɔ̀n ñene kɔ́; *Lò Càŋ né dé bɔ̀n!

4 ††Samésé né bɔ̀ kújere bɔ̀; Càŋ nde né bɔ́ bɔ̀ŋ!

5 ††Samésé né bɔ́ mé né dɔ̀lése; tàbè mé Càŋ lé ye nyí nde né bɔ́ haá doó, bɔ́ nde né kwa!

6 †††Samésé né bɔ́ né mé nyúá dene jéjêg beè Càŋ; temé nde né bɔ́ lè dɔ̀lé.

7 Samésé né bɔ́ mé né bɔ̀ mbeí jere kɔ́; Càŋ kɔ̀ nde né bɔ́ jere ménâ ndɔ!

8 †††Samésé né bɔ̀ temé ñenagâ bɔ̀; bɔ́ nde né Càŋ mé njolo ñené!

9 Samésé né bɔ́ mé né dɔ̀lé lètenè bɔ̀ mbaábɔn goó su; Càŋ nde né bɔ́ bɔ̀ njuna seèn yilá!

10 ††††Samésé né bɔ́ mé né sòn Càŋ ngweé, bɔ́ né mene bɔ́ teèn bunó yí; Lò Càŋ né dé bɔ̀n!

† 3:17 Gen. 22:2; Ps. 2:7; Es. 42:1; Mat. 12:18; 17:5; Mk. 1:11; Lûk 9:35 † 4:1 Heb. 2:18; 4:15 †† 4:4 Deut. 8:3 † 4:6 Ps. 91:11-12 †† 4:7 Deut. 6:16 †† 4:10 Deut. 6:13 ††† 4:12 Mat. 14:3; Mk. 6:17; Lûk 3:19-20 ††† 4:13 Jân 2:12 † 4:15-16 Es. 9:1-2 †† 4:17 Mat. 3:2

††† Né ndame mé bɔ́ vu né lòu. †† 4:23 Mat. 9:35; Mk. 1:39

†††† Lò Dèkàpòlî jue né lò mé lɔ́ né teèn yulà. †† 5:4 Es. 61:2

†† 5:5 Ps. 37:11 ††† 5:6 Es. 55:1-2 ††† 5:8 Ps. 24:3-4 †††† 5:10 Pi. 3:14

¹¹ †Samésé né bí ndɔ, mɔ bɔ̀ nùàr baá bí selé, bɔ̀ né bí bunó, bɔ̀ né bí nyeén vevenê yoòr cɔ̀rɛ su, ye bí né bɔ̀ mbòŋ mò fí.

¹² ††Mè tueé bí, bí sàmè sér dé bìi cu sâ lòù; bí né tàbè dobo, ye sàgà bìi né ké te vulúu ngún ma. Bí té njeré déi mùnò; bí lé naâ bɔ̀ *sòn-Càŋ bɔ̀ dé léi toò ménâ bunó ndɔ.»

Túóm mé Njagâ

(Mârk 9:50; Lúk 14:34-35)

¹³ «Dé bìi, bí né toò bɔ̀ nùàr faá túóm nɔ. Mɔ túóm cuaré baá, bɔ̀ bɔ̀ŋ ngulí cu nde né bú naàn wa? Sâ gi aá kèn; à njeré déi gàm ndé cú; bɔ̀ bú su njií nde aá doó, bɔ̀ nùàr dobo fulú kela teèn.

¹⁴ †«Bí né njagâ toò bɔ̀ nùàr ndɔ. Lɔ̀ mé den né ké felè tòr, dé seèn lòù dèn lèr ngwéh. ¹⁵ ††Bɔ̀ lâm m̀g̀g̀ bèh, ye te bɔ̀ kibí kwaá ka sɔ̀. Bɔ̀ lâm m̀g̀g̀ seér né te bɔ̀ tuú njií yí te sùgo, te bɔ̀ gwò bɔ̀ njene njolo mé njéh.

¹⁶ ††Bí bá njágá toò bɔ̀ nùàr ménâ ndɔ, te bɔ̀ njene kɔ̀ seé bagaà bìi teèn, bɔ̀ seén Tele bìi ké te vulúu.»

Njèh felè sòu feèh

¹⁷ «Bí té mùnò ye mè ndeè naâ *sòu Músi mé ngòr bɔ̀ *sòn-Càŋ bɔ̀ njellé sɔ̀m. Cí sam, mè ndeè naâ bɔ̀ lòù mboón seér. ¹⁸ ††Mè né tueé ye bí a, mɔ vulú bɔ̀ tàbè nées ka te be sâ, ndóg njolo sòu déi kèh nyi ndé ngwéh. Le den nde né kóbè sâ, kɔ̀ lòù mé njèh dɔ̀ŋ mboón aá, sâ ye. ¹⁹ Sâ mɔ né mân, nuaá mé keh luar sɔ̀m njolo sòu déi, à feh bɔ̀ mbeí ménâ ndɔ, nùà sâ luar le nde né te *Lò Càŋe lòù ménâ ndɔ. Nuaá mé jolo feh seér né dé seèn bɔ̀ mbeí sòu lòù, te bɔ̀ jolo ménâ ndɔ, nde né nùà dueè te Lò Càŋe njagâ. ²⁰ Mè tueé bí, mɔ bí kɔ̀ d̀l̀l̀i kélá ngwéh mé bɔ̀ *njií-sòu bɔ̀ bɔ̀ *Farisièn, ndóg bí Lò Càŋe yílá ndé ngwéh.»

Njèh lè sie kwaá

²¹ ††«Bí lé naâ ngweé, bɔ̀ lé ye bɔ̀ j̀g̀g̀ bɔ̀ a: Té feh wúlá, wa nuaá mé wula feh dɔ̀ŋ nde né ju yilá ma. ²² Mè tueé seér né dé mò ye bí a: nuaá mé kwaá njií mene léláŋ njèh mé mbeí, nde né ju yilá. Nuaá mé yilá mbeí: cɔ̀ŋ, nde né ké sònò bɔ̀gɔ̀ te *mbàgà juù ndeé. Nuaá mé yilá mbeí: duaàn, ju dé seèn wulu né mé we dé ndeèr.

²³ «Sâ mɔ wò nde aá Càŋ mbe ké te kɔ̀ haá, j̀g̀g̀ mùnò nyége munò ye, mɔ temé né nuaré déi mé wò yulá, ²⁴ sâ l̀g̀g̀ kwá ní mbe sâ doó nɔŋ, wò j̀g̀g̀ nde yoòr seèn, bí bú tueé kulú gi, te wò cu cuù, wò haá ye Càŋ mbe.

²⁵ «Mɔ bì nuaré déi baá mé ju, à né wò síí, à ju sâ njií né ké sònò b̀g̀g̀, mɔ bí bú gɔ̀ bilí né bècènè, lègè lòm

ceér dueè tég, te bí bú den mé sòn cèn, wanɔ̀ŋ wò nde né ju beè seèn ké toò bɔ̀ kokoò bɔ̀ die, bɔ̀ sie haá njií wò mé bɔ̀ s̀j̀i, te bɔ̀ si yíí wò gwà cibì. ²⁶ Mè né tueé ye wò a, bɔ̀ sie kwaá den nde né wò beè méménâ, t̀g̀g̀ kɔ̀ bɔ̀ tò mò njèh nùà hèllè yuo kela gi baá kèn, sâ ye.»

Yàgà ndeê

²⁷ †«Bí lé naâ ngweé, bɔ̀ ye: Té yàgà ndé. ²⁸ Mè tueé seér né dé mò ye bí a: Nuaá mé ke mene ma vèh déi, tuaá sie bú mé bú, kuú gi aá yàgà kèn. ²⁹ ††Sâ mɔ njolo yeè dé gaà wò te veène dɔ̀r yíí né kɔ̀, l̀g̀g̀ sòm bú, wò si njií ké dàb. Huɔ̀m kela né mé gà cén leér lom yoòr yeè kɔ̀, mé bɔ̀ si njií gùm yeè dɔ̀ŋ te we dé ndeèr. ³⁰ †††Mɔ be yeè dé gaà wò te veène dɔ̀r yíí né kɔ̀, sâ cò téná sòm bú, wò si njií bú ké dàb. Huɔ̀m kela né mé gà cén leér lom yoòr yeè kɔ̀, mé gùm yeè dɔ̀ŋ die yila te we dé ndeèr ndɔ.»

Ngòr felè síf bɔ̀ véh geé

(Matíô 19:9; Mârk 10:11-12; Lúk 16:18)

³¹ ††«Bí lé naá cuù tueé ye: Nuaá mé sɔ̀m véh dɔ̀ŋ, bú a, nyàgà há bú mvù beè. ³² †††Mè tueé seér né dé mò ye bí a: mɔ ma déi yàgà ndé ngwéh, si bú sɔ̀m né mbaá, sâ si bú bèh yàgà kuù luú si né kɔ̀. Véh mé bɔ̀ naâ lòù mele sɔ̀m, nuaá mé jɔ̀gɔ̀ bú dɔ̀ŋ kuú taré né yàgà ndɔ.»

Jègè

³³ ††«Bí lé naá giì ngweé, bɔ̀ lé ye bɔ̀ j̀g̀g̀ bɔ̀ a: Nùàr a, té jègè kèh; bú a, j̀l̀l̀ lòm faá à lé naá giì toò Càŋ Dueè jège nɔ. ³⁴ ††Mè tueé seér né dé mò ye bí a: ndóg nùàr a, té jègè jègè nyi. Bí té vulú jègè kèrà, kɔ̀gɔ̀ Càŋ né ké sâ; ³⁵ †††bí té tàbè jègè kèrà ndɔ, gule seèn né toò; né mene Jerusalem, té bú jègè kèrà, né lɔ̀ Nùà Dueè. ³⁶ Té feh yeè jègè kèrà ndɔ; yúlí feèh né mene dé wulê, né mene dé yilí, wò déi teèn kwéh sér kòmò ndé ngwéh. ³⁷ Mɔ né nyea, júée nyea; mɔ né sam, júée sam ndɔ; wanɔ̀ŋ bɔ̀ dé felèbò kabé gɔ̀ dɔ̀ŋ, yuo yeè beè Sátàn.»

Njùn kuù

(Lúk 6:29-30)

³⁸ †††«Bí lé naâ ngweé, bɔ̀ ye: Njolo mé njolo, nyie mé nyie ndɔ. ³⁹ Mè tueé seér né dé mò ye bí a: Mɔ nuaré déi bɔ̀ bí veèn, bí té njùn kú. Mɔ nuaré déi bɔ̀ wò te geí gaá, kèh cú bú geí dé ngoù, à bɔ̀ ndɔ. ⁴⁰ Mɔ nuaré déi tulu njií wò bèh juù, à gwaán né c̀g̀g̀ suù yeè yíin weèh, há bilí bú mé c̀g̀g̀ wagâ yeè mene. ⁴¹ Mɔ nùà

† 5:11 1 Pi. 4:14 †† 5:12 2 Chr. 36:16; Seé b. 7:52 † 5:14 Jâŋ 8:12; 9:5 †† 5:15 Mk. 4:21; Lúk 8:16; 11:33 †† 5:16 1 Pi. 2:12 ††† 5:18 Lúk 16:17 ††† 5:21 Ex. 20:13; Deut. 5:17

§ 5:27 Ex. 20:14; Deut. 5:18 §† 5:29 Mat. 18:9; Mk. 9:47 §†† 5:30 Mat. 18:8; Mk. 9:43 §§ 5:31 Deut. 24:1-4; Mat. 19:7; Mk. 10:4 §†† 5:32 Mat. 19:9; Mk. 10:11-12; Lúk 16:18; 1 Kɔ̀r. 7:10-11 §† 5:33 Lé. 19:12; Nomb. 30:2; Deut. 23:21 §† 5:34 Jâk 5:12; Es. 66:1; Mat. 23:22 §§† 5:35 Es. 66:1; Ps. 48:2 §§§ 5:38 Ex. 21:24; Lé. 24:20; Deut. 19:21

koô déi ba haá wò seé dé kílòmètà cên, gò cú mé njéh kílòmètà fà. ⁴² Mɔ nuaré déi né wò njeré déi dua, há bú teèn. Mɔ nuaré déi bie wò huà njeré déi, té bú nó mó.»

Nuà bònò gwaân

(Lúk 6:27-28, 32-36)

⁴³ †«Bí lé naâ ngweé, bɔ ye: Gwàn mbeí yeè, wò né nuà bònò yeè bunó. ⁴⁴ Mè tueé seér né dé mò ye bí a: bí gwàn bònò bònò biì gwaân. Bòò mé né bí gèr feh keéh, bí dùà sér Càn felè bònò lòu, ⁴⁵ té bí ña bònò ñuna Tele biì mé né ké te vulúu. Bí kɔ ye Càn lou ba fue njií né felè bònò jéré-temé bònò, mé bònò húóm-temé bònò mene. Nu seèn né felè bònò vevenê bònò, mé bònò bebagaà bònò ménâ neé tɔóm ndé ndɔ. ⁴⁶ Mɔ bí gwaán lom né bònò mé né bí gwaán, sâ bí sàgà teèn kela kuú né dé kei? Ngweéh né mene bònò wèh-kàgàlòñ lòm pòñ bònò, bɔ né gi ménâ bɔ kòmo mà. ⁴⁷ Mɔ bí kɔ lom né lélán bònò nùàr biì, sâ beè biì né njèh kàm déi wa? Ngweéh né mene bònò Càn-kɔ, bɔ né gi dé sâ bɔ kɔ wa? ⁴⁸ ††Mè tueé bí, bí dèn lòm dé biì dilísé faá Tele biì ké te vulúu né dilísé ndɔ.»

Njèh mé bònò saâm bònò haâ

6 †«Mɔ bí baá njèh mé yilí Càn bɔ, bí té toò bònò nùàr lòu sàñ gò, ye te bɔ kei bí. Mɔ sam, bí sàgà beè Tele biì ké te vulúu kwà ndé cú. ² Sâ mɔ wò nde aá nuà saâm njeré déi mé be yeè haá, té jùàgà lòbò. Dé sâ né seé bònò fù-ngàñ bònò. Né mene ké *gwà sòu, né mene ceér dueè, bɔ ménâ luerré gò né te bònò nùàr kei bí kei. Mè né tueé ye bí a, bɔ sàgà bònò kwa gi aá kèn, déi toò sam cuú. ³ Té dé yeè ménâ bɔ. Mɔ wò baá nuà saâm njeré déi mé be gaâ haá, be ngoù a, té kɔ. ⁴ Náb há bú lòu, te Tele yeè ñene dé nâb ménâ, à wò sàgà haá seér kɔ.»

Njèh felè Càn duaà tueé ñagâ

(Lúk 11:2-4)

⁵ ††«Mɔ bí baá Càn dua, bí té faá bònò lòbò-kàn bònò ndɔ. Mɔ bɔ nde aá Càn dua, kɔ bɔ njeba ter njolò bònò nùàr; né mene ké *gwà sòu, né mene te làrè ceér-e, kɔ né njolò bònò nùàr. Mè né tueé ye bí a, bɔ sàgà bònò kwa gi aá kèn, déi toò sam cuú. ⁶ Té dé yeè ménâ bɔ. Mɔ wò nde aá Càn dua, yilá ndé ké mí yeè, wò colo njií hin, wò dua leér Tele yeè lòu, te Tele yeè mé né bèn lèrrèb ménâ ñené, à wò sàgà haá seér kɔ.»

⁷ «Mɔ bí baá Càn dua, bí té njèh sònò faá bònò Càn-kɔ ndɔ mbèi gò. Bɔ munó né ye, kɔ bɔ kulá laré dàm njèh dɔñ te Càn ngweé ye. ⁸ Bí té dé biì ménâ bɔ. Njií mé né bí saâm dɔñ, Tele biì né gi ñené, te bí nde ye bú dua. ⁹ Sâ mɔ bí baá Càn dua, bí júée:

Tele beèh mé né ké ter te vulúu, yilí yeè a: dèn beè bònò nùàr jolósé.

† 5:43 Lé. 19:18 †† 5:48 Lé. 19:2; Deut. 18:13 † 6:1 Mat. 23:5 †† 6:5 Lúk 18:10-14

¹⁰ Ndé kɔgɔ yeè ká lètenè beèh dilí kwaá.

Gàm béh te béh ngweé sòn yeè ká doó faá bɔ né sòn yeè ké te vulúu ngweé ndɔ.

¹¹ Há béh yáb mé nde né béh lan wulú.

¹² Kúlú njí bònò veèn beèh doó faá béh né veèn bònò mbeí beèh lè beèh kulú sɔm ndɔ.

¹³ Bèh mé veèn né béh taáb dɔñ, té béh teèn njí, cí sér béh lòu. [Kɔgɔ mé terreb mé *sùsùm né gi dé yeè dé nyèmà mé nyèmà. È môn.]

¹⁴ ††Sâ tueé né ye: mɔ bí né veèn bònò mbaábii lè biì kulú sɔm, Càn nde né bí veèn yoòr ménâ kulú sɔm ndɔ. ¹⁵ Á, mɔ bí veèn bònò mbaábii lè biì kulú sòm ngwéh, sâ Tele biì ké te vulúu bí veèn yoòr kulú sòm ndé ngwéh ndɔ.»

Yáb joloò

¹⁶ «Mɔ bí baá yáb jolo, bí té kuún faá bònò lòbò-kàn bònò ndɔ kàgà gò. Bɔ ménâ kaga gò né, te bònò nùàr ñene kɔ teèn, ye bɔ né yáb jolo. Mè né tueé ye bí a, bɔ sàgà bònò kwa gi aá kèn, déi toò sam cuú. ¹⁷ Té dé yeè ménâ bɔ. Mɔ wò baá yáb jolo, vúa ñagá njolo yeè, wò sieé feh, ¹⁸ te wò mé nùàr fèh kékú cú ye nyí né yáb jolo; wò feh keéh cegé mé Tele yeè nuaá mé né bèn lèrrèb ñené, à wò sàgà haá seér kɔ.»

Ngúlú dé ké te vulúu

(Lúk 12:33-34)

¹⁹ ††«Bí té mé ngúlú wñ ngwéh bílí lè. Sueé bɔ jagàb nde né yieé sɔm; yíb nde né gwà komo, à ñuɔɔb yuo mé njèh ndɔ. ²⁰ Bí ngúlú bílí sér dé ké te vulúu; dé sâ sueé bɔ jagàb bú yieé kòmò ndé ngwéh, yíb bú ñuɔɔb kòmò ndé ngwéh ndɔ. ²¹ Bí kɔ ye, temé nùàr né gi bèn mé ngúlú seèn né teèn.»

Lâm mé né yoòr nùàr

(Lúk 11:34-36)

²² «Njolo nùàr den né yoòr seèn faá lâm ndɔ. Mɔ njolo yeè né ñené, gùm yeè dɔñ nde né bèsónè ñagá den.

²³ Mɔ njolo yeè baá nyimé, sâ gùm yeè dɔñ den nde né bèn cibì. Mè tueé wò: mɔ ñagâ mé né yoòr yeè doò ña seér cibí, gùm yeè dɔñ nde né toò yilí kelá ndé.»

Càn bònò kàgàlòñ hualé

(Lúk 16:13)

²⁴ «Nuaré déi seé nùàr fà kèi cén bɔ kòmò ndé ngwéh. À nde né cén bunó, à gwaán déi. À beè déi den nde né nùàr gècên, à seb déi. Bí seé Càn bònò seé kàgàlòñ fà dɔñ kèi cén bɔ kòmò ndé ngwéh.»

Temé cén mé Càn kwaá njií

(Lúk 12:22-31)

²⁵ «Mè tueé bí, mɔ né mân, bí té mé yáb bònò mbè nyàmè lè, ye te bí koó feh biì. Bí té mé cògò nyàmè lè,

†† 6:14-15 Mk. 11:25-26 ††† 6:19 Ják 5:2-3

ye te bí su kwaá yoòr ndò. Ngweéh kela né yòn nùàr mé yab mà. Gùm nùàr huòm kela né kɔ́ mé cògò ndò. ²⁶ Bí jògò kè njí ke bò non ye; bɔ́ yab dòbò bèh, bɔ́ kwá bèh, bɔ́ mé mbán sam ndò; mé njéh mene, Tele bìi ké te vulúu né gi bɔ́ koó laré; sé tagá bí wa? Ngweéh kela né bí mé bò non mà.»

²⁷ À den cuù ye bɔ́ a: «Bí né mene nyamé, lètenè bìi dɔ́ng nèi cieé déi felè bò cieé seèn sagá komo nde né kɔ́ wa? ²⁸ Mɔ́ sam, bí cògò nyamé den né dé kei? Bí kè wèh yoòr bò mvue nyurè mé né ké njuh baá: bɔ́ seé témá bèh, bɔ́ cògò cóló kó bèh ndò. ²⁹ †Mé njéh mene, mè tueé bí, mgbè Salomɔ́ng mé be ngùlù seèn mene dɔ́ng lé gèh nòmò cògò faá bò mvue nɔ́ sù kwá ná ngwèh. ³⁰ Mɔ́ Càn né nyure ké ya dueè mbaá yàgà ménâ nyegé huóm, à cògò mé bí há kélá ndé ngwéh wa? Ngweéh bò nyure ké ya den weh né dé laàn, kwéh bɔ́ nde né saá sɔ́m wa? Temé kuú né bí lòu, mè tueé bí!

³¹ «Sâ bí té mbaá nyàmè dèn ye: béh yieé nde né kei? Béh njuhé nde né kei? Béh su nde né kei wa? ³² Dé sâ né seé bò *wɔ́ng bò. Bɔ́ né gi ménâ nyamé fɔ́n. Bí né dé bìi mé Tele ké te vulúu teèn; bò njíi mé saám né bí dɔ́ng, à né gi kɔ́. ³³ Bí jògò yúé fɔ́n lógɔ́ *Lò Càn ye, bí dèn dilísé faá Càn gwaán nê nɔ́; Càn nde né bí bò njèh dé jomò teèn haá keéh gií. ³⁴ Sâ mɔ́ né mân, bí té dé kwèh nyàmè; kɔ́ baá kwéh sâ, bí nyamé ye. Cieé dé kàn né mé seé seèn yoòr.»

Ju felè nùàr tená gɔ́

(Lúk 6:37-38, 41-42)

7 «Bí té ju felè bò mbaábìi mbaá téná gɔ́, te Càn ju felè bìi téná cú. ² †Mɔ́ sam, Càn nde né ju felè bìi faá bí né dé bò mbaábi nɔ́ tená. Mòu mé bí né bò nùàr njèh teèn me haá dɔ́ng, Càn bí me haá cu nde né teèn. ³ Mbeí mò, wò yeè tò mò nyurè dé njolò mbeí yeè njene keéh naâ he, mé gùm ndilí toú dɔ́ng né wò njolò ngelá den, wò cí jéné ngwéh wa? ⁴ Wò ye bú a: kwá nyí ge sɔ́m wò tò mò nyurè njolò! Ngweéh wò njolò né mé gùm ndilí toú wa? Wò bú tò mò nyurè hèllè njolò ge sɔ́m keéh nde né naàn wa? ⁵ Nùà lòbò-kàn, jògò mvúá sòm lógɔ́ ndilí toú dé njolò yeè; mɔ́ njolo ngagá baá, wò ge sɔ́m ye nyure dé njolò mbeí yeè.

⁶ «Bí té bò njèh jojoloò mé bò boór há; mɔ́ sam, bɔ́ nde cuù né mé bí njaár cu cuù, bɔ́ nema njaré sɔ́m seér bí lòu. Bí té gòm matàn † toò bò nguiân sɔ́ kwá; mɔ́ sam bɔ́ nde né gulè dobo calé keéh.»

Njèh duaà

(Lúk 11:9-13)

⁷ «Bí dùduaà, bɔ́ nde né bí haá; bí féfɔ́n, bí nde né kwa; bí gú hin gɔ́, bɔ́ nde né bí gulu keéh. ⁸ Lòu sam, nuaá mé né dua dɔ́ng nde né kwa. Nuaá mé né fɔ́n

dɔ́ng nde né njéné. Bɔ́ nde né nuaá mé né gɔ́ dɔ́ng, gu-lu keéh ndò.

⁹ «Hên, mɔ́ lètenè bìi nuaré déi né mé huaán teèn, mɔ́ njuna dua bú sér, à bú dɔ́m haá seér nde né taá wa? ¹⁰ Mɔ́ sam, à sie haá seér bú sàb, sâ njuna dua né bú ngò wa? ¹¹ Bí mé jéré-temé bìi mene, bí né bò njuna bìi bò njèh bebagaà haá komo; sé tagá Tele bìi ké te vulúu wa? Bí kɔ́ ye: bɔ́ mé né bú bò njèh bebagaà dua dɔ́ng, à nde né bɔ́ haá.

¹² †«Bí bɔ́ mé bò nùàr faá bí ye bò nùàr a, bɔ́ mé bí nɔ́. *Sóú Músi mé bò *sòn-Càn bò tueé gi né ménâ.»

Hin dé barê

(Lúk 13:24)

¹³ «Bí yílá kélá sér lè hin dé barê; hin dé tànɔ́r, mé ceér tàkpèlàn dé bɔ́n nde né ké tuar. Mé njéh mene, bò nùàr due kela gi né teèn. ¹⁴ Ceér mé nùàr nde né yòng teèn kwa, né seér ceér dé ngoù mé hin dé barê. Nùàr ngó bɔ́ fɔ́n kwa né kɔ́.»

Toú bɔ́ tàb seèn

(Lúk 6:43-44)

¹⁵ «Bí bòn feh bìi toò bò *sòn-Càn bò dé kòkòb. Bɔ́ yila den né lètenè bìi mé par yoòr faá sòrngan nɔ́, sâ yí lè né ngù. Bí nde né bɔ́ mé seé bɔ́n njéné kɔ́. ¹⁶ Mè tueé bí, màkpèlàn beéh te kaánkan wá bèh; nyie ngòbò mángòrè wá bèh ndò. ¹⁷ Toú bagaà wa né dé seèn tàb dé bagaà; toú veèn wa cu ka tàb dé veèn. ¹⁸ Toú bagaà beéh tàb veèn wá sér bèh; toú veèn tàb dé bagaà wá ngwéh ndò. ¹⁹ †Mè tueé bí, toú mé tàb dé bagaà wá ngwéh dɔ́ng, bɔ́ nde né bú tuar komo fuú njíi. ²⁰ ††Sâ te bí njene kɔ́ bò sòn-Càn bò dé nyenyenè teèn mé seé bɔ́n.»

Yeésò «Nùà Dueè» mbaá yílá kú

(Lúk 13:25-27)

²¹ «Bí té mùnò ye, bɔ́ mé yílá né mè Nùà Dueè, Nùà Dueè doò nde gi né *Lò Càn dɔ́ng yílá. Mè tueé bí, bɔ́ mé bɔ́ né faá Tele mò ké te vulúu gwaán nê nɔ́, Lò Càn yila cegé nde né kɔ́. ²² Kwá kɔ́ng, lòu mé ndeè jueè né jueè, bò nùàr ngún nde né tueé ye: Nùà Dueè, Nùà Dueè, béh lé naâ sòn-Càn mé yílá yeè tueé, béh lé naá gii bò tándulu mé yílá yeè kwagó, béh lé naâ bò fém hihiné mé yílá yeè bɔ́ bele ndò. ²³ †††Mè tueé bí, lòu sâ mè nde né tueé ye bɔ́ a: Mè bí kó ngwéh, bí né bò dúagá-tie bò. Bí ndé sèr mé njéh toò.»

Gwà déi bɔ́ mbeí

(Lúk 6:47-49)

²⁴ «Nuaá mé né ngòr mò hên ngweé, né ménâ bɔ́ dɔ́ng den né faá nùà kɔ́gò mé lé meè naâ gwà seèn felè kweéh nɔ́. ²⁵ À yeé me gi aá, nu die ndò. Nu yeé

† 6:29 1 Rois 10:4-7; 2 Chr. 9:3-6 †† 7:2 Mk. 4:24 † Gòm bò mg-bè, bò kwaá mé bò ngèn. Né njèh kàm.

†† 7:12 Lúk 6:31 †† 7:19 Mat. 3:10; Lúk 3:9 ††† 7:20 Mat. 12:33 ††† 7:23 Ps. 6:8

baá neé, nòmò yuo ber cie, né gwà doô luú; fu tarê né mene gwà doô kobó, njeré déi lé bú b́ ná ngwêh, njua kweêh. ²⁶ Nuaá mé né ngòr mò hên ngweé, à dé seèn ménâ b́ ngwéh d́ɔŋ, den nde né faá nùà yánè mé lé meé naâ gwà felè mbésebê nɔ. ²⁷ Nu yeé baá neé, nòmò yeé baá cie yuo ber, fu yeé baá kobó taré, vela njem sɔm gwà sâ, gwà hèllè calé yuo.»

Terreb Yeésò

²⁸ Yeésò yeé nde feh sɔm b́ nùàr mân, hiím laré b́ doó d́ɔŋ. ²⁹ Lòu sam, à lé b́ njèh feh loóm naâ faá nùà njèh nɔ, à lé b́ faá b́ *njí-sòu nɔ fèh ná ngwêh.

Nùà beén veên déi taré sɔm

(Mârk 1:40-45; Lúk 5:12-16)

8 Yeésò suaga cuù ké te tòre ndɔ, b́ nùàr ngún kem bele cu bú jomo. ² Nùà beén veên déi waà dé seèn, cemmé nde toò seèn, ye bú a: «Dé koô, mɔ wò né gwaán, wò nde né mè taré sɔm, mè den cu ngagásé.» ³ Yeésò kema njí bú be yoòr ndɔ, ye bú a: «Mè gwaán aá kèn, t́aré yùò tarè.» Beén nùà doô nyimé yuo doó sâ ndɔ. ⁴ Yeésò ye bú a: «Càŋ a b́ wò tueé nuaré déi. Ndé lòm ké yoòr *ngàŋ sèmè, wò feh keéh bú yo yeé, wò haá bú sèmè faá Músi lɔ naâ tueé nɔ, te b́ nùàr njene kɔ seér teèn.»

Nùà seê kwaá-taâb déi taré sɔm

(Lúk 7:1-10)

⁵ Yeésò yeé nde aá Kapernahûm yilá ndeé, kwaá-taâb b́ Rôm b́ déi ngoró ndeè kwarè seèn, ⁶ ye bú a: «Kúkùr yeé, dé koô, nùà seê mò galé ngaga le aá ké gwò, à né lom mé beén kwaré.» ⁷ Yeésò ye bú a: «Hin, béh nde, te mè taré sɔm bú.» ⁸ Kwaá-taâb doô yeé ngweé aá môn, ye Yeésò a: «Dé koô, mè nuaá mé wò nde né ké lɔ seèn yilá, wúlú ngwéh. Kòmò njí cége yeé lélanj sòn, nde né nùà seê mò taré sɔm. ⁹ Mè né kɔɔ ye, b́ kokoô b́ né mé terreb teèn. Lòu sam, mè né ka b́ déi, b́ déi né ka mò. Mè né mé b́ŋ b́ śjì beè. Mɔ mè ye déi a: Ndé mân! à nde. Mɔ mè ye cén déi a: Ndê! à ndeè. Mɔ mè ye nùà seê mò a: B́ mân! à b́ ka ménâ nág ndɔ. Mɔ né mân, túé cége yeé lòu, nùà seê mò nde né taré yuo.»

¹⁰ Te Yeésò yeé nde ngweé njí mân, hiím lɔ bú mbaá, à tueé njí mé b́ mé né jomo seèn ndɔ, ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, ká te tàbè *Iserálà hên d́ɔŋ, mè gèh ndèm hên teèn njéné ngúŋgwéh. ¹¹ Mè tueé bí, b́ nùàr yuo ndeè né kèb bà, mé kèb nyiib, ¹² b́ kwa gi bèh denè te *Lò Càŋe kwarè Abrahâm mé Isâk b́ Jakôb, ¹³ sâ b́ mé Lò Càŋ sé né dé b́ŋ, b́ b́ si njí aá ké cie te ndèndèn cibí, bèh kén silí mé nyie yieé kuù.»

† 7:28-29 Mk. 1:22; Lúk 4:32 †† 8:4 LéV. 14:1-32 ‡ 8:11 Lúk 13:29 †† Kèb mé lou yila yeé teèn. †† 8:12 Mat. 22:13; 25:30; Lúk 13:28

¹³ Yeésò tueé njí mé kwaá-taâb doô ndɔ, ye bú a: «Ndé cú yeé ké lɔ. Bú a, b́ wò faá wò né temé yoòr mò kwaá njí sâ.» Nùà seê kwaá-taâb doô taré yuo beè nomo ndɔ.

B́ beén b́ ngún taré sɔm

(Mârk 1:29-34; Lúk 4:38-41)

¹⁴ Jomo sâ Yeésò nde ké lɔ Piêr. À wa ké teèn, sâ gùnà Piêr né doó cer den, à né mé dùlù yoòr. ¹⁵ Yeésò kema njí bú beè, dùlù kem yuo bú yoòr. Ma doô komo wuo ter, b́ haá bú yáb.

¹⁶ Yeé baá liyili, b́ nùàr kem waà mé b́ beén b́ ká yoòr Yeésò kókoó mbaá. À komo njí cége né lélanj sòn mbaá, b́ càŋ tándulu né b́ yoòr durá yuo bele, b́ beén b́ d́ɔŋ taré yuo gi ndɔ. ¹⁷ Sâ ménâ d́ɔŋ b́ gi né, te yuo faá Esáyà *sòn-Càŋ lé naá gi tueé nɔ, ye: «Dé seèn, à jɔɔ weh né núr beèh, à ŋa weh beén beèh ndɔ.»

B́ mé gwaán né jomo Yeésò beleè

(Lúk 9:57-62)

¹⁸ B́ nùàr yeé baá kwarè Yeésò ngún, à ye: «Kwá béh sela yuo kela tub kèb yágà.» ¹⁹ *Njí-sòu déi ndeè ndɔ, ye bú a: «Nùà fèh-njèh, wò nde mene he, béllè nde né kɔɔ.» ²⁰ Yeésò ye bú a: «Hên b́ nyam b́ŋ né mé gbàŋ, b́ non mé fulu ndɔ. Kɔɔ ye, *Huaán Nùà dé seèn mé bèh cèrrè teèn sam.» ²¹ Mb̀ŋ Yeésò cén déi deèn ndɔ, ye Yeésò a: «Dé koô, kwá mè ndeè furú sɔm tele mò ye.» ²² Yeésò ye bú a: «Bèlè lòm mè. Kwá ĺ b́ komó nde furú b́ mbeí b́ŋ kɔɔ.»

Fu taré pam hunê

(Mârk 4:35-41; Lúk 8:22-25)

²³ Jomo sâ, Yeésò ŋaá yila te kɔme, b́ mb̀ŋ seèn njí lɔ bú. ²⁴ Fu taré kɔ die dùà te tub sâ ndɔ, né lom mé terreb kobó taré, né nòmò te kɔme pieém yí. Sâ Yeésò baá lóm. ²⁵ B́ mb̀ŋ ngoró nde kwarè seèn, b́ nyimé bú, b́ ye bú a: «Fehtoò beèh, béh nde aá kum le, yili sòm yeé béh teèn.» ²⁶ Yeésò ye bú a: «Bí môn veéh né dé kei wa? b́ temé kuù b́!» À komo wuo ter ndɔ, à pam fu b́ nòmò; ṕŋ die dùà d́ɔŋ. ²⁷ Geí lɔ b́ nùàr mbaá, b́ ye: «Hên né gèh nùà kei, mé sòn seèn ngweé bilí né mé fu b́ nòmò mene wa?»

Nùàr fà mé càŋ tándulu yoòr taré sɔm

(Mârk 5:1-20; Lúk 8:26-39)

²⁸ B́ wa yí sònò tuùb kèb yágà, te tàbè Gadarénà, b́ kwa b́ nuaré déi teèn fà; b́ yuoó naâ ké màsou, b́ ndeè né te b́ b́ Yeésò kwaré. Sâ nùà hèllè b́ mbeí né gi mé b́ càŋ jejelâ mân yoòr fà d́ɔŋ, nùàr doó sâ kélá cú bèh mé veéh. ²⁹ B́ yeé waà baá toò Yeésò, b́ sɔm hueh, b́ ye bú a: «Njunà Càŋ Dueè, béh bí né lè keé-re

††† 8:17 Es. 53:4

wa? Wò ká doó waà né te wò feh duwóm béh gèr mé cu née le ye wa?»

³⁰ Sâ bòn bòn nguiân kókoó mbaá né yab ké bèh ndón-ndòn mân ñalé yieé den. ³¹ Bò càñ hèllè bòn baá-re Yeésò, ye bú a: «Mò wò nde né béh kwógú, kwógú yí sér béh ké lè bòn nguiân kíê.» ³² Yeésò ye bú a: «Bí fón gò!» Bó durá yuo kela gi ndò, bó nde yila nde ké lè bòn nguiân hèllè. Bòn nguiân doò kem suagá ké cueè, bó sue yila nde ké te tube, bó kum le teèn. ³³ Bò tèn nguiân durá yuo gi ndò; bó nde cu ké l, bó né bòn nàr njií mé la kelà naà felè bòn tándulu bòn tueé, bó né bó dé toò tueé ndò. ³⁴ Yeé baá ménâ, bòn ló bòn kem yuo gi ké l dón, bó né yoòr Yeésò ndeé, te bó bó kwaré. Bó yeé ñene aá bú, bó ye bú a: «Kúkùr yeé, yùò lè tàbè beèh yuod.»

Nuà gule kuú déi taré sòm

(Màrk 2:1-12; Lùk 5:17-26)

9 Yeésò yila cu kòm, sela nde cu l seèn. ² Wa l, bó jóg waà mé nuà gule kuú déi toò seèn, à né te ndagáa cer den. Yeésò yeé ñene, ye temé bòn dón né lom yoòr nyí ménâ, à tueé njií mé nuà gule kuú doò, ye bú a: «Taré yo, huaán mò. Bò veèn yeé gi aá wò mé njéh kèn.» ³ Te bòn *njií-sòu yeé nde ngweé njií mân, bó yila lè bòn ndugó beleè ye: «Nuà hèn feh seèn faá Càñ nò weh né dé kei wa?»

⁴ Yeésò ñene kò múnò bòn ndò, ye bú a: «Bí veénsé mân munó né dé kei wa? ⁵ Beè biì, taré kela né tueé ye: bòn veèn yeé gi aá wò mé njéh kèn, wa né: wùò ter, gègò wa? ⁶ Bí kó ye: ká doó dón *Huaán Nuà né mé terreb veèn kulú sòm teèn.» À den cuú baá-re, ye nuà gule kuú doò a: «Wùò ter, weh ndagá yeé, ndé á l.»

⁷ Nuà hèllè komo wuo ter ndò, fón gò ló seèn. ⁸ Veéh sie ñellè nuà doó dón, bó né Càñ teèn seèn yí, ye lòu sam, à né nuà terreb ménâ haá ma.

Bèh Matíô yilá

(Màrk 2:13-17; Lùk 5:27-32)

⁹ Yeésò yuo doó sà ndò, à nde ser toò. Wa beré déi, à ñene njií nuaré déi né ké gwò bèh seé seèn den den, à né kàgàlò ò lampòñ weh. Yilí nuà sà né Matíô. Ye bú a: «Yùò bèlè mè!» Matíô yuo bele bú ndò.

¹⁰ Yeésò yeé baá ké gwò Matíô yáb yieé, bòn vevenê bòn, mé bòn wèh-kàgàlò ò lampòñ bòn déi kem wa cuú teèn ngún, bó bó mé bòn mbòn seèn né yáb bècèné yieé bilí den. ¹¹ Bòn *Farisièn yeé ñene aá ménâ, bó ye bòn mbòn a: «Nuà koò biì bó bòn wèh-kàgàlò ò lampòñ bòn, mé bòn vevenê bòn yáb bècèné yieé bilí né dé kei wa?» ¹² Yeésò yeé ngweé aá ménâ, ye bú a: «Bòn beén bòn né yeé mé koró nuà lèh kó, dèn ngwéh bòn tetarè bòn. ¹³ †Bí ndé màn nyégé bòn ngòr hèn maàn, né ter nyagá den ye: Mè gwaán kela né nuà kó-jeè mé nuà há-sèmè. Mè

† 9:10-11 Lùk 15:1-2 †† 9:13 Mat. 12:7; Os. 6:6

hèn nde kuú naà bòn vevenê bòn ká yoòr mò yilá njií, dèn ngwéh bòn didilí bòn.»

Bèh yáb joloò

(Màrk 2:18-22; Lùk 5:33-39)

¹⁴ Lòu sà bòn mbòn Jân Bàptís ndeè ye Yeésò a: «Bón né naàn mé béh bòn *Farisièn né gi dé beèh yáb jolo, bòn mbòn yeé dé bòn jòlò ngwéh wa?» ¹⁵ Yeésò ye bú a: «Lòu mé bó sua yeé véh, mé si né doó samé den, bòn mbeí nde né yáb jolo wa? Dé sà ndóg. Mé njéh mene, bí kwá cieé déi, mò bó ngaá sòm aá bó si fù beè, bó ndeè jolo ye bòn.»

¹⁶ «Nuaré déi beéh cògò feè felè cògò dé cuúm ténà làb njií bèh. Mò sam, dé feè nde né dé cuúm doò komo ñgré sòm.»

¹⁷ «Bòn tàgà mé kulu feè lè nguú cuúme si kwá bèh ndò. Mò sam, nguú hèllè nde né mbè doó velé ber njií, bó vu bilí be mé nguú mene. Bòn mbè mé kulu feè si seér yeé lè nguú feè, te kér cú, mbè doó bèr ndé cú ndò.»

Nuà nuà koò déi bòn ma mé lé naà cògò Yeésò kema

(Màrk 5:21-43; Lùk 8:40-56)

¹⁸ Nuà koò déi waà, sà Yeésò née mé bòn nàr ménâ tueé njií den; à cemmé nde toò seèn, ye bú a: «Huaán mò kuú aá kèn, à kuú née kuú ye. Mé njéh mene ndé kèma njií bú be yoòr, à nde né nyimé yuo.» ¹⁹ Yeésò komo wuo ter ndò, weh bòn mbòn, bó bó bele sie bú.

²⁰ Sà ma déi né doó sà teèn; baá nyemà yulà cùòb fà húm né bú yoòr yuo den. À ñgoró nde yí jomo Yeésò, à kema weh sòn cògò seèn. ²¹ À né ké lè tueé den ye: «Mò mè kema cegé mene léláñ cògò seèn, nde né mè yilí sòm.» ²² Yeésò bele seér ndò, ñene bú, ye bú a: «Dé véh, taré yo, wò né temé yoòr mò kwaá njií, wò taré yuo aá kèn.» Ma doò taré yuo doó sà ndò.

²³ Yeésò wa ké l nuà koò doò, sà bòn mé tuaga yeé bené mé kú bó bòn nàr baá lom doó ngún mbaá, bó né bèmè bòn. Yeésò yeé ñene aá mòn, ²⁴ ye bú a: «Bí yùò gí doó sà dón, huaán njeré déi kú ngwéh, à cer né lóm.» Te bòn nàr yeé nde ngweé njií ménâ, bó kem sue bú yoòr mé séb. ²⁵ Bòn yeé sòm keéh gi aá bòn nàr cie, Yeésò yila nde ké mí, à sie njií huaán véh doò be ter; huaán doò komo den cu ter ndò. ²⁶ Ngóg dé sà ngulí yon cu baá-re lò sà dón.

Bòn cùgò njolo bòn déi fà taré sòm

²⁷ Yeésò yuo doó sà ndò. À yeé baá beré déi kelá, bòn cùgò njolo bòn déi bòn mbeí duwóm bú jomo ñgaré beleè, bó ye bú a: «Nuà *Davíd, kó yeé béh jere teèn.»

²⁸ Yeésò yeé baá ké gwò, bòn cùgò njolo bòn doò ñgoró nde ké kwarè seèn ndò. À ye bú a: «Bí né temé kwaá njií ye mè né mé terreb faá bèh mân teèn wa?» Bòn ye bú a: «Nyèa, dé koò.» ²⁹ Yeé baá ménâ, à kema njií bó

be njolò ndɔ, ye bɔ a: «Bɔ bí faá bí né temé yoòr mò kwaá njií sâ.»³⁰ Njolo ɔ̀ɔ̀n kwɔɔɔ ɔ̀ɔ̀gá ndɔ. À luɔm bɔ, ye bɔ a: «Càɔ a bɔ nuaré déi ɔ̀ɔ̀weé tieè.»³¹ Mé njéh mene, bɔ kɔ lom né mé yilí Yeésò lè tàbè sâ dɔ̀ɔ̀ɔ saán ɔ̀ɔ̀ɔ ɔ̀ɔ̀ɔ.

Nùà sòn ndùg déi taré sɔ̀m

³² Bɔ yeé baá dé bɔ̀n mé gò, bɔ nuaré déi wa cuù mé nùà sòn ndùg déi ká toò Yeésò ndɔ. Nùà sâ lé naâ mé tándulu yoòr; càɔ hèllè lé naâ bú sòn yíin.³³ Te Yeésò yeé nde kwɔɔɔ sɔ̀m bú lè nùà doò mân, nùà hèllè duɔ̀m keéh sòn tueè. Cìlì nùàr geí laré mé njéh doó dɔ̀ɔ̀ɔ, bɔ ye: «Béh née gèh dé hèn te tàbè *Iserálà dɔ̀ɔ̀ɔ njéné ɔ̀ɔ̀ɔ̀ɔ̀wéeh ye.»³⁴ †Bɔ *Farisiên den seér cuù dé bɔ̀n ye: «Mgbè bɔ tándulù bú terreɔ mân haá né kɔ̀ɔ, à bɔ tándulu kwɔɔɔ né mé njéh.»

Yeésò mé jere bɔ̀ nùàr

³⁵ ††Yeésò né te bɔ̀ lɔ̀ kòkòò mé tetɔ̀r mene kelá, à né ɔ̀ɔ̀r Càɔ te *gwà sòu feh bele, à né Njàgà Bagaá felè *Lò Càɔ se ɔ̀ɔ̀ɔ, à né bɔ̀ beén dé kàn mé núr dé kàn taré sɔ̀m bele.³⁶ †À yeé baá cìlì nùàr ménâ ɔ̀ɔ̀ɔ, jere bɔ̀ɔ bú njéh. Lòu sam, bɔ lé naâ doó mbaá homó ndab den; bɔ né lom faá bɔ̀ mbieè mé nùà njéh teèn sam ɔ̀ɔ̀. ³⁷ ††Yeé baá ménâ, à ye bɔ̀ mbòɔ seèn a: «Yab bɔ̀lè lom né ɔ̀ɔ̀ɔ. Njéh cén, bɔ seè bɔ̀ mé nde né ká lɔ̀ kwaá bilí njií màgà ɔ̀ɔ̀wéh.³⁸ Bí bòɔ nùà njéh bɔ̀ɔ̀ɔ, te à tema njií bɔ̀ seè bɔ̀ teèn, te bɔ̀ kwa bilí njií bú mé njéh ká lɔ̀.»

Bɔ̀ mbòɔ tebé yulà cùb fà

(Màrk 3:13-19; Lùk 6:12-26)

10 Yeésò yilá bilí bɔ̀ mbòɔ yulà cùb fà doò, à jege haá bɔ̀ terreɔ te bɔ̀ kwɔɔɔ sɔ̀m bele bɔ̀ nùàr càɔ tándulu yoòr, bɔ taré sɔ̀m bele bɔ̀ beén bɔ̀, mé bɔ̀ núr bɔ̀ ndɔ. ² Yilí bɔ̀ mbòɔ yulà cùb fà sâ lé naâ: Simòɔ mé yilí seèn déi né cu Pièr, bɔ̀ òm seèn André; bɔ̀ ɔ̀nà Jebedé, Jâk bɔ̀ òm seèn Jân; ³ Filíp bɔ̀ Bartelemí; Tomâs bɔ̀ Matíô nùà wèh-kàgàlòɔ lãmpòɔ; Jâk ɔ̀nà Alfê bɔ̀ Tadê; ⁴ Simòɔ nuaá mé gwàn bèh dé mé bɔ̀ kìn den felè bɔ̀ lɔ̀ bɔ̀ doò; mé Júdas Iskariò, sàrnýé Yeésò.

Bɔ̀ yulà cùb fà bɔ̀ ké cie temá njií

(Màrk 6:7-13; Lùk 9:1-6)

⁵ Yeésò tema sɔ̀m bɔ̀ yulà cùb fà bɔ̀ sâ ndɔ, à luɔm ye bɔ̀ a: «Bí té lè tàbè bɔ̀ɔ mé *Júf sam ndé, bí té lè lɔ̀ déi te tàbè *Samarí yilá ndɔ. ⁶ Bí ndé lòm yoòr bɔ̀ *Iserálà, bɔ̀ né dé bɔ̀n faá bɔ̀ mbieè mé né lòu leér le ɔ̀ɔ̀. ⁷ ††Bí túé gò ɔ̀ɔ̀r Càɔ ceceér, bí júée bɔ̀ nùàr a: Càɔ baá mbàm seèn ká kwarè bɔ̀n si njií ma. ⁸ Bí táré sò̀m

† 9:34 Mat. 10:25; 12:24; Mk. 3:22; Lùk 11:15 †† 9:35 Mat. 4:23; Mk. 1:39; Lùk 4:44 † 9:36 Nomb. 27:17; 1 Rois 22:17; 2 Chr. 18:16; Ese. 34:5; Mk. 6:34 †† 9:37-38 Lùk 10:2 †† 10:7-15 Lùk 10:4-12

bèlè bɔ̀ beén bɔ̀, bí né bɔ̀ komó nyimé sɔ̀m, bí né bɔ̀ beén veèn bɔ̀ taré sɔ̀m bele, bí kwɔɔɔ sò̀m bèlè bɔ̀ nùàr tándulu yoòr ndɔ. Bí terreɔ kwa né dé lòu, bí ndé bɔ̀ cú ká dé lòu ménâ ndɔ.

⁹ «Mɔ̀ bí baá mé gò, bí té kàgàlòɔ beè wèh siè; né mene tò̀mò kàgàlòɔ, bí té beè wèh siè. ¹⁰ ††Bí té ba beè wèh siè; bí té cògò su fà mé débágá beè wèh siè; bí té cùgò beè wèh siè ndɔ. Bí kɔ̀ɔ ye, nùà seè yieé né mé seé seèn.

¹¹ «Mɔ̀ bí wa baá te lɔ̀ déi, bí fɔ̀n lòm nuaá mé gwaán né bí wèh, bí cer teèn. Bí cèr lòm lɔ̀ nùà sâ. Mɔ̀ cieé gò bìi wulu baá, bí yuo cu. ¹² Mɔ̀ bí nde aá gwò yilá, bí júée bɔ̀ gwà bɔ̀ a: Kùsèm, dɔ̀lè a dèn mé bí ma! ¹³ Mɔ̀ bɔ̀ né gwaán, sâ dɔ̀lè bìi nde né bɔ̀ kwa. Á, mɔ̀ bɔ̀ né bí beròɔ, bí jògò yùò cú mé dɔ̀lè bìi. ¹⁴ ††Mɔ̀ bí wa beré déi, bɔ̀ bí wèh ɔ̀ɔ̀wéh, bɔ̀ tie te ɔ̀ɔ̀r bìi féla ní ɔ̀ɔ̀wéh, bí yùò kwá lɔ̀ bɔ̀ kɔ̀ɔ. Mɔ̀ bí baá doó sâ yuo, né mene gwà, né mene lɔ̀ déi, bí kàrè sò̀m gí fùfù bɔ̀n gulè bìi karè. ¹⁵ †Mè né tueé ye bí a, lòu ju tenâ, gèr ɔ̀ɔ̀ne kela nde né lɔ̀ hèllè mé *Sò̀dòm bɔ̀ *Gòmòr.»

Gèr mé bɔ̀ nde né bí feh keéh

(Màrk 13:9-13; Lùk 21:12-17)

¹⁶ ††À den cuù ye bɔ̀ a: «Bí né ɔ̀ɔ̀wéé wa, mè bí hèn yi njií né faá bɔ̀ sò̀rɔɔɔ lètenè bɔ̀ ɔ̀ɔ̀ɔ̀ ɔ̀ɔ̀; bí dèn lòm dene kòɔɔɔ faá sàb ɔ̀ɔ̀; bí den mé sòn fuù faá vɔ̀ɔ̀b ndɔ. ¹⁷ ††Bí dèn làɔ, bí kɔ̀ɔ ye, bɔ̀ nùàr nde né bí te *mbàgà juù mé sòn fuù jògò njií, bɔ̀ nde né bí núr ké *gwà sò̀u bɔ̀n tegé ndɔ. ¹⁸ Bɔ̀ nde né bí ké toò bɔ̀ kòkòò bɔ̀ mé bɔ̀ mgbèemgbè mgbòme njií, ye bí né bɔ̀ nùàr mò fí. Sâ dɔ̀ɔ̀ɔ, mè ye te bí den nyegé cu ye baá-re bɔ̀ sòn mò ké toò bɔ̀n mé toò bɔ̀ Càɔ-kò ndɔ. ¹⁹ Sâ mɔ̀ bɔ̀ baá mé bí ké te mbàgà juù jògò ndeé, njií mé bí nde né sònò tueé dɔ̀ɔ̀ɔ, bí té nyàmè. Lòu sâ Càɔ nde né bí bɔ̀ ɔ̀ɔ̀r sònò tueé kwaá gíí. ²⁰ Bí kɔ̀ɔ túé ndé ɔ̀ɔ̀wéh, Cúcuí Tele bìi ké te vulúu tueé nde né sòn bìi kɔ̀ɔ.»

²¹ ††À den cuù ye bɔ̀ a: «Òm bɔ̀ bei nde né yo bɔ̀n go kuú, te bɔ̀ wula bɔ̀ wulà. Bɔ̀ tele nde né bɔ̀ huaán go. Bɔ̀ huaán nde né yoòr bɔ̀ teleè ɔ̀ɔ̀r die; bɔ̀ go sɔ̀m bɔ̀, te bɔ̀ nùàr wula taré bɔ̀ ménâ ndɔ. ²² ††Bɔ̀ nùàr nde né bí felè mò bunó kum. Mè tueé bí, nuaá mé nde né dɔ̀ɔ̀ɔ yoló komo gíí, yili yuo nde né kɔ̀ɔ.»

²³ À den cuù ye bɔ̀ a: «Mɔ̀ bɔ̀ né bí lè lɔ̀ déi bunó, bí dùlã ndé sèr te lɔ̀ déi. Mè né tueé ye bí a, bí ndeè bɔ̀ lɔ̀ te tàbè *Iserálà hèn dɔ̀ɔ̀ɔ ɔ̀ɔ̀r làrè ndé ɔ̀ɔ̀wéh, mé *Huaán Nùàr née cú ɔ̀ɔ̀wéeh ye.

²⁴ ††«Mbòɔ a, dèn méné naàn, à kɔ̀ɔ táré kélá ɔ̀ɔ̀wéh mé ɔ̀ɔ̀ɔ. Nùà seè dèn méné naàn, à tele seè seèn

††† 10:10 1 Kɔ̀r. 9:14; 1 Tim. 5:18 ††† 10:14 Seé b. 13:51 § 10:15 Mat. 11:24; Gen. 19:24-28 §† 10:16 Lùk 10:3 §†† 10:17-20 Mk. 13:9-11; Lùk 12:11-12; 21:12-15 §† 10:21 Mk. 13:12; Lùk 21:16 §†† 10:22 Mat. 24:9, 13; Mk. 13:13; Lùk 21:17 §† 10:24 Lùk 6:40; Jân 13:16; 15:20

taré yóǵǵ ngwéh ndɔ. ²⁵ †Mɔ mbòŋ den wa né faá ngàŋ nɔ, bú a, sèsamè. Mɔ nùà seê né faá nùà koô seèn nɔ den waá, bú a, sèsamè ndɔ. Mè tueé bí, mɔ bú né mè nùà koô bìi “mgbè bɔ tándulù” yilá, sé tagá bí bɔ jomo bɔ mò wa?»

Nuaá mé bí nde né veéh

(Lúk 12:2-7)

²⁶ †À den cuú ye bú a: «Sâ, bí té bú mbaá vèh dèn; bɔ njèh lèrrèb dɔŋ nde gi né cie ŋené yuo; bɔ njèh dé nènâb ŋené yuo kela giì bèsɔnè ménâ ndɔ. ²⁷ Bɔ njíí mé bí né ká sònò mò bèh cibì ŋgweé gií dɔŋ, bí ndé túé bèh ŋagâ. Bɔ njíí mé bí né lòu ŋgweé naáb hèn dɔŋ, bí ndé yìè dèn ké felè gwà. ²⁸ Bí té bɔ wúlá-nùàr bɔ vèh; bɔ wula lom né lélán ŋgàŋ yoòr, sâ gi aá, bɔ yòŋ wúlá kɔ ŋwéh. Bí vèh sér Càn nuaá mé nde né gùm nùàr mé yòŋ mene te we tarè ŋgie njíí.

²⁹ «Hèn faá bɔ tásuagár doô, mɔ bú domó laáb mene bɔ fà, bɔ go sɔm kɔbɔ cén, nde né nùàr yulá wa? Mé njéh mene, cén déi lètenè bɔn mbaá lèr lè bèh, bɔ né gi njolò Tele bìi. ³⁰ Sé tagá bí wa? Mè tueé bí, né mene bɔ yúlí feèh bìi, né gi njolò seèn. ³¹ Bí té mbaá vèh kú, kela né bí te mbeí yuií mé dà m bɔ tásuagár hèllè.»

Yeésò gwaân mé Yeésò ŋgɔŋ

(Lúk 12:8-9)

³² «Nuaá mé né mè cie toò bɔ nùàr gwaân njíí dɔŋ, lòu sâ mè nde né bú toò Tele mò ké te vulúu gwaân weh ndɔ, ye né nùàr mò. ³³ †Nuaá mé né mè toò bɔ nùàr ŋgɔŋ dɔŋ, mè nde né bú toò Tele mò ké te vulúu ménâ ŋgɔŋ ndɔ.»

Yeésò yìè kèrrè

(Lúk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ «Bí té mùnò ye mè ká te wɔŋe ndeè né bɔ nùàr dɔlè haá. Mè tueé bí, né seér salè. ³⁵ †Mè ndeè nùàr bɔ tele kerré kwaá; huaán dé vèh bɔ meí kerré kwaá; vèh bɔ makoò kerré kwaá ndɔ. ³⁶ Nuaré déi bɔ mbeí nde né mé gwà cèn, déi nde né mbeí bunó. ³⁷ Nuaá mé gwaân kela né tele seèn mé mè, nùàr mò wúlú ŋwéh. Nuaá mé gwaân kela né meí seèn mé mè, nùàr mò wúlú ŋwéh. Nuaá mé gwaân kela né ŋuna seèn mé mè, nùàr mò wúlú ŋwéh ndɔ. ³⁸ †Nuaá mé tou gèr seèn jǵǵ wèh ŋwéh, à mè bèlè ŋwéh dɔŋ, nùàr mò wúlú ŋwéh. ³⁹ †Nuaá mé né yòŋ seèn mé feh seèn gagá kwaá, nde né bú leér lɔ. Nuaá mé né dé seèn cio felè mò ŋgɔŋ seér, nde né yòŋ kwa.»

Sàgà dé ké te vulúu

(Mârk 9:41)

⁴⁰ ††«Nuaá mé né bí sie nyegé dɔŋ, sie nyegé né mè; nuaá mé sie nyegé né mè dɔŋ, sie nyegé né Nuaá mé lé temà naâ mè ndɔ. ⁴¹ Nuaá mé né *sòn-Càn déi sie nyegé, ye Càn bú temà naâ kɔ dɔŋ, nde né sàgà faá bɔ sòn-Càn bɔ nɔ kwa. Nuaá mé né nùà dilí sie nyegé, ye né nùà gècèn dɔŋ, nde né gèh sàgà bɔ gècèn bɔ kwa. ⁴² Mè né tueé ye bí a, nuaá mé kwe haá cegé mene huaán déi lètenè bɔ mbòŋ mò hèn lélán nòmò, ye né mbòŋ mò, nùà sâ nde né sàgà kwa.»

Bɔ tebé bɔ Jân

(Lúk 7:18-35)

11 Yeésò yeé feh gi aá bɔ mbòŋ yulá cùb fà doô faá bèh ménâ, à fɔn gò ndɔ, à nde ngòr Càn lè lɔ mé lɔ tueé yɔŋ, à né bɔ nùàr feh.

² Sâ Jân Bàptís né cu sâ ké gwà cibì. Jân yeé ŋgweé njíí bɔ nùàr baá felè seé *Kristò tueé den, à tema njíí bɔ mbòŋ seèn déi ké teèn, ye bú a: ³ «Bí ndé bíé ke ye bú a: Né bú mé béh né kela den doô wa, dé béh kèlâ sèr nùà dé hiñ wa?» Bɔ nde ndɔ, bú wa. ⁴ Yeésò ye bú a: «Bɔ njíí mé bí né ŋgweé, mé bí né gi ŋené hèn dɔŋ, bí ndé túé gí mé Jân ménâ, ⁵ †bí júée bú a: bɔ cùgò njo-lo bɔ baá njolo ŋené, bɔ gule kuú bɔ baá gɔ, bɔ beén-veèn bɔ né taré yuo bele, bɔ tándúg baá ŋgweé, bɔ komó baá lè cio nyimé yuo bele, bɔ saám bɔ baá Njàgà Bagaà ŋgweé ma. ⁶ Wa nuaá mé temé yoòr mò sòm ŋwéh dɔŋ nde né samésé den ma.»

⁷ Bɔ mbòŋ Jân yeé nde cu aá, Yeésò ducóm ye bɔ nùàr njèh felè Jân tueé ŋagâ, ye bú a: «Bí lé ké ya dueè nde ŋenè naâ kei wa? Fu lé kobo jilí deén naâ gui wa? Háye ndɔ! ⁸ Á, bí lé ké sâ ke deén naâ kei wa? Bí lé ŋenè naâ nuaré déi mé cògò nyàgàm yoòr wa? Bɔ mé su yeé cògò nyàgàm bɔn yuo yeé ké mbàm ndɔ. ⁹ Á, ké ya dueè nɔ, bí lé ndeè naâ dé kei wa? Bí lé ye te bí ŋene *sòn-Càn déi wa? Mè tueé bí, né sòn-Càn sâ bɔn. Njèh cén, bí kɔ ye nùà dé sâ né sòn-Càn yɔǵǵ keéh. ¹⁰ †Lòu sam, Jân dé seèn né nùà tebé mé bú lé naâ felè seèn nyagá kwaá ye: Càn ye, nyí nde né nùà tebé nyí toò yeé temá njíí, te à tɔɔ nyegé wò ceér.»

¹¹ À den cuú ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, bèh lɔ mé wɔŋ lɔ deén naâ, bú lɔ née nùà koô déi faá Jân Bàptís nɔ nàŋ ŋgúŋgwéeh ye. Mé njéh mene, te *Lò Cànje né mene huaán dé maàn, à ham kela seér cu né kɔ mé Jân. ¹² ††Bèh léi mé Jân Bàptís lé tueé ducóm naâ ngòr Càn, tɔg nde wa hèn, Lò Càn né lom mé taáb kwaré ndeé; bɔ taáb bɔ ye kɔ bú yieé bú yieè. ¹³ Dàm bɔ sòn-Càn bɔ lé naá giì felè Lò Càn tueé; mvù Músì tueé cu felè seèn mɔn ndɔ, te nde wa ye mé nàm Jân. ¹⁴ †††Ng-

† 10:25 Mat. 9:34; 12:24; Mk. 3:22; Lúk 11:15 †† 10:26 Mk. 4:22; Lúk 8:17 † 10:33 2 Tim. 2:12 †† 10:35-36 Mich. 7:6 †† 10:38 Mat. 16:24; Mk. 8:34; Lúk 9:23 ††† 10:39 Mat. 16:25; Mk. 8:35; Lúk 9:24; 17:33; Jân 12:25

††† 10:40 Mk. 9:37; Lúk 9:48; 10:16; Jân 13:20 § 11:5 Es. 35:5-6; 61:1 §† 11:10 Mal. 3:1 §†† 11:12-13 Lúk 16:16 §† 11:14 Mal. 4:5; Mat. 17:10-13; Mk. 9:11-13

weéh bí né yeé *Elí kela den wa? Mɔ bí nde né gwaán, mè tueé bí Elí sâ né Jân. ¹⁵ Nuaá né mé tie, bú a, ñgwé nyégé ñgòr hên bagasé.»

¹⁶ À den cuù ye bɔ a: «Cafanê bɔ nùàr den né faá kei wee? Mè tueé bí, bɔ den né faá bɔ huaán mé né ké mbartɔgɔ vɔgɔ den nɔ; bɔ déi né mé bɔ mbeí tueé ñjií, ye bɔ a: ¹⁷ Béh né mé térèm mbaá tuagá kuú, bí ñgò ñgwéh! Béh né mene bɔ bené kú-jerè genné, bí yúé ñgwéh ndɔ! Bí ye: bɔ sà bá naàn wa? ¹⁸ Wanɔɔñ Jân yeé waà, à sér yíé ñgwéh, à mbè ñúé ñgwéh, bɔ ye: À né mé tándulu yoòr. ¹⁹ *Huaán Nùàr yeé waà dé seèn, à yieé sér, à ñueé mbè, bɔ den cuù ye: Nùà hên kɔ lom né yieé mé ñueé; à né mbeí bɔ vevenê bɔ mé bɔ wèh-kàgàlòñ lãmpòñ bɔ mene! Mé ñjéh mene, mè tueé bí: seé Càn né gi tueé ñagá, ye kékɔñ Càn yila né teèn.»

Bɔ bɔ dúágá-tieè déi

(Lùk 10:13-15)

²⁰ Jomo sâ, bɔ lɔ mé Yeésò lé naâ fém teèn kókoó bɔɔ, à duɔɔm bɔ nde ñjií. Lòu sam, bɔ lé dene bɔɔn kwéh sér ná ñgwéh. ²¹ †À ye bɔ a: «Wò lɔ Korasên, wò nde né mèi bɔ gèr ñenè! Becaida, wò nde né gèr ñenè ndɔ! Mɔ gèh fém mé lé bɔ naâ lètenè bii hên sé bɔ naâ ké Tír bɔ Síðòñ, mè tueé bí, dàb mé bɔ nùàr ké sâ sé lɔ temé kweéh seér gi aá kèn, bɔ yíí wè, bɔ su tou, te feh keéh ye bɔ kweéh seér aá temé. ²² Mè tueé bí, lòu ju tenâ, gèr dé bii taré kela nde né kɔɔ mé dé Tír bɔ Síðòñ hèllè. ²³ ††Déi né cu wò Kapernahùm. Wò munó né ye, nyí nde né ké te vulúu ñgulí waá wa? Ndɔg, mè tueé wò, bɔ wò ba ñjií seér nde né ké ndugo bɔ càn. Mɔ gèh fém mé lé bɔ naâ lètenè bɔ nùàr yeè hên sé lé bɔ naâ ké *Sòðm, lɔ hèllè sé née teèn ye. ²⁴ †Mé gècên mene, lòu ju tenâ, ju dé yeè nde né dé Sòðm taré yɔgɔ ndɔ.»

Dù beè Yeésò kwaà

(Lùk 10:21-22)

²⁵ Jomo sâ Yeésò deèn ndɔ, ye Tele a: «È môn, Tele mò, vulú bɔ tàbè né gi beè yeè, mè vra baá wò! Lòu sam, ñjií mé né njolò bɔ kɔgòn bɔ mé bɔ lo bɔ cibi mbaá leér den, njua yeè mé wò bɔ feh keéh seér né mé bɔ huaán tetɔɔr mân. ²⁶ È môn, Tele mò! Sâ né ñjií mé wò gwaán nê.

²⁷ ††«Mè tueé bí, Tele mò ñjéh dɔɔñ kwaá lɔ gi né beè mò. Mé ñjéh mene, nuaré déi kɔ ñgwéh ye: hên né Huaán; gi cu né ka Tele. Nuaré déi kɔ ñgwéh ye: hên né Tele ndɔ, gi cu né ka Huaán mé bɔɔ mé Huaán né bɔ Tele feh doò.»

²⁸ Jomo sâ, ye bɔ a: «Bí bɔɔ mé seé né bí felè mbiín den dɔɔñ, bí ndé gí ká beè mò, te bí kwa dù. ²⁹ ††Bí ndé màn ñjéh ká beè mò. Lòu sam, mè né mé temé dɔlè

mé kɔ-jele lè, temé bii nde né lè die. ³⁰ Tòu dé mò taré ñgwéh; seé mò bí líé yɔgɔ ndé ñgwéh ndɔ.»

Lùà lòu sòu kwalé yieé

(Màrk 2:23-28; Lùk 6:1-5)

12 ††Cu déi lé naâ teèn, sâ bɔ Yeésò né te ñueèh yolò gɔ kelá. Lé naâ *cieé sòu ndɔ. Cùè yeé baá bɔ mbòñ seèn sie, bɔ yila lùà kwalé weèh, bɔ né segé yieé. ² Bɔ *Farisiên yeé ñene aá ménâ, bɔ ye Yeésò a: «Kè kú bɔ mbòñ yeè kán. Ñgweéh *sòu beèh né yíín ye, lòu sòu bɔ té ménâ bɔ wa?»

³ ††Yeésò ye bɔ a: «Ñjií mé *Davíd nùà ñjéh lé naâ bɔɔ doò, bí née jáñé kè ñgwéeh ye wa? Lòu sâ cùè lé naâ bɔ bɔ nùàr seèn sie, ⁴ †à yila nde te gwà Càn, à nde jɔgɔ weh yáb mé bɔ lé kwaá lɔ naâ ké toò Càn, bɔ bɔ nùàr seèn yieé. Sâ bí né kɔɔ ye, né yeé jolo, bɔ *ñgàn sèmè yieé cegé yeé kɔɔ. ⁵ †Sòu Músi né cu beré déi ménâ tueé ndɔ ye: lòu sòu, bɔ ñgàn sèmè nde né seé ké gwà Càn koò bɔɔ, bɔ *cieé sòu tán ndé ñgwéh; mé ñjéh mene, sòu bɔ siè ndé ñgwéh ndɔ. Bí née dé sâ jáñé ñéné ñgwéeh ye wa? ⁶ Mè tueé bí, kwarè bii hên den den né ñjií mé né gwà Càn sâ yɔgɔ keéh. ⁷ ††Ñgweéh né te mvù Càn nyagá den ye: Mè gwaán kela né nùà kɔ-jele mé nùà há-sèmè. Mɔ bí sé la né ñgòr sâ ñgweé kɔɔ, bí sé la bɔ sòn fuú bɔ mbaá siè ná ñgwéh. ⁸ Bí kɔɔ ye, *Huaán Nùàr né cieé sòu yɔgɔ.»

Nùà be ñemâ déi

(Màrk 3:1-6; Lùk 6:6-11)

⁹ Yeésò yeé yuo aá doó sâ, à yila nde te *gwà sòu bɔɔn. ¹⁰ Sâ nùà be ñemâ déi né gwò sâ ndɔ. Bɔ bie ñjií ye Yeésò a: «Sòu beèh ye taré sòm nùàr lòu sòu taré wa?» Sâ bɔ ye te bɔ sie bú teèn. ¹¹ ††À deèn ndɔ, ye bɔ a: «Hên mɔ lètenè bii mbeieè nuaré déi die suaga ké dòu lòu sòu, mé gi cegé né ka bú mé ñjéh sâ, à bú lòu sâ beè nomo sòm kéké ndé ñgwéh wa? ¹² Á, sé tagá nùàr wa? Sâ mɔ né mân, sòu beèh tueé né ye, béh bɔ bagaa lòu sòu bɔɔ.»

¹³ Jomo sâ Yeésò tueé ñjií mé nùà be ñemâ doò, ye bú a: «Nèbbè be yeè nebbè.» Nùà hèllè nebbé be ndɔ, be seèn taré yuo, den cu ka faá kèb déi nɔ. ¹⁴ Te bɔ Farisiên yeé nde ñene ñjií ménâ, bɔ kem yuo kela gi cie, bɔ nde sòn ñyɔgɔ, te bɔ wula sòm Yeésò.

Nùà seè Càn

¹⁵ Yeésò yeé ñgweé aá ménâ, à kwaá lɔ bɔ doó sâ, à fɔɔn gò seèn. Cili nùàr kem bele cu bú jomo ndɔ. À né bɔ beèn bɔ dɔɔñ taré sòm gií. ¹⁶ À né bɔ luɔm, ye bɔ a: «Càn a bɔ bí tueé sòm ndègè mò cie.» ¹⁷ Sâ dɔɔñ bɔɔ gi né te yuo faá Esáyà *sòn-Càn lɔ naâ tueé nɔ, ye:

¹⁸ ††«Càn ye: Hên né nùà seè nyí,

† 11:21 Es. 23:1-18; Ese. 26:1-28:26; Joél 3:4-8; Am. 1:9-10; Zach. 9:2-4 †† 11:23 Es. 14:13-15; Gen. 19:24-28 † 11:24 Mat. 10:15; Lùk 10:12 †† 11:27 Jân 3:35; 1:18; 10:15 †† 11:29 Jér. 6:16

††† 12:1 Deut. 23:25 ††† 12:3-4 1 Sam. 21:1-6 § 12:4 Lé. 24:9 §† 12:5 Nomb. 28:9-10 §†† 12:7 Mat. 9:13; Os. 6:6 §† 12:11 Lùk 14:5 §†† 12:18-21 Es. 42:1-4

nyí bú balé sɔm né mé be nyí,
né huaán yíé-temé nyí, à né nyí temé lè bɔ́ɔ nɔ́ɔ.
Nyí nde né bú Cúcuí nyí yoòr nyeén kwaá,
te à feh bɔ́ nùàr ceér dilí, bɔ́ ju beè nyí diè cú.

¹⁹ À tɔ́ɔ mé nùàr mbembaá ndè gò ndé ngwéh,
à njèh lòu ngáré ndé ngwéh.

Né mene te kɔ́ɔɔ, bɔ́ hueh seèn teèn ngwé ndé ngwéh ndɔ́.

²⁰ Gor né mene gobosé, à bú siè kwá sòm ndé ngwéh.
Lâm yuúm le mene lòu, à bú nyímé sòm ndé ngwéh.

À bɔ́ɔ den nde né méménâ

tɔ́ɔ te be gècèn seèn yuo ɲa ter.

²¹ Te lò nùàr dɔ́ɔɔ kwaá njií gi ndèm yoòr seèn ndɔ́.»

Bò *Farisiên ye Yeésò seé bɔ́ɔ né mé terreb *Sátàn

(Mârk 3:22-30; Lúk 11:14-23)

²² Bɔ́ weh waà mé nùà cùgò njolò déi ká yoòr Yeésò ndɔ́. Nùà hèllè né cu mùmú; né càɲ tándulu bɔ́ɔ né bú ménâ kɔ́ɔ. Yeésò taré sɔm bú; à duɔ́m sòn tueê, à ɲene njolo ndɔ́. ²³ Hiím laré bɔ́ nùàr doó dɔ́ɔɔ; bɔ́ ye: «Bí ye hèn ɲunà *Davíd sam á?» ²⁴ †Te bɔ́ Farisiên yeé nde ngweé njií mân, bɔ́ den seér cuú dé bɔ́ɔn ye: «Nùà hèn bɔ́ tándulu mé feh seèn kwóɔ́ ngwéh. *Beljebu, mgbè bɔ́ tándulu, bú terreb ménâ haá né kɔ́ɔ.»

²⁵ Yeésò kɔ́ gi múnò bɔ́ɔn ndɔ́, ye bɔ́ a: «Né mene lè lò mgbè dé heè, mɔ́ bɔ́ nùàr né lètenè bɔ́ɔn kerré kuú, lò sâ nde né tɔ́b yuo. Né mene lɔ́, né mene mbàgà déi, mɔ́ bɔ́ nùàr né lètenè bɔ́ɔn kerré kuú, sâ bɔ́ nde né kum yuo! ²⁶ Mɔ́ Sátàn hèn kwɔ́ɔɔ den cu né Sátàn mbeí seèn kɔ́ɔ, sâ Sátàn lege kuú cu né mé ngàɲ yoòr seèn. Mɔ́ né mân, sâ lò seèn tɔ́b yuò ndé ngwéh wa? ²⁷ Mɔ́ sé né gècèn, ye mè tándulu kwɔ́ɔɔ né mè terreb Sátàn, sâ dé bɔ́ ɲuna biì nɔ́, neì bɔ́ terreb haá yeé kɔ́ɔ, bɔ́ kwɔ́ɔɔ tándulu mé njéh wa? Bí kwá biì kɔ́ɔɔ, bɔ́ ɲuna biì sie nde né bí nyeén kɔ́ɔ.»

²⁸ À den cuú ye bɔ́ a: «Mè bɔ́ tándulu kwɔ́ɔɔ né mé terreb Cúcuí Càɲ. Sâ bí kɔ́ɔ ye: Mbàm Càɲ die waà baá ká yoòr biì kèn.»

²⁹ À den cuú ye bɔ́ a: «Mɔ́ nùà gwà né mé terreb yoòr, nuaré déi gwò seèn mbaá yílá ndé ngwéh, à nde yíb ɲuɔ́b, kɔ́ à jògò kaga gi aá nùà gwà hèllè kèn, te à ɲuɔ́b ye bú. ³⁰ ††Mè tueé bí, nuaá mé jomo mò sam, né nùà bònò mò; nuaá mé mè nùàr teèn bílí gàm ngwéh, né nùà ɲéllé-nùàr ndɔ́. ³¹ Mè cicie hèn tueé njií né dé cí, ye bí a: nùàr a, bɔ́ mene gèh veèn dé heè, bú a, júé mene yílí Càɲ, Càɲ nde né doó kulú njií gií. Nuaá mé dé seèn jue seér né Cúcuí ɲagâ, bɔ́ veèn seèn lè kulú sòm ndé ngwéh. ³² †Nuaá mé né *Huaán Nùàr jueé, bɔ́ nde né veèn seèn doó kulú njií. Nuaá mé dé seèn jue seér né Cúcuí ɲagâ, bɔ́ veèn seèn lè kulú sòm ndé ngwéh dé ndɔ́g. Né mene cafanê, ndeè né mene ké jomo, mban le nde aá môn dé nyèmà mé nyèmà.»

† 12:24 Mat. 9:34; 10:25 †† 12:30 Mk. 9:40 ‡ 12:32 Lúk 12:10

Tou dé kàn mé tàb seèn

(Lúk 6:43-45)

³³ ††Yeésò den cuú ye bɔ́ nùàr a: «Nuaá mé gwaán né tàb bagaà, à dobo tou dé bagaà ndɔ́; mɔ́ bí dobo né tou veèn, bí kwa cu nde né tàb dé veèn ménâ ndɔ́. Bɔ́ kèkèné tou dé kàn ɲene kɔ́ né mé tàb seèn. ³⁴ ††Gèh ngòbò faá bí nɔ́! Bí biì ngòr bebagaà sònò tueé keéh nde né he mé jéré-temé biì doò? Ngweéh sòn seèn tueé né njií mé goón den né ké te temé wa? ³⁵ Nùà bagaà bɔ́ njèh bebagaà sɔm weh yeé lètenè bɔ́ njèh seèn dé bebagaà; nùà veèn sɔm weh yeé dé seèn lètenè bɔ́ njèh seèn dé vevenê ndɔ́. ³⁶ Mè tueé bí, lòu ju tenâ, bɔ́ mamvuan ngòr mé sòn lé naá giì mbembaá fela njií dɔ́ɔɔ, nde gi né lòu sâ cie kulu yuo. ³⁷ Bɔ́ ju yeé tena nde né faá leba yeé lé tueé naà nɔ́, wò nde né-re mvelé wa, wò nde né die wa, né beè yeé.»

Bèh fém beè Yeésò bieè

(Mârk 8:11-12; Lúk 11:29-32)

³⁸ ††Yeé baá ménâ, bɔ́ *ɲjí-sòu mé bɔ́ *Farisiên déi ye Yeésò a: «Nùà fèh-njèh, béh gwaán né fém cén beè yeè ɲenê, te béh kɔ́ ye Càɲ wò terreb haá né kɔ́ɔ.»

³⁹ †††Yeésò ye bɔ́ a: «Bò cafanê bɔ́ né lom bɔ́ jéla-temé bɔ́: bɔ́ temé yoòr Càɲ mbaá kwá ní cú, kɔ́ bɔ́ ɲene né fém, sâ ye. Mè tueé bí, bɔ́ ɲéné ndé cú, faga le aá te fém mé Càɲ lɔ́ bɔ́ naà yoòr Jonâs *sòn-Càɲ doò.

⁴⁰ †Gèh dé mé Jonâs lé ceér naà lè ngò cieé tagár doò, *Huaán Nùàr cer nde né dòu cieé tagár ménâ ndɔ́.

⁴¹ ††Lòu téná-juù, bɔ́ Ninivè bɔ́ nde né ter kem wuo, bɔ́ sie bɔ́ cafanê bɔ́ nyeén. Lòu sam, bɔ́ Ninivè bɔ́ lé naà dé bɔ́ɔn ngòr Jonâs ngweé, bɔ́ kweéh seér temé. Sâ nuaá mé né Jonâs yɔ́ɔ́ keéh né gi kwarè bɔ́ cafanê bɔ́ teèn. Mé njéh mene, bɔ́ temé kwéh sér ngwéh.

⁴² †††Kwá kɔ́ɔɔ, lòu-téná juù, mgbè dé vèh mé lɔ́ deén naà ké túno, nde né ter komo wuo, à sie bɔ́ cafanê bɔ́ nyeén. Lòu sam, à lɔ́ yuoó naà tɔ́g ké kundun, bèh mé tàbè bɔ́ vulú né teèn kwaré, à ndeè bèh ngòr kɔ́gòn sònò Salomɔ́ɲ ngweê. Sâ nuaá mé né Salomɔ́ɲ yɔ́ɔ́ keéh né gi kwarè bɔ́ cafanê bɔ́ teèn. Mé njéh mene, bɔ́ né lòu saán seér.»

Càɲ tándulu mé baá yoòr nùàr cuú cuú

(Lúk 11:24-26)

⁴³ «Sâ càɲ tándulu déi lé naà lè nuaré déi dula yuo kelá, à nde ké ya dueè, à né bèh cèrè te hobó ɲemâ fɔ́ɔn gɔ́. Mé njéh mene, à bèh cèrè kwà ngwéh. ⁴⁴ Yeé baá ménâ, à ye: Kènê, nyí nde cu nde aá ké lɔ́, lè nuaá mé nyí lé yuoó naà teèn doò. À wa, sâ gwà née lòu mbaá den den ye, bɔ́ fɔ́ gi aá, bɔ́ te nyegé gi aá bèh

†† 12:33 Mat. 7:20; Lúk 6:44 †† 12:34 Mat. 3:7; 23:33; 15:18; Lúk 3:7; 6:45 ††† 12:38 Mat. 16:1; Mk. 8:11; Lúk 11:16 †††† 12:39 Mat. 16:4; Mk. 8:12 § 12:40 Jon. 1:17 †††† 12:41 Jon. 3:5 †††† 12:42 1 Rois 10:1-10; 2 Chr. 9:1-12

denè gwò ndò. ⁴⁵ À yeé ñene aá ménâ, à nde yilá fón cu b̀ càn dèi téhbeh mé né bú jelá yóǵ, b̀ b̀ waà, b̀ bilí yila nde lè nùà hèllè. Nùà doô die cu péb; beén seèn taré yóǵ keéh cu dé jomò.» Yeésò yeé tueé gi aá mân, à den cuù ye b̀ a: «Dé b̀ cavanê b̀ mé jélá-temé b̀ doô, nde cu né ménâ nág.»

Mei Yeésò mé b̀ òm Yeésò

(Màrk 3:31-35; Lùk 8:19-21)

⁴⁶ Mei Yeésò mé b̀ òm Yeésò waà, sâ Yeésò née mé b̀ nùàr mân tueé ñjii den ye. B̀ meí seèn ñjebá le yí cie, ye te b̀ tueé bú ñjii. ⁴⁷ Nuaré dèi tueé Yeésò ndò, ye bú a: «Meí yeé b̀ b̀ òm yeé né wò yí cie ñjebá ke den, b̀ gwaán né wò ñjii tueé.» ⁴⁸ Yeésò ye nùà doô a: «Meí mò né nei, b̀ òm mò né b̀ nei wa?» ⁴⁹ Jomo sâ, à me ñjii b̀ mb̀ñ seèn mé be, ye nùàr a: «Meí mò mé b̀ òm mò né seér b̀ hèn b̀. ⁵⁰ B̀ mé né sòn Tele mò ké te vulúu ñgweé d̀ñ, b̀ òm mò, b̀ tie mò, b̀ meí mò né b̀.»

Kàn felè nùà vú-gèh

(Màrk 4:1-9; Lùk 8:4-8)

13 Lòu sâ Yeésò yuo ké l, à nde den seér ké dùà sòn tuùb ñjèh feh den. ² Cìli nùàr ñgún bilí nde gi teèn. À yeé ñene aá ménâ, à ñaá yila te kòme, à den nde doó, sâ cìli nùàr baá gi sòn nòmò teé den. ³ À duóm b̀ nùàr ñjèh kókoó mbaá te kàne silí keéh, ye bú a: «Nuaré dèi lé ndeè naâ ké ñueh bèh gèh vuú. ⁴ À yeé baá gèh vuú, kèb dèi sue le ceér dueè. B̀ non waà, gwaré yieé sòm. ⁵ Kèb dèi nde sue yila te kèrré taâ, bèh sâ tàbè teèn màgà ñgwéh. Ba yuoô wágácén ndò. ⁶ Lou yeé baá li, ñema yuo cu. Lòu sam, bèh jgòb yii lé teèn ná ñgwéh. ⁷ Kèb dèi nde sue yila lètenè b̀ ñgobó deduanê, ba yuo ter. Yeé baá kulá, b̀ ñgobó deduanê hèllè lané wula sòm. ⁸ Kèb dèi nde dé seèn sue yila bèh tàbè bagaà, ba yuo kelà, wa tàb: tab dèi mvum teèn yuií, tab dèi yulà ténjén, dèi yulà tagár.» ⁹ Yeésò den cuù, ye bú a: «Nuaá né mé tie, bú a, ñgwé nyégé ñgòr hèn bagasé.»

Yeésò ñgòr te kàne si keéh né dé kei?

(Màrk 4:10-12; Lùk 8:9-10)

¹⁰ Jomo sâ b̀ mb̀ñ seèn ñgoró nde kwarè seèn, b̀ ye bú a: «Wò b̀ ñgòr te kàne ménâ si gi né dé kei wa?» ¹¹ Ye bú a: «Dé bii, ñgòr felè *Lò Càn mé Càn l naâ lòu leér kwaá doô, Càn né bí ceér feh te bí ñgweé komo. Dé b̀ ñmôn sam. ¹² Mè tueé bí, nuaré dèi nde gi né mé ñjèh beè, b̀ haá sagá cu bú dèi teèn, te merré den bú beè lòu. Nuaré dèi dé seèn mé ñjèh beè sam nde ñgweéh, né mene dé maàn mé à né mé ñjèh d̀ñ, b̀ nde né bú beè horó sòm. ¹³ Mè b̀ te kàne silí keéh den né dé cì. Lòu sam, b̀ né mbaá ke den, b̀ ñéné ñgwéh;

† 13:2 Lùk 5:1-3 †† 13:12 Mat. 25:29; Mk. 4:25; Lùk 8:18; 19:26

b̀ né mbaá felá den, b̀ ñgwé kó ñgwéh ndò. ¹⁴ *Yeé baá mân, yuo baá-re felè b̀ ñn faá Esáyà *sòn-Càn lè naá gi tueé nò ye:

Dé felâ, bí nde gi né bagasé felá nyegé, bí seér ñgwé ndé ñgwéh lòu.

Bí nde gi né bagasé ke den, ndòg bí seér ñéné kòmò ndé ñgwéh.

¹⁵ Lòu sam, temé b̀ nùà hèn baá gi lè manjwan, te b̀ mùnò kòmò cú.

B̀ duagá baá tie kèn, te b̀ mé tie ñgwé cú.

B̀ lier aá njolo, te b̀ mé njolo ñéné cú.

Te b̀ ká yoòr mò ndé sér cú

te mè b̀ taré sòm cú ndò,

jue mè Càn dueè.

¹⁶ †Dé bii, njua bii wa: njolo bii né ñéné, tie bii né ñgweé. ¹⁷ Mè né tueé ye bí a: dà m b̀ sòn-Càn b̀ mé b̀ didilí b̀ kókoó mbaá l ye te b̀ ñene faá bí né ñéné hèn, ndòg. B̀ ye te b̀ ñgweé kwa faá bí né ñgweé hèn, ndòg ndò, d̀ñ lè naá gi b̀ líim.»

Kàn nùà vú-gèh seè

(Màrk 4:13-20; Lùk 8:11-15)

¹⁸ «Bí ñgwé nyégé kwòm kàn nùà vú-gèh doô bagasé: ¹⁹ b̀ mé né ñgòr felè Lò Càn ñgweé, b̀ ñgwé kòmò ñgwéh d̀ñ, né gi faá kçñ ceér mé gèh lé sue leé naâ teèn cie doô. Nùà b̀ ñn yeé waà, à luaga sòm gi b̀ gèh ñjèh sâ lè ndò. ²⁰ B̀ dèi felá né tàbè kèrré taâ mé gèh lé sue yilá naâ teèn doô ndò: b̀ nde né ñgòr Càn ñgweé, b̀ gwaán nyegé mé vóǵ-temé mene. ²¹ ñjèh cén, ñgòr sâ jgòb lè b̀ ñn yí ñgwéh; b̀ gwaán lom né cuúr cén mbaá. Gèr sé yeé baá b̀ te ñgòr Càn coró, b̀ nùàr né b̀ mé ñjèh bunó, b̀ cuaré yuo wúwágá. ²² B̀ mé né lètenè b̀ ñgobó deduanê sue yilá doô né b̀ mé né ñgòr Càn ñgweé, b̀ nyamé le mé *wóñ, b̀ né te ñgùlù wóñ faá b̀ gwaán nê nò samé ndeé, né mé b̀ bele ndeé ndò. Nde nde b̀ ñjèh hèllè karé wula sòm ñjii ñgòr Càn lè b̀ ñn, b̀ le cùr. ²³ B̀ nuaré dèi dé b̀ ñn den né faá b̀ gèh mé b̀ vuú né te tàbè bagaà nò. B̀ sâ b̀ né ñgòr Càn ñgweé, b̀ né ñgweé nyegé. Yeé baá ménâ, b̀ né tàb waá ndò; tab dèi mvum teèn yuií, tab dèi yulà ténjén, dèi yulà tagár.»

Kàn felè nyure veèn déi

²⁴ Yeésò si cu bú kàn déi, ye bú a: «Lò Càn den cu né faá nuaré dèi lé naâ gèh ké ñueh seèn vuú nò.

²⁵ Cíbíteèn, b̀ nùàr yeé baá gi lóm, nùà b̀ ñn seèn nde gui teèn naáb kç yii bele, à fón gò seèn. ²⁶ Jomo sâ gèh doô ba yuoô, kula gi. Yeé baá velé, gui haá feh ndò. ²⁷ B̀ seè b̀ seèn yeé ñene aá ménâ, b̀ waà ye bú a: Tele beèh, ñgweéh wò lé ké ñueh vuú loóm naâ

lélán gèh bagaà wa? Á, gèh nyure veèn ké teèn kela he wa? ²⁸ Ye bú a: Nùà b̀ ñn dèi b̀ ñn né ménâ kó. B̀ ye bú

‡ 13:14-15 Es. 6:9-10 †† 13:16-17 Lùk 10:23-24

a: Kwá béh nde nyure veên hèllè komó sɔm wa? ²⁹ Ye bó a: Sam, bí nde né mé yab mene komó bilí. ³⁰ Bí kwá bó bó den bɔ̀n ménâ, kɔ̀ bɔ̀lé baá kèn. Lou sâ mè tueé nde né ye b̀ seé b̀ a: kènê, bí ndé hóbó bá hobò; bí j̀g̀g̀ kòmò s̀m g̀i nyure veên ye, bí nuaán bilí kwaá keém keém, te bí fu njií tuar; jomo sâ bí weh kwaá njií yab ká lɔ te mbáŋe.»

Kàn mvum tàb làm

(Mârk 4:30-32; Lùk 13:18-19)

³¹ Yeésò si cu bó kàn déi ndɔ, ye bó a: «*Lò Càŋ den né faá mvum tàb làm † mé nuaré déi lé naâ ké ŋueh seèn dobo kwaá nɔ. ³² Tábên lètenè b̀ mvuùm dɔ́ŋ né lom bú; tàyàm lètenè b̀ toû né cu bú ndɔ. Mɔ à ku-la baá, b̀ non nde fulu tieé gi yeé teèn.»

Kàn déi mé kulu

(Lùk 13:20-21)

³³ Yeésò si cu bó kàn déi, ye bó a: «*Lò Càŋ den né faá kulu nɔ. Ma déi lé naâ dɔ́m weh, à si ŋgàb tàgà ndè-toón cùb̀ tìn mé njéh. Yeé baá jelá, fulu komo njií gùm tàgà dɔ́ŋ ter.»

Yeésò kàn gwaán né dé kei?

(Mârk 4:33-34)

³⁴ Yeésò b̀ ŋgòr hèn dɔ́ŋ si keéh lom né b̀ nùàr te kàne te kàne; à ŋgòr mbaá túé ní ŋgwéh. ³⁵ †† À lé ménâ bɔ́ belé naâ, ye te yuo faá *sòn-Càŋ déi lé naâ tueé nɔ, ye: «Mè b̀ njèh si keéh nde né te kàne te kàne, mè b̀ teèn tueé keéh nde né b̀ njií mé b̀ lé naâ lòu leér kwaá, sâ ẃŋ ducóm nées lòu ye.»

Kàn nyure veên seè

³⁶ Jomo sâ Yeésò kwaá lɔ b̀ nùàr doó sâ, à nde cu ké gwò. Wa ké teèn, b̀ mb̀ŋ ŋgoró nde ké kwarè seèn, bó ye bú a: «Sè yeé béh kàn nyure veên ké ŋueh doó teèn.»

³⁷ Yeésò ye bó a: «Nuaá mé naâ gèh dé bagaà dobo né *Huaán Nùàr; ³⁸ ŋueh né ẃŋ; gèh dé bagaà né b̀ *Lò Càŋ b̀; nyure veên dé seèn né b̀ŋ b̀ vevenê b̀. ³⁹ Nùà b̀nò mé naâ nyure veên dobo né *Sátàn. Cu yab hobò né lòu mé ẃŋ nde né teèn gií; b̀ seé b̀ né b̀ cili Càŋ. ⁴⁰ Gèh dé mé b̀ komó ŋgie njií yeé nyure veên tuar doò, lòu mé ẃŋ gi nde né teèn nde cu né ménâ nág ndɔ. ⁴¹ Huaán Nùàr nde né b̀ cili seèn te b̀ŋ b̀ nùàr seèn temá njií. B́ nde né b̀ vevenê b̀ mé b̀ njèh dé vevenê lètenè b̀ŋ dɔ́ŋ geí sɔm gií, ⁴² bó bilí ŋgie njií tuar te we tarê, bèh kén silí mé nyie yieé kuú. ⁴³ Lou sâ, b̀ didilí b̀ te Lò Tele b̀ŋ ba nde né faá lou nɔ. Nuaá né mé tie, bó a, ŋgwé nyégé ŋgòr hèn bagasé.»

Kàn déi felè ngùlù mé né leér den

⁴⁴ «*Lò Càŋ den né faá ngùlù mé lé naâ ké ŋueh leér den nɔ. Nuaré déi yeé ŋa kwa baá, à baré leér cu, à nde b̀ njèh seèn mé vó-g-temé mene go sɔm gií, à ŋge weh seér ŋueh sâ.»

Kàn déi felè gòm matàn †

⁴⁵ «*Lò Càŋ den né faá nùà toón déi lé naâ gòm matàn fɔ́n gɔ nɔ. ⁴⁶ À yeé kwa baá, à nde b̀ njèh seèn go sɔm gií, à ŋge weh seér cí.»

Kàn déi mé ndoór

⁴⁷ «*Lò Càŋ den cu né faá ndoór †† mé bó né ké dùà vuú, à né ŋgò dɔ́ŋ kabé bilí nɔ. ⁴⁸ Yeé baá déi, bó tulu nde mé njéh yí sòn nòmò, bó den nde doó, bó geí weh b̀ dé bebagaà teèn, bó kwaá ter; bó su njií cu b̀ mvuagàr dùà. ⁴⁹ Mè tueé bí, lòu mé ẃŋ nde né teèn gií, nde né ménâ nág. B̀ cili Càŋ nde né b̀ vevenê b̀ lètenè b̀ dé bebagaà geí sɔm, ⁵⁰ bó su njií tuar te we tarê, bèh kén silí mé nyie yieé kuú.»

Ngúlú dé feè mé dé cuùm

⁵¹ Yeésò ye bó a: «Bí né gi dɔ́ŋ ŋgweé komo wa?» B́ ye bó a: «Nyea!» ⁵² Yeé baá ménâ, à den cuú ye bó a: «Sâ *njií-sòu mé nde né mb̀ŋ te *Lò Càŋe ŋaá dɔ́ŋ, den né faá nùà njèh nɔ. À te ngúlú seèn sɔm weh né b̀ njèh dé fefeè mé b̀ njèh dé cucuùm mene.»

B̀ Najarê b̀

(Mârk 6:1-6; Lùk 4:16-30)

⁵³ Yeésò yeé si gi aá b̀ kàn sâ, à fɔ́n gò ndɔ, ⁵⁴ à cu cu lè lɔ́ mé à lé kulà naâ teèn. Wa ké teèn, à yila keéh lom njèh te *gwà sòu feh cuú. B̀ nùàr yeé ŋgweé aá, hiím gi bó doó dɔ́ŋ; bó ye: «À gèh kóŋkɔŋ mé fém dé hèn weéh naâ he wa? ⁵⁵ Ngweéh hèn né ŋunà nùà kób-toû doó wa? Ngweéh mé seèn né Marí ndɔ wa? Ngweéh Jâk b̀ Joséf, mé Simôn bó b̀ Júde né gi b̀ òm seèn wa? ⁵⁶ Ngweéh lètenè beèh hèn né gi b̀ tie seèn ndɔ wa? À gèh terreb dé hèn weéh naâ he?» ⁵⁷ †† Yeé baá ménâ, bó temé yoòr seèn kwá ní cú ndɔ. Yeésò yeé ŋene aá môn, ye bó a: «Bèh dɔ́ŋ, b̀ nùàr né gi nu-aá mé né *sòn-Càŋ veéh; sòn seèn ŋgeén seér yeé b̀ lɔ́ b̀ seèn mé b̀ nùàr seèn ndɔ.» ⁵⁸ À yeé ŋene bó temé teèn kwá ní ŋgwéh ménâ, à fém ké sâ kókoó bó cú ndɔ.

Cio Jân Bàptís

(Mârk 6:14-29; Lùk 9:7-9)

14 Sâ *Heròde né mgbè cu sâ lè tàbè Galilé kɔ́. À yeé baá ŋgóg Yeésò ménâ ŋgweé njií, ² ye b̀ seé

† Ká Bà mvum mé jie kela né kɔ́ né mvum tàb làm. Dé ké lɔ b̀ Jùf né mvum dé hiín. †† 13:35 Ps. 78:2

‡ Gòm b̀ mgbè, b̀ kwaá mé b̀ ŋgèn. Né njèh kàm. †† Né ndame mé bó vu né lòu. †† 13:57 Jân 4:44

bò seèn a: «Né Jân Bàptís komo yuo cuù né dòu kó! À fém bɔ́ né mé terre b sâ.»

³ †Sâ lòu sam, à lé seèn tueé naâ kɔ́, ye bɔ́ siè kàgà njí Jân gwà cibí. À lé bú môn bɔ́ kuú naâ felè Herodiàs veèh Filíp òm seèn; à lé naâ ma sâ gwò ngaá kwaá njií. ⁴ †Sâ Jân lé naâ bú teèn bèsónè tueé njií ndɔ́, ye bú a: «Né jolo. Wò sé lé veèh òm yeè gwò wèh kwá ná ngwèh!» ⁵ Yeé baá mân, Heròde kaga lom kàgà-ndòn veèn ndɔ́, ye kɔ́ nyí wula sɔm aá Jân. Njèh cén, à lé naâ bɔ́ nùàr veéh. Lòu sam, bɔ́ lé naá gii dé bɔ́n kɔ́ ye Jân né *sòn-Càn.

⁶ Te cu sâ cieé mé bɔ́ lé ñaár naâ Heròde teèn yɔŋ kwaré cu ndɔ́, à bɔ́ cieé koò. Njunà Herodiàs dé vèh waà, à ngɔ́ bené toò bɔ́ kokoò bɔ́ mé né doó sâ. Temé yeé nɔ́ré kela baá Heròde lè, ⁷ à jege toò huaán doò, ye bú a: Njií mé wò né gwaán dɔ́ŋ nyí nde né wò haá ma! ⁸ Te meí yeé nde ngweé njií ménâ, à soób ñuna ndɔ́, te ñuna nde ye Heròde tueé, ye bú a: Téná kwá nyí feh Jân Bàptís te suúŋe ma. ⁹ Mgbè Heròde yeé nde ngweé njií mân, temé yili lom bú lè lé, à né jègè mé à la naâ toò bɔ́ nùàr jege doò munó njií. Sie bú beè, ye sâ bú nde né bú feh Jân tená haá. ¹⁰ À tema njií ndɔ́, ye bú ndé téná wèllè feh Jân Bàptís ké gwà cibí ma. ¹¹ Bɔ́ tena waà mé njèh te suúŋe, bɔ́ haá njií mé huaán doò. Huaán nde mé meí haá njií ndɔ́. ¹² Bɔ́ mbòŋ Jân nde jɔŋ furu sɔm kukuŋ. Bɔ́ njií mé lé naâ kelá dɔ́ŋ, bɔ́ nde Yeésò tueé.

Bò nùàr kám tìn koò

(Màrk 6:30-44; Lùk 9:10-17; Jân 6:1-14)

¹³ Yeésò yeé ngweé aá ñjàgà sâ, à yuo doó sâ, à yila kɔm, à nde ser ké bèh ndɔ́ŋ-ndòŋ mé huún seèn. Bɔ́ nùàr ngweé gi ndɔ́, bɔ́ kem yuo cu ké lɔ, bɔ́ bele bú ké sâ, bɔ́ gɔ bele seér dé bɔ́n sòn nòmò sòn nòmò. ¹⁴ À yeé suaga die aá doó, à ñene njií cili nùàr né merré den. Jere bɔ́ bú njèh, à duɔ́m cu bɔ́ beén bɔ́ lètenè bɔ́n taré sɔm beleè.

¹⁵ Lou yeé yuɔm aá, bɔ́ mbòŋ seèn ñgoró nde ké kwarè seèn, bɔ́ ye bú a: «Cu nde aá kelá, bèh hèn né ká jomo ndɔ́. Wò sé la kwaá lɔ bɔ́ nùà hèn nde cu lelɔ njèh yâb fɔ́n ñge yieé.» ¹⁶ Yeésò ye bú a: «Mɔ́ bɔ́ nde cu ménâ, húm ngwéh. Bí há bɔ́ yáb kɔ́.» ¹⁷ Bɔ́ ye bú a: «Beè beèh gi cegé né breèd tìn mé ngò fà té fá.» ¹⁸ Ye bú a: «Bí há njií môn.» ¹⁹ Jomo sâ ye bɔ́ nùàr a: «Bí dèn ndé gí doó te nyure.» À weh breèd tìn mé ngò fà doò, à ke njií njolo ké te vulúu, à dua Càn teèn, à kólé haá njií mé bɔ́ mbòŋ, te bɔ́ geé haá bele bɔ́ nùàr. ²⁰ Nùàr dɔ́ŋ yieé fulu gi; ndilí le. Bɔ́ mbòŋ ñuaán bilí, yuú sɔgɔ́ yulá cùbɔ́ fà.

²¹ Bɔ́ mé lé yieé naâ yáb sâ lé naâ nùàr kám tìn. Sâ bɔ́ bɔ́ véh mé bɔ́ huaán teèn kùlâ yí ngwéh.

Felè nòmò gɔ́

(Màrk 6:45-52; Jân 6:15-21)

²² Bɔ́ yeé yieé sɔm aá, Yeésò kou yí njií bɔ́ mbòŋ seèn lè kɔme, te bɔ́ sela kela toò, bɔ́ nde kela den bú tub kèb yágà; à le ngɔ́ dé seèn ká jomo, te à sɔm gi bɔ́ nùàr. ²³ À yeé sɔm gi aá bɔ́, à ñaá nde ké te tòre mé huún, bèh Càn duaà. Cibí yili lɔ bú ké teèn. ²⁴ Sâ bɔ́ mbòŋ mé kɔm nde gi aá kèn; bɔ́ baá gi ké dàb; bɔ́ né mé fu taré kwaré ndɔ́, sâ nòmò né mé kɔm ké dùà libí ñaán yɔŋ.

²⁵ Yeé baá mé be lɔm nè, Yeésò nde ké yoòr bɔ́n ndɔ́, à dé seèn gɔ́ nde seér né felè nòmò felè nòmò. ²⁶ Te bɔ́ mbòŋ yeé nde ñene njií, à baá felè nòmò gɔ́ nde ménâ, veéh bɔ́ bú njèh, bɔ́ ye né càn tándulu, bɔ́ sɔm kén, sâ veéh nde aá bɔ́ sie wulá. ²⁷ Tètèi sam, Yeésò ye bú a: «Bí siè temé, né mè; bí té vèh.»

²⁸ Pièr tueé keéh njií ndɔ́, ye bú a: «Fehtoò beèh, mɔ́ né wò, há mè terre teèn, te mè gɔ́ nde yí yoòr yeé felè nòmò ndɔ́.» ²⁹ Yeésò ye bú a: «Ndè!» Pièr yuo kela te kɔme ndɔ́, duɔ́m yí yoòr seèn felè nòmò gɔ́ nde. ³⁰ À yeé ke, fu né ménâ kobó taré, càn tené bú lè, gule lɔgɔ́ yila dùà. À yeé baá ké ka nòmò lɔgɔ́ suagá, à sɔm kén, ye Yeésò a: «Yili sòm mè teèn Fehtoò mò!»

³¹ Yeésò njií be, kwa sie bú ndɔ́, ye bú a: «Temé yeé né kuú, wanɔ́ŋ wò ménâ saán naâ dé kei?» ³² Bɔ́ bú ñaá yila nde te kɔme fà dɔ́ŋ, fu hèllè pɔ́ŋ ndɔ́. ³³ Bɔ́ mbòŋ mé né gi lè kɔm cemmé nde doó toò Yeésò, bɔ́ ye bú a: «Mé gècèn mene, wò né Njunà Càn bɔ́n!»

Bò beèn bɔ́ te tàbè Jenesarétè

(Màrk 6:53-56)

³⁴ Bɔ́ nde sela yuo kela tub kèb yágà. Bɔ́ suaga die doó te tàbè Jenesarétè. ³⁵ Bɔ́ lɔ́ bɔ́ ñene kɔ cu Yeésò, bɔ́ duɔ́m mé bɔ́ dèi tueé keèh, bɔ́ né nùàr te lɔ́ kukwarè temá njií ndɔ́, te bɔ́ ye bɔ́ nùàr a: Yeésò waà baá ma. Bɔ́ nùàr domó wa gii mé dàb bɔ́ beèn bɔ́ ká toò Yeésò, ³⁶ bɔ́ né bú bɔ́ŋ, ye bú a: «Mɔ́ bɔ́ beén bɔ́ kema weh cegé mene lélán sòn cògɔ́ yeè, bɔ́ nde né taré.» Bɔ́ mé lé naá belé kema dɔ́ŋ, lé naá gii taré yuo ndɔ́.

Tòu bɔ́ jògɔ́ bɔ́

(Màrk 7:1-13)

15 Jomo sâ bɔ́ nuaré déi yuoò ké Jerusalem lètenè bɔ́ *Farisièn mé bɔ́ *njií-sòu, bɔ́ nde kwa Yeésò, bɔ́ ye bú a: ² «Bɔ́ né naàn mé bɔ́ mbòŋ yeè né tabó kwaá lɔ́ wa? Wò ñéné ngwéh, bɔ́ né yáb yieé, bɔ́ be faá tabó tueé nè kɔ, yàgà ngwéh wa?»

³ Yeésò deèn ndɔ́, ye bú a: «Á bí kɔ? Bí sòn Càn ñgeén né dé kei wa? Ngweéh bí né tòu Càn kwaá lɔ́, bí feh seér tòu bɔ́ tele bìi wa? ⁴ †Sâ Càn né gi tueé ye: Lé b toò tele mé meí yeè, wò ngweé sòn bɔ́n. À né cu tueé, ye

† 14:3-4 Lùk 3:19-20 †† 14:4 Lé v. 18:16; 20:21

‡ 15:4 Ex. 20:12; 21:17; Deut. 5:16; Lé v. 20:9

nuaá mé duagá tele, wa né meí wa, bú a, kú táré lè teèn ngwán. ⁵ Mé njéh mene, bí ménâ fèh bèh; bí den seér cu né ye: Mɔ nuaré dèi tueé njií mé tele, wa mé meí wa, ye bú a: nyí sé la naâ wò gam; njèh cén, baá gi *sèmè. Mɔ à né ménâ tueé, bí né gwaán. ⁶ Ngweéh sâ bí ye bú a: Té tele mbaá vèh kú cú wa? Ngweéh bí sâ bɔ́ njellé né ngòr Càn, te tòu lɔ́ bìi yam seér kɔ́ wa? ⁷ Bò sòn fà bɔ́ faá bí nɔ́, Esáyà sòn-Càn lɔ felè bìi jue bòn, wa Càn ye:

⁸ †Bò nùà hèn nyí seén kuú den né mé par sòn mbaá, temé bɔ́n né bèh hiín.

⁹ Den né faá bɔ́ né nyí dua nɔ́, sâ né dé lòu.

Bó kwaá lɔ́ né tòu nyí,

bó feh seér tòu bɔ́ tele bɔ́n.»

Bò njií mé bɔ́ yili yeé nùà

(Màrk 7:14-23)

¹⁰ Jomo sâ Yeésò yilá bilí bɔ́ nùà, ye bú a: «Bí ngwé nyégé bagasé: ¹¹ njií mé yila seér né sònò nùà dé yilá, bú kɔ́ bɔ́ yilí bèh; dé mé yuo kela seér né sònò seèn lòu bɔ́ yili yeé bú kɔ́.»

¹² Bò mbòn ngoró nde kwarè seèn ndo, bú ye bú a: «Wò né kɔ́ ye bɔ́ *Farisièn la ngweé naâ ménâ, naâ bɔ́ seé weh wa?» ¹³ Yeésò ye bú a: «Bò tou mé Tele mò ké te vulúu lé kɔ́ dòbò ná ngwéh dɔ́n, bú nde né bú doó muró su njií. ¹⁴ †Bí gè mé ceér bɔ́n, né bɔ́ tácugó! Mɔ tácugó derré né tácugó be kɔ́, sâ bɔ́ mbeí fà dɔ́n nde gi né ké dòu lùgò vulú die suagá.»

¹⁵ Pièr den cuú ye bú a: «Kàn njií mé bɔ́ yili né nùà kɔ́ doó, sè béh teèn.» ¹⁶ Yeésò ye bú a: «Mé bí mene, bí nées njèh ngwé kòmò ngwéh ye wa? ¹⁷ Bí nées kó ngwéh ye: njií mé yila yeé sònò nùà, mɔ baá ké lè, nde né ké cie suagá yuo kelá wa? ¹⁸ †Njií mé né sònò nùà yuo kelá, yuo yeé ké lè temè. Dé sâ nùà bɔ́ yili né kɔ́. ¹⁹ Lòu sam, mùnò veèn dɔ́n jeré yuo den né te temé nùà: wúlá-feh né sâ; yàgà ndeé né teèn; sár yɔ́n né sâ; yíb né teèn sâ; nyeén mé súí né gi teèn yaám den, ²⁰ dɔ́n yuo gii né te temè. Bò nùà bɔ́ yili yeé kɔ́. Mè tueé bí, yáb mé be yilí yieé, nùà kɔ́ bɔ́ yilí ngwéh.»

Ma kìn mé lé naâ temé yoòr Yeésò kwaá njií

(Màrk 7:24-30)

²¹ Jomo sâ Yeésò yuo doó sâ ndo, à nde ser kwarè lɔ́ Tír bɔ́ Sídn. ²² Wa ké teèn, ma Kanahân déi keén waà doó sâ, né ma lɔ́ ndo, ye bú a: «Dé koò, Njunà *Davíd, kó yeé mè jere teèn, huaán mò dé vèh nde aá mé gèr njéh kuú, à né mé tándulu yoòr.» ²³ Mé njéh mene, Yeésò bú sòn kòmò ngwéh.

Bò mbòn yeé njene aá ménâ, bú ngoró nde yoòr Yeésò, bú ye bú a: «Njí cú ma hèn lɔ́, à né béh jomo mbembaá keén bele gɔ́.» ²⁴ Yeésò deèn ndo, ye bú a:

«Bò hèn tema kuú naâ mè felè bɔ́ *Iserála bɔ́. Bò den né faá bɔ́ mbieé mé né lòu leér le nɔ́.»

²⁵ Ma doó nde cemmé die nde toò Yeésò ndo, ye bú a: «Dé koò, gàm yeé mè teèn.» ²⁶ Yeésò ye bú a: «Mɔ bɔ́ si njií yáb bɔ́ huaán mé boór, húm ngwéh.» ²⁷ Ye Yeésò a: «Né ka môn jég, dé koò. Á sâ, bɔ́ boór tòu yáb domó yieé yeé ka teleè ndo.» ²⁸ Yeé baá ménâ, Yeésò ye bú a: «Môn, dé vèh, wò né temé yoòr mò mé terreb mene kwaá njií; bú a, bɔ́ wò faá wò né gwaán nɔ́.» Njunà ma hèllè taré yuo beé nomo ndo.

Bò beèn bɔ́ ngún taré sɔ́m

²⁹ Yeésò yuo cuú doó sâ, à nde ké sòn tub Galilê. Wa ké teèn, à njá nde ké te tòu. À yeé baá ké sâ den den, ³⁰ bɔ́ nùà ngún kem wa cuú ké teèn mé bɔ́ beèn bɔ́ beé: bɔ́ gule kukuú bɔ́, bɔ́ cùgò njolo bɔ́, bɔ́ gule cécéne bɔ́, bɔ́ tándúg mé bɔ́ beèn bɔ́ déi ndo. Bò nde bilí kwaá gi bú ké toò Yeésò, à taré sɔ́m bɔ́. ³¹ Bò tándúg tueé gi sòn, bɔ́ gule kuú bɔ́ mé bɔ́ tácugó gɔ́ dilí gi, bɔ́ cùgò njolo bɔ́ njene gi njolo. Cìlì nùà yeé njene aá ménâ, hiím yɔ́gú bú dé tueé. Bò né Càn ké ter seén njií, ye Tele *Iserála né lom bú.

Bò nùà kám nèà koò

(Màrk 8:1-10)

³² Yeésò yilá njií bɔ́ mbòn seèn, ye bú a: «Jere né mè mé bɔ́ nùà hèn sie: kè kú lan baá cieé tagár, béh bú né lom kɔ́; bú mé yáb beé sam cuú ndo. Mè gwàn ngwéh bɔ́ lɔ́ mé lèi cùè ménâ yi njií, bú nde né ceér dueé die le.» ³³ Bò mbòn ye bú a: «Á, gèh cìlì nùà dé hèn, béh yáb ká ya dueé hèn weh ndeé né he, te béh koó komo bú mé njéh wa?» ³⁴ Yeésò ye bú a: «Bí beé né mé breèd meèn wa?» Bò ye bú a: «Né téhbeh mé bɔ́ ngò tetegér mân.» ³⁵ Yeésò ye bɔ́ nùà a: «Bí dèn ndé gí doó.» ³⁶ Jomo sâ à weh breèd téhbeh mé bɔ́ ngò doó, à vra Càn teèn, à kólé haá njií bɔ́ mbòn, te bú geé haá bɔ́ nùà. Bò geé haá gi bú ndo. ³⁷ Bò dɔ́n yieé fulu gi; ndilí le. Bò mbòn nuaán bilí, yuú sɔ́gú téhbeh.

³⁸ Bò mé lé yieé naâ yáb sâ dɔ́n lé naâ kám nèà; sâ bɔ́ bɔ́ vèh mé bɔ́ huaán teèn kùlâ yí ngwéh. ³⁹ Bò yeé yieé gi aá, Yeésò yi njií ye bú. À yila cu dé seèn kɔ́m, à nde ser te tàbè Magádàn.

Fém beé Yeésò bieé

(Màrk 8:11-13; Lùk 12:54-56)

16 †Bò *Farisièn mé bɔ́ *Sadusièn bilí ndeé yoòr Yeésò te bú felá bú sòn, bú ye bú a: «Jògò bú ke fém déi mé feh keéh né ye wò bɔ́ né seé mè terreb Càn ye.» ² Yeésò ye bú a: «Jue ka bí! Mɔ baá liyilí mé bí ke vulú né ter bèlèsé, bí ye: kwéh nom nde né sɔ́. Sɔ́ ka môn. ³ Mɔ bí njene, yuoò maánjògò vulú né ter bɔ́ hunó, bí ye: nu nde né lan neé. Ne ka môn ndo. Bí né

† 15:8-9 Es. 29:13 †† 15:14 Lùk 6:39 † 15:18 Mat. 12:34

†† 16:1 Mat. 12:38; Lùk 11:16

gi bô njií sâ ñené kɔ́. Yeé baá bô ñèh dé nàm biì hên, taré yɔ́ɔ́ bí wa? ⁴†Bò cavanê bô né lom bô jélá-temé bô, bó temé yoòr Càn mbaá kwá njí cú, kɔ́ bó né fém ñené, sâ ye. Kènê bô ñéné ndé cú ndɔ́, faga le aá te fém mé Càn lé bɔ́ naâ yoòr Jonâs léi doô.» À yeé tueé gi aá mân, à fɔ́n go seèn ndɔ́.

Kulu bô *Farisiên mé bô *Sadusiên

(Mârk 8:14-21)

⁵Jomo sâ bó bô mbòñ seèn sela yuo kela tub kèb yágà ndɔ́, bó nyen njií breêd beè weh sieè. ⁶†Yeésò yeé baá bó luɔm, bó munó seér cí. Sâ à lé ye bó a: «Bí bòn feh biì mé kulu bô Farisiên bó bô Sadusiên.» ⁷Yeé baá ménâ, bó yila lètenè bɔ́n tueé kuû, ye: «À jue né breêd mé béh la naâ nyen doô.»

⁸Yeésò yeé ñene aá ménâ, ye bó a: «Bí lètenè biì môn tueé den né dé kei ye: mè jue né breêd mé bí mé njéh beè sam doô wa? Temé kuú né bí lòù. ⁹†Hên bí née ka ñèh ñgwé kòmò ñgwéeh ye wa? Hên bí múnò kó cú mé breêd tîn lé naâ nùàr kám tîn koó doô wa? Bí bô sɔ́ɔ́ ndilí yâb kùlà kó cú ndɔ́ wa? ¹⁰†Bí dé breêd téh-beh mé lé koó naâ nùàr kám nèà doô múnò kó cú á? Bí bô sɔ́ɔ́ ndilí yâb mé bí lé jɔ́ɔ́ sɔ́m naâ doô kó cú ndɔ́ sé wa? ¹¹Wancɔ́ñ mè yeé tueé, ye bó a: Bòn feh biì mé kulu bô Farisiên bó bô Sadusiên, kei mé bɔ́ bí kwòm sâ ñgwé kó ñgwéh wa? Bí kó ñgwéh, ye mè felè breêd júé ñgwéh wa?»

¹²Yeé baá môn, te bô mbòñ nde ye ñgwéé komo, ye à bó luɔm seér né felè leba mé bô Farisiên bó bô Sadusiên né yeé feh doô, à felè kulu dé breêd túé ñgwéh ma.

Ngòr Piêr felè Yeésò

(Mârk 8:27-30; Lùk 9:18-21)

¹³Yeésò yuo doó sâ, à nde ser te tàbè Sesarê Filîp. Wa ké teèn, ye bô mbòñ seèn a: «Bò nùàr ye Huaán Nùàr né neì wa?» ¹⁴†Bò mbòñ ye bó a: «Bò déi ye wò né Jân Bâptís, bô déi ye wò né *Elî, bô déi ye: wò ne Jeremî, mɔ́ sam, sâ né *sòn-Càn déi.» ¹⁵Ye bó a: «Á bí nɔ́, bí ye mè né neì wa?» ¹⁶††Simôn Piêr ye bó a: «Wò né *Nùà Còñ, †† ñunà Càn làñ.»

¹⁷Yeé baá môn, Yeésò ye bó a: «Njua yeé Simôn ñunà Jân, nùàr wò gècên sâ kɔ́ fèh ná ñgwêh; né Tele mò ké te vulúu feh né wò ménâ kɔ́. ¹⁸Kwá mè tueé ñagá wò mân: yilí yeé né Piêr, sâ jue né kweéh; mè bòn bô nùàr mò bilí kwaá nde né felè kweéh sâ. Cio mé terrebe seèn mene bú njeré déi bó ndé ñgwéh. ¹⁹†Mè nde né wò kí *Lò Càn beè haá kwaá: mɔ́ wò yíin njeré déi ká doó, bó yíin bú ké te vulúu ménâ; mɔ́ wò yi ká doó, bó yi cu ké

te vulúu ménâ ndɔ́.» ²⁰À yeé tueé gi aá mân, ye bó a: «Càn a bó bí ye nuaré déi a, mè né Nùà Còñ!»

Ngòr felè cio Yeésò

(Mârk 8:31-9:1; Lùk 9:22-27)

²¹Jomo sâ, à yila baá-re bô mbòñ ñèh feèh, ye bó a: «Kò mè nde ké Jerusalem, te mè ñene laré dà m gèr beè bô kokoô bô lɔ́, bó bô *ñgàn sèmè dé kokoô mé bô *ñjí-sòù. Bó nde né mè wulá; lè cieé tagáre mè nde cu né lè cio komo yuo ndɔ́.»

²²Yeé baá mân, Piêr weh nde mé bú ké jomo bèh ndòñ-ndòñ mân, à nde bú ndɔ́, ye bó a: «Càn a bó wò kuú gèh cio bú sâ, Fehtoò mò. Càn a, lùàgà sòm sér wò teèn lòù.» ²³Yeésò bele seér ndɔ́, ye Piêr a: «Máb *Sátàn, cú yo nɔ́ñ! Hên, wò gwaán né mè te veéne tu-lu si njií; wò faá Càn nɔ́ múnò ñgwéh, wò munó seér né faá bô nùàr nɔ́.»

²⁴†Jomo sâ à tueé njií mé bô mbòñ seèn ndɔ́, ye bó a: «Nuaá mé ye nyí gwaán né jomo mò beleè dɔ́ñ, kɔ́ à ñgɔn feh seèn, à nde mbin weh toú gèr seèn, à bele mè, sâ ye. ²⁵††Mè tueé bí: nuaá mé gwaán né yòn seèn mé feh seèn yili sɔ́m, nde né bú leér lɔ́. Nuaá mé né dé seèn cio felè mò ñgɔn seér, nde né yòn kwa. ²⁶Njií mé gam nde né nuaá mé né ñèh ka lè wónje dɔ́ñ kwa laré te yòn seèn leér le teèn, né kei wa? Njií mé nùàr nde né yòn seèn mé njéh ñaá sɔm né teèn wa? Ndóɔ, teèn sam.

²⁷††«Bí kɔ́ ye *Huaán Nùàr wa ndeè né loù sâ mé terrebe Tele seèn yoòr. À *sum wa ndeè né lètenè bô cilí seèn mé sàgà nùà kàn beè: à gwɔm nde né nùà kàn faá seé seèn tueé keéh nê nɔ́. ²⁸Mè né tueé ye bí a, mé bí nde dɔ́ñ kuú gií, sâ Huaán Nùàr waà baá kèn, bô déi lètenè biì hên ñene bú te kɔ́ɔ mé njolo.»

Yeésò bèh yo kweéh seér

(Mârk 9:2-13; Lùk 9:28-36)

17 ††Yeé kela baá cieé ténjén, mé téhbeh Yeésò weh Piêr bô Jâk mé Jân ñim Jâk, bó bó ñaá nde ké felè tòr mé huún bɔ́n. ²Wa ké teèn, Yeésò kweéh seér yo njolò bɔ́n: kuún seèn ba seér faá lou nɔ́, bô cògò yoòr seèn ña seér bô dé wuwulê, wula ñuerré seér faá lou ndɔ́. ³Bò nuaré déi kar yuo kelà toò bɔ́n. Lé naâ Músi bô *Elî. Bó bô Yeésò né sòn tueé den. ⁴Piêr ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, kwá béh den le kɔ́ hên. Mɔ́ wò né gwaán, mè nde né pàgà tagár sieé: dé yeé cén, dé Músi cén, dé Elî cén ndɔ́.»

⁵††Piêr yeé baá sònò mân tueé den, bègè déi ba wula suagà ter, ka sie bó beè. Hueh déi né yí lètenè-bò ñgulí den ye: «Hên né Huaán yíé-temê mò, temé mò né lè mé bú nɔ́ré, bí ñgwé jí sòn seèn.» ⁶Bò mbòñ yeé nde

† 16:4 Mat. 12:39; Lùk 11:29 †† 16:6 Lùk 12:1 † 16:9 Mat. 14:17-21 †† 16:10 Mat. 15:34-38 †† 16:14 Mat. 14:1-2; Mk. 6:14-15; Lùk 9:7-8 ††† 16:16 Jân 6:68-69 ††† Nùà Còñ: né Kristò. † 16:19 Mat. 18:18; Jân 20:23

† 16:24 Mat. 10:38; Lùk 14:27 ††† 16:25 Mat. 10:39; Lùk 17:33; Jân 12:25 †† 16:27 Mat. 25:31; Ps. 62:12; Ròm 2:6 ††† 17:1-5 2 Pi. 1:17-18 †† 17:5 Gen. 22:2; Deut. 18:15; Ps. 2:7; Es. 42:1; Mat. 3:17; 12:18; Mk. 1:11; Lùk 3:22

ngweé njií ménâ, veéh kibí su bú yoòr, bú die sulí njií gi njolo doó. ⁷ Yeésò ñgoró nde yí kwarè bɔ̀n ndɔ̀, à ke-ma njií bú be yoòr, ye bú a: «Bí wùò ter, bí té vèh.» ⁸ Bú komó njií cu feh ter, bú ke, bú nuaré déi ñéné cú, bú ñene lom aá Yeésò mé huún.

⁹ Bú yeé baá ké te tòre suagá cuú, à luom bú, ye bú a: «Càn a bú bí tueé nuaré déi bɔ̀ njií mé bí ñenè naâ hên. Bí kwá ló lè biì, kɔ̀ loù mé *Huaán Nùàr komo yuo aá lè cio, sâ ye.» ¹⁰ †Jomo sâ, bɔ̀ mbɔ̀n ye bú a: «Bɔ̀ *ñjì-sòu tueé né dé kei ye Elí wa lɔ̀gɔ̀ ndeé né kɔ̀ mé *Nùà Còŋ wa?» ¹¹ Ye bú a: «Né bɔ̀n! Elí ndeé né faá bèh sâ waâ, te à sie nyegé cu bɔ̀ ñjèh dɔ̀ŋ. ¹² ††Mé ñjèh mene, mè tueé bí, Elí lé naá gi waâ, bɔ̀ nùàr lé bú ñéné kó ná ñg-wèh lòu, bú sie seér cu bú faá bú lé gwaán naâ nɔ̀. Nde né mé Huaán Nùàr ménâ ndɔ̀, bú nde né bú gèr feh keéh.» ¹³ À yeé tueé aá ménâ, bɔ̀ mbɔ̀n nde ye ñgweé komo, ye Elí mé à né tueé doó, à jue né Jân Bàptís ma.

Huaán déi mé càn tándulu yoòr

(Mârk 9:14-29; Lùk 9:37-43a)

¹⁴ Bú wa beré déi, cili nùàr né silí den, nuaré déi ñgoró nde kwarè Yeésò, à cemmé nde doó toò seèn, ¹⁵ ye bú a: «Dé koò, kó yeé huaán mò jere teèn, à né yeé nab die. Gèh dé sâ né lom taré dé gècèn: mɔ̀ baá bú ñaâ, à né yeé tuar die yilá; cu déi, à die yila dùà ndɔ̀. ¹⁶ Mè weh njií mene bú ké yoòr bɔ̀ mbɔ̀n yeé, bú tándulu sâ yoòr seèn kwógó kòmò ñgwéh.»

¹⁷ Yeésò deèn ndɔ̀, ye: «Jue ka bí bɔ̀ dúágá-tie bɔ̀ mé jéré-temé biì sâ! Hên béh bí née cu-re heèh wa? Mè bí seŋ den cu nde né heèh ndɔ̀ wa? Wèh ndê mé huaán sâ kán.» ¹⁸ Huaán yeé waà baá, Yeésò pam kwɔ̀gɔ̀ sɔ̀m tándulu hèllè yoòr seèn ndɔ̀, huaán doó taré yuo beè nomo.

¹⁹ Bɔ̀ mbɔ̀n yeé ñene aá ménâ, bú ñgoró nde yí kwarè Yeésò lélan bɔ̀n, bú ye bú a: «La bɔ̀ naâ naàn mé béh bú kwógó kòmò ñgwéh wa?» ²⁰ †Yeésò ye bú a: «Bí biì né mé temé kuú nɔ̀! Mè né tueé ye bí a, mɔ̀ ndèm biì sé la né faá mvum tàb làm †s nɔ̀ ham waá, bí sé la naâ tueé ye tòr hên a: Nde kòmò dèn kíê, à sé la né sòn biì ñgweé, njeré déi sé la bí yógó ná ñgwéh. [²¹ Mè tueé bí: gèh tándulu bú hên kwɔ̀gɔ̀ sɔ̀m, kɔ̀ né lom te Càn duaà mé yáb joloò ndɔ̀, sâ ye.»]

Ñgòr felè cio Yeésò dé mbelèm fà

(Mârk 9:30-32; Lùk 9:43b-45)

²² Cieé déi bɔ̀ mbɔ̀n yeé baá gi cu ké Galilè bècéné dɔ̀ŋ, Yeésò ye bú a: «*Huaán Nùàr nde né beè bɔ̀ nùàr yilá, ²³ bú wula sɔ̀m bú; te cieé tagáre à nde cuú né lè cio komo yuo.» Bɔ̀ mbɔ̀n yeé nde ñgweé njií ménâ, yo bɔ̀n kuú gi mé gùm mene.

† 17:10 Mal. 4:5 †† 17:12 Mat. 11:14 † 17:20 Mat. 21:21; Mk. 11:23; 1 Kɔ̀r. 13:2 †† Ká Bà mvum mé jie kela né kɔ̀ né mvum tàb làm. Dé ké lɔ̀ bɔ̀ jùf né mvum dé hiin.

Làmpɔ̀ŋ ké *gwà Càŋ koò gwàŋm

²⁴ ††Yeésò bú bɔ̀ mbɔ̀n cu cu ké Kapernahúm ndɔ̀. Wa ké teèn, bɔ̀ mé weh yeé kàgàlɔ̀ŋ làmpɔ̀ŋ te gwà Càŋe ñgoró nde, ye Piêr a: «Tele biì dé seèn làmpɔ̀ŋ gwà Càŋ gwàŋm bèh wa?» ²⁵ Piêr ye bú a: «À né yeé gwàŋm.»

Cu mé Piêr yeé baá ké gwò yilá ndeé, Yeésò jògɔ̀ bie lɔ̀gɔ̀ cuú bú kɔ̀ ye, ye bú a: «Wò dé yeé ñene né naàn Simɔ̀ŋ? Ká lè wɔ̀ŋe dɔ̀ŋ, bɔ̀ mgbèémgbè làmpɔ̀ŋ weh yeé beè bɔ̀ huaán wa, né yeé beè bɔ̀ nùàr wa?» ²⁶ Piêr ye bú a: «Né yeé beè bɔ̀ nùàr.» Yeésò ye bú a: «Ne mɔ̀n, kɔ̀ bɔ̀-re naàn wanɔ̀ŋ bɔ̀ huaán yeé gwàŋm bèh. ²⁷ Mé ñjèh mene, béh gwàn ñgwéh bú temé lè bɔ̀ yulâ. Wèh nób, ndé ké te tube si, mèlè sòm kèh ñgò cén, wò sie ñaám bú sòn, wò luaga weh kàgàlɔ̀ŋ teèn, wò nde, wò gwàŋm njií bú, dé làmpɔ̀ŋ mò, mé dé yeé.»

Dé koò lètenè bɔ̀ mbeí

(Mârk 9:33-37; Lùk 9:46-48)

18 ††Cu sâ bɔ̀ mbɔ̀n bilí nde ké kwarè Yeésò ndɔ̀, ye bú a: «Te *Lò Càŋe neì kela né kɔ̀ mé bɔ̀ mbeí wa?» ² Yeésò yilá njií huaán déi, à njebá kwaá bú ká toò bɔ̀n, ³ ††ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, mɔ̀ bí kwéh sér ñgwéh, bí faá bɔ̀ huaán tetɔ̀r nɔ̀ dèn ñgwéh, ndóg bí Lò Càŋ yilá ndé ñgwéh. ⁴ Nùà koò ké te Lò Càŋe né nu-aá mé né lom cie mbaá faá huaán hên nɔ̀. ⁵ Nuaá mé né huaán déi faá huaán hên nɔ̀ sie nyegé, mɔ̀ à bú sie nyegé né felè mò, sâ à sie nyegé né mè nùà ñjèh.»

Be cɔ̀ tená sɔ̀m

(Mârk 9:42-48; Lùk 17:1-2)

⁶ «Bɔ̀ huaán tetɔ̀r mé né temé yoòr mò kwaá njií hên, nuaá mé dɔ̀r njií cén déi lè veéne nde né mé gèr kwaré. Sâ nùà hèllè ye, mé sòn gèr hèllè bú wèh ndé kó mé nyí ké sòn nòmò koò, bú jógó kàgà kwá nyí nyèn tu-agaà, bú vela si njií kɔ̀ nyí dùà. ⁷ Kwá nɔ̀ŋ, *wɔ̀ŋ nde né mèi bɔ̀ gèr ñéné, à nùàr te veèn bele su njií né kɔ̀. Dé bɔ̀ njií mé nde né nùàr mé veèn taáb, bú ká lè wɔ̀ŋe lím ndé ñgwéh. Njèh cén, nuaá mé né yì déi teèn kɔ̀, nde né mèi bɔ̀ gèr ñéné.

⁸ ††«Né mene be yeé, né mene gule yeé, mɔ̀ à wò te veèn dɔ̀r yì né kɔ̀, cò sòm bú, wò si njií bú ké dàb. Huom kela né yòŋ mé be cén, gule cén kwaà; wanɔ̀ŋ mɔ̀ wò né mé be fà, gule fà, seŋ den, bú nde né gùm yeé dɔ̀ŋ te we dé ndeèr si njií. ⁹ ††Mɔ̀ njolo yeé wò te veèn dɔ̀r yì né kɔ̀, lùàgà sòm bú, wò si njií bú ké dàb. Huom kela né yòŋ mé njolo cén kwaà; wanɔ̀ŋ mɔ̀ wò né mé njolo fà seŋ den, bú nde né gùm yeé dɔ̀ŋ tuar te we tarè si njií.»

†† 17:24 Ex. 30:13; 38:26 ††† 18:1 Lùk 22:24 ††† 18:3 Mk. 10:15; Lùk 18:17 † 18:8 Mat. 5:30 †† 18:9 Mat. 5:29

Kàn sòrngaŋ mé lé naâ leér

(Lúk 15:3-7)

¹⁰ «Bí bòn feh bìi, bí té bòn huaán tetçòr sèb. Mè tueé bí, jomo bòn né bòn cìl Càŋ mé den yeé ké te vulúu toò Tele mò. ¹¹ Bí kóŋ ye, *Huaán Nùàr tétég hèn nde kuú naâ ye te nyí yili sòm bòn mé né lòu leér le. ¹² Bí jògò mùnò ke ye: hèn mɔ nuaré déi né mé mbeie yuií, cén déi nde leér le, à bòn nde né naàn? À bòn dé yulà tárènéà cùb tárènéà doò ké te tòre kwá ló ndé ngwéh, à nde dé cèn doò fón wellé wa? ¹³ Mè né tueé ye bí a, mɔ à fón kwaá baá bú, à vra kela nde né dé sâ, mé bòn yulà tárènéà cùb tárènéà bòn mé lèr ná ngwéh doò. ¹⁴ Né ka beè Tele bìi ké te vulúu nág ménâ nda: à gwàn ngwéh mé lètenè bòn huaán hèn cén déi leér le teèn.»

Nùàr veèn seèn tueé

¹⁵ †«Mɔ mbeí yeé baá veèn bòn, ndé yoòr seèn, bí bú fà, wò salé njíi gi bú njonjolò. Mɔ à ngweé né sòn yeé ngweé, sâ wò ngaá kwa cu aá nùàr yeé kèn. ¹⁶ ††Á, mɔ à sòn yeé ngúngwéh, yílá wèh cú nùà cén, wa né fà wa, te njèh dón nyegé den njolò bòn. ¹⁷ Mɔ à cu ka sòn bòn ngúngwéh, sâ jógó ní bá bú te mógò bòn Càŋ bòn. Mɔ à ngeén cu aá sòn bòn, sâ kè ní á bú faá cón nɔ; mɔ sam, nùà wèh-kàgàlòŋ lãmpòŋ.»

Njèh yíin mé njèh yíi

¹⁸ †Yeésò den cuú ye bú a: «Mè né tueé ye bí a: mɔ bí yíin njeré déi ká doó, bú yíin bú ké te vulúu ménâ; mɔ bí yí ká doó, bú yí cu ké te vulúu ménâ nda. ¹⁹ Mè né ka bí tueé ye bí a: Mɔ lètenè bìi nuaré déi bòn mbeí den bilí ká doó fà, bú colo sòn felè njeré déi, né mene kei, mɔ bú né Càŋ teèn dua, Tele mò ké te vulúu nde né bú haá. ²⁰ Bí kóŋ ye, bèh mé nùà fà mé tagár né teèn mé yíli mò bilí den dón, mè né lètenè bòn.»

Kàn nuaá mé né njèh lè sie kwaá

²¹ †Yeé baá ménâ, Piêr ngoró nde kwarè Yeésò, ye bú a: «Fehtoò mò, hèn mɔ mbeí mò né ka mè veèn bòn den nɔ, mè doó kulu njíi nde né mbei meèn wa? Nde né mbei téhbeh wa?»

²² †Yeésò ye bú a: «Mbei téhbeh gí cége ndé ngwéh, mè tueé wò, nde né yulà téhbeh mbei téhbeh. ²³ Sâ *Lò Càŋ né faá mgbè déi lé naâ kàgà-ndòn kaga, ye nyí nde né bòn hùà nyí beè bòn seè bòn nyí kaá weh. ²⁴ À yeé baá mé njèh taŋ ndeé, bú weh waá bú mé mam-bin déi teèn; hùà hèllè né lom málaré mé málaré te mbeí. ²⁵ Nùàrè bòn mene naàn, à hùà doò gwòm kòmò ndé ngwéh. Yeé baá mân, mgbè doò ye bú gò sòm bú lòu, bú gò sòm veèh seèn, bú gò gí bòn nuna mé bòn njèh

† 18:15 Lúk 17:3 †† 18:16 Deut. 19:15 † 18:18 Mat. 16:19; Jân 20:23 †† 18:21-22 Lúk 17:3-4 †† 18:22 Gen. 4:24

seèn mene dón, te gwòm hùà nyí kèb déi. ²⁶ Nùà hùà doò yeé nde ngweé njíi mân, à die tere nde doó toò tele seè seèn hèllè, à né bú be kobó, ye bú a: Kúkùr yeé, tele mò, siè temé felè mò, mè nde né wò gwòm gíi. ²⁷ Tele seè seèn yeé nene aá ménâ, jere sie yógó bú, à kwaá lɔ bú hùà doò dón, à yi njíi bú nda.

²⁸ «Nùà hùà doò yeé baá doó sâ yuo, bòn nuaré déi kwaré, à né nùà sâ kám yuií bele; né mbeí seè seèn nda. À yeé nde nene keéh bú mân, à nar sie bú tuagaá tég, ye bú a: Gwòm nyí hùà nyí. ²⁹ Mbeí die tere nde doó gule seèn, né bú be kobó, ye bú a: Kúkùr yeé, siè temé felè mò, mè nde né wò gwòm gíi. ³⁰ Mbeí né mene môn tueé dón, à dé sâ táŋ ngwéh, à nde mg-beé yíi njíi bú gwà cibì, ye bú a: Kɔ wò gwòm gi aá hùà nyí, sâ ye.

³¹ «Bòn mbeí seè déi yeé nene aá ménâ, temé yulá bú lè, bú nde cu ké yoòr tele seè bòn, bú tueé gi bú bòn njíi mé la kela gíi naâ dón. ³² Tele seè bòn yeé nde ngweé njíi ménâ, ye bú ndé siè cú cú mé nùà hùà nyí hèllè. À yeé waá baá, tele seè seèn ye bú a: Nùàr seè jéré-temé faá wò nɔ sam, mè tueé wò. Jògò wò yeé baá mè be kobó, jere sie yógó mè, mè yi lɔ wò dàŋ bòn hùà mò dón. ³³ Ngweéh wò sé la naâ mbeí yeé jere faá bèh sâ kóŋ wa? ³⁴ Temé ngaá tele seè doò nda, ye bú ndé si níi bú ké gwà cibì, kɔ à gwòm gi aá hùà nyí nda, sâ ye.»

³⁵ Yeésò den cuú, ye bú a: «Mè tueé bí, mɔ bí né veèn bòn mbeí bìi lè kurú kwaá den, bí doó kúlú níi ngwéh, Tele mò ké te vulúu bòn nde né mé bí faá bèh ménâ nda.»

Ndéb felè véh sòm

(Màrk 10:1-12)

19 Yeésò yeé tueé nyegé gi aá bú mân, à kwaá lɔ Galilé, à nde ser yí sòn nòmò Jurdèn kèb yágà te sòn tàbè Judè kèb déi. ² Cìl nùàr kem bele cu bú ké sâ nda; à taré sòm gi bòn beèn bòn lètenè bòn.

³ Bòn *Farisièn déi ngoró nde baá-re Yeésò sòn felá, bú ye bú a: «Mɔ veèh nuaré déi bòn sab aá njeré déi, né mene kei, *sóú beèh ye nùàr a, té bú sòm wa?»

⁴ †Yeésò ye bú a: «Bí te mvù Càŋe jáŋé néné ngwéh, ye: ké bèh duçòm, Càŋ lɔ naâ nùàr meé, dé siíb cén, dé véh cén wa? ⁵ ††À ye, né dé cí mé nùàr nde né tele mé meí si lóŋ, à nde kwa veèh, bú bú den, te bú fà dón nɔ lom cén. ⁶ Sâ tueé né ye, kènè bú fà sam cuú, bú baá seér njèh cén. Mɔ né mân, njíi mé Càŋ nyógó bilí gi aá, ndóg nùàr a, té gè sòm.»

⁷ †Bòn Farisièn ye bú a: «Á, dé mé Músi lɔ ye: mɔ nùàr sòm véh, bú a, nyàgà há ma sâ mvù beè nɔ?» ⁸ Yeésò ye bú a: «Músi lɔ ménâ gwaán kuú naâ felè dúágá-tie bìi, wançón ké te ndègè lé môn ná ngwéh. ⁹ ††Mè né ka bí cicie tueé kwaá: nuaá mé sòm véh mé yàgà ndé ná ngwéh, jɔgɔ cu déi ká jomo dón, kuú baá yàgà.»

†† 19:4 Gen. 1:27; 5:2 ††† 19:5 Gen. 2:24 § 19:7 Deut. 24:1-4; Mat. 5:31 §† 19:9 Mat. 5:32; 1 Kɔr. 7:10-11

¹⁰ Bò mbòŋ deên ndɔ, ye bú a: «Mɔ hên né ka njií mé nde né felè huaán síib bô ma vêh kelá bòn, sâ nùàr a, té véh mbaá jógú kú.» ¹¹ Yeésò ye bú a: «Né taré, bò nùàr ngòr hên dɔŋ ngwé kòmò bèh, gi cegé yeé bò mé Càŋ né bô terreb sâ haá.»

¹² À den cuù ye bú a: «Bò nùàr liím cu né véh jɔgɔ mé yìè bò njèh hihinè ndɔ: bò déi né kuú, yɔgɔ né bô cí; bò déi, bò nùàr ka né bô tùlù kɔ; dé bò déi, ju *Lò Càŋ yila né bô yoòr kɔ. Yeé baá ménâ, bô liím ye véh ndɔ. Nuaá mé nde né ngòr hên ngweé, bú a, ngwé nyégé bagasé!»

Bò huaán tɛtɔŋ kulú

(Màrk 10:13-16; Lùk 18:15-17)

¹³ Jomo sâ bò nùàr né mé bò huaán tɛtɔŋ ká yoòr Yeésò weh ndeè, te à ba bô be felè, à dua Càŋ teèn. Bò mbòŋ nde seér cu bô dé ndeè. ¹⁴ Yeésò ye bú a: «Bí kwá bò huaán ndeè ká yoòr mò, bí té bô yín. Bí kɔ ye, *Lò Càŋ né dé bò mé den né faá bô nɔ.» ¹⁵ Jomo sâ à ba bô be felè, à yuo doó sâ ndɔ.

Dèbbè nùà lieê déi

(Màrk 10:17-31; Lùk 18:18-30)

¹⁶ Nuaré déi ngoró ndeè kwarè Yeésò, ye bú a: «Nùà fèh-njèh, mè bɔ nde né gèh bagaà dé heè, te mè kwa yòŋ tètàgà teèn wa?» ¹⁷ Yeésò ye bú a: «Wò mè te njèh dé bagaà bie né mé ngei wa? Dé bagaà né lom Càŋ. Mɔ wò gwaán né yòŋ kwaà, wò jòlò *sòú Càŋ.» Ye Yeésò a: ¹⁸ †«Sòú Càŋ dé heè wa?» Yeésò ye bú a: «Té feh wúlá, te yàgà ndé, te yíb njúb, te nuaré déi nyeén yoòr cò kwá. ¹⁹ ††Ngwé sòn tele yeè mé meí yeè; gwàn mbeí yeè faá wò gwaán né ngàŋ yoòr yeè nɔ.» ²⁰ Nùà doò ye bú a: «Mè né yeé bô sâ bô jolo gií. Njeré déi né cu mè le ye wa?»

²¹ Yeésò ye bú a: «Mɔ wò gwaán né ye te nyí yuo lom kóbè sâ jég, ndé gò sòm bò njèh yeè, wò geé haá njií bò saám bò kàgàlòŋ sâ, te wò kwa seér ngúlú ké ter te vulúu. Jomo sâ wò ndeè, wò bele mè ndɔ.» ²² Te huaán ndà hèllè yeé nde ngweé njií dé sâ mân, à munó njií gi ngúlú seèn dɔŋ, à durú yuo seér aá doó sâ lòu.

²³ Yeésò yeé ñene aá ménâ, à ye bò mbòŋ seèn a: «Mè né tueé ye bí a, te Lò Càŋ yilâ, nde né beè nùà lieê taré. ²⁴ Ngweéh né taré mé ngelobà yila kela te lɔŋ kògòtâr wa? Né ménâ mé nùà lieê ndɔ; te Lò Càŋ yilâ nde né beè seèn taré.» ²⁵ Bò mbòŋ yeé ngweé aá ménâ, bô hiím gi dɔŋ; bô ye bú a: «Sâ, mɔ né mân, nu-aá mé nde né yili yuo né nei?» ²⁶ Yeésò ke njií bô, ye bú a: «Taré yɔgɔ né bò nùàr, wanɔŋ dé Càŋ njeré déi bú taré yógú ngwéh gùm dɔŋ.»

²⁷ Pièr deên ndɔ, ye bú a: «Ngweéh béh hên vu lɔ gi aá bò njèh beèh dɔŋ, béh bele wò mà. Sâ béh ndeè dé beèh kwa nde né kei wa?» ²⁸ *Yeésò ye bú a: «Mè né

tueé ye bí a, mɔ *Huaán Nùàr ndeè baá ké te lɔ feè te kɔgɔ seèn ñaá *sum den, bí bò yulâ cùbò fà bò mé né gi jomo mò hên, nde né te kɔgɔ ménâ den gií ndɔ, te bí tueé ju felè gèh bò huaán *Iserála yulâ cùbò fà doò.

²⁹ Bí kɔ ye, bò mé vu lɔ né gwà bɔŋ wa, né bei wa, né òm wa, né mene tie, né mene tele mé meí, né mene ñuna, né mene ñueh, mɔ bô vu lɔ né felè mò, bô nde cu né méménâ te mbeí yuií kwa gií, te bô teèn kwa bilí cu ye mé yòŋ tètàgà mene. ³⁰ ††Mè tueé bí: nùàr kókoó lètenè bò ké toò bò nde gi né ké jomo kelá seér; nùàr kókoó lètenè bò ké jomo bò kela seér cu ké toò.»

Bò seé bô ké ñueh mé lou hihiné

20 «Mè tueé bí, *Lò Càŋ felá né dèbbè nùà ñueh déi; à lé komo yuoó naâ maánjògò, à nde bò seé bô ké ñueh ††yíí. ² Bô bô colo gi sòn, ye nyí gwòm nde né bô cieé cén kám cén faá bô gwòm yeé nɔ. Jomo sâ à weh njií bô ké ñueh bèh seè ndɔ. ³ À yuo kela cuù mé lou lòŋ tárènéà, sâ bò déi né ké cie mbaá tɔm den, ⁴ ye bô a: Bí ndé ké ñueh mò seé bɔ ndɔ, mè gwòm yíí nde né bí teèn. ⁵ Bò sâ bò nde cu ké teèn. Nùà doò yòŋ yuo kela cuù déi, sâ lou dilí baá; déi mé lou lòŋ tagár; dɔŋ à bɔ den ka njèh cén sâ. ⁶ À nde yuo kela weéh baá dé jomò mé lou lòŋ tîn, sâ bò déi baá cu ké cie mbaá tɔm den, ye bú a: Bí ká cie mbaá bɔ bɔ yeé kei wa? ⁷ Bô ye bú a: Nuaré déi seèn béh seé wèh ngwéh nɔ! Ye bú a: Sâ bí ndé ké ñueh mò bèh seè ndɔ.

⁸ †††«Yeé baá liyili, nùà ñueh doò ye mabɔn a: Yilá bilí bô seé bô yilâ, te wò gwòm bô kàgàlòŋ seè bɔŋ; gwòm dùòm bò mé yila ceré naâ ká jomo, te wò nde ceré seér mé bò mé la yila lɔgú naâ maánjògò.

⁹ «Bò mé yilâ naâ seé liyili mé lou lòŋ tîn doò waà ndɔ, bô weh bele kám cécéne. ¹⁰ Bò mé la yila lɔgú naâ seé kɔ yeé ñene aá ménâ, bô ye merré déi kàgàlòŋ dé bɔŋ maga kela nde né kɔ; kàmbér dɔŋ né gi ka kám cécéne sâ. ¹¹ Bô duòm kám cécéne hèllè ménâ weéh ndɔ; bô né weh, bô né teèn ndugó yíí, ¹² ye nùà ñueh a: Hên béh bô liyili bô weh cu né kàgàlòŋ kèi cén, sâ béh duòm naâ dé beèh seé maánjògò; lou ñgela sɔ bô béh teèn gùm cieé; yeé baá gi liyili, te bô hên bô nde ye wa; bô bɔ cegé seé yòŋ lòu cén, sâ gi aá. Kèné yeé baá dé gwòm, wò gwòm ngeré béh bô lòu; hên né dilí wa?»

¹³ «Nùà ñueh doò tueé njií mé cén déi lètenè bɔŋ ndɔ, ye bú a: Mè wò lòu yíé ngwéh, mbeí mò. Ngweéh béh naá gií sòn coló ye gùm cieé né kám cén, wò gwaán ndɔ mà. ¹⁴ Hên né ka cí, siè mè beè, fɔn lòm gò nɔŋ; mè gwòm nde né bí bò mé yila ceré naâ ká jomo dɔŋ kèi cén; бага né mè cí. ¹⁵ Bô ye mè a: té mé kàgàlòŋ mɔ faá mè gwaán keéh nê nɔ bô wa? Wò né huer mé húm-temé mò hên bɔ wee?»

† 19:18 Ex. 20:13-16; Deut. 5:17-20 †† 19:19 Ex. 20:12; Deut. 5:16; Lé. 19:18 †† 19:28 Mat. 25:31; Lùk 22:30

†† 19:30 Mat. 20:16; Lùk 13:30 ††† Njií mé à lé doboó naâ teèn, bô yilá né "vigne". ††† 20:8 Lé. 19:13; Deut. 24:15

¹⁶ †Yeésò den cuù ye b̀ ǹar a: «Nde né ka faá bèh mân nág: b̀ ké jomo b̀ nde né ké toò kelá seér, b̀ ké toò b̀ kela seér cu ké jomo.»

Ngòr felè cio Yeésò dé mbelèm tagâr

(Mârk 10:32-34; Lúk 18:31-34)

¹⁷ Sâ Yeésò né ké Jerusalem ndeé. Wa beré déi, à weh kwaá njií b̀ mb̀n̄ yulà c̀b̀ fà doò bèh nd̀n̄-nd̀n̄, ye b̀ a: ¹⁸ «Hên béh bí ñaá nde baá ké Jerusalem sâ. Wa ké teèn, b̀ nde né *Huaán Ǹar sar, b̀ yí njií bú beè b̀ *ng̀n̄ sèmè dé kokoò, mé b̀ *njií-sòù. B̀ sâ b̀ nde né bú ké bèh juù weh njií, te b̀ wula bú wulà. ¹⁹ B̀ nde né bú beè b̀ lòu b̀ j̀g̀ yí. B̀ lòu b̀ nde né bú selé, b̀ nde né bú lobo, b̀ nde né bú ter fagá njií nd̀. Te cieé tagáre, à nde né lè cio komo yuo cuù.»

Njií mé meí Jâk b̀ Jân lé naâ mé Yeésò dua

(Mârk 10:35-45)

²⁰ Jomo sâ meí b̀ ñunà Jebedê ngoró nde mé b̀ ñu-na seèn kwarè Yeésò, à cemmé nde toò seèn bèh njeré déi bieê. ²¹ Yeésò ye bú a: «Wò gwaán né kei wa?» Ye Yeésò a: «Kwá b̀ huaán mò hên kwa gi bèh dené ké Mbàm yeé fà d̀n̄: déi te be gaâ, déi te be ngou yeé.» ²² Yeésò ye bú a: «Njií mé bí né bieé hên, bí ḱ ngwéh, waǹn̄ bí nde né ng̀b̀ jelâ faá mè n̄ j̀g̀ ñueé komo wa?» B̀ ye bú a: «Béh nde né ñueé komo.» ²³ À ye bú a: «Né b̀n̄, bí nde né ng̀b̀ mò ñueé; bí ñueé gi nde né dág. Njèh cén, dé te be gaâ mé be ngou mò deèn, beè mò sam. B̀ mé Tele mò lé nyegé kwaá naâ bèh dené sâ mé b̀, kwa nde né k̀.»

²⁴ B̀ mb̀n̄ dé yulà doò yeé nde ngweé njií ménâ, temé yulá gi b̀ lè mé b̀ fà b̀ doò. ²⁵ ††Yeésò yeé ñene aá môn, à yilá njií b̀ ká toò, ye b̀ a: «Bí né k̀ ye b̀ mgbèémgbè mé tàbè hihiné né b̀ ǹar lòu tuú; b̀ kokoò b̀ né b̀ ménâ tuú taré nd̀. ²⁶ †Dé biì, bú a, té lètenè biì ménâ dèn. Nuaá mé gwaán né ǹa koò lètenè biì ñaâ d̀n̄, bú a, ñá sér ǹa seè b̀ mbeí k̀. ²⁷ Nuaá mé gwaán né feh lètenè biì deèn, bú a, ñá sér kwèr b̀ mbeí k̀ nd̀. ²⁸ Mè tueé bí, *Huaán Ǹar ndé ná ngwèh ye te b̀ k̀ kwaá nyí seé beè. À tétég nde seér naâ ye te nyí den ǹa seè b̀ ǹar, te nyí ña weh cio ǹar ngún mé húóm nyí.»

B̀ tácugó déi fà taré s̀m

(Mârk 10:46-52; Lúk 18:35-43)

²⁹ B̀ yeé baá Jerikò yuo, b̀ ǹar ngún kem bele cu b̀ jomo. ³⁰ Wa beré déi, sâ b̀ tácugó déi fà né te sòn ceèr den den. B̀ yeé baá ngweé ye, Yeésò kela né k̀ mân, b̀ s̀m hueh, ye: «Fehtoò beèh Ǹnà *Davíd, ḱ yeé béh jere teèn.» ³¹ B̀ ǹar yeé ngweé aá ménâ, b̀ nde seér b̀ lòu, b̀ ye b̀ a: «Bí máb sòn biì doó sâ.» Mé njéh mene, b̀ k̀ lom né méménâ ké ter l̀g̀ njií,

† 20:16 Mat. 19:30; Mk. 10:31; Lúk 13:30 †† 20:25-26 Lúk 22:25-26 ‡ 20:26-27 Mat. 23:11; Mk. 9:35; Lúk 22:26

ye: «Fehtoò beèh Ǹnà Davíd, ḱ yeé béh jere teèn!»

³² Yeésò njebá le nd̀, à yilá njií b̀, ye b̀ a: «Bí ye mè a, gàm bí naàn wa?» ³³ B̀ ye bú a: «Fehtoò beèh, b̀ yeé te béh ñene njolo teèn.» ³⁴ Yeésò yeé ngweé aá ménâ, jere k̀ bú njèh, à kema njií b̀ be njolò, njolo b̀n̄ kẁg̀ yuo doó sâ. B̀ yuo bele bú nd̀.

Yeésò nde aá Jerusalem yilá

(Mârk 11:1-11; Lúk 19:28-40; Jân 12:12-19)

21 B̀ né ka ndeé, b̀ wa lè l̀ Betafajé kwarè Jerusalem. L̀ sâ né ké te tòr Olivie. B̀ yeé nde aá l̀ yilá, Yeésò tema keéh b̀ mb̀n̄ fà déi toò, ye b̀ a: ² «Bí ndé lè l̀ toò biì sâ, bí nde né vuómndeé déi te yuií ñene, à né mé huaán jomo, bí sè ndé gí mé b̀. ³ M̀ nuaré déi bie bí njeré déi, bí júée bú a: Ǹa Dueé né b̀ gwaán ma, b̀ nde né bí kwaá l̀.» ⁴ Sâ d̀n̄ k̀ gi né te yuo faá *sòn-Càn déi l̀ naâ tueé n̄, ye:

⁵ ††«Bí júée l̀ Siỳn̄ † a:

kè njií sâ ndeé né Ǹa Dueé seèn ma.

À né lom d̀lése mân.

À ñaá né ngètenè mbò vuómndeé

mé meí jomo mân nd̀.»

⁶ B̀ mb̀n̄ fà doò f̀n̄ gò nd̀, b̀ nde k̀ faá Yeésò tueé naâ b̀ n̄; ⁷ b̀ se ndeé mé vuómndeé doò b̀ ñu-na, b̀ huaré weh b̀ c̀g̀ suù b̀n̄, b̀ te njií gi b̀ ngètenè. Yeésò ñaá den teèn nd̀. ⁸ Ǹar kókoó mbaá né b̀ c̀g̀ b̀n̄ ceceér huaré teé njií, b̀ déi né b̀ c̀ kwa, b̀ né ceceér teé bele nd̀. ⁹ ††Léh né lom gè toò mé ké jomo mene sue, ye: «Lieé né mé wò Ǹnà *Davíd! Kùsèm Càn a, kúlú nyégé nuaá mé ndeé né mé yilí seèn hên kulù. Vulú a, sén Càn seèn!»

¹⁰ Te Yeésò yeé nde yila nde baá-re Jerusalem mân, l̀ jilí; b̀ ǹar né lom bieé ye: «Dé sâ né ǹa dé heè mân wa?» ¹¹ Cìli ǹar ye b̀ a: «Né Yeésò sòn-Càn, ǹa Najarèt ké Galilé.»

Yeésò ké *gwà Càn koò

(Mârk 11:15-19; Lúk 19:45-48; Jân 2:13-22)

¹² Yeésò yila nde yí cie gwà Càn koò nd̀. À wa, sâ b̀ ǹar né toón teèn k̀ den: b̀ déi né go, b̀ déi né ñge, b̀ déi né k̀g̀n̄ kwellé. À yeé nde ñene njií ménâ, à kẁg̀ s̀m keéh gi b̀ cie, à vela ñellé s̀m gbàgà k̀g̀n̄ mé k̀g̀ b̀ gò-v̀g̀b̀ b̀ mene, ¹³ ††ye b̀ a: «Né gi lè mvù Càn ñe nyagá den ye: B̀ yilá nde né gwà mò, gwà Càn duaà. Keí mé k̀, bí weh kwaá seér aá gùr yí biì wa?»

¹⁴ Jomo sâ, b̀ c̀g̀ njolo b̀ mé b̀ gule kuú b̀ ngoró nde bele kwarè seèn ké cie gwà Càn koò sâ, à taré s̀m gi b̀ nd̀. ¹⁵ B̀ *ng̀n̄ sèmè dé kokoò mé b̀ *njií-sòù yeé ñene, à baá ménâ k̀ huóm, temé ñaá seér b̀ lè lòu. Sâ b̀ ngweé naâ mé b̀ huaán memanè naâ bú

†† 21:5 Zach. 9:9 †† Siỳn̄ né yilí Jerusalem déi. Due lemé njií né mé Jerusalem dé léi toò (1 Chr. 11:4-5). ††† 21:9 Ps. 118:25, 26 ††† 21:13 Es. 56:7; Jér. 7:11

seén, ye bú a: «Lieê né mé wò, ñunà *Davíd!»¹⁶ †Yeé baá ménâ, bú ye bú a: «Wò né ñíí mé bú né tueé hên ñgweé wa?» Yeésò ye bú a: «Nyea. Bí nées te mvù Cànje jáñjé ñéné ñgwéeh ye ndò wa? Dé mé nyagá den né ter ye: Bò huaán tetɔɔr mé bò dé mbembɔgɔ mene nde gi né Cànje mé sòn bɔɔn seén doô!»¹⁷ †Yeé tueé gi aá ménâ, à kwaá lo bú ndò, à yuo lo sâ, à nde cu ké Betanî, à cer le toò.

Tou déi duagâ
(Mârk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Cieé ñaga maánjɔgɔ à komo cu cuù ye ká jomo te loó koò, sâ cùè baá bú sie.¹⁹ †Yeé ñene ñíí tou †† déi kwaré ceêr mân, à ñjebá nde ké teèn, ye ko ñgwéeh tàb né teèn wa? Wa ké teèn, à ter kwa lom lélan yùè. À deên ndò, ye tou a: «Ndóg wò tàb wá ndé cú.» Tou hèllè ñema yuo ñjòlò bɔɔn doó sâ ndò.²⁰ Bò mbòñ yeé ñene aá ménâ, geí lo bú mbaá, bú ye: «Tou hên kènê mbaá ñema weh né kei wa?»²¹ †Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, mo bí temé kwaá ñíí né mé Cànje, bí sàñ ñgwéeh, sâ dé tou hên ñjeré déi sam gùm dɔɔñ; né mene tòr hên, mo bí ye bú a: ndé kòmò diè ké dùà kíê, nde né te sòn biì bɔɔ. ²² Mo bí né temé cén kwaá ñíí, ñíí mé bí né Cànje teèn dua dɔɔñ, bí nde né kwa gií.»

Terreb Yeésò yuoó naâ he?
(Mârk 11:27-33; Lùk 20:1-8)

²³ Yeésò yila nde cu yí cie *gwà Cànje koò ndò, à ducóm ñjèh feèh. À yeé baá feh, bò *ñgàñ sèmè dé kokoò mé bò kokoò bò dé loó ñgoró nde ye bú a: «Wò bò ñíí hên bɔɔ né mé gèh terrèb dé heè? Neì wò jegé naâ kɔɔ wa?»²⁴ Yeésò ye bú a: «Mè nde né bí ñjeré déi bieé ndò; mo bí né tueé kɔɔ, mè se ye bí kwòm dé mò hên:²⁵ Neì lé Jânje Bàptîs tema ñíí naâ kɔɔ, ye bú a: ndé bò nùàr kou bele wa? Lé naâ Cànje wa, lé naâ nùàr wa?»

Bò yila mé ñjèh lètenè bɔɔn fellé kuù, ye: «Hên, mo béh ye bú a: Cànje lé Jânje temà naâ kɔɔ, à nde né tueé ye béh a: béh lé temé yoòr seèn kwá ñíí ná ñgwéeh dé kei wa?»²⁶ Á, mo béh ye bú a: bò nùàr lé bú temà naâ kɔɔ, sâ dàmbò nùàr nde né béh yoòr kem sue ndò; lòu sam, beè bɔɔn Jânje lé naâ *sòn-Cànje.»²⁷ Yeé baá ménâ, bú ye bú a: «Béh kó ñgwéeh.» Yeésò ye bú a: «Sâ mè bí nuaá mé jegé naâ mè doô túé ndé ñgwéeh ndò.»

Kàn felè nua huaán fà déi

²⁸ Yeésò si cu bú kàn déi, ye bú a: «Bí né ñgweé wa? Nuaré déi lo naâ mé bò huaán fà. Lòu sâ à nde ye bei a: Huaán mò, ndé lan ké ñjeh bèh seè mò.²⁹ Njuna ye bú a: nyí ndé ñgwéeh. Jomo sâ, à munó nyegé cu mé be seèn, à fɔɔn gò ñjueh doô.³⁰ Tele nde tueé cu mé ñim ménâ ndò, ye bú a: Ndé lan ké ñjeh bèh seè mò. ñim

gwaán nyegé, ye tele a: nyí nde né ndeé. Jomo sâ à nomo.»

³¹ Yeésò den cuù ye bú a: «Lètenè bò huaán fà hên à, dé heè ñgweé né sòn teleè kɔɔ wa?» Bò ye bú a: «Né bei.» Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye bí a: bɔɔ mé weh yeé kàgàlòñ làmpòñ, mé bò sɔɔrme wa loó nde né ké te *Lò Cànje kɔɔ mé bí.³² ††Wancóñ Jânje yeé ndeè yoòr biì, ye te nyí feh bí ceér, bí temé teèn kwá ñíí ñgwéeh. Bò wèh-kàgàlòñ làmpòñ bò mé bò sɔɔrme temé teèn kwaá ñíí seér kɔɔ. Bí né mene bú ménâ ñéné, ñjeré déi bí yúlá ñgwéeh; kwá kɔɔñ.»

Kàn jéré-temé bò kè-ñjueh bò
(Mârk 12:1-12; Lùk 20:9-19)

³³ ††«Bí ñgwé cú kàn déi: nuaré déi lé kieè naâ ñjueh ††† seèn; à yeé dobo gi aá yab, à kaga sie ñjueh sâ beè, à nde ke beré déi, à sio kwaá vua dé tàb dorò teèn, à sie kwaá gbàgà teèn ndò. Jomo sâ, à haá kwaá ñgɔgɔ beè bò seé bò, te bó ke nyegé den jomo, à nde dé seèn bèh gò.

³⁴ «Cu mé yab yeé baá bɔɔlé, à tema ñíí bò seé bò seèn ké yoòr bò kè-ñjueh bò doô, ye te nyí kwa yab teèn ndò.³⁵ Wa ké teèn, bò kè-ñjueh bò doô kem sue bó yoòr: bó duún déi núr, bó wula sɔɔm déi, bó yuo die dé tagàr yoòr mé taá ndò.³⁶ Nua ñjueh doô yeé ñene aá ménâ, à bó ké teèn tema ñíí lom ñgún. Wa ké toò, bò kè-ñjueh bò bɔɔ cu bò sâ bò ménâ ndò.

³⁷ «Yeé baá ménâ, nua ñjueh doô tema ñíí ñuna seèn, ye dé hên né huaán nyí, bú nde né bú dé seèn veéh.³⁸ Mé ñjèh mene, wa ké toò, bò kè-ñjueh bò doô yeé nde ñene ñíí baá-re bú mân, bó nyɔɔ sòn lètenè bɔɔn, bú ye: Hên né nuaá mé nde né nua ñjueh ñaá sâ. Mo sam, ko béh wula sɔɔm bú lòu, te ñjueh hên ña dé beèh.³⁹ Bò cab sie bú ndò, bó tulu sɔɔm keéh bú ké luaa ñjueh, bó wula si lo bú ké teèn.»

⁴⁰ Yeésò den cuù, ye bò nùàr a: «Sâ mo nua ñjueh wa ké teèn, à bɔɔ nde né bò kè-ñjueh bò hèllè naan wa?»

⁴¹ Bò ye bú a: «À wula ñíí nde né bò vevenè bò doô mbaá, à jere kó ndé cú; à haá kwaá seér ñjueh beè bò déi; mo yab baá bɔɔlé te bò sâ bò kwa haá bú teèn.»

⁴² †††Yeésò ye bú a: «Bí nées dé mé né lè mvù Cànje nyagá den doô jáñjé ñéné ñgwéeh ye wa? Bèh sâ né tueé ye:

Taá mé bò mé-gwà bò lé naâ ké jomo komo si ñíí hên, taá dàn ña seér cu né kɔɔ.

Sâ dɔɔñ né seé Nua Dueè.

Ñgwéeh huɔm kela né cí mà.

Béh kéì lòm mé gècèn mene.»

⁴³ Yeésò den cuù, ye bú a: «Mè tueé bí: mo né mân, sâ bó nde né bí *Lò Cànje beè luaga sɔɔm, bó haá ñíí seér bɔɔ mé nde né tàb dé Lò Cànje waá.⁴⁴ Kwá kɔɔñ, nuaá mé ceén die te taá sâ nde né teèn ñjerré le. Mo komo

† 21:16 Ps. 8:2 †† Bò tou sâ yilá né "figuier". † 21:21 Mat. 17:20; 1 Kɔɔ. 13:2

†† 21:32 Lùk 3:12; 7:29-30 ††† 21:33 Es. 5:1-2 †††† Ké ñjueh sâ bó lé doboó naâ "vigne". †††† 21:42 Ps. 118:22-23

die seér né nuaré déi yoòr lòu, sâ nùà hèllè nde né faá fùfú nɔ nyoló den ndɔ.»

⁴⁵ Bò *ngàṅ sèmè dé kokoô mé bò *Farisiên yeé baá bò kàn sònò Yeésò ménâ ngweé, b́ kɔ ye à si njií den né mé b́. ⁴⁶ B́ duɔ́m bú filí ndɔ. Njèh cén, b́ veéh den nées cìlì nùàr mé né temé yoòr Yeésò kwaá njií, ye à né *sòn-Càṅ doô.

Kàn kùrmò fù

(Lùk 14:15-24)

22 Yeésò né cu ka mé kàn tetoò si ndeé, ye bò nùàr a: ² «*Lò Càṅ né faá mgbè déi lé naâ kùrmò fù ṅuna seèn neé nɔ. ³ Yáb yeé bela baá, à ye bò seé bò a: B́ ndé júée bò nùàr a: yáb bela baá ma. Wa ké toò, bò nùàr berɔṅ gi teèn ndeé. ⁴ Mgbè doô yeé ṅweé aá môn, à tema sɔm cu bò seé bò déi, ye b́ a: b́ ndé júée b́ a: Né mé núɔ́gɔ nàgà cèllè, b́ ne bela gi aá ndɔ; b́ ndé gí kùrmò fù yieé ma. ⁵ Mé njéh mene, b́ bú mé njéh táṅ ṅwéh, b́ né lom bèh sɛnâ bɔ̀n sané ndeé. Dé kàn fɔ́n gò ṅueh seèn, dé kàn gò toòn seèn. ⁶ B́ déi kem sue bò seé bò nùà koô doô yoòr, b́ né b́ selé, b́ né b́ wulá ndɔ.

⁷ «Mgbè doô yeé ṅene aá mân, temé ṅaâ bú lè, ye bò sɔ̀ji seèn a: B́ ndé sá kùm sòm b́ mé lɔ́ mene; né bò wulá-nùàr bò. ⁸ À den cuú ye bò seé bò a: Yáb baá gi doó. B́ mé béh naá gi yilá dɔ́ṅ nùàr wúlú ṅwéh. ⁹ B́ yùò bèlè ceér; b́ mé b́ né ṅené dɔ́ṅ, b́ yilá kèṅ njií b́ ká teèn. ¹⁰ B́ seé bò doô kem bele ceér ndɔ, b́ né bò nùàr ké teèn dɔ́ṅ yilá kabé njií. Tètèi sam nùàr baá gwò mbéranṅán.

¹¹ «Mgbè doô yila nde gwò bò nùàr yɔṅ ke ndɔ. À yeé baá yɔṅ, à ṅene njií nuaré déi yí doó lètenè bò nùàr, à dé seèn mé cògò fù yoòr sam; ¹² ye bú a: Nùàr mò, wò mé cògò fù yoòr sam, wò ká gwò yila kelà naàn wa? Nùàrè sòn kòmò ṅwéh. ¹³ †Yeé baá ménâ, mgbè doô ye bò seé bò a: Siè kàgà bú kagaà, b́ kàgà bú gule mé be mene, b́ jɔṅ si njií bú kèb cieè te cibi, bèh kéṅ silí mé nyie yieé kuú.»

¹⁴ Yeésò den cuú ye b́ a: «B́ kɔ́ ye, dé yilâ, b́ nde né nùàr kókoó yilá. Njèh cén, b́ balé weh lom nde né ṅɔ́b.»

Làmpɔṅ mgbè Ròm gwɔ̀m

(Màrk 12:13-17; Lùk 20:20-26)

¹⁵ Jomo sâ bò *Farisiên yuo nde sòn felè Yeésò nyɔṅ ndɔ, ye b́ nde né bú sòn felá. ¹⁶ B́ né bò no bɔ̀n mé bò no dé mgbè *Heròde ké yoòr seèn temá njií bele, ye bú a: «Nùà fèh-njèh, béh né gècèn yeé kwaga; wò né bò nùàr ceér Càṅ mé gècèn mene feh dilí. Bò nùàr tueé mene felè yeè naàn dɔ́ṅ, wò táṅ bèh, wò nùàr lòu bàlè bèh ndɔ. ¹⁷ Mɔ́ né mân, sâ jògò túé ke béh ndɔ

ye: *Sóú beèh ye gwòm làmpɔṅ mgbè Ròm gwɔ̀m wa, té gwòm wa?»

¹⁸ Yeésò yeé ṅene njií aá bó mé ndièm veèn lè ménâ, à ye b́ a: «Bò leba bò faá bí nɔ! Bí mè mân tab tena né dé kei wa? ¹⁹ Bí jògò wèh kéh ke mè kàgàlɔṅ mé b́ gwòm yeé làmpɔṅ mé njéh, sâ ye.» B́ weh haá keéh bú ndɔ. ²⁰ À bie njií cu mé b́, ye b́ a: «Feh nùàr mé yilí nùàr ká teèn hèn nyagá den né dé nei wa?» ²¹ B́ ye bú a: «Né gi dé mgbè Ròm.» À deén baá-re, ye b́ a: «Sâ bò njií mé né dé mgbè dɔ́ṅ, bí gwòm njií cú mé mgbè; bí b́ dé Càṅ há njií cú mé Càṅ ndɔ.» ²² B́ yeé ṅweé aá ménâ, hiím yɔṅ bó, b́ yuo kwaá lɔ njií bú doó sâ ndɔ.

Njèh bieê felè bò mé nde cuú né lè cio komo yuo

(Màrk 12:18-27; Lùk 20:27-40)

²³ ††Lòu cèn sâ bò *Sadusiên lé naâ kwarè Yeésò bilí ndeé, te b́ bie bú njèh. Sâ b́ né yeé tueé, ye mɔ́ nùàr kuú baá, sâ gi aá, à lè cio kòmò yùò ndé cú.

²⁴ †B́ yeé waá baá, b́ ye bú a: «Nùà fèh-njèh, Músi lɔ naâ tueé ye: mɔ́ nuaré déi kuú kwaá lɔ véh mé huaán sam, òm a, sàgà cú ma kú doô, à ṅar yilá cu bei ma.

²⁵ Yeé baá ménâ, nuaré déi bó bò òm lé naâ lètenè beèh téhbeh ndɔ. Bei yeé jɔṅ aá véh, à kuú yuo, huaán sam. Òm sagá weh ma kú doô, ²⁶ à kuú cu, huaán sam. Òm bɔ̀n déi sagá weh keéh cu, bɔ́ cu bú môn ndɔ. Né ka mé b́ méménâ bɔ́ ndeé. Nde nde b́ kuú gi téhbeh dɔ́ṅ, huaán sam. ²⁷ Jomo bɔ̀n ma kú doô kuú yuo ndɔ. ²⁸ Á sâ, lòu mé bò komó ndeé né teèn komo yuo gií, ma hèllè ṅa sɔm nde né veèh dé heè? ṅweéh lètenè bɔ̀n téhbeh dɔ́ṅ b́ lé naá gií bú sagá laré wa?»

²⁹ Yeésò deèn ndɔ, ye b́ a: «Dé sâ ndugó gɔ́ né bí. Lòu sam, bí ṅòr Càṅ ṅéné kó ṅwéh, bí terreb Càṅ kó ṅwéh ndɔ. ³⁰ Bí kɔ́ ye, lòu mé bò komó nde né te cio komo yuo, bò siíb b́ bò véh ndeè jɔṅ kú ndé cú, b́ den nde aá faá bò cìlì Càṅ ké te vulúu nɔ. ³¹ Dé lè cio komo yuo, b́ dé mé Càṅ lɔ naâ bí tueé kwaá doô, jáné kè ṅwéh wa? À lɔ ye: ³² ††Nyí né Càṅ mé bò tele bií Abrahâm b́ Isâk mé Jakɔ́b né yeé dua doô ma. Mè tueé bí: Càṅ né Càṅ bò lèlàn bò, à Càṅ bò komó sam.»

³³ Cìlì nùàr yeé ṅweé aá gèh dé mé à feh ṅagá né sâ, hiím lɔ bó mbaá.

*Sóú dé koô né dé heè wa?

(Màrk 12:28-34; Lùk 10:25-28)

³⁴ Jomo sâ, bò *Farisiên domó bilí ndɔ, sâ b́ ṅweé naâ ye sòn naâ bò Sadusiên beè Yeésò ṅemá. B́ waá.

³⁵ †Cén déi lètenè bɔ̀n mé né *njií-sóú, bie felá njií Yeésò sòn, ye bú a: ³⁶ «Nùà fèh-njèh, sóú dé koô lètenè bò sóú dɔ́ṅ né dé heè wa?» ³⁷ ††Yeésò ye bú a: «Gwàn gí Càṅ Nùà Dueè mé temé yeè mene, mé càṅ yeè mene, mé mùnò yeè mene dɔ́ṅ. ³⁸ Sâ né dé koô mé

† 22:13 Mat. 8:12; 25:30; Lùk 13:28

†† 22:23 Seé b. 23:8 † 22:24 Deut. 25:5 †† 22:32 Ex. 3:6 †† 22:35-40 Lùk 10:25-28 ††† 22:37 Deut. 6:5

jolo kela né κῶς. ³⁹ †Jomo seèn né cu dé hên, b́ bú né felá; à dé seèn ye: Gwàn mbeí yeè faá wò gwaán né ngàṅ yoòr yeè κῶ. ⁴⁰ Dàm b̀ sòu mé Músi b́ b̀ *sòn-Càṅ b̀ l_ naá giì feh dῶṅ yila gi né teèn.»

***Nùà C̀ṅ b̀ *Davíd**

(Màrk 12:35-37; Lùk 20:41-44)

⁴¹ Sâ b̀ *Farisièn née ka bècénè bilí den ye. Yeésò yeè ñene aá ménâ, à bie njií ye b́ a: ⁴² «Bí ye Nùà C̀ṅ né nei, à yuoò te gèh b̀ nei wa?» B́ ye bú a: «À yuoò te gèh b̀ Davíd.» ⁴³ Yeésò ye b́ a: «Á, dé mé Cúcuí Nṅâ lé naá Davíd ceér feh, à yilá seér Nùà C̀ṅ sâ Nùà koò seèn doò κῶ? Á lé ye:

⁴⁴ †Nùà Dueè ye Nùà koò nyí a:

Dèn ndé ká te be gaâ nyí;
κῶ nyí komó silí njií gi aá b̀ b̀nò b̀ yeè doó,
wò dobo kwaá b́ gulè.

⁴⁵ Hên κῶ Davíd mé feh seèn Nùà C̀ṅ sâ yilá né Nùà koò seèn, sâ Nùà C̀ṅ né cu ndüté ndütü seèn wa?»

⁴⁶ Yeé baá ménâ, nuaá mé nde né Yeésò sòn komo sɔm teèn yùò cú. Duɔ́m kaà loù sâ, nuaré déi njolo toò seèn kàgà nyí cú, ye nyí nde né bú njeré déi bieé ndb.

Dene b̀ *nji-sòu mé b̀ *Farisièn beè Yeésò

(Màrk 12:38-39; Lùk 11:43, 46; 20:45-46)

23 Yeé baá ménâ, Yeésò tueé njií mé b̀ nùàr b́ b̀ mb̀ṅ seèn, ye b́ a: ² «Seé b̀ nji-sòu mé b̀ Farisièn né sòu Músi se sɔ́. ³ Mɔ né ménâ, sâ bí ṅgwé sòn b̀nò ṅgwèè, bí b̀ κῶ ka nág faá b́ né bí tueé κῶ. Njèh cén, bí té b́ ṅá sér; b́ dé b̀nò faá b́ tueé nê κῶ b́ bèh. ⁴ B́ né b̀ seé tetarê kaga, b́ né felè b̀ nùàr mbiín kwaá njií, b́ be teèn yí ṅgwéh, te gam b̀ mbeí. ⁵ *Seé mé b́ né gi b̀ κῶ dῶṅ né gi seé njolò b̀ nùàr. B́ ye te b̀ nùàr keí b́ keí. B̀ nùàr né yeé b̀ lè mè déi te mvù Càṅe weh, b́ né yoòr saá kwaá. Yeé baá dé b̀nò, b́ sa hamé seér lòù, te yɔṅ gi dé b̀ mbeí. Né mene b̀ yùràb c̀ḡḡ b̀nò né dé b̀ mbeí dalé yɔḡ gií, te b̀ nùàr seèn kela b́ ndb. ⁶ B́ nde mene beré déi bèh kùrmò yieè, b́ gwaán lom né bèh denè dé jeḡḡ. Né mene ké gwà sòu, b́ gwaán kela né bèh denè dé njolò b̀ nùàr ndb. ⁷ Né mene ké tan mé ké mbartḡḡ, b́ ye κῶ b̀ nùàr gibì bíé b́ lòù; b́ yilá yí cú b́ b̀ nji fèh-njèh teèn ndb. ⁸ Mè tueé bí, bí té dé bì gwàn mé nuaré déi yilá nyi bí nji fèh-njèh. Lòù sam, bí né dé bì b̀ òm b́ b̀ bei, Nùà fèh-njèh bì né lom cén. ⁹ Bí té nuaré déi tele bì ká te wṅṅe yilá, Tele bì né lom dé ké te vulúu, sâ gi aá. ¹⁰ Bí té gwàn mé nuaré déi yilá nyi bí Fehtoò ndb; bí κῶ ye Nùà C̀ṅ né lom Fehtoò bì κῶ.

¹¹ †Lètenè bì nùà seè bì nde seér né nùà koò bì κῶ.

¹² †Mè tueé bí, nuaá mé né ter ṅgumó ṅá dῶṅ, b́

nde né bú doó baá njií, te b́ ter komo njií seér nùà dῶlè.»

Leba b̀ *Farisièn mé b̀ *nji-sòu

(Màrk 12:40; Lùk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ «Bí nde né gèr ñené, bí b̀ nji-sòu mé b̀ Farisièn; bí ñene nde né gèr mé leba bì fí! Bí né b̀ nùàr hin *Lò Càṅ ferá yíin. Bí mé feh bì teèn yilá ṅgwéh; b̀ś mé gwaán né teèn yilá, bí b́ ceér kéh ṅgwéh ndb.

[¹⁴ «Bí nde né gèr mé leba bì ñené kuú, bí b̀ nji-sòu mé b̀ Farisièn! Bí né njèh beè b̀ ma kú horó weh bele; bí né Càṅ sònò mbaá dua tugó ḡ, te den faá bí né b̀ gècèn b̀ κῶ. Mè tueé bí, ju sie kela nde né bí mé b̀ déi.]

¹⁵ «Mè jue né bí b̀ nji-sòu mé b̀ Farisièn, bí nde né gèr mé leba bì doò ñené kuú; bí né *wṅ dῶṅ ḡlé ḡ, bí né dùà kelá, bí né cie kelá, né mene nùà cén, te bí kweéh seér kwa bú. Mɔ bí kweéh seér aá nùàrè kèn, bí doóm seér kela cu bú te mbeí fà, te à yila nde lom tuar mé ḡm mene. Bí kwá bì.

¹⁶ «Mè tueé bí, b̀ tácuḡ faá bí κῶ, bí ye bí né b̀ mbeí ceér feh sé wa? Bí nde né mé gèr ñené kuú. Bí ye, κῶ nùàr jege né *gwà Càṅ koò, jèḡé bú siè ndé ṅgwéh; κῶ à jege seér né goó mé né ké gwò, jèḡé sie ye bú sé wa? ¹⁷ Bí né b̀ tándugó, wanḡṅ jolo kela né dé heè? Né goó wa, né gwà Càṅ mé nyeén né goó sâ κῶ wa?

¹⁸ «Bí den cuù déi ye: κῶ nùàr jege mene κῶ, jèḡé bú siè ndé ṅgwéh; κῶ à jege seér né mbe ké felè κῶ, sâ jèḡé sie ye bú sé wa? ¹⁹ Bí né b̀ c̀ḡḡ njolo b̀, wanḡṅ dé heè jolo kela né κῶ? Jolo kela né mbe wa, né κῶ mé mbe sâ den né teèn te ṅguú-ṅgulì wa? ²⁰ Mè tueé bí, nuaá mé jege κῶ, sâ à jege bilí né mé b̀ njèh teèn mene dῶṅ; ²¹ nuaá mé jege gwà Càṅ, jege bilí né gwà Càṅ mé Càṅ nùà gwà mene dῶṅ ndb. ²² †Nuaá mé jege vulú, jege bilí né κῶ Càṅ mé Càṅ nùà njèh felèb̀ mene.

²³ †††Bí nde né gèr mé leba bì ñené kuú, bí b̀ nji-sòu mé b̀ Farisièn! Bí κῶ lom né Càṅ mbe haâ; κῶ njèh baá yulá, bí né gi bú cécénè haá nyegé: b̀ sibi, b̀ soó, b̀ san, bí haá gi né ménâ dág. Njèh cén, b̀ *sòu dé kokoò mé jolo kela né κῶ, bí jòlò bèh; wanḡṅ bí sé la né ju mé gècèn mene tená κῶ, bí sé la né b̀ mbaábì jere κῶ, bí sé la né seé dῶṅ teèn b̀ yíi, te bí nde ye Càṅ mbe haá. ²⁴ Mè tueé bí, b̀ tácuḡ faá bí κῶ, bí né mbè sɔm seér, te támvùḡòr teèn kélá cú, bí b̀ κῶ kuú né mbaá, bí ṅgelobà teèn mena keéh gi aá kèn.

²⁵ «Bí ñene nde né gèr mé leba bì fí, bí b̀ nji-sòu mé b̀ Farisièn! Bí né gi b̀ ṅgàb mé b̀ sḡḡ yagá nyegé. Njèh cén, bí b́ yaga seér né kèb cieè, kèb lè tena le m̀n, te bí teèn kurú kwaá seér yí b́ mé tuaá. ²⁶ Tácuḡ b̀ Farisièn ceré né bí! Wanḡṅ bí sé la jḡḡ yaga lḡḡ

† 22:39 Lé. 19:18 †† 22:44 Ps. 110:1 ‡ 23:5 Mat. 6:1; Nomb. 15:38; Deut. 6:8 †† 23:11 Mat. 20:26-27; Mk. 9:35; 10:43-44; Lùk 22:26 †† 23:12 Lùk 14:11; 18:14

††† 23:22 Es. 66:1; Mat. 5:34 ††† 23:23 Lé. 27:30

naâ ngàb kèb lè, te kèb cieè ñaga huom nyegé ménâ ndo.

²⁷ †«Bí nde né gèr mé leba bìi ñené kuú, bí bô ñjí-sòú mé bô Farisiên! Bí wula njerré den né faá sà nò: kèb cieè né ñené nyagá huóm, sâ kèb lè suóm den né ndândaà kuú nùàr mé dàm bô ñjèh fefò. ²⁸ Bí ñené huóm nyegé né kèb cieè ñjolò bô nùàr faá bèh ménâ ndo, sâ kèb lè bìi yuú lom né lélán tánágá mé veên.»

Kùr gèr
(Lúk 11:47-51)

²⁹ «Bí nde né gèr mé leba bìi fí ñené, bí bô ñjí-sòú mé bô Farisiên! Bí né sà bô *sòn-Càñ bô léi jògò meé, bí waá nyegé sà bô didilí bô ndo. ³⁰ Bí né sònò tueé nyegé ye: mɔ bí sé lé yuoó naâ lè nàm bô tele bìi kɔ́, bí sé be te cio bô sòn-Càñ bô yí ná ñgwèh sé wa? ³¹ Ngweéh bí sâ tueé né kɔ́, ye bí né bô ndúté ndútù bɔ́ mé lé naâ bô sòn-Càñ bô wulá gii sâ mà. ³² Mòn, bí wèh cú seé bɔ́n weèh te ceré beè bìi!

³³ †«Kòcò, bô sàb, bí né bô gèh ñgòbò! Bí mbaá munó kuú né dé kei, ye ju bí siè ndé ñgwéh, bí tuar yílá ndé ñgwéh wa? ³⁴ Mè bí bô sòn-Càñ bô déi tema ñjii cuú nde né dé cí, mè ndeè né bí bô lo bô mé bô kó-ñjèh bô mene temá ñjii ndo. Bí nde né bô déi lòu wulá, bí faga ñjii bô déi te toú, bí nde né bô déi núr te *gwà sòú bìi tegé, bí nde né bô déi te lɔ́ dé kàn mé dé kàn bunó gɔ. ³⁵ *Sâ dɔ́ñ bɔ́ né te húóm bɔ́ mé lé naâ mé sòn fuú kuú dɔ́ñ bie nyegé ye bí. Duóm nde né mé húóm Ábèl nùà dilí, nde wa mé húóm dé Jakarí ñunà Barákì. Bí lɔ́ bú wula lɔ́ naâ lètenè caá gwà Càñ, sâ mɔ né yí toò, kɔ́ ká jomo mân. ³⁶ Mè né tueé ye bí a: mèi bô gèr nde né mé bô cafanê bô doó kibí kelá. Kwá kɔ́ñ.»

Jerusalem njolò Yeésò
(Lúk 13:34-35)

³⁷ «Óè Jerusalem! Óè Jerusalem! Dàm bô *sòn-Càñ bô wula gi né wò. Bɔ́ mé Càñ lé naâ yoòr yeè temá ñjii dɔ́ñ, wò bô mé taá tɔ́bé wula gi né kɔ́. Mè né mene gwaán, ye mè nde né bô nùàr yeè ká ka mò koró bilí nyegé faá cuar kurú kwaá yeé bô huaán ka bà nɔ, wò gwàn bèh. Baá mbei meèn wa, Jerusalem? ³⁸ †Mè tueé bí, gwà bìi nde né ter le, ³⁹ †bí mè ñené ñgwé ndé cú; kɔ́ cu mé bí ndeè baá mé sòn bìi tueé ye: Càñ Dueè a, kúlú nyégé nuaá mé ndeè né mé yilí seèn kulù, sâ ye.»

Kùr felè *gwà Càñ koò mé nde aá ñellé
(Màrk 13:1-2; Lúk 21:5-6)

24 Yeésò yuo kelà gwà Càñ koò. À yeé nde aá ndeé, bô mbòñ seèn ñgoró nde kwarè seèn, te bô feh keéh bú bô gwà hihiné mé bô me kwaá né te gwà Càñ sâ. ² Yeésò deèn ndo, ye bô a: «Ngweéh bí né bô gwà sâ dɔ́ñ ñené wa? Mè né tueé ye bí a: nde gi né

† 23:27 Seé b. 23:3 †† 23:33 Mat. 3:7; 12:34; Lúk 3:7 ‡ 23:35 Gen. 4:8; 2 Chr. 24:20-21 †† 23:38 Jér. 22:5 †† 23:39 Ps. 118:26

dɔ́ñ tɔ́bé yuo. Mè jue mene taá cén tà cén felè mbei lè nyi ndé ñgwéh.»

Dàm bô gèr, te *wón ceré ye
(Màrk 13:3-13; Lúk 21:7-19)

³ Yeésò yeé baá ké te tòr Oliviè den den, bô mbòñ lélán bɔ́n ñgoró ndeè kwarè seèn, bô ye bú a: «Bô ñjii sâ bɔ́ nde né te cu dé heè wa? Túé yeè béh teèn. Béh ñene kɔ́ nde né mé kei, ye wò baá ndeè, wón nde aá ceré ndo wa?»

⁴ Yeésò ye bô a: «Bí kógón ká lòu; nùàr a té bí bèlè. ⁵ Mɔ sam, bô nùàr kókoó mbaá nde né yilí mò ñaá weh, te bô bele weh gi bô nùàr mé ñjéh. Nùà kàn tueé nde né ye: nyí né *Nùà Càñ kɔ́ ma. ⁶ Bí nde né bèmè taáb kwarè bìi ñgweé, bí ñgweé ñjii ñjàgà bô taáb déi te lò hihiné ndo. Mɔ bí baá ménâ ñgweé, bí té lòu ndèrrè. Kɔ́ seèn bɔ́ ménâ. Mé ñjéh mene, wón mé ñjéh cèrè ndé ñgwéh. ⁷ Taáb nde né lètenè lɔ́ déi bô mbei kɔ́ die, lò déi nde né mbei mé taáb ñaár kwa; cùè nde né die; tàbè nde né te bèh hihiné jilí. ⁸ Sâ dɔ́ñ nées seèn jèrè †† ye, kar weh né faá nyer nɔ. ⁹ ††Te bô nùàr ñar yila ye bí yoòr: bô nde né bí lè gèr-e fulú, te bí kuú le teèn. Lò nùàr dɔ́ñ nde né bí bunó, sâ dɔ́ñ né gi felè mò.

¹⁰ «Sâ né cu mé bô nùàr ñgún sɔm gi nde né temé yoòr mò teèn ndo; bô nde né lètenè bɔ́n suií kuú, bô né bunó kuú ndo. ¹¹ Bô *sòn-Càñ bô dé nyenyenê nde né cie gplé ñab yɔñ bele, bô né bô nùàr bele gɔ. ¹² Dàm bô veèn nde né cie kulu su, temé nde né nùàr kókoó mbaá lè kuú gií, te bô bô mbei gwàn kòmò cú. ¹³ †Mè tueé bí, nuaá mé nde né dɔ́ñ yoló komo gií, nde né dé seèn yili yuo. ¹⁴ Njàgà Bagaà felè *Lò Càñ nde né wón dɔ́ñ ñgulí yɔñ, te nùà kàn ñgweé mé tie seèn. Jomo sâ wón ceré ye ndo.»

Gègè veèn lè mò Càñ
(Màrk 13:14-23; Lúk 21:20-24)

¹⁵ ††«Bí nde né gègè veèn ké te mò Càñ ñené; ñjebá den nde né faá Daniel sòn-Càñ lé naâ tueé nɔ. (Nuaá mé né ñgòr hèn jañé, bú a, ñgwé nyégé bagasé). ¹⁶ Mɔ baá môn, sâ bô Judê bô a, dùrà ñá gi ké te tòr. ¹⁷ ††Nuaá mé né ké felè gwà, bú a, fín lòm doò, à té ké gwò seèn felè bô ñjèh seèn mbaá yílá kú cú. ¹⁸ Nuaá mé né ké ñueh, bú a, té ká lɔ́ cù, ye te nyí weh sie cògò dùlù nyí beè. ¹⁹ Lou sâ bô véh mé lèi hueèh mé bô ma vùlù nde né mé gèr ñené kuú.

²⁰ «Bí dùà lòm Càñ, te cu sâ bí lè cu dùlù dùrà gò cú; bú a, té mé *sòú yílá ndo; ²¹ ††wancón gèr né teèn! Gèr dé lòu sâ dé tueè sam. Bèh lɔ́ mé wón lɔ́ naâ duóm dɔ́ñ, gèr déi lɔ́ nées teèn faá gèr bú hèn nɔ sam ñgwéh ye; déi ndeè ménâ wá ñgwé ndé cú ndo. ²² Mɔ

††† Waà né feh; dé jomò baá ndeè. ††† 24:9 Mat. 10:22 § 24:13 Mat. 10:22 §† 24:15 Dan. 9:27; 11:31; 12:11 §†† 24:17-18 Lúk 17:31 §† 24:21 Dan. 12:1; Vuú 7:14

Càn jere kó ngwéh, à bò cieé gèr sâ kèb déi sòm wàgà ngwéh, sâ nuaré déi seèn làn lè ndé ngwéh. Njua mé Càn lé naá giì ménâ taán kwaá ndò, ye nyí nde né bò cieé sâ kèb déi sòm waga; nyí sòm waga nde né felè bò mé nyí lé naá balé weh doò.

²³ «Sâ bí dèn dèn làn, wancónj nuaré déi sé den né mbaá ye bí a: Kè *Nùà Còj hèn! Kè à yíê! Mò à baá ménâ tueé, bí té temé teèn kwá njí. ²⁴ Bò *Kristò dé kòkòb mé bò *sòn-Càn bò dé nyenyenê nde né cie bomó sue, bó nde né bò fém tetarê bój bele, ye mɔ yieé né yieè, te bó bele weh bilí mé bój mé Càn lé balé kwaá naá mene. ²⁵ Mè bí tueé kwaá gi aá kèn, bí ngwé nyégé bagasé!

²⁶ †«Sa kènê, mɔ bó ye bí a: Ké ya dueè kié né bú! bí té ké teèn ndé. Mɔ nuaré déi ye bí a: Hèn leér den né bú sâ! bí té gwàn. ²⁷ Gèh dé mé mbàn be njerré yeé ter, né gè Bà yuo, né nyiib †† tehr ndeé doò, *Huaán Nùà wa ndeé né ka môn nág. ²⁸ *Komó né mene he, bò jìè nde gi né teèn bilí ndeé.»

Cuû *Huaán Nùà

(Màrk 13:24-27; Lúk 21:25-28)

²⁹ ††«Lòu sâ, jomo gèr tètèi sam, lou nde né yilí, weéh nde né cib, bò mbentò ndeé né ké te vulúu suelè suagâ, bò njíí mé né mé terrebe ké te vulúu dónj nde gi né jíí. ³⁰ †Sâ baá cu mé njàgà Huaán Nùà ngagá yuo kela ndeé né ké te vulúu teèn ndò. Bò nùà mé gèh hi-hiné ká doó dónj nde gi né lòu sâ yueé ngaré kuú, bó nde né Huaán Nùà ngené njíí, à né te mvulu bège mé terrebe mene *sum suagâ. ³¹ Meì bò tàn ††† nde né tu-agá, à nde né bò cili seèn kàn mé kán wónj dónj temá njíí, te bó nde koró bilí bój mé à lé naá giì balé kwaá.»

Tou mé né kùr tueé

(Màrk 13:28-31; Lúk 21:29-33)

³² «Bí kè wèh yoòr tou ††† túé-kùr. Mò bí nene à baá tɔj, ngweéh sâ bí kɔ gi aá, ye jà baá didì mà. ³³ Lòu mé Huaán Nùà nde né teèn cuû né ménâ ndò. Mò bí nene bò njèh kèkènè hèllè baá bój bele, sâ bí kɔj ye: baá bú, à baá didì. ³⁴ Mè né tueé ye bí a, mé bò caphanê bò nde dónj kuú gií, sâ bò njèh hèllè bój gi aá. ³⁵ Vulú bô tàbè nde né leér yuo; ndóg bò ngòr mò dé bòn nyímé ndé ngwéh.»

Cieé cèrè jomò

(Màrk 13:32-37; Lúk 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Nuaá mé né cieé bú sâ kɔj teèn sam, nuaré déi cu sâ kó ngwéh ndò; bò cili Càn cieé sâ kó ngwéh; né mene Huaán nùà njèh, à cieé bú sâ kó ngwéh ndò; gi cegé né Tele mé huún. ³⁷ †Lòu mé Huaán Nùà cuù nde né teèn, njíí mé lé kelà naá te nàm Noê, nde cu né

ménâ bój. ³⁸ Sâ te nàm Noê bò nùà lé kɔ loóm naá yieé mé nueé, bó né véh suaá, bó né bèh siib ndeé ndò. Bó né ka mé njèh méménâ bój ndeé den, tɔg nde wa lòu mé Noê lé yilá naá kòm teèn. ³⁹ ††Bó yeé táj cú, nu koò die, nòmò laga kum lɔ bó teèn ndò. Lòu mé Huaán Nùà cuù nde né teèn, nde cu né ka ménâ nág.

⁴⁰ Nuaré déi bò mbeí nde né ké nueh fà, bó nde né cén weh, cén le. ⁴¹ Ma déi bò mbeí nde né ké jomo nyèn, bó nde né cén weh, cén le. ⁴² Bí dèn lòm làn, wancónj bí cieé mé Fehtoò bìi cuù nde né teèn kó ndé ngwéh.

⁴³ †††«Bí féla nyégé bagasé: mɔ nùà gwà sé né kɔj ye lòu sâ cíbítènè yib nde né nyí yilá, à sé naá làn den, à mɔm ngaga gwà seèn te yib gwò yilá cú. ⁴⁴ Sâ bí dèn dèn làn ménâ, wancónj Huaán Nùà kar waà nde né, lòu mé bí cí mùnò ngwéh.»

Nùà seé dé bagaà mé dé veèn

(Lúk 12:41-48)

⁴⁵ «Kwá mè tueé bí felè nùà kógòn mé né seé tele seé seèn mé temé cén bój. Né nuaá mé tele lé bò seé bò dónj haá kwaá naá beè seèn, te à geé haá bój yáb, à geé faá né tueé nɔ. ⁴⁶ Mɔ tele seé seèn waà, à né seé seèn te ceér-e bój yíí, à nde né beè teleè samé. ⁴⁷ Mè né tueé ye bí a, tele beè seèn haá lɔ bilí nde né mé bò njèh seèn mene dónj.

⁴⁸ «Mò nùà seé cén sâ né seér nùà veèn, à tueé seér nde né mé feh seèn ye: Tele seé nyí wágá cú ndé ngwéh; ⁴⁹ à yila bò mbaábɔn loboò, à né yáb yieé ndabé, bó bò sèlà-mbè bò né nueé ndabé gɔ ndò. ⁵⁰ Mò à sé baá ménâ bój, ngweéh tele seé seèn nde né lòu kaár waà, à weh bú seé wa? ⁵¹ À nde né bú kwɔgɔ sòm, te bó bò leba bò den mé gèh nùr cèn bèh kénj silí mé nyie yieé kuû.»

Kàn felè bò kèràgà fù déi yulá

25 †††«Lòu sâ *Lò Càn den nde né faá bò mbò yàgà yulá mé lé naá bò lâm bòn weh, bó nde bèh sii fù ceér dueè kwa weh nɔ. ² Lètenè bòn sâ, bò kùlù bò lé naá teèn tìn, bò kógòn bò teèn tìn ndò. ³ Bò kùlù bò doò weh lom lâm mé nòmò lè, bó nòmò kèb déi beè wèh siè ngwéh. ⁴ Bò kógòn bò weh dé bòn lâm, bó weh sie nòmò lâm kèb déi beè. ⁵ Sii fù yeé ngaga sela baá, bó duɔm lóm yii, jomo sâ bó lóm kpóg ndò.

⁶ «Yeé baá lɔgòtenè, bó ngweé gògò die aá ye: Sii fù waà baá kèn, bí ndé kwà wèllè bú ma! ⁷ Bó yulá dónj, bó nyimé kem wuo ter ndò, bó far njíí lâm ter. ⁸ Bò kùlù bò doò ye bò kógòn bò a: Bí kó há béh nòmò lâm kèb déi teèn, lâm beèh nde aá nyimé. ⁹ Bò kógòn bò ye bó a: Háye, mé dé bìi mene wúlú ndé ngwéh, bí ndé ngè sér yí lètenè lɔ. ¹⁰ Bò kùlù bò doò fónj gò ndò. Bó yeé nde aá, sii fù waà jomo bòn, bó bò kógòn bò tìn doò yila

† 24:26-27 Lúk 17:23-24 †† Kèb mé lou yila yeé teèn. ‡ 24:28 Lúk 17:37 †† 24:29 Es. 13:10; 34:4; Ese. 32:7; Joël 2:10, 31; 3:15; Vuú 6:12-13 †† 24:30 Dan. 7:13; Zach. 12:10-14; Vuú 1:7 ††† Tògò dé

koò mé hueh faá tàn nɔ. ††† Bó tou sâ yilá né "figuier". § 24:37 Gen. 6:5-8 †† 24:39 Gen. 7:6-24 ††† 24:43-44 Lúk 12:39-40 †† 25:1 Lúk 12:35

nde gwò, bó colo njií hin, bó ferá sɔm. ¹¹†Te nde nde, b̀ò k̀ùl̀ù b̀ò t̀ìn dòo cu cùu ye. B̀ò yeé waà, s̀a hin baá coló, bó yilá keéh ye bú a: Fehtoò beèh, Fehtoò beèh, g̀ùl̀ù k̀éh béh teèn! ¹²Sii f̀ù deèn ndo, ye bó a: Mè tueé bí, mè bí k̀ó ngwéh.» ¹³Yeésò den cùu ye b̀ò ǹàr a: «S̀a bí dèn l̀òm l̀àn, wanɔ́ŋ bí cieé mé cu k̀ó ndé ngwéh ménâ ndo.»

Kàn felè b̀ò seé b̀ò déi tagár

(Lúk 19:11-27)

¹⁴À den cùu ye bó a: «Den cu nde né loù s̀a faá nuaá mé nde né bèh gò ndeé nɔ. À yeé baá mé gò, à yilá bilí b̀ò seé b̀ò seèn, te à haá kwaá bó b̀ò njèh seèn d̀ɔ́ŋ beè. ¹⁵À haá kwaá beè déi kám yuií t̀ìn; beè déi, kám yuií f̀à; beè déi, kám yuií. Ǹà kàn kwa keéh né ka bèh mé terrebe seèn kelà né teèn. Jomo s̀a à yuo gò ndo. ¹⁶Ǹà seé dé mé kwaá naâ kám yuií t̀ìn dòo yila seé toón mé njèh b̀ɔ́, à kwa cu nòmò teèn kám yuií t̀ìn ndo. ¹⁷Dé mé kwaá naâ kám yuií f̀à dòo b̀ɔ́ cu ka ménâ, à kwa cu kám yuií f̀à ndo. ¹⁸Dé mé kwaá naâ kám yuií cén dòo nde kwe seér dé seèn tàbè, à leér kwaá kàgàl̀ŋ teleè dòo teèn.

¹⁹«Nde nde, loù s̀a, tele cu cùu, bó bó yila b̀ò njèh seèn taán nyegè. ²⁰Ǹà seé dé mé lé kwaá naâ kám yuií t̀ìn dòo ngoró ndeé mé kám yuií t̀ìn déi beè, ye bú a: Dé koò, wò lé haá naâ mè kám yuií t̀ìn, mè kwa sagá cu aá kám yuií t̀ìn déi teèn, hèn nɔ. ²¹Tele ye bú a: M̀ôn, wò né ǹà gècèn! Wò né teèn b̀ɔ́ yí. M̀o wò né njèh mbaâ mé temé cén m̀ân b̀ɔ́ huɔ́m, s̀a mè nde né wò njèh kókoó mbaá beè haá kwaá gíí. Ndê, há-re mè be, te bél̀ò samé f̀à d̀ɔ́ŋ!

²²«Ǹà seé dé mé lé kwaá naâ kám yuií f̀à dòo ngoró ndeé ndo, ye bú a: Dé koò, wò lé haá naâ mè kám yuií f̀à, mè kwa sagá cu aá kám yuií f̀à déi teèn, hèn nɔ.

²³Tele dòo ye bú a: M̀ôn, wò né ǹà gècèn! Wò né teèn b̀ɔ́ yí. M̀o wò né njèh mbaâ mé temé cén m̀ân b̀ɔ́ huɔ́m, s̀a mè nde né wò njèh kókoó mbaá beè haá kwaá gíí. Ndê, há-re mè be, te bél̀ò samé f̀à d̀ɔ́ŋ.

²⁴«Jomo s̀a ǹà seé dé mé lé kwaá naâ kám yuií dòo ngoró ndeé ndo, ye bú a: Dé koò, mè kɔ gi aá ye wò né yeé ǹà yɔ́ŋ: wò mene kɔ́ d̀òbò bèh, wò né yeé mbaá keba njií. Wò mene kɔ́ hóbó ngwéh, wò kɔ lom yeé te mbáŋe mbaá kuúm kwaá njií ndo. ²⁵Kàgàl̀ŋ yeè hèn, née ka faá wò lé haá naâ mè nɔ; mè lé leér kwaá naâ dòu, veéh lé naâ mè mé wò sie yɔ́ŋ; wèh cú-re njèh yeè. ²⁶Tele dòo ye bú a: Ǹà seé veèn léláŋ f̀ùb̀b faá wò sam! Wò sé k̀ò naâ ye mè mene kɔ́ d̀òbò bèh, mè né yeé mbaá keba njií. Mè mene kɔ́ hóbó ngwéh, mè kɔ lom yeé te mbáŋe mbaá kuúm kwaá njií ndo. Wò sé k̀ò naâ ménâ, ²⁷wò sé kwaá njií naâ mè kàgàl̀ŋ mò te mbiín, mè sé cùu, s̀a né ŋar, te mè kwa mé nòmò mene.

† 25:11-12 Lúk 13:25

²⁸«Yeé baá ménâ, tele ye b̀ò seé b̀ò a: bí ŋà s̀òm bú kám yuií dòo beè ŋgaà, bí há ságá njí mé ǹà kám yuií t̀ìn dòo. ²⁹†Lòu sam, nuaré déi nde gi né mé njèh beè, bó haá sagá cu bú déi teèn, te merré den bú beè lòu. Nuaré déi dé seèn mé njèh beè sam nde ngweéh, né mene dé maàn mé à né mé njèh d̀ɔ́ŋ, bó nde né bú beè horó sɔm. ³⁰†Dé ǹà seé veèn hèn, bí si njí bú ké cie te ndèndèn cibí, bèh kén silí mé nyie yieé kuú.»

Loù ju tenâ dé koò

³¹†«M̀o *Huaán Ǹàr ndeé baá *sum cùu, nde né bó b̀ò cili Càn d̀ɔ́ŋ, à nde né te kɔ́ŋ tàsùm m̀ân ŋaá den. ³²Cu s̀a dà m̀ò b̀ò ǹàr ẁŋ d̀ɔ́ŋ nde gi né toò seèn bilí ndeé, te à geí bó faá bó geí sɔm yeé sòrŋŋar lètenè b̀ò mbieè sòr nɔ; ³³à kwaá njií b̀ò sòrŋŋar kèb be gaá, b̀ò sòr kèb be ŋgòu.

³⁴«Jomo s̀a Ǹà *S̀ùsùm tueé njií nde né mé b̀ò dé kèb be gaá dòo, ye bó a: Bí ndê dé biì, Tele mò kulu gi aá bí kèn; bí yilá ndê ká Mbàm; à lé nyegé kwaá naâ dé biì, s̀a ẁŋ duɔ́m née lòu ye. ³⁵Lòu sam, c̀uè lé naâ mè sie, bí haá mè yáb; nyúá nòmò lé naâ mè sie, bí haá mè nòmò; mè lé naâ ǹà kin, bí ke nyegé mè ké lɔ biì; ³⁶mè lé naâ luŋturu, bí su kwaá mè c̀g̀ò yòòr; mè lé naâ baán, bí sie nyegé mè ndo; mè lé naâ ké gwà cibì, bí né mè yɔ́ŋ ke.

³⁷«B̀ò gècèn b̀ò dòo tueé nde né ye bú a: Ǹà Dueè, béh lé wò ŋenè naâ he, wò né mé c̀uè, béh haá wò yáb wa? Mé nyúá nòmò, béh haá wò nòmò wa? ³⁸Béh lé wò ǹà kin ŋenè naâ he, mé béh ke nyegé wò ké lɔ beèh wa? Wa béh lé wò luŋturu ŋenè naâ he, béh su wò c̀g̀ò? ³⁹Wò lé baán naâ he, béh sie nyegé wò? Béh lé yɔ́ŋ keé naâ wò te gwà cibì dé heè ndo?

⁴⁰«Ǹà S̀ùsùm tueé nde né ye bú a: Mè tueé bí: b̀ò njií mé bí lé b̀ò gi naâ mé b̀ò ǹàr mò, né mene huaán maàn dé heè d̀ɔ́ŋ, s̀a bí lé b̀ò gi naâ mé mè.

⁴¹«Jomo s̀a Ǹà S̀ùsùm tueé njií nde né mé b̀ò kèb be ŋgòu b̀ò, ye bú a: Bí ỳò dé biì dòo s̀a ǹɔ́ŋ, bí baá du-agásé! Bí ndé ké tuar te we mé nyímé ndé c̀u. Bó lé naá gi we s̀a mé *S̀átàn bó b̀ò cili seèn nyegé kwaá.

⁴²À den cùu ye bó a: C̀uè lé naâ mè sie, bí mè yáb há ngwéh. Nyúá nòmò lé naâ mè sie, bí mè nòmò há ngwéh. ⁴³Mè lé naâ ǹà kin, bí mè ké lɔ biì kè nyegé ngwéh. Mè lé naâ luŋturu, bí mè c̀g̀ò s̀u ngwéh. Mè lé naâ baán, mè lé naâ gwà cibì ndo, bí mè kè nyegé ngwéh.

⁴⁴«Cu s̀a bó tueé nde né ye bú a: Ǹà Dueè, béh lé wò mé c̀uè ŋenè naâ he? Mé nyúá nòmò ndo? Béh lé wò ǹà kin ké lɔ beèh ŋenè naâ he? Béh lé wò luŋturu ŋenè naâ he wa? Á, béh lé wò te beén-e mé gwà cibì ŋenè naâ he, mé béh wò gàm ngwéh wa?

†† 25:29 Mat. 13:12; Mk. 4:25; Lúk 8:18 † 25:30 Mat. 8:12; 22:13; Lúk 13:28 †† 25:31 Mat. 16:27; 19:28

⁴⁵ «Mgbè tueé lom nde né b́ sòn cén, ye b́ a: Mè tueé bí, b́ njií mé bí lé nomò naà mé nùà cén lètenè b́ huaán memanè hên dɔ́ŋ, bí lé b́wɔ́ njií naà mé mè.»
⁴⁶ †Yeésò den cuù ye: «B̀ sà b̀ nde né te gèr dé ndeèr yilá, te b̀ gècèn b̀ yila nde dé b̀wɔ́n te ỳŋ tètàgà ndɔ́.»

Nyògò sòn felè Yeésò

(Màrk 14:1-2; Lùk 22:1-2; Jân 11:45-53)

26 Yeésò yeé tueé gi aá mân, à tueé njií mé b̀ mb̀ŋ seèn ndɔ́, ye b̀ a: ² ††«Bí né kɔ́ ye, le aá cieé fà, sà baá cieé koô *Páskà mé *Huaán Nùàr yila nde né beè teèn, b́ faga njií bú ter te toù.»

³ Jomo sà b̀ *ŋgàŋ sèmè dé kokoô b́ b̀ kokoô b̀ b̀ bilí nde gi ké lɔ Kayíf nùà koô b̀ ŋgàŋ sèmè. ⁴ B́ nyɔɔgɔ sòn ye b́ nde né Yeésò filí sie, te b́ wula bú. ⁵ B́ ye: «Sà kɔ béh bú te cieé koô hên siè ŋgwéh, wanɔ́ŋ b̀ nùàr nde né ŋaáŋ.»

Kómó múmù felè Yeésò yurú njií

(Màrk 14:3-9; Jân 12:1-8)

⁶ Sà Yeésò baá ké Betanî gwò Sim̀ŋ. Sim̀ŋ lé naà nùà beén veèn. ⁷ †Yeésò yeé baá ké gwò, ma déi ŋgorò nde kwarè seèn mé mbémbɔ́ŋ †† beè, kómó múmù mé keh tarê mân né lè déi. À komo yurú njií gi Yeésò felè, sà Yeésò né te yábe.

⁸ B̀ mb̀ŋ yeé nde ŋene njií ménâ, temé yulá b́ lè, b́ ye: «À kómó sà ménâ b́wɔ́ beéh né dé kei wa? ⁹ Mɔ b́ sé go sɔm nyegé naà kómó mé keh tarê hên l̀òu nɔ́, b́ sé b̀ saám b̀ kàgàl̀ŋ sà há njií ná ŋgwéh wa?»

¹⁰ Yeésò yeé ŋene b́ baá mân tueé kuú, à ye b́ a: «Bí ma hên temé lè b́wɔ́ yulá né dé kei wa? Njií mé à né mè b́wɔ́ hên né lom ŋhèh bagaà beè mò dé gècèn. ¹¹ ††Dé b̀ saám b̀, bí b́ nde née cu dɔ́ŋ kɔ́ ye; á dé mò nɔ́, béh bí nde cu née he wa? ¹² Ma hên mè kómó yoòr yurú njií né te nyegé bilí mé gò mò ké te sà mene. ¹³ Mè né tueé ye bí a, b̀h mé Njàgà Bagaà nde né teèn ká lè wɔ́ŋe dɔ́ŋ ŋgulí ndeé, nde né mé njàgà ma hên mene ŋgulí bilí, te b́ munó den bú teèn.»

Yeésò go sɔ̀m

(Màrk 14:10-11; Lùk 22:3-6)

¹⁴ Yeé baá ménâ, mb̀ŋ cén déi yuo lètenè b̀ yulá c̀ùb̀ fà b̀ doò, yilí seèn né Júdas Iskariò, à nde kwa b̀ *ŋgàŋ sèmè dé kokoô, ¹⁵ †††ye b́ a: «Bí haá nde né mè kei, te mè go haá bí Yeésò wa?» B́ kula weh kám yulá tagár ††† ndɔ́, b́ haá njií bú. ¹⁶ Jomo sà à yila lom baá-re ceér fɔ́ŋ, te à jɔɔgɔ yilí Yeésò beè b̀wɔ́n.

Yáb *Páskà

(Màrk 14:12-21; Lùk 22:7-14, 21-23; Jân 13:21-30)

¹⁷ Yeé baá lòu cieé koô mé b́ yieé yeé breèd mé kulu teèn sam sà, b̀ mb̀ŋ nde ye Yeésò a: «Wò ye béh nyégé kwá nyí b̀h Páskà yieè he wa?» ¹⁸ Yeésò ye b́ a: «Bí ndé ké lɔ, bí kela nde ké lɔ nùà mân, bí ye bú a: Nùà fèh-ŋhèh ye júée wò a: cu nyí wulu baá kèn, b́ b̀ mb̀ŋ nyí yieé nde né Páskà ké lɔ yeè ma.» ¹⁹ B̀ mb̀ŋ nde b́wɔ́ gi ka dɔ́ŋ faá Yeésò naà b́ tueé nɔ́, b́ nyegé kwaá gi yáb Páskà.

²⁰ Yeé baá liyilí Yeésò b́ b̀ mb̀ŋ seèn yulá c̀ùb̀ fà doò nde kaŋ yáb ndɔ́. ²¹ B́ yeé baá yáb yieé, Yeésò ye b́ a: «Mè né tueé ye bí a, nùà cén déi lètenè bìi nde né mè go sɔm.» ²² B́ yeé ŋgweé aá m̀n, kuún curú gi b́ toò dɔ́ŋ, nùà kàn duɔ́m mé Yeésò bieé njií, ye bú a: «Ŋgweéh mè sam wa, Fehtoò mò?» Mɔ déi bie sɔm aá, déi bie keéh cu ménâ ndɔ́. ²³ †Yeésò ye b́ a: «Né ka lè ŋgàb cèn mé béh bí né teèn yieé bilí hên, nùà cén déi teèn mè go sɔm nde né kɔ́. ²⁴ Dé kuú, *Huaán Nùàr nde né kuú, nde né faá b́ lé naá gi felè seèn nyagá kwaá nɔ́. Njèh cén, nuaá mé yilí keéh be teèn, jɔɔgɔ kwaá bú cie, nde né mé gèr mbiín kuú. Sà, beè nùà sà, huɔm kela né mé b́ sé bú nà ná ŋgwéh.»

²⁵ Júdas nuaá mé lé go sɔm naà bú sà yeé nde ŋgweé njií ménâ, à bie njií mé Yeésò ndɔ́, ye bú a: «Ŋgweéh mè sam wa, Njií fèh-ŋhèh?» Yeésò ye bú a: «Wò dé sà tueé né kɔ́.»

Yáb Càn

(Màrk 14:22-26; Lùk 22:15-20; 2 Kɔ̀rènt 11:23-25)

²⁶ B́ yeé baá yáb yieé, Yeésò weh breèd, à dua Càn teèn, à kɔ́lé haá mé b̀ mb̀ŋ seèn, ye b́ a: «Bí wèh, bí yíyieè, hên né ŋgàŋ yoòr mò.» ²⁷ À jɔɔgɔ weh ŋgàb mbè ndɔ́. À yeé vra gi aá Càn teèn, à haá njií b́, ye b́ a: «Bí wèh, bí ŋúé làrè dɔ́ŋ. ²⁸ ††Hên né húóm mò, húóm ŋgòŋ mé Càn kɔ́ kuú né, ye te nyí kulu sɔm b̀ nùàr ŋgún veèn mé njéh yoòr. ²⁹ Mè tueé bí: mè ndeè mbè déi mân ŋúé ŋgwé ndé cú, kɔ́ ndeè baá dé feè ké Mbàm Tele mò, béh bí ŋueé kwaré cu ye.»

³⁰ Jomo sà b́ de bené ndɔ́, b́ fɔ́ŋ gò, b́ ŋaá nde ké te tòr Olivie.

Ngòr Yeésò felè Pièr

(Màrk 14:27-31; Lùk 22:31-34; Jân 13:36-38)

³¹ †††Wa ké teèn, Yeésò tueé njií mé b̀ mb̀ŋ seèn, ye b́ a: «Lan cieé ŋágá ndé ŋgwéh, sà bí durá si lɔ gi aá mè kèn. Te mvù Càn né ménâ nyagá den. Càn ye, nyí nde né nùà mbieè wulá sɔm. B̀ŋ b̀ mbieè seèn nde né lòu durá ŋellé le. ³² †††Mɔ mè komo yuo cu aá lè cio, mè nde né ké Galilè ndeé; bí nde mè kwa nde né ké sà.»

† 25:46 Dan. 12:2 †† 26:2 Ex. 12:1-27 † 26:7 Lùk 7:37-38 †† Jue né mbémbɔ́ŋ dé maàn. †† 26:11 Deut. 15:11 ††† 26:15 Zach. 11:12 ††† Kám yulá tagár sà lé naà sòn keéh mé b́ ŋge yeé kwer mé njéh (Ex. 21:32; Zach. 11:12).

§ 26:23 Ps. 41:9 §† 26:28 Ex. 24:8; Jér. 31:31-34 §†† 26:31 Zach. 13:7 §† 26:32 Mat. 28:16

³³ À yeé tueé gi aá mân, Piêr deên ndɔ, ye bú a: «Sâ mɔ bɔ déi né mene wò durá si lɔ́, ndɔ́g mɛ dé mɔ wò dùlà si lɔ́ ndé ngwéh.» ³⁴ Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, lan mé kwaá sé nde tuagá, sâ wò yaán aá njó baá mbei tagár ye nyí mè kɔ́ ngwéh.» ³⁵ Piêr den cuú ndɔ, ye bú a: «Sâ mè sam; bɛ́lɔ́ nde mene fà dɔ́ŋ kuú gií, mè túé nyí ndé ngwéh ye mè wò kɔ́ ngwéh.» Bɔ́ mbɔ̀ŋ déi tueé gi ménâ ndɔ.

Yeésò ké Gecemanè

(Mârk 14:32-42; Lùk 22:39-46)

³⁶ Yeésò bɔ́ bɔ́ mbɔ̀ŋ seên wa beré déi ndɔ, bɔ́ yilá né bèh sâ Gecemanè. Wa ké teèn, ye bú a: «Bí dèn ngɔ́gɔ́ hèn, mè nde aá kiê Cànɔ́ dua weh.» ³⁷ À weh lom Piêr mé bɔ́ nɔ̀nà Jebedê fà doô, bɔ́ bɔ́ nde, sâ feh baá bú ter njellé, à baá lom mé kú dé gècèn. ³⁸ Yeé baá môn, ye bú a: «Kú nde aá mè wulá. Bí dèn lè hèn, bí té lóm cèr, béh bí den naga nde né làn kɔ́.» ³⁹ À kwaá lɔ́ bɔ́ doó sâ ndɔ, à kela nde ser ké toò bèh ndɔ̀ŋ-ndɔ̀ŋ mân. Wa ké teèn, à die mbab nde doó, à né Cànɔ́ dua, ye bú a: «Tele mò, mɔ́ nde né yieé, ngòrò sòm yeé mè ngàb gèr hèn kwarè teèn. Mè né mene ménâ gwaán, bɔ́ sér faá wò né gwaán nɔ.»

⁴⁰ À yeé dua sɔm aá, à cu cuú ká yoòr bɔ́ mbɔ̀ŋ, à waà, sâ bɔ́ baá gi lóm, ye Piêr a: «Hèn né mene be lóm cén, béh bí kɔ́ gó sòm cú wa? ⁴¹ Bí nyimè dèn làn, bí né Cànɔ́ dua, te *Sátàn bí mé veên táb siè cú. Lòu sam, temé nùàr gwaán gi né njèh bagaà bɔ́ dág; njèh cén, yo né yuaásé.»

⁴² Jomo sâ à kwaá lɔ́ bɔ́, à nde cu Cànɔ́ dua, ye bú a: «Tele mò, mɔ́ ngàb gèr hèn kwarè mò yùò ndé ngwéh, te mè bú njúé cú, sâ kwá den faá wò né gwaán nɔ.» ⁴³ À cu cuú ká yoòr bɔ́ mbɔ̀ŋ, à waà, sâ bɔ́ baá gi cu lóm, dé goó kèè sam cuú. ⁴⁴ Yeésò kwaá lɔ́ bɔ́, à nde cu ké bèh ndɔ̀ŋ-ndɔ̀ŋ cén sâ, à dua Cànɔ́ dé mbei tagâr, à dua feré cu ka njèh cén sâ. ⁴⁵ À yeé cu cuú aá, ye bɔ́ mbɔ̀ŋ a: «Wa hèn bí née lóm ye wa? Bí cèr ká ceèr. Hèn baá cu. Kènê *Huaán Nùàr nde aá beè bɔ́ vevenê bɔ́ yilá. ⁴⁶ Bí wùò ter, béh nde kwa bɔ́! Kè hèn baá gií nuaá mé go sɔm né mè sâ!»

Bèh Yeésò sieè

(Mârk 14:43-50; Lùk 22:47-53; Jân 18:3-12)

⁴⁷ Yeésò née sònò mân tueé den, à yeé ke, Júdàs mbɔ̀ŋ cén déi lètenè bɔ́ yulá cùbɔ́ fà bɔ́ doô, kar waà ndɔ. À né mé nùàr kókoó mbaá jomo, bɔ́ né bele mé bɔ̀u beè-beè, bɔ́ né cu mé cùgò beè ndɔ. Bɔ́ *ngàn sèmè dé kokoô mé bɔ́ kokoô bɔ́ dé lɔ́ tema njíí né bɔ́ kɔ́. ⁴⁸ Sâ Júdàs mé nde né Yeésò go sɔm doô naá gií bɔ́ njíí mé à sé nde né bɔ́ tueé kwaá, te bɔ́ njene kɔ́ Yeésò mé njéh. Sâ à la ye bú a: «Mɔ́ bí njene mè baá nuaré déi kumó vra den, sâ né bú ma. Bí kèè ndê, te bí sie bú.» ⁴⁹ Yeé baá môn, Júdàs ngoró nde yí kwarè Yeésò, ye bú

a: «Mè né bieé, Njí fèh-njèh!» À vra kumó sie bú ndɔ. ⁵⁰ Yeésò ye bú a: «Mbei mò, bɔ́ ká nág faá wò ndeè naá bɔ́ sâ nɔ!» Jomo sâ, bɔ́ nùàr kem sue Yeésò yoòr, bɔ́ sie bú.

⁵¹ Nùà cén déi lètenè bɔ́ mbɔ̀ŋ Yeésò sua sɔ̀m bɔ̀u seên ndɔ, mvur tena si njíí nuaré déi tie doó; lé naá tie nùà seè ngàn sèmè dé koô. ⁵² Yeésò yeé njene aá ménâ, ye bú a: «Yí njí cú bɔ̀u yeé te kóre. Lòu sam, bɔ̀u wula cu nde né bɔ́ sùà-bɔ̀u bɔ́ kɔ́. ⁵³ Wò kɔ́ ngwéh ye mè sé la naá Tele mò gàm bieé njíí wa? À sé la mè bɔ̀ŋ bɔ́ cili seên yulá cùbɔ́ fà há yɔ́g kék ná ngwéh wa? ⁵⁴ Á, mɔ́ sé la baá cu ménâ, sâ nde né faá bɔ́ lé nyagá kwaá naá lè mvù Cànɔ́ nɔ, yuo wa? Né gi cie nyagá den, ye kɔ́ bɔ́ mân.»

⁵⁵ †Yeésò yeé tueé gi aá ménâ, à ye bɔ́ nùàr a: «Den né faá bí mé bɔ́ bɔ̀u mé cùgò beè-beè hèn kem nde gií te bí sie nùà yíb nɔ. Ngweéh cieé dɔ́ŋ mè lé njèh feh den beéh ké *gwà Cànɔ́ koô wa? Bí lé mè ké teèn siè ná ngwéh dé kei wa? ⁵⁶ Mé njéh mene, hèn bɔ́ gi né te yuo faá bɔ́ *sòn-Cànɔ́ bɔ́ lé naá gií nyagá kwaá nɔ.» Jomo sâ bɔ́ mbɔ̀ŋ durá si lɔ́ gi bú ndɔ.

Yeésò ké te *mbàgà juù

(Mârk 14:53-65; Lùk 22:54-55, 63-71; Jân 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Bɔ́ mé la sieé naá Yeésò doô weh njíí bú ké toò Kayíf ngàn sèmè dé koô, sâ bɔ́ *njí-sòu mé bɔ́ kokoô bɔ́ dé lɔ́ baá gi ké teèn bilí den. ⁵⁸ Piêr né Yeésò jomo ké bèh ndɔ̀ŋ-ndɔ̀ŋ naáb bele. Wa ké lɔ́ Kayíf, à yila nde yí cie lètenè caà, à den nde kwarè bɔ́ gô, à né njíí mé nde né kelá ke den.

⁵⁹ Sâ bɔ́ ngàn sèmè dé kokoô mé bɔ́ kokoô bɔ́ dɔ́ŋ né lom ngòr fɔ́n, ye né mene nyeén, bɔ́ nde né Yeésò yoòr cɔ́ré kwaá, te bɔ́ wula bú teèn. ⁶⁰ Nyeén hèllè duɔ́m baá-re bú yoòr bomó sueè ndɔ; mé njéh mene, ka yíé ngwéh. Nde nde, nuaré déi bɔ́ mbei komó wuo ter toò bɔ́ nùàr, ⁶¹ ††ye bú a: «Nùà hèn lé naá tueé ye: nyí né mé terre gwà Cànɔ́ koô tulú sɔ̀m, te nyí me kwaá cu bú ter te cieé tagáre.» ⁶² Ngàn sèmè dé koô komo wuo ter ndɔ, ye Yeésò a: «Bɔ́ nùà hèn né wò yoòr tueé njíí mân, wò sòn kòmò bèh wa? Bɔ́ ye naàn á?»

⁶³ Mé njéh mene, Yeésò bú sòn kòmò ngwéh. Yeé baá ménâ, ngàn sèmè dé koô doô ye bú a: «Mé yilí Cànɔ́ làn, wò nde né toò beèh jege ye, *Nùà Còŋ Njuna Cànɔ́ né wò wa?» ⁶⁴ *Yeésò ye bú a: «Wò bú tueé aá kèn. Mè tueé bí: kènê bí nde aá *Huaán Nùàr njéné njíí, à nde né ké te be gaà Cànɔ́ terrèb den den, à cu cuú nde né lòu sâ njolò bìi te mvulu bègè ndɔ.»

⁶⁵ †Te ngàn sèmè dé koô yeé nde ngweé njíí mân, à sie nɔ́ cògò seên nùà njèh yoòr, à né sònò tueé ye: «Nùà hèn né mé Cànɔ́ ngeré. Sâ béh sònò bɔ́ nùàr bie sɔ́ cu nde né kei wa? Ngweéh béh né gi mé tie mân

† 26:55 Lùk 19:47; 21:37 †† 26:61 Jân 2:19 ‡ 26:64 Dan. 7:13 †† 26:65-66 Léev. 24:16

ngweé wa? ⁶⁶ Wa bí ye naàn?» Bó ye bú a: «À beè yila baá, kɔ́ bɔ́ wula bú wulá.» ⁶⁷ Bó yila bú dèh njòlò kulú su njií, bɔ́ né bú teèn tulú yíí. Bò déi né bú dé bɔ́lê bɔ́lê, ⁶⁸ bɔ́ ye bú a: «Njéné kɔ́ cú-re nenen, Nùà Cɔ́n, jɔ́gɔ́ túé ke béh nuaá mé né wò lobo hên ye.»

Piêr yila njó yaân

(Mârk 14:66-72; Lúk 22:56-62; Jâñ 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Sâ Piêr née ka cu sâ ké lètenè caâ *ngàñ sèmè dé koò den den ye. Ma seê déi njeba nde yí kwarè seèn, ye bú a: «Ngweéh bì Yeésò nùà Galilê hên né yeé kɔ́ wa?» ⁷⁰ Piêr cam toò bɔ́ nùà doó sâ, ye ma doó a: «Wò jue né-re kei wa, mè dé sâ ngwé kɔ́ ngwéh.» ⁷¹ Jomo sâ, à yuo doó sâ, à nde njebá den yí tûtúlù. Nùà seê dé vèh déi nene njií cu bú, tueé njií mé bɔ́ nùà, ye bú a: «Nùà hên bì Yeésò nùà Najarèt né yeé kɔ́.» ⁷² Piêr cam cu, à jege ye bú a: «Kâ, mè nùà hên kɔ́ ngwéh.»

⁷³ Den ser cu jomo sâ, bɔ́ mé naâ teèn njebá, ngoró nde kwarè seèn, ye bú a: «Mé gècèn mene, wò né nùà cén déi lètenè bɔ́n; leba yeé tueé ñagá né ménâ kɔ́.»

⁷⁴ Piêr cam cu déi, ye bú a: «Mè sam, mɔ́ mè tueé né nyeén, Càn a dúágá mè a kâ, mè nùà hên kɔ́ ngwéh lág!» À yeé tueé sɔ́m aá, kwaá tuaga ndɔ́. ⁷⁵ À munó ko cu baá-re dé mé Yeésò la ye bú a: «Mé kwaá cên sé nde tuagá wa, sâ wò yaán aá njó baá mbei tagár, ye nyí mè kɔ́ ngwéh ma.» À yeé munó ko aá ménâ, à jeré yuo doó sâ, à nde yúé njejá.

Kàgà-ndòn dé bɔ́ kokoò bɔ́

(Mârk 15:1; Lúk 23:1-2; Jâñ 18:28-32)

27 Cieé yeé ñaga baá, bɔ́ *ngàñ sèmè dé kokoò, mé bɔ́ kokoò bɔ́ dé lɔ́ kaga lom aá kàgà-ndòn ye bú nde né Yeésò wulá. ² Bó kaga bú ndɔ́, bɔ́ weh nde mé bú ké toò ngómna *Pilátò.

Cio Júdàs

(Seé b. 1:18-19)

³ †Júdàs sàrnýé hèllè yeé ke bú nde aá Yeésò wulá, càn tené bú lè, à weh cu cuù mé kàgàlɔ́n kám yulá tagár hèllè, à haá njií cu mé bɔ́ ngàñ sèmè dé kokoò, bɔ́ bɔ́ kokoò bɔ́ dé lɔ́, ⁴ ye bú a: «Mè beè Càn kuú aá kèn; mè jɔ́gɔ́ yíí aá nùà mé sòn fuú lè cio.» Bó ye bú a: «Dé sâ ju beèh sam, wò kɔ́ né mé njéh kɔ́.» ⁵ Júdàs su njií kàgàlɔ́n hèllè doó ké gwà Càn koò, à yuo kela; à nde ter segé kuú ndɔ́.

⁶ Bò ngàñ sèmè dé kokoò domó sɔ́m kàgàlɔ́n hèllè, bɔ́ ye: «*Sóú beèh né yeé yíín, ye bú té gèh kàgàlɔ́n bú hên te fer gwà Càn kwá, né sòn húm.» ⁷ Jomo sâ, bɔ́ colo sòn, bɔ́ nde ñge weh ñueèh nùà mé-sɔ́ déi mé njéh, te bú furú beh bɔ́ kin teèn. ⁸ Wa hên, bɔ́ ñueèh sâ “ñueèh húm” yilá den né dé cí. ⁹ *Sâ dɔ́n, bɔ́ gi né te yuo faá Jeremí *sòn-Càn lè naâ tueé nɔ́, ye: «Bó weh

baá kàgàlɔ́n kám yulá tagár kèn, né keh mé bɔ́ huaán *Iserála lè tena kwaá naâ felè seèn, ¹⁰ bɔ́ ñge weh baá ñueèh nùà mé-sɔ́, faá Nùà Dueè lè tueé naâ nyí nɔ́.»

Yeésò ké toò *Pilátò

(Mârk 15:2-5; Lúk 23:3-5; Jâñ 18:33-38)

¹¹ Yeésò yeé wa ké toò ngómna, ngómna bie ye bú a: «Mgbè bɔ́ *Júf né wò wa?» Yeésò ye bú a: «Wò dé sâ tueé né kɔ́.» ¹² Bò ngàñ sèmè dé kokoò mé bɔ́ kokoò bɔ́ dé lɔ́ yeé baá mé bú síí njií den, à sòn kòmò cú.

¹³ Te Pilátò nde cu ye mé bú tueé njií, ye bú a: «Bó né mé wò síí njií den, wò sòn kòmò ngwéh wa?» ¹⁴ Mé njéh mene, Yeésò bú sòn kòmò cú gùm dɔ́n. Dé sâ hiím yɔ́gɔ́ cu ngómna mbaá.

Bèh ju felè Yeésò tenâ

(Mârk 15:6-15; Lúk 23:13-25; Jâñ 18:39-19:16)

¹⁵ Sâ te cu *Páskà dɔ́n, ngómna né yeé nùà gwà cibi cén yi njií. Né yeé nuaá mé bɔ́ lɔ́ bɔ́ gwaán né kɔ́, ye yi bú yíí. ¹⁶ Yeé baá ménâ, nùà wulá-feèh déi lè naâ cu sâ gwà cibi ndɔ́, yilí seèn lè naâ Yeésò Barabâs. ¹⁷ Pilátò bie njií baá-re mé cìlì nùà, ye bú a: «Bí gwaán né ye mè yi ní bí nèi wa? Yeésò Barabâs wa, Yeésò mé bú yilá né *Nùà Cɔ́n wa?» ¹⁸ Lòù sam, à lè naá gi kɔ́, ye bú bunó né Yeésò lòù, wa bú bú ká beè nyí sie haá njií né dé cí.

¹⁹ Pilátò yeé baá te ju sâ tétég ménâ, veèh seèn tema keéh njií ye bú a: «Té nùà hên njeré déi mbaá bɔ́, à bèh njèh kɔ́ ngwéh. Lan cíbítènè mè ñene kuú yili mé gèr felè seèn mé vuú.»

²⁰ Sâ bɔ́ ngàñ sèmè dé kokoò, mé bɔ́ kokoò bɔ́ dé lɔ́ né lom bɔ́ nùà soób, ye bú a: «Bí júée Pilátò a: yi kéh bí Barabâs, à wula seér Yeésò ma.» ²¹ Jomo sâ ngómna bie njií mé bú, ye bú a: «Lètenè bɔ́ fà bɔ́ hên, bí gwaán né ye: yi ní bí dé heè wa?» Bó ye bú a: «Yi kéh béh Barabâs!» ²² À den cuú ye bú a: «Á, dé Yeésò mé bú yilá né *Nùà Cɔ́n hên nɔ́, mè bɔ́ nde né mé bú kei wa?» Bó dɔ́n ye bú a: «Bó fágá ní bú te toú.» ²³ Pilátò ye bú a: «Á veèn bɔ́ naâ kei wa?» Mé njéh mene, bɔ́ kɔ́ lom né ké ter lɔ́gɔ́ njií, ye bú a: «Bó fágá ní lòm bú te toú dé fagâ.»

²⁴ ††Pilátò yeé ñene bèmè baá ñaá, wa nyí njeré déi bú kòmò ndé cú, ye bú kwè há nyí nòmò. Bó kwe haá njií bú, à yaga sɔ́m be seèn teèn toò bɔ́ nùà doó sâ, ye bú a: «Njó mò, mè te cio nùà hên yilá ngwéh; né ju bií.»

²⁵ Cìlì nùà gwaán laré doó dɔ́n, ye bú a: «Nyea, kwá cio seèn sâ bie seèn béh ménâ; bú a, bíe bílí mé bɔ́ ñu-na beèh mene, béh né gwaán!» ²⁶ Yeé baá mân, Pilátò yi njií bú Barabâs hèllè ndɔ́. Dé Yeésò, ye bú tégé bú núr, bɔ́ ndé fágá ní-re bú ké te toú sâ.

† 26:67 Es. 50:6 †† 27:3-8 Seé b. 1:18-19 ‡ 27:9-10 Zach. 11:12-13

‡† 27:24 Deut. 21:6-9

Bèh Yeésò selé

(Màrk 15:16-20; Jânj 19:2-3)

²⁷ Bò sǎjǐ ngómna weh nde mé Yeésò ké lè bǎgǎ ngómna, bǎ yilá bilí gi bǎ mbaábɔn ndɔ. ²⁸ Bǎ huaré sɔm gi bú cǎgǎ yoòr, bǎ su seér bú cǎgǎ déi bèlèsé mân. ²⁹ Bǎ nde fɔɔn wellê bǎ nǎgǎ, bǎ beéh faá tàm nɔ, bǎ sulí kwaá bú felè, bǎ ye né tàm mgbè ma. Bǎ kwa haá bú gor beè, à weh sie mé be gaâ. Bǎ né doó toò seèn cemmé ndeé, bǎ né bú gbêg haá, bǎ ye bú a: «Siè ngób, Mgbè bǎ Jûf!» ³⁰ Bǎ né bú dèh yoòr kulú njií, bǎ né bú mé gor hèllè felè lurú. ³¹ Bǎ yeé selé wulu aá bú, bǎ huar sɔm cu bú cǎgǎ hèllè yoòr, bǎ su cu bú cǎgǎ dé seèn. Jomo sǎ bǎ weh nde baá-re mé bú ké bèh sǎ, te bǎ faga wula bú.

Bèh Yeésò fagâ

(Màrk 15:21-32; Lúk 23:26-43; Jânj 19:17-27)

³² Bǎ yeé baá yuo kelá, bǎ bǎ nǎ Sirèn déi kwaré, yilí seèn né Simǎn; bǎ sie ba haá bú tou mé bǎ nde né Yeésò teèn fagá doò, à jɔɔ sie. ³³ Bǎ wa beré déi, bǎ yilá né bèh sǎ Gólgǎtá, sǎ tueé né ye: Gebá feéh. ³⁴ †Wa ké teèn, bǎ haá Yeésò mbè mé ndièm né teèn jelá hualé den. À yeé naga ke aá, à berɔn.

³⁵ ††Jomo sǎ bǎ faga njií bú te tou, bǎ vu geé weh gi bǎ cǎgǎ seèn mé bèi. ³⁶ Bǎ yeé faga gi aá bú, bǎ den le teèn, bǎ né mɔɔm den. ³⁷ Bǎ nyagá fagá kwaá njeré déi ké ter felè seèn, te se kwòm ciò seèn doò, ye: «Nǎ hèn né Yeésò, Mgbè bǎ Jûf.»

³⁸ Bǎ lé naâ Yeésò bǎ yí bǎ wúlá-feéh déi fà kwaré fagá kwaá ndɔ; dé kàn mé tou seèn, déi te be gaâ, déi te be ngoù, Yeésò lètenè. ³⁹ †Nuaá mé kela doó sǎ dɔɔn, né feh jilí, né bú teèn selé yíi. ⁴⁰ ††Nǎ kàn ye bú a: «Ngweéh wò lé ye nyí nde né gwà Càn koò tulú sɔm, nyí bú ter me kwaá cu te cieé tagáre wa? Yili sòm-re feh yeé yili. Mɔ wò né ka Njuna Càn sǎ bǎn, jǎgǎ súágà ke yí te tou sǎ ye.»

⁴¹ Bǎ ngàn sèmè dé kokoò bǎ bǎ *njií-sòu mé bǎ kokoò bǎ dé lɔɔ né bú gbêg ménâ haá taré ndɔ, ye: ⁴² «À kɔ cegé né bǎ nǎn yili sɔm, à feh dé seèn nǎ njèh yili sòm kó ngwéh. Ngweéh né Mgbè bǎ *Iserála bǎ wa? Sǎ bú a, súágà-re yí te tou sǎ mà, te béh kwaá njií temé yoòr seèn. ⁴³ ††Ngweéh à temé seèn dɔɔn kwaá lɔ gi né beè Càn mà, wa nyí né Njuna Càn ndɔ. Sǎ béh jǎgǎ ke-re bèh mé Càn nde né bú yili sɔm sǎ.» ⁴⁴ Bǎ yí bǎ mé bú lé faga kwaá naâ kwaré seèn doò né taré bú ménâ selé keéh ndɔ.

Cio Yeésò

(Màrk 15:33-41; Lúk 23:44-49; Jânj 19:28-30)

⁴⁵ Lou yeé dilí baá, lou cib cu. Cibí yili laré cu ká doó dɔɔn, yili sɔɔ gùm yǎn loù tagár. ⁴⁶ ††Yeé baá mé lou lǎn

† 27:34 Ps. 69:21 †† 27:35 Ps. 22:18 ‡ 27:39 Ps. 22:7; 109:25 †† 27:40 Mat. 26:61; Jânj 2:19 †† 27:43 Ps. 22:8 ††† 27:46 Ps. 22:1

tagár, Yeésò sɔm hueh mé terreb, ye: «Elí, Elí, lemá sǎbátàn?» Sǎ tueé né ye: «Càn mò, Càn mò, bɔɔ né naàn mé wò si lɔ né mè wa?» ⁴⁷ Bǎ nuaré déi lètenè bǎ mé né doó sǎ yeé ngweé aá ménâ, bǎ ye: «À baá *Elí yilá.» ⁴⁸ ††Cén déi lètenè bǎn nde dula dɔm wellê fùlù, à yíi njií te mbè déi tanésé mân, à feéh kwaá te tou, à tiím haá njií mé bú, te à njuar weh. ⁴⁹ Bǎ déi ye bú a: «Kwá ló môn, béh jǎgǎ ke ke, kɔ ngweé Elí sǎ ndeé né waâ, à yili sɔm bú wa?»

⁵⁰ Yeésò nga cu mé terreb, jomo sǎ à kuú ndɔ. ⁵¹ †Cu sǎ cǎgǎ *gwà Càn koò keér geé lèbǎlé, yuoò ké ter, nde ba ké doó. Cǎgǎ sǎ né kǎn. Né yeé mò ké gwà Càn cí leér. Tǎbè né jilí, bǎ kweéh né kerré, ⁵² bǎ sǎ né komó lɔgǎ bele; bǎ dǎlâ-Càn bǎ mé lé naá gií kuú, komó yuo gi cuú dòu. ⁵³ Yeésò yeé komo yuo aá lè cio, bǎ dǎlâ-Càn bǎ mé lé komó yuo gií naâ dòu sǎ, yila nde gi ké lètenè lɔɔ joloò; bǎ nǎn kókoò mbaá lé naá gií bǎ mé njolo ngené.

⁵⁴ Kwaá-taâ bǎ Rǎm bǎ mé bǎ sǎjǐ mé lé mɔm deèn naâ Yeésò doò, lé naâ bèh mé tǎbè lé jilí naâ sǎ ngené, bǎ lé naá gií bǎ njií mé lé bɔɔ belé naâ dɔɔn ngené ndɔ. Bǎ yeé nene aá ménâ, veéh bɔɔ lom bǎ njèh, bǎ ye: «Mé gècèn mene nǎ hèn né njuna Càn bǎn!»

⁵⁵ ††Ké teèn sǎ bǎ véh lé naâ teèn kókoò mbaá, bǎ né ké bèh ndɔn-ndɔn njebá ke den. Bǎ sǎ bǎ lé yuoó naâ ké Galilé, bǎ né jomo Yeésò bele ndeé, te bǎ gam beh bú. ⁵⁶ Lé naâ bǎ Marí Magdalâ, bǎ Marí mei Ják bǎ Joséf, mé mei bǎ njuna Jebedê, mé bǎ déi ndɔ.

Bèh Yeésò furú

(Màrk 15:42-47; Lúk 23:50-56; Jânj 19:38-42)

⁵⁷ Lou yeé yuo aá, nǎ lieè déi waâ, à né nǎ Ari-matê, yilí seèn né Joséf, à lé baá gií mbɔn Yeésò mé feh seèn ndɔ. ⁵⁸ À nde ké yoòr *Pilátò, à dua bú komó Yeésò. Pilátò ye bǎ há bú haá ma. ⁵⁹ Joséf nde jɔɔ weh komó Yeésò doò, à vuɔb nyegé bú mé cǎgǎ nyǎgǎr feésé mân, ⁶⁰ à jɔɔ yíi njií bú gè dòu lè sǎ feésé mân ndɔ. À lé sǎ sǎ kweè naâ kweéh, ye te bǎ ndeé furú nyí teèn ma. Jomo sǎ à teré ferá kwaá taá kóósé mân sònòbɔ ndɔ, à yuo. ⁶¹ Sǎ Marí Magdalâ bǎ Marí déi né doó, dɔɔn lé naá gií njolo bǎn.

Sà mɔɔm deèn

⁶² Cieé sòu yeé nga baá, bǎ *ngàn sèmè dé kokoò mé bǎ *Farisièn nde bilí kwa Pilátò, ⁶³ ††bǎ ye bú a: «Dé koò, béh munó ko cu aá kèn, cu mé nǎ nyeèn doò lé naâ mé njolo, à lé ye: te cieé tagáre nyí nde né dòu komo yuo cuú! ⁶⁴ Mɔ né mân, sǎ témá nji bǎ nǎn ké teèn, bǎ nde sǎ hèllè mɔɔm, kɔ baá cieé tagár sǎ, sǎ ye. Mɔ sam bǎ mbɔn seèn sé nab waâ né, bǎ vuɔb weh komó seèn, te bǎ ye bǎ nǎn a, à naâ lè cio komo yuo. Sǎ

††† 27:48 Ps. 69:21 § 27:51 Ex. 26:31-33 †† 27:55-56 Lúk 8:2-3 ††† 27:63 Mat. 16:21; 17:23; 20:19; Mk. 8:31; 9:31; 10:33-34; Lúk 9:22; 18:31-33

nyeén dé jomò hên nde né dé toò taré γαγώ.»⁶⁵ Pilátò ye b́ a: «B̀ s̀jì né teèn. Bí ndé sà hèllè faá né tueé nɔ mɔ́m.»⁶⁶ B́ yuo ndɔ, b́ nde baá-re ké teèn ménâ ke nyegé, b́ duagá lieré nyegé gi sòn sà mé taá, ye te njeré déi b́ cú, b́ kwaá lɔ beè b̀ s̀jì, te b́ goó den teèn.

Lè cio komo yuoò

(Màrk 16:1-10; Lùk 24:1-12; Jân 20:1-10)

28 Jomo *cieé sòu sâ, lòu s̀ndè toò cieê, Marí Magdalâ b̀ Marí déi komo nde bèh sà ke wellê.
² Wa ké teèn, b́ ke, tàbè baá mé terreb mene jilí, cili Càn Nùà dueè déi suagà ké te vulúu, teré kwaá njií taá sònò sà doò yí jomo, den nde felèb̀. ³ À né teèn wulá njerré den faá mbàn nɔ, b̀ c̀g̀ seèn né lom yoòr ménâ wulá njerré den ndɔ. ⁴ Càn tené b̀ s̀jì doò lè. Veéh keré su njií b́ doó, faá b́ kuú gi aá nɔ.
⁵ Cili Càn tueé njií mé b̀ véh doò ndɔ, ye b́ a: «Bí té véh, mè né gi kɔ́ ye bí ndeè naâ yoòr Yeésò mé b́ lé naâ fagá wulá doò. ⁶ À doó hên sam cuú, à komo yuo aá lè cio faá à lé naâ tueé nɔ. Bí ndê, kè kú biì, bèh mé à naâ teèn cer hên nɔ. ⁷ Bí ndé lòm wúwágá, bí júée b̀ mb̀n seèn a: à komo yuo aá lè cio, à nde né toò kelá, à nde ké Galilé; wa bí ndé ké teèn, bí nde ñene nde né bú ké doó sâ ma. Mè ndeè naâ bí cí tueé weh.»
⁸ B́ yeé nde ñgweé gi ménâ, b́ feré yuo ké te sà mé v́g̀-temé mene, mé veéh mene ndɔ, b́ dula nde baá-re b̀ mb̀n seèn ménâ tueé. ⁹ B́ yeé baá ceér dueè, Yeésò kar yuo kelà ndɔ, ye b́ a: «Mè bie aá bí.» Te b̀ véh doò yeé nde ñene ñgweé cu bú mân, b́ ñar nde yoòr seèn, b́ sue cemmé nde doó, b́ kumó sie bú gule ndɔ. ¹⁰ Yeésò ye b́ a: «Bí té njeré déi véh. Bí ndé

júée b̀ ǹar mò a: b́ ndé ké Galilé, b́ nde ñene nde né mè ké sâ ma.»

¹¹ B̀ véh doò fɔ́n gò ndɔ. Cu sâ b̀ s̀jì déi lètenè b̀ mé mɔ́m deén naâ sà doò, ñellé cu cu ké lɔ, te b́ nde b̀ *ñgàñ sèmè dé kokoò njií mé la kelà naâ tueé weh. ¹² B̀ ñgàñ sèmè dé kokoò yeé ñgweé aá ménâ, b́ yilá bilí b̀ kokoò b̀, b́ b́ colo sòn, b́ weh kàgàl̀n kókoó mbaá, b́ haá mé b̀ s̀jì doò, ¹³ b́ ye b́ a: «Bí júé lòm ye b̀ ǹar a: b̀ mb̀n seèn la waà naâ cíbíteèn, sâ bí baá gi lóm, b́ ñuɔb weh komó seèn ma. ¹⁴ Mɔ ñgómna ñgweé mene, béh nde né bú nagá γαγώ, te bí gèr ñéné cú.» ¹⁵ Yeé baá m̀n, b̀ s̀jì doò weh kàgàl̀n hèllè ndɔ, b́ yuo die teèn, b́ né faá b̀ kokoò b̀ tueé naâ b́ nɔ, tueé γɔ. Nyeén hèllè nde tum die yila lètenè b̀ *Júf dɔ́n. Wa mene hên, née yaám ndeé den ye.

Yeésò ñené yuo kelà toò b̀ mb̀n

(Màrk 16:14-18; Lùk 24:36-49; Jân 20:19-23; Seé b. 1:6-8)

¹⁶ †B̀ mb̀n dé yulà c̀b̀b cén doò wa ké Galilé, b́ ñaá nde ké te tòr mé Yeésò lé tueé naâ b́ sâ. ¹⁷ B́ yeé nde ñene njií bú mân, b́ sue cemmé nde gi doó toò seèn. Mé ñjéh mene, b̀ déi né dé b̀n l̀u saán seér. ¹⁸ Yeésò ñgoró nde kwarè b̀n ndɔ, ye b́ a: «Terreb ké ter mé ká doó dɔ́n lé baá gi beè mò jege den. ¹⁹ †Sâ bí ẁò ter, bí yila nde lètenè b̀ ǹar ẃn dɔ́n, bí né b́ b̀ mb̀n mò sie kwaá bele: bí né b́ nòmò Càn mé yilí Teleè, mé yilí Huaân mé yilí Cúcuí Ñagâ ber bele ndɔ. ²⁰ Ñgòr mò mé bí naá gi sònò mò ñgweé dɔ́n, bí fèh lòm b́ nág, te b́ jolo ménâ. Bí kɔ́ ye, cieé dɔ́n béh bí né kɔ́, t́g nde wa lòu mé ẃn gi nde né teèn.»

† 28:16 Mat. 26:32; Mk. 14:28 †† 28:19 Seé b. 1:8

Mârk

Ngòr Càn sònò Jân Bàptís

(Matíò 3:1-12; Lùk 3:1-18; Jân 1:19-28)

1 Njàgà Bagaà felè Yeésò *Kristò Njunà Càn duóm né hên. ² †Né te mvù Esáyà *sòn-Càn nyagá den ye:

«Kè njí, mè toò yeè tema keéh né nùà tebê te à tó nyegé wò ceér.

³ ††Né hueh nuaré déi; ké ya dueè ngulí den né cí, né tueé ye: Bí tó nyégé ceér Nùà Dueè tó, bí tó òlì nyégé bagasé.»

⁴ Yeé baá mân Jân Bàptís ñené yuo kelà ké ya dueè ndò, à né ngòr Càn se, ye bò nùà a: «Bí kwéh sér temé bìi, bí ndê, bí weh nòmò Càn, te Càn kulu sòm bí veên yoòr.» ⁵ Bò Jerusalem bò mé bò nùà te tàbè Judê dój kem nde gii yoòr seèn, bó né veên bòn cie tueé sòm, Jân né bó dùà Jurdên kou den. ⁶ †Cògò seèn lé naâ mé yúlí ngelobà, à ké teneè cam tena né mé kándá paàr mân; yáb seèn lé naâ kètàr mé nyuí. ⁷ À né ké ter tueé njí, ye bò nùà a: «Nuaré déi baá jomo mò ndeê, taré kela né bú mé mè. Né mene yuí débágâ seèn, mè wúlú ngwéh nuaá mé nde né toò seèn cemmé, te à se yuí débágâ seèn. ⁸ Dé mò, mè bí kou lom né mé nòmò; dé seèn à bí kou nde né mé Cúcuí Njagâ.»

Nòmò Càn kou dé Yeésò

(Matíò 3:13-17; Lùk 3:21-22)

⁹ Lou sâ Yeésò yuoò ké Najarêt te tàbè Galilê, à waà ké dùà Jurdên, Jân kou bú nòmò Càn ndò. ¹⁰ À yeé baá yí dùà yuo kelà, à ñene njí vulú gulu lógó aá ké ter, Cúcuí Njagâ né ké felè seèn faá vògòb nò suagâ.

¹¹ ††Hueh déi né ké jomo te vulúu ngulí, ye: «Wò né huaán yíé-temé mò; temé mò né lè mé wò nòré.»

Bèh Yeésò mé veên taàb

(Matíò 4:1-11; Lùk 4:1-13)

¹² Tètèi sam, Cúcuí Njagâ lu njí bú ké ya dueè ndò, ¹³ à bój ké teèn cieé yulà nèà, à né ké lètenè bò nyam cer den; *Sátàn né bú mé veên ké sâ taáb sò; bò cìlì Càn né bú yo taré gam.

Yeésò mé bò siè-ngò bò déi nèà

(Matíò 4:12-22; Lùk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Bó yeé yí njí aá Jân gwà cibì, Yeésò fón gò ndò, à nde ké Galilê, à né Njàgà Bagaà mé yuoò naâ beè Càn se yò, ¹⁵ ††ye bò nùà a: «Cu waà baá kèn. Càn baá mbàm seèn ká kwarè bìi si njí. Bí yúé fón feh bìi yueè, bí kwéh sér temé, bí kwaá njí temé te Njàgà Bagaà.»

¹⁶ Yeésò yeé baá ké sòn tub Galilê gò ndeé, à ñene njí Simón bò òm seèn André né ndoór †† dùà vuú den. Né bò siè-ngò bò. ¹⁷ À ye bó a: «Bí bèlè mè; mè bí kènê sie kwaá nde aá bò kòrò nùà.» ¹⁸ Bó vu njí ndoór doó lè sòn Yeésò, bó yuo bele bú ndò.

¹⁹ À gò ser cu, à ñene njí Ják bò òm seèn Jân bò ñunà Jebedê, bó né yí te kòm bòn ndoór bój nyegé den. ²⁰ À yilá njí cu bó. Bó komo wuo ter kwar, bó kwaá lò tele bòn Jebedê te kòm mé bò seé bò mene, bó yuo bele bú.

Nuaré déi mé càn yoòr

(Lùk 4:31-37)

²¹ Yeésò bó bò mbòn seèn wa lè ló Kapernahúm ndò. Yeé baá lòu sòu, à yila nde lè *gwà sòu, à né bò nùà njèh feh den. ²² †††À yeé baá feh, hiím seér bò nùà dé hiím. Lòu sam, à lé bó feh loóm naâ faá nùà njèh nò, à lé bó faá bò *njí-sòu nò fèh ná ngwéh.

²³ Sâ lè gwà sòu sâ, nuaré déi lé naâ teèn, à né mé càn yoòr. ²⁴ À lógó njí ké ter, ye: «Òè, Yeésò nùà Najarêt, wò ndeè né béh wulá sòm wa? Béh bí né lè keere? Mè né gi ndègè yeè kò, wò dé yeè né jolosé, Càn wò temà naâ kò.» ²⁵ Yeésò pam bú ndò, ye bú a: «Húné sòn yeè, yùò kélâ lè nùà hên wágácén.» ²⁶ Tán-dulu jege si njí nùà hèllè doó, yuo kelà, né kén sòm. ²⁷ Geí laré bò nùà gwà dój. Bó né lètenè bòn bieé kuú ye: «Hên né kei mân? Né lom njèh dé feè mé terreb mene. Kè kú, né mene bò càn, à né tueé, bó né gi sòn seèn ngweé.» ²⁸ Tètèi sam, ngóg Yeésò ngulí sie aá tàbè Galilê dój beè.

Bò beén bò ngún taré sòm

(Matíò 8:14-17; Lùk 4:38-41)

²⁹ Bó yuo kelà lè *gwà sòu, tètèi sam, bó nde ké ló Simón bò André; bó bò Ják mé Jân lé naâ kò. ³⁰ Sâ gùnà

† 1:2 Mal. 3:1 †† 1:3 Es. 40:3 †† 1:6 2 Rois 1:8 †† 1:11 Gen. 22:2; Ps. 2:7; Es. 42:1; Mat. 3:17; 12:18; Mk. 9:7; Lùk 3:22

†† 1:15 Mat. 3:2 ††† Né ndame mé bú vu né lòu. ††† 1:22 Mat. 7:28-29

Simôn né baán, à né doó cer den, à né mé dùlù yoòr. Yeésò yeé yila kweêh, b́ tueé keéh bú cí ndó. ³¹ À ngoró nde kwarè ma doô, à sie bú be, à komo sɔm bú ter; dùlù kem yuo ma doô yoòr ndó. Ma doô b́ háá b́ yáb.

³² Lou yeé yila baá, b́ nùàr weh waà mé b́ beén b́ b́ɔn dɔ́ɔ́, b́ déi né mé tándulu yoòr ndó. ³³ Cili nùàr lɔ sâ dɔ́ɔ́ bilí nde gii ká tùtùlù gwà. ³⁴ À né nùàr ngún te beén hihinê taré sɔm bele; à né cu b́ tándulu kókoó mbaá yoòr b́ nùàr kwɔ́ɔ́ sɔm bele ndó. À yíin b́ sòn tueê. Lòu sam, b́ lé naâ bú néné kɔ́.

Yeésò ké Galilê bèh ngòr Càn tueé

(Lùk 4:42-44)

³⁵ Yeé baá toò cieê, Yeésò komo yuo kelà gwò, à nde ké bèh ndɔ́ɔ́-ndɔ́ɔ́ Càn dua. ³⁶ Simôn b́ b́ mbeí nde bú fɔ́n ndó. ³⁷ B́ nde kwa bú, b́ ye bú a: «B́ nùàr dɔ́ɔ́ né wò fɔ́n.» ³⁸ À tueé seér ye bú a: «Béh nde ser toò, te mè tueé ju Càn te b́ lɔ́ déi ndó. Lòu sam, mè ndeè naâ dé cí.» ³⁹ †Yeé baá môn, b́ b́ yɔ́ɔ́ sie tàbè Galilê dɔ́ɔ́ beè. À né ngòr Càn te *gwà sòu se bele, à né b́ tándulu yoòr b́ nùàr kwɔ́ɔ́ sɔm bele ndó.

Nùà beén veên déi taré sɔm

(Matíó 8:1-4; Lùk 5:12-16)

⁴⁰ Nùà beén veên déi waà, cemmé nde toò Yeésò ndó, ye bú a: «Kúkùr yeè, mɔ́ wò né gwaán, wò nde né mè taré sɔm, mè den cu ngásé.» ⁴¹ Jere b́ Yeésò njèh, à kema njií bú be yoòr, ye bú a: «Mè gwaán aá kèn, taré yùò taré.» ⁴² Beén nùà hèllè nyimé yuo doó sâ ndó, à taré yuo.

⁴³ Yeésò yeé baá bú gò bieé, à luɔm bú, ⁴⁴ †ye bú a: «Càn a b́ wò tueé nuaré déi. Ndé lòm ké yoòr *ngàn sè mè, wò feh keéh bú yo yeè, wò haá bú gèh dàgà beén sâ, faá Músi lɔ naâ tueé nɔ́, te b́ nùàr nene kɔ́ seér teèn.» ⁴⁵ Nùà hèllè yuo ndó. Njèh cén, à nde seér cu b́ nùàr tueé laré. Yeé baá ménâ, Yeésò lɔ́n kwà cú mé à nde né ké lɔ bèsɔ́nè yuo kelá, à nde den seér cu aá ké ya bèh ndɔ́ɔ́-ndɔ́ɔ́. Kàn né yuoò, kàn né yuoò, b́ né ké yoòr seèn ndeé.

Nùà gule kuú déi taré sɔm

(Matíó 9:1-8; Lùk 5:17-26)

2 Yeé cer weh baá, Yeésò cu cu ké Kapernahûm. B́ ngweé cu ye à baá ké gwò. ² Cili nùàr kem wa cuú ngún, fan yila gwò; bèh yuú gi, mé cie mene. À né b́ ngòr Càn se den. ³ B́ nuaré déi jɔ́ɔ́ waà mé nùà gule kuú déi ndó. Nùà nèà lètenè b́ɔn lé jɔ́ɔ́ naâ bú kɔ́. ⁴ B́ waà, sâ nùàr fan tena baá toò, ceér yí toò Yeésò waà teèn sam cuú. Yeé baá ménâ, b́ jɔ́ɔ́ njaá mé bú ké felè gwà ndó, b́ komo feh gwà, b́ sege yíi keéh bú teèn mé tèb mene, b́ kwaá njií doó toò Yeésò.

† 1:39 Mat. 4:23; 9:35 †† 1:44 Lé. 14:1-32

⁵ Yeésò yeé nene, ye temé b́ɔn dɔ́ɔ́ né lom yoòr nyí ménâ, à ye nùà beên a: «Huaán mò, b́ veên yeè gi aá wò mé njèh kèn.» ⁶ Sâ b́ *njií-sòu déi lé naâ doó sâ teèn. Te b́ yeé nde ngweé njií ménâ, b́ yila lè b́ɔn ndugó beleè, ⁷ ye: «Nùà hèn mân tueé né dé kei? Ngweéh à feh seèn weh né faá Càn mà. Nuaré déi né mé terre veên nùàr kulú sɔ́m wa? Né lom Càn.»

⁸ Yeésò nene kɔ́ múnò b́ɔn ndó, ye bú a: «Bí ménâ munó né dé kei wa? ⁹ Beè biì, taré kela né tueé ye nùà beên a: B́ veên yeè gi aá wò mé njèh kèn, wa né: wùò ter, wèh tèb yeè, gègɔ́ wa? ¹⁰ Bí kɔ́ ye: *Huaán Nùàr né mé terre veên ká doó dɔ́ɔ́ kulú sɔ́m.» À den cuú baá-re, ye nùà gule kuú doó a: ¹¹ «Mè ye wò a: wùò ter, wèh tèb yeè, ndé á lɔ.» ¹² Nùà hèllè komo wuo ter kwar ndó, weh tèb seèn, fɔ́n gò njolò b́ nùàr doó sâ. Geí laré b́ nùàr doó dɔ́ɔ́, b́ né Càn teèn seén yíi, ye: «Béh née kèkènè dé hèn néné ngúnngweéh ye!»

Bèh Leví yilâ

(Matíó 9:9-13; Lùk 5:27-32)

¹³ Yeésò yuo kela ndó, à nde cu ké sòn tub Galilê. Cili nùàr kem wa cuú ngún, à né b́ njèh feh den. ¹⁴ Jomo sâ à nde ser toò. Wa beré déi, à nene njií Leví nuna Alfê, à né ké gwò bèh seé seèn den den, à né kàgàlɔ́n làmpɔ́n weh. Ye bú a: «Yùò bèlè mè!» Leví yuo bele bú ndó.

¹⁵ À nde ké lɔ Leví yáb yieé. B́ b́ wèh-kàgàlɔ́n làmpɔ́n b́ mé b́ vevenê b́ kókoó mbaá lé yieé bilí naâ kɔ́, mé b́ mbɔ́n seèn mene ndó. Lòu sam, b́ nùàr lé belé naâ jomo seèn ngún. ¹⁶ Te b́ njií-sòu mé né yeé lètenè b́ *Farisièn yeé nde nene njií Yeésò b́ b́ wèh-kàgàlɔ́n làmpɔ́n b́ mé b́ vevenê b́ né yáb bècénè yieé bilí ménâ, b́ ye b́ mbɔ́n seèn a: «B́ b́ wèh-kàgàlɔ́n làmpɔ́n b́ mé b́ vevenê b́ yáb bècénè yieé bilí né dé kei wa?» ¹⁷ Yeésò yeé ngweé aá ménâ, ye bú a: «B́ beén b́ né yeé mé koró nùà lèh kɔ́, dèn ngwéh b́ tetarê b́. Mè hèn nde kuú naâ b́ vevenê b́ ká yoòr mò yilâ njií, dèn ngwéh b́ didilí b́.»

Bèh yáb joloò

(Matíó 9:14-17; Lùk 5:33-39)

¹⁸ Cieé déi b́ mbɔ́n Jân Bàptís b́ b́ *Farisièn lé naâ yáb jolo. B́ nùàr ndeè ye Yeésò a: «B́ né naàn mé b́ mbɔ́n Jân mé b́ mbɔ́n dé b́ Farisièn né yáb jolo, b́ mbɔ́n dé yeé yáb jòlò ngwéh wa?» ¹⁹ Yeésò ye bú a: «Lòu mé b́ sua yeé véh, mé si né doó samé den, b́ mbeí nde né yáb jolo wa? Dé sâ ndɔ́ɔ́. Cu mé b́ b́ si né kɔ́, b́ yáb jòlò ndé ngwéh.» ²⁰ Mé njèh mene, bí kwá cieé déi, mɔ́ b́ njaá sɔm aá b́ sii fù beè, b́ ndeè jolo ye b́ɔn.

²¹ «Nuaré déi beéh cògò feê felè cògò dé cuúm ténà làb ní bèh. Mɔ́ sam, dé feê nde né dé cuúm doó komo ngó sɔm.

²² «Bó tàgà mé kulu feê lè nguú cuúme sì kwá bèh ndò. Mò sam, tàgà nde né jelá, nguú keér, mbè ber nde doó. Bó vu be te mbè mé nguú mene fà dɔ́ɔ́ɔ́. Mò bó baá mbè mé kulu feê si, bó bú si kwaá yeé lè nguú feê.»

Lùà lòu sòu kwalé yieê

(Matíô 12:1-8; Lùk 6:1-5)

²³ †Lòu sòu déi, bɔ́ Yeésò né te ɔ́ɔ́ɔ́ yòlò ɔ́ kelá, bɔ́ mbòɔ́ né mé lùà ceceér kwalé yieé ndeé. ²⁴ Bɔ́ *Farisièn deèn ndò, ye Yeésò a: «Néné ká mé njolo yeè: Bɔ́ né naàn mé *sòu beèh né yíin, bɔ́ mbòɔ́ yeé né lùà lòu sòu kwalé yieé wa?» ²⁵⁻²⁶ †† Yeésò ye bó a: «Njii mé *Davíd nùà njèh lé naâ bɔ́ doó, bí nées jájé kè ɔ́gwéeh ye wa? Lé naâ te nàm Abiata *ɔ́gàɔ́ sèmè dé koó. Lòu sà Davíd bó bɔ́ nùà seèn yeé nde aá mé cùè kuú, à lé naâ te gwà Càɔ́e yilá ndeé. Yáb mé bó lé kwaá lɔ́ naâ toó Càɔ́, à lé naâ jɔ́gɔ́ weh, à yieé, à haá njii bɔ́ nùà seèn kèb déi, bó yieé ndò. Sà bí né kɔ́ ye né yeé jolo, bɔ́ ɔ́gàɔ́ sèmè yieé cegé yeé kɔ́.» ²⁷ Yeésò den cuù, ye bó a: «Càɔ́ lé *cieé sòu sou kwaá naâ ye te gam nùà, à lé nùà mé sér ná ɔ́gwèh ye te gam cieé sòu. ²⁸ Sà tueé né ye, *Huaán Nùà né mé cieé sòu mene ɔ́gɔ́.»

Nùà be ɔ́ɔ́má déi

(Matíô 12:9-14; Lùk 6:6-11)

3 Jomo sà Yeésò nde cu ké *gwà sòu ndò. Sà nùà be ɔ́ɔ́má déi né ké gwò sà. ² Bɔ́ né Yeésò mé ju taáb, ye mò à taré sòm nùà sà lòu sòu, bó nde né bú sie ma. ³ Yeé baá ménâ, Yeésò ye nùà mé be ɔ́ɔ́má doó a: «Wùò njéba ter njolò bɔ́ nùà.» ⁴ À den cuù, ye bɔ́ nùà a: «Sòu bìi ye naàn wa? Ye lòu sòu béh bó njèh bagaà wa, béh bó sér dé veèn wa? Ye huòm kela né nùà lòu sòu yili sòm wa, dé nùà wulá seèr wa?» Bɔ́ sòn kòmò ɔ́gwéh. ⁵ À né bó doó dɔ́ɔ́ɔ́ mé njèh mene ke laré, temé né bú lè mé jéré-temé bɔ́ɔ́n yulá. À tueé njii mé nùà hèllè ndò, ye bó a: «Nèbbè be yeè nebbè.» À nebbè be ndò, be seèn taré yuo. ⁶ Te bɔ́ *Farisièn yeé nde ɔ́ene njii ménâ, bó kem yuo kela gi cie, bó bɔ́ nùà *Heròde nde sòn ɔ́gɔ́, te bó wula sòm Yeésò.

Cìli nùà ké yoòr Yeésò

⁷ Yeésò fɔ́ɔ́n gò ndò, bó bɔ́ mbòɔ́ seèn nde cu ké sòn tub Galilé. Bɔ́ nùà ɔ́gún né bú jomo kem bele: bɔ́ déi né bɔ́ Galilé bɔ́, bɔ́ déi yuoò Jerusalem ⁸ mé te tàbè Judé sà bèh hihiné. Bɔ́ déi yuoò te tàbè Idumé bɔ́ Jur-dèn kèb yágà, bɔ́ déi lè lɔ́ hihiné kwarè Tír bɔ́ Síðòɔ́. Bɔ́ nùà hèn dɔ́ɔ́ɔ́ lé ɔ́gwéé gi naâ njii mé Yeésò né yeé bɔ́, bó ndeé né bèh cí. ⁹ †† Yeé baá ménâ, ye bɔ́ mbòɔ́ seèn a: «Bí wèh kwá mè kòm ká kwarè, wanɔ́ɔ́ɔ́ bɔ́ nùà nde aá mè baré wulá.» ¹⁰ Lòu sam, à né lom bɔ́

† 2:23 Deut. 23:25 †† 2:25-26 1 Sam. 21:1-6 ‡ 2:26 Lé. 24:9 †† 3:9-10 Mk. 4:1; Lùk 5:1-3

nùà taré sòm dé gècèn; bɔ́ beèn bɔ́ dɔ́ɔ́ɔ́ né ká yoòr seèn lege ndeé, ye te bó kema kwa bú kemà. ¹¹ Bɔ́ tán-dulu mé lé naá gi bú ɔ́né, suélé nde gi toó seèn, bó né ké ter tueé njii, ye bó a: «Nɔ́gwéeh wò dé yeè né Njunà Càɔ́ mà.» ¹² À né lom bó mé terreɔ́ luòm, te bó ndègè seèn cie túé sòm cú.

Bɔ́ mbòɔ́ tebbè yulá cùbɔ́ fà

(Matíô 10:1-4; Lùk 6:12-16)

¹³ Jomo sà Yeésò ɔ́aá nde ké te tòre ndò. À yilá njii bɔ́ nùà ké yoòr seèn; lé naâ bɔ́ mé à né gwaàn. Bɔ́ yeé waá baá, ¹⁴ à balé weh bɔ́ yulá cùbɔ́ fà bɔ́ déi teèn, te bó bó den beh, te à tema beh bó, bó nde ɔ́gòr Càɔ́ se ɔ́ɔ́; ¹⁵ à haá bó terreɔ́ ndò te bó kwɔ́ɔ́ sòm bele bɔ́ nùà càɔ́ tándulu yoòr. ¹⁶ Lé naâ Simòɔ́, ye yilí seèn déi baá cu Pièr ma. ¹⁷ Déi né Ják ɔ́nà Jebedé bɔ́ òm seèn Ják; à yilá cu bó Boaneje, ye: bó né faá mbàn nò. ¹⁸ Bɔ́ déi né cu André, Filíp, Bartelemi, Matíô, Tomàs, Ják ɔ́nà Alfé, Tadé, mé Simòɔ́ nuaá mé gwàn bèh dé mé bɔ́ kin den felè bɔ́ lɔ́ bɔ́ doó, ¹⁹ mé Júdàs sàrnýé Yeésò.

Bɔ́ nùà Yeésò ndeé bú weh keéh

²⁰ Yeésò nde cu lɔ́ ndò. À yeé wa baá, bɔ́ nùà ɔ́gún bilí wa cuù, ɔ́gɔ́ bilí bó bɔ́ mbòɔ́ seèn mé yáb yieé mene. ²¹ Bɔ́ nùà seèn yeé ɔ́gwéé aá ménâ, bó ndeé bú sie weh, ye: «À vera baá kèn.»

Bɔ́ *njí-sòu ye Yeésò seé bɔ́ né mé terreɔ́ *Sátàn

(Matíô 12:22-32; Lùk 11:14-23; 12:10)

²² †† Bɔ́ njí-sòu mé lé yuoó naâ ké Jerusalem ye: «À yila baá beè *Beljebu kèn. Mgbè bɔ́ tándulù sà haá né bú terreɔ́ kɔ́, à né bɔ́ tándulu mé njèh kwɔ́ɔ́ den.»

²³ Yeésò yilá njii bó ká toó seèn ndò, à né bó njèh lè kàne tueé keéh, ye bó a: «Naàn naàn mé Sátàn nde né yo seèn nùà njèh kwɔ́ɔ́ wa? ²⁴ Mè tueé bí, né mene lè lò mgbè dé heè, mò bɔ́ nùà né lètené bɔ́ɔ́n kerré kuú, sà lò sà nde né ɔ́jellé veé. ²⁵ Né mene te mbàgà dé heè ndò, mò bɔ́ nùà né lètené bɔ́ɔ́n kerré kuú, sà mbàgà hèllè nde né tɔ́b yuo. ²⁶ Mò Sátàn hèn lege kuú cu né mé yo seèn nùà njèh, te lò seèn kerré den hihiné, sà terreɔ́ seèn toó ndé ndé ɔ́gwéh, nde né gií.

²⁷ «Nuaré déi gwò nùà terreɔ́ déi yilá kòmò ndé ɔ́gwéh, à ɔ́ɔ́b bú. Kɔ́ à nùà hèllè doó kaga si gi aá, à nde ye bú ɔ́ɔ́b.

²⁸ «Mè tueé bí, nùà a bó mene gèh veèn dé heè, bú a: júé mene yilí Càɔ́, Càɔ́ nde né dé sà doó kulú njii.

²⁹ ††† Nuaá mé dé seèn jue seér né Cúcuí Nágà, Càɔ́ veèn seèn doó kulú ní ndé ɔ́gwéh, veèn bú yoòr jí ndé cú dé nyèrà mé nyèrà.» ³⁰ Sà bó la naâ tueé ye, Yeésò yoòr né seér mé càɔ́ tándulu. À bó ménâ tueé né dé cí.

†† 3:22 Mat. 9:34; 10:25 ††† 3:29 Lùk 12:10

Mei Yeésò mé b̀̀ òm Yeésò

(Matíò 12:46-50; Lùk 8:19-21)

³¹ Mei Yeésò mé b̀̀ òm Yeésò waà ndò, b̀̀ njebá le yí cie, b̀̀ ye b̀̀ nùàr a: «Yílá k̀̀h béh Yeésò teèn.» ³² Sâ nùàr ngún né kwarè seèn den kaán ỳ̀, b̀̀ ye bú a: «Meí yeè b̀̀ òm yeè né yí cie, b̀̀ ye yílá k̀̀h wò ma.» ³³ Ye bú a: «Meí mò mé b̀̀ òm mò né b̀̀ neí wa?» ³⁴ À né b̀̀ nùàr gwà d̀̀́́ ke ỳ̀. À den cuù, ye bú a: «Meí mò mé b̀̀ òm mò né seér b̀̀ hèn b̀̀. ³⁵ B̀̀́ mé né sòn Càn ngweé d̀̀́́, b̀̀ meí mò, b̀̀ òm mò, b̀̀ tie mò né b̀̀.»

Kàn felè nùà vù-gèh

(Matíò 13:1-9; Lùk 8:4-8)

4 [†]Yeésò yila cu ngòr Càn ké sòn tub Galilé feèh. Cili nùàr ngún merré wa cuù, fañ sie bú beè. Yeé baá ỳ̀, à nde ña den dé seèn yí dùà te k̀̀me, b̀̀ le ká cie sòn nòmò. ² À lé b̀̀ njèh kókoó mbaá feh keéh gií naâ te kàne te kàne, ye bú a: ³ «Bí ngwé! Nuaré déi lé ndeè naâ ké ñueh béh gèh vuú. ⁴ À yeé baá gèh vuú, k̀̀b déi sue le ceér dueè. B̀̀ non waà gwaré yieé s̀̀m. ⁵ K̀̀b déi nde sue yila te k̀̀rré taâ, béh sâ tàbè teèn màgà ngwéh. Ba yuoô wágácén ndò. ⁶ Lou yeé baá li, ñema yuo cu. Lòu sam, béh j̀̀gb yí lé teèn ná ngwéh. ⁷ K̀̀b déi nde sue yila lètenè b̀̀ ngobó deduanè, ba yuo ter. Yeé baá kulá, b̀̀ ngobó deduanè hèllè lané wula s̀̀m b̀̀, b̀̀ tàb wá kwà cú. ⁸ K̀̀b déi nde dé seèn sue yila béh tàbè bagaà, ba yuo kelà, kula, wa tàb: tab déi mvum teèn yulà tagár, tab déi yulà ténjén, déi yuií.» ⁹ Yeésò den cuù, ye bú a: «Nuaá né mé tie dé ngweè, bú a, ngwé nyégé ngòr hèn bagasé.»

Yeésò ngòr te kàne si keéh né dé kei?

(Matíò 13:10-17; Lùk 8:9-10)

¹⁰ B̀̀ nùàr yeé ñellé gi aá, b̀̀́ mé né kwarè seèn b̀̀ b̀̀ òm yulà c̀̀̀b̀̀ fà doò bie bú b̀̀ kàn sâ ndò. ¹¹ À ye bú a: «Dé bií, ngòr felè *Lò Càn mé Càn lo naâ lòu leér kwaá, né tieè bií. Dé b̀̀ déi, k̀̀ b̀̀ né b̀̀ lè kàne ménâ si keéh, ¹² ††te b̀̀ ke den dé keè, b̀̀ ñéné cú; te b̀̀ felá den dé felâ, b̀̀ ngwé kó cú ndò. M̀̀ sam, b̀̀ nde né temé kweh seér, Càn nde né veèn b̀̀ òm doó kulú njíí.»

Kàn nùà vù-gèh seè

(Matíò 13:18-23; Lùk 8:11-15)

¹³ Yeésò den cuù, ye bú a: «Bí kàn hèn ngwé kó ngwéh wa? Sâ bí b̀̀ déi ngweé k̀̀ nde né naàn wa? ¹⁴ Nùà vù-gèh né nuaá mé né ngòr Càn tueé. ¹⁵ B̀̀ nuaré déi né mapelím mbaá faá k̀̀ ceêr k̀̀, gèh naá gií teèn sue. B̀̀ yeé ngweé gi aá, tètèi sam, *Sátàn waà baá kèn, luaga s̀̀m cu bú lè. ¹⁶ B̀̀ déi kwa né dé b̀̀ òm gèh faá béh k̀̀rré taâ k̀̀. B̀̀ nde né ngòr Càn ngweé, b̀̀

† 4:1 Lùk 5:1-3 †† 4:12 Es. 6:9-10

gwaán nyegé mé v̀̀g̀-temé mene. ¹⁷ Njèh cén, ngòr sâ j̀̀gb lè b̀̀ òm yí ngwéh; b̀̀ gwaán lom né cuúr cén mbaá. Gèr sé yeé baá b̀̀ te ngòr Càn coró, b̀̀ nùàr né b̀̀ mé njèh bunó, b̀̀ cuaré yuo wúwágá. ¹⁸ B̀̀́ mé né lètenè b̀̀ ngobó deduanè sue yilá doò né b̀̀́ mé né ngòr Càn ngweé, ¹⁹ njèh cén, b̀̀ né mé *ẁ̀ ñyamé le, b̀̀ né te ngùlù ẁ̀ faá b̀̀ gwaán nê k̀̀ samé ndeé, b̀̀ tuaá hihiné né mé b̀̀ bele ndeé ndò. Nde nde, b̀̀ njèh hèllè karé wula s̀̀m njíí ngòr Càn lè b̀̀ òm, b̀̀ le cùr. ²⁰ B̀̀ nuaré déi dé b̀̀ òm né faá b̀̀ gèh mé b̀̀ vuú né te tàbè bagaà k̀̀. B̀̀ sâ b̀̀ né ngòr Càn ngweé, b̀̀ né gwaán nyegé. Yeé baá ménâ, b̀̀ né tàb waá ndò; tab déi mvum teèn yulà tagár, tab déi yulà ténjén, déi yuií.»

Kàn déi mé lâm

(Lùk 8:16-18)

²¹ *Yeésò den cuù ye bú a: «M̀̀ b̀̀ m̀̀ yilá baá mé lâm gwò, b̀̀ sulí kwaá seér nde né bú ka s̀̀ wa? B̀̀ nde né bú ka ndagâ sulí kwaá seér ndò wa? Ngweéh b̀̀ tuú njíí nde né yí te sùgo mà. ²² †Mè tueé bí, b̀̀ njíí mé né béh cibì d̀̀́́ nde gi né cie ñéné le; b̀̀ déi béh lèrrèb̀̀ ñéné yuo kela gií bèsónè ndò. ²³ Nuaá né mé tie dé ngweè, bú a, ngwé nyégé ngòr hèn bagasé.»

²⁴ ††À den cuù, ye bú a: «Bí ngwé nyégé b̀̀ njíí mé bí né felá d̀̀́́ bagasé. Bí k̀̀ ye, mòu mé bí né b̀̀ nùàr njèh teèn me haá d̀̀́́, Càn bí me haá cu nde né teèn, à haá sagá cu bí déi felèb̀̀. ²⁵ †††Nuaré déi nde gi né mé njèh beè, b̀̀ haá sagá cu bú déi teèn. Nuaré déi dé seèn mé njèh beè sam nde ngweéh, né mene dé maàn mé à né mé njèh d̀̀́́, b̀̀ nde né bú beè horó s̀̀m.»

Gèh b̀̀ tàbè baá jueé

²⁶ Yeésò den cuù, ye bú a: «*Lò Càn den né faá nùàr né gèh ké ñueh vuú kwaá k̀̀. ²⁷ À yeé vu kwaá baá, cíbiteèn à né l̀̀m cer, suútenè à né béh seé seèn ndeé; gèh hèllè né jomo seèn kar, né noóm, nùà hèllè k̀̀kèkèné dé sâ ngwé kó ngwéh. ²⁸ Gèh b̀̀ tàbè né ka b̀̀ òm jueé den; à ba yuo kelà ndò, ña jili, velé sem, nde nde sie k̀̀h. ²⁹ †††Yeé ñema gi aá, wulu dé kwaâ. Nùà ñueèh doò kwaá s̀̀m ndò.»

Kàn mvum tàb lâm

(Matíò 13:31-32, 34; Lùk 13:18-19)

³⁰ Yeésò den cuù, ye bú a: «Béh Lò Càn me njíí nde né mé kei wee? Den né faá kàn dé heè wa?» ³¹ Ye bú a: «Lò Càn den né faá mvum tàb lâm [§] k̀̀. M̀̀ b̀̀ baá bú dòu dobo yíí, támbèn lètenè b̀̀ mvum d̀̀́́ né bú. ³² M̀̀ à kula baá, tàyàm lètenè b̀̀ toú d̀̀́́ né cu bú. B̀̀ béh

‡ 4:21 Mat. 5:15; Lùk 11:33 †† 4:22 Mat. 10:26; Lùk 12:2 ††† 4:24 Mat. 7:2; Lùk 6:38 †††† 4:25 Mat. 13:12; 25:29; Lùk 19:26 †††† 4:29 Joèl 3:13 § Ká Bà mvum mé jie kela né k̀̀ né mvum tàb lâm. Dé ké lo b̀̀ j̀̀f né mvum dé hiin.

seèn nde né bèh beè yaám sie; bò non tieé beh fulu te yùm seène.»

³³ Yeésò lé bò nùàr njèh kókoó feh gií naâ te kàne te kàne, faá bò kàn dé hên nd. À lé si beéh b́ dé mé b́ nde né ngweé komo nd. ³⁴ À ngòr déi lòu mbaá túé njí ngwéh, kó né lè kàne. Dé bò mbòŋ, mɔ b́ baá lélán bɔ̀n, à né b́ se gií.

Fu tarê pam hunê

(Matíô 8:23-27; Lúk 8:22-25)

³⁵ Cu ka lòu sâ liyili, Yeésò ye bò mbòŋ seèn a: «Béh nde tub kèb yágà.» ³⁶ B́ yuo kwaá lo cili nùàr nd. Bò mbòŋ weh yuo mé bú te kɔm mé à né lè doò; sâ bò kɔm déi né kwarè mân. ³⁷ Wa beré déi, fu tarê kobo yilá dùà, né nòmò lè kɔme pieém njí den, kɔm baá yúú. ³⁸ Sâ Yeésò baá ké jomo bɔ̀n lóm, à né feh te kékèh cer kwaá den. B́ nyimé sɔm bú, b́ ye bú a: «Nùà fèh-njèh, béh nde aá kum le, wò yúlá ngwéh wa?» ³⁹ À nyimé yuoò, à pam huné sɔm fu, ye nòmò a: «Húné nɔ́ŋ.» Fu hèllè nɔ́ŋ, pɔ́ŋ die dùà dɔ́ŋ. ⁴⁰ À ye bò mbòŋ a: «Bí veéh né dé kei wa? Bí temé mé mè kwá njí cú wa?» ⁴¹ Veéh bɔ́ b́ njèh. B́ né lètenè bɔ̀n bieé kuú ye: «Hên né nei, mé sòn seèn ngweé bilí né mé fu b́ nòmò mene wa?»

Nuaré déi mé càŋ tándulu yoòr taré sɔ̀m

(Matíô 8:28-34; Lúk 8:26-39)

5 B́ wa yí sònò tuùb kèb yágà, te tàbè bò Jerasénè b̀. ² Yeésò suaga die doó. À yeé ke, nuaré déi yuoò ké màsou, baá ká yoòr seèn nde. Nùà hèllè lé naâ mé càŋ yoòr, ³ à lé cer beéh ké màsou nd. Né mene mé yuií lòn, nuaré déi lé bú kàgà kòmò ná ngwéh. ⁴ Sâ b́ lé bú be kaga beéh lòu, b́ yíí bú fɔ̀gò gulè nd. Mé njéh mene, à lé naâ beh tené sɔm. Nuaá mé nde né bú taré yɔ̀gɔ́ sam. ⁵ Suútenè mé cíbítènè mene à né ké lètenè b̀ sà keéŋ sɔ́, mé te tòre mene nd, à né yo mé taá tulú ñerré.

⁶ À yeé nde ñene njíí Yeésò ké dàb mân, à sɔm doò, à dula ndeé ká toò seèn, à cemmé nde doó, ⁷ à né ké ter lɔ̀gɔ́ njíí, ye bú a: «Yeésò Njunà Càŋ terrèb, bé̀lò né lè keé-re wa? Mé yilí Càŋ, té mè gèr fèh.» ⁸ Sâ Yeésò la baá càŋ lè seèn paám, ye bú a: «Tándulu, yùò kélâ nùà hên lè nɔ́ŋ.» ⁹ Jomo sâ Yeésò ye bú a: «Yilí yeé né nei wa?» Ye Yeésò a: «Yilí nyí né Bilí. Lòu sam, béh bilí den né lòu.» ¹⁰ À né Yeésò bɔ́ŋ den, ye bú a: «Té béh te tàbè hên sòm.»

¹¹ Sâ b̀ŋ nguiâŋ né ké cueè tòr yieé den, b́ né teèn ngún. ¹² B̀ càŋ doò bɔ́ŋ baá-re Yeésò, ye bú a: «Kwá béh nde yila den seér ké lè b̀ nguiâŋ kíé.» ¹³ Yeésò gwaán nd. B́ durá yuo kela baá-re, b́ nde yila nde lè b̀ nguiâŋ hèllè. B̀ nguiâŋ kem suagà ké cueè, b́ sue yila nde ké te tube. B́ lé naâ dɔ́ŋ kám fà. B́ kum le teèn.

¹⁴ B̀ tèn nguiâŋ durá yuo gi nd; b́ nde b̀ nùàr ké lo mé kè kèbè mene tueé. B̀ nùàr né teèn kem ndeé, te b́ nde ñene mé njolo bɔ̀n nd. ¹⁵ B́ yeé wa baá kwarè Yeésò, b́ ñene nuaá mé lé naâ mé tándulu yoòr doò, né doó den den, à su kwaá baá cògò yoòr, à taré yuo aá kèn. Veéh bɔ́ b̀ nùàr njèh. ¹⁶ B̀ njíí mé la kelà naâ felè nùà beèn mé b̀ nguiâŋ dɔ́ŋ, b̀́ mé naâ ñené, né b̀ nùàr se nyegé. ¹⁷ Yeé baá ménâ, b́ bɔ́ŋ Yeésò, ye bú a: «Kúkùr yeé, yùò lè tàbè beèh yuoò.»

¹⁸ Yeésò yeé baá te kɔme yilá ndeé, nuaá mé la naâ mé càŋ yoòr doò bɔ́ŋ bú, te b́ bú nde. ¹⁹ Yeésò berɔ́ŋ ye bú a: «Ndé dèn sér á ké lo yeé, wò tueé bele b̀ mbeí yeé njíí mé Nùà Dueè la naâ felè yeé bɔ́ dɔ́ŋ, wò tueé b́ jere mé à la naâ wò kɔ́ doò.» ²⁰ Nùà hèllè fɔ́n gò nd. Njíí mé Yeésò naâ felè seèn bɔ́ keéh dɔ́ŋ, à né mé njéh lè lò Dèkàpòlî † sâ saán ndeé. B̀́ mé lé naâ ngòr hên ngweé dɔ́ŋ geí laré gi.

Njunà Jàrùs b̀ ma mé lé naâ cògò Yeésò kema

(Matíô 9:18-26; Lúk 8:40-56)

²¹ Yeésò yuo cuù kèb yágà te kɔme, à cu cuù kèb kân. Cili nùàr bilí wa cuù kwarè seèn ngún, sâ à né sòn nòmò njebá den. ²² À yeé ke, nùà koò *gwà sòu déi waá baá, yilí seèn né Jàrùs. À yeé nde ñene njíí Yeésò mân, à cemmé nde ka seèn, ²³ à bɔ́ŋ bú, ye bú a: «Huaán nyí dé vèh nde aá kuú dɔ́lè. Kúkùr yeé, ndé kè̀mà njí yeé bú be yoòr teèn, te à yili yuo, à kú cú.» ²⁴ Yeésò yuo bele bú nd. Cili nùàr né Yeésò jomo kem bele, b́ né lom bú dé barè baré geí.

²⁵ Sâ ma déi né doó sâ teèn; baá nyè̀mà yulá cù̀b̀b̀ fà húm né bú yoòr yuo den. ²⁶ À né bèh lèh dé kàn mé dé kân ndeé, à né gèr teèn mbaá ñené kuú, kàgàlòŋ né bú beè gií. Mé njéh mene, toò ndé ngwéh, à né seér gèr mé njéh lòu ñené geí. ²⁷ Sâ ma hèllè lé naâ baá njàgà Yeésò ngweé nd. Yeé baá ménâ, à yila nde lètenè b̀ nùàr, à ngoró nde yí jomo seèn, à kema weh cògò seèn. ²⁸ À né ké lè tueé den ye: «Mɔ mè kema cegé mene lélán cògò seèn, nde né mè yili sɔm.» ²⁹ À yeé baá kema, húm tené bú yoòr nd. À ngweé kɔ ye nyí taré baá kèn.

³⁰ Yeésò ngweé kɔ yoòr dé seèn nd, ye terreb nyí kèb déi naâ yuo. À bele seér lètenè b̀ nùàr, ye: «Nei cògò nyí kema naâ kɔ́ wa?» ³¹ B̀ mbòŋ seèn ye bú a: «B̀ nùàr baré sela baá nd, wò ye nei nyí kemá naâ kɔ́ wa?» ³² Yeésò né ka kwarè seèn ke yɔ́ŋ, ye te nyí ñene nuaá mé la naâ nyí kema sâ. ³³ Ma doò yeé ngweé kɔ aá yoòr seèn ménâ, à ndelé ndeé mé veéh mene, à die nde ka Yeésò, à tueé komo bú gècèn seèn dɔ́ŋ. ³⁴ Yeésò ye bú a: «Huaán mò, wò né lom temé cén yoòr mò kwaá njíí, wò taré yuo aá kèn. Mvéle yùò teèn, ndé bá-re.»

† Lò Dèkàpòlî jue né lò mé loó né teèn yulá.

³⁵ Yeésò néesè seèn mé ma doô tueé den, tóm waà ndɔ, bɔ ye nùà koô doô a: «Njuna yeè kuú aá ma. Té yeè Nùà fèh-njèh mbaá kì kú cú.» ³⁶ Yeésò dé sâ tán ngwéh, à kɔ lom né nùà hèllè tueé, ye bú a: «Té vèh, kwá njí lòm ndèm mé mè.» ³⁷ À gwàn cú dé nuaré déi bele bɔ jomo ndɔ, à weh lom aá Piêr mé Jâk bɔ dim seèn Jân. ³⁸ Bɔ bɔ nde ké lɔ nùà koô gwà sòu doô. Bɔ wa ké teèn, bèmè né lom bɔgɔ faá cí nɔ, mbà né doó jɔgɔr njellé. ³⁹ À yila nde yí gwò teèn, ye bɔ nùà a: «Gèh bèmè mé yúé mene hèn né dé kei wa? Huaán njeré déi kú ngwéh, à cer né lóm.» ⁴⁰ Te bɔ nùà yeé nde ngweé njí ménâ, bɔ kem sue bú yoòr mé séb. À sɔm keéh gi bɔ nùà cie ndɔ, à weh lom tele bɔ méi mé bɔ mbɔn seèn doô, bɔ bɔ yila nde ké mí yoòr huaân, ⁴¹ à sie njí bú be ter, à tueé bú mé ju bɔn, ye bú a: «Tàlità kúmì.» Sâ tueé né ye: «Huaán vèh, mè ye wò a, wùò ter.» ⁴² Huaán doô komo wuo ter ndɔ, yila gò gɔ. Sâ à lé baá gii mé nyemà yulà cùb fà. Bɔ yeé nde njene njí mân, hiím laré bɔ doó dɔn. ⁴³ Yeésò luɔm lom bɔ dé gècèn ndɔ, ye bú a: «Càn a bɔ bí tueé nuaré déi. Bí há huaán yáb, à yieé.»

Bɔ Najarèt bɔ

(Matíó 13:53-58; Lúk 4:16-30)

6 Yeésò yuo bèh sâ ndɔ, à cu cu lè lɔ mé à lé kulà naà teèn. Bɔ bɔ mbɔn seèn lé naà kɔ. ² Yeé baá lou sòu, à yila nde ké *gwà sòu, à né bɔ nùà njèh teèn feh den. Bɔ nùà yeé ngweé aá, hiím gi bɔ doó dɔn, bɔ ye: «À dé sâ kwaá naà he wa? Hèn né gèh kɔgɔn kei mân, hèn baá-re fém ndɔ. ³ Ngweéh hèn né kób-toú njunà Marí doô wa? Ngweéh Jâk bɔ Josês mé Júde bɔ Simɔn né gi bɔ dim seèn wa? Ngweéh lètenè beéh hèn né gi bɔ tie ndɔ wa?» Yeé baá ménâ, bɔ temé yoòr seèn kwá njí cú ndɔ. ⁴ Yeésò deén baá-re, ye bú a: «Bèh dɔn bɔ nùà né gi nuaá mé né *sòn-Càn vèh; sòn seèn ngeén seér yeé bɔ lɔ bɔ seèn, bɔ nùà seèn, né mene te mbàgà seèn, bɔ né yeé sòn seèn ngeén.»

⁵ À yeé njene bɔ temé teèn kwá njí ngwéh ménâ, à bèh fém bɔ keéh kwà cú ndɔ. Mé njéh mene, à kema taré sɔm cegé bɔ beèn bɔ déi. ⁶ Gèh temé mé bɔ nùà lé yoòr seèn kwá njí ná ngwéh sâ, lé naà bú hiím yɔgɔ.

Bɔ yulà cùb fà bɔ ké cie temá njí

(Matíó 10:5-15; Lúk 9:1-6)

Jomo sâ Yeésò nde bèh ngòr Càn lelb feh bele ndɔ. ⁷ À yilá bilí bɔ mbɔn yulà cùb fà doô, à tema sɔm bɔ fèfà fèfà, à jege haá bɔ terre te bɔ kwɔgɔ sɔm bele bɔ nùà càn tándulu yoòr, ⁸ †ye bú a: «Mɔ bí baá mé gò, bí té njeré déi beè wèh siè, kɔ né cegé cùgò. Bí té yáb beè wèh siè, né mene ba, né mene kàgàlɔn, bí té beè wèh siè. ⁹ Bí yí lòm débágá, bí té cògò fà sù siè ndɔ.»

¹⁰ À den cu, ye bú a: «Mɔ bí wa baá lè lɔ déi, bɔ feh bí bèh cèrrè, bí dèn lòm gwò sâ, kɔ gò biì wulù baá, bí yuo ye. ¹¹ †Mɔ bí wa beré déi, bɔ bí wèh ngwéh, bɔ tie te ngòr biì fèlá njí ngwéh, bí yùò kwá lɔ bɔ kɔn. Mɔ bí baá doó sâ yuo, bí kàrè sɔm gí fufú lɔ sâ gulè biì, te duɔm bɔ toò tueé kwaá.»

¹² Bɔ mbɔn fɔn gò ndɔ, bɔ né mé ngòr Càn se ndeé, ye bɔ nùà a: «Bí kwéh sér temé biì kweh.» ¹³ †Bɔ né nùà ngún càn yoòr kwɔgɔ sɔm bele, bɔ né bɔ beén bɔ kókoó kómó bɔ, bɔ né bɔ mé njéh taré sɔm bele ndɔ.

Cio Jân Bàptís

(Matíó 14:1-12; Lúk 9:7-9)

¹⁴ †Mgbè *Heròde ngweé njí njàgà Yeésò ndɔ. Lòu sam, ngɔg seèn lé baá bèh dɔn ngulí ndeé. Sâ bɔ déi lé ye: «Né Jân Bàptís dòu komo yuo cuù né kɔ. À fém bɔ né mé terre sâ.» ¹⁵ Bɔ déi ye: «Né *Elí.» Bɔ déi den cuù ye: «Né *sòn-Càn déi faá bɔ sòn-Càn bɔ dé léi toò nɔ.»

¹⁶ Heròde yeé ngweé aá ménâ, à sie lom aá dé seèn ye: «Né Jân Bàptís. Nyí lé naà bú feh tená; à komo yuo cuù né dòu kɔ.» ¹⁷ †Sâ Heròde lé seèn tueé naà kɔ, ye bɔ siè kàgà njí Jân gwà cibì. À lé bú môn bɔ kú naà felè Herodiàs, veéh Filíp dim seèn. À lé naà ma sâ gwò ngaá kwaá njí. ¹⁸ Sâ Jân lé naà bú teèn bèsónè tueé njí ndɔ, ye bú a: «Né jolo. Wò sé lé veéh dim yeé gwò wèh kwá ná ngwéh!»

¹⁹ Yeé baá ménâ, Herodiàs sie kwaá lom aá Jân lè, ye kɔ nyí bɔ wula sɔm aá bú ndɔ. Njèh cén, à lé lɔn beè Heròde kwà ná ngwéh lòu. ²⁰ Lòu sam, Heròde lé naà Jân vèh, ye Jân né lom nùà dilí, nùà gècèn. À lé naà beéh Jân cí ndɔ. Gwaán né mene bú ki, mé njéh mene ye kɔ nyí né tie te ngòr seèn felá njí.

²¹ Te cu sâ cieé mé bɔ lé njaár naà bú teèn yɔn kwaré cu ndɔ. À yilá baá-re bɔ nùà, te bɔ nde teèn. À lé naà bɔ kokoò bɔ seèn yilá, à yilá bɔ kwaá-taáb, mé bɔ kokoò bɔ te tàbè Galilé mene, ye bú a, bɔ ndé gí teèn. Lòu cieé koò sâ, Herodiàs kwa keéh baá-re lɔn teèn.

²² Sâ njuna seèn dé vèh lé naà bené ké gwò ngɔ. Yeé baá Heròde bɔ bɔ nùà yoòr huɔm, Heròde ye huaán a: «Njii mé wò né gwaán dɔn, mɔ wò bie, mè nde né wò haá.» ²³ À jege yí teèn ndɔ, ye bú a: «Né mene tàbè nyí, nyí nde né wò kèb déi kɔb haá.» ²⁴ Huaán vèh doô yuo kela ndɔ, nde ké yoòr meí, ye meí a, nyí júée bú a, há nyí kei wa? Meí ye bú a: «Júée bú a: há nyí feh Jân Bàptís ma.»

²⁵ Huaán doô ndr nde cu gè jomo yoòr mgbè, ye bú a: «Mè né feh Jân Bàptís te suúne kènè gwaán.» ²⁶ Te mgbè Heròde yeé nde ngweé njí mân, temé yili lom bú lè lég, à munó njí jègè mé à la naà toò bɔ nùà jege doô, yɔgɔ bú dé berɔn. ²⁷ À yilá njí sɔjì seèn cén déi ndɔ, ye bú a: «Ndé téná wèllè feh Jân Bàptís.» Sɔjì hèllè

† 6:4 Jân 4:44 †† 6:8-11 Lúk 10:4-11

‡ 6:11 Seé b. 13:51 †† 6:13 Jâk 5:14 †† 6:14-15 Mat. 16:14; Mk. 8:28; Lúk 9:19 ††† 6:17-18 Lúk 3:19-20

yuo ndɔ, nde ké gwà cibì, tena waà mé feh Jân lè suúŋe, ²⁸ haá njií mé huaán doô. Huaán doô nde mé meí haá njií ndɔ. ²⁹ Bò mbòŋ Jân yeé ŋgweé aá ménâ, bɔ nde furú njií kukuŋ dòu ndɔ.

Bò nùàr kám tîn koô

(Matíô 14:13-21; Lùk 9:10-17; Jân 6:1-14)

³⁰ Bò mbòŋ tebê cu cuù ndɔ, bɔ tueé Yeésò njií mé bɔ lé bɔ́ keéh naâ, mé bɔ lé feh keéh naâ dɔ́ŋ. ³¹ Cu sâ nùàr ŋgún lé naâ waâ, bɔ déi né ndeê, bɔ déi né cuú. Né mene dé yáb yieê, Yeésò bɔ bɔ mbòŋ lón kwà ŋg-wéh. Yeé baá ménâ, ye bɔ mbòŋ seèn a: «Béh nde ser ké bèh ndɔ́ŋ-ndòŋ, te bí ko weh teèn.» ³² Bɔ yila kɔm ndɔ, bɔ fɔ́n gò, bɔ nde ké bèh ndɔ́ŋ-ndòŋ lélán bɔ́n. ³³ Bɔ yeé baá ndeé, bɔ nùàr kókoó mbaá lé naá gi bɔ ŋene kɔ́, bɔ né te lɔ́ dé kàn, mé dé kân kem yuoô, bɔ né teèn mé gule durá ndeé. Mé bɔ Yeésò nde waá, sâ bɔ nùàr baá gi cu doó.

³⁴ †Yeésò yeé suaga die aá doó, à ŋene njií cili nùàr né merré den. Jere bɔ́ bɔ́ nɔ́. Lòu sam, bɔ lé naâ faá bɔ mbieè mé nùà nɔ́h teèn sam nɔ. Yeé baá ménâ, à yila baá-re bɔ nɔ́h feèh ndɔ, à feh lom bɔ nɔ́h ŋgún.

³⁵ Nde nde, lou yeé yuam aá, bɔ mbòŋ seèn ŋgoró nde kwarè seèn, bɔ ye bú a: «Cu nde aá kelá, bèh hèn né ká jomo ndɔ. ³⁶ Wò sé la kwaá lɔ bɔ nùà hèn nde cu lelɔ yáb fɔ́n ŋge yieé.» ³⁷ Yeésò ye bú a: «Bí há bɔ yáb kɔ́.» Bɔ ye bú a: «Wò ye béh ndé ŋgè há bɔ yáb lòu, te béh nɔ́h kám yuií fà dɔ́ŋ weh ndeé né he wa?» ³⁸ À den cuù, ye bú a: «Bí ndé jògò fɔ́n ke lètenè biì, bí né mé breèd beè meèn wa?» Bɔ yeé fɔ́n ŋene aá, bɔ ye bú a: «Beè beèh né breèd tîn mé ŋgò fà.»

³⁹ Jomo sâ ye bú a: «Bí júee bɔ nùàr a, dèn ndé gí doó te nyurè, bɔ dèn bilí mògò mògò ma.» ⁴⁰ Bò nùàr den nde doó ndɔ, bɔ mògò déi mé nùàr teèn yuií, bɔ déi yulà títîn. ⁴¹ Bɔ yeé den gi aá, Yeésò weh breèd tîn mé ŋgò fà doô, à ke njií njolo ké te vulúu, à dua Càŋ teèn, à kɔlé haá njií breèd mé bɔ mbòŋ, te bɔ geé haá bele bɔ nùàr. À geé yɔŋ cu bɔ ŋgò fà doô lètenè bɔ́n dɔ́ŋ ndɔ. ⁴² Nùàr dɔ́ŋ yieé fulu gi; ⁴³ ndilí le, breèd mene, ŋgò mene. Bò mbòŋ ŋuaán bilí, yuú sɔgú yulà cùb fà.

⁴⁴ Sâ lètenè bɔ nùàr mé lé naâ yieé dɔ́ŋ, bɔ kula weh cegé né bɔ siíb kám tîn.

Felè nòmò gɔ́

(Matíô 14:22-23; Jân 6:15-21)

⁴⁵ Dèn sɔ ŋgwéh, Yeésò kou yí njií bɔ mbòŋ seèn lè kɔme, te bɔ sela kela toò, bɔ nde kela den bú yí Becai-da; à le ŋgɔgò dé seèn ká jomo, te à sɔm gi bɔ nùàr.

⁴⁶ Bò nùàr yeé yuo gi aá, à ŋaá nde dé seèn ké te tòre bèh Càŋ duaà. ⁴⁷ Cibí yili lɔ bú ké teèn. Sâ bɔ mbòŋ baá gi mé kɔm ké lètenè nòmò. À ká cie le lom aá mé huún. ⁴⁸ À yeé ke, bɔ bɔ fu tarè baá ké dùà kwaré, bɔ

né gèr mé nɔ́h ŋene, bɔ né mene kɔgú, kɔm ndé kòmò cú.

Nde nde, yeé baá mé be lɔm nèà, à nde ké yoòr bɔ́n ndɔ, à dé seèn gɔ nde seér felè nòmò felè nòmò, ye te nyí kela keéh bɔ. ⁴⁹ Te bɔ yeé nde ŋene njií, à baá felè nòmò gɔ ndeé ménâ, bɔ sɔm kɔŋ, ye merré déi né càŋ tándulu. ⁵⁰ Lòu sam, bɔ lé naá gi bú dɔ́ŋ ŋene laré, veéh lé naâ bɔ nɔ́h bɔ́ ndɔ. Tètèi sam, ye bú a: «Bí siè temé, né mè; bí té vèh.» ⁵¹ À ŋaá yila nde yí te kɔme yoòr bɔ́n; fu hèllè pɔŋ ndɔ. Geí su njií bɔ mbòŋ doó. ⁵² Lòu sam, bɔ lè né mé temé macùr; fém mé Yeésò lé naâ mé breèd bɔ́ doô, bɔ lé ŋgwé kòmò ná ŋgwèh.

Bò beèn bɔ te tàbè Jenesarété

(Matíô 14:34-36)

⁵³ Bɔ nde sela yuo kela tub kèb yágà. Bɔ wa te tàbè Jenesarété, bɔ colo lɔ kɔm sònò nòmò. ⁵⁴ Bɔ yeé suaga die aá doó, bɔ nùàr ŋene kɔ cu Yeésò, ⁵⁵ bɔ durá nde bɔ nùàr te tàbè sâ dɔ́ŋ tueé bele. Bò nùàr yeé ŋgweé aá ménâ, bɔ jɔgɔ wa belè mé bɔ beèn bɔ te tèb-e. Bèh mé Yeésò né teèn dɔ́ŋ, ⁵⁶ né mene te lɔ́ maàn, né mene te lɔ́ koô, né mene kè kèbè dɔ́ŋ, bɔ né mé bɔ beèn bɔ teèn jɔgú ndeé, bɔ né bɔ ké mbartɔgò jɔgú njií, bɔ né bú bɔŋ, ye bú a: «Mɔ bɔ beèn bɔ kema weh cegé mene lélán sòn cògò yeè, bɔ nde né taré.» Bò mé lé naá belè kema dɔ́ŋ lé naá gi taré yuo ndɔ.

Tòu bɔ jògò bɔ

(Matíô 15:1-9)

7 Bò *Farisièn mé bɔ *njií-sòu déi yuoô ké Jerusalem, bɔ bilí ndeé ká kwarè Yeésò. ² Waà ká toò, bɔ ŋene, ye bɔ mbòŋ seèn déi né yáb yieé, bɔ be faá tabó né tueé nɔ yàgà ŋgwéh.

³ Sâ bɔ Farisièn mé bɔ *Júf déi né yeé dé bɔ́n tabó jolo: mɔ bɔ be faá tabó né tueé nɔ yàgà ŋgwéh, bɔ yáb yíe bèh. ⁴ Mɔ bɔ cuù baá tan, kɔ bɔ yaga kellé gi aá yo, bɔ yieé ye yáb. Bɔ né cu tòu hihiné faá tabó tueé nè nɔ jolo ndɔ: gèh dé mé bɔ yaga yeé nɔ́h mé nɔ́h, né mene bɔ ŋgàb, né mene bɔgɔ, né mene sɔ́, né mene ndagá, bɔ né gi jolo.

⁵ Bò Farisièn mé bɔ njií-sòu hèllè yeé nde ŋene njií bɔ mbòŋ Yeésò né tabó ménâ kwaá, bɔ bie njií baá-re Yeésò ndɔ, ye bú a: «Bɔ́ né naàn mé bɔ mbòŋ yeè tabó bèlè ŋgwéh, bɔ né yáb mé be yilí yieé wa?» ⁶ ††Yeésò deèn ndɔ, ye bú a: «Esáyà lɔ jueè bɔ́n, ye bí né bɔ sòn fà bɔ! À yeé baá sòn-Càŋ tueé, à nyagá kwaá te mvù ménâ ndɔ, ye: Càŋ ye:

Bò nùà hèn nyí seén kuú den né mé par sòn mbaá, temé bɔ́n né bèh hiîn.

⁷ Den né faá bɔ né nyí dua nɔ, sâ né dé lòu; bɔ kwaá lɔ́ né tòu nyí, bɔ feh seér tòu bɔ tele bɔ́n.»

† 6:34 Nomb. 27:17; 1 Rois 22:17; 2 Chr. 18:16; Ese. 34:5; Mat. 9:36

†† 7:6-7 Es. 29:13

⁸ Yeésò den cuù, ye b́ a: «Wanḡḡḡ bí né tòu Càḡ kwaá lḡ, bí feh seér tòu b̀ tele bìi nḡ.»

⁹ Yeésò den cuù baá-re, ye b́ a: «Dé tòu Càḡ, bí né lom bú doó si njií kḡ dé gècèn, te bí bele nyegé tòu bìi. ¹⁰ †Sâ Músi né gi tueé ye: Léb toò tele mé meí yeé, wò ḡḡweé sòn bḡḡn. À né cu tueé, ye nuaá mé duagá tele, wa né meí wa, bú a, kú táre lè teèn ḡḡwán. ¹¹ Mé njéh mene, bí ménâ fèh bèh. Bí den seér cu né ye: Mḡ nuaré déi tueé njií mé tele, wa mé meí wa, ye bú a: nyí sé la naâ wò gam; njèh cén, baá gi *sèmè, (sâ tueé né ye: baá gi dé Càḡ), ¹² à né mene mḡn tueé seér, bḡḡ né naàn mé bí ye né бага wa? ḡḡḡweéh sâ bí ye bú a: Té tele mbaá gám kú cú mà. ¹³ ḡḡḡweéh bí sâ bḡḡ ḡḡllé né ḡḡḡ Càḡ, te bí feh keéh tòu lḡ bìi wa? Bí né ménâ bḡḡ, bí né cu mé b̀ tòu ḡḡḡn ménâ feh ndeé den.»

B̀ njií mé bḡḡ yili yeé nùàr

(Matíò 15:10-20)

¹⁴ Jomo sâ Yeésò yilá bilí b̀ nùàr ndḡ, ye b́ a: «Bí dḡḡḡ, bí ndḡḡḡ gí tie, te bí ḡḡweé. ¹⁵ Mè tueé bí, njií mé yuo yeé kèb cieè, yila seér lè nùàr lòu, bú kḡ b́ yilí bèh. Né seér dé mé yuo né ké lè te temê bḡḡ yili né nùàr kḡ. [¹⁶ Nuaá né mé tie, bú a, ḡḡḡwé nyégé ḡḡḡr hèn bagasé. »]

¹⁷ Yeésò yeé kwaá lḡ aá b̀ nùàr, à baá ké gwò, b̀ mb̀ḡḡ seèn bie bú kàn sâ ndḡ. ¹⁸ À ye b́ a: «Mé bí mene, bí ḡḡḡwé kòmò ḡḡḡwéh ndḡ wa? Bí nées kḡ ḡḡwéh ye: njií mé yuo yeé kèb cieè, yila lè nùàr lòu, bú kḡ b́ yilí ḡḡḡwéh wa? ¹⁹ Lòu sam, dé sâ temé kèma bèh, bele lom né tḡḡ, yuo kela nde ké cie.» Mé kàn hèn, sâ Yeésò tueé lḡḡ baá kèn, ye yáb dḡḡḡ né gi dé yieè ma.

²⁰ À deén baá-re, ye b́ a: «Bí kḡ ye, njií mé yuo yeé lè nùàr bḡḡ yili seér né nùàr kḡ. ²¹ Lòu sam, m̀nò veèn dḡḡḡ jeré yuo den né te temé nùàr: sár yḡḡḡ né sâ; yíb né teèn sâ, wúlá-feh né sâ; yàgà ndeè né teèn; ²² temé te njèh nùàre kwaá njií né sâ; jélá-temé né sâ; nùàr beleè né sâ; tándabé né sâ; sà né teèn sâ; súí né sâ; hám feh ceré né teèn mé kùlù mene, ²³ dḡḡḡḡ yuo ḡḡḡ né te temé, b́ nùàr bḡḡ yili yeé kḡ.»

Ma kìn mé lé naâ temé yoòr Yeésò kwaá njií

(Matíò 15:21-28)

²⁴ Jomo sâ, Yeésò yuo doó sâ ndḡ, à nde ser kwarè lḡ Tír, à yila nde lè gwà déi, ye te nuaré déi kḡ cú ye nyí waà baá. Mé njéh mene, à lèr kòmò ḡḡḡwéh.

²⁵ Dèn sḡ ḡḡḡwéh, ma déi ḡḡḡweé ḡḡḡḡ seèn, à waà, à cemmé nde doó toò seèn. Sâ ḡḡḡna seèn dé vèh lé naâ mé tándulu yoòr. ²⁶ B́ nùà njèh lé naâ nùà kìn, b́ lé ḡḡaár naâ bú ké Fenisí te tàbè Sirí. À yeé cemmé nde aá doó, ye Yeésò a: «Kúkùr yeé, ndé kwḡḡḡ sḡm yeé huaán nyí càḡ yoòr teèn.» ²⁷ Yeésò den seér, ye bú a:

«Kwá mè jḡḡḡ koó lḡḡḡ b̀ huaán lḡ ye. Mḡ b́ si njií yáb b̀ huaán mé boór, húóm ḡḡḡwéh.» ²⁸ Ma doó gwaán ndḡ, ye Yeésò a: «Né ka mḡn jég, dé koò. Á sâ, b̀ boór domó yieé yeé tò mò yâb ka b̀ huaán ndḡ.»

²⁹ Yeésò deén baá-re, ye bú a: «Mḡn, mé ḡḡḡr yeé hèn, ndé á yeé lḡ. Tándulu yuo aá ḡḡḡna yeé yoòr kèn.»

³⁰ Ma doó cu cu lḡ ndḡ. À wa, sâ ḡḡḡna baá te ndagáa cer den; càḡ bú yoòr yuo aá kèn.

Nùà tándúḡ déi taré sḡm

³¹ Jomo sâ Yeésò yuo te tàbè Tír ndḡ, à kela seér ké Sídḡḡ, à cu cu seér te lò Dèkàpòlí †† lòu, ye te nyí yuo kelà te tub Galilè. ³² B́ weh waà bú mé nuaré déi ndḡ, tie né ndúḡ, sòn né tácobó. B́ ye bú a: «Kúkùr yeé kèma njí yeé bú be yoòr teèn.» ³³ Yeésò weh nde mé bú ké bèh ndḡḡḡ-ndḡḡḡ, à fagá yí bú nyḡḡḡ beè tieè. Jomo sâ à kulu kwaá dèh te nyḡḡḡ beè, à kema njií bú te leba, ³⁴ à ke njií njolo ké te vulúu, à homo, ye nùàrè a: «Efátà.» Sâ tueé né ye: «Lélgḡḡ!» ³⁵ Tie fuḡ, leba weh yuo ter, nùà hèllè yila keéh sòn tueé ndḡ. ³⁶ Yeé baá ménâ, Yeésò luḡm b̀ nùàr, ye b́ a: «Càḡ a b́ bí tueé nuaré déi.» À né mene b́ dé luḡḡm luḡm, b́ né dé tueé tueé ḡeí. ³⁷ Gèh fém dé sâ lé naâ bú ḡeí yḡḡḡ dé gècèn. B́ né lom tueé ye: «Seé seèn dḡḡḡḡ né lom seé gècèn! Né mene b̀ tándúḡ, à né b́ taré sḡm; b́ ḡḡweé cu tie, b́ tueé sòn.»

B̀ nùàr kám nèa koò

(Matíò 15:32-39)

8 Cu sâ b̀ nùàr kókoó mbaá bilí wa cuù. B́ yeé mé yáb beè sam cuú, Yeésò yilá njií b̀ mb̀ḡḡ seèn, ye b́ a: ² «Jere né mè mé b̀ nùà hèn sie: kè kú lan baá cieé tagár, béh b́ né lom kḡ; b́ mé yáb beè sam cuú ndḡ. ³ Mḡ mè yi njií bú lḡ mé lèi cùè, b́ nde né ceér dueè die le; lòu sam, b̀ déi yuoó naâ bèh dàb.» ⁴ B̀ mb̀ḡḡ ye bú a: «Béh yáb ká ya dueè hèn kwa caá nde né he, te béh koó laré bú mé njéh wa?» ⁵ Yeésò ye b́ a: «Bí beè né mé breèd meèn wa?» B́ ye bú a: «Né téhbeh.» ⁶ Yeésò ye b̀ nùàr a: «Bí dèn ndé gí doó.» Jomo sâ à weh breèd téhbeh doó, à vra Càḡ teèn, à kolé haá njií b̀ mb̀ḡḡ, te b́ ḡeé haá b̀ nùàr. B́ ḡeé haá gi b́ ndḡ. ⁷ B́ lé naá cuù mé ḡḡḡ déi tetegér mán beè teèn. Yeésò weh, à dua Càḡ teèn, ye b̀ mb̀ḡḡ a: «Gè há cú b́.» B́ ḡeé haá gi b́ ndḡ. ⁸ B́ yieé fulu gi; ndilí le. B̀ mb̀ḡḡ ḡḡaán bilí, yuú sḡḡḡ téhbeh.

⁹ B̀ḡḡ mé lé yieé naâ yáb sâ dḡḡḡ lé naâ kám nèa. ¹⁰ B́ yeé yieé gi aá, Yeésò yi njií ye b́, à nde dé seèn kḡm yilá. B́ b̀ mb̀ḡḡ fḡḡn gò, b́ nde te tàbè Dalemanúta.

† 7:10 Ex. 20:12; 21:17; Léu. 20:9; Deut. 5:16

†† Lò Dèkàpòlí jue né lò mé lḡ né teèn yulá.

Fém beè Yeésò bieê

(Matíô 16:1-4)

¹¹ †Bò *Farisiên waà ndò, b́ duwóm Yeésò sòn fòñ, te b́ sie bú teèn. B́ ye bú a: «Jògò b́ ke fém déi mé feh keéh né ye wò b́wó né seé mé terreb Càn ye.» ¹² ††Homo yóyó Yeésò dé tueê, à den cuù ye bú a: «B́wó né naàn mé b́ cafanê b́ ye: kò b́ ñene fém wa? Mè né tueé ye bí a, ndóg b́ ñéné ndé cú!» ¹³ Jomo sâ à fón gò seèn, à yila cu kòme, à sela nde tub kèb yágà.

Kulu b́ *Farisiên mé kulu mgbè *Heròde

(Matíô 16:5-12)

¹⁴ Sâ b́ mb̀n̄ lè naâ breêd nyen ló; lè kòm lè gi cegé naâ breêd cén. ¹⁵ †Yeésò yeé baá b́ luóm, b́ munó seér cí. Sâ à lé ye bú a: «B́ b̀n̄ feh bìi mé kulu b́ Farisiên, bí b̀n̄ feh mé kulu Heròde.» ¹⁶ B́ mb̀n̄ duwóm baá-re lètenè b̀n̄ tueé kuù, ye: «À jue né breêd mé béh mé ñjéh beè sam doô.»

¹⁷ Yeésò yeé ñene aá ménâ, ye bú a: «B́ môn tueé den né dé kei, ye: mè jue né breêd mé bí mé ñjéh beè sam doô wa? Hên bí née ka ñjéh ñgwé kòmò ñgwéeh ye wa? Feh bìi née ka ter ndegé den á? ¹⁸ ††B́ né gi mé njolo; dé ñenê sam wa? Bí né gi mé tie; dé ñgwéè sam ndò wa? Bí m̀n̄ kó cú, ¹⁹ ye mè lé naâ breêd t̄n̄ kólé, koó b́ ǹàr kám t̄n̄ mà. B́ s̄ḡ ndilí yâb mé bí lé j̄ḡ s̄wóm naâ doô lé naâ meèn?» B́ ye bú a: «Lé naâ yulà cùb̀ fà.» ²⁰ À den cuù, ye bú a: «Mè yeé kólé cu aá breêd téhbeh, te koó ǹàr kám nèà, s̄ḡ ndilí yâb lé naá cuù meèn ndò wa?» B́ ye bú a: «Téhbeh ndò.» ²¹ À deén baá-re ye bú a: «Wa mene hên, bí née ñgwé kòmò ñgwéeh ye wa?»

Tácugó déi ké Becaida

²² Wa ké Becaida, b́ ǹàr weh wa cuù mé tácugó déi toò seèn, b́ ye bú a: «Kúkùr yeè, kè mà ñjé yeè bú be yoòr teèn.» ²³ Yeésò sie weh tácugó doô be, weh nde mé bú ké jomo ló. Wa ké teèn, à kulu kwaá bú dèh njolò, à kema bú mé be, ye bú a: «Wò baá ñjeré déi ñené wa?» ²⁴ Tácugó s̄m ñjii njolo ter, ye bú a: «Mè baá b́ ǹàr ñené; b́ den né faá tóu n̄. Ñjéh cén, b́ ḡ seér né lò.» ²⁵ Yeésò kema ñjii cu bú be njolò. Kènê tácugó ke ñjege ñjii lom aá ké toò seèn, à taré yuo, à ñene ñagá gi ñjéh d̄w̄n̄ ndò. ²⁶ Yeésò ye bú a: «Ndé lòm á l̄ yeè, té lètenè ló kélá cú.»

Ngòr Piêr felè Yeésò

(Matíô 16:13-20; Lùk 9:18-21)

²⁷ Jomo sâ Yeésò b́ b́ mb̀n̄ seèn fón gò, b́ nde ser te b́ ló déi te tàbè Sesarê Filíp. B́ yeé baá ceér dueè, à bie ye bú a: «B́ ǹàr ye mè né nei wa?» ²⁸ ††B́ ye bú

a: «B́ déi ye wò né Jân Bàptís, b́ déi ye wò né *Elí, b́ déi ye wò né *sòn-Càn cén déi.» ²⁹ ††Ye bú a: «Á bí n̄, bí ye mè né nei wa?» Piêr ye bú a: «Wò né *Nùà C̄n̄.» ³⁰ Yeésò luóm b́ ndò, ye bú a: «Càn a b́ bí tueé nuaré déi ménâ.»

Ngòr felè cio Yeésò

(Matíô 16:21-28; Lùk 9:22-27)

³¹ Jomo sâ à yila b́ mb̀n̄ seèn ñjéh feèh ndò, ye bú a: «Kò *Huaán Nùàr nde dà m̀ b́ gèr ñené laré. B́ kokoò b́ ló, b́ b́ *ñgàn sèmè dé kokoò mé b́ *ñjì-sóu d̄w̄n̄ nde gi né bú ñḡw̄n̄, te b́ wula s̄m bú. Lè cieé tagáre à nde cu né lè cio komo yuo ndò.» ³² À lé bú dé sâ tueé ñagá loóm naâ bèsónè. Piêr yeé nde ñgwéè ñjii ménâ, à weh nde mé bú ké bèh nd̄n̄-nd̄n̄, à yila bú teèn ndeè. ³³ Yeésò bele seér ndò, ke ñjii b́ mb̀n̄ seèn, pam Piêr, ye bú a: «Máb *Sàtàn, cú yo n̄w̄n̄! Wò faá Càn n̄ m̀n̄ ñgwéeh, wò munó seér né faá b́ ǹàr n̄.»

³⁴ ††À yilá ñjii b́ ǹàr mé b́ mb̀n̄ seèn ndò, ye bú a: «Nuaá mé ye nyí gwaán né jomo mò beleè d̄w̄n̄, kò à ñḡn̄ feh seèn, à nde mbin weh tóu gèr seèn, à bele mè, sâ ye. ³⁵ †Mè tueé bí: nuaá mé gwaán né ỳn̄ seèn mé feh seèn yili s̄m, nde né bú leér ló. Nuaá mé né dé seèn cio felè mò ñḡw̄n̄ seér, né mé Njagà Bagaà beè kuú, nde né ỳn̄ seèn yili s̄m. ³⁶ Ñjii mé gam nde né nuaá mé né ñjéh ká lè w̄n̄e d̄w̄n̄ kwa laré te ỳn̄ seèn leér le teèn, né kei wa? ³⁷ Ñjii mé ǹàr nde né ỳn̄ seèn mé ñjéh ñaá s̄m né teèn wa? Ndóg teèn sam.»

³⁸ «Sâ lètenè b́ cafanê b́ mé né veèn b́wó, mé temé yoòr Càn kwá ñjii cú, m̄ nuaré déi né mè teèn yaán, à né ngòr mò yaán, lòu mé mè Huaán Nùàr cuù nde né teèn, mè *sum waà nde né lètenè b́ cili Càn, mé terreb Tele mò yoòr, lòu sâ mè nde né ǹà hèllè yaán s̄m ndò.»

9 Yeésò den cuù, ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, mé bí nde d̄w̄n̄ kuú gií, sâ *Lò Càn mé terreb seèn mene ñené yuo kelà baá cie, b́ déi lètenè bìi hên ñene mé njolo.»

Yeésò bèh yo kweéh seêr

(Matíô 17:1-13; Lùk 9:28-36)

² ††Yeé kela baá cieé ténjén, mé téhbeh Yeésò weh Piêr b́ Jâk mé Jân, b́ b́ ñaá nde ké felè tòr mé huún b̀n̄. Wa ké teèn, Yeésò kweéh seér yo njolò b̀n̄. ³ B́ cògò yoòr seèn ña seér b́ dé wuwulê, wula ñuerré seér dé ñuerré, gèh wulâ dé sâ ká doó d̄w̄n̄, nuaá mé nde né bú b́wó komo teèn sam. ⁴ B́ nuaré déi kar yuo kelà toò b̀n̄ ndò. Lé naâ *Elí b́ Músi. B́ b́ Yeésò né sòn tueé den. ⁵ Piêr ye Yeésò a: «Nùà fèh-ñjéh, kwá béh den le kò hên, béh sie pàgà tagár, dé yeè cén, dé

† 8:11 Mat. 12:38; Lùk 11:16 †† 8:12 Mat. 12:39; Lùk 11:29
‡ 8:15 Lùk 12:1 †† 8:18 Jér. 5:21; Ese. 12:2; Mk. 4:12 †† 8:28 Mk. 6:14-15; Lùk 9:7-8

††† 8:29 Jân 6:68-69 ††† 8:34 Mat. 10:38; Lùk 14:27 § 8:35 Mat. 10:39; Lùk 17:33; Jân 12:25 §† 9:2-7 2 Pi. 1:17-18

Músi cén, dé Elí cén ndɔ.»⁶ Sâ Piêr tueé nderré weh né mbaá, veéh né bɔ̀ njèh bɔ̀ɔ̀.

⁷ †Jomo sâ bègè déi suagà ter, ka sie bɔ̀ beè. Hueh déi né yí lètenè-bò ngulí den, ye: «Hên né Huaán yíé-temé mò; bí ngwé gí sòn seèn.»⁸ Bò mbònj yeé ke cu, bɔ̀ nuaré déi teèn jéné cú, le lom aá Yeésò.

⁹ Bɔ̀ yeé baá ké te tòre suagá cuû, Yeésò luóm bɔ̀, ye bɔ̀ a: «Càn a bɔ̀ bí tueé nuaré déi njií mé bí nènè naâ hên. Bí kwá ló lè bìi, kɔ̀ lòu mé *Huaán Nùàr komo yuo aá lè cio, sâ ye.»¹⁰ Bɔ̀ ngweé sòn seèn ndɔ. Mé njéh mene, bɔ̀ né lètenè bɔ̀n bieé kuú, ye: «À ye nyí nde né te cio komo yuo; sâ ye naàn?»

¹¹ ††Jomo sâ bɔ̀ ye bú a: «Bò *njií-sòu tueé né dé kei, ye Elí wa lɔ̀gú ndeè né kɔ̀ mé Nùà Cònj wa?»¹² Ye bɔ̀ a: «Né bòn! Elí ndeè né kɔ̀ waá lɔ̀gú, te à sie nyegé cu bɔ̀ njèh dɔ̀nj. Á, dé mé bɔ̀ nyagá kwaá né te mvù Cànje, ye né môn, Huaán Nùàr nde né gèr kókoó jéné, wa bɔ̀ nde né bú seb ndɔ kɔ̀?»¹³ Mé njéh mene, mè tueé bí, Elí lé naá gii waá, bɔ̀ nùàr bú sie seér cu faá bɔ̀ gwaán nê nɔ. Ngweéh sâ né faá bɔ̀ lɔ̀ naâ felè seèn te mvù Cànje nyagá kwaá mà.»

Huaán déi mé càn tándulu yoòr

(Matiô 17:14-21; Lùk 9:37-43a)

¹⁴ Bɔ̀ wa ké kwarè bɔ̀ mbònj seèn déi, bɔ̀ jéne cili nùàr né kwarè bɔ̀n kaán den. Bɔ̀ bɔ̀ *njií-sòu né njèh saán den ndɔ.¹⁵ Bò nùàr yeé nde jéne njií Yeésò mân, geí yɔ̀gɔ̀ bɔ̀ mbaá. Bɔ̀ sɔ̀m doò, bɔ̀ nde bú kwa weh ndɔ.¹⁶ Á ye bɔ̀ mbònj seèn a: «Bí bɔ̀ njií-sòu saán den né kei wa?»¹⁷ Nuaré déi deèn yí lètenè bɔ̀ nùàr, ye bú a: «Nùà fèh-njèh, mè la weh ndeè naâ wò mé huaán mò; à né mé càn yoòr, né bú sòn sie huné.¹⁸ Mɔ̀ baá bú njaâ, né yeé bú doó jɔ̀gɔ̀ si, fuú né bú sònò yuo, à né nyie yieé, à né nab ndɔ. Mè la naâ bɔ̀ mbònj yeè dua, te bɔ̀ kwɔ̀gɔ̀ sɔ̀m bú, né bɔ̀ taré yɔ̀gɔ̀.»

¹⁹ Yeésò deèn ndɔ, ye bú a: «Jue ka bí bɔ̀ dúagá-tie bɔ̀! Hên béh bí née cu-re heèh wa? Mè bí seɲ den cu nde né heèh ndɔ wa? Wèh ndê mé huaán sâ kán.»²⁰ Bɔ̀ weh ndeè mé huaán ká yoòr seèn ndɔ. Càn doò yeé nde jéne njií Yeésò mân, à jilí komo si huaán hèllè doó mé terre. Huaán né mé fuú sònò teré seér.²¹ Yeésò ye tele a: «Lé bú mân bɔ̀ duóɔ̀m naâ heèh wa?» Tele ye bú a: «Lé naâ sâ à née huaán maàn ye.²² Né yeé bú tuar jɔ̀gɔ̀ si, jɔ̀gɔ̀ si cu bú dùà, ye te nyí wula bú. Mɔ̀ wò nde né bɔ̀ komo, kɔ̀ yeè béh jere, wò gam béh teèn.»²³ Yeésò deèn ndɔ, ye bú a: «Wò ye: mɔ̀ mè nde né bɔ̀ komo sé wa? Mɔ̀ nùàr né temé cén yoòr Càn kwaá njií, dɔ̀nj nde gi né bɔ̀ komo.»²⁴ Tele huaân doò lɔ̀gɔ̀ njií ké ter ndɔ, ye bú a: «Mè né gi temé kwaá njií dág. Njèh cén, mè dɔ̀nj kwá kòmò bèh; gàm yeè mè teèn.»

²⁵ Yeésò yeé jéne bɔ̀ nùàr baá ká yoòr bɔ̀n kem ndeè, à pam njií càn hèllè ndɔ, ye bú a: «Wò tándulu

mé né nùàr sòn mé tie duagá hên, mè jue né wò, yùò kélà lè huaán hên nɔ̀nj. Càn a bɔ̀ wò yila ngweé cu teèn.»²⁶ Càn doò sɔ̀m kén ndɔ, jilí komo si huaán hèllè doó mé terre, yuo kela sa. Huaán doò den lom faá komó nɔ. Bò nùàr lé naá gii tueé ye: à kuú né lòu.

²⁷ Yeé baá ménâ, Yeésò sie sɔ̀m bú ter, à yuo njebá ndɔ.

²⁸ Yeésò bɔ̀ bɔ̀ mbònj seèn yeé baá ké gwò lélán bɔ̀n, bɔ̀ ye bú a: «La bɔ̀ naâ naàn mé béh bú kwɔ̀gɔ̀ kòmò ngwéh wa?»²⁹ Yeésò ye bú a: «Gèh càn bú sâ, kɔ̀ bɔ̀ né lom Càn dua, bɔ̀ kwɔ̀gɔ̀ ye bú.»

Ngòr felè cio Yeésò dé mbelèm fà

(Matiô 17:22-23; Lùk 9:43b-45)

³⁰ Bɔ̀ yuo doó sâ. Bɔ̀ yeé baá te tàbè Galilè kelá, Yeésò gwàn cú mé bɔ̀ nùàr kɔ̀ bèh mé à né teèn.³¹ Lòu sam, à lé naâ bɔ̀ mbònj seèn njèh feh, ye bú a: «*Huaán Nùàr nde né beè bɔ̀ nùàr yilá, bɔ̀ wula sɔ̀m bú. Mɔ̀ bɔ̀ wula sɔ̀m aá bú, te cieé tagáre à nde cuù né lè cio komo yuo.»³² Mé njéh mene, bɔ̀ mbònj lé ngwé kòmò ná ngwéh. Bɔ̀ mé Yeésò bíé njií ngwéh ndɔ, veéh lé naâ bɔ̀ sie yɔ̀gɔ̀.

Dé koò lètenè bɔ̀ mbeí

(Matiô 18:1-5; Lùk 9:46-48)

³³ Bɔ̀ wa ké Kapernahûm. Bɔ̀ yeé baá ké gwò, Yeésò bie njií mé bɔ̀ mbònj, ye bú a: «Bí la ceceér saán gɔ̀ naâ kei wa?»³⁴ †Bɔ̀ sòn kòmò ngwéh. Sâ ceér dueè bɔ̀ la naâ saán gɔ̀ ye: «Dé koò lètenè beèh né nei wa?»³⁵ ††Yeé baá ménâ, Yeésò den nde doó ndɔ, à yilá njií bɔ̀ mbònj dé yulà cùòb fà doò, ye bú a: «Nuaá mé gwaán né feh lètenè bɔ̀ mbeí deèn, bú a: dèn sér ka bɔ̀ mbeí dɔ̀nj kɔ̀, à nja seér kwer bɔ̀n dɔ̀nj ndɔ.»³⁶ Jomo sâ à weh njebá kwaá huaán déi ká toò bɔ̀n, à kumó weh bú, ye bú a: ³⁷ ††«Nuaá mé né huaán déi faá bú hên nɔ sie nyegé, mɔ̀ à bú sie nyegé né felè mò, sâ à sie nyegé né mè. Nuaá mé né mè sie nyegé, mè mé huún siè nyégé lòm ngwéh, né bêh Tele mò mé lé temà naâ mè, fà dɔ̀nj.»

Mɔ̀ nuaré déi béh bònò ngwéh, sâ à né jomo beèh

(Lùk 9:49-50)

³⁸ Jân deèn ndɔ, ye Yeésò a: «Nùà fèh-njèh, béh la naâ nuaré déi jéné, à lè bɔ̀nj beèh sam, à né bɔ̀ tándulu kwɔ̀gɔ̀, à bɔ̀ kwɔ̀gɔ̀ den né mé yilí yeé; béh la naâ bú yíin.»³⁹ Yeésò ye bú a: «Bí té bú yín. Mɔ̀ nùàr né fém mé yilí mò bɔ̀, sâ à yilí mò kɔ̀ bɔ̀ béh ndé ngwéh.⁴⁰ ††Mɔ̀ nùàr béh bònò ngwéh, sâ à né jomo beèh.⁴¹ †††Mè né tueé ye bí a, nuaá mé kwe haá cegé mene bí lélán nòmò, ye bí né bɔ̀ nùàr *Kristò dɔ̀nj, nùà sâ nde né sàgà kwa.»

† 9:34 Lùk 22:24 †† 9:35 Mat. 20:26-27; 23:11; Mk. 10:43-44; Lùk 22:26 †† 9:37 Mat. 10:40; Lùk 10:16; Jân 13:20 ††† 9:40 Mat. 12:30; Lùk 11:23 ††† 9:41 Mat. 10:42

Be cɔ tená sɔ̀m

(Matíô 18:6-9; Lúk 17:1-2)

⁴² «Bò huaán tetɔ̀r mé né temé yoòr mò kwaá njií hên, nuaá mé dɔr njií cén déi lè veène, nde né mé gèr kwaré. Sâ nùà hèllè ye, mé sòn gèr hèllè bɔ wèh ndé mé nyí ké sòn nòmò koò, bɔ jɔ̀gɔ̀ kàgà kwá nyí nyèn tu-agaà, bɔ vela si njií kɔ nyí dùà.

⁴³ †«Mɔ be yeè wò te veèn dɔr yíí né kɔ̀, sâ cò téná sòm bú lòù. Huɔm kela né yòh mé be cén kwaà; wanɔ̀wɔ̀ mɔ wò né mé be fà seɲ den, gùm yeè dɔ̀wɔ̀ nde né tuar te we tarê die yila. [⁴⁴ Ké doó sâ, bí bɔ̀ nɲu nde né cu dɔ̀wɔ̀ jueé den; we teèn nyímé bèh ndɔ̀.]

⁴⁵ «Mɔ gule yeè wò te veèn dɔr yíí né kɔ̀, sâ téná sòm bú tenà. Huɔm kela né yòh mé gule cén kwaà; wanɔ̀wɔ̀ mɔ wò né mé gule fà seɲ den, bɔ̀ nde né gùm yeè dɔ̀wɔ̀ tuar si njií. [⁴⁶ Ké doó sâ, bí bɔ̀ nɲu nde né cu dɔ̀wɔ̀ jueé den; we teèn nyímé bèh ndɔ̀.]

⁴⁷ †«Mɔ njolo yeè wò te veèn dɔr yíí né kɔ̀, lùàgà sòm bú luagà. Huɔm kela né *Lò Càh mé njolo cén yilá, wanɔ̀wɔ̀ mɔ wò né mé njolo fà seɲ den, bɔ̀ nde né gùm yeè dɔ̀wɔ̀ tuar si njií. ⁴⁸ †Ké doó sâ, bí bɔ̀ nɲu nde né cu dɔ̀wɔ̀ jueé den; we teèn nyímé bèh ndɔ̀. ⁴⁹ Bɔ̀ nde né nùàr dɔ̀wɔ̀ mé we temá, bɔ̀ waá túóm teèn.

⁵⁰ †«Túóm né njèh bagaà. Á, mɔ túóm cuaré baá, bɔ̀ bú bɔ̀ nɲulí cu nde né naàn wa? Bí dèn beè bɔ̀ nùàr faá túóm nɔ, bí dèn dèn cu dɔ̀wɔ̀ mé sòn cèn.»

Ndéb felè véh sɔ̀m

(Matíô 19:1-12; Lúk 16:18)

10 Yeésò yuo doó sâ, à nde te tàbè Judê, à nde sela yuo kela Jurdên kèb yágà ndɔ̀. Cìlì nùàr bilí wa cuù nɲún, à yila cu bɔ̀ njèh faá bèh jomò nɔ feèh.

² Sâ bɔ̀ *Farisièn déi né doó teèn, bɔ̀ nɲoró ndeè Yeésò sòn felá, bɔ̀ ye bú a: «*Sóú beèh né yeé jolo mé nùàr sɔ̀m véh wa?» ³ Yeésò ye bú a: «Músi lɔ ye bí a naàn wa?» ⁴ †Bɔ̀ ye bú a: «À lɔ ye: mɔ nùàr nde aá véh sɔ̀m, bú a: nyàgà há bú mvù beè, à sɔ̀m ye bú ma.»

⁵ Yeésò deén baá-re ndɔ̀, ye bú a: «Músi lɔ ménâ jue kuú naâ felè dúágá-tie bi; ⁶ †wanɔ̀wɔ̀ ké bèh duɔ̀m, Càh yeé si gi aá wɔ̀h, à lé naâ nùàr meé, dé siíb cén, dé véh cén. ⁷ †Né dé cì mé nùàr nde né tele mé meí si lɔ̀, à nde kwa veèh, ⁸ bɔ̀ bú den te bɔ̀ fà dɔ̀wɔ̀ nɲa lom cén. Sâ tueé né ye: kènê bɔ̀ fà sam cuú, bɔ̀ baá seér njèh cén. ⁹ Mɔ né mân, njií mé Càh nyɔ̀gɔ̀ bilí gi aá, ndɔ̀g nùàr a, té gè sòm.»

¹⁰ Bɔ̀ yeé baá ké gwò, bɔ̀ mbòh bie cu bú njèh teèn. ¹¹ †Á ye bú a: «Nuaá mé sɔ̀m véh, jɔ̀gɔ̀ cu déi ká jomo, cum aá gwòm beè veèh kèn, à sâ kuú né yàgà. ¹² Ma

mé yuo gwà siíb, nde cu déi jɔ̀gɔ̀ dɔ̀wɔ̀, kuú taré né yàgà ndɔ̀.»

Bò huaán tetɔ̀r kulú

(Matíô 19:13-15; Lúk 18:15-17)

¹³ Bɔ̀ nùàr né mé bɔ̀ huaán tetɔ̀r ká yoòr Yeésò weh ndeè, te à kema njií bɔ̀ be yoòr. Bɔ̀ mbòh nde seér cu dé bɔ̀wɔ̀ dé ndeè. ¹⁴ Yeésò yeé nde njene njií ménâ, à deèn ndɔ̀, ye bú a: «Bí kwá bɔ̀ huaán ndeè ká yoòr mò, bí té bɔ̀ yín. Bí kɔ̀ ye, *Lò Càh né dé bɔ̀wɔ̀ mé den né faá bɔ̀ nɔ. ¹⁵ †Mè né tueé ye bí a, nuaá mé Lò Càh mé temé seèn mene faá huaán maàn nɔ wèh nɲwéh dɔ̀wɔ̀, teèn yilá ndé nɲwéh.» ¹⁶ Jomo sâ à kumó bilí bɔ̀ beè seèn, à ba bɔ̀ be felè, à kulú bɔ̀ ndɔ̀.

Dèbbè nùà lieé déi

(Matíô 19:16-30; Lúk 18:18-30)

¹⁷ Yeésò yeé baá mé gò, nuaré déi dula waà, cemmé nde toò seèn, ye bú a: «Nùà fèh-njèh dé bagaà né wò. Hên, mè bɔ̀wɔ̀ nde né naàn, te mè kwa ye yòh dé tètàgà wa?» ¹⁸ Yeésò ye bú a: «Wò mè nùà bagaà yilá né mé nɲei wa? Nùà bagaà gi cegé né Càh. ¹⁹ †Wò né gi *sóú kɔ̀, ye: Té feh wúlá; té yàgà ndé; té yíb nɲúb; té nuaré déi nyeén yoòr cò kwá, té nùàr njèh beè nágá wèh; nɲwé sòn tele yeé mé meí yeè ndɔ̀.» ²⁰ Nùà doó ye bú a: «Nùà fèh-njèh, mè lé jolo duɔ̀m naâ ménâ, sâ mè née ndà ye, mè né yeé bɔ̀ dé sâ jolo gií.»

²¹ Sâ nùà hèllè né Yeésò yoòr yilá ndɔ̀. Yeésò ke njií bú, ye bú a: «Le cu née wò njèh cén ye; ndé gò sòm bɔ̀ njèh yeè, wò geé haá njií bɔ̀ saám bɔ̀ kàgàlɔ̀h sâ, te wò kwa seér nɲulú dé ké ter te vulúu. Jomo sâ wò ndeè, wò bele mè ndɔ̀.» ²² Te nùà hèllè yeé nde nɲweé njií dé sâ mân, à munó njií gi nɲulú seèn dɔ̀wɔ̀, à curú kuún, à durú yuo seér aá doó sâ lòù.

²³ Yeésò bele seér ndɔ̀, à ke njií bɔ̀ mbòh seèn, ye bú a: «Nde né taré mé bɔ̀ lilieè bɔ̀ yila *Lò Càh.» ²⁴ Bɔ̀ mbòh yeé nde nɲweé njií mân, híim su njií bɔ̀ doó. Yeésò den cuù, ye bú a: «Bò huaán mò, te Lò Càh yilá né taré. ²⁵ Nɲweéh né taré mé nɲelobà yila kela te lɔ̀h kògòtâr wa? Né ménâ mé nùà lieé ndɔ̀; te Lò Càh yilá taré kela nde né dé seèn mé dé nɲelobà.» ²⁶ Te nɲòr hên híim nyegé cu ye baá-re bɔ̀ mbòh, bɔ̀ né lètenè bɔ̀wɔ̀ bieé kuú ye: «Sâ, mɔ né mân, nuaá mé nde né yili yuo né nei?» ²⁷ Yeésò ke njií bɔ̀ ndɔ̀, ye bú a: «Taré yɔ̀gɔ̀ né bɔ̀ nùàr, beè Càh taré nɲwéh, nɲeré déi bú taré yɔ̀gɔ̀ bèh.»

²⁸ Yeé baá môn, Piêr ye bú a: «Nɲweéh béh hên vu lɔ gi aá bɔ̀ njèh beèh sâ, béh bele wò ma.» ²⁹ Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, mɔ nuaré déi vu lɔ gwà seèn wa, né bɔ̀ bei mé bɔ̀ òm seèn wa, né bɔ̀ tie seèn wa, né mene tele bɔ̀ meí, né mene nɲuna mé bɔ̀ nɲeèh seèn, mɔ à bɔ̀ vu lɔ né felè mò, à bɔ̀ vu lɔ né felè Njàgà

† 9:43 Mat. 5:30 †† 9:47 Mat. 5:29 † 9:48 Es. 66:24 †† 9:50 Mat. 5:13; Lúk 14:34-35 †† 10:4 Deut. 24:1-4; Mat. 5:31 ††† 10:6 Gen. 1:27; 5:2 ††† 10:7-8 Gen. 2:24 § 10:11-12 Mat. 5:32; 1 Kɔr. 7:10-11

§† 10:15 Mat. 18:3 §†† 10:19 Ex. 20:12-16; Deut. 5:16-20

Bagaà, ³⁰ sâ à nde cu né méménâ te mbeí yuií kwa yçgý keéh, à kwa cu nde né bô gwà o, bô òim bô bô bei o, bô tie o, bô meí o, bô huaán o, bô ñueèh o, dójŋ à nde gi né bô cafanê kwa gií, à teèn kwa bilí cu mé bònò mene. Te à ndeè loù sâ kwa bilí cu mé yòŋ tètàgà mene. ³¹ †Mè tueé bí: nùà kókoó lètenè bô ké toò bô nde gi né ké jomo kelá seér; nùà kókoó lètenè bô ké jomo bô kela seér cu ké toò.»

Ngòr felè cio Yeésò dé mbelèm tagâr

(Matíò 20:17-19; Lùk 18:31-34)

³² Kènê bô baá ceér dueè, bô baá ké Jerusalem ñaá ndeé. Yeésò né ké toò bô mbòŋ seèn kó. Bô mbòŋ né lom mé veéh dé gècèn. Bòs mé né jomo bònò veéh gi né ménâ ndo.

Yeé baá mân, Yeésò weh bô mbòŋ yulá cùbò fà doò, à tueé kwaá bô ñjií mé nde aá bú kwa ndo, ³³ ye bô a: «Hên béh bí ñaá nde baá ké Jerusalem sâ. Wa ké teèn, bô nde né *Huaán Nùàr beè bô *ŋgàŋ sèmè dé kokoò, mé bô *ñjì-sòú jçgý yí. Bô sâ bô nde né ju felè seèn tená, te bô wula bú wulá. Bô nde né bú beè bô lòu bô jçgý yí. ³⁴ Bô lòu bô nde né bú selé, bô kulu su bú dèh yoòr, bô nde né bú lobo, bô wula sòm bú ndo. Kò baá cieé tagár, à komo yuo cu ye lè cio.»

Ñjií mé Jâk bô Jâŋ lé naâ mé Yeésò dua

(Matíò 20:20-28)

³⁵ Jomo sâ bô ñunà Jebedê Jâk bô Jâŋ ndeè ye Yeésò a: «Nùà fèh-ñjèh, ñjií mé béh nde né wò dua hên, béh ye te wò gwaán ménâ.» ³⁶ Yeésò ye bô a: «Bí jue né kei wa?» ³⁷ Bô ye bú a: «Mò wò ndeè baá ké te kçgç, wèh kwá béh kwarè yeè bèh *sùsùm ndo, déi den te be gaà, déi den te be ñgoù yeè.» ³⁸ †Yeésò ye bô a: «Ñjií mé bí né bieé hên, bí kó ñgwéh, wançóŋ bí nde né ñgàb jelâ faá mè nç jçgý ñueé komo wa? Bí nde né nòmò Càn faá mè nç kou komo ndo wa?» ³⁹ Bô ye bú a: «Béh nde né bçj komo.» Ye bô a: «Né bòn, bí nde né ñgàb mò ñueé, bô nde né bí nòmò Càn faá mè nç kou ndo. Dé sâ nde gi né ménâ dág. ⁴⁰ Njèh cén, dé te be gaà mé be ñgoù mò deèn, beè mò sam. Bòs mé Càn lé nyegé kwaá naâ bèh denè sâ mé bô, kwa nde né kó.»

⁴¹ Bô mbòŋ dé yulá doò yeé nde ñgweé ñjií ménâ, temé yulá gi bô lè mé Jâk bô Jâŋ. ⁴² †Yeésò yeé ñene aá môn, à yilá ñjií bô ká toò, ye bô a: «Bí né kó ye, bô nùà né bô mgbèémgbè mé tàbè hihiné faá nùà nç weh; bô mgbèémgbè hèllè né bô lòu tuú; bô kokoò bô né bô ménâ tuú taré ndo. ⁴³ †Dé bìi, bú a, té lètenè bìi ménâ dèn. Nuaá mé gwaán né nùà koò lètenè bìi ñaà dójŋ, bú a, ñá sér nùà seè bô mbeí kó. ⁴⁴ Nuaá mé gwaán né feh lètenè bìi deèn, bú a, ñá sér kwer bô mbeí seèn dójŋ kó ndo. ⁴⁵ Mè tueé bí, *Huaán Nùàr ndé ná ñg-wèh ye te bô bçj kwaá nyí seé beè. À tètég nde seér

† 10:31 Mat. 20:16; Lùk 13:30 †† 10:38 Lùk 12:50 ‡ 10:42-43 Lùk 22:25-26 †† 10:43-44 Mat. 23:11; Mk. 9:35; Lùk 22:26

naâ ye te nyí den nùà seè bô nùàr, te nyí ña weh cio nùàr ñgún mé húòm nyí.»

Nùà tácugó déi taré sòm

(Matíò 20:29-34; Lùk 18:35-43)

⁴⁶ Bô wa ké Jerikò ndo. Yeésò bô bô mbòŋ seèn mé bô nùàr ñgún yeé baá lo sâ yuo cuú, sâ tácugó déi né te sòn ceér njèh dua den. Yilí seèn lé naâ Bartimê, ñunà Timê. ⁴⁷ À yeé baá ñgweé ye Yeésò nùà Najarêt kela né kó mân, à sòm hueh, ye: «Yeésò Njunà *Davíd, kó yeè mè jere teèn.»

⁴⁸ Bô nùàr kókoó yeé ñgweé aá ménâ, bô nde seér bú lòu, bô ye bú a: «Máb sòn yeè doó sâ.» Mé njèh mene, à kò lom né méménâ ké ter loçgý ñjií, ye: «Njunà Davíd, kó yeè mè jere teèn.»

⁴⁹ Yeésò ñjebá le ndo, ye bô yilá ñjií bú. Bô yilá baá-re bú, ye bú a: «Taré yo, wùò ter, à né wò yilá.» ⁵⁰ Nùàrè yeé nde ñgweé ñjií mân, à wa si ñjií cògò wagâ seèn doó, à lo wuo ter, à nde yoòr Yeésò. ⁵¹ Yeésò ye bú a: «Wò ye mè a: gàm nyí naàn wa?» Ye Yeésò a: «Nùà fèh-ñjèh, bô yeè te mè ñene njolo teèn.» ⁵² Yeésò ye bú a: «Wò né temé yoòr mò kwaá ñjií, wò yili yuo aá kèn. Ndé-re!» Njolo seèn kwçgç yuo doó sâ ndo, à yuo bele Yeésò.

Yeésò nde aá Jerusalem yilá

(Matíò 21:1-11; Lùk 19:28-40; Jâŋ 12:12-19)

11 Bô né ka ndeé, bô wa lè loç Betafajê bô Betanî, kwarè Jerusalem. Bô loç sâ né ké te tòre, bô yilá yeé tòr sâ tòr Olivîè. Bô yeé nde aá Betafajê yilá, Yeésò tema keéh bô mbòŋ fà déi toò, ² ye bô a: «Bí ndé lè loç toò bìi sâ. Mò bí baá teèn yilá, bí nde né huaán vuòmndeè ñené. Nuaré déi nées teèn ñá loçgý ñgwéeh ye, à né te yuií. Bí sè ndé mé njéh. ³ Mò nuaré déi ye bí a, bí ménâ bçj né dé kei wa, bí júée bú a: Nùà Dueè gwaán né bú kó, te nyí haá ñjií cuú bí kènê.»

⁴ Bô fçñ gò ndo, bô wa, bô ñene huaán vuòmndeè né te yuií coló den, à né tütúlù gwà sòn ceér mân. Bô se weh bú ndo. ⁵ Bòs mé lé naâ doó sâ yeé ñene aá ménâ, bô ye bú a: «Vuòmndeè mé bí né se sâ, bí mé njéh bçj nde né kei wa?» ⁶ Bô tueé baá-re bô faá Yeésò la tueé naâ bô nç. Bô nùà sâ kwaá lo bô ndo.

⁷ Bô weh haá ñjií Yeésò huaán vuòmndeè doò, bô né bô cògò suù bònò huaré weh, bô né bú ñgètenè teé ñjií. Yeésò ñaá den teèn ndo. ⁸ Nùàr kókoó mbaá né bô cògò bònò ceceér huaré teé ñjií, bô déi né bô cù ké ya kwa, bô né mé njéh ceceér teé ndeé ndo. ⁹ †Léh né lom gè toò mé gè jomo mene sue, ye: «Càn né duesé. Kùsèm bú a, kúlú nyégé nuaá mé ndeè né mé yilí seèn hên kulù. ¹⁰ Bògò tele beèh *Davíd mé komo waà né hên, Càn a, kúlú nyégé bú kulù. Vulú a, sén Càn seèn.»

‡ 11:9 Ps. 118:25-26

¹¹ Yeésò yila nde Jerusalem ndɔ, à kela nde ké gwà Càn koô. À yeé ke γρη gi aá b̀̀ njèh teèn δαρη, b̀̀ b̀̀ mb̀̀n seèn nde cu Betanî, sâ cu nde aá kelá.

Toú déi duagâ

(Matíô 21:18-19)

¹² Cieé ñaga b̀̀ yuo cu Betanî, sâ cùè baá Yeésò sie. ¹³ B̀̀ yéé baá beré déi, à ñene njií toú déi † né τω, à nde ké teèn, ye kɔ ñgweéh tàb né teèn wa? À wa ké teèn, à ter kwa lom lélán yùè. Lòu sam, cu tàb waâ lé née toò ye. ¹⁴ À deèn ndɔ, ye toú hèllè a: «Ndóg nuaré déi tàb yeè sònò nágá kéh ndé cú.» Sâ b̀̀ mb̀̀n né ñgweé ndɔ.

Yeésò ké *gwà Càn koô

(Matíô 21:12-17; Lùk 19:45-48; Jân 2:13-22)

¹⁵ B̀̀ wa ké Jerusalem. Yeésò yila nde yí cie gwà Càn koô. À wa, sâ b̀̀ nùàr né toón teèn τω den: b̀̀ déi né go, b̀̀ déi né ñge, b̀̀ déi né kàgàl̀̀n kwellé. À yeé nde ñene njií ménâ, à yila b̀̀ cie kwɔɔ sɔm keéh, à vela ñellé sɔm gbàgà kàgàl̀̀n mé kwɔɔ b̀̀ gò-vɔɔ b̀̀ mene. ¹⁶ À gwàn cú dé nuaré déi jɔɔ kela mé njeré déi bèh sâ. ¹⁷ †Jomo sâ à yila b̀̀ njèh feèh ndɔ, ye b̀̀ a: «Ñgweéh né gi lè mvù Cànje nyagá den ye: B̀̀ yilá nde né gwà mò, gwà Càn duaà dé nùàr δαρη wa? Keí mé τω, bí weh kwaá seér aá g̀̀r ỳ̀b̀̀ bìi wa?»

¹⁸ B̀̀ *ñgàñ sèmè dé kokoô mé b̀̀ *njií-sòu yeé nde ñgweé njií ménâ, b̀̀ duóm ceér f̀̀n, te b̀̀ wula sɔm bú. Lòu sam, njií mé à lé naâ feh doô lé naâ b̀̀ nùàr yoòr yilá. B̀̀ kokoô b̀̀ lé bú veéh naâ dé cí. ¹⁹ Yeé baá liyilí Yeésò b̀̀ b̀̀ mb̀̀n seèn yuo lɔ sâ ndɔ.

Toú wá-tàb hèllè ñema yuo aá

(Matíô 21:20-22)

²⁰ Cieé ñaga b̀̀ komo yuo, b̀̀ bele cu ceér. B̀̀ yéé wa baá bèh sâ, b̀̀ ke njií toú hèllè ñema yuo aá mé jɔɔ mene. ²¹ Pièr munó ko cu njií mé lé kelà naâ, ye Yeésò a: «Nùà fèh-ñjèh, kè njií toú léllé mé wò lé duagá naâ hèn ñema yuo aá kèn.»

²² Yeésò deèn baá-re ndɔ, ye b̀̀ a: «Mè né tueé ye bí a, mɔ bí temé kwaá njií né mé Càn, ²³ †né mene tòr hèn, mɔ bí ye bú a: Ndé kòmò diè ké dùà kíè, nde né te sòn bìi τω. Mɔ bí sàñ ñgwéh, bí temé kwaá njií lom né ye njèh mân nde né τω, sâ nde né te sòn bìi τω. ²⁴ Mè bí tueé né dé cí, ye bí a: mɔ bí baá Càn njeré déi dua, bí kwaá lom ndèm, ye bí kwa gi aá kèn, sâ Càn bí haá nde né ménâ. ²⁵ †Mɔ bí nde aá Càn dua, mɔ temé né bí lè mé nuaré déi yulá, bí j̀̀g̀̀ kúlú s̀̀m g̀̀í cí ye, te Tele bìi ké te vulúu kulu sɔm gi veèn bìi lè seèn ménâ ndɔ. Jomo sâ bí dua ye bú. ²⁶ Mɔ bí veèn b̀̀ mbeí bìi doó kúlú njií ñgwéh, Càn b̀̀ veèn bìi lè seèn kúlú s̀̀m ndé ñg-wéh ndɔ.»

† B̀̀ toú sâ yilá né "figuier". †† 11:17 Es. 56:7; Jér. 7:11 † 11:23 Mat. 17:20; 1 Kɔr. 13:2 †† 11:25-26 Mat. 6:14-15

Terreb Yeésò yuoó naâ he?

(Matíô 21:23-27; Lùk 20:1-8)

²⁷ B̀̀ wa cu ké Jerusalem. Yeésò yeé baá cie gwà Càn koô gɔ den, b̀̀ *ñgàñ sèmè dé kokoô b̀̀ b̀̀ njií-sòu mé b̀̀ kokoô b̀̀ dé lɔ bílí ndeè kwarè seèn, ²⁸ b̀̀ ye bú a: «Wò b̀̀ njií hèn τω né mé gèh terrèb dé heè? Neì wò jegé naâ τω wa?» ²⁹ Yeésò ye bú a: «Mè nde né bí njeré déi bieé ndɔ: mɔ bí né tueé τω, mè se ye bí kwòm dé mò hèn. ³⁰ Bí j̀̀g̀̀ túé ke mè ye, neì lé Jân Bàptís tema njií naâ τω, ye bú a: ndé b̀̀ nùàr kou bele wa? Lé naâ Càn wa, lé naâ nùàr wa?»

³¹ B̀̀ yila mé njéh lètenè τωn fellé kuú, ye: «Hèn, mɔ béh ye bú a: Càn lé Jân temà naâ τω, à nde né tueé ye béh a: béh lé temé yoòr seèn kwá njií ná ñgwéh dé kei wa? ³² Á, mɔ béh ye bú a: b̀̀ nùàr lé bú temà naâ τω, sâ béh beè yila baá kèn.» Mé b̀̀ né ménâ tueé, sâ b̀̀ né b̀̀ nùàr veéh. Sâ beè b̀̀ nùàr Jân lé naâ *sòn-Càn dé jéjég. ³³ Yeé baá ménâ, b̀̀ ye bú a: «Béh kó ñgwéh.» Yeésò ye bú a: «Sâ mè bí nuaá mé jegé naâ mè túé ndé ñgwéh ndɔ.»

Kàn jéré-temé b̀̀ kè-ñueèh b̀̀

(Matíô 21:33-46; Lùk 20:9-19)

12 †Jomo sâ Yeésò duóm b̀̀ njèh te kàne si keéh ndɔ, ye bú a: «Nuaré déi lé kieè naâ ñueèh †† seèn. À yeé dobo gi aá yab, à kaga sie ñueèh sâ beè, à nde ke beré déi, à sio kwaá vua dé tàb dorô teèn, à sie kwaá gbàgà teèn ndɔ. Jomo sâ, à haá kwaá ñgɔɔ beè b̀̀ seé b̀̀, te b̀̀ ke nyegé den jomo, à nde dé seèn bèh gò.

² «Cu mé yab yeé baá b̀̀lé, à tema njií nùà seè seèn cén déi ké yoòr b̀̀ kè-ñueèh b̀̀ doô, ye te nyí kwa yab teèn ndɔ. ³ Nùà seè doô yeé wa ké teèn, b̀̀ cab sie bú, b̀̀ duún bú núr, b̀̀ kwɔɔ njií bú lɔ be be. ⁴ Nùà ñueèh doô tema njií cu nùà seè déi. Wa ké teèn, b̀̀ gera yí bí dé seèn felè, b̀̀ weh bú séb. ⁵ Nùà ñueèh doô tema njií cu déi ndɔ. Dé sâ, wa ké toò, b̀̀ wula sɔm bú lòu. À né cu mene b̀̀ déi ké teèn temá njií, b̀̀ né lom b̀̀ seé faá b̀̀ mbeí τωn kɔ weh. B̀̀ né b̀̀ déi lobo, b̀̀ né b̀̀ déi lòu wulá.

⁶ «Nde le cegé huaán yíé-temè seèn. Yeé baá ménâ, à tema ceré bú ndɔ, ye dé seèn b̀̀ nde né bú veéh. ⁷ Mé njéh mene, wa ké toò, b̀̀ kè-ñueèh b̀̀ hèllè ñyɔɔ sòn lètenè τωn, b̀̀ ye: Hèn né nuaá mé nde né nùà ñueèh ñaá sâ. Mɔ sam, kɔ béh wula sɔm bú lòu, te ñueèh hèn ña dé beèh. ⁸ B̀̀ cab sie bú, b̀̀ wula sɔm bú, b̀̀ tulu si njií ké luaà ñueèh.»

⁹ Yeésò den cuù, ye b̀̀ nùàr a: «Faá bèh mân, nùà ñueèh doô τω nde né naàn wee? Mè tueé bí, à nde cu né b̀̀ kè-ñueèh b̀̀ doô wulá sɔm g̀̀í ndɔ, à ñueèh kwaá lɔ cu beè b̀̀ nuaré déi. ¹⁰ ††Bí née dé mé né lè mvù

†† 12:1 Es. 5:1-2 ††† Ké ñueh sâ bí lé doboó naâ "vigne". ††† 12:10-11 Ps. 118:22-23

Càŋe nyagá den doô jáŋé ñéné ñgwéeh ye wa? Bèh sâ né tueé ye:

Taá mé bô mé-gwà bô lé naâ ké jomo komo si ñjii hên, taá dàn ña seér cu né kó.

¹¹ Sâ dɔ́ŋ né seé Nùà Dueè.

Ñgwéeh huom kela né cí mà.

Béh kéí lòm mé gècèn mene.»

¹² Bô kokoô bô lètenè bô *Júf yeé ñgwéé aá ménâ, bô kɔ ye Yeésò tueé ñjii né mé bô. Bô yila lom aá ceér fɔ́ŋ, te bô sie bú. Njèh cén, veéh né bô mé bô nùàr sie yɔ́gɔ́. Yeé baá ménâ, bô kwaá lɔ bú, bô fɔ́ŋ gò.

Làmpɔ́ŋ mgbè Ròm gwɔ́ŋm

(Matíô 22:15-22; Lùk 20:20-26)

¹³ Jomo sâ bô tema ñjii bô *Farisièn mé bô nùàr *Heròde déi ké yoòr Yeésò, te bô nde bú sòn felá, bô sie bú teèn. ¹⁴ Bô yeé wa baá, bô ye bú a: «Nùà fèh-ñjèh, béh né gècèn yeé kwaga. Bô nùàr tueé mene felé yeé naàn dɔ́ŋ, wò dé sâ táŋ bèh, wò nùàr lòu bàlè bèh ndɔ́, wò né bô nùàr ceér Càŋ mé gècèn mene feh dilí. Sâ jògò túé ke béh ye: *sòú beèh ye gwòm làmpɔ́ŋ mgbè Ròm gwɔ́ŋm wa, té gwòm wa? Béh gùgwɔ́ŋm wa, béh gwòm ndé ñgwéeh wa?»

¹⁵ Sâ Yeésò né gi leba bɔ́ŋ kó, ye bú a: «Bí mè mân tab tena né dé kei wa? Bí jògò wèh kéh ke mè kàgàlòŋ déi ye.» ¹⁶ Bô weh haá ñjii bú cén déi ndɔ́. À ye bú a: «Feh nùàr mé yilí nùàr ká teèn hên nyagá den né dé nei wa?» Bô ye bú a: «Né gi dé mgbè Ròm.» ¹⁷ À deén baá-re, ye bú a: «Sâ bô ñjii mé né dé mgbè dɔ́ŋ, bí gwòm ñjii cú mé mgbè. Bí bô dé Càŋ há ñjii cú mé Càŋ ndɔ́.» Hiim yɔ́gɔ́ cu bô.

Njèh bieè felé bɔ́ŋ mé nde cu né lè cio komo yuo

(Matíô 22:23-33; Lùk 20:27-40)

¹⁸ †Bô *Sadusièn bilí ndeé ká yoòr Yeésò. Sâ bô né yeé tueé, ye mɔ nùàr kuú baá, sâ gi aá, à lè cio kòmò yùò ndé cú.

Bô yeé waá baá, bô ye bú a: ¹⁹ ††«Nùà fèh-ñjèh, Músi lɔ naá gi ter nyagá kwaá, ye béh a: mɔ nuaré déi kuú kwaá lɔ véh mé huaán sam, òm a, sàgà cú ma kú doô, à ñar yilá cu bei ma. ²⁰ Yeé baá ménâ, nuaré déi bô bô òm lé naâ téhbeh. Bei jɔ́gɔ́ véh, à kuú kwaá lɔ véh, huaán sam. ²¹ Òm sagá weh ma kú doô, à kuú cu, huaán sam. Òm bɔ́ŋ déi sagá weh kéh cu ndɔ́. ²² Bô sagá laré bú téhbeh dɔ́ŋ, huaán sam. Jomo sâ ma hèl-lè kuú bele bô ndɔ́. ²³ Á hên, mɔ lòu sâ bô komó ndeé baá te cio komo yuo, ma hèllè ña sɔm nde né veéh dé heè wa? Ñgwéeh lètenè bɔ́ŋ téhbeh dɔ́ŋ, bô lé naá gi bú sagá laré wa?»

²⁴ Yeésò ye bú a: «Dé sâ ndugó gɔ́ né bí. Bí ñgòr Càŋ ñéné kó ñgwéeh, bí terreb Càŋ ñéné kó ñgwéeh ndɔ́. ²⁵ Bí kɔ ye, lòu mé bô komó nde né te cio komo yuo, bô siib

bô bô véh ndeé jɔ́gɔ́ kú ndé cú, bô den nde aá faá bô cili Càŋ ké te vulúu nɔ́.

²⁶ ††«Dé mé nùàr nde né te cio komo yuoò, bí ñjii mé Músi lé naâ te mvù seèn nyagá kwaá doô jáŋé kè ñgwéeh wa? À lé mân nyagá naâ te lè mè mé à nyagá né ju jili ñgembèi teèn doô, wa Càŋ ye: Nyí né Càŋ mé bô tele bi Abrahâm bô Isâk mé Jakôb né yeé dua doô ma. ²⁷ Mè tueé bí, Càŋ né Càŋ bô lèlàn bô, à Càŋ bô komó sam. Mɔ né mân, sâ bí né mé gècèn mene saáb.»

*Sòú dé koô né dé heè wa?

(Matíô 22:34-40; Lùk 10:25-28)

²⁸ †Sâ *ñjii-sòú lé naâ doó, à lé naâ ñjii mé Yeésò bô bô *Sadusièn né saán sâ ñgwéé. À yeé ñene Yeésò né bô bagasé se nyegé, à ndeé ndɔ́, ye bú a: «Sòú mé jolo kela né kó né dé heè wa?» ²⁹ ††Yeésò ye bú a: «Sòú mé jolo kela né kó né dé hên: Càŋ lé ye: Iseràlâ ñgwé, Tele beèh Càŋ Dueè né lom Nùà Dueè mé huún, sâ gi aá. ³⁰ Wò gwàn jí Càŋ Nùà Dueè mé temé yeé mene, mé càŋ yeé mene, mé mùnò yeé mene, mé terreb yeé mene dɔ́ŋ. ³¹ ††Sòú dé jomo mé bele né bú né cu dé hên: Gwàn mbeí yeé faá wò gwaán né ñgàŋ yoòr yeé nɔ́. Bô sòú fà hên, sòú déi bô jòlò yɔ́gɔ́ ñgwéeh.»

³² †††Ñjii-sòú doô deèn baá-re, ye Yeésò a: «Môn, Nùà fèh-ñjèh, wò tueé yii né teèn, à né lom Càŋ mé huún, Càŋ déi toò sam. ³³ †Nùàr a, gwàn lòm bú mé temé seèn mene, mé càŋ seèn mene, mé terreb seèn mene dɔ́ŋ, à gwàn mbeí seèn faá à gwaán né ñgàŋ yoòr seèn nɔ́. Huom kela né cí mé dà m bô *sèmè.» ³⁴ Yeésò yeé ñene à né ménâ tueé huóm, ye bú a: «Môn, wò né kwarè *Lò Càŋ, mè tueé wò.» Jomo sâ nuaré déi njolo toò seèn kàgà nyi cú, ye nyí nde né bú njeré déi bieè ndɔ́.

*Nùà Còŋ bô *Davíd

(Matíô 22:41-46; Lùk 20:41-44)

³⁵ Sâ Yeésò né njèh te *gwà Càŋ koô feh den, ye bô nùàr a: «Bô ñjii-sòú ye Nùà Còŋ né *ndùtè ndùtù Davíd mé ñgei wa? ³⁶ ††Ñgwéeh Cúcuí Ñagá lé naâ Davíd nùà njèh ceér feh, à yilá Nùà Còŋ Nùà koô seèn ma. À lé ye: Nùà Dueè ye Nùà koô nyí a:

Dèn ndé ká te be gaá nyí;
kɔ nyí komó silí ñjii gi aá bô bònò bô yeé doó,
wò dobo kwaá bô gulè.

³⁷ Hên, mɔ Davíd mé feh seèn Nùà Còŋ sâ yilá né Nùà koô seèn, sâ Nùà Còŋ né cu ndùtè ndùtù seèn wa?»

Feh beè bô *ñjii-sòú bɔ́ŋ

(Matíô 23:1-36; Lùk 20:45-47)

Ñjii mé Yeésò lé tueé gi naâ dɔ́ŋ, cili nùàr lé naá lòòm mé vɔ́gɔ́-temé dé gècèn. ³⁸ À né bô njèh feh, ye

† 12:18 Seé b. 23:8 †† 12:19 Deut. 25:5

‡ 12:26 Ex. 3:6 †† 12:28-34 Lùk 10:25-28 †† 12:29-30 Deut. 6:4-5
††† 12:31 Lévi. 19:18 ††† 12:32 Deut. 4:35 † 12:33 Os. 6:6
‡† 12:36 Ps. 110:1

bó a: «Bí bòn feh bìi beè bòn nji-sòu. Bó gwaán lom né bòn cògò dé dèdàbe lètenè bòn nùàr su gò. Né mene ké tan mé ké mbartògò, bó ye kò bòn nùàr gìbì bíe bó lòu. ³⁹ Ké *gwà sòu, bó gwaán né bèh dené dé kokoò njolò bòn nùàr. Bó nde mene bèh kùrmò lo nùàr dón, né gi ménâ ndò. ⁴⁰ Bó né njèh beè bòn ma kù horó weh bele. Mò bó baá Càn dua, kò bó dua tugó lòu, te den faá bó né bòn gècèn bòn nò. Mè tueé bí, ju sie kela nde né bó mé bòn déi.»

Há-be ma kù déi

(Lúk 21:1-4)

⁴¹ Jomo sâ Yeésò nde ké kwarè mvugó kàgàlònj gwà Càn, à den nde doó. Bòn nùàr né kàgàlònj teèn si. À né bó ke den. Bòn déi né kókoó nuaán yí. ⁴² Ma kù déi waà ndò, à teèn si yí kóbò fà. Bòn kóbò fà sâ né sòn dála cèn. ⁴³ Yeésò yeé nde njene njií mân, à yilá bilí bòn mbòn seèn, ye bó a: «Mè né tueé ye bí a, ma kù hèn si kela né kò mé bòn déi dón. ⁴⁴ Bòn nùàr dé bòn kabe si lom né wèllè kàgàlònj. Dé ma kù hèn mòn sam, à dé seèn karé si sòm né jèjègè cèr gwà seèn.»

Kùr felè *gwà Càn koò mé nde aá njellé

(Matíò 24:1-2; Lúk 21:5-6)

13 Yeésò yeé baá ké gwà Càn koò yuo kelá, mbòn seèn cén déi ye bú a: «Nùà fèh-njèh, kè nji, sâ né gèh taá huómè kei mân? Sâ né gèh gwà dudueèr kei mân ndò?» ² Yeésò ye bú a: «Ngweéh wò né bòn gwà dudueèr hèn njene wa? Nde gi né dón tóbé yuo. Mè jue mene taá cén tà cén felè mbeí lè nyi ndé ngwéh.»

Dàm bòn gèr, te wónj ceré ye

(Matíò 24:3-14; Lúk 21:7-19)

³ Yeésò né ké te tòr Olivî den den, sâ gwà Càn koò né kèb yágà. Bó bòn Pièr mé Jâk mé Jân mé Andrê yeé baá lélán bòn, bó ye bú a: ⁴ «Bòn njií sâ bòn nde né te cu dé heè wa? Túé yeè béh teèn. Béh njene kò nde né mé kei, ye hèn baá cí wa?»

⁵ Yeésò yila baá-re bó tueè ndò, ye bó a: «Bí kógón ká lòu; nùàr a té bí bèlè. ⁶ Mò sam, bòn nùàr kókoó mbaá nde né yilí mò nuaá weh, te bó bele weh gi bòn nùàr mé njéh; nùàr kàn nde né tueé, nùàr kàn ye: *Nùà Cònj né nyí. ⁷ Mò bí baá njàgà taáb mé bòn bèmè hihiné ngweé njií, bí té lòu ndèrrè. Kò seèn bòn ménâ. Mé njéh mene, wónj mé njéh cèrè ndé ngwéh. ⁸ Taáb nde né lètenè ló déi bòn mbeí kò die, lò déi nde né mbeí mé taáb njaár kwa; tàbè nde né te bèh hihiné jilí; cùè nde né die. Sâ nées seèn jèrè † ye, kar weh né faá nyer nò.

⁹ ††«Mò né mân, sâ bí dèn lòm dé bìi làn. Bí kò ye, bó nde né bí te *mbàgà juú mé sòn fuú jògò njií, bó nde né bí ké *gwà sòu lobo, bó nde né bí toò bòn kokoò bòn mé bòn mgbèemgbè mgbòmé njií, ye bí né bòn nùàr mò

† Waà né feh; dé jomò baá ndeè. †† 13:9-11 Mat. 10:17-20; Lúk 12:11-12

fí. Sâ dón, mè ye te bí den nyegé cu ye baá-re bòn sòn mò teèn. ¹⁰ Mé njéh mene, kò Njàgà Bagaà ndeè wónj beè ka sie gi aá kèn, te wónj ceré ye. ¹¹ Sâ mò bó baá mé bí te mbàgà juú sie ndeé, njií mé bí nde né sònò tueé, bí té nyàmè. Bí túé lòm cu sâ ngòr mé bó nde né bí sònò tueé kwaá. Bí kò túé ndé ngwéh, Cúcuí Njàgà tueé nde né sòn bìi kò.»

¹² À den cuú ye bó a: «Dìm bòn bei nde né yo bòn go kuú, te bó wula bó wulà. Bòn tele nde né bòn huaán go, bòn huaán nde né yoòr bòn teleè njaár die; bó go sòm bó, te bòn nùàr wula taré bó ménâ ndò. ¹³ †Nùàr dón nde né bí bunó laré; sâ dón né gi felè mò. Mè tueé bí, nu-aá mé nde né dón yoló komo jí, nde né dé seèn yili yuo.»

Gègè veèn lè mò Càn

(Matíò 24:15-28; Lúk 21:20-24)

¹⁴ ††«Bí nde né gègè veèn njene, à den seér nde né bèh mé à sé la teèn dèn ná ngwéh. (Nuaá mé né ngòr hèn jañé, bú a, ngwé nyégé bagasé.) ¹⁵ ††Mò baá mòn, sâ bòn Judè bòn a, dùrà nà jí ké te tòr. Nuaá mé né ké felè gwà, bú a, fón lòm doò, à té ké gwò seèn felè bòn njèh seèn mbaá yilá kú cú. ¹⁶ Nuaá mé né ké njueh, bú a, té ká lo cú, ye te nyí weh sie cògò dùlù nyí beè. ¹⁷ Lòu sâ bòn véh mé lèi hueèh mé bòn ma vùlù nde né mé gèr njene kuú.

¹⁸ «Bí dùà lòm Càn, te cu sâ bí lè cu dùlù kwà cú, ¹⁹ ††wanónj gèr né teèn. Gèr dé lòu sâ dé tueè sam. Bèh lo mé Càn lo sií naá wónj dón, gèr déi lo nées teèn faá gèr bú hèn nò sam ngweéh ye; déi ndeè ménâ wá ngwé ndé cú ndò. ²⁰ Mò Càn Dueè jere kó ngwéh, à bòn cieé gèr sâ kèb déi sòm wàgà ngwéh, sâ nuaré déi seèn làn lè ndé ngwéh. Njua mé Càn lé naá gii ménâ taán kwaá ndò, ye nyí nde né bòn cieé sâ kèb déi sòm waga; nyí sòm waga nde né felè bòn mé nyí lé naá balé weh doò.

²¹ «Sâ bí dèn lòm làn, wanónj nuaré déi sé den né mbaá ye bí a: Kè *Nùà Cònj hèn! Kè à yíè! Mò à baá ménâ tueé, bí té temé teèn kwá nji. ²² Bòn *Kristò dé kòkòb mé bòn *sòn-Càn bòn dé nyenyenè nde né cie bomó sue, bó nde né bòn fém bòn bele, ye mò yieé né yieè, te bó bele weh gi bòn mé Càn lé balé kwaá naá mé njéh. ²³ Mè bí tueé kwaá gi aá kèn, bí dèn lòm á làn.»

Cuú *Huaán Nùàr

(Matíò 24:29-31; Lúk 21:25-28)

²⁴ ††«Lòu sâ, jomo gèr hèllè, lou nde né yilí, weéh nde né cib, ²⁵ ††mbentò ndeè né ké te vulúu suelè suagà, bòn njií mé né mé terreb ké te vulúu dón nde gi né jilí.

† 13:13 Mat. 10:22 †† 13:14 Dan. 9:27; 11:31; 12:11 †† 13:15-16 Lúk 17:31 ††† 13:19 Dan. 12:1; Vuú 7:14 ††† 13:24 Es. 13:10; Ese. 32:7; Joèl 2:10, 31; 3:15; Vuú 6:12 § 13:25 Es. 34:4; Joèl 2:10; Vuú 6:13

²⁶ †Jomo sâ bô nùàr nde né Huaán Nùàr ñenê njií, à né te mvulu bège mé terreb mene *sum suagâ. ²⁷ À nde né bô cili seèn kàn mé kán wónj dónj temá njií, te bô nde koró bilí bô mé à lé naá gií balé kwaá.»

Tou mé né kùr tueé
(Matíô 24:32-35; Lúk 21:29-33)

²⁸ «Bí kè wèh yoòr tou † túbé-kùr hên. Mò bí ñene, à baá tó, ñgweéh sâ bí kò gi aá, ye jà baá didi mà. ²⁹ Lou mé Huaán Nùàr ndeé né teèn cuú né ménâ ndò. Mò bí ñene bô ñhèh kèkènè hèllè baá bô bele, sâ bí kó ye: baá bú, à baá didi. ³⁰ Mè né tueé ye bí a, mé bô cafanè bô nde dónj kuú gií, sâ bô ñhèh hèllè bô gi aá. ³¹ Vulú bô tabè nde né leér yuo; ndóg bô ñgòr mò dé bòn ñyímé ndé ñgwéh.»

Cieé cèrè jomò
(Matíô 24:36-44)

³² †«Nuaá mé né cieé bú sâ kó sòm teèn sam; nuaré déi cu sâ kó ñgwéh ndò. Bô cili Càñ cieé sâ kó ñgwéh. Né mene Huaán nùà ñhèh, à cieé bú sâ kó ñgwéh ndò; gi cegé né Tele mé huún. ³³ Bí bòn feh bií, bí té lóm cèr, wancónj bí cu sâ kó ndé ñgwéh. ³⁴ †Den nde né faá nuaá mé nde né bèh gò ndeé nò. À yeé baá mé gò, à geé kwaá gi bô seè bô seèn seé, nùà kàn mé seé seèn, nùà kân mé seé seèn; ye gó-lóm a, dèn làn ma. ³⁵ Mò né mân, sâ bí dèn làn ndò, wancónj bí cu mé nùà gwà cuú nde né teèn kó ndé ñgwéh. Merré déi nde né liyili, merré déi lógòtenè, merré déi toò cieé, merré déi maánjògò. ³⁶ Mò à kar yuo kelà mene lòu, bí té gwàn mé à waà, sâ bí né lóm. ³⁷ Njií mé mè né bí tueé hên, mè tueé njií né mé nùàr dónj ndò, ye: Bí dèn dèn làn.»

Ñyògò sòn felè Yeésò
(Matíô 26:1-5; Lúk 22:1-2; Jân 11:45-53)

14 †Sâ cieé koò mé bú yilá né *Páskà doò le aá cieé fà. Né cieé koò mé bú yieé yeé breêd mé kulu teèn sam. Sâ bô *ngàn sèmè dé kokoò mé bô *ñjì-sòu né ceér fónj, te bú sie Yeésò; bú ye, bú sie leér nde né bú lòu ndò, te bú wula sòm bú. ² Bô ye: «Sâ kò béh bú te cieé koò hên siè ñgwéh, wancónj bô nùàr nde né ñaán.»

Kómó múmû felè Yeésò yurú njií
(Matíô 26:6-13)

³ †Sâ Yeésò baá ké Betanî gwò Simôn. Simôn lé naá nùà beén veên. Bô yeé baá yáb yieé, ma déi ñgoró nde kwarè Yeésò mé mbémbónj † beé, kómó múmû mé keh tarè mân né lè deí; bú yilá né kómó sâ "nâr". Ma

† 13:26 Dan. 7:13; Vuú 1:7 †† Bô tou sâ yilá né "figuier". † 13:32 Mat. 24:36 †† 13:34 Lúk 12:36-38 †† 14:1 Ex. 12:1-27 ††† 14:3 Lúk 7:37-38 ††† Jue né mbémbónj dé maàn mé bô kwe né taá. Yilí taá sâ né "albâtre".

doò kò sòm sòn mbémbónj ndò, à yurú njií gi Yeésò kómó sâ felè.

⁴ Bô nuaré déi yeé nde ñene njií ménâ, temé yulá bô lè, bú duwóm lètenè bòn tueé kuú ye: «À kómó sâ ménâ bô beéh né dé kei wa? ⁵ Bô sé la go sòm nyegé naá lòu, bú kwa kám yuií tagár mé njeré déi teèn, bú haá bô saám bô nò.» Bô né ma doò teèn nde yí ndò.

⁶ Yeésò deên ye bú a: «Bí kwá ló ma hên nò ñhèh ménâ, bí bú temé lè bô yulá né dé kei wa? Njií mé à né mè bô hên né lom ñhèh bagaà beè mò dé gècèn. ⁷ Dé bô saám bô, bí bú nde nées cu dónj kó ye. Cu mé bí baá gwaán dónj, bí nde né bú bagaà teèn bô. Á, dé mò nò, béh bí nde cu nées he wa? ⁸ Bí kwá à bô; hên né njií mé à bô komo né dé seèn. À mè kómó yoòr mân yurú njií né, te nyegé njií mé gò mò ké te sà mene. ⁹ Mè né tueé ye bí a, béh mé Njàgà Bagaà nde né teèn ká lè wónj dónj ñgulí ndeé, nde né mé njàgà ma hên mene ñgulí bilí, te bô nùàr munó den bú teèn.»

Yeésò beè bô *ngàn sèmè jògò yíí
(Matíô 26:14-16; Lúk 22:3-6)

¹⁰ Yeé baá ménâ, Júdàs Iskariô mbònj cén déi lètenè bô yulá cùb fà bô doò, nde ké yoòr bô ngàn sèmè dé kokoò ndò, ye te nyí go haá bú Yeésò. ¹¹ Bô yeé nde ñgweé njií mân, temé yila bú lè vògò, bú ye bú nde né bú kàgàlòñ teèn haá yíí ma. À yila lom baá-re ceér fónj, te à jògò yíí Yeésò beè bòn.

Yáb *Páskà
(Matíô 26:17-25; Lúk 22:7-14, 21-23; Jân 13:21-30)

¹² Sâ cieé bú toò jògò mé bú yieé yeé breêd mé kulu teèn sam, waà baá kèn. Bô né yeé huaán sòrngaàn teèn ñkòb, te bú yieé Páskà mé ñjéh. Cieé sâ yeé waà baá, bô mbònj ye Yeésò a: «Wò ye, béh ndé nyégé kwá nyí bèh Páskà yieé he wa?» ¹³ Yeésò tueé njií mé bô mbònj fà déi ndò, ye bú a: «Bí ndé ké ló, bí bô nuaré déi nde né mé ló nòmò felè kwaré, bí bèlè siè bú. ¹⁴ Gwà mé à yila nde né teèn, bí júée nùà gwà sâ a: Nùà fèh-ñhèh ye júée wò a, bú bô mbònj nyí Páskà yieé nde né te gwà dé heè wa? ¹⁵ À nde né bí gwà dé koò mân feh, né ké ter felè mbeí; bú ñhèh dónj nyegé gi aá gwò kèn. Bí nyégé kwá béh yáb doò sâ.» ¹⁶ Bô mbònj fónj gò ndò, bú nde ké ló, bú kwa gi ka dónj faá Yeésò la naá bú tueé nò. Bô nyegé kwaá baá-re yáb Páskà teèn.

¹⁷ Yeé baá liyili, Yeésò bú bô mbònj seèn yulá cùb fà wa gií ndò. ¹⁸ †Bô yeé baá yáb yieé, Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, nùà cén lètenè bií nde né mè go sòm. Béh bú dónj mé ngàb cèn yieé bilí den né kó.»

¹⁹ Bô yeé ñgweé aá môn, kuún curú gi bú toò, nùà kàn duwóm mé Yeésò bie njií, ye bú a: «Ñgweéh mè sam wa?» ²⁰ Yeésò ye bú a: «Né ka cén déi lètenè bií yulá cùb fà hên, béh bú né mé ngàb cèn yieé bilí. ²¹ Dé

kuû, *Huaán Nùàr nde né kuú, nde né faá b́ lé naá giì felè seèn nyagá kwaá nɔ. Njèh cén, nuaá mé yíi keèh be teèn, jɔgɔ kwaá bú cie, nde né mé gèr mbiín kuú. Sâ, beè nùà sâ, huòm kela né mé b́ sé bú nà ná ng-wèh.»

Yáb Càn

(Matíô 26:26-30; Lùk 22:15-20; 1 Kòrènt 11:23-25)

²² B́ yeé baá yáb yieé, Yeésò weh breêd, à dua Càn teèn, à kɔlé haá b́, ye b́ a: «B́ wèh, hèn né ngàŋ yoòr mò.» ²³ À jɔgɔ weh ngàb mbè ndɔ. À yeé vra gi aá Càn teèn, à haá njií b́, b́ njeé laré dɔŋ. ²⁴ †À ye b́ a: «Hèn né húóm mò, húóm ngòŋ mé Càn kɔ nê, ber kuú né felè b́ nùà ngûn. ²⁵ Mè né tueé ye b́ a, mè ndeè mbè déi mân njué ngwé ndé cú, kɔ ndeè baá dé feè ké te Lò Cànje, mè njeé cu ye.»

²⁶ Jomo sâ, b́ de bené ndɔ, b́ fɔŋn gò, b́ njaá nde ké te tòr Olivie.

Ngòr Yeésò felè Piêr

(Matíô 26:31-35; Lùk 22:31-34; Jân 13:36-38)

²⁷ †Wa ke teèn, Yeésò tueé njií mé b́ mbòŋ seèn ndɔ, ye b́ a: «B́ nde né mè durá si lɔ́ jíí. Te mvù Cànje né ménâ nyagá den. Cànje ye, nyí nde né nùà mbieè wulá sɔm. B́ mbieè seèn nde né lòu durá njellé le. ²⁸ †Sâ, mɔ mè komo yuo cu aá lè cio, mè nde né ké Galilè ndeé, b́ nde mè kwa nde né ké sâ.»

²⁹ À yeé tueé gi aá mân, Piêr deên ndɔ, ye bú a: «Sâ mɔ b́ déi né mene wò durá si lɔ́, mè dé mò wò dùlà sí ló ndé ngwéh.» ³⁰ Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, lan mé kwaá dé jomò sé nde tuagá, sâ wò yaán aá njó baá mbei tagár, ye nyí mè kó ngwéh.» ³¹ Piêr den nyegé cuù ndɔ, ye bú a: «Sâ mè sam; bébò nde mene fà dɔŋ kuú jíí, mè túé nyí ndé ngwéh ye mè wò kó ngwéh.» B́ mbòŋ déi tueé gi ménâ ndɔ.

Yeésò ké Gecemanè

(Matíô 26:36-46; Lùk 22:39-46)

³² B́ wa beré déi, b́ yilá né bèh sâ Gecemanè. Wa ké teèn, Yeésò ye b́ mbòŋ seèn a: «B́ dèn ngógò hèn, mè nde aá Càn dua weh.» ³³ À weh lom Piêr mé Jâk b́ Jân, b́ b́ nde kɔ́. Sâ feh baá bú ter njellé, à baá lom mé kú dé gècên, ³⁴ ye b́ a: «Kú nde aá mè wulá. B́ dèn lè hèn, b́ té lóm cèr.» ³⁵ À kwaá lɔ́ b́ doó sâ ndɔ, à kela nde ser ké toò bèh ndòŋ-ndòŋ mân. Wa ké teèn, à die mbab nde doó, à né Càn dua, ye mɔ nde né b́, te Càn nyí te gèr sâ yí cú. ³⁶ Ye bú a: «Baá, Tele mò, njeré déi wò táre yógó bèh. Mɔ né mân, ngòrò sòm yeè mè ngàb gèr hèn kwarè teèn. Mè né mene ménâ gwaán, mé njéh mene, b́ sér faá wò né gwaán nɔ.»

³⁷ À yeé dua sɔm aá, à cu cuù ká yoòr bɔŋn, à waà, sâ b́ baá gi lóm; ye Piêr a: «Simòŋ wò baá lóm wa? Né

mene be lóm cén, bébò kɔ́ gó sòm cú wa? ³⁸ B́ nyimè dèn làn, b́ né Càn dua, te *Sátàn b́ mé veên táb siè cú. Lòu sam, temé nùàr gwaán gi né njèh bagaà bɔ́ dág; njèh cén, yo né yuaásé.»

³⁹ Jomo sâ à kwaá lɔ́ b́, à nde cu Càn dua, à dua cu ka bú faá à la naá dua nɔ. ⁴⁰ À cu cuù ká yoòr b́ mbòŋ, à waà, sâ b́ baá gi cu lóm, dé goó keè sam cuú. Yeé baá ménâ, b́ bèh tueé keèh kwà cú ndɔ.

⁴¹ À yeé cu cuù aá dé mbei tagâr, ye b́ a: «Wa hèn, b́ nées lóm ye wa? B́ cèr ká ceèr. Wulu baá kèn. Baá cu. Kènè *Huaán Nùàr nde aá beè b́ vevenè b́ yilá. ⁴² B́ wùò ter, béh nde kwa b́. Kè hèn baá giì nuaá mé go sòm né mè sâ.»

Bèh Yeésò sieè

(Matíô 26:47-56; Lùk 22:47-53; Jân 18:3-12)

⁴³ Yeésò nées sònò mân tueé den, Júdàs mbòŋ cén déi lètenè b́ yulá cùbò fà b́ doò kar waà ndɔ. À né mé nùàr kókoó mbaá jomo, b́ né bele mé bòu beè-beè, b́ né cu mé cùgò beè ndɔ. B́ *ngàŋ sèmè dé kókoó b́ b́ *njií-sòu mé b́ kókoó b́ dé lɔ́ tema njií né b́ kɔ́. ⁴⁴ Sâ Júdàs mé nde né Yeésò go sòm doò naá giì b́ njií mé à sé nde né b́ tueé kwaá, te b́ ñene kɔ Yeésò mé njéh. Sâ à la ye b́ a: «Mɔ b́ ñene mè baá nuaré déi kumó vra den, sâ né bú ma. B́ kèr ndê, te b́ sie yuo mé bú, b́ siè lòm bú tég.»

⁴⁵ Júdàs hèllè yeé waà baá, à ngoró nde yí kwarè Yeésò, à yilá bú, ye: «Njií fèh-njèh!» À vra kumó sie bú ndɔ. ⁴⁶ B́ nùàr kem sue baá-re Yeésò yoòr, b́ sie bú.

⁴⁷ Nuaré déi sɔŋm bòu seèn, mvur tena si njií nuaré déi tie doó; lé naá tie nùà seè ngàŋ sèmè dé koò.

⁴⁸ Yeésò deên ndɔ, ye b́ nùàr a: «Den né faá b́ mé b́ bòu mé cùgò beè-beè hèn kem nde giì né, te b́ sie nùà yíb nɔ. ⁴⁹ †Ngweéh cieé dɔŋ mè lé njèh feh den beéh ké *gwà Càn koò wa? Béh b́ lé naá kɔ́, b́ lé mè ké teèn siè ná ngwéh dé kei wa? Mé njéh mene, b́ né mân, te yuo faá né te mvù Cànje nyagá den nɔ.» ⁵⁰ Jomo sâ b́ mbòŋ durá si lɔ́ gi bú ndɔ.

⁵¹ Huaán ndà déi né dé seèn Yeésò jomo bele ndeé. À lé yoòr naá cegè mé cògò wagâ. B́ yeé sie aá bú, ⁵² à se si lɔ́ cògò hèllè, à dula yuo doó sâ lunṭuru.

Yeésò ké te *mbàgà juù

(Matíô 26:57; Lùk 22:54-55, 63-71; Jân 18:13-14, 19-24)

⁵³ B́ weh njií Yeésò ké toò ngàŋ sèmè dé koò ndɔ, sâ b́ ngàŋ sèmè dé kókoó b́ b́ kókoó b́ dé lɔ́ mé b́ njií-sòu baá gi ké teèn bilí den. ⁵⁴ Piêr lé naá Yeésò jomo bele ndɔ. Njèh cén, à lé dé seèn gɔ naá gè jomo dàb. Wa ké lɔ́ ngàŋ sèmè dé koò, à yila nde yí cie lètenè caâ, à den nde kwarè b́ gò, à né we ñuagá den.

⁵⁵ Sâ b́ ngàŋ sèmè dé kókoó mé b́ kókoó b́ dɔŋ né lom ngòr fɔŋn, te b́ sie Yeésò mé njéh, b́ wula bú

† 14:24 Ex. 24:8; Jér. 31:31-34 †† 14:27 Zach. 13:7 ‡ 14:28 Mat. 28:16

‡† 14:49 Lùk 19:47; 21:37

teèn. Mé njéh mene, ka yíe ñgwéh. ⁵⁶ Nùàr ñgún né mene bú nyeén yoòr còrè kwaá, nyeén hèllè nde yuo seér lètenè bòn mé sòn hihiné. ⁵⁷ Bò déi né ter komó wuo, bó né felè seèn lòu tueé gobó seér, ye: ⁵⁸ †«Béh lé naâ sònò seèn ñgweé, à lé ye, gwà Càn dé koò mé bòn nùàr lé meè naâ kó hèn, nyí nde né tulú sòm. Lè cieé tagár wa, nyí nde cu né déi ter meé kwaá; wa dé sâ bòn nùàr bú kó mé ndé cú ma.» ⁵⁹ Bó né mene ménâ tueé, dój ñé gi mé sòn hihiné.

⁶⁰ Ngàn sèmè dé koò komo wuo ter lètenè bòn nùàr ndo, ye Yeésò a: «Bò nùà hèn né wò yoòr tueé njií mân, wò sòn kòmò bèh wa? Bó ye naàn á?» ⁶¹ Mé njéh mene, Yeésò lom bú sòn kòmò ñgwéh gùm dój. Yeé baá ménâ, ngàn sèmè dé koò doò ye bú a: «*Nùà Cò ñ Njùnà Càn terrèb né wò wa?» ⁶² †Yeésò ye bú a: «Nyí né bú sâ. Kènê bí nde aá *Huaán Nùàr ñenè njií, à nde né ké te be gaá Càn terrèb den den, à cu cuù nde né lòu sâ njolò bì te mvulu bègè ndo.»

⁶³ Te ngàn sèmè dé koò yeé nde ñgweé njií mân, à sie ña cògò seèn nùà ñhè yoòr, à né sònò tueé ye: «Sâ béh sònò bòn nùàr bie sò cu nde né kei wa? ⁶⁴ †Ngweéh béh né gi mé tie ñgweé ma. Nùà hèn né mé Càn ñgeré. Wa bí ye naàn?» Bò nùàr gwaán laré dój, ye à die aá ju kèn, bó wúlá bú wulà. ⁶⁵ Bò déi deèn lètenè bòn sâ, bó né bú dèh yoòr kulú su njií, bó wuò bú njolo, bó né bú tulú, ye bú a: «Ñéné kó cú-re ñenè, bòn nèi wò tulú né kó?» Jomo sâ bòn sòji weh yuo mé bú ndo, bó né bú teèn bolé yí.

Pièr bèh njó yaàn

(Matíò 26:69-75; Lùk 22:56-62; Jân 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Sâ Pièr née ka cu sâ ké túno lètenè caà ye. Ma seé *ngàn sèmè dé koò waà doó sâ, ⁶⁷ ñene bú, à né we ñuagá den, ke nyegé bú, ye bú a: «Ngweéh bí Yeésò nùà Najarèt hèn né yeé kó wa?» ⁶⁸ Pièr cam, ye ma doò a: «Mè dé sâ kó ñgwéh. Wò jue né-re kei wa, mè ñgwé kó ñgwéh ndo.» Jomo sâ à yuo doó sâ, à nde nje-bá den yí tütúlù. [Kwaá cèn tuaga ndo.] ⁶⁹ Ma seé doò ñene njií cu bú, ye bòn nùàr a: «Nùà hèn né cèn déi lètenè bòn.» ⁷⁰ Pièr cam cu.

Den ser cu jomo sâ, bòn mé naâ teèn nje-bá, ye bú a: «Mé gècèn mene, wò né nùà cèn déi lètenè bòn. Lòu sam, wò né nùà Galilé.» ⁷¹ Pièr cam cu déi, ye bú a: «Mé sam. Mò mè tueé né nyeén, Càn a dúagá mè a kà, mè nùà mé bí né tueé hèn kó ñgwéh gùm dój.» ⁷² À yeé tueé sòm aá, kwaá dé jomò tuaga ndo. À munó ko cu baá-re dé mé Yeésò la ye bú a: «Mé kwaá dé jomò sé nde tuagá wa, sâ wò yaàn aá njó baá mbei tagár, ye nyí mè kó ñgwéh ma.» À yeé munó ko aá ménâ, à yila yueé, à yueé yueé, njolo fulú gi.

† 14:58 Jân 2:19 †† 14:62 Dan. 7:13 † 14:64 Lé. 24:16

Yeésò ké toò *Pilátò

(Matíò 27:1-2, 11-14; Lùk 23:1-5; Jân 18:28-38)

15 Cieé ñaga bòn *ngàn sèmè dé kokoò bó bòn kokoò bòn dé ló bó bòn *njí-sòu mé gùm mbàgà juù sâ dój komo yuo lòu, bó bilí nde ju Yeésò ke. Bó yeé taàn gi aá, bó kaga bú, bó weh nde mé bú ké toò Pilátò.

² Pilátò bieé njií mé bú ndo, ye bú a: «Mgbè bòn Juf né wò wa?» Yeésò ye bú a: «Wò dé sâ tueé né kó.» ³ Sâ bòn ngàn sèmè dé kokoò né lom ñhè ñgún mé bú sí njií.

⁴ Te Pilátò nde cu ye mé bú tueé njií, ye bú a: «Bó né mé wò sí njií den, wò né ñgweé, wò sòn kòmò ñgwéh wa?» ⁵ Mé njéh mene, Yeésò sòn kòmò cú. Dé sâ híim yógó cu Pilátò mbaá.

Bèh ju felè Yeésò tenâ

(Matíò 27:15-26; Lùk 23:13-25; Jân 18:39-19:16)

⁶ Sâ te cu *Páskà dój, Pilátò né yeé nùà gwà cibì cèn yi njií. Né yeé nuaá mé bòn ló bòn ye yí bú yí. ⁷ Nuaré déi lé naâ teèn, yíl seèn né Barabâs. Bó bòn wúlá-feh bòn déi lé naâ bòn ló bòn soób, bèmè die teèn ló dój, nùàr kuù teèn. Bó yí bó gwà cibì mé njéh. ⁸ Yeé baá môn, cìl nùàr ñaá nde baá-re ké yoòr Pilátò ndo, bó dua bú, te à bój cu bó faá bèh jomò no. ⁹ Pilátò ye bú a: «Bí ye mè a, yí njí bí Mgbè bòn Juf wa?» ¹⁰ Lòu sam, à lé naá gi kó, ye bòn ngàn sèmè dé kokoò bunó né Yeésò lòu, wa bó bú ká beè nyí sie haá njií né dé cí.

¹¹ À yeé baá ménâ bieé, bòn ngàn sèmè dé kokoò soób seér cu bòn nùàr lòu, ye bú a: «Bí júe Pilátò a: yí njí sér bí Barabâs ma.» Bó tueé Pilátò ménâ ndo.

¹² Pilátò ye bú a: «Á, dé nuaá mé bí yílá né Mgbè bòn Juf hèn no, mè bój nde né mé bú kei wa?» ¹³ Bó tueé bomo njií ké ter, ye bú a: «Fágá njí bú te toú!» ¹⁴ Pilátò ye bú a: «Á veèn bój naâ kei wa?» Mé njéh mene, bó kò lom né ké ter lógó njií, ye bú a: «Fágá njí lòm bú te toú dé fagá!» ¹⁵ Yeé baá môn, Pilátò yi njií bó Barabâs ndo, ye te temé huòm bòn nùàr lè. Jomo sâ ye bó tégè Yeésò núr, bó ndé fágá njí-re bú ké te toú sâ.

Bèh Yeésò selê

(Matíò 27:27-31; Jân 19:2-3)

¹⁶ Bòn sòji weh nde mé Yeésò ké lè bòngò ñgómna, bó yílá bilí gi bòn mbaábòn ndo. ¹⁷ Bó su bú cògò déi bèlèsè mân. Bó nde fón wellê bòn ñuàgà, bó beéh faá tám no, bó sulí kwaá bú felè, bó ye né tám mgbè ma. ¹⁸ Bó né bú mbaàn haá, ye bú a: «Siè ngób, Mgbè bòn Juf!» ¹⁹ Bó né bú mé gor felè lurú, bó né bú dèh yoòr kulú njií, bó né toò seèn cemmé ndeé, bó né ké doó leéb suagá.

²⁰ Bó yeé selé wulu aá bú, bó huar sòm cu bú cògò bèlè hèllè yoòr, bó su cu bú cògò dé seèn. Jomo sâ bó weh nde baá-re mé bú ké bèh sâ, te bó faga wula bú.

Bèh Yeésò fagâ

(Matíô 27:32-44; Lùk 23:26-43; Jân 19:17-27)

²¹ †Bó yeé baá mé Yeésò weh ndeé, b́ b̀ ǹuà Sirên déi kwaré, yilí seèn né Simôn, à né telé Alesándà b́ Rúfús; sâ à naâ n̄ueh. B́ b́ yeé kwaré baá, b́ sie ba haá bú tou mé b́ nde né Yeésò teèn fagá doô. ²² B́ wa beré déi, b́ yilá né bèh sâ Gólgótà. Sâ tueé né ye: Gebá feèh. ²³ B́ ye te b́ haá bú mbè mé lèh †† déi teèn faá nó nd, à berón.

²⁴ †Jomo sâ b́ faga n̄jii bú te tou, b́ vu geé weh gi b́ cògò seèn mé bèi. ²⁵ B́ lé bú fagà naâ sâ lou baá lòn t̄arènèà maánjògò. ²⁶ B́ nyagá fagá kwaá n̄jeré déi ké teèn, te se kwòm cioò seèn, ye: «Né Mgbè b́ Juf.» ²⁷ B́ faga n̄jii b́ yib wúlá-feèh b́ déi fà kwaré seèn, dé kàn mé tou seèn, déi te be gaâ, déi te be ngou, Yeésò lètenè. [²⁸ ††Sâ dón̄ yuo gi né faá né te mvù Càn̄e nyagá den nd, ye: «B́ bú kulá yii keéh né lètenè b́ vevenè b́.»]

²⁹ ††Nuaá mé kela doó sâ dón̄ né feh jilí, né Yeésò teèn selé yii. Ǹuà kàn ye bú a: «Cècàgà, ngweéh wò lé ye nyí nde né *gwà Càn̄ koò tulú, te nyí me s̄m cu bú te cieé tagáre wa? ³⁰ Yilí sòm-re feh yeé yilí. J̀gò s̀uágà ke yí te tou sâ ye.»

³¹ B́ ngàn sèmè dé kokoò mé b́ *n̄jii-sòu né bú gbèg ménà haá taré nd, b́ né lètenè b̀n̄n̄ tueé kuú, ye: «À k̄ cegé né b́ ǹuà yilí s̄m, à feh dé seèn ǹuà n̄jèh yilí s̄m ḱ ngwéh. ³² *Ǹuà Càn̄ Mgbè b́ Iseràlà b́ a: s̀uágà-re kènè yí te tou sâ, béh ñene njolò, te béh kwaá n̄jii temé yoòr seèn.» B̀ò mé né kwaré seèn fagá den doô né taré bú ménà selé keéh nd.

Cio Yeésò

(Matíô 27:45-56; Lùk 23:44-49; Jân 19:28-30)

³³ Lou yeé dilí baá, lou cib cu. Cibí yilí laré cu ká doó dón̄, yilí s̄w gùm ỳn̄ loú tagâr. ³⁴ ††Yeé baá mé lou l̀n̄ tagâr, Yeésò s̄m hueh mé terreb, ye: «Eloyí, Eloyí, lemá sàbátàní?» Sâ tueé né ye: «Càn̄ mò, Càn̄ mò, b̀ò né naàn mé wò si lo né mè wa?» ³⁵ B́ nuaré déi lètenè b̀ò mé né doó sâ yeé ngweé aá ménà, b́ ye: «Ngwé, à baá *Elí yilá.» ³⁶ ††Cén déi nde dula d̄m wellè f̀l̀, à yii n̄jii te mbè déi tanésé m̄n, à feéh kwaá te tou, à tiím haá n̄jii mé bú, te à n̄juar weh, à né sònò tueé ye: «Bí kwá, béh j̀gò ke ke, k̄ ngweé Elí sâ ndeé né waâ, à mvelé s̄m bú te tou wa?» ³⁷ Yeésò n̄ga cu mé terreb, jomo sâ à kuú nd.

³⁸ §Cu sâ cògò *gwà Càn̄ koò keér geé lèb̀lé, yuoò ké ter, nde ba ké doó. Cògò sâ né k̀n̄, né yeé mò ké gwà Càn̄ cí leér.

† 15:21 R̄m 16:13 †† B́ lèh sâ yilá né “myrrhe”. Né kómó múmù nd. † 15:24 Ps. 22:18 †† 15:28 Es. 53:12 †† 15:29 Ps. 22:7; 109:25; Mk. 14:58; Jân 2:19 ††† 15:34 Ps. 22:1 ††† 15:36 Ps. 69:21 § 15:38 Ex. 26:31-33

³⁹ Sâ kwaá-taâb b́ R̄m b́ déi né kwaré Yeésò n̄jebá den. À yeé ñene Yeésò kuú aá ménà, ye: «Mé gècèn mene ǹuà hèn né n̄unà Càn̄ b̀n.»

⁴⁰ ††Ké teèn sâ b́ véh lé naâ teèn nd, b́ né ké bèh ndón̄-ndòn̄ n̄jebá ke den. Lé naâ b́ Marí Magdalâ b́ Marí meí Ják dé maàn b́ Josê dim Ják; b́ b́ Salomè mé b́ déi ngún lé naâ k̄w. ⁴¹ Cu mé Yeésò lé naâ ké Galilé, b́ lé naâ jomo seèn, b́ né bú gam. B́ b́ lé ká Jerusalem waà naâ dón̄.

Bèh Yeésò furù

(Matíô 27:57-61; Lùk 23:50-56; Jân 19:38-42)

⁴² Sâ lou yuoò gi aá, lé naá cuù mé n̄n̄ ††† *cieé sòu mene nd. ⁴³ Yeé baá ménà, Josêf ǹuà Arimatê waà. À lé naâ ǹuà koò déi te *mbàgà juú, b́ né yeé sòn seèn ngweé dé gècèn, à né yeé njolo mé *Lò Càn̄ ke den nd. À yeé waà baá, à kaga njolo, à nde ké yoòr *Pilátò, à dua bú komó Yeésò. ⁴⁴ Te Pilátò yeé nde ngweé n̄jii, ye Yeésò kuú aá kèn m̄n, geí yògò bú. À yilá n̄jii kwaá-taâb hèllè, ye bú a: «Yeésò naâ kuú wa?» ⁴⁵ À yeé ngweé nyegé aá sònò kwaá-taâb doô, ye Josêf a: Ndé j̀gò wèh seèn komó sâ j̀gò ma. ⁴⁶ Josêf nde n̄ge wellè cògò nỳg̀r m̄n nd, à mvuale s̄m komó te tou, à vuòb nyegé bú mé njéh, à j̀gò yii n̄jii bú gè dòu lè sà. B́ lé sâ sâ kweè naâ kweéh. À teré ferá kwaá taá sònòb̀. ⁴⁷ Sâ né njolò Marí Magdalâ b́ Marí meí Josê. Bèh mé b́ lé naâ bú teèn yii n̄jii, b́ lé naâ ñene kwaá.

Lè cio komo yuoò

(Matíô 28:1-8; Lùk 24:1-12; Jân 20:1-10)

16 Cieé sòu sâ yeé kela baá, Marí Magdalâ b́ Marí meí Ják b́ b́ Salomè nde n̄ge wellè b́ kómó múmù, te b́ nde komó Yeésò mé njéh waá nyegé.

² Cieé n̄ga mé s̀ndè b́ komo yuo, b́ nde ké te sà, sâ lou baá n̄gá. ³ B́ né lètenè b̀n̄n̄ tueé kuú, ye: «Te nei béh taá sònò sà teré s̄m nde né k̄w wa?» ⁴ B́ yeé wa, b́ kwa tàgèrà taâ hèllè baá gi ké jomo komo den. ⁵ B́ yila nde gè dòu nd, b́ ñene n̄jii huaán ndà déi né kèb be gaâ den den, à né mé cògò wulésé m̄n yoòr. B́ yeé nde ñene n̄jii bú ménà, veéh b̀ò b́ n̄jèh. ⁶ À ye b́ a: «Bí té vèh. Ngweéh bí f̀n̄ né Yeésò ǹuà Najarèt mé b́ lé naâ fagá wulá doô mà. À komo yuo aá lè cio, à doó hèn sam cuú. Bí kè n̄jii b̀h mé b́ lé naâ bú teèn cer kwaá hèn nd. ⁷ ††Bí ndé túé b́ mb̀n̄ seèn mé Pièr mene, bí júée b́ a: à nde né toò kelá, à nde ké Galilé. Bí ndé ké teèn, bí nde ñene nde né bú ké doó sâ. Né faá à lé naâ bí tueé nd.» ⁸ B́ yuo kelá gè dòu nd, b́ f̀n̄ doò, dùlù né b́ yoòr su, b́ né bené, b́ nuaré déi túé ngwéh nd. Lòu sam, veéh lé naá loòm b́ n̄jèh b̀ò dé gècèn.

†† 15:40-41 Lùk 8:2-3 ††† Né cieé mé kwéh né cieé koò. †† 16:7 Mat. 26:32; Mk. 14:28

Yeésò ñené yuo kelà toò Marî Magdalâ

(Matíô 28:9-10; Jân 20:11-18)

[⁹ Yeésò yeé komo yuo aá lè cio mé loù sòndè toò cieê mân, à ñené yuo kela lɔgɔ toò Marî Magdalâ. À lé naâ Marî sâ càŋ téhbeh yoòr kwɔgɔ sɔm. ¹⁰ Marî yeé ñene aá bú ménâ, à nde mé bɔ mbaábɔn tueé, sâ bɔ né mbà yueé. ¹¹ À né mene bɔ tueé, ye bɔ a, Yeésò baá cu mé njolo, nyí naâ bú ñené, mé ñéh mene bɔ temé teèn kwá ñí ñgwéh.

Yeésò ñené yuo kelà toò bɔ mbɔŋ déi fà

(Lûk 24:13-35)

¹² Jomo sâ Yeésò nde ñené yuo kela cuù gèh déi toò bɔ mbɔŋ déi fà, sâ bɔ né te bɔ maàn déi ndeé den. ¹³ Bɔ yeé ñene aá bú, bɔ cu cuù, bɔ tueé cu mé bɔ mbeí. Bɔ cu temé teèn kwá ñí ñgwéh.

Yeésò ñené yuo kelà toò bɔ mbɔŋ yulà cùbɔ cên

(Matíô 28:16-20; Lûk 24:36-49; Jân 20:19-23; Seé b. 1:6-8)

¹⁴ Yeésò nde ñené yuo kelà baá-re toò bɔ mbɔŋ dé yulà cùbɔ cên doô, sâ bɔ né yáb yieé. À né bɔ mé táré-feh bɔn nde, ye bɔ a: «Bɔ né naàn mé bɔ né mene bí

tueé, ye bí a, bɔ naâ mè mé njolo ñené, bí temé teèn kwá ñí ñgwéh wa?»

¹⁵ †Jomo sâ à ye bɔ a: «Bí ndé Njàgà Bagaà mé bɔ nùàr wɔŋ dɔŋ se yɔŋ. ¹⁶ Nuaá mé nde né temé teèn kwaá ñíí, bɔ kou bú nòmò Càŋ, nde né yili yuo. Nuaá mé dé seèn temé teèn kwá ñí ndé ñgwéh, nde né ju die. ¹⁷ Bɔ mé nde né temé yoòr mò kwaá dɔŋ nde né fém bɔ: bɔ nde né tándulu mé yilí mò kwɔgɔ; bɔ nde né leba juù hihiné tueé. ¹⁸ Bɔ né mene sàb mé be sie, bɔ né mene kwɔbé naga, njeré déi bɔ bɔ ndé ñgwéh. Bɔ nde né be felè bɔ beén bɔ baá, bɔ beén bɔ sâ nde né taré yuo ndɔ.»

Yeésò ké te vulúu ñáá ndê

(Lûk 24:50-53; Seé b. 1:9-11)

¹⁹ ††Fehtoò beèh Yeésò yeé tueé gi aá bú mân, à komo ñáá yuo ké te vulúu ndɔ, à nde den nde ké te be gaâ Càŋe. ²⁰ Bɔ mbɔŋ yuo nde baá-re bèh dɔŋ, bɔ né Njàgà Bagaà se yɔŋ. Fehtoò beèh né be te seé bɔne kwaá, bɔ né fém mé terrebe seèn bɔ bele, te feh keéh ye, ñíí mé bɔ né tueé dɔŋ, né gi ñgòr gècên.]

† 16:15 Seé b. 1:8 †† 16:19 Seé b. 1:9-11

Lûk

Dògòti ngòr felè Yeésò

1 Tele mò Teofil,
kɔ́ ye, bɔ̀ njií mé lo naâ ká lètenè beèh kelá dɔ́ɔ́, nùàr ngún lo naá gii débè sâ ter nyagá kwaá.
2 Bɔ́ dɔ́ɔ́ tueé gi né nénáɔ́ faá bɔ́ mé lo naá ké bèh duɔ́m ñenè doô lé tueé naâ béh nɔ́; Càn lo seé sâ haá naâ beè bɔ́n. **3** Mè yeé ñene aá ménâ, mè nde cu ké jomo lè ndège fugo fɔ́n ndɔ́. Kènê tele mò, kwá mè bɔ̀ njií sâ dɔ́ɔ́ nyagá kwaá bècènè te sòn mbeí, **4** te wò ko ye, bɔ̀ njií mé bɔ́ lé naá gii wò feh dɔ́ɔ́ né gi bɔ̀ ngòr gècèn.

Tebé ñaàr Jân Bàptís

5 †Cu sâ *Heròde lé mgbè te tàbè Judê ceér naâ kɔ́. Sâ nuaré déi né teèn, yilí seèn né Jakarí, à lé naâ *ngàṅ sèmè te bɔ́n bɔ̀ Abiá. Yilí veèh seèn lé naâ Elísábè; à dé seèn né ndúté ndútù *Arɔ́, ngàṅ sèmè dé koô. **6** Bɔ́ veèh fà dɔ́ɔ́ lo naá gii bɔ̀ gècèn bɔ̀ toò Càn, bɔ́ lé *sóú Càn mé ngòr Càn jolo ka beéh nág faá tueé nê nɔ́. **7** Bɔ́ veèh fà dɔ́ɔ́ lé naá gii kulí, bɔ́ huaán ñar kwà ngwéh. Lòu sam, Elísábè lé naâ ngiín.

8 Cieé déi seé ngàṅ sèmè lé bɔ́ naâ bɔ́n bɔ̀ Jakarí. Lòu sam, lé naâ toò bɔ́n. **9** Bɔ́ yeé nde aá san ngie, bɔ́ vu bèi faá gènnè bɔ́n né tueé nɔ́. Bɔ́ yeé vu cu aá bèi lòu sâ, Jakarí yieé kɔ́. À komo wuo ter, à yila nde yí gwà Càn koô, bèh san ngieè. **10** Sâ te cu san ngieè sâ, cili nùàr né dé bɔ́n ká cie, bɔ́ né Càn dua.

11 Jakarí yeé baá yí lè mò san ngie, cili Càn Nùà Dueè ñenè yuo kelà kwarè kɔ́, kèb be gaá mân. **12** Jakarí ndɔ́. Veèh yeé baá bú sie, feh ñellé bú ter.

13 Cili Càn ye bú a: «Té vèh Jakarí, Càn ngweé aá duaà yeè: Elísábè veèh yeè nde né huaán dé siíb ñar, wò yilá bú Jân. **14** Wò nde né mé bú sagár kelá, bɔ̀ nùàr nde né mé huaán sâ samé kuú ndɔ́. **15** †Lòu sam, à beè Càn Dueè nde né nùà dueè. À mbè kulù mé mbè tarè ñué ndé ngwéh. À dé seèn lè yuo lom ndeè né mé Cúcuí Ñagá yoòr. **16** À mé dà m bɔ̀ huaán *Iserálà ngún ká yoòr nùà Dueè Càn bɔ́n weh cu cuú nde né kɔ́. **17** †À nde né toò Càn mé terreb Cúcuí yoòr faá *Elí nɔ́ gɔ́. À nde né bɔ̀ tele bɔ́ bɔ̀ huaán mé sòn cèn coró bilí. À feh dilí nyegé bɔ̀ dúágá-tie bɔ̀ ceér gècèn, te bɔ́ ña bɔ̀ didilí

bɔ̀, bɔ́ ko Càn. Sâ dɔ́ɔ́, à nyegé kwaá gi né bɔ̀ nùàr, te bɔ́ kela den Fehtoò bɔ́n.»

18 Cili Càn yeé tueé gi aá, Jakarí den seér cuú ye bú a: «Hèn, mè mò baá gi kuúm, veèh mò kulí gi aá ndɔ́. Mè mò ko nde né naàn ye né ngòr gècèn wa?» **19** †Cili Càn ye bú a: «Mè né Gabriya, ké toò Càn seé bɔ́ yeé mè. Càn ye mè a, ndê wò ngòr bagaà hèn tueé. **20** Mè yeé tueé aá wò, wò saán á? Wò sòn túé ndé cú; wò kènè den nde aá mùmúr, ko cu mé bɔ̀ njií hèn dɔ́ɔ́ ndeè yuo gi aá ménâ, sâ ye. Mè tueé wò, yuo nde né ménâ ndɔ́.»

21 Sâ ká cie bɔ̀ nùàr baá lòu hiím seér, bɔ́ né Jakarí kela den, bɔ́ njií mé à bɔ́ den né yí gwò kɔ́ cú. **22** Jakarí yuo kelà ndɔ́, à sòn túé cú. Bɔ̀ nùàr ñene ko baá-re teèn ye, yí gwò njeré déi naâ bú njolò ñenè yuo kelà. Sâ ñhè dɔ́ɔ́, Jakarí bɔ́ me lom aá mé be mé be, sòn baá kúb.

23 Nde nde, bɔ̀ cieé seè seèn yeé ceré baá, à nde cu ye lo. **24** Jomo sâ veèh seèn Elísábè tomo lèi ndɔ́. Veèh yeé ñene aá ménâ, à mé ñjéh leér gɔ́ seér lòu. Wa gi mene weéh tìn, à né ka lòu leér gɔ́. À ye: **25** «Kùsèm Càn Dueè Fehtoò mò, à ke njií aá mè njolo yoòr, à horó sɔm aá mè fegùli beè bɔ̀ siíb kèn.»

Tebé ñaàr Yeésò

26 Lèi Elísábè yeé baá weéh ténjén, Càn tema njií cili seèn Gabriya ké Galilê, te loó Najarêt, **27** †yoòr mbò yàgà déi, yilí seèn né Marí. Bɔ́ sua kwaá né bú lòu ye. Yilí si seèn né Joséf, à né lè gèh bɔ̀ nùàr mgbè *Davíd. **28** Cili Càn wa ké teèn, yila nde gwò yoòr Marí, ye bú á: «Kùsèm mè né wò bieé, wò né mé fùgò beè Càn. Nùà Dueè né jomo yeè.»

29 Te Marí yeé nde ngweé njií gèh ñjàb bú sâ, feh ñel-lé bú ter; ye sâ né gèh bieè kei wa.

30 Cili Càn ye bú a: «Té vèh Marí, njolo Càn né yoòr yeè. **31** ††Wò nde né ma mé lèi hueèh ñaá, wò ñar huaán dé siíb, wò yilá bú Yeésò. **32** ††À nde né nùà dueè kɔ́; bɔ́ bú dé seèn yilá nde né ñunà Càn nùà ñhè ké ter te vulúu. Càn Dueè nde né bú kɔ́gɔ́ jògò bɔ̀ seèn *Davíd haá. **33** À felè bɔ̀ huaán *Iserálà dé cu dɔ́ɔ́ cer lom nde aá kɔ́; kɔ́gɔ́ dé seèn baá dé kèi cèn ndɔ́.»

34 Marí ye cili Càn a: «Mè née mò siíb kɔ́ ngwéh ye nɔ́, gèh dé sâ bɔ́ seér nde né naàn wa?» **35** Cili Càn ye

† 1:5 1 Chr. 24:10 †† 1:15 Nomb. 6:3 † 1:17 Mal. 4:5-6

†† 1:19 Dan. 8:16; 9:21 †† 1:27 Mat. 1:18 ††† 1:31 Mat. 1:21 ††† 1:32-33 2 Sam. 7:12, 13, 16; Es. 9:7

bú a: «Cúcuí Njagâ ka waà nde né felè yeè kɔ́, terreb Càn ké ter te vulúu nde né cemé felè yeè si. Huaán mé wò nde né njar sâ, né dé cí mé b́ bú yilá nde né nùà jolò, Njuna Càn Dueè. ³⁶ Elísábè meí yeè né mé lèi ndo. À baá gi mene kuúm, mé njéh mene lèi seèn kènè baá weéh ténjén, à nde né huaán dé sií b njar. Sâ b́ nùà lɔ ye, ma ngiín huaán njar nde cu né he wa? ³⁷ †Mè tueé wò, njií mé né Càn yɔ́gɔ́ sam.» ³⁸ Yeé baá mân, Marí ye bú a: «Mè né nùà seê Càn Dueè. Bú a, b́ felè mò faá wò tueé nê nɔ.» Cili Càn kwaá lɔ bú ndo.

Marí ké lɔ Elísábè

³⁹ Lè mbèh sâ, Marí wuo ter kwar ndo, à sɔm gò, à njaá nde lom aá ké te b́ tòre lè lò Judê, à wa lè lò sâ, te lɔ́ déi. ⁴⁰ À kela nde ké lɔ Jakarí, à yila kweh gwò yoòr Elísábè, à bie bú. ⁴¹ Te à yeé nde bie njií Elísábè mân, huaán jilí toró Elísábè lè. Cúcuí Njagâ samé yila bú yoòr, ⁴² à sɔm hueh, ye Marí a: «Càn ká doó lètenè b́ vèh dɔ́ɔ́ kulu kela né wò. Huaán yí lè yeè sâ, Càn bú nyeén gi aá kèn. ⁴³ Á hên, kè cú-re ndo: meí Fehtoò mò ká yoòr mò kɔ́ nde seér cuù né dé kei? ⁴⁴ Kè kú, wò yeé baá mè bieé, huaán samé toró gi mè ká lè. ⁴⁵ Njua yeè wa, wò né sòn Càn ngweé, wò né ndèm kwaá njií, ye njií mé Càn lé tueé naâ nyí dɔ́ɔ́, à nde né b́ gí ma.»

Bené Marí

⁴⁶ ††Marí deèn ndo, ye:
«Môn, mè né Nùà Dueè mé temé mò mene seén.
⁴⁷ Temé mò né mé Càn Yili-nùà sagár dé gècèn,
à mè yili sɔm aá kèn.
⁴⁸ †Lòu sam, mè mbátágà nùà seê seèn mbaá,
ye nyí nde né njolo yoòr mò ke njií.
Ngweéh kènè mbelèm nùà hihiné nde aá mè bèh dɔ́ɔ́ keí laré mà.
⁴⁹ Lòu sam, Càn terrèb né be seèn felè mò sɔm keéh.
Yilí seèn né jolósé.
⁵⁰ Cu dɔ́ɔ́ Càn nde né b́ ngwé-tie b́ jere kɔ́.
⁵¹ Càn terrèb baá lè seé seèn mé be seèn.
B́ dúágá-tie b́ baá mé njéh lòu ndugó seér.
⁵² ††Ndègè b́ mgbè b́ calé baá kèn.
Càn mò baá b́ doó komó su njií.
À ter sɔm njií seér b́ lòu b́.
⁵³ B́ mé cùè né b́ sie, à né b́ koó.
À jomo be be kwɔ́ɔ́ njií seér b́ lilieè b́.
⁵⁴ À hên ndeè *Iserálà nùà seê seèn gam,
à né bú munó, à né béh jere kɔ́,
⁵⁵ ††faá à lɔ tueé kwaá naâ mé tele beèh Abrahâm
b́ b́ nuna seèn nɔ,
ye nyí nde né b́ nduté ndútù b́ gam,
nyí gam den nde né b́ dé nyèmà mé nyèmà.»

† 1:37 Gen. 18:14 †† 1:46-55 1 Sam. 2:1-10 ‡ 1:48 1 Sam. 1:11
‡† 1:52 Job 5:11; 12:19 †† 1:55 Gen. 17:7

⁵⁶ Marí b́ Elísábè b́ kɔ́ ké sâ weéh tagár, à nde cu ye lɔ.

Njàr dé Jân Bàptis

⁵⁷ Cu njaàr Elísábè yeè waà baá, à njar kwa huaán dé sií b. ⁵⁸ B́ nùà seèn mé b́ mbeí seèn yeè nde ngweé njií gèh bagaà mé Càn Dueè naâ Elísábè b́ sâ, b́ kem nde gi teèn, b́ b́ samé gi dɔ́ɔ́.
⁵⁹ ††Huaán yeé baá cieé téndelè, b́ nùà ndeè bú *ngór ngɔ́b, b́ ye yilí seèn né cu Jakarí faá tele seèn nɔ. ⁶⁰ Meí ye bú a: «Sam, yilí seèn né Jân.» ⁶¹ B́ ye bú a, sam ndo, Jân yilí nùà b́ deí sam. ⁶² Yeé baá ménâ, b́ me bie njií Jakarí yilí huaân mé be. ⁶³ Jakarí me bieé njií b́ béh toú déi, à nyagá kwaá b́ yilí huaân teèn, ye yilí seèn né Jân. B́ hiím laré mé njéh doó dɔ́ɔ́. ⁶⁴ Sòn Jakarí komo lɔ́ doó sâ ndo, à yila keéh Càn ké ter seén njií. ⁶⁵ Veéh kwaá njií b́ nùà be yoòr mé b́ nùà te lɔ́ kukwarè mene. Ngó g dé sâ ngulí yɔ́ɔ́ cu lè lò Judê kèb dé ké te tòre bèh dɔ́ɔ́. ⁶⁶ B́ mé né ngòr hên ngweé dɔ́ɔ́, né ké lè munó, ye huaán bú sâ ndeè nde né naàn wa? Mé gècèn mene, à lé yoòr naâ mé terreb Nùà Dueè.

Bené Jakarí

⁶⁷ Cúcuí Njagâ samé yila Jakarí tele huaân yoòr ndo, à yila ngòr *sòn-Càn tueé, ye:
⁶⁸ «Bí sén Nùà Dueè, Càn b́ huaán *Iserálà seèn;
njolo seèn né yoòr b́, à b́ yili sɔm aá kèn.
⁶⁹ À nùà terrèb mé nde né béh yili sɔm
ngagá sɔm keéh né lètenè b́ nduté ndútù mgbè
*Davíd nùà seê seèn,
⁷⁰ te yuo faá à lé naá gii sònò b́ sòn-Càn b́ léi toò
tueé keéh ndo.
⁷¹ À lɔ ye, nyí nde né béh toò b́ b́ mvelé sɔm;
wa b́ mé né béh bar dɔ́ɔ́ terreb felè beèh kwà ndé
ngwéh ma.
⁷² Sâ dɔ́ɔ́ ye te nyí kɔ́ b́ jògò b́ jere,
te ngòɔ́ nyí mboón faá jolo nê nɔ.
⁷³ Sâ lé naâ jègè seèn toò Abrahâm tele beèh dé koò,
⁷⁴ wa nyí ndé né béh beè b́ b́ mvelé sɔm,
ye te béh b́ seé nyí, béh vèh cú;
⁷⁵ te cieé dɔ́ɔ́ béh beè nyí den lom jolósé, dilísé ndo.

⁷⁶ ††Dé yeè huaán mò, b́ wò yilá nde né sòn-Càn,
Càn mé terreb dɔ́ɔ́ né beè seèn.
Lòu sam, wò nde né toò Nùà Dueè kelá,
wò nyegé kwaá bú ceér.
⁷⁷ Wò b́ nùà seèn tueé nyegé nde né kɔ́,
ye bú a, Càn nde né b́ yili sɔm,
à kulu sɔm gi b́ veèn yoòr ma.
⁷⁸ Lòu sam, Càn beèh né Càn húóm-temé dé gècèn,
à nde né felè beèh faá njuerré lòu nɔ baá den,
⁷⁹ †te b́ mé né te cibi bèh ciò cer den

††† 1:59 Lé. 12:3 ††† 1:76 Mal. 3:1 § 1:79 Es. 9:2

yuo kela giì bèh ñagâ,
te à gule beèh lemé njií te ceér còñe.»

⁸⁰ Huaán né kulá ndò, temé né taré ndeé, à nde den seér ké ya dueè. Nde nde, cu yeé wulu baá, à yuo kela ye ké toò b̀ huaán *Iseràlà bèh ñgòr Càn seè.

Njàr dé Yeésò *Kristò

(Matíô 1:18-25)

2 Lè nàm sâ Sesár Agústè lé naâ nyàgà-nùàr dé wónj dónj yie. ² Lé naâ nyàgà-nùàr dé toò jògò. Sâ mgbè te tàbè Sirí né Kirinûs. ³ Ye nùà kàn a, ndé yilí seèn lo seèn nyagá kwaá ma. Neì dónj né lo seèn yuo ndeé.

⁴ Josêf dé seèn yuoô ké Galilê lè lo Najarê, à né te lò Judê ñaá ndeé, à nde né ké Betelehem lo mgbè *Davíd tele bòn dé léi jògò, ⁵ te b́ nyagá yí b́ veèh seèn Marí jomo bòn. Sâ Marí né mé lèi. ⁶ B́ wa ké Betelehem ndò. Nde nde, cu yeé wulu baá, ⁷ à ñar kwa ndoón † seèn, à waga kwaá bú cògò yoòr, à cer kwaá njií bú te ñgàb toú mé b́ haá yeé b́ nyam nyure teèn. Sâ gwà mé b́ kìn cer yeé teèn yú gi aá, b́ bèh teèn kwà cú.

Cilí Càn ké ya dueè yoòr b̀ tèn

⁸ Sâ te lò Judê sâ, b̀ tèn déi né yeé ké ya dueè ter den ñagá, b́ né b̀ mbieè bòn ke. ⁹ Yeé baá loú sâ lètenè cibí, cilí Càn Nùà Dueè déi ba kar suagá ter felè b̀ tèn, *sùsùm Càn sie b́, veéh kibí su b́ yoòr. ¹⁰ Cilí Càn ye b́ a: «Bí té vèh, mè ndeé bí ñgàgà bagaà tueé weh, nùàr dónj nde né mé ñjéh samé. ¹¹ Lan ké lo *Davíd, b́ ñar aá nuaá mé nde né bí yili sòm. Né *Kristò, *Nùà Còñ, Fehtoò biì. ¹² Bí nde né bú dé seèn ñené kó, né huaán mbògò, b́ waga kwaá né bú cògò yoòr, à né lè ñgàb mé b́ haá yeé b́ nyam nyure teèn cer den.»

¹³ B̀ tèn yeé ke, b̀ cilí Càn ñgún kem wa cuú aá kèn. B́ né Càn ké ter seèn njií, ye: ¹⁴ «Càn ké ter te vulúu né duesé! Còñ baá ká doó lètenè b̀ yíé-temé b̀ seèn.»

¹⁵ B̀ cilí Càn yeé kem ñagá cu aá ké te vulúu, b̀ tèn ye: «Béh jògò nde ké Betelehem njií mé Càn Dueè né béh tueé hèn ñené wellé ye.» ¹⁶ B́ sòm gò ndò, b́ né ké lo ñaá ndeé. B́ wa, b́ kwa Marí b̀ Josêf, b́ ñene njií tógotí né lè ñgàb mé b́ haá yeé b́ nyam nyure teèn cer den. ¹⁷ B́ yeé ñene aá ménâ, njií mé cilí Càn naâ b́ felè huaân tueé dónj, b́ se kwaá gi cie. ¹⁸ B̀s mé lé naá giì ñgweé dónj, geí laré b́. ¹⁹ Marí b̀ njií sâ dónj ñgweé kwaá den né felè, à né teèn munó den.

²⁰ Jomo sâ, b̀ tèn fón cu gò, b́ né ndeé, b́ né Càn ceceér seèn g. B̀ njií mé b́ la naâ ñené mé b́ naâ ñgweé dónj, b́ seèn laré gi bú teèn. Né nág faá cilí Càn la tueé naâ b́ ndò.

²¹ † Huaán yeé baá mé cieé téndelé, b́ *ñob bú ñgòr ndò. B́ yilá bú yilí Yeésò faá cilí Càn lo naá giì yilá kwaá te meí nde ye lèi seèn weh ndò.

Yeésò ké *gwà Càn koò feh keèh

²² † Yeé baá te cieé mé b́ *sené yeé b̀ meí faá *sóu Músi lé naâ tueé ndò, Josêf b̀ Marí weh nde mé huaân ké Jerusalem te b́ feh keèh bú toò Càn ndò, ²³ † faá né te mvù Càn tueé ndò, ye b̀ ndoón † dé sisiíb dónj né gi b̀ gá dé Càn ma. ²⁴ Kò b́ haá *sèmè faá sóu Càn tueé nê ndò: wogob fà, mo sam, kórkódog ma.

²⁵ Sâ nuaré déi lé naâ ké Jerusalem teèn, yilí seèn né Simeñ, né nùà dilí, nùà dùlà-Càn ndò. Cieé dónj, à né nuaá mé nde né *Iseràlà yili sòm kela sò; à lé yoòr naâ mé Cúcuí ñagá ndò. ²⁶ Lé naá giì bú toò tueé kwaá, ye bú a: «Wò ndeé kú ndé ñgwéh, kò wò ñene aá *Nùà Còñ mé Càn Dueè ndeé né temá njií, sâ ye.»

²⁷ Loú sâ Cúcuí ñagá jóg njií bú ke gwà Càn koò ndò. Josêf b̀ Marí weh waá mé huaân te b́ b́ felè seèn faá sóu tueé nê ndò. ²⁸ Simeñ yeé nde ñene njií huaân mân, à jóg sie bú beè, à né Càn seèn, ye bú a:

²⁹ «Kùsèm Càn Dueè, kènè ndéb yeé jegé baá. Kwá nùà seè yeé yuo gò mé dólè mene.

³⁰ Loú sam, mè ceér còñ mé njolo ñene baá kèn.

³¹ Wò bú nyegé kwaá né toò b̀ nùàr dónj.

³² † Né ñagá mé lo nùàr wónj dónj nde né wò teèn ñené kó.

Iseràlà nùàr yeé be ter sòm njií nde né mé bú ndò.»

³³ Tele b̀ meí yeé nde ñgweé njií Simeñ baá felè huaân ménâ tueé, geí si njií b́ doó. ³⁴ Simeñ kulu b́ ndò, ye Marí meí seèn a: «Càn huaân hèn balé sòm keèh né te ké Iseràlà nùàr ñgún dielé gi ju felè seèn; te ñgún yili yuo gi mé bú ndò. À nde né ciè den. Mé ñjéh mene, nùà ñgún nde né bú lòu bar seér. ³⁵ À nde né mùnò b̀ nùàr cie salé su gií. Dé yeé wò meí, loú sâ wò lè yulá nde né faá bòu taáb naâ wò sieé ndò.»

³⁶⁻³⁷ Sâ ma déi lé naâ teèn, yilí seèn né Ánà, à lé naâ *sòn-Càn ndò. Né ñunà Fanuêl, tele bòn dé koò lé naâ Asêr. Ma sâ lé baá ma kuúm ndò, nyèmà seèn lé baá yulá téndelé cùb nè. À lé naâ síf jóg, b̀ si b́ cegé nyèmà téhbeh, si kuú kwaá lo bú. Ma sâ lo seé Càn b́ beéh suútenè mé cíbítènè mene: à né gwà Càn yagá, à né yáb jolo, à sòn mé Càn duaà dù ñgwéh. ³⁸ À yeé nde cu aá gwà Càn loú sâ, à ñene njií huaân mân, ye Càn a: «Kùsèm, mè vra baá wò.» B̀s mé né cu dónj kela den, ye Càn nde né Jerusalem yili sòm doò, à yila b́ kùr huaân seè ndò.

Ké Najarê cuú cuú

³⁹ † Josêf b̀ Marí yeé b́ gi aá faá *sóu Càn Dueè né tueé sâ, b́ b̀ huaân fón gò loú, b́ cu cu ke Galilê, lè

† Huaán toò jògò.

†† 2:21 Lé. 12:3; Lûk 1:31 † 2:22-24 Lé. 12:6-8 †† 2:23 Ex. 13:2, 12 †† Huaán dé toò jògò. ††† 2:32 Es. 42:6; 49:6; 52:10

lɔ́ Najarêṭ. ⁴⁰ Huaán né kulá, à né taré ndeé, à né mé kékɔ́ɔ mene kulá, à né Càn yoòr mé gècèn mene huɔ́m.

Yeésò mé nyèmà yulà cùṛb fà

⁴¹ †Sâ nyèmà dɔ́ɔ̀ b̀ tele Yeésò né yeé bèh cieé koò *Páskà ké Jerusalem ndeé sɔ́. ⁴² Nyèmà déi b̀ yeé baá cu mé gò, sâ Yeésò baá nyèmà yulà cùṛb fà, à nde ké teèn ndɔ́. ⁴³ Wa ké teèn, Páskà yeé gi aá, tele b̀ meí nde cu lɔ́, Yeésò le dé seèn ké sâ mé be, tele b̀ meí kó ngwéh, ⁴⁴ b̀ dé bɔ́n ye, merré déi Yeésò b̀ b̀ mbei gɔ́ né kɔ́. B̀ yeé baá ménâ munó, b̀ kɔ́ lom aá gò ndɔ́, b̀ gɔ́ sɔ́ gùm cieé te b̀ nde ye bú lètenè b̀ nùàr bɔ́n fɔ́n, b̀ né bú lètenè b̀ mbaábɔ́n fɔ́n yɔ́ ndɔ́. ⁴⁵ B̀ yeé bú néné cú, b̀ n̄aá nde cu bú ké Jerusalem fɔ́n ke. ⁴⁶ B̀ nde bú kwa baá ké *gwà Càn koò, sâ baá te cieé dé tagáre. À né yí lètenè b̀ fèh-njèh b̀ den den. Njii mé b̀ né feh dɔ́ɔ̀, à né felá, à né b̀ njèh bieé ndɔ́. ⁴⁷ Njii mé à lé naà tueé dɔ́ɔ̀, lé naá gi b̀ njèh nùà kɔ́g̀n. Gèh kɔ́g̀n bú sâ lé naà b̀ nùàr doó dɔ́ɔ̀ geí laré.

⁴⁸ Te tele b̀ meí yeé nde nene njii bú ménâ, hiím yɔ́ɔ́ b̀ dé tueé. Meí deèn ndɔ́, ye bú a: «Huaán mò, sâ wò bɔ́ né béh kei? Kè kú, bèh tele yeé né wò ndio, béh né wò fɔ́n kán.» ⁴⁹ Ye bú a: «Bí mè fɔ́n gɔ́ né mé n̄gei wa? Bí kó ngwéh ye, mè sé la né ká gwò Tele mò wa?» ⁵⁰ Mé njèh mene, b̀ ngwé kòmò ngwéh.

⁵¹ Yeé baá ménâ, à komo wuo ter ndɔ́, b̀ b̀ fɔ́n gò, b̀ nde cu Najarêṭ. À ngweé den ka sòn bɔ́n méménâ cu dɔ́ɔ̀. B̀ njii mé né kelá sâ dɔ́ɔ̀, meí né teèn munó den.

⁵² †Yeésò né kulá ndeé, à né kɔ́ɔ́n n̄aá, temé né Càn mé bú n̄ré ndeé, né b̀ nùàr mé bú n̄ré ndeé ndɔ́.

Ngòr Càn sònò Jân Bàptis

(Matíò 3:1-12; Mârk 1:1-8; Jân 1:19-28)

3 Sâ mgbè dueè mé yilí né Tibér *Sesâr cer aá mgbè ké Ròm baá nyèmà yulà cùṛb tîn. Cu sâ ngóm-nà ké Judê lé naà Pónsè *Pilátò. Sâ *Heròde mgbè cer né dé seèn ké Galilé. Dim seèn Filíp mgbè cer ké Iturè b̀ Trikoník. Lisaniàs dé seèn lé naà mgbè ké Abilèn. ² B̀ *ngà̀n sèmè dé kokoò cu sâ lé naà *Hána b̀ Kayif. Jân n̄unà Jakaṛí né loù sâ ké ya dueè den, à ngweé Càn baá bú ngòr seèn sònò tueé kwaá. ³ À komo wuo ter ndɔ́, à nde ké kwarè nòmò Jurdèn, à né mé ngòr Càn te tàbè sâ se ndeé, ye b̀ nùàr a: «Bí yúé fɔ́n feh bií yueé, bí kwéh sér temé, bí ndê, bí weh nòmò Càn, te Càn kulu sɔ́m bí veèn yoòr.» ⁴ †Hèn yuo né faá Esáyà *sòn-Càn lé naá gi te mvù Càn nyagá kwaá nɔ́, ye: «Hueh nuaré déi né ké ya dueè ngulí den, ye: Bí tɔ́ nyégé ceér nùà Dueè tɔ́,

bí tɔ́ dilí nyégé bagasé!

⁵ Bí né ngɔ́be cu yuú nyegé, bí né b̀ tòr mé gbég doó legé n̄jií, b̀ ceér gogobò né tɔ́ dilí nyegé, b̀ lùgò né ceér dueè furú nyegé,

⁶ te b̀ nùàr nene kɔ́ gèh dé mé Càn ye te nyí yilí sɔ́m b̀.»

⁷ †Cilí nùàr ngún kem wa gi ká yoòr Jân bèh nòmò Càn kou ndɔ́. Ye bú a: «Bí b̀ gèh ngòbò, nèi ye bí a, temé né Càn mé bí lè yulá, bí dùlà ndê, wancɔ́ɔ̀ bí nde né gèr beè seèn n̄ené wa? ⁸ †Sâ bí b̀-*re* faá Càn gwaán nê ndɔ́, te feh keéh ye, kènê bí kweéh seér aá temé kèn. Bí té mé huún bií mbaá túé kú ye: Abrahâm tele beèh dé koò né teèn. Bí kɔ́ ye, Càn né mé terre b̀ taá hèn kwellé seér te n̄a b̀ ndùté ndùtù Abrahâm. ⁹ †Mè tueé bí, mb̀g̀ fa gi aá kèn, baá gi ka toù. Tou mé tàb dé bagaà wá ngwéh dɔ́ɔ̀, b̀ nde né bú tuar komo fuú njii.»

¹⁰ Cilí nùàr ducɔ́m mé bú bieé njii ndɔ́, ye bú a: «Á sâ, béh b̀ naàn wa?» ¹¹ Jân ye bú a: «Nuaá mé còg̀ né bú beè fà, bú a, há nuaá mé njèh teèn sam cén. Mɔ́ né yáb, bú a, gè lòù ndɔ́.»

¹² †B̀ mé weh yeé kàgà̀n lãmpɔ́ bilí wa gi, te Jân kou b̀ nòmò Càn. B̀ né Jân ménâ bieé ndɔ́, ye bú a: «Á béh nɔ́, dé koò, béh b̀ naàn ndɔ́ wa?» ¹³ Ye bú a: «Mɔ́ bí baá kàgà̀n lãmpɔ́ weh, bí wèh lòm ká faá *sóú tena kwaá nê nɔ́.»

¹⁴ B̀ s̀jì né taré bú ménâ bieé ndɔ́, ye: «Á dé beèh nɔ́, béh bɔ́ nde né naàn ndɔ́ wa?» Jân ye bú a: «Bí té b̀ nùàr kàgà̀n beè mbembaá wèh bèlè, bí té nuaré déi nyeén yoòr c̀rè sù, bí kó lòm kàgà̀n weèh bií, sâ gi aá.»

¹⁵ Sâ cilí nùàr né yeé *Nùà C̀n kela den ndɔ́, b̀ ye merré déi Jân baá Nùà C̀n sâ kɔ́. ¹⁶ Jân tueé ngá b̀ ndɔ́, ye bú a: «Mè sam, mè dé mò bí kou lom né mé nòmò. Nuaré déi baá jomo ndeè, taré kela né bú mé mè. Né mene yuií débága seèn, mè wúlú ngwéh nuaá mé nde né yuií débága seèn se. À bí dé seèn kou nde né mé Cúcuí N̄agá b̀ we. ¹⁷ À beè né mé suún, à nde né mvum b̀ t̀lù mé njèh nyegé geé, te à kwaá mvum te mbè̀n seèn, à t̀lù kobo su njii ké tuar te we mé nyímé bèh.»

¹⁸ Jân tueé keéh baá-*re* b̀ Njagà Bagaà te b̀ ngòr hi-hiné faá bèh ménâ kókoó mbaá ndɔ́. ¹⁹ †Sâ né bèh mé Jân lé naà mgbè *Heròde teèn nde kwa keéh. Lòù sam, Heròde lé naà Herodiàs veèh dim seèn Filíp gwò ngá kwaá. À lé naá cuù b̀ seé vevenè déi ngún bɔ́ ndɔ́. ²⁰ Te à nde cu ye baá-*re* dé koò déi saáb veé: à nde kela cu Jân ké gwà cibì, à sie yíí.

†† 2:39 Mat. 2:23 † 2:41 Ex. 12:1-27; Deut. 16:1-8 †† 2:52 1 Sam. 2:26; Prov. 3:4 † 3:4-6 Es. 40:3-5

†† 3:7 Mat. 12:34; 23:33 †† 3:8 Jân 8:33 ††† 3:9 Mat. 7:19 ††† 3:12 Lûk 7:29 § 3:19-20 Mat. 14:3-4; Mk. 6:17-18

Nòmò Càṅ kou dé Yeésò sâ Jâṅ née gwà cibi yílá ṅg-wéeh ye

(Matíô 3:13-17; Mârk 1:9-11)

²¹ Cìli nùàr yeé kou gi aá nòmò Càṅ, Yeésò yila kela ndò, Jâṅ kou sòm bú. Yeésò yeé weh aá nòmò Càṅ, à yeé baá Càṅ dua, vulú gulu lɔgɔ́ ké ter, ²² †Cúcuí ṅagâ yuo kelà ké teèn faá gùm vɔgɔ̀b nɔ, né ká felè seèn suagâ. Hueh déi né ké jomo te vulúu ṅgulí, ye: «Wò né huaán yíé-temé mò; temé mò né lè mé wò nɔré.»

Dògòtì bò nùàr Yeésò ké jomo

(Matíô 1:1-17)

²³ Mé Yeésò lɔ nde seé duɔ́m, sâ à baá njèh nyèmà yulà tagár. Sâ b́ lé naâ munó, ye à né ṅunà Josêf ndò. Josêf lé naâ ṅunà Hèlí. ²⁴ Hèlí ṅunà Matatà; Matatà ṅunà Leví; Leví ṅunà Melkí; Melkí ṅunà Janayíi; Janayíi ṅunà Josêf; ²⁵ Josêf ṅunà Matiàs; Matiàs ṅunà Amos; Àmòs ṅunà Nahûm; Nahûm ṅunà Èsèlí; Èsèlí ṅunà Naggáyí; ²⁶ Naggáyí ṅunà Maâtè; Maâtè ṅunà Mátàtíàs; Mátàtíàs ṅunà Semeyín; Semeyín ṅunà Josêk; Josêk ṅunà Jódà; ²⁷ Jódà ṅunà Joanaàn; Joanaàn ṅunà Résà; Résà ṅunà Sorobábèl; Sorobábèl ṅunà Salatièl; Salatièl ṅunà Nerí; ²⁸ Nerí ṅunà Melkí; Melkí ṅunà Àdí; Àdí ṅunà Kósàm; Kósàm ṅunà Elmadâm; Elmadâm ṅunà Êr; ²⁹ Êr ṅunà Yeésò; Yeésò ṅunà Eliesêr; Eliesêr ṅunà Jorím; Jorím ṅunà Matâtè; Matâtè ṅunà Leví; ³⁰ Leví ṅunà Simeṅṅ; Simeṅṅ ṅunà Júdà; Júdà ṅunà Josêf; Josêf ṅunà Jonâm; Jonâm ṅunà Elíákìm; ³¹ Elíákìm ṅunà Méléà; Méléà ṅunà Menâ; Menâ ṅunà Mátálà; Mátálà ṅunà Natân; Natân ṅunà Davíd; ³² Davíd né ṅunà Jèsè, Jèsè né ṅunà Jobêd; Jobêd ṅunà Bɔ̀ɔs; Bɔ̀ɔs ṅunà Salâ; Salâ ṅunà Násɔ̀ṅ; ³³ Násɔ̀ṅ ṅunà Aminádàb; Aminádàb ṅunà Admín; Admín ṅunà Arnî; Arnî ṅunà Eseròm; Eseròm ṅunà Farésà; Farésà ṅunà Júdà; ³⁴ Júdà ṅunà Jakɔ̀b; Jakɔ̀b ṅunà Isâk; Isâk ṅunà Abrahâm; Abrahâm ṅunà Tàrà; Tàrà ṅunà Nakɔ̀r; ³⁵ Nakɔ̀r ṅunà Serúk; Serúk ṅunà Rágò; Rágò ṅunà Falêk; Falêk ṅunà Èbèr; Èbèr ṅunà Salâ; ³⁶ Salâ ṅunà Kayinâm; Kayinâm ṅunà Arfasâk; Arfasâk ṅunà Sêm; Sêm ṅunà Noé; Noé ṅunà Lamêk; ³⁷ Lamêk ṅunà Matusálà; Matusálà ṅunà Hénòk; Hénòk ṅunà Jarêd; Jarêd ṅunà Maleleèl; Maleleèl ṅunà Káyínàn; ³⁸ Káyínàn ṅunà Enòs; Enòs ṅunà Sètè; Sètè ṅunà Ádàm. Ádàm dé seèn né ṅunà Càṅ.

Bèh Yeésò mé veèn taàb

(Matíô 4:1-11; Mârk 1:12-13)

4 B́ yeé kou sòm aá Yeésò nòmò Càṅ, à yuo kelà ké sòn nòmò Jurdên ndò, sâ Cúcuí ṅagâ baá gi bú yoòr ṅgulí den, derré njíi bú ké ya dueè ndò. ² *Sátàn né bú mé veèn ké teèn cieé yulà nèà taáb sɔ́. À njeré

dèi sònò nágá kéh ṅgwéh. Bò cieé sâ yeé gi aá, cùè yila bú sieè. ³ Sátàn ye bú a: «Mò wò né ka ṅunà Càṅ bòn, jògò júé ke ye taá hên a, ṅá ke sér ye.» ⁴ ††Yeésò ye bú a: «Né te mvù Càṅe nyagá den ye: Nùàr mé ndàndaà sêr yíli lòm ndé ṅgwéh ma.»

⁵ Sátàn nde weh ṅaá mé bú ké ter. Mvúár cén à feh laré bú lò nùàr ká doó dɔ̀ṅ, ⁶ ye bú a: «Mè terreb felè bɔ̀ɔn dɔ̀ṅ haá nde né mé wò; b̀ò njíi mé né teèn dɔ̀ṅ, mè haá gi nde né beè yeé ndò. Lòu sam, né dé mò, b́ lé naâ mè haá njíi. Mò mè gwaán né nùàr haá, né beè mò. ⁷ Sâ, mɔ̀ wò cemmé né toò mò, b̀ò njíi hên dɔ̀ṅ nde gi né dé yeè.» ⁸ †Yeésò ye bú a: «Né gi te mvù Càṅe nyagá den ye: Cémme cége toò Càṅ Dueè Nùà koò yeè, wò die lom bú.»

⁹ Sátàn weh njíi cu bú ké Jerusalem, à weh ṅaá mé bú ké te ndɔ̀ṅ *gwà Càṅ koò, ye bú a: «Mò wò né ka ṅunà Càṅ bòn, sâ ló súagá ké doó lòu; ¹⁰ ††né gi te mvù Càṅe nyagá den ye: Càṅ nde né b̀ò cìli seèn felè yeè tueé, te b́ ke nyegé wò; ¹¹ ††ye: b́ nde né wò teter kwaá sie, te wò gule te taá déi cén cú ndò.» ¹² †††Yeésò ye bú a: «Né te mvù Càṅe nyagá den ye: Té Càṅ Dueè Nùà koò yeè sòn félá.»

¹³ Sátàn yeé tab ke aá Yeésò mé veèn bèh dɔ̀ṅ ménâ, à jògò nde ṅgɔ̀g cuù ye.

Bèh duɔ̀m seé Yeésò ké Galilé

(Matíô 4:12-17; Mârk 1:14-15)

¹⁴ Jomo sâ Yeésò sòm gò, à nde cu ké Galilé; sâ Cúcuí ṅagâ né bú yoòr ṅgulí. ṅgɔ̀g seèn ṅgulí yɔ̀ṅ baá-re lè lò sâ bèh dɔ̀ṅ. ¹⁵ À né b̀ò njèh te b̀ò *gwà sòu feh bele. B̀ò nùàr né bú bèh dɔ̀ṅ seèn ṅellé ndò.

B̀ò Najarête b̀ò

(Matíô 13:53-58; Mârk 6:1-6)

¹⁶ Cieé déi Yeésò wa cu ké Najarêt, lɔ́ mé à lé kulà naâ teèn. Yeé baá loù sòu, à nde yila cu gwà sòu faá bèh jomò nɔ. À komo wuo ter bèh njèh janê, ¹⁷ b́ weh haá kéh bú mvù Esáyà *sòn-Càṅ ndò, à komo kwa beré déi mé né teèn nyagá den ye:

¹⁸ †††«Cúcuí Càṅ né felè mò, à balé sòm aá mè, te mè tueé b̀ò saám b̀ò Njàgà Bagaà. À mè tema njíi né ká yoòr b̀ò nuaá mé né lòu tené le, ye mè a, júéé b́ a: b́ mvelé yuo aá ma. Mè nde né mé b̀ò cùgò njolo b̀ò tueé ndò, ye b́ a: b́ nde né njolo ṅenè. Càṅ mè temà né te mè mvelé sòm b̀ò cɔ̀ṅ, ¹⁹ mè ye b̀ò nùàr a: Hên baá nyèmà mé Càṅ nde né b́ jere teèn kɔ̀ ma.»

²⁰ Yeésò yeé jané gi aá ménâ, à cib mvù, à haá njíi cu mé nùà seè, à den nde doó ndò. B̀ò nùàr gwà dɔ̀ṅ ke ṅgaga le mé bú. ²¹ À den cuù ye b́ a: «B̀ò njíi mé bí né gi te mvù Càṅe ṅgweé hên dɔ̀ṅ, lan mboón né cí.»

† 3:22 Gen. 22:2; Ps. 2:7; Es. 42:1; Mat. 3:17; Mk. 1:11; Lûk 9:35

†† 4:4 Deut. 8:3 † 4:8 Deut. 6:13 †† 4:10 Ps. 91:11 †† 4:11 Ps. 91:12 ††† 4:12 Deut. 6:16 ††† 4:18-19 Es. 61:1-2

²² Bò nùàr yeé nde ngweé njií bò ngòr bebagaà mé Yeésò né tueé hên, b́ seén ñellé bú doó dɔ́ŋ, hiím yɔɔ́ b́, b́ ye: «Ngweéh hên né ka ñunà Josêf wa?»

²³ Yeésò ye b́ a: «Né môn, mè né kɔ́ ye, bí nde né kàn si, ye mè a: Nùà lèh, l̀ táre feh yeé mé be yeé. Bí tueé nde né ye: Bò njií mé wò lé naâ ké Kapernahûm b́ dɔ́ŋ, béh lé naá gii ngweé; ndê, b́ dèn á môn ká lɔ yeé ndɔ.»

²⁴ †À den cuù, ye b́ a: «Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né *sòn-Càŋ a: dèn méné naàn, ndɔ́g à lɔ seèn líé ndé ngwéh. ²⁵ ††Né gècên b̀n, wancɔ́ŋ cu déi lé naâ ká lè tàbè *Iserála teèn, lé naâ lè nàm *Elí, nom lé naâ gùm nyemà tagár mé kwèh kelá. Cùè lé naâ die, ka yɔŋ wɔ́ŋ dɔ́ŋ. Sâ Elí né doó. Bò ma kú ngún né mene kwarè seèn gèr ñené, Càŋ lé b́ táŋ ná ngwéh, ²⁶ †à Elí tema njií seér yoòr ma kú déi lè lɔ́ Saréptà, te tàbè Síðŋ. ²⁷ ††Lé naâ faá bèh ménâ lè nàm Elisé sòn-Càŋ déi ndɔ; ká lè tàbè Iserála hên, b̀ beén-veên b̀ lé naâ teèn ngún. Càŋ lé Elisé ké yoòr b̀n t́má ní ná ngwéh, ye te à taré sɔm b́. Nàmân nùà Sirí déi nde taré yuo seér kɔ́.»

²⁸ Te b̀ nùàr ké *gwà sòu yeé nde ngweé njií mân, temé ñaâ b́ lè, ²⁹ b́ kem wuo ter, b́ sie yuo kela mé Yeésò cie, b́ tulu ña mé bú ké cueè tòr mé lɔ́ cer né teèn sâ, te b́ nde bú ñaár sɔm. ³⁰ Yeésò kar kela seér cu lètenè b̀n, à fɔ́ŋ gò.

Nùàr mé càŋ tándulu yoòr

(Mârk 1:21-28)

³¹ Yeé baá môn, Yeésò nde lè lɔ́ Kapernahûm; né te tàbè Galilé sâ ndɔ. Lòu sòu déi à duɔ́m cu b̀ nùàr ñèh feèh. ³² ††À yeé baá feh, hiím seér b̀ nùàr dé hiím. Lòu sam, à lé b́ ñèh feh loóm naâ faá nùà ñèh ɔ.

³³ Sâ lè gwà sòu sâ, nuaré déi lé naâ teèn, à né mé càŋ tándulu yoòr. À lɔɔ́ njií ké ter, ye: ³⁴ «Óè! Yeésò nùà Najarêt, wò ndeè né béh wulá sɔm wa? Béh bí né lè keé-re? Mè né gi ndègè yeé kɔ́, wò dé yeé né jolosé, Càŋ wò temà né kɔ́.» ³⁵ Yeésò pam bú ndɔ, ye bú a: «Húné sòn yeé, yùò kélâ lè nùà hên wágácén.» Tándulu jege si njií nùà hèllè doó toò b̀ nùàr, yuo kela nɔ́ŋ, à bú njeré déi b́ ngwéh. ³⁶ Geí laré b̀ nùàr gwà dɔ́ŋ. B́ né lètenè b̀n bieé kuú, ye: «Hên né gèh ngòr dé heè? Kè kú, à né mé terreb mé felè b̀ càŋ mene, à né tueé, b̀ càŋ né sòn seèn ngweé, b́ né lè b̀ nùàr durá yuo kelá gii.» ³⁷ Ngóŋ Yeésò ngulí yɔŋ cu baá-re lè tàbè sâ bèh dɔ́ŋ.

B̀ beén b̀ ngún taré sɔm

(Matíô 8:14-17; Mârk 1:29-34)

³⁸ Yeésò komo wuo ter ndɔ, à yuo kela lè *gwà sòu sâ, à nde ké gwò Simɔŋ. Sâ gùnà Simɔŋ né baán, á né mé dùlù kagâ. Yeé baá ménâ, b́ b̀ŋ Yeésò, te à taré

sɔm bú teèn. ³⁹ Yeésò geér nde doó yoòr seèn ndɔ, à pam dùlù hèllè, dùlù kem yuo ma doó yoòr, à komo wuo ter doó sâ, à b́ haá b́ yáb.

⁴⁰ Yeé baá liyili, b̀ nùàr weh waà mé b̀ beèn b̀ feh hihiné ká yoòr Yeésò. À né b́ be yoòr baá bele, à taré sɔm gi b́. ⁴¹ B̀ tándulu durá yuo gi lè b̀ nùàr ngún ndɔ, b́ né ké ter lɔɔ́ njií ye: «Ngweéh, wò dé yeé né Njunà Càŋ mà!» Yeésò pam bú ndɔ, à yíin b́ sòn tueé. Lòu sam, b́ lé naâ ñené kɔ́ ye à dé seèn né *Nùà Càŋ.

Yeésò ké Judê bèh ngòr Càŋ tueé

(Mârk 1:35-39)

⁴² Cieé ñaga maánjògò Yeésò komo yuo kela gwò, à nde ké ya bèh ndɔŋ-ndɔŋ. B̀ nùàr yeé baá bú fɔ́ŋ, b́ nde kwa bú ndɔ, ye te b́ b́ den le, b́ ye te à yùò cú. ⁴³ À tueé seér ye b́ a: «Kɔ́ mè nde lè b̀ lɔ́ déi ndɔ, mè nde Njàgà Bagaà felè *Lò Càŋ se. Càŋ mè tema kuú naâ dé cî.» ⁴⁴ À yeé tueé gi aá mân, à yuo ndɔ, à nde ké Judê ngòr Càŋ te *gwà sòu se yɔŋ bele.

B̀ mb̀ŋ Yeésò dé toò jògò

(Matíô 4:18-22; Mârk 1:16-20)

5 ††Cieé déi Yeésò lé naâ ké sòn tub Jenesarétè †† njebá den, b̀ nùàr né bú beè kaáŋ sie, ye te b́ ngweé kwa ngòr Càŋ. ² À ñene njií b̀ kɔm déi fà ndɔ, b́ né ké sònò nòmò, b̀ siè-ngò b̀ teèn sam, b́ né yí dùà ndoór ³ yaga den. ³ À ñaá yila te kɔm dé Simɔŋ, à den nde doó, ye Simɔŋ a: «Ndê, kògò ndé sèr mé ñèh yí dùà.» B́ yeé baá yí dùà, à duɔ́m b̀ nùàr ngòr Càŋ tueé.

⁴ À yeé tueé gi aá, à tueé njií mé Simɔŋ ndɔ, ye bú a: «Kògò ní sèr cú yí bèh legeè, te bí b̀ mbeí yeé jògò vu ke ke yí sâ ye.» ⁵ ††Simɔŋ ye bú a: «Dé koò, hên né ka lè sòn yeé, wancɔ́ŋ béh naâ mé ñèh vuú ñagá, béh njeré déi kwà ngwéh.»

⁶ ††B́ yeé nde vu njií mân, ngò yuú lè déi. B́ né tulu, ndoór duɔ́m aá tenê. ⁷ B́ né b̀ mbeí mé kɔm déi ci yilá njií, te b́ ndeè gam b́ teèn. B́ yeé waà baá, b́ yila ngò sɔm, b́ sɔm sɔm sɔm, kɔm fà dɔ́ŋ yuú gi, ye kɔ nyí jíim yila dùà.

⁸ Simɔŋ Pièr yeé ñene aá ménâ, à die cemmé nde toò Yeésò, ye bú a: «Fehtoò mò, té ká kwarè mò dèn ndê, mè né nùà veên.» ⁹ Simɔŋ né tueé, veéh né bú sie, sie b́ b̀ mbeí dɔ́ŋ mé gèh ngò sieé bú sâ. ¹⁰ Sâ b̀ mbeí Simɔŋ déi lé naâ teèn, yilí b̀n né Ják b̀ Jân, né b̀ ñunà Jebedê, veéh lé naâ b́ ménâ sie ndɔ. Yeésò ye Simɔŋ a: «Té vèh, wò kènê ña seér nde aá kòrò-nùà.»

¹¹ Yeé baá ménâ, b́ kɔgò kwaá njií b̀ kɔm yí cie ndɔ, b́ vu lɔ gi ñèh dɔ́ŋ, b́ yuo bele bú.

† 4:24 Jân 4:44 †† 4:25 1 Rois 17:1 † 4:26 1 Rois 17:8-16
†† 4:27 2 Rois 5:1-14 †† 4:32 Mat. 7:28-29

††† 5:1-3 Mat. 13:1-2; Mk. 3:9-10; 4:1 ††† Né yilí tub Galilé déi.
§ Né ndame mé bú vu né lòu. †† 5:5 Jân 21:3 ††† 5:6 Jân 21:6

Nùà beén veên déi taré sòm

(Matíó 8:1-4; Mârk 1:40-45)

¹² Yeésò yeé baá lè lóó déi, nùà beén veên déi waá ndó. À ñene njií Yeésò, à die sulí nde toò seèn, ye bú a: «Kúkùr yeè, dé koò, mɔ wò né gwaán, wò nde né mè taré sòm, mè den cu ñagásé.» ¹³ Yeésò kema njií bú be yoòr ndó, ye bú a: «Mè gwaán aá kèn, taré yùò tarè.» Beén nùà hèllè nyimé yuo doó sà ndó. ¹⁴ Yeésò luóm bú, ye bú a: «Càn a bɔ wò tueé nuaré déi. Nde lòm ké yoòr *ngàn sèmè, wò feh keéh bú yo yeè, wò haá bú gèh dàgà beén sà, faá Músi lɔ naá tueé nɔ, te bɔ nùàr ñene kɔ seér teèn.»

¹⁵ Yeésò né seèn nùà beén veên doó dé luóm luóm den, ñgóg Yeésò né dé ñgulí ñgulí ñeí. Yeé baá ménâ, cìlì nùàr ñgún bilí waá, te bɔ ñgweé ñgòr seèn, te à taré sòm bele bɔ ndó. ¹⁶ À né yeé bɔ taré sòm, à né yeé ké ya bèh ndón-ndón ndeé, à né Càn teèn dua.

Nùà gule kuú déi taré sòm

(Matíó 9:1-8; Mârk 2:1-12)

¹⁷ Cieé déi Yeésò né ñjèh feh den, sà bɔ *Farisiên mé bɔ *ñjì-sòu né doó. Bɔ lé yuo belé naá lè lóó hihiné te tàbè Galilé mé tàbè Judê; lé teèn nde bilí naá mé bɔ Jerusalem bɔ mene. Càn né lom Yeésò terre b haá, à né bɔ nùàr taré sòm bele. ¹⁸ Bɔ nuaré déi jɔgɔ waá mé nùà gule kuú déi; à né te ndagáa cer den. Bɔ né ceér fɔ́n te bɔ yila nde mé bú yí toò Yeésò. ¹⁹ Lón sam mé bɔ nùàr. Yeé baá mɔn, bɔ nde ñaá komo lɔgɔ seér feh gwà; bɔ segé yí keéh bú teèn mé ndagá mene, bɔ kwaá njií bú doó toò Yeésò ké lètenè bɔ nùàr.

²⁰ Yeésò yeé ñene, ye temé bɔnɔn dɔ́n né lom yoòr nyí ménâ, à ye nùà beén a: «Nùàr mò, bɔ veên yeè gi aá wò mé ñjèh kèn.» ²¹ Bɔ ñjì-sòu mé bɔ Farisiên munó baá-re ye: «Nùà hèn ye nyí né nei wa? À feh seèn faá Càn nɔ weh né dé kei ndó wa? Nuaré déi né mé terre b veên nùàr kulú sòm wa? Né lom Càn.»

²² Yeésò yeé ñene múnò bɔnɔn né ménâ, ye bú a: «Bí ménâ munó né dé kei? ²³ Beè biì, taré kela né tueé ye: Bɔ veên yeè gi aá wò mé ñjèh kèn, wa né: wùò ter, gègɔ́ wa? ²⁴ Bí kɔ́ ye: ká doó dɔ́n *Huaán Nùàr né mé terre b veên kulú sòm teèn.» À den cuú baá-re, ye nùà gule kuú doó a: «Mè ye wò a: wùò ter, wèh ndagá yeè, ndé á lɔ.» ²⁵ Nùà hèllè komo wuo ter toò bɔ nùàr doó sà, weh ndagá seèn, fɔ́n gò lɔ́. À né gɔ, à né Càn seén. ²⁶ Geí laré bɔ nùàr doó dɔ́n. Veéh yila bɔ lè, bɔ né Càn teèn seén yí, ye: «Lan béh naá mé ñjèh kèkènè ñene kuú.»

Bèh Leví yilâ

(Matíó 9:9-13; Mârk 2:13-17)

²⁷ Yeésò yuo kela ndó, à ñene njií nuaré déi né ké gwò bèh seè seèn den den. Yilí seèn né Leví. À né yeé kàgàlò ñampòñ weh. Yeésò ye bú a: «Yùò bèlè mè.»

²⁸ À vu lɔ bɔ ñjèh seèn dɔ́n, à yuo bele bú.

²⁹ Jomo sà Leví ne haá Yeésò kùrmò ndó. Dàm bɔ mbeí mé weh yeé kàgàlò ñampòñ mé bɔ nuaré déi lé naá gi teèn, bɔ bɔ né bècèné yieé den. ³⁰ †† Bɔ *Farisiên mé bɔ ñjì-sòu bɔnɔn yeé ñene aá ménâ, bɔ yila mé bɔ mbòñ Yeésò ndugó njií, ye bú a: «Bí bɔ wèh-kàgàlò ñampòñ bɔ mé bɔ vevenê bɔ yáb bècèné yieé bilí né dé kei wa?» ³¹ Yeésò yeé ñgweé aá ménâ, à ye bú a: «Bɔ beén bɔ né yeé mé koró nùà lèh kɔ́, dèn ñgwéh bɔ tetarê bɔ. ³² Mè hèn nde kuú naá bɔ vevenê bɔ ká yoòr mò yilâ njií, te bɔ kweéh seér temé, dèn ñgwéh bɔ didilí bɔ.»

Bèh yáb joloó

(Matíó 9:14-17; Mârk 2:18-22)

³³ Bɔ nuaré déi waá kwarè Yeésò ndó, ye bú a: «Bɔ mbòñ Jân né yeé yáb jolo, bɔ né Càn dua; bɔ mbòñ dé bɔ *Farisiên né yeé ménâ bɔ́ ndó. Bɔ́ né naàn mé bɔ dé yeè kɔ lom né yieè mé ñueè, bɔ jòlò ñgwéh wa?»

³⁴ Yeésò ye bú a: «Lòu mé bɔ sua yeé véh, mé si né doó samé den, bí nde né bɔ mbeí tueé ye bú a, jòlò yáb wa? Dé sà ndóg. ³⁵ Mé ñjèh mene, bí kwá cieé déi, mɔ bɔ ñgaá sòm aá bɔ si fù beè, bɔ ndeè jolo ye bɔnɔn.»

³⁶ À den cuú mé kàn déi ndó, ye bú a: «Nùàr cògò feè ñà wèh bèh, à lab dé cuúm mé ñjèh. Mɔ sam, à nde né cògò dé feè mbaá tená kuú; dé cuúm bú siè kòmò ndé ñgwéh ndó.

³⁷ «Bɔ tàgà mé kulu feè lè ñguú cuúme si kwá bèh ndó. Mɔ sam, tàgà nde né jelá, ñguú keér, mbè ber nde doó. Bɔ nde né be te mbè vu, bɔ vu be te ñguú ndó. ³⁸ Mɔ bɔ baá mbè mé kulu feè si, bɔ bú si kwaá yeé lè ñguú feè. ³⁹ Déi né cu teèn: mɔ nùàr ñueé meh gi aá mbè lɔ́ kèn, à mbè dé kìn gwàn ndé cú, à ye: beè nyí, mbè lɔ́ huóm kela né kɔ́.»

Lùà lòu sòu kwalé yieé

(Matíó 12:1-8; Mârk 2:23-28)

6 †Lòu sòu déi bɔ Yeésò yeé baá te ñueèh yolò gɔ kelá, bɔ mbòñ seèn yila lùà kwalé weèh, bɔ né segé yieé. ² Bɔ *Farisiên deèn ndó, ye bú a: «Bɔ́ né naàn mé *sòu beèh né yíin, bí né lùà lòu sòu kwalé yieé wa?» ³ †† Yeésò ye bú a: «Njií mé *Davíd nùà ñjèh lé naá bɔ́ doó, bí nées jánjé kè ñgwéeh ye wa? Lòu sà cùè lé naá bɔ bɔ nùàr seèn sie, ⁴ †† yila nde te gwà Càn, à nde jɔgɔ weh yáb mé bɔ lé kwaá lɔ́ naá ké toò Càn, à yieé, à haá njií bɔ nùàr seèn kèb déi, bɔ yieé ndó. Sà bí

† 5:14 Lé. 14:1-32

†† 5:30 Lûk 15:1-2 † 6:1 Deut. 23:25 †† 6:3-4 1 Sam. 21:1-6 †† 6:4 Lé. 24:9

né kɔ́ ye, né yeé jolo, bɔ̀ *ngà̀n sèmè yieé cegé yeé kɔ́.»⁵ Yeésò den cuù ye bɔ̀ a: «Bí kɔ́ ye, *Huaán Nùà̀r né cieé sòu yɔ́gɔ́.»

Nùà̀ be ñemâ déi

(Matíô 12:9-14; Mârk 3:1-6)

⁶Yeé baá cu loù sòu déi, Yeésò yila nde lè *gwà sòu, à né ñjèh teèn feh den. Nuaré déi lé naâ gwò sâ teèn, be gaâ seèn né ñemásé. ⁷Sâ bɔ̀ *ñjì-sòu mé bɔ̀ *Farisiên né Yeésò mé ju taáb kwaá, ye mɔ̀ à taré sɔ̀m nùà̀ sâ loù sòu, te bɔ̀ sie bú teèn. ⁸Sâ Yeésò né gi mùnò bɔ̀n kɔ́ ndɔ̀, ye nùà̀ mé be ñemâ doô a: «Wùò ñjéba ter ñjolò bɔ̀ nùà̀r.» À komo wuo ter ndɔ̀. ⁹Yeésò ye bɔ̀ nùà̀r a: «Mè bie ñjìí né mé bí: Sòu bìi ye naàn wa? Ye loù sòu béh bɔ̀ ñjèh bagaà wa, béh bɔ̀ sér dé veèn wa? Ye huɔ̀m kela né nùà̀r loù sòu yili sɔ̀m wa, dé nùà̀r wulá seêr wa?» ¹⁰À né bɔ̀ doó dɔ̀ɔ̀ ke laré. À tueé ñjìí mé nùà̀ be ñemâ doô, ye bú a: «Nèbbè be yeè neb-bè.» Nùà̀ hèllè nebbé be ndɔ̀, be seèn taré yuo. ¹¹Te bɔ̀ yeé nde ñene ñjìí baá-re ménâ, temé ñaâ bɔ̀ lè, bɔ̀ yila lètenè bɔ̀n bieé kuù, te bɔ̀ kwa ceér felè Yeésò.

Bɔ̀ mbɔ̀n Yeésò yulà cùb fà

(Matíô 10:1-4; Mârk 3:13-19)

¹²Lè cu sâ, Yeésò ñaá nde ké te tòre bèh Càɔ̀ duaà. À dua ñagá mé Càɔ̀. ¹³Yeé baá maánjògò, à yilá ñjìí bɔ̀ mbɔ̀n, à balé weh yulà cùb fà lètenè bɔ̀n, à yilá bɔ̀ bɔ̀ mbɔ̀n tebê. ¹⁴Lé naâ: Simɔ̀n; ye yilí seèn déi baá cu Piêr ma. Lé naâ mé André ñim Piêr ndɔ̀, Jâk bɔ̀ Jâɔ̀, mé Filíp bɔ̀ Bartelemí, ¹⁵Matíô bɔ̀ Tomâs, mé Jâk ñunà Alfê bɔ̀ Simɔ̀n nuaá mé gwàn bèh dé mé bɔ̀ kìn den felè bɔ̀ lɔ́ bɔ̀ doô, ¹⁶bɔ̀ Júdáas ñunà Jâk mé Júdáas Iskariô sàrnýé Yeésò.

Bɔ̀ nùà̀r ñjèh feèh, mé bɔ̀ nùà̀r taré sɔ̀m

(Matíô 4:23-25)

¹⁷Bɔ̀ bɔ̀ yeé suaga cuù aá ké te tòre, bɔ̀ waà te bela. Sâ bɔ̀ mbɔ̀n seèn déi ñgún mé cìlì nùà̀r né doó bilí den. Bɔ̀ déi yuoò ké Jerusalem mé bɔ̀ lɔ́ déi lè tàbè Judê. Bɔ̀ déi yuoò ké Tîr bɔ̀ Síðɔ̀n kwarè nòmò koô. ¹⁸Bɔ̀ nde giì bèh ñgòr Càɔ̀ sònò Yeésò ñgweê, te à taré sɔ̀m bɔ̀ ndɔ̀. Bɔ̀ mé lé naâ mé tándulu yoòr lé naá giì loù sâ taré yuo. ¹⁹Nùà̀r dɔ̀ɔ̀ né lom lege ndeé te bɔ̀ kema kwa bú. Terreb déi lé naâ yoòr seèn yuo, né bɔ̀ dɔ̀ɔ̀ taré sɔ̀m ndɔ̀.

Bɔ̀ saâm bɔ̀ mé bɔ̀ lilieê bɔ̀

(Matíô 5:1-12)

²⁰Yeé baá môn, Yeésò ke ñjìí bɔ̀ mbɔ̀n seèn ndɔ̀, ye bɔ̀ a:

«Samésé né bí bɔ̀ saâm bɔ̀; *Lò Càɔ̀ né dé bìi.

²¹Samésé né bí bɔ̀ mé né kènê mé cùè; bí nde né yieé fulu.

Samésé né bí bɔ̀ mé né kènê yueé; bí nde né ja wa.

²²†Samésé né bí ndɔ̀, mɔ̀ bɔ̀ nùà̀r baá bí bunó, bɔ̀ né bí faá bɔ̀ mbaâ bɔ̀ nɔ̀ ke ñjìí, bɔ̀ né bí selé, bɔ̀ né bí seb, ye bí né bɔ̀ mbɔ̀n Huaán Nùà̀r fí.

²³††Mè tueé bí, bí sàmè sér dé bìi cu sâ lòu, bí né tàbè dobo, ye sàgà bìi né ké te vulúu ñgún ma. Bí té ñjeré déi mùnò; né seé bɔ̀n, bɔ̀ tele bɔ̀n lé naâ bɔ̀ *sòn-Càɔ̀ bɔ̀ faá bèh mân bunó ndɔ̀.

²⁴Bí bɔ̀ lilieê bɔ̀, dé bìi né seér gèr. Sàgà bìi gi né ñgúlú sâ, bí sàgà déi ké toò kwà ndé cú.

²⁵Bí bɔ̀ mé né jùjùb kènê yieé, gèr né felè bìi teèn, ké toò bí né bɔ̀ cùè bɔ̀.

Bí bɔ̀ mé né ja kènê kioó, gèr né felè bìi teèn; ké toò bí nde né mé yúé kwaré, bí nde né mé kú vuagá kuú ndɔ̀.

²⁶Gèr né felè bìi teèn, mɔ̀ bɔ̀ nùà̀r dɔ̀ɔ̀ né bí lòu seèn seér. Lòu sam, bɔ̀ tele bɔ̀n lé naâ bɔ̀ sòn-Càɔ̀ bɔ̀ dé kòkòb ménâ seèn ndɔ̀.»

Nùà̀ bònò gwaân

(Matíô 5:38-48; 7:12a)

²⁷Yeésò ye bɔ̀ a: «Bí bɔ̀ mé né ñgòr mò ñgweé, bí gwàn bɔ̀ bònò bɔ̀ bìi gwaân, bí bɔ̀ seér bɔ̀ bagaà. ²⁸Mɔ̀ bɔ̀ nùà̀r né bí duagá, bí kúlú sér bɔ̀ lòu. Mɔ̀ bɔ̀ né bí jamé, bí dùà sér Càɔ̀ felè bɔ̀n lòu ndɔ̀. ²⁹Mɔ̀ nuaré déi né wò geí mbaá bɔ̀ weh, kéh cú bú geí kèb déi, à bɔ̀ ndɔ̀. Mɔ̀ nuaré déi né wò cògò wagâ ñgaá weh, húár há bílí bú mé cògò suù yeé mene. ³⁰Mɔ̀ nuaré déi né wò ñjeré déi dua, há bú teèn. Mɔ̀ nuaré déi né wò ñjèh weh, té bú bíé. ³¹*Bí bɔ̀ mé bɔ̀ nùà̀r faá bí ye bɔ̀ nùà̀r a, bɔ̀ mé bí nɔ̀.

³²«Mɔ̀ bí gwaân lom né bɔ̀ mé né bí gwaân, sâ ñei seèn bí vra nde né kɔ́ wa? Ñgweéh né mene bɔ̀ vevenê bɔ̀, bɔ̀ né gi bɔ̀ mbeí bɔ̀n gwaân komo wa? ³³Mɔ̀ bí bagaà bɔ̀ ñjìí lom né mé bɔ̀ mé bɔ̀ yeé bí bagaà, sâ beè bìi né ñjèh kàm déi wa? Ñgweéh né mene bɔ̀ vevenê bɔ̀, bɔ̀ né gi ménâ lètenè bɔ̀n kɔ́ kuú ndɔ̀ wa? ³⁴Mɔ̀ bí hùà haá lom né mé bɔ̀ mé nde cu né bí hùà haá, sâ beè bìi né ñjèh kàm déi wa? Ñgweéh né mene bɔ̀ vevenê bɔ̀, bɔ̀ né gi dé sâ lètenè bɔ̀n haá kuú ndɔ̀ wa? ³⁵Dé bìi, bí gwàn sér bɔ̀ bònò bɔ̀ bìi lòu, bí né bɔ̀ bagaà bɔ̀ seér. Bí há bɔ̀ nùà̀r hùà teèn. Mɔ̀ bí baá bɔ̀ haá, bí sòm temé teèn. Bí kɔ́ ye, bí nde né sàgà dé koô kwa. Càɔ̀ mé né ké ter te vulúu, bí nde né bɔ̀ ñuna seèn ñaá. Lòu sam, à dé seèn né Càɔ̀ húm-temé felè bɔ̀ jéla-temé bɔ̀ mene dɔ̀ɔ̀. ³⁶Bí kɔ̀ lòm bɔ̀ nùà̀r jere, faá Tele bìi Càɔ̀ né yeé bí jere kɔ́ nɔ̀.»

† 6:22 1 Pi. 4:14 †† 6:23 2 Chr. 36:16; Seé b. 7:52 † 6:31 Mat. 7:12

Ju felè nùàr tená gò

(Matíô 7:1-5)

³⁷ «Bí té ju felè bò mbaábii mbaá téná gò, te Càn ju felè bii téná cú. Bí té nùàr dúágá, te Càn bí dúágá cú. Bí kúlú ní veên bò mbaábii doó, te Càn kulu sòm ye bò veên bii lè seèn ndò. ³⁸ Bí há bò mbaábi teèn, Càn nde cu né bí haá; bó me kwaá cu nde né bí kàn deí, bó né baá, kèb deí né doó sueé kelá. Mòu mé bí né bò nùàr njèh teèn me haá dój, Càn bí me haá cu nde né teèn.»

³⁹ †Yeésò si cu bó kàn deí, ye bó a: «Tácugó yeé mbeí be dèrrè bèh; mɔ sam bô mbeí fà dój nde né ké dòu lùgò vulú sue yilá.» ⁴⁰ ††À ye bó a: «Mbòŋ a, dèn méné naàn, à kɔ́ táré kélá ngwéh mé ngàŋ. Kɔ́ lòu mé mbòŋ weéh baá kèn, sâ à baá ye mé terreb faá ngàŋ nɔ.»

⁴¹ À den cuú ye bó a: «Mbeí mò, wò yeé tò mò nyurè dé njolò mbeí yeé ñene keéh naà he, mé gùm ndilí toú dój né wò njolò ngelá den, wò cí ñéné ngwéh wa?

⁴² Wò ye bú a: Mbeí nyí, kwá nyí ge sòm wò tò mò nyurè njolò! Wò gùm ndilí toú njolò yeé ñéné ngwéh, wò bú tò mò nyurè njolò ge sòm nde né naàn wa? Nùà lòbò-kàn, jògò mvúá sòm lógɔ ndilí toú dé njolò yeé; mɔ njo-lo ngagá baá, wò ge sòm ye nyurè dé njolò mbeí yeé.»

Toú bô tàb seèn

(Matíô 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ «Toú dé bagaà tàb dé veên wá bèh. Toú veên tàb dé bagaà wá bèh ndò. ⁴⁴ †Bó toú dé kàn ñene kɔ́ né mé tàb seèn. Mè tueé bí, kaáŋkaŋ mángòrè wá bèh. Nyie ngòbò màkpelân wá bèh ndò. ⁴⁵ ††Nùà bagaà lè né mé bò njèh bebagaà, à cie sòm keéh yeé bò njèh bebagaà. Nùà veên lè né mé bò njèh vevenê, à dé seèn cie sòm keéh yeé bò njèh dé vevenê ndò. Bí kɔ́ ye, sònò nùàr yuo kela yeé njí mé né lè seèn goón den.»

Gwà déi bô mbeí

(Matíô 7:24-27)

⁴⁶ «Bí mè Nùà dueè, Nùà dueè, yilá kuú né dé kei mé bí sòn mò ngúngwéh wa? ⁴⁷ Nuaá mé né ká yoòr mò ndeê, né ngòr mò ngweé, né ménâ bɔ́ dój, ⁴⁸ mè bú me njí nde né mé nuaá mé nde aá gwà seèn meé. À lè naà bèh cu, à si maàŋ te kweéh, à me gwà. Lòu sâ nòmò yuo, né gwà luú, gwà hèllè lè naà ter njebá le. Lòu sam, nùà doô lè naà teèn meé yíí.

⁴⁹ «Nuaá mé né ngòr mò ngweé, à ménâ bó ngwéh, né faá nùà mé-gwà déi ndò; à dé seèn gwà me njí né te bàŋ tàbe mbaá, à maàŋ sì ngwéh. Nòmò yeé baá yuo, suú si njí gwà hèllè doó mvúób dé kèi cên.»

† 6:39 Mat. 15:14 †† 6:40 Mat. 10:24-25; Jâŋ 13:16; 15:20 ‡ 6:44 Mat. 12:33 †† 6:45 Mat. 12:34

Nùà seê kwaá-taâb déi taré sòm

(Matíô 8:5-13)

7 Yeésò yeé tueé gi aá bò nùàr njí hèn dój, à fɔ́n gò, à nde cu Kapernahûm. ² Ké teèn sâ, nùà seê kwaá-taâb bò Ròm bò déi lè naà baán, à nde aá kuú dólé, à né lom huaán yíé-temê kwaá-taâb hèllè ndò. ³ Kwaá-taâb doô yeé nde ngweé njí njàgà Yeésò mân, à sòm bò kokoô bò déi lètenè bò *Jûf, à tema njí bó yoòr seèn; ye bó ndé júée Yeésò a: ndé taré sòm nyí nùà seê nyí teèn ma. ⁴ Bó wa, bó tueé Yeésò ndò, bó né bú bɔŋ, ye bú a: «Nùà sâ né nùàr, ndé gàm bú teèn, ⁵ à né yeé béh bò Jûf gwaán, à lè bɔ́ naà kɔ́, te bó me ye *gwà sòu beèh ndò.»

⁶ Yeé baá mân, bó bò Yeésò yuo gò. Bó yeé nde aá kwarè lɔ́ waá, kwaá-taâb doô tema njí bò mbeí seèn déi, ye bó ndé júée Yeésò a: «Dé koô, té yeé ká lɔ nyí mbaá ndé hómó kû, nyí nuaá mé wò nde né lɔ seèn yilá, wúlú ngwéh. ⁷ Wa nyí la ká yoòr yeé yùò kélá ná ngwéh dé cí ma. Kòmò ní cége yeé lélán sòn, nde né nùà seê nyí taré sòm. ⁸ Nyí né kɔ́, ye bò kokoô bò né mé terreb teèn. Lòu sam, nyí né ka bò déi, bò déi né ka nyí. Nyí né mé bòŋ bò sɔ́jì beè. Mɔ nyí ye déi a: Ndé mân! à nde. Mɔ nyí ye cén déi a: Ndê! à nde. Mɔ nyí ye nùà seê nyí a: Bó mân! à bɔ́ ka ménâ nág ndò. Mɔ né mân, túé cége yeé lòu, nùà seê nyí nde né taré yuo ma.»

⁹ Te Yeésò yeé nde ngweé njí mân, híim lɔ bú mé kwaá-taâb doô mbaá. À bele seér, à tueé njí mé cilí nùàr jomo seèn, ye bó a: «Mè tueé bí, ká te tàbè *Is-erálà hèn dój, mè gèh ndèm hèn teèn ñéné ngúngwéh.» ¹⁰ Bò tebé bò doô cu cu jomo ndò; bó wa, sâ nùà seê doô taré yuo aá kèn.

Nunà ma kû déi ké Nàin

¹¹ Jomo sâ Yeésò nde lè lɔ́ déi, yilí lɔ́ sâ né Nàin. Bó bò mbòŋ seèn mé bò nùàr lè naà kɔ́. ¹² Bó yeé nde aá lɔ yilá, bó bò tèb komô kwaré; lè naà ñunà ma kû déi lè kuú naà kɔ́. Sâ huaán gi lom né ka ma kû hèllè cén sâ. Bò lɔ́ bò ngún né kwarè bilí den. ¹³ Fehtoò beèh yeé ñene aá ma kû doô, jere bɔ́ bú njèh, ye bú a: «Té yúé!» ¹⁴ À kela nde yí kwarè tèb ndò, à kema njí be teèn. Bó mé né tèb doô jɔ́gɔ, njebá le. À tueé njí mé komó ye bú a: «Huaán ndà, mè né wò yilá; wò ter.» ¹⁵ Komó nyimé den ter ndò, duɔ́m cu sòn tueé. Yeésò haá njí bú mé meí.

¹⁶ Bò nùàr yeé nde ñene njí ménâ, veéh bɔ́ bú njèh, bó né Càn seén, ye: «Môn, *sòn-Càn dé koô baá ká doô lètenè beèh teèn.» Bó den cuú ye: «Càn baá bò nùàr seèn yɔŋ ke.» ¹⁷ Ngóŋ Yeésò kela baá-re te tàbè Judé dój, ngulí nde mé bò lɔ́ dé kukwarè mene.

Bò tebé bô Jân

(Matîô 11:2-19)

¹⁸ Bò mbòñ Jân yeé ngweé aá bô njií mé Yeésò né bô dɔ́ɔ́, bô nde Jân ménâ tueé njií ndɔ́. Jân yilá njií bô fà déi teèn, ¹⁹ à tema njií bô yoòr Fehtoò beèh, ye bô ndé júée bú a: «Né bú mé béh né kela den doò wa, dé béh kèlà sèr nùà dé hiñ wa?» ²⁰ Bô wa ké yoòr Yeésò, bô ye bú a: «Jân Bàptís tema njií naâ ye béh ndé júée wò a: Né wò mé béh né kela den doò wa, dé béh kèlà sèr nùà dé hiñ wa?»

²¹ Sâ loù sâ Yeésò né bô beén bô ngún taré sɔ́m. Bô déi lé naâ mé yúlá yoòr, bô déi yoòr mé càñ, bô déi njo-lo né cugó. Dɔ́ɔ́ bô lé naá giì taré yuo. ²² Yeésò tueé njií mé bô mbòñ Jân ndɔ́, ye bô a: «Bò njií mé bí né ñené mé bí né ngweé dɔ́ɔ́, bí ndé túé jí mé Jân ménâ, bí júée bú a: bô cùgò njolo bô baá njolo ñené, bô gule kuú bô baá gɔ́, bô beén veèn bô né taré yuo bele, bô tándúg baá ngweé, bô komó baá lè cio nyimé yuo bele, bô saám bô baá Njàgà Bagaà ngweé ma. ²³ Nuaá mé temé yoòr mò sòm ngwéh wa, nde né samésé den ma.»

²⁴ Bô mbòñ Jân sɔ́m gò ndɔ́. Bô yeé nde gi aá, Yeésò duóóm ye bô nùà ñhè felè Jân tueé ñagâ, ye bô a: «Bí lé ké ya dueè nde ñenè naâ kei wa? Fu lé kobo jilí deén naâ gui wa? Háye ndɔ́! ²⁵ Á, bí lé ké sâ ke deén naâ kei wa? Bí lé ñenè naâ nuaré déi mé cògò nyàgàm yoòr wa? Bò mé né cògò nyàgàm su, mé né *wón yieé, bòñ yuo yeé ké mbàm ndɔ́. ²⁶ Á, ké ya dueè nɔ́, bí lé nde ñenè naâ kei wa? Lé naâ *sòn-Càñ déi wa? Mè tueé bí, né sòn-Càñ sâ bòn! Ñhè cén, bí kɔ́ ye, nùà dé sâ né sòn-Càñ yɔ́gú keéh. ²⁷ †Lòu sam, Jân dé seèn né nùà tebé mé bô lé naâ felè seèn nyagá kwaá ye: Càñ ye, nyí nde né nùà tebé nyí toò yeé temá njií, te à tɔ́ nyegé wò ceér.» ²⁸ Yeésò den cuù ye bô a: «Mè tueé bí, bèh lɔ́ mé wón lɔ́ deén naâ, bô lɔ́ née nùà koò déi faá Jân nɔ́ ñàr ngúngwéh ye. Mé ñéh mene, te *Lò Càñe né mene huaán dé maàn, à ham kela seér cu né kɔ́ mé Jân.»

²⁹ †Bò mé weh yeé kàgàlòñ làmpòñ mé bô nùà kókoó mbaá yeé baá ménâ ngweé, bô gwaán ndɔ́. Lòu sam, cu mé Jân lé naâ bô ngòr Càñ tueé, bô lé naá giì gècèn Càñ teèn ngweé kɔ́; Jân lé naâ bô kou ndɔ́. ³⁰ Bô *Farisièn mé bô *njí-sòu lé ceér Càñ beróñ seér naâ kɔ́, bô nòmò Càñ beè Jân kòu ngwéh.

³¹ Yeésò den cuù ye bô a: «Bò cafanè bô den né faá kei wee? Bô felá né bô neì wa? ³² Mè tueé bí, bô den né faá bô huaán mé né ké mbartɔ́gɔ́ wɔ́gɔ́ den nɔ́; bô déi né mé bô mbei tueé njií, ye bô a: Béh né mé térèm mbaá tuagá kuú, bí ngò ngwéh! Béh né mene bô bené kú-jerè genné, bí yúé ngwéh ndɔ́! Bí ye: bô sà bá naàn wa? ³³ Wancón Jân Bàptís yeé waà, à sér yíé ngwéh, à mbè ñúé ngwéh, bí ye: À né mé tándulu yoòr.

³⁴ *Huaán Nùà yeé waà dé seèn, à yieé sér, à ñueé mbè, bí den cuù ye: Nùà hèn kɔ́ lom né yieé mé ñueé; à né mbei bô vevenè bô mé bô wèh-kàgàlòñ làmpòñ bô mene! ³⁵ Mé ñéh mene, mè tueé bí, bò mé né bô ñunà Càñ dɔ́ɔ́ né gi dé bòñ kónkɔ́ Càñ ñené kɔ́, ye yila né teèn.»

Yeésò ké gwò Simòñ nùà *Farisièn déi

³⁶ Nùà Farisièn déi yilá njií Yeésò ké gwò seèn bèh yáb yieé. Yeésò wa ké teèn ndɔ́, bô bô nùà baá yáb yieé. ³⁷ †Sâ ma yòn yàgà déi né lɔ́ sâ teèn. Ma doò yeé ngweé ye Yeésò né te yábe ké gwò nùà Farisièn doò, à nde jɔ́gɔ́ sie mbémbón † kómó múmù beè, à nde ké teèn ndɔ́, ³⁸ à ñebá nde mé kómó doò yí jomo Yeésò ké gulè seèn. À né yueé, à né bú yimé gulè yueé berré njií, à fɔ́ ñemá sɔ́m mé yulí feèh seèn. À kumó sie bú gule ndɔ́, à waá njií bú kómó múmù jògò teèn.

³⁹ Nùà Farisièn doò yeé nde ñene njií ménâ, à duóóm ké lè seèn munó den ye: mɔ́ nùà hèn sé la né *sòn-Càñ dé gècèn bòn, à sé la naâ gèh dé mé ma hèn den né ñené kɔ́, ye né ma yòn yàgà; à sé la gwàn ná ngwéh dé ma hèn kema bú mé be.

⁴⁰ À yeé baá ménâ munó den, Yeésò yilá bú ndɔ́, ye: «Simòñ, mè nde né wò ñjeré déi bieé.» Simòñ ye bú a: «Bíbieè, Nùà fèh-ñhè.» ⁴¹ Ye Simòñ a: «Nuaré déi lé naâ nùà fà hùà bele; déi kám yuí tìn, déi kám yulá tìn. ⁴² Bô fà dɔ́ɔ́, bô gwòm kòmò ngwéh. Nùà doò yeé ñene aá môn, à yilá njií bô ká toò seèn fà dɔ́ɔ́, à ye bô a: Bí kwá lɔ́ á hùà doò môn, bí té bì mè gwòm cú ma. Mɔ́ né môn Simòñ, beè yeé dé heè vra kela nde né nùà doò kɔ́ wa?» ⁴³ Simòñ ye bú a: «Mè ye kɔ́ ngweéh, nde né nuaá mé hùà dé seèn maga kela né kɔ́ doò wa?» Yeésò ye bú a: «Môn, wò tueé yí né teèn.»

⁴⁴ Yeésò bele seér ndɔ́, ke njií ma doò, tueé njií mé Simòñ, ye bú a: «Wò né ma hèn ñené wa? Mè la naâ ká gwò yeé yilá, wò mè nòmò gule yagaà há ngwéh; ma hèn yueé berré yaga mè gule mé yimé njolò seèn, à fɔ́ ñemá cu mé yulí feèh seèn ndɔ́. ⁴⁵ Wò la yeé mè bíé nyégé ná ngwéh; à yeé waà dé seèn, à kɔ́ lom né mè gule kumó den, à né mè bieé nyegé. ⁴⁶ Wò mè kómó felè túán ní ná ngwéh; à mè dé seèn gulè waá naâ kómó múmù. ⁴⁷ Mè tueé wò: gèh gwaán mé ma hèn né mè feh keéh hèn né tueé ye bô naâ dà m bô veèn seèn dɔ́ɔ́ doó kulú njií. Mɔ́ bô veèn nùà kulu sɔ́m lom né kèb cén, nùà sâ bô gwaán lom nde né kèb cén ndɔ́.»

⁴⁸ À yeé tueé gi aá mân, à tueé njií mé ma doò ndɔ́, ye bú a: «Bò veèn yeé gi aá wò mé ñéh kèn.» ⁴⁹ Bò mé bô bô naâ gwò sâ bèh yâb yila baá-re lè bòñ ndugó beleè ye: «Nùà hèn yuoò he, mé à ye nùà a: bô veèn seèn gi aá bú mé ñéh kèn wa?» ⁵⁰ Yeésò tueé njií cu

† 7:22 Es. 35:5-6; 61:1 †† 7:27 Mal. 3:1 †† 7:29-30 Mat. 21:32; Lûk 3:12

†† 7:37-38 Mat. 26:7; Mk. 14:3; Jân 12:3 †† Jue né mbémbón dé maàn mé bô kwe né taá. Yilí taá sâ né "albâtre".

mé ma doô, ye bú a: «Wò né temé cén yoòr mò kwaá njií, wò yili yuo aá kèn. Ndé bá-re.»

Bò véh mé né jomo Yeésò

8 Jomo sâ Yeésò nde bele lè ló kokoô mé ló tetôr ndo, à né ngòr Càṅ teèn tueé, à né Njàgà Bagaà felè *Lò Càṅ se. Bó bò mbòṅ seèn yulà cùb fà lé naâ kó. 2 †Bò véh déi lé naâ b́ jomo ndo. Bò déi, à lé naâ b́ càn yoòr kwogó sòm, à taré sòm b́ déi lòu. Lé naâ Marí mé b́ yilá né Marí Magdalá; b́ càn tándulu téhbeh lé dula yuo kelà naâ lè seèn. 3 Déi lé naâ Sòsánà b́ Jâne veèh Cusâ; Cusâ sâ lé naâ nùà koô te seé mgbè *Heròde. Bò véh kókoó mbaá lé naâ cuù jomo b́ càn teèn ndo, b́ né bele mé b́ njeré déi beè beè, te b́ gam beh b́ Yeésò mé njéh.

Kàn felè nùà vú-gèh

(Matíô 13:1-9; Mârk 4:1-9)

4 Bò nùàr né lè ló dé kàn mé dé kân yuoô, b́ né ká yoòr Yeésò bilí ndeê. Cìlì nùàr yeé baá doó, à si b́ kàn, ye b́ a: 5 «Nuaré déi lé ndeê naâ ké ñueh bèh gèh vuú. À yeé baá vuú, kèb déi sue le ceér dueè. Bò nùàr né gulè dobó keéh, b́ non né gwaré yieé ndo. 6 Kèb déi nde sue yila te kèrré taâ. Yeé ba baá, ñema yuo cu. Lòu sam, nòmò lé bèh sâ ná ngwêh. 7 Kèb déi nde sue yila lètenè b́ ngobó deduanê, ba yuo ndo. Yeé baá kulá, b́ ngobó hèllè lané wula sòm b́. 8 Kèb déi nde sue yila dé seèn bèh tàbè bagaà, ba yuoô, kula, wa tàb ngún.» À yeé tueé gi aá ménâ, à lɔgɔ njií ké ter ye b́ a: «Nuaá né mé tie dé ngweê, bú a, ngwé nyégé ngòr hên bagasé.»

Yeésò ngòr te kàne si keéh né dé kei?

(Matíô 13:10-17; Mârk 4:10-12)

9 Bò mbòṅ seèn bie bú kwòm kàn sâ ndo. 10 ††À ye b́ a: «Dé bìl, ngòr felè *Lò Càṅ mé Càṅ lɔ naâ lòu leér kwaá doô, Càṅ né bí ceér feh te bí ngweé komo. Dé b́ déi, kɔ b́ si keéh b́ lè kàne, te b́ ke den dé keè, b́ ñéné cú; te b́ fela den dé felâ, b́ ngwé kó cú ndo.»

Kàn nùà vú-gèh seè

(Matíô 13:18-23; Mârk 4:13-20)

11 Yeésò ye b́ a: «Kàn sâ né mân: Gèh yaàb né ngòr Càṅ. 12 Gèh mé lé naâ lè kpɔɔ ceér-e sue le doô né b́ mé né ngòr Càṅ ngweé, *Sátàn waà, luaga sòm cu b́ lè; te b́ temé teèn kwá ní cú, te b́ yili yuò cú ndo. 13 B́ mé né te kèrré taâ doô, né b́ mé né ngòr Càṅ ngweé, b́ gwaán nyegé mé vɔgɔ-temé mene. Njéh cén, jɔgɔb lè b́ càn yí ngwéh, b́ gwaán lom né cuúr cén mbaá. Mɔ gèr baá b́ kema, b́ cuaré yuo cu. 14 B́ mé né lètenè b́ ngobó deduanê sue yilá doô né b́ mé né ngòr Càṅ ngweé, njéh cén, b́ né mé *wɔɔ nyamé

† 8:2-3 Mat. 27:55-56; Mk. 15:40-41; Lûk 23:49 †† 8:10 Es. 6:9-10

le, b́ né ngùlù wɔɔ fɔɔn, b́ gwaán seér né wɔɔ yieè. Sé yeé baá môn, b́ njéh hèllè karé wula sòm njií ngòr Càṅ lè b́ càn ndo, tàb le kɔɔ. 15 B́ mé né dé b́ càn bèh tàbè bagaà sue yilá, né b́ mé né ngòr Càṅ ngweé, b́ né mé temé cén sie huɔɔm, b́ né yoló, tàb né teèn yuo.»

Kàn déi mé lâm

(Matíô 4:21-25)

16 †Yeésò ye b́ a: «B́ lâm m̀gò bèh, ye te b́ kibí kwaá ka sɔɔ mé ka ndagâ. B́ lâm m̀gɔ seér né te b́ tuú njií yí te súgo, b́ nùàr yilá gwò, b́ ñene njolo mé njéh. 17 ††Mè tueé bí, b́ njií mé né bèh cibì dɔɔɔ nde gi né cie ñéné le; b́ dé bèh lèrrèb ñéné yuo kela gi bèsɔnè ndo.

18 ††«Sâ mɔ bí baá ngòr Càṅ ngweé, bí ngwé nyégé bagasé. Bí kɔɔ ye, nuaré déi nde gi né mé njéh lè déi, b́ haá sagá cu bú déi teèn. Nuaré déi dé seèn mé njéh lè sam nde ngweéh; né mene dé maàn mé à né munó ye nyí né mé njéh dɔɔɔ, b́ nde né bú lè horó sòm.»

Mei Yeésò mé b́ òm Yeésò

(Matíô 12:46-50; Mârk 3:31-35)

19 Mei Yeésò mé b́ òm Yeésò lé naâ yoòr Yeésò ndeé, b́ wa, sâ b́ nùàr yuú tena baá toò, b́ ceér kwá ngweéh. 20 Bò nùàr tueé keéh ye Yeésò a: «Mei yeé b́ b́ òm yeé né wò yí cie ke den.» 21 Yeésò ye b́ a: «Mei mò mé b́ òm mò né seér b́ mé né ngòr Càṅ ngweé, mé né ménâ b́ ndo.»

Fu taré pam huné

(Matíô 8:23-27; Mârk 4:35-41)

22 Cieé déi Yeésò b́ b́ mbòṅ seèn nde yila lè kɔme, à ye b́ a: «Béh nde tub kèb yágà.» B́ yuo gò ndo. 23 B́ né ka ndeé, b́ wa beré déi, lóm sie bú. Tètèl sam, fu baá kobó taré, né nòmò lè kɔme pieém njií den, kɔm baá yuú. Yeé nde aá jíim, 24 b́ ngoró nde yí kwarè seèn, b́ nyimé bú, ye bú a: «Dé koô, dé koô, béh nde aá kum le!» À nyimé yuoô, à pam fu b́ nòmò; b́ huné, pɔɔ die dùà. 25 À ye b́ mbòṅ a: «Ndèm bìl baá he wa?» Veéh kwaá njií b́ be yoòr ndo, híim yɔgɔ b́ dé tueé. B́ yila lètenè b́ càn tueé kuú ye: «Nùà hên né nei? Kè kú: né mene fu, né mene nòmò, b́ né sòn seèn ngweé!»

Nuaré déi mé càn tándulu yoòr taré sɔɔm

(Matíô 8:28-34; Mârk 5:1-20)

26 B́ sela yuo kela te tàbè b́ Jerasénè, sâ Galilé né kèb kân. 27 Yeésò suaga die doó. À yeé ke, nùà ló déi baá ká yoòr seèn ndeê. Nùà hèllè yoòr né mé tándulu. Dàb baá teèn mé à né luɔturu mbaá yɔɔ gɔ, à gwò cèr ngwéh, à cer yeé ké m̀sou.

‡ 8:16 Mat. 5:15; Lûk 11:33 †† 8:17 Mat. 10:26; Lûk 12:2 †† 8:18 Mat. 25:29; Lûk 19:26

²⁸ À yeé nde ñene njií Yeésò mân, à si kéré, à komo die nde doó ka seèn, à tueé njií ké ter, ye bú a: «Yeésò Nuna Càñ terrèb, bébè né lè keé-re wa? Kúkùr yeé, té mè gèr fèh.» ²⁹ Sâ Yeésò la baá càñ yí lè seèn paám, ye te à yuo kelà lè seèn. Lòu sam, cu dójò tándulu né yeé nùà hèllè seé weh. Mò baá bú seé weh, kò b́ kaga bú be mé yuí lòn, b́ colo kwaá bú lè fòg; mé njéh mene à né yeé b́ yuí hèllè tené sòm, b́ tándulu lu njií bú ya dueè.

³⁰ Yeésò yeé pam gi aá tándulu, ye nùà hèllè a: «Yíli yeé né nei wa?» Ye Yeésò a: «Yíli mò né: Bilí b́.» À yilá kwaá né yilí seèn ménâ felè b́ càñ tándulu ngún mé bilí den né lè seèn doó. ³¹ B́ càñ hèllè b́ñ Yeésò ndo, ye bú a: «Té béh ké te lege ngóbè kùm njií.»

³² Cu sâ b́ñ nguiân né yab ké cueè tòr yieé den; b́ né teèn ngún. B́ tándulu hèllè b́ñ Yeésò te b́ nde yila den seér ké lè b́ nguiân. Yeésò gwaán ndo. ³³ B́ durá yuo kela baá-re lè nùà hèllè, b́ nde yila nde lè b́ nguiân. B́ nguiân kem ñar suagà ké cueè, b́ sue yila nde ké te tube, b́ kum le dùà.

³⁴ B́ tèn nguiân yeé nde ñene njií mân, b́ fójò doó ndo, b́ nde b́ nùà ké ló mé kè kèbè mene tueé wellè. ³⁵ B́ nùà yeé ngweé aá ménâ, b́ bilí nde teèn, ye te b́ nde njií mé la naâ b́ sâ ñené ndo. B́ wa, sâ nuaá mé b́ càñ la kem yuoó naâ lè seèn doó né ké ka Yeésò mé cògò yoòr den den. À taré yuo aá kèn. Veéh b́ b́ njéh. ³⁶ Njií mé la kelà naâ yoòr nùà hèllè te à nde ye taré, b́ mé la naâ ñené dójò tueé nyegé cu b́ mbeí.

³⁷ Yeé baá ménâ, b́ nùà te tàbè b́ Jerasénè dójò, veéh b́ b́ njéh, b́ ye Yeésò a: «Kúkùr yeé, yùò lè tàbè beèh yuoò.» Yeésò ñaá yila cu kòm ndo. À yeé baá mé gò, ³⁸ nùà mé b́ tándulu naâ bú lè doó b́ñ bú, te b́ bú nde. Yeésò beróñ, ye bú a: ³⁹ «Ndé dèn sér á ké ló yeé, wò tueé bele b́ nùà njií mé Càñ la naâ felè yeé b́ dójò.» Nùà doó yuo baá-re doó sâ ndo. Njií mé Yeésò naâ felè seèn b́ keéh dójò, à né ló mé njéh beèh yóñ sie, à né b́ nùà saán gò.

Nuna Jàrùs b́ ma mé lé naâ cògò Yeésò kema

(Matíó 9:18-26; Mârk 5:21-43)

⁴⁰ Yeésò yuo cuù kèb yágà, à cu cuù, sâ cìli nùà né bú kela den. À yeé waà baá, b́ vra bú. ⁴¹ Nùà koò *gwà sóu déi waà ndo; yilí seèn né Jàrùs. À cemmé nde ka Yeésò, à b́ñ bú, ye te à nde ké ló nyí. ⁴² Sâ huaán gi lom né ka bú cén sâ, né dé vèh, à baá mé nyèmà yulà cùb fà, à nde aá kuú dólé. Yeésò yuo gò ndo. À né ndeé, b́ nùà né bú baré ñeí.

⁴³ Sâ ma déi né doó sâ teèn; baá nyèmà yulà cùb fà húóm né bú yoòr yuo den. Nuaá mé né beèn sâ ló kó-mo teèn sam. ⁴⁴ Yeé baá mân, à ñgoró nde yí jomo Yeésò, à kema weh sòn cògò seèn. À yeé baá kema, húóm tené bú yoòr ndo. ⁴⁵ Yeésò bie njií ye b́ nùà a: «Nei mè kema né kó?» Nùà kàn ye nyí sam. Pièr ye bú a: «Dé koò, b́ nùà fañ sela baá, b́ baré né wò lòu.»

⁴⁶ Yeésò ye bú a: «Nùà sâ mè kema naâ mé be. Terreb mò kèb déi naâ yoòr mò yuo.»

⁴⁷ Ma doó yeé kò aá ye, nyí lèr kòmò ndé cú, à ndelé ndeé ká toò Yeésò ndo, à die nde ka seèn, à se bú kwòm mé à la kemá naâ bú mé njéh, à bú se gi toò b́ nùà doó sâ, à tueé cu bú gèh dé mé beèn seèn la naâ gií ndo. ⁴⁸ Yeésò ye bú a: «Huaán mò, wò né lom temé cén yoòr mò kwaá njií, wò taré yuo aá kèn. Ndé bá-re.»

⁴⁹ Yeésò née seèn mé ma doó tueé den, tòm waà ndo, ye Jàrùs a: «Nuna yeé kuú aá ma. Té yeé Nùà fèh-ñjèh mbaá kì kú cú.» ⁵⁰ Yeésò yeé ngweé aá ménâ, ye Jàrùs a: «Té vèh, kwá njií lòm ndèm mé mè; ñuna yeé nde né taré.»

⁵¹ B́ yeé wa baá ké ló Jàrùs, Yeésò yíin b́ nùà dójò gwò yilá, gi cegé b́ b́ Pièr, mé Jân b́ Jâk, mé b́ tele b́ meí huaán. ⁵² Sâ b́ nùà baá huaán yueé, b́ né mbà genné den. Yeésò deèn ndo, ye b́ nùà a: «Bí té yúé. Huaán njeré déi kú ngwéh, à cer né lóm.» ⁵³ Te b́ nùà yeé nde ngweé njií ménâ, b́ kem sue bú yoòr mé séb. Sâ b́ kò gi aá ye huaán doó kuú aá kèn. ⁵⁴ Yeésò kò lom né dé seèn huaán be ter sie njií, à né bú yilá, ye bú a: «Huaán mò, wò ter!» ⁵⁵ Huaán doó nyimé yuo ndo, à yila cu hueè, à komo wuo ter. Yeésò ye: b́ fón há bú yáb. ⁵⁶ Geí ló tele b́ meí mbaá. Yeésò luóm b́ ndo, ye bú a: «B́ njií mé naâ kelá hèn, Càñ a b́ bí tueé nuaré déi.»

B́ yulà cùb fà b́ ké cie temá njií

(Matíó 10:5-15; Mârk 6:7-13)

⁹ Cieé déi Yeésò lé naâ b́ mbón yulà cùb fà yilá bilí, à jege haá b́ terreb, te b́ kwógò sòm bele b́ nùà càñ tándulu yoòr, te b́ taré sòm bele b́ beèn b́ ndo. ² Ye bú a: «Bí ndé *Lò Càñ se, bí né b́ nùà taré sòm bele. ³ †Bí té njeré déi beè wèh siè: né mene cùgò mé ba, né mene yáb, né mene kàgàlòn, bí té beè wèh siè. Nùà kàn a, té cògò suù fà wèh siè ndo. ⁴ Bèh dójò mò bí wa, b́ feh bí bèh cèrrè, bí dèn lòm gwò sâ, bí té beré déi ndé sèr. Mò bí cer wulu baá, bí yuo. ⁵ Mò bí wa beré déi, b́ nùà bí wèh ngwéh, bí yùò kwá ló b́ kóñ. Mò bí baá ló sâ yuo, bí kàrè sòm gí fufú ló sâ gulé bìi karè, te duóm b́ toò tueé kwaá.» ⁶ B́ yuo gò ndo, b́ nde bele lè ló mé ló, b́ né Njàgà Bagaá se yóñ, b́ né b́ beèn b́ bèh dójò taré sòm bele ndo.

*Heròde baá seé cer

(Matíó 14:1-12; Mârk 6:14-29)

⁷ †Sâ njií mé né kelá dójò, mgbè Heròde lé naá gií ngweé, né bú seé weh. Lòu sam, b́ nuaré déi lé naâ tueé ye: né Jân Bàptís dòu komo yuo cuù né kó. ⁸ B́ déi ye, né *Elí kar waà né kó; b́ déi ye: né *sòn-Càñ déi lètenè b́ léi jògò b́ dòu komo yuo kelà né kó. ⁹ Heròde dé seèn ye: «Dé Jân, ngweéh mè lé naâ bú

† 9:3-5 Lûk 10:4-11; Seé b. 13:51 †† 9:7-8 Mat. 16:14; Mk. 8:28; Lûk 9:19

feh tená sɔm mà. Dé mé njàgà seèn né ngulí hên né cu nei?» À yila baá-re ceér fɔ́n, ye kɔ nyí ñene baá Yeésò ndɔ.

Bò nùàr kám tîn koô

(Matíô 14:13-21; Màrk 6:30-44; Jân 6:1-14)

¹⁰ Bò mbòn tebé Yeésò cu cuù ndɔ, bó tueé bú njií mé bó lé bɔ́ keéh naâ dɔ́n. À yeé ñgweé gi aá, à weh bó lélán bɔ́n, bó bó nde lè lɔ́ déi, yilí lɔ́ sâ né Becaida.

¹¹ Bò nùàr yeé ñgweé aá ménâ, bó kem bele bó jomo. Bó yeé waá baá, Yeésò sie nyegé bó, à ducóm bó Lò Càn seè. À taré sɔm bele cu bó beén bó ndɔ.

¹² Lou yeé yuɔm aá, bó mbòn yulà cùbɔ̀ fà doô ñgoró nde kwarè seèn, bó ye bú a: «Bèh hên né ká jomo kela. Wò sé la kwa lɔ bó nùàr cu cu jomo bèh cèrre lelɔ́ fɔ́n beleè, te bó fɔ́n yieé keéh yáb teèn.» ¹³ Yeésò ye bó a: «Bí há bó yáb kɔ́.» Bó ye bú a: «Béh beè né cegé mé breêd tîn, mé ñgò fà té fá. Wò ye te béh nde dàm nùàr hên dɔ́n yáb lòu ñge haá wa?» ¹⁴ Sâ lètenè bó nùàr sâ dɔ́n, bó siíb lé naâ ñhèh kám tîn. À ye bó mbòn a: «Bí júéé bó a: bó dèn ndé gí doó, bó dèn bèlè yulà títîn, yulà títîn ma.» ¹⁵ Bò mbòn tueé njií bó ndɔ, bó den bele baá-re méménâ. ¹⁶ Yeésò weh breêd tîn mé ñgò fà doô, à ke njií njolo ké te vulúu, à dua Càn teèn, à kɔlé haá njií mé bó mbòn, te bó geé haá mé cili nùàr. ¹⁷ Dɔ́n bó yieé fulu gi, ndilí le. Bó ñuaán, yuú cu sɔgɔ́ yulà cùbɔ̀ fà.

Ñgòr Piêr felè Yeésò

(Matíô 16:13-19; Màrk 8:27-31)

¹⁸ Cieé déi Yeésò lé naâ ké bèh ndɔ́n-ndɔ́n Càn dua; à lé naâ mé bó mbòn jomo. À bie njií ye bó a: «Bò nùàr ye, mè né nei wa?» ¹⁹ †Bó ye bú a: «Bò déi ye wò né Jân Bàptís; bó déi ye wò né *Elí, bó déi ye né *sòn-Càn léi jɔ́gɔ́ déi komo yuo cuù né dòu kɔ́.» ²⁰ ††Ye bó a: «Á bí nɔ; bí ye mè né nei wa?» Piêr ye bú a: «Wò né *Nùà Càn mé naâ beè Càn.» ²¹ Yeé baá môn, Yeésò luɔm bó ndɔ, ye bó a: «Càn a bó bí tueé nuaré déi.» ²² À den cuù, ye bó a: «Kɔ *Huaán Nùàr nde dàm bó gèr ñené laré. Bò kokoò bó lɔ́ mé bó *ñgàñ sèmè dé kokoò mé bó *ñjí-sòu dɔ́n, nde gi né bú ñgɔ́n, te bó wula sɔm bú wulà. Lè cieé tagáre à nde cu né lè cio komo yuo ndɔ.»

Naàn mé nùàr bele nde né jomo Yeésò

(Matíô 16:20-28; Màrk 8:34-9:1)

²³ †À tueé njií mé bó nùàr dɔ́n ndɔ, ye bó a: «Nuaá mé ye nyí gwaán né jomo mò beleè dɔ́n, kɔ à ñgɔ́n feh seèn, cieé dɔ́n à né tou gèr seèn mbiín weh, à né mè jomo bele, sâ ye. ²⁴ ††Mè tueé bí: nuaá mé gwaán né yòn seèn mé feh seèn yili sɔm, nde né bú leér lɔ́; nuaá mé né dé seèn cio felè mò ñgɔ́n seér, nde né

yòn seèn yili sɔm. ²⁵ Njií mé gam nde né nuaá mé né ñhèh ká lè wɔ́ne dɔ́n kwa laré te yòn seèn nyoló le teèn, né kei wa? Ndɔg, teèn sam. ²⁶ Mɔ nuaré déi yaán mè, yaán ñgòr mò, sâ lòu mé mè *Huaán Nùàr nde né teèn *sum waá, mè sum waá nde né lètenè bó cili Càn mé terreb Tele mò yoòr, lòu sâ mè nde né nùà hèllè yaán sɔm ndɔ. ²⁷ Mè né tueé ye bí a, mé bí nde dɔ́n kuú gií, sâ bó déi lètenè bìi hên ñene aá *Lò Càn mé njolo.»

Yeésò bèh yo kweéh seêr

(Matíô 17:1-8; Màrk 9:2-8)

²⁸ ††Yeésò yeé tueé sɔm aá, bɔ́ cu ñhèh cieé téhbeh, mé téndelé à weh Piêr mé Jân bɔ́ Jâk, bó bó ñaá nde ké felè tòr bèh Càn dua. ²⁹ À yeé baá Càn dua, kuún seèn kweéh seér ndɔ, bó cògɔ́ yoòr seèn dɔ́n ña seér gi bó dé wuwulê, wula ñuerré seér lòu. ³⁰ Bò nuaré déi kar yuo kela toò seèn fà, bó bó né njeré déi tueé den: lé naâ Músi bɔ́ *Elí. ³¹ Bó lé *sum yuo kelà naâ lòu. Bó bó tueé den né felè cioò mé à nde né ké Jerusalem kuú, te seé seèn jege doô. ³² Sâ Piêr bó bó mbeí la kuú loóm aá dé bɔ́n lóm dé kuú. Bó yeé nde nyimé yuoô mân, bó ñene njií lom aá Yeésò yí te *sùsùm seèn, mé bó nuaré déi fà kwarè.

³³ Bò nùà fà doô yeé nde aá yuo, Piêr ye Yeésò a: «Dé koô, kwá béh den le kɔ hên, béh sie pàgà tagár, dé yeé cén, dé Músi cén, dé Elí cén ndɔ.» Sâ Piêr tueé nderré weh né mbaá.

³⁴ À yeé baá sònò mân tueé den, bègè déi suagà ter, ka sie bó beè. Bò mbòn doô yeé surí le aá teèn ménâ, veéh bɔ́ bó ñhèh. ³⁵ ††Hueh déi né yí lètenè bègè sâ ñgulí den ye: «Hên né Njuna mò, mè sɔm kwaá né bú, bí ñgwé gí sòn seèn.» ³⁶ Hueh doô huné ndɔ. Bó yeé ke, Yeésò le cu aá mé huún. Bò mbòn huné lɔ lè bɔ́n kɔ́n ménâ; njií mé bó la naâ dɔ́n ñené gií, bó mé nuaré déi cu sâ túé ñgwéh.

Huaán déi mé càn tándulu yoòr

(Matíô 17:14-18; Màrk 9:14-27)

³⁷ Cieé ñaga bó suaga cuù. Sâ bó nùàr kókoó mbaá baá yoòr Yeésò ndeê, bó bó kwaré le ndɔ. ³⁸ Nuaré déi lɔgɔ njií ké ter yí lètenè bó nùàr, ye Yeésò a: «Kúkùr yeè, Nùà fèh-ñhèh, huaán gi lom né ka mè cén hên, kè njií yeè mè bú njolo yoòr teèn; ³⁹ à né mé càn déi yoòr teèn, mɔ baá bú ñaá, à keéñ gɔ mbembaá, né yeé bú jilí taré dé gècèn, fuú né bú sònò yuo, càn hèllè né-re bú nu den. Kɔ huaán ñgɔ́ gi aá, à yi ye bú. ⁴⁰ Mè la naâ bó mbòn yeè kɔ́, te bó kwɔgɔ sɔm bú, né bó taré yɔ́gɔ́.»

⁴¹ Yeésò deên ndɔ, ye: «Jue ka bí bú dúágá-tie bò, mé jéré-temé bìi sâ! Hên, béh bí née cu-re heèh wa? Mè bí

† 9:19 Mat. 14:1-2; Mk. 6:14-15; Lûk 9:7-8 †† 9:20 Jân 6:68-69
‡ 9:23 Mat. 10:38; Lûk 14:27 †† 9:24 Mat. 10:39; Lûk 17:33; Jân 12:25

‡‡ 9:28-35 2 Pi. 1:17-18 ††† 9:35 Es. 42:1; Mat. 3:17; 12:18; Mk. 1:11; Lûk 3:22

serj den cu nde né heèh ndo wa? Wèh ndê mé huaán sâ kán.»

⁴² Huaán doô yeé nde aá kwarè Yeésò waá, tándulu hèllè nela si njií cu baá ye-re bú doó mé terreb. Yeésò pam kwɔɔɔ sɔm bú yoòr huaán doô ndo, à taré sɔm bú, à haá njií cu bú mé tele. ⁴³ *Sùsùm Càŋ sie laré bɔ nùàr doó dɔɔŋ, bɔ né teèn hiím den.

Ngòr felè cio Yeésò dé mbelèm fà

(Matíô 17:22-23; Mârk 9:30-32)

Sâ bɔ njií mé Yeésò lé bɔɔ gií naâ dɔɔŋ née den ka bɔ nùàr geí lɔɔ ye. À tueé njií cu mé bɔ mbɔŋ seèn, ye bɔ a: ⁴⁴ «Kènê bí ngwé nyégé bagasé: *Huaán Nùàr nde né beè bɔ nùàr yilá.» ⁴⁵ Bɔ mbɔŋ ngwé kɔ ngwéh, njeré déi lé ndegé yɔɔɔ naâ bɔ lòu. Bɔ mé Yeésò bíé njií ngwéh ndo, veéh lé naâ bɔ sie yɔɔɔ.

Dé koô lètenè bɔ mbeí

(Matíô 18:1-5; Mârk 9:33-37)

⁴⁶ †Bɔ mbɔŋ duɔɔm baá-re lètenè bɔɔn saán kuû, te bɔ ŋene kɔ nuaá mé né dé koô teèn. ⁴⁷ Yeésò yeé ŋene mùnò bɔɔn né ménâ, à weh njebá kwaá huaán déi ká toò seèn, ⁴⁸ ††ye bɔ mbɔŋ a: «Nuaá mé né huaán hèn felè mò sie nyegé, sie nyegé né mè; nuaá mé né mè sie nyegé, sie nyegé né Tele mò mé lé temà naâ mè ndo. Bí kɔɔ ye, lètenè bií nuaá mé né huaán maàn dɔɔŋ, dé koô né seér bú.»

Mɔ nuaré déi bí bònò ngwéh, sâ à né jomo bií

(Mârk 9:38-40)

⁴⁹ Jâŋ deèn ndo, ye Yeésò a: «Dé koô, béh la naâ nuaré déi ŋené, à lè bɔŋ beèh sam, à né bɔ tándulu kwɔɔɔ, à bɔ kwɔɔɔ den né mé yilí yeè; béh la naâ bú yiín.» ⁵⁰ Yeésò ye bú a: «Bí té bú yín. Mɔ nùàr bí bònò ngwéh, sâ à né jomo bií.»

Lɔɔ déi lè tàbè *Samarí mé lé naâ Yeésò berɔŋ

⁵¹ Sâ cu mé Càŋ nde aá Yeésò ké te vulúu weh njií, ndeè aá wulú. Yeésò ye kɔ nyí wa baá ké Jerusalem ndo. ⁵² À tema keéh baá-re bɔ tebé bɔ toò. Bɔ yuo gò, bɔ wa lè lɔɔ déi te tàbè Samarí, te bɔ nyegé kwaá bú bèh teèn. ⁵³ Bɔ lɔɔ bɔ yeé ngweé aá ye, bɔ sâ nde né ké Jerusalem mân, bɔ bɔ siè nyégé cú. ⁵⁴ †Bɔ mbɔŋ seèn Jâk bɔ Jâŋ yeé ŋene aá ménâ, bɔ ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, kwá béh bie njií we suagà ké te vulúu ŋgie sɔm bɔ wa?» ⁵⁵ Yeésò bele seér ndo, nde bɔ. ⁵⁶ Bɔ bɔ fɔɔn gò, bɔ nde ser lè lɔɔ déi.

Bɔɔ mé gwaán né jomo Yeésò beleè

(Matíô 8:19-22)

⁵⁷ Bɔ yeé baá ceér dueè, nuaré déi ndeè ye Yeésò a: «Wò nde mene he, béllò nde né kɔɔ.» ⁵⁸ Yeésò ye bú a: «Hèn bɔ nyam bɔɔn né mé gbàŋ, bɔ non mé fulu ndo. Kɔɔ ye, *Huaán Nùàr dé seèn mé bèh cèrrè teèn sam.»

⁵⁹ Jomo sâ, à tueé njií mé déi, ye bú a: «Bèlè mè.» Dé sâ ye bú a: «Dé koô, kúkùr yeè, kwá mè ndeè furú sɔm tele mò ye.» ⁶⁰ Yeésò ye bú a: «Kwá lɔ bɔ komó nde furú bɔ mbeí bɔɔn kɔɔ. Ndé dé yeè bɔ nùàr *Lò Càŋ se nyegé.»

⁶¹ ††Déi den cuè ye Yeésò a: «Dé koô, mè nde né jomo yeè bele. Kúkùr yeè, kwá mè nde jògò bie wellè bɔ nùàr mò ye.» ⁶² Yeésò ye bú a: «Mè tueé wò, nuaá mé né boór kieé, né njolo jomo ke tená njií, dé seèn nua seè Lò Càŋ wulú ngwéh.»

Yeésò mé bɔ mbɔŋ yulà téhbeh cùb fà

10 Jomo sâ, Fehtoò beèh balé sɔm cu bɔ mbɔŋ déi yulà téhbeh cùb fà ndo, à tema keéh bɔ toò fèfà fèfà, te bɔ nde te lɔɔ hihinè mé à nde né teèn ndeé ndo. ² ††Ye bú a: «Yab bɔlè lom né ngún. Njèh cén, bɔ seè bɔ mé nde né ká lɔ kwaá bilí njií màgà ngwéh. Bí bɔŋ nua njèh bɔɔŋ, te à tema njií bɔ seè bɔ teèn, te bɔ kwa bilí njií bú mé njéh ká lɔ.

³ ††«Bí ndé-re. Mè bí hèn yi njií né faá bɔ huaán sòŋ-gaŋ lètenè bɔ ngùl nɔ. ⁴ †††Bí té njeré déi beè wèh siè: né mene kàgàlɔŋ, né mene ba, né mene débágá, bí té beè wèh siè. Bí té nuaré déi ceér dueè njéba bíé gò. ⁵ Mɔ bí nde aá gwò nuaré déi yilá, bí jògò júée bɔ gwà bɔ a: Kùsèm, dɔlè a dèn mé bí ma! ⁶ Mɔ nua bagaà déi né gwò sâ teèn, sâ dɔlè bií nde né felè seèn den. Mɔ sam, bí jɔɔɔ yùò cú mé dɔlè bií. ⁷ †Mɔ bí baá gwò sâ, bí dèn lè teèn, bí yíé, bí júé dèn bɔ njií mé bɔ haá né bí dɔɔŋ gwò sâ. Bí kɔɔ ye, nua seè yieé né mé seè seèn. Bí té gùgwò lób ndé bèlè.

⁸ «Mɔ bí wa lè lɔɔ déi, bɔ né bí teèn sie nyegé, bí yíé lòm ká bɔ njií mé bɔ né bí haá. ⁹ Bí taré sòm bèlè bɔ beèn bɔ lɔ sâ tarè, bí júée bɔ lɔ bɔ a: Càŋ baá mé Mbàm seèn ká kwarè bɔɔn si ndeè ma.

¹⁰ ††«Mɔ bí wa lè lɔɔ déi, bɔ bí teèn wèh ngwéh, bí ndé ké mbartgɔ, bí júée bɔ lɔ bɔ a: ¹¹ fufú lɔɔ bɔɔn sâ ma, bú a, ndé cú mé bɔ, à té béh gulè mbaá mègè lè. Bí júée bɔ a: Njèh cén, bɔ kɔɔ ye, Càŋ baá mé Mbàm seèn kwarè bɔɔn si ndeè ma. ¹² †††Mè tueé bí, sâ lòu téná-juù, gèr ŋene kela nde né lɔɔ hèllè mé *Sòdòm.»

†† 9:61 1 Rois 19:20 †† 10:2 Mat. 9:37-38 ††† 10:3 Mat. 10:16 ††† 10:4-11 Mat. 10:7-14; Mk. 6:8-11; Lûk 9:3-5 § 10:7 1 Kr. 9:14; 1 Tim. 5:18 †† 10:10-11 Seé b. 13:51 ††† 10:12 Gen. 19:24-28; Mat. 11:24; 10:15

† 9:46 Lûk 22:24 †† 9:48 Mat. 10:40; Lûk 10:16; Jâŋ 13:20 † 9:54 2 Rois 1:9-16

Bò ló dúagá-tieè déi

(Matíô 11:20-24)

¹³ †Yeésò deén baá-re ye: «Wò ló Korasêṅ, wò nde né meì b̀ gèr ṅenè! Becaída wò nde né gèr ṅenè ndɔ! M̀ gèh fém mé lé b̀wá naà lètenè biì hèn sé b̀wá naà ké Tír b̀ Sídṅ, mè tueé bí, dàb mé b̀ nùàr ké sà sé lɔ temé kweéh seér gi aá kèn, b̀ den ka nde doó, b̀ yíí wè, b̀ su tou, te feh keéh ye b̀ kweéh seér aá temé. ¹⁴ M̀ tueé bí, loù ju tenâ, gèr dé biì taré kela nde né kɔ́ mé dé Tír b̀ Sídṅ hèllè. ¹⁵ ††Déi né cu wò Kapernahûm; wò munó né ye, nyí nde né ké te vulúu ṅulí waá wa? Ndóḡ, mè tueé wò, b̀ wò ba njií seér nde né ké ndugo b̀ càṅ; kwá yeè!»

¹⁶ †À den cuù ye b̀ mb̀ṅ seèn a: «Mè tueé bí, nuaá mé né sòn biì ṅgweé dɔ́ṅ ṅgweé né sòn mò. Nuaá mé né bí ṅgɔ́n, ṅgɔ́n né mè ndɔ. Nuaá mé ṅgɔ́n mè, ṅgɔ́n né Nuaá mé lé temà naà mè.»

Bèh cuù b̀ yulà téhbeh cùb̀ fà b̀

¹⁷ B̀ tebé b̀ yulà téhbeh cùb̀ fà doô cu cuù mé vóḡ-temé, b̀ ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, njií mé béh tueé naà mé yilí yeè dɔ́ṅ, né mene b̀ tándulu, b̀ naá giì sòn beèh ṅgweé.» ¹⁸ Yeésò ye b̀ a: «Mè naà *Sátàn ṅenè njií, à die suagà naà ter faá mbàn nɔ.» ¹⁹ ††À deén baá-re ndɔ, ye b̀ a: «Mè lé naà bí terreb haá, te bí dobo keéh b̀ sàb mé tanṅàn gulè; bí né Sátàn mé be terrèb seèn mene gulè dobo keéh, njeré déi bí b̀ ndé ṅgwéh. ²⁰ Njèh cén, bí té vrà ye b̀ tándulu ṅgweé aá sòn biì kèn. Yilí biì mé baá ké te vulúu nyagá den, bí j̀ḡḡ vrà sér cí.»

Vóḡ-temé Yeésò

(Matíô 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Loù sà Yeésò lé naá loòm mé vóḡ-temé dé gècèn. Lòu sam, Cúcuí Njagá lé naà bú yoòr ṅulí. Yeé baá ménâ, à vra Càṅ, ye bú a: «È môn, Tele mò, vulú b̀ tàbè né gi beè yeè, mè vra baá wò! Lòu sam, njií mé né njolò b̀ kóḡḡn b̀ mé b̀ lo b̀ cibi mbaá leér den, njua yeè mé wò b̀ feh keéh seér né mé b̀ huaán tetɔ́r mân. È môn, Tele mò! Sà né njií mé wò gwaán nê.

²² ††«Mè tueé bí, Tele mò njèh dɔ́ṅ kwaá lɔ gi né beè mò. Mé njéh mene nuaré déi kó ṅgwéh ye: hèn né Huaán; gi cu né ka Tele. Nuaré déi kó ṅgwéh ye: hèn né Tele ndɔ, gi cu né ka Huaán mé b̀ḡḡ mé Huaán né b̀ Tele feh doô.»

²³ Yeé gi aá, à bele seér, à tueé njií lom mé b̀ mb̀ṅ seèn, ye b̀ a: «Dé biì, njua biì wa. Lòu sam, bí ṅene né b̀ njií hèn mé njolo. ²⁴ Mè tueé bí, dàb b̀ *sòn-Càṅ b̀ mé b̀ mgbè kókoó mbaá lɔ ye te b̀ ṅene faá bí né

ṅenè hèn, ndóḡ; b̀ ye te b̀ ṅgweé kwa faá bí né ṅgweé hèn, ndóḡ ndɔ, dɔ́ṅ lé naá giì b̀ liím.»

Kàn felè nùà *Samarí déi

²⁵ †††Njì-sòu déi ndeè Yeésò sòn felá weh, ye bú a: «Nùà fèh-njèh, mè b̀wá nde né naàn, te mè kwa ye ỳṅ dé ndeè wa?» ²⁶ Yeésò ye bú a: «B̀ te sóu nyagá né kei wa? Wò teèn ṅgweé yeé naàn wa?» ²⁷ †††Nùà hèllè ye bú a: «B̀ nyagá kwaá né ye: Gwàn jí Càṅ Nùà Dueè mé temé yeè mene, mé càṅ yeè mene, mé terreb yeè mene, mé m̀nò yeè mene dɔ́ṅ ma; wò gwaán cu mbeí yeè faá wò gwaán né ṅgàṅ yoòr yeè nɔ.»

²⁸ †Yeésò ye bú a: «Môn, wò tueé yíí né teèn. Ndé b̀ dèn ká méménâ nág, te wò yili yuo ye.»

²⁹ Nùà hèllè bie nyegé cu, te b̀ nùàr ye nyí né nùà gècèn, ye bú a: «Nei né cu mbeí mò kɔ́ wa?» ³⁰ Yeésò deèn ndɔ, ye bú a: «Nuaré déi lé yuoó naà Jerusalem, à né ké Jerikò suagá ndeé, à wa ceér dueè beré déi, à die yila beè b̀ yí b̀ wúlá-feèh déi. B̀ huaré gi bú còḡḡ yoòr, b̀ lobo si lɔ bú ceér dueè, sà à nde aá kuú dólé.

³¹ †*ṅgàṅ sèmè déi naà jomo seèn ndɔ, à waà, à né bú yí doó ṅenè njií, à wɔ́ṅ kela sa. ³² Nùà *Leví déi wa cuù, ṅene njií bú yí doó, wɔ́ṅ kela cu ménâ ndɔ.

³³ ††«Nùà *Samarí déi naà bèh gò seèn, à waà jomo b̀ḡḡn, à ṅene njií nùà doô yí doó, jere b̀wá bú njèh, ³⁴ à suaga die doó, à se weh kómó mé mbè seèn lè baà, à berré njií bú lè nyer-e, à yaga nyegé, à kaga nyegé gi bú b̀ nyer sà dɔ́ṅ, à jɔḡ kwaá bú ṅgètenè nyaàm, à derré njií bú ké lɔ, à nde gwɔ́m bèh cèrrè lòu, à ke nyegé bú ndɔ. ³⁵ Cieé ṅaga, à sɔ́m kwaá lɔ nùà gwà kàgàl̀ṅ déi, lé naà kám fà, ye bú a: kè nyégé nyí nùà hèn jomo mé njéh. B̀ njií mé wò nde cu né felèb̀ sagá dɔ́ṅ, m̀ nyí cuù baá, nyí nde né wò gwɔ́m gií.»

³⁶ Yeésò yeé tueé gi aá, ye njì-sòu doô a: «Beè yeè, lètenè b̀ nùà tagâr hèn, dé heè né mbeí nuaá mé lé die yilá naà beè b̀ yí b̀ doô kɔ́ wa?» ³⁷ Njì-sòu hèllè ye bú a: «Mbeí seèn né dé mé kɔ́ naà bú jere doô.» Yeésò ye bú a: «Mé wò mene, ndé ménâ b̀wá ndɔ.»

Yeésò ké lɔ Mártà b̀ Marí

³⁸ †††Yeésò b̀ b̀ mb̀ṅ né ka ndeé, b̀ wa lè ló déi; ma déi weh njií b̀ ké lɔ seèn; yilí ma sà né Mártà. ³⁹ Ma sà lé naà mé òm teèn ndɔ. Yilí òm né Marí. Marí lé dé seèn ndeè naà ké kwarè Fehtoò beèh, à den nde ka seèn, b̀ njií mé Yeésò né tueé dɔ́ṅ, à né felá den. ⁴⁰ Sà Mártà né ké gwò mé seé yâb feh hihinè kwaré. À ṅar waà ndɔ, ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, wò yúlá ṅgwéh mé òm mò kwaá lɔ né mè seé yâb beè mé huún wa? Sà júée bú a, ndè gàm mè teèn.» ⁴¹ Fehtoò beèh ye bú a: «Mártà, Mártà, wò dé yeè nyamé le né mé njèh ṅgún

† 10:13 Es. 23:1-18; Ese. 26:1-28:26; Joél 3:4-8; Am. 1:9-10; Zach. 9:2-4 †† 10:15 Es. 14:13-15 † 10:16 Mat. 10:40; Mk. 9:37; Lûk 9:48; Jân 13:20 †† 10:19 Ps. 91:13 †† 10:22 Jân 3:35; 10:15

††† 10:25-28 Mat. 22:35-40; Mk. 12:28-34 ††† 10:27 Lévi. 19:18; Deut. 6:5 § 10:28 Lévi. 18:5 †† 10:33-34 2 Chr. 28:15 ††† 10:38-39 Jân 11:1

bɔ́ɔ larê. ⁴² Kɔ́ɔ ye, dé bagaà né cén. Marí dé seèn ke sɔm né dé mé huɔm kela né kɔ́ɔ. Nuaré déi ndeè bú beè lùgà sòm ndé cú.»

Bèh Càṅ duaà (Matíô 6:9-13; 7:7-11)

11 Cieé déi Yeésò naâ beré déi, à né Càṅ dua den. À yeé dua sɔm aá, mbòṅ seèn déi ye bú a: «Fetoò beèh, dùà fèh béh Càṅ teèn, dùà fèh béh faá Jâṅ lé dua feéh naâ bò mbòṅ seèn nɔ.» ² Yeésò ye bú a: «Mɔ bí baá dua, bí júée:

Tele beèh, yilí yeé a: dèn beè bò nùàr jolosé.

Ndé kɔgɔ yeé ká lètenè beèh dilí kwaá.

³ Wò né béh yáb cieé dɔ́ɔṅ haá.

⁴ Kúlú njí bò veèn beèh doó faá béh né dé bò mbeí beèh lè beèh kulú sɔm nɔ.

Bèh mé veèn né béh taáb dɔ́ɔṅ, té béh teèn njí.»

⁵ Yeésò den cuù ye bú a: «Hèn, den né faá mɔ lètenè bìi nuaré déi kwa kìn lètenè cibí: à wuo ter, à nde ké lɔ mbeí seèn déi, ye bú a: Hùà há nyí yáb teèn; há nyí sér weh tagár ma. ⁶ Kìn kwa né nyí kɔ́ɔ; né mbeí nyí cén déi waà né kɔ́ɔ, à nde né bèh gò. Ké gwò nyí njíí mé à nde né sònò yí njíí, teèn sam. ⁷ Mɔ mbeí den seér cuù kèb gwò ye bú a: Té nyí kì, nyí colo gi aá hin kèn. Bó bò huaán nyí cer gi aá doó, nyí ter wùò ndé cú te nyí haá wò sér. Té nyí kì ma.»

⁸ Yeésò den cuù, ye bú a: «Mɔ à né mene ménâ tueé, sâ à mbeí gàm ndé ṅgwéh wa? Mè tueé bí, à nde né ter wuo, à gam bú. Njèh cén, à ter wùò ndé cú, ye né mbeí nyí, baá seér dé te mbeí bú dùà kì dèn cú. Bò njíí mé mbeí gwaán keéh né dɔ́ɔṅ, à nde né bú haá gíí.

⁹ «Mè tueé bí: Bí dùduaà, bó nde né bí haá; bí féfɔ́ɔn, bí nde né kwa; bí gɔ́ hin gɔ́ɔ, bó nde né bí gulu keéh.

¹⁰ Lòù sam, nuaá mé né dua dɔ́ɔṅ, nde né kwa; nuaá mé né fɔ́n dɔ́ɔṅ, nde né ṅené; bó nde né nuaá mé né gɔ́ dɔ́ɔṅ gulu keéh ndɔ.

¹¹ «Hèn mɔ nuaré déi lètenè bìi né tele, ṅuna dua bú ṅgò, à sie haá seér nde né bú sàb wa? ¹² Mɔ sam, à sie haá seér bú taṅtàn, sâ ṅuna dua né bú gei cuaàr wa?

¹³ Bí, mé jéré-temé bìi mene, bí né bò ṅuna bìi bò njèh bebagaà haá komo; sé tagá Tele bìi ké te vulúu wa? Bí kɔ́ɔ ye, bɔ́ɔ mé né bú Cúcuí Njagâ dua dɔ́ɔṅ, à nde né bó haá.»

Bò nùàr ye Yeésò seé bɔ́ɔ né mé terreb *Sátàn

(Matíô 12:22-30; Màrk 3:20-27)

¹⁴ Cieé déi, sâ Yeésò né tándulu yoòr nuaré déi kwɔ́gɔ. Tándulu hèllè lé naâ nùà sâ sòn sie huné. Yeésò yeé kwɔ́gɔ sɔm aá bú, nùà hèllè yila sòn tueê ndɔ. Geí laré bò nùàr doó dɔ́ɔṅ. ¹⁵ †Bò déi tueé seér ye: «*Beljebu mgbè bò tándulù haá né bú terreb mân kɔ́ɔ, à bò tándulu kwɔ́gɔ den né mé njéh.» ¹⁶ ††Bò déi né bú sòn

lòù felá seér, ye bú a: «Jògò bó ke fém cén déi te feh keéh ye wò seé hèn bɔ́ɔ né mé terreb Càṅ.»

¹⁷ Yeésò kɔ gi múnò bɔ́n nɔ, ye bú a: «Né mene lè lò mgbè dé heè, mɔ bò nùàr né lètenè bɔ́n kerré kuú, lò sâ nde né tɔb yuo, bó kum le mé gwà mene. ¹⁸ Hèn mɔ Sátàn bò ṅgàṅ yoòr seèn lege kuú cu né kɔ́ɔ, sâ lò seèn tɔb yùò ndé ṅgwéh wa? Bí ye: mè bò càṅ tándulu lòù kwɔ́gɔ ṅgwéh, mgbè bɔ́n mè terreb haá né kɔ́ɔ sé wa? ¹⁹ Mɔ sé né gècèn, ye mè tándulu kwɔ́gɔ né mé terreb Sátàn, sâ, dé bò ṅuna bìi nɔ, nèi bó terreb haá yeé kɔ́ɔ, bó kwɔ́gɔ tándulu mé njéh wa? Bí kwá bìi kɔ́ɔṅ, bò ṅuna bìi sie nde né bí nyeén kɔ́ɔ.» ²⁰ À den cuù ye bú a: «Mè bò tándulu kwɔ́gɔ né mé terreb Càṅ Dueè. Sâ bí kɔ́ɔ ye: Mbàm Càṅ die waà baá ká yoòr bìi kèn.

²¹ «Mɔ nùà terrèb déi mɔm né gwà seèn kɔ́ɔ, à né gi mé bò njèh salé beè, ndɔg yíb bò njèh seèn kètà ndé ṅgwéh. ²² Mɔ sííb déi wa cuù felè seèn, né bú mé terreb yɔ́gɔ, bú sâ nde né bú bò njèh taáb mé temé seèn né gi teèn doò ṅgaá weh, à geé sɔm bilí mé ṅgúlú seèn mene ndɔ.»

²³ †À den cuù ye bú a: «Nuaá mé jomo mò sam, né nùà bònò mò. Nuaá mé mè nùàr teèn bilí gàm ṅgwéh, né nùà ṅéllé-nùàr ndɔ.»

Càṅ tándulu mé baá yoòr nùàr cuù cuù

(Matíô 12:43-45)

²⁴ «Sâ càṅ tándulu déi lé naâ yoòr nuaré déi dula yuo kelá, à nde ké ya dueè; à né bèh cèrrè te hobó ṅemâ fɔ́n gɔ. Mé njéh mene, à bèh cèrrè kwà ṅgwéh. Yeé baá ménâ, ye: kènè nyí nde cu nde aá ké lɔ, lè nuaá mé nyí lé yuoó naâ teèn doò. ²⁵ À wa, sâ ké gwò bó fɔ gi aá, bó te nyegé gi aá bèh denè gwò ndɔ. ²⁶ À yeé ṅene aá ménâ, à nde yilá fɔ́n cu bò càṅ déi téhbeh mé né bú jelá yɔ́gɔ; bó bó waà, bó bilí yila nde lè nùà hèllè. Nùà doò die cu péb; beén seèn taré yɔ́gɔ keéh cu dé jomò.»

Nùà njuaà

²⁷ Yeésò yeé nde aá mân tueé gíí, ma déi deèn yí lètenè bò nùàr, lɔgɔ njíí ké ter, ye bú a: «Lèi njuaà jɔ́gɔ naâ wò kɔ́ɔ; mbán njuaà koó naâ wò kɔ́ɔ ndɔ.» ²⁸ Yeésò ye bú a: «Nùà njuaà né seér bɔ́ɔ mé né ṅgòr Càṅ ṅgweé, mé né ṅgòr Càṅ jolo ndɔ.»

Fém beè Yeésò bieê

(Matíô 12:38-42)

²⁹ †Cu sâ, bò nùàr kɔ lom né ké kwaré Yeésò bilí ndeè. À yeé ṅene aá ménâ, à duɔ́m baá-re tueê ndɔ, ye bú a: «Bò cafanè bò né lom bò jélá-temé bò dé gècèn. Kɔ bó ṅene aá fém, te bó ṅene kɔ ye terreb Càṅ. Mè tueé bí, bó ṅéné ndé cú, faga le aá te fém mé Càṅ lɔ bɔ́ɔ naâ yoòr Jonâs doò. ³⁰ ††Gèh fém mé bò Ninivè bò lɔ naâ yoòr Jonâs ṅéné sâ, bò cafanè bò nde cu né

† 11:15 Mat. 9:34; 10:25 †† 11:16 Mat. 12:38; 16:1; Mk. 8:11

‡ 11:23 Mk. 9:40 †† 11:29 Mat. 16:4; Mk. 8:12 †† 11:30 Jon. 3:4

ménâ yoòr Huaán Nùàr ñené ndɔ. ³¹ †Bí kɔ́ ye, lòu ju tenâ, mgbè dé vèh mé lɔ deén naâ ké túno, nde né ter komo wuo, à sie bɔ́ cafanê bɔ́ nyeén. Lòu sam, à lɔ yuoó naâ tɔ́g ké kundun, bèh mé tàbè bɔ́ vulú né teèn kwaré, à ndeè bèh ñgòr kɔ́gɔ́n sònò Salomɔ́ñ ñgweé. Sâ, nuaá mé né Salomɔ́ñ yɔ́gɔ́ keéh, né gi kwarè bɔ́ cafanê bɔ́ teèn. Mé ñjéh mene, bɔ́ né lòu saán seér. ³² ††Lòu téná-juù, bɔ́ Ninivè bɔ́ nde né ter kem wuo, bɔ́ sie bɔ́ cafanê bɔ́ nyeén. Lòu sam, bɔ́ Ninivè bɔ́ lé naâ dé bɔ́n ñgòr Jonâs ñgweé, bɔ́ kweéh seér temé. Sâ nuaá mé né Jonâs yɔ́gɔ́ keéh, né gi kwarè bɔ́ cafanê bɔ́ teèn ndɔ. Mé ñjéh mene, bɔ́ temé kwéh sér ñgwéh.»

Lâm mé né yoòr nùàr

(Matíó 5:15; 6:22-23)

³³ †«Bí lâm mɔ́gɔ́ bèh, ye te bɔ́ leér kwaá lòu, wa te bɔ́ kibí kwaá ka sɔ́ ndɔ. Bí lâm mɔ́gɔ́ seér né te bɔ́ tuú ñjii yí te súgo, te bɔ́ nùàr yilà gwò, bɔ́ ñene njolo mé ñjéh. ³⁴ Njolo yeè né yoòr yeè faá lâm nɔ: mɔ́ njolo yeè né ñené, gùm yeè dɔ́ñ nde né bèsnè ñagá den. Mɔ́ njolo yeè baá nyimé, gùm yeè dɔ́ñ den nde né bèh cibì. ³⁵ Sâ kè keè, wanɔ́ñ ñagá mé né yoòr yeè doò nde né cibì die. ³⁶ Mɔ́ yoòr yeè ñagá né teèn, bèh cibì déi teèn sam, sâ gùm yeè dɔ́ñ né bèh ñagá, ñagá nde né yoòr yeè faá lâm ba den né kɔ́ nɔ.»

Yeésò mé bɔ́ *Farisiên mé bɔ́ *ñjì-sòu

(Matíó 23:1-36; Mârk 12:38-40)

³⁷ Yeésò yeé tueé gi aá mân, nùà Farisiên déi yilà ñjii bú ké lɔ seèn bèh yâb ndɔ. Wa ké gwò, bɔ́ yeé baá yâb yieé, ³⁸ híim seér nùà Farisiên dé híim. Lòu sam, Yeésò né yâb yieé, à be faá tabɔ́ né tueé nɔ, yàgà ñgwéh. ³⁹ Fehtoò beèh deén ndɔ, ye bú a: «Kè kú-re bí bɔ́ Farisiên kán: bí bɔ́ ñgàb mé bɔ́ sɔ́ bii dɔ́ñ yaga seér né kèb cieè, kèb lè tena le môn, te bí teèn kurú kwaá yíb mé jéré-temé. ⁴⁰ Bɔ́ kùlù bɔ́ faá bí nɔ sam! Bí ye Càñ nuaá mé bɔ́ naâ kèb cieè, à kèb lè kɔ́ bɔ́ ná ñgwéh wa? ⁴¹ Mɔ́ bí ye te huɔm, bí nyàmè sér kèb lè bii. Ñjii mé né lè ñgàb bii dɔ́ñ, bí há bɔ́ saám bɔ́ teèn. Mɔ́ bí né ménâ bɔ́, sâ ñjèh dɔ́ñ nde gi né beè bii ñagásé. ⁴² ††«Bí bɔ́ Farisiên, bí nde né gèr ñené! Bí kɔ́ lom né Càñ mbe haâ; mɔ́ ñjèh baá yulà, bí né gi bú cécéné haâ nyegé: bɔ́ sibì mé bɔ́ san mé bɔ́ nyure hihiné. Bí haá gi né bú mbe ménâ dág. Ñjèh cén, bí bɔ́ *sòu dé kokoò jòlò kɔ́ ñgwéh; wanɔ́ñ bí sé la né ju mé gècèn mene tená kɔ́, bí sé la né Càñ mé temé cén gwaán, te bí nde ye bú mbe haá.

⁴³ «Bí bɔ́ Farisiên, bí nde né gèr ñené! Lè *gwà sòu, bí gwaán lom né bèh dené dé kokoò. Né mene ké tan mé ké mbartɔ́gɔ́, bí ye kɔ́ bɔ́ nùàr gìbì bí bèlè bí lòu. ⁴⁴ Bí nde né gèr ñené! Bí den né faá sà nɔ; bɔ́ nùàr né teèn mbaá gɔ́lé kelá, bɔ́ ñené kɔ́ ñgwéh.»

† 11:31 1 Rois 10:1-10; 2 Chr. 9:1-12 †† 11:32 Jon. 3:5 †† 11:33 Mat. 5:15; Mk. 4:21; Lûk 8:16 ††† 11:42 Lévi. 27:30

⁴⁵ Nuaré déi deén yí lètenè bɔ́ *ñjì-sòu ndɔ, ye bú a: «Nùà fèh-ñjèh, gèh dé mé wò né tueé hèn, wò seb bilí né mé béh mene.» ⁴⁶ Yeésò ye bú a: «Mé bí mene, bí nde né gèr ñené, bí bɔ́ ñjì-sòu. Bí né seé tarê felè bɔ́ nùàr mbiín kwaá, bí be teèn yí ñgwéh. Né mene nyògɔ́ beè cén, bí teèn cór ñjì bèh te gam bɔ́.

⁴⁷ «Bí ñene nde né gèr fí! Dàm bɔ́ *sòn-Càñ bɔ́ ñgib, bɔ́ tele bii lɔ wula gi naâ kɔ́. Bí ké toò bɔ́ nde den né mé seé bɔ́ tele bii, bí né sà bɔ́ sòn-Càñ bɔ́ meé nyegé, ⁴⁸ bí mé ñjéh feh keéh né ye, bí bɔ́ tele bii né mé seé cèn, wa bɔ́ lɔ dé bɔ́n wulà naâ dé wulâ, bí me dé bii sà ma. ⁴⁹ Né dé cí mé Càñ lɔ naá gi mé kɔ́gɔ́n seèn tueé, ye nyí nde né bɔ́ sòn-Càñ bɔ́ mé bɔ́ mbòñ tebê ké yoòr bɔ́n temá ñjii, bɔ́ nde né bɔ́ déi bunó, bɔ́ wula bɔ́ déi lòu. ⁵⁰ Bɔ́ sòn-Càñ bɔ́ mé bɔ́ lé naá gi wulá sâ wɔ́ñ duɔ́m nê lòu, tɔ́g nde wa mé nàm hèn dɔ́ñ, húm bɔ́n nde gi né bɔ́ cafanê bɔ́ bieé. ⁵¹ ††Duɔ́m nde né mé húm Ábèl, nde wa mé húm Jakarí. Bí lɔ bú dé seèn wula bɔ́ naâ lètenè caá gwà Càñ, sâ mɔ́ né yí toò, kɔ́ ká jomo mân. Mè né tueé ye bí a, húm bɔ́n dɔ́ñ nde gi né bɔ́ cafanê bɔ́ bieé.

⁵² «Bí bɔ́ ñjì-sòu, bí nde né gèr ñené! Lòu sam, huaán kí mé komo yeé gwà kɔ́gɔ́n, bí lé naâ sɔ́m weh. Bí mé feh bii gwò yílá ñgwéh; bɔ́ mé gwaán né yilà, bí né bɔ́ toò yíin tená ndɔ.» ⁵³ Jomo sâ Yeésò yuo ndɔ. À yeé yuo aá, temé fulu ñaâ bɔ́ ñjì-sòu mé bɔ́ Farisiên lè. Bí duɔ́m baá-re bú bɔ́ ñjèh mé yúlá-temé mene bieé baâ, ⁵⁴ te bɔ́ fɔ́n keéh bú sòn teèn, bɔ́ sie bú mé ñjéh.

Dèn làñ mé bɔ́ leba bɔ́

(Matíó 10:26-27)

¹² ††Sâ cili nùàr mgbɔ́ñ né cu sâ doó ñab den. Yeésò yeé ñene aá ménâ, à jògɔ́ tueé ñjii lɔgɔ́ mé bɔ́ mbòñ seèn, ye bɔ́ a: «Bí bɔ́ ñjèh feh bii mé kulu bɔ́ *Farisiên; mè jue né leba bɔ́n doò. Bí ñgòr dɔ́ñ tueé gi né mé sòn fèfà. ² ††Mè tueé bí, bɔ́ ñjèh lèrrèb dɔ́ñ nde gi né cie ñené yuo; bɔ́ ñjèh dé nènâb ñené yuo kela gi bèsnè ménâ ndɔ. ³ Ñjii mé bí né bèh cibì tueé dɔ́ñ nde né bèh ñagá ñgulí den. Bí yila mene gwò, bí ferá mene hin, bí né ké mí namé den, mé ñjéh mene bɔ́ nde né ké felè gwà ñaá, bɔ́ yie den teèn, bɔ́ nùàr ñgweé laré dɔ́ñ.

Nuaá mé bí nde né veéh

(Matíó 10:28-31)

⁴ «Dé bii, bí bɔ́ mbeí mò, mè né bí tueé: bí té bɔ́ wulá-nùàr bɔ́ vèh. Bí wula lom né lélán ñgàñ yoòr, sâ gi aá, bɔ́ mé terreb déi toò sam cuú. ⁵ Mè tueé bí, nuaá mé bí nde né veéh né sér Càñ. À dé seèn né mé terreb nùàr wulá, à si ñjii tuar te we tarê. Mè tueé bí: bí vèh sér bú.

⁶ «Hèn faá tásuagár doò, mɔ́ bɔ́ domó laáb mene bɔ́ tîn, bɔ́ go sɔ́m kɔ́bò fà, nde né nùàr yulá wa? Mé ñjéh

†† 11:51 Gen. 4:8; 2 Chr. 24:20-21 ††† 12:1 Mat. 16:6; Mk. 8:15 †††† 12:2 Mk. 4:22; Lûk 8:17

mene, Càn njolo mé cén déi lètenè bòn cì bèh, ⁷ sé tagá bí wa? Mè tueé bí, né mene bò yúli feèh bìi dɔ́ɔ́n né gi njolò seèn. Bí té mbaá vèh kú; kela né bí te mbei yuií mé dà m bò tásuagár hèllè.»

Yeésò gwaân mé Yeésò ngɔ́ɔ́n

(Matíó 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ «Mè tueé bí, nuaá mé né mè cie toò bò nùàr gwaán njií dɔ́ɔ́n, loù sâ *Huaán Nùàr nde né bú toò bò cìli Càn gwaán weh ndɔ́, ye né nùàr nyí. ⁹ Nuaá mé né mè toò bò nùàr ngɔ́ɔ́n dɔ́ɔ́n, mè nde né bú toò bò cìli Càn ménâ ngɔ́ɔ́n ndɔ́.

¹⁰ †«Nuaá mé né Huaán Nùàr jueé, bɔ́ nde né veèn seèn doó kulú njií. Nuaá mé dé seèn jue seér né Cúcuí Njagâ, bɔ́ veèn seèn lè kúlú sòm ndé ngwéh.

¹¹ ††«Bí kɔ́ɔ́ ye: bò nùàr nde né bí sie, bɔ́ jɔ́ɔ́ njií bí ké *gwà sòu bèh juù, bɔ́ nde né bí ké toò bò kokoò bò dé lɔ́ ménâ mgbɔ́mé njií ndɔ́. Loù sâ njií mé bí nde né sònò tueé, bí té nyàmè. ¹² Loù sâ Cúcuí Njagâ bí ngòr sònò tueé kwaá nde né kɔ́ɔ́.»

Dene yánè nùà lieê déi

¹³ Nuaré déi lé naâ yí lètenè bò nùàr teèn, ye Yeésò a: «Nùà fèh-njèh, tele beèh lé naâ béh ngúlú kuú kwaá lɔ́. Júé bei mò a, gè há mè dé mò ma.» ¹⁴ Yeésò ye bú a: «Nùàr mò, kei mé yí keéh né mè teèn kɔ́ɔ́ wa? Mè ndeè naâ bèh ju bìi tenâ, mé ngúlú bìi geé wa?» ¹⁵ Jomo sâ à ye bò nùàr a: «Bí bɔ́ɔ́ feh bìi mé temé te ngúlú jɔ́ɔ́ kwaá. Nùàr a, kwà gí méné njèh dɔ́ɔ́n, ndɔ́g, à yɔ́n teèn kwà kéh ndé ngwéh.»

¹⁶ À si baá-re bɔ́ kàn déi ndɔ́, ye bɔ́ a: «Nùà lieê déi lé naâ mé ñueèh teèn, yab lé naâ teèn yuo dé gècèn. ¹⁷ À duɔ́m baá-re mé huún seèn munô ye: Hèn bèh teèn sam; nyí yab hèn dɔ́ɔ́n kwaá gi nde né he wa? ¹⁸ À den cu kaà mé be seèn ye: Nyí kɔ́ baá kèn: nyí nde né bò mbán nyí dɔ́ɔ́n ñerré sɔ́m gíi, nyí sie hamé seér bɔ́ lòu, te nyí bilí kwaá gi bò yab mé bò njèh nyí dɔ́ɔ́n teèn. ¹⁹ Jomo sâ nyí tueé nde aá ye yo nyí a: wò yab ngún bilí kwa baá kèn, baá dé nyèmà ngûn ndɔ́; dù bá duù, yíé bá dé yieê, wò ñueé lom dé ñueé; dòbò ní bá tàbè mbaá. ²⁰ À yeé tueé gi aá mé huún seèn mân, Càn ye bú a: Nùà kúlú faá wò nɔ́! Wò kɔ́ ngwéh ye lan cíbítènè wò nde né kuú wa? Sâ, nei bò njèh yeè hèllè yieé nde né kɔ́ɔ́ wa?»

²¹ Yeésò den cuù ye bɔ́ a: «Mè tueé bí, sâ nuaá mé ngúlú bilí kwaá lom né dé seèn, à dé Càn bilí ngwéh dɔ́ɔ́n, nde né bú faá nùà kúlú hèllè nɔ́ bɔ́ɔ́.»

Ndèm mé Càn kwaâ

(Matíó 6:25-34)

²² À den cuù ye bò mbɔ́n seèn a: «Mè tueé bí, mɔ́ né mân, bí té mé yáb nyàmè lè, ye te bí koó feh bìi. Bí té mé cògò nyàmè lè, ye te bí su kwaá yoòr ndɔ́. ²³ Kela né yɔ́n nùàr mé yáb; gùm nùàr huɔ́m kela né kɔ́ɔ́ mé cògò ndɔ́. ²⁴ Bí jògò kè ní ke bò non ye; bɔ́ yab dòbò bèh, bɔ́ kwà bèh, bɔ́ mé be yolò sam, bɔ́ mé mbán sam ndɔ́. Mé njèh mene, Càn né gi bɔ́ koó laré; sé tagá bí wa? Ngweéh kela né bí mé non mà.»

²⁵ À den cuù ye bɔ́ a: «Bí né mene nyamé, lètenè bìi dɔ́ɔ́n, nei cieé déi felè bò cieé seèn sagá komo nde né kɔ́ɔ́ wa? ²⁶ Mɔ́ njèh dé maàn hèn né bí yɔ́gɔ́, sâ bí dé jomò mbaá nyamé den né dé kei wa? ²⁷ †Bí kè wèh yoòr bò mvue nyurè mé né ké ñueh baá: bɔ́ seé témá bèh, bɔ́ cògò cóló kɔ́ bèh ndɔ́. Mé njèh mene, mè tueé bí, mgbè Salomɔ́n mé be ngúlú seèn mene dɔ́ɔ́n lé gèh nòmò cògò faá bò mvue nɔ́ sù kwà ná ngwéh. ²⁸ Mɔ́ Càn né nyure mbaá yàgà ménâ nyegé huɔ́m, à cògò mé bí há kélá ndé ngwéh wa? Ngweéh bò nyure ké ya den weh né dé laàn, kwéh bɔ́ nde né saá sɔ́m wa? Temé kuú né bí lòu, mè tueé bí.

²⁹ «Sâ bí té mé yáb bɔ́ mbè mbaá nyàmè fɔ́n lè, bí té seé cer. ³⁰ Dé sâ né seé bò wɔ́n bɔ́; bɔ́ né gi ménâ nyamé fɔ́n. Bí né dé bìi mé Tele teèn; bò njií mé saám né bí dɔ́ɔ́n, à né gi kɔ́ɔ́. ³¹ Bí yúé fɔ́n sér *Lò Càn, Càn nde né bí bò njèh dé jomò teèn haá keéh.»

Ngúlú dé ké te vulúu

(Matíó 6:19-21)

³² Yeésò den cuù, ye bɔ́ a: «Bí té vèh, bí mene màgà ngwéh, bí né bò mbieè mò. Lò Càn né dé bìi; Tele bìi Càn haá né bí kɔ́ɔ́, ye nyí gwaán né ménâ. ³³ Sâ bí gò sòm bò njèh bìi, bí geé haá njií bò saám bò kàgàlɔ́n sâ. Bí fɔ́n sér ngúlú mé nde né ter le, bí né ké te vulúu bilí njií. Dé sâ gí ndé cú, yí b ñúɔ́b ndé cú, sueé yíé ndé cú ndɔ́. ³⁴ Bí kɔ́ɔ́ ye, temé nùàr né gi bèh mé ngúlú seèn né teèn.»

Dene làn

³⁵ ††«Bí dèn dene bò siĩb; bí góló nyégé cògò bagasé, bí mɔ́gò siè lám beè. ³⁶ ††Bí dèn làn faá bò seè bò mé né tele seè bɔ́n kela den nɔ́. Te tele seè bɔ́n cuù bèh kùrmò fù, à gɔ́ hin, bɔ́ gulu keéh bú wúwágá. ³⁷ Bò seè bò mé tele bɔ́n nde né bɔ́ ménâ kwa dɔ́ɔ́n, nde gi né samé. Mè né tueé ye bí a, mɔ́ à cu cuù baá, à nde né cògò goló nyegé, à feh bɔ́ bèh denè kwarè yáb, à bɔ́ yáb jɔ́ɔ́ haá seér kɔ́ɔ́. ³⁸ À cu cuù mene lɔ́gɔ́tenè, né mene toò cieé, bɔ́ mé né lám goó dɔ́ɔ́n nde gi né njua beè seèn kwa. ³⁹ ††Bí kɔ́ɔ́ ye, mɔ́ nùà gwà sé né kɔ́ɔ́ ye

† 12:10 Mat. 12:32; Mk. 3:29 †† 12:11-12 Mat. 10:19-20; Mk. 13:11; Lûk 21:14-15

‡ 12:27 1 Rois 10:4-7; 2 Chr. 9:3-6 †† 12:35 Mat. 25:1-13 †† 12:36 Mk. 13:34-36 ††† 12:39-40 Mat. 24:43-44

lou sâ yíb nde né nyí yilá, à sé naâ làn den, à mòm ña-ga gwà seèn, te yíb gwò yilá cú. ⁴⁰ Sâ bí dèn dèn làn ménâ, wanwón Huaán Nùàr kar waà nde né lou mé bí cí múnò ñgwéh.»

Nùà seê dé bagaà mé dé veên

(Matíó 24:45-51)

⁴¹ Piêr ye bú a: «Fehtoò beèh, wò kàn hên si njií lom né mé béh wa, né mé bò nùàr dónj wa?» ⁴² Fehtoò beèh ye bú a: «Kwá mè tueé bí felè nùà kógòn mé né seé tele seê seèn mé temé cén bój. Né nuaá mé tele nde né bò seé bò dónj haá kwaá beè seèn, te à geé haá bój yáb, à geé faá né tueé ñ. ⁴³ Mò tele seê seèn waà, à né seé seèn te ceér-e ménâ bój, à nde né beè teleè samé. ⁴⁴ Mè né tueé ye bí a, tele beè seèn haá ló bilí nde né mé bò ñjèh seèn mene dónj.»

⁴⁵ «Á, mò nùà seê cén sâ den seér cuù né mé feh seèn, ye: Tele seê nyí wágá cú ndé ñgwéh, à né seér bò seê bò lobo, né mene bò dé sisiib, né mene bò dé vévèh, à né bój lobo, à né yáb yieé ndabé, à né ñueé sela; ⁴⁶ mò à né méménâ bój, ñgwéh sâ tele seê seèn nde né lòu kaár waà, à weh bú seé wa? À nde né bú kwógó sòm, te bój bò dúágá-tie bò den mé gèh nûr cên.»

⁴⁷ «Nùà seê mé né gi njií mé tele gwaán nê kój, à ménâ bój ñgwéh, à bú bò ñjèh seèn nyégé ñgwéh dónj, nùà sâ nde né mé nûr beè teleè ñené kuú. ⁴⁸ Njií mé tele seê gwaán nê, mò nùàr kó ñgwéh lòu, à né mene veên bój, sâ dé seèn bój bú kókoò lòbò ndé ñgwéh. Bí kój ye, nuaá mé bú lé naâ bú ñjèh ñgún haá, bój beè seèn bie weh cu nde né ñgún ménâ ndo; bój ñgún bie weh kela nde né beè nuaá mé bú lé naâ ñgún haá.»

Yeésò yie kèrrè

(Matíó 10:34-36)

⁴⁹ Yeésò ye bú a: «Mè ká doó beè waà né mé we. Mè né gwaán ye sé la baá ñgie. ⁵⁰ †Mè nde né nòmò Càñ weh ndo. Baá lom mè dé yieé yieé. ⁵¹ Bí té múnò ye mè ká te wónje ndeè né bò nùàr dólè haá. Mè tueé bí, mè ká lètenè bìi nde seêr né bèh kèrrè sîi. ⁵² Mò bò nùàr né gwò tîn, kènê bò tagár bò déi nde né bò fà bò bunó; bò fà bò nde né bò tagár bò bunó ndo. ⁵³ ††Tele nde né huaán bunó; huaán bunó cu tele ndo. Meí nde né huaán dé vèh bunó, huaán bunó cu meí ménâ ndo. Bò makoò bój bò veèh ñuna bòn nde né méménâ lètenè bòn bunó kuú.»

Cìè Càñ lètenè bò nùàr ñené kój

(Matíó 16:2-3)

⁵⁴ Yeésò tueé njií mé cìlì nùàr ndo, ye bú a: «Mò bí ñene nu baá ter kèb nyiib ‡ yilí komo ñaá, bí ye: nu nde né neé. Ne ka ménâ. ⁵⁵ Mò bí ñene fu né lòu kobó ñaá, bí ye: lan nde né salé; salé ka ménâ ndo. ⁵⁶ Jue ka bí bò

† 12:50 Mk. 10:38 †† 12:53 Mich. 7:6 ‡ Kèb mé lou yila yeé teèn.

leba bò! Bí né gi bò njií sâ dónj ñené kój; né mene ká doó, né mene ké ter, né gi ñjolò bìi ñagásé. Seèn bój né naàn mé bò ñjèh dé nam bìi hên, bí ñené kó ñgwéh wa?»

Sòn cên mé nùà bònò deèn

(Matíó 5:25-26)

⁵⁷ «Bój né naàn mé bí ceér gècên mé be bìi ñené kó ñgwéh wa? ⁵⁸ Mò bì nuaré déi baá mé ju, à né wò sií, à ju sâ njií né ké toò nùà dueè; mò bí bú gò bilí né kój, lègè lòm ceér dueè tég, te bí bú jògò den gií mé sòn cên ye; wanwón wò nde né ju beè seèn toò bò kokoò bò die, bój sie haá njií wò mé sòjì; te sòjì nde wò ké gwà cibì yíi njií. ⁵⁹ Mè tueé wò, bój sie kwaá nde né wò beè méménâ, tóg kò bò tomo ñjèh nùà hèllè yuo kela gií baá kèn, sâ ye.»

Temé kweéh seêr, mò sam, cio

13 Cu sâ bò nuaré déi waà ndo, bój ndeè Yeésò ñjeré déi felè bò Galilé bò bieé. Bój ye bú a: «Cu mé bò Galilé bò lé naâ *sèmè ké toò Càñ ñkób, *Pilátò lé ye ñjòb bilí mé bój mene. Bój lé naâ mé bój mene ñkób bilí ndo.»

² Yeésò ye bú a: «Beè bìi, bí munó né ye gèh gèr mé bò Galilé bò hèllè lé naâ ñené sâ, bój lé veên bój kelà naâ kój mé bò mbeí wa? ³ Cí sam; mè tueé bí, mò bí temé bìi kwéh sér ñgwéh, bí kuú gi nde né ménâ ndo. ⁴ Ñgwéh gwà tèb Siloê lé naâ ñem, lobo wula ló bò nùàr gwò yulà cùbò téndelé wa? Bí munó né ye lètenè bò Jerusalem bò dónj, bò sâ bò hèllè lé bój sabé kelà naâ kój wa? ⁵ Mòn sam; mè tueé bí, mò bí temé bìi kwéh sér ñgwéh, bí nde né ménâ dónj kuú gií ndo.»

Kàn tou wá-tàb déi

⁶ Jomo sâ Yeésò si cu kàn déi, ye bú a: «Nuaré déi lé naâ tou †† déi ké ñueh dobo kwaá. À né ké teèn ndeé, ye te nyí kwa tàb teèn, à ñjeré déi teèn kwà ñgwéh. ⁷ Lou sâ, ye nùà seê seèn a: Baá nyèmà tagár, nyí né felè tou hên mbaá yagá kuú, tàb teèn sam. Kòmò sî njií bú doó, à né bèh dé lòu yíin kwaá den. ⁸ Nùà seê doó ye bú a: Tele mò, kwá ló cú yeé bú nyèmà hên ménâ; mè nde né ké kaà kweé yon, mè su yelle teèn. ⁹ Merré déi nyèmà kwéh à nde né tàb waá. Mò sam, te béh komo sòm ye bú.»

Ma déi lòu sòu taré sòm

¹⁰ Lou sòu déi sâ Yeésò né bò nùàr ñjèh ké *gwà sòu feh den. ¹¹ Ma déi lé naâ gwò sâ teèn, à né mé tándulu yoòr; baá nyèmà yulà cùbò téndelé, càñ doó né bú ñgògò beè sie guú kwaá den. À bój mene naàn, à ter ñjéba dîlì kó ñgwéh. ¹² Yeésò yeé ñene aá bú, à yilá njií bú, ye bú a: «Dé vèh, lan wò yili yuo aá lè beèn yeè hên

†† Bój tou sâ yilá né "figuier".

kèn.»¹³ À ba njií bú be felè; kwar cén ma doô njobá dilí yuo ndɔ, à yila keéh Càŋ seên.

¹⁴ †Nùà koô gwà sòu yeé ñene Yeésò taré sɔm aá nùà beên loù sòu, temé yulá bú lè, à tueé njií seér, ye bɔ nùà a: «Bɔ cieé seê bɔɔ né ténjén. Bí ndê bèn teèn, te bí taré yuo; dèn ñgwéh loù sòu.»

¹⁵ Fehtoò beèh deên ndɔ, ye bú a: «Jue ka bí bɔ leba bɔ! Loù sòu cén sâ nùà kàn né yeé ndeé, à né nàgà seèn se weh, wa né vuɔmndeé wa, à derré njií bú bèn nòmò ñueê. ¹⁶ Sâ, ma mé né ndùtè ndùtù Abrahâm hèn né gèr beè *Sátàn ñene, Sátàn né bú mé yuif lané den, lan baá nyemà yulá cùbɔ téndelè. Mè yeé yili sɔm aá bú, bí ye, wa loù sòu húm ñgwéh mé mè se sɔm bú lè yuif sé wa?»

¹⁷ À yeé tueé gi aá ménâ, fegùlì kibí kela mé bɔ bònò bɔ seèn doó. Bɔ nùà dé bòn samé seér dé samê. Lòu sam, à lètenè bòn bɔ lom né bɔ seé dé dudueèr.

Kàn mvum tàb làm

(Matíô 13:31-32; Mârk 4:30-32)

¹⁸ Jomo sâ Yeésò ye bú a: «*Lò Càŋ fela né kei wee? Mè bú me njií nde né mé kei wa?» ¹⁹ Ye bú a: «Lò Càŋ den né faá mvum tàb làm † mé nuaré déi lé naâ ké mbar seèn dobo kwaá nɔ. Yeé baá ter baá yuo, ña toú, bɔ non tieé fulu teèn.»

Kàn déi mé kulu

(Matíô 13:33)

²⁰ Yeésò den cuù, ye bú a: «Mè Lò Càŋ me njií nde né mé kei wee?» ²¹ Ye bú a: «Lò Càŋ den né faá kulu nɔ. Ma déi lé naâ dɔm weh, à si ñgàb tàgà ndètoón cùbɔ tìn mé ñjéh. Yeé baá jelá, fulu komo njií gùm tàgà dɔŋ ter.»

Hin dé barê

(Matíô 7:13-14, 21-23)

²² Yeésò né te lɔ́ kokoô mé lɔ́ tetɔ́r ndeé, à né ñjéh teèn feh bele, ye te nyí yuo kela ké Jerusalem ndɔ. ²³ Nuaré déi waà, ye bú a: «Dé koô, á hèn bɔ nùà nde né kókoó yili yuo wa?» Yeésò tueé njií mé bɔ nùà ndɔ, ye bú a: ²⁴ «Hin né baré, bí lègè lòu te bí yila kela ye. Mè tueé bí, bɔ nùà kókoó nde né lege ke; mé ñjéh mene bó yilá kwà ndé ñgwéh. ²⁵ Nùà gwà nde né ter wuo, à colo hin seèn, à ferá tena lɔ́ bí cie. Bí nde né hin gɔré, bí né bú teèn yilá yí, ye: Fehtoò beèh gùlù kéh béh teèn. À nde né bí tueé ye bí a: Bí yuo naá-re he wa? Nyí bí kó ñgwéh. ²⁶ Cu sâ bí nde né tueé ye bú a: Ngweéh béh bí lé yieé beéh kɔ́, béh ñueé kɔ́ wa? Ngweéh wò lé naâ ñjéh ké lɔ́ beèh feh ndɔ wa? ²⁷ †À tueé lom nde né dé seèn ye bí a: Bí bɔ vevenê bɔ dɔŋ, bí yùò doó sâ nɔŋ, nyí bí kó ñgwéh.»

† 13:14 Ex. 20:9-10; Deut. 5:13-14 †† Ká Bà mvum mé jie kela né kɔ́ né mvum tàb làm. Dé ké lɔ́ bɔ Juf né mvum dé hiin. † 13:27 Ps. 6:8

²⁸⁻²⁹ †† Yeésò den cu ye bú a: «Ké sâ kén nde né silí, nyie nde né yieé. Bí nde né Abrahâm mé Isâk bɔ Jakôb mé bɔ *sòn-Càŋ bɔ dɔŋ ké te Lò Càŋe ñene njií. Nùà hihiné nde né ké teèn yilá laré; bɔ mé naâ kèb bà, kèb nyiib, kèb fenê mé kèb túnò mene dɔŋ, nde gi né teèn yilá, bó né kùrmò yieé. Sâ bí né dé biì kèb cieè. ³⁰ †† Mè tueé bí, bɔ déi lètenè bɔ ké jomo bɔ nde né ké toò kelá seér; bɔ déi lètenè bɔ ké toò bɔ kela seér cu ké jomo.»

Feh Yeésò gɔŋ ké Jerusalem

(Matíô 23:37-39)

³¹ Cu sâ bɔ *Farisièn déi bilí waà ndɔ, bó ye Yeésò a: «Yùò hèn yuòò, ndé sèr toò; *Heròde gwaán né wò wulá.» ³² À ye bú a: «Né sése! Bí ndé júee bú a: Mè né bɔ nùà tándulu yoòr kwɔgɔ, mè taré sɔm bɔ beên bɔ, wa mè nde né méménâ lan mé kwéh bɔ; kulá mè bɔ sɔm ma. ³³ Sâ mè nde né mé seé mò toò bɔ ndeé ser lan mé kwéh bɔ kulá. Lòu sam, ye sòn-Càŋ déi a: té ké cie kú lè, wa bó ndé kú jí ké Jerusalem ma.

³⁴ «Òè Jerusalem! Òè Jerusalem! Dàm bɔ sòn-Càŋ bɔ wula gi né wò. Bɔ mé Càŋ lé naâ yoòr yeè temá njií dɔŋ, wò bó mé taá tɔbé wula gi né kɔ́. Mè né mene gwaán, ye mè nde né bɔ nùà yeé ká ka mò koró bilí, faá cuar kurú kwaá yeé bɔ huaán ka bà nɔ, wò gwàn bèn. Baá mbei meèn wa, Jerusalem? ³⁵ †† Mè tueé bí, gwà biì nde né ter le, bí mè ñéné ñgwé ndé cú; kɔ cu mé bí ndeé baá mé sòn biì tueé ye: Càŋ Dueè a, kúlù nyégé nuaá mé ndeé né mé yilí seèn kulù, sâ ye.»

Nùà beên fufulù

14 Loù sòu déi Yeésò nde ké gwò nùà koô bɔ *Farisièn cén déi bèn yáb yieè. Bɔ mé lé naâ doó sâ dɔŋ né Yeésò ke den. ² Nuaré déi lé naâ doó sâ teèn ndɔ, à né mé beén fufulù mân yoòr; à né toò Yeésò njobá den.

³ Yeésò yeé ñene aá ménâ, à bie njií mé bɔ *ñjì-sòu mé bɔ Farisièn, ye bú a: «Mɔ bó taré sɔm nùà loù sòu, né jolo wa, jòlò ñgwéh wa?» ⁴ Bɔ sòn kòmò ñgwéh. Yeé baá môn, Yeésò taré sɔm nùà beèn hèllè ndɔ, yi njií bú. À tueé njií mé bɔ nùà ndɔ, ye bú a: ⁵ †«Hèn, mɔ lètenè biì ñunà nuaré déi, wa nàgà seèn wa, die yila ké dòu loù sòu, à bú beè nomo lègè sòm ndé ñgwéh wa?» ⁶ Dé sâ gela yɔgɔ cu bó.

Bèh denè balé

⁷ Bɔ mé bó yilá njií naâ bèn yáb hèllè né bèh denè lòu balé fɔ́n. Yeésò yeé ñene aá ménâ, à ye bú a: ⁸ †† «Mɔ nuaré déi sua véh, à yilá njií wò ké gwò seèn bèh kùrmò yieè, té bèh denè dé koô kè wèh; kɔ ñg-

†† 13:28-29 Mat. 8:11-12 †† 13:28 Mat. 22:13; 25:30 ††† 13:30 Mat. 19:30; 20:16; Mk. 10:31 ††† 13:35 Ps. 118:26; Jér. 22:5 † 14:5 Mat. 12:11 †† 14:8-10 Prov. 25:6-7

weéh à naâ nùà dueè mé né wò γγῳ teèn yilá keéh ndɔ. ⁹ Mɔ nùà koò doò waà, nùà gwà mé naâ bí fà dɔ́ṅ yilá doò nde né wò ter komo sɔm, nùà koò hèllè den keéh, wò nde seér ké jomo b̀ nùàr mé fegùli mene den ndeé. ¹⁰ Mɔ b́ né wò yilá, ndé dèn sér ké jomo b̀ nùàr, te nùà gwà ηene ménâ, à yilá kwaá njií seér wò te b̀h denè dé koò, te wò lie ye njolò b̀ nùàr doó sâ dɔ́ṅ.» ¹¹ †À den cuù ye b́ a: «Bí kɔ́ ye, nuaá mé né ter ηgumó ηaá dɔ́ṅ, b́ nde né bú doó baá njií, te b́ ter komo njií seér nùà dɔ́lè.»

Nùàr yilá balè

¹² Yeésò tueé njií mé nùà gwà ndɔ, ye bú a: «Mɔ wò né b̀ nùàr b̀h kùrmò yilá njií, té b̀ mbeí yeè mé b̀ nùàr yeè b́ b̀ lilièè b̀ teèn yilá kéh; mɔ sam, b́ nde cu né wò sòn sâ yilá haá sɔm. ¹³ Mɔ wò gwaán né b̀ nùàr b̀h kùrmò yilá njií, yilá sér b̀ saâm b̀ mé b̀ táɔṅṅ, b̀ṅṅ mé be sam gule sam, mé b̀ cùḡò njolo b̀ ndɔ. ¹⁴ B̀ sâ b̀ mé terreɓ sam, b́ wò sòn sâ yilá há sòm ndé cú; te Càṅ kulu seér wò kɔ́, à ndeé gwɔm wò lòu mé b̀ didilí b̀ nde né te cio komo yuo gií.»

Kàn felè kùrmò déi

(Matíò 22:1-10)

¹⁵ B̀ṅṅ mé né te yâb sâ yeé ηgweé gi aá ménâ, cén déi lètenè b̀ṅṅ ye Yeésò a: «Njua né felè nuaá mé nde né yáb ké te *Lò Càṅ ye yieé teèn!»

¹⁶ Yeésò deèn ndɔ, ye bú a: «Nuaré déi lé naâ kùrmò neé, à yilá njií b̀ nùàr kókoó teèn. ¹⁷ Cu yeé wulu baá, ye nùà seè seèn a: Ndé júée b̀ nùàr a: yáb baá gi doó, b́ ndé yíé bá yieè ma. ¹⁸ B́ dɔ́ṅ, nùà kàn ye bú a: Nyí kuún aá kèn. Nùà toò j̀ḡḡ ye nùà seè a: Nyí lé naâ ηueèh ηge, nyí j̀ḡḡ nde née γṅ ke ye; kúkùr yeè, té ndè. ¹⁹ Dé jomò ye bú a: Nyí lé naâ nàḡà yulà ηge, nyí nde née b́ fèfà fèfà laáb, te b́ kie ke boór ye; kúkùr yeè, té ndè. ²⁰ Dé tagâr ye bú a: Nyí jḡḡ baá véh, nyí teèn wá ndé cú.

²¹ «Nùà seè doò cu cuù, à tueé mé tele seè seèn ménâ ndɔ. Temé ηaâ tele lè, à ye nùà seè seèn a: G̀ ḡḡ, ndé yilá wèh bèlè b̀ nùàr ceceér, mé ké mbartḡḡ mene; yilá ndé bèlè mé b̀ saâm b̀, mé b̀ táɔṅṅ b́ b̀ cùḡò njolo b̀ mé b̀ṅṅ mé be sam gule sam dɔ́ṅ.

²² «Jomo sâ, nùà seè doò cu cuù ndɔ, ye bú a: Tele mò, mè yilá wa gií aá mé b́ kèn; b̀h née cu le ye. ²³ Tele ye bú a: Ndé bèlè bá kènê ké jomo lɔ́ mé yí fei ceceér, siè ndé bèlè mé b̀ nùàr lòu, te gwà mò yuú mé njéh. ²⁴ Mè tueé bí: mè la naâ b̀ toò j̀ḡḡ b̀ mbaá yilá kuú, b́ yáb mò sònò nàḡá kéh ndé cú.»

Njèh dɔ́ṅ vuú lɔ́, te nùàr ηa ye mb̀ṅṅ Yeésò

(Matíò 10:37-38)

²⁵ Cili nùàr ηḡún né Yeésò jomo kem bele. À bele seér ndɔ, ye bú a: ²⁶ ††«Nuaá mé gwaán né jomo mò beleé dɔ́ṅ, bú a: gwàn kélá mè mé b̀ nùàr seèn, né mene tele b́ meí seèn; né mene veèh seèn mé b̀ ηu-na seèn; né mene bei, né mene òm, né mene tie seèn; dɔ́ṅ, bú a: gwàn kélá mè mé b́. À gwaán kela cu mè mé ỳḡ seèn nùà njèh ndɔ. Mɔ sam, à mb̀ṅṅ mò dèn kòmò ndé ηgwéh. ²⁷ †Nuaá mé toú ḡèr mé be seèn j̀ḡḡ ηgwéh, à mè bèlè ηgwéh dɔ́ṅ, mb̀ṅṅ mò dèn kòmò ndé ηgwéh ndɔ.

²⁸ «Sâ mɔ lètenè bií nuaré déi nde aá gwà sieé, bú a, dèn ndé doó, à taán nyegé gi. Mɔ kàḡàḡṅ nde né wulú, à duɔ́m ye seé gwà hèllè. ²⁹ Mɔ sam, à nde né lélan maḡṅ gwà si cegé, kàḡàḡṅ gi yuo, gwà le toò. Sâ b̀ nùàr nde né mé ja kuú den, ³⁰ ye: kè nùàr hèllè kán, à duɔ́m gií dág; ké jomo beè mvúâr.

³¹ «Déi né cu mân: Mɔ mgbè déi gwaán né taáb mé mbeí lieè, bú a, dèn cèrè doó, à taán nyegé gi b̀ nùàr seèn, ye b̀ nùàr nyí né cegé kám yulà. Mɔ mbeí kem waà mé b̀ nùàr kam ndètoón, nyí nde né mé b́ lieé komo wa? ³² Mɔ sam, bú a, témá kóbó ní lòm mbeí be j̀ḡḡ, te p̀ḡ die.

³³ «Sâ, kɔ́ bí taán nyegé ménâ ndɔ, wanɔ́ṅṅ nuaré déi seèn mb̀ṅṅ mò mbaá ηá kòmò ndé ηgwéh, mɔ à b̀ njèh seèn dɔ́ṅ ηḡún ηgwéh.»

Túúm cuaré

(Matíò 5:13; Mârk 9:50)

³⁴ «Túúm né njèh bagaà. Á mɔ túúm cuaré baá, b́ b̀ṅṅ ηḡulí cu nde né bú naàn wa? ³⁵ Sâ gi aá kèn; à yelle sam, à tàbè ḡàm ndé cú ndɔ. B́ bú su njií nde aá cie mbaá. Nuaá né mé tie dé ηgweè, bú a, ηḡwé nyéḡé bagasé.»

Kàn sòṅṅaṅ mé lé naâ leér

(Matíò 18:12-14)

15 †B̀ṅṅ mé weh yeé kàḡàḡṅ làmp̀ṅṅ mé b̀ vevenè b̀ dɔ́ṅ bilí nde gi kwarè Yeésò b̀h ηḡòr seèn ηgweè. ² B̀ *Farisièn mé b̀ *n̄j̄-sòu yeé ηene aá ménâ, b́ duɔ́m lètenè b̀ṅṅ ndugò, ye: «Nùà hèn b̀ vevenè b̀ kwarè seèn weh kwaá né dé kei? B́ b́ mé ηḡàb cèn yieé bilí né dé kei ndɔ wa?»

³ Yeésò yeé ηene aá ménâ, à si b́ kàn, ye bú a: ⁴ «Hèn mɔ lètenè bií nuaré déi né mé mbieè yuií, cén déi nde leér le, à b̀ṅṅ nde né naàn? À b̀ dé yulà tàrènèà cùb̀ tàrènèà doó yí fei kwá ló ndé ηgwéh, à nde dé cèn doó fɔ́n wellè wa? ⁵ Mɔ à fɔ́n kwa baá bú, à ndeè né bú tuagaà mé v̀ḡḡ-temé mene jḡḡ sie, ⁶ à cu cuù mé njéh, à yilá bilí b̀ mbeí seèn mé b̀ nùàr

† 14:11 Mat. 23:12; Lûk 18:14

†† 14:26 Mat. 10:37 ‡ 14:27 Mat. 10:38; 16:24; Mk. 8:34; Lûk 9:23
‡† 15:1-2 Lûk 5:29-30

kwarè seèn, ye b́ a: B́ ndê vrà gàm mè teèn; sòrɲgan mò lé naâ leér, mè bú fón kwa cu aá kèn.»

⁷Yeésò den cuù ye b́ a: «Mè tueé bí, mɔ nùà veèn cén kweéh seér temé lètenè b̀ mbeí, vràb nde né ké te vulúu felè seèn ménâ ndɔ. B́ vra kela nde né bú mé b̀ didilí b̀ yulà tárènèà cùb̀ tárènèà mé mùnò ɲgwéh temé kweéh seér doô.»

Kàn kàgàlɲ mé lé naâ leér

⁸Yeésò den cuù ye b́ a: «Mɔ ma déi né mé kàgàlɲ beè kám cén, yuií cén nde die leér teèn, à we m̀gò ndé ɲgwéh, à fɔ bilí gwà, à ɲalé fón teèn wa? ⁹Mɔ à fón kwa cu aá, à nde né b̀ mbeí seèn mé b̀ nùà kwarè seèn yilá bilí, ye b́ a: B́ ndê vrà gàm mè teèn; kàgàlɲ mò lé naâ leér, mè kwa cu aá kèn.»

¹⁰Yeésò den cuù ye b́ a: «Mè tueé bí, mɔ nùà veèn cén kweéh seér temé seèn, vràb nde né lètenè b̀ cili Càn felè seèn ménâ ndɔ.»

Kàn felè huaán yíé ɲgúlù déi

¹¹Yeésò den cuù ye b́ a: «Nuaré déi lé naâ mé huaán fà. ¹²Cieé déi òm ndeè ye tele a: Gè b̀ ɲgúlù yeè geè, wò kɔb haá mè dé mò. Tele geé haá b́ ndɔ. ¹³Tètèi sam, à go sɔm gi aá b̀ dé seèn kèn, à weh kàgàlɲ hèllè, à fón gò, à nde lè lò déi, b̀h dàb m̀n. Wa teèn, à yila kàgàlɲ doô yieé ndabê. ¹⁴Nde nde, kàgàlɲ hèllè gi yuo. Cùè die lè lò sà ndɔ. Sà bú dɔɲ, à mé njeré déi beè sam cuù.

¹⁵«Yeé yɔgɔ baá, à nde yila seé beè nùà lɔ déi. Nùà hèllè ɲjii baá-re bú ké ɲueèh seèn b̀h ɲguián beleè. ¹⁶Huaán doô ye merré déi nyí nde né b̀ tò mò yàb ɲguián teèn domó yieé kwa; ndɔg, nuaré déi bú teèn há ɲgwéh. ¹⁷Yeé baá ménâ, à den cuù mé huún seèn ye: Mè nde aá mé cùè mbaá kuú. Hèn ké lɔ tele mò, b̀ seè b̀ seèn né mé yáb beè tabe den. ¹⁸Mè nde aá lɔ, mè nde tueé nde né ye tele mò a: Tele mò, mè b́ aá veèn mé Càn, mè b́ ɲjii mé wò ndɔ. ¹⁹Mè nuaá mé wò nde cu né ɲuna yeè yilá, wúlú ɲgwéh. Wèh kwá ɲjii sér yeè mè faá nùà seè yeè déi nɔ. ²⁰À yeé tueé gi aá ménâ, à komo wuo ter ndɔ, à sɔm gò, à cu cu ké yoòr teleè.

«Lòu sà, tele ke ɲjii yí dàb ɲuna baá ndeè, à ɲene ɲjii bú mé jere mene, à komo wuo ter ndɔ, à dula nde ɲuna ké ceér dueè kumó sie. ²¹ɲuna ye bú a: Tele mò, mè b́ aá veèn mé Càn, mè b́ ɲjii mé wò ndɔ. Mè nuaá mé wò nde cu né ɲuna yeè yilá, wúlú ɲgwéh. ²²Tele dé sà tán sɔ ɲgwéh, à kɔ lom né b̀ seè b̀ seèn yilá ɲjii, ye b́ a: B́ ndé dùlà wèllè c̀gò ɲyàgàm déi, bí su kwaá bú yoòr; bí yí kwá bú l̀h beè, bí yíi kwaá bú débágá gulè ndɔ. ²³B́ ndé siè wèllè nàgà cèllè, bí ɲɔb ne kwaá tuar, te b̀h yieé sɔm kùrmò. ²⁴Huaán mò lé kuú gi aá kèn, à nyimé cuù aá; à lé naâ leér, mè kwa cu aá bú. Bené kùrmò die ndɔ.

²⁵«Sà bei la naâ dé seèn ké ɲueh. À baá cuù, à ɲg-weé ɲjii bèmè ké lɔ, b̀ nùà né bené ɲgɔ. Waà kwarè lɔ, ²⁶à yilá ɲjii nùà seè cén déi, à bie ke mé bú. ²⁷Nùà seè doô ye bú a: Òm yeè cu cuù né kɔ. Tele yeè sie ɲɔb aá nàgà cèllè, te b̀h vra bú mé ɲjeh, ye nyí kwa cu aá huaán nyí mé njolo.

²⁸«Bei yeé nde ɲgweé ɲjii m̀n, temé ɲaá bú, à nja le ké ceér dueè. Tele yeé ɲene aá ménâ, à nde bú b̀h wellè ndɔ. ²⁹Ye tele a: Kè-re sà nɔ! Bèh lɔ mé naâ-naâ, mè né lom seé yeè b́ den, mè sòn yeè ɲgèn b̀h. Mé ɲjeh mene, né mene huaán mbieè déi, wò mè há ɲgúɲgwéh, te mè yilá bilí b̀ mbeí mò, b̀h b́ samé mé ɲjeh. ³⁰Lan wò yeé ke, ɲuna yeè b́ b̀ huaán vèh seèn b́ beèh gi aá wò b̀ ɲjeh, à yeé cu cuù, ɲgweéh hèn wò ɲɔb aá bú nàgà cèllè wa? ³¹Tele ye bú a: Huaán mò, dé yeè b̀lò né den cu dɔɲ kɔ. B̀ ɲjeh mò dɔɲ né gi dé yeè. ³²Ndê, b̀h sé la naá kaà òm yeè m̀n vra, b̀h ɲgɔ bené. À lé kuú gi aá kèn, à nyimé cuù aá. À lé naâ leér, mè kwa cu aá bú.»

Kàn felè nùà seè tánágà déi

16 Yeésò den cuù, ye b̀ mb̀h seèn a: «Nùà lieè déi lé naâ mé nùà seè seèn déi teèn. Lòu sà b̀ nùà ndeè ye bú a: Nùà seè yeè né wò b̀ ɲjeh b́ beèh. ²À yilá ɲjii nùà seè doô ká toò seèn ndɔ, ye bú a: B́ ye wò b́ beèh gi aá mè b̀ ɲjeh mò sé wa? Ndé b̀ ɲjeh mò dɔɲ taán gií, mè nde né wò seé sɔm. ³À yeé nde ɲg-weé ɲjii ménâ, ye: Tele mò mè seé sɔm aá kèn; mè kuú aá, wanɔɲ mè mò boór kíé kòmò cú; beè mò ɲjeh du-aà né fegùli ndɔ; te mè b́ naàn? ⁴À den cuù mé be seèn ye: Mè kɔ baá kèn! Mè nde né b̀ nùà boú; † mɔ tele mò sɔm aá mè seé, te b́ ndeè yíi keéh b̀n mè gwò teèn.

⁵«À yilá ɲjii b̀ hùà b̀ teleè ká toò seèn cécéne cécéne ndɔ. À bie ɲjii mé dé toò j̀gò, ye bú a: B́ tele mò né mé hùà meèn wa? ⁶Ye bú a: Né b̀h kómò yuií. Nùà seè ye bú a: Né ménâ; dèn ndé doó, wèh ɲyàgà sér á yulá tìn. ⁷À bie ɲjii cu mé déi, ye bú a: Dé yeè nɔ, b́ tele mò né mé hùà meèn ndɔ wa? Dé sà ye bú a: Dé mò né ba yolò yuií tìn. Ye bú a: Né ménâ; siè, ɲyàgà sér á yuií nèà.

⁸«Nùà lieè doô yeé ɲene nùà seè tánágà hèllè né feh seèn ménâ nyamé kɔ, à vra seér cu bú lòu. Ye: b̀ *wɔɲ b̀ nyamé kela né seé b̀n kɔ mé b̀ Càn b̀. Lòu sam, b̀ Càn b̀ seé Càn ménâ nyàmè b̀h.»

⁹Yeésò den cuù, ye b́ a: «Mè tueé bí, mé ɲgúlù ẁh bí gàm b̀ saàm b̀ mé ɲjeh gaàm. Mɔ ndeè gi aá beè b̀i, Càn ndeè né bí te dene dé nyèmà mé nyèmà yíi keéh.

¹⁰«B́ kɔ ye, nùà gècèn te ɲjeh dé maàn né nùà gècèn te ɲjeh dé koò ménâ. Nuaá mé né nùà nyeèn te ɲjeh dé maàn, né cu nùà nyeèn te ɲjeh dé koò ménâ

† Nùà laán wellè te ɲa nùà yeè.

ndo. ¹¹ Mɔ bí mân tueé nagá née te ngùlù wónje ye, sâ nei bí te njèh gècên yíi keéh nde né kɔ́ wa? ¹² Mɔ bí njèh bɔ̀ nùàr vèh bèh, sâ nei bí njèh dé bìi mbaá haá kuú nde né kɔ́ wa?

¹³ †«Nuaré déi seé nùà fà kèi cén bɔ̀ kòmò ndé ngwéh. À nde né cén bunó, à gwaán déi. À beè déi den nde né nùà gècên, à seb déi. Bí seé Càṅ bɔ̀ seé kàgàlɔ̀n fà dɔ́ṅ kèi cén bɔ̀ kòmò ndé ngwéh.»

Ngòr Yeésò feh hihiné

(Matíò 11:12-13; 5:31-32; Mârk 10:11-12)

¹⁴ Te bɔ̀ *Farisièn mé temé dɔ́ṅ né gi yoòr kàgàlɔ̀n, yeé nde ngweé njií mân, bɔ̀ yuo die Yeésò yoòr mé séb. ¹⁵ Yeésò ye bɔ̀ a: «Bí den né njolò bɔ̀ nùàr faá bɔ̀ gècên bɔ̀ nɔ̀. Sâ bí bɔ́ den né mbaá, Càṅ né gi temé bìi ṅené. Bí kɔ́ ye, bɔ̀ njií mé né dudueèr beè bɔ̀ nùàr dɔ́ṅ, né gi bɔ̀ njèh mbembaà beè Càṅ.

¹⁶ †*Sóú Músi bɔ̀ bɔ̀ *sòn-Càṅ bɔ̀ lé naá gií mé terreb teèn, yuoò te cu sâ tɔ́ṅ nde wa mé nàm Jân Bàptís. Sâ née mé terreb ye. Jomo sâ bɔ̀ se waà mé Njàgà Bagaà felè *Lò Càṅ. Kènè nùà kàn né lom lege, ye te nyí yila teèn. ¹⁷ †Á, sóú nɔ́? Mè tueé bí, vulú bɔ̀ tàbè nde gi né faá njèh mbaà nɔ̀ ṅellé yuo, sóú le ter. Gwaán njolo sóú a, jíé méné gèh dé heè, ndɔ́ṅ à nyímé ndé ngwéh.

¹⁸ †*«Nuaá mé mele sɔ̀m veèh, nde jɔ́ṅ cu déi dɔ́ṅ, kuú né yàgà. Véh mé bɔ̀ naà lòu mele sɔ̀m, nuaá mé jɔ́ṅ bú dɔ́ṅ kuú taré né yàgà ndɔ́.»

Kàn felè nùà lieé déi bɔ̀ Lasâr

¹⁹ «Nuaré déi lé naà teèn, lé naà nùà lieé; à né bɔ̀ cògò bebagaà su, cieé dɔ́ṅ à né yáb bebagaà yieé, à né jùjùbò yieé. ²⁰ Nùà saàm déi lé naà teèn ndɔ́, yilí seèn né Lasâr. Lasâr lé naà mé nyer yo dɔ́ṅ. À lé cer den beéh ké tùtùlù nùà lieé hèllè, ²¹ ye te nyí domó yieé kwa tò mò yáb ka seèn. Bɔ̀ boór né yeé ndeé, bɔ̀ nagá bilí cu bú mé nyer mene.

²² «Lòu sâ, nùà saàm doò kuú, bɔ̀ cili Càṅ nde jɔ́ṅ kwaá njií bú ké te vulúu kwarè Abrahâm. Nùà lieé hèllè kuú ndɔ́, bɔ̀ furú bú, ²³ à yila nde ké dòu bèh dà m gèr ṅené kuú; sâ Abrahâm bɔ̀ Lasâr baá kɔ́, à ke njií den aá bɔ̀ lòu. ²⁴ À lɔ́ṅ njií ké ter, ye Abrahâm a: Tele mò, kó yeè mè jere teèn; témá nji yeé Lasâr, te à ndeè die kwaá mè nòmò ká te leba mé nyògò beè, mè ṅene kuú mé gèr ká tuar. ²⁵ Abrahâm ye bú a: Huaán mò, mùnò kó cú mùnò, ye ké cie nyí lé naà mé ngùlù sab, sâ Lasâr né mé gèr kwaré. Kɔ́ ye, kènè temé Lasâr dɔ́lé baá; gèr baá seér felè yeè. ²⁶ Toòmá lètenè beèh béh bì jím tena né ṅɔ̀be. Né mene béh, né mene bí, bèh kelá sam.

²⁷ «Ye Abrahâm a: Sâ mɔ né mân, kúkùr yeè tele mò, témá nji cú Lasâr ké gwò tele mò teèn. ²⁸ Bɔ̀ òm mò né ké gwò tìn; te Lasâr nde tueé nyegé bɔ̀, wanɔ́ṅ bɔ̀ nde cuú né ká lè gèr-e yilá kuú. ²⁹ Abrahâm ye bú a: Ké jomo bɔ̀ òm yeè né mé mvù Músi mé mvù bɔ̀ *sòn-Càṅ bɔ̀ beè; bɔ̀ a, ṅgwé cí. ³⁰ Ye Abrahâm a: Tele mò, dé sâ wúlú ndé ngwéh. Ngulí kela né dé nuaá mé naà dòu komo yuo, te bɔ̀ kweéh seér ye temé. ³¹ Abrahâm ye bú a: Mɔ bɔ̀ sòn Músi mé bɔ̀ sòn-Càṅ bɔ̀ ṅúṅgwéh, sâ nuaré déi komo yuo mene dòu, ndɔ́ṅ bɔ̀ kwéh sér ndé ngwéh.»

Veèn

(Matíò 18:6-7, 21-22; Mârk 9:42)

17 Yeésò den cuú ye bɔ̀ mbòṅ seèn a: «Njií mé nde né bɔ̀ nùàr te veèn dɔ́r yíi, lím ndé ngwéh. Bɔ̀ mene naàn, nùàr a, te mbeí teèn dɔ́r yí. Nuaá mé dɔ́r yíi mbeí teèn nde né mé gèr kwaré. ² À dɔ́r yíi cegé mene huaán maàn cén déi lètenè bɔ̀ huaán hèn te veèn, à nde né mé gèr kuú. Sâ, nùà hèllè ye, mé sòn gèr hèllè bɔ̀ wèh ndé kó mé nyí ké sòn nòmò koò, bɔ̀ jɔ́ṅ kàgà kwá nyí nyèn tuagaà, bɔ̀ vela si njií kɔ̀ nyí dùà. ³ †Sâ, bí bɔ̀ nyéṅé feh bìi bagasé.

«Mɔ mbeí yeè déi né wò veèn bɔ́, túé nyéṅé bú lòu. Mɔ à kweéh seér aá temé, kúlú nji dèh doó. ⁴ Mɔ à né mene mbei téhbeh lè cieé sabé den, mɔ à né yoòr yeè ndeè ye wò a: kúlú nji doó, sâ kúlú nji dèn ménâ kulù.»

Temé kwaá njií

⁵ Bɔ̀ mbòṅ tebè deèn ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, bɔ̀ te béh kwaá ṅeí seér temé yoòr yeè lòu.» ⁶ Fehtoò beèh ye bɔ̀ a: «Mɔ ndèm bìi sé la né faá mvum tàb làm †† nɔ̀ ham waá, bí sé la naà tueé ye tou hèn a: ndé kòmò njéba dèn yí dùà yíé; à sé la naà sòn bìi ṅgwéé.»

Seé nùà seè

⁷ Yeésò den cuú ye bɔ̀ a: «Hèn mɔ lètenè bìi nuaré déi né mé nùà seè seèn déi teèn; né nùà kíe-boór wa, tèn mbieè wa, mɔ à cu cuú ṅueh, tele nde né bú ká kwarè yáb lòu yilá kaár njií wa? ⁸ Sam, à tueé seér nde né ye bú a: Ndé nyí yáb tuar neé kwaá. Mɔ bela baá, wò su cògò, wò ndeè geé kwaá nyí. Mɔ nyí yieé gi aá, nyí ṅueé gi aá, wò nde ye dé yeè yieé. ⁹ Mɔ nùà seè bɔ́ gi aá ménâ kèn, tele seèn nde né bú lòu vra seér faá né njèh kàm déi beè seèn wa? ¹⁰ Né felè bìi faá bèh ménâ ndɔ́: mɔ bí bɔ́ gi aá bɔ̀ njií mé né seé bìi kèn, bí júé: Seé beèh né cí, béh né dé beèh bɔ̀ seè bɔ̀ mbaá.»

Bɔ̀ beén veèn bɔ̀ déi yulá

¹¹ Sâ Yeésò née ka te gò Jerusalem ye, à né lètenè *Samarí bɔ̀ Galilé kelá. ¹² À wa lè lɔ́ déi; sâ bɔ̀ beén

† 16:13 Mat. 6:24 †† 16:16 Mat. 11:12-13 † 16:17 Mat. 5:18 †† 16:18 Mat. 5:32; 1 Kr. 7:10-11

‡ 17:3 Mat. 18:15 ‡† Ká Bà mvum mé jie kela né kɔ́ né mvum tàb làm. Dé ké bɔ̀ jùf né mvum dé hìi.

veên bô déi yulà baá ká yoòr seèn ndeê. Bó yeé ñene njií aá bú, bó ñebá le ké dàb, ¹³ bó loḡḡ njií ké ter ye bú a: «Yeésò, dé koò, kó yeé béh jere teèn!» ¹⁴ †Yeésò ye bú a: «Bí ndé ké yoòr bô ñgàḡ sêmè, bí feh keéh bó yo bìi.» Bô sòm ḡò ndò. Bô yeé baá ceér dueè, bó taré yuo gi.

¹⁵ Cén déi lètenè bòn yeé ñene aá ménâ, à cu cuù dé seèn jomo. À né ḡḡ, à né Càḡ ké ter seèn njií. ¹⁶ À waà, à die sulí njií njolo doó ka Yeésò, à né bú vra. À lé dé seèn naâ nùà Samarí. ¹⁷ Yeésò yeé ñene aá ménâ, à ye: «Ñgweéh bó yulà dḡḡ naá gi taré yuo mà. Hên, bô tárènéà bô déi né he wa? ¹⁸ Nuaá mé cu cuù né Càḡ vra weh, gi cegé né nùà kìn hên wa?» ¹⁹ Jomo sâ Yeésò ye bú a: «Kòmò wò ter, wò né temé yoòr mò kwaá njií, wò yili yuo aá kèn. Nde-re baga!»

Cuù *Huaán Nùàr (Matíò 24:23-28, 37-41)

²⁰ Bô *Farisiên ye Yeésò a: «*Lò Càḡ wa ndeè né heèh wa?» Ye bú a: «Lò Càḡ njolò bìi bèsónè jḡḡ wá ndé ñg-wêh, te bí nde ye ñené kḡḡ. ²¹ Bô túé ndé ñgwéh ye bí a: kè, hên nḡ; kè yíé. Bí kéḡḡ ye Mbàm Càḡ ká lètenè bìi die wa gi aá kèn.»

²² À yeé tueé gi aá ménâ, à tueé njií mé bô mbòḡ seèn ndò, ye bú a: «Cu déi nde né teèn, bí nde né gwaán, ye bí sé la naâ bìi *Huaán Nùàr cieé cén ñené ñgwéé nḡ. Mè tueé bí, bí bú ñené ndé ñgwéh. ²³ Bô tueé nde né ye bí a: bí kè ní kán! bí kè ní kàn! Mḡ bó baá bí ménâ tueé, bí dèn lòm dé bìi nḡḡ, bí té teèn ndé. ²⁴ Gèh dé mé mbàn né yeé ké te vulúu be terré doò, loù sâ Huaán Nùàr nde né ménâ ñagá yuo kelâ. ²⁵ Njèh cén, kḡ bô cafanê bô jḡḡ ñgḡn keéh gi aá bú kèn, kḡ à ñene sòm aá dàm bô gèr beè bòn kèn ndò, sâ ye.

²⁶ ††«Loù mé Huaán Nùàr cuù nde né teèn, bô njií mé lé bḡḡ gi naâ lè nàm Noê dḡḡ nde cu né ménâ bḡḡ.

²⁷ †Sâ lè nàm Noê, bô nùàr lé kḡ loóm naâ yieé mé ñueé, bó né véh suaá, bó né bèh sífb ndeé ndò. Bó né ka mé njéh méménâ bḡḡ ndeé, tḡḡ nde wa loù mé Noê lé yilá naâ kḡm teèn. À yeé baá lè kḡm, nu koò die, nòmò laga kum lḡ bó teèn.

²⁸ ††«Nde cu né faá lè nàm *Lît bḡḡ ndò: bô nùàr lé kḡ cegé naâ yieé mé ñueé deèn, bó né ñge, bó né ḡḡ, bó né gèh dobo, bó né ḡwà sieé. ²⁹ Loù sâ, Lît yuo lè lḡḡ *Sḡḡme, we lé naâ ter lè nyùm nàḡkèn bomo suagâ, ñgie kum sòm cu bô nùàr dḡḡ jomo seèn ndò. ³⁰ Loù mé Huaán Nùàr ndeè né teèn ñené yuo kelâ, nde cu né bô nùàr ménâ bḡḡ.

³¹ ††«Loù sâ kwa nde né nuaré déi, sâ à né ké felé ḡwà; bú a, fḡn lòm doò, à té ḡwò felé bô njèh seèn mbaá yilá kú. Kwa lḡ nde né nuaré déi ké ñueh ndò, à té ká lḡ mbaá cú kú. ³² ††Bí mùnò ní cú dé mé lḡ naâ

veèh Lît kwa doò! ³³ ††Nuaá mé gwaán né yḡḡ seèn mé be seèn gagá kwaá, nde né bú leér lḡḡ. Nuaá mé né dé seèn cio felé mò ñgḡḡn seér, nde né yḡḡ seèn yili sòm.

³⁴ Mè tueé bí: nuaré déi bô mbeí nde né loù sâ te ndagá cén-e; bó nde né cén weh, déi le. ³⁵ Ma déi bô mbeí nde né nyèn bècénè ḡwo; bó nde né cén weh, déi le. ³⁶ Nuaré déi bô mbeí nde né ké ñueh fà; cén nde né weh, déi le.»

³⁷ Jomo sâ, bô mbòḡ ye bú a: «Fehtoò beèh, ndeè ménâ bḡḡ den nde né he wa?» Ye bú a: «Bèh mé komó né teèn dḡḡḡ, bô jìè nde gi né teèn bilí ndeé.»

Kàn felé nùà téná-ju bô ma kú déi

18 Yeésò si bó kàn déi, ye te bó dua den Càḡ cieé dḡḡḡ, bó ḡḡr cú; à ye bú a: ² «Nùà téná-juù déi lé naâ lè lḡḡ koò déi teèn, à lé Càḡ dḡḡlà bèh, à nùàr vèh ñgwéh ndò. ³ Ma kú déi lé naâ lḡ sâ teèn ndò; cu dḡḡḡ à né toò seèn yagá ndeé den, ye bú a: Téná sòm mè ju hên teèn, te bêh nùà bḡnò mò geé. ⁴ Ma kú doò né ka méménâ yagá den, nùà téná-juù hèllè bú mé njéh tán ñgwéh. Yeé yḡḡ baá, cieé déi à den kaà mé be seèn ye: Mè né kḡḡ ye mè Càḡ dḡḡlà bèh, mè nùàr vèh bèh ndò. ⁵ Mé njéh mene, gèh dé mé ma kú doò né mè yoòr ñeí hên, né mè ki. Kwá mè tena sòm bú ju hên, te mè ñgweé keéh tie.»

⁶ Fehtoò beèh deén baá-re ndò, ye bô nùàr a: «Bí ñg-wé nyégé ñgòr nùà téná-juù hên bagasé. ⁷ À né ménâ bḡḡ komo, sé tagá Càḡ wa? Mè tueé bí, bô nùàr Càḡ mé né toò Càḡ cu dḡḡḡ yueé, Càḡ nde né bó gam, à ñgágá ndé ñgwéh ḡḡm dḡḡḡ, ⁸ à nde né kukwar bḡḡ. Mé njéh mene, *Huaán Nùàr ndeè cuù, sâ bḡḡ mé né temé cén kwaá njií, née-re teèn ye wa?»

Kàn felé nùà *Farisiên bô nùà wèh-làmpḡḡ déi

⁹ Yeésò kàn hên si kuú né felé bḡḡ mé né munó ye bó dé bḡḡn né bô gècèn bô toò Càḡ, bó né bô mbeí loù seb seér doò. Ye bú a: ¹⁰ «Nuaré déi bô mbeí lé wuó naâ ter fà dḡḡḡ, bó nde ké *ḡwà Càḡ koò bèh Càḡ duaà; déi né Farisiên, déi né nùà wèh-kàḡàlḡḡ làmpḡḡḡ.

¹¹ «Farisiên doò ñebá nde dé seèn ké toò gèbàkàḡ, ye: O, Càḡ! Mè né wò vra; mè nùà mbaá faá bô nuaré déi nḡ sam, bó né dé bḡḡn yífb ñḡḡḡb, bó né veèn bḡḡ bele, bó né yàḡà ndeé; mè dèn ñgwéh faá nùà wèh-kàḡàlḡḡ làmpḡḡḡ hên ndò, mè né cu wò mé dé sâ vra kókoó mbaá. ¹² Dé mò, lè sóndè dḡḡḡ, mè né yeé yáb teèn jolo cieé fèfà. Lè bô njèh mò dḡḡḡ, njií mé baá yulá dḡḡḡ, mè né yeé mbe teèn cécénè sòm, mè haá wò.

¹³ «Nùà wèh-kàḡàlḡḡ làmpḡḡḡ doò ñebá sua le dé seèn ké jomo, à sulí njií njolo doó mé kú mene, ye Càḡ a: Óè Càḡ mò, mè né nùà veèn, kó yeé mè jere teèn.»

† 17:14 LéV. 14:1-32 †† 17:26 Gen. 6:5-8 † 17:27 Gen. 7:6-24
†† 17:28-29 Gen. 18:20-19:25 †† 17:31 Mat. 24:17-18; Mk. 13:15-16

††† 17:32 Gen. 19:26 ††† 17:33 Mat. 10:39; 16:25; Mk. 8:35; Lûk 9:24; Jân 12:25

¹⁴ †Yeésò den cuù baá-re ye b́ a: «Mè tueé bí, Càṅ lé kwaá lɔ̀ nā sòn Farisièn hèllè ménâ, à ṅgweé seér dé nùà làmpṓṅ doô. Nùà làmpṓṅ doô nde cu lɔ̀ ndeé, sâ à baá gi dé seèn beè Càṅ dilísé; nùà lòbò kàṅ hèllè le. Bí kɔ̀ ye, nuaá mé né ter ṅgumó ṅaá dɔ̀ṅ, b́ nde né bú doó baá ṅjii, te b́ ter komo ṅjii seér nùà dɔ̀lè.»

B̀ huaán tets̄r kulú

(Matíô 19:13-15; Mârk 10:13-16)

¹⁵ Jomo sâ b̀ nùà né mé b̀ huaán ká yoòr Yeésò weh ndeé, b́ weh nde bilí mé b̀ dé mbembɔ̀gò mene, te à kema ṅjii b́ be yoòr. B̀ mb̀ṅ yeé ṅene aá ménâ, b́ nde seér cu b̀ nùà lòù. ¹⁶ Yeésò yilá ṅjii b̀ huaán doô ká toò seèn ndɔ̀, ye b̀ mb̀ṅ a: «Bí kwá b̀ huaán ndeé ká yoòr mò, bí té b́ yín. Bí kɔ̀ ye, *Lò Càṅ né dé b̀ò mé den né faá b́ kɔ̀. ¹⁷ Mè né tueé ye bí a, nuaá mé Lò Càṅ mé temé seèn mene faá huaán maàn nɔ̀ wèh ṅgwéh dɔ̀ṅ, teèn yilá ndé ṅgwéh.»

Dèbbè nùà lieê déi

(Matíô 19:16-30; Mârk 10:17-31)

¹⁸ Nùà koô b̀ *Jùf déi ndeé ye Yeésò a: «Nùà fèh-njèh dé bagaà né wò. Hèn, mè b́ nde né naàn, te mè kwa ye ỳṅ dé tètàgà wa?» ¹⁹ Yeésò ye b́ a: «Wò mè nùà bagaà yilá né mé ṅgei wa? Nùà bagaà gi cegé né Càṅ. ²⁰ ††Wò né gi *sóú kɔ̀, ye: té yàgà ndé; té feh wúlá; té yib ṅjúb; té nuaré déi nyeén yoòr c̀ kwá; ṅgwé sòn tele yeé mé meí yeé ndɔ̀.» ²¹ Nùà doô ye b́ a: «Mè lé jolo ducóm nā ménâ, sâ mè née ndà ye, mè né yeé b̀ dé sâ jolo gíí.»

²² Yeésò yeé ṅgweé aá ménâ, ye b́ a: «Le cu née wò njèh cén ye: ndé gò sòm gí-re b̀ njèh yeé dɔ̀ṅ, wò geé haá ṅjii b̀ saám b̀ kàgàl̀ṅ sâ, te wò kwa seér ṅgúlú ké ter te vulúu. Jomo sâ wò ndeé, wò bele mè ndɔ̀.»

²³ Nùà hèllè yeé nde ṅgweé ṅjii faá bèh mân, à munó ṅjii gi ṅgúlú seèn dɔ̀ṅ, temé kuú yuo bú lè ndɔ̀.

²⁴ Yeésò ke ṅjii bú ndɔ̀, ye b̀ nùà a: «Né taré mé b̀ liliè b̀ yila *Lò Càṅ. ²⁵ ṅgweéh né taré mé ṅgelobà yí-la kela te l̀ṅ k̀g̀t̄r wa? Né ménâ mé nùà lieê ndɔ̀; te Lò Càṅ yilá taré kela nde né dé seèn mé dé ṅgelobà.»

²⁶ B̀ nùà yeé ṅgweé aá ménâ, b́ ye: «Sâ, mɔ̀ né mân, nuaá mé nde né yili yuo, né nei?» ²⁷ Yeésò ye b́ a: «ṅjii mé né b̀ nùà taré yɔ̀g, beè Càṅ taré ṅgwéh.»

²⁸ Pièr ye b́ a: «ṅgweéh béh hèn vu lɔ̀ gi aá b̀ njèh beèh sâ, béh bele wò mà.» ²⁹ Yeésò ye b́ a: «Mè né tueé ye bí a, mɔ̀ nuaré déi vu lɔ̀ gwà seèn wa, né veèh seèn wa, né mene bei mé dim, né mene tele b̀ meí, né mene ṅuna, mɔ̀ à b́ vu lɔ̀ né felè Lò Càṅ, ³⁰ bú a: kɔ̀ ye, nyí nde cu né ménâ cafanê kwa yɔ̀g kééh, te nyí ndeé te *wɔ̀ṅ dé feè kwa bilí cu ye mé ỳṅ tètàgà mene.»

† 18:14 Mat. 23:12; Lûk 14:11 †† 18:20 Ex. 20:12-16; Deut. 5:16-20

Ngòr felè cio Yeésò dé mbelèm tagâr

(Matíô 20:17-19; Mârk 10:32-34)

³¹ Yeésò weh b̀ mb̀ṅ seèn yulá c̀b̀b̀ fà, ye b́ a: «Hèn, béh bí ṅaá nde baá ké Jerusalem sâ. ṅjii mé b̀ *sòn-Càṅ b̀ lé naá gi felè mò *Huaán Nùàr nyagá kwaá dɔ̀ṅ, nde gi né ké teèn mboón. ³² B́ nde né Huaán Nùàr beè b̀ lòù b̀ jɔ̀g yíí. B̀ lòù b̀ nde né bú seb, b́ selé bú; b́ nde né bú dèh yoòr kulú su, ³³ b́ lobo bú, b́ wula sɔ̀m bú. Lè cieé tagáre, à nde cu né lé cio komo yuo ndɔ̀.» ³⁴ À yeé tueé gi aá mân, b̀ mb̀ṅ ṅgwé ká ṅgwéh lág; njeré déi lé ndegé yɔ̀g nā b́ lòù.

Tácugó déi

(Matíô 20:29-34; Mârk 10:46-52)

³⁵ Yeésò yeé nde aá Jerikò waá, sâ tácugó déi né te sòn ceèr njèh dua den. ³⁶ Nùà hèllè yeé ṅgweé b̀ nùà baá kem kelá, à bie kwòm. ³⁷ B́ ye bú a: «Né Yeésò nùà Najarèt kela né kɔ̀.» ³⁸ À sɔ̀m hueh ndɔ̀, ye: «Yeésò ṅunà *Davíd, kó yeé mè jere teèn.» ³⁹ B̀ gè toò b̀ mé baá kwarè seèn yeé ṅgweé aá ménâ, b́ nde seér bú lòù, ye bú a: «Máb sòn yeé doó sâ.» Mé njèh mene, à kɔ̀ lom né méménâ ké ter tueé lɔ̀g ṅjii, ye: «ṅunà Davíd, kó yeé mè jere teèn.»

⁴⁰ Yeésò njebá le ndɔ̀, ye b́ dèrrè ndé mé bú. À yeé baá ká kwarè Yeésò, Yeésò ye bú a: ⁴¹ «Wò ye mè a: gàm nyí naàn wa?» Ye Yeésò a: «Fehtoò mò, b́ yeé mè ṅene njolo teèn.» ⁴² Yeésò ye bú a: «ṅéné njolo ṅenè! Wò né temé yoòr mò kwaá ṅjii, wò yili yuo aá kèn.» ⁴³ Njolo seèn kwɔ̀gɔ̀ yuo doó sâ ndɔ̀. À yuo bele lom Yeésò nencɔ̀ṅ, à né mé Càṅ teter seén ndeé. B̀ò mé lé nā ṅenè dɔ̀ṅ seén gi Càṅ ménâ ndɔ̀.

Yeésò b̀ Jasê

19 Yeésò wa Jerikò ndɔ̀, à né lètenè lɔ̀ kelá.

² Nuaré déi lé nā lɔ̀ sâ teèn, yilí seèn né Jasê, à né nùà koô felè b̀ wèh-kàgàl̀ṅ làmpṓṅ b̀. Né nùà lieê. ³ À né ceér fɔ̀ṅ, ye te nyí ṅene kwa nuaá mé bú yilá né Yeésò sâ; l̀ṅ sam mé b̀ nùà, à lé naá cuù nùà tibí ndɔ̀.

⁴ À yeé ṅene aá ménâ, à dula kela nde gè toò b̀ nùà, à sie ṅaá toú † déi, à né Yeésò teèn kela den, te à ṅene ṅgweé bú ndɔ̀. ⁵ Yeésò waà bèh sâ, à sɔ̀m ṅjii njolo ter, à ṅene ṅjii bú; ye bú a: «Súagà ká doó wúwágá, Jasê; lan mè cer nde né ké gwò yeé.» ⁶ Jasê wur suagà, à weh ṅjii Yeésò ké gwò seèn mé vràb mene. ⁷ B̀ nùà yeé ṅene aá ménâ, b́ ducóm ndugò, ye: Nùà hèn nde ké gwò nùà veèn cer seér né dé kei wa?

⁸ Jomo sâ Jasê komo wuo ter ndɔ̀, ye Yeésò a: «Fehtoò mò, mè nde né b̀ njèh mò dɔ̀ṅ fèfà kɔ̀bé bele, mè geé haá ṅjii b̀ saám b̀ kèb déi. Mɔ̀ mè lé nā kàgàl̀ṅ beè nuaré déi bele weh, mè nde cu né bú jo-

† B́ toú sâ yilá né “sycamore”.

mo méménâ mbei nèà haá cuú.»⁹ À yeé tueé gi áá ménâ, Yeésò ye: «Nùà hên né ndùtè ndùtù Abrahâm ndɔ; lan, c̀̀n̄ yilá baá te mbàgà seèn kèn. ¹⁰ †Bí kɔ́ ye, b̀̀s̀ mé né lòu leér le dɔ́n̄, *Huaán Nùà hên nde kuú naá b̀̀ fɔ́n̄, te à yili sɔ́m b̀̀.»

Kàn felè b̀̀ seê b̀̀ déi yulà

(Matíô 25:14-30)

¹¹ B̀̀s̀ mé naá ngòr hên ngweé, Yeésò si cu b̀̀ kàn déi. Sâ, b̀̀ baá kwarè Jerusalem, b̀̀ nùàr baá lom munó ye, doó sâ *Lò Càn̄ nde áá n̄enè n̄agá. ¹² À ye b̀̀ a: «Nuaré déi lé naá teèn, à né lè b̀̀n̄ b̀̀ huaán mgbè. À yeé nde áá mgbè cer, à nde lè lɔ́ déi bèh dàb̄ m̄n̄, te b̀̀ lobo bú tì, à cuú, à cer ye mgbè.

¹³ «À yeé baá mé gò, à yilá bilí b̀̀ seê b̀̀ seèn yulà, à geé haá kwaá bele b̀̀ kàgàl̄n̄ kám cécéne beè-beè, à ye b̀̀ a: Bí b̀̀ ngógò toón mé njéh jomo; kɔ́ mè ndeè cuú áá. À yuo ndɔ. ¹⁴ À wa toò, b̀̀ lɔ́ b̀̀ seèn bunó bú ká jomo, b̀̀ tema n̄jii ye: Té bú tì lòbò, béh bú gwàn ngwéh, à mgbè beèh sam. ¹⁵ Mé njéh mene, b̀̀ lobo bú tì. À cu cuú ká lɔ́ lètenè b̀̀n̄. À waà, à ye, b̀̀ yilá n̄jii b̀̀ seê b̀̀ nyí doò, kɔ́ ngweé kàgàl̄n̄ naá jomo n̄ar wa.

¹⁶ «Déi waà ye bú a: Dé koò, kám yeé cén doò n̄ar áá kám yulà; hên nɔ. ¹⁷ Mgbè doò ye bú a: M̄n̄, wò né nùà gècèn; wò né njéh memanè ke nyegé kɔ́, wèh bá b̀̀ ndugo lɔ́ yulà hên, wò cèr mgbè teèn.

¹⁸ «Dé jomò wa cuú, ye bú a: Dé koò, dé mò n̄ar cu áá kám t̄n̄ déi ndɔ. ¹⁹ Mgbè doò ye bú a: B̀̀ ndugo lɔ́ t̄n̄ hên baá dé yeè ndɔ; cèr á mgbè teèn kɔ́.

²⁰ «Déi wa cuú ndɔ, ye bú a: Dé koò, wèh cú-re kàgàl̄n̄ yeè. Mè lé naá bú te c̀̀gò kaga nyegé, mè leér kwaá lòu. ²¹ Wò yeè né nùà yɔ́gò; mè veéh naá cí. Wò mene n̄jeré déi kɔ́ kwá ngwéh, wò né yeé mbaá weh n̄jii. Wò mene kɔ́ dòbò bèh, wò né yeé mbaá kwaá n̄jii.

²² «Mgbè doò ye bú a: Nùà veèn faá wò nɔ! Wò ju kènè beè mò die nde né mé ngòr yeè sâ. Wò lé naá gi kɔ́ ye mè né nùà yɔ́gò: mè mene kɔ́ kwá ngwéh, mè né yeé mbaá weh n̄jii. Mè mene kɔ́ dòbò bèh, mè né yeé mbaá kwaá n̄jii. ²³ Lé b̀̀s̀ naá naàn mé wò lé mè kàgàl̄n̄ mò ké te mbīn̄ kwá n̄jii ná ngwèh te n̄ar, mè cuú, sâ nòmò baá teèn wa?

²⁴ «À tueé n̄jii mé b̀̀ nùàr ndɔ, ye bú a: Bí ngà sòm bú kàgàl̄n̄ sâ beè n̄gaà; bí ságá n̄jii mé nùà kám yulà j̀̀gò.

²⁵ B̀̀s̀ ye bú a: Dé koò, á dé sâ baá gi dé seèn mé kám yulà beè nɔ. ²⁶ †Ye bú a: Mè tueé bí, nuaré déi nde gi né mé njéh beè, b̀̀ haá sagá cu bú déi teèn. Nuaré déi dé seèn mé njéh beè sam nde ngweéh, né mene dé maàn mé à né mé njéh dɔ́n̄, b̀̀ nde né bú beè horó sɔ́m. ²⁷ Dé b̀̀ b̀n̄ b̀̀ mò, bí siè ndé gí mé bú ká toò mò; b̀̀ ye mè mgbè b̀̀n̄ sam, bí wúlá sòm gí bú wulà.»

Ké Jerusalem yilá

(Matíô 21:1-11; Màrk 11:1-11; Jàn̄ 12:12-19)

²⁸ Yeésò yeé tueé gi áá ménâ, à gɔ́ kela nde gè toò b̀̀ nùàr ndɔ, b̀̀ b̀ né Jerusalem ndeé. ²⁹ B̀̀s̀ yeé wa kèbè Betafajê b̀̀ Betanî, kwarè tòr mé b̀̀ yilá yeé tòr Olivie, Yeésò tema keéh b̀̀ mb̀n̄ fà déi toò, ye bú a: ³⁰ «Bí ndé lè lɔ́ toò bī sâ. M̄ bí yilá baá lɔ́, bí nde né huaán vuomndeè n̄enè. Nuaré déi n̄e teèn n̄á lógɔ́ ngwéh ye. À né te yuī m̄n̄. Bí sè ndé mé bú. ³¹ M̄ nuaré déi ye bí a, bí bú se né dé kei wa, bí júée bú a: Nùà Dueè gwaán né bú kɔ́.»

³² B̀̀s̀ yuo gò ndɔ, b̀̀ wa, b̀̀ kwa gi ka dɔ́n̄ faá Yeésò tueé naá bú nɔ. ³³ B̀̀s̀ yeé baá ménâ se den, b̀̀ njéh b̀̀ bie ye bú a: «Bí huaán vuomndeè sâ se den né dé kei wa?» ³⁴ B̀̀s̀ ye bú a: «Nùà Dueè gwaán né bú kɔ́.» ³⁵ Jomo sâ, b̀̀ se haá n̄jii bú mé Yeésò ndɔ; b̀̀ né b̀̀ c̀̀gò b̀̀n̄ huaré weh, b̀̀ né ngètenè vuomndeè teé n̄jii, b̀̀ né Yeésò teèn jɔ́gò kwaá. ³⁶ À yuo gò, à né ndeé, b̀̀ nùàr né b̀̀ c̀̀gò yoòr b̀̀n̄ huaré weh, b̀̀ né ceceér teé n̄jii. ³⁷ À né ké te tòr Olivie doò suagá ndeé, à wa kwarè Jerusalem, sâ dàb̄ b̀̀ mb̀n̄ né ceér dueè lélan̄ vógò-temê samé den, b̀̀ né Càn̄ ké ter seén n̄jii. B̀̀ né bú felè b̀̀ fém mé bú lé naá gi n̄enè dɔ́n̄ seén laré. ³⁸ †B̀̀s̀ ye: «Càn̄ a, kúlú nyegé Nùà Dueè mé ndeè né mé yilí seèn hên kulù. C̀̀n̄ ké ter te vulúu mé *s̀s̀m̄ né dé Càn̄.»

³⁹ Sâ b̀̀ *Farisièn déi lé naá lètenè b̀̀ nùàr doó sâ teèn. B̀̀s̀ ye Yeésò a: «Júée b̀̀ mb̀n̄ yeè a, b̀̀ húnè-re nɔ́n̄.» ⁴⁰ Yeésò ye bú a: «Mè tueé bí ndɔ, m̄ bú huné mene nɔ́n̄, b̀̀ taá nde né ménâ seén den.»

Felè Jerusalem yueè

⁴¹ Yeésò yeé baá kwarè Jerusalem, à ke n̄jii lɔ́, à yueé velé, ⁴² ye lɔ́ a: «Nuaá mé sé naá wò dɔ́lê haá, wò sé naá yeè bú kei mé né hên n̄enè kɔ́ nɔ. Ngweéh kènè leér baá njolò yeè mà. ⁴³ Kékɔ́ ye, cieé déi nde né teèn, b̀̀ b̀n̄ b̀̀ yeè nde né wò beè kaán sie, b̀̀ kaga keéh wò yí lètenè, b̀̀ sané yilá nde né lètenè bī dɔ́n̄, ⁴⁴ b̀̀ kibí kela mé b̀̀ nùàr yeè doó, b̀̀ kum sɔ́m bí. Taá déi felè mbei lè ndé ngwéh. Lòu sam, Càn̄ ndeè né ye te nyí yili sɔ́m wò. Mé njéh mene, wò n̄enè kó ngwéh.»

Yeésò ké *gwà Càn̄ koò

(Matíô 21:12-17; Màrk 11:15-19; Jàn̄ 2:13-22)

⁴⁵ Yeésò yila nde yí cie gwà Càn̄ koò ndɔ. À wa, sâ b̀̀ nùàr né toón teèn b̀̀s̀ den. À yeé nde n̄ene n̄jii ménâ, à yila b̀̀ cie kwɔ́gò sɔ́m keéh. ⁴⁶ †À né bú teèn tueé yii, ye bú a: «Né gi lè mvù Càn̄e nyagá den ye: Gwà mò né lom gwà Càn̄ duaà. Kei mé b̀̀s̀ bí weh kwaá seér áá gùr yib̄ bī wa?»

† 19:10 Mat. 18:11 †† 19:26 Mat. 13:12; Mk. 4:25; Lûk 8:18

‡ 19:38 Ps. 118:26 †† 19:46 Es. 56:7; Jér. 7:11

⁴⁷ †Cieé dɔ́ŋ Yeésò né bɔ̀ nùàr njèh ké gwà Càn feh den. Yeé baá môn, bɔ̀ *ngàŋ sèmè dé kokoô mé bɔ̀ *njí-sòu, bɔ̀ bɔ̀ kokoô bɔ̀ dɔ́ŋ duɔ́m aá ceér fɔ́n, te bɔ̀ wula sɔ́m bú. ⁴⁸ Njèh cén, bɔ̀ bú siè kwà ngwéh. Lòu sam, cili nùàr lé naâ doó, bɔ̀ né ngòr seèn felá.

Kùòm terreb Yeésò

(Matíò 21:23-27; Mârk 11:27-33)

20 Cieé déi lé naâ teèn, Yeésò né bɔ̀ nùàr njèh ké *gwà Càn koô feh den, à né bɔ̀ Njàgà Bagaà se. Bɔ̀ ngàŋ sèmè dé kokoô mé bɔ̀ njí-sòu kar waà mé bɔ̀ kokoô bɔ̀ dé lɔ́ jomo, ² bɔ̀ ye Yeésò a: «Wò bɔ̀ njí hèn bɔ́ né mé gèh terrèb dé heè? Neì wò jegé naâ kɔ́ wa? Túé béh tueé.» ³ Yeésò ye bɔ̀ a: «Mè nde né bí ménâ bieé ndɔ̀: bí jògò túé ke mè ye: ⁴ Neì lé Jân Bàptís tema njí naâ kɔ́, ye bɔ̀ a: ndé bɔ̀ nùàr kou bele wa? Lé naâ Càn wa, lé naâ nùàr wa?»

⁵ Bɔ̀ yila mé njéh lètenè bɔ́n fellé kuú ye: «Mɔ̀ béh ye bɔ̀ a: Càn lé Jân temà naâ kɔ́, à tueé nde né ye béh a: béh lé temé yoòr seèn kwá ní ná ngwéh dé kei wa?

⁶ Á, mɔ̀ béh ye bɔ̀ a: bɔ̀ nùàr lé bú temà naâ kɔ́, sâ bɔ̀ nùàr nde né béh tɔ́bé wulá. Lòu sam, beè bɔ́n Jân lé naâ *sòn-Càn.» ⁷ Yeé baá ménâ, bɔ̀ ye bɔ̀ a: «Béh kɔ́ ngwéh nuaá mé lé temà naâ bú.» ⁸ Yeésò ye bɔ̀ a: «Sâ mè bí nuaá mé jegé naâ mè túé ndé ngwéh ndɔ̀.»

Kàn jéré-temé bɔ̀ kè-ŋueèh bɔ̀

(Matíò 21:33-46; Mârk 12:1-12)

⁹ †Jomo sâ Yeésò si njí bɔ̀ nùàr kàn déi, ye bɔ̀ a: «Nuaré déi lé kieè naâ ŋueèh * seèn; à yeé dobo gi aá yab teèn, à haá kwaá ngɔ́gɔ́ beè bɔ̀ nuaré déi te bɔ̀ ke nyegé den jomo. À yuo dé seèn, à nde bèh gò dàb déi.

¹⁰ «Cu mé yab yeé baá bɔ́lé, à tema njí nùà seè seèn cén déi ké yoòr bɔ̀ kè-ŋueèh bɔ̀ doó, ye te nyí kwa yab teèn. Nùà seè doó yeé wa ké teèn, bɔ̀ lobo kwɔ́gɔ́ njí cu bú jomo be be. ¹¹ Nùà ŋueèh doó tema njí cu nùà seè seèn déi. Bɔ̀ nde kem sue cu bú yoòr mé séb, bɔ̀ lobo kwɔ́gɔ́ njí cu bú jomo be be ndɔ̀. ¹² Lè njùg tagáre, à tema njí cu nùà seè seèn déi ndɔ̀; dé sâ yeé wa cu, bɔ̀ duún ye baá-re bú núr, bɔ̀ tulu si njí bú ké luaà ŋueèh.

¹³ «Nùà ŋueèh doó ye ŋene aá ménâ, ye nyí bɔ́ nde né naàn wee? À deèn ndɔ̀, ye: Nyí kènê tema njí nde aá ŋuna nyí yíé-temê; merré déi dé seèn, bɔ̀ nde né bú veéh. ¹⁴ Njuna nde ndɔ̀. Bɔ̀ yeé nde ŋene njí baá-re bú mân, bɔ̀ nyɔ́gɔ́ sòn ye: Hèn né nuaá mé nde né nùà ŋueèh ŋaá sâ. Kɔ́ béh wula sɔ́m bú lòu, te ŋueèh hèn ŋa dé beèh. ¹⁵ Bɔ̀ tulu nde mé bú ké luaà ŋueèh, bɔ̀ wula si lɔ́ bú ké teèn.»

¹⁶ Yeésò den cuù, ye bɔ̀ nùàr a: «Faá bèh mân, nùà ŋueèh doó bɔ́ nde né bú naàn wee? Mè tueé bí, à nde cu né bɔ̀ wulá sɔ́m gií ndɔ̀, à ŋueèh kwaá lɔ́ cu beè bɔ̀

nuaré déi.» Bɔ̀ nùàr yeé ngweé aá ménâ, bɔ̀ ye bú a: «Ndɔ́g gèh dé sâ nde seèn ménâ bɔ̀ ndé ngwéh.»

¹⁷ †Yeésò né bɔ̀ njonjolò ke njegé, ye bɔ̀ a: «Kàn mé bɔ̀ né te mvù Càn nyagá kwaá hèn tueé né kei? Ye:

Taá mé bɔ̀ mé-gwà bɔ̀ lé naâ ké jomo komo si njí hèn, taá dàn ŋa seér cu né kɔ́.

¹⁸ Nuaá mé ceén die te taá sâ nde né teèn ŋerré le. Mɔ̀ komo die seér né nuaré déi yoòr lòu, sâ nùà hèllè nde né faá fùfù nɔ́ nyoló den ndɔ̀.»

Làmpɔ́ŋ mgbè Ròm gwɔ́m

(Matíò 22:15-22; Mârk 12:13-17)

¹⁹ Bɔ̀ *njí-sòu mé bɔ̀ *ngàŋ sèmè dé kokoô yeé ngweé aá ménâ, bɔ̀ ngweé kɔ́ ye Yeésò kàn si njí den né mé bɔ̀; bɔ̀ gwaán lom aá Yeésò doó sâ sieè. Njèh cén, veéh né bɔ̀ mé bɔ̀ nùàr sie yɔ́gɔ́. ²⁰ Bɔ̀ duɔ́m bú filí, bɔ̀ tema njí bɔ̀ no ké kwarè seèn faá né bɔ̀ gècèn bɔ̀ nɔ́, te bɔ̀ ngweé weh ngòr sònò seèn, bɔ̀ jɔ́gɔ́ yí bú beè ngómnà.

²¹ Wa ké teèn, bɔ̀ ye bú a: «Nùà fèh-njèh, njí mé wò né yeé tueé, wò né bɔ̀ nùàr feh dɔ́ŋ né teèn yilá, béh né kɔ́. Wò nùàr bàlè bèh, wò né bɔ̀ ceér Càn mé gècèn mene feh dilí. ²² Sâ jògò túé ke béh ye: *Sóú beèh ye gwòm làmpɔ́ŋ mgbè Ròm gwɔ́m wa, té gwòm wa?»

²³ Yeésò ŋene kɔ́ ndɔ̀, ye ngòr hèn né njɔ́g ngòr; à ye bɔ̀ a: ²⁴ «Bí kélé ke mè kàgàlòŋ sâ cén déi ye.» Bɔ̀ weh haá njí bú cén déi. Ye bɔ̀ a: «Feh nùàr mé yilí nùàr ká teèn hèn nyagá den né dé neì wa?» Bɔ̀ ye bú a: «Né gi dé mgbè Ròm.» ²⁵ À deén baá-re, ye bɔ̀ a: «Sâ bɔ̀ njí mé né dé mgbè dɔ́ŋ, bí gwòm ní cú mé mgbè; bí bɔ̀ dé Càn há ní cú mé Càn ndɔ̀.» ²⁶ À yeé tueé gi aá ménâ, híim yɔ́gɔ́ bɔ̀ dé tueé. Ngòr mé à lé naá gi toò bɔ̀ nùàr tueé dɔ́ŋ, bɔ̀ bú teèn siè kwà ngwéh.

Njèh bieé felè bɔ̀ mé nde cuù né lè cio komo yuo

(Matíò 22:23-33; Mârk 12:18-27)

²⁷ †Bɔ̀ *Sadusièn déi bilí nde ká kwarè Yeésò. Sâ bɔ̀ né yeé tueé ye: mɔ̀ nùàr kuú baá, sâ gi aá, à lè cio kòmò yuò ndé cú.

²⁸ †Bɔ̀ yeé waà baá, bɔ̀ ye bú a: «Nùà fèh-njèh, Músi lɔ́ naá gií ter nyagá kwaá, ye béh a: mɔ̀ nuaré déi kuú kwaá lɔ́ véh mé huaán sam, òm a, sàgà cú ma kù doó, à ŋar yilá cu bei ma. ²⁹ Yeé baá ménâ, nuaré déi bɔ̀ bɔ̀ òm lé naâ téhbeh. Bei jɔ́gɔ́ véh, à kuú kwaá lɔ́ véh sâ, huaán sam. ³⁰ Òm sagá weh ma kù doó, à kuú cu, huaán sam. ³¹ Òm bɔ́n déi sagá weh keéh cu ndɔ̀. Bɔ̀ né ka mé bú méménâ sagá ndeé; bɔ̀ sagá laré bú téhbeh dɔ́ŋ, bɔ̀ huaán mé ma hèllè ŋar kwà ngwéh, bɔ̀ kuú gi. ³² Jomo sâ, ma hèllè kuú bele bɔ̀ ndɔ̀. ³³ Á hèn, mɔ̀ lòu sâ bɔ̀ komó nde baá te cio komo yuo, ma hèllè

† 19:47 Lûk 21:37 †† 20:9 Es. 5:1 † Ké ŋueh sâ bɔ̀ lé doboó naâ "vigne".

†† 20:17 Ps. 118:22 †† 20:27 Seé b. 23:8 ††† 20:28 Deut. 25:5

ɲa sɔm nde né veèh dé heè wa? Ngweéh lètenè bɔ̀n tèhbeh dɔ̀ɲ, bɔ̀ lé naá giì bú sagá laré wa?»

³⁴ Yeésò ye bɔ̀ a: «Bò sífb bɔ̀ bɔ̀ véh jɔ̀ɲ kuú lom né ká cie. ³⁵ Bɔ̀ mé wulu gi aá dé *Lò Càn kèn, nde né te cio komó yuo, bɔ̀ yila nde teèn. Ké Lò Càn sâ nùàr ndeè jɔ̀ɲ kú ndé cú. ³⁶ Ké sâ nùàr ndeè kú ndé cú ndɔ̀, bɔ̀ den seér nde aá faá bɔ̀ cìli Càn nɔ̀. Ngweéh bɔ̀ lé naá giì te cio komó yuo mà, bɔ̀ baá gi bɔ̀ ɲunà Càn. ³⁷ †Músi te mvù Cànɛ tueé taré né ménâ ndɔ̀, ye: bɔ̀ komó nde cuù né lè cio komo yuo gií ma. À lé mân nyagá naá te lèmè mé à nyagá né ju jìli ɲgémbeì teèn doò, ye Nùà koò nyí né Càn mé bɔ̀ tele nyí Abrahâm bɔ̀ Isâk mé Jakôb né yeé dua doò ma. ³⁸ Mè tueé bí, Càn né Càn bɔ̀ lèlàn bɔ̀, à Càn bɔ̀ komô sam. Bí kɔ̀ɲ ye, beè seèn nùàr dɔ̀ɲ né gi bɔ̀ lèlàn bɔ̀.»

³⁹ Bɔ̀ *ɲjí-sòú déi yeé ɲgweé aá ménâ, bɔ̀ ye bú a: «Nùà fèh-ɲjèh, wò tueé yíí né teèn.» ⁴⁰ Yeé baá mân, nuaré déi njolo toò seèn kàgà nyi cú, ye nyí nde né bú njeré déi bieé.

*Nùà Càn bɔ̀ *Davíd

(Matíô 22:41-46; Mârk 12:35-37)

⁴¹ Yeésò ye bɔ̀ a: «Bɔ̀ ye Nùà Càn né *ndùté ndùtù Davíd, mé ɲgei wa? ⁴² †Davíd mé feh seèn lé naá giì lè mvù bené tueé kwaá ye:

Nùà Dueè ye Nùà koò nyí a:

Dèn ndê ká te be gaá nyí;

⁴³ kɔ̀ nyí komó silí ɲjíí gi aá bɔ̀ bònò bɔ̀ yeé doó, wò dobo keéh bɔ̀ gulè.

⁴⁴ Hèn, mɔ̀ Davíd mé feh seèn Nùà Càn sâ yilá né Nùà koò seèn, sâ Nùà Càn né cu ndùté ndùtù seèn wa?»

Feh beè bɔ̀ *ɲjí-sòú bɔ̀ɲ

(Matíô 23:1-36; Mârk 12:38-40)

⁴⁵ Yeésò né mé bɔ̀ mbòɲ seèn njolò cìli nùàr tueé ɲjíí, ye bɔ̀ a: ⁴⁶ «Bí bɔ̀ɲ feh biì beè bɔ̀ ɲjí-sòú. Bɔ̀ gwaán lom né bɔ̀ cògò dé dèdàbe lètenè bɔ̀ nùàr su gɔ̀. Né mene ké tan mé ké mbartɔ̀ɲ, bɔ̀ ye kɔ̀ bɔ̀ nùàr gìbì bié bɔ̀ lòù. Ké *gwà sòú bɔ̀ gwaán né bèh denè dé kokoò njolò bɔ̀ nùàr. Bɔ̀ nde mene bèh kùrmò lɔ̀ nùàr dɔ̀ɲ, né gi ménâ ndɔ̀. ⁴⁷ Bɔ̀ né ɲjèh beè bɔ̀ ma kù horó weh bele. Mɔ̀ bɔ̀ baá Càn dua, kɔ̀ bɔ̀ dua tugó lòù, te den faá bɔ̀ né bɔ̀ gècèn bɔ̀ nɔ̀. Me tueé bí, ju sie kela nde né bɔ̀ mé bɔ̀ déi.»

Há-be ma kù déi

(Mârk 12:41-44)

21 Yeésò né ke den, à ɲene bɔ̀ liliè bɔ̀ né kàgàlòɲ lè mvugó gwà Càn si den. ² À ɲene ɲjíí ma kù déi baá kɔ̀bò fà teèn si yíí ndɔ̀. ³ Ye bɔ̀ nùàr a: «Mè né tueé ye bí a, ma kù hèn si kela né kɔ̀ɲ mé bɔ̀ déi dɔ̀ɲ. ⁴ Bɔ̀ nùàr dé bɔ̀ɲ kabe si lom né wèllè kàgàlòɲ. Dé ma kù

hèn môn sam, à dé seèn horó si sɔm né cèr gwà seèn.»

Kùr felè *gwà Càn koò mé nde aá ɲellé

(Matíô 24:1-2; Mârk 13:1-2)

⁵ Sâ bɔ̀ nùàr baá lom gwà Càn koò keí; à lé naá yàgà huɔ̀m dé gècèn. Bɔ̀ lé bú meè naá mé bɔ̀ taá bebagaà mân, bɔ̀ bú yàgà nyegé cu mé bɔ̀ ɲjèh há-be ndɔ̀. Bɔ̀ yeé baá gwà ménâ keí, Yeésò ye bɔ̀ a: ⁶ «Gwà mé bí né ɲenè hèn, cieé déi nde né teèn, à nde gi né dɔ̀ɲ tɔ̀bé yuo. Mè jue mene taá cén tà cén felè mbeì lè nyi ndé ɲgwéh.»

Dàm bɔ̀ gèr, te wɔ̀ɲ ceré ye

(Matíô 24:3-14; Mârk 13:3-13)

⁷ Bɔ̀ ye bú a: «Nùà fèh-ɲjèh, dé sâ ndeè ménâ bɔ̀ nde né heè wa? Mɔ̀ ndeè nde aá ménâ bɔ̀ɲ, bɔ̀ ɲene kɔ̀ nde né mé kei ndɔ̀ wa?» ⁸ Yeésò ye bɔ̀ a: «Bí kɔ̀gɔ̀n ká lòù; nùàr a, té bí bèlè. Mɔ̀ sam, bɔ̀ nùàr kókoó mbaá nde né yilí mò ɲaá weh, nùà kàn nde né tueé ye bí a, Nùà Càn né nyí; nùà kân ye bí a, cu waá baá ndɔ̀. Mè tueé bí, bí té tie teèn féla ɲjí. ⁹ Mɔ̀ bí baá ɲjàgà taáb mé bɔ̀ bèmè hihiné ɲgweé ɲjíí, bí té lòù ndèrrè. Kɔ̀ seèn bɔ̀ɲ ménâ. Mé ɲjèh mene, wɔ̀ɲ mé ɲjèh cèrè ndé ɲgwéh.»

¹⁰ À den cuù, ye bɔ̀ a: «Taáb nde né lètenè lɔ̀ɲ déi bɔ̀ mbeì kɔ̀ die. Lò déi nde né mbeì mé taáb ɲaár kwa.

¹¹ Tàbè nde né jilí taré; cùè nde né te tàbè hihiné die; teèn yila bele cu mé fùà mene ndɔ̀. Bɔ̀ kèkènè ɲjèh ndùàn feh hihiné nde né bɔ̀ɲ bele; bɔ̀ ciè feh hihiné ndeè né ké te vulúu ɲenè yuo kelâ.

¹² «Bɔ̀ nùàr jògò bunó nde nées bí lòù ye, te waá ye. Bɔ̀ nde né bí mé sòn fuù sie, bɔ̀ sie ɲjíí bí ké *gwà sòú bèh juù, bɔ̀ yíí bí gwà cibì. Bɔ̀ nde né bí ké toò bɔ̀ mgbè mé bɔ̀ kokoò bɔ̀ mgbɔ̀mé ɲjíí, ye bí né bɔ̀ nùàr mò fí. ¹³ Mè tueé bí, toò bɔ̀ɲ sâ baá cu ye-re bèh mé bí den nyegé nde né sòn mò teèn. ¹⁴ †Mɔ̀ bɔ̀ baá bí ménâ bɔ̀ɲ, bí ɲjébá lòm tég, ye béh njeré déi toò nyàmè ndé ɲgwéh. ¹⁵ Mè nde né bí kɔ̀ɲkɔ̀ɲ haá, mè nde né bí ɲgòr sònò tueé kwaá gií ndɔ̀. Bɔ̀ bònò bɔ̀ biì toò biì ɲjébá ndé ɲgwéh, bɔ̀ tueé komo njeré déi.»

¹⁶ À den cuù, ye bɔ̀ a: «Né mene bɔ̀ tele biì, bɔ̀ nde né bí go sɔm. Né mene bɔ̀ bei biì, bɔ̀ òm biì, bɔ̀ nùàr biì mé bɔ̀ mbeì biì mene dɔ̀ɲ, bɔ̀ nde né bí go sɔm.

Lètenè biì, bɔ̀ nde né bɔ̀ nuaré déi teèn wulá. ¹⁷ Nùàr nde né bí bèh dɔ̀ɲ bunó laré; sâ dɔ̀ɲ né gi felè mò.

¹⁸ Mé ɲjèh mene, yúli feèh biì cén lèr nyi ndé ɲgwéh.

¹⁹ Kɔ̀ bí yolo lòù, te bí yili sɔm ye yòɲ biì.»

† 20:37 Ex. 3:6 †† 20:42-43 Ps. 110:1

‡ 21:14-15 Lûk 12:11-12

Kùr felè Jerusalem mé nde aá ñellé yuo

(Matíô 24:15-21; Mârk 13:14-19)

²⁰ «Mɔ bí ñene taáb baá Jerusalem beè kañ sie, sâ bí kɔ́ ye, Jerusalem nde aá cim le. ²¹ Mɔ baá môn, sâ bí Judê bô a, dùrà ñá jí ké te tòre; bô Jerusalem bô durá taré môn ndɔ. Bô mé né ké ñueh dɔ́ñ a, té ká lɔ mbaá dùlà ndé cù. ²² †Loù sâ né cieé ñjùn sɔ́m, te yuo ka nág faá bô lé naâ lè mvù Cànɛ nyagá kwaá nɔ. ²³ Loù sâ bô véh mé lèi hueèh mé bô ma vùlù nde né mé gèr ñene kúú. *Wɔ́ñ nde né bô nùàr loù sâ nyunò dulí. Mè tueé bí, Cànɛ feh keéh nde né yúlá-temê seèn yoòr bô nùàr loù sâ. ²⁴ Bô nde né bô déi lòu kɔ́ré wulá, bô nde né mé bô déi lò nùàr dɔ́ñ sie ñellé ndeé. Loù sâ Jerusalem gule doró keéh nde né bô cɔ́ñ. Kɔ́ cu bɔ́n wulu baá, sâ ye.»

Cuù *Huaán Nùàr

(Matíô 24:29-31; Mârk 13:24-27)

²⁵ ††«Loù mé Huaán Nùàr cuù nde né teèn, bô ñèh ndùàn nde né ké te vulúu feh hihiné bɔ́ bele: bô déi nde né te lou, bô déi te weèh, bô déi te mbentò. Ká doó, bô nùàr nde né mé veéh ndɔ́r kúú: nòmò nde né nañ, à nde né ñgulí tulú. ²⁶ Bô ñjii mé né gi mé terreb ké ter nde gi né loù sâ jí lí laré. Bô ñjii mé nde né ká lè wɔ́ñe bɔ́, veéh nde né bô nùàr mé ñjèh sie, bô nde né seé cer. ²⁷ †Jomo sâ bô nde né Huaán Nùàr ñene ñjii, à né te mvulu bège mé terreb mene *sum suagâ. ²⁸ Mɔ bô ñjii sâ ndeè baá ménâ bɔ́, bí sàmè wùò sér dé bì ter lòu; bí kɔ́ ye, nùà gàm bì baá didi ma.»

Tou mé né kùr tueé

(Matíô 24:32-35; Mârk 13:28-31)

²⁹ Jomo sâ Yeésò si cu bô kàn déi, ye bô a: «Bí kè wèh yoòr bô tou †† túé-kùr. ³⁰ Mɔ bí ñene, bô baá tɔ́, ñg-weéh sâ bí kɔ́ gi aá ye jà baá didi wa? ³¹ Nde né mé *Lò Cànɛ ménâ ndɔ; mɔ bí ñene bô ñèh kèkènè hèllè baá bɔ́ bele, sâ bí kɔ́ ye, Lò Cànɛ baá didi. ³² Mè né tueé ye bí a, mé bô cafanê bô nde dɔ́ñ kúú jíí, sâ bô ñèh hèllè bɔ́ gi aá. ³³ Vulú bô tàbè nde né leér yuo; ndɔ́g, bô ñgòr mò dé bɔ́n nyímé ndé ñgwéh.»

Dene làn

³⁴ «Bí dèn dèn làn cu dɔ́ñ, bí té mé cieé koò tùgò lè; bí té mé mbè sèlà lè, bí té mé *wɔ́ñ nyàmè lè ndɔ. Mɔ sam, ndeè né lòu kaár waâ, ³⁵ tena lɔ bí teèn. Kar waâ nde né felè bô nùàr wɔ́ñ dɔ́ñ. ³⁶ Bí té lóm cèr, bí dùà dèn Cànɛ cu dɔ́ñ, te à haá bí terreb, bí yolo komo ñjèh, bí mvelé yuo te gèr-e. Mɔ baá mene jueé, te bí ñjebá le ter toò *Huaán Nùàr.»

† 21:22 Os. 9:7 †† 21:25 Es. 13:10; Ese. 32:7; Joël 2:31; Vuú 6:12-13 † 21:27 Dan. 7:13; Vuú 1:7 †† Bô tou déi lètenè bɔ́n yilá né "figuier".

³⁷ †Cieé dɔ́ñ Yeésò né bô nùàr ké gwà Cànɛ koò feh sɔ́. Liyilí, à né ké te tòre ndeé, à cer le toò. Tòr sâ, bô bú yilá né tòr Olivie. ³⁸ Maánjògò dɔ́ñ bô nùàr lé naâ beéh gwà Cànɛ komo ndeé, bô né ñgòr sònò seèn ñg-weé ndɔ.

Nyògò sòn felè Yeésò

(Matíô 26:1-5; Mârk 14:1-2; Jân 11:45-53)

22 ††Sâ cieé koò mé bô yieé yeé breèd mé kulu teèn sam baá didi. Cieé koò sâ bú yilá yeé *Páskà. ² Sâ bô *ñgàn sèmè dé kokoò mé bô *ñjii-sóu né ceér fɔ́n te bô nde Yeésò lòu wulá naáb sɔ́m. Lòu sam, bô né bô nùàr veéh.

***Sátàn yoòr Júdàs**

(Matíô 26:14-16; Mârk 14:10-11)

³ Sátàn yila Júdàs lè ndɔ. Yilí Júdàs déi né cu Iskariô; à né mbɔ́ñ cén déi lètenè bô mbɔ́ñ yulá cùb fà doò. ⁴ Yeé baá ménâ, à komo wuo ter ndɔ, à nde yoòr bô ñgàn sèmè dé kokoò mé bô gó gwà Cànɛ bô, bô bô né ceér fɔ́n te à feh keéh bô Yeésò, bô sie bú. ⁵ Bô lé naâ loòm mé vɔ́gɔ́-temé dé gècèn, bô ye, bô nde né bú kàgàlòñ teèn haá yíí ma. ⁶ Júdàs gwaán ndɔ. À yila lom baá-re ceér fɔ́n, te à feh nab kwaá bô Yeésò lòu.

Yáb *Páskà

(Matíô 26:17-25; Mârk 14:12-21; Jân 13:21-30)

⁷ Sâ cieé koò mé bô yieé yeé breèd mé kulu teèn sam, waà baá ndɔ. Bô né yeé huaán sòrñgañ teèn ñjòb, te bô yieé Páskà mé ñjèh.

⁸ Cieé sâ yeé waà baá, Yeésò ye Piêr bô Jân a: «Bí ndé nyégé kwá béh Páskà, te béh yieé.» ⁹ Bô ye bú a: «Wò gwaán né ye béh nde nyegé kwaá he wa?» ¹⁰ Ye bô a: «Bí ndé; mɔ bí wa baá ké lɔ, bí bô nuaré déi nde né mé lè nòmò felè kwaré; bí bèlè siè bú. À nde né lè gwà déi yilá ndeé. ¹¹ Bí júée nùà gwà sâ a: Nùà fèh-ñjèh ye júée wò a: bô bô mbɔ́ñ nyí Páskà yieé nde né te gwà dé heé wa? ¹² À nde né bí gwà dé koò mân feh, né ké ter felè mbeí, bô nyegé gi aá bèh denè gwò kèn. Bí nyégé kwá yáb doó sâ.»

¹³ Bô sɔ́m gò, bô nde kwa gi ka dɔ́ñ faá Yeésò la naâ bô tueé nɔ; bô nyegé kwaá baá-re yáb Páskà teèn.

Yáb Cànɛ

(Matíô 26:26-30; Mârk 14:22-26; 1 Kɔ́rènt 11:23-25)

¹⁴ Cu yeé wulu baá, bô bô mbɔ́ñ tebê nde kañ yáb ndɔ. ¹⁵ À ye bô a: «Mè lé gwaán kelà naâ faá bèh mân, ye kɔ́ béh bí yieé bilí baá Páskà, te mè ñene ye gèr.

¹⁶ Mè tueé bí: ndɔ́g, mè ndeè Páskà yíé ñgwé ndé cú, kɔ́ kwòm seèn ndeè baá ké te *Lò Cànɛ ñagá yuo kelá, sâ ye.» ¹⁷ Jomo sâ à weh ñgàb mbè ndɔ, à vra Cànɛ teèn, ye bô a: «Bí wèh, bí ñjúé téná lètenè bìi. ¹⁸ Mè tueé bí: gi

†† 21:37 Lûk 19:47 ††† 22:1 Ex. 12:1-27

aá hên, mè ndeè mbè déi ñúé ñgwé ndé cú, kɔ loú mé Lò Càñ ndeè baá bè̀sónè ñené ñagá, sâ ye.»

¹⁹ Jomo sâ à weh breêd, à vra Càñ teèn, à kɔlé haá bɔ, ye bɔ a: «Hên né ñgàñ yoòr mò; mè haá kuú né felè bìi. Bí bɔ dèn mân, bí né mè teèn munó.» ²⁰ *Mé ñgàb mbè à bɔ́ cu jomo yâb sâ ménâ ndɔ, ye bɔ a: «Ñgàb hên né ñgòñ dé feê mé Càñ kɔ né mé húóm mò; ber kuú né felè bìi.

²¹ ††«Bí kɔ́ ye, nuaá mé nde né mè go sɔm né ká lètenè beèh, béh bɔ yáb yieé den né kɔ́. ²² Dé kuú, *Huaán Nùàr nde né faá Càñ lé tueé naâ nɔ kuú. Njèh cén, nuaá mé yíi keéh be teèn, jɔɔ kwaá bú cie, nde né mé gèr mbiín kuú.» ²³ Bɔ yeé ñgweé aá ménâ, bɔ duóm baá-re lètenè bɔ́n bieh kuú, ye: «Ká lètenè beèh hên nei seèn ménâ bɔ́ nde né kɔ́ wa!»

Nùà dé koò né nei?

²⁴ †Bò mbòñ duóm baá-re lètenè bɔ́n saán deèn, te bɔ ñene kɔ nuaá mé né dé koò teèn. ²⁵ †Yeésò deèn ndɔ, ye bɔ a: «Bò mgbèémbè mé tàbè hihiné né bɔ nùàr lòu tuú. Bò kokoò bɔ teèn ye te bɔ nùàr keí bɔ ndɔ. ²⁶ ††Bí té dé bìi ménâ bɔ. Dé bìi, nùà koò lètenè bìi a: dèn sér faá huaán maàn nɔ; nuaá mé né toò bɔ nùàr a, dèn sér nùà seè bɔ́n ndɔ. ²⁷ †††Hên, mɔ bɔ nùàr né fà, déi né yáb den kela, déi né yáb geé, sâ nùà koò lètenè bɔ́n né dé heè wa? Ñgweéh nùà koò né dé mé den kela yeé lòu doò wa? Sâ, bí kè cú-re kán! Ká lètenè bìi, mè né seér nùà seè kɔ́!»

²⁸ «Dé bìi, gèr mé mè lé naâ ñené dɔ́ñ, bí lé mè mé huún sì ló ná ñgwèh. ²⁹ Mè bí kɔɔ ké te *Lò Càñ nyegé kwaá gi aá kèn. Né faá Tele mò lé naá gi mè nyegé kwaá nɔ. ³⁰ †††Ké te Lò mò sâ, béh bí nde né yieé, béh ñueé bilí kɔ́. Bí nde né te kɔɔ mgbè den, bí tueé ju felè gèh bɔ huaán *Iserála yulà cùb fà doò.»

Ñgòr Yeésò felè Piêr

(Matíó 26:31-35; Mârk 14:27-31; Jân 13:36-38)

³¹ Yeésò den cuú, ye Simòñ Piêr a: «Simòñ, Simòñ, ñg-wé nyégé bagasé: *Sátàn bie aá kèn, ye nyí nde né bí jilí. À ceéh nde né bí faá bɔ ceéh yeé ñgwàgàm, te bɔ kobo sɔm tɔ̀lù teèn nɔ. ³² Mè né Càñ felè yeé dua, te ndèm yeé toò cùàrè kélá ndé cú; mɔ wò ña cu aá nùàr mò, te wò haá cu bɔ mbaábi terreb.» ³³ Piêr deèn ndɔ, ye bɔ a: «Fehtoò mò, né mene gwà cibì, né mene cio, mè kuú nde né jomo yeé.» ³⁴ À yeé tueé gi aá ménâ, Yeésò ye bɔ a: «Mè jue né wò Piêr, lan kwaá túágá ndé ñgwéh, sâ wò yaáñ aá njó baá mbei tagár, ye nyí mè kó ñgwéh.»

† 22:20 Jér. 31:31-34 †† 22:21 Ps. 41:9 † 22:24 Mat. 18:1; Mk. 9:34; Lûk 9:46 †† 22:25-26 Mat. 20:25-27; Mk. 10:42-44 †† 22:26 Mat. 23:11; Mk. 9:35 ††† 22:27 Jân 13:12-15 ††† 22:30 Mat. 19:28

Gèh taáb mé bɔ Yeésò bɔ nde né lieé

³⁵ †Yeésò den cuú, ye bɔ a: «Mè lé naâ bí cu déi ké cie be-be temá njií, kàgàlòñ sam, ba sam, débágá sam ndɔ. Mé ñjèh mene, ñjeré déi lé naâ bí toò saám wa?» Bɔ ye bɔ a: «Ñjeré déi lé béh sám ná ñgwèh.»

³⁶ À ye bɔ a: «Dé kènê môn sam nde cuú: nuaá né mé kàgàlòñ, bú a, wèh siè beè; nuaá né mé ba, bú a, wèh siè beè ndɔ; nuaá mé ñjèh salè sam, bú a, gò sòm cògò seèn déi, à ñge sie bòu beè. ³⁷ ††Mè tueé bí, kɔ mboón yuo kelà felè mò faá bɔ lé naâ te mvù Càñe nyagá kwaá nɔ, ye: Bɔ kulá yíi keéh aá bú yí lètenè bɔ vevenê bɔ teèn. Bí kɔ́ ye, bɔ njií mé bɔ lé naá gi felè mò nyagá kwaá dɔ́ñ nde ye aá mboón.» ³⁸ Bɔ mbòñ ye bɔ a: «Bòu fà né béh beè teèn, hên nɔ.» À ye bɔ a: «Wulu baá kèn.»

Yeésò bèh Càñ dua

(Matíó 26:36-46; Mârk 14:32-42)

³⁹ Yeésò yeé yuo kelà baá, à ñaá nde cu ké te tòr Olivie faá bèh jomò nɔ. Bò mbòñ seèn ñaá bele bú ké teèn ndɔ. ⁴⁰ À yeé baá ké teèn, ye bɔ mbòñ a: «Bí dùà dèn Càñ dua, te *Sátàn bí mé veèn táb siè cú.» ⁴¹ À yeé tueé gi aá ménâ, à kwaá lɔ bɔ ndɔ, à nde ser ké toò bɔ́n bèh ndòñ-ndòñ mân. Wa ké teèn, à cemmé nde doó, à né Càñ dua, ⁴² ye bɔ a: «Tele mò, mɔ wò né gwaán, ñgòrò sòm yeé mè ñgàb gèr hên kwarè teèn. Mè né mene ménâ gwaán, bɔ sér faá wò né gwaán nɔ.» ⁴³ À yeé dua gi aá ménâ, cilí Càñ déi suagá ké te vulúu, ñené yuo kelà toò seèn, bɔ́ taré bú yo. ⁴⁴ À cer ñeí cu seé dé ceèr. À né Càñ dua ñjegé, lemè keér bú yoòr, né doó faá húóm nɔ diené ndeé den.

⁴⁵ À yeé dua gi aá, à komo wuo ter ndɔ, à cu cuú ká jomo yoòr bɔ mbòñ. À waà, sâ bɔ homo baá mé kú, bɔ baá gi lóm. ⁴⁶ Ye bɔ a: «Bí lóm ménâ cer né dé keí wa? Bí wùò dèn làn, bí né Càñ dua, te Sátàn bí mé veèn táb siè cú.»

Bèh Yeésò sieé

(Matíó 26:47-56; Mârk 14:43-50; Jân 18:3-11)

⁴⁷ À yeé baá bɔ mân tueé den, bɔ nùàr kókoó mbaá kem waà ndɔ. Ké toò bɔ́n lé naâ Júdàs, mbòñ cén déi lètenè bɔ mbòñ yulà cùb fà doò. À yeé waà baá, à kela nde yí toò Yeésò, te à vra kumó sie bú. ⁴⁸ Yeésò ye bɔ a: «Júdàs, wò bie feh seér cu aá Huaán Nùàr mé bɔ nùàr lòu wa?»

⁴⁹ Bɔ́ mé naâ jomo Yeésò yeé ñene, ye ñjeré déi nde né bɔ́, bɔ ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, béh kòrè mé bòu wa?» ⁵⁰ Yeésò nde sòn komo, sâ cén déi lètenè bɔ́n bòu ter sɔm aá, mvur tena si njií nuaré déi tie gaá doó; lé naâ tie nùà seè *ñgàñ sèmè dé koò. ⁵¹ Yeésò yíin bɔ

§ 22:35 Mat. 10:9-10; Mk. 6:8-9; Lûk 9:3; 10:4 †† 22:37 Es. 53:12

ndo, ye b́ a: «Bí gè mé ceér sà!» À kema njií nùà hèlè be tieè, tie seèn taré yuo cu.

⁵² Jomo sà Yeésò tueé njií mé b̀ ngàṅ sèmè dé kokoò b̀ b̀ gó gwà Càn b̀ mé b̀ kokoò b̀ dé lɔ́. Sà b́ lé nde gií naà yoòr seèn te b́ sie bú; ye b́ a: «Den né faá bí mé b̀ b̀ mé cùgò beè-beè hèn kem nde gií né yoòr nùà yĩb nɔ́. ⁵³ †Sà, cieé dɔ́ṅ béh bí ké gwà Càn né yeé kɔ́ ndo. Cu sà bí lé mè be yoòr ní ná ngwèh dé kei wa? Bí kɔ́ ye: kɔ́ cibí baá mé terreb mân te bí nde ye mân bɔ́. Sà hèn baá cu biì sà.»

Pièr bèh njó yaāṅ

(Matíò 26:57-58, 69-75; Mârk 14:53-54, 66-72; Jāṅ 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ B́ sie Yeésò ndo. B́ sie njií bú ké lɔ́ *ngàṅ sèmè dé koò. ⁵⁵ Pièr né b́ jojomo ké bèh ndɔ́ṅ-ndɔ́ṅ naáb bele. À wa, sà b́ fu kwaá baá we yí lètenè caā, b́ né nuaḡá den. À kela nde yí teèn ndo, à den nde doó kwarè bɔ́n. ⁵⁶ Nùà seé dé veèh déi ḡene kɔ́ bú, à né ka bú yí kwarè weè sà ke njege den. Jomo sà, ye b̀ nùà a: «Hèn né nùà seèn déi!» ⁵⁷ Pièr cam, ye ma doó a: «Njó mò, mè bú kó ngwéh.» ⁵⁸ Den ser, nuaré déi wa cuú, ḡene njií bú, ye bú a: «Wò né yeé lètenè bɔ́n ndo!» Pièr cam cu, ye bú a: «Nùà mò, mè sam.»

⁵⁹ Nde nde, lou kela sa gùṁ lɔ́ṅ déi, nuaré déi waà, tueé ḡeí cu ye baá-re dé seèn mé terreb, ye b́ a: «Mé gècèn mene, nùà hèn né nùà Galilê, b́ bú né yeé kɔ́.»

⁶⁰ Pièr cam cu, ye bú a: «Nùà mò, mè dé sònò yeé sà ngwé kó ngwéh lág.» À yeé baá ménâ tueé den, kwaá tuaga lɔ́ bú mé njéh sònò.

⁶¹ Cu sà, Fehtoò beèh bele seér ndo, ke njií Pièr, b́ bú ke kwaré. Pièr munó ko cu baá-re dé mé Fehtoò beèh la tueé naà ye bú a: «Lan mé kwaá sé nde tuagá wa, sà wò yaāṅ aá njó baá mbei tagár, ye nyí mè kó ngwéh ma.» ⁶² Pièr yeé munó ko aá ménâ, à jeré yuo doó sà, à nde yúé njegér.

Yeésò yoòr mé séb mé núr

(Matíò 26:67-68; Mârk 14:65)

⁶³ Bɔ́ mé né Yeésò mɔ́m, né bú teèn selé yií, b́ né bú lobó ndo. ⁶⁴ B́ vuɔ́ bú njolo, b́ ye bú a: «Njéné kó cú-re ḡenè, jɔ́ḡò túé ke nuaá mé né wò lobo hèn ye.»

⁶⁵ B́ né bú gbèḡ hihiné kókoó mbaá haá den.

Yeésò ké bèh ju tenâ

(Matíò 26:59-66; Mârk 14:55-64; Jāṅ 18:19-24)

⁶⁶ Cieé yeé ḡaga baá, b̀ kokoò b̀ dé lɔ́ mé b̀ ngàṅ sèmè dé kokoò b̀ b̀ *njií-sòú nde bilí den gi ké te *mbàḡà juú. B́ ye: wèh ndê mé Yeésò ndo.

⁶⁷ À yeé waà baá, b́ ye bú a: «*Nùà Còṅ né wò wa? Túé béh tueé.» Yeésò ye bú a: «Mè tueé kuú mene ménâ, bí biì temé teèn kwá ní ndé ngwéh. ⁶⁸ Mè bie mene bí njeré déi, bí biì sònò kòmò ndé ngwéh ndo.»

† 22:53 Lùk 19:47; 21:37

⁶⁹ Ducòm lan *Huaán Nùàr nde aá ké te be gaá Càn terrèb den ndeé.» ⁷⁰ B́ deèn dɔ́ṅ ndo, ye bú a: «Á sà, Njunà Càn né ka wò mà.» Ye b́ a: «Bí tueé né tueè, né mè.» ⁷¹ B́ deèn baá-re ye: «Béh ḡgweé gi aá sònò seèn mé tie beèh kèn. Béh sònò b̀ nùàr bie sɔ́ cu nde né kei?»

Yeésò ké toò *Pilátò

(Matíò 27:1-2, 11-14; Mârk 15:1-5; Jāṅ 18:28-38)

23 Dàm b̀ nùàr dɔ́ṅ kem wuo ter ndo, b́ weh nde mé Yeésò ké toò Pilátò. ² Wa ké teèn, b́ né bú nyeén yoòr cɔ́ré su, b́ ye Pilátò a: «Béh nde kwaá naà nùà hèn, sà à né tàbè beèh soób, ye b̀ nùàr a, té làmpɔ́ṅ mgbè Ròm gwòm; ye nyí né cu *Kristò, wa nyí né mgbè mé feh nyí sé wa.» ³ Pilátò bie njií ndo, ye Yeésò a: «Mgbè b̀ Juf né wò wa?» Yeésò ye bú a: «Wò dé sà tueé né kɔ́.»

⁴ Pilátò ye b̀ *ngàṅ sèmè dé kokoò b̀ b̀ nùàr a: «Mè bèh saáb nùà hèn ḡéné ḡgwéh.» ⁵ B̀ nùàr né mene dé sà ḡgweé, b́ né lom teèn tètég ḡeí seér, ye Pilátò a: «À né yeé b̀ nùàr te tàbè beèh dɔ́ṅ soób; à lé b́ feh ducòm naà ké Galilê, à ndeé ká te tàbè Judê, à feh cu bú ménâ. Hèn, à mé njéh waà baá kán.»

Yeésò ké toò *Heròde

⁶ Pilátò yeé ḡgweé aá mân, à bie cu bú ndo, ye bú a: «Nùà hèn né nùà Galilê wa?» ⁷ À yeé ḡgweé aá ye Yeésò yuoó naà lè tàbè mgbè Heròde mân, ye b́ wèh ní bú ké toò Heròde ma. B́ weh njií bú ndo. Sà, Heròde né loú sà ké Jerusalem. ⁸ À lé naà ḡgóg Yeésò ḡgweé, à né yeé ceér fɔ́n, dàb baá teèn, ye te nyí ḡene ḡgweé bú, nyí ḡene ḡgweé fém seèn cén déi ndo. À yeé ḡene aá bú ménâ, yo taré bú ndo. ⁹ À ducòm baá-re Yeésò b̀ njèh ḡgún bieé beleè. Ndɔ́ḡ, Yeésò bú sònò kòmò ḡgwéh.

¹⁰ Sà b̀ ngàṅ sèmè dé kokoò mé b̀ *njií-sòú né gi doó, b́ né lom Yeésò nyeén yoòr cɔ́ré su. ¹¹ Heròde b́ b̀ sɔ́jì seèn né bú yoòr mé séb kem sue ndo, b́ né bú seb, b́ su kwaá bú còḡò nyàḡàm déi yoòr, b́ weh cu cu mé bú ké yoòr Pilátò. ¹² Sà né loú mé Heròde b̀ Pilátò lé naà mé sònò cèn den cuú. Lòu sam, kèrrè lé naà lètenè bɔ́n teèn.

Bèh ju felè Yeésò tenâ

(Matíò 27:15-26; Mârk 15:6-15; Jāṅ 18:39-19:16)

¹³ Yeésò yeé baá cu ké toò Pilátò, Pilátò yilá bilí gi b̀ *ngàṅ sèmè dé kokoò b̀ b̀ kokoò b̀ dé lɔ́ mé b̀ nùàr mene, ¹⁴ ye bú a: «Bí la weh waà naà mé nùà hèn, ye mè a, à né yeé b̀ nùàr soób sé wa! Hèn, mè bú njèh dɔ́ṅ bie den né toò biì. Mè faá bí tueé nè nɔ́ ḡéné ḡgwéh. Beè mò nùà hèn bèh njèh kó ḡgwéh. ¹⁵ Ké beè Heròde né cu ka mân ndo; à bú ká jomo yoòr beèh haá njií cuú né dé cī. Mè tueé bí, nùà hèn te njií mé bú wula

nde né bú teèn sá b yílá ngwéh gùm dɔ́ŋ. ¹⁶ Mɔ né mân, mè bɔ́ nde né, b́ lobo cegé bú lòu, mè yi njií cu bú.»

[¹⁷ Sâ lé tòu b̀ *Júf, mɔ *Páskà waà baá dɔ́ŋ, ko Pilátò sɔm keéh nùà gwà cibì déi, à yi njií bú toò b̀ nùà.] ¹⁸ Yeé baá mân, b̀ nùà tueé keéŋ njií ké ter dɔ́ŋ ye bú a: «B́ wúlá sér nùà hèn, wò yi njií béh Barabàs.» ¹⁹ Sâ, cu déi Barabàs hèllè lé naâ b̀ nùà soób; bè m̀ lé naâ lɔ́ dɔ́ŋ die. B́ lé naâ bú gwà cibì teèn sie yíí, bilí cu bú mé ju wúlá-nùà mene ndɔ́.

²⁰ B̀ nùà yeé baá tueé ye Pilátò a, yi ní Barabàs mân, Pilátò tueé njií cu mé b́, sâ ye te nyí yi njií Yeésò. ²¹ B̀ nùà ko lom né ké ter lɔ́ŋ njií, ye bú a: «Fágá wúlá lòm bú fagà! Fágá wúlá lòm bú fagà!» ²² Pilátò den cuú dé mbelèm tagâr, ye bú a: «À veên bɔ́ naâ kei wa? Mè dé mò veên mé b́ nde né bú teèn wulá yoòr seèn kwà nyí ngwéh. Mè bɔ́ nde né b́ lobo cegé bú lòu, mè yi njií bú.»

²³ B́ yeé nde ngweé cu ménâ, b́ lɔ́ŋ ñeí njií ye baá-re ké ter mé terre b, ye bú a: «Fágá wúlá ní lòm bú dé fagá.» Hueh bɔ́n yieé ndɔ́. ²⁴ Pilátò ye bú a: nyí gwaán aá te sòn bɔ́n ma. ²⁵ À yi njií seér b́ nùà veên doò. Sâ nùà hèllè lé b̀ nùà soób naâ kɔ́, bè m̀ lé dieé naâ mé bú, b́ lé naâ bú gwà cibì teèn sie yíí, bilí cu bú mé ju wúlá nùà mene ndɔ́. Pilátò yeé yi njií seér aá bú ménâ, à haá seér b́ Yeésò ndɔ́, ye b́ ndé b́ bá-re mé bú faá b́ gwaán né sâ nɔ́.

Bèh Yeésò fagá

(Matíò 27:32-44; Màrk 15:21-32; Jân 19:17-27)

²⁶ B́ yeé baá mé Yeésò weh ndeé, b́ b̀ nùà Sirèn déi kwaré, yilí seèn né Simɔŋ. Sâ à naâ ñueh. B́ sie ba haá bú tou mé b́ nde né Yeésò teèn fagá doò, à jɔ́ŋ bele Yeésò mé ñjéh jomo. ²⁷ B̀ nùà kókoó mbaá né b́ jomo kem bele ndɔ́. B̀ véh né felè Yeésò yueé ñaán. ²⁸ Yeésò bele seér ndɔ́, ke njií b̀ véh doò, ye bú a: «Véh Jerusalem b̀, bí té dé mò yúé; bí yúé sér dé bìi mé dé b̀ ñuna bìi. ²⁹ Lòu mé ndeè jueè né jueè, b́ tueé nde né ye: Njua b̀ ñgiín b̀ wa! Njua b̀ véh mé huaán ñar ngwéh wa! Njua mé mbán ñgiín ndɔ́ wa! ³⁰ †Sâ né lòu mé b̀ nùà tueé nde né teèn, ye b̀ tòr a: Ndê ñem sùè kó béh yoòr; ye b̀ tòr déi a: Ndê sùrì kéh béh dòu ndɔ́.» ³¹ À den cuú, ye bú a: «Mɔ we né yoòr tou ñgie mân, sâ mɔ né yoòr jaâr nɔ́ wa?»

³² B́ weh sie b̀ vevenê b̀ déi beè fà ndɔ́, te b́ nde faga njií b́ ké kwarè Yeésò. ³³ Wa beré déi, b́ bèh sâ yilá né: Gebá feèh. B́ faga njií Yeésò ter; b́ faga njií b̀ vevenê b̀ hèllè ter ménâ ndɔ́, nùà kàn mé tou seèn, déi te be gaâ Yeésò, déi te be ñgoù seèn. ³⁴ ††Yeésò deèn ndɔ́, ye Tele a: «Tele mò, kúlú ní veên b̀ nùà hèn doó. Njií mé b́ né bɔ́, b́ kó ngwéh.» Jomo sâ b̀ s̀ji vu geé weh b̀ còŋ seèn mé bèi lètenè bɔ́n.

³⁵ †B̀ nùà kókoó mbaá né bú bilí ke den. B̀ kokoó b̀ lo sâ né bú gbêg haá, bú ye: «À ko cegé né b̀ nùà yili sɔ́m; mɔ à né ka Nùà Còŋ mé Càn balé njií naâ kɔ́ sâ, bú a: jòŋ yili yuo ke mé be seèn ye.» ³⁶ ††B̀ s̀ji né bú teèn ménâ selé yíí ndɔ́, b́ ñjebá nde yí ka seèn, b́ tiím haá njií bú mbè déi tanésé mân, ³⁷ b́ ye bú a: «Jòŋ yili yuo ke mé be yeè, mɔ wò né ka Mgbè b̀ Jùf sâ b̀n.» ³⁸ B́ nyagá faga kwaá ñjeré déi ké ter felè seèn ye: «Nùà hèn né Mgbè b̀ Jùf.»

³⁹ Nùà cén déi lètenè b̀ vevenê b̀ yí ter doò kuú ka dé seèn mé gbêg sònò ménâ ndɔ́, ye Yeésò a: «Wò ye *Nùà Còŋ né nyí sé wa? Yilí yùò-re yili, wò yili sɔm keéh béh teèn.» ⁴⁰ Mbeí deèn kèb déi, nde njií bú ndɔ́, ye bú a: «Wò né taré lè gèr-e ménâ, wò Càn dùlâ ngwéh wee? ⁴¹ Dé beèh béll, yila né teèn, béh naâ veên bɔ́, béh gèr ñene né sòn sâ. Dé nùà hèn ménâ sam, à ñjeré déi b́ ná ngwêh.» ⁴² Jomo sâ, à tueé njií mé Yeésò ndɔ́, ye bú a: «Yeésò, mɔ wò ndeè waà baá bèh mgbè ceèr, wò mùnò kéh yeè mè teèn.» ⁴³ Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, lan lan béll ñaá wa nde né ké mbar Càn kɔ́.»

Cio Yeésò

(Matíò 27:45-56; Màrk 15:33-41; Jân 19:28-30)

⁴⁴ ††Lou yeé dilí baá, lou cib cu. Cibí yili laré cu ká doó dɔ́ŋ, yili sɔ́ gùm yòŋ lòu tagâr. Yeé baá mé lou lòŋ tagár, còŋ gwà Càn dé koò keér geé lèb̀lé. Còŋ sâ lé naâ kòŋ mé cíí leér yeé mò gwà Càn. ⁴⁶ †††Yeésò lɔ́ŋ njií ké ter ndɔ́, ye: «Tele mò, mè yòŋ mò kwaá lo aá beè yeè.» À yeé tueé aá ménâ, à kuú yuo ndɔ́.

⁴⁷ Sâ kwaá-taâb b̀ Ròm b̀ déi lé naâ doó. À yeé ñene aá ménâ, à seèn Càn, ye: «Mé gècèn mene, nùà hèn kuú né mé sòn fuú.»

⁴⁸ B̀ b́ mé lé kem ndeè naâ b̀ njií hèn ke weh dɔ́ŋ lé naá gií ñené. Yeé gi aá, b́ jomo vuaga cu cu mé kú. ⁴⁹ †††B̀ mbeí Yeésò né dé bɔ́n ké bèh ndòŋ-ndòŋ ñjebá ke den. B̀ véh mé lé yuoó naâ Galilé, b́ né jomo Yeésò bele doò, b́ b́ lé naâ kɔ́.

Bèh Yeésò furù

(Matíò 27:57-61; Màrk 15:42-47; Jân 19:38-42)

⁵⁰ Nuaré déi lé naâ teèn, yilí seèn né Josêf, né nùà Ari-matê, lɔ́ déi lè tàbè b̀ *Júf mân. Nùà sâ né yeé nùà gècèn, nùà húm-temê ndɔ́. Né nùà koò déi te *mbàgà juú. ⁵¹ Njií mé b̀ déi lé taán naâ felè Yeésò dɔ́ŋ, à lé be teèn yí ná ngwêh. À dé seèn njolo ke lom né mé *Lò Càn.

⁵² Yeé baá ménâ, à nde ké yoòr *Pilátò komó Yeésò dua. Pilátò yeé gwaán aá, ⁵³ à nde mvualé weh, à vuob nyegé mé còŋ nyóŋr. Sâ sâ déi feésé mân lé naâ doó, b́ kwe né lè gbàŋ kweèh mân, b́ lé nées nuaré déi teèn furù ngwéeh ye. B́ nde teèn jɔ́ŋ yíí lɔ́ŋ baá-re

† 23:30 Os. 10:8; Vuú 6:16 †† 23:34 Ps. 22:18

‡ 23:35 Ps. 22:7 †† 23:36 Ps. 69:21 †† 23:45 Ex. 26:31-33
††† 23:46 Ps. 31:5 ††† 23:49 Lûk 8:2-3

Yeésò. ⁵⁴ Lé naâ loù nàñ † cieé koô bô Jûf mân. Sâ cieé koô hêllè nde aá liyili sâ duzó̄m ndo.

⁵⁵ Bô véh Galilê mé lé naâ jomo Yeésò doô yeé ñene aá ménâ, bô yuo bele Josêf, bô ñene sà, bô ñene gèh dé mé bô né komó Yeésò teèn yíí njií ndo. ⁵⁶ †Bô cu cuù, bô ne kwaá gi bô kómó wá-yoòr mé kómó múmû, te bô nde komó Yeésò mé ñjéh waá. Yeé baá mé cieé koô sâ, bô jolo sáw mé cieé koô faá *sóú tueé nê no.

Lè cio komo yuoò

(Matiô 28:1-10; Mârk 16:1-8; Jân 20:1-10)

24 Yeé baá loù sóndè toò cieé, bô véh doô komo nde ké te sàa, mé bô kómó múmû doô beè. ² Bô wa ké teèn, taá baá ké jomo komo den, sà baá loñ. ³ Bô yila nde gè dòù, bô komó Fehtoò beèh Yeésò teèn kwà cú.

⁴ Bô yeé baá-re munó den mân, bô ke, bô nuaré déi fà kar yuo kelà baá yí toò bòn mé cògò wuwulê mân yoòr. ⁵ Veéh bôw bô ñjéh, bô sulí njií njolo doó. Bô nùà fà doô ye bô a: «Bí nùà làn ká lètenè bô komó fón né dé kei wa? ⁶ †À doó hên sam cuú; à baá cu mé njolo. Bí múnò kò cú dé mé à lé tueé naâ bí ké Galilê doô; ⁷ à lé ye: kò bô *Huaán Nùàr go haá njií mé bô vevenê bô, te bô faga wula bú. Mò baá cieé tagár, à komo yuo cu lè cio.»

⁸ Bô munó ko cu baá-re dé mé Yeésò lé naâ bô tueé sâ. ⁹ Bô fón gò, bô nde bô mbòñ dé yulà cùb cên mé bô nuaré déi ménâ tueé bele ndo. ¹⁰ Lé naâ Marí Magdalá, mé Jâne, bô Marí mei Jâk mé bô véh déi. ¹¹ Bô yeé baá bô mbòñ tebê ménâ tueé, bô mbòñ doô ke njií faá né ngòr kùlù no, bô temé teèn kwá njií ngwéh.

¹² Piêr komo wuo dé seèn ter, à dula nde ké te sàa; à wa, à gimé ke njií gè dòù, à ñene le mé bô cògò mé lé naâ yoòr komó doô. À cu cu ké lo; bô njií sâ dónj geí lo lom bú mbaá.

Lè ceér Emayûs

(Mârk 16:12-13)

¹³ Ka loù cên sâ, bô mbòñ fà déi baá lè loú déi ndeé; yilí loú sâ né Emayûs, à né kwarè Jerusalem, ñjéh kílómétà yulà cùb cén mân. ¹⁴ Bô né felè bô njií mé lé naâ kelá dónj tueé den. ¹⁵ Bô né ka tueé ndeé, bô né teèn saán yíí ndo. Wa beré déi, Yeésò yila kwa bô, bô bô né bècénè gò ndeé. ¹⁶ Ñjéh cén, bô bú ñéné kó cú, njeré déi lé naâ bô yíín.

¹⁷ Yeésò bie njií bô ndo, ye bô a: «Bí ceceér saán gò né kei wa?» Bô njobá ke mierré njií gi bú fà dónj. ¹⁸ Yilí déi lé naâ Kelopâs, à tueé njií mé Yeésò, ye bô a: «Wò né gèh nùà Jerusalem dé heè, mé à dé seèn kèkènè njií mé lé kelà naâ cieé fà hên kó ngwéh wa?» ¹⁹ Ye bô a: «Lé naâ caá gèh dé heè wa?»

† Né cieé mé kwéh né cieé koô. †† 23:56 Ex. 20:10; Deut. 5:14 ‡ 24:6-7 Mat. 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mk. 8:31; 9:31; 10:33-34; Lûk 9:22; 18:31-33

Bô ye bú a: «Béh jue né bô njií mé lé kwaá naâ Yeésò nùà Najarêt doô. À lé naâ *sòn-Càn; à lé naâ mé terreb te seè teèn, te ngòr-e ménâ ndo. À lé naâ nùà tarè beè Càn, mé beè bô nùà mene. ²⁰ Bô *ngàn sèmè dé kokoò mé bô kokoò bô beèh lé naâ bôw te bô tena ju felè seèn, bô faga njií bú ter te toú, à kuú. ²¹ Sâ béh lé baá gi ndèm kwaá, ye à bô huaán *Iserálà yili sòm nde aá kó. Sâ kè cú-re, bô ñjéh sâ dónj bôw baá lan baá cieé tagár. ²² Mé ñjéh mene, né béh mbaá híim yóç: bô véh déi lètenè beèh naâ lan komo yuo, bô nde ké te sàa, ²³ bô wa, bô komó seèn ké teèn kwà cú. Bô cu cuù, bô ye béh a: bô cili Càn déi naâ toò bòn ñéné yuo kelá, ye bô a: à baá cu làn ma. ²⁴ Bô mbeí beèh déi nde cu ké te sàa ménâ ndo, bô wa, dónj né gi ka faá bô véh doô la naâ béh tueé no, bô bú dé seèn kwà cú.»

²⁵ Te Yeésò deèn baá-re ndo, ye bô a: «Bí mé feh felè sam. Bô njií mé bô sòn-Càn bô lé tueé belé naâ dónj, bí ngweé fañ njií den né lòù, ²⁶ wanónj lé túé ná ngwéh ye kò *Nùà Còñ ñene gèr mân, te jomo sâ à lie ye wa?» ²⁷ À yeé tueé gi aá ménâ, à se nyegé gi bô bô njií mé bô lé naâ felè seèn nyagá kwaá dónj. À duzó̄m weèh ké jomo lè mvù Músi, à nde yuo kela mé ñjéh lè mvù bô sòn-Càn bô dónj.

²⁸ Bô yeé nde aá lo waá, Yeésò bôw faá à nde né dé seèn kelá sa no. ²⁹ Bô sie lo bú mé sòn ye bú a: «Lou yila baá, cibí nde aá yilí; kwá béh bí cer le.» Bô bô yila nde gwò ndo. ³⁰ Bô yeé kan aá yáb, à weh breèd, à vra Càn teèn, à kolé haá njií bô. ³¹ Njolo ñagá bô, bô ñene kò cu bú. À nyue leér yuo toò bòn doó sâ ndo. ³² Déi ye mbeí a: «Jògò mé à la naâ ké ceér dueè tueé, à né béh ngòr Càn se komo, ngweéh la naâ béh te temé njerré yilá wa?»

³³ Bô cu ka ter komo wuoò, bô cu cu ké Jerusalem, bô wa, sâ bô mbòñ yulà cùb cén doô bô bô mbeí déi né kó. ³⁴ Bô né sònò tueé den ye: «Fehtoò beèh komo yuo aá bòn. Simòñ naâ bú ñéné.» ³⁵ Bô fà bô doô tueé yíí cu bô teèn ndo, bô tueé bô gèh dé mé la naâ ké ceér dueè kelá; bô tueé cu bô gèh dé mé à la naâ breèd kolé, mé bô ñene kò bú mé ñjéh ndo.

Toò bô mbòñ ñéné yuo kelá

(Matiô 28:16-20; Mârk 16:14-18; Jân 20:19-23; Seé b. 1:6-8)

³⁶ Bô née sònò mân tueé den, sâ Yeésò mé feh seèn baá cu lètenè bòn ndo, à bie njií bô, ye bô a: «Dólè a, dèn mé bí.» ³⁷ Veéh sie bô, hèhèm sie bô ndo. Bô ye merré déi né càn tándulu. ³⁸ Yeésò ye bô a: «Feh ñellé né bí ter mé ñgei wa? Bí lè bií saán den né kei ndo wa? ³⁹ Bí jògò kè njií ke bô be mé gule mò kán ye, né ka mè! Bí jògò kema ke ke ye; tándulu né yeé mé kuú bô njoba yoòr faá ká yoòr mò hên wa?» ⁴⁰ À né sònò ménâ tueé, à né bô be mé gule feh keéh bele ndo.

⁴¹ Bô yeé ñene aá ménâ, vóç-temé híim yóç bô dé tueé, híim yóç bô dé temé teèn kwaá njií ndo. À deèn

baá-re ye b́ a: «B́ né mé njèh yâb teèn wa?» ⁴² B́ weh haá b́ ten ngò keê. ⁴³ À yieé njolò b́n ndɔ.

⁴⁴ Jomo sâ, ye b́ a: «Hên baá njií mé mè lé naâ bí tueé sâ, lé naâ sâ béh bí née kɔ́ ye. Mè lé ye bí a: b́ njií mé b́ lé naá gîl felè mò nyagá kwaá dɔ́ng nde gi né ménâ b́ ma. Né mene lè *sóú Músi, né mene lè mvù b́ sòn-Càṅ b́, né mene lè mvù benê *Davîd dɔ́ng, mè lé ye bí a, kɔ́ b́ gi ménâ. Hên baá cí.»

⁴⁵ À ndoón † cu b́ feh ndɔ, te b́ nde ye b́ njií mé b́ nyagá né sâ ngweé komo, ⁴⁶ ye b́ a: «Hên baá dé mé b́ lé naâ nyagá kwaá, ye: *Nùà Còṅ nde né gèr ṅené; wa lè cieé tagâr, à nde cu né lè cio komo yuo. ⁴⁷ Wa nùàr nde né mé yilí seèn lò nùàr dɔ́ng se ndeé, ye b́ nùàr a: B́ kwéh sér temé biì, te Càṅ kulu sɔm bí veèn

† À komo lɔ́g b́ feh.

yoòr. Wa j̀g̀g̀ duɔ́m nde née ká Jerusalem ye ma.

⁴⁸ Sòn mò ké teèn né bí. ⁴⁹ ††Terreb mé Tele mò lé naâ tueé kwaá sâ, mè ndeé né bí temá njií. B́ j̀g̀g̀ bilí dèn ká lɔ ye, kɔ́ bí ndeé kwa baá terreb mé suagaà nde né ké te vulúu sâ, sâ ye.»

Ké te vulúu ṅaá ndeê

(Mârk 16:19-20; Seé b. 1:9-11)

⁵⁰ †Jomo sâ, Yeésò weh nde mé b́ ké jomo lɔ́, lé naâ kèb Betanî. Wa ké teèn, à sɔm njií be ter, à kulu b́. ⁵¹ À né b́ kulú, à né ké te vulúu nyueé ṅaá ndeé. ⁵² Sâ b́ né doó cemmé den, b́ né bú keí. Jomo sâ b́ cu cu ké Jerusalem mé vɔ́g-temé mene. ⁵³ Cu dɔ́ng b́ né ké *gwà Càṅ koô bilí ndeé, b́ né Càṅ teèn seèn den.

†† 24:49 Seé b. 1:4 ‡ 24:50-51 Seé b. 1:9-11

Jân

Ngòr ña Nùàr, ñagá yuo kelà bèsonè

1 Càn lo ndeè wón si, sâ Ngòr baá gi teèn; Ngòr bô Càn lo naâ kó, Ngòr lo naâ Càn nùà ñhè. ² Sâ tueé né ye Càn bô Ngòr lo naâ ké bèh duóm kó. ³ Càn lo ñhè dón si gi naâ mé Ngòr; ñjii mé lo dieé naâ mbaá, mé Ngòr kó si ñgwéh, lo teèn ná ñgwéh. ⁴ Te njolo Ngòr lo naâ yò. Ñagá lètenè bô nùàr lo naâ yò sâ. ⁵ Ñagá doô né te cibi baá den, mé ñjéh mene cibi bú nyímé kòmò ñgwéh.

⁶ Yeé baá ménâ, Càn tema ñjii sòn seèn déi ká teèn, yilí seèn lé naâ Jân, ⁷ te à ndeè bô nùàr Ñagá sâ se, bú kwaá ñjii ye temé teèn. ⁸ À lé Ñagá sâ kó ná ñgwéh, à lé tueé ñagá loóm naâ felè seèn lòu.

⁹ Ngòr sâ lo naâ jéjég Ñagá kó, à lé ká te wón ndeè naâ felè bô nùàr dón baá ñagá. ¹⁰ À lé naâ ká lè wón; Càn lo wón dón si gi naâ mé bú. Mé ñjéh mene wón bú ñéné kó ñgwéh. ¹¹ À waà mene ká te tàbè seèn yoòr bô dé seèn, mé ñjéh mene bô dé seèn hèllè berón seér cu bú lòu. ¹² Bô cécéne bô lé bú gwaán cegé naâ kó, bú kwaá ñjii temé yoòr seèn. À lé naâ bô sâ bô terreb haá, te bú ña dé bòn bô ñuna Càn. ¹³ Bô bô ñuna Càn faá huaán mé bô nùàr ñaár yeé lòu sam. Dé bòn, Càn nùà ñhè haá né bú yò kó, dèn ñgwéh bô nùàr.

¹⁴ Ngòr doô lé naâ nùàr ñaá, à den ká lètenè beèh lélán húm-temé mé lélán gécèn nd. Béh lé naá gi *sùsum seèn ñené; né sùsum mé gòndò Ñuna Càn lé kwaá naâ beè Tele seèn. ¹⁵ Jân yeé ñene aá bú ménâ, à tueé ñjii bèsonè, ye bô nùàr a: «Hèn baá nuaá mé mè lé naâ bí tueé sâ! Mè lé ye bí a: nuaré déi baá jomo mò ndeè, kela né bú mé mè, toò jògò lo naâ bú mé mè nd.»

¹⁶ Béh né gi mé gà te ñgúlú seène, à béh kulu ñjii den né te mbeí mbaá. ¹⁷ Dé *sòu, Càn lé béh sòu taga keéh naâ sònò Músi. Yeésò *Kristò yeé waà baá, béh nde ye mé fùgò beè seèn kuú, béh ñgwéé ye gécèn sònò seèn nd; ¹⁸ wanón nuaá mé lé naâ Càn njolò ñené sam, gi cegé né gòndò Ñuna seèn. À kèkènè Càn ñené sòm keéh né kó. Càn né bú; ké kwarè Teleè den yeé bú.

Ngòr sònò Jân Bàptis

(Matíó 3:1-12; Màrk 1:1-8; Lùk 3:1-18)

¹⁹ Hèn né ñjii mé Jân lé tueé naâ toò bô kokoò bô. Cieé déi bô *Jûf dé ké Jerusalem tema ñjii bô *ngàn sèmè mé bô *Leví bô ké yoòr seèn, te bú nde bie ke ye bú a: «Né wò nei wa?» ²⁰ Jân cà m ñgwéh nd, à tueé ñjii bú bèsonè ye bú a: «Mè *Nùà Càn sam.» ²¹ †Bó ye bú a: «Á sâ, wò né nei wa? Wò né *Elí wa?» Jân ye bú a: «Mè bú sam nd.» Bó ye bú a: «Wò né *sòn-Càn mé béh né kela den doô wa?» Jân ye bú a: «Sam.» ²² «Á sâ, wò né nei, te béh nde bò mé temà naâ béh tueé, wanón wò ye naàn?» ²³ Jân ye bú a: «Mè né hueh nu-aá mé né ké ya dueé ñgulí den, ye: Bí tó dili nyégé ceér Nùà Dueè tó, bí tó dili nyégé bagasé! Esáya sòn-Càn lé naâ mân tueé nd.»

²⁴ Sâ lètenè bò mé lé ndeè naâ ké yoòr Jân doô bô *Farisièn lé naâ teèn nd, ²⁵ bú ye Jân a: «Á, m wò Nùà Càn sam, wò Elí sam, wò sòn-Càn sam nd, sâ wò bô nùàr nòmò Càn kou né dé kei wa?» ²⁶ Jân ye bú a: «Mè bú dé mò kou lom né lélán nòmò. Nuaré déi né lètenè bi teèn, bí bú kó ñgwéh, ²⁷ à baá jomo mò ndeè. Mè tueé bí, né mene yuii débágâ seèn, mè wúlú ñgwéh nuaá mé nde né yuii débágâ seèn se.»

²⁸ Bô ñjii hèn dón lé kó deén naâ ké Betanî, sòn nòmò Jurdèn kèb yágà, bèh mé Jân lé kou deén naâ bô nùàr teèn doô.

Yeésò *Mbieè Sèmè mé yuoó naâ beè Càn

²⁹ Cieé ñaga Jân yeé ke, Yeésò baá ká yoòr seèn ndeè, à deén nd ye: «Kè Mbieè Sèmè mé yuoó naâ beè Càn hèn nd, à ndeè veèn bô nùàr ká lè *wón ñaá weh. ³⁰ Hèn baá nuaá mé mè lé naâ bí tueé sâ, mè lé ye bí a: nuaré déi baá jomo mò ndeè, kela né bú mé mè, toò jògò lo naâ bú mé mè nd. ³¹ Mè lé kèkènè nùà sâ kó ná ñgwéh; mé ñjéh mene mè jéjég ndeè naâ bú mé dà m bô *Iserála bô feh keéh; mè bô nùàr nòmò hèn kou den né dé cí.»

³²⁻³³ Jân den cuè ye bú a: «Mè lé kaà nùà sâ ñéné kó ná ñgwéh. Càn nuaá mé lé ye mè a: ndé bô nùàr nòmò kou, lé tueé naâ mè kó, ye mè a: Wò nde né Cúcuí Ñagá ñené, à suaga ndeè né ter, à ñjebá den felè nuaré déi; sâ né nuaá mé nde né bô nùàr mé Cúcuí Ñagá kou sâ. Jomo sâ mè ñene Cúcuí Càn sâ nd, à né

† 1:6 Mat. 3:1; Mk. 1:4; Lùk 3:1-2

†† 1:21 Deut. 18:15, 18; Mal. 4:5 † 1:23 Es. 40:3

ké ter faá vɔɔɔb nɔ suagâ, né felè seèn njebá den.

³⁴ Mè yeé ñene aá bú ménâ, mè tueé njíi bè̀sɔ̀nè, ye b̀ ǹà̀r a: hèn né Njunà Cànɔ.»

B̀ mb̀ǹh̀ Yeésò dé toò j̀g̀g̀

³⁵ Cieé ñaga cu, Jâh wa cu ké teèn, à né mé b̀ mb̀ǹh̀ fà jomo njebá den. ³⁶ À yeé ke, Yeésò baá kelá sa, ye: «Kè *Mbieè Sèmè mé yuoó naâ beè Cànɔ sâ nɔ!» ³⁷ B̀ mb̀ǹh̀ mé lé naâ jomo seèn doò yeé ñgweé aá m̀ǹ, b̀ yuo bele gi Yeésò fà d̀ɔ̀ǹ. ³⁸ Yeésò bele seér ndɔ, à ñene njíi b̀ jomo seèn, ye b̀ a: «Bí f̀ɔ̀ǹ yeé kei wa?» B̀ ye b̀ a: «Wò den yeé he wa, Rábì?» (Rábì tueé né ye: Njí f̀h̀-ñjèh.) ³⁹ Ye b̀ a: «Bí ndè, bí nde né ñene.» B̀ f̀ɔ̀ǹ gò ndɔ, sâ baá ñjèh lou l̀ǹh̀ nèa liyilí m̀ǹ, b̀ wa, b̀ ñene bèh sâ, b̀ b̀ s̀ɔ̀ weéh baá-re ké doó sâ.

⁴⁰ B̀ fà b̀ mé lé ñgweé naâ ñgòr sònò Jâh, mé b̀ yuo bele Yeésò doò, cèn déi lé naâ André òm Sim̀ǹh̀ Pièr. ⁴¹ B̀ yeé yuo baá ké sâ, André nde kwa l̀g̀g̀ bei seèn Sim̀ǹh̀, ye b̀ a: «Béh kwa baá *Ǹà̀ C̀ǹ.» (Sâ tueé né ye *Kristò). ⁴² À weh njíi bú ké yoòr Yeésò. Yeésò yeé ñene aá bú, ye b̀ a: «Wò né Sim̀ǹh̀, ñunà Jâh; wò nde cu né yilí Séfà ñguú.» Yilí sâ tueé né ye: Taá.

Yeésò b̀ Filíp mé Natanaèl

⁴³ Cieé yeé ñaga cu aá, Yeésò kaga gò te tàbè Galilé. B̀ Filíp kwaré. Yeésò ye b̀ a: «Bèlè mè.» ⁴⁴ Filíp lé naâ ǹà̀ Becaída, b̀ b̀ André mé Pièr né mé l̀ɔ̀ cèn. ⁴⁵ Jomo sâ Filíp b̀ Natanaèl nde kwaré ndɔ, Filíp ye b̀ a: «Nuaá mé Músi b̀ b̀ *s̀ǹ-Canɔ b̀ lé naâ felè seèn te mvù Canɔ nyagá kwaá doò, béh ñene aá bú. Né Yeésò ñunà Josèf, ǹà̀ Najarèt.» ⁴⁶ Natanaèl deèn ndɔ, ye b̀ a: «Wò ye ñjèh bagaà déi ndeé né ké Najarèt yuoó wa?» Filíp ye b̀ a: «Ndè, kè kú yeè!»

⁴⁷ Yeésò yeé ke, Natanaèl baá ká yoòr seèn ndeé, à tueé weh ñjeré déi felè seèn teèn ye: «Hèn baá ye ǹà̀ *Iserála dé gècèn sâ, à dé seèn mé nyeén yoòr sam.»

⁴⁸ Natanaèl ye b̀ a: «Wò mè ñene k̀ɔ̀ naâ mé ñgei wa?» Yeésò ye b̀ a: «Mè la naâ wò ké ka toú † ñene njíi, te Filíp nde ye wò yilá.» ⁴⁹ Yeé baá ménâ, Natanaèl ye b̀ a: «Njí f̀h̀-ñjèh, wò né Njunà Cànɔ, Ǹà̀ Dueè b̀ Iserála b̀ né wò!» ⁵⁰ Yeésò ye b̀ a: «Mè yeé baá wò tueé ye wò a: mè naâ wò ké ka toú ñene njíi, wò gwaán né dé c̀ wa? Wò nde cu né b̀ ñjèh dé bebagaà m̀ǹ ñene ỳg̀g̀ kééh.»

⁵¹ †† À den cuú ye: «Mè né tueé ye bí a, vulú nde né gulu l̀g̀g̀, bí ñene b̀ c̀l̀ Canɔ, b̀ né ké ter ñaá, b̀ né ká doó felè *Huaán Ǹà̀r suagâ.»

K̀rm̀ f̀ kè Kána

2 Jomo sâ kela cieé fà mé tagár, k̀rm̀ f̀ feí ké Galilé te l̀ɔ̀ Kána. Mè Yeésò lé naâ teèn ndeé, ² b̀

† B̀ toú sâ yilá né "figuier". †† 1:51 Gen. 28:12

lé naâ Yeésò b̀ b̀ mb̀ǹh̀ seèn ké teèn yilá njíi ndɔ.

³ Nde nde mbè gi. Mbè yeé gi aá, mèi Yeésò ye Yeésò a: «B̀ mé mbè teèn sam cuú.» ⁴ Yeésò den seér cuú, ye b̀ a: «Ma, wò mè tueé nde aá k̀ɔ̀ te mè b̀ɔ̀ ye wa? Cu mò née wá ñgweéh ye.» ⁵ Yeé baá ménâ, mèi ye b̀ seé b̀ a: «Bí b̀ gí faá à tueé nde né bí nɔ.»

⁶ Sâ b̀ ñguú déi lé naâ doó sâ ténjén, né ñguú mé b̀ kwe né taá, b̀ *Júf toò Canɔ vua tena yeé teèn. B̀ ñguú sâ né yilá: b̀ déi né b̀ɔ̀g̀ nèa, b̀ déi b̀ɔ̀g̀ t̀ǹ mé ténjén. ⁷ Yeésò tueé njíi mé b̀ seé b̀, ye b̀ a: «Bí túé kwá bèlè nòmò lè b̀ ñguú hèn dedeí.» B̀ yeé tue yuú gi aá, ⁸ à deèn baá-re ye b̀ a: «Kènè bí síó wèh nòmò sâ kèb déi, bí haá njíi mé ǹà̀ koò.» B̀ sio haá njíi bú ndɔ. ⁹ Ǹà̀ koò doò yeé naga ke, à ñgweé nòmò doò baá seér mbè, à bèh mé yuoó naâ teèn kó s̀m̀ ñgweéh; sâ b̀ seé b̀ mé la tueé naâ nòmò sâ né gi dé b̀ǹǹ k̀ɔ̀. Ǹà̀ koò doò yilá njíi s̀ì f̀ ǹdɔ, ¹⁰ à ye b̀ a: «B̀ mbè s̀m̀ l̀g̀g̀ yeé dé ñjèh; m̀ b̀ ǹà̀r fulu gi aá, b̀ s̀m̀ ye m̀b̀ièrrè. Wò nde leér seér dé yeé dé ñjèh, te wò s̀m̀ ye kènè mà!»

¹¹ Hèn né fém Yeésò dé toò j̀g̀g̀, à lé b̀ɔ̀ l̀g̀g̀ naâ ké Galilé te l̀ɔ̀ Kána, te terre seèn ñene yuo kelá teèn; b̀ mb̀ǹh̀ lé naá gi temé yoòr seèn kwaá njíi ndɔ.

¹² † Jomo sâ à yuo doó sâ, à nde Kapernaúm b̀ mèi mé b̀ òm mé b̀ mb̀ǹh̀ mene. Wa ké teèn, b̀ kókoó cèr màgà ñgweéh ndɔ.

Yeésò ké *gwà Canɔ koò

(Matíò 21:12-13; Màrk 11:15-17; Lùk 19:45-46)

¹³ † Sâ cieé koò b̀ *Júf mé b̀ yilá né *Páskà baá d̀d̀. Yeé nde aá feí, Yeésò nde ké Jerusalem ndɔ. ¹⁴ À wa ké gwà Canɔ koò, sâ b̀ toón b̀ né b̀ ǹà̀g̀ b̀ b̀ s̀ǹǹg̀ǹ mé vɔɔɔb go den. B̀ kwéh-kàgàl̀ǹ b̀ né ké te gbàgà kàgàl̀ǹ kweéh den ndɔ.

¹⁵ Yeésò yeé ñene aá ménâ, à weh yuií, à far bilí ñgágá, à lurú s̀m̀ kééh gi b̀ cie mé ñjèh; à né b̀ ǹà̀g̀ mé b̀ mbieè cie lurú s̀m̀ kééh; à né b̀ kàgàl̀ǹ mé gbàgà mene doó velá su njíi, ¹⁶ ye b̀ gò-vɔɔɔb b̀ a: «Bí yùò mé ñjèh doó sâ nɔǹ, bí té gwà Tele mò faá gwà toón bì nɔ kwá sér!»

¹⁷ † B̀ mb̀ǹh̀ seèn yeé ñene aá ménâ, b̀ munó ko cu ye baá-re dé mé né te mvù Canɔ nyagá den, ye: «Canɔ mò, temé mò né lom ké gwò yeé; m̀ mè munó njíi gwà yeé m̀ǹ, temé b̀ɔ̀g̀ gi mè lè.»

¹⁸ À yeé kwɔɔɔ s̀m̀ aá b̀ cie ménâ, b̀ Júf bie bú ndɔ, b̀ ye b̀ a: «Wò b̀ɔ̀ feh nde né béh gèh fém dé heè, mé béh nde né teèn ñene k̀ɔ̀ ye wò sé la naâ ménâ b̀ɔ̀ wa?» ¹⁹ †† Yeésò deèn ndɔ, ye b̀ a: «Bí túlú s̀ì njí gwà Canɔ koò hèn doó, mè bú ter komo s̀m̀ cu nde né te cieé tagáre.»

²⁰ B̀ Júf den cuú, ye b̀ a: «Gwà mé b̀ lé temà naâ seé teèn nyemà yulá nèa c̀b̀ǹ ténjén hèn, wò ye nyí

‡ 2:12 Mat. 4:13 †† 2:13 Ex. 12:1-27 †† 2:17 Ps. 69:9 ††† 2:19 Mat. 26:61; 27:40; Mk. 14:58; 15:29

nde né bú ter lè cieé tagáre komo sɔm cuú sé wa?»
²¹ Kàmbér gwà Càŋ koô mé Yeésò né bú tueé doô, à jue né gùm seèn nùà njèh. ²² Nde nde, à yeé komo yuo aá lè cio, b̀ mb̀n̄ seèn nde ye mân ngweé komo, ye à lé naá gii mân tueé. B̀ kwaá njií ye baá-re temé te mvù Càŋe, b̀ né te ngòr seèn kwaá njií ndo.

Temé nùà né gi njolò Yeésò

²³ Cu mé Yeésò lé naá ké Jerusalem te cu Páskà sà, b̀ nùà kókoó mbaá lé naá fém seèn ñené, b̀ kwaá njií lom temé yoòr seèn ngún mbaá ndo. ²⁴ Mé njéh mene, Yeésò njolo teèn kè ní ngwéh; l̀ò sam, à lé naá gii b̀ ñené kó nyegé, ²⁵ à lé túé ná ngwéh ye nuaré déi a, túé s̀ nyí njeré déi felè nuaré déi l̀ò; à lé naá gii temé nùà kàn ñené kó.

Yeésò b̀ Níkòdêm

3 Nùà *Farisièn déi lé naá teèn, yilí seèn né Níkòdêm, à né nùà koô l̀etenè b̀ *Jùf. ² Cieé déi, yeé baá cíbítènè mân, à nde ké yoòr Yeésò, ye bú a: «Njí fèh-njèh, béh kɔ baá ye Càŋ tema njií naá wò ká yoòr beèh kó, te wò feh nyegé béh, wanóŋ nuaré déi mé gèh terreb fém mé wò né b̀ hên sam, mɔ Càŋ mé bú sam ndo.» ³ Yeésò deèn ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, mɔ b̀ nùà dé feê ñar sér ngwéh, à *Lò Càŋ mé njolo ñéné ndé ngwéh.» ⁴ Níkòdêm deèn ndo, ye bú a: «Nuaá mé baá gi nùà koô, b̀ bú dé feê ñar seér cu nde né naàn wa? À nde cu né lè meí yilá komo, te b̀ ñar ferré cu bú ndo wa?»

⁵ Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, mɔ b̀ nùà dé feê, te nòmò mé Cúcuí ñar sér ngwéh, à te Lò Càŋe yilá ndé ngwéh. ⁶ Njií mé ñar né mé húm, né njèh húm; dé mé Cúcuí ñagâ ñar né kó né mé Cúcuí Càŋ ndo. ⁷ Bú a, té wò mbaá ndègè kú, ye mè la ye nyí a: kɔ b̀ nùà ñar sér cú dé feê. ⁸ Fu né mé feh seèn kobó, wò né gi bèmè ngweé; mé njéh mene wò bèh yuoô mé bèh nde seèn kó ngwéh. Beè nuaá mé nde né mé Cúcuí Càŋ kweéh seér, né yeé môn ndo.»

⁹ Yeé baá môn, Níkòdêm ye bú a: «Dé sà seèn ménâ b̀ nde né naàn wa?» ¹⁰ Yeésò ye bú a: «Wò gùm Nùà fèh-njèh dé koô déi l̀etenè b̀ *Iserála b̀ dɔŋ, wò b̀ njií hên ngwé kòmò ngwéh wa? ¹¹ Mè né tueé ye wò a, béh tueé né felè njií mé béh né kó, felè njií mé béh naá ñené ndo; mé njéh mene bí ngòr beèh gwàn ngwéh. ¹² Mè né mene felè b̀ njií mé né ká te tabe tueé, bí temé teèn kwá ní ngwéh, sà mɔ mè tueé mene bí b̀ dé ké te vulúu, bí nde né temé teèn kwaá njií wa? ¹³ Nuaré déi née ké te vulúu ñá ngúngwéeh ye; gi cegé né *Huaán Nùà mé lé suagà naá ké teèn!

¹⁴ †«Ngweéh ké ya dueè Músi lé naá l̀n̄ weh, à b̀ sàb mé njéh, à sɔm njií ter wa? B̀ nde né Huaán Nùà ter ménâ sɔm njií ndo, ¹⁵ te b̀ mé né temé yoòr seèn

† 3:14 Nomb. 21:9

kwaá njií dɔŋ, yili yuo gi mé ỳn̄ tètàgà. ¹⁶ Lò sam, Càŋ né lom *wóŋ mé temé cén mene gwaán, à lé gɔndɔŋ Njuna seèn tema njií naá dé c̀, te b̀ mé kwaá njií né temé yoòr seèn dɔŋ l̀er l̀é cú, te b̀ kwa seér ỳn̄ tètàgà. ¹⁷ Càŋ lé Njuna seèn ká te wóŋe témá ní ná ngwéh ye te à nde ju felè wóŋ tená. À lé bú tema njií naá, ye te à yili sɔm seér b̀ nùà l̀ò.

¹⁸ «Sà, nuaá mé né temé yoòr Njuna Càŋ kwaá njií, dé seèn ju diè ndé ngwéh; nuaá mé temé yoòr Njuna seèn kwá ní ngwéh, die gi aá ju kèn. Lò sam, à temé yoòr gɔndɔŋ Njuna Càŋ kwá ní ngwéh. ¹⁹ Mbòntí mbònti ju dieè né mân: ñagâ lé naá ká lè wóŋe yuo kelâ, b̀ nùà kwaá l̀ò ñagâ, b̀ gwaán seér bèh cibi; né felè veèn b̀. ²⁰ Né yeé môn, nuaá mé né veèn b̀ dɔŋ beróŋ yeé bèsónè gɔ ménâ, à bèh ñagâ gwàn bèh, ye veèn nyí nde né cie ñagá le. ²¹ Dé nùà gècèn môn sam, à dé seèn seé b̀ den yeé bèh ñagâ, te b̀ nùà ñene ñagá teèn, ye à b̀ né faá Càŋ tueé nê nɔ.»

Yeésò b̀ Jâh

²² Jomo sà Yeésò b̀ mb̀n̄ seèn fɔn̄ gò ndo, b̀ nde cu te tàbè Judè, b̀ cer weh ké sà teèn, à né b̀ nùà kou bele. ²³ Sà Jâh né b̀ nùà ké Ayin̄ kwarè Salím kou den ndo; ké bèh sà nòmò lé naá kókoó. B̀ nùà kókoó mbaá kem wa gii teèn, Jâh kou gi b̀. ²⁴ †Sà b̀ lé née Jâh cu sà gwà cibi yí ngwéeh ye.

²⁵ Yeé baá môn, jógó die l̀etenè b̀ mb̀n̄ Jâh b̀ nùà *Jùf déi ndo, b̀ b̀ lé saán naá felè tòu nòmò kou. ²⁶ B̀ nde ye Jâh a: «Njí fèh-njèh, nùà lòu mé wò lé tueé naá felè seèn, mé bí bú lé naá yí sòn nòmò Jurdèn kèb yágà doô, kè kú, à baá b̀ nùà kou den; b̀ baá gi yoòr seèn kem ndeé.»

²⁷ Jâh deèn ye bú a: «Nuارة déi njèh mbaá b̀ kòmò ndé ngwéh. Kɔ Càŋ bú terreb sà haá naá kó, sà ye. ²⁸ †Bí mé feh bií tueé nde né sòn mò kó, ye mè lé naá gii tueé, ye mè *Nùà C̀ŋ sam, mè né seér dé mò nùà tebè mé b̀ lé tema keéh naá toò seèn. ²⁹ Sii fù né nùà fù kó, mbeí nùà fù dé seèn njéba lom né kwarè, à né hueh seèn ngweé, à né lom mé vógó-temé felè seèn. Mè né ménâ, kènè temé mò né lè gùm dɔŋ sagár. ³⁰ Mè tueé bí, kɔ à ter ñaá seér kó, mè dé mò njoró seér l̀ò.»

Nuaá mé suagà né ké te vulúu

³¹ Nuaá mé lé suagà naá ké te vulúu né dé seèn mé terreb felè njèh dɔŋ. B̀ mé yuo né ká doó, dé b̀ né b̀ ká doó b̀, b̀ tueé lom né b̀ njèh dé ká doó ndo. Nuaá mé yuoó naá ké te vulúu, felè b̀ njèh dɔŋ né bú; ³² à dé seèn tueé né felè b̀ njií mé à naá ñené, mé à naá ngweé ndo. Mé njéh mene, nuaá mé gwaán sɔm ngòr seèn teèn sam ngweéh. ³³ Nuaá mé né ngòr seèn gwaán, né dé seèn ñené kó ye Càŋ tueé né gècèn.

†† 3:24 Mat. 14:3; Mk. 6:17; Lúk 3:19-20 ‡ 3:28 Jâh 1:20

³⁴ Nuaá mé Càṅ tema njií naâ kɔ́, tueé né sòn Càṅ; Càṅ bú Cúcuí seèn haá né faá cí nɔ. ³⁵ †Tele né bú, à né Njuna seèn gwaán, à terreb dɔ́ṅ haá kwaá gi aá beè Njunà. ³⁶ Nuaá mé né temé yoòr Njunà kwaá njií dɔ́ṅ baá mé yòṅ tètàgà; nuaá mé né dé seèn sòn Njunà lòu ṅgeén, mé yòṅ sam; Càṅ né seér njèh mé bú kwaá.

Yeésò b̄ ma *Samarí déi

4 Bó ye b̄ *Farisiên a: Yeésò baá mbòṅ ṅgún si, à né bú nòmò kou, wa b̄ mbòṅ seèn baá b̄ dé Jân maga yɔ́gɔ́. ² Á s̄, Yeésò bú mé be seèn kòu ṅgwéh ndɔ, né b̄ mbòṅ seèn kou den né bú kɔ́.

³ Yeésò yeé ṅgweé aá môn, à yuo te tàbè Judê s̄, à cu cu Galilê. ⁴ Á yeé baá mé gò, ye kɔ nyí kela seér nde né te tàbè Samarí. À yeé baá kelá ⁵ †à wa kwarè lɔ́ déi te tàbè Samarí s̄, kèbè ṅueèh mé Jakɔ́b lɔ haá naâ mé ṅjuna seèn Josêf. Yilí lɔ́ s̄ né Sikâr. ⁶ Lùgò nòmò mé bú yilá yeé nòmò Jakɔ́b doô né ké bèh s̄ ndɔ. Wa ké teèn, s̄ lou dilí baá, Yeésò homo baá mé gò. Yeé baá ménâ, à den du nde kwarè lùgò nòmò hèllè.

⁷ Á yeé ke, ma Samarí déi waà baá, à ndeè bèh nòmò tueé. Yeésò ye bú a: «Há mè nòmò ṅueè teèn.» ⁸ S̄ b̄ mbòṅ seèn ṅjellé nde gi aá ké lètenè lɔ́ yáb ṅge fɔ́n. ⁹ *Yeésò yeé tueé aá bú ménâ, ye Yeésò a: «ṅgweéh wò né nùà Jûf mà! Wò mè ma Samarí nòmò dua seér nde né naàn wa?» S̄ b̄ Jûf bú b̄ Samarí b̄ nyuùn kwàrè bèh.

¹⁰ Mé njéh mene, Yeésò ye bú a: «Njií mé Càṅ né haá, mɔ wò sé la né ṅenè kɔ́, wò ṅene kɔ nuaá mé né wò nòmò dua hên ndɔ, wò sé la bɔṅ seér naâ bú kɔ́, te à wò nòmò haá seér dé yòṅ.» ¹¹ Ma doô ye bú a: «Dé koô, hên wò yeé mé njèh nòmò tueé beè sam, lùgò nòmò né yilá ndɔ; wò nòmò dé yòṅ s̄ weh ndeè né he wa? ¹² Jakɔ́b, tele beèh dé koô lɔ kwaá lɔ́ naâ béh lùgò nòmò hên kɔ́, à lɔ tue ṅueé beéh teèn. B̄ ṅjuna mé b̄ nyam seèn dɔ́ṅ ṅueé gi teèn ndɔ. Wò ye nyí né Jakɔ́b yɔ́gɔ́ wa?»

¹³ Yeésò ye bú a: «B̄ mé né nòmò dé s̄ ṅueé dɔ́ṅ, nyúá nde cu né bú sie. ¹⁴ Nuaá mé dé seèn ṅueé né nòmò mé yuo ndeè né beè mò, dé seèn nyúá ṅgwé ndé cú. Nòmò dé s̄ nde né nduùn lè seèn si, haá bú yòṅ tètàgà.» ¹⁵ Ma doô den cu, ye bú a: «Á s̄ dé koô, há mè nòmò s̄ teèn, te nyúá mè siè ṅgwé cú, te mè ká dùà bèh nòmò tueé ndé dèn cù.»

¹⁶ Yeésò ye bú a: «Ndé yilá ndê mé si yeé.» ¹⁷ Ye Yeésò a: «Mè mé siíb sam.» Yeésò den cu ndɔ, ye bú a: «Wò tueé yí né teèn, mé wò ye nyí mé siíb sam. ¹⁸ Wò jɔ́gɔ́ baá siíb t̄n; nùà dé jomo hên, si yeé sam, wò tueé né gècèn.» ¹⁹ Yeé baá môn, ma doô ye bú a: «Wò né *sòn-Càṅ déi, mè ṅene né môn dé koô! ²⁰ B̄ tele beéh léi

jògò lɔ Càṅ dua beéh te tòr hên; bí b̄ Jûf, bí den seér cu, ye bèh Càṅ duaà kɔ né ké Jerusalem doô nɔ!»

²¹ Yeésò ye bú a: «ṅgwé yeé dé mò hên, dé vêh, kwá njií temé teèn: Cu déi ndeè né waâ, né mene ká te tòr hên, né mene ké Jerusalem, bí Càṅ Tele biì teèn dùà lòm ndé cú. ²² Bí b̄ Samarí b̄, bí nuaá mé bí né dua s̄ kó ṅgwéh. Béh b̄ Jûf, dé beéh nuaá mé béh dua né doô béh né bú kɔ́: nuaá mé nde né *wɔ́ṅ yili sɔm yuo né lètenè b̄ Jûf. ²³ Mé njéh mene, cu baá ndeè, hên baá cí, b̄ jéjég dùà-Càṅ b̄ nde né Tele bɔ́n teèn mé cúcuí mene, mé gècèn mene dua. Lòu sam, Tele bɔ́n gwaán né b̄ mé né gèh dé s̄ dua kɔ́. ²⁴ Càṅ né Cúcuí; kɔ b̄ mé né bú dua, dua lom bú mé cúcuí mene, mé gècèn mene, s̄ ye.»

²⁵ Á yeé tueé gi aá môn, ma doô ye bú a: «Mè né kɔ́ ye loró déi *Nùà C̀ṅ ndeè né waâ; s̄ jue né *Kristò. Mɔ à ndeè waà baá, à nde né béh njèh dɔ́ṅ se ṅagá.»

²⁶ Yeésò deèn baá-re ndɔ, ye bú a: «Né mè s̄, mè hên tueé den né wò kɔ́.»

²⁷ S̄ b̄ mbòṅ seèn baá cu cu ndɔ, bú waà; hiím yɔ́gɔ́ bú mé à né mé ma vêh déi tueé njií den. Mé njéh mene, bú bú njeré déi bíé ṅgwéh ye bú a: bí bú la naâ naàn wa? Wò bú sònò tueé den né kei ndɔ wa? B̄ ménâ bíé ṅgwéh.

²⁸ Yeé baá môn, ma doô kwaá njií bɔ́gɔ́ nòmò doó, à cu cu ké lɔ, ye b̄ nùà a: ²⁹ «Bí ndê kè kú biì nuaré déi, à tueé gi aá mè b̄ njií mé mè lé kɔ́ naâ dɔ́ṅ, merré déi né Nùà C̀ṅ.» ³⁰ B̄ nùà yeé ṅgweé aá ménâ, bú kem yuoó ké lɔ, bú né ká yoòr Yeésò ndeè.

³¹ S̄ b̄ mbòṅ né bú cu s̄ bɔṅ den, te à yieé weh yáb, bú ye bú a: «Nùà fèh-njèh, jògò yíé kwá njeré déi lè ye!»

³² Á den seér cu, ye bú a: «Mè né mé yáb dé mé bí kó ṅgwéh teèn.» ³³ B̄ mbòṅ duɔ́m baá-re lètenè bɔ́n bieé kuú deèn, ye: «Á s̄, nuaré déi naâ bú yáb haá wa?»

³⁴ Yeésò deèn ndɔ, ye bú a: «Yáb dé mò né seér hiím; mè ṅgweé né dé mò sòn nuaá mé temà naâ mè, te mè b̄ weéh seé seèn, s̄ né yáb dé mò. ³⁵ Bí née dé biì tueé den ye: le ye aá weéh nèà te yab bɔ́lé ye. Mè dé mò ye bí a, bí jògò ke ke ṅueèh ye: yab bɔ́lé gi aá kèn, baá gi dé kwaâ. ³⁶ Nuaá mé né yab s̄ kwaá, baá gi mé sàgà seèn teèn, à né tàb bilí, te yab s̄ den dé ndeè ndɔ. Mɔ baá môn, te nùà doboò b̄ nùà kwaâ sagár gi fà dɔ́ṅ. ³⁷ S̄ ṅgòr hên tueé né gècèn, ye: déi nde né nùà doboò, déi nùà kwaâ. ³⁸ Mè hên tema njií né bí te ṅueèh mé bí lé kɔ́ kíé ná ṅgwèh; b̄ déi lé kieè naâ kɔ́, bí te njua seè bɔ́n yila nde né lòu.»

³⁹ Lɔ s̄ b̄ Samarí b̄ kókoó mbaá kwaá njií gi temé yoòr Yeésò. Bó temé s̄ kwaá njií né felè ṅgòr mé ma doô naâ bú tueé ye bú a: njií mé nyí lé naá gi kɔ́ dɔ́ṅ à la naâ nyí tueé ma. ⁴⁰ Bó yeé waà baá, bú bɔṅ bú ndɔ, te bú bú den le. Yeésò cer ké s̄ cieé fà. ⁴¹ B̄ déi ṅgweé cu b̄ ṅgòr mé yuoó naâ sònò seèn nùà njèh, nùà ṅgún kwaá njií gi temé yoòr seèn, ⁴² bú ye ma doô a:

† 3:35 Mat. 11:27; Lùk 10:22 †† 4:5 Gen. 33:19; Jos. 24:32 † 4:9 Esd. 4:1-5; Néh. 4:1-2

«Béh temé yoòr seèn mé lélán ngòr yeè kwá njí lòm cú; kènê béh ngweé baá mé tie beèh, béh kɔ baá ye, mé gècèn mene nuaá mé ndeè né wón yili sɔm né bú.»

Be terrèb Yeèsò felè njanà nuaá seé koò déi

⁴³ Yeèsò yeé cer aá cieé fà, à yuo doó sâ, à nde cu te tàbè Galilé, ⁴⁴ †wa mɔ *sòn-Càn né te tàbè seène, bɔ nuaá bú sùmù ndé ngwéh. À lé naá menè mé sòn seèn ménâ tueé, ⁴⁵ ††mé njéh mene, à yeé baá te tàbè Galilé sâ, bɔ Galilé bɔ lé naá bú weh nyegé. Lòu sam, bú lé naá ké Jerusalem te cieé koò teèn, bú lé naá njií mé à lé bɔ gii naá te cieé koò sâ néné ndɔ.

⁴⁶ †Yeé baá ménâ, à cu cu ké Kánà dé Galilé, bèh mé à lé seér naá nòmò nja mbè doò. À wa, sâ nuaá koò déi te seé ngómna né doó sâ, nuna seèn né ké Kapernahûm baán. ⁴⁷ À yeé ngweé aá ye Yeèsò yuoó baá ké Judê kèn, wa à baá ké Galilé ma, à nde ké kwarè seèn ndɔ, ye bú a: «Kúkùr yeè, huaán mò nde aá ké Kapernahûm kuú, ndê taré sòm yeè mè bú teèn.» ⁴⁸ Yeèsò deèn ndɔ, ye bú a: «Mɔ bí fém mé ciè néné ngwéh, bí temé yoòr mò kwá njí bèh.» ⁴⁹ Nuaá koò doò ye bú a: «Dé koò, ndé mè ké teèn ndeè, te huaán mò kú cú.» ⁵⁰ Yeèsò ye bú a: «Ndé cú yeè lɔ, nuna yeè taré aá kèn.» Nuaá kwaá njií temé te ngòr Yeèsò ndɔ, à fɔn cu gò lɔ.

⁵¹ À yeé baá ceér dueè, bú bɔ seé bɔ seèn kwaré, bú ndeè bú tueé weh, ye bú a: «Nuna yeè baá cu mé yòr!» ⁵² Ye bú a: «À taré naá mé cu dé heè wa?» Bɔ ye bú a: «Dùlù lé bú yoòr keém naá léilé mé lou lòn cén.» ⁵³ Tele munó kɔ njií ye né lè cu mé Yeèsò lé naá nyí teèn tueé, ye nyí a: nuna nyí taré aá kèn doò. Nuaá koò doò temé yoòr Yeèsò kwaá njií cu ye baá-re mé mbàgà seèn dɔn.

⁵⁴ Bèh mé Yeèsò lé yuoò naá Judê, à ndeè Galilé dɔn, hèn baá ye fém seèn dé mbei fà te tàbè Galilé sâ.

Yeèsò bɔ tá-galé déi

5 Jomo sâ cieé koò bɔ *Jûf déi feí ndɔ, Yeèsò njaá nde ké Jerusalem. ² Sâ nduùn déi né ké Jerusalem sâ teèn, yilí seèn mé ju *hebreèh né Betsátà, à né kwarè hin mé bɔ sòrngan yila yeé ké lɔ teèn; bú sie kwaá né pàgà tìn teèn ndɔ. ³ Bɔ beèn bɔ kókoó mbaá né yeé teèn bilí cer den: bɔ tácugó, bɔ tácugó mé bɔ tágalé mene, [bɔ né nòmò yí dùà kela den, mɔ baá jilí, te bú yila teèn. ⁴ Sâ cilí Nuaá Dueè déi né yeé cu déi te nduùn sâ suagá yilá, à jilí beh nòmò. Mɔ nòmò baá jilí, nuaá beèn mé nde né toò jògò yí dùà yilá lógú, nde né taré yuo; né mene gèh beén dé heè, nde né taré.]

⁵ Sâ nuaré déi lé naá ké sâ teèn, à ban aá baá nyèma yulá tagár cùb télélé. ⁶ Yeèsò wa kwa bú ké teèn ndɔ, à nene kɔ, ye nuaá hèn cer aá doó dàb baá teèn, à bie njií ye bú a: «Wò gwaán né taré yuoò wa?» ⁷ Nuaá

† 4:44 Mat. 13:57; Mk. 6:4; Lúk 4:24 †† 4:45 Jân 2:23 † 4:46 Jân 2:1-11

beèn doò ye bú a: «Dé koò, mè mé nuaá sam. Mɔ nòmò baá jilí, nuaá mé nde né mè yí dùà jógú yí teèn sam. Mé mè sé nde yí teèn su waá, sâ nuaré déi mè toò tena baá kèn.» ⁸ Yeèsò ye bú a: «Wò ter, wèh kè yeè, gègò.» ⁹ Nuaá hèllè taré yuo beè nomo ndɔ, à weh kè seèn, à yila gò. Sâ lé naá lòu sòu.

¹⁰ ††Bɔ Jûf yeé nene aá nuaá mé Yeèsò la naá taré sòm doò, bú ye bú a: «Lan né sóú, té kè jógú, né jolo.» ¹¹ Ye bú a: «Nuaá mé la naá mè taré sòm la tueé naá mè kɔ, ye mè a: Wèh kè mò, mè gègò ma.» ¹² Bɔ bie baá-re bú nuaá mé la ye bú a: wò ter, wèh kè yeè, gègò sâ ndɔ. ¹³ Nuaá hèllè yilí nuaá mé taré sòm naá bú doò kó ngwéh. Sâ Yeèsò la naá doó sâ yuo. Lòu sam, bɔ nuaá la naá doó sâ ngún.

¹⁴ Nde nde nuaá doò bɔ Yeèsò nde kwaré cu ké gwà Càn koò. Yeèsò deèn baá-re ndɔ, ye bú a: «Féla nyégé bagasé: dé taré, wò taré baá kèn, té veèn déi fígò cú; mɔ sam, dé jomò hèn nde né wò taré yógú.» ¹⁵ Nuaá hèllè njege nde bɔ Jûf dé kokoò tueé, ye bú a: Yeèsò taré sòm naá nyí kɔ ma. ¹⁶ Bɔ Jûf duóm baá-re Yeèsò teèn sâ bunò ndɔ, ye à lé ménâ bɔ naá lòu sòu fí. ¹⁷ Yeé baá ménâ, Yeèsò ye bú a: «Tele mò né seé cu dɔn bɔ den, mè seé bɔ den né cu dɔn ménâ ndɔ.»

¹⁸ Bɔ Jûf yeé nde ngweé njií mân, bú Yeèsò filí njei cu lòu, te bú wula sòm bú wulá; wa dé sóú kwaá gí cége cú, à la naá cuú tueé ye Càn né Tele nyí fí. À feh seèn mé Càn mân me njií né dé kei wa?

Terreb Njanà Càn

¹⁹ Yeèsò deèn ndɔ ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, Huaán njèh mé feh seèn mbaá bú wèh bèh; à bɔ yeé njií mé à né beè Tele seèn néné. Njií mé Tele né bɔ dɔn, Huaán nde né ménâ bɔ ndɔ. ²⁰ Lòu sam, Tele né Nuna seèn gwaán, à bú feh gi né njèh dɔn. Bɔ seé dé kokoò, mé né bɔ dé hèn yógú keéh, à nde cu né bú feh kwaá, te à bɔ beh. Bɔ sâ bɔ nde cu né bí kɔ hiím kelá, mè tueé bí. ²¹ Gèh dé mé Tele mò né bɔ komó te cio komo sòm, à haá bú yòr doò, Huaán nde né bú yòr ménâ haá ndɔ. Yòr sâ, à haá né mé bɔ mé à gwaán nê. ²² Tele ju kɔ túé ndé ngwéh, à terreb ju tueé gùm dɔn haá lɔ né beè Huaán, ²³ te bɔ nuaá veéh ye Huaán faá bú veéh né Tele nɔ. Nuaá mé Huaán vèh ngwéh, sâ à Tele mé lé temà naá bú vèh ngwéh ndɔ.»

²⁴ À den cuú ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né ngòr mò ngweé, mé né temé yoòr nuaá mé tema njií naá mè kwaá njií, né dé seèn mé yòr tètàgà. À dé seèn ju diè ndé cú, à kela keéh baá cio, à baá mé yòr dé tètàgà. ²⁵ Mè né cu tueé ye bí a, cu baá ndeè, hèn baá gii cí, bɔ komó nde né hueh Njanà Càn ngweé; bɔ mé né hueh sâ ngweé nde né yili yuo. ²⁶ Lòu sam, nuaá njèh né Tele seèn, à haá yeé yòr kɔ. À Nuna haá né terreb yòr haá ndɔ; ²⁷ à bú haá cu terreb ju tenâ. Lòu sam,

†† 5:10 Néh. 13:19; Jér. 17:21

Huaán né *Huaán Nùàr. ²⁸ Bí té bìi teèn mbaá híim dèn, cu baá ndeê, bô komó nde né hueh seèn ngweé, bô komó yuo giì dòù. ²⁹ †Bòò mé lé naâ бага бôò, nde gi né komó yuo, te bô kwa yòh; bô vevenê bô komó yuo giì nde né ménâ ndo, te ju sie bô.»

Bèh terreb Yeésò ngené kô

³⁰ «Mè njeré déi mé feh mò bô wèh bèh, mè ju tueé lom né faá Càn tueé né mè no, ju mò né teèn yilá gií ndo. Lòu sam, mè mé feh mò túé bèh, mè tueé bele né sòn nuaá mé temà naâ mè. ³¹ Hên mo mè sòn mò tueé cu né kô, sâ bô njií mé mè né tueé hên, bô nùàr nde né gwaán ye né gècên wa? ³² Mè tueé bí, nuaré déi sòn mò tueé seér né kô, mè né kô ye nùà sâ tueé lom né gècên ndo.

³³ †«Bí lé naâ bô tebé bô ké yoòr Jâh temá njií, à lé naâ gècên tueé ngagá ndo. ³⁴ Dé mò, mè túé ngwéh ye nuaré déi a, jògò túé sóc sòn mò kô, mè felè Jâh tueé lom né te bí yili yuo. ³⁵ Jâh lé naâ faá lâm mé né baá ngagá den no. Bí yeé gwaán aá, bí nde ké te mojó seèn cuúr cén vojó weh ndo. ³⁶ Mé njéh mene, njií mé né sòn mò tueé ngagá hên ham kela né kô mé dé Jâh. Bô seé mé mè né bô hên, né bô seé mé Tele mò haá naâ mè kô, bô né sòn mò kô tueé ngagá, ye Tele mò lé mè temà naâ kô. ³⁷ †Tele mò mé lé temà naâ mè kô, né felè mò ménâ tueé den ndo. Bí nêe hueh seèn mé tie bìi ngúngwéh ye lòu, ndóg bí nêe njolo seèn ngené ngwéh ye ndo. ³⁸ Bí ngòr seèn lè bìi siè kwá ngwéh. Lòu sam, nuaá mé à tema njií naâ hên, bí temé yoòr seèn kwá ní ngwéh.

³⁹ «Bí mvù Càn kwe nyegé gi né dág, ye te bí kwa yòh tètàgà teèn. Bí kô ye, bô jue né mè. ⁴⁰ Mé njéh mene, bí gwàn ngwéh ká yoòr mò ndeê, te bí kwa yòh sâ.

⁴¹ Mè *sùsùm beè nuaré déi bíé ngwéh. ⁴² Mè ko cegé né njèh cén ye: bí mé gwaân Càn lè sam, ⁴³ wanwónj Tele mò yeé tema njií aá mè ká yoòr bìi, mè waà, bí mè gwàn ngwéh. Nuaré déi yeé waà, baá mé feh seèn tueé go, bí gwaán seér cu bú. ⁴⁴ Bí lóò né lieê dé gècên mé né beè Càn terreb, bí lètenè bìi fón kuú seér mé lieê dé bô nùàr, sâ bí mè gwaán ko nde né naàn wa?

⁴⁵ «Mé njéh mene, bí té mùndò ye mè nde né bí ké toò Tele mò síí. Músi mé bí né ndèm yoòr seèn kwaá njií, bí síí nde né kô. ⁴⁶ Mé gècên mene, mo bí sé naâ temé te ngòr Músi kwaá njií, bí sé la naâ mè gwaán ndo. Lòu sam, Músi lo ngòr sâ nyagá kuú naâ felè mò. ⁴⁷ Mo bí bìi temé teèn kwá ní ngwéh, bí ngòr mò gwaán nde né naàn wa?»

Bò nùàr kám tín ko

(Matíô 14:13-21; Mârk 6:30-34; Lúk 9:10-17)

6 Jomo sâ Yeésò sela yuo kela yí sòn tub Galilê kèb yagá. Yilí tub sâ déi né Tiberiâde ndo. ² Bô nùàr ngún kem bele cu bú jomo. Lòu sam, bô lé naâ fém seèn ngené, à lé naâ bô beén bô taré soom. ³ Yeésò wa, à njaá nde ké te kun tòre, bô bô mbòh seèn den nde doó. ⁴ Sâ *Páskà, cieé koò bô *Jûf, nde aá feí.

⁵ Yeésò yeé soom njií njolo ter, à ke bô nùàr baá ká yoòr seèn kem ndeê, à tueé njií mé Filíp, ye bú a: «Yáb mé nde né bô nùà hên koó laré, béh nge kwa nde né he wa?» ⁶ Sâ njií mé à nde né bô, à né gi dé seèn kô, à tueé ke né dé tueé, te à ngweé njií mé Filíp nde né bú tueé. ⁷ Filíp deên ndo, ye bú a: «Kàgàlòh dé yáb ngeè, te koó bô nùà hên la né mene kám yuí fà, wúlú ndé ngwéh, nùà kàn hám njeré déi kwà nyi ndé ngwéh.»

⁸ Mbòh seèn cén déi den cuù ndo, dé sâ yilí seèn né André, òim Simón-Piêr, ye bú a: ⁹ «Huaán déi né lètenè beèh hên teèn, à né mé breêd † tín bô ngò fà beè. Á, dé sâ seèn mé bô nùàr hên bô soom nde né kei wa?»

¹⁰ Yeé baá ménâ, Yeésò ye bú a: «Bí júee bô nùàr a, bô dèn ndé jí doó.» Nyure lé naâ ké bèh sâ kókoó ndo. Bô den nde gi doó te sòn seèn. Bô síib lé ndeè naâ teèn njèh kám tín mân. ¹¹ Yeésò weh bô breêd doò ndo, à vra Càn teèn, à geé haá njií mé bô mé den ndeè naâ doó sâ; à geé haá cu bú ngò ménâ ndo. Bô yieé keéh bèh mé bô gwaán nê.

¹² Bô yeé yieé fulu gi aá, ye bô mbòh seèn a: «Bí nùàn bilí cú bô dé mé leé naâ doò dónj, te mbaá vù lè cú.»

¹³ Bô mbòh nuaán bilí bô ndilí breêd tín jògò hèllè, yuú sojó yulà cùòb fà.

¹⁴ Te bô nùàr yeé nde nene njií cu baá-re fém mé Yeésò bô naâ doò, bô tueé njií lom aá bèsonè mbaá, ye: «Mé gècên mene, nùà hên né *sòn-Càn mé bô lé ye à ndeè né ká lè wóne ndeê doò.» ¹⁵ Yeésò nene ko ndo ye, bô nde né nyí dé terreb weh, te bô lobo nyí tí ma. Yeé baá ménâ, à sua yuo lètenè bòn doó sâ mé huún, à njaá nde cu ké te kun tòre.

Felè nòmò go

(Matíô 14:22-33; Mârk 6:45-52)

¹⁶ Yeé baá liyili, bô mbòh seèn suaga nde ké sòn tuùb ndo, ¹⁷ bô nde yila kom, te bô sela yuo kela tub kèb yagá te lè mè Kapernahùm mân. Sâ cibí yili gi aá kèn, Yeésò nêe bô kwà siè ngwéh ye ndo. ¹⁸ Bô né ka ndeé, fu né lom dùà mé terreb kobó taré yilá, né nòmò dùà dónj jilí nêllé. ¹⁹ Bô né ka ndeé, bô kójó yoh kilóméta tín mé ténjén, bô nene njií Yeésò, à né ká yoòr bòn felè nòmò go ndeê, à ndeè ká kwaré kòm waà, sâ bô mbòh nde aá mé veéh kuú. ²⁰ À deên ndo, ye bú a: «Né

† 5:29 Dan. 12:2 †† 5:33 Jâh 1:19-27; 3:27-30 ‡ 5:37 Mat. 3:17; Mk. 1:11; Lúk 3:22

†† Bô lé breêd sâ bô naâ mé nyùm "orge". Njií sâ né faá mgbòh no.

mè, bí té vèh!»²¹ Bó yeé nde aá bú te kome weh yíí, sâ kóm hèllè wa gi aá yí sòn ngòm bèh mé bó nde né teèn sâ.

Bò nùàr né Yeésò fón go

²² Cieé ñaga, bò nùàr mé lé cer leé naâ dé bòn yí jomo sòn tuùb kèb yágà doô, ñene ko ndo, ye kóm lé naâ cegê doó sâ cén; Yeésò lé teèn yílá ná ngwèh, bò mbòn seèn lé mé njéh kèb yágà yila ndeè naâ lélán bòn.

²³ Sâ bò kóm déi waà baá ndo, bó yuoó naâ lè ló Tiberiâde, bó né njobá den. Sâ bèh mé bò nùàr yieé naâ breèd mé Fehtoò beèh vra naâ Càh teèn doô né kèbè sâ. ²⁴ Bò nùàr yeé ke, bó Yeésò ñéné cú, bó bò mbòn seèn ñéné cú ndo, bó kem yila gi bò kóm dé sâ, bó nde bú ké Kapernahúm fón.

Yáb mé né nùàr yòn haá

²⁵ Bó wa tub kèb yágà, bó kwa Yeésò, bó ye bú a: «Njí fèh-ñjèh, wò la yeè kèb hèn waà heèh ndo wa?»

²⁶ Yeésò deèn ndo, ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, bí mè hèn fón kuú né felè breèd mé bí lé naâ yieé doô, dèn ngwéh ye bí né fém mò ñéné kó. ²⁷ Yáb mé nde né mbaá vu yuo, bí té seé seèn bó dèn, bí bó sér seé yâb mé nde né ter le. Gèh yáb dé sâ *Huaán Nùàr bí haá nde né kó. Lòu sam, Càh Tele seèn terre b dón haá kwaá gi aá beè seèn.»

²⁸ Yeé baá môn, bó ye bú a: «Béh bón nde né naàn, te yuo faá seé mé Càh gwaán nê wa?» ²⁹ Yeésò ye bú a: «Seé mé Càh né beè bìi gwaán, né temé bìi yoòr mò nùà tebè seèn kwaá njíí.» ³⁰ Bó ye bú a: «Wò bón feh nde né béh gèh fém dé heè, te béh ñene ko teèn, béh kwaá njíí temé yoòr yeè wa? Wò bón weéh nde né gèh seé dé heè ndo wa? ³¹ †Bò tele beèh léi jògò lé bòn naá gií “*mánà” ké ya dueè yieé; bó lé nyagá kwaá naâ te mvù Càh mênâ, ye: À bó yáb haá né breèd mé lé yuoó naâ ké te vulúu.»

³² Yeé baá mênâ, Yeésò ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, yáb mé lé yuoó naâ ké te vulúu sâ, Músi lé bí kó há ná ngwèh, lé naá seèr Tele mò.» Jomo sâ à ye bú a: «Tele mò né bí yáb gècèn mé yuo né ké te vulúu haá. ³³ Yáb mé Càh haá né sâ, né nuaá mé suagà naâ ké te vulúu, à bò nùàr yòn haá né kó.»

³⁴ Yeé baá mênâ, bó ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, sâ há dèn ká béh gèh yáb sâ môn.»

³⁵ À deèn ndo, ye bú a: «Yáb mé haá né yòn sâ né mè. Nuaá mé ndeè ká yoòr mò, cùè bú dé seèn siè ndé cú; nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njíí, nyúá bú siè ndé cú ndo. ³⁶ Mè tueé gi aá bí kèn, bí ñene gi aá mè kèn ndo, mé njéh mene bí temé yoòr mò kwá níí ngwéh. ³⁷ Mè tueé bí ndo, bòn mé Tele mò ye bó né bòn dé mò dón, nde gií né ká yoòr mò ndeè. Bòn mé né ká yoòr mò ndeè sâ, mè cén déi lètenè bòn bèròn ndé ngwéh.»

† 6:31 Ex. 16:4, 15; Ps. 78:24

³⁸ Mè ké te vulúu suaga kuú naâ te mè bón njíí mé Tele mò mé temà naâ mè gwaán nê. Mè ndé sér ná ngwèh te mè bón faá mè gwaán nê ko. ³⁹ Nuaá mé temà naâ mè ye mè a: bòn mé né beè mò dón, cén déi a, té teèn lèr lè, wa mè kòmò nyimè sòm sér bó lè cio te cieé cèrè jomò lòu. ⁴⁰ Hèn né njíí mé Tele mò gwaán nê, ye te bòn mé né mè ñéné, mé né gi temé yoòr mò kwaá njíí dón, kwa yòn tètàgà; te mé cieé cèrè jomò mè komo som gi bó lè cio ndo.»

⁴¹ Te bò Juf yeé nde ngweé njíí mân, bó ndugó ñellè doó dón, wa Yeésò la tueé fí ye: nyí né yáb mé lé suagà naâ ké te vulúu. ⁴² Bó ye: «Ngweéh hèn né ka Yeésò ñunà Joséf wa? Béh né gi tele mé meí seèn kó, à mân tueé né dé kei ye: nyí yuoó naâ ké te vulúu wa?»

⁴³ Yeésò tueé njíí mé bó ndo, ye bú a: «Bí kwá ló mênâ lètenè bìi ndugó deèn. ⁴⁴ Nuaré déi ká yoòr mò mbaá ndé kòmò ndé ngwèh, ko Tele mò mé lé temà naâ mè yílá njíí né bú ká yoòr mò kó, te mé cieé cèrè jomò mè komo som ye bú lè cio. ⁴⁵ ††Bò *sòn-Càh bò lé naá gií te mvù Càh nyagá kwaá ye: bó dón, Càh bó feh nde né kó ma. Sâ mè tueé bí, bòn mé né ndéb Tele mò ngweé, mé né gwaán dón, nde gií né ká yoòr mò ndeè. ⁴⁶ Sâ túé ngwéh ye nuaré déi lé naâ Tele mò mé njolo ñéné ndo. Mè tueé bí, nuaá mé lé yuoó naâ dé seèn ké te vulúu Tele mò njolò ñene cegé né kó. ⁴⁷ Mé gècèn mene: nuaá mé né temé teèn kwaá njíí dón baá dé seèn mé yòn tètàgà. ⁴⁸ Mè né yáb mé haá né yòn kó. ⁴⁹ Dé bò tele bìi léi jògò, bó lé naá menè “*mánà” ké ya dueè yieé, mé njéh mene bó lé naá gií kuú. ⁵⁰ Yáb bú hèn dé seèn suagà né ké te vulúu; nuaá mé yieé né bú dé seèn kú ndé ngwéh. ⁵¹ Mè né yáb dé làn mé lé suagà naâ ké te vulúu. Nuaá mé né yáb bú hèn yieé, den nde né mé yòn dé ndeè. Yáb mé mè nde né haá sâ, né ngàn yoòr mò; mè haá nde né mênâ, te *wón yili yuo mé njéh.»

⁵² Te bò Juf yeé nde ngweé njíí cu mân, bó ñaán ñeí cu ye baá-re mé njéh lètenè bòn dé ñaán, ye: «Nùà hèn béh ngàn yoòr seèn haá seér nde né naàn, te béh yieé wa?»

⁵³ Bó yeé baá mênâ bieé kuú den, Yeésò deèn ndo, ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, mo bí ngàn yoòr *Huaán Nùàr yíé ngwéh, bí húm seèn ñué ngwéh, sâ bí mé yòn sam ndo. ⁵⁴ Nuaá mé né dé seèn ngàn yoòr mò yieé, né húm mò ñueé, né dé seèn mé yòn tètàgà teèn; sâ lè cieé cèrè jomò mè nde né bú te cio komo som. ⁵⁵ Lòu sam, núgò mò né yáb dé gècèn, húm mò né mbè dé gècèn ndo. ⁵⁶ Nuaá mé né núgò mò yieé, né húm mò ñueé, nyogó nde aá yoòr mò, sâ mè nyogó nde aá yoòr seèn ndo. ⁵⁷ Tele mò mé tema njíí naâ mè né làn; ká yoòr mò hèn né yòn seèn. Né kèi cén mé nuaá mé yieé né mè, à né mé yòn mò yoòr seèn mênâ ndo. ⁵⁸ Yáb mé suagà naâ ké te vulúu né hèn; à dé seèn

†† 6:45 Es. 54:13

faá dé mé bô tele biì léi jògò lé yieé naâ doô sam, bô lé naâ kuú gií. Dé yáb bú hên, nuaá mé yieé bú nde né làn dé kèi cên yili den.»

⁵⁹ Yeésò lé ngòr hên dâwî tueé deén naâ ké Kaper-nahûm, sâ à né bô njèh ké *gwà sòu feh.

Ngòr felè yòh tètàgà

⁶⁰ Bô mbòh Yeésò kókoó mbaá yeé ngweé aá ménâ, bô ye: «Ngòr hên né taré; nei seèn dé sâ gwaán nde né kòw wa?»

⁶¹ Sâ Yeésò kò gi aá, ye bô mbòh né mé ngòr hên ndugó ndò, à bie njií ye bô a: «Né bí sieé wa? ⁶² Á, mò bô ndeè gene *Huaán Nùàr baá ké te bèh mé à lé yuoó naâ teèn ñaá ndeé kò, den nde né naàn wa? ⁶³ Cúcuí Càn yòh haá yeé kòw; núógú dé seèn né njèh mbaâ. Bô ngòr mé la yuoó naâ sònò mò hên né gi bô ngòr mé Cúcuí Càn né teèn, bô nùàr yòh haá né kòw. ⁶⁴ Mé njéh mene, bô déi lètenè biì temé teèn kwá ní ngwéh.»

Sâ bèh ló mé yuoó ké bèh duwîm, bô mé temé teèn kwá ní ngwéh dâwî, Yeésò né gi bô ñené kòw; né mene nuaá mé nde né bú cie sar kwaá, à né gi bú ñené kòw ndò. ⁶⁵ Yeé baá ménâ, ye bô a: «Mè la bí hên tueé naâ dé cî, ye bí a: nuaré déi ká yoòr mò mbaá ndé kòmò ndé ngwéh; kò Tele mò haá né bú terreb kòw, sâ ye.»

⁶⁶ Bô mbòh seèn kókoó yeé ngweé aá môn, bô suaré yuo gi, bô kwaá ló bú. ⁶⁷ Yeésò deén baá-re ndò, ye bô mbòh dé yulà cùb fà doô a: «Mé bí mene, bí nde né yuo gií ndò wa?» ⁶⁸ Simòh Pièr ye bú a: «Béh dé beèh toò nde ser cu nde né yoòr nei wa, Fehtoò beèh? Ngweéh bô ngòr yòh tètàgà né gi beè yeè mà. ⁶⁹ Kènê béh dé beèh temé kwaá njií gi né yoòr yeè, béh né gi kòw ye wò dé yeè né ñagásé, wò yuoó naâ beè Càn ndò.»

⁷⁰ Yeésò ye bô a: «Mè lé bí bô yulà cùb fà bô hên kòw bàlè wèh ná ngwéh wa? Mé njéh mene, cén déi lètenè biì né táhòrò!» ⁷¹ Sâ à ménâ jue né Júdas ñuna Simòh Iskariò. Lòu sam, gwaán Júdas né mene lètenè bô mbòh yulà cùb fà doô, à Yeésò cie sar sòm nde né kòw.

Bô ìim Yeésò

7 Jomo sâ Yeésò nde tàbè Galilé beè yòh sie ndò, à gwàn cú te tàbè Judê yòh deèn. Lòu sam, bô *Júf lé naâ bú ké teèn filí, ye te bú wula sòm bú. ² †Sâ cieé koò bô Júf déi nde aá feí ndò; bô cieé koò sâ yieé yeé ka pàgà. ³ Yeé baá ndeé, bô ìim ye bú a: «Yùò doó hên yuoò, ndé ké Judê, te bô mbòh yeè ñene weh seé yeè teèn ndò. ⁴ Nuaá mé gwaán né bèsòné ñené yuo kelâ, njèh lòu bú lèr bèh. Sâ mò wò né fém kòw, bô ndé mé njéh bèh dâwî.» ⁵ Sâ né mene bô ìim, bô lé temé yoòr seèn kwá ní ná ngwéh ndò.

⁶ Bô yeé tueé aá ménâ, Yeésò ye bú a: «Cu mò née wúlú ngwéh ye; dé biì cu dâwî né gi beè biì. ⁷ Dé biì,

† 6:68-69 Mat. 16:16; Mk. 8:29; Lúk 9:20 †† 7:2 Léw. 23:34; Deut. 16:13

*wîh bí bònò ndé ngwéh, wîh bunó seér né mè; wîh ye mè la tueé ñagá naâ bèsòné, ye seé nyí né seé veèn fí. ⁸ Bí ndé dé biì cieé koò yieé, mè ké teèn ndé ndé ngwéh; cu mò née wá ngwéh ye.» ⁹ Á yeé tueé sòm aá mân, à den le ngògú ké Galilé sâ ndò.

Cieé koò mé né yeé ka pàgà

¹⁰ Bô ìim yeé nde aá bèh cieé koò sâ, Yeésò nde teèn ndò, à nab wa seér dé seèn ké teèn lòu, te bô nùàr bú ñéné cú. ¹¹ Sâ bô Júf hèllè baá bú te cieé koò sâ fòón ndò; bô né sònò bieé gò ye: à né he wee? ¹² Bô né lom njèh felè seèn lètenè bô nùàr bieé namé gò. Bô déi ye: né nùà bagaà; bô déi ye: sam, à bele den né bô nùàr lòu. ¹³ Nuaá mé nde né felè seèn bèsòné tueé sòm sam ndò, bô kòw né-re bô Júf dé kokoò veéh kò.

¹⁴ Cieé koò yeé baá lèbòlé, Yeésò ñaá yila ké *gwà Càn koò, à duwîm njèh feèh. ¹⁵ Bô Júf yeé ngweé aá ménâ, bô geí seér lòu, bô ye: «Bí kè kú nùà hên kán, à lé *sòu jáhé ná ngwéh, à sòu kò né mé ñgei wa?»

¹⁶ Yeésò ye bú a: «Mè mé lèi mò túé ngwéh, yuo né sònò Càn nuaá mé lé tema naâ mè, ye mè a, ndé bí mân feh. ¹⁷ Nuaá mé né faá Càn gwaán nè kò kòw, nde né mè ñené kòw; né mene seé dé Càn, né mene seé kwaá mò, à nde né dé seèn ñené kòw. ¹⁸ Mè tueé bí, nu-aá mé né ngòr kwaá felè seèn tueé kwaá dâwî, mé njéh fòón né yilí seèn. Nuaá mé dé seèn ngòr kwaá tueé njií seér né yoòr nuaá mé temà naâ bú, seé dé seèn né dilísé, né nùà jéjêg, à dé seèn ngòr kwaá tueé kuú né dé nùà koò seèn. ¹⁹ Ngweéh Músi lé bí sòu taga lòu naâ kòw wa? Hên nuaré déi né sòu sâ lètenè biì jolo ke wa? Á, dé bí gòh né mè, te bí wula sòm mè doò kò?»

²⁰ Bô nùàr yeé nde ngweé cu mân, bô ye bú a: «Wò né mé tándulu yoòr, wanwîh nei feh yeé fòón né kòw wa?»

²¹ Yeésò ye bú a: «Mè lé naâ seé cén kòw, lé naâ *cieé sòu, bí lé naá gií mé njéh ñaán ndò! ²² †Ngweéh Músi lé naâ bí sòu taga lòu, ye bí ñòb bô huaán dé sisíib *ngór ñòb wa? Sâ Músi hèllè lé kòw sì ná ngwéh ndò, né ka tabó bô tele biì léi jògò. Bí yeé ngweé gi aá sòu sâ, ngweéh bí ye bô ñòb bílí bô nùàr ngór mé cieé sòu mene wa? ²³ †Mò bí nùàr ngór mé lòu sòu mene ñòb bílí né, te bí sòu Músi ñgén cú, sâ mè yeé yili sòm gùm nùàr dâwî lòu sòu, bí mè yoòr furú kuú né dé kei wa? ²⁴ Mè tueé bí, bí té njèh mé njolo kèb cieè mbaá ñéné ní, bí tena ju cebâ; bí ñá sér bô gècèn bô, bí tena yíi ju teèn.»

²⁵ Yeé baá ménâ, bô Jerusalem bô déi yila lètenè kòw ndò ye: «Ngweéh hên tueé den né nuaá mé bú jue bú nde né bú wulá doô wa? ²⁶ Kè cú-re, à né sòn mé feh seèn tueé den, bô bú njeré déi bú cú! Hên bô kokoò bô beèh né kòw ye nùà hên né *Nùà Càn bòn wa? ²⁷ Lòu mé Nùà Càn wa ndeè né teèn, nuaré déi bèh yuoò seèn kó sòm ndé ngwéh. Ngweéh dé nùà hên béh né gi bèh yuoò seèn kòw mà.»

‡ 7:22 Gen. 17:10; Léw. 12:3 †† 7:23 Jâh 5:9

²⁸ Te Yeésò yeé baá njèh ké *gwà Càh koô feh, à lɔgɔ njií ye baá-re ké ter, ye bɔ a: «Bí ye bí né gi mè kɔ́ á? Wa bí né gi bèh yuoô mò kɔ́ ndɔ sé wa? Mè mé feh mò ndé ná ngwêh, nùà gècên mè tema naâ kɔ́. Bí bú kɔ́ ngwéh lòù, ²⁹ mè dé mò né bú kɔ́. Lòù sam, mè lé yuoó naâ ké beè seèn, à mè tema njií naâ kɔ́.»

³⁰ Yeé baá ménâ, bɔ yila lom baá-re bú gɔ̀h, te bɔ sie bú. Njèh cén, cu seèn lé née wúlú ngwéeh ye, bɔ bú siè kwà ngwéh mé njéh. ³¹ Sâ ké lètenè cìlì nùàr bɔ́ mé né temé yoòr seèn kwaá njií lé naâ ngún; bɔ né sònò tueé den ye: «Mɔ̀ Nùà Càh sâ ndeè né mene waâ, à bɔ́ cu nde né gèh fém dé heè mé nùà hèn née bɔ́ ngwéeh ye wa?»

Bò sɔ́jì ké yoòr Yeésò

³² Bò nùàr yeé baá felè seèn ké lètenè cìlì nùàr mân namé den, nde die yila tieè bò *Farisièn ndɔ. Bò *ngàh sèmè dé kokoô mé bò Farisièn tema njií baá-re bò sɔ́jì ké teèn, te bɔ nde bú sie wellê. ³³ À yeé ñene aá bɔ́, ye bò nùàr a: «Dé kènê béh bí dèn màgà ndé cú, sâ mè nde cu aá ké yoòr nuaá mé lé tema njií naâ mè. ³⁴ Bí nde né mè fɔ́n; njèh cén, bí mè kwà ndé cú. Lòù sam, bí ké bèh denè mò wá kòmò ndé ngwéh.»

³⁵ Bò Jùf yila ké lètenè bɔ̀n bieé kuú, ye: «À nde cu né he, mé béh bú ñéné kwà ndé cú wa? À dé sâ nde né bò Jùf ké lètenè bò Greêk kwa wa? À nde né bò Greêk njèh feh ndɔ wa? ³⁶ Wancɔ́h sâ à tueé né kei, mé ye: béh nde né nyí fɔ́n, njèh cén, béh nyí kwà ndé cú? wa lòù sam, béh ké bèh denè nyí wá kòmò ndé ngwéh, sâ à jue né kei?»

Nòmò yɔ̀h

³⁷ †Lòù mé cieé koô sâ ceré yeé teèn, kela seér yeé kɔ́. Lòù sâ Yeésò lé naâ ter wuo njebá, à lɔgɔ njií ké ter ye bò nùàr a: «Mɔ̀ nuaré déi né mé nyúá, bú a, ndê ká yoòr mò, à ñueé kwa nòmò. ³⁸ †Nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njií dɔ́h, nòmò yɔ̀h nde né lè seèn kwaré yuo den, faá bɔ́ nyagá kwaá né te mvù Càh nɔ.» ³⁹ Sâ Yeésò ménâ jue né Cúcuí Càh; wa bɔ́ mé né temé yoòr nyí kwaá njií, nde né bú kwa ma. À lé ménâ tueé den née, sâ Càh lé née Cúcuí seèn témá ní ngwéeh ye; cu sâ terreb Yeésò lé née bè̀sɔ̀nè ñéné ñagá ngwéeh ye ndɔ.

Kèrrè lètenè bò nùàr

⁴⁰ Cìlì nùàr yeé nde ngweé njií mân, bò déi ye: «Mé gècên mene, nùà hèn né lom *sòn-Càh bú sâ.» ⁴¹ Bò déi ye: «Né *Nùà Càh!» Bò déi den seér cuú ye: «Nùà Càh yuo seér ndeè né ké Galilê naàn? ⁴² †Né te mvù Càh nyagá den ye: Nùà Càh nde né *ndùtè ndùtù Davíd, ye à yuo ndeè né ké Betelehem lɔ Davíd. Lɔ́

† 7:37 Léy. 23:36 †† 7:38 Ese. 47:1; Zach. 14:8 ‡ 7:42 2 Sam. 7:12; Mich. 5:2

Davíd baá cu ké Galilê wa?» ⁴³ Yeé baá mân, cìlì nùàr kɔ́b geé hihiné felè Yeésò. ⁴⁴ Teèn sâ, bò déi ye, kɔ́ bɔ́ sie bú sieé; mé njéh mene, bɔ́ bú be yoòr ní ngwéh.

Dúagá tie bò kokoô bò Jùf

⁴⁵ Bò sɔ́jì cu cu ké jomo yoòr bò *ngàh sèmè dé kokoô mé bò *Farisièn ndɔ. Wa ké jomo, bò kokoô bò doô ye bɔ́ a: «Bɔ́ né naàn mé bí mé bú siè wá ngwêh wa?»

⁴⁶ Bò sɔ́jì ye bɔ́ a: «Béh tueé bí, nuaá mé nde né faá nùà sâ tueé kɔ́ teèn sam gùm dɔ́h!» ⁴⁷ Bò Farisièn ye bò sɔ́jì a: «Bɔ́ ké teèn sâ bele weéh cu aá mé bí mene ndɔ wa? ⁴⁸ Bí ñene ngàh sèmè cén déi, wa né Farisièn cén déi lètenè beèh né temé yoòr seèn kwaá njií wa? ⁴⁹ Cìlì nùàr seér *sóú Músi kɔ́ ngwéh lòù, né bò dúagá-tie bɔ́!»

⁵⁰ †Sâ Níkòdêm mé lé ndeè naâ cu déi ké yoòr Yeésò njèh bieé nyegé doô né doó sâ, à né Farisièn faá bɔ́ nɔ, à deèn ndɔ, ye bɔ́ a: ⁵¹ «Né faá sóú beèh tueé yeé nɔ: ye mɔ́ bɔ́ née ju felè nùàr bàlè ngwéeh ye, béh té ju felè seèn mbaá téná.» ⁵² Bò deèn ye bú a: «Wò né nùà Galilê ndɔ wa, né kei? Ndé mvù jané nyegé, wò beré déi ñéné ndé ngwéh ye sòn-Càh déi yuo ndeè né Galilê.» [⁵³ Jomo sâ nùà kàn fɔ́n gò gwò seèn.

Ma ndé-yàgà déi

8 Yeésò dé seèn ñaá nde ké te tòr Oliviê. ² Cieé ña-ga maánjɔ̀gò à komo cu cuú ká *gwà Càh koô. Cìlì nùàr bilí wa cuú kwarè seèn ngún. À den nde doó, à yila cu njèh feèh. ³ Bò *nji-sóú mé bò *Farisièn weh waà mé ma déi, bɔ́ njebá kwaá bú toò bò nùàr, sâ bɔ́ la naâ ma hèllè te yàga sie lɔ́. ⁴ Bò bie njií ye Yeésò a: «Nùà fèh-njèh, bɔ́ la naâ ma hèn te yàga sie. ⁵ †Músi lé naâ béh sóú taga lɔ́, ye gèh bò véh mé né mân bɔ́ dɔ́h, béh tɔ̀bè wúlá bɔ́ tɔ̀bè ma. Á wò nɔ, wò ye naàn wa?» ⁶ Sâ bɔ́ Yeésò tab gi né lòù te bɔ́ sie bú teèn.

À yeé ngweé aá ménâ, à geér nde doó, à né njií te tàbe mé nyɔ̀gò beè nyagá den. ⁷ Bò yeé baá bú méménâ bieé ndeé den, à komo sɔ́m feh ter, ye bɔ́ a: «Lètenè bìlì, nuaá mé née dé seèn veèn bɔ́ ngúngwéeh ye, bú a, ndé tɔ̀b ní lɔ́gɔ ma hèn taá yoòr kɔ́.» ⁸ À yeé tueé gi aá mân, à geér nde cu doó, à yila cu njèh te tàbe mé nyɔ̀gò beè nyagá.

⁹ Bò yeé ngweé aá mân, bɔ́ duɔ̀m cécéne cécéne suaré yuoò; duɔ̀m mé bò bei, nde ceré mé bò dé me-manè. Bò yuo gi ndɔ, Yeésò bɔ́ ma doô le lom fà, à né toò Yeésò njebá den. ¹⁰ Yeésò komo wuo cu ter, ye ma doô a: «Dé véh, bɔ́ baá gi he wa? Nuaré déi wò siè cú wa?» ¹¹ Ye Yeésò a: «Mè jue mene nuaré déi, Nùà fèh-njèh!» Yeésò ye bú a: «Sâ mè wò siè ndé ngwéh ndɔ, ndé cú njií yeè lɔ. Njèh cén, té veèn bɔ́ cú.»]

†† 7:50 Jâh 3:1-2 ‡† 8:5 Léy. 20:10; Deut. 22:22-24

Bèh ñagâ

¹² †Yeésò tueé ñjii cu mé bô nùàr, ye bô a: «Ñagâ ká te wõñ né mè. Nuaá mé né jomo mò bele dé seèn bèh cibì gò ndé cú, à gò seér nde né bèh ñagâ. Lòu sam, ñagâ né bú yòñ haá.»

¹³ ††Bô *Farisiên yeé nde ñgweé cu ménâ, bô ye bú a: «Wò sâ tueé den né sòn yeé mé be yeé, bô ñjii mé wò né tueé sâ, né gi dé mbaâ.»

¹⁴ Yeésò ye bô a: «Mè la né mene sòn mò mé be mò tueé dõñ, mè tueé gi né bô ñhè dé gècèn. Lòu sam, mè né dé mò bèh yuoô mò kó, mè né bèh ndeê mò kó ndo. Bí bèh yuoô mò mé bèh ndeê mò kó ñgwéh kó. ¹⁵ Bí tueé den né ju faá bô nùàr tueé yeé ñ; mè dé mò ju felè nuaré déi ténâ bèh. ¹⁶ Á, mo ye mè a, ténâ ju ndo, sâ mè nde né ju tená ñgulí. Lòu sam, mè mé huún mò sam, bèh Tele mò mé lé temà naâ mè né kó. ¹⁷ †Né te mvù biì sou den ye: mo nùà fà bô mbeí tueé gi né felè ñjeré déi mé sòn cên, sâ ñjii sâ né lom môn ma. ¹⁸ Mè né sòn mò mé be mò tueé; Tele mò mé lé temà naâ mè sòn mò tueé cu né ménâ ndo.» ¹⁹ Bô ye bú a: «Tele yeé né he wa?» À ye bô a: «Bí mè kó ñgwéh, bí Tele mò kó ñgwéh ndo. Mo bí sé la né mè kó, bí sé la né Tele mò kó.»

²⁰ Yeésò lé bô mân tueé deén naâ sâ à né ké *gwà Càñ koô bèh mé fer kàgàlòñ né teèn, à né bô ñhè feh. Mé ñjéh mene, nuaré déi lé bú siè ná ñgwéh. Lòu sam, cu seèn lé nées wá ñgwéeh ye.

Ké bèh denè Yeésò

²¹ Yeésò den cuè ye bô a: «Mè nde né ndeé. Mo mè nde aá, bí nde né mè fõñ, bí mè ñéné ndé ñgwéh, bí nde né mé veèn biì mbaán kuú. Ké bèh denè mò bí wá kòmò ndé ñgwéh ndo.» ²² Bô *Jûf duõm baá-re lètenè bõñ tueé kuú ye: «Sâ à nde né feh seèn wulá, wanõñ à ye, béh ké bèh denè nyí wá kòmò ndé ñgwéh mé ñgei?»

²³ Yeésò deèn ndo, ye bô a: «Dé biì bí né bô ká doô bô, mè dé mò lé yuoó naâ ké te vulúu. Bí né dé biì bô *wõñ bô, mè dé mò nùà wõñ sam. ²⁴ Mè la jueè naâ dé cî, ye bí a: bí nde né mé veèn biì mbaán kuú. Mo bí temé kwá ñjé ñgwéh, ye né mè sâ, bí nde né mé veèn biì mbaán kuú, mè tueé bí.»

²⁵ Bô ye bú a: «Wò né nei wa?» Ye bô a: «Mè né mè, nuaá mé mè lé naâ bí ké bèh duõm tueé sâ. ²⁶ Mè né mé ñhè tueé felè biì mé ju mene kókoó. Bí kó ye, nuaá mé lé temà naâ mè dé seèn né nùà gècèn; mè bô nùà ká te wõñ hèn tueé lom né ñjii mé mè né sòn seèn ñgweé.» ²⁷ Bô lom ñgwé kòmò ñgwéh, ye à sâ jue né Tele seèn.

²⁸ Te à den cuè ye baá-re, ye bô a: «Mo bí nde sòm ñjii aá *Huaán Nùàr ter, bí nde né cu sâ kó ye né mè,

† 8:12 Mat. 5:14; Jân 9:5 †† 8:13 Jân 5:31 ‡ 8:17 Deut. 19:15

nuaá mé né nùà sâ ma; bí nde né kó ye, mè ñhè mé feh mò bô bèh; bí kó nde né ye, mè tueé lom né ñjii mé Tele mò lé naâ mè feh ndo. ²⁹ À lé mè temà naâ kó, à mè mé huún kwá ló ñgwéh, béh bú né kó. Lòu sam, mè cu dõñ bô lom né ñjii mé né bú yòñ huõm.»

³⁰ À yeé baá mân tueé, bô nùàr kókoó mbaá kwaá ñjii gi temé yòñ seèn.

Kwer mé nuaá mé den né mé feh seèn

³¹ Yeé baá ménâ, Yeésò tueé ñjii mé bô Jûf mé né temé yòñ seèn kwaá ñjii, ye bô a: «Mo bí né ndéb mò jolo nyegé, sâ mé gècèn mene bí né bô mbõñ mò; ³² bí nde né gècèn ñené kó, te bí ña seér bõñ mé den né mé feh bõñ.» ³³ ††Bô ye bú a: «Béh né bô ndùtè ndùtù Abrahâm, ndõg béh lé nées kwer nuaré déi dèn ñgùñg-wéeh ye. Naàn mé wò ye béh a: te béh ña seér bõñ mé den né mé feh bõñ wa?»

³⁴ Yeésò ye bô a: «Mè né tueé ye bí a: nuaá mé né veèn bô dõñ né kwer veèn. ³⁵ Kwer dé seèn huaán bõ ña bèh, à mé bèh denè te mbàgà sam; bèh denè te mbàgà cu dõñ né dé huaán. ³⁶ Mo Huaán bí mé feh biì sòm kwaá né kó, sâ mé gècèn mene bí baá mé feh biì. ³⁷ Mè né gi kó ye bí né bô ndùtè ndùtù Abrahâm; mé ñjéh mene bí tie te ndéb mò féla ñjé ñgwéh, bí gwaán seér né mè wulá. ³⁸ Mè dé mò tueé né ñjii mé Tele mò feh né mè; bí dé biì bô seér ñjii mé tele biì né bí tueé.»

³⁹ Bô ye bú a: «Tele beèh né Abrahâm.» Yeésò deèn ye bô a: «Mo bí sé né bô ñunà Abrahâm bõn, seé mé Abrahâm lé bõ naâ doô, bí sé naâ cí bõ. ⁴⁰ Wanõñ mè né gècèn sòn Càñ ñgweé, mè yeé tueé bí, bí ye, kó bí wula cu mè ñ. Abrahâm lé naâ gèh dé sâ bõ wa? ⁴¹ Mè tueé bí, bí nág bõ cu né faá tele biì ñ.» Bô ye bú a: «Dé beèh, béh bô huaán cieè sam, tele beèh né lom cén, né Càñ.»

⁴² Yeésò ye bô a: «Mo tele biì sé né Càñ bõn, bí sé la né mè gwaán; mè yuoó naâ ké beè Càñ, mè hèn né te sòn seèn, mè lé mé feh mò ndé ná ñgwéh, à mè tema ñjii naâ kó. ⁴³ Bí ñgòr mò ñgwé kòmò ñgwéh dé kei? Bí yeé tie teèn féla ñjé cú, yõg baá-re bí ndo. ⁴⁴ Dé biì, tele biì né *Sátàn, bí bõ né seé mé tele biì hèllè gwaán né sâ. À né nùà wulá-feèh, à mé ñjéh yuoó naâ ké bèh duõm. À te gècène ñjéba nyi bèh, à mé gècèn yòñ sam. Né nùà nyeèn; nyeén né bú lè húme, dà m bô nyeèn dõñ ceré né sâ. ⁴⁵ Mè dé mò tueé lom né gècèn, bí temé yòñ mò kwá ñjé ñgwéh dé cí. ⁴⁶ Lètenè biì sâ nuaá mé nde né be ter sòm ñjii, ye mè né mé veèn yòñ ndo, né nei wa? Á, mo mè tueé né gècèn, bõ né naàn mé bí temé yòñ mò kwá ñjé ñgwéh wa? ⁴⁷ Nuaá mé né beè Càñ, né yeé dé seèn ñgòr Càñ ñgweé. Bí dé biì te gà Càñe sam, bí ñgòr Càñ ñgùñgwéh dé cí.»

⁴⁸ Bô Jûf deèn ye bú a: «Béh naâ tueé, ye wò né nùà *Samarí, wò yòñ né mé tándulu, wò ye béh teèn túé

†† 8:33 Mat. 3:9; Lúk 3:8

yí ngwéh á?»⁴⁹ Yeésò ye b́ a: «Mè mé tándulu yoòr sam lág; bí mè seb seér né kɔ́, wanɔ́ɔ́ mè né Tele mò seén.⁵⁰ Mè túé ngwéh ye b̀ nùà a, sèn mè seèn. Nuaá mé nde né mè seén né teèn, à ju tena nde né kɔ́.⁵¹ Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né ngòr mò jolo, dé seèn kú ndé ngwéh ndɔ́.»

⁵² B̀ J́f yeé nde ngweé cu dé sà mân, b́ ye b́ a: «La né b̀n, béh kɔ́ nyegé baá kènê ye wò né mé tándulu yoòr, wanɔ́ɔ́ Abrahâm lé seèn naâ kuú, b̀ *sòn-Càṅ b̀ kuú gi ndɔ́; wò yeé waà dé yeé kènê, wò ye: nuaá mé né ngòr nyí jolo, nùà sà dé seèn kú ndé cú sé wa?⁵³ Wò ye nyí né Abrahâm tele beèh mé b̀ sòn-Càṅ b̀ yɔ́ɔ́ wa? Á, b́ lé b̀n naá gií kuú nɔ́? Wò hèn, wò feh yeé weh kwaá né faá neí wee?»

⁵⁴ Yeésò ye b́ a: «M̀ mè sé né yo mò mé be mò seén, sà mè sé bú seén kuú né dé mbaâ. Nuaá mé né mè seén né teèn, né Tele mò; né nuaá mé bí né gi tueé ye: né Càṅ bií,⁵⁵ mé njéh mene, bí bú kó ngwéh doô. Mè né bú dé mò kɔ́. M̀ mè sé ye, mè bú kó ngwéh, mè sé né nùà nyeèn faá bí nɔ́. Mè dé mò né bú kɔ́, mè né ngòr seèn jolo.⁵⁶ Abrahâm tele bií lé naá loòm mé vɔ́ɔ́-temé, ye nyí nde né cieé mò ñené. À lé naâ cieé sà ñené, à vra lom mé gècèn mene.»

⁵⁷ B̀ J́f deèn ye b́ a: «Wò née yeé nyemà yulá t́n yíé ngwéeh ye, wò lé naâ Abrahâm ñené ngweé wa?»

⁵⁸ Yeésò ye b́ a: «Mè né tueé ye bí a: mé bú lɔ́ nde Abrahâm ñar, sà mè baá gií teèn.»⁵⁹ Te b́ yeé nde ngweé njíí cu dé sà mân, b́ duɔ́m taá domô, te b́ tɔ́bé bú mé njéh; à leér yuo, à yuo kela sa lè *gwà Càṅ koô sà ndɔ́.

Tácugó déi

9 Yeésò yeé baá beré déi kelá, à ñene njíí tácuɡó déi, à lé mé njéh yuoó naâ lè.² B̀ mb̀ṅ Yeésò yeé ñene aá ménâ, b́ ye Yeésò a: «Nùà fèh-ñèh, hèn b̀ɔ́ né naàn mé nùà hèn yuoó dé seèn lè mé njolo cuɡó wa? Né mé yìè veèn seèn nùà ñèh, wa né felè veèn tele b̀ meí seèn wa?»³ Yeésò ye b́ a: «Mé yìè veèn seèn sam, dé b̀ tele b̀ meí sam ndɔ́. À cuɡó né mân, te seé Càṅ ñené yuo kelà cie teèn.⁴ Keí mé née suútenè hèn, kɔ́ béh b̀ɔ́ mboón seé nuaá mé temà naâ mè. Cibí baá ndeê; mɔ́ waà baá, nuaré déi seé cíbíteèn b́ ndé cú.⁵ Keí mé mè née ká te w̄ṅ mân, ñagâ teèn né mè.»

⁶ À yeé tueé sɔ́m aá, à kulu njíí dèh doó, à huaán cà mé dèh, à luaré njíí tácuɡó hèllè njolò,⁷ ye b́ a: «Nde njolo yí te nòmò Siloê vuaá njíí.» Siloê tueé né ye: né yɔ́ɔ́ nòmò. Tácugó doô nde bèh njolo vuaá wellè ndɔ́, à cu cuú, sà à baá njolo ñené.

⁸ B̀ mbeí seèn b́ b̀ɔ́ mé à lé dua beéh ñèh njolò b̀n, yeé nde ñene njíí bú ménâ, b́ ye: «Ngweéh hèn né nuaá mé lé dua den beéh ñèh mé tíí doô wa?»⁹ B̀

déi ye: né bú; b̀ déi ye: bú sam, felá né bú lòù. Nùà hèllè ye b́ a: «Né ka mè.»¹⁰ B́ ye bú a: «B̀ɔ́ naâ naàn mé njolo yeé komo cu wa?»¹¹ Ye b́ a: «Nuaá mé bú yilá yeé Yeésò doô huaán naâ cà, à luaré njíí mè njolò, ye mè a: ndé njolo yí te nòmò Siloê vuaá wellè ma. Mè nde baá-re ndɔ́; mè yeé vua gi aá, mè ke, njolo baá ñené.»¹² B́ ye bú a: «Nùà sà né he wa?» Ye b́ a: «Mè kó ngwéh.»

Tácugó toò b̀ *Farišièn

¹³ B́ weh njíí nuaá mé la taré yuoó naâ doô ké toò b̀ Farišièn ndɔ́.¹⁴ Sà Yeésò lé cà huaán naâ loù sòù, à taré sɔ́m bú mé njéh.¹⁵ B́ yeé baá toò b̀ Farišièn, b̀ Farišièn bie ngweé nyegé mé sòn b̀n ndɔ́, ye nùà doô a: «B̀ɔ́ naâ naàn mé wò kwa njolo wa?» À ye b́ a: «À luaré njíí naâ mè cà njolò, mè vua sɔ́m njolo ndɔ́; mè yeé ke, mè baá ñené.»

¹⁶ B̀ Farišièn déi yila baá-re tueé deèn ye: «Nuaá mé b̀ɔ́ naâ njíí hèn dé seèn beè Càṅ yùò ná ngwéh, wanɔ́ɔ́ à seèn *cieé sòù jòlò ngwéh nɔ́.» B̀ déi ye: «M̀ sé la né nùà veèn, à sé la naâ gèh b̀ fém bú hèn b̀ɔ́ komo ndɔ́ wa?» Yeé baá m̀n, kèrrè die lètenè b̀n, b́ kɔ́b geé fà.

¹⁷ B́ den cuú ye nuaá mé taré yuoó naâ doô a: «Á wò nɔ́, wò ye nuaá mé taré sɔ́m naâ nyí doô né neí wa?» Ye b́ a: «À né *sòn-Càṅ.»

¹⁸ Kambér sà b̀ J́f kuú taré cu né toò mé saân cúɡ ndɔ́, ye: nuaá mé né njolo ñené hèn nùà cùɡò njolò hèllè sam. Yeé yɔ́ɔ́ baá, b́ yilá bie njíí weéh mé tele b̀ meí,¹⁹ ye b́ a: «Hèn né ka ñuna bií doô wa? Bí ye mé gècèn mene, à mé njéh cuɡó yuoó naâ lè á? Á sà, kei mé b̀ɔ́ naâ kɔ́, te njolo seèn ñene cu mân wa?»

²⁰ B̀ tele ye b́ a: «Béh kɔ́ cegé né dé beèh ye hèn né ñuna beèh, à lé tácugó yuoó naâ lè.²¹ B̀ɔ́ naá-re naàn mé à ñene njolo wa, béh dé sà kó ngwéh. Béh nuaá mé b̀ɔ́ komó naâ bú njolo kó ngwéh ndɔ́. Bí bíé njí ká mé bú, à wulu baá dé ñèh tueé mé sòn seèn kèn.»

²² Sà b̀ tele né b̀ J́f veéh, b́ bú ménâ tueé né dé cí. Sà b̀ J́f wɔ́ṅ kwaá gi aá doó, ye nuaá mé nde né tueé ye Yeésò né *Nùà C̀ṅ dɔ́ṅ, b́ nde né bú ké gwà Càṅ kwɔ́ɔ́ sɔ́m keéh ma.²³ B̀ tele veéh naâ cí, te b́ nde ye tueé ye b́ a, bíé njí ká mé bú, à wulu baá dé ñèh mé sòn seèn tueé.

²⁴ Yeé baá ménâ, b̀ Farišièn yilá cu tácugó doô, b́ ye bú a: «Dùlà Càṅ, túé lòm dé gècèn. Béh né dé beèh kɔ́ ye nùà hèn né nùà veèn.»²⁵ Nùà doô ye b́ a: «Á né-re nùà veèn wa, à nùà veèn sam wa, mè dé sà kó ngwéh. Mè kɔ́ cegé né ñèh cén, ye: mè lé naâ mé njolo cuɡó, kènè njolo mò baá ñèh ñené.»

²⁶ B́ den cuú ye bú a: «Á b̀ɔ́ naâ naàn mé à komo lɔ́ɔ́ wò njolo wa?»²⁷ Ye b́ a: «Mè naá gií bí tueé, bí temé teèn kwá njí ngwéh lòù. Bí ye mè a, túé cú naàn,

† 9:5 Mat. 5:14; Jâh 8:12

te bí ñgweé ye wa? Merré déi bí gwaán né b̀̀ mb̀̀n̄ seèn ñaâ ndɔ?»

²⁸ B́ yeé nde ñgweé ñjií dé sâ mân, b́ kem sue bú yoòr mé séb, b́ ye bú a: «Wò né ka mb̀̀n̄ seèn kɔ́, béh sam; béh né dé beèh b̀̀ mb̀̀n̄ Músi. ²⁹ Béh né kɔ́ ye Càn̄ lé ñhè tueé kwaá gi naâ sònò Músi. Dé nùà bú sâ, à yuoô-re he wa, béh kó ñgwéh.»

³⁰ Nùà doô den cuù ye bú a: «Hên baá-re ñhè kèkènè sâ: nùàr né gi mè njolo mân komo b̀̀gú, bí bèh yuoô seèn kó ñgwéh mà! ³¹ Béh né gi kɔ́ ye, Càn̄ beèh sòn b̀̀ vevenè b̀̀ ñgwé bèh, à ñgweé cegé né sòn b̀̀ mé né bú veéh, mé né sòn seèn ñgweé ndɔ. ³² Ndóg, b́ née beré déi ñgwé sòm ñgwéeh ye, ye nuaré déi lé yuoó naâ lè mé njolo cugó, b́ lo taré bú ndɔ. ³³ Mɔ nùà hên sé la beè Càn̄ yuò ná ñgwéh, à sé la ñjeré déi mân b́ kòmò ná ñgwéh.»

³⁴ B́ deén baá-re kènè ye bú a: «Nuaá mé jelág yuoó naâ lè lélán̄ veèn faá wò sam, wò sòn toò beèh weéh he wa?» B́ kwɔgɔ sòm keéh bú te gwà Càn̄e ndɔ.

B̀̀ cùgò njolo b̀̀ te ceér Càn̄e

³⁵ Jomo sâ Yeésò nde fɔ́n̄ kwa bú ndɔ, sâ à lé ñgweé naâ ye bú lé naâ bú cie kwɔgɔ kwaá. À yeé ñene aá bú, ye bú a: «Wò né temé yoòr *Huaán Nùàr kwaá ñjií wa?» ³⁶ Nùà hèllè ye bú a: «Huaán Nùàr sâ né neì wa, dé koô, te mè kwaá ñjií temé yoòr seèn?» ³⁷ Yeésò ye bú a: «Wò né bú ñené, à mé wò hên tueé ñjií den né kɔ́.» ³⁸ Nùà doô ye bú à: «Mè kwaá ñjií aá temé yoòr seèn, Fehtoò mò!» À cemmé nde toò Yeésò ndɔ.

³⁹ Te Yeésò deén baá-re, ye b̀̀ nùàr a: «Mè ká te wón̄e ndeé né, te ju die: te b̀̀ cùgò njolo b̀̀ ñene njolo, te b̀̀ mé né njolo ñené cugó seér cu lòu.» ⁴⁰ Sâ b́ b̀̀ Farisièn̄ déi né kɔ́. B́ yeé ñgweé aá môn, b́ ye bú a: «Mé béh mene, béh né b̀̀ tácugó ndɔ wa?» ⁴¹ À ye bú a: «Mɔ bí sé né b̀̀ tácugó, bí sé la mé ju felè ná cù. Á, bí biì ye, bí né ñené; sâ ju né felè biì cu dɔ́n̄ teèn.»

Kàn nùà mbieè

10 «Mè né tueé ye bí a: nuaá mé te hin kágá b̀̀ mbieè yílá kélá ñgwéh, à nde mar kela seér felè kágá bèh hiìn, né nùà yíb dé wúlá feèh. ² Nuaá mé yila kela né dé seèn te hin kágá, né nùà mbieè kɔ́. ³ Gó-lóm nde né bú hin gulu keéh, b̀̀ mbieè nde né hueh seèn ñgweé kɔ́ ndɔ; à nde né b̀̀ mbieè seèn te yilí yilá, à sòm keéh bú cie. ⁴ Mɔ b̀̀ mbieè seèn baá gi cie, à nde né toò b̀̀n̄ kelá, b́ kem bele bú. Lòu sam, b́ né hueh seèn ñgweé kɔ́. ⁵ Dé nuaá mé bú bú kó ñgwéh, môn sam, b́ hueh seèn ñgwé kó ndé ñgwéh, b́ yoòr seèn ndé ndé ñgwéh ndɔ, b́ bú dula seér nde né lòu.» ⁶ Yeésò né mene b́ ñgòr te kàn mân si keéh, b́ lom ñgwé kó ñgwéh ndóg.

Nùà mbieè dé bagaà

⁷ Yeésò den cuù ye bú a: «Mè né tueé ye bí a: Mè né hin kágá b̀̀ mbieè. ⁸ B̀̀ mé lé kelà naâ toò mò dɔ́n̄ né gi dé b̀̀n̄ b̀̀ yíb b̀̀ dé wúlá-feèh. B̀̀ mbieè lé hueh b̀̀n̄ ñgwé kó ná ñgwéh. ⁹ Mè né dé mò hin kágá. Nu-aá mé nde né teèn yilá kelá, nde né yili yuo. À nde né teèn yagá kelá den: à né yilá, à né yuo, à nde né yáb kwa ndɔ. ¹⁰ Dé nùà yíb môn sam, à ndeé né dé seèn lòu ñuɔ́b, à ndeé né wulá ceré sòm ndɔ. Mè ndeé né dé mò ye te b̀̀ nùàr kwa yòñ mé gùm mene.

¹¹ «Nùà mbieè dé bagaà né mè. Nùà mbieè dé bagaà kuú né dé seèn cio b̀̀ mbieè seèn. ¹² Dé tèn môn sam, à dé seèn b̀̀ lom né seé kàgàlòñ, à nùà ñhè sam. Yeé baá môn, mɔ ñgùì yila te b̀̀n̄ mbieè, à dula yuo, à si lo b̀̀ mbieè, b́ b̀̀ ñgùì wulu den jomo, ñgùì sie ñellé sòm gi b́. ¹³ Lòu sam, à dé seèn teèn b̀̀ lom né seé kàgàlòñ, à mé jere b̀̀ mbieè sam, à b́ dula si lo né mé ñjéh.

¹⁴ «Mè né dé mò nùà ñhè. Mè né gi b̀̀ mbieè mò kɔ́, b́ né mè kɔ́ ndɔ. ¹⁵ †Mè kɔ né bú faá Tele mò kɔ né mè kɔ, b́ kɔ né mè faá mè kɔ né Tele mò ndɔ. Mè né nùà ñhè, mè kuú né dé mò sòn b̀̀ mbieè mò. ¹⁶ Mè né cu mé b̀̀ mbieè déi teèn, b́ dé b̀̀n̄ ká lè kágá hên sam. Kɔ mè yilá bilí ñjií b́, te b́ bilí den lom te kágá cén-e, b́ ñgweé sòn mò, te nùà mbieè den lom teèn cén ndɔ.

¹⁷ «Temé Tele mò né lom yoòr mò. Lòu sam, mè nde né sòn b̀̀ mbieè mò kuú, te mè ndeé komo yuo cuù dé feè. ¹⁸ Nuaré déi mè yòñ kɔ́ sòm ñgwéh, mè yòñ mò si lom né mé be mò. Mè né mé terre b̀̀ yòñ mò sòm teèn, mè né mé terre b̀̀ dé feè kwa cuù teèn ndɔ. Tele mò mè terre b̀̀ ménâ haá naâ kɔ́.»

¹⁹ Te b̀̀ *Júf yeé nde ñgweé ñjií cu mân, b́ kerré ñéi cu ye baá-re dé kerrè. ²⁰ Nùàr ñgún tueé lom aá lètenè b̀̀n̄, ye: «Nùà hên né mé tándulu yoòr, né nùà tí! Bí sònò seèn felá den né kei wa?» ²¹ B̀̀ déi ye: «Nùà tán-dulù déi lo mân tueé ñgweé baá he ndɔ wa? Tándulu déi né mé terre b̀̀ teèn mé nde né tácugó njolo mân kwɔgɔ ñagá wa?»

Sàn sòn b̀̀ Júf

²² Sâ ké Jerusalem te nyèmà dɔ́n̄, gèh cieé koô mé bú lé komó naâ gwà Càn̄ teèn sâ né yeé feì sɔ́; feì yeé sâ dùlù baá sie. Nyèmà hên cieé koô sâ yeé feì cu aá, ²³ Yeésò yila nde ké *gwà Càn̄ koô, à né te kòñ déi gɔ́lè den, b́ kòñ sâ yilá né Kòñ Salomɔ́n̄. ²⁴ B̀̀ Júf bilí nde cuù kwarè seèn, b́ ye bú a: «Wò béh temé ter tab lo né dé kei wa? Mɔ wò né *Nùà Còñ kɔ́, túé ñagá béh tueè.»

²⁵ Yeésò ye bú a: «Mè lé naâ bí ménâ tueé gií, bí temé teèn kwá ñjií ñgwéh lòu. Mé ñjéh mene, b̀̀ seé mé mè

† 10:15 Mat. 11:27; Lúk 10:22

né mé terreb Tele mò bɔ́ hên tueé nde né kɔ́, ye mè né Nùà Còh sâ. ²⁶ Bí dé bìi temé teèn kwá ní ngwéh. Lòu sam, bí te bòn bɔ́ mbieè mò sam. ²⁷ Bɔ́ mbieè mò né dé bɔ́n hueh mò ngweé kɔ́; mè né bɔ́ ñené kɔ́ ndɔ́, bɔ́ né gi dé bɔ́n jomo mò. ²⁸ Mè né bɔ́ yòn tètàgà haá; bɔ́ mene naàn, bɔ́ dé bɔ́n kú ndé cú, nuaré déi bɔ́ beè mò ngà sòm ndé cú ndɔ́. ²⁹ Tele mò lé mè haá naà kɔ́; mé terreb felè ñèh dɔ́h né bú. Nuaré déi bɔ́ beè Tele mò ngà kòmò ndé cú. ³⁰ Bèh Tele mò né lom cén.»

³¹ Te bɔ́ Jûf yeé nde ngweé njií mân, bɔ́ domó cu taá, te bɔ́ tɔ́bé bú mé ñéh. ³² À deèn ndɔ́, ye bɔ́ a: «Mè bɔ́ baá seé bebagaà mé Tele mò lé feéh naà mè ngún, bí ñene gi aá kèn. Mè dé veèn bɔ́ naà dé heè mé bí ye, bí nde né mè teèn tɔ́bé wulá wa?»

³³ †Bɔ́ Jûf ye bú a: «Béh wò mé seé bagaà tɔ́bè ngwéh, béh ye te béh wò tɔ́bé wulá mé Càn seèb. Wò nùà mbaâ, wò feh yeé faá Càn nɔ́ weh né dé kei wa?»

³⁴ †Yeésò ye bú a: «Ngweéh bɔ́ nyagá kwaá gi né te mvù sòu bìi, ye: Càn ye bí né bɔ́ Càn wa? ³⁵ Béh né gi kɔ́ ye, njií mé Càn nyagá kwaá gi aá te mvù kèn, nuaré déi bú fɔ́ kòmò ndé cú. Càn lé bɔ́ Càn sâ yilá naà bɔ́ mé né ngòr seèn ngweé. ³⁶ Sé tagá mè wa? Ká lè wóh, Tele mò Càn lé balé tema njií naà mè. Sâ mɔ́ mè né mene feh mò Njunà Càn yilá, bí ye mè né feh mò faá Càn nɔ́ weh fí sé wa? ³⁷ Mɔ́ mè seé Tele mò bɔ́ ngwéh, sâ bí té temé yoòr mò kwá ní bòn. ³⁸ Á, mɔ́ mè bɔ́ né cí, mɔ́ bí mene temé mé ngòr mò kwá ní ngwéh, bí temé kwá ní bìi te seé mò. Bí nde né teèn ñené ñagá, ye Tele mò né yoòr mò, mè né yoòr Tele mò ndɔ́.»

³⁹ Bɔ́ yeé nde aá bú lòu sie weéh, à mvelé yuo bɔ́ beè. ⁴⁰ †À sela yuo kela nòmò Jurdên kèb yágà, bèh mé Jâh lé kou lógú naà bɔ́ nùà nòmò teèn, à den den yí teèn. ⁴¹ Bɔ́ nùà ngún kem wa cuù toò seèn, bɔ́ né tueé ye: «Jâh lé mene fém déi bú ná ngwéh, kàmbér njií mé à lé tueé gi naà felè nùà hên dɔ́h lɔ́ né gi bòn.» ⁴² Yeé baá môn, bɔ́ nùà kwaá njií cu ye baá-re temé yoòr Yeésò kókoó.

Cio Lasâr

11 †Nùà Betanî déi lé naà beén die, yilí seèn né Lasâr. Bɔ́ tie seèn Marí bɔ́ Mártà né te lɔ́ sâ ndɔ́. ² †Marí sâ né ma mé lé naà Fehtoò beèh kómó múmú gulè waá kwaá, à fɔ́ sɔ́m mé yúlí feèh doò. Bɔ́ yeé ñene tie bɔ́n Lasâr baá baán, ³ bɔ́ tema njií nuaré déi ye Yeésò a: «Fehtoò beèh, yíé-temé yeé baá baán ma.» ⁴ Yeésò yeé ngweé aá môn, à ye: «Beén Lasâr hên bú wulá ndé ngwéh; bɔ́ né mân, te *sùsùm sie bɔ́ nùà mé Càn, te terreb Njunà Càn ñené yuo kelà teèn ndɔ́.» ⁵ Ju Mártà bɔ́ òm mé Lasâr lé naà Yeésò yoòr yilá dé gècèn. ⁶ À yeé ngweé aá ju beèn sâ, à cer cu ká jomo

† 10:33 Lé.v. 24:16 †† 10:34 Ps. 82:6 † 10:40 Jâh 1:28 †† 11:1 Lúk 10:38-39 †† 11:2 Jâh 12:3

cieé fà, ⁷ jomo sâ ye bɔ́ mbòn a: «Béh nde cu ké Judê.» ⁸ Bɔ́ mbòn ye bú a: «Nùà fèh-ñèh, née dàb sam mé bɔ́ *Jûf lé naà ceér fɔ́n, ye bɔ́ nde né wò tɔ́bé wulá. Wò hên baá cu mé gò ké teèn wa?» ⁹ Ye bú a: «Ngweéh yuoò maánjògò, nde wa liyilí né suútenè mà. Sâ nuaá mé né suútenè gɔ́ dɔ́h né ñagá mé né ká lè wóh ñené, à gule cén ndé ngwéh. ¹⁰ Nuaá mé gɔ́ né cíbíteèn dé seèn mé ñagá yoòr sam, à nde né gule ceén lɔ́.»

¹¹ À den cuù ye bú a: «Mbeí beèh Lasâr cer né lóm; mè nde né ké teèn ndeé, te mè nyimé sɔ́m bú.» ¹² Bɔ́ mbòn ye bú a: «Fehtoò beèh, mɔ́ à né lóm, sâ à nde né taré yuo.» ¹³ Sâ Yeésò ye te bɔ́ ngweé kɔ́ teèn, ye Lasâr kuú gi aá kèn. Mé ñéh mene, bɔ́ ngwé kòmò ngwéh, bɔ́ dé bɔ́n munó seér né ye Yeésò jue né lóm dé gècèn. ¹⁴ Yeé baá môn, à tueé ñagá bɔ́ ndɔ́, ye bú a: «Lasâr baá komó ma.» ¹⁵ Jomo sâ à ye bú a: «Mè né mé vógú-temé felè bìi dé gècèn. Lòu sam, mè lé ké doó sâ ná ngwéh. Bɔ́ gi né ménâ felè bìi, te bí kwaá njií keéh temé yoòr mò teèn. Bí hin, béh nde ké kwarè seèn.» ¹⁶ Tomâs, mé bɔ́ yilá né huaán feèh doò deèn ndɔ́, ye bɔ́ mbòn déi a: «Bí hin ké teèn, béh bɔ́ Fehtoò beèh nde kuú dɔ́h.»

Nùàr te cio komo sɔ́m

¹⁷ Bɔ́ Yeésò wa ké Betanî, sâ bú lé furú sɔ́m aá Lasâr baá cieé nèà. ¹⁸ Betanî sâ né kwarè Jerusalem mân, yuoò teèn nde Jerusalem kíòmétà tagár wá ngwéh. ¹⁹ Bɔ́ Jûf ngún lé naà giù teèn kem ndeé, bɔ́ nde Mártà bɔ́ Marí cio tie bɔ́n bieé weh.

²⁰ Mártà ngweé njií ndɔ́, ye Yeésò baá ndeé, à nde bú ceér dueè kwa weh; Marí le dé seèn ké gwò. ²¹ Mártà wa ye Yeésò a: «Fehtoò mò, mɔ́ wò sé naà doó, tie beèh sé lé kú ná ngwéh. ²² Mé ñéh mene, mè né kɔ́ ye kènê, mɔ́ wò bie njií Càn njeré déi, à nde né wò haá.»

²³ Yeésò ye bú a: «Tie yeé nde cuù né lè cio komo yuoò.» ²⁴ Mártà ye bú a: «Mè né kɔ́ ye, à nde né te cio komo yuo, dé sâ seèn né cieé cèrè jomò, lòu mé bɔ́ nùà dɔ́h nde gi né teèn komo yuo.»

²⁵ Yeésò ye bú a: «Mè te cio komo sɔ́m né nùàr kɔ́, mè haá bú yòn. Nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njií la kuú mene, à nde né komo yuo. ²⁶ Nuaá mé né làn, mé né temé yoòr mò kwaá njií, dé seèn kú ndé cú ndɔ́. Wò né temé teèn kwaá njií wa?» ²⁷ Mártà ye bú a: «Nyea Fehtoò mò, mè né lom temé teèn kwaá njií, ye wò né *Nùà Còh, wò né Njunà Càn mé sé naà ká te wóh mân ndeé.»

Yeésò ké te sà Lasâr

²⁸ Jomo sâ Mártà nde mé òm seèn Marí tueé naáb wellê ndɔ́, ye bú a: «Nùà fèh-ñèh beèh waà baá kèn, à né wò yilá.» ²⁹ Te Marí yeé nde ngweé njií mân, à lɔ́

wuo ter kpar, à njege nde ké yoòr seèn. ³⁰ À wa, sâ Yeésò née ké sònò lɔ́ ye, à né bèh mé b̄ Mårtà la kwaré naâ teèn. ³¹ B̄ Jûf mé la naâ Marî ké gwò bilí bɔ́h den doô yeé ke, à tené nde aá mân, b̄ kem bele bú ndɔ́, b̄ ye merré déi à nde cu né mbà ké felè sà yueé den.

³² Marî yeé nde ñene njií Yeésò ké bèh sâ mân, à die sulí nde doó gulè seèn, ye bú a: «Fehtoò mò, mɔ́ wò sé naâ doó, tie beèh sé lé kú ná ngwêh.» ³³ Yeésò yeé ke, Marî né yueé, b̄ Jûf mé naá gi jomo seèn baá yueé, feh ñellé bú ter, yili yuo bú lè. ³⁴ Ye bú a: «Bí bú furú né he wa?» B̄ ye bú a: «Ndé kè kú yeé hèn nɔ́, Fehtoò beèh.» ³⁵ Yeésò yila yueé ndɔ́. ³⁶ B̄ Jûf duɔ́m baá-re tueé ye: «À lé kɔ́ ye nyí bú gwaán kum aá!» ³⁷ B̄ déi den cuù lètenè bɔ́n ye: «Ngweéh bú nuaá mé lé naâ tácugó njolo kwɔ́gɔ́, sé naâ bɔ́ te Lasâr kú cú mà.»

Lasâr te cio komo sɔ́m

³⁸ Jere bɔ́ cu Yeésò ñèh, à nde ké sòn sà ndɔ́. Sà hèl-lé lé naâ gbàn, b̄ sònòbò colo kwaá né tàmbàn taá mân. ³⁹ Yeésò ye bú a: «Bí gulù sòm taá sâ gulù.» Mårtà tieè Lasâr deèn ndɔ́, ye bú a: «Á, à cer aá dòu baá cieé nèà nɔ́, Fehtoò beèh, kènê à baá dulí.» ⁴⁰ Yeésò ye bú a: «Mè lé túé ná ngwêh, ye wò a: mɔ́ wò né temé yoòr mò kwaá njií, wò nde né terreb Càn ñenè wa?»

⁴¹ B̄ gulu sɔ́m taá hèllè ndɔ́. Yeésò ke njií njolo ké te vulúu, ye: «Tele mò, mè vra baá wò mé wò né sòn mò faá bèh mân ngweé. ⁴² Mè né gi dé mò kɔ́ ye cu dɔ́h wò né yeé sòn mò ngweé. Mé ñéh mene, Tele mò, mè wò ké ter hèn vra njií né te gam b̄ mé né kwarè mò kaán den, te bú kwaá njií temé teèn, ye wò mè tema njií naâ kɔ́.»

⁴³ À yeé dua sɔ́m aá, à yilá lɔ́gɔ́ njií ké ter, ye: «Lasâr, yuò kélâ!» ⁴⁴ Nuaá mé lé naâ kuú hèllè yuo kelà te sòn seèn ndɔ́; sâ gule b̄ be mé njolo née gi lè cògò vuɔ́b den ye. Yeésò ye bú a: «Bí sè sòm bú vùb̄ yoòr, bí keéh njií bú.»

Kàgà-ndòn veèn felè Yeésò

(Matîô 26:1-5; Màrk 14:1-2; Lùk 22:1-2)

⁴⁵ B̄ Jûf mé ndeè naâ cio bieé doô yeé ñene aá môn, nùàr ngún lètenè bɔ́n kwaá njií gi temé yoòr Yeésò.

⁴⁶ B̄ déi nde seér cu b̄ *Farisièn kwa, b̄ tueé b̄ njií mé Yeésò la bɔ́ naâ sâ.

⁴⁷ B̄ Farisièn b̄ b̄ *ngàn sèmè dé kokoô yeé ngweé aá môn, b̄ yilá bilí *mbàgà ju tarê ndɔ́, b̄ ye: «Nùà hèn baá fém bɔ́ maga, kènê béh bɔ́ nde né naàn?

⁴⁸ Mɔ́ à né mân bɔ́, béh né bú kwaá lɔ́, sâ b̄ nùàr nde gi né temé yoòr seèn kwaá njií, sâ b̄ Ròm b̄ ndeè né ñaár waá, b̄ tɔ́b sɔ́m gwà Càn koô, mé lò beèh mene.»

⁴⁹ Cén déi lètenè bɔ́n, yilí seèn né Kayíf, à lé naâ ngàn sèmè dé koô nyèmà sâ kɔ́, ye bú a: «Bí njeré déi kó ngwéh lòu. ⁵⁰ Huɔ́m kela né mé nùà cén sòn b̄

mbeí kuú seér kɔ́, wanɔ́h sâ lò nùàr nde né kɔ́ cim seér.» ⁵¹ Sâ ngàn sèmè dé koô nyèmà sâ lé naâ bú, à lé ngòr sâ mé feh seèn túé ná ngwêh, Càn lé sònò seèn tueé kwaá naâ kɔ́, ye Yeésò nde né felè b̄ Jûf kuú.

⁵² Gí cége ngwéh lélán b̄ Jûf, à koró bilí cu nde né b̄ nùàr Càn wón dɔ́h bècénè kɔ́ ndɔ́. ⁵³ Sâ baá bèh mé b̄ Jûf dé kokoô lé kagá naâ kàgà-ndòn veèn teèn, ye b̄ nde lom né Yeésò wulá.

⁵⁴ Yeé baá môn, Yeésò géé mé ceér lètenè b̄ Jûf bèsɔ́nè yagá ndɔ́. À yuo te tàbè sâ, à nde ser ké ya dueé lè lɔ́ déi mân, b̄ b̄ mbòh seèn cer den ké teèn; yilí lɔ́ sâ né Efraïmà.

⁵⁵ Sâ cieé koô b̄ Jûf mé bú yilá yeé *Páskà doô baá didì. Yeé nde aá feí, b̄ nùàr te tàbè lò sâ né kàn mé kán kem yuo kelâ, b̄ né ké Jerusalem ndeé, te bú *sené b̄, b̄ yieé yeé Páskà.

⁵⁶ Wa ké teèn, b̄ né Yeésò bieé fɔ́n, b̄ né ké *gwà Càn koô lètenè bɔ́n bieé kuú, ye: «Bí dé bìi munó né naàn, bí ye hèn à ndeè né bèh cieé koô ndeè wa?»

⁵⁷ Sâ b̄ ngàn sèmè dé kokoô b̄ b̄ Farisièn lé wɔ́h kwaá gi aá, ye mɔ́ nuaré déi né bèh seèn kɔ́, bú a túé b̄ teèn, te bú nde sie wellè bú ma.

Kómó múmû mé Marî lé naâ Yeésò gulè waá

(Matîô 26:6-13; Màrk 14:3-9)

12 *Páskà yeé le aá cieé ténjén, Yeésò nde cu ké Betanî lɔ́ Lasâr mé à lé komo sɔ́m naâ lè cio doô. ² Wa ké teèn, b̄ ne haá bú kùrmò. Mårtà lé yáb sâ géé naâ kɔ́. Yeésò b̄ b̄ mbeí mé Lasâr mene né yieé den. ³ †B̄ yeé baá yieé, Marî weh mbémbɔ́h † kómó múmû mé keh tarê mân, à waá Yeésò gulè mé ñéh, à fɔ́ sɔ́m mé yulí feèh seèn. Gwà dɔ́h samé le gi lélán múmû sâ.

⁴ Sâ Júdàs Iskariô, mbòh Yeésò mé nde né Yeésò go sɔ́m doô, lé naâ doó sâ. À yeé ñene aá ménâ, ye: ⁵ «Ngweéh kàgàlɔ́h kómó múmû hèn né dé gùm cieé seé yuií tagár mà. Bɔ́ né naàn mé bú lòu gò sòm ngwéh, te bú weh kàgàlɔ́h sâ, b̄ géé haá mé b̄ saám b̄ wa?»

⁶ Sâ lemá jere b̄ saám b̄ hèllè ndɔ́, Júdàs né seér yíb. À lé sie beéh mvugó kàgàlɔ́h bɔ́n kɔ́, à né yeé be teèn yíí, à ménâ tueé kuú né dé cî.

⁷ Yeésò deèn ndɔ́, ye bú a: «Kwá lɔ́ ma hèn den kɔ́h! Kwá lɔ́ bú, à yurú njií né te cieé déi komó mò ndeè cer mé ñéh dòu. ⁸ †Dé b̄ saám b̄, bí b̄ nde né cu dɔ́h kɔ́; dé mò, béh bí kɔ́ dèn ndé cú.»

Nyògò sòn veèn felè Lasâr

⁹ B̄ *Jûf kókoó mbaá ngweé njií ndɔ́, ye Yeésò né ké Betanî, b̄ kem nde teèn, b̄ ké yoòr Yeésò ndé lòm cú, b̄ nde bilí baá mé Lasâr ke wellè mene. Lòu sam, Yeésò lé naâ bú te cio komo sɔ́m. ¹⁰ B̄ *ngàn sèmè dé kokoô yeé ñene aá môn, b̄ kaga ndòn, ye bú nde né

† 12:3 Lùk 7:37-38 †† Mbémbɔ́h dé maàn † 12:8 Deut. 15:11

Lasâr wulá sɔm cuú, ¹¹ wanɔ́ṅ b̀̀ Jũf ṅgún baá bú ṅené, b̀̀ né ceér b̀̀n kwaá l̀̀, b̀̀ temé kwaá njií seér yoòr Yeésò.

Yeésò nde aá Jerusalem yilá

(Matíò 21:1-11; Mârk 11:1-11; Lùk 19:28-40)

¹² Cieé ṅaga, cili ǹ̀ar mé wa giì naâ bèh *Páskà doò, ṅgweé njií ye Yeésò baá ká Jerusalem ndeê ndo. ¹³ †B̀̀ nde ṅgéh-teêr tená, b̀̀ né mé njéh kem ndeé, b̀̀ nde bú mé njéh ɔ́ wellê, b̀̀ né ceceér leéh ndeé, ye: «Lieé né mé Càn! Bú a, kúlú nyégé nuaá mé ndeé né mé yilí seèn hên kulù! Ǹ̀a Dueè b̀̀ *Iserála b̀̀ né bú!»

¹⁴ Yeésò kwa mbò vuɔmndeè ndo, à né ṅgètenè ṅaá den. Den né faá bú lé nyagá kwaá naâ te mvù Cànṅe nɔ, ye:

¹⁵ ††«Té vèh, l̀̀ Siyṅ! †

Kè sâ ndeé né Ǹ̀a Dueè yeè.

À né ṅgètenè mbò vuɔmndeè.»

¹⁶ Njií mé Yeésò bú b̀̀ ǹ̀ar né b̀̀ sâ, b̀̀ mb̀̀ṅ seèn lom cu sâ ṅgwé kòmò ṅgwéh gùm d̀̀ṅ. Be terrèb seèn yeé ṅené yuo kelà baá bè̀s̀nè, b̀̀ nde ye munò ko ye bú lé naâ felè seèn te mvù Cànṅe ménâ nyagá kwaá, b̀̀ ǹ̀ar bú hên b̀̀ né cí ma.

¹⁷ B̀̀ mé lé naá giì doó cu mé Yeésò lé komo s̀̀m naâ Lasâr te cio doò, lé naá giì fém sâ mé b̀̀ ǹ̀ar tueé bele. ¹⁸ Cili ǹ̀ar lé bú ceér dueè ndeé naâ ɔ́ wellê dé cí. ¹⁹ Te b̀̀ *Farisièn yeé baá-re faá bèh mân ṅené njií, bú yila lètenè b̀̀n tueé ye: «Hèè dé hên baá dé mbaâ, béh bú njeré déi bú ndé cú, ǹ̀ar d̀̀ṅ bú kem bele gi aá kèn!»

Yeésò bú b̀̀ Greêk

²⁰ Cieé koò yeé fei baá, b̀̀ ǹ̀ar bilí gi ká Jerusalem bèh Càn duaà ndo. Lètenè b̀̀n sâ, b̀̀ Greêk déi lé naâ teèn, ²¹ bú ṅgoró nde yoòr Filíp dé ká Becaída te tàbè Galilê, bú ye bú a: «Dé koò, béh gwaán né Yeésò ṅenê.»

²² Filíp nde tueé keéh Andrê; bú bú fà d̀̀ṅ nde Yeésò ménâ tueé ndo. ²³ Yeésò ye bú a: «Cu wulu baá kèn; kènê, be terrèb *Huaán Ǹ̀ar nde ye aá bè̀s̀nè ṅené ṅagá. ²⁴ Mè né tueé ye bí a, mɔ́ bú mvum ṅgwàgàm dòu f̀̀r̀̀ ní ṅgwéh te à vuaán, à nde né mé huún ménâ le den. Kɔ́ à kuú baá, te mvum yuo ye teèn ṅgún. ²⁵ ††Nuaá mé né feh seèn gagá, nde né lòu leér seér; nuaá mé né dé seèn cio ká lè wṅṅe ṅgɔ́n, nde né feh seèn yili sɔm, à kwa yṅṅ tètàgà. ²⁶ Nuaá mé gwaán né seé mò b̀̀, bú a, ỳ̀ò bèlè mè; sâ te ǹ̀a seè mò wa ye ké te bèh denè mò. Mè tueé bí, Tele mò nde né ǹ̀a seè mò ter jɔ́ṅ njií.»

Ngòr felè cio Yeésò

²⁷ Yeésò den cuù ndo, ye: «Kènê feh mò ṅellé baá ter kèn, hên mè s̀̀nò tueé cu nde né-re kei? Cu mò wulù baá kɔ́; te mè tueé cu-re kènê ye Tele mò a: l̀̀agà s̀̀m cú mè teèn lòu wa, wa naàn? ṅgweéh mè ká lè wṅṅe nde kuú né bèh gèr mân ṅenê mà. ²⁸ Mè tueé nyegé nde né ye Tele mò a: Tele mò, kènê s̀̀m kéh bá be terrèb yeè bè̀s̀nè.» Yeé baá môn, hueh déi ṅgulí ké te vulúu ndo, ye: «Mè lé naá giì be terrèb mò sɔm keéh, mè nde cu né bú sɔm keéh ndo.»

²⁹ B̀̀ mé lé naá giì doó sâ d̀̀ṅ ṅgweé gi hueh doò, b̀̀ déi ye: né nu gwaán né kɔ́. B̀̀ déi ye: né cili Càn tueé né bú njií. ³⁰ Yeésò deèn ndo, ye bú a: «Hueh hên felè mò túé ní ṅgwéh, tueé njií né felè biì. ³¹ Kènê bú nde aá ju felè wṅṅ tená; bú nde né mgbè wṅṅ kènê kwɔ́ṅ sɔm. ³² Dé mò, mɔ́ bú jɔ́ṅ njií aá mè ter, mè nde né ǹ̀ar ṅgún ká yoòr mò tulu njií.» ³³ Sâ, à bú ménâ tueé keéh den né gèh cio mé à nde né kuú sâ.

³⁴ ††A yeé baá mân tueé, cili ǹ̀ar ye bú a: «B̀̀ nyagá kwaá né te mvù sóu beèh ye: Ǹ̀a C̀̀ṅ nde né cu d̀̀ṅ l̀̀ṅ. Wò dé yeè môn tueé né dé kei, ye bú nde né *Huaán Ǹ̀ar ter jɔ́ṅ njií wa? Huaán Ǹ̀ar sâ né nei wa?» ³⁵ Yeésò ye bú a: «Kènê, bí née mé ṅagá lètenè biì teèn; njéh cén, le me aá lòu. Bí gò cu mé née ṅagá hên, te cibi bí siè cú. Mɔ́ sam, nuaá mé gɔ́ né te cibi ndugó nde den né mbaá, à lè mè kó bèh. ³⁶ Sâ kei mé bí née ṅagá ṅené hên, bí kwá ní temé teèn, te bí den b̀̀ ṅṅagá b̀̀.»

B̀̀ *Jũf mé temé yoòr Yeésò kwá ní ṅgwéh

Yeésò yeé tueé gi aá ménâ, à sɔm gò seèn ndo, à nde ké bèh nd̀̀ṅ-nd̀̀ṅ leér den. ³⁷ À né mene fém hihiné toò b̀̀ Jũf b̀̀, mé njéh mene bú temé yoòr seèn kwá ní ṅgwéh. ³⁸ ††Sâ d̀̀ṅ b̀̀ gi né te yuo faá Esáyà *s̀̀n-Càn lé naá giì léi j̀̀ṅṅò tueé kwaá nɔ, ye:

«Ǹ̀a Dueè, nei seèn temé te ṅòr beèh hên kwaá njií né-re kɔ́?

Ǹ̀a Dueè terrebe seèn mbaá feh kuú né mé nei?»

³⁹ Sé b̀̀ mene naàn, bú sé b̀̀n temé teèn kwá ní ná ṅgwéh; Esáyà s̀̀n-Càn lé naá giì ménâ tueé ndo, ye:

⁴⁰ ††«Càn bele cugó seér aá bú njolo,

te bú mé njolo ṅéné cú.

À calé sɔm bú temé lè,

te temé b̀̀n njéh mùnò kòmò cú ndo;

ye te bú ká jomo yoòr nyí cú kó cú,

te nyí bú yilí s̀̀m cú ndo.»

⁴¹ Mé Esáyà nde ménâ tueé, sâ à terrebe Yeésò ṅene gi aá kèn, ⁴² ye b̀̀ ǹ̀ar nde né berṅ. Mé njéh mene, né mene b̀̀ kokoò b̀̀ lètenè b̀̀ Jũf, ṅgún lé naá giì temé yoòr Yeésò kwaá njií. Njéh cén, bú lé veéh seér yeé b̀̀

† 12:13 Ps. 118:25, 26 †† 12:15 Zach. 9:9 † Siyṅ né yilí Jerusalem déi (1 Chr. 11:4-5). †† 12:25 Mat. 10:39; 16:25; Mk. 8:35; Lùk 9:24; 17:33

†† 12:34 Ps. 110:4; Es. 9:7; Ese. 37:25; Dan. 7:14 ††† 12:38 Es. 53:1 ††† 12:40 Es. 6:10

*Farisiên: ye mo bú gwaán som bú cie, bô Farisiên nde né bú gwà Càn kwagó som. Yeé baá mân, bú bú cie gwàn som cú. ⁴³ Bô lé gwaán kela seér naâ dé bô nùâr seén bú kó, mé Càn.

Bò mé nde né ju die

⁴⁴ Yeésò tueé lɔgɔ njií ké ter ndɔ, ye bú a: «Nuaá mé né temé yoòr mò kwaá njií, à lélán yoòr mò kwá njií lòm ngwéh, à kwaá njií né yoòr nuaá mé temà naâ mè. ⁴⁵ Nuaá mé né mè ñené, ñene né nuaá mé temà naâ mè. ⁴⁶ Mè dé mò ká lè wónje ndeé né faá ñagâ nɔ, te bô mé kwaá njií né temé yoòr mò te cibi dèn cú. ⁴⁷ Nuaá mé né ngòr mò ngweé, à jòlò ngwéh, mè bú ju kó sɪ ndé ngwéh. Lòu sam, mè nde seér naâ dé mò *wónje yilí som, mè bú bèh ju sɪ ndé ná ngwéh. ⁴⁸ Nuaá mé ka si njií mè doó, à ngòr mò gwàn ngwéh, sâ baá ye bèh ju seén dieè: bô ngòr mò mé à tie teèn féla ní ngwéh doó, tena nde né ju seén te cieé cèrè jomò kó. ⁴⁹ Mè mé feh mò túé bèh. Tele mò mé temà naâ mè tueé naâ mè kó, à ye mè a, ndé ménâ tueé. ⁵⁰ Mè né kó ye, ndéb Tele mò né yeé yòñ tètàgà ñar. Sâ, njií mé mè né yeé tueé dóñ, mè tueé yeé faá Tele mò tueé né mè kó.»

Bò mbòñ gule beè yagaà

13 Sâ cieé ñaga, baá *Páskà. Mé Páskà ndeé waá, sâ Yeésò kɔ gi aá ye cieé nyí ká te wónje ceré baá, nyí baá cu mé gò ké yoòr Tele nyí ma. À lé naá loôm bô dé seén ká te wónje mé gècèn mene gwaán, à bú gwaán nde den né ménâ, kɔ ndeé ceré baá kó. ² Yeé baá mân, Yeésò bú bô mbòñ seén yieé bilí ndɔ. Sâ *Sátàn lé naá gií kàgà-ndòn veèn lè Júdàs ñunà Simòñ Iskariò yíí, ye kɔ à Yeésò go som aá. ³ Mé ñéh mene, Yeésò lé naá gií dé seén kó, ye nyí lé yuoó naâ ké beè Tele nyí Càn, nyí nde cu né beè Càn. Sâ, à né gi kó ye Càn ñèh dóñ haá kwaá gi né beè nyí ndɔ.

⁴ Bô bô mbòñ seén yeé baá yáb yieé, à komo wuo ter, à huar som cògò seén dé felèbò, à weh táhòrò, à cam njií tenè. ⁵ À ber kwaá nòmò te ngàb déi mân, à yila bô mbòñ seén gule beè yagaà. Táhòrò mé à cam kwaá naâ tenè doó, à né bú gule mé ñéh fɔ ñemá.

⁶ À yaga waá mé ñéh toò Simòñ Piêr. Simòñ Piêr ye bú a: «Fehtoò mò, wò yaga seér cu nde aá mè gule beè kó wa?» ⁷ Yeésò ye bú a: «Wò dé hèn kènê ngwé kòmò ndé ngwéh, kɔ ndeé baá jomo.» ⁸ Piêr ye bú a: «Ndó, wò mè gule beè kó yàgà sér ndé ngwéh!» Yeésò den cu, ye bú a: «Mò mè wò gule beè yàgà kwá ngwéh, sâ wò gà njeré déi beè mò kwà ndé cú ndɔ.»

⁹ Simòñ Piêr deén baá-re ndɔ, ye bú a: «Á sâ, mo né mân, Fehtoò mò, sâ lélán gulè jí cégé ndé cú, wò yàgà bílí mè mé be bô feh mene!» ¹⁰ Yeésò ye bú a: «Nuaá mé kou ñaga gi aá yo kèn baá ñagásé, à yo mbei fà kòu dèn ndé cú, à yaga lom nde aá gule. Bí dé bì ñaga

gi né ñagaà dág. Ñèh cén, bí dóñ sam.» ¹¹ Sâ Yeésò né gi nuaá mé né sàrnyé lètenè bòn kó. À lé ménâ tueé naâ dé cí, ye bú a: bí dóñ sam.

¹² †À yeé yaga gi aá bú gule, à su cu cògò seén, à nde cu yí kwarè yâb. Jomo sâ ye bú a: «Njií mé mè kó naâ bí hèn, bí né ngweé komo wa? ¹³ Bí mè yilá né Nùà fèh-ñèh, bí mè yilá Nùà Dueé, bí mè yilá yíí né teèn, mè tueé bí, mè né cí. ¹⁴ Mò mè Nùà fèh-ñèh, gùm Nùà Dueé dóñ, né bí gule beè yaga, sâ bí lètenè bì yàgà kú bèh ménâ ndɔ. ¹⁵ Mè la hèn kó feéh naâ bí, te bí kó kuú den lètenè bì mân. ¹⁶ †Mè né tueé ye bí a, ndó ñà seé beéh tele seé seén hà m yó gò bèh; nùà tebê nùà temâ hà m yó gò ngwéh ndɔ. ¹⁷ Kènê, bí ngweé baá kèn; mo bí né ménâ kó, bí nde né samésé den.

¹⁸ †«Mè mò mé bí dóñ túé ní ngwéh ndɔ. Bò mé mè lé naâ bú balé weh, mè né bú kó. Naâ ye te den faá né te mvù Cànje nyagá den nɔ, ye: Nuaá mé né yáb mò yieé, bele seér cuú né mé mè kó. ¹⁹ Mè bí toò hèn tueé kwaá gi né te ndeé waá ye. Mò ndeé waá baá, te bí kwaá njií ye temé yoòr mò, ye hèn né mè nuaá mé né nùà sâ bòn. ²⁰ †Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né nùà tebê mò ke nyegé dóñ, ke nyegé né mè; nuaá mé né mè ke nyegé, ke nyegé né nuaá mé lé temà naâ mè ndɔ.»

Sàrnyé

(Matíò 26:20-25; Mârk 14:17-21; Lúk 22:21-23)

²¹ Yeésò nde tueé gií, sâ feh baá bú ter ñellé, ye bú a: «Mè né tueé ye bí a, nùà cén lètenè bì mè sar nde né kó.» ²² Bô mbòñ duóm lètenè bòn ke kuú ndɔ, ye à sâ jue né-re nèi wa? ²³ Sâ mbòñ dé mé yila yeé Yeésò yoòr doó né kwarè Yeésò doó sâ cer den. ²⁴ Simòñ Piêr me njií bú mé be, ye bú a: «Jògò bíé náb ke Yeésò nùà sâ ye.» ²⁵ Mbòñ doó geér nde yoòr seén ndɔ, bie njií ye Yeésò a: «Sâ dé sâ né nèi mân, Fehtoò?» ²⁶ Yeésò ye bú a: «Mè nde né dòu breéd te to cie weh, mè haá njií nuaré déi, sâ né nùà sâ.» À weh baá-re dòu breéd doó, à cie haá njií Júdàs ñunà Simòñ Iskariò ndɔ. ²⁷ Júdàs mé dòu breéd beè Yeésò weéh, *Sátàn mé bú yoòr yilá ndɔ. À yeé weh baá, Yeésò ye bú a: «Njií mé wò gwaán né kó sâ bú lòm kukwar!»

²⁸ Kwòm njií mé Yeésò né bú tueé den sâ, bô mé né gi kwarè yâb sâ dóñ ngwé kòmò ngwéh. ²⁹ Sâ mvugó kàgàlò né yeé beè Júdàs ndɔ; bô déi munó baá-re ye merré déi Yeésò tema né bú bèh ñèh cieé koó ñge wellê, te gam bú. Bô déi ye merré déi Yeésò ye bú a: ndé bô saám bô njeré déi haá bele ndɔ. ³⁰ Júdàs yeé weh aá breéd beè Yeésò, à yuo kela sa. Sâ baá cíbítènè mân.

† 13:12-15 Lúk 22:27 †† 13:16 Mat. 10:24; Lúk 6:40; Jâh 15:20 ‡ 13:18 Ps. 41:9 †† 13:20 Mat. 10:40; Mk. 9:37; Lúk 9:48; 10:16

Terreb *Huaán Nùàr

³¹ Júdàs yeé nde aá, Yeésò ye b̀ mb̀n̄ a: «Kènè terreb Huaán Nùàr ñenè ñagá baá kèn. Be terrèb Càn ñenè yuo kelà baá cie. ³² Gèh dé mé Huaán Nùàr né b̀ nùàr be terrèb Càn feh keéh hèn, Càn mé feh seèn nde né b̀ nùàr be terrèb Nuna seèn bèsónè feh keéh, nde né toò hèn ndo. ³³ †B̀ huaán mò, béh bí dèn màgà ndé cú! Bí nde né mè f̀ón. Mè tueé né mé bí faá mè lé tueé naá mé b̀ *Jũf̄ n̄, ye b̀ a: ñjèh cén, bí ké bèh denè mò wá kòmò ndé ñgwéh.

³⁴ ††«Bí ñgwé cú ndéb mò dé feê: bí gwàn kú lètenè bìi mé temé cén. Bí gwaán kuú lètenè bìi faá mè né bí mé temé cén gwaán n̄. ³⁵ M̄ bí né lètenè bìi mân gwaán kuú, b̀ nùàr nde né mé ñjèh ñenè kó ye bí né b̀ mb̀n̄ mò.»

Ngòr felè Piêr

(Matíô 26:31-35; Mârk 14:27-31; Lúk 22:31-34)

³⁶ Simôn Piêr bie ñjii ndo, ye bú a: «Wò nde né he wa, Fehtoò beèh?» Yeésò ye bú a: «Dé kènè wò mè ké bèh denè mò sâ bèlè kòmò ndé ñgwéh; k̄ ndeè baá jomo, wò ndeè ye teèn.» ³⁷ Piêr ye bú a: «Mè wò jomo kènè bèlè ndé ñgwéh mé ñgei wa, Fehtoò beèh? Mè baá gi hèn, né mene cio felè yeè, mè nde lom né dé mò kuú.»

³⁸ Yeésò bie ñjii cu, ye bú a: «Wò ye né mene cio, ñjii nde né felè mò kuú sé wa? Mè né tueé ye wò a, lan mé kwaá sé nde tuagá, sâ wò yaán aá ñjò baá mbei tagár, ye ñjii mè kó ñgwéh ma.»

Ceér mé ñaá nde né ké yoòr Teleè né Yeésò

14 Yeésò den cuú, ye bú a: «Bí té ndiò, bí temé kwá ñjii lòm yoòr Càn mé yoòr mò ndo. ² Bèh denè né ké gwò Tele mò teèn ñgún, mè nde né bí bèh denè dé bìi ké teèn nyegé kwaá ndo. M̄ sé né nyeén, mè sé la bí mân túé ná ñgwéh. ³ M̄ mè wa ké teèn, mè nyegé gi aá bí bèh denè, mè ndeè né cuú, mè weh bí, bí nde den ké yoòr mò, béh bí den bècénè. ⁴ Bí né gi ceér mé nde né ké bèh sâ kó.»

⁵ Tomàs ye bú a: «Fehtoò beèh, béh bèh ndeè yeè kó ñgwéh, béh ceér k̄ nde né naàn wa?» ⁶ Yeésò ye bú a: «Ceér sâ né mè; gècên né mè, ỳn̄ né mè ndo. Nuaá mé yoòr mò kélá ñgwéh, à ké yoòr Tele mò wá ndé ñgwéh. ⁷ M̄ bí né mè kó, sâ bí k̄ baá Tele mò kèn. Á sâ, kènè bí baá Tele mò kó, bí ñene gi aá bú kèn.»

⁸ Filíp deèn ndo, ye bú a: «Fehtoò beèh, f̀h kèh yeè béh Tele yeè teèn, te temé die béh lè.»

⁹ Yeésò ye bú a: «Hèn baá dàb mé béh bí né kó, wò mè ñenè kó ñgwéh wa, Filíp? Nuaá mé ñene aá mè, ñene né Tele mò sâ. Wò tueé den cu né kei, ye: f̀h kèh béh Tele yeè teèn wa? ¹⁰ Wò née temé teèn kwá ñjii ñgwéh ye, ye mè né yoòr Tele mò, Tele mò né yoòr mò

ndo wa? B̀ ñgòr mé mè né gi bí tueé hèn d́n̄ lè mò ỳò ñgwéh; né Tele mò, mé né yoòr mò, b̀ó den né seé seèn kó. ¹¹ Bí kwá ñjii lòm temé te ñgòr mò tég, ye mè né yoòr Tele mò, Tele mò né yoòr mò ndo. Hèn né cegé mene te b̀ seé hèn, bí ka teèn ñenè kó ñgwéh ye né môn wa? Bí kwá ñjii lòm temé te ñgòr mò d́n̄.

¹² «Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né temé yoòr mò kwaá ñjii d́n̄, nde né b̀ seé hèn faá mè k̄ b̀ó, à nde né mé b̀ dé kokoò mene b̀ó bilí. Lòu sam, mè nde aá ké yoòr Tele mò ndeé. ¹³ B̀ ñjii mé bí né gi mé ỳlí mò dua d́n̄, mè nde gi né bí ménâ b̀ó, te Huaán s̄m keéh terreb Tele seèn bèsónè. ¹⁴ Sâ, m̄ bí né mè ñjeré déi mé ỳlí mò dua, mè ñjii sâ b̀ó nde né ménâ.»

Ndebé mé Cúcuí Ñagá

¹⁵ «M̄ bí né mè gwaán, bí nde né sòn mò ñgweé. ¹⁶ Sâ mè nde né Tele mò dua, te à tema ñjii bí nùà gàm déi, né Cúcuí mé gècên yoòr, te bí b̀ den beh kó; nde né dé kèi cên ndo. ¹⁷ Dé sâ b̀ *w̄n̄ b̀ bú kwá kòmò bèh; lòu sam, b̀ bú ñenè bèh, b̀ bú kó ñgwéh ndo. Bí né bú dé bìi kó; lòu sam, bí b̀ né kó, à nde né lè bìi den. ¹⁸ Mè bí mé huún s̄i ló ndé ñgwéh, mè ndeè né ká yoòr bìi cuú. ¹⁹ Le aá maànjé sâ w̄n̄ mè ñenè ndé cú, bí ñene lom nde né mè kó. Lòu sam mè nde né làñ, bí nde né làñ ménâ ndo. ²⁰ M̄ baá lòu sâ, bí nde né ñgweé komo, ye mè né yoòr Tele mò, wa bí né yoòr mò, mè né yoòr bìi ndo ma. ²¹ Nuaá mé né ñgòr mò ñgweé, né ménâ jolo, né nuaá mé gwaán né mè sâ. Nuaá mé gwaán né mè, Tele mò nde né bú gwaán, mè nde né bú gwaán ndo; mè ñenè yuo kela bilí ndeè né mé toò seèn mene.»

²² Sâ lètenè b̀ mb̀n̄ seèn, b̀ Júdàs né fà, déi né Júdàs, déi Júdàs Iskariò. Bú mé né Júdàs doò ye bú a: «Fehtoò beèh, b̀ó né naàn mé wò ñenè yuo kela cegé ndeè né toò beèh, wò toò b̀ *w̄n̄ b̀ ñenè ỳò kélá ndé ñgwéh wa?» ²³ Yeésò ye bú a: «Nuaá mé gwaán né mè, nde né ñgòr mò jolo. Sâ Tele mò nde né bú gwaán, bèh Tele mò fà d́n̄ ndeè né ké yoòr seèn ndeé, béh b̀ den beh. ²⁴ Nuaá mé mè gwàn ñgwéh, ñgòr mò j̀lò ndé ñgwéh ndo. Mè b̀ ñgòr hèn mé f̀h mò túé ñgwéh, né Tele mò nuaá mé lé temà naá mè, tueé né bí kó.»

²⁵ «Mé ñjèh mene, béh bí née kó ye, mè bí b̀ ñgòr hèn tueé den né dé cí. ²⁶ Le aá maànjé nùà gàm bìi nde aá waá. Né Cúcuí Ñagá, Tele mò tema ñjii ndeè né bú mé ỳlí mò. M̄ à waà baá, à nde gi né bí ñjèh d́n̄ feh, à nde cu né bí b̀ ñgòr mò d́n̄ feh ko cu ndo.

²⁷ «Mè hèn kwaá l̄ né bí d̀lé, né mboó mò. Ñjèh cén, mè bí lòu faá b̀ nùàr lab yeè n̄, làb ñgwéh. Bí té ñjeré déi ndiò, bí té vèh ndo. ²⁸ Bí la naá gi ñgweé, mè la ye bí a: mè nde né yuo; mé ñjèh mene wa, mè nde cuú né ká yoòr bìi ndeè ma. Mè tueé bí, m̄ bí sé la né mè gwaán, bí sé la né lòu samé seér, ye mè nde né ké

† 13:33 Jâñ 7:34 †† 13:34 Jâñ 15:12, 17; 1 Jâñ 3:23; 2 Jâñ 5

kwarè Tele mò; à né nùà koô kɔ́ mé mè. ²⁹ Mè bí toò hên tueé kwaá gi né te ndeè waà ye. Mɔ ndeè waà baá, te bí kwaá njií ye temé teèn.

³⁰ «Kènê mè bí njèh kókoó túé màgà ndé cú; mgbè wɔ́ñ baá ndeê. Njèh cén, à mé terrebe felè mò sam.

³¹ *Wɔ́ñ a, kékɔ́ ye mè né lom Tele mò gwaán faá cí nɔ; wɔ́ñ a, kɔ́ ye mè bɔ́ lom né faá Tele mò lé tueé naâ mè ndɔ.»

À yeé tueé gi aá mân, ye bɔ́ a: «Bí wùò ter, béh yuo doó hên yuoò!»

Yeésò né tou dé bagaà

15 «Mè né dé mò tou † dé jéjêg. Tele mò né nùà njèh, à tou sâ kie né kɔ́. ² Bò béh mò mé tàb wá ngwéh dɔ́ñ, à né yeé bɔ́ kɔ́ré sɔm. À mbellé nyegé bɔ́ mé né tàb waá, te bɔ́ wa sagá cu déi. ³ Bò ngòr mò sie dilí nyegé gi aá bí dé bìi kèn. ⁴ Bí dèn nyògò dèn yoòr mò, faá mè né yoòr bìi den nyɔ́gɔ den nɔ. Mɔ béh tou te meí tou nyògò dèn ngwéh, à tàb wá kòmò ndé ngwéh. Mɔ bí yoòr mò nyògò dèn ngwéh, bí tàb wá ndé ngwéh ménâ ndɔ.

⁵ «Mè dé mò né meí tou, bí né béh mò. Nuaá mé né yoòr mò nyɔ́gɔ den, mè né yoòr seèn nyɔ́gɔ den dɔ́ñ, tàb kókoó wa nde né kɔ́; wanɔ́ñ bí njeré déi bɔ́ kòmò ndé ngwéh, kɔ́ mè né teèn, sâ ye. ⁶ Nuaá mé dé seèn yoòr mò nyògò dèn ngwéh, ngɔ die gi aá ké doó faá béh tou, bɔ́ nuaán fu njií tuar, à ngie yuo. ⁷ Mɔ bí nyɔ́gɔ den né yoòr mò, bí né mé ngòr mò lè ngulí den, sâ bí dua mene njií mé bí né gwaán dɔ́ñ, bí nde né kwa gií. ⁸ Mɔ bí né lom tàb mé gècèn mene waá, bí né mé njéh feh keéh ye bí né bò mbòñ mò sâ. Terrebe Tele mò nde né teèn njénè ngá.

⁹ «Mè bí gwaán lom né faá Tele mò né mè gwaán nɔ. Bí dèn nyògò ndé lòm yoòr mò nɔ́ñ, bí kɔ́ lòm mè.

¹⁰ Mɔ bí né ngòr mò jolo, temé mò nde né yoòr bìi le; faá mè né sòn Tele mò ngweé, temé seèn le yoòr mò nɔ. ¹¹ Mè bí ménâ tueé kuú né ye te bí den lom mé vɔ́gɔ-temé faá mè nɔ, te bí samé gi mé gùm mene.

¹² ††«Ndéb mò né mân: bí gwàn kú lètenè bìi mé temé cén faá mè gwaán né bí nɔ. ¹³ Gwaán dé koô mé nùàr nde né bèsɔ́nè sɔm keéh, né yòñ seèn felè bò mbaábɔ́n sií. ¹⁴ Mɔ bí né faá mè tueé nê nɔ bɔ́, sâ bí né bò mbeí mò, ¹⁵ mè bí bò seé bò yílá ndé cú. Lòu sam, nùà seé beéh ndègè tele seé seèn kɔ́ bèh. Dé bìi, mè feh keéh gi aá bí ndègè bò njií mé mè né ké sònò Tele mò ngweé kèn. Bí kɔ́ ye, bò mbeí mò né bí. ¹⁶ Bí lé mè kɔ́ balè wèh lɔ́gɔ ná ngwéh, mè lé balé weh seér naâ bí kɔ́, mè jege haá bí seé beè, ye bí a, ndé wá tàb, te tàb bìi sâ le ter. Sâ dɔ́ñ né te Tele mò haá laré bí bò njií mé bí dua né mé yilí mò. ¹⁷ Mè taga lom né bí gwaán: bí gwàn kú dèn lètenè bìi cu dɔ́ñ mé temé cén.»

† Yilí tou mé Yeésò tueé né sâ né "vigne". †† 15:12 Jâñ 13:34; 15:17; 1 Jâñ 3:23; 2 Jâñ 5

*Wɔ́ñ né Yeésò bɔ́ bò mbòñ seèn bunó

¹⁸ «Mɔ wɔ́ñ né bí bunó, bí kɔ́ ye wɔ́ñ lé bunó lɔ́gɔ naâ mè, te bunó ye bí ma. ¹⁹ Mɔ bí sé né bò wɔ́ñ bò, wɔ́ñ sé naâ bí gwaán, ye bí né bò nùàr nyí. Á seèn môn sam; mè bí balé weh gi aá kèn, bí bò nùàr seèn sam cuú, à bí bunó né mé njéh. ²⁰ †Bí mùnò kɔ́ cú faá mè lé tueé naâ bí nɔ, mè lé ye bí a: ndɔ́g, nùà seé beéh tele seé seèn hám yɔ́gɔ bèh ma. Mɔ bɔ́ lé naâ mè bunó, sâ bí bí bunó nde né ménâ ndɔ. Mɔ bɔ́ lé naâ ngòr mò jolo, sâ bɔ́ nde né dé bìi ménâ jolo ndɔ. ²¹ Mè tueé bí, bɔ́ bí bò njií hên dɔ́ñ bɔ́ gi nde né felè mò. Lòu sam, nuaá mé lé tema njií naâ mè, bɔ́ bú kɔ́ ngwéh.

²² «Mɔ mè sé ká yoòr bɔ́n wá ná ngwéh, mè tueé bɔ́ ngòr Càn, ju sé bɔ́ mé veèn bɔ́n siè ná ngwéh. Dé kènê, bɔ́ mé sòn sam cuú. ²³ Mè tueé bí: nuaá mé né mè bunó, bunó bilí né mé Tele mò mene. ²⁴ Seé mé nuaré déi sé bɔ́ kòmò ná ngwéh, mɔ mè sé lètenè bɔ́n bɔ́ ná ngwéh, bɔ́ sé mé ju yoòr ná ngwéh ndɔ. Á, bɔ́ njene gi aá kèn, bɔ́ mè bunó seér né lòu, bɔ́ né Tele mò bunó. Ngweéh sâ bɔ́ né mé ju yoòr wa? ²⁵ †Sâ dɔ́ñ bɔ́ gi né te yuo faá bɔ́ lé nyagá kwaá gií naâ te mvù sòu bɔ́n nɔ, ye: Bɔ́ bunó weh né mè mbaá, kwòm sam.»

²⁶ Jomo sâ Yeésò den cuú, ye bɔ́ a: «Nuaá mé gam nde né bí baá ndeê: né lom Cúcuí jéjêg mé né ké beé Tele mò. Mè nde né bú temá njií, à yuo ndeé né ké yoòr seèn, à sòn mò tueé nde né kɔ́. ²⁷ Bí nde né sòn mò tueé ndɔ; lòu sam, ké bèh duɔ́m béh bí lé naâ kɔ́.»

16 «Mè bí ménâ tueé den né ye te ndèm bìi yúa cú. ² Bò nde né bí te *gwà sòu kwɔ́gɔ sɔm. Cu déi nde né teèn, bɔ́ nde né bí lòu wulá. Bò mé wula nde né bí sâ nde né munó, ye bɔ́ sâ bɔ́ né seé Càn ndɔ. ³ Bò nde né môn bɔ́ gɔ. Lòu sam, bɔ́ Tele mò kɔ́ ngwéh, bɔ́ mè kɔ́ ngwéh ndɔ. ⁴ Mè bí toò hên tueé kwaá né, ye mɔ ndeè baá bí cu sâ kwa, te bí kɔ́ ye, mè lé naá gií bí mân tueé.»

Seé Cúcuí Ngá

À den cuú, ye bɔ́ a: «Mè lé bí mân ké bèh duɔ́m túé ná ngwéh. Lòu sam, béh bí lé naá née kɔ́ ye. ⁵ Dé kènê baá gò mò, mè nde cu aá ké yoòr nuaá mé lé temà naâ mè. Bɔ́ né naàn mé lètenè bìi nuaré déi teèn bíé kè ngwéh, ye mè a: wò nde né he wa? ⁶ Sâ tueé né ye, kú né bí njèh bɔ́; bɔ́ né bí mé ngòr mò. ⁷ Á sâ, mè tueé lom né bí gècèn ndɔ, ye bí a: dé bìi, huɔm kela né dé mè nde ménâ. Mɔ mè môn ndé ngwéh, nùà gàm bìi ká yoòr bìi wá ndé ngwéh ndɔ. Kɔ́ mè nde, te mè tema njií ye bú.

⁸ «Mɔ à ndeè waà baá, à nde né bò nùàr ká te wɔ́ñ feh keéh, te bɔ́ gwaán komo ye veèn bɔ́n né veèn ma. Bɔ́ gwaán komo gècèn mò ndɔ, bɔ́ njene kɔ́ gèh dé mé

‡ 15:20 Mat. 10:24; Lúk 6:40; Jâñ 13:16 †† 15:25 Ps. 35:19; 69:4

Càŋ nde né ju tená. ⁹ Veên mé à nde né bó feh keéh sâ, ye bó temé yoòr mò kwá níŋ gwéh ma. ¹⁰ Dé gècên mò, mɔ mè ŋaá nde cu aá ké yoòr Tele mò, mé bí mè ŋéné ndé cú doô, gècên mò nde né teèn ŋené ŋagá ndɔ. ¹¹ Dé ju tenâ, gèh dé mé ju né mgbè wŋŋ karé sie, bó nde né mé njolo ŋené.

¹² «Mè née cu bí mé bɔ̀ ñhèh tueê ká lè mò silí den ye. Ñhèh cén, bí bó kènê yóló kòmò ndé ŋgwéh. ¹³ Mɔ Cúcuí Ñagâ jéjég sâ ndeè waà baá, à nde né bí bèh gècên dɔŋŋ feh gíí. À ndeè mé feh seèn mbaá túé wèh ndé ŋgwéh ndɔ, à tueé lom nde né dé mé à ñgweé naá ké jomo; njií mé ndeè né waà dɔŋŋ, à nde né bí tueé kwaá. ¹⁴ À terreb mò cie sɔm keéh nde né kɔ́. Lòu sam, à ñgòr ñgweé nde né sònò mò, te à tueé ye bí. ¹⁵ Bí kɔ́ ye, ñgúlú Tele mò dɔŋŋ né gi beè mò. Mè tueé né dé cî ye bí a, bɔ̀ njií mé Cúcuí Ñagâ tueé nde né bí dɔŋŋ yuo gi ndeè né sònò mò ma.»

Yúlá-temé nde né vɔ́gɔ́-temé ŋaá

¹⁶ À den cuù, ye bó a: «Le aá maànjé bí mè ŋéné ndé cú, te jomo sâ maànjé bí ñene cu ye mè.»

¹⁷ À yeé tueé aá bó mân, bɔ̀ mbɔ̀ŋ seèn déi duɔ̀m lètenè bɔ̀ŋn tueé beleè ndɔ, ye: «Dé sâ tueé né kei, mé à ye béh a: le aá maànjé béh nyí ŋéné ndé cú, te jomo sâ maànjé béh ñene cu ye nyí wa? Mé à ye: lòu sam, nyí ŋaá nde cu aá ké yoòr Tele nyí doô ndɔ wa?» ¹⁸ Bɔ̀ den cuù ye: «Sâ tueé né gèh le aá maànjé dé heè? Dé mé à gwaán né tueê sâ, béh bú ŋgwé kòmò ñgweéh.»

¹⁹ Yeésò ñgweé kɔ ndɔ, ye bó gwaán né mé nyí bieé njií, à tueé njií baá-re ye bó a: «Mè la ye bí a: le aá maànjé bí mè ŋéné ndé cú, te jomo sâ maànjé bí ñene cu ye mè. Mè yeé tueé mân, bí bɔ̀ ñhèh lètenè bii hèn bie kuú den né teèn wa?

²⁰ «Mè né tueé ye bí a, dé bii bí nde né yueé; *wɔ́ŋ dé seèn samé seér nde né lòu. Temé nde né bí lè ñgwer-ré; mé ñhèh mene yúlá-temé bii nde cu né vɔ́gɔ́-temé ŋaá seér. ²¹ Mɔ ma déi nde aá huaán ñar, né yeé bú ménâ yulá; sâ lòu sam, à muno njií lom né núr nyeèr felè seèn. Mɔ huaán baá ká cie, à nde cu né núr nyeèr hèllè nyen njií. Nde né felè vɔ́gɔ́-temé ñuna seèn mé à la ñar kwaá naá doô. ²² Nde ménâ mé bí ndɔ; kènê bí né mé yúlá-temé. Mé ñhèh mene, mɔ mè ndeè ñene cu aá bí, temé bii nde né lòu vɔ́gɔ́ seér; nuaré déi ndeè bí vɔ́gɔ́-temé sâ beè lùàgà sòm ndé cú.

²³ «Lòu sâ, ñhèh dɔŋŋ den nde né njolò bii ñagásé, bí mè lòu bíé sɔ́ ndé cú. Mè né tueé ye bí a, bɔ̀ njií mé bí dua né mé yilí mò dɔŋŋ, Tele mò nde né bí haá gíí.

²⁴ Ñgweéh, wa hèn bí née njeré déi mé yilí mò dùà ñgweéh ye wa? Bí dùduaà, bí nde né kwa, sâ te temé bii sagár gi ye lè.»

Yeésò yɔ́gɔ́ baá *wɔ́ŋ

²⁵ «Mè bí ñhèh hèn dɔŋŋ tueé keéh gi yeé te kàne te kàne. Cu déi ndeè né waá, mè bí ñhèh te kàne sì kèh ndé cú, mè tueé ŋagá seér nde aá bí felè Tele mò lòu.

²⁶ Te lòu sâ bí bɔ̀ ñhèh mé Tele mò bie njií lom aá mé yilí mò; mè bú felè bii lòu bɔ̀ŋ sɔ́ ndé cú ndɔ. ²⁷ À né gi bí mé feh seèn gwaán. Lòu sam, bí né mè gwaán, bí né temé yoòr mò kwaá njií, ye mè lé yuoó naá beè seèn.

²⁸ Né bɔ̀n, mè lé yuoó naá ké te vulúu beè Tele mò, mè suagá ká te wŋŋe. Kènê, mè kwaá lɔ cu nde aá wŋŋ, mè nde cu ké yoòr Tele mò.»

²⁹ À yeé tueé gi aá mân, bɔ̀ mbɔ̀ŋ seèn ye bú a: «Kè-re sâ nɔ, kènê wò tueé ñaré njií lom aá juar, wò kàn silí sɔ́ cú. ³⁰ Kènê béh kɔ gi aá kèn, ye wò né gi ñhèh dɔŋŋ kɔ́, wò jɔ́gɔ́ naá gii ñhèh bieè beèh ñgweé, te béh nde ye bieé den. Béh temé yoòr yeé hèn kwaá njií né dé cî, ye wò lé yuoó naá ké beè Càŋ.»

³¹ Yeésò deèn ndɔ, ye bó a: «Bí baá ye gwaán sâ nɔ. ³² Mè tueé bí: cu baá ndeè, hèn baá gii cí. Cu mé bí nde gi né teèn durá ñellé, waà baá; nùà kàn nde né gwò seèn dula yilá, mè le mé huún. Mé ñhèh mene, ndɔg, mè mé huún sam: béh Tele mò né kɔ́! ³³ Mè né bí mân toò tueé kwaá, ye te bí mban nde gi yoòr mò, temé die bí lè. Mè tueé bí, dé ká te wŋŋe bí nde né mé gèr kwaré. Mé ñhèh mene, bí siè lòm temé tég, mè yɔ́gɔ́ gi aá wŋŋ kèn!»

Yeésò né Càŋ felè bɔ̀ mbɔ̀ŋ seèn dua

17 Yeésò yeé tueé gi aá mân, à ke njií ké te vulúu ndɔ, ye Tele a: «Tele mò, cu wulu baá kèn. Sòm kèh be terrèb Ñuna yeè bèsɔ̀nè, te Ñuna yeè sɔm njií be terrèb yeè ter ndɔ. ² Ñgweéh wò lé terreb felè bɔ̀ nùàr dɔŋŋ haá gii naá beè seèn wa? Wò lé naá tueé ye bú a, há yòŋ tètàgà mé bɔ̀ mé wò haá kwaá né beè seèn. ³ Mɔ bó kɔ baá wò, Càŋ jéjêg, bó kɔ cu Yeésò *Nùà Còŋ mé wò lé naá tema njií, sâ né yòŋ tètàgà sâ. ⁴ Tele mò, mè feh gi aá bɔ̀ nùàr ká doó be terrèb yeè kèn, mè bɔ̀ gi aá seé mé wò lé tueé naá mè ndɔ. ⁵ Sâ kènê Tele mò, kwá mè den yila cu te dene koô mò ké yoòr yeè doô; lɔ naá bèh denè mò, sâ wŋŋ née dùm ñgweéh ye.

⁶ «Mè feh keéh gi aá wò mé bɔ̀ mé wò lé yilá kwaá naá beè mò ká lè wŋŋe kèn, kènê bó né gi wò kɔ́. Bí lè naá bɔ̀ dé yeè, wò lé bó haá kwaá naá beè mò, bó jolo kɔ gi aá ñgòr yeè kèn. ⁷ Kènê bó né gi kɔ́ ye bɔ̀ njií mé né ká beè mò dɔŋŋ né gi dé yeè; wò lé haá naá mè kɔ́. ⁸ Lòu sam, bɔ̀ ñgòr mé wò lé ye mè a ndé bó tueé dɔŋŋ, mè bó tueé gi aá kèn, bó gwaán gi aá ndɔ. Bí ñene kɔ gi aá kènê ye, mé gècên mene, mè lé yuoó naá ké beè yeè, bó né temé teèn kwaá njií, ye wò lé temà naá mè kɔ́ ndɔ.

⁹ «Mè tètég dua né wò felè b̀ s̀ b̀, Tele mò. Mè b̀ *wónj b̀ júé ngwéh, mè dua lom né wò felè b̀ mé wò lé haá naâ mè hèn, b̀ né dé b̀ b̀ b̀ b̀ ǹ àr yeè. ¹⁰ B̀ njíí mé né gi dé mò d̀ d̀ né dé yeè; b̀ dé yeè né gi b̀ dé mò nd; terreb mò cie nènè yuo kelà né yoòr b̀ b̀.

¹¹ «Kènè mè dé mò ká lè wónje sam cuú, mè nde cu nde aá ké yoòr yeè; dé b̀ b̀, b̀ née ká te wónje ye. Càn ngagâ Tele mò, kúrú bílí kwá b̀ ka yeè mé terreb yeè mé wò lé haá naâ mè doô; kúrú bílí b̀, te b̀ ña bílí gi cén, faá b̀ lè né cén n. ¹² †Cu mé béh b̀ lé naâ k̀, mè lé kúrú nyegé naâ b̀ k̀. Lé naâ mé terreb yeè mé wò lé haá naâ mè, cén déi lètenè b̀ lè lè ngwéh nd. Gi lom né ka nuaá mé sé naá kaà dé seèn leér s̀, te yuo faá b̀ nyagá kwaá né te mvù Cànje n. ¹³ Kènè mè baá ké yoòr yeè ndeê, mè ká te wónje mân tueé den cu née ye te b̀ den dé b̀ mé v̀g-temé faá mè n, te temé b̀ g̀m d̀ sagár gi lè nd.

¹⁴ «Mè tueé gi aá b̀ ngòr yeè kèn. Wónj né b̀ bunó nd. Lòu sam, wónj ye b̀ b̀ ǹ àr nyí sam, faá mè ǹ wónj sam nd. ¹⁵ Mè túé ngwéh ye wò a, yílá s̀m b̀ ká te wónje yilá; mè tueé seér né ye wò a, kúrú nyégé b̀, te táhòrò b̀ kè mà cú. ¹⁶ B̀ dé b̀ b̀ wónj b̀ sam, faá mè ǹ wónj sam doô n. ¹⁷ *Sènè ñágá kwá lòm b̀ mé gècèn yeè b̀; gècèn yeè s̀ né ngòr yeè. ¹⁸ Mè tema njíí né b̀ wónj d̀, faá wò lé tema njíí naâ mè ká te wónje nd n. ¹⁹ Mè wò g̀m mò hèn *semé haá kuú né felè b̀, te b̀ den lom *senésé dé kèi cèn.

²⁰ «Mè wò felè b̀ d̀ lòm cú, Tele mò; mè dua cu né wò felè b̀ mé ngweé nde né ngòr yeè sònò b̀, b̀ kwaá njíí temé yoòr mò nd. ²¹ Mè ye wò a, te b̀ d̀ bílí ña lom cén, b̀ den ndeê yoòr beèh, faá wò né yoòr mò, mè né yoòr yeè n. Te b̀ nyogú bílí bècènè, wónj ká ye wò lé tema njíí naâ mè k̀. ²² Mè j̀g njíí né b̀ ter, faá wò né mè j̀g njíí n; te b̀ ña cén faá b̀ lè né cén hèn n: ²³ mè né yoòr b̀, wò né yoòr mò, s̀ te b̀ te yuo nyegé cén bagasé mân, te b̀ wónj b̀ ñene m̀, b̀ ká ye wò lé tema njíí naâ mè k̀, wò gwaán né b̀ faá wò gwaán né mè nd ma.

²⁴ «Tele mò, wò lé b̀ haá kwaá naâ beè mò, mè né gwaán ye béh b̀ nde den ké bèh denè mò k̀, te b̀ ñene ká be terrèb mò teèn. Wò mè gwaán né mé temé cén, wò ló mè terreb koô haá naâ ké yoòr yeè s̀ wónj née dùm ngwéeh ye.

²⁵ «Tele mò, kè njí kán, wò mé be gècèn yeè mene, wónj wò ñéné ká ngwéh, mè ká cegé né wò k̀; b̀ hèn b̀ né nènè ká ye wò lé tema njíí naâ mè k̀. ²⁶ Mè feh gi aá b̀ yílí yeè kèn; mè nde cu née b̀ yílí yeè ménâ feh den ye, te gèh gwaán mé wò né mè gwaán doô den lètenè b̀, te mè den lè b̀ m̀ nd.»

Bèh Yeésò sieè

(Matíô 26:47-56; Màrk 14:43-50; Lùk 22:47-53)

18 Yeésò yeé tueé gi aá mân, à weh b̀ mb̀ seèn nd, b̀ b̀ sela yuo kela nòmò Kider̀ kèb yágà. Sà yí jomo nòmò s̀ lé naâ ñueèh s̀gò déi. Yeésò b̀ b̀ mb̀ seèn lé yila ndeè naâ teèn.

² Sà Júdàs sàrnýé né gi bèh s̀ ká nd. Lòu sam, Yeésò b̀ b̀ mb̀ seèn lé naá beèh teèn bílí ndeé.

³ Lòu sà Júdàs kem sie b̀ b̀ s̀jì beè; b̀ b̀ nde yí teèn. B̀ *ngàn sèmè dé kokoô b̀ b̀ *Farisièn s̀m haá cu bú b̀ s̀jì dé b̀ nd, b̀ b̀ kem nde ké teèn mé gwaga beè-beè, b̀ né mé we beè-beè nd.

⁴ Sà Yeésò ká gi aá njíí mé nde né felè seèn kelá nd. À yeé ñene aá ménâ, à g̀ ña yuo kelà ká toò b̀ juar nd, ye b̀ a: «Bí f̀n yeé nei wa?» ⁵ B̀ ye bú a: «Béh f̀n né Yeésò ǹ Najarêt.» Ye b̀ a: «Mè hèn.» Sà b̀ b̀ Júdàs sàrnýé né gi doó s̀ d̀ ñjebá den.

⁶ Te Yeésò yeé nde tueé njíí ye b̀ a, nyí hèn mân, b̀ kem cu cu gè jomo mágu mágu, b̀ né doó j̀g dielé ndeé. ⁷ À den cuú, ye b̀ a: «Bí ye bí f̀n yeé nei á?» B̀ ye bú a: «Béh f̀n né Yeésò ǹ Najarêt.» ⁸ Ye b̀ a: «Ngweéh mè ye bí a, mè hèn wa? M̀ hèn bí f̀n den né mè, s̀ bí kwá ló b̀ hèn b̀ cu cu dé b̀ ló.»

⁹ Ká seèn ká ká mân jégé, te yuo ye faá à la tueé naâ ye Tele seèn a: b̀ nuaá mé à lé haá kwaá gi naâ beè nyí d̀, nyí cén déi teèn lè ló ngwéh ma.

¹⁰ Sà Sim̀ Pièr naâ mé bòu beè, à sua s̀m nd, à mvur tena si njíí nuaré déi tie gaá doó. Lé naâ ǹ seè ngàn sèmè dé koô. Yílí ǹ hèllè lé naâ Malkùs.

¹¹ †Yeésò yeé ñene aá m̀, à yíin Pièr, ye bú a: «Yí njí cú bòu yeè lè kórè d̀. Wò né munó ye ngàb gèr mé Tele mò haá né mè doô, mè bú wèh ñué ndé ngwéh wa?»

Yeésò ké toò *Hána

¹² B̀ b̀ s̀jì b̀ b̀ kwaá-taáb b̀ mé b̀ s̀jì dé b̀ Jùf d̀ kem sue gi Yeésò yoòr, b̀ sie kaga bú nd.

¹³ B̀ j̀gò bú weh njíí l̀g kè ló Hána. Né g̀nà Kayíf mé né *ngàn sèmè dé koô te nyè mà bú s̀ k̀. ¹⁴ *Sà Kayíf lé feéh naâ b̀ Jùf k̀, ye b̀ a: «Huòm kela né dé mé ǹ cén kuú seér te sòn b̀ mbeí d̀ k̀.»

Pièr yila njó yaân

(Matíô 26:69-70; Màrk 14:66-68; Lùk 22:55-57)

¹⁵ Sim̀ Pièr b̀ mb̀ cén déi yuo bele Yeésò nd. Mb̀ dé s̀, ngàn Càn dé koô lé naâ bú dé seèn ká nyegé; yeé baá ménâ, à wa dé seèn ké teèn, à yila bele Yeésò ké lè b̀gò ngàn sèmè s̀. ¹⁶ Pièr ñjebá le dé seèn ké t̀t̀lù b̀gò. Te mb̀ dé mé ngàn sèmè dé koô né bú ká doô yeé cu cuú, tueé nyegé baá ma mé ñjebá tena né te hin doô, à yí keéh ye Pièr. ¹⁷ Ma mé ñjebá

† 17:12 Ps. 41:9; Jân 13:18

†† 18:11 Mat. 26:39; Mk. 14:36; Lùk 22:42 ‡ 18:14 Jân 11:49-50

tena né te hin hèllè deên ndɔ, ye Piêr a: «Wò hên, wò mbòh nùà hên sam wa?» Piêr ye bú a: «Ndóg, mè sam!»

¹⁸ Sâ dùlù baá dɔlè ndɔ, bɔ seé bɔ bɔ sɔji la naâ we cie fuú kwaá, bɔ né njobá njuagá den. Piêr yeé ñene aá ménâ, à njobá nde kwarè bɔhɔn we njuagá ndɔ.

Yeésò ké toò *ngàh sèmè dé koô

(Matíô 26:59-66; Mârk 14:55-64; Lúk 22:66-71)

¹⁹ Yeé baá mân, ngàh sèmè dé koô duɔm Yeésò bɔ ñhè felè bɔ mbòh seèn bieè, à né bú felè bɔ ñhè feèh seèn bieé ndɔ. ²⁰ Yeésò ye bú a: «Mè bɔ nùàh ñhè dɔhɔ tueé ñjii yeé ké ter; mè feh den yeé te *gwà sòu, bɔ déi te *gwà Càn koô; bɔ Jùf né yeé teèn bilí ndeé; mè ñjeré déi lòu túé lèr bèh. ²¹ Wò mè ménâ bie né dé kei wa? Bie ní mé bɔ mé lé naá gi ñgweé, bɔ nde né wò tueé, bɔ né gi kɔɔ.»

²² Yeésò yeé baá mé bú mân tueé ñjii, sɔji déi naâ kwarè seèn, bɔ bú, ye bú a: «Wò mé ngàh sèmè dé koô mân tueé den né dé kei wa?» ²³ Yeésò deên ndɔ, ye bú a: «Mɔ mè tueé né ve, fèh kéh mè bèh veèn mò sâ. Á, mɔ mè tueé yii né teèn, wò mè bɔ né dé kei wa?» ²⁴ Jomo sâ *Hána ye bú há ní bú mé Kayif ndɔ. Bɔ weh ñjii baá-re bú ké toò Kayif, ngàh sèmè dé koô, sâ à née te yuiif ye.

Yán njó Piêr dé jomò

(Matíô 26:71-75; Mârk 14:69-72; Lúk 22:58-62)

²⁵ Sâ Simòh Piêr née ka dé seèn cu sâ we njuagá den ye. Bɔ bie ñjii ye bú a: «Wò hên, wò mbòh nùà hên sam á?» Piêr cam cu, ye bú a: «Ndóg, mè mbòh seèn sam.»

²⁶ Sâ nùà seé *ngàh sèmè dé koô cén déi né doó sâ, à né nùà nuaá mé Piêr la kɔ tené sɔm naâ bú tie doô; à ye Piêr a: «Ñgweéh mè la ké ñueh ñenè naâ bí bú wa?»

²⁷ Mé ñjéh mene, Piêr cam cu. À yeé baá ménâ cam, kwaá cên tuaga lɔ bú teèn ndɔ.

Yeésò ké toò *Pilátò

(Matíô 27:1-2, 11-14; Mârk 15:1-5; Lúk 23:1-5)

²⁸ Cieé yeé ñaga baá, bɔ weh Yeésò ké toò Kayif, bɔ ñjii bú ké lɔ ngómna Pilátò. Wa ké teèn, bɔ Jùf dé bɔhɔn ké lè bɔhɔn yilá ñgwéh, ye te sóu bɔhɔn bú lóro cú, bɔ yieé kwa yáb *Páskà.

²⁹ Pilátò lé ñenè naâ cí, te à yuo kela ye ké cie yoòr bɔhɔn, ye bú a: «Bí nùà hên sie né mé ñgei wa?» ³⁰ Bɔ ye bú a: «Mɔ sé la nùà veèn ná ñgwéh, béh sé bú ká toò yeé siè ní ná ñgwéh.» ³¹ Pilátò ye bú a: «Sâ mɔ né mân, bí wèh yùò mé bú weèh, bí nde tena ju felè seèn mé feh biì faá *sòu biì tueé yeé sâ.» Bɔ Jùf ye bú a: «Ndóg, béh dé beèh mé terreb nùàh wulá sam.» ³² Hên dɔhɔ bɔhɔ gi né, te yuo faá Yeésò lé tueé naâ nɔ; sâ gèh cio mé à nde né kuú, à lé naá gi jògò tueé kwaá.

³³ Yeé baá mân, Pilátò yila nde cu gè jomo ndɔ, à yilá ñjii Yeésò, ye bú a: «Mgbè bɔ Jùf né wò wa?» ³⁴ Yeésò ye bú a: «Wò mân munó né kɔɔ, wa bɔ tueé né wò lòu wa?» ³⁵ Pilátò ye bú a: «Wò ñene mè né nùà Jùf wa? Bɔ mé bí bú né mé tàbè cên, mè bɔ ngàh sèmè dé kokoô teèn mene la sie waà naâ mé wò kɔɔ. Wò bɔhɔ naâ kei wa?»

³⁶ Yeésò ye bú a: «Bèh Mgbè ceèr mò dé ká te wòhɔ sam. Mɔ bɔhɔ Mgbè mò sé la né dé ká lè wòhɔ, bɔ seé bɔ mò sé naâ taáb lieé, te mè beè bɔ Jùf yilá cú. Mè tueé wò: bèh Mgbè ceèr mò dé ká te wòhɔ sam.»

³⁷ Pilátò ye bú a: «Á sâ, wò né mgbè mà?» Ye Pilátò a: «Wò tueé né tueè, mè né Mgbè. Mè lé ká te wòhɔ ndeè naâ ceèr gècèn tueé ñagá. Bɔ lé mè ñaar naâ dé cí. Nu-aá mé né nùà gècèn dɔhɔ né gi dé seèn sòn mò ñgweé.» ³⁸ Pilátò ye bú a: «Gècèn sâ né kei wa?»

Pilátò yeé bie gi aá bú mân, à yuo kela cuú ká cie, à nde ké yoòr bɔ Jùf, ye bú a: «Ñjii mé béh nde né nùà hên teèn sie, mè dé mò ñené ñgwéh. ³⁹ Dé tòu biì, faá bèh jomò nɔ, mè nde né bele. Né yeé cu dɔhɔ, mɔ Páskà nde aá feí, mè né yeé bí nùà gwà cibi cén déi yi ñjii. Sâ bí gwàn ñgwéh ye mè a, yi ní bí mgbè bɔ Jùf hên wa?» ⁴⁰ Bɔ ye bú a: «Hè ceè, té bú yi! Yi sér béh Barabâs!» Á sâ, Barabâs hèllè lé naá seèr nùà wulá-feèh ndɔ.

Saân lètenè *Pilátò mé bɔ *ngàh sèmè

(Matíô 27:15-31; Mârk 15:6-20; Lúk 23:13-25)

19 Yeé baá môn, Pilátò ye bú wèh yùò mé Yeésò weèh, bɔ nde tegé bú núr. ² Bɔ sɔji nde fɔhɔ wellè bɔ ñuàgà, bɔ beéh faá tàh nɔ, bɔ sulí kwaá bú felè, bɔ ye né tàh mgbè ma. Bɔ weh su kwaá bú cògò bèlè jùm mân yoòr faá cògò mgbè ndɔ. ³ Bɔ né ká yoòr seèn cɔɔ ndeè, bɔ né bú mbaàn gbèg haá, bɔ ye bú a: «Siè ñgób, Mgbè bɔ Jùf!» Bɔ né bú teèn bɔlè yii ndɔ.

⁴ Pilátò yuo kela cuú déi, ye cili nùàh a: «Bí ñgwé: mè nde cuú né bí nùà hên ká cie weh haá ñjii, te bí ñene kɔ teèn, ye mè dé mò kwòm mé béh nde né bú teèn sie ñené ñgwéh gùm dɔhɔ ma.» ⁵ Yeésò yuo kelà ndɔ; à né ka mé tàh ñuàgà doô felè ménâ den den, à né mé cògò bèlè jùm doô yoòr ndɔ. Pilátò ye bú a: «Á baá hên!»

⁶ Te bɔ ngàh sèmè dé kokoô mé bɔ sɔji bɔhɔn yeé nde ñene ñjii bú mân, bɔ bɔm su lom mé sòn cên dɔhɔ, ye: «Fágá ní lòm bú te toú dé fagâ! Fágá wulá lòm bú fagâ!» Pilátò ye bú a: «Bí ndé wèh fágá ká bú mé feh biì; mè dé mò kwòm nùà hên sieè ñené ñgwéh gùm dɔhɔ.» ⁷ Bɔ Jùf ye bú a: «Béh né mé sóu teèn; kɔ à kuú faá sóu beèh tueé nê nɔ: à lé tueé naâ dé kei ye ní né Nunà Càn wa?»

⁸ Te Pilátò yeé nde ñgweé cu dé sâ mân, veéh sie ñei cu bú dé sieè. ⁹ À yila nde cu ké lè bɔhɔ, ye Yeésò a: «Wò yuoò he wa?» Mé ñjéh mene, Yeésò bú sòn kòmò ñgwéh.

† 18:32 Jâh 3:14; 12:32

¹⁰ À den cuù, ye Yeésò a: «Wò mè sòn kòmò ñgwéh wa? Wò kó ñgwéh ye mè né mé terreb teèn wa? Mò mè ye yi ñjí wò, b́ nde né wò yi; mò mè ye b́ fágá wò fagà, b́ nde né wò ter fagá ñjí ndò.» ¹¹ Yeésò ye bú a: «Mò Càn sé wò terreb felè mò há ná ñgwéh, wò sé mé ndògò terrèb déi felè mò teèn ná ñgwéh ndò. Mò né mân, sâ nuaá mé sie haá ñjí naâ mè beè yeè, veèn dé seèn maga kela né kó.»

¹² Yeé baá môn, Pilátò lege lom aá ye te nyí yi ñjí bú yiì. Njèh cén, b́ Jûf né lom ké ter tueé lógó ñjí, ye bú a: «Mò wò yi ñjí nùà hên, sâ wò mbeí mgbè *Sesâr sam. Ngweéh wò né kó, nuaá mé tì felè seèn lobo né mé be seèn dón, né yeé nùà bònò Sesâr wa?»

¹³ Te Pilátò yeé nde ñgweé ñjí aá dé sâ mân, à ye b́ ndé sòm kéh ñjí Yeésò ká cie; à nde den nde bèh ju tenâ. Bèh sâ b́ te kwaá né b́ taá mbembalê mân doó; b́ yilá né bèh sâ: Gàbàtà, te ju *hebreéh. ¹⁴ Lé naâ lou nàñ † Páskà; sâ lou dilí baá. Pilátò tueé ñjí baá-re mé b́ Jûf ndò, ye bú a: «Mgbè bìi sâ!» ¹⁵ B́ yeé nde ñene ménâ, b́ tueé ñjí ké ter ye: «Wúwulà! Wúwulà! Fágá ñjí bú te toú!» Pilátò ye bú a: «Mè te toú fágá ñjí mgbè bìi wa?» B́ ñgàñ sèmè dé kokoò ye bú a: «Mgbè beèh gi lom né Sesâr.» ¹⁶ Yeé baá môn, Pilátò haá ñjí bú Yeésò, te b́ nde bú fagá sâ. B́ cab sie bú ndò, b́ yuo mé bú.

Bèh Yeésò fagâ

(Matíò 27:32-44; Màrk 15:21-32; Lùk 23:26-43)

¹⁷ Yeésò jógó sie toú mé b́ nde né bú teèn fagá ndò, b́ b́ nde mé njéh ké bèh mé b́ yilá né: Geba feèh. Te ju *hebreéh né Gólgótà. ¹⁸ Wa ké teèn, b́ śjì faga ñjí Yeésò te toú ndò. B́ faga kwaá cu b́ nuaré déi kwarè seèn fà, dé kàn te toú seène, cén déi kèb déi, cén déi kèb déi ndò, Yeésò lètenè.

¹⁹ Pilátò ye, b́ nyàgà fágá kwá njeré déi teèn; b́ nyagá kwaá baá-re teèn ye: «Yeésò nùà Najarêt, Mgbè b́ Jûf.» ²⁰ B́ Jûf kókoó mbaá jané ñene gi môn. Lòu sam, bèh mé b́ lé fagá naâ Yeésò teèn sâ, lé naâ kwarè ló; b́ lé nyagá naâ ñjí sâ mé ju hebreéh, ju latèn, mé ju greêk. ²¹ B́ *ñgàñ sèmè dé kokoò yeé ñene aá ménâ, b́ ye Pilátò a: «Té bú mgbè b́ Jûf nyàgà kwá; nyàgà sér ye: nùà hên ye nyí né mgbè b́ Jûf ma.» ²² Pilátò ye bú a: ñjí mé nyí nyagá baá, nyagá gi aá kèn.

²³ B́ śjì yeé faga sòm aá Yeésò, b́ weh b́ cògò seèn, b́ geé bèh nèà, śjì dé kàn weh cén. À lé naâ mé cògò suù déi teèn, b́ bú lòu sá ñgwéh, b́ dé sâ colo né lòu. ²⁴ †B́ śjì yila lètenè bònò tueé kuù ye: «Béh té bú lòu siè ñèrrè sòm, béh vú sér mé bèi, te nùà cén yieé weh lòu.» Sâ dón b́ gi né te yuo faá b́ lé nyagá kwaá naâ te mvù Cànje nò, ye:

«B́ geé weh gi aá cògò mò lètenè bònò,

b́ vu yieé weh cu cògò mò déi mé bèi ndò.»

Hên né ñjí mé b́ śjì lé b́ naâ.

²⁵ Sâ meí Yeésò b́ bei mé Marí veèh Kelopàs, b́ Marí Magdalâ né ké kwarè toú fagâ doò njebá den. ²⁶ Yeésò ke ñjí meí ndò, à ñene ñjí mbòñ dé mé temé seèn dón né gi yoòr seèn doò yí kwarè meí, ye meí a: «Ma, ñuna yeè baá sâ.» ²⁷ À tueé ñjí mé mbòñ doò ndò, ye bú a: «Meí yeè sâ ndò.» Sâ baá bèh mé mbòñ doò weh kwaá ñjí baá bú yoòr teèn.

Cio Yeésò

(Matíò 27:45-56; Màrk 15:33-41; Lùk 23:44-49)

²⁸ †Kènè Yeésò yeé ke, njèh dón mboón aá faá bèh ménâ, à tueé te yuo faá b́ lé nyagá kwaá naâ te mvù Cànje nò, ye: «Mè baá mé nyúá.» ²⁹ Sâ sò mbè tanê déi né kwarè sâ ndò. B́ śjì déi yeé ñene aá ménâ, b́ weh fùlù, b́ yí ñjí te mbè tanê doò, b́ feéh kwaá te tapè, b́ tíim cie ñjí bú ké sònò. ³⁰ À yeé naga ke aá, ye: «Jegé baá!» À doóm ñjí feh doò, à kuú yuo ndò.

Śjì déi sie lógó Yeésò kwar mé gwaga

³¹ Lòu sâ lé naâ nàñ † cieé sóù; sóù sâ lé naâ cieé koò dé gècèn. B́ *Jûf lé gwàn ná ñgwéh mé b́ né cieé koò yieé, b́ nùà né ké te toú lòu cieé koò sò den. Yeé baá ménâ, b́ nde bie ye *Pilátò a: «Kwá b́ nde kwalé sòm b́ nùà ké te toú fagâ doò gule, te b́ mvualé sòm b́ mvualè.»

³² Pilátò yeé gwaán aá, b́ śjì nde ké teèn ndò. B́ jògò kwalé sòm lógó ñgeéh nùà toò jògò mé b́ faga kwaá naâ kwarè Yeésò doò, b́ kwalé sòm dé mbeí ndò.

³³ B́ yeé nde aá dé Yeésò kwalé, b́ ñene à kuú aá, b́ dé seèn kwálé cú. ³⁴ Mé njéh mene, śjì cén déi lé naâ gwaga weh, à sie lógó bú kwar mé njéh. À yeé sie lógó aá, húóm b́ nòmò kwaré yuo kelà teèn ndò. ³⁵ Hên tueé den né nuaá mé lé naá gí b́ ñjí sâ mé njolo ñené, né ka nág faá bèh sâ nò. Nùà hên né kó ye nyí tueé lom né gècèn; à tueé né bí ménâ te bí kwaá ñjí temé teèn, ye né lom môn ndò.

³⁶ †Hên dón b́ gi né te yuo faá b́ lé nyagá kwaá naâ te mvù Cànje nò, ye: «B́ bú dé seèn kuú déi yoòr siè kwá nyí ndé ñgwéh.» ³⁷ †Beré déi né cu te mvù Cànje nyagá den ndò, ye: «Nuaá mé b́ lé sie lógó naâ kwar doò, b́ nde né bú bilí ke.»

Bèh Yeésò furû

(Matíò 27:57-61; Màrk 15:42-47; Lùk 23:50-56)

³⁸ Jomo sâ Josêf nùà Arimatê déi nde Pilátò komó Yeésò dua. Josêf sâ lé naâ mbòñ Yeésò cén déi ndò. Njèh cén, à lé léér gò beéh dé seèn lòu, à né b́ Jûf veéh. À yeé dua baá ménâ, Pilátò gwaán. Josêf nde jógó weh baá-re komó doò, à nde mé njéh.

† 19:28 Ps. 69:21; 22:15 †† Né cieé mé kwéh né cieé koò.

†† 19:36 Ex. 12:46; Nomb. 9:12; Ps. 34:20 ††† 19:37 Zach. 12:10; Vuú 1:7

³⁹ †Níkòdêm, nuaá mé lé nab ndeè naâ ké yoòr Yeésò cíbíteèn doò, waà kwa Josêf ndo. À waà dé seèn mé b̀ toú lèh †† beè ba deí, nde njèh kílo yulà tagár mân, b̀ b̀ré hualé né b̀ toú ngwóbè mé b̀ toú múmù deí.

⁴⁰ À yeé waà baá, b̀ Josêf bilí baá-re nùà fà, b̀ weh c̀g̀g̀ wulésé mân, b̀ waga nyegé komó Yeésò mé njéh, b̀ né b̀ lèh sà teèn waá njií, faá b̀ Jùf waá yeé nò. M̀ b̀ nde aá nùàr furú, b̀ waá yeé ménâ.

⁴¹ Sà ké bèh mé b̀ lé fagà naâ Yeésò teèn sà, ñueèh s̀g̀g̀ deí lé naâ teèn. Sà feésé mân lé naâ ké ñueèh sà ndo, b̀ lé nées nuaré deí teèn fùrù l̀g̀g̀ ngwéeh ye.

⁴² Ñueèh sà né bèh didí mân. B̀ yeé ke, cibí nde aá yilí, *Páskà b̀ Jùf nde aá b̀ mé njéh beè kwa l̀ó, b̀ nde j̀g̀g̀ furú njií Yeésò teèn.

B̀ mb̀ǹg̀ ké te sà

(Matíò 28:1-8; M̀rk 16:1-8; Lùk 24:1-12)

20 Yeé baá mé sóndè toò cieê, Marí Magdalâ komo nde ké te sàa ndo. À wa, sà taá mé b̀ lé colo kwaá naâ sònòb̀ doò ñgeré nde aá gè jomo. ² À ñar cu cuú ká jomo mé doò, à nde kwa Sim̀ǹg̀ Piêr b̀ mb̀ǹg̀ dé mé temé Yeésò né lom yeé yoòr seèn doò, ye b̀ a: «B̀ mé komó Fehtoò beèh s̀m̀ nde aá kèn, ké te sà sam cuú. Bèh kó cú bèh mé b̀ kwaá né teèn.»

³ Piêr b̀ mb̀ǹg̀ doò nde ké te sà ndo; ⁴ b̀ dula nde den ka teter ménâ, te wa ké toò deí dula kela keéh ye mbeí; dé sà wa l̀g̀g̀ ké te sà k̀ó mé Piêr. ⁵ À wa ké teèn, à geér ke njií gè dòù, à ñene njií b̀ c̀g̀g̀ wuwulê doò né doó gurú den, à gè teèn yilá ndé ngwéh.

⁶ Sim̀ǹg̀ Piêr dula waà jomo, à yila kela nde lom dé seèn gè dòù dé yilá, à wa, à ke b̀ c̀g̀g̀ wuwulê doò baá gí doó den den, ⁷ mé mbán c̀g̀g̀ dé mé b̀ lé vuob kwaá naâ Yeésò sònò doò mene. Sà dé sà né dé seèn híin keéh den.

⁸ Jomo sà mb̀ǹg̀ dé mé la dula wa l̀g̀g̀ naâ ké te sà k̀ó doò, yila bele ye bú. À yeé ñene aá ménâ, à kwaá njií ye temé teèn, ye Yeésò komo yuo aá kèn. ⁹ Sà b̀ mb̀ǹg̀ lé nées b̀ǹǹ mvù Càn ngwé kòmò ngwéeh ndo, ye Yeésò nde cu né lè cio komo yuo. ¹⁰ Jomo sà b̀ mb̀ǹg̀ fà doò cu cu ké l̀ b̀ǹǹ.

Yeésò ñené yuo kelà toò Marí Magdalâ

(Matíò 28:9-10; M̀rk 16:9-11)

¹¹ Marí né ka dé seèn ká cie sònò sà yueé den, à né yueé, á né gè dòù gimé ke njií. ¹² À yeé ke, b̀ cilí Càn deí fà, mé c̀g̀g̀ wuwulê mân yoòr, né gè dòù den den; deí ké felè, deí ké gulè bèh mé komó Yeésò la cer deén naâ teèn doò. ¹³ B̀ cilí Càn doò bie njií ye bú a: «Dé vêh, wò yueé né kei wa?» Ye b̀ a: «B̀ j̀g̀g̀ weh aá Fehtoò mò, mè kó ngwéh bèh mé b̀ kwaá njií né bú teèn.»

¹⁴ À yeé tueé s̀m̀ aá mân, à bele seér, à ñene njií Yeésò ndo, sà Yeésò baá doò sà ñebá den; njèh cén, Marí ñené kó cú ye né bú. ¹⁵ Yeésò bie njií cu ye bú a: «Dé vêh, wò yueé né kei wa? Wò f̀óñ yeé neí ndo wa?» Ma doò ye merré deí né nùà ñueèh, à tueé njií mé bú ndo, ye bú a: «Dé koò, m̀ wò j̀g̀g̀ s̀m̀ naâ bú k̀ó, fèh mè bèh sà teèn, te mè nde j̀g̀g̀ weh bú.» ¹⁶ Yeésò ye bú a: «Marí.» À bele seér, à ke njií bú ndo, ye bú a: «Rabúnì!» Mé ju *hebreèh sà tueé né ye: Njí ndêb.

¹⁷ Yeésò ye bú a: «Té mè siè l̀; mè nées ké yoòr Tele mò ñá ngwéeh ye. Ndé júée b̀ nùàr mò a: mè ñaá nde aá ké yoòr Tele mò mé né Tele bìi ndo ma, ké yoòr Càn mò mé né Càn bìi ndo ma.» ¹⁸ Marí Magdalâ nde lom baá-re b̀ mb̀ǹg̀ ménâ tueé, ye b̀ a: «Mè ñene aá Fehtoò beèh mé njolo!» Jomo sà à tueé bele b̀ njií mé à tueé naâ bú ndo.

Yeésò ñené yuo kelà toò b̀ mb̀ǹg̀ seèn

(Matíò 28:16-20; M̀rk 16:14-18; Lùk 24:36-49)

¹⁹ Né cu ka loú sóndè cèn sà liyilí mân, sà b̀ mb̀ǹg̀ né te gwà deí bilí den, b̀ ferá né hin lòù, b̀ né b̀ Jùf veéh. B̀ yeé baá gwò den den, Yeésò ñené yuo kelà lètenè b̀ǹǹ ndo, ye b̀ a: «D̀lè a, dèn mé bí!» ²⁰ À yeé tueé s̀m̀ aá dé sà, à feh keéh b̀ be mé kwar seèn ndo. B̀ mb̀ǹg̀ yeé nde ñene njií cu Fehtoò b̀ǹǹ mân, njií ye b̀ a, sàmè kú lòm mé v̀g̀g̀-temé lòù. ²¹ À den cuú, ye b̀ a: «D̀lè a, dèn mé bí! Mè tema né bí faá Tele mò lé temà naâ mè nò.»

²² À yeé tueé gi aá ménâ, à fam njií b̀ cúcuí yoòr, ye b̀ a: «Bí wèh Cúcuí Ñagá. ²³ †B̀ó mé bí nde né veèn b̀ǹǹ doó kulú njií, Càn nde né b̀ mé njéh kulú s̀m̀ gíí. M̀ bí veèn b̀ǹǹ doó kulú ní ngwéh, Càn b̀ mé njéh kulú s̀m̀ ndé ngwéh ndo.»

Yeésò b̀ Tomâs

²⁴ Sà cu mé Yeésò la waà naâ doò, cén deí lètenè b̀ mb̀ǹg̀ la doó ná ngwéh. Naâ Tomâs mé b̀ yilá né Huaán feèh doò. ²⁵ B̀ mb̀ǹg̀ deí yeé baá tueé ye bú a: bèh la naâ Fehtoò beèh ñené mân, à saán seér cu lòù, ye b̀ a: «M̀ mè bú mé bàn kusà beè ñené ngwéh, mè mé be kè mà ñené ngwéh, mè bú kwar kè mà ñené ngwéh ndo, sà mè temé teèn kwá ní ndé ngwéh.»

²⁶ Sóndè cén yeé kela baá, b̀ mb̀ǹg̀ seèn baá cu ké gwò bilí den. Mé loú sà Tomâs baá teèn. B̀ ferá cu né ka hin lòù ndo. B̀ yeé ke, Yeésò ñené yuo kela cuú aá lètenè b̀ǹǹ, ye b̀ a: «D̀lè a, dèn mé bí!» ²⁷ À tueé njií mé Tomâs ndo, ye bú a: «Kè mà ní nyòg̀g̀ beè yeé ká toò, kè be mò sà hèn; kè mà kè kwar mò sà hèn ndo. Kwá l̀ saán yeè doò ménâ, gwàn lòm dé gwaân!»

²⁸ Tomâs ye bú a: «Fehtoò mò, wò né Càn mò!» ²⁹ Yeésò ye bú a: «Ngwéeh wò yeé ñene aá mè, wò baá ye gwaán mà. Mè tueé wò, b̀ó mé kwaá njií keéh né

† 19:39 Jân 3:1-2 †† B̀ b̀ lèh sà yilá né “myrrhe” mé “aloès”.

‡ 20:23 Mat. 16:19; 18:18

temé yoòr mò dé kwaâ, mé née mè ñéné ñgwéeh ye, bò sâ bò nde né samé.»

Kwòm mvù hên

³⁰ Sâ Yeésò lé naá cuù bò fém déi toò bò mbòh seèn bɔ́ ndɔ́; lé naá loôm ñgún. Bò sâ bò te mvù hên nyàgà yuò kélá ñgwêh lòu. ³¹ Te mvù hên nyagá den lom né bò hên bò, te bí kwaá ñjii temé teèn, ye *Nùà Còh né Yeésò, Njuna Càn né bú ndɔ́; mɔ́ bí né temé ménâ kwaá ñjii, te bí kwa ye yòh te yilí seèn ndɔ́.

Bò mbòh déi téhbeh bô Yeésò

21 Yeé cer weh aá, Yeésò nde ñéné yuo kela cuù toò bò mbòh seèn; lé naá ké sòn tub Tiberiade. ^{†2} Sâ Simòh Piêr bô Tomâs mé bú yilá né Huaán feèh doò né kɔ́. Bó bò Natanaêl nùà Kánà ké Galilê, mé bò ñuna Jebedê, bó bò mbòh Yeésò fà déi né kɔ́ ndɔ́. ³ ††Simòh Piêr ye bú a: nyí nde aá bèh ndoór vuù ma. Bó ye bú a: «Béh bí nde nde né kɔ́.» Bó yuo dɔ́h, bó nde yila kɔm ndɔ́. Njèh cén, bó nde koró ñaga kuú mé ndoór dé lòu.

⁴ Cieé yeé baá kɔ ñagá, Yeésò ñéné yuo kelà yí sòn nòmò; mé njéh mene bò mbòh ñéné kɔ ñgwéh ye né bú. ⁵ À tueé ñjii mé bú ndɔ́, ye bú a: «Bí naá ñgò sie kwa wa, bò ndà?» Bó ye bú a: «Béh njeré déi siè kwà ñgwéh gùm dɔ́h.» ⁶ †Ye bú a: «Bí vú ñjii sér ndoór sâ kwarè kɔm, kèb be gaâ mân, te bí sie kwa bú teèn.» Bó vu ñjii môn ndɔ́. Bó yeé tulu, dé tuluù sam cuú; sâ ñgò yuú kela né lè lòu. ⁷ Mbòh dé mé temé Yeésò né gi yee yoòr seèn doò, ye Piêr a: «Né Fehtoò beèh.»

Te Simòh Piêr yeé nde ñgweé ñjii, ye né Fehtoò bɔ́n mân, à weh su ñjii lom cògò yoòr, à die lobo yila dùà. Sâ, à la naá kèb déi luɗturu. ⁸ Bò mbeí tulu nde mé ndoór ñgò déi doò yí te kɔme ndɔ́; sâ le aá njèh métà yuií, te wa yí sòn ñgòm.

⁹ Bó wa yí teèn, bó suaga die doó, bó ñene we né ñgie den, ñgò né tuar, mé breêd teèn. ¹⁰ Yeésò ye bú a: «Bí wèh ndê mé ñgò mé bí la sieé naá sâ kèb déi teèn.»

¹¹ Simòh Piêr ñaá yila te kɔme, à tulu kwaá ñjii ndoór ñgò déi doò ká cie ndɔ́: ñgò né lom bò ñgò kokoò, kokoò mân. Ngò sâ dɔ́h lé naá yuií mé yulá tîn cùb tagár. Bó né mene kókoó, mé njéh mene, ndoór doò beré déi téné nyi ñgwéh. ¹² Yeésò ye bú a: «Bí ndê yáb yí.» Mbòh dé mé nde cu né bieé nyi, ye bú a: né wò neì wa, lé teèn ná cú. Nùà kàn lé baá gii lè seèn kɔ́ ye né Nùà Dueè. ¹³ Yeésò njebá nde yí teèn, weh breêd doò, haá ñjii bú; à haá bú ñgò doò ndɔ́.

¹⁴ Hên baá dé mbei tagâr mé Yeésò yeé komo yuo aá te cio, à ñéné yuo kela cuù toò bò mbòh seèn teèn.

Yeésò bô Piêr

¹⁵ Bó yeé yieé gi aá, Yeésò ye Simòh Piêr a: «Simòh, ñuna Jâh, wò gwaán kela né mè kɔ́ mé bò hên bò wa?» Simòh ye bú a: «Né môn Fehtoò mò, wò né gi kɔ́, ye mè né nyí gwaán.» Yeésò ye bú a: «Kó nyégé bò huaán mbieè mò bagasé.»

¹⁶ À den cuù, ye bú a: «Simòh, ñuna Jâh, wò né mè gwaán wa?» Simòh ye bú a: «Né môn Fehtoò mò, wò né gi kɔ́, ye mè né nyí gwaán.» Yeésò ye bú a: «Kè nyégé bò mbieè mò bagasé.»

¹⁷ À den cuù dé mbei tagâr, ye bú a: «Simòh, ñuna Jâh, wò né mè gwaán wa?» Piêr gwaán mierré seér aá mé dé mbei tagâr hên lòu, ye bú a: «Fehtoò mò, hên njèh dɔ́h seèn kɔ gi né wò, wò yeé kɔ gi né kpɔg, ye mè né nyí gwaán!» Yeésò ye bú a: «Kó nyégé bò mbieè mò bagasé.»

¹⁸ Jomo sâ, ye bú a: «Mè né tueé ye wò a, cu mé wò lé naá ndà, wò lé tene cam beèh mé be yeè, wò né bèh mé wò né gwaán keéh ndeé ndɔ́. Mɔ́ wò ndeè kulí baá kèn, wò sɔm ñjii nde aá mbagá ter lòu, nuaré déi cam kwaá wò beè; à derré ñjii wò bèh mé wò kɔ́ gwàn ndé ñgwéh, wò nde seér teèn.»

¹⁹ Sâ Yeésò ménâ tueé kwaá né bú gèh cio mé à ndeè nde né kuú, te terreb Càn ñéné yuo kelà cie teèn. Jomo sâ à ye bú a: «Bèlè mè ndɔ́!»

Yeésò bô mbòh yíé-temé seèn

²⁰ †Piêr yeé ke ñjii njolo jomo bɔ́n, à ñene mbòh dé mé temé Yeésò né gi yoòr seèn doò baá ndeè. Sâ né ka mbòh dé mé lé geér ndeè naá yoòr Yeésò, cu mé bú lé naá yáb yieé doò; à lé bieè naá Yeésò kɔ́, ye bú a: Fehtoò mò, neì sar nde né wò kɔ́? ²¹ Piêr yeé ñene aá bú ménâ, à bie ñjii ndɔ́, ye Yeésò a: «Á, dé mbòh hên nɔ́, Fehtoò mò, kei kwa nde né bú dé seèn kɔ́?»

²² Yeésò ye bú a: «Mɔ́ mè gwaán mene ye bú a, dèn lè làn, kɔ mè ndeè cuù baá, dé sâ yulá né wò he wa? Bèlè lòm dé yeè mè!»

²³ Njàgà hèllè ñgulí ka nde seér baá-re lètenè bò mbeí hiín mbaá, ye: mbòh dé sâ dé seèn kú ndé cú. Á sâ, Yeésò lé túé ná ñgwéh ye Piêr a: mbòh sâ dé seèn kú ndé cú. À lé tueé seér naá ye bú a: mɔ́ nyí gwaán mene ye bú a, dèn lè làn, kɔ nyí ndeè cuù baá, dé sâ yulá né wò he wa? ²⁴ Né mbòh bú sâ tueé né bò ñjii mé lé kelà naá sâ kɔ́, à nyagá kwaá gi aá bú ter ndɔ́. Béh kɔ né ye, à tueé lom né njèh gècèn.

Bèh cerê

²⁵ Bó ñjii mé Yeésò lé bɔ́ gii naá née cu kókoó mbaá ye. Mɔ́ bú sé ye bú nyagá kwaá gi te mvù cécéne cécéne dɔ́h, mè tueé bí, mvù sé naá wóh dɔ́h beè yuú berré sie.

† Né yilí tub Galilê déi. †† 21:3 Lùk 5:5 ‡ 21:6 Lùk 5:6

‡† 21:20 Jâh 13:25

Seé b.

Ndéb Yeésò felè Cúcuí Njagâ

1 †Tele mò Teofil,
lè mvù mò dé toò jògò mè lé naâ dògòti seé Yeésò, mé bò njèh feèh seèn dɔ́ɔ́n teèn tueé, yuoò ké bèh duɔ́m, ^{2,3} nde wa lè cieé mé à lé ɲaá cuu naâ ké te vulúu teèn. Cu mé à lé naâ ká lè wɔ́ɲe, à lé naâ kuú, à komo yuo cu. Jomo sâ à ɲené yuo kelà toò bò mbòɲ tebê mé à lé naâ balé kwaá. Te cieé yulà nèà à né toò bɔ́n mé bèh hihiné ɲené yuo kelá bele, te bó kɔ nyegé bagasé ye nyí baá cu làɲ. À né bó ndéb mé terreb Cúcuí Njagâ leéb, à né bó felè *Lò Càn se.

⁴ †Cieé déi bó bó yeé baá yáb yieé, à ye bó a: «Bí tée Jerusalem yùò ye. Bí kèlâ dèn Cúcuí Njagâ mé Tele mò lé tueé kwaá naá bí sâ. Mè lé bí tueé den naâ cí ndɔ́.
⁵ *Bí kɔ́ ye, Jâɲ lé bò nùàr kóu naâ mé nòmò. Cieé màgà ndé cú, mè kou seér nde né bí mé Cúcuí Njagâ.»

Te vulúu ɲaá ndeê

⁶ Bó bó yeé baá cu bècénè, bó ye bú a: «Fehtoò beèh, hèn baá cieé mé wò bɔ́ nde né te béh bò *Iserálà den cu mé feh beèh teèn wa?» ⁷ Yeésò ye bó a: «Dé sâ ju bìi sam, né ju Tele mò; né mene cieé, né mene cu, dɔ́ɔ́n né gi beè Tele mò. ⁸ †Dé bìi, Cúcuí Njagâ ndeè né ter suagâ, kema bí, te bí kwa ye terreb, bí nde tueé den sòn mò. Bí sòn mò tueé duɔ́m nde né ká Jerusalem, bí tueé nde mé njéh kukwarè te tàbè Judê dɔ́ɔ́n, bí né te tàbè *Samarí tueé, bí túé ndé mé njéh bèh mé tàbè bò vulú né teèn kwaré dɔ́ɔ́n ndɔ́.»

⁹ †À yeé tueé gi aá, à yuo komo ɲaá ter ndɔ́. Bó né bú ke, à né nyueé ndeé. Nde nde, bègè ka leér weh bú njolò bɔ́n. ¹⁰ Bó né ké ter ke den. Bò nuaré déi fà kar yuo kelà kwarè bɔ́n mé cògò wuwulê yoòr, ¹¹ bó né sònò tueé ye: «Bí bò Galilê bò, bí ké te vulúu njebá ke den né dé kei? Yeésò mé né ké te vulúu njolò bìi komo ɲaá hèn, suaga cuu nde né loù sâ, nág faá à la naâ njolò bìi ɲaá nɔ́.»

Nuaré déi sòn Júdàs

¹² Jomo sâ bò mbòɲ tebê suaga yila cu ké Jerusalem ndɔ́. Yuoò ké te tòr mé bó yilá né tòr Oliviè sâ nde ké lɔ́, bɔ́ né njèh kílòmétà cén. ¹³ †Bó wa ké lɔ́, bó ɲaá

kela nde ké gwò te jèh gwà dé ké teèr, bó yila nde cu ké mí bèh dene bɔ́n. Lé naâ bò Pièr mé Jâɲ mé Jâk bò André; Filîp bò Tomâs; Bartelemî bò Matíô; Jâk ɲunà Alfê mé Simɔ́ɲ nuaá mé gwàn bèh dé nùà kìn ɲaá bó, mé Júdàs ɲunà Jâk. ¹⁴ Bó bò véh déi, mé Marí meì Yeésò mé bò òm Yeésò lé naâ kɔ́, bó né Càn cu dɔ́ɔ́n dua, bó bú dua lom mé sòn cèn dɔ́ɔ́n.

¹⁵ Mé cieé déi lè gwèn sâ, Pièr komo wuo ter lètenè bò Yeésò bò. Bó bɔ́ né njèh nùàr yuúí mé ndètoón. Ye bó a: ¹⁶ «Bí ɲgwé bò nùàr mò! Kɔ ɲjii mé né te mvù Cànɲe felè Júdàs nyagá den dɔ́ɔ́n sé naá kaà mân mboón, te yuo faá Cúcuí Njagâ lé naâ sònò *David tueé kwaá nɔ́. À lé Yeésò cie jɔ́gɔ kwaá naâ kɔ́, te bó nde ye bú mân sie. ¹⁷ Á sâ, Júdàs lé naâ te bòɲ beèh ndɔ́, à lé naá gií mé seé seèn teèn. ¹⁸ †(Mé njéh mene, à lé Yeésò go sɔ́m naâ kɔ́, à nde ɲueèh mé kàgàlɔ́n hèllè ɲge. Yeé baá ménâ, à die doóm seér ké teèn ndɔ́, komó seèn velé, lèi ɲellé sue cie. ¹⁹ Bò Jerusalem bò ɲg-weé laré ménâ bèh dɔ́ɔ́n, bó yilá kwaá baá-re ɲueèh hèllè: Hakeldamà. Mé ju bɔ́n sâ tueé né ye: né ɲueèh húm.) ²⁰ †Sâ né gi lè mvù bené *David nyagá den ye:

Gwà seèn a, lè lòu;

Nuaré déi a, té ké teèn cèr.

Déi né cu nyagá den ndɔ́ ye:

Nuaré déi a, dèn sér cú lè sòn dene seèn kɔ́.»

²¹⁻²² †Pièr den cuu ye bó a: «Sâ kɔ nuaré déi ndeè, à yila kwa béh, te à den sòn Júdàs, à né bò nùàr sòn Fehtoò beèh tueé nyegé ye bó a, Fehtoò beèh baá cu mé njolo ma. Kɔ né nuaá mé béh bó yɔɲ yeé jomo Yeésò Fehtoò beèh kɔ́ ndɔ́, yuoò bèh mé Jâɲ lé kóu naâ bú nòmò, nde wa loù mé à lé komo ɲaá naâ ké ter teèn. Kɔ nùà sâ né gi dɔ́ɔ́n kɔ́ gií, sâ ye.»

²³ Pièr yeé tueé gi aá, bó sie kwaá baá-re nùàr fà. Déi lé naâ Josêf; bó bú yilá cu né Barsabâs; yilí seèn déi né cu Jústùs. Bó sie kwaá cu Matiâs ndɔ́. ²⁴ Jomo sâ bó dua Càn teèn, ye bú a: «Fehtoò beèh, wò ɲene kɔ né temé bò nùàr dɔ́ɔ́n kɔ́; lètenè bò fà bò hèn, fèh sòm béh nuaá mé wò balé kwaá naâ mé be yeé, ²⁵ te nùà sâ ɲa cu nùà tebê yeé, à weh seér cu seé Júdàs kɔ́. Lòu sam, Júdàs bèh séná seèn nde aá kèn.» ²⁶ Bó yeé dua sɔ́m aá Càn, bó vu bèi felè bò fà bò sâ; bèi sie Matiâs, bó weh sagá yíi bú felè bò mbòɲ tebê dé yulà cùb cén doò.

† 1:1 Lúk 1:1-4 †† 1:4 Lúk 24:49 † 1:5 Mat. 3:11; Mk. 1:8; Lúk 3:16; Jâɲ 1:33 †† 1:8 Mat. 28:19; Mk. 16:15; Lúk 24:47-48 †† 1:9 Mk. 16:19; Lúk 24:50-51 ††† 1:13 Mat. 10:2-4; Mk. 3:16-19; Lúk 6:14-16

††† 1:18-19 Mat. 27:3-8 § 1:20 Ps. 69:25; 109:8 †† 1:22 Mat. 3:16; Mk. 1:9; 16:19; Lúk 3:21; 24:51

Cieé *Pàntèkòt

2 [†]Cieé Pàntèkòt waà, sâ bô Yeésò bô né gi bècénè ménâ bilí den. ² Bô yeé ngweé, bèmè baá ké ter te vulúu faá fu tarê nò ngulí; waà, gwaán tulu yila kweh gwò yoòr bòn, yuú gwà deí. ³ Bô ñene leba né teèn faá leba weè nò tená yuo bele, né bô yoòr cécénè cécénè labé ndeé. ⁴ Cúcuí Nágâ samé yila bô lè ndò, bô yila leba juú hihiné tueé faá Cúcuí Nágâ ye bô a, tútueé nò.

⁵ Sâ bô *Jûf mé né Càn dula yuoó baá lò nùàr wón dón, bô baá gi lòu sâ ké Jerusalem. ⁶ Bèmè yeé baá ngulí, bô nùàr kem bilí ndò. Lò dé kàn mé dé kân yeé ngweé, bô Yeésò bô baá mé ju bòn tueé, hiím yógó bô, ⁷ feh ñellé gi bô ter. Bô deèn ndò ye: «Ngweéh bô mé né ju beèh tueé hèn né gi bô Galilè bô wa? ⁸ Kèkènè! Bô né naàn mé bô né ju beèh mé lò hihiné tueé, lò dé kàn mé dé kân né ngweé wa? ⁹ Lò Pártà, lò Mèdià, mé Elám, lò Mèsòpòtamí, lò Judê mé lò Kapadòs, lò Pòñ mé tàbè Asià, ¹⁰ lò Frijí mé Pamfilí, tàbè Ejiptò mé kòb tàbè Libí dé ké kwarè Sirèn; bô mé yuoó Ròm, ¹¹ bô déi né bô huaán Jûf, bô déi ña né bô Jûf lòu; bô Kreéta bô mé bô Arâb mene; dón nùà kàn né bô mé ju seèn sònò ngweé, bô tueé den né be seè Càn.» ¹² Yeé baá ménâ, hiím yógó bô, feh ñellé gi bô ter, bô den cuú lètenè bòn ye: «Kèkènè dé sâ ye naàn?» ¹³ Bô nuaré déi haá seér cu bô mbòn tebê gbêg ye, ngweéh bô sela tugó den né mbè mà.

Njèh tueé dé Pièr

¹⁴ Pièr yeé ngweé aá ménâ, à komo wuo ter mé bô mbòn tebê yulà cùòb cén mene, à lógó njií ké ter, ye bô nùàr a: «Bí bô huaán *Jûf, mé bô kìn ká Jerusalem dón, bí féla nyégé bagasé, bí kó ye, ¹⁵ bô nùà hèn mbè faá bí tueé nê nò selà ngwéh. Bí ñéné ngwéh ye née maánjògò ye wa? ¹⁶ Mboón seér né njií mé Joël *sòn-Càn lé naà tueé kwaá ye:

¹⁷ †Càn ye: lè cieé cèrè-jomò nyí ndeé né Cúcuí nyí yoòr bô nùàr dón faám njií.

Bô huaán bìi dé síib mé bô dé vèh nde né bô sòn-Càn bô ñaá gií; bô mbò bìi nde né njèh lè vuú mé njolo lòu ñené; vuú nde né bô kuúm kulu ndò.

¹⁸ Jue nyí Càn, lòu sâ nyí nde né Cúcuí nyí yoòr bô seè bô nyí faám njií bele, te bô dé síib, mé bô dé vèh mene ña gi bô sòn-Càn bô.

¹⁹ Lòu sâ nyí nde né bô fé m ké te vulúu mé ká doó mene bô; húóm nde né kwaár, we nde né bógó, ju nde né jeré;

²⁰ lou nde né cibí ñaá seér, weéh bô faá húóm nò, te cieé dé Fehtoò bìi ndeè wa nyegé ye.

Lòu sâ né cieé *sùsùm.

²¹ Nyí tueé bí, nuaá mé né Nùà Dueè dua dón nde né yili yuo.»

²² Pièr den cuú ye bô a: «Bí bô *Iseràl bô, bí féla nyégé bagasé! Càn lé naà terreb Yeésò nùà Najarèt lètenè bìi feh keéh, à né bú fé m hihiné beè haá kwaá, à né cìè hihiné mé bú bô. Né ka faá bí né gi kó nò. ²³ †Mé ñjéh mene, bí nde kela nùà hèllè beè bô nùàr mbaá, bí jógó yií. Sâ Càn lé naá gií mé kàgà-ndòn seèn nyegé kwaá ndò, ye te yuo ménâ. Yeé baá ménâ, bí ye bô vevenè bô a, wúlá bú wulà, bô fagá njií bú ter ndò. ²⁴ †Càn mé ñgeér sam. À yeé kuú aá, Càn komo sòm cu bú lè núr cioò. Lòu sam, cio sé bú siè kòmò ná ngwéh. ²⁵ †Né ka nág faá *Davíd lé naá gií felè seèn tueé nò, ye:

Cu dón nyí né Fehtoò nyí toò nyí ñené den, à né te be gaá nyí te nyí ndèrè cú.

²⁶ Temé nyí lè sagár né dé cí;

nyí ngòr tueé samé né dé cí ndò.

Nyí né mene yuaásé, nyí kuú nde né mé ndem beè.

²⁷ Nyí kò né ye wò sé yeè càn nyí te ndugo bô càn sì ló ndé ngwéh;

wò sé yeè gwàn ndé ngwéh ye nùàr nyí a, fò lè ndò.

²⁸ Wò lé naá gií nyí ceér yòñ njolò feh kwaá.

Ké kwarè yeè nyí nde né mé vógó-temé mene samé kuú.»

²⁹ Pièr den cuú ye bô a: «Bô nùàr mò, kènè mè kwa baá terreb, mè nde né bí njèh felè tele beèh Davíd tueé ñagá: à lo naà kuú, bô furú bú, sà seèn née ká lètenè beèh ye. ³⁰ ††À lé naà *sòn-Càn, à lé naá gií kó ye Càn lé naà jege ye nyí a: lètenè bô nduté ndùtù nyí dón, huaán déi ndeè nde né teèn yuo, à den te kógó nyí ma. ³¹ Sâ tueé né ye Davíd lo naá gií kó, te ndeè ye ká jomo bón den. À lé môn tueé kuú naà ye *Nùà Còñ nde né lè cio komo yuo, wa Càn ndeè bú lètenè bô komò sì ló ndé ngwéh, komó seèn ndeè lòu fò ndé ngwéh ndò ma.

³² ††«Mè tueé bí: Yeésò mé bí lé naà te toú fagá njií doò, Càn lè cio hèn komo sòm né bú. À baá cu làn, béh bô nùàr seèn dón, béh lé naá gií bú mé njolo ñené, béh né sòn seèn. ³³ À ñaá nde aá ké te be gaá Càn, à kwa baá Cúcuí Nágâ beè Tele seèn faá Tele seèn lé naà tueé kwaá nò. À ká yoòr beèh hèn fam njií den né Cúcuí Nágâ sâ. Bí ká yoòr beèh ñene né cí, bí sònò beèh ngweé né cí ndò.

³⁴ †††«Dé *Davíd, à lé ké te vulúu ña ná ngwéh, à lé tueé naà lòu ye:

Nùà Dueè ye Nùà Koò nyí a:

Dèn ndé ká te be gaá nyí;

³⁵ kò nyí komó silí njií gi aá bô bònò bô yeè doó, wò dobo keéh bô gulè.»

† 2:1 Lé v. 23:15-21; Deut. 16:9-11 †† 2:17-21 Joël 2:28-32

‡ 2:23 Mat. 27:35; Mk. 15:24; Lúk 23:33; Jân 19:18 †† 2:24 Mat. 28:5-6; Mk. 16:6; Lúk 24:5 †† 2:25-28 Ps. 16:8-11 ††† 2:30 Ps. 132:11; 2 Sam. 7:12-13 ††† 2:34-35 Ps. 110:1

³⁶ Piêr den cuù ye b́ a: «Bí b̀ huaán *Iserála b̀ lé Yeésò faga wulà naà kɔ́. Mè né tueé ye bí a ndɔ ye, kènè Càn bú felè njèh dɔ́ŋ sie kwaá né Nùà dueé; *Nùà C̀ŋ né bú.»

³⁷ B̀ nùàr yeé nde ŋgweé njií m̀n, c̀ŋ tené b́ lè. B́ ye b̀ Piêr a: «Á hèn, béh kènè b́ nde aá naàn, b̀ nùàr beèh?» ³⁸ Piêr ye b́ a: «Bí kwéh sér temé biì. Nùà kàn a, ndê, b́ kou bú mé yilí Yeésò *Kristò, te C̀ŋ kulu sɔm bú veèn yoòr. Bí nde né Cúcuí Njagá beè seèn kwa. ³⁹ Lòu sam, à lé naá giì tueé kwaá, ye né dé biì, dé b̀ ŋuna biì, mé b̀ jomo b̀ mene. Nuaá mé Tele beèh C̀ŋ Dueè né bú yoòr seèn yilá njií dɔ́ŋ, né dé seèn.»

⁴⁰ Piêr tueé sagá cu baá-re b́ ŋgòr mé nde né b́ beè sie teèn ŋgún, à né b́ teèn sɔ́g yíí, ye b́ a: «Bí gè mé ceér b̀ dúágá-tie b̀ kɔ́ŋ, te bí yili yuo.» ⁴¹ B̀ nùàr kókoó mbaá gwaán gi ŋgòr Piêr, b́ kou b́. Lòu s̀, b̀ nùàr sagá yila cu felè b̀ Yeésò b̀ nde njèh kám tagár. ⁴² B̀ mb̀ŋ tebê né b́ ŋgòr C̀ŋ feh, b́ né temé teèn kwaá njií, b́ b̀ mbeí né meh, b́ né yáb bècènè yieé bilí, b́ né C̀ŋ bècènè dua bilí ndɔ.

Dene b̀ Yeésò b̀

⁴³ Veéh waà b̀ nùàr yoòr. B́ ŋene b̀ mb̀ŋ tebè né b̀ fém hihiné b́ bele. B́ né b̀ ciè kókoó mbaá ŋené ndɔ. ⁴⁴ †B̀ Yeésò b̀ dɔ́ŋ lé naá loòm mé sòn c̀n, njèh b̀ŋn dɔ́ŋ lé bilí den beéh ndàságá ndɔ. ⁴⁵ B́ né b̀ ŋueèh mé b̀ njèh feh hihiné go bele, b́ né bècènè kwaá bilí, b́ geé haá b̀ mé njèh beè sam teèn. ⁴⁶ Cieé dɔ́ŋ, b́ né lè *gwà C̀ŋ koò bilí ndeé, b́ né yáb bècènè ké gwò b̀ŋn yieé bilí ndɔ, b́ né teèn mé temé cén samé, ⁴⁷ b́ né C̀ŋ teèn seèn, b́ né nùàr dɔ́ŋ yoòr yilá gií ndɔ. Fehtoò beèh né be teèn kwaá; b̀ mé baá yili yuo, cieé dɔ́ŋ à né b́ lè m̀gò b̀ nùàr seèn sagá yíí.

Dèbbè nùà gule kuú déi

3 Cieé déi, cu C̀ŋ duaà, mé lou l̀ŋ tagár yeé waà baá, Piêr b̀ J̀ŋ nde ké *gwà C̀ŋ koò. ² B́ yeé nde aá gwò yilá, b́ ŋene nùà gule kuú déi né t̀t̀l̀ den den, à né kwarè hin cén déi, b́ hin s̀ yilá né: Hin nyàgàm. Nùà beèn hèllè lé mé njéh yuoó naà lè. Cieé dɔ́ŋ b́ né yeé bú ké t̀t̀l̀ gwà C̀ŋ jɔ́g kwaá njií, te à dua beh kàgàl̀ŋ beè b̀ nùàr.

³ À yeé ŋene Piêr b̀ J̀ŋ nde aá gwò yilá, à dua b́ njèh ndɔ. ⁴ Piêr b̀ J̀ŋ ke njií bú, b́ né bú ke njege, Piêr ye bú a: «Kè njií béh.» ⁵ Nùà hèllè ke njií b́ ndɔ, ye te nyí kwa ke njeré déi beè b̀ŋn. ⁶ Piêr ye bú a: «Mè mé kàgàl̀ŋ beè sam. Njií mé né beè mò, mè haá seér nde né wò cí. Mé yilí Yeésò *Kristò Nùà Najarèt wùò ter, gègò.»

⁷ À yeé tueé gi aá m̀n, à sie sɔm bú ter mé be gaá ndɔ. Doó s̀, b̀ gule mé b̀ kɔ́g gulè seèn yila gi cu.

† 2:44 Seé b. 4:32-35

⁸ À lo wuo ter kpar, à njebá mé be seèn, à gɔ mé be seèn ndɔ. B́ b̀ mb̀ŋ tebê bilí yila nde gwà C̀ŋ mé gule c̀n, à né gɔ, à né ter b́ ŋaá, à né C̀ŋ seèn.

⁹ B̀ nùàr gwà dɔ́ŋ yeé ke, à baá seér ter mé be seèn gɔ, à né C̀ŋ seèn den, ¹⁰ b́ ŋene kɔ gi ye né bú ndɔ, à njèh t̀t̀l̀ gwà kwarè hin nyàgàm dua den yeé kɔ́. Veéh yila b́ lè, njií mé naà nùà beèn hèllè b́, géí lo b́ mbaá.

Ngòr Piêr ké *gwà C̀ŋ koò

¹¹ Nùà hèllè Piêr b̀ J̀ŋ kwá ló cú ndɔ. B́ b́ nde lè k̀ŋ Salom̀ŋ; b́ k̀ŋ s̀ yilá né ménâ. B̀ nùàr kem nde gi ké teèn ndɔ. Feh né b́ ter ŋellé.

¹² Piêr yeé ŋene aá ménâ, à ye b́ a: «Bí b̀ *Iserála b̀, njií hèn bí ménâ géí né dé kei wa? B́ né naàn mé bí béh ke njií né faá béh nùà hèn b́ gɔ́ naà mé terreb dé beèh wa? Bí ye béh bú taré sɔ́m naà mé ŋágá-temé beèh nùà njèh wa? ¹³ †Mè tueé bí, né C̀ŋ nùà njèh. Abrahàm lé naà bú dua. Isák b̀ Jakòb mé b̀ tele beèh dɔ́ŋ lé naá giì bú dua. À be terreb seèn ter sɔm njií né kɔ́, te terreb Nùà seè seèn Yeésò ŋené mé njéh. Ngweéh bí lé Yeésò beè b̀ kokoò b̀ jɔ́g yíí naà kɔ́ wa? *Pilátò né mene tueé ye, nyí nde né bú yi njií, bí lé naà berɔ́ŋ. ¹⁴ †Bí lé ŋgòŋ naà Nùà gècèn mé né ŋagásé, bí ye Pilátò a: siè sér bú, à yi njií bí nuaá mé wula yeé feh ma. ¹⁵ Bí lé b́ naà m̀n, bí wula sɔm Nu-aá mé ỳŋ dɔ́ŋ né gi beè seèn. Mè tueé bí, C̀ŋ mé ŋgeér sam. À yeé kuú baá, C̀ŋ komo sɔm cu bú teèn, à baá cu l̀ŋ, béh lé naà bú mé njolo ŋené, béh né sòn seèn. ¹⁶ Nùà beèn hèn, bí né bú ŋené, bí né gi bú kɔ́ ndɔ. Bí kékò ye, à taré yuo né mé yilí Yeésò. Né temé yoòr Yeésò kwaá njií taré sɔm né bú kɔ́. Né njolò biì ndɔ.

¹⁷ «B̀ nùàr mò, mè né kɔ́ ye, njií mé bí b̀ mgbè biì lé b́ giì naà Yeésò dɔ́ŋ, bí lé b́ cugó naà lòu. ¹⁸ S̀ beè C̀ŋ né seér njií mé à lé naá giì sònò b̀ sòn-seèn b̀ dɔ́ŋ tueé keéh ye: Huaán nyí *Nùà C̀ŋ nde né gèr ŋené. Mè tueé bí, hèn mboón né cí. ¹⁹ Kènè, bí kwéh sér á temé, bí bele ceér C̀ŋ, te C̀ŋ kulu sɔm gi bí veèn yoòr. ²⁰ Mɔ bí b́ né m̀n, bí nde né dù beè Nùà Dueè kwa, bí kwa cu Nùà C̀ŋ mé à lé naà bí sɔm kwaá. S̀ jue né Yeésò. ²¹ À kènè né ké te vulúu ye. Kɔ ndeé baá lòu mé njèh dɔ́ŋ baá cu dé feè ŋaá seér, s̀ ye. B́ nde né faá C̀ŋ lo naá giì sònò b̀ sòn-seèn b̀ tueé kwaá nɔ. ²² †Músi lé naá giì tueé ŋagá ye: C̀ŋ Dueè ndeé né bí sòn seèn déi faá nyí nɔ tema njií; nde né nùàr biì déi ndɔ. Bí nde né sòn seèn dɔ́ŋ ŋgweé. ²³ †Nuaá mé ŋgeén sòn seèn, b́ nde né bú lè b̀ŋ b̀ nùàr C̀ŋe kwɔ́g sɔm.»

²⁴ Piêr den cuù ye b́ a: «Nàm mé béh né teèn hèn, b̀ *sòn-C̀ŋ b̀ lé naá giì njèh teèn tueé, duc̀m mé

†† 3:13 Ex. 3:15 † 3:14 Mat. 27:15-23; Mk. 15:6-14; Lúk 23:13-23; J̀ŋ 19:12-15 †† 3:22 Deut. 18:15, 18 †† 3:23 Deut. 18:19

Samuel nde wa mé b̀ déi. ²⁵ †Ndéb mé Càn lé tueé l̀ò naâ sònò b̀ sòn seèn b̀ d̀óŋ, né gi dé biì. Bí né mé ngòŋ yoòr, faá Càn lé naâ mé b̀ tele biì k̀o k̀o. À lé ye Abrahâm a: nyí gèh ǹàr *ẁóŋ d̀óŋ kulú keéh gi nde né mé ndùtè ndùtù seèn ma. ²⁶ Yeé baá ménâ, Càn tema njií Ǹà seè seèn ndo, à bú tema njií l̀g̀ô mé bí, ye te nyí kulu bí, te ǹà kàn kwòbé leba seèn, à veèn b̀ cú.»

Piêr b̀ Jân ké te *mbàgà juù

4 Piêr b̀ Jân yeé baá b̀ ǹàr njèh ménâ tueé den, b̀ *ngàŋ sèmè mé ǹà koò felè b̀ g̀o gwà Càn b̀ mé b̀ *Sadusiên ² furú waà, ye Piêr b̀ Jân la tueé ngòr Càn fí. Sâ Piêr b̀ Jân la naâ b̀ ǹàr ngòr Càn feh den, ye b̀ a: Yeésò komo yuo aá lè cio kèn. Sâ tueé né ye, b̀ komó nde gi né ménâ komo yuo ndo ma. ³ B̀ yeé waà baá, b̀ sie yí Piêr b̀ Jân gwà cibi, b̀ cer ngòg̀ô teèn. Sâ baá liyilì. ⁴ Mé njèh mene, b̀ ǹàr kókoò mbaá lé ngòr Càn ngweé nyegé gi aá kèn, b̀ gwaán gi aá ndo. Lou sâ b̀ Yeésò b̀ d̀óŋ wa njèh kám tìn.

⁵ Cieé yeé ŋaga baá, b̀ ngàŋ sèmè dé kokoò mé b̀ kokoò b̀ déi b̀ b̀ *njií-sòu bilí gi ké Jerusalem.

⁶ *Hánà ngàŋ sèmè dé koò lé naâ teèn; Kayíf b̀ Jân mé Alesándà, mé b̀ nuaré déi lè mbàgà ngàŋ sèmè dé koò d̀óŋ lé naá gi teèn. ⁷ B̀ yeé bilí gi aá ménâ, b̀ sòm waà mé Piêr b̀ Jân ndo, b̀ dilí kwaá b̀ toò b̀òŋ, b̀ ye b̀ a: «Bí ménâ jég b̀ò naâ mé gèh terreb dé hee wa? Neì bí terreb sâ haá naâ k̀óŋ ndo wa?»

⁸ Piêr samé wuo ter mé Cúcuí Ŋagà yoòr, ye b̀ a: ⁹ «M̀o bí b̀ kokoò b̀ béh njèh bie né felè seé bagaá mé naâ ǹàr beèn hèn yili sòm, ¹⁰ sâ bí b̀ò mé né doó d̀óŋ, bí ngwé. Huaán *Iserála l̀ò ǹàr d̀óŋ a, k̀óŋ ye, nuaá mé né toò biì njebá den hèn, né yilí Yeésò *Kristò ǹà Najarèt taré sòm né bú k̀óŋ. Bí lé naâ Yeésò fagá njií, à kuú. Càn bú te cio komo sòm cu aá kèn. ¹¹ ††À kènè né faá taá mé ngòr Càn né felè seèn tueé k̀o, ye:

Né taá mé bí b̀ mé-gwà b̀ lé naâ ké jomo komo si njií, taá dàn ŋa seér cu né k̀óŋ.»

¹² Piêr den cuú, ye b̀ a: «Ǹàr yili yuo lom nde né mé Yeésò. Ndóŋ, nuaré déi ká te ẁŋŋe teèn sam mé nde né ǹàr yili sòm. Gi cegé né bú.»

¹³ Piêr yeé tueé gi aá ménâ, b̀ kokoò b̀ hèllè ŋene k̀o ye b̀ Piêr né ngòr tueé ngulí, wanóŋ b̀ né b̀ l̀òu b̀ mé njèh due k̀o ngwéh, b̀ sé la vèh ná ngwèh wa? Yeé baá ménâ, géi l̀ò b̀ ndo. B̀ ŋene k̀o ye baá-re, ye né b̀ mb̀ŋ Yeésò ma. ¹⁴ Sâ nuaá mé lé taré yuoó naâ doò né doó sâ njebá den; b̀ dé sâ njèh tueé sònò kwà cú.

¹⁵ B̀ ye, m̀o né mân, sâ b̀ sòm kéh ngóŋ b̀ Piêr cie, b̀ sòm keéh b̀ lè gwà juù. B̀ ducóm ká jomo lètenè b̀òŋ tueé ¹⁶ ye: «Béh b̀ò nde né b̀ ǹà hèn naàn wa? Ngweéh b̀ Jerusalem b̀ d̀óŋ né gi k̀óŋ ye, fém felè

ǹà hèn b̀òŋ naâ b̀ wa? Seèn naá giì bèsónè mbaá, béh caàm sam cuú. ¹⁷ Njèh cén, m̀o béh ye te ngòr hèn toò ngulí nde cú, k̀o béh pamé yíŋ seér b̀ l̀òu, béh ye b̀ a: Càn a b̀ bí saán feh cu nuaré déi yilí Yeésò hèllè.»

¹⁸ B̀ yeé tueé gi aá ménâ, b̀ yilá njií cuú b̀ ndo, b̀ ye b̀ a: «Bí máb mé yilí Yeésò! Càn a b̀ bí feh cu nuaré déi njèh mé yilí seèn sâ.»

¹⁹ Piêr b̀ Jân deèn ye b̀ a: «Bí j̀g̀ò téná ke ju hèn mé be biì ye. Beè Càn dilí kela né dé hee? Béh d̀ùlà bí wa, béh dula nde né Càn wa? ²⁰ Dé beèh, njií mé béh lé naá giì ngweé, béh lé naá giì ŋené, béh vu l̀ò nde né naàn wa? Ndóŋ, b̀òŋ mene naàn, béh tueé den nde né cí.»

²¹ B̀ kokoò b̀ yeé ngweé aá ménâ, b̀ luóm ferré cu b̀ Piêr, te b̀ nde ye b̀ yi njií. L̀òu sam, njií mé b̀ nde né b̀ gèr teèn feh keéh, b̀ lé kwà ná cú, b̀ ǹàr k̀o lom aá Càn felè ǹà beèn doò vra deèn. ²² Nuaá mé lé taré yuoó naâ mé fém hèllè lé naâ nyèma yulà nèa yóŋ keéh.

Càn duaà

²³ Piêr b̀ Jân yeé yuo kelà baá, b̀ nde cu ké yoòr b̀ mbeí b̀òŋ, b̀ se b̀ njií mé b̀ *ngàŋ sèmè dé kokoò mé b̀ kokoò b̀ déi naâ b̀ tueé gií ndo. ²⁴ †B̀ mbeí yeé ngweé gi aá, b̀ bilí dua Càn, ye Càn a: «Ǹà Dueè, wò lé vulú b̀ tàbè mé nòmò d̀óŋ b̀òŋ naâ k̀óŋ; b̀ njèh teèn d̀óŋ lé si kwaá giì naâ wò ndo. ²⁵ †††Davíd tele beèh dé koò l̀ò naâ ǹà seè yeè. Wò l̀ò naâ sònò seèn tueé keéh, te à nde ye mé terreb Cúcuí Ŋagà tueé ye: L̀ò ǹàr d̀óŋ g̀àgà mé Càn m̀on saán njií né dé kei wa?

B̀ mbaá b̀òŋ kuú né dé kei ndo wa?

²⁶ B̀ mgbè dé kokoò njebá ẁŋŋe kwaá gi aá taáb kèn. B̀ mgbè dé tetòŋ bilí gi aá ndo.

B̀ d̀óŋ taáb njebá njií gi né mé Càn Dueè b̀ Ŋuna seèn *Ǹà C̀ŋ.

²⁷ †††B̀òŋ ka nág faá Davíd lé naâ tueé ndo. Sâ *Heròde mé P̀ònsè Pilátò b̀ b̀ kìn mé b̀ huaán *Iserála b̀ lé naâ l̀ò hèn bilí gií, b̀ né Yeésò Ǹà C̀ŋ g̀ŋŋ. À né mene Ǹà seè yeè dé ŋagà, b̀ né bú g̀ŋŋ. ²⁸ D̀óŋ b̀òŋ gi né te mboón faá wò lé naá giì ké béh ducóm nyegé kwaá k̀o.

²⁹ «Tele beèh, ngwé njií mé b̀ kokoò b̀ né béh luóm kán, b̀ ye, béh máb l̀ò ngòr yeè ménâ. M̀o né mân, béh né wò dua, kè njií béh b̀ seè b̀ yeè njolo yoòr teèn, há béh terreb te béh tueé ngòr yeè, béh vèh cú. ³⁰ Kwá be teèn, te b̀ beèn b̀ taré yuo bele mé yilí Yeésò Ǹà seè yeè dé ŋagà, te b̀ fém mé b̀ cìe ŋené yuo kela giì bèsónè ndo.»

³¹ B̀ yeé dua sòm aá, gwà jilí. B̀ d̀óŋ, Cúcuí Ŋagà samé yila gi b̀ yoòr, b̀ yila baá-re ngòr Càn mé terreb mene tueé, b̀ vèh cú.

† 3:25 Gen. 22:18 †† 4:11 Ps. 118:22

‡ 4:24 Ex. 20:11; Néh. 9:6; Ps. 146:6 †† 4:25-26 Ps. 2:1-2 †† 4:27 Mat. 27:1-2; Mk. 15:1; Lúk 23:1, 7-11; Jân 18:28-29

Ndàságá lètenè bɔ̀ Yeésò bɔ̀

³² †Bɔ̀ Yeésò bɔ̀ lé naá loôm mé sòn cên, temé cên ndɔ̀. Nuaré déi lo nɛ̀h seèn hiín gè kwá bèh. Lètenè bɔ̀n nɛ̀h dɔ̀nɔ̀ lé naá gii ndàságá. ³³ Bɔ̀ mbɔ̀n tebê ngòr Càn nɛ̀bá lom mé terreb, bɔ̀ ye bɔ̀ nùàr a, mé gècên mene, Yeésò Fehtoò beèh lé naá te cio komo yuo ma. Húóm-temé Càn lé naá gii nùàr dɔ̀nɔ̀ beè yaám sie ndɔ̀. ³⁴ Njeré déi lé nuaré déi lètenè bɔ̀n sám ná ngwêh. Bɔ̀ déi lé beè naá mé nɛ̀ueh, bɔ̀ déi mé gwà, bɔ̀ né go sɔ̀m bele, bɔ̀ weh kàgàlɔ̀n sâ, ³⁵ bɔ̀ né beè bɔ̀ mbɔ̀n tebê haá nɛ̀jii, te bɔ̀ geé haá bɔ̀ nùàr. Mɔ̀ njeré déi né nùàr saám, bɔ̀ haá bɔ̀ teèn.

³⁶ Nuaré déi lé naá teèn, yilí seèn né Josêf. Bɔ̀ mbɔ̀n tebê bú yilá sagá cu né Bàrnàbâs; sâ tueé né ye, né dɔ̀gɔ̀ nùàr. Né bɔ̀ huaán *Leví, à lé yuoó naá ké Sîpre. ³⁷ †À né mé nɛ̀ueh teèn, à go sɔ̀m nɛ̀ueh sâ ndɔ̀, à kàgàlɔ̀n sâ haá nɛ̀jii beè bɔ̀ mbɔ̀n tebê.

Ananià bɔ̀ Safirà

5 Sâ nuaré déi lé naá teèn ndɔ̀, yilí seèn né Ananià, dé veèh né Safirà. Bɔ̀ veèh yeé nɔ̀yɔ̀gɔ̀ aá sòn, à go sɔ̀m nɛ̀ueh bɔ̀n, ² à kɔ̀b leér kàgàlɔ̀n kèb déi, sâ veèh né kɔ̀, à weh dé jomò, à haá nɛ̀jii beè bɔ̀ mbɔ̀n tebê. ³ Piêr ye bú a: «Ananià, bɔ̀ né naàn mé *Sátàn né wò lè yilá, wò bele Cúcuí Nɔ̀gá wa? Mɔ̀ sam, wò yeé go sɔ̀m aá nɛ̀ueh hèllè, wò kàgàlɔ̀n kèb déi kɔ̀b leér né dé kei wa? ⁴ Ngweéh nɛ̀ueh hèllè lé jɔ̀gɔ̀ naá dé yeé wa? Wò yeé go sɔ̀m aá, ngweéh kàgàlɔ̀n sé né dé yeé ndɔ̀ wa? Wò sâ goló caá né kei wa? Wò bele né Càn, wò nùàr bèlè lòm ngwéh.»

⁵ Ananià yeé ngweé aá ménâ, à komo die nde doó nɔ̀nɔ̀, à kuú. Bɔ̀ mbò wuo ter, bɔ̀ weh cɔ̀gɔ̀, bɔ̀ vuɔ̀b bú, bɔ̀ nde bú furú sɔ̀m. Nuaá mé lé ngweé naá ngòr hèn dɔ̀nɔ̀, veéh bɔ̀ bú nɛ̀h.

⁷ Bɔ̀ bɔ̀ teèn yɔ̀n loú tagár, veèh seèn yila kweéh ndɔ̀, à kó ngwéh dé mé la naá toò kelá. ⁸ Piêr ye bú a: «Túé mè mé gècên mene, ngweéh kàgàlɔ̀n nɛ̀ueh mé bí lé goó naá doò, gi lom né hèn wa?» Ye bú a: «Gi né ka sâ.» ⁹ Piêr ye bú a: «Bɔ̀ né naàn mé bî si yeè naá sòn nɔ̀yɔ̀gɔ̀, bí fela Cúcuí Nùà Dueè sòn wa? Kè nɛ̀jii yí tùtùlù yíé, yila cuè né bɔ̀ mé naá si yeè furú weh, bɔ̀ nde cu né wò furú.»

¹⁰ Tètèi sam à komo die nde doó toò Piêr, à kuú. Bɔ̀ mbò yila kweéh, sâ à baá komó. Bɔ̀ jɔ̀gɔ̀ cu bú, bɔ̀ nde ké kwarè sii furú nɛ̀jii. ¹¹ Bɔ̀ nùàr te mbàgà Cànɛ̀ hemé laré dɔ̀nɔ̀. Bèh mé bɔ̀ nùàr ngweé ngòr hèn dɔ̀nɔ̀, dùlù su bɔ̀ yoòr ndɔ̀.

Bɔ̀ fém feh hihinè

¹² Bɔ̀ mbɔ̀n tebê lé naá bɔ̀ fém mé ciè kókoó mbaá lètenè bɔ̀ nùàr bɔ̀ bele. Bɔ̀ Yeésò bɔ̀ lé bilí den beéh lè

kɔ̀n Salomɔ̀n. ¹³ Nuaá mé née temé mé Yeésò kwá nɛ̀jii ngwéh ye, lé yoòr bɔ̀n mbembaá ndé wèh ná ng-wêh, bɔ̀ lé bɔ̀ seèn nɛ̀jii beéh lòu. ¹⁴ Cìli nùàr né lom temé kweéh seér, bɔ̀ né te bɔ̀n bɔ̀ Yeésò bɔ̀ yilá ndeé, véh mene, sífb mene, né lom faá cí yaám ndeé. ¹⁵ Bɔ̀ né mé bɔ̀ beèn bɔ̀ ká cie jɔ̀gɔ̀ yuo kelâ, bɔ̀ déi te ndagáa, bɔ̀ déi te kèe, ye mɔ̀ Piêr baá kelá, mɔ̀ né mene cecemé seèn, te cor kema déi ma. ¹⁶ Bɔ̀ nùàr kókoó mbaá lè lɔ̀ hihinè kwarè Jerusalem lé naá mé bɔ̀ beèn bɔ̀ jɔ̀gɔ̀ ndeé. Dɔ̀nɔ̀ bɔ̀ lé naá gii taré yuo; bɔ̀ mé né mé tándulu yoòr taré yuo gi ndɔ̀.

Bùnò

¹⁷ *Ngàn sèmè dé koò yeé nɛ̀ne aá ménâ, temé nɛ̀a bú lè. Bɔ̀ mé né jomo seèn dɔ̀nɔ̀, furu gi bú ménâ ndɔ̀. Bɔ̀ sâ bɔ̀ lé naá lètenè bɔ̀ *Sadusièn. Temé yeé baá bɔ̀ lè furú, bɔ̀ tema nɛ̀jii nùàr, ye bɔ̀ ndé bɔ̀ mbɔ̀n tebê sie. ¹⁸ Bɔ̀ nde bɔ̀ gwà cibì dé koò sie yí ndɔ̀. ¹⁹ Yeé baá lètenè cibì, cìli Càn déi waà gulu sɔ̀m hin gwà cibì hèllè, sɔ̀m keéh bɔ̀ mbɔ̀n cie, ye bɔ̀ a: ²⁰ «Bí ndé dèn ké *gwà Càn koò, bí tueé né bɔ̀ nùàr kùr yɔ̀n feê.»

²¹ Bɔ̀ mbɔ̀n ngweé sòn seèn: yeé baá maánjɔ̀gɔ̀ bɔ̀ komo nde ké gwà Càn koò ndɔ̀, bɔ̀ né nɛ̀h teèn feh den. Jomo sâ ngàn sèmè dé koò, mé bɔ̀ mé né gi jomo seèn dɔ̀nɔ̀, yilá bilí bɔ̀ kokoò bɔ̀ lètenè bɔ̀ *Júf, te bɔ̀ bilí *mbàgà juú.

Bɔ̀ yeé baá gi doó dɔ̀nɔ̀, bɔ̀ tema nɛ̀jii baá-re ké gwà cibì, ye bɔ̀ sɔ̀m ndé mé bɔ̀ mbɔ̀n tebê ma. ²² Bɔ̀ sɔ̀jii yeé wa, gwà baá mvúâr, mbɔ̀n déi teèn sam cuú. Bɔ̀ cu cuú, bɔ̀ tueé bɔ̀ kokoò bɔ̀ ménâ, ²³ bɔ̀ ye bɔ̀ a: «Béh wa ké teèn, hin dɔ̀nɔ̀ né gi lílíér ménâ. Nùà seè dé kàn né tùtùlù ndɔ̀. Béh yeé gulu hin, nuaré déi teèn sam.»

²⁴ Nùà koò felè bɔ̀ gó gwà Càn mé bɔ̀ ngàn sèmè dé kokoò yeé nde ngweé nɛ̀jii ménâ, feh nɛ̀llé bɔ̀ ter, bɔ̀ né lètenè bɔ̀n bieé kuú, ye sâ naá gèh dé heè wa? ²⁵ Jomo sâ, nuaré déi kar waà ndɔ̀, ye bɔ̀ a: «Mɔ̀ bí jue né bɔ̀ nuaá mé bí lé sie yí naá gwà cibì doò, bɔ̀ né bɔ̀ nùàr nɛ̀h ké gwà Càn feh den.»

²⁶ Bɔ̀ yeé nde ngweé nɛ̀jii ménâ, nùà koò felè bɔ̀ gó gwà Càn doò wuo ter, à weh nde mé bɔ̀ nùàr seèn ké teèn, te bɔ̀ bɔ̀ weh cu cuú mé bɔ̀ mbɔ̀n hèllè. Wa ké teèn, bɔ̀ nɛ̀h lòu bɔ̀ nɔ̀nɔ̀ cú ndɔ̀, bɔ̀ veéh lom aá ye, bɔ̀ nùàr nde né bɔ̀ mé taá tɔ̀bé. ²⁷ Bɔ̀ weh bɔ̀, bɔ̀ bɔ̀ cu cuú.

Bɔ̀ yeé baá ké te mbàgà juú, *ngàn sèmè dé koò bie nɛ̀jii ye bɔ̀ mbɔ̀n a: ²⁸ ††«Béh lé naá gii bí luɔ̀m ye bí a: máb ló nɛ̀h mé yilí nùà hèllè feèh ménâ. Bí hèn bɔ̀ den cu né kei wa? Ngweéh ká Jerusalem lɔ̀ dɔ̀nɔ̀ ka yɔ̀n cu né nɛ̀h mé bí né feh sâ mà. Bí ye te bí luar kwa béh cio nùà hèllè yoòr wa?»

²⁹ Bɔ̀ Piêr ye bú a: «Kɔ̀ béh dula kela Càn mé bɔ̀ nùàr.

³⁰ Mè tueé bí, ngweéh bí lé Yeésò faga wulà naá kɔ̀ wa? Càn mé lé naá bɔ̀ tele beèh léi jɔ̀gɔ̀ gam, komo

† 4:32 Seé b. 2:44-45

†† 5:28 Mat. 27:25

som cu aá bú te cio, ³¹ à bú weh kwaá njií ké te be gaâ seèn; ké te kɔɔ né bú, Yilí nùàr né lom bú ndɔ, te haá bɔ huaán *Iseràlà bɔ terreb temé kweéh seêr, te Càn kulu som gi bɔ veên yoòr. ³² Bɔ njií sâ dɔɔ lé bɔ deén naâ njolò beèh, béh né bɔ sòn seèn; Cúcuí Njagâ né sòn seèn ndɔ. Càn lé bú tema njií naâ yoòr bɔ mé né tie ngweê.»

³³ Te bɔ kokoò bɔ hèllè yeé nde ngweé cu mân, temé naá cuù bɔ lè, bɔ gwaán lom aá bɔ mbɔn tebê bɔ wulá. ³⁴ Càn mé ngeér sam. Nùà *Farisièn déi naâ lètenè bɔ kokoò bɔ sâ teèn, yilí seèn né Gamalièl, à né *njií-sòu, bɔ nùàr dɔɔ né gi bú veéh. Nùà sâ komo wuo ter, ye bɔ a: «Bí jògò sòm kéh nées bɔ cie ye.»

³⁵ Jomo sâ, à tueé njií mé mbàgà juù, ye bɔ a: «Bɔ huaán *Iseràlà, bí kè nyégé ká njií mé bí nde né mé bɔ nùà hèn bɔ bagasé, mè tueé bí. ³⁶ Bí kwá seé bɔ nde som fù mé beè seèn faá seé Teudàs nɔ. Lòu sam, dàb nées sam mé Teudàs lé naâ mé nùàr yuú nèà jomo kar waà, ye te nyí junó lɔ, wa nyí né nùà dueè ma. Ngweéh bɔ lé naâ bú wula som wa? À yeé kuú baá, ngweéh bɔ nùàr seèn lé naâ mbaá njellé le gí wa?

³⁷ «Júdàs nùà Galilé lé naá cuù ménâ ndɔ. À lé naâ te cu nyàgà nùàre kar waà, à né lom bɔ nùàr kókoò mbaá soób, te bɔ na gi bɔ nùàr seèn. Ngweéh bɔ lé naá cuù bú ménâ wulá som, bɔ nùàr seèn durá leér gi ndɔ wa? ³⁸ Kènè, bí lɔgò sòm á be biì yoòr bɔ nùàr hèn nɔɔ, bí yì njí bɔ. Bí kɔɔ ye, mɔ bɔ ban né seé dé ká lè *wɔɔ, nde né mé be seèn laga le. ³⁹ Mɔ né dé Càn, sâ bí bɔ kuú né mbaá, ndɔg njéllé kòmò ndé ngwéh. Sâ bí kè nyégé keè, mɔ sam bí bɔ Càn nde né taáb lieé liím.»

Mbàgà juù dɔɔ gwaán gi ngòr Gamalièl. ⁴⁰ Bɔ yilá yí cuù bɔ mbɔn tebê, bɔ ye, dún bɔ núr. Bɔ yeé duún aá bɔ, bɔ luom ferré cu, ye bɔ a: «Càn a bɔ bí saán feh cu bɔ nùàr yilí Yeésò hèllè.» Jomo sâ bɔ yì njií bɔ ndɔ. ⁴¹ Bɔ mbɔn samé yuo seér te mbàgà juù mé vɔgɔ-temé mene, ye: «Béh naâ nùàr njolò Càn wulú. Béh gèr felè Yeésò ñene né dé cí mà.» ⁴² Cieé dɔɔ bɔ né njèh ké gwà Càn feh, bɔ né gùgwò feh bele ndɔ. Bɔ né bɔ nùàr Njagâ Bagaà se, ye *Nùà Cɔɔ né Yeésò.

Nùàr téhbeh mé nde né bɔ mbɔn tebê gam

6 Cu mé bɔ mbɔn Yeésò yeé baá tetoò maga ndeé, bɔ mé né ju greék tueé, si tɔɔ ye bɔ mbɔn mé né ju *hebreéh tueé né yeé yáb geé, bɔ né bɔ ma kú bɔn seb ma. ² Yeé baá ménâ, bɔ mbɔn tebê yulá cùb fà doò yilá bilí bɔ mbɔn dɔɔ, bɔ ye bɔ a: «Hèn, mɔ béh kwaá lɔ ngòr Càn, béh nde bèh yáb geé, né dilí wa? ³ Mɔ ye te huom, belà, bí bàlè sòm sér bɔ gècèn bɔ lètenè biì, bɔ loò bɔ téhbeh mé Cúcuí Njagâ né yoòr bɔn ngulí, te béh haá bɔ seé sâ. ⁴ Béh kɔ lom dé beèh Càn duaà, mé ngòr Càn tueé.»

⁵ Bɔ nùàr doò dɔɔ gwaán laré ménâ ndɔ. Bɔ balé som baá-re Etièn, nùà mé Cúcuí Njagâ né bú yoòr

ngulí, mé temé cén kwaá njií lom né mé Yeésò; bɔ bɔ Filíp mé Prokòr bɔ Nikanòr mé Timòɔ mé Parmenâ mé Nikolâ nùà Antiòs; dé seèn à lé naâ *Júf lòu. ⁶ Bɔ yeé balé som aá bɔ, bɔ weh njií bɔ ké toò bɔ mbɔn tebê. Bɔ mbɔn tebê dua Càn felè bɔn, bɔ ba bɔ be felè ndɔ.

⁷ Ngòr Càn kɔ lom baá-re tetoò yaám ndeé deèn. Ké Jerusalem bɔ mbɔn né tetoò maga ndeé. Bɔ *ngàn sèmè ngún kwaá njií gi temé yoòr Yeésò.

Bèh Etièn sieè

⁸ Càn kulu Etièn ndɔ, à haá bú terreb. Etièn yila cu bɔ fém tetarè lètenè bɔ nùàr bɔ beleè. ⁹ Bɔ Júf déi yeé ñene aá ménâ, bɔ berɔɔ. Bɔ né dé bɔn lè *gwà sòu mé bɔ yilá yeé gwà bɔ mé lé naâ kwer, mé kènè baá mé feh bɔn doò. Né bele bɔ Júf mé naâ lè tàbè Sirèn bɔ Alesandrí; bɔ déi naâ lè tàbè Silisí mé tàbè Asía mene. Bɔ dɔɔ taré gi sòn toò Etièn. ¹⁰ Cúcuí Njagâ mé lé naâ yoòr Etièn ngulí doò né bú kɔgò haá. Yeé baá ménâ, bɔ sòn toò Etièn kwà cú ndɔ.

¹¹ Bɔ yeé ñene aá ménâ, bɔ nde gwom nab seér bɔ kòb bɔ déi kàgàlɔ, te bɔ nde bɔ nùàr tueé, ye bɔ a: «Béh naâ mé tie beèh ngweé, à naâ Músi bɔ Càn selé.»

¹² Bɔ soób baá-re bɔ nùàr, bɔ soób bɔ kokoò bɔ mé bɔ *njií-sòu mene. Temé naâ bɔ ndɔ, bɔ sie njií Etièn ké te *mbàgà juù, ¹³ bɔ weh sie cu bɔ nyeèn bɔ beè, bɔ wa, bɔ ye bɔ nùàr a: «Cu dɔɔ nùà hèn né yeé njií felè gwà Càn beèh tueé beéh, à né *sòu Músi tueé cuaré ndɔ.

¹⁴ Béh naâ mé tie beèh ngweé ye: Yeésò nùà Najarèt nde né gwà Càn tulú som. Gènnè mé Músi lé feh lɔ naâ béh, ye Yeésò nde né kweéh seér sé wa?»

¹⁵ Bɔ nùàr yeé ngweé aá ménâ, bɔ su Etièn njolo yoòr gwà dɔɔ. Bɔ ke, njolo Etièn den seér aá faá dé cilí Càn.

Njií mé Etièn lé naâ tueé

7 *Ngàn sèmè dé koò bie njií mé Etièn ndɔ, ye bɔ a: «Né bɔn wa?» ² †Etièn ye bɔ a: «Bɔ nùàr mò, bɔ tele mò, bí ngwé! Càn Nùà *sùsum lɔ naâ toò tele beèh Abrahâm ké Mèsòpòtamí ñené yuo kelá, te Abrahâm nde ye ké Karân cer. ³ À yeé ñené yuo kela baá, ye Abrahâm a: Wùò ter, kwá lɔ lò yeé mé mbàgà yeé ménâ, ndé sèr lè lò déi. Nyí nde né wò lò sâ feh ma. ⁴ †Abrahâm bɔ ménâ, à kwaá lɔ lò bɔ Kaldè bɔ, à nde den ké Karân. Jomo sâ tele seèn kuú ndɔ. Càn som cu bú ké Karân, à kwaá ye bú lè lò mé béh nées teèn hèn. ⁵ *Càn bú tàbè teèn há ngwéh, à liím bilí bú mé bèh gule doboò mene, à tueé kwaá seér ye bɔ a: kɔ ndeé baá ké jomo, te bɔ ndùté ndùtù seèn ndeé kwa ye tàbè ma. Sâ Abrahâm nées seèn mé huaán sam ye. ⁶ †Càn tueé njií cu bú déi, ye bɔ a: Bɔ ndùté ndùtù seèn ndeé te lò bɔ nùàre den nde né kìn, bɔ nde né kwer naá, bɔ

† 7:2-3 Gen. 12:1 †† 7:4 Gen. 11:31; 12:4 ‡ 7:5 Gen. 12:7; 13:15; 15:18; 17:8 ††† 7:6-7 Gen. 15:13-14

gèr ñene nde né fí. Nde né nyemà yuií nèà, ⁷†te ju die ye felè bò tú-kwer bò sâ beè nyí, jueè nyí Càn. Jomo sâ bò ndüté ndütù seèn ndeè né teèn yuo, bó ndeè dua nyí kán. ⁸††Yeé gi aá, ye Abrahâm a: Bó bú baá mé ñgòñ. Ñgòñ sâ, kò à *ñkòb ñgór ma. Jomo sâ Abrahâm ñar Isâk ndò. Yeé baá cieé téndelé, à ñkòb baá-re bú ñgór. Isâk yeé ñar aá Jakòb, à ñkòb cu bú ménâ ndò. Jakòb ñar huaán yulà cùb fà, bò jògò bò beèh né bó, Jakòb ñkòbé gi bú ñgór ménâ ndò.

⁹†«Jomo sâ, sà yila lètenè bò ñuna Jakòb. Bó bar Josêf, bó go ñjií bú te tàbè Ejiptò. Njèh cén, Càn lé naâ jomo seèn; ¹⁰†gèr hihiné lé naá menè bú kwa laré, mé njéh mene, Càn lé naâ bú teèn dójñ gam laré, à lé naâ bú kógòn haá. Josêf lé naâ *Faròñ mgbè Ejiptò yoòr huóm. Yeé baá ménâ mgbè sie kwaá keéh bú ñgómna ndò, à sie kwaá bú te tàbè seèn dójñ, à mbàm seèn kwaá lo beè seèn ndò.

¹¹†«Jomo sâ cùè die, cùè dueè yilá te tàbè Ejiptò mé tàbè Kanahân mene. Bò jògò bò beèh ñene gèr, bó yáb kwà cú. ¹²Cieé déi Jakòb ñgweé ñjií ye ké Ejiptò yáb né teèn. À tema ñjií bò ñuna ké teèn, bó nde yáb ñge wellé.

¹³††«Yeé baá gò dé jomò, Josêf sòm keéh yo seèn toò bòn. Faròñ kò baá-re teèn ye bó né bò bei Josêf ndò. ¹⁴†††Yeé baá ménâ, Josêf ye bó ndé wèh ndé mé tele, mé mbàgà seèn mene ma. Sâ bú lé baá te mbàgà sâ dójñ nùà yulà téhbeh cùb tìn. ¹⁵†Bó yeé nde tueé ñjií Jakòb ménâ, à fójñ lom gò Ejiptò. Nde nde, Jakòb kuú le ké teèn. Jomo sâ bò ñuna seèn kuú le gi ké teèn ménâ ndò. ¹⁶††Bó jógó cu cuù mé bò komó bòn ké Sikèm, bó bú furú gi lè sà mé Abrahâm lo ñgeé naâ beè bò ñunà Hémòr.

¹⁷†††«Nde nde, cu ndèb mé Càn lé naâ Abrahâm tueé kwaá yeé nde aá wulú, gèh bò ndüté ndütù seèn kar ndò, bó yam sie tàbè Ejiptò beè. ¹⁸Jomo sâ, bó sie cu mgbè Ejiptò dé hiñ. Dé sâ lé Josêf kó ná ñgwèh, ¹⁹††à felè bò nùàr beèh bój sabé ñjií lom mbaá. Bò jògò bò beèh gèr ñene lom dé fí; à né bú baá, ye bó a: mò bú ñar aá huaán, bó silì ñjì gí bú ya dueè te bú kuú ma.

²⁰†††«Sâ né nàm mé bú lé ñaar naâ Músi teèn ndò. Huaán bú sâ lé naâ beè Càn bagasé. Tele leér kwaá bú gwò weéh tagár. ²¹†††Yeé yógó baá, bó sòm keéh bú gwò, bó nde leér ñjií bú yí dùà. Ñunà *Faròñ dé vèh nde jógó kwa bú, à nde koó nyegé bú faá ñuna seèn nò. ²²Músi né kulá ndeé, bó né bú lo bò Ejiptò bò dójñ feh. Jomo sâ à kula jolo, à yuo nùàr toò bò nùàr, seé seèn ñgulí cu ménâ ndò.

²³†††«À yeé baá mé nyemà yulà nèà, à kaga ndòn ye nyí nde aá *Iseràlà bò nùàr nyí yòñ ke. ²⁴À yeé ke nùàr

seèn déi nde cu aá mé gèr beè nùà Ejiptò déi ñene kuú, à kela gàm, à bòn ñjiè, à lobo wula sòm nùà Ejiptò hèllè. ²⁵À munó lom aá ye te bò nùàr nyí ñgweé kò teèn, ye Càn kela keéh né gàm bòn beè nyí ma. Mé njéh mene, bó ñgwé kòmò ñgwéh.

²⁶«Cieé ñaga, Músi kwa lo cu bò Iseràlà bò déi fà, bó né lègè lege. À ye bó a: Bí né bò cèn bò, bí sà fójñ né dé kei wa? Sâ ye te nyí sie bilí cu bú mé sòn cèn. ²⁷Dé mé taré yógó naâ mbeí doò beròñ sòn Músi, ye bú a: Neì sie kwaá né wò nùà téná-juù felè beèh kój wa? ²⁸Wò gwaán cu né mè wulá, faá wò lé wulá naâ nùà Ejiptò doò wa? ²⁹†††Músi yeé nde ñgweé ñjií ménâ, càn tené bú lè, à dula nde lè lò Màdínà, à ñar kwa huaán fà ké sâ, ³⁰†††à cer ké teèn nyemà yulà nèà.

«Jomo sâ, à yeé baá ké ya dueè kwarè tòr Sinayí, cìlì Càn déi ñené yuo kelà toò seèn te leba weè te jilì ñgembèi. ³¹Músi yeé ñene aá ménâ, geí seér bú lòù; à né yí teèn ndeé ser, te nyí ñene nyegé, à ñgweé hueh Càn Dueè baá ñgulí ye bú a: ³²Né nyí Càn bò jògò bò yeè. Nyí né Càn Abrahâm, Càn Isâk bò Jakòb ma. Veéh sie Músi, à duóm ndelè, à gwàn cú njolo yí teèn ke ñjií. ³³Nùà Dueè den cuù, ye bú a: Húár sòm débága gulè huaàr; wò né te bàn tàbè dé ñagá. ³⁴Ndè, nyí tema ñjií wò ké Ejiptò, wanójñ nyí ñene bò nùàr nyí né mé gèr ké teèn kwaré. Bó baá cuané, nyí né hueh bòn ñgweé ñjií, nyí hèn suagà né bú yili sòm.

³⁵†††«Sâ Músi cèn sâ, bò *Iseràlà bò lé naâ bú beròñ, bó lé ye bú a: Neì sie kwaá né wò nùà téná-juù kój wa? Á sâ, Càn lé bú sie kwaá naâ kój ndò, ye te à den nùà koò felè bòn, à yili sòm bú. Càn lé bú ménâ tueé keéh naâ sònò cìlì seèn mé lé naâ ké te jilì ñgembèi ñené yuo kelá doò. ³⁶†††Músi cèn sâ lé Iseràlà lè yuií kwer-e se sòm naâ kój. À lé naâ fém hihiné ké Ejiptò bój bele, à bój cu déi ké dùà Nòmò Bèlè. À bò déi bój cu ké ya dueè lè nyemà yulà nèà ndò. ³⁷†††Músi cèn sâ tueé cu ye bò Iseràlà bò a: Càn ndeè né bí sòn seèn déi faá nyí nò tema ñjií; nùà sâ yuo ndeè né lètenè bìi ma. ³⁸†††Ké ya dueè felè bò Iseràlà bò lé naá cuù Músi cèn sâ; bó bú jògò bò beèh lé naâ kój. À lé naâ nàñ lètenè bòn mé cìlì Càn. Ñjií mé cìlì Càn lé tueé naâ ké te tòr Sinayí dójñ, à lé bú tueé keéh naâ kój. Ñgòr Càn mé baá ká beè beèh ñgulí den hèn, ké sònò Càn lé ñgweé weéh naâ bú ndò.

³⁹«Mé njéh mene, bò jògò bò beèh ñgeén sòn seèn, bó mgbè ñjií bú yí jomo, ye bó nde lom cu ké Ejiptò ma. ⁴⁰†††Bó ye *Aròñ a: Bó kwá yeè béh cècàn teèn, te feh béh ceér, wanójñ Músi seèn wá cú nò. À lé béh ké Ejiptò sòm weéh naâ kój, kènè béh kó cú ñjií mé kwa né bú. ⁴¹†††Bó nde me kwaá baá-re cècàn déi faá huaán nàgà nò, bó né bú *sèmè ñkòb haá. Yo né bú mé be seè

† 7:7 Ex. 3:12 †† 7:8 Gen. 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31-35:18
 ‡ 7:9 Gen. 37:11, 28; 39:2, 21 †† 7:10 Gen. 41:39-41 ††† 7:11 Gen. 42:1-2 †††† 7:13 Gen. 45:1, 16 †††† 7:14 Gen. 45:9-10, 17-18; 46:27
 § 7:15 Gen. 46:1-7; 49:33 †† 7:16 Gen. 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Jos. 24:32 †††† 7:17-18 Ex. 1:7-8 ††† 7:19 Ex. 1:10-11, 22 †††† 7:20 Ex. 2:2
 †† 7:21 Ex. 2:3-10 ††† 7:23-29 Ex. 2:11-15

§§† 7:29 Ex. 18:3-4 §§† 7:30-34 Ex. 3:1-10 §§§ 7:35 Ex. 2:14
 18 7:36 Ex. 7:5; 14:21; Nomb. 14:33 19 7:37 Deut. 18:15, 18
 20 7:38 Ex. 19:1-20:17; Deut. 5:1-33 21 7:40 Ex. 32:1 22 7:41 Ex. 32:2-6

bɔ̀n hɛ̀llè taré ndɔ. ⁴² †Càn yeé ɲene aá ménâ, à keéh seér bɔ́ mé ɲgògò, te bɔ́ dua gɔ̀ bɔ̀ mbentò. Sâ né gi te mvù bɔ̀ *sòn-Càn bɔ̀ ménâ nyagá den ndɔ, Càn ye:

Iserála, bí lé naâ ké ya dueè nyemà yulà nèà bɔ́, bí né sèmè haá sɔ́.

Mé gècèn mene bí lé sèmè sâ haá beéh mè wa?

⁴³ †Ké gwò mò, bí lɔ̀ né mè, bí dua seér *Mòlòk.

Bí né cècàn faá mbentò nɔ̀ bɔ́ kwaá,

bí ye né càn biì,

bí bú yilá kwaá né Rafan, bí né bú dua den.

Bí kwá nɔ́ŋ!

Mè nde né bí ké jomo Babilɔ̀n domó su njií keéh.»

⁴⁴ †Etièn den cuù ye: «Ké ya dueè sâ bɔ̀ jògò bɔ̀ beèh lé naâ *gwà cògò sieé, te bɔ́ kwaá nyegé mvù sòu teèn. Bɔ́ lé sieè naâ faá Càn lé feéh naâ mé Músi nɔ̀, à lé ye bú a: Nde síé kwá ká ménâ nág.

⁴⁵ *«Gwà sâ nde dɔgɔ yuo kela mé nàm Josúê, sâ nùà koò lètenè bɔ̀ tele beèh né bú. Bɔ́ bɔ́ jɔgɔ yilá mé njéh ká te lò mé Càn lé naâ bɔ́ tueé kwaá, Càn lé ye bɔ́ a, nyí nde né bɔ̀ lɔ̀ bɔ̀ toò bɔ̀n kwɔgɔ sɔm, te bɔ́ cer keéh ma. Bɔ́ den le baá-re mé gwà cògò hɛ̀llè teèn méménâ tóg nde wa mé nàm *Davíd. ⁴⁶ †Davíd lé naâ Càn mé gècèn mene yoòr yilá, à lé naâ bú dua, ye bú a, Càn Tele nyí Jakɔ̀b, kwá nyí me kwaá wò gwà ma. ⁴⁷ †Njèh cén, Salomɔ̀n nde gwà sâ me seér aá kɔ́.

⁴⁸ «Mé njéh mene, gwà mé bɔ̀ nùàr me né mé be dɔ́ŋ, Càn terrèb ké te vulúu teèn cèr nyí bèh. Né faá sòn-Càn lé tueé naâ nɔ̀, ye:

⁴⁹ †Càn ye, vulú né kɔgɔ nyí, tàbè né bèh dòbò gulè nyí,

jue nyí Càn Dueè.

Bí nyí me komo nde né gèh gwà dé heè,

te nyí du beh teèn wa?

⁵⁰ †Ngweéh njèh dɔ́ŋ bɔ́ gi naâ nyí mà.»

⁵¹ †Etièn den cuù ye bɔ́ a: «Kòcò! Bí bɔ̀ dúágá-tie bɔ̀ mé ndòn kuú lè! Bí né yeé sòn mé Cúcuí Ƴagá taré! Bí saán cu né ka sòn-Càn faá bɔ̀ tele biì lé jògò nɔ̀.

⁵²⁻⁵³ Sòn-Càn dé heè mé bɔ̀ tele biì lɔ̀ bɔ̀ nùà ná ɲgwèh wa? Ngweéh bɔ́ mé lé tueé naâ ye Nùà gècèn baá ndeê, bɔ̀ tele biì lɔ̀ bɔ́ wula gi naâ kɔ́ wa? Bí bɔ̀ tele biì né cu ka nág! Bɔ́ lé ɲgweé naâ *sóu sònò bɔ̀ cìlì Càn, bí né mene sóu sâ ɲgweé, bí jòlò ɲgwéh. Nùà gècèn sâ yeé waà baá, bí bú jɔgɔ kwaá seér cie. Ngweéh bí lé bú wula sɔ́m naâ kɔ́ wa?»

Cio Etièn

⁵⁴ Etièn tueé gi ndɔ. Bɔ̀ kokoò bɔ̀ yeé nde ɲgweé njií ménâ, temé yulá bɔ́ lè, bɔ́ né nyie yieé. ⁵⁵ Etièn mé Cúcuí Ƴagá né yoòr ɲgulí, kɔ̀ lom né njolo ké te vulúu ke njií. À ɲene njií *sùsùm Càn, mé Yeésò ké te be gaâ Càn, à né ter njebá den. ⁵⁶ Etièn tueé njií bɔ̀ nùàr ndɔ,

† 7:42-43 Am. 5:25-27 †† 7:44 Ex. 25:9, 40 † 7:45 Jos. 3:14-17 †† 7:46 2 Sam. 7:1-16; 1 Chr. 17:1-14 †† 7:47 1 Rois 6:1-38; 2 Chr. 3:1-17 ††† 7:49-50 Es. 66:1-2 ††† 7:51 Es. 63:10

ye bɔ́ a: «Bí kè! Vulú gulu baá kèn! Mè ɲene njií aá *Huaán Nùàr ké te be gaâ Càn, à né ter njebá den.»

⁵⁷ Bɔ́ bɔ̀m bú, bɔ́ bɔ̀m lɔgɔ njií ké ter, bɔ́ faga tie bɔ̀n ndɔ. Jomo sâ bɔ́ kem sue bú yoòr dɔ́ŋ, ⁵⁸ bɔ́ tulu yuo kela mé bú ké jomo lɔ̀. Bɔ̀ nyeèn bɔ̀ hɛ̀llè huaré haá njií cògò bɔ̀n beè nuaré dèi, yilí nùà sâ né Sɔ̀l, bɔ́ duɔ́m Etièn tɔ̀bè.

⁵⁹ Bɔ́ yeé baá bú tɔ̀bé, à né Càn sònò dua, ye: «Fehtoò mò Yeésò, wèh kéh yòŋ mò.» ⁶⁰ Jomo sâ, à cemmé nde doó, à lɔgɔ njií ké ter ye: «Fehtoò mò, té veèn hèn mé bɔ́ bié.» À yeé tueé gi aá ménâ, à kuú.

8 ¹⁻² Temé Sɔ̀l lé naâ nɔ̀ré mé cio sâ ndɔ.

Sɔ̀l nùà bɔ̀n bɔ̀ Yeésò bɔ̀

Etièn yeé kuú aá, bɔ̀ dùlà-Càn bɔ̀ nde jɔgɔ furu bú. Bɔ́ yueé ɲellé mbà seèn doó dɔ́ŋ.

Sâ né lòu mé bɔ̀nò ké Jerusalem lé duɔ́m naâ teèn.

Bɔ̀ Yeésò bɔ̀ durá ɲellé yila nde lè lò Judê mé lò

*Samarí dɔ́ŋ. Bɔ̀ mbòŋ tebê le lom ké Jerusalem kɔ́.

³ †Sâ Sɔ̀l yuo die lom aá dé seèn bɔ̀ Yeésò bɔ̀ yoòr, te bɔ́ ɲeéŋellè. À né bɔ́ gùgwò yilá sie weh, véh mé siíb mene, à yíi njií bɔ́ lè gwà cibì.

Filíp ké *Samarí

⁴ Bɔ́ mé lé naâ bèh dɔ́ŋ dula ɲellé ndeé, wa toò, bɔ́ yila ɲgòr Càn tueé ndɔ. ⁵ Filíp dé seèn nde lè lɔ́ déi te tàbe Samarí, à né bɔ́ ɲgòr felè *Kristò tueé. ⁶ Bɔ̀ nùàr né ɲgweé, à né fém bɔ́, bɔ̀ nùàr né mé njolo ɲené, bɔ̀ nùàr kókoò mbaá kwaá njií gi tie teèn ndɔ. ⁷ Tándulu keéŋ durá yuo lè bɔ̀ nùàr ɲgún, bɔ̀ gule-kuú bɔ̀ mé bɔ̀ táɔgɔ taré yuo gi ndɔ. ⁸ Bɔ̀ nùàr lɔ́ dɔ́ŋ samé lom mé njéh dé gècèn.

⁹ Sâ nùà táhunò déi lé naá baá lɔ̀ sâ táhuno lètenè bɔ̀ nùàr bɔ́ den, ye nyí né nùà koò; yilí nùà sâ lé naâ Simɔ̀ŋ. Bɔ̀ Samarí bɔ̀ dɔ́ŋ lé naá gi ɲené ye seé seèn né mé fém teèn, ¹⁰ bɔ́ né tie teèn felá njií, bɔ̀ kàm bɔ̀ mé ndà mene né gi tueé ye: Nùà hèn né mé terre b Càn yoòr, né lom mèi bɔ̀ terre b sâ. ¹¹ Lòu sam, dàb baá teèn mé à né lètenè bɔ̀n ménâ bɔ́. ¹² Filíp yeé baá Njàgà Bagaà se, à baá dene Lò Càn se, à né ɲgòr felè Yeésò *Kristò tueé, bɔ́ kwaá njií temé teèn; siíb mene, véh mene weh gi nòmò Càn. ¹³ Simɔ̀ŋ mé feh seèn kweéh seér temé, bɔ́ kou bú ndɔ. Bɔ́ yeé kou sɔ̀m aá bú, à den le kwarè Filíp. Bɔ̀ fém gèh hihiné mé Filíp né bɔ́ bele dɔ́ŋ lé naâ njolò seèn, né bú mbaá geí yɔgɔ.

Pièr bɔ̀ Jâŋ ké *Samarí

¹⁴ Bɔ̀ mbòŋ tebê ɲgweé njií ké Jerusalem ye, bɔ̀ Samarí bɔ̀ baá ɲgòr Càn gwaán. Bɔ́ tema njií Pièr bɔ̀ Jâŋ ké teèn. ¹⁵ Bɔ́ yeé wa baá, bɔ́ dua Càn felè bɔ̀ sâ bɔ̀ te bɔ́ kwa Cúcuí Ƴagá. ¹⁶ Lòu sam, bɔ́ lé bɔ́ kou kwaá loóm naâ mé yilí Yeésò Fehtoò beèh, bɔ́ lé née Cúcuí

§ 8:3 Seé b. 22:4-5; 26:9-11

Nagâ kwà ngwéeh ye. ¹⁷ Bó yeé dua gi aá Càn, bó ba bó be felè ndò, bó kwa baá-re Cúcuí Nagâ.

¹⁸ Simôn yeé ñene bô nùar né Cúcuí Nagâ mé njéh kwa, à haá Piêr bô Jân kàgàlòñ, ¹⁹ ye bó a: «Bí há mè gèh terrèb bú sâ teèn ndò, te mè ba bô nùar be felè mé njéh, bó kwa Cúcuí Nagâ.» ²⁰ Piêr deèn ndò, ye bú a: «Bí kàgàlòñ yeé a, calé jí fà dójò, te wò kò ye, njií mé Càn haá né dé lòu, nùar lòu ngè bèh! ²¹ Mè tueé wò, ndóg gà dé yeé lè seé hên sam, temé yeé né lom beè Càn veénsé mân. ²² Kwéh sér temé yeé, wò kwóbé le-ba, wò dua lom Nùà Dueè, te à kulu sòm wò veèn sâ yoòr, ²³ wancójò temé yeé né lè jelásé, wò né kwer veèn ndò.» ²⁴ Simôn ye Piêr a: «Mò né mân, bí dùà Fehtoò beèh felè mò teèn, te njeré déi mè faá bí tueé naâ sâ kwà cú.»

²⁵ Bô mbòñ tebê fà doò yeé se gi aá sòn Fehtoò beèh, bó tueé gi aá ngòr Càn, bó cu cu ké Jerusalem ndò. Bó né gò, bó né mé Njàgà Bagaà lè ló hihiné te tàbè Samarí tueé ndeé.

Filíp bô nùà Etiopí déi

²⁶ Jomo sâ cili Càn déi ye Filíp a: «Wùò ter, ndé sér kèb túnò, te ceér ya dueè mé suagà né ké Jerusalem nde Gàsà doò.» ²⁷ Filíp wuo ter ndò, à nde, à wa ceér dueè, à ñene nùà Etiopí déi teèn. À né nùà seé dé koò beè Kàndâse. Kàndâse né mgbè dé vèh felè bô Etiopí bô. Bô ngulù ló dójò né gi beè nùà koò sâ. À naâ ké Jerusalem bèh Càn duaà, ²⁸ à nde cu aá ló. À né te màtúá déi den den, à né mvù Esáyà *sòn-Càn jané den.

²⁹ Cúcuí Nagâ ye Filíp a: «Ngòrò ndé yí kwarè màtúá sâ.» ³⁰ Filíp dula nde yí teèn ndò, à ngweé nùà doò né njeré déi lè mvù Esáyà jané den. Filíp bie njií, ye bú a: «Wò né njií sâ ngweé kó wa?» ³¹ Nùà hèllè ye bú a: «Mò nuaré déi mè lòu sè ngwéh, mè ngweé komo nde né naàn wa?» Jomo sâ, ye Filíp a: «Ndè ñá dèn ká kwarè mò.» Filíp den nde ndò. ³² †Sâ nùà hèllè lé jané deén naâ bèh mé bó nyagá kwaá né teèn ye:

«À lé deén naâ faá sòrngañ mé bó derré njií né bèh ñòb nò.

Mé sòn kúb faá huaán sòrngañ den né toò nuaá mé né bú hobó nò, à lé sòn kòmò nyí ná ngwèh.

³³ Bó lé naâ ju nyeèn felè seèn tená, bó bó gúlí bú.

Dene seèn ká lè wòñe ceré baá kèn;

gèh seèn ceré le aá mé bú ndò.»

Sâ nùà hèllè lé jané deén naâ bèh sâ. ³⁴ Jomo sâ, ye Filíp a: «Kúkùr yeé, sè yeé mè teèn. Sòn-Càn hên tueé njií né felè neí wa? À tueé den né felè seèn nùà njèh wa, né felè nuaré déi wa?» ³⁵ Filíp kwa baá-re ceér ndò. À yeé baá bú se, à tueé keéh bú Njàgà Bagaà felè Yeésò teèn.

³⁶ Bó bú né ka ndeé, bó wa beré déi, bó kwa nòmò. Nùà koò doò ye Filíp a: «Kè nòmò hên. Kei yíin né mè kou sòm kó wa?» [³⁷ Filíp ye bú a: «Mò wò kwaá njií aá temé cén yoòr Yeésò *Kristò, mè kou wò mà.» Nùà hèllè ye bú a: «Mè kwaá njií aá temé mò yoòr Yeésò Kristò, ye à né Njunà Càn.»] ³⁸ À yeé tueé gi aá ménâ, ye bó siè njéba màtúá njeba. Bô Filíp suaga nde ké dùà fà dójò. Filíp kou sòm bú ndò.

³⁹ Bó yeé yuo kela baá yí dùà, Cúcuí Fehtoò beèh nyue leér sòm Filíp. Nùà koò doò yeé Filíp ñéné cú, à fójò gò seèn mé vógó-temé mene ndò. ⁴⁰ Filíp nde yuo kela dé seèn ké Asótà. Jomo sâ, à tueé bele ngòr Càn te ló hihiné, à né bô nùà Njàgà Bagaà se, à mé njéh tóg se yuo kela ké Sesaré.

Naàn mé SÌl lé kweh seér naâ temé

9 Sâ SÌl née dé seèn mé bô mbòñ Fehtoò beèh bunó ndeé ye, à bó bunó lom né dé ciòò. À nde kwa *ngàñ sèmè dé koò, ² ye bú a: Nyàgà jègè há nyí mvù beè, te nyí nde mé njéh ké Damàs lè *gwà sòu, bó haá nyí lóñ, mò nyí kwa baá bó mé né ceér Yeésò ké teèn bele, siíb mé vèh mene dójò, te nyí sie nde gii mé bó ká Jerusalem ma.

³ Bó yeé jege haá baá bú, à fójò gò Damàs ndò. À yeé baá kwarè ló, ñagâ déi ba suagà ter, ka sie bú beè. ⁴ À jege die doò. À ngweé njií hueh déi né ngulí den, ye bú a: «SÌl, SÌl, wò mè ménâ bunó né mé ñgei wa?» ⁵ SÌl ye bú a: «Né wò neí wa, Nùà Dueè?» Hueh doò ye bú a: «Né mè Yeésò mé wò né bunó den sâ. ⁶ Mé njéh mene, kòmò wùò yeé ter, wò yila nde ké ló. Mò wò baá ké ló, njií mé wò nde né bó, bó nde né wò feh.»

⁷ Bó mé lé naá gii jomo SÌl dójò, njéba ndegé le gi, yógó bó dé tueé; bó né hueh ngweé, bó nùar teèn ñéné ngwéh.

⁸ Jomo sâ SÌl komo wuo ter ndò. À yeé wa njolo, njolo njeré déi ñéné cú. Bó mé bú ké Damàs derré wa baá lòu. ⁹ À cugó sá cieé tagár. À yáb mé nòmò sònò yí ngwéh.

¹⁰ Sâ mbòñ Yeésò cén déi né ké Damàs sâ teèn, yilí seèn lé naâ Ananià. Fehtoò beèh lé naâ njolò seèn ñéné yuo kelá, ye bú a: «Ananià!» À gwaán ye bú a: «Mè hên nò, Fehtoò mò.» ¹¹ Fehtoò beèh ye bú a: «Wùò ter, ndé ké te ceér mé bó yilá né Ceér Dilí doò, wò nde ké gwò Júdàs, wò bie nùà Tàrse déi ké teèn, yilí seèn né SÌl. À né mè kènè sònò dua den. ¹² Wò Ananià naâ njolò seèn ñéné yuo kelá, wò naâ bú be felè baá, te à ñene cu njolo.»

¹³ À yeé tueé gi aá Ananià ménâ, Ananià ye bú a: «Fehtoò mò, bô nùar kókoó mbaá ye mè a, nùà sâ né lom nùà veèn. Njií mé à né yeé bô nùar yeé ké Jerusalem bó, mè ngweé gi aá kèn. ¹⁴ À ká ló hên nde kuú né felè bó mé né wò dua, ye te nyí kagá njií bó ké Jerusalem. Bô ngàñ sèmè dé kokoò jege haá gi aá bú terreb ké jo-

† 8:32-33 Es. 53:7-8

mo kèn.»¹⁵ Fehtoò beèh ye Ananià a: «Ndé yeè ndeè! Mè bú balé weh né kóó, kènê à baá seér nùà seè mò, à nde né mé yilí mò lò nùà dɔ́ŋ tueé ndeé, à tueé bilí mé b̀ mgbè b̀c̀n mene. À nde né b̀ *Iseràlà b̀ ngòr mò se ndɔ́. ¹⁶ Mè bú feh nde né mé feh mò ye bú a, gèr né teèn, à nde né gèr mé yilí mò fí ngené ma.»

¹⁷ Yeé baá ménâ, Ananià fɔ́ŋ gò ndɔ́. À wa ké gwò, à ba S̄l be felè, ye bú a: «S̄l nùà mò, Yeésò Fehtoò beèh mé lé naâ ké ceér dueè yoòr yeè ñagá yuo kelá, tema njií né mè kóó, te wò ñene cu njolo, wò kwa Cúcuí Ñagá ndɔ́.»¹⁸ Ananià yeé tueé sɔ́m aá mân, b̀ njeré déi kebá yuo bele S̄l njolò faá werrè mân, dielé nde doó, à ñene cu njolo, à komo wuo ter. B́ nde kou bú nòmò Càn. ¹⁹ À yieé cu yáb, à kwa cu terreb faá bèh jomò nɔ́.

Njàgà ngòr Càn ké Damâs

S̄l b́ b̀ mb̀ŋ dé ké Damâs sâ cer weh cegé ñgób.

²⁰ À ñar yila lom aá ngòr Càn te *gwà sóú tueé beleè, ye b̀ nùà a, Njunà Càn né Yeésò ma.

²¹ B̀ nùà yeé ñgweé cu aá sònò seèn ménâ, geí seér b́ lòù; b́ ye: «Ñgweéh hèn né nuaá mé lé bunó lom beéh b̀ nùà Yeésò ké Jerusalem dé kùm doò wa? Ñgweéh à hèn nde kuú naâ ye te nyí sie njií cu b́ ké toò b̀ ñgàŋ sèmè dé kokoò wa?»²² Mé ñéh mene, S̄l ngòr Càn tueé seér cu mé terreb, à né lom b̀ *Júf dé ké Damâs sâ tueé, ye bú a, *Nùà C̀ŋ né Yeésò ma. B́ bèh tueé kwà cú ndɔ́.

²³ †Cèr dè ñgwéh, b̀ *Júf nyɔ́ɔ sòn, ye bú nde né S̄l wulá sɔ́m. ²⁴ Nỳg̀g̀ sòn sâ nde ñgulí kwa S̄l. B́ kwaá tena bele nùà ké t̀t̀l̀l̀ b̀g̀g̀ l̀ɔ́ dɔ́ŋ, b́ né bú teèn cíbí mé suútenè mene mɔ́m den, te b́ wula bú wulá. ²⁵ B̀ mb̀ŋ S̄l yeé ñene aá ménâ, b́ nde cíbítenè, b́ jɔ́ɔ yíí bú te sɔ́g̀, b́ segé sɔ́m keéh te kùm b̀g̀g̀, b́ kwaá njií bú ké doó, à yuo.

Njàgà ngòr Càn ké Jerusalem

²⁶ S̄l cu cu ké Jerusalem. À wa ké teèn, ye te b́ b̀ mb̀ŋ déi den bilí. B́ yeé ñene njií bú, veéh sie yɔ́g̀ mé bú. Sâ b́ née kó nyégé ñgwéh ye S̄l baá mb̀ŋ Yeésò.

²⁷ Bàrnàbâs yeé ñene aá ménâ, à weh njií bú ké toò b̀ mb̀ŋ tebê, à nde se ñagá nyegé b́ naàn mé S̄l lé naâ Fehtoò beèh ké ceér dueè ñené, à se b́ njií mé Fehtoò beèh lé naâ bú tueé ndɔ́. À tueé cu b́ gèh dé mé S̄l lé naâ ngòr Càn mé yilí Yeésò ké Damâs se, ye bú a, à lé vèh ná ñgwéh ma.

²⁸ Doó sâ S̄l yila nde lètenè b̀ mb̀ŋ doò ndɔ́, à né ndeé, à né cuú, à né ngòr Càn lètenè l̀ɔ́ Jerusalem mé yilí Yeésò se bele, à njeba lom teèn tég. ²⁹ B̀ *Júf mé né ju Greêk ñgweé, à né mé b́ tueé njií, b́ b́ né saán kuú. Yeé baá ménâ, b́ nyɔ́ɔ cu sòn, te b́ wula bú

wulá. ³⁰ B̀ Yeésò b̀ yeé ñgweé aá ménâ, b́ weh njií bú ké Sesarê, à nde cu Târse.

³¹ Jomo sâ, b̀ Yeésò b̀ lè tàbè Judê mé Galilê b̀ *Samarí dɔ́ŋ ñgweé fu ndɔ́, b́ né mé terreb Cúcuí Ñagá yaám ndeé den, b́ né taré ndeé, b́ né Fehtoò beèh teèn mé temé cén dula.

Njàgà Enê

³² Piêr lé naâ lò beè yɔ́ŋ sie, à lé naâ ké Lídà yoòr b̀ Yeésò b̀ dé ké doó sâ ndeé, ³³ à nde kwa nùà gule-kuú déi ké teèn, yilí seèn né Enê, baá nyèmà téndelé à né lè ndagá cer den. ³⁴ Piêr ye bú a: «Enê, Yeésò *Kristò né wò taré sɔ́m! Wùò ter, nyégé ndagá yeè nyegè.» Enê komo wuo ter ndɔ́. ³⁵ B̀ Lídà b̀ mé b̀ nùà ké te bela Sà̀ŋ dɔ́ŋ yeé ñene aá ménâ, b́ kweéh seér gi temé, b́ bele ceér Fehtoò beèh.

Njàgà Dɔ́rékà

³⁶ Sâ mb̀ŋ dé vèh déi lé naâ ké Jopê teèn, yilí seèn lé naâ Tàbità. Yilí sâ lè ju Greêk né Dɔ́rékà. Sâ tueé né ye: mbélèm. Cu dɔ́ŋ à lé naâ beéh b̀ saám b̀ njolo yoòr ke njií, à né b́ gam. ³⁷ Cu sâ Dɔ́rékà nde die beén teèn, à kuú. B́ ye kou sɔ́m aá bú, b́ jɔ́ɔ njií komó seèn lè gwà dé ké teèr, b́ yíí njií ké mí.

³⁸ Sâ b̀ mb̀ŋ dé ké Jopê lé ñgweé naâ ye Piêr né ké Lídà, kwarè Jopê doó sâ. Yeé baá ménâ, b́ tema njií nùà fà ké yoòr seèn, ye bú a: Kúkùr yeè, j̀g̀g̀ ndé béh kán ye, g̀ ká g̀g̀ ma. ³⁹ Piêr komo wuo ter ndɔ́, b́ b́ fɔ́ŋ gò.

B́ yeé wa baá, b́ weh njií bú ké mí, lè gwà dé ké teèr sâ. B̀ ma kú mé lé naâ teèn kem nde gi ké yoòr seèn, b́ né yueé, b́ né bú b̀ c̀g̀g̀ hihiné feh keéh bele, b́ ye bú a: «Hèn Dɔ́rékà lé saà naâ kóó, sâ à née mé njolo ye.»⁴⁰ Piêr sɔ́m keéh gi nùà cie, à cemmé nde doó, à dua Càn. Jomo sâ, à bele seér, à ke njií komó, à ye: «Tàbità, wùò ter!» À wa njolo ndɔ́, à ñene Piêr, à komo den ter. ⁴¹ Piêr sie gam bú be, à komo nje-bá cu ter. Piêr yilá njií b̀ mb̀ŋ mé b̀ ma kú doò, à haá njií cu b́ nùà b̀c̀n, sâ à taré yuo aá.

⁴² Ngóɔ sâ ñgulí yɔ́ŋ Jopê dɔ́ŋ. B̀ nùà ñgún yeé ñgweé aá ménâ, b́ kwaá njií ye temé b̀c̀n yoòr Fehtoò beèh. ⁴³ Piêr cer yíí ké Jopê sâ kóbeè; lé naâ ké l̀ Sim̀ŋ nùà sá-paàr.

Piêr b̀ Kòrnê

10 Nuaré déi lé naâ ké Sesarê teèn, yilí seèn né Kòrnê, à lé naâ kwaá-taáb te b̀ŋ taáb b̀ Ròm b̀ mé bú yilá yeé b̀ŋ Italí doò. ² À né yeé Càn dula; mé mbàgà seèn mene, b́ né bú cu dɔ́ŋ dua; à né b̀ saám b̀ lètenè b̀ *Júf kókoó mbaá gam ndɔ́.

³ Cieé déi lou yeé geér aá, mé l̀ŋ tagár, kulu bú faá vuú nɔ́; à ñene cìl Càn déi yila kweéh ká gwò seèn, ye bú a: «Kòrnê!»⁴ À ke njií bú mé veéh mene, ye bú a:

«Né naàn wa, Nùà dueè?» Cìlì Càn ye bú a: «Càn ng-weé aá duaà yeè kèn, à ñene baá gàm mé wò gam yeé bò saám bò kèn ndɔ. Lan à munó baá wò. ⁵ Témá nji nùàr kènê ké Jopê yoòr nuaré déi, yilí seèn né Simɔ̃n, yilí seèn déi né cu Piêr, te bɔ yilá ndeè mé bú. ⁶ À cer né ké gwò nuaré déi, yilí seèn né Simɔ̃n ndɔ; né nùà mé sa yeé par. Gwà seèn né ké sòn nòmò koò mân.»
⁷ Cìlì Càn yeé tueé gi aá bú ménâ, à yuo ndɔ.

Jomo sâ Kòrnê yilá njií bò seè bò seèn déi fà, mé sɔ̃ji seèn déi; sɔ̃ji sâ né taré nùà dùlà-Càn ndɔ. ⁸ À se gi bɔ njií mé kelà naà dɔɔ̃n, à tema njií baá-re bɔ ké Jopê. ⁹ Cieé ñaga, bɔ né ka ndeé. Bɔ yeé nde aá Jopê waá, lou dilí. Sâ Piêr la ñaá baá ké ter felè gwà bèh Càn duaà. ¹⁰ Cùè baá lom bú sie ndɔ. Bɔ yeé baá yáb neé, kulu bú faá vuú ndɔ. ¹¹ À ñene njií vulú gulu lɔgɔ baá, tàmbàn njeré déi faá cògò ndɔ yuo kelà ké teèn, bɔ sie né bèh nè te gou te gou; né ka felè seèn segé suagâ, waà, bɔ kwaá njií doó. ¹² Lè teèn lé naà bò nyam mé bɔ sàb, bɔ bò non feh hihiné. ¹³ Hueh déi deèn ye bú a: «Wùò ter Piêr, wúlá yíé bò njií sâ wulá.» ¹⁴ Piêr berɔ̃n ye bú a: «Hòs Nùà Dueè! Mè gèh dé sâ yíé bèh, né yilísé, mè nde né mbaá fulá.» ¹⁵ Hueh doò tueé ferré cu, ye bú a: «Té njií mé Càn ye né ñagásé jìnè, té túé ye nyí nde né mé njéh fulá.» ¹⁶ Yeé wa baá mbei tagár, cògò hèllè ñaá yuo cu ké te vulúu. ¹⁷ Piêr yila baá-re kwòm vuú sâ munò.

Cu mé à né ménâ munó den, sâ bò tebé bò Kòrnê bie ñene baá gwà Simɔ̃n kèn ndɔ, bɔ né ké tūtúlù njebá den. ¹⁸ Bɔ né yilá bieé den ye: «Simɔ̃n cer yeé hèn wa? Yilí seèn déi né cu Piêr.» ¹⁹ Sâ Piêr née ka dé seèn kwòm vuú hèllè munó den ye. Cúcuí Ñagâ tueé njií bú ndɔ, ye bú a: «Ngwé, bò nuaré déi tagár né wò hèn fɔɔ̃n den. ²⁰ Wùò ter, súágá ké doó, bí bɔ nde, té njeré déi mùnò, mè tema njií naà bɔ mân kɔɔ̃.» ²¹ Piêr wuo ter ndɔ, à suaga nde ké yoòr bɔɔ̃n, ye bú a: «Nuaá mé bí fɔɔ̃n den né sâ né mè. Bí ndeè bèh kei wa?» ²² Bɔ ye bú a: «Kòrnê kwaá-taáb temà naà béh kɔɔ̃. Né nùà dilí, à né yeé Càn dula. Bò *Júf dɔɔ̃n né gi bú kei. Cìlì Càn déi lé naà bú feh, ye bú a: Ndê, yilá njií wò ké lɔ seèn, te à ngweé njií mé wò nde né bú tueé ma.»

²³ Bɔ yeé tueé gi aá ménâ, Piêr weh yíí njií bɔ gwò, à feh bɔ bèh cèrrè. Cieé yeé ñaga baá, bɔ bò Piêr yuo bele ceér. Bò Yeésò bò déi lètenè bò Jopê bò njií lɔ bɔ ndɔ. ²⁴ Cieé ñaga cu bɔ wa Sesarê, sâ Kòrnê né bɔ kela. Bɔ bò nùàr seèn, mé bò mbei seèn mé à yilá njií belé naà dɔɔ̃n, né kɔɔ̃. ²⁵ Te Piêr yeé nde aá lɔ Kòrnê yilá ndeé mân, Kòrnê ndeè ka gule seèn cemmé ndeé ndɔ. ²⁶ Piêr yeé ñene aá ménâ, à sie sɔm bú ter, ye bú a: «Wùò ter, mè né ka nùàr faá wò ndɔ.» ²⁷ Bɔ bú yila bieè. Jomo sâ bú yila nde gwò ndɔ. Sâ bò nùàr ngún né gwò bilí den. ²⁸ Piêr ye bú a: «Bí né gi mé feh bì kɔɔ̃ ye, né jolo, nùà Júf bɔ bò kìn bècénè dèn bilí bèh. Béh gwò bò kìn yilá bèh ndɔ. Dé mò, cieé fà hèn Càn mè feh seér naà kɔɔ̃, ye mè a: té nuaré déi kurú yilá. ²⁹ Bí yeé tema

njií, ye mè a, ndê, mè tán sɔ́ cú dé cí. Á, bí mè yilá naà mé ngei wa?»

³⁰ Kòrnê ye bú a: «Lé naá kaà faá cu kènê ndɔ, lan baá cieé nè, mè lé naà Càn ká gwò mò dua den, sâ baá lou lòn tagár. Mè yeé ke, nuaré déi baá toò mò njebá den. À né mé cògò wulésé mân yoòr. ³¹ Ye mè a: Kòrnê, Càn ngweé aá duaà yeè kèn, à ñene aá gàm mé wò gam yeé bò saám bò ndɔ. Lan à munó baá wò. ³² Kènê témá ní nùàr ké Jopê yoòr Simɔ̃n, yilí seèn déi né cu Piêr, te bɔ yilá njií bú ká yoòr yeè. À cer né ké gwò nuaré déi, yilí seèn né cu Simɔ̃n ndɔ. Né nùà mé sa yeé par; gwà seèn né ké sòn nòmò koò mân. ³³ Mè yeé ngweé aá ménâ, mè tema njií baá-re, ye bɔ ndé yilá wèh wò ma. Wò waà baá ndɔ, wò bɔɔ̃ huɔm aá dé gècèn. Kènê béh dɔɔ̃n, béh baá gi ká toò Càn, te béh ngweé njií mé à nde né béh sònò yeé tueé keéh.»

Njií mé Piêr lé tueé naà ké lɔ Kòrnê

³⁴ †Kòrnê yeé tueé gi aá mân, Piêr deèn ye bú a: «Kènê mè kɔ baá ye né gècèn, Càn nùàr lòu gèi bèh. ³⁵ Sâ tueé né ye, nùà gècèn mé né Càn dula, né mene lè lò dé heè dɔɔ̃n, né gi beè Càn dilí huɔm. ³⁶ Tebé mé Càn lé tema njií naà mé bò huaán *Iserálà, bí né gi kɔɔ̃. Né Njàgà Bagaà, né béh dɔlè beè Yeésò *Kristò haá keéh. Nùà Dueè felè njèh dɔɔ̃n né lom bú.

³⁷ «Njií mé lé bɔɔ̃ gi naà lè tàbè Judê dɔɔ̃n bí né gi kɔɔ̃, lé duɔm naà ké Galilé, sâ Jàn tueé gi aá bò nùàr ngòr Càn kèn, à bɔ nòmò Càn kou gi aá ndɔ. ³⁸ Gèh dé mé Càn lé fam njií naà Cúcuí Ñagâ felè Yeésò Nùà Najarêt, bí kɔ gi aá kèn. Yeésò lé naà lò dɔɔ̃n beè yɔn sie, à né bagaà bɔɔ̃ bele. Bò mé lé baá gi ka *Sátàn dɔɔ̃n, à né bɔ taré sɔm bele. Càn lé naà mé bú, à lé naà bú terrebaa, bí né gi ménâ kɔɔ̃.

³⁹ «Mè tueé bí, béh né sòn seèn; njií mé à lé bɔɔ̃ naà ké Jerusalem mé lè tàbè bò Júf mene dɔɔ̃n, béh lé naá gi mé njolo ñené. Bɔ lé naà bú te toú fagá wulá. ⁴⁰ Càn mé ngeér sam. Yeé baá cieé tagár, à komo sɔm cuú bú lè cio, à ñené sɔm keéh bú toò bò nùàr. ⁴¹ Dèn cú toò nùàr dɔɔ̃n ndɔ, à bú ñené sɔm keéh lom aá toò beèh. Lòu sam, à lé naá gi béh balé kwaá, ye béh né bò sòn nyí. Béh bɔ yieé bilí cu, béh ñueé cu bècénè faá bèh jomò ndɔ.

⁴² «À béh hèn temà naà kɔɔ̃, ye béh ndé ngòr nyí bèh dɔɔ̃n tueé, béh té cam, béh júée bò nùàr a: Càn sie kwaá baá nyí nùà téná-juú felè bò làn bò mé bò komó mene ma. ⁴³ Bò *sòn-Càn bò dɔɔ̃n lé naá gi felè seèn ménâ tueé ndɔ, ye nuaá mé né temé cén mé bú kwaá njií dɔɔ̃n, Càn nde né nùà sâ veèn yoòr mé yilí seèn kulú sɔm ma.»

Cúcuí Njagâ yoòr bòò mé Jûf sam

⁴⁴ Piêr yeé baá sònò ménâ tueé, bòò mé né ngòr seèn ngweé dɔ́ŋ, Cúcuí Njagâ ka suagà felè bɔ́ŋ. ⁴⁵ Sâ bò Yeésò bò mé njií lɔ́ naâ Piêr né bò Jûf, bó né gi doó. Bó yeé ñene bòò mé Jûf sam kwa gi aá Cúcuí Njagâ ndɔ, geí yɔ́gú bó dé tueé. ⁴⁶ Lòù sam, Càn lé naâ bòò mé Jûf sam doò leba bele seér. Bò Jûf yeé ngweé, bó baá ju hi-hiné tueé, bó né terreb Càn mé njéh seén. Piêr yeé ñene aá ménâ, à ye bó a: ⁴⁷ «Kènè bò nùàr hèn Cúcuí Njagâ faá béh nɔ kwa gi aá kèn. Neì bó nòmò Càn kou yíín né kɔ́ wa?» ⁴⁸ Jomo sâ ye, bó ndé kou bó mé yilí Yeésò *Kristò kou. Yeé gi aá, bó ye Piêr a, sâ kɔ bó bó cer weh teèn ndɔ.

Piêr ké toò bò Yeésò bò ké Jerusalem

11 Bò mbòŋ tebê mé bò Yeésò bò déi ké Judê ng-weé njií ndɔ, ye bòò mé *Jûf sam baá ngòr Càn gwaán. ² Piêr yeé cu cuù aá ké Jerusalem, bò Yeésò bò nde bú. Bò sâ bò lé naâ bò Jûf. ³ Bó ye bú a: «Lé seèn bɔ́ naâ naàn mé wò nde ké lètenè bò kurû, bí bó yieé bilí wa!»

⁴ Piêr se bele bó kwòm ndɔ, ye bó a: ⁵ «Sâ mè né ké Jopê Càn dua den, kulu mè faá vuú nɔ, mè ñene tàmbàn njeré déi faá cògò nɔ, baá ter segé suagâ, bó sie né bèh nèa te gou te gou. Yeé waà, njebá le. ⁶ Mè ke nyegé yí lè, né bò nyam feh hihiné, mé bò sàb bó bò non. ⁷ Hueh déi né tueé ye mè a: Wùò ter Piêr, wúlá yí bó wulà ma. ⁸ Mè ye bú a: Sam, Nùà Dueè! Mè gèh dé sâ yíe bèh, né yilíse, mè nde né mé njéh fulá. ⁹ Hueh doò tueé cu ké te vulúu, ye mè a: Té njií mé Càn ye né ñagásé jìnè; té túé ye nyí nde né mé njéh fulá. ¹⁰ Yeé waà baá mbei tagár, cògò hèllè ñaá yuo cu ké te vulúu.

¹¹ «Sâ nùà tagár la baá mè tütúlù gwà njebá den ndɔ, bó yuoó naâ ké Sesarê, bó tema njií naâ bó yoòr mò, bó ndeè mè yilá weh. ¹² Cúcuí Njagâ tueé naâ kɔ́, ye mè a: Béh bó ndé beèh ndeè, té njeré déi mùnò ma. Bò Yeésò bò ténjén hèn njií lɔ mè ndɔ. Béh bó wa ké teèn, béh yila nde gi gwò Kòrnê ndɔ. ¹³ À se bele béh dé mé cili Càn lé naâ bú gwò yilá kwa, ye bú a: Témá ní nùàr ké Jopê yoòr Simòŋ, yilí seèn déi né cu Piêr, te bó yilá njií bú ká yoòr yeé. ¹⁴ À tueé nde né wò ngòr mé nde né wò yili sɔm, te yili sɔm mé mbàgà yeè mene dɔ́ŋ ma.

¹⁵ «Mè yeé ngweé aá sònò Kòrnê ménâ, mè yila ngòr Càn tueé ndɔ. Tètèi sam Cúcuí Njagâ ka suagà felè bɔ́ŋ, faá lé ka suagà naâ felè beèh ké bèh duɔ́m nɔ. ¹⁶ †Mè munó kɔ cu baá-re dé mé Fehtoò beèh lé ye: Jân lé bò nùàr kou kwaá naâ mé nòmò; dé biì, bó bí kou seér nde né mé Cúcuí Njagâ.»

¹⁷ Piêr den cuù, ye bó a: «Mè yeé ñene Càn bó Cúcuí seèn haá né mé temé yoòr Yeésò *Kristò Fehtoò beèh

kwaá njií faá à lé naâ béh haá nɔ, sâ mè né neì, mé nde né sòn Càn ñgeén wa?»

¹⁸ Bó yeé ngweé aá mân, temé bɔ́ŋ die lè ndɔ, bó yila Càn seèn, ye: «Càn haá taré baá bòò mé Jûf sam terreb ndɔ, te bó kweéh seér temé, bó kwa yòŋ tètàgà.»

Bò Yeésò bò ké Antiòs

¹⁹ †Bùnò mé lé yuoó naâ lè cu mé bó lé wulà naâ Etièn teèn hèllè lé naâ bò Yeésò bò bɔ́ ñellé sɔm. Bò déi dula nde Fenisí, bó déi nde Sîpre, bó déi nde ké Antiòs. Bó ngòr Càn tueé njií lom aá mé bò Jûf. ²⁰ Lè cu sâ ndɔ, bò mbòŋ dé Sîpre mé bò dé Sirèn nde ké Antiòs, bó né mé bò Greêk tueé njií ndɔ, bó né bó Njàgà Bagaà felè Yeésò Fehtoò beèh tueé. ²¹ Càn lé naâ be teèn mé terreb mene kwaá njií, nùàr ngún kweéh seér gi, bó kwaá njií temé yoòr Fehtoò beèh.

²² Bò Yeésò bò ké Jerusalem yeé ngweé aá ménâ, bó tema njií Bàrnàbàs ké Antiòs ndɔ. ²³ À wa ké teèn, à ñene gèh dé mé Càn né bò Yeésò bò kulú, temé samé lom bú lè dé gècèn, à toó nyegé cu bó, ye bó a: «Bí dèn lòm beè Fehtoò beèh nɔ́ŋ, bí dèn taré tég.» ²⁴ Sâ Bàrnàbàs toò naá gi nùà húóm-temé ndɔ, temé seèn dɔ́ŋ né gi yoòr Yeésò, Cúcuí Njagâ né bú yoòr ngulí faá cí nɔ. À né ngòr Càn se. Yeé baá ménâ, nùàr ngún sagá yila cu lè mògò bò Yeésò bò.

²⁵ Jomo sâ Bàrnàbàs nde ké Târse, à nde Sîl fɔ́n. ²⁶ À yeé ñene aá bú, à weh njií bú ké Antiòs. Bó bú fà dɔ́ŋ cer ké teèn gùm nyèmà. Bó né seé te mbàgà Càn bɔ́, bó né bò nùàr ngún njéh feh bele. Bò nùàr lé bò mbòŋ Yeésò «bò *Kristò bò” yilá lɔ́gú naâ ké Antiòs sâ.

²⁷ Cu sâ bò *sòn-Càn bò déi lé naâ ké Jerusalem yuo, bó nde ké Antiòs. ²⁸ †Yilí cén déi lètenè bɔ́ŋ lé naâ Àgàbùs. Cúcuí Njagâ kema bú, à wuo ter, ye bò nùàr a: «Cùè nde né wòŋ dɔ́ŋ die ma.» Cùè sâ lé naâ mòn die ndɔ. Lé naâ te nàm mgbè Klòdè.

²⁹ Àgàbùs yeé tueé aá ménâ, bò mbòŋ bilí sòn lètenè bɔ́ŋ, ye njií mé nùà kàn né beè kwa keéh dɔ́ŋ, bú a, há njií, te bó gam njií bò Yeésò bò dé ké Judê mé njéh ma. ³⁰ Bó lé naá gi ménâ bɔ́ ndɔ, bó tema keéh baá-re beè Bàrnàbàs bɔ́ Sîl, bó nde bò kokoò bò te mbàgà Càn ké Judê haá njií.

Jâk bɔ́ Piêr baá lè gèr-e

12 Lè cu sâ, mgbè *Heròde yuo die bò Yeésò bò déi yoòr mé bùnò. ² À wula sɔm Jâk bei Jân mé bùu. ³ À yeé ke, né bò Jûf yoòr huɔ́m ménâ, à sie cu Piêr. Lé naâ lè cu *Páskà mé bó yieé yeé breèd, bó kulu teèn kwá ngwéh. ⁴ †Heròde yeé sie aá bú ménâ, à yilí bú lè gwà cibì, à weh kan kwaá bú sɔ́jì bòŋ nèa kwarè; bòŋ cén sɔ́jì né teèn nèa. Bó né bú mɔ́m; ye mɔ́ Páskà kela baá, te nyí weh njií ye bú ké toò bò nùàr. ⁵ Cu mé Piêr

† 11:16 Seé b. 1:5

†† 11:19 Seé b. 8:1-4 † 11:28 Seé b. 21:10 †† 12:4 Ex. 12:1-27

lé naâ ké gwà cibì sâ, bô Yeésò bô lé Càn dua loóm naâ mé terre b mene.

⁶⁷ Cieé mé Herôde njií nde aá bú ké toò bô nùàr yeé baá faá kwéh nɔ, cibíteèn sâ, cìlì Fehtoò beèh kar waà ké mí yoòr seèn, ñagá sie gwà beè. Sâ Piêr baá lóm, à né lètenè bô sǎjì fà cer den. Bó kaga né bú be lòù. Sâ bǎǎ mé mɔm yeé gwà cibì né gi tǔtǔlù ndɔ.

Cìlì Càn doò yeé waà baá, à kema Piêr kwar, à nyimé sɔm bú, ye bú a: «Wùò ter kwar.» Lǎn tené yuo bú be ndɔ. ⁸ Ye Piêr a: «Cóló ní kándá yeè teneè, yí ní débágá gulè.» Piêr bǎǎ ménâ. Ye Piêr a: «Sù cǎgò dùlù yeè, béh nde, bèlè mè.» ⁹ Piêr ndan bele bú, à kó ñg-wéh ye né dé gècèn, ye merré déi vuú kulu né nyí kǎ. ¹⁰ Bó kela keéh kǎn fà, mé bô sǎjì né gi tǔtǔlù, bú wa lè hin déi, à sòn keéh njií né ké lɔ, né hin lǎn. Dé sâ komo weh ké toò bǎǎ mé be seèn mbaá, bú yuo kela nde yí ceér dueè. Cìlì Càn kwaá lɔ bú ndɔ.

¹¹ Njolo yeé ñagá baá bú, à ye: «Kènê mè ñene kɔ baá ye né bǎn, Fehtoò beèh naâ cìlì seèn ká yoòr mò temá njií, à bú tema njií naâ, te à ndeè mè beè *Herôde se sɔm, te bô Jǔf kwè † mò sén kwà cú.»

¹² À yeé ñgweé nyegé aá ménâ, à nde ké gwò Marí meí Jân. Jân sâ, yilí seèn déi né cu Mârk. Sâ, bô nùàr né ké teèn ñgún bilí den, bú né Càn dua. ¹³ Piêr waà, à gɔ hin ndɔ. Nùà seé dé vèh déi né teèn, yilí seèn né Rôdè, à nde yí tǔtǔlù gwà bèh hin guluù. ¹⁴ À yeé nde ñgweé kèb cieè né hueh Piêr mân, vràb sela seér bú lòù, à lǎ Piêr hin gulu keéh, à cu cu seér yí jomo bô nùàr gwà dǎn tueé wellê, ye bú a: «Piêr baá gè cie ma.» ¹⁵ Bó su bú sòn yoòr, bú ye bú a: «Wò né nùà kùlù wee!» À né teèn ñgelá, ye bú a: «Né ka bú.» Bó den cuù, ye bú a: «Sâ né càn seèn.» ¹⁶ Cu sâ hin née ka gǎ den ye. Bó gulu hin ndɔ, bú ñene né ka Piêr bǎǎ, géí laré bú gwà dǎn. ¹⁷ À me njií bú mé be, ye bú a, bí húné kǎn. À se bú gèh dé mé Fehtoò beèh la naâ bú lè gwà cibì sɔm keéh. Jomo sâ, ye bú a, bú túé kèh Jâk mé bô déi ménâ ma. À yuo kela ndɔ, à nde ser toò.

¹⁸ Cieé yeé ñaga baá, bèmè tarê mân kɔ die lètenè bô sǎjì, bú munó kuú njií mé Piêr la naâ ñaá seér, bú kwà ñgwéh. ¹⁹ *Herôde ye, bú fǎn bú fǎn. Bó fǎn kuú mene, bú bú kwà ñgwéh ndɔ. À ye, bú bíé bô sǎjì cécéne cécéne ma. À bie le mé bú, ye wúlá bú wulá. Jomo sâ, à yuo ké Judê, à fǎn gò Sesarê ndɔ, à nde cer den ñgǎ ké sâ.

Cio *Herôde

²⁰ Herôde bar lom bô Tír bô, mé bô Síðn bô dé nduàn. Yeé baá ménâ, bú kwaá sòn, bú nde sie gule nuaá mé ke yeé gwà cèrrè Herôde. Yilí nùà sâ né Blas-ta. Bó ye te bú bú nde ké yoòr Herôde, bú dua bú dǎlè lètenè bǎǎ bǎǎ ma. Lòù sam, yáb bǎǎ yuo yeé te tàbè seèn.

† Mɔ nùàr die, bú né lòù seèn seér, sâ né kwè.

²¹ Cieé mé bú lé sie kwaá naâ sâ yeé waà baá, Herôde su cǎgò mgbè seèn, à ñaá den te kɔgɔ, à yila bú ndeè, à nde bú faá nùà koò nde yeé nɔ. ²² Bó bɔm bú ye: «Dé hèn hueh nùàr sam cuú, né hueh Càn.» ²³ Tètè sam, cìlì Càn Dueè suagà ter, si bú ñgwagán, sòn mé à la meé naâ Càn doò, à kuú ndɔ.

²⁴ Ngòr Càn dé seèn kɔ lom né bèh dǎn ñaám ndeè.

²⁵ Bàrnàbâs bô Sǎl yeé bǎǎ sɔm aá seé bǎǎ ké Jerusalem, bú fǎn gò, bú cu cu jomo, bú weh sie Jân mé bú yilá cu né Mârk beè.

Càn balé kwaá Bàrnàbâs bô Sǎl hiín

13 Bô *sòn-Càn bô mé bô fèh-ñèh bô lé naâ lè bǎn bô Yeésò bô ké Antiòs teèn. Lé naâ bô Bàrnàbâs mé Simeǎn; bú bú yilá né Nùà Yilí. Lùsiús nùà Sirèn lé naâ teèn ndɔ, bô Manahên. Dé seèn, bô mgbè *Herôde lé kulà naâ bècènè. Sǎl lé naâ teèn ndɔ. ² Cieé déi, bú yeé baá Càn dua, bú né yáb jolo, Cúcuí ñagá ye bú a: «Bí sòm kwà Bàrnàbâs bô Sǎl hiín, mè né bú mé seé déi yilá.» ³ Bó yeé ñgweé aá ménâ, bú jolo cu yáb, bú dua Càn, bú ba bú be felè, bú yí njií bú.

Bàrnàbâs bô Sǎl ké Sǎpre

⁴⁵ Cúcuí ñagá yeé tema njií aá Bàrnàbâs bô Sǎl ménâ, bú nde baá-re ké Selusí. Bó weh sie Jân-Mârk jomò, te à nde gam bú. Bó wa ké teèn, bú yila bàtò, bú nde lè tàbè Sǎpre; tàbè sâ tena le né yí lètenè nòmò. Bó wa lè lǎ déi, yilí seèn né Sàlámínà, bú yila ngòr Càn te gwà sòu bô *Jǔf seè.

⁶ Jomo sâ bú kela keéh lǎ sâ, bú yuo kela ké Pafòs. Bó wa teèn, bú kwa nùà táhunò déi, yilí seèn né Bar-Yeésò, né nùà Jǔf, à né bô nùàr bele den, wa nyí né sòn-Càn. ⁷ Dene seèn lé naá loóm kwarè ñgómna Ser-jíu Polús. ñgómna sâ lé naâ mé feh teèn. À yeé ñgweé aá ñàgà Bàrnàbâs bô Sǎl, à yilá njií bú ká toò seèn bèh ngòr Càn ñgweè ndɔ.

⁸ Nùà táhunò hèllè, yilí seèn lè ju lǎ bǎǎ né Elímà, à yeé ñene aá ménâ, à furú kuú mé sà, à né kèkènè déi bǎǎ, te ñgómna temé te ngòr Càn kwá ní cú. ⁹ Sâ Sǎl mé yilí déi né cu Pǎl, lé naâ mé terre b Cúcuí ñagá yoòr, à yila nùà doò njolò ke njegeè, ¹⁰ ye bú a: «Mè jue né wò ñunà *Sátàn, wò bô nùàr bele wula gi né kǎ, nùà bònò bô gècèn bô né wò, nùàr veèn. Wò nde né mé bô ñèh Fehtoò beèh ménâ bǎǎ gobó ndeé den wa? ¹¹ Mè tueé wò, kènê Fehtoò beèh nde né wò lobo cugó sɔm, wò njolo lòù ñéné ndé cú, kɔ ndeè baá cu déi.» Njolo Elímà nyimé yuo ndɔ. À ducǎm lòù bobò, à né nùàr fǎn te derré bú be.

¹² Ngómna yeé ñene aá ménâ, à kwaá njií temé yoòr Fehtoò beèh. Lòù sam, njií mé bú la naá gií bú mé yilí Fehtoò beèh tueé dǎn naâ bú hiím yǎg.

Bò P̄l ké Antiôs lè tàbè P̄sidî

¹³ P̄l b́ b̀ mbaábɔn yila cu bàtò, b́ yuo Pafòs, b́ nde ké Pèrgè te tàbè Pamfilî. B́ wa ké teèn, Jân-Mârk si lo b́ ké sâ, à cu cu dé seèn ké Jerusalem. ¹⁴ B́ yuo cu Pèrgè, b́ nde Antiôs lè tàbè P̄sidî. Yeé baá mé *cieé sòú, b́ yila nde ké gwà sòú, b́ den nde doó ncóŋ. ¹⁵ B̀ ǹà̀r né mvù *sòú Músi jané, b́ né dé b̀ *sòn-Càn b̀ jané. B́ yeé jané weh aá, b̀ kokoò b̀ gwà sòú bie njií, ye b̀ P̄l a: «Beè biì njèh tueé né teèn wa, bí gàm b̀ ǹà̀r mé njéh teèn, te yo taré b́ tarè.»

¹⁶ P̄l komo wuo ter ndɔ, à fɔ njií be ter, ye b́ a: «Bí b̀ *Iserála b̀, mé b̀ dùlâ-Càn b̀ déi dɔŋ, bí ndògò tie. ¹⁷ †Béh b̀ Iserála b̀ dɔŋ, Tele beèh Càn lé naâ b̀ j̀g̀g̀ b̀ beèh balé sɔm, à b̀ yam b́ ké Ejiptò, sâ b́ ké sâ né kin. Nde nde, à sɔm cu b́ ké teèn mé be terrèb seèn. ¹⁸ ††Mé njéh mene, à nde yolo sɔ́ b́ ké ya dueé nyemà yulà nèà.»

¹⁹ †«Jomo sâ à kum sɔm ndugo téhbeh te tàbè Kanahân felè b̀ǹǹ, te b́ cer keéh. ²⁰ ††B̀ njií sâ dɔŋ lé naâ nyemà yuií nèà mé yulà tɪn b̀, te jomo sâ à sie sɔm ye b̀ b̀ téná-juù b̀ teèn. B́ b̀ nde den ka mé njéh ménâ, tóg nde yuo kela lè nàm Samuel sòn-Càn.

²¹ ††Yeé wa baá te nàm Samuel, b́ ye Càn a, há sér b́ mgbè. Càn haá b́ Sàwúlù ǹǹà Kís ndɔ; né b̀ gèh Benjamên. Sàwúlù b̀ te kɔgɔ nyemà yulà nèà.

²² ††Càn yeé sɔm si njií aá bú doó, à haá keéh cu kɔgɔ mé *Davíd. À tueé kwaá b̀ ǹà̀r dene Davíd tieè ndɔ, ye b́ a: Nyí ñene Davíd ǹǹà Jèsè né nyí yoòr yilá, à nde né sòn nyí ñgweé ma.»

²³ P̄l den cuù, ye b́ a: «Mè tueé bí, *ndùté ndùtù Davíd déi né Yeésò. Càn lé naâ bú Nùà dueé b̀ Iserála b̀ sie kwaá, te à yili sɔm b́. Né faá à lé naá giì b́ tueé kwaá nɔ. ²⁴ †††Mé Yeésò ndeè waà, sâ Jân baá b̀ huaán Iserála dɔŋ tueé ye b́ a, kwéh sér temé kweèh, te b́ weh nòmò Càn ma. ²⁵ †Jân yeé nde aá seé b̀ gií, à ye b̀ ǹà̀r a: Bí ye nyí né nei wa? Nyí tueé bí, nyí nuaá mé bí né kela den doò sam. À dé seèn baá jomo nyí nde, à né nyí mé terreb yɔgɔ. Nyí wúlù ñgweh nuaá mé nde né bú débágá gulè sɔm.»

²⁶ P̄l yeé tueé sɔm aá dé sâ, à den cuù ye b́ a: «B̀ ǹà̀r mò, né mene bí b̀ ndùté ndùtù Abrahâm, né mene bí b̀ dùlâ-Càn b̀ déi, b́ ñgòr hèn tema njií kuú né felè beèh dɔŋ, te yili sɔm béh. ²⁷ Mé njéh mene, b̀ Jerusalem b̀ mé b̀ kokoò b̀ b̀ǹǹ mene lé ndègè Yeésò ñéné kó ná ñgweh. Mé *cieé sòú dé kàn b́ né mene felè seèn lè mvù b̀ sòn-Càn b̀ jané, dɔŋ né gi beè b̀ǹǹ ndúg. Mé njéh mene, b́ yeé sií njií aá bú ju yoòr, mboón ye faá b̀ sòn-Càn b̀ lé naá giì tueé nɔ.

²⁸ ††B́ mene bú mé kwòm cioò yoòr ñéné ñgweh, b́ ye *Pilátò a, wúlá lòm bú wulá. ²⁹ †††B̀ njií mé ñgòr Càn

† 13:17 Ex. 1:7; 12:51 †† 13:18 Nomb. 14:34; Deut. 1:31 † 13:19 Deut. 7:1; Jos. 14:1 †† 13:20 Jug. 2:16; 1 Sam. 3:20 †† 13:21 1 Sam. 8:5; 10:21 ††† 13:22 1 Sam. 13:14; 16:12; Ps. 89:20 ††† 13:24 Mk.

tueé gi né felè seèn yeé mboón gi aá, b́ mvualé sɔm ye bú te tou fagâ, b́ nde jɔgɔ furu sɔm bú ndɔ. ³⁰ Càn mé ñgeér sam, à yeé kuú aá, Càn komo sɔm cu bú lè cio. ³¹ ††À b̀ b̀ cu ká lè wŋe cieé kóbeè, à dé sâ ñéné yuo kela lom aá njolò b̀ mb̀ǹ seèn. B̀ sòn seèn kènè né b́. B́ b̀ sâ b̀ lé yuoó naâ Galilè kɔ́, b́ njií lo bú ké Jerusalem.

³² «Béh hèn nde kuú naâ bí Njàgà Bagaà sâ tueé ndɔ. Béh tueé bí, ndéb mé Càn lé tueé lo b̀ naâ mé b̀ j̀g̀g̀ b̀ beèh dɔŋ ³³ ††kènè mboón aá ká lètenè beèh, béh b̀ ndùté ndùtù b̀ǹǹ. Càn lé naâ Yeésò te cio komo sɔm cu, faá b́ lé nyagá kwaá naâ lè mvù bene *Davíd k̀b̀ fà nɔ, ye:

Wò né Huaán mò,
lan mè baá Tele yeé.»

³⁴ ††P̄l den cuù ye b́ a: «Càn lé ye, nyí nde né bú dé seèn te cio komo sɔm, te à dé seèn tàbè ñá cú. À lé naá giì ménâ tueé ye:

Njií mé nyí lé naá mé Davíd tueé kwaá,
nyí nde né bí mé njéh kulú ñagá nyegé.

³⁵ †††Davíd beré déi tueé cu né ménâ ndɔ, ye:

Wò ndeè yeè gwàn ndé ñgweh dé ǹà̀r yeè fɔ le dòù. ³⁶ Á sâ, Davíd lé b̀ naá kaà te nàm dé seèn sâ faá Càn gwaán nê ndɔ. Mé njéh mene, à kuú, b́ furu yíí bú lè sà mé b́ lé furú naâ b̀ tele seèn léi j̀g̀g̀ teèn, à ña dé seèn tàbè. ³⁷ Dé nuaá mé Càn lé naâ lè cio komo sɔm, m̀ǹ sam, à lé dé seèn lòù f̀ ná ñgweh.

³⁸ «Sâ b̀ ǹà̀r mò, bí kó ye, Càn bí veèn yoòr kulu sɔm lom nde né mé yilí ǹà̀ bú sâ. Né Yeésò. ³⁹ Bí kó cú kò ye, b̀ b̀ mé né temé yoòr seèn kwaá njií dɔŋ yili yuo nde né mé bú, dèn ñgweh mé *sòú Músi. Lòù sam, sòú Músi dé seèn ǹà̀r yilí kòmò ndé ñgweh.

⁴⁰ Sâ bí b̀ǹ feh biì. M̀ sam, njií mé b̀ sòn-Càn b̀ lé naâ toò nyagá kwaá doò nde né bí kwa; b́ lé ye:

⁴¹ †††Ménâ, bí kè fàn dèn mé njolo, bí b̀ sèb-ǹà̀r b̀. Bú a, hím ló bí lòù, bí ñéllé yùò ñéllè ndɔ!

Te cafanè nyí Càn b̀ mboón seé nyí,
seé mé b́ sé tueé kuú mene bí,
bí sé biì gwàn ná ñgweh doò.»

⁴² P̄l b̀ B̀rnàbàs tueé gi ndɔ. B́ yeé baá cie yuo kelá, b̀ gwà-sòú b̀ b̀ǹ b́, ye b́ a: «Bí cú cú mé sòú dé toò hèn, te bí tueé ferré cu béh.» ⁴³ Jomo bilí sâ, b̀ *Jûf mé b̀ b̀ mé ña né Jûf lòù kókoó mbaá bele gi P̄l b̀ B̀rnàbàs. P̄l b̀ B̀rnàbàs né b̀ ǹà̀r tueé nyegé, te b́ kuú nde den mé fùgò beè Càn tetod.

⁴⁴ Sòú sâ yeé waà baá, ǹà̀r lo dɔŋ kem waà ndɔ, b́ bilí ndeè ñgòr Càn ñgweé. ⁴⁵ B̀ Jûf yeé nde ñene njií cìli ǹà̀r ménâ, sà ñaà b́ lè. B́ ducóm b̀ njèh sònò P̄l tueé vurú beleè, b́ né bú selé. ⁴⁶ P̄l b̀ B̀rnàbàs né

1:4; Lùk 3:3 § 13:25 Mat. 3:11; Mk. 1:7; Lùk 3:16; Jân 1:20, 27 §† 13:28 Mat. 27:22-23; Mk. 15:13-14; Lùk 23:21-23; Jân 19:15 §†† 13:29 Mat. 27:57-61; Mk. 15:42-47; Lùk 23:50-56; Jân 19:38-42 §‡ 13:31 Seé b. 1:3 §†† 13:33 Ps. 2:7 §† 13:34 Es. 55:3 §‡ 13:35 Ps. 16:10 §†† 13:41 Hab. 1:5

lom tég te ngòr Càṅe njobá taré, b́ ye b̀ J́f a: «Njua mé béh lé ngòr Càṅ duwóm naâ ká lètenè bìi, te bí ng-weé lógô kwó. M̀ bí né lòu beróṅ seér, ye bí ỳṅ tètàgà beè Càṅ gwàn ngwéh, wa bí wúlú ngwéh, sâ béh mé njéh nde ser nde aá yoòr b̀́ mé J́f sam, ⁴⁷ †te den faá Nùà Dueè naá gii béh tueé nɔ, à lé ye:

Nyí lé naâ wò toò b̀́ mé J́f sam sie kwaá,
te wò den faá ṅagâ nɔ,
wò ṅagá nde mé njéh bèh dɔṅ,
te b̀ nùàr wóṅ dɔṅ yili yuo.»

⁴⁸ B̀́ mé J́f sam yeé nde ngweé njií mân, b́ samé ṅellé doó dɔṅ, b́ né ngòr Fehtoò beèh seén. B̀́ mé Càṅ lé naâ dé ỳṅ tètàgà balé kwaá dɔṅ kwaá njií gi temé mé Yeésò. ⁴⁹ Ngòr Càṅ né ka yaám ndeé. Nde nde, laré sie lò sâ beè dɔṅ. ⁵⁰ B̀́ J́f yeé ṅene aá ménâ, b́ soób b̀ d̀l̀- Càṅ b̀ lètenè b̀ véh dé kokoò, mé b̀ njonjolo b̀ l̀ sâ, te b́ bunó P̀l b̀ B̀rnàbàs. B́ kwogɔ sɔm b́ te tàbè sâ ndo.

⁵¹ †P̀l b̀ B̀rnàbàs yeé baá mé gò, b́ karé sɔm fufú gulè, b́ fulú njií b́ yoòr, b́ fɔ́n gò Ikoniùm. ⁵² B̀ mb̀ṅ le ké Antiòs ndo. Sâ b́ baá gi mé Cúcuí ṅagâ yoòr ṅgulí den, temé lé naâ b́ mé gècèn mene vɔg.

P̀l b̀ B̀rnàbàs ké Ikoniùm

14 P̀l b̀ B̀rnàbàs wa ké Ikoniùm, b́ yila nde lè *gwà sòu b̀ J́f, b́ né b̀ nùàr ngòr Càṅ tueé. B̀ J́f mé b̀́ mé J́f sam kókoó mbaá kwaá njií gi temé yoòr Yeésò. ² B̀ dúágá-tie b̀ lètenè b̀ J́f yeé ṅene aá ménâ, b́ suí njií b̀́ mé J́f sam yoòr P̀l b̀ B̀rnàbàs.

³ Yeé baá ménâ, P̀l b̀ B̀rnàbàs cer ṅeí seér cu ké Ikoniùm lòu, b́ né te ngòr Fehtoò beèh tég njobá taré, ye b̀ nùàr a, Càṅ b̀ nùàr yili sɔm yeé dé lòu. Fehtoò beèh lé naâ b́ terreba haá, b́ né b̀ fém mé ciè teèn bɔ́ yí, te b̀ nùàr ṅene kɔ mé njéh ye né ngòr gècèn. ⁴ Yeé baá ménâ, lɔ́ ker fà: b̀ déi bele b̀ J́f, b̀ déi jomo b̀ mb̀ṅ tebè.

⁵ Jomo sâ, b̀ J́f mé b̀́ mé J́f sam b́ b̀ mgbè b̀ṅn dɔṅ kaga taáb, te b́ nde P̀l b̀ B̀rnàbàs tɔbé wulá. ⁶ B́ yeé ngweé aá ménâ, b́ dula leér nde ser te tàbè Likoní, lè lɔ́ Lìstrè mé Dèrbè. B́ né kè kèbè ndeé bele, ⁷ b́ se Nj̀gà Bagaà teèn.

P̀l b̀ B̀rnàbàs ké Lìstrè

⁸ Ké Lìstrè sâ, nuaré déi lé naâ teèn, gule né kuú, à lé mé njéh yuoó naâ lè, à gò gò ṅgúṅgwéh. ⁹ Nùà hèllè yeé ṅene P̀l baá njéh tueé, à felá njií tie teèn. P̀l né ka bú njolò ke njege den, à ṅene kɔ ye, nùà hèn né temé te ngòr nyí kwaá njií te taré sɔm bú. ¹⁰ À tueé njií mé bú ndo, ye bú a: «Kòmò wùò ter, njébá mé gule yeè!» Nùà hèllè l̀ wuo ter kwar, gɔ keéh lom dé gɔ.

† 13:47 Es. 42:6; 49:6 †† 13:51 Mat. 10:14; Mk. 6:11; Lùk 9:5; 10:11

¹¹ Te b̀ nùàr yeé nde ṅene njií mé P̀l b̀́ naâ sâ, b́ si gògò mé ju lɔ́ b̀ṅn Likoní, b́ ye: «Né b̀ càṅ ṅa né nùàr kɔ́, b́ suagà ká yoòr beèh.» ¹² B́ yilá kwaá b́ yilí b̀ càṅ b̀ṅn yoòr. Dé B̀rnàbàs, b́ yilá bú *Jeùs; b́ yilá P̀l *Hermès, ye nùà njéh tueé né bú. ¹³ Ng̀ṅ Jeùs lé naâ teèn ndo. À yeé ṅene aá ménâ, à sie ndeé mé b̀ tela nàgà mé njéh yàgà yoòr, à waà mé njéh ké t̀t̀l̀l̀ b̀ṅṅ b̀ṅ, ye te b́ b̀ nùàr ṅɔb haá B̀rnàbàs b̀ P̀l njéh *sèmè. Sâ m̀ Jeùs hèllè né ké jomo lɔ́ mân.

¹⁴ B̀rnàbàs b̀ P̀l yeé nde ngweé njií mân, temé yulá b́ mé njéh, b́ sie ṅaré b̀ cògò b̀ṅn, b́ ṅar nde ké lètenè b̀ nùàr, b́ né ké ter lógó njií, ye b̀ nùàr a:

¹⁵ †«B́ béh mân b̀́ né dé kei wa? Ngweéh béh né gi b̀ nùàr faá bí nɔ wa? Béh ndeè naâ bí Nj̀gà Bagaà tueé, ye bí kwéh sér temé, bí sɔm be yoòr b̀ cècàṅ mân, bí dua seér Càṅ dueè. À dé seèn né làn, vulú b̀ tàbè l̀ síí naâ bú; nòmò mé b̀ njéh dɔṅ l̀ si gii naâ bú ndo.

¹⁶ Léí toò, à lé b̀ nùàr mé gèh hihiné kwaá lɔ́ naâ mé feh b̀ṅn, gèh dé kàn né càṅ seèn dua. ¹⁷ Mé njéh mene, à né béh feh den, ye nyí né teèn: nyí béh bagaà b̀́ den né kɔ́ ma. À né bí nu yi keéh, yab né yaám, dé kàn mé cu seèn, dé kàn mé cu seèn, yab né bí beè merré den, bí né mé vógó-temé mene samé, bí ménâ ṅéné kó ṅgwéh wa?»

¹⁸ P̀l né mene ménâ tueé, njií ye b̀ nùàr a, há lòm b́ *sèmè haà. P̀l b̀ B̀rnàbàs nde b́ lege yíin weéh baá lòu.

¹⁹ Jomo sâ, b̀ J́f kem yuoò ké Antiòs mé Ikoniùm, b́ waà doó sâ, b́ tueé seér maṅgo, b̀ nùàr gwaán seér cu ngòr b̀ṅn, b́ tɔbé si P̀l doó, b́ tulu si njií bú ké jomo b̀ṅ, ye merré déi kuú baá kèn. ²⁰ B̀ Yeésò b̀ yuo bele jomo ndo. B́ yeé baá ké kwarè seèn kaán den, à komo wuo ter, à yila nde cu ké lètenè lɔ́. Cieé ṅaga, b̀ B̀rnàbàs fɔ́n gò, b́ nde ké Dèrbè.

Baá dé jomo cuú

²¹ P̀l b̀ B̀rnàbàs wa ké Dèrbè, b́ yila cu Nj̀gà Bagaà seè. B̀ nùàr kókoó mbaá ṅa gi b̀ mb̀ṅ ké doó sâ. Jomo sâ, b̀ P̀l cu cu ké Lìstrè, b́ cu cu ké Ikoniùm, mé Antiòs dé Pìsidí, ²² b́ né b̀ Yeésò b̀ yo b̀́ taré, b́ né b́ toó nyegé, ye bú a: «B́ dèn lòm te ngòr Càṅe tég; gèr né teèn. Béh gèr ṅene nde né feh hihiné, te béh nde ye *Lò Càṅ yilá.» ²³ B́ wa mene te b̀ṅ b̀ Yeésò b̀ dé kàn, b́ né b̀ nùàr teèn balé kwaá, te b́ den b̀ kokoò b̀; b́ b́ jolo weh yáb, b́ né Càṅ felè b̀ṅn dua, te b́ kwaá l̀ b́ beè Càṅ. B́ ndèm kwaá lom mé bú.

²⁴ B́ lé naâ te lɔ́ hihiné te tàbè Pìsidí kelá bele, b́ yuo kela te tàbè Pamfilí. B́ yeé wa baá ké teèn, ²⁵ b́ duwóm cu ngòr Càṅ ké Pèrgè tueé. Jomo sâ, b́ nde ké Atalí. ²⁶ B́ yila cu bàtò doó sâ, b́ nde Antiòs. Sâ né bèh mé b̀ Yeésò b̀ lé naâ b́ teèn nyeén, b́ kwaá l̀

‡ 14:15 Ex. 20:11; Ps. 146:6

bó beè Càṅ, Nùà húóm-temê, te bó nde bèh seé seèn mé né kènê mboón hên.

²⁷ Bó yeé wa baá ké Antiôs, bó yilá bilí cu bô Yeésò bô, bó se bó njií mé Càṅ lé naâ beè bòn bók keéh dón, bó se bó gèh dé mé à lé naâ bô mé Jûf sam ceér gulu keéh ndo, bó ye bó a, bô mé Jûf sam lé naâ temé yoòr Yeésò kwaá njií ma. ²⁸ Bó bô Yeésò bô cer yíí cu ké sâ kóbeè.

Mbàgà juù dé bô mbòn tebê ké Jerusalem

15 †Bô nuaré déi yuoô ké Judê, bó waá ké Antiôs, bó né bô Yeésò bô njèh feh, ye bó a: «Mò bí *ngór ṅób ṅgwéh, faá *sóú Músi tueé nê nò, bí yilí yuò ndé ṅgwéh.» ² Pôl bô Bàrnàbâs yeé nde ṅgweé njií ménâ, bó bóm bó, bó bó kwaá njií saân tarê mân doó felè ṅgòr sâ.

Yeé baá ménâ, bô Yeésò bô kaga ndòn ye, Pôl bô Bàrnàbâs mé bô mbeí déi nde né ké Jerusalem yoòr bô mbòn tebê mé bô kokoô bô ṅaá ndeé ma, te bó nde nyegé ju sâ. ³ Bó sòm njií bó ndo. Bó né te tàbè Fenisî mé *Samarî kelá, bó né bô nùàr saân gò, ye bó a, bô mé Jûf sam kènê baá ceér Càṅ bele ma. Bô Yeésò bô yeé ṅgweé aá ménâ, ncré lom bó yoòr dé gècên.

⁴ Bó wa Jerusalem. Bô mbòn tebê bó bô kokoô bô mé bô Yeésò bô dón vra weh bó ndo. Jomo sâ, bô Pôl se bele bó bô njií mé Càṅ lé naâ mé bó bók keéh dón. ⁵ Bô Yeésò bô déi lètenè bô *Farisièn yeé ṅgweé aá ménâ, bó komo wuo seér cu ter, bó ye: Ndóg, bô mé Jûf sam, kò bó ṅòb bó ṅgór ṅòb, bó taga cu bó sóú Músi ndo.

⁶ Bô mbòn tebê mé bô kokoô bô bilí, te bó taán nyegé ṅgòr sâ. ⁷ †Bó yeé baá saân taré, Piêr komo wuo ter, ye bó a: «Bô nùàr mò, bí né gi kó ye, Càṅ lé naâ mè ká lètenè bìi balé sòm, baá dàb ndo. Sâ dón, à lé ye te mè nde bô mé Jûf sam Njàgà Bagaà nyí se, te bó kwaá njií temé teèn. ⁸ *Càṅ mé né temé nùàr dón ṅené laré lé béh Cúcuí ṅagâ temá njií naâ kó, à lé bô mé Jûf sam Cúcuí ṅagâ cén sâ tema njií naâ kó ndo. Sâ ye nyí né bó gwaán faá nyí gwaán né béh nò. ⁹ À gwèn lètenè beèh mé bó kwá nyí ṅgwéh. À bó temé bók ṅagá lom né mé temé yoòr seèn kwaá njií. ¹⁰ Mò né mân, bí né Càṅ teèn me ke, wancón bí bô nùàr seèn seé felè mbiín kwaá né dé kei? ṅgweéh né seé mé lé naâ bô tele beèh léi jògò yóg, lé naâ béh ménâ yóg ndo wa? Mò né mân, béh mé bô déi mbin haá seér né dé kei wa?

¹¹ Béh né gi kó ye, Yeésò Fehtoò beèh lé béh yili sóm naâ dé lòu. À bó yili sòm né kèi cén ménâ ndo.»

¹² Piêr tueé sòm. Sâ bô nùàr né lom nón huné den. Jomo sâ bó ṅgweé Bàrnàbâs bô Pôl baá tueé ndo. Bó tueé bele bó bô fém bó bô ciè mé Càṅ lé naâ beè bòn lètenè bô mé Jûf sam bók keéh.

¹³ Bàrnàbâs bô Pôl yeé tueé gi aá ménâ, Jâk komo wuo ter, ye bô nùàr a: «Bí ṅgwé, bô nùàr mò. ¹⁴ Simôn

hên debbé kuú né felè bô mé Jûf sam, ye Càṅ lé duóm naâ bó kwómê, ye te bó den bô nùàr nyí, sâ bòn beèh duóm née lòu ye. ¹⁵ ṅgòr bô *sòn-Càṅ bô die yila cu né ka teèn ménâ nág ndo, né lè mvù nyagá den ye:

¹⁶ †Né mè Càṅ Dueè. Gwà *Davíd mé lé naâ die, mè nde cu né bú ter komo sie kwaá, mvùr seèn nde cu né yilá gií, mè bók nyegé bú, ¹⁷ te bô ndùtè ndùtè seèn ṅene ménâ, bó fón ceér mò.

Bô mé mè né lò nùàr dón yilá, nde gi né ceér mò Càṅ Dueè fón ndo.

¹⁸ Né Càṅ Dueè mân tueé né kó, à lé naá gií bô nùàr tueé, baá dàb ndo.»

¹⁹ Jâk den cu ye bó a: «Mò né beè mò, béh té bô mé Jûf sam mbaá kì cú, bó kweéh seér gi aá temé kèn.

²⁰ †Béh bó nyàgà tágá ní lòm bô njèh dé cècàn, bó té yàgà yòṅ ndo, núógó nyaàm mé bó naâ lòu nei wulá, bó té yíé. Né mene húóm dé heè, bó té sònò nágá ní.

²¹ Lòu sam, dàb baá teèn mé bó né bô sóú dé jomò lè *gwà sóú dé kàn feh sò, bó né lè gwà sóú dé kàn mé *cieé sóú dón jané ndo.»

Mvù mé bó tema njií né yoòr bô Yeésò bô mé Jûf sam

²² Yeé gi aá, bô mbòn tebê bó bô kokoô bô mé bô Yeésò bô dón kaga ndòn, ye bó nde né bô nuaré déi lètenè bòn sòm, bó kwaá bó jomo Pôl bô Bàrnàbâs, bó tema njií bó ké Antiôs ma. Bó balé weh baá-re Jûde, yilí seèn déi né cu Barsabâs, bó balé weh Silâs ndo. Bó fà dón né gi bô njonjolo bô lètenè bô mbeí. ²³ Bó nyagá haá bó mvù beè, bó ye:

«Bô mbeí beèh, béh bô mbòn tebê mé bô kokoô bô mé bô mbeí bìi dón né bí bô mé Jûf sam bieé. Bí né mene ké Antiôs, né mene ké Sirî, né mene ké Silisî dón, béh né bí bieé.

²⁴ «Béh lé naâ ṅgweé ye, bô nuaré déi lé naâ kán yuo, bó nde bí feh ter ṅellé kwaá sé wa? Bí té múnò ye béh lé temà naâ bó kó. ²⁵ Béh né seér ká lètenè beèh bilí taán nyegé, te béh balé tema njií bí bô nuaré déi teèn, te bó njií lo bô mbeí beèh Bàrnàbâs bô Pôl. ²⁶ Béh tueé bí, Bàrnàbâs bô Pôl lé naâ cio lè seé Yeésò *Kristò líim.

²⁷ Béh bô tebé bô sâ balé sòm né Jûde bô Silâs. Mvù mé béh nyagá né hên, bó nde né mé sòn bòn tueé ndo.

²⁸ Béh bô Cúcuí ṅagâ naâ ndòn kaga, ye bó té bí seé déi felè mbaá mbín kwá, béh tágá lòm bí bô mé né teèn yilá hên: ²⁹ Bí té *sèmè dé cècàn yíé, bí té húóm sònò nágá kéh, núógó nyaàm mé bó naâ lòu nei wulá, bí té yíé, bí té yàgà yòṅ ndo. Mò bí né bô njèh hên jolo, bí nde né bagasé den. Sâ bí dèn bá-re.»

³⁰ Bó yeé nyagá sòm aá, bô tebé bô fón gò Antiôs ndo. Bó wa ké teèn, bó yilá bilí bô Yeésò bô dón, bó haá

† 15:1 Lé. 12:3 †† 15:7 Seé b. 10:1-43 ‡ 15:8 Seé b. 2:4; 10:44

†† 15:16-18 Am. 9:11-12 ‡† 15:20 Ex. 34:15-17; Lé. 17:10-16; 18:6-23

bó mvù hèllè, ³¹ bó jané baá-re toò bò nùàr. Bò nùàr yeé ngweé aá, temé wɔ́gú bó lè, yo taré cu bó ndɔ.

³² Sâ Júde bô Silâs fà dɔ́ŋ toò naá gii bò *sòn-Càŋ bò. Bó yila cu teèn tètèi tueé den, bó né bò nùàr toó nyegé, bó né bó yo wɔ́ taré. ³³ Bó bó cer weh ké doó sâ teèn. Jomo sâ bó bò nùàr bie gò, bó yuo, te bó cu cu ké yoòr bò mé lé temà naâ bô. [³⁴ Te Silâs nde ye tueé, ye nyí nde né ké sâ den le.]

³⁵ Sâ P̄l bô Bàrnàbâs né yeé ké Antiôs sâ ndɔ, bó bò mbeí déi kókoó mbaá né bò nùàr ngòr Fehtoò beèh feh, bó né bó se.

Kèrrè lètenè P̄l bô Bàrnàbâs

³⁶ Nde nde, P̄l ye Bàrnàbâs a: «Ndê, béh nde bò Yeésò bò wɔ́ŋ ke, kɔ ngweéh béh mé béh lé naâ mé ngòr Fehtoò beèh te lɔ́ hihiné tueé kelá dɔ́ŋ, bó né gi taré wa?» ³⁷ Bàrnàbâs ye te bó weh sie Jân, mé bó yilá cu né Mârk beè. ³⁸ †P̄l berɔ́ŋ ye bú a: «À lé naâ béh ké Pamfilí si lɔ́, ye nyí bèh seê déi ndé cú.» ³⁹ Teèn sâ wɔ́ŋ kɔ die lètenè bɔ́n, wɔ́gú ŋaá ter, bó geé le doó sâ. Bàrnàbâs weh Mârk, bó bú yila bàtò, bó nde ké Sîpre. ⁴⁰ P̄l balé weh dé seèn Silâs. Bó bú yeé baá mé gò, bó Yeésò bò dua Càŋ felè bɔ́n, bó kwaá lɔ́ bó beè Fehtoò beèh, te à gam bó mé húm-temé seèn. ⁴¹ Bó yuo ndɔ, bó nde wɔ́ŋ laré tàbè Sirí mé Silisí mene, bó né bò Yeésò bò bèh dɔ́ŋ yo wɔ́ taré bele.

Timotê jomo P̄l bô Silâs

16 P̄l wa ké Dèrbè, à nde ké Lîstrè ndɔ. Sâ mbòŋ déi lé naâ ké sâ teèn, yilí seèn né Timotê. Meí seèn né *Júf mé gwaán né ceér Yeésò. Tele dé seèn né nùà Greêk. ² Bò Yeésò bò ké Lîstrè mé Ikoniûm mene né gi dene seèn keí. ³ Yeé baá ménâ, P̄l ye nyí nde né bú jomo nyí weh sie; à weh bú ndɔ, à nde *ŋɔ́b bú ngór. Lé naâ felè bò Júf. Sâ bò Júf te tàbè sâ né gi wɔ́ ye, tele Timotê né nùà Greêk.

⁴ Jomo sâ bó yuo, bó nde te lɔ́ hihiné kelá bele. Ndéb mé bò mbòŋ tebè bó bò kokoò bò lé naâ ké Jerusalem sagá doò, bó né bò nùàr Yeésò tagá bele. ⁵ Bò Yeésò bò né cu terreb te ceér Càŋe kwa ŋeí; cieé dɔ́ŋ nùàr kɔ lom baá-re te mbeí sagá yilá.

Vuú P̄l ké Troàs

⁶ Cúcuí ŋagá yíin bó ngòr Càŋ lè tàbè Asía tueê. Yeé baá ménâ, bó kela keéh tàbè Frijí mé Galatí, ⁷ bó wa ké kwarè Misí, ye te bó yuo kela Bitiní. Lɔ́ŋ sam, Cúcuí Yeésò yíin cu bó. ⁸ Bó kela keéh Misí, bó suaga nde ké Troàs. ⁹ Yeé baá cíbiteèn, kulu P̄l faá vuú nɔ; à ŋene nùà Masedínà déi waá baá, né ter njebá den, ye bú a: «Kúkùr yeè, ŋá kélâ yeè ká Masedínà yoòr beèh, te wò gam béh teèn!» ¹⁰ Vuú yeé kulu aá P̄l mân, béh yila ceér Masedínà fɔ́n ndɔ. Sâ béh naâ mé njéh wɔ́ gíí, ye

Càŋ béh yilá njíí né ké sâ, te béh nde Njàgà Bagaà ké lètenè bɔ́n se.

Ndèm Lídià ké Filíp

¹¹ Jomo sâ, béh yila bàtò, béh yuo Troàs, béh lemé nde Samoterâ; tàbè sâ né yí lètenè nòmò mân. Cieé ŋaga béh fɔ́n cu gò, béh nde Niàpòlí. ¹² Béh yuo cu sâ, béh nde Filíp; lè tàbè Masedínà dɔ́ŋ ŋgómna lé den lɔ́gú naâ teèn. Kòb tàbè sâ né dé seèn beè bò Ròm bò. Béh cer yíí lɔ́ sâ kóbeè.

¹³ Mé *cieé sóú, béh yuo ká lɔ́, béh nde ké sòn nòmò, ye merré déi béh kwa nde né bèh mé bò *Júf dua yeé Càŋ teèn ké sâ. Béh wa ké teèn, béh den nde doó, béh bò véh mé lé bilí deèn naâ ké sâ né sòn tueé den. ¹⁴ Ma déi naâ lètenè bɔ́n teèn, yilí seèn né Lídià; à lé yuoó naâ Tiatír, à né yeé cògò nyàgàm go. Ma bú séná né nùà dùlà-Càŋ. Béh yeé baá tueé, Fehtoò beèh gulu lɔ́gú bú temé te à felá njíí tie teèn. ¹⁵ Jomo sâ bó kou bú nòmò Càŋ mé mbàgà seèn mene ndɔ. À ye béh a: «Ŋg-weéh bí né wɔ́ ye, mè baá nùà Fehtoò beèh mà. Sâ bí ndê cèr wèh ké lɔ́ mò teèn.» À yeé baá béh ménâ ŋeí, béh bó nde ndɔ.

Ké Filíp lè gwà cibì

¹⁶ Cieé déi béh lé naâ bèh Càŋ duaà ndeé, béh bò huaán vèh déi kwaré ceér dueè. À lé naâ mé tándulu yoòr. Mɔ́ baá bú ŋaá, bò njíí mé nde né wɔ́ dɔ́ŋ, à né yeé cie tueé kwaá, à né kàgàlòŋ teèn kókoó mbaá kwa, à né bò tele seè seèn haá.

¹⁷ À yeé ŋene aá béh, à yuo bele béh, à né ké ter yie njíí, ye bò nùàr a: «Bò nùà hèn dé bɔ́n wɔ́ né seé dé Càŋ terrèb. Bó ndeè naâ bí ceér feh keéh, te bí yili yuo mé njéh.» ¹⁸ À yie wɔ́ méménâ cieé kókoó mbaá. Yeé wɔ́gú baá, temé ŋaá P̄l mé càŋ tándulu yoòr huaán doò, à bele seér, ye bú a: «Mé yilí Yeésò *Kristò, yùò kélâ yoòr huaán hèn, mè tueé wò!» Tándulu hèllè yuo kela lè sòn seèn wɔ́ŋ ménâ ndɔ.

¹⁹ Bò tele seè huaán doò yeé ŋene ye ceér kàgàlòŋ bɔ́n beè huaán doò surí baá kèn, bó sie mgbómé njíí P̄l bô Silâs ké cie yoòr bò kokoò bò dé lɔ́. ²⁰ Bò sâ bò weh njíí ser cu bó ké toò bò dé ŋgómna, bó ye bó a: «Bò fà bò hèn né lɔ́ beéh. Bó né Júf, ²¹ béh né bò Ròm bò; bó béh feh seér né *sóú bɔ́n, ye béh bele cí. Ngweéh beè beèh né jolo mà.»

²² Te bò nùàr yeé nde ngweé njíí mân, bó jeré ñellé doó dɔ́ŋ. Bò kokoò bò sie ŋaré wɔ́m P̄l bô Silâs cògò yoòr, ye te bò nùàr tegé nyegé ye bó núr. ²³ Bó yeé duún aá bó ménâ, bó nde si yíí bó gwà cibì, bó taga lɔ́ kè-nùàr ndɔ. ²⁴ Te kè-nùàr yeé ngweé njíí ménâ, à nde weh ferá kwaá bó ké lè kòŋ dé ké jomò, à yíí bó fɔ́gò gulè ndɔ.

²⁵ Yeé baá lɔ́gòteèn, sâ P̄l bô Silâs né Càŋ dua, bó né bú mé bené seèn njíí. Sâ bò gwà cibì bò né ngweé ndɔ.

† 15:38 Seé b. 13:13

²⁶ Bó yeé ngweé, tàbè baá jíí taré, né gwà cibi hèllè mé maàṅ mene teèn jíí keéh. Bò hin né mé be bɔ̀n komó ndeé, fɔ̀gò né bɔ̀ gwà cibi bɔ̀ dɔ̀ṅ gulè koló yuo jíí, né doó sue ndeé.

²⁷ Kè-nùàr nyimé yuoô, sâ bɔ̀ hin gwà cibi dɔ̀ṅ baá gi lelɔ̀ṅ. Feh ṅellé bú ter, ye merré déi bɔ̀ gwà cibi bɔ̀ durá yuo gi aá. À sua bòù, ye te nyí nde aá yo nyí sieé wulá.

²⁸ Pɔ̀l pam njíí ké ter, ye bú a: «Té feh yeé mbaá wulá kú, béh né gi hèn dɔ̀ṅ ye!» ²⁹ Kè-nùàr bie we ndɔ̀, à mɔ̀ṅ dula yila nde ké gwà cibi, à ndelé cemmé nde doó gulè Pɔ̀l bɔ̀ Silàs mé veéh mene. ³⁰ Jomo sâ à sɔ̀m keéh bɔ̀, ye bú a: «Bò kokoô bɔ̀ mò, mè bɔ̀ nde né naàn, te mè yili yuo wa?» ³¹ Bó ye bú a: «Kwá ní lòm temé mé Yeésò Fehtoò beéh, wò nde né yili yuo, mé mbàgà yeé mene.» ³² Bó tueé kwaá bú mé mbàgà seèn mene ṅòr Fehtoò beéh ndɔ̀.

³³ Cíbítènè doó sâ kè-nùàr weh bɔ̀, à nde bɔ̀ nyer ya-ga nyegé. Bó kou sɔ̀m bɔ̀ nòmò Càn gwà dɔ̀ṅ ndɔ̀. ³⁴ À ṅaá kwaá njíí bɔ̀ ké gwò seèn, à haá bɔ̀ yáb. Yo nɔ̀ré bú mé mbàgà seèn mene. Lòù sam, à lé naá loòm mé vɔ̀g-temé, ye nyí temé kwaá njíí aá yoòr Càn.

³⁵ Cieé yeé ṅaga baá, bɔ̀ kokoô bɔ̀ dé ṅómnà tema njíí ye kè-nùàr a, yì níí bɔ̀ nùà sâ ma. ³⁶ Kè-nùàr nde ké yoòr Pɔ̀l, ye bú a: «Bò kokoô bɔ̀ tema njíí naá ye, yì níí bí yí. Sâ bí ndé bá-re бага.» ³⁷ Pɔ̀l deèn ndɔ̀, ye bɔ̀ tebé bɔ̀ a: «Béh né bɔ̀ huaán Ròm; bɔ̀ lé ju felè beéh túé ná ṅwéh, bɔ̀ ye bɔ̀ nùàr a, kó lòm béh núr duùn, bɔ̀ ndé béh ká gwà cibi yíí njíí. Lé naá njolò bɔ̀ nùàr. Yeé baá dé sɔ̀m, te bɔ̀ sɔ̀m leér béh lòù wa? Ndɔ̀ṅ ndɔ̀. Mɔ̀ né ménâ, sâ bɔ̀ ndé yì ká béh mé be bɔ̀n.»

³⁸ Bò tebé bɔ̀ nde cu bɔ̀ kokoô bɔ̀ ménâ tueé. Bó yeé nde ṅweé njíí ye Pɔ̀l bɔ̀ Silàs né bɔ̀ huaán Ròm mân, veéh bɔ̀ bɔ̀ njèh. ³⁹ Bó nde bɔ̀ be kobó. Jomo sâ, bɔ̀ sɔ̀m bɔ̀ gwà cibi, bɔ̀ ye bú a: «Kúkùr, bí yùò lɔ̀ hèn yuoô.» ⁴⁰ Pɔ̀l bɔ̀ Silàs yeé yuo kelà baá gwà cibi, bɔ̀ nde ké gwò Lídià. Bó yeé ṅene aá bɔ̀ Yeésò bɔ̀, bɔ̀ toó nyegé cu bɔ̀, jomo sâ bɔ̀ fɔ̀n gò ndɔ̀.

Pɔ̀l bɔ̀ Silàs ké Tesaloník

17 Bó kela keéh Amfipolí mé Àpòlóní, bɔ̀ wa ké Tesaloník. Ké sâ *gwà sòu bɔ̀ Jùf né teèn. ² Yeé baá mé *cieé sòu, Pɔ̀l yila nde cu teèn, faá à né yeé mé bɔ̀ gwà sòu déi bɔ̀ nɔ̀. Bó bɔ̀ nùàr né felè ṅòr Càn tueé kuú. À bɔ̀ ké teèn sòndè tagár. ³ À né bɔ̀ se, ye bú a: «Lé naá gii tueé ye, *Nùà Cɔ̀ṅ sé naá kaà gèr ṅené, te à nde ye lè cio komo yuo. Sâ jue né Yeésò mé mè né bí se hèn, Nùà Cɔ̀ṅ né bú.» ⁴ Bò déi lètenè bɔ̀n kwaá njíí temé teèn, bɔ̀ yuo bele Pɔ̀l bɔ̀ Silàs. Bò dùlà-Càn bɔ̀ lètenè bɔ̀ Greèk, mé bɔ̀ véh dé kokoô ṅún mbaá bɔ̀ gi ménâ ndɔ̀.

⁵ Bò Jùf yeé ṅene aá ménâ, sà ṅwa ṅaá cuù bɔ̀ lè, bɔ̀ nde bɔ̀ vevenè bɔ̀ ceceér domó fɔ̀n, te bɔ̀ nde kɔ̀ si bèmè lètenè bɔ̀ nùàr. Lɔ̀ dɔ̀ṅ jíí gi. Bó ṅar wa ké gwò

Jásòṅ, te bɔ̀ sie njíí Pɔ̀l bɔ̀ Silàs ké cie toò bɔ̀ nùàr. ⁶ Bó wa ké teèn, bɔ̀ Pɔ̀l bɔ̀ Silàs kwà ṅwéh, bɔ̀ sie le mé Jásòṅ bɔ̀ bɔ̀ Yeésò bɔ̀ déi, bɔ̀ tulu nde mé bɔ̀ ké toò bɔ̀ kokoô bɔ̀, bɔ̀ né sònò bɔ̀m ye: «*Wɔ̀ṅ dɔ̀ṅ beéh gi né bɔ̀ nùàr hèn, bɔ̀ mé njèh ká lètenè beéh waà kèn!

⁷ Jásòṅ bɔ̀ ké gwò seèn weh kwaá né dé kei wa? Bó bɔ̀ dɔ̀ṅ né gi bɔ̀ táré-feh bɔ̀, bɔ̀ sòu Mgbè Ròm dùlà cú, bɔ̀ ye bɔ̀ nùàr a, mgbè dueé déi né teèn, wa yilí seèn né Yeésò sé wa!»

⁸ Bò nùàr bɔ̀ bɔ̀ kokoô bɔ̀ yeé nde ṅweé njíí mân, bɔ̀ cer gi seé. ⁹ Bó ye Jásòṅ bɔ̀ bɔ̀ mbaábɔ̀n a: «Kɔ̀ bí gwòm sòn sâ lòù.» Bó yeé gwòm aá, bɔ̀ yi ye bɔ̀ ndɔ̀.

Pɔ̀l bɔ̀ Silàs ké Bèrê

¹⁰ Cibí yeé yili baá, bɔ̀ Yeésò bɔ̀ sɔ̀m njíí ser Pɔ̀l bɔ̀ Silàs ké Bèrê. Bó yeé wa baá ké teèn, bɔ̀ yila cu gwà sòu bɔ̀ Jùf. ¹¹ Bò Jùf dé sâ lé huòm kelà naá kɔ̀ mé dé ké Tesaloník. ṅòr Càn mé Pɔ̀l lé naá bɔ̀ tueé dɔ̀ṅ, bɔ̀ lé naá tie teèn felá njíí, bɔ̀ né mvù Càn cieé dɔ̀ṅ ke sɔ̀, te bɔ̀ ṅene, njíí mé Pɔ̀l né tueé doó kɔ̀ ṅweéh né teèn yilá wa? ¹² Bó yeé ṅene nyegé aá, bɔ̀ nùàr kókoó mbaá kwaá njíí gi temé teèn ndɔ̀. Lètenè bɔ̀ Greèk, bɔ̀ véh dé kokoô mé bɔ̀ siíb ṅún mbaá kwaá njíí gi temé lè ṅòr Càn.

¹³ Bò Jùf dé ké Tesaloník ṅweé njíí cu, ye Pɔ̀l né ṅòr Càn ké Bèrê tueé, bɔ̀ kem fulu nde ké teèn, bɔ̀ né bɔ̀ nùàr soób, bɔ̀ nùàr duɔ̀m furù. ¹⁴ Doó sâ bɔ̀ Yeésò bɔ̀ sɔ̀m Pɔ̀l ndɔ̀, bɔ̀ lemé njíí bú ké sòn nòmò koô. Silàs bɔ̀ Timotê den le dé bɔ̀n ké Bèrê. ¹⁵ Bò mé lé njíí lɔ̀ naá Pɔ̀l wa ké Àtèn, bɔ̀ kwaá lɔ̀ bú teèn, bɔ̀ cu cu ké Bèrê, te bɔ̀ tueé cu Silàs bɔ̀ Timotê tebé Pɔ̀l, ye bú a: «Pɔ̀l ye, júée bí a, bí yùò bèlè nyí, bí té ṅágá sɔ̀ ma.»

Pɔ̀l ké Àtèn

¹⁶ Pɔ̀l yeé wa baá ké Àtèn, à kela den Silàs bɔ̀ Timotê ké teèn. À ṅene bɔ̀ Àtèn bɔ̀ né càn ṅènnè hihiné dua, m̀ né lom lɔ̀ dɔ̀ṅ merré ndeé. Pɔ̀l yieé kuú cu mé nyie. ¹⁷ Yeé baá ménâ, à nde ké *gwà sòu bɔ̀ Jùf. Bó bɔ̀ Jùf mé bɔ̀ dùlà-Càn bɔ̀ déi né njèh tueé. Cieé dɔ̀ṅ à né ké mbartɔ̀ lètenè bɔ̀ nùàr ndeé, bɔ̀ bɔ̀ né njèh tueé ndɔ̀.

¹⁸ Bò nùà-tòu bɔ̀ déi lé naá teèn; bɔ̀ déi lé naá bɔ̀ *Èpikurièn, bɔ̀ déi *Sitoyisièn. Bó yeé baá njèh sònò Pɔ̀l ṅweé, bɔ̀ déi ye, à sâ tueé cugó den né kei wa? Bò déi tueé seér ye, den né faá à tueé den né felè bɔ̀ càn dé hìin nɔ̀. Sâ Pɔ̀l lé tueé deèn naá felè Yeésò, mé lé naá lè cio komo yuo.

¹⁹ Yeé baá ménâ, bɔ̀ weh njíí bú ké te m̀gò. Yilí m̀gò sâ né Areopáje, bɔ̀ ye bú a: «Njèh feé mé wò né feh doó yuoô he wa? ²⁰ Béh sònò yeé ṅweé né njèh kèkènè. Béh gwaán né ṅweé nyegé.» ²¹ Sâ bɔ̀ Àtèn bɔ̀ bɔ̀ kìn mé né lètenè bɔ̀n dɔ̀ṅ né yeé doó sâ sɔ̀, bɔ̀ kɔ̀ lom njèh fefeé lètenè bɔ̀n tueé kuú.

²² Yeé baá ménâ, P̄l komo wuo ter ké lètenè Areopáje ndo, ye b́ a: «Mè né ñené ye, mé gècèn mene bí b̀ Àtèn b̀ né mé temé b̀ càṅ duaà lè. ²³ Mè naâ ló b̀ biì beè yṅṅ sie, mè naâ b̀ m̀ càṅ biì hihiné ñené. Mè nde kwa m̀ déi teèn, à dé seèn née lòu ye. B́ teèn nyagá kwaá né ye: Càṅ dé hèn, béh née bú dé seèn kó ṅg-wéeh ye. Bí ṅgwé-re! Njií mé bí né bú mbaá dua den, mé bí kó ṅgwéh sâ, mè tétég hèn ndeè naâ bí felè seèn tueé nyegé. ²⁴ †Càṅ bú sâ lé wṅṅ síí naâ kó, b̀ ñhèh teèn dṅṅ lé si gii naâ bú. Né Nùà Dueè, à vulú b̀ tàbè b́ naâ kó. M̀ mé b̀ nùàr me né mé be, à dé seèn teèn cèr bèh. ²⁵ À túé ṅgwéh ye nuaré déi a, há nyí njeré déi, à b̀ nùàr dṅṅ koó seér né kó. À b̀ yṅṅ mé cúcuí mé ñhèh dṅṅ haá gi né kó.

²⁶ «À lé b́ naâ kó, te gèh nùà cèn nde ye wṅṅ beè yaám sie, à b́ kerré kwaá bele mé lò hihiné, nàm hihiné ndo. ²⁷ Sâ dṅṅ ye te b́ fṅṅ ceér nyí fṅṅ; ye mer-ré déi b́ nde né nyí beré déi bobó kwa. B́ né kàn mé kàn bobó ndeé, sâ Càṅ nùà ñhèh né gi kwarè beèh ndo.

²⁸ «Mè tueé bí, den né faá b̀ ḡḡ-ṅṅṅ lètenè biì lé naá gii tueé n, b́ lé ye: béh yṅṅ né mé bú, béh yieé yili né mé bú, béh den né mé bú. B́ lé naá cuù tueé ye, béh né b̀ ṅṅà Càṅ ndo.

²⁹ «B̀ mbeí mò, hèn mṅ béh kṅ gi aá mân kèn, ye béh né b̀ ṅṅa seèn, sâ béh munó seér den né kei, ye kṅ Càṅ sé la den seér cu faá ṅḡlámúr †† nṅ wa? Sâ tueé né ye, nùàr den cuù nde né mé lo seèn nùà ñhèh, à bṅré cu tou, à me lṅṅ, à ḡṅré taá, te ṅa Càṅ terrèb wa? B̀ nùàr b́ yeé ménâ. ³⁰ Mé ñhèh mene, Càṅ dé sâ tán cú, à tueé seér né ye, sâ dṅṅ b́ lé ndugó seér naâ lòu. Kènè à né mé nùàr wṅṅ dṅṅ tueé njií ye b́ a, kwéh sér temé kweèh. ³¹ Lòu sam, Càṅ cieé ju tenâ ter sie kwaá gi aá kèn; nde né felè wṅṅ dṅṅ. Nùà gècèn ju sâ tena nde né kó. À tena yíí nde né teèn. Càṅ lé naá gii nùà sâ balé kwaá, à lé naâ nùà sâ te cio komo sṅm, te b̀ nùàr ṅene kṅ teèn.»

³² B̀ nùàr yeé nde ṅgweé njií dé mé P̄l ye: nùàr lé naâ lè cio komo yuo mân, b̀ déi tṅbé bú séb; b̀ déi ye bú a: «Béh nde cu née ṅḡḡ hèn sòṅò yeé cieé déi ṅgweé nyegé ye.» ³³ Yeé baá mân, P̄l kwaá lṅ b́ ndo.

³⁴ Sâ b̀ déi ṅḡḡ seèn gwaán gi aá kèn, b́ yuo bele bú. Ké lètenè bṅṅ sâ lé naâ Denís, nùà Areopáje, mé ma déi, yilí seèn né Damarís, b́ b̀ mbaábṅ.

P̄l ké Kṛènt

18 Jomo sâ, P̄l yuo ké Àtèn ndo, à nde ké Kṛènt. ² Wa ké teèn, à kwa nùà *J̄f déi, yilí seèn né Akilâ, né b̀ huaán ló P̄ṅ. B̀ veèh seèn Prisíl lé yuoò lè ló R̄m lè tàbè Italí, b́ waà née ké Kṛènt waà ye. Lòu sam, mgbè Klòdè lé ye b̀ J̄f a, yùò gí ká R̄m dṅṅ yuoò. P̄l ye wa baá, à yila kwa b́. ³ Sâ b̀ Akilâ né mé

† 17:24-25 1 Rois 8:27; Es. 42:5; Seé b. 7:48 †† Njií mé b́ b́ né te den faá nùàr, faá nyam ndo.

seé cèn ndo. Seé bṅṅ né gi *ḡwà cṅṅ saâ. P̄l den baá-re ké lṅ bṅṅ, b́ bú né ḡwà cṅṅ saá. ⁴ Mé *cieé sòu dé kàn, P̄l né ké *ḡwà sòu b̀ J̄f ndeé, à né ṅḡḡ Càṅ teèn tueé, à né b̀ J̄f mé b̀ Greèk teèn dṅr kwa keéh.

⁵ Jomo sâ Silâs b̀ Timotê mé lé naâ ké Masedínà waà ndo. B́ yeé waà baá, P̄l kṅ lom aá dé seèn ṅḡḡ Càṅ tueé, à né b̀ J̄f tueé yṅṅ, ye b́ a: «Yeésò né *Nùà Cṅṅ.» ⁶ B̀ J̄f berṅṅ, b́ kem sue bú yoòr mé séb. À yeé ṅene aá ménâ, à ka cṅṅ seèn, te fufú ló bṅṅ mvugo cu cu yoòr bṅṅ; à ye b́ a: «Mṅ bí leér le mene, né beè biì; b́ mé mè bíé ndé cú. Kènè, mè nde seér nde aá yoòr bṅṅ mé J̄f sam, mè feh b́.» ⁷ À fṅṅ ḡḡ ndo, à nde ké lṅ nùà dùlâ-Càṅ déi, yilí seèn né Títiùs Jústùs. ḡwà seèn né kwarè ḡwà sòu hèllè. ⁸ Sâ Krispùs, nùà koò ḡwà sòu sâ dé seèn Fehtoò beèh gwaán gi aá kèn; bú mé mbàḡa seèn mene. B̀ Kṛènt b̀ kókoó mbaá lé naâ ṅḡḡ P̄l ṅgweé, b́ kwaá njií temé teèn ndo. B́ weh nòmò Càṅ.

⁹ Cíbíteèn déi, kulu P̄l faá vuú nṅ, Fehtoò beèh ye bú a: «Té vèh, kó lòm tueé, té húné. ¹⁰ Mè né teèn; nuaré déi wò be veèn yoòr kèrà ní ndé ṅgwéh. B̀ nùàr mò né lṅ hèn ṅḡṅ.» ¹¹ P̄l b́ ké Kṛènt ḡm nyèmà mé kwèh ndo, à né ṅḡḡ Càṅ tueé.

¹² Cu mé Gàliṅṅ, nùà R̄m, lé naâ ṅḡḡmà te tàbè Akayí, b̀ J̄f lé naâ P̄l ké te *mbàḡa juù bilí sie njií. ¹³ B́ wa, b́ ye: «Nùà hèn né b̀ nùàr dṅṅ, te b́ dua seér Càṅ faá sòu beèh né yíín nṅ.» ¹⁴ P̄l yeé nde aá sòn komo, Gàliṅṅ ye b̀ J̄f a: «Hèn, mṅ sé né-re ṅḡḡ dùkàṅ déi, mè sé naá-re sòn biì ṅgweé. ¹⁵ Á, gèh b̀ saân dé mbembaâ hèn seèn né felè b̀ ṅḡḡ, mé b̀ yilí nùàr, mé b̀ sòu biì. ṅgweéh dé sâ né ju biì wa? Mè teèn sam.» ¹⁶ À sṅm keéh b́ cie. ¹⁷ Yeé baá ménâ, b́ ṅar sie Sostèn nùà koò ké *ḡwà sòu bṅṅ, b́ duún lṅ bú núr ké cie sâ; Gàliṅṅ sòn teèn yí ṅgwéh ménâ ndo.

Ké Antiòs cu cuù

¹⁸ †P̄l cer yíí cu ké Kṛènt kóbeè. Jomo sâ, à kwaá lṅ b̀ mbaábṅ, à yila bàtò, te à nde Sirí. Lé naâ b́ b̀ Prisíl mé Akilâ. B́ yeé baá mé ḡḡ, à bele sṅm feh ké Sènkrè, te à jolo tou. ¹⁹ Jomo sâ b́ fṅṅ ḡḡ Efèse ndo. B́ yeé baá ké sâ, P̄l kwaá lṅ Akilâ b̀ Prisíl, à nde dé seèn ké ḡwà sòu, b́ b̀ J̄f yila ñhèh teèn tueé ndo. ²⁰ Yeé baá ménâ, b́ bṅṅ bú, te b́ b́ cer weh teèn. P̄l berṅṅ, ²¹ ye b́ a, mṅ Càṅ gwaán aá, nyí ndeè né cuù ma. B́ b́ bie. À yila cu bàtò ké Efèse sâ, à fṅṅ ḡḡ. ²² À nde doó suaga ké Sesaré, à nde cu ké Jerusalem b̀ Yeésò b̀ bie weh, te à nde cu ké Antiòs.

²³ À cer weh ké Antiòs sâ teèn, te à yuo cu ye ké sâ, à nde cu lè tàbè Galatí mé Frijî, à né cu b̀ mbṅṅ dṅṅ yo b́ taré.

‡ 18:18 Nomb. 6:18

Απολῶς ké Efése mé Kōrēnt

²⁴ Nùà Jūf déi lé waà naâ ké Efése, yilí seèn né Απολῶς. À né b̀ huaán Alesandrī. Nùà hēllè lé naâ njèh sònò tueé ngulí, à né mvù Càn̄ kɔ́ nyegé ndɔ́. ²⁵ B́ lé naâ bú ceér Fehtoò beèh Yeésò feh. À teèn tegé yila lom mé feh mene, à né b̀ déi jégég ménâ feh keéh. Njèh cén, à lé kɔ́ loóm naâ nòmò Càn̄ dé Jân̄. ²⁶ À yeé wa baá, à yila keéh lom njèh te *gwà sòu feèh, à njeré déi vèh ngwéh. Prisīl̄ b̀ Akilâ yeé ngweé aá ménâ, b́ weh njií bú ké jomo, b́ se nyegé bú ceér Càn̄.

²⁷ Jomo sâ à ye, nyí nde né te tàbè Akayí ndeé. B̀ mbeí yeé ngweé aá ménâ, b́ gwaán, b́ nyagá haá bú mvù beè te b̀ Yeésò b̀ te tàbè Akayí njene ménâ, b́ sie nyegé bú. À yeé baá ké teèn, Càn̄ b̀ bú бага ndɔ́, à gam lom b̀ Yeésò b̀ dé tueé sam. ²⁸ B̀ Jūf sòn toò seèn túé kwà cú. À né b́ cie toò b̀ nùàr tueé sɔm, ye b́ né feh sabé; à né b́ te mvù Càn̄e lemé njií, te b́ njene kɔ́ teèn, ye *Nùà C̀n̄ né Yeésò.

P̄l̄ ké Efése

19 Te cu mé Απολῶς né ké Kōrēnt sâ, P̄l̄ lé naâ dé seèn te b̀ lò tòre ñaá kelá bele, à suaga nde ké Efése. Wa ké teèn, à kwa b̀ mb̀n̄ déi, ² ye b́ a: «Cu mé bí lé naâ temé mé Càn̄ kwaá njií, bí lé naâ Cúcuí Ñagâ kwa wa?» B́ ye bú a: «Ndóg, nuaré déi béh túé ngúngwéh ye Cúcuí Ñagâ né teèn.» ³ P̄l̄ ye b́ a: «B́ lé bí kou naâ mé nòmò Càn̄ dé heè wa?» B́ ye bú a: «Lé naâ mé nòmò Càn̄ dé Jân̄.» ⁴ P̄l̄ ye b́ a: «Jân̄ lé b̀ nùàr kou belé naâ, te feh keéh ye b́ kweéh seér aá temé. À lé naá gii b́ tueé ye b́ a, nuaré déi baá jomo nyí ndeé, b́ kwá njí temé yoòr seèn ma. À lé sâ jueè naâ Yeésò.»

⁵ B́ yeé ngweé aá ménâ, b́ weh nòmò Càn̄ mé yilí Yeésò ndɔ́. ⁶ P̄l̄ ba b́ be felè, Cúcuí Ñagâ waà felè b̀n̄, kema b́, bele seér b́ leba, b́ né ju b̀ nùàr hi-hiné tueé, b́ né *sòn-Càn̄ tueé bele ndɔ́. ⁷ B́ dɔ́n̄ lé waà naâ yulà cùb̀ fà.

⁸ P̄l̄ b̀ ké doó sâ weéh tagár, à né ngòr te *gwà sòu tueé, à njeré déi vèh ngwéh, à né b́ felè *Lò Càn̄ tueé, à né ceér fɔ́n̄, ye te nyí dɔ́r keéh b̀ nùàr teèn. ⁹ Mé njéh mene, b̀ nuaré déi lé naâ beróŋ, b́ duagá seér cu tie lòu, b́ né ceér Fehtoò beèh toò b̀ nùàr tueé beéh. P̄l̄ yeé njene aá ménâ, à weh b̀ mb̀n̄, b́ b́ yuo nde ser lè gwà jan̄endè Tiranûs, à né ngòr Càn̄ teèn cieé dɔ́n̄ feh den. ¹⁰ B́ b̀ teèn nyemà fà. B́ yeé b̀ baá ménâ, b̀ Jūf mé b̀ mé Jūf sam te tàbè Asiá dɔ́n̄ ngweé laré gi ngòr Fehtoò beèh.

B̀ ñunà Seéva

¹¹ Càn̄ lé naâ b̀ kèkènè fêm beè P̄l̄ b̀ kééh. ¹² B̀ nùàr né b̀ fùlù cògò beè seèn mé yoòr seèn weh bele,

† 19:4 Mat. 3:11; Mk. 1:4, 7-8; Lúk 3:4, 16; Jân̄ 1:26-27

b́ né b̀ beèn b̀ mé njéh kemá bele, b́ né taré yuo, b̀ tándulu né b́ yoòr durá yuo bele ndɔ́.

¹³ B̀ Jūf mé né yeé teter yɔŋ go lé naâ doó sâ teèn, b́ né yeé tándulu kwɔ́gɔ́ ndɔ́. B́ yeé njene aá ménâ, b́ yegé weh yilí Yeésò Fehtoò beèh, b́ nde tándulu mé njéh kwɔ́gɔ́ ndɔ́. Dé kàn ye b̀ tándulu a: Yeésò mé P̄l̄ né tueé doò, nyí wò kwɔ́gɔ́ né mé yilí seèn ma.

¹⁴ Sâ lètenè b̀ sâ b̀, b̀ huaán déi naâ teèn téhbeh. B́ né b̀ ñunà *ngàn̄ sèmè dé koò déi. Yilí ngàn̄ sèmè sâ né Seéva. B́ né yeé ménâ b̀ taré ndɔ́. ¹⁵ B́ yeé baá ménâ b̀, tándulu ye b́ a: «Mè né Yeésò kɔ́, mè né P̄l̄ kɔ́ ndɔ́. Á, dé bií kɔ́? Bí né b̀ neí wa?» ¹⁶ Nùà mé tándulu yoòr hēllè toró ngumó yila b́ yoòr ndɔ́, à né b́ téhbeh dɔ́n̄ taré yɔ́gɔ́, à né b́ nu, b́ né cie lun̄turu mé nyer yoyoòr durá yuo kelá.

¹⁷ B̀ Efése b̀ mé né Jūf mé b̀ Greêk mene dɔ́n̄ yeé ngweé aá ménâ, veéh yila b́ lè, b́ yila yilí Yeésò Fehtoò beèh seèn. ¹⁸ B̀ mé baá temé mé Yeésò kwaá njií, né ká toò P̄l̄ kem ndeé, b́ né b̀ veèn b̀n̄ cie tueé sɔm. ¹⁹ B̀ táhuno b̀ kókoó mbaá domó wa gii mé b̀ mvù táhunò b̀n̄, b́ né toò b̀ nùàr ngie sɔm. Mɔ́ b́ sé naâ kàgàl̄n̄ b̀ mvù sâ dɔ́n̄ mberé, sé lé naâ kám yulà t̄n̄ waá. ²⁰ Yeé baá ménâ, ngòr Fehtoò beèh sɔm keéh terrebe seèn cie; né lom tetoò yaám ndeé.

Bèmè tarè ké Efése

²¹ Jomo b̀ njèh sâ, P̄l̄ kaga ndòn, ye nyí nde né ké Masedínà mé Akayí kelá, te nyí nde cu ké Jerusalem. Ye, mɔ́ nyí baá ké sâ, kɔ́ nyí wa R̄m̄ ndɔ́. ²² Yeé baá ménâ, à tema keéh b̀ gàm b̀ toò fà, lé naâ Timoté b̀ Herástà, ye b́ a, bí ndé ké Masedínà ma. À dé seèn le ngɔ́gɔ́ lè tàbè Asiá.

²³ Cu sâ bèmè tarè lé naâ kɔ́ die, lé naâ felè ceér Fehtoò beèh. ²⁴ Yìè lé naâ mé nùà lè déi, yilí seèn né Dèmeteriyù. Sâ ké Efése m̀ cècàn̄ déi lé naâ teèn. Yilí cècàn̄ hēllè né *Aretémì. Dèmeteriyù né yeé m̀ sâ mé l̄n̄ si seér, à nde go, b́ b̀ seè b̀ seèn kwa nòmò teèn.

²⁵ Ngòr Càn̄ yeé baá tetoò yaám ndeé, à yilá bilí b̀ seé b̀ seèn, mé b̀ mé b́ b́ né mé seé cên ndɔ́, ye b́ a: «Belà, bí né kɔ́ ye, béh yieé yeé mé seé hèn, béh jueé mé njéh. ²⁶ Ngweéh bí né P̄l̄ ñené wa? À né cie tueé sɔm, ye b̀ nùàr a, b̀ càn̄ mé b́ b̀ né mé be dɔ́n̄, Càn̄ gècèn déi sam. À né ménâ tueé, à né b̀ nùàr dɔ́r weh. Kènè b̀ nùàr kókoó mbaá yuo bele gi aá bú. Ká Efése hèn gí lòm cú, nde aá mé tàbè Asiá mene dɔ́n̄ beè laré sie. ²⁷ Nde né seé beèh nyimé sɔm. M̀ Aretémì, càn̄ beèh dé koò, nde né mé njéh calé yuo, te b̀ nùàr ke njií terrebe seèn faá njèh mbaâ kɔ́. Bí ñéné ngwéh ye b̀ Asiá b̀ mé b̀ nùàr w̄n̄ dɔ́n̄ dua gi né bú wa?»

²⁸ Te b̀ nùàr yeé nde ngweé njií mân, temé ñaá b́ lè doó dɔ́n̄, b́ sɔm gi hueh ye: «Hè ceè, Aretémì b̀ Efése b̀ kela né kɔ́.» ²⁹ Lɔ́ dɔ́n̄ salé gi mé njéh. B́

sie kwa b̀̀ mbeí seê P̄l déi fà. Né b̀̀ Masedínà b̀̀. Yilí b̀̀n̄ né Gayûs b̀̀ Aristârk. B̀̀ mgb̀̀mé nde mé b̀̀ ké gwà s̀̀. ³⁰ P̄l yeé nde aá teèn ndeé, b̀̀ Yeésò b̀̀ yilí bú. ³¹ B̀̀ mbeí seèn mé né b̀̀ kokoò b̀̀ dé ng̀̀mnà lè tàbè Asià, tema njií ye bú a, kúkùr seèn, à té ké gwà s̀̀ ndé ma.

³² Ké gwò bèmè lé dé tueé ná cù. Dé kàn né tueé, dé kàn né tueé. Nùà ng̀̀n̄ né lom mbaá ngaré njií, b̀̀ kwòm juú hèllè kó ngwéh. ³³ B̀̀ nuaré déi yeé ñene aá ménà, b̀̀ se Alesándà d̀̀g̀̀tì. Sà b̀̀ Juf lé bú toò lu keéh naà k̀̀. Alesándà yeé ngweé nyegé aá d̀̀g̀̀tì, à me njií b̀̀ nùà mé be nd, ye te nyí se b̀̀. ³⁴ B̀̀ nùà yeé nde ñene k̀̀ ye, à né nùà Juf mân, b̀̀ b̀m njií cu ké ter mé sòn cèn ye: «Hè ceè! Aretémi b̀̀ Efése b̀̀ kela né k̀̀!» B̀̀ mé njéh tum nde den ka t̀̀g̀̀ g̀̀m ỳ̀ng̀̀ l̀̀u fà, b̀̀ né tum den.

³⁵ Jomo sà te nuaá mé nyagá yeé njéh l̀̀ sà b̀̀ cemé ye b̀̀, ye b̀̀ a: «Bí té Efése b̀̀! M̀̀ Aretémi dé koò den né ká Efése. Ng̀̀l̀àmúr † seèn lé naà ké te vulúu die suagà. Nuaá mé ménà kó ngwéh, né neì wa? ³⁶ Nuaré déi nde né saán nd wa? M̀̀ né ménà, bí sé la née mbaá mbóro wèh ngwéeh ye. Bí sé la naà k̀̀ng̀̀ den. ³⁷ Bí mé b̀̀ nùà hèn weh nde kuú né mbaá, b̀̀ njeré déi ké lè m̀̀ beèh ng̀̀b̀ ngwéh; b̀̀ càng beèh sèb ngwéh nd. ³⁸ M̀̀ Dèmeteriyù b̀̀ b̀ seê b̀̀ seèn gwaán né nuaré déi mé ju, b̀̀h ju tueé né teèn, b̀̀ kokoò b̀̀ né teèn nd. M̀̀ né ménà, k̀̀ b̀̀ nde l̀̀u sí. ³⁹ M̀̀ bí né cu mé ju déi teèn, b̀̀ nde né ju sà faá né yeé k̀̀ tená. ⁴⁰ Mè tueé bí, njií mé né kelá hèn, béh nde né njìe teèn j̀̀g̀̀. Lòu sam, b̀̀ sé ye «túé bá k̀̀m», béh sè kò mò ndé ngwéh.» ⁴¹ À yeé tueé gi aá ménà, ye b̀̀ a: «Bí ñejellè!» nd.

Gò P̄l ké Masedínà b̀̀ Akayí

20 Jomo sà, bèmè hèllè huné nd. P̄l yilá bilí cu b̀̀ Yeésò b̀̀, à toó nyegé b̀̀, te yo taré b̀̀ taré. À yeé toó gi aá b̀̀, à bie b̀̀, à f̀̀n̄ gò Masedínà nd. ² À wa ké teèn, à né b̀̀ Yeésò b̀̀ mé ng̀̀r Càng toó nde den, te b̀̀ kwa bele terreb mé njéh. Jomo sà à kela nde ser te tàbè Akayí. ³ À cer ké sà weéh tagár, à ye nyí nde né bàtò yilá, te nyí nde cu ké Sirí ma. Sà b̀̀ Juf lé baá cu sòn felè seèn nỳ̀g̀̀, te b̀̀ wula bú. À yeé ngweé aá ménà, à kaga baá-re ndòn, ye nyí kela seér cu nde né Masedínà. À lé naà ménà b̀̀ nd. ⁴ B̀̀ nuaré déi lé naà bú njií l̀̀. Lé naà Sopátà ñunà Pirûs nùà Bèrè, mé b̀̀ Tesaloník b̀̀ déi fà, yilí b̀̀n̄ né Aristârk b̀̀ Sekúndù. Déi naá cuú Gayûs nùà Dèrbè b̀̀ Timoté. B̀̀ b̀ Asià b̀̀ déi fà lé naà k̀̀ nd, yilí b̀̀n̄ né Tisík b̀̀ Trofim. ⁵ B̀̀ sà b̀̀ lé naà toò kelá, b̀̀ nde kela den béh ké Troàs. ⁶ Cieé koò mé b̀̀ Juf yieé yeé breèd mé kulu teèn sam, yeé kela baá, béh nde ye dé beèh bàtò ké Filíp yilá, béh b̀̀

ceér dueè cieé t̀̀n̄, béh nde ye b̀̀ ké Troàs kwa. Béh b̀̀ b̀ ké teèn cieé téhbeh.

Yáb Càng ké Troàs

⁷ Mé samedí liyilí, béh yeé nde aá yáb Càng yieé, béh bilí den bècènè. P̄l né b̀̀ nùà ng̀̀r Càng tueé, sà cieé ñaga, à baá mé gò. À né tueé, à tueé den ka méménà t̀̀g̀̀ l̀̀g̀̀teèn. ⁸ Béh lé deén naà ké gwò lè jèh gwà dé ké teèr, l̀̀m lé naà gwò kókoó mbaá. ⁹ P̄l né ka mé ng̀̀r Càng tueé ndeé, sà huaán ndà déi né l̀̀m yi den; à né yí kwarè k̀̀m. Yilí seèn né Etikù. À yeé baá ménà yi den, à yi yuo kela mé njéh toò, à die suagà, à kela keéh jèh gwà fà, à t̀̀b die doó, b̀̀ bú ter j̀̀g̀̀ s̀̀m baá komó. ¹⁰ P̄l suagà nd, geér nde doó felè seèn, j̀̀g̀̀ sie bú beè, ye b̀̀ nùà a: «Bí té nyàmè, à né làng!» ¹¹ Te P̄l ñaá cu ye ké ter, k̀̀lé yieé breèd, tueé ñaga cu mé ng̀̀r. Cieé yeé ñaga baá, à f̀̀n̄ ye gò. ¹² Sà b̀̀ la naà mé huaán ndà hèllè weh yuo nd. À la baá cu làng. Temé die cu b̀̀ nùà d̀̀ng̀̀ lè.

Gò ké Milê

¹³ Béh yuo gò, béh kela dé beèh toò. Béh weh bàtò, ye te béh ñaá weh keéh P̄l ké Asò faá à lé tueé naà n. À lé dé seèn g̀̀ naà mé gule. ¹⁴ Béh b̀̀ yeé kwaré baá ké Asò, béh weh bú nd, béh b̀̀ nde Mitilèn. ¹⁵ Béh yuo cu doó sà mé bàtò. Cieé ñaga béh wa kwarè Siò. Cieé ñaga cu, béh yila Samósà. Cieé yeé ñaga cu aá déi, béh wa ké Milê nd. ¹⁶ Sà béh lé naà Efése kelá keéh. Lòu sam, P̄l lé ye nyí ké teèn njébá ndé ngwéh, m̀̀ sam nyí nde né te tàbè Asià ngagá kelá. À lé ye, m̀̀ nde né b̀̀, te nyí ké Jerusalem wa lòu *Pàntèkòt.

P̄l mé b̀̀ kokoò b̀̀ gwà Càng dé ké Efése

¹⁷ P̄l tema njií ké Efése, ye b̀̀ kokoò b̀̀ lètenè b̀̀ Yeésò b̀̀ a, b̀̀ nde kwà nyí ká Milê ma. ¹⁸ B̀̀ waà nd. P̄l ye b̀̀ a: «Bí né gi dene mò ké lètenè bii k̀̀, yuoò lòu mé mè lé naà ká te tàbè Asià waà, nde mé ké toò mene. ¹⁹ Mè seé Fehtoò beèh b̀̀ lom né mé temé d̀̀lè, mé yímé njolò nd. B̀̀ Juf lé naà sòn felè mò nỳ̀g̀̀, mè gèr beè b̀̀n̄ ñene lom dé fí. ²⁰ Mé njéh mene, mè bí njeré déi lòu túé gúgó l̀̀ ngwéh, sà mè ye te gam bí. Mè bí ng̀̀r Càng feh gi aá kèn. Né mene cie, né mene gwò, mè lé naá gi bí feh. ²¹ Mè lé naá gi b̀̀ Juf mé b̀̀ mé Juf sam d̀̀ng̀̀ yilá, te b̀̀ kweéh seér temé, b̀̀ bele ceér Càng, b̀̀ kwaá njií temé yoòr Fehtoò beèh Yeésò *Kristò.

²² «Mè kènè baá mé gò Jerusalem. Cúcuí ñagà mè ké sà ba njií né lòu. Njií mé nde né mè ké teèn kwa, mè kó ngwéh. ²³ Mè k̀̀ cegé né njèh cèn, ye lè l̀̀ dé kàn d̀̀ng̀̀ Cúcuí ñagà né mè tueé ye mè a, gwà cibì né mè kela mé gèr mene. ²⁴ †† Mè nde né mene kuú, mè mé nyàmè sam, mè k̀̀ lom né ké sònòb̀̀ dula yuo kelá, te seé mé

† Njií mé b̀̀ b̀ né lòu te den faá nùà n.

†† 20:24 2 Tim. 4:7

Fehtoò mò Yeésò né beè mò haá kwaá hên mboón. À lé beè mò haá kwaá naâ Njàgà Bagaà, ye mè a, ndé b̀ nùàr húóm-temé Càn tueé ma. ²⁵ Mè bí njèh felè *Lò Cànfeh laré gi aá. Mè né kɔ́ ye, kènê bí mè njéné ndé cú. ²⁶ Mè bí hên tueé komo né lan dé cɪ, ye bí a, mɔ nuaré déi baá mene lètenè bìi leér, be mò teèn sam. ²⁷ Lòu sam, njií mé Càn lé naá gii nyegé kwaá dɔ́ŋ, mè bí feh gi aá, mè déi toò kwá ló ngwéh. ²⁸ Bí b̀ŋ feh bìi. B̀ŋ b̀ nùàr mé Cúcuí Njàgà né beè bìi kurú kwaá doò, bí gó lóm teèn, bí né b̀ ke nyegé. Né mbàgà Càn, à lé naá bú mé húóm Nuna seèn njaá weh.

²⁹ «Mè né kɔ́ ye, mɔ mè doó sam cuú, b̀ ngùì nde né lètenè bìi yilá, b̀ njellé sɔm m̀g̀ bìi. ³⁰ Né mene lètenè bìi, b̀ nuaré déi ndeé né teèn yuo kelá, b̀ né b̀h hiin tueé fɔ́ njií, b̀ né b̀ mb̀ŋ Yeésò mé njéh bou. ³¹ Bí dèn làn dé cɪ, bí té nyèn ye, lè nyemà tagâr, mè lé sòn dù ná ngwéh, mè lé njèh ké lètenè bìi feéh naá cibíteèn mé suútenè mene, mè né bí mé yímé njolò mene luom ndɔ. ³² Mè bí kènê kwaá lɔ né beè Càn. Ngòr húóm-temé seèn a, ká siè bí beè. À nde né bí terreb haá te bí temé kwaá yam njií gi mé bú, à haá bí ngúlú mé à lé naá gii dé b̀ nùàr seèn dɔ́ŋ nyegé kwaá doò ndɔ.

³³ «Mè lé mé tuaá kàgàl̀ŋ b̀ c̀g̀ nuaré déi ná ngwéh. ³⁴ Bí né gi kɔ́ ye, mè seé tema yeé mé be mò, mè né teèn kwa, mè koó b̀ mbeí seé mò mé njéh. ³⁵ Mè lé dɔ́ŋ b̀g̀ gii naá ye te bí njene weh teèn, bí seé tema mé be bìi, bí né b̀ saám b̀ gam. Bí té ngòr Fehtoò beèh Yeésò nyèn. À lé ye: Ngulí kela né dé haá mé dé weèh ma.»

³⁶ P̀l yeé tueé gi aá, b̀ b̀ dɔ́ŋ cemmé nde gi doó, à dua Càn. ³⁷ B̀ sí lɔ yúé teèn, b̀ né bú kumó sie, b̀ né bú gò bieé. ³⁸ B̀ doó sâ curú yuo baá mé kuún. Lòu sam, P̀l la naá b̀ tueé ye b̀ a, b̀ nyí njéné ngwé ndé cú ma. B̀ njií lɔ bú ké sòn nòmò te à yila bàtò.

Gò P̀l ké Jerusalem

21 B̀ b̀ yeé geé aá, b̀h b̀ yila bàtò ndɔ, b̀h lemé nde ké K̀s. Cieé njaga b̀h wa Ródè; b̀h den cuú ké sâ, b̀h nde ké Pàtára. ² B̀h wa ké teèn, b̀h kwa bàtò mé nde né Fenisí, b̀h yila nde teèn ndɔ, b̀h fɔ́n cu gò. ³ B̀h wa kwarè S̀pre, b̀h wɔ́ŋ kela kèb túnò, te b̀h nde lè tàbè Sirí. B̀h wa ké Tír, b̀h suaga doó, te bàtò sɔm su seé. ⁴ Ké doó sâ, b̀h fɔ́n kwa b̀ Yeésò b̀ déi teèn, b̀h b̀ cer weh cieé téhbeh. B̀ né P̀l tueé ye bú a: «Té ké Jerusalem ndé.» Sâ Cúcuí Njàgà lé naá gii b̀ tueé ye b̀ a, P̀l nde né gèr ké teèn njéné ma. ⁵ Mé njéh mene, s̀ndè sâ yeé gi aá, b̀h fɔ́n cu gò. B̀ njií lɔ b̀h ké jomo lɔ. Lé naá b̀ b̀ véh b̀ŋ, mè b̀ huaán b̀ŋ mene. B̀h b̀ yeé wa baá ké sòn nòmò, b̀h cemmé nde gi doó dɔ́ŋ, b̀h dua Càn. ⁶ B̀h b̀ bie gò ndɔ. B̀h yila cu bàtò, b̀h fɔ́n gò; b̀

† Nùàr laán wellé te njà nùàr yeé.

dé b̀ŋ cu cu lɔ. ⁷ B̀h yuo ké Tír sâ, b̀h nde ké Tolemayís; gò dé dùdùà ceré le ké sâ. B̀h suaga doó, b̀h nde b̀ Yeésò b̀ dé ké sâ bieé weh, b̀h b̀ cer cieé cén.

⁸ †Cieé njaga, b̀h fɔ́n cu gò Sesarê. B̀h wa ké teèn, b̀h kela nde ké lɔ Filíp. À né nùà ngòr Càn se wɔ́ŋ. B̀h cer ké lɔ seèn. Lètenè b̀ téhbeh b̀ mé b̀ lé naá ké Jerusalem balé sɔm doò, cén déi lé naá bú. ⁹ À né mé b̀ huaán dé véh nèà, b̀ né gi b̀ *sòn-Càn b̀. ¹⁰ †Ké lɔ seèn sâ b̀h lé naá teèn cer weh.

Cieé déi sòn-Càn déi waà, yilí seèn né Àgàbùs, à lé yuoó naá ké Judê, ¹¹ à waà ká yoòr beèh, à dɔm weh kàndá P̀l, à né b̀ gule b̀ be mé njéh kaga bele, ye b̀h a: «Cúcuí Njàgà né tueé ye: Nuaá mé kàndá hên né dé seèn wa, b̀ J̀f nde né bú ké Jerusalem mân kaga ma; wa b̀ nde né bú mé b̀ kìn haá njií.»

¹² B̀h yeé nde ngweé njií mân, mè b̀h mene, mè b̀ dé ké Sesarê mene dɔ́ŋ, b̀h b̀ŋ gi P̀l, ye bú a: «Kúkùr yeé, té ké Jerusalem ndé.» ¹³ P̀l den seér cuú, ye b̀h a: «Sâ né kei wa? Hên bí fɔ́n né ceér, te bí yueé tur sɔm mè temé lè! Mè tueé bí, mè baá hên. Ké Jerusalem né mene dé kagaà, né mene cio, mɔ né felè Yeésò Fehtoò mò, mè hên nɔ.» ¹⁴ B̀h yeé njene, yíé ngwéh ménâ, b̀h kwaá lɔ ménâ ndɔ, b̀h tueé lom aá ye, Fehtoò beèh a, b̀ bá njií mé à gwaán nê ma.

¹⁵ B̀h yeé cer weh cu aá, jomo sâ b̀h nyegé njèh, b̀h fɔ́n gò Jerusalem ndɔ. ¹⁶ B̀ mb̀ŋ ké Sesarê déi njií lɔ b̀h, b̀ weh njií b̀h ké lɔ Nás̀ŋ, nùà S̀pre, b̀h cer ké teèn. Né nùàr Yeésò baá dàb.

P̀l ké yoòr Jâk

¹⁷ B̀h yeé wa baá ké Jerusalem, b̀ Yeésò b̀ samé weh lom b̀h mé vɔ́g̀-temé mene. ¹⁸ Cieé njaga, b̀h b̀ P̀l nde ké lɔ Jâk, b̀ kokoò b̀ te mbàgà Cànfe bilí gi ké teèn ndɔ. ¹⁹ P̀l yeé bie aá b̀, à se bele b̀ débè seé seèn mé Càn lé b̀g̀ kéh naá beè seèn lètenè b̀g̀ mé J̀f sam dɔ́ŋ.

²⁰ B̀ yeé ngweé aá ménâ, b̀ yila Càn teèn seèn. B̀ den cuú ye P̀l a: «Wò njéné ngwéh b̀ J̀f ngún baá gi b̀ Yeésò b̀ ndɔ wa? B̀ né lom te *sóú joloò tétég. ²¹ B̀ lé naá gii ngweé, ye wò né yeé b̀ J̀f mé tàbè hi-hiné feh, ye b̀ a, té sóú Músi jòlò, b̀ té b̀ huaán *ngòr nj̀b cú, b̀ té gènnè b̀ J̀f bèlè ndɔ ma. ²² Á hên, te b̀h b̀g̀ nde né naàn? B̀h kɔ́ né ye, b̀ nde né ngweé jíí, ye wò waà baá kèn. ²³ †Mɔ né mân, kɔ́ wò kènè b̀g̀ faá b̀h nde né wò tueé nɔ. B̀h né mé b̀ nùà nèà teèn, b̀ né yáb jolo. ²⁴ Wèh siè b̀ beè, bí b̀ nde te b̀ *sené bí, wò gwɔm sòn b̀ŋ, te b̀ bele sɔm tou yoòr. Mɔ baá mân, b̀ njií mé b̀ né wò felè tueé kwaá dɔ́ŋ, b̀ nùàr nde né faá njèh mbaâ nɔ ke njií, b̀ tueé seér ye, wò né sóú Músi jolo ndɔ ma. ²⁵ †Dé ju b̀ Yeésò b̀

†† 21:8 Seé b. 6:5; 8:5 † 21:10 Seé b. 11:28 †† 21:23-24 Nomb. 6:13-21 †† 21:25 Seé b. 15:29

mé Jûf sam, béh lé naá gii b́ kàgà-ndòn beèh nyagá njií, ye b́ a: b́ té *sèmè dé cècàŋ yíé, b́ té húsm sònò nágá kéh; núógú nyaàm mé b́ nei wulà naà lòu, b́ té yíé, b́ té yàgà ỳŋ ndɔ.»

²⁶ P̄l weh b́ nùà nèà sà ndɔ. Cieé ŋaga, b́ b́ nde ké bèh *sènè sà, b́ kou b́. Jomo sà à nde ké *gwà Càn koò, à tueé kwaá b́ cieé mé b́ nde né teèn kou ceré, mé b́ nde né sèmè dé nùà kàn haá ndɔ.

P̄l yila beè ké gwà Càn koò

²⁷ Mé b́ cieé téhbeh hèllè nde gií, sà b́ *Jûf mé lé yuoó naà te tàbè Asià ŋene gi aá P̄l ké gwà Càn koò kèn. B́ soób su P̄l dàm nùàr yoòr, b́ sie bú. ²⁸ Kéŋ die, b́ ye: «B̀ *Iserálà b̀, bí ndé, bí yí be teèn! Nùà hèn maŋgo felè dàm b̀ Iserálà b̀ tueé seér yeé kɔ́. À felè *sóú Músi b̀ gwà Càn koò hèn tueé gi né ménà ndɔ. Hèn ká gwà Càn à yí keéh bilí cu aá mé b̀ kurú mene, à gwà Càn mé njéh b̀ yilí sɔm aá kèn.» ²⁹ †Sà b́ lé ŋenè naà P̄l b̀ Trofīm nùà Efése, b́ lé naà ké lètenè lɔ́, b́ ye merré déi P̄l lé naà bú ké gwà Càn yí keéh.

³⁰ Yeé baá ménà, bèmè ka salé ỳŋ lɔ́ dɔ́ŋ. B̀ nùàr né kàn mé kán durá yuoó, b́ né teèn ndeé. B́ né mé P̄l cie tulu yuo kelá, b́ né b̀ hin gwà Càn jomo coló njií. ³¹ B́ né ceér fɔ́n ye te b́ wula P̄l wulà. Njàgà nde tɔb kwa kwaá-taáb b̀ Ròm b̀, ye bú a: Jerusalem baá jilí ma.

³² À yeé nde ŋweé njií mân, à yilá weh b̀ kokoò b̀ lètenè b̀ s̀jì, mé b̀ s̀jì déi, b́ b́ dula suaga ké teèn. B̀ nùàr yeé ŋene njií aá kwaá-taáb b̀ b̀ s̀jì seèn baá ndeé, b́ vu lɔ P̄l núr loboò ndɔ. ³³ Kwaá-taáb doò waà njebá nde yí kwarè P̄l, ye b́ cáb siè bú sieè, b́ yí bú f̀gò lòŋ beè. Jomo sà ye bú a: P̄l né nei wa? À b̀ naà kei ndɔ wa? ³⁴ À né mene ménà bieé, b̀ nùàr kɔ lom né ké ter lɔgú njií. Dé kàn ye mbeí kàn, dé kàn ye kelà kàn. B́ yeé baá tieè kwaá-taáb ménà tueé vurú den, ye b́ wèh ní bú ké te mbàn b̀ s̀jì. ³⁵ Mé b́ nde ké ka cébbè waá, sà P̄l nde aá mé núr beè b̀ nùàr kuú dɔlé, b̀ s̀jì ŋgaá jɔg weéh baá bú lòu. ³⁶ B̀ nùàr né lom jomo kem bele. Dé kàn ye wulá bú wulà, dé kàn ye wulá bú wulá ma.

Ngòr sònò P̄l

³⁷ B́ yeé nde aá mé P̄l ké te mbàne komo yuo kelá, à tueé njií kwaá-taáb mé ju Greèk, ye bú a: «Mè nde né l̀ŋ kwa, te mè tueé wò njeré déi wa?» Kwaá-taáb doò ye bú a: «Wò la né ju Greèk tueé kɔ́? ³⁸ Wò nùà Ejíptò lòu doò sam wa? Nùà hèllè lé naà b̀ nùàr soób, lɔ́ jilí gi mé njéh, à lé naà mé b̀ wulá-feh b̀ kám nèà ké ya dueè ker yilá. Wò bú sam wa?» ³⁹ P̄l ye bú a: «Mè né dé mò nùà *Jûf, b́ lé ŋaár naà mè ké Tarse te tàbè Silisí. Né lɔ́ koò; mè teèn né huaán. Kúkùr yeé, kwá mè

tueé weh mé b̀ nùàr teèn.» ⁴⁰ Kwaá-taáb ye bú a: «Túé yeé tueé.» P̄l wuo njebá ter ké te cébbé, me fɔ njií b̀ nùàr mé be. B̀ nùàr nɔ́ŋ ndɔ. P̄l duɔóm b̀ njèh mé ju *hebreèh tueé njií, ye bú a:

22 «B̀ nùàr mò, b̀ tele mò, bí ŋgwé! Mè nde aá sòn mò tueé.» ² Te b́ yeé nde ŋweé njií bú mé ju hebreèh sònò mân, b́ huné ŋeí cu baá ye-re nɔ́ŋ. À deén baá-re ndɔ, ye bú a: ³ †«Mè né nùà Jûf; b́ lé mè ŋaár naà ké Tarse te tàbè Silisí. Mè lé kulà naà ká Jerusalem. Jéjég sòu b̀ tele beèh léi j̀gò, Gamaliél lé mè feéh naà kɔ́. Mè lé toò Càn bɔgú naà faá bí né lan bɔgú sà. ⁴ †B̀ mé né ceér Yeésò bele dɔ́ŋ, mè lé naà b́ bunó, mè né b́ wulá sɔm bele, mè né siíb mé véh mene gwà cibì sie yí. ⁵ *Ŋgàŋ sèmè dé koò mé b̀ kokoò b̀ dɔ́ŋ sòn mò tueé nde né kɔ́. B́ lé mè mvù beè nyagá haá naà kɔ́, te mè nde ye terreb njolò b̀ Jûf dé ké Damàs kwa. Mè lé naà ké teèn ndeé ndɔ, ye mɔ mè wa baá ké teèn, mè ndeé né b̀ Yeésò b̀ ká Jerusalem sie turú ndeé, te b́ ŋene gèr ma.»

Bèh temé kweéh seèr

(Seé b. 9:1-19; 26:12-18)

⁶ P̄l den cu, ye bú a: «Mè fɔ́n gò Damàs ndɔ. Mè né ka ndeé, mè wa kwarè lɔ́, sà lou nde aá dilí. Te mè yeé ke, ŋagá déi ba suagà ter, né kwarè mò wula njerré ỳŋ. ⁷ Mè jege die doó, mè né hueh déi ŋweé njií, ye mè a: S̀l, S̀l, wò mè ménà bunó né mé ŋgei wa? ⁸ Mè bie njií ye bú a: Né wò nei wa, Nùà dueè? Ye mè a: Né nyí Yeésò nùà Najarèt mé mè né bunó den sà ma. ⁹ B̀ mé lé naá gii jomo mò ŋene cegé ŋagá, b́ lé dé b̀n hueh sà ŋgwé ná ŋgwèh. ¹⁰ Mè ye: á hèn, mè b̀ nde aá naàn wa, Nùà dueè? Nùà Dueè doò ye mè a: Kòmò wùò ter, ndé ké Damàs; ké teèn sà, njií mé nyí ye wò a, bébɔ́, b́ nde né wò tueé. ¹¹ B̀ mé lé naà jomo mò doò mé mè ké Damàs derré wa baá lòu. Sà ŋagá mè njolo cugó sɔm aá kèn.

¹² «Sà nùà d̀l̀à-Càn déi né lɔ sà teèn, yilí seèn né Ananià, à né *sóú beèh bagasé jolo nyegé. Né nùà gècèn beè b̀ Jûf ké sà ndɔ. ¹³ Nùà sà waà njebá ndeé kwarè mò, ye mè a: S̀l, nùàr nyí, njolo yeé a, kòmò cú wò mé njéh komò ma! À yeé cib sòn, njolo mò kwɔg ŋagá ndɔ, mè ŋene njií bú. ¹⁴ Ye mè a: Càn mé né felè b̀ tele beèh léi j̀gò lé wò balé sɔ́m naà kɔ́, ye te wò ŋene kɔ njií mé nyí gwaán nê. À lé naà wò Nùà dilí njolò feh gií, wò lé naà bú ŋené, wò ŋweé hueh seèn. ¹⁵ Wò nde né sòn seèn toò b̀ nùàr dɔ́ŋ ŋaá. Njií mé wò lé naà ŋené dɔ́ŋ, wò nde né b́ feh, wò feh b́ njií mé wò lé naà ŋweé ndɔ. ¹⁶ À deén baá-re ye mè a: Sà mè kela cu né kei wa? Wùò ter, b́ kou sɔm wò nòmò Càn, te veèn yeé yaga yuo mé yilí Fehtoò beèh ma.»

† 21:29 Seé b. 20:4

†† 22:3 Seé b. 5:34-39 † 22:4-5 Seé b. 8:3; 26:9-11

Kwòm mé P̄l̄ lé ndeè naâ ké yoòr b̄òò mé J̄uf sam

¹⁷ «Jomo sâ mè cu cuù ká Jerusalem. Mè yeé baá Càn ké *gwà Càn koò dua den, kulu mè faá vuú n̄. ¹⁸ Mè ñene Nùà Dueè ye mè a: Wùò ter kwar, yùò ká Jerusalem n̄. Njii mé wò né felè mò tueé den hên, b̄ò nùà gwàn ndé ñgwéh. ¹⁹ Mè ye bú a: Nùà Dueè, ñgwéh b̄ò né gi k̄w̄ ye, mè lé naâ te b̄ò *gwà sòu ndeé bele, mè sie b̄òò mé né temé yoòr yeé kwaá njii, mè nde bú gwà cibì yii njii, bú duún bú núr wa? ²⁰ †Ñgweéh loù mé bú lé wulà naâ sòn yeé Etièn, mè lé naâ teèn nd̄ wa? B̄òò mé lé wulà naâ bú, mè lé naâ bú seén, bú lé c̄ḡ huaré kwaá b̄ò naâ beè mò. ²¹ Nùà Dueè tueé baá-re mè nd̄, ye mè a: Ndé yeè ndeè, mè wò tema njii nde né ké bèh dàb, ké yoòr b̄òò mé J̄uf sam ma.»

P̄l̄ b̄ò kwaá-taâb b̄ò R̄m̄ b̄ò

²² P̄l̄ yeé baá dé b̄òò mé J̄uf sam teèn tueé kwaá, b̄òò mé lé naá gi ñgwéé d̄w̄j̄ keéj̄ njii ké ter, ye bú nyòlò s̄m̄ nùà hèllè mé cio; Càn a bú à hue cu ma. ²³ B̄ò né ké ter geba njii, bú né c̄ḡ yoòr salé, bú né f̄f̄u ter ñuaán vuú njii. ²⁴ Kwaá-taâb b̄ò R̄m̄ b̄ò doò yeé ñene aá ménâ, ye bú yí njí P̄l̄ yí te mbàn b̄ò s̄j̄i, bú dún bú núr ma. Sâ ye, m̄ núr baá bú yoòr yilá, à nde né cie tueé s̄m̄, te nyí k̄ kwòm teèn, nyí k̄ njii mé bú nùà né mé ñjéh ñaáj̄ doò.

²⁵ B̄ò yeé kaga si aá P̄l̄ doó, faá bú nde aá bú lobo n̄, à deèn nd̄, ye nùà koò lètenè b̄ò s̄j̄i a: «M̄ nùà né b̄ò huaán R̄m̄, bú née ju túé ñgwéh ye, sòu biì ye lòbò kéh bú mbaá wa?» ²⁶ Nùà koò hèllè yeé nde ñgwéé njii ménâ, à nde mé kwaá-taâb tueé njii nd̄, ye bú a: «Wò jue te nyí b̄ò naàn á? Nùà hên né b̄ò huaán R̄m̄.»

²⁷ Kwaá-taâb yeé nde ñgwéé njii mân, à ndeé ká teèn mé be seèn, ye P̄l̄ a: «Júe mè a, nyí né b̄ò huaán R̄m̄?» P̄l̄ ye bú a: «Nyea!» ²⁸ Kwaá-taâb hèllè den cuù ye: «Mè l̄ nde nùà R̄m̄ ñaá, mè l̄ gwóm naâ kàgàl̄n̄ kókoó.» P̄l̄ deèn nd̄, ye bú a: «Dé mò, mè né huaán, bú lé mè ñaár naâ ké teèn.»

²⁹ Te b̄òò mé la ye bú nde aá bú lobo doò yeé nde ñgwéé njii mân, bú ñellé nde gi gè jomo. Kwaá-taâb mé feh seèn yeé ñgwéé, wa nyí mé yuii kagá naâ b̄ò huaán R̄m̄ mân, veéh b̄òò bú ñjéh.

P̄l̄ ké te *mbàgà ju taré

³⁰ Cieé ñaga, kwaá-taâb kaga ndòn, ye njii mé b̄ò J̄uf ye k̄ bú wulá s̄m̄ P̄l̄ mé ñjéh doò, k̄ nyí ñgwéé nyegé baá kwòm sâ. Yeé baá ménâ, à ye bú sè s̄m̄ bú seè. À yilá bilí b̄ò *ngàn sèmè dé kokoò mé gùm mbàgà juù sâ d̄w̄j̄, à weh suaga mé P̄l̄ ké toò juù nd̄.

† 22:20 Seé b. 7:58

23 Wa ké teèn, P̄l̄ ke dilí njii lom b̄ò túe-ju b̄ò njolo, ye bú a: «B̄ò nùà mò, bèh mé lé naâ-naâ, mè ñjéh d̄w̄j̄ ká lè mò b̄òò gi né njolò Càn mé húm-temé mene; wa hên né den ka cí ye.»

² Te Ananiá *ngàn sèmè dé koò yeé nde ñgwéé njii ménâ, ye b̄òò mé den né yí kwarè P̄l̄ a, bú fágá yí P̄l̄ be sònò. ³ †P̄l̄ ye bú a: «Wò nùà sòn fà, Càn lobo seér nde né wò! Wò te k̄w̄ den nyegé né, ye te nyí tena ju mò faá *sòu tueé nê n̄, kàmbér wò sòu kwa seér cu nde né lòu, wan̄w̄j̄ keí b̄òò mé wò ye b̄ò nùà a, lòbò mè lobò wa?» ⁴ B̄òò mé naá gi kwarè d̄w̄j̄ su gi sòn, ye bú a: «Wò hên seí né ngàn sèmè dé koò!» ⁵ †P̄l̄ ye bú a: «Mè kó ná ñgwéh ye, né ngàn sèmè dé koò, wan̄w̄j̄ né te mvù Càn ñyagá den ye: Té veèn felè nùà dueé túé njii.»

⁶ †Sâ P̄l̄ naá gi k̄w̄ ye b̄ò téná-juù b̄ò kèb déi né b̄ò *Sadusièn, kèb déi b̄ò *Farisièn nd̄. Yeé baá ménâ, à l̄ḡ njii ké ter ye bú a: «B̄ò nùà mò, mè né Farisièn, ñunà Farisièn. Mè né ndèm kwaá, ye b̄ò komó nde cu né lè cio komo yuo. Mè ju hên yila kuú né dé cí.»

⁷ P̄l̄ yeé nde tueé s̄m̄ faá bèh mân, t̄w̄ k̄ die lètenè b̄ò Farisièn bú b̄ò Sadusièn, bú ker fà. ⁸ †Lòu sam, b̄ò Sadusièn ye b̄ò komó lè cio kòmò yùò ndé cú, wa cìlì Càn teèn sam, càn déi teèn sam nd̄ ma. Sâ dé b̄ò Farisièn d̄w̄j̄, bú né gi temé teèn kwaá njii. ⁹ Yeé baá ménâ, bèmè ñaáj̄ seér cu lòu. B̄ò *njí-sòu déi mé né jomo b̄ò Farisièn doò, wuo ter, ye: «Nd̄ḡ, béh ñjéh veèn déi beè nùà hên kwà ñgwéh. Sâ merré déi càn déi naâ bú njeré déi tueé, m̄ sam né cìlì Càn.» ¹⁰ Yeé baá ménâ, t̄w̄ b̄òḡ ñeí cu baá-re faá we n̄. Kwaá-taâb veéh lom aá ye bú nde né P̄l̄ sie ñaré. À yilá njii baá-re b̄ò s̄j̄i seèn, te bú nde P̄l̄ beè b̄ò nùà ñgaá weh, bú nde bú ké te mbàn b̄òò yii njii.

¹¹ Cíbíteèn sâ, Fehtoò beèh ñené yuo kelà toò P̄l̄, ye bú a: «Môn, fágá feh! Wò sòn mò ká Jerusalem tueé s̄m̄ aá kèn, k̄ wò nde cu sòn mò ké R̄m̄ mân tueé nd̄.»

Nyòḡ sòn felè P̄l̄

¹² Cieé yeé ñaga baá, b̄ò J̄uf déi nȳw̄ḡ sòn, bú jege ye, bú njeré déi sònò nágá ndé ñgwéh, k̄ bú wula s̄m̄ aá bú, sâ ye. ¹³ B̄ò sâ b̄ò lé naâ yulà nèa ȳḡj̄ keéh. ¹⁴ Yeé baá ménâ, bú nde kwa b̄ò *ngàn sèmè dé kokoò bú b̄ò kokoò b̄ò déi, bú ye bú a: «Kènê béh jege baá, ye béh nde né yáb felè P̄l̄ jolo. K̄ béh wula s̄m̄ aá bú, sâ ye. ¹⁵ M̄ né mân, bí b̄ò *mbàgà juù b̄ò ndé júée kwaá-taâb a, s̄m̄ kèh bí P̄l̄, faá bí nde cu née ju seèn taáj̄ ye. Béh nde né beré déi ñjebá tená, béh wula l̄ bú, sâ à née ké te mbàgà juù wá ñgwéh ye.»

¹⁶ Kàmbér ñunà tie P̄l̄ déi né ñgwéé, à nde ké te mbàn b̄ò s̄j̄i, à tueé kwaá P̄l̄ toò nd̄. ¹⁷ P̄l̄ yilá njii

†† 23:3 Mat. 23:27-28 ‡ 23:5 Ex. 22:28 †† 23:6 Seé b. 26:5; Fil. 3:5 ‡ 23:8 Mat. 22:23; Mk. 12:18; Lùk 20:27

nùà koô bô sǎjì déi, ye bú a: «Wèh nǎ mbò ndà hèn ké yoòr kwaá-taâb, à nde né bú njeré déi tueé.»¹⁸ Nùà koô doô weh nǎ huaán sâ ké yoòr kwaá-taâb ndò. Wa ké teèn, ye bú a: «Pǎl nùà gwà cibì ye mè a, nǎ lǎ huaán ndà hèn ká yoòr yeè, à nde né wò njeré déi tueé sé wa.»

¹⁹ Kwaá-taâb sie weh mbò ndà doô be ndò, bô bú nde ké bèh ndòŋ-ndòŋ, ye bú a: «Wò ye naàn wa?»²⁰ Ye kwaá-taâb a: «Bò Jǎf wǎŋ kwaá gi aá kèn, ye bô nde né wò tueé ye wò a, kwéh, wèh ndé cǎ mé Pǎl ké bèh juù, bô nde cu né ju seèn taáŋ nyegé ma.²¹ Mè tueé wò, ndóŋ té lòm gwàn. Bô né njèh yulà nèà yǎŋ kééh, bô wǎŋ kwaá gi aá kèn, ye bô nde né beré déi leér den, te bô mǎm bú. Bô jege kwaá gi aá, ye bô nde né yáb felè seèn jolo, bô njeré déi sònò nágá kéh ndé ngwéh, kǎ bô wula sǎm aá bú, sâ ye. Bô kènê tab den né mân, bô kela lom aá te wò komo nǎjì bô sòn.»²² Kwaá-taâb yeé ngweé gi aá mân, à luǎm mbò ndà doô, ye bú a: «Té nuaré déi mân túé nyí wá? Sâ ndé bá-re.»

Pǎl ké toò ngómna Felisi

²³ Yeé baá ménâ, kwaá-taâb yilá nǎjì bô sǎjì déi kokoô fà, ye bú a: «Bí bílí bô sǎjì yuí fà, bô nǎ-nyam bô yulà téhbeh mé bô gwaga bô yuí fà ndò, bí nyegé kwaá gò. Liyilì mé lou lǎŋ tàrènèà bí nde né Sesarê ndeé.²⁴ Bí kàgà kwá gí bô nyam mé Pǎl nde né teèn ŋaá, te bí lǎŋ weh bú lǎŋ, bí nǎjì lǎ ké beè ngómna Felisi.»²⁵ À nyagá kwaá tebé teèn ndò, ye:

²⁶ «Né mè Klòdè Lisiâs nyagá nǎjì né nùà koô seèn ngómna Felisi mvù hèn kǎ, ye bú a: ²⁷ bô Jǎf lé naâ nùà hèn beè ceéhr kééh, le man bô wula yili bú. Mè yeé ngweé aá ménâ, mè dula nde teèn mé bô sǎjì beè, mè nde bú ŋgaá weh. Sâ mè naâ ngweé ye, né bô huaán Rǎm.²⁸ Yeé baá ménâ, mè yilá bílí *mbàgà juù bô Jǎf ndò, te mè kǎ kwòm mé bú né bú teèn bunó.²⁹ Mè ke nǎjì dǎŋtì juù hèllè né lom felè *sòu bǎŋ. Gèh dé sâ seèn dé cioò mé dé gwà cibì sam bèh.³⁰ Á, nùà lé naâ waá, ye mè a: bô Jǎf wǎŋ kwaá gi aá nǎ. Mè yeé ngweé aá ménâ, mè bǎŋ lom wúwágá, ye kǎ mè bú haá nǎjì mé wò. Jomo sâ, mè tueé nǎjì mé bô Jǎf ndò, mè ye bú a: bô ndé sí sèr bú ké toò yeè.»

³¹ Jomo sâ bô sǎjì bǎŋ faá bô ngweé naâ nǎ: bô weh Pǎl cibíteèn sâ, bô nǎjì lǎ bú tǎŋ ké Àntipàtrís.³² Cieé ŋaga bô sǎjì mé lé gǎŋ naâ mé gule cu cuù dé bǎŋ ká te mbàne; bô nyam bô nǎjì lom aá Pǎl ké Sesarê kǎ.³³ Bô sâ bô wa teèn, bô haá nǎjì ngómna mvù hèllè, bô haá nǎjì bú Pǎl ndò.³⁴ Ngómna yeé jǎŋé gi aá, ye Pǎl a: «Wò né te kǎb tàbè dé heè wa?» Pǎl ye bú á, nyí né te kǎb tàbè Silisí ma.³⁵ À den cuù ye Pǎl a: «Kǎ bǎŋ mé lé naâ wò sí baá doó, mè bie ye wò njèh». Ye bô ndé kwá ngǎŋ bú ké lè bǎŋ *Heròde ndò.

Nǎjì mé bô sí Pǎl mé njèh

24 Jomo sâ kela cieé tǎn, Ananiá *ŋŋàŋ sèmè dé koô bô bô kokoô bô déi mé nùà kélá-gàm bǎŋ, wa ké Sesarê. Nùà kélá-gàm sâ, yilá seèn lé naâ Tèrtúlù. Bô yeé wa baá, bô nde ké toò ngómna Felisi mé ju Pǎl hèllè.² Bô yilá nǎjì Pǎl ndò.

Tèrtúlù duǎŋm Pǎl sí; à ye ngómna a: «Dé koô, béh pǎŋ den né mé wò. Wò te kǎŋ den né mé lo ndò. Wò né seér tàbè beèh bǎŋ nyegé, te den bagasé.³ Né mene he, dé koô, béh bô-bagaá yeè weh né mé be fà.⁴ Mè sé ki né wò ndò, kúkùr yeè, gér nǎjì tie te ngòr beèh teèn: ⁵ Beè beèh dǎŋ, mèi bô kǎ-nùàr faá nùà hèn nǎ sam. Lètenè bô Najarê bô dǎŋ feh né bú. Bèh mé à né lètenè bô Jǎf kelá dǎŋ bèmè né die.⁶ À nde teèn kema bilí baá mé *gwà Cǎŋ koô mene; béh lé bú sieé naâ ké teèn. [Béh ye te béh tena ju seèn faá *sòu beèh tueé nè nǎ.⁷ Kwaá-taâb Lisiâs bô bô sǎjì seèn nde ta tena toò, bô ŋgaá weh bú beè beèh mé terre, ⁸ à tueé nǎjì mé bǎŋ mé né bú sí doó, ye bú a, bô ndé túé sèr ju seèn ká toò yeè ma.] Mǎ sam, bíé kú yeè bú, wò nde né gècèn beèh ŋené kǎ, te wò kǎ ye béh bú sí yí né teèn.»⁹ À yeé nde cib sòn mân, bô Jǎf gwaán yí teèn, te den ka faá né ménâ nǎ.

Dé tueé baá toò Pǎl

¹⁰ Jomo sâ ngómna me nǎjì Pǎl mé be, te à tueé dé seèn ndò. Pǎl ye bú a: «Mè kǎ né ye, baá nyèmà kǎbeè nùà téná-juù felè bô nùàr beèh dǎŋ né wò. Mè sòn mò toò yeè tueé sǎm nde né mé vǎŋ-temé mene.

¹¹ Mè tueé wò, mè lé naá cuù ké Jerusalem bèh Cǎŋ duaà ndeé, lan née cieé yulà cùb fà yǎŋ kééh ngwéh ye. Mǎ wò né gwaán, bíé kú yeè.¹² Né mene ké *gwà Cǎŋ koô, né mene ké *gwà sòu, bèh nuaré déi lé sàŋ kú ná ngwéh. Né mene ké lètenè lǎ, mè cilì nùàr sòb ngwéh. Ndóŋ, nuaré déi lé mè teèn kwà ná ngwéh.

¹³ Bô nùàr hèn tueé né mbaá, nǎjì mé bú né mè teèn sí, bô wò cí fèh kòmò ndé ngwéh.

¹⁴ «Mè dé mò toò yeè kǎ cegé né njèh cén, ye mè seé Cǎŋ bô tele beèh léi jǎŋ bǎŋ né mé ceér dé feè. Bô den seér cu né kǎ, ye né nyeén. Sâ, né mene te mvù sòu, né mene te mvù bô *sòn-Cǎŋ bô, nǎjì mé né gi teèn nyagá den dǎŋ, mè temé kwaá nǎjì né teèn ndò.¹⁵ Mè ndèm mé Cǎŋ kwaá nǎjì né faá bú né mé bú kwaá nǎjì nǎ. Béh bú né gi kǎ, ye bô gècèn bô mé bô nyeén bô nde gi né lè cio komo yuo ma.¹⁶ Mè téŋ lege lom né dé cǎ, ye te ká lè mò, né mene njolò Cǎŋ, né mene njolò bô nùàr, mè njèh dǎŋ bǎŋ gi né mé húŋm-temé.

¹⁷ †«Mè lé naâ cie nyèmà ŋgún bǎŋ, mè lé ké Jerusalem cu cuù lòu. Mè ndeè kàgàŋ mé bô nùàr beèh haá nǎjì, te gam bú. Mè ndeè *sèmè dé mò ké toò Cǎŋ haá ndò.¹⁸ Bô lé mè ké *gwà Cǎŋ koô ŋenè naâ, sâ

† 24:17-18 Seé b. 21:17-28

mè né mé tou yoòr. Bèh cili nùàr lé kɔ́ ná ngwêh, bèmè lé teèn ná ngwêh ndɔ. ¹⁹ Doó lé naâ bɔ́ Jûf mé lé yuoó naâ lè tàbè Asià. Bò sâ bɔ́ sé la ká toò yeè waà né kɔ́. Mɔ́ béh bɔ́ né mé njeré déi, bɔ́ tueé. ²⁰ Mɔ́ sam, bɔ́ hên bɔ́ a, túé kwòm veèn mò sâ. Lòu mé bɔ́ lé naâ mè ké te *mbàgà juù njií, mè lé saàb naâ kei wa? Bɔ́ túé sòm cie. ²¹ †Mè dé mò kɔ́ cegé né njèh cén, ye mè lé naâ ké ter logó njií, ye mè né ndèm kwaá, ye bɔ́ komó nde cu né lè cio komo yuo. Mè ju hên yila kuú né dé cí.»

²² Sâ Felísi né ceér bɔ́ Yeésò bɔ́ kɔ́. À yeé ngweé aá ménâ, ye bɔ́ a: Ju kuún aá kèn; kɔ́ Lisiàs kwaá-taáb waà baá, nyí tena ye ju biì sâ ma. ²³ Jomo sâ ye nùà koò bɔ́ sɔ́jì a: «Wèh níjí cú P̄l ké gwà cibì, wò yi kwaá bú lòu, te bɔ́ mbeí yɔŋ nde beh yoòr seèn, bɔ́ gam bú.»

P̄l ké toò Felísi bɔ́ Drusílà

²⁴ Yeé cer weh baá, Felísi bɔ́ veèh seèn Drusílà waà. Veèh dé seèn né nùà *Jûf. Bɔ́ yeé waà baá, bɔ́ tema yilá njií P̄l. P̄l waà ndɔ, à yila tueé, bɔ́ né felá. À tueé bɔ́ felè temé yoòr Yeésò *Kristò kwaá njií. ²⁵ À tueé bɔ́ gèh dé dene dilí, à tueé bɔ́ gèh dé yo sieè ndɔ. À yeé baá bú dé ju beè Càn dieè tueé, veéh bɔ́ bú njèh, ye P̄l a: «Ndé cú ké gwò ye. Mɔ́ mè kwa cu aá lɔŋ, mè yilá ye wò.» ²⁶ À lé beè P̄l kèb déi gwaán naâ kàgàlòŋ ndɔ. À lé bú ká yoòr seèn yilá njií beéh dé cí. Bɔ́ bú né sòn tueé.

²⁷ Ka méménâ nyèmà fà yeé kela baá, Porsiu Fésetù waà kweéh ngómna Felísi. Sâ P̄l lé née gwà cibì ménâ den den ye. Lòu sam, Felísi lé gwàn ná ngwêh njolo mé bɔ́ Jûf veè.

Ju P̄l ké toò mgbè Ròm njií

25 Fésetù waà te tàbè sâ ndɔ. À yeé cer aá ké Sesarê cieé tagár, à nde ké Jerusalem. ² Wa ké teèn, bɔ́ *ngàŋ sèmè dé kokoò, mé bɔ́ Jûf dé njonjolò bilí nde cuù ju P̄l toò seèn síí, bɔ́ ye bú a: ³ «Há níjí cú yeè béh P̄l ká Jerusalem teèn». Sâ bɔ́ lé naá gii wɔŋ kwaá, ye bɔ́ wula lɔ́ nde né bú ceér dueè, te à wa ye ké Jerusalem. ⁴ Bɔ́ yeé dua baá Fésetù ménâ, à tueé seér ye bɔ́ a: «P̄l née ké Sesarê gwà cibì ye, mè nde né ké teèn cuú cuú ndɔ. ⁵ Mɔ́ mè baá mé gò, kɔ́ béh bɔ́ kokoò bɔ́ biì nde bilí. Mɔ́ nùà hèllè lé naâ veèn bɔ́, bɔ́ nde síí bú ké sâ.»

⁶ Fésetù cer ké lètenè bɔ́n sâ nde njèh cieé yulà, à cu ké Sesarê ndɔ. Cieé ñaga à ñaá yila te kɔŋ ju tueé, ye bɔ́ yilá njií P̄l. ⁷ P̄l yeé waà baá, bɔ́ Jûf mé lé yuoó naâ ké Jerusalem hèllè kaŋ bú, bɔ́ né bú síí, bɔ́ né bú ngòr dùkàn yoòr cɔré su. ⁸ Mé njéh mene, P̄l kɔ́ lom né sòn seèn cie tueé kwaá, ye bɔ́ a: «Ndóg, mè *sóu bɔ́ Jûf déi kwá ngwéh, mè *gwà Càn koò sèb ngwéh, mè

sóu mgbè Ròm kwá ngwéh ndɔ. Ndóg be mò teèn sam.»

⁹ Fésetù gwaán né bɔ́ Jûf temé lè bɔ́ cɔré. Yeé baá ménâ, à bie njií seér mé P̄l, ye bú a: «Wò gwaán né ké Jerusalem ndeê, te béh tena ju hên ké teèn wa?» ¹⁰ P̄l ye bú a: «Mè kènè baá gi ká te mbàgà juù dé mgbè Ròm; mè njebá né teèn. Sâ né béh mé bɔ́ tena nde né ju mò teèn. Ngweéh wò né gi mé feh yeè kɔ́, ye mè bɔ́ Jûf veèn déi bɔ́ nyí ná ngwêh mà. ¹¹ Mè naâ mene sóu kwaá, né mene njií mé bɔ́ wula yeé nùàr teèn dɔŋ, mɔ́ mè naâ kema, mè cio bèròŋ ndé ngwéh. Mɔ́ bɔ́ mè sar kuú né sòn fuù ndɔ, sâ nùàr a, té mè beè bɔ́n mbaá jógó yí.» À den cuù ye bɔ́ a: «Mè ju mò hên njií seér nde aá ké toò mgbè Ròm.»

¹² Yeé baá ménâ, Fésetù bɔ́ bɔ́ kokoò bɔ́ nde kwaá sòn. Jomo sâ ye P̄l a: «Wò la ye nyí ju nyí njií seér nde aá ké toò mgbè Ròm. Sâ mgbè Ròm ju yeè tena nde aá kɔ́.»

P̄l ké toò mgbè Agrípà

¹³ Yeé cer weh aá, mgbè Agrípà bɔ́ Bereník ndeé ké Sesarê Fésetù bieé weh. ¹⁴ Bɔ́ cer weh cu ké sâ teèn. Yeé baá cieé déi, Fésetù tueé Agrípà ju P̄l doò, ye bú a: «Felísi lé naâ nuaré déi te gwà cibì kwaá lɔ́. ¹⁵ Cieé déi mè yeé baá ké Jerusalem, bɔ́ ngàŋ sèmè dé kokoò mé bɔ́ kokoò bɔ́ lètenè bɔ́ Jûf lé naâ ké toò mò ndeê, bɔ́ síí bú teèn, bɔ́ ye mè a: túé siè bú mé ju. ¹⁶ Mè ye bɔ́ a: mɔ́ bɔ́ naâ nuaré déi síí, béh bɔ́ Ròm bɔ́ ju kèb cén téná béh. Kɔ́ bɔ́ bɔ́ mé naâ bú síí baá gi doó dɔŋ, à tueé gi aá sòn seèn, ju tena ye. ¹⁷ Yeé baá ménâ, béh bɔ́ ndeé kán ndɔ. Cieé ñaga mè nde te kɔŋ ju ñaá yilá, mè ye, bɔ́ ndé yilá njií nùà hèllè. ¹⁸ Bɔ́ bɔ́n bɔ́ seèn yeé salé gi aá bɔ́ njií sâ, mè ngòr veèn déi teèn faá mè naâ munó nɔ́ ñéné ngwéh. ¹⁹ Lé naá cegé bɔ́ wèllè saàn déi felè gènnè bɔ́n, mé felè nuaré déi, yilí seèn né Yeésò. Nùà hèllè lé kuú baá ndɔ. Bɔ́ ye, P̄l lé ye, nùà sâ lé naâ lè cio komo yuo ma. ²⁰ Gèh bɔ́ njèh dé sâ né mè dé pii yɔŋ. Mè lé bú bieè naâ dé cí, ye bú a: Wò gwaán né ké Jerusalem ndeê, te béh nde ju yeè tená ké sâ wa? ²¹ Ye mè a: bɔ́ yí kwá ngógò nyí ké gwà cibì ye; wa mgbè Ròm ndeê ju nyí tena nde né kɔ́ ma. Jomo sâ mè ye: bɔ́ níjí cú bú ké gwà cibì ndɔ, à den ngógò teèn, te bɔ́ ndeè njií ye bú ké toò mgbè dé koò.»

²² Agrípà yeé ngweé gi aá ménâ, ye Fésetù a: «Mè gwaán né sònò nùà sâ mé tie mò ngweè ndɔ.» Fésetù ye bú a: «Kwéh wò nde né bú ñené.»

²³ Cieé ñaga ndɔ Agrípà bɔ́ Bereník waà. Bɔ́ kokoò bɔ́ lɔ́ sâ, mé bɔ́ kwaá-taáb, bilí cɔ́ njií bɔ́, bɔ́ yila nde ké gwò béh ju tueé. Jomo sâ Fésetù ye: bɔ́ ndé yilá ndé mé P̄l. À waà ndɔ. ²⁴ Fésetù deèn ye: «Mgbè Agrípà mé bɔ́ nùàr doó dɔŋ, bí né nùà hên ñené. Lé naâ mene ké Jerusalem, né mene kán, dà m bɔ́ *Jûf lé naâ bú toò mò síí, bɔ́ lé naâ ké ter logó njií, ye mè a: wúlá

† 24:21 Seé b. 23:6

bú wulà. ²⁵ Sâ bèh saâb mé b́ nde né bú teèn wulá, mè dé mò ñéné ñgwéh. Bú nùà ñhèh yeé ñene aá ménâ, ye ju nyí kènê nde aá ké toò mgbè Rôm ma. Mè nde né bú ménâ tema njií ndo. ²⁶ Njèh cén, kwòm teèn sam. Mè mé nùà dueè mò nyagá njií nde né kei? Mè bú ká toò biì hèn yilá kwaá né dé cî, due né toò yeè mgbè Agrípà; te béh kwa kwòm, mè nyagá njií ye mé mgbè. ²⁷ Lòu sam, njií mé b́ lé naâ nùà gwà cibi teèn sií, mo mè kwòm hèllè sè ḱ ñgwéh, mè njií weh bú mbaá, sâ seé kùlù sam wa?»

Sòn P̄l ké toò Agrípà

26 Jomo sâ Agrípà ye P̄l a: «Baá toò yeè.» P̄l me f́ njií b́ mé be ndo, à tueé sòn seèn, ye: ² «Mgbè Agrípà, lan temé mò die baá lè, ye mè sòn mò tueé nde né toò yeè, te kwòm mé b́ Jûf né mè teèn sií d́, wò ñgweé mé tie yeè. ³ Mè né ḱ ye, wò né gi tòu b́ Jûf ḱ, wò né gi b́ njií mé b́ kuú yeé saân teèn d́ ḱ ndo. Kúkùr yeè, kwá sèn, te wò ñgweé gi b́ ñgòr mò.

⁴ «Dàm b́ Jûf né gi dene mò ḱ. Mè lé naâ ké lètenè b́ nùàr mò kulá, mè nde kula weéh ké Jerusalem. ⁵ †B́ né mè ḱ dàb baá teèn. Mo b́ né gwaán, b́ nde gi né mé sòn b́n tueé, ye mè lé naâ te b́n b́ *Farisièn teèn ma. B́ mé tòu b́ Jûf jolo lom né mé terreb lé naâ béh. Kó b́ gwàn ñgwéh gècèn tueè, wanó ñé ménâ.

⁶ «Kènê ndéb mé Càn lo naâ mé b́ tele beèh léi j̀gò kwaá kwaá sâ, mè yeé baá ndèm teèn kwaá den, mè ju hèn yila kuú né mé njéh. ⁷ Gèh b́ nùàr beèh yulá cùb fà hèn d́ ndèm mé ndéb Càn cèn sâ kwá ní t́rè ñgwéh ndo wa? ñgweéh b́ Càn cibi mé suútenè mene dua den né dé cî mà. Mè tueé wò mgbè, b́ Jûf mè hèn bunó seér cu né mé ndèm cèn sâ. ⁸ Kei b́ né bí ḱ? Bí gwàn ñgwéh ye, Càn né nùàr lè cio komo sòm dé kei?

⁹ †«Mè lo naá giì tég lege lom ndo, ye te nùàr yilí Yeésò nùà Najarèt sòn fèlâ cú. ¹⁰ Seé mò ké Jerusalem lé naâ cí. Mè lé naâ ké yoòr b́ *ñgà ñémè dé kokoò ndeé, mè jege weh terreb teèn, mè nde b́ Yeésò b́ mé njéh te gwà cibi ñuaán yí. B́ yeé nde aá bú wulá, mè lé naâ be ter sòm njií taré ndo. ¹¹ Mè lé naâ te b́ *gwà sòu ndeé bele; mè feh keéh b́ gèr teèn, te b́ selé seér yilí Yeésò lòu. Mè nde mé njéh jeré yuo kela bilí ké cie te tàbè b́ nùàr mene.»

D̀g̀tì sér temé P̄l

(Seé b. 9:1-19; 22:6-16)

¹² «Né ka ndeé, lòu sâ mè nde bie cu terreb déi mé b́ *ñgà ñémè dé kokoò. B́ yeé jege haá baá mè, mè nde ké Damàs. ¹³ Wa ceér dueè beré déi, sâ lou baá dilí. Mè tueé wò mgbè, te mè yeé ke, ñagà déi ba

suagà ter, né lou njerré ỳg̀, né kwarè mò njerré ỳ, né béh b́ mé njií lo né mè beè kaán sie. ¹⁴ Béh né gi doó jege dielé ndeé. Mè ñgweé hueh déi né mé ju *hebreèh tueé, ye mè a: S̄l, S̄l, wò nyí ménâ bunó né mé ñgei wa? Wò feh yeè lè gèr-e yí né mé be yeè. Den né faá nàgà teé yila né lè c̀g̀ beè tele seèn no. ¹⁵ Mè bie njií ye: Né wò neì wa, Nùà Dueè? Nùà Dueè ye mè a: né nyí Yeésò nuaá mé wò né bunó den sâ. ¹⁶ Ye mè a: Wùò njéba cú ter. Nyí njolò yeè mân ñagá yuo kelà né te nyí sie seér wò nùà seé nyí. Wò nde né sòn nyí toò b́ nùàr den; gèh dé mé wò né nyí lan ñené hèn, te wò tueé b́. Nyí nde né wò b́ njeré déi feh keéh cuú, te wò tueé cu b́. ¹⁷ Ye mè a, né mene beè b́ *Jûf, né mene beè b́ mé nyí nde né mè teèn temá njií d́, nyí nde né mè yili sòm ma.

¹⁸ «Nùà Dueè den cuú ye mè a, nyí nde né mè yoòr b́n tema njií, te mè nde b́ njolo komo loꝓ, mè sòm keéh b́ te cibi, b́ den bèh ñagà; mè sòm keéh b́ beè *Sátàn, b́ den beè Càn, b́ kwaá njií temé yoòr nyí, nyí kulu sòm b́ veèn yoòr, te b́ kwa ye bèh dene lètenè b́ nùàr nyí ma.»

D̀g̀tì seé P̄l

¹⁹ «Mè tueé wò, mgbè Agrípà, njií sâ yeé ñené aá toò mò faá bèh mân, mè nde cu né sòn seèn ñgeén wa? ²⁰ †Mè ñar yila baá-re seé seèn ndo, mè ñgòr Càn tueé duó ñé Damàs sâ, mè nde ye ké Jerusalem, mè né mé njéh kukwarè te tàbè Judè d́ tueé ndeé. Jomo sâ mè tueé nde mé njéh lètenè b́ mé Jûf sam ndo, mè ye b́ a, b́ yúé f́n feh b́n yueè, b́ bèlè ceér Càn, b́ b́ seé mé nde né feh keéh ye, b́ kweéh seér aá temé kèn.

²¹ «B́ Jûf lé mè sieé naâ dé cî, sâ mè né ké *gwà Càn koò, b́ ye, kó b́ wula sòm mè wulá. ²² Càn mé ñgeér sam, wa hèn à née mè beè b́n yili sòm den, te mè sòn seèn den toò b́ nùàr d́, huaán maân mé kàm b́ mene, mè né b́ tueé. Mè hèn tueé den cu né ka nág faá b́ *sòn-Càn b́ mé Músi lo tueé naâ no, b́ lo ye nde né b́; ²³ †wa *Nùà C̀ ñde né gèr ñené, à nde né lè cio komo yuo ma; wa te cio komo yuo loꝓ nde né bú ndo. Mè tueé bí, ceér mé b́ nùàr nde né mé njéh yili yuo, ñené ñagá baá mé bú. À nde né dàm b́ nùàr beèh cí tueé, à né b́ mé Jûf sam tueé ndo.»

P̄l ye te Agrípà kweéh seér temé

²⁴ Sâ P̄l née sòn seèn tueé den ye, Fésetù tueé njií ké ter ndo, ye bú a: «Wò né kùlù wa, P̄l! Wò maán kela baá ñhèh, feh yeè ñellé né ter lòu.» ²⁵ P̄l ye bú a: «Mè kùlù sam dé koò, mè d́ tueé gi né ñgòr gècèn mé né teèn yilá. ²⁶ Mgbè Agrípà lo baá giì mé njéh tieè, mè ká toò seèn hueh lèr cú dé cî. B́ njií mé lé naá giì fèlè

† 26:5 Seé b. 23:6; Fil. 3:5 †† 26:9-11 Seé b. 8:3; 22:4-5

‡ 26:20 Seé b. 9:20, 28-29 †† 26:23 Es. 42:6; 49:6; 1 Kór. 15:20

Yeésò kelá δάρι, mè né κώ ye, mgbè lé naá gii ηγωεé. Lòu sam, bà njií sâ lé βώ deén naâ bèσόνè.»

²⁷ P̄l den cuú ye: «Mgbè Agrípà, wò κ, wò né temé yoòr bà sòn-Càη bà kwaá njií wa? Mè né κώ ye, wò né temé yoòr βόν kwaá njií.» ²⁸ Agrípà deén ndò, ye P̄l a: «Wò ye te nyí mè nùà *Kristò sie seér wúwágá mân wa?» ²⁹ P̄l ye bú a: «Né mene wúwágá, né mene jomo δάρι, mè né Càη dua, te wò den faá mè κ. Wò mé huún gí lòm ηγωéh ndò, te bí βò mé né lan felá δάρι, den gi faá mè κ. Njèh cén, dé bì, f̄ngò lòη a, té bí kèma.»

³⁰ Mgbè b̄ ηγómna mé Beren̄k, mé βò mé naâ kwarè βόν δάρι komo wuo gi ter, b̄ nde ké bèh ndòη-ndòη, ³¹ b̄ né lètenè βόν tueé kuú, ye: «Nùà hèn njeré déi sáb nyi ηγωéh. Né mene dé wulâ, né mene dé gwà cibì yilâ δάρι, dé seèn hèn cí sam.» ³² Agrípà deén baá-re ye Fésetù a: «Mò nùà hèn sé ju seèn ké toò mgbè dé koò njí ná ηγωéh, kènê b̄ sé la naâ bú yi njií.»

Gò R̄m

27 Yeé baá môn, b̄ kaga ndòn ye, béh nde né bàtò yilá, béh nde te tàbè Italí ndò. B̄ yeé nyegé gi aá gò, b̄ weh haá kwaá P̄l b̄ bà gwà cibì bà déi beè kwaá-taâb déi, yilí seèn né Julíu. À né kwaá-taâb te b̄n taâb mé b̄ yilá né b̄n dé mgbè koò.

B̄ yeé baá beè seèn, ² béh yila bàtò ndò, béh yuo gò. Bàtò sâ lé yuoó naâ Aderamí, nde né lè b̄ βó hihiné ké te tàbè Asià kelá bele. Béh b̄ nùà Masedínà déi lé naâ κώ, à lé yuoó naâ ké Tesaloník, yilí seèn né Aristâr. Béh b̄ né ndeé. ³ Cieé ηγα, béh wa ké Síδòη. Julíu feh keéh lom P̄l húm-temé seèn mé gècèn mene, à kwaá ló bú te à nde b̄ mbeí dé ké sâ γη ke, à kwa b̄ njií mé né bú saám beè βόν. ⁴ Jomo sâ béh yila cu bàtò, béh f̄ón gò. Béh b̄ fu taré nde kwaré, béh cí kela seér tàbè Sípre kèb jomò, ⁵ béh wa kwarè tàbè Silisí mé Pamfilí, te béh nde ye ké Mírà te tàbè Lisí yuo kelá. ⁶ Ké teèn sâ, kwaá-taâb kwa cu bàtò déi; dé sâ lé yuoó naâ ké Alesandrí, à baá mé gò Italí, à yí cu béh teèn, béh b̄ f̄ón gò.

⁷ Cieé mé cieé béh né dùà lè ndèndèη nòmò lege den, fu taré né béh seé weh. Béh nde ké kwarè βó Senidò lege yuo kela baá lòu. Béh yeé bèh toò ndeé kwà cú, béh nde seér cu kèb Salm̄nê, † te béh cí kela seér tàbè Kreéta kèb jomò. ⁸ Cieé mé cieé béh dùà lege nde den né lòu. Béh nde lege yuo kela ké kwarè Lasê bèh mé mgbán †† né teèn. B̄ mgbán sâ yilá né Mgbán Bagaà.

⁹ Béh lé naâ cieé kókoó mbaá ceér dueè βó. Dé toò ndeé sé b̄ ná cù. Lòu sam, cieé yáb joloò lé naâ kelá, b̄ lé naâ mé njéh ηené κώ, ye cu dùà γò kela baá, dé dùà γò nde né γγó. P̄l yeé ηene aá ménâ, à tueé

† Salm̄nê né vuaá tàbè mé né yí lètenè nòmò die ndeé. †† Né bèh mé b̄ kom njebá yeé teèn, bà nùà suaga doó.

kwaá b̄ toò ndò, ye b̄ a: ¹⁰ «Belà, mè né κώ ye, béh nde né mé gèr te gò hèn kwaré. Mò wulu, bàtò b̄ seé seèn mene nde gi né dùà kum le, te béh líim nyegé ye dé beèh cio.»

¹¹ P̄l né mene mân tueé, kwaá-taâb dé sâ tán ηgwéh, à temé kwaá njií seér né te ηgòr nùà fár-bàtò, b̄ nùà bàtò. ¹² Nùà ηgún gwaán kela dé toò ndeé ndò. Lòu sam, cu veèn baá ndeé, mò kwa ló b̄ ké te mgbán sâ, b̄ nde né gèr ηené. B̄ ye, mò nde né βó, te b̄ lege wa ké Fenís te mgbán b̄ Kreéta bà déi, te cu veèn hèllè nde b̄ kwa seér ké teèn. Mgbán sâ né seér kèb nyiib ‡ mân.

Fu taré ké te ndèndèη nòmò

¹³ Fu δ̄lê yuoò kèb túnò ndò, yila kobò. B̄ né mé njéh taán ye, gò βόν nde né húóm. B̄ sòm kùn ndò, bàtò yuo gò. B̄ né Kreéta ke njií. ¹⁴ Tètèi sam, fu taré kobo yuoò kèb bà, tulu suaga yí te tòre, ¹⁵ vela far seér bàtò, né béh dé lege keè taré γγó, lu yuo mé béh.

¹⁶ Béh nde kela seér aá tàbè Kódà kèb túnò, te cí weh béh teèn. Sâ né bèh mé béh lé naâ mé gècèn mene lege, te béh nde ye kom dé gam mvelé sòm. ¹⁷ B̄ tulu kaga kwaá njií ké ter sònò bàtò ndò. B̄ né bàtò kaga nyegé, te ηèrré cú. B̄ se si kwaá kùn dùà, te bàtò gò lie lòu, b̄ ye, mò sam, nde né te mbésebé ké kwarè Libí cu yilá ma. Fu mé béh kobo nde den baá-re mémèna.

¹⁸ Fu dé taré hèllè béh yoòr ηar yila cu ye baá-re dé gècèn. Cieé yeé ηaga baá, b̄ ducóm b̄ seé dùà sòm silí njií. ¹⁹ Cieé ηaga cu, b̄ yila njèh bàtò dùà mé be βόν sòm su njií. ²⁰ Fu doò ye júée nyí ndò. Béh s̄wó ké kundur, béh cer; cieé mé cieé, lou bá ηgwéh, nuaré déi mbentò mé njolo ηéné cú ndò, δάρι béh munó lom aá ye, béh kuú gi aá kèn.

²¹ Cieé kókoó mbaá, nuaá mé yieé sòm yáb te bàtò teèn sam. Yeé baá ménâ, P̄l komo wuo ter toò bà nùà, ye b̄ a: «Belà, mò bí sé naâ sòn mò ηγωεé, béh sé naâ ké Kreéta den ηγγò, béh sé gèr mé b̄ njèh mân kùm ló ná ηγωéh. ²² Mé njéh mene, mè né bí kènê tueé, bí taré sér yo. Lètenè beèh δάρι nuaré déi kú ndé ηγωéh, ηèrré lom nde né bàtò. ²³ Cìli Càη naâ mè cíbiteèn tueé; mè né beè Càη, mè hèn βó yeé seé seèn ndò. Cìli Càη naâ ká kwarè mò njebá ndeé, ²⁴ ye mè a: P̄l, té vèh, κò wò wa ké toò mgbè R̄m waà. B̄ mé né lè bàtò hèn δάρι, Càη mé húm-temé seèn nde né b̄ jomo yeé yili sòm keéh ndò.»

²⁵ P̄l den cuú ye b̄ a: «Bí taré temé taré belà! Mè né gi Càη mò κώ; à βó nde né faá à la naâ mè tueé κ.

²⁶ Njèh cén, mò béh baá kwarè ten tàbè déi, béh nde né sòn nòmò karé sue le.»

²⁷ Sâ béh ké dùà sâ βó baá cieé yulá cùòb nèà, fu né mé béh ké te ndèndèη nòmò faár ndeé den. Nòmò sâ

‡ Kèb mé lou yila yeé teèn.

bó yilá né Mediteranê. Te cieé yulà cùbb nèà sâ, yeé baá lɔgɔ̀teèn, b̀ fár-bàtò b̀ ɲgweé kɔ̀ ndɔ̀, ye tàbè déi baá didì. ²⁸ B̀ si yíi mòu dùà, nde cor tàbè, sâ baá métà yulà tagár cùbb téhbeh. B̀ né ka ndeé, wa berré déi, b̀ si yíi cu mòu doò dùà, sâ yila le aá métà nde-toón cùbb téndelé. ²⁹ B̀ yeé ɲene aá ménâ, b̀ se silí njií kùn dùà nèà, ye te gɔ̀ den lilieé, wanɔ̀ɔ̀ b̀ nde né te kweéh déi ceén. B̀ né cieé teèn lulú kela den ndɔ̀.

³⁰ Sâ né cu mé b̀ fár-bàtò b̀ lé fɔ̀n naâ ceér teèn, ye te bó dula si lɔ̀ bàtò. Yeé baá ménâ, b̀ se kwaá njií kɔ̀m dé gàm dùà ndɔ̀, b̀ né bɔ̀ faá b̀ nde né kùn ké te feh bàtò bɔ̀ nyegé nɔ̀. ³¹ P̀l yeé ɲene aá ménâ, ye kwaá-taáb mé b̀ s̀jì a: «Mɔ̀ b̀ fár-bàtò b̀ hèn lè bàtò dèn lè ɲgwéh, bí nde gi né dùà kum le.» ³² B̀ s̀jì nde kɔ̀ tena sɔ̀m yuií kɔ̀m ndɔ̀, kɔ̀m hèllè kwar yuo.

³³ Cieé yeé nde aá ɲagá, P̀l bɔ̀ɲ bó, te bó yieé yáb, ye bó a: «Lan dɔ̀ɲ baá cieé yulà cùbb nèà bí né mé lèi cùè den den. ³⁴ Bí yíé bá yáb yieè, te gam bí. Mè tueé bí, né mene yúlí feéh nuaré déi lèr nyi ndé ɲgwéh.» ³⁵ P̀l yeé tueé gi aá ménâ, à weh breéd ndɔ̀, à vra Càn teèn, à yila kɔ̀lé yieè. ³⁶ Yo taré cu ye bó dɔ̀ɲ, bó yila baá-re yieè ndɔ̀. ³⁷ Béh lé naâ te bàtò nùà yuií fà mé yulà téhbeh cùbb ténjén. ³⁸ Dɔ̀ɲ bó yieé fulu gi, bó ɲuaán su njií yab dé jomò dùà, te bàtò líé cú.

Dùà su yilá

³⁹ Cieé ɲaga, bó ɲene tàbè ndɔ̀. Njèh cén, bó tàbè sâ ɲéné kɔ̀ ɲgwéh. B̀ ɲene njií mgbán † déi mé mbésebé mene, bó kaga lom aá ndòn ye, mɔ̀ nde né bɔ̀, bó lemé njií lom nde aá bàtò ké teèn ma. ⁴⁰ Yeé baá ménâ, bó kɔ̀ré tená sɔ̀m yuií, b̀ kùn sue le dùà, bó se yi pìli ndɔ̀. Jomo sâ, bó daá kwaá cɔ̀gɔ̀ ké toò bàtò, te fu yila teèn, lu bàtò, bó lemé njií bú ké te mbésebé hèllè. ⁴¹ B̀ né ka ndeé, bó wa berré déi, mbésebé ɲgimé geé baá nòmò kɔ̀ɲ fà, nòmò né bèh sâ kwar taré, kwar dɔ̀m weh bàtò hèllè, feh nde cor nyue yila te mbésebé tég, gurú ɲgela le teèn, nòmò tulu ɲerré sɔ̀m tíí ké jomo ndɔ̀.

⁴² B̀ s̀jì dé bɔ̀n ye, bó nde aá b̀ gwà cibì b̀ wulá sɔ̀m, te bó gwágá dùlà yùò cú. ⁴³ Kwaá-taáb yeé ɲene aá ménâ, à yíin bó, ye te nyi yili sɔ̀m P̀l. Jomo sâ ye, b̀ mé né nòmò gwagá kɔ̀ dɔ̀ɲ a, lólé diè jí dùà, bó gwagá kela toò ma. ⁴⁴ B̀ déi a, wèh béh-toù, bó gwagá mé njéh, b̀ déi weh ten bàtò. B̀ lé bɔ̀ naâ ménâ, te béh nde ye dɔ̀ɲ yili yuo.

P̀l ké Máltà

28 Béh yeé yili yuo gi aá, te béh ɲgweé den ye yilí ten tàbè sâ, ye né Máltà. ² B̀ lɔ̀ b̀ sâ weh lom béh mé vɔ̀gɔ̀-temé mene. B̀ yeé ke, nu baá neé, dùlù baá dɔ̀lé, bó fu kwaá béh we, bó bilí kwaá béh teèn, béh né ɲuagá den. ³ P̀l nde kabe weh keém jaâr, à né

† Bèh mé b̀ kɔ̀m njebá yeé teèn.

tuar kwaá den. We yeé baá bɔ̀gɔ̀, ɲgòbò yuo kelà lè jaâr, à gwa sege le P̀l beé. ⁴ B̀ lɔ̀ b̀ yeé nde ɲene njií ménâ, bó ducɔ̀m lètenè bɔ̀n tueé kuú, ye: «Nùà hèn né lom nùà wulá-feéh. À naá menè yí dùà mvelé yuo, à nde né kuú faá ndùàn Càn né bú yoòr nɔ̀.» ⁵ Mé njéh mene, P̀l mele kaga si njií ɲgòbò hèllè tuar, njeré déi bú beé ɲgwèrré nyi ɲgwéh. ⁶ Sâ b̀ lɔ̀ b̀ dé bɔ̀n né lom kela, ye nde aá fulu; mɔ̀ sam, P̀l nde aá mé njéh die kuú. B̀ né ka ke den, bó ke ke, njeré déi P̀l bó ɲgwéh. Yeé baá ménâ, bó den cuú mé feh bɔ̀n, ye: «Nùà hèn né càn.»

⁷ Ké bèh sâ, lé naâ kwarè lɔ̀ nùà koò te tàbè sâ, yilí seèn lé naâ Publiyùs. Nùà sâ feh béh bèh cèrré ndɔ̀, béh cer ké teèn cieé tagár, à ke lom béh dé gècèn. ⁸ Sâ tele seèn lé naâ baán ndɔ̀, à lé naâ mé dùlù yoòr, à lé naâ mbo sura ndɔ̀. P̀l yeé ɲgweé aá ménâ, à yɔ̀ɲ nde teèn, à dua Càn, à ba bú be felè, à taré sɔ̀m bú. ⁹ Jomo sâ b̀ beèn b̀ te ten tàbè sâ wa belè ndɔ̀, bó taré yuo gi.

Ké Ròm waâ

¹⁰⁻¹¹ Béh cer ké sâ weéh tagár. B̀ lɔ̀ b̀ né béh húòm-temé bɔ̀n feh keéh. Béh yeé baá mé gò, bó bie béh gò mé njèh beé ɲgún. Jomo sâ béh yila cu bàtò déi, béh fɔ̀n gò. Bàtò sâ lé yuoó naâ ké Alesandrí. B̀ teèn nyagá kwaá né «B̀ càn huaán feéh”. À lé ké doó sâ du deén naâ, te cu dùlù gi.

¹² Béh né ka ndeé, béh wa Sirakú, béh bɔ̀ ké sâ cieé tagár. ¹³ Béh yuo cu ké sâ, béh nde Regiò. Cieé ɲaga fu déi kobo yuoò kèb túnò, weh sie béh beè; béh bɔ̀ cegé cieé fà, béh yila P̀jìl. ¹⁴ Béh wa te lɔ̀ sâ, béh kwa b̀ Yeésò b̀ déi teèn, bó yilá njií béh ké yoòr bɔ̀n, béh bó cer ké sâ cieé téhbeh. Jomo sâ béh fɔ̀n gò Ròm.

¹⁵ B̀ Yeésò b̀ dé ké Ròm yeé ɲgweé aá njàgà beèh, bó ndeè béh ceér dueè kwa weh. B̀ déi kela le béh ké bèh mé bó yilá né Gwà-mbè-tagár. B̀ déi ndeè kela béh ké tan Apiyù. Te P̀l yeé nde ɲene njií bó mân, à Càn vra lom mé be fà, yo taré cu bú ndɔ̀. ¹⁶ Béh yeé wa baá ké Ròm, bó ye P̀l a, ndé dèn bá dé seèn hiín, bó bú jomo kwaá lom aá s̀jì cén.

Ngòr Càn ké Ròm tueé

¹⁷ P̀l cer cieé tagár, à yilá njií b̀ *Jùf dé kokoò ké lɔ̀ seèn. B̀ yeé waà baá, ye bó a: «B̀ nùà mò, mè ye te bí kɔ̀ ye, bó lé mè ké Jerusalem sie kuú naâ dé lòu, bó haá njií mè beè b̀ Ròm b̀. Mè lé veèn déi mé b̀ nùàr beèh bó ní ná ɲgwéh, mè lé tòu b̀ tele beèh kwá ná ɲgwéh ndɔ̀. ¹⁸ B̀ Ròm b̀ lé naá menè kwòm bieé, bèh saáb mé bó nde né mè teèn wulá, bó lé kwà ná ɲgwéh. B̀ yeé nde aá mè yi njií, ¹⁹ ††b̀ Jùf ye, ndóg ménâ bó ndé ɲgwéh ndɔ̀. Mè yeé ɲene aá ménâ, mè ye, mè ju mò njií seér nde né ké toò mgbè Ròm ma. Dèn ɲgwéh

†† 28:19 Seé b. 25:11

ye mè lé sâ síí naâ b̀̀ ǹ̀ar beèh nd̀̀. ²⁰ Yeé baá mân, mè ye, k̀̀ mè yilá njií bí ká toò, te bí k̀̀ ye, ǹ̀à mé dà̀m b̀̀ *Iserála b̀̀ d̀̀́́ né gi ndèm yoòr seèn kwaá njií doò, mè lè f̀̀gò l̀̀́ hèn cer kuú né felè seèn.»

²¹ B̀̀ kokoò b̀̀ hèllè ye bú a: «B̀̀ Judê b̀̀ lé béh njeré déi felè yeè nyàgà ní ná ngwêh. Nuaré déi lé ké sâ yùò ná ngwêh, à ndeè béh ngòr veèn déi felè yeè tueé nd̀̀.

²² M̀̀ né mân, sâ béh gwaán né sònò yeè mé tie beèh ngweê. Lòu sam, béh né k̀̀́ ye, b̀̀́ dé mé wò né teèn sâ, bèh d̀̀́́ b̀̀ né yeé bú bunó.»

²³ B̀̀ b̀̀ P̀̀l tena kwaá cieé nd̀̀. Yeé baá loú sâ, b̀̀ ko-mo waà ké gwò seèn kókoó mbaá, P̀̀l né b̀̀ njèh se, à se s̀̀́ mé njéh t̀̀g wa liyili. À né b̀̀ felè *Lò Càn tueé. Njií mé *sòú Músi tueé né felè Yeésò, à né b̀̀ se. Njií mé b̀̀ *sòn-Càn b̀̀ tueé né felè Yeésò, à né b̀̀ se nd̀̀. À né ceér f̀̀́n ye te nyí d̀̀r weh b̀̀ mé njéh. ²⁴ À yeé tueé gi aá, b̀̀ déi kwaá njií temé teèn, b̀̀ déi ber̀̀́ seér lòu. ²⁵ B̀̀ yeé baá lòu saán yuo ménâ, P̀̀l deèn nd̀̀, ye b̀̀ a: «Cúcuí Njagâ l̀̀ jue b̀̀n. Cu mé à lé naâ b̀̀ tele bii njèh sònò Esáyà sòn-Càn tueé keéh, ²⁶ †à lé ye:

† 28:26-27 Es. 6:9-10

Ndé yoòr b̀̀ ǹ̀à hèn, júée b̀̀ a:

Dé felâ, bí nde gi né bagasé felâ nyegé, bí seér ngwé ndé ngwéh lòu.

Bí nde gi né bagasé ke den, nd̀̀g bí seér njéné kòmò ndé ngwéh.

²⁷ Lòu sam, temé b̀̀ ǹ̀à hèn baá gi lè mangwan, te b̀̀ mùnò kòmò cú.

B̀̀ duagá baá tie kèn, te b̀̀ mé tie ngwé cú.

B̀̀ lier aá njolo, te b̀̀ mé njolo njéné cú.

Te b̀̀ ká yoòr mò ndé sér cú, te mè b̀̀ táre s̀̀m cú nd̀̀, jue mè Càn Dueè.»

²⁸ P̀̀l den cuú, ye b̀̀ a: «Bí k̀̀́ ye, Càn lé naâ b̀̀́ mé Jùf sam ceér seèn feh keéh, te b̀̀ yili yuo. Dé b̀̀́n, b̀̀ nde né ngweé.» [²⁹ Te P̀̀l yeé nde tueé s̀̀m mân, b̀̀ Jùf kem yuo, b̀̀ né lom mé njéh lètenè b̀̀́n njagá ndeé.]

³⁰ P̀̀l cer ké sâ nyèma fà. À lé gwà sâ gwam beéh lòu nd̀̀. B̀̀ ǹ̀ar lé naâ yoòr seèn ndeé, à né b̀̀ weh nyegé, ³¹ à né b̀̀ felè *Lò Càn se, à né b̀̀ ngòr felè Yeésò *Kristò Fehtoò beèh feh. À b̀̀ njèh tueé njagá lom gùm d̀̀́́, à njeré déi vèh ngwéh.

Rôm

Bèh bieê

1 Né mè P̄l, nùà seê Yeésò *Kristò; mè né cu nuaá mé Càn lé balé weéh naâ ye te mè ña mbòñ tebé nyí, à jege haá mè Njàgà Bagaà seèn beè, ye mè a, ndé sè yòn seè ndo.

² Càn lo naâ ndéb ter kwa kwaá, à tueé keéh sònò bò sòn-seèn bò ye nyí nde né Njàgà Bagaà sâ cie sòm keéh; bó lé naâ te mvù nyagá kwaá ndo. ³ Né Njàgà Bagaà felè Njuna seèn, Fehtoò beèh Yeésò Kristò. À né *ndùtè ndùtù Davíd kèb dé nùà. ⁴ Kèb dé Cúcuí, à né Njuna Càn. Càn lé bú sie kwaá naâ kó; à lé naâ bú te cio komo sòm te feh keéh mé terreb mene ye, né Njuna nyí. ⁵ Mè fùgò beè Càn hèn kuú né mé yilí seèn; mè mbòñ tebé seèn ña né mé njéh ndo. Càn ye mè a: ndé ju seèn ké lètenè bò nùà mé gèh hihiné tueé bele, te bó kwaá njií lom temé cén yoòr seèn, bó ñgweé sòn seèn, yilí seèn ñgulí mé njéh. ⁶ À jue né mé bí bò Rôm bò mene, Càn lé naâ bí yilá, te bí ña bò nùà Yeésò Kristò mân.

⁷ Mè hèn nyagá njií né mé bí bò Rôm bò, bí bò mé temé Càn né yoòr bìi dój, à lé naâ bí yilá, te bí den bò nùà seèn. Càn Tele beèh bô Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, bó haá bí dólè.

P̄l gwaán né ké Rôm ndeê

⁸ Mè jògò felè bìi dój vra logó née Càn ye; mè né bú jomo Yeésò Kristò vra keéh. Lòu sam, bí né temé yoòr Yeésò *Nùà Càn kwaá njií, ñgóg bìi né wón dój ñgulí ndeé. ⁹ Bú Càn mé feh seèn né gi kó, ye mè tueé né gècèn, bú mé mè né seé seèn mé temé mò mene bój, mè né Njàgà Bagaà felè Njuna seèn se doô: à né kó ye mè né yeé nyí felè bìi cu dój dua den. ¹⁰ Mè né bú dua, ye bú a, mé húóm-temé seèn, à há mè lón mé be seèn, te mè ndeé ké yoòr bìi ma. ¹¹ Wanóñ mè né mé tuaá bìi kela, mè ndeé né bí gà seé Cúcuí Càn feh, te bí kwa nyegé terreb mé njéh. ¹² Mè tétég gwaán né ké lètenè bìi deèn, te yo taré mè, taré bí, te yo taré gi béh bí felè temé cèn mé béh né yoòr Càn kwaá njií hèn dój.

¹³ †Belà, mè ye te bí kó ye, cu dój mè né gò ké yoòr bìi gwaán sów, mè lón kwà ñgwéh lòu. Mè ye te seé mò wa tàb ké lètenè bìi, faá né lètenè bò nùà lè tàbè déi

waá ndeé kó. ¹⁴ Kó mè né ménâ bèh dój bój ndeé; seé mò né cí. Né mene lètenè bò mé cer yeé lo, mé ya dueè mene; lètenè bò kógòn bò mé bò cùr mene, kó mè né ménâ bój. ¹⁵ Mè gwaán né mé Njàgà Bagaà ké Rôm lètenè bìi se waá dé cí.

Terreb Njàgà Bagaà

¹⁶ †Mè tueé bí, Njàgà Bagaà né mè yoòr sagár: à né mé terreb Càn yoòr, te à yili sòm bò mé né temé yoòr Yeésò *Kristò kwaá njií; duóm né mé bò Jùf, nde mé bój mé Jùf sam. ¹⁷ †Mò né mân, sâ Njàgà Bagaà né seé Càn cie feh kwaá; à feh kwaá né nùà gèh dé mé Càn nde né bú nùà dilí teèn yilá keéh. Gèh dé sâ né lom temé yoòr Yeésò Kristò kwaá njií, ceér déi toò sam cuú. Né te mvù Càn ménâ nyagá den ndo, ye: «Nuaá mé ña né nùà dilí beè Càn mé temé cén yoòr seèn kwaá njií dój, kwa nde né yòn kó.»

Nùà mé ju yoòr

¹⁸ Bí kó ye, Càn ké te vulúu baá bèsnè feh kwaá, ye nyí né mé yulá-temé felè veèn hihiné mé bò nùà né bój doô; bó né bò seé vevenè bòn hèllè bój, bó né gècèn nyí mé njéh doó dobó baré njií, bó nyí vèh cú. ¹⁹ Kèkènè seé Càn mé bó sé naâ Càn mé njéh ñené kó, Càn né mene bó bèsnè mé feh seèn feh keéh, mé njéh mene bó ñené kó ñgwéh. ²⁰ Á sâ, bèh lo mé Càn lo sií naâ wón, bó mene bú mé njolo ñené ñgwéh, kèkènè seé seèn né yeé cie ñené ñagá, ye né Càn terrèb, Càn ndeèr ma. Mò bó mân gwàn ñgwéh, sâ bó mé sòn toò seèn sam ndo. ²¹ †Bó né mene Càn ñené kó, bó bú sèn ñgwéh, bó bú vra ñgwéh faá bó sé naâ bú vra ye à né Càn. Yeé baá môn, bó duóm baá-re lòu munó ndegé seèr, bó né te cibi ndugó faán ndeé. ²² Wa bó né bò kónjèh bò sé wa, sâ kúlù mé bó lo jueè ceré né bó. ²³ †Bó lò né gùm Càn Ndeèr Nùà *sùsum duaà, bó nde cècàn bój kwaá, bó dua seér cí; bò déi fela né nùà, mé né ká lè wón wàn mbaá; bò déi fela né non, bò déi fela nyam, bò déi sàb; dój bó né gi bó dua ndualé gó.

²⁴ Yeé baá mân, Càn sòm be seèn yoòr bòn ndo, te bó teré yila kó te núlu, faá bó né gwaán sâ kó, te bò dé kàn mé dé kàn loró den mé fegùli yoòr ndo. ²⁵ Bó bòn naâ gècèn Càn kwaá ló, bó gwaán seér nyeén. Càn mé lo sií naâ ñjèh dój, bó né bú kwaá ló, bó né njií mé à

† 1:13 Seé b. 19:21

†† 1:16 Mk. 8:38 ‡ 1:17 Hab. 2:4 †† 1:21 Ef. 4:17-18 †† 1:23 Deut. 4:16-18

lo sií naâ lòu dua seér. Ngweéh b́ sé la dua seér né bú wa? È môn.

²⁶ Càn yeé ñene aá ménâ, à sɔm be yoòr bɔ̀n ndɔ, te b́ loró kwaá nyegé b́ ñhèh fegùlì sâ mé ñhèh yoòr bagasé. B́ véh bɔ̀n nde né mé feh bɔ̀n kweéh seér: b́ b́ sií b́ kɔ́ cèr ndé cú, b́ véh cer seér nde aá b́ mbaábɔ̀n kɔ́. ²⁷ B́ sií b́ gwàn ndé cú b́ véh ceèr ndɔ, tuaá sie seér nde aá b́ mé b́ sií b́ mbaábɔ̀n ceèr. B́ nùàr mán bɔ́ sabé gɔ né te b́ dé kàn mé dé kàn loró le gi lélán fegùlì, b́ tulu su dùkàn yoòr mé be bɔ̀n; né sòn veèn mé b́ né bɔ́ gɔ sâ.

²⁸ B́ yeé berón baá Càn ménâ, Càn sɔm be yoòr bɔ̀n ndɔ, à kwaá lo b́ mé lo mapelím bɔ̀n sâ, te b́ bɔ́ seér ñjii mé b́ sé lé b́ ná ñgwèh. ²⁹ Yeé baá ménâ, b́ gela den baá-re mé gèh veèn hihiné lè dedeí ndɔ: dene gogobô o, temé te ñhèh nùàre kwaá ñjii o, jéré-temé o, huer o, wúlá-feh o, j́gɔ o, tánágá o, jélá-temé o, dɔ́ɔ́ né seé bɔ̀n. B́ né sòn tuagá sar gɔ, ³⁰ b́ né b́ ñhèh vevenê lètenê bɔ̀n yoòr tueé su kuú, b́ né Càn bunó, b́ né b́ mbaábɔ̀n selé, b́ né feh ham, b́ né punó, b́ né b́ veèn dé fefeê munó fɔ́n gɔ, b́ sòn b́ tele mé b́ méi ñgwé cú ndɔ. ³¹ B́ baá gi mé ndòn kukuú mán, b́ faá b́ tueé kwaá yeé nɔ b́ wá cú, b́ baá gi b́ mangwan, b́ jere b́ mbaábɔ̀n kó cú. ³² B́ né gi ndéb Càn kɔ́ nyegé, ye bɔ́ mé né gi gèh b́ ñjii hèn bɔ́ wa, sàgà bɔ̀n né yeé cio ma. B́ né mene mán kɔ́, mé ñhèh mene b́ né cu bɔ́ ñeí. Nuaá mé né lòu bɔ́ sabé seér dɔ́ɔ́, b́ vela seér cu bú be lòu.

Bèh ju tenâ

2 †Mɔ né mán, sâ wò nuaá mé né ju felè b́ mbeí tená gɔ doô, wò né mene neí, wò né beè ndɔ. Wò yeé ju felè b́ mbeí tena né kɔ́. Wò yeé tena gi aá, wò né cu ménâ bɔ́ taré, sâ ju wò siè ndé ñgwéh wa? ² Béh né kɔ́ ye, bɔ́ mé né veèn faá bèh ménâ bɔ́, Càn ju felè bɔ̀n tena lom yeé jéjég. ³ Sâ, wò nuaá mé né ju felè b́ déi tená sâ, wò né munó ye nyí nde né ju beè Càn mvelé wa? Ngweéh seé yeé né taré cí mà. ⁴ Mè tueé wò, wò né sèh mé b́-bagaà Càn seb, wò né húóm-temé seèn seb ndɔ. Wò kó ñgwéh ye Càn nyí bagaà ménâ bɔ́ den né, te cieé déi nyí kweéh seér dene nyí wa?

⁵ Kòcò, tanngwan temê mé kwéh sér bèh. Wò mei b́ gèr felè yeé mé be yeé nyegé kwaá baá kèn. Lòu mé ñá-temé Càn nde né bèsónè yuo kelá, à nde né ju jéjég tená, ju nde né wò sie. ⁶ ††À sàgà nùà kàn mé nùà kàn lòu sâ gwɔm nde né mé seé seèn. ⁷ Bɔ́ mé né be mé seé bagaà kwaá ñjii, ye b́ né ñgùlù Càn kela, wa b́ gwaán né nùàr beè Càn ñaâ, te b́ kwa yòh tètàgà doô, yòh tètàgà lòu sâ kwa nde né b́. ⁸ Dé b́ taáb b́ seèn, à yúlá-temé seèn tieé su ñjii nde né yoòr bɔ̀n. Né b́ dúágá-tie b́ mé né ceér gècèn kwaá kɔ́, b́ sabé bele

seér b́ ñhèh vevenê doô. ⁹ Mé b́ vevenê b́ dɔ́ɔ́, b́ mei b́ gèr lòu sâ ñene nde né fí. Ducóm nde né yoòr b́ *Júf, jomo sâ yoòr bɔ́ mé Júf sam. ¹⁰ Dé b́ bebagaà b́, Càn nde né b́ faá nùàr nɔ weh kwaá, à yíi ñjii b́ te ñgùlù seène, à haá b́ dɔ́lè. Ducóm nde né yoòr b́ Júf, jomo sâ bɔ́ mé Júf sam ndɔ. ¹¹ †Lòu sam, Càn dé seèn nùàr lòu gèi bèh.

¹² Bɔ́ mé lé naá gi veèn bɔ́, mé *sóú Músi kó ñg-wéh dɔ́ɔ́, b́ ju bɔ̀n mé sóú Músi téná ndé ñgwéh; dé bɔ̀n veèn bɔ̀n sie nde né b́ kɔ́. Bɔ́ mé lé naá veèn mé sóú Músi lè bɔ́ dɔ́ɔ́, b́ ju bɔ̀n tena nde né mé sóú Músi ndɔ. ¹³ Lòu sam, mɔ nùàr nde né nùà dilí beè Càn ñaá, kɔ́ à sóú jolo komo mé gùm mene, dèn ñg-wéh mé sóú mbaá ñgwéé faàn ñjii. ¹⁴ Mɔ bɔ́ mé Júf sam né sóú mbaá jolo weh, b́ kó ñgwéh ye né sóú Músi, sâ b́ né gi feh keéh ye sóú sâ né b́ lè húóme. ¹⁵ Sâ b́ teèn ménâ feh keéh né ye, ñjii mé sóú né taga doô né lè bɔ̀n nyagá den ndɔ ma. Ndòn bɔ̀n tueé den baá-re b́ ménâ ndɔ; cu déi né b́ lòu kí seér, cu déi à den seèn kɔ́ɔ́.

¹⁶ Bí kɔ́ ye, lòu mé Càn kwaá lo nde né ju beè Yeésò *Kristò teèn, b́ ñjii hèn dɔ́ɔ́ nde gi né cie ñené yuo kelâ, ñené yuo kela nde né faá Njàgà Bagaà sònò mò hèn tueé den nê nɔ. Lòu sâ Càn ju tena nde né mé felè b́ ñjii mé né lè nùàr leér den mene.

B́ *Júf b́ b́ *sóú Músi

¹⁷ Wò nùà Júf dé yeé, yilí yeé né Júf, wò né gi sóú kɔ́, wò yieé né mé ñhèh, wò ñueé mé ñhèh, yo yeé né gi mé yilí Càn sagár. ¹⁸ ñjii mé Càn gwaán nê dɔ́ɔ́, wò né gi kɔ́, sóú né gi wò feh, te wò ñene kɔ́ ñhèh bebagaà. ¹⁹ Wò ye, wò né b́ tácu gó ceér feh, wa wò né ñagâ toò b́ cibi b́ ndɔ; ²⁰ wò ye nyí bɔ́ dilí né b́ cùr ceér kɔ́, wa nyí né b́ huaán tètɔ́r ñhèh feh, te b́ ñene kɔ́ ceér Càn. Ngweéh wò ye mé sóú sâ nyí kɔ́gɔn gi aá, nyí baá gi mé gècèn teèn wa?

²¹ Sâ kè cú-re! Wò nuaá mé né b́ déi feh hèllè, kei mé bɔ́ wò yeé gùm yeé nùà ñhèh teèn fèh kéh ñgwéh wa? Wò ye b́ nùàr a: té yíb ñúób; wò dé yeé ñuɔb né dé kei wa? ²² Wò ye b́ nùàr a: té yàgà ndé; wò dé yeé yàgà nde né dé kei wa? Wò ye b́ nùàr a: cècàn duaà né lom ve. Bɔ́ né naàn mé wò né lè mò bɔ̀n yilá ndeé, wò né ñhèh teèn kema wa? ²³ Wò né sagár nyegé ye nyí né mé sóú Càn lè, wò kó ñgwéh ye, nyí né bú lòu kwaá seér wa? Wò sé yeé baá méménâ bɔ́, ñgwéh sâ wò bɔ́ gulí né Càn nùà ñhèh wa? ²⁴ ††Né te mvù Càn mán nyagá den ndɔ, ye:

«B́ nùàr yilí Càn hèn dɔ́ɔ́ bɔ́ beéh keéh né mé yieé bìi b́ Júf.»

²⁵ Bí ñgwé mè tueé bí felè *ñgór ñkɔ́b. Mɔ bí né sóú jolo komo, sâ ñgór ñkɔ́b né ñhèh gàm. Mɔ bí né sóú kwaá, sâ mɔ bí ñkɔ́b mene ñgór, bí nées den ka faá kurú

† 2:1 Mat. 7:1; Lùk 6:37 †† 2:6 Ps. 62:12; Prov. 24:12

‡ 2:11 Deut. 10:17 †† 2:24 Es. 52:5

nc. ²⁶ Cu sâ ndɔ, mɔ kurú déi né dé seèn sóú jolo kɔ́, sâ Càn bú faá nuaá mé ɲɔb aá ɲgór nc yílá ndé ɲgwéh wa? ²⁷ Mè tueé bí, nuaá mé né sóú jolo kɔ́, bú mene bú ɲgór ɲɔb ɲgwéh, nde né wò mé ju sie, wò nuaá mé sóú jòlò kòmò ɲgwéh hèllè. Wò né mene mé sóú yeè sâ beè, bú ɲɔb mene wò ɲgór, ju nde né wò sie den.

²⁸ Mè tueé wò, nùà Jùf dé gècèn, bú bú te lélán mvum njolò ɲéné lòm ɲgwéh. *Nɲgór ɲɔɔb gí cégé ɲgwéh mé ɲgàn yoòr mbaá ɲɔɔb kuú ndɔ. ²⁹ †Nùà Jùf dé gècèn né seér nuaá mé né Jùf yí lè, à dé seèn ɲgór ɲɔb seér né temé seèn. Gèh ɲgór dé sâ Cúcuí Càn ɲɔb né bú kɔ́, dèn ɲgwéh sóú mé bú nyagá né lòù. Nùà Jùf dé gècèn sâ, Càn seèn nde né bú kɔ́ ndɔ, dèn ɲgwéh nùà.

3 Á sâ, mè né mene *Jùf, né cu gam wa? Nɲgór ɲɔɔb né cu njeré déi gam ndɔ wa? ² Gàm né lom ɲgún mbaá. Lòù sam, Càn lé ɲgòr seèn haá kwaá naâ beè b̀ Jùf. ³ Á, mɔ lètenè b̀ɔ̀n b̀ déi teèn dilí ɲgwéh nc, sâ béh tueé nde né naàn? Sâ Càn dé seèn dilísé dèn ndé cú wa? ⁴ †Ndɔg, dé sâ seèn m̀n b̀ ndé ɲgwéh! Dé Càn, à njebá taré lom nde né te gècèn seèn-e tég, gwaán b̀ nùà a dèn gí lélán b̀ nyeén b̀. Né faá bú nyagá kwaá né te mvù Cànɛ nc, ye: «Gwàn dé mé wò den nùà ɲjèŋ faá wò tueé nê nc; mɔ b̀ nùà ye te ju sie wò, te wò yɔgɔ́ bú.»

⁵ Mɔ veèn mé béh né b̀ɔ́ hèn feh seér cu né kɔ́, ye b̀ nùà a: Càn né dé seèn Nùà gècèn, sâ béh sònò tueé cu nde né kei wa? Mɔ béh né veèn b̀ɔ́, Càn béh gèr feh keéh né mé ɲjéh, sâ bí ye Càn teèn bú yí ɲgwéh wa? B̀ nùà né ye m̀n bie seér; mè jue né cí. ⁶ Mè tueé bí, Càn b̀ɔ́ yí né teèn. Mɔ sam, à sé la ju felè wjɛ tena né naàn wa?

⁷ Mɔ nyeén beèh hèllè feh den né ka gècèn Càn kɔ́, te gam b̀ nùà, bú seèn nyegé Càn mé ɲjéh, sâ Càn seèn béh mé ju sie cu nde né dé kei? ⁸ Á sâ, kei mé yíin cu nde né béh veèn b̀ɔ́ kɔ́ ndɔ wa? Sâ béh júée ye: béh bú lòm veèn b̀ɔ́, nde né dé bagaà sâ ɲaa seér. B̀ déi né mè yoòr tueé kwaá, ye mè né yeé m̀n tueé sé wa. Kwá kɔ́ŋ, Càn nde né bú gèr feh keéh, à bú feh keéh nde né faá seé b̀ɔ̀n tueé nê nc.

Nei né sɔm nùà dilí kɔ́

⁹ Mɔ né m̀n, béh b̀ *Jùf, béh né cu b̀ nuaré déi yɔgɔ́ wa? Ndɔg! Mè la naá gii tueé ɲagá ye: né mene Jùf, mene Jùf sam, dɔ́ŋ bú né gi kwer veèn ma. ¹⁰ †Né te mvù Cànɛ m̀n nyagá den ndɔ, ye:

«Nuaá mé né sɔm nùà dilí, ndɔg teèn sam.

¹¹ Nuaá mé né ɲgweé kɔ́, teèn sam.

Nuaá mé né Càn fɔ́n, teèn sam ndɔ.

¹² B̀ sabé nde gi aá bèh dàbe, bú toò leér le gi aá kèn. Ndɔg nuaá mé né seé bagaà b̀ɔ́, né mene cén tà cén, teèn yùò kélá ɲgwéh.

¹³ †B̀ né gi mé tɔgɔ́ lɔŋ faá sà lɔ̀ŋ nc;

b̀ né mé leba fèfà;

ɲgòr né lom bú sònò faá ndièm sàb nc faám yuo ndɔ.

¹⁴ †Sòn den né bú beè faá nó nc,

né lom lélán ɲjéh duagá.

¹⁵ †Tètèi sam, bú baá feh wulá.

¹⁶ Bèh mé bú né kelá dɔ́ŋ,

b̀ né dùkàn b̀ gèr teèn we su lɔ́.

¹⁷ B̀ ceér dɔ̀lè ɲéné kó ɲgwéh.

¹⁸ †B̀ Càn vèh bèh ndɔ.»

¹⁹ Béh né kɔ́ ye ɲjii mé mvù sóú né tueé dɔ́ŋ, à tueé ɲjii né mé b̀ɔ́ mé né ka sóú. Mɔ né ménâ, sâ nuaá mé nde né Càn tueé ye bú a, nyí ceér kó ɲgwéh teèn sam; te dàm b̀ nùà wjɛ dɔ́ŋ die gi ju beè seèn ndɔ.

²⁰ †Nùà a, jòlò kó mene sóú gèh dé heè, Càn bú nùà dilí ké toò seèn mé ɲjéh yílá ndé ɲgwéh. Sóú feh lom né dé seèn dé feèh, ye nùà a: wò né mé veèn yoòr ma.

Naàn mé Càn nde né nùà yili sɔm

²¹ Kènè ceér dé feè ɲéné yuo kelà baá cie kèn; né ceér mé béh ɲa gi nde né b̀ didilí b̀ beè Càn mé ɲjéh. Ceér bú sâ dé seèn jomo sóú kélá sér ɲgwéh. Mvù sóú bú b̀ *sòn-Càn b̀ lé naâ toò m̀n tueé taré ndɔ, ye:

²² †Càn b̀ nùà ké toò seèn b̀ didilí b̀ yílá lom né mé temé yoòr Yeésò *Kristò kwaá ɲjii. B̀ɔ́ mé né temé yoòr seèn kwaá ɲjii dɔ́ŋ, à né gi bú yílá, à dé seèn mé gwèn sam, nùà dɔ́ŋ né gi beè seèn kèi cén. ²³ Nùà dɔ́ŋ naá gii veèn b̀ɔ́. Yeé baá ménâ, bú kwarè Càn *sùsùm dèn cú. ²⁴ Càn yeé ɲene cu aá m̀n, à yili sɔm bú mé Yeésò Kristò, à sie seér bú b̀ didilí b̀ mé húóm-temé seèn, dé lòù ndɔ.

²⁵ Càn lé sɔm kwaá naâ Yeésò faá ɲjéh *sèmè nc, te à kuú sòn beèh, te à yaga sɔm béh veèn yoòr mé húóm seèn. Càn ceér bú hèn feh keéh né mé b̀ɔ́ mé né temé yoòr Yeésò Kristò kwaá ɲjii, te b̀ nùà ɲene kɔ́, ye nyí né Càn mé né dilísé. B̀ɔ́ mé lé naâ veèn léi toò b̀ɔ́, à lé bú gèr mé ɲjéh fèh kéh ná ɲgwéh, ²⁶ à lé yolo seér naâ dé yolò. Dé kènè à feh keéh né bèsònè ye: nyí né Càn mé né dilísé ma, te bú ɲene kɔ́ ye b̀ɔ́ mé né temé yoòr Yeésò kwaá ɲjii dɔ́ŋ, nyí né bú b̀ didilí b̀ sie seér ndɔ ma.

²⁷ Sâ kènè b̀ nùà né cu mé ceér púnò déi toò teèn wa? Dé sâ ndɔg! Càn béh b̀ didilí b̀ yílá né felè temé cén mé béh né yoòr Yeésò kwaá ɲjii doò; dèn ɲgwéh mé sóú beleè. ²⁸ Béh kɔ́ né ye Càn nùà nùà dilí ké toò seèn yílá lom né mé temé seèn yoòr Yeésò kwaá ɲjii, dèn ɲgwéh mé sóú bele komoò; ²⁹ wanɔ́ŋ sâ Càn sé la gi lom né dé b̀ Jùf, à sé la dé b̀ nuaré déi ná cù. Mè tueé bí, Càn né Càn, à né dé b̀ nùà dɔ́ŋ, ³⁰ †Càn Dueè né lom cén, sâ gi aá. Mɔ b̀ Jùf né temé yoòr Yeésò kwaá ɲjii, sâ à nde né bú b̀ didilí b̀ ké toò seèn

† 3:13 Ps. 5:9; 140:3 †† 3:14 Ps. 10:7 ††† 3:15-17 Es. 59:7-8

††† 3:18 Ps. 36:1 § 3:20 Ps. 143:2; Gal. 2:16 ††† 3:22 Gal. 2:16

††† 3:30 Deut. 6:4; Gal. 3:20

yilá. Nde cu né mé bɔ́ mé Juf sam ménâ ndɔ; mɔ bɔ́ né gi temé kwaá njií taré, à nde né bɔ́ bɔ́ didilí bɔ́ ké toò seèn yilá ndɔ. ³¹ Á sâ, sɔ́u nɔ? Mɔ béh baá temé yoòr Yeésò kwaá njií, sâ béh ye, sɔ́u njeré déi gàm cú wa? Mòn sam; béh né kɔ́ ye, sɔ́u né mé bèh seê dé seèn teèn.

Faá Abrahâm nɔ

4 Béh felè Abrahâm tele beèh léi jògò tueé nde né naàn wa? À lé beè Càn kwaá naâ kei wa? ² Mɔ Abrahâm sé beè Càn nùà dilí ñaà naâ mé seé seèn, à sé naâ mé lɔ́ toò Càn punô teèn. Á, lé seèn môn ná ngwêh, sâ à mé lɔ́ toò Càn punô sam gùm dɔ́ɔ. ³ †Te mvù Cànɛ né bèsónè nyagá den ye: «Abrahâm lé naâ temé cén yoòr Càn kwaá njií; Càn lé bú nùà dilí yilá naâ mé njéh.»

⁴ Béh né kɔ́ ye nùà seê nde né sàgà seé seèn kwa; dé sâ dé lòu sam, né ka sàgà seê. ⁵ Dé nuaá mé né ndèm mé Càn kwaá njií, ye Càn né ju felè bɔ́ vevenê bɔ́ mé jere mene tená, à seé bɔ́ ná ngwêh dɔ́ɔ, Càn nde né temé mé à né yoòr seèn kwaá njií doò ñené, à bú nùà dilí yilá nde né mé njéh. ⁶ *Davíd lé tueé naâ felè gèh nùà bú sâ, ye:

⁷ †«Samésé né bɔ́ mé Càn kulu sɔ́m gi aá bɔ́ veèn yoòr kèn!

Bɔ́ lé naá menè *sɔ́u kwaá, à lé naâ dèh doó kulú njií.

⁸ Samésé né nuaá mé Nùà Dueè veèn seèn lè siè kwá ngwéh ndɔ!»

⁹ Á sâ, gèh samésé bú hèn gi lom né dé bɔ́ mé naâ *ngór ñɔ́b wa? À dé bɔ́ kurú sam wa? Mè tueé bí, né mé bɔ́ kurú mene. Béh la naâ jògò tueé ye, Càn lɔ́ Abrahâm nùà dilí yilá naâ mé temé yoòr seèn kwaá njií. ¹⁰ Á sâ, lɔ́ naâ heèh wa? Lɔ́ naâ sâ bɔ́ ñɔ́b gi aá Abrahâm ngór wa, sâ bɔ́ née bú ñɔ́b ngwéh ye wa? Mè tueé bí, lɔ́ naâ sâ bɔ́ née bú ngór ñɔ́b ngwéh ye, te jomo sâ bɔ́ nde ye bú ñɔ́b den. ¹¹ †Bɔ́ lɔ́ ndeè Abrahâm ngór ñɔ́b, sâ baá gi ká jomo mbaá, te feh keéh lòu, ye Càn lɔ́ bú nùà dilí yilá naâ mé temé seèn yoòr seèn kwaá njií, sâ bɔ́ née bú ngór ñɔ́b ngwéh ye ma. Yeé baá ménâ, Abrahâm ña tele bɔ́ mé né gi temé yoòr Càn kwaá njií ndɔ, bɔ́ mene bɔ́ ngór ñɔ́b ngwéh; Càn ye bɔ́ né gi bɔ́ didilí bɔ́ beè nyí ma. ¹² Abrahâm né cu tele bɔ́ mé ñɔ́b gi aá ngór kèn ménâ ndɔ. Njéh cén, kɔ́ bɔ́ né temé cén yoòr Càn faá Abrahâm nɔ kwaá njií. Lòu sam, tele beèh Abrahâm lé naâ temé yoòr Càn kwaá njií, te bɔ́ nde ye bú ngór ñɔ́b.

Bɔ́ ndéb Càn kwa né mé temé kwaá njií

¹³ †Càn lɔ́ kwa kwaá naâ Abrahâm bɔ́ bɔ́ nduté ndùtù seèn ndéb tieè, ye bɔ́ a: ngúlú bɔ́n nde né wɔ́ɔ dɔ́ɔ

† 4:3 Gen. 15:6; Gal. 3:6 †† 4:7-8 Ps. 32:1-2 † 4:11 Gen. 17:10 †† 4:13 Gen. 17:4-6; 22:17-18; Gal. 3:29

ma. Càn lɔ́ ndéb sâ kwá ná ngwêh ye Abrahâm né *sɔ́u bele komo. À lé ndéb kwa njií seér naâ felè temé mé Abrahâm lé kwaá njií naâ yoòr seèn, à ña nùà dilí mé njéh doò. ¹⁴ ††Mɔ ngúlú sé kwa cegé né bɔ́ mé né sɔ́u jolo kɔ́, ngwéh sâ temé mé béh né yoòr Càn kwaá njií hèn sé né dé lòu, ndéb Càn sé né njéh mbaá ndɔ mà. ¹⁵ Bí kɔ́ ye, sɔ́u bɔ́ yeé kɔ́, te temé ñaá Càn lè, ye bɔ́ nùà jéjég faá sɔ́u tueé nê nɔ, bèlè bèh. Á sâ, mɔ sɔ́u teèn sam, bɔ́ nde né sɔ́u kwaá wa?

¹⁶ ††Càn lé ndéb kwa kwaá naâ felè temé yoòr seèn kwaá njií, te ngúlú sâ ña njií mé nyí haá né dé lòu, te den njéh gàm dé bɔ́ nduté ndùtù Abrahâm dɔ́ɔ; dèn cége ngwéh dé bɔ́ mé né sɔ́u bele kɔ́, te ña dé bɔ́ mé kwaá njií né temé yoòr Càn faá Abrahâm nɔ. Lòu sam, Abrahâm né tele beèh, béh dɔ́ɔ, ¹⁷ ††faá né te mvù Cànɛ nyagá den nɔ, ye:

«Mè sie kwaá baá wò tele cili nùà ngún.»

À né tele beèh ké toò Càn, Nuaá mé à lé kwaá njií naâ temé yoòr seèn doò; né Càn mé komo sɔ́m yeé bɔ́ komó te cio kɔ́. Bɔ́ njií mé lé teèn ná ngwêh dɔ́ɔ à lé si gií naâ bɔ́ kɔ́ ndɔ. ¹⁸ †Mɔ lɔ́ den mene beè Abrahâm faá à ndéb Càn kwá ndé cú, mé njéh mene à lé naá loòm temé cén yoòr Càn kwaá njií. Yeé baá mân, à ña baá-re tele cili nùà ngún faá Càn lé tueé naâ nɔ; sâ Càn lé ye bú a:

«Bòɔ bɔ́ nduté ndùtù yeé maga nde né mân.»

¹⁹ ††Abrahâm lé baá gi mene nyè mà yuií, à né mene ñené kɔ́ ye yo nyí baá gi faá komó nɔ, à né mene kɔ́ ye Sará né ñgiín, mé njéh mene à lé yúá ná ngwêh, ²⁰ à lé temé yoòr Càn sòm nyí ná ngwêh gùm dɔ́ɔ, à ndéb mé Càn lé kwa kwaá naâ bú tieè doò sà ña ngwéh ndɔ; à kwaá njií ñeí seér cu temé yoòr Càn dé kwaá, à né bú teèn seén yíí. ²¹ À lé naá gií kɔ́ nyegé, ye Càn né lom mé terreb teèn, à nde né faá à lé tueé naâ nɔ bɔ́ komo. ²² Càn lé bú nùà dilí beè seèn yilá kuú naâ dé cí.

²³ Njií mé bɔ́ nyagá kwaá né ye: Càn yilá baá bú nùà dilí beè seèn hèn, bɔ́ dé seèn nyàgà lòm ngwéh. ²⁴ Bɔ́ nyagá kuú né dé beèh, te béh kɔ́ ye, Càn nde né béh bɔ́ didilí bɔ́ yilá ndɔ. Kɔ́ béh né temé yoòr seèn kwaá njií, ye à lé naâ Fehtoò beèh Yeésò lè cio komo sɔ́m, sâ ye. ²⁵ ††À lé te cio yila kuú naâ felè veèn beèh. À yeé kuú aá, à komo yuo cuú lè cio, ye te béh ña gi bɔ́ didilí bɔ́ ké toò Càn mé nyí ma.

Càn péb njua Yeésò

5 Sâ tueé né ye, béh lé bɔ́ didilí bɔ́ beè Càn ñaà naâ mé temé beèh yoòr seèn kwaá njií. Yeé baá ménâ, kènè lètenè beèh, béh bɔ́ Càn, baá lom aá còɔ felè Fehtoò beèh Yeésò *Kristò. ² Yeésò mé béh né temé yoòr seèn kwaá njií hèn feh keéh né béh ceér kɔ́, te béh nde ye te fùgò Càn den yilá. Kènè béh njebá taré lom

†† 4:14 Gal. 3:18 ††† 4:16 Gal. 3:7 ††† 4:17 Gen. 17:5 § 4:18 Gen. 15:5 §† 4:19 Gen. 17:17 §†† 4:25 Es. 53:4-5

né teèn mé wógó-temé mene tég, ndèm beèh dɔ́ŋ né gi sâ, ye béh nde né ngúlú Càn yieé. ³ Dé koò baá cu ye-re dé hèn: sâ temé béh sagár gi cu né mé dàm gèr mene ndo. Lòu sam, béh né kɔ́ ye gèr ñenê né yeé béh ñèh yolô maán feh. ⁴ Dé yolô, ñar né dé jolô; dé jolô ñar dé seèn ndèm. ⁵ Ndèm sâ béh mbaá pɔ́ lɔ́ bèh. Lòu sam, Càn lè beèh kulu yíi kwaá gi né dàm bɔ́ gwaân seèn dɔ́ŋ; à béh kulu né mé seé Cúcuí Ñagá seèn yoòr beèh.

⁶ Né môn, cu sâ béh lé mé terre b yoòr ná ngwêh, Kristò lé kuú naâ sòn bɔ́ jéré-temé bɔ́ kɔ́, à lé kuú naâ te cu mé Càn lé nyegé kwaá naâ sâ ndo. ⁷ Sâ, sé né mene nùà dilí dé heè, nuaré déi sé cio seèn ñá wèh ná ngwêh. Kɔ́ ngwêh nuaré déi nde né-re dé seèn temé sie, à ña weh cio nùà bagaà déi wa? ⁸ Mè tueé bí, hèn baá bèh mé Càn feh keéh né gèh dé mé à né lom béh gwaân teèn: béh né mene lélán veèn, Kristò né lom cio beèh ménâ ñaá weh.

⁹ Béh bɔ́ didilí bɔ́ ké toò Càn ña né mé húóm seèn. Yeé baá mân, béh kɔ́ nyegé baá ndo, ye béh nde né mé bú yili yuo, te ju béh beè Càn siè cú. ¹⁰ Wanɔ́ŋ béh lé naá gii bɔ́ bònò Càn bɔ́. Mé ñèh mene, à béh weh nyɔ́gɔ́ ñjii cu aá yoòr seèn mé cio Ñuna seèn. Sé tagá kènê mé béh bɔ́ bònò bɔ́ seèn sam cuú wa? Ñuna seèn mé baá cu làn béh yilí sòm ndé ngwéh wa? ¹¹ Te dé koò déi cu ye-re ndo: wógó-temé dé koò sagár ñjii né béh mé Càn nùà ñèh. Sâ né gi felè Fehtoò beèh Yeésò Kristò, bú nuaá mé lé nyɔ́gɔ́ bilí naâ béh bɔ́ Càn.

Ádàm mé Yeésò *Kristò

¹² †Veèn lé ndeè naâ ká te wónje yilá dɔ́ŋ, yìè lé naâ mé nùà cén, Ádàm; yeé baá môn, veèn sâ ñar cio ndo. Cio yila baá-re bɔ́ nùà dɔ́ŋ sie keéh. Lòu sam, bɔ́ dɔ́ŋ lé naá gii veèn bɔ́. ¹³ Né môn; mé Càn lɔ́ nde Músi *sóú beè haá kwaá, sâ veèn lé baá gii ká te wónje kaá den. Ñèh cén, sóú lé teèn ná ngwêh. Bɔ́ né mene veèn bɔ́, sóú mé Càn nde né bɔ́ mé ñèh sie lé teèn ná ngwêh. ¹⁴ Mé ñèh mene, cio lé naâ felè bɔ́ nùà ngumó. Yuoô lè nàm Ádàm, nde ba mé nàm Músi, cio lé naâ bɔ́ nùà seé weh. Bɔ́ mé lɔ́ mene sòn Càn faá Ádàm nɔ́ ngén ná ngwêh dɔ́ŋ, cio lɔ́ naá gii bɔ́ teèn kumó keéh.

Ádàm lé sâ deén naâ faá nuaá mé ndeè né waá nɔ́. ¹⁵ Ñèh cén, seé bɔ́nò lé kèi cén ná ngwêh. Béh fùgò Càn mé veèn Ádàm mè ndé ngwéh. Nùà ngún lé naá gii mé yìè veèn nùà cén hèllè kuú. Dé fùgò Càn môn sam, à gam seér né béh dé seèn lòu. Nùà ngún kuú gi né mé fùgò felè nùà cén ndo. Nùà cén sâ né lom Yeésò Kristò. ¹⁶ Sàgà mé Càn haá yeé dé lòu né dé seèn hiín, dèn ngwéh faá sàgà veèn nùà cén-tà-cén hèllè nɔ́. Veèn mé nùà cén sâ lé naâ bɔ́ doò sɔ́m aá sàgà kèn: nùà kókoó mbaá yila gi aá ju beè Càn mé ñèh. Sàgà dé fùgò Càn môn sam; bɔ́ nùà lé né mene dàm bɔ́

† 5:12 Gen. 3:6

veèn toò Càn ménâ bɔ́ seér, mé ñèh mene Càn né bɔ́ teèn dé lòu huaár sɔ́m seér. ¹⁷ Mé gècèn mene, cio lé naâ bɔ́ nùà felè ngumó. Mé yìè veèn nùà cén hèllè, dàm bɔ́ nùà lé naá gii be te cio yíi keéh. Mé Yeésò Kristò cén mé huún seèn né ménâ ndo: dàm beèh mé né fùgò beè Càn kuú, mé Càn né béh bɔ́ didilí bɔ́ beè seèn yilá dɔ́ŋ, béh nde gi né yòŋ tètàgà felè Yeésò Kristò kwa, te béh ña gi bɔ́ huaán.

¹⁸ Gèh dé mé veèn nùà cén Ádàm hèllè né nùà dɔ́ŋ te ju tulu yíi hèn, seé gècèn mé Yeésò Kristò mé huún seèn lé naâ toò Càn bɔ́ dilí dɔ́ŋ, nde né bɔ́ nùà ngún ju yoòr ménâ huaár sɔ́m gii, te bɔ́ kwa yòŋ. ¹⁹ Gèh dé mé bɔ́ nùà dɔ́ŋ ña gi né bɔ́ vevenê bɔ́ felè nùà dúágá-tiè cén doò, nùà ngún ña gi nde né bɔ́ didilí bɔ́ ké toò Càn felè nùà ngwé-tiè cén ménâ ndo.

²⁰ Dé sóú, à kar yilá né dé te veèn bɔ́ nùà maga seér dé magaà. Ñèh cén, bí kɔ́ ye, bèh mé veèn né teèn silí, sâ húóm-temé Càn teèn maga kela seér cu kɔ́ ndo.

²¹ Mè tueé bí: gèh dé mé veèn lé naâ felè bɔ́ nùà cer, tulu yíi bɔ́ lè cio doò, fùgò Càn cer né felè beèh ménâ, te béh den bɔ́ didilí bɔ́ beè Càn, béh kwa yòŋ tètàgà beè seèn. Dé sâ né mé njua Fehtoò beèh Yeésò Kristò.

Beè veèn béh né komó, mé Yeésò béh né làn

6 Á hèn, béh ye naàn wa? Sâ béh bɔ́ ndé dèn ká mé veèn bɔ́, huóm kela né cí, te béh kuú ye mé fùgò Càn wa? ² Dé sâ tí ndɔ́g! Beè veèn béh teèn sam, béh baá kɔ́ŋ faá komó nɔ́; béh lɔ́ nyimé naâ heèh, te béh yila cu veèn wa? ³ Bí kɔ́ ngwéh ye, béh bɔ́ mé lé naá gii nòmò Càn te yilí Yeésò kou, béh lé sâ kou bilí naâ mé cio seèn mene wa? ⁴ †Te nòmò Càn sâ, béh bɔ́ lé kuú bilí naâ teèn dɔ́ŋ, bɔ́ lé bú furú bilí naâ mé béh mene ndo, te Tele beèh Càn komo sɔ́m cuú béh te cio, faá à lé komo sɔ́m naâ *Kristò mé terre b seèn nɔ́, te kènê béh kwa seér yòŋ dé feè, béh teèn ñjebá lom aá tég. ⁵ Lòu sam, béh bɔ́ lé kuú bilí naâ kɔ́. Mɔ́ né mân, sâ Càn nde né béh te cio faá bú nɔ́ komo sɔ́m ndo.

⁶ Béh kɔ́ nyégé dé hèn kɔ́, ye: mé bɔ́ lé ndeè bú ké te toú fagá, sâ bɔ́ lé faga bilí naâ mé béh mene; mè jue né gùm beèh dé cuúm, te gùm beèh dé veèn sâ vuaán yuo dé seèn, béh kwèr veèn dèn cú. ⁷ Lòu sam, mɔ́ nùà kuú baá, sâ veèn felè seèn ngumó ndé cú.

⁸ Mɔ́ béh bɔ́ Kristò lé naâ kɔ́ kuú bilí, sâ béh né kɔ́ ye, béh bɔ́ nde cu né làn yili den. ⁹ Béh né gi kɔ́ ye, bèh lɔ́ mé Kristò lɔ́ komo yuoó naâ te cio, à ndeè cio déi kú ngwé ndé cú; cio mé terre b felè seèn sam cuú ndo. ¹⁰ Á lé mbei cén sâ kuú naâ sòn veèn bɔ́ nùà, te veèn terre b kwà cú. Yeé baá ménâ, à mé yòŋ den lom aá dé Càn. ¹¹ Bí né faá bèh ménâ ndo: bí kɔ́ ye, beè veèn, bí baá kɔ́ŋ faá komó nɔ́; bí baá seér bɔ́ lèlàn bɔ́ yoòr Yeésò Kristò, te bí den lom dé Càn.

†† 6:4 Kɔ́l. 2:12

¹² Mɔ né mân, sâ veên a, té felè biì ngúmó cú, wanɔ́ɔ́ sâ yo biì dé wàn hên nde né bí te veêne tuan yií. ¹³ Gà déi yoòr biì a, té veên kè mà, wanɔ́ɔ́ sâ nde né njèh seê seèn ɲaá. Mɔ ye te huɔm, bí kwá ló gùm biì beè Càɲ; ngweéh à lé naâ bí te cio komo sɔm mà. Bí bɔ bílí seé seèn mé gùm biì mene dɔ́ɔ́ ndɔ; te bí den gi bɔ njèh seê dé didilí beè seèn. ¹⁴ Bí té gwàn mé veên cer felè biì kɔ́. Bí ka sòu sam cuú, bí baá dé biì beè Càɲ, bí ka seèn kuú seér né fùgò.

Kwer lè gècène

¹⁵ Sâ baá cu-re kei wa? Kènê, mɔ béh ka sòu sam cuú, béh baá beè Càɲ fùgò kuú seér, sâ béh bɔ bá veên mbaá wa? Dé sâ tí ndɔ́g! ¹⁶ Bí né gi kɔ́ nyegé ye, mɔ bí né ka nuaré déi seé seèn bɔ́, bí né sòn seèn ngweé, sâ bí né bɔ kwer nùà sâ. Né fà: cén né dé kwer veên ɲaá te bí yila te cio; déi né dé tie ngweê, te bí ɲa bɔ didilí bɔ toò Càɲ. ¹⁷ Ngweéh né mân wa: léi toò bí lé naá gii kwer veên; kènê bí lè baá seér mé ndéb Càɲ, faá bɔ lé naâ bí feh ɲ. Béh né Càɲ mé njéh vra dé gècèn. ¹⁸ Bí te yuií veên huar yuo aá kèn, bí kènê baá seér te ceér gècène.

¹⁹ Mè bí mé kwer ká lè wɔ́ɲe me njií né, te bí ngweé komo, wanɔ́ɔ́ bí né bɔ yuyuaá bɔ kela. Léi toò bí lé naá gii seé vevenê bɔ́, bí né lom te núlu teré ndeé. Kènê bí té ménâ gwàn cú, bí bɔ sér á seé didilí te bí ɲa bɔ ɲɛɲagá bɔ mé gùm mene.

²⁰ Léi mé bí lé naâ kwer veên sâ, gècèn lé mé terreb felè biì ná ngwêh, bí lé naá seêr mé feh biì. ²¹ Bí lé naá njeré déi te seé fúárè hèllè kwa wa? Ngweéh kènê bí baá mé njéh lòu gulí seér wa? Bí kɔ́ ngwéh ye, né lom seé ciòò wa? ²² Càɲ mé ɲgeér sam. Yeé baá kènê, à huar sɔm bí yuií veên sâ yoòr, te bí seé bɔ́ seér dé seèn. Gam kela né cí, te bí den ɲagásé, bí kwa yòɲ tètàgà beè seèn ndɔ. ²³ Bí kɔ́ ye, sàgà veên né cio; njií mé Càɲ haá né mé húm-temé seèn né yòɲ tètàgà, dé lòu ndɔ. À béh mân haá kuú né felè Fehtoò beèh Yeésò Kristò.

Kàn felè ma gwà

7 Bɔ nùàr mò, bí né gi *sòu kɔ́. Sâ njií mé mè nde né bí tueé hên, bí nde gi né kɔ́ ye sòu né lom mé terreb felè nùàr, cu mé nùà sâ né làɲ. ² Né faá dene gwà ndɔ ɲ: ma vèh gwòm jolo lom né cu mé si nées mé njolo ye. Mɔ si kuú baá, sâ à baá mé feh lɔɲ, sòu gwòm bɔ́n doò gi aá ndɔ. ³ Mɔ ma sâ nde jɔgɔ ser siíb déi mé si nées ká jomo mé njolo, sâ ma sâ cum aá gwòm. Á, mɔ si kuú né lòu, sâ à baá mé feh lɔɲ; mɔ à jɔgɔ cu mene siíb déi, sâ à gwòm cùm ngwéh.

⁴ Né felè biì faá bèh ménâ ndɔ, bɔ nùàr mò. Bí né kènê toò sòu faá komó ɲ, sòu mé terreb felè biì sam cuú. Yeésò *Kristò lé naâ bí yoòr seèn nùà njèh nyɔ́gɔ njií. Bí kènê baá gi beè seèn, bú nuaá mé lé naâ te cio

komo yuo. À lé sâ ye te béh bí wa gi tàb ké toò Càɲ dɔ́ɔ́ ndɔ. ⁵ Léi toò, cu mé béh lé belé naâ ceér dé beèh nùà njèh, tuaá lé seé lè beèh bɔ́ loóm naâ kɔ́; né-re béh ɲaán, né tàb waá, né béh te cio kulu su yií. Sâ sòu soób né béh kɔ́. ⁶ Dé kènê mɔn sam cuú; sòu mé lé naâ béh sie lɔ́ sâ, béh ka seèn mvelé yuo aá kèn, béh baá gi komó toò seèn. Kènê béh bɔ́ seér nde aá seé dé feé mé Cúcuí ɲagá feh né béh kɔ́, te béh den lom bɔ́ seé bɔ́ Càɲ. Sòu dé lɔ toò mé bɔ́ lé nyagá naâ mé be hèllè, béh ka seèn sam cuú.

*Sòu mé seé seèn

⁷ Á sâ, kènê béh tueé nde aá naàn wa? Sòu né njèh veên wa? Tí ndɔ́g! Mé njéh mene, sòu feh keéh né mè veên mò kɔ́. Mɔ sòu sé túé ná ngwêh ye: té temé te njèh nùàr kwá njií, mè sé ɲéné kɔ́ ná ngwêh ye, temé te njèh nùàr kwaá njií né jolo. ⁸ Sòu yeé baá mân tueé, veên kwa keéh baá-re ceér teèn ndɔ: à ɲgela lom né te bèh joloò doò tég, te à kulu su keéh mè tuaá hihiné yoòr teèn. Sâ tueé né ye, mɔ sòu sé teèn ná ngwêh, veên sé né komó mbaá ndɔ. ⁹ Léi toò mè lé sòu kɔ́ ná ngwêh, mè lé naá beéh njií mò làɲ. Sòu yeé waá baá, veên ɲéné yuo kelà cie ndɔ, à ɲgumo yila mè yoòr. ¹⁰ Yeé baá ménâ, mè cúg ndɔ. Sòu mé sé la naâ mè lòu yili sɔm hèllè mè yili sòm cú, derré yií seér aá mè lè cio. ¹¹ †Lòu sam, veên kwa baá ceér, à né lom te sòu tétég ɲgelá yilá, à né mè bele, à mè wula seér né mé sòu. ¹² Mɔ né mân, sâ sòu mé feh seèn né ɲagásé, sâ bèh joloò né ɲagá dilí huɔm ndɔ.

¹³ Á sâ, dé bagaà jògò baá cu aá yìè ciòò mò kɔ́ wa, né kei? Dé sâ, tí ndɔ́g! Veên né lom ka yìè ciòò mò kɔ́. À ɲéné ɲagá lom aá yoòr mò mé terreb veên seèn doò mene; à mè wula sɔm cu né mé njèh bagaà jògò hèllè, te bɔ nùàr ɲene kɔ teèn, ye veên né núlu. Mɔ né mân, sâ njua sòu ndɔ.

Veên baá nùàr doró

¹⁴ Béh né gi kɔ́ ye sòu lé yuoó naâ beè Càɲ, à né ɲagásé tâɲ. Dé mò, mɔn sam, mè né lom nùàr mbaá, mè né kwer veên ndɔ. ¹⁵ †Mè né njeré déi bɔ́, mè be seé mò ngwé kòmò bèh: mè njèh bagaà faá mè né gwaán ɲ, bɔ kòmò ngwéh, mè bɔ́ seér cu né njií mé temé mò né yeé bar. ¹⁶ Njií mé temé mò né yeé bar hèllè, mɔ mè baá cí bɔ́, mè né teèn ɲéné kɔ́ ye sòu né njèh bagaà bɔ́n. ¹⁷ Mɔ né mân, sâ mè seé veên doò mé be mò bɔ́ ngwéh, né veên mé né yoòr mò bɔ́ den né mè ménâ kɔ́. ¹⁸ Lòu sam, mè né ɲéné kɔ́, ye mè mé bagaà yoòr sam; mè jue né yo mò dé mé húm né teèn hên. Wanɔ́ɔ́ mè né gi mene seé bagaà gwaán, mè bɔ kòmò ngwéh ɲ. ¹⁹ Mè njèh bagaà faá mè né gwaán ɲ, bɔ kòmò ngwéh. Veên mé mè né bar hèllè, mè né seér cí bɔ́. ²⁰ Mɔ mè bɔ́ seér né veên mé mè

† 7:7 Ex. 20:17; Deut. 5:21 †† 7:11 Gen. 3:13 ‡ 7:15 Gal. 5:17

kwò gwàn ngwéh ménâ, sâ mè sam, né veên mé né yoòr mò hèllè kwò den né mè ménâ kwò.

²¹ Á sâ môn ndò, kènê mè ñene kò baá kèkènè bú sâ kèn. Né faá bèh mân: mò mè nde aá bagaà kwò, mè kwò komo seér veên. ²² Temé mò né lom mé sóú Càn sagár dé gècèn. ²³ Mé njéh mene, sóú dé hiñ née cu ka seé ká yoòr mò kwò ye. À né sóú dé Càn seé ká lè mò weh den. À né-re ménâ kwò, à né mè te veéne sie kwaá den. ²⁴ Mè jamé aá kèn! Yo hên né mè te cio tulu njíí. Te neì mè teèn tulu sòm nde né kwò? ²⁵ Môn, Càn mé ñgeér sam ndò, mè nde né mé Fehtoò beèh Yeésò *Kristò yili yuo.

Yeé baá mé sóú veên hèllè ménâ kwò, ngàn yoòr mò gwaán lom baá-re dé seèn mé njéh kwò ndeè ndò. Né mene môn, temé mò gwaán seér né sóú dé Càn.

Yòn dé feê mé Cúcuí Ñagâ

8 Sâ mò né mân, sâ kènê, bòó mé nyogó den né yoòr Yeésò *Kristò, dé bòn mé ju felè sam cuú. ² Lòu sam, Cúcuí Càn mé né yòn tètàgà haá, né mè nùà Yeésò Kristò beè yaám sie, à huar sòm aá mè yuíf veên mé yuíf ciòd yoòr kèn. ³ Càn hên kwò né njíí mé sé kwò mene naàn, *sóú Músi sé lé bó kòmò ná ngwéh. Lòu sam, nùà lélán seèn sóú jòlò kòmò bèh. Né dé cí mé Càn lé tema njíí naâ Ñuna seèn nùà njéh ká lè wónje mé yo dé nùà yoòr faá nùà veên nò, te à kuú weh cio beèh, ju tené. ⁴ Càn lé ménâ kwò naâ, ye te béh den lom dilísé, faá sóú nyí tueé nê nò. Mò né mân, sâ béh mé terreb dé ngàn yoòr dèn cú, béh yoòr baá seér mé terreb dé Cúcuí Ñagâ. ⁵ Lòu sam, bòó mé den né dene dé ngàn yoòr, taán lom né njíí mé ngàn yoòr gwaán nê. Bòó mé den né dene dé Cúcuí Ñagâ dé bòn taán né njíí mé Cúcuí Ñagâ gwaán nê ndò. ⁶ Nuaá mé né dé ngàn yoòr taán, bele né ceér ciòd; dé mé taán né dé Cúcuí Ñagâ, bele né dé seèn ceér dé yòn, à né pónj. ⁷ Bòó mé taán lom né dé bòn bò njéh dé ngàn yoòr sâ dónj né gi bò bòn Càn bò; bó sóú Càn bèlè ngwéh. Dé sâ kwò mene seèn naàn, bó bòn môn bèlè kòmò ndé ngwéh ndò. ⁸ Bòó mé den né dene dé ngàn yoòr sâ dónj, ceér mé bó nde né Càn yoòr yilá nyi teèn sam. ⁹ Dé bìl môn sam, bí te ceér dé ngàn yoòr bìl sam; bí dé bìl bele né ceér Cúcuí Càn. Ngweéh à baá gi bí yoòr mà. Nuaá mé Cúcuí Kristò bú yoòr sam, nùà Kristò sam ndò. ¹⁰ Mò Kristò né yoòr bìl teèn bòn, yo bìl la né gi mene komó mé yìe veên, bí kó ye, Cúcuí né dé seèn yoòr bìl làn njua mé Càn lé naá gi bí bò didilí bò toò seèn sie kwaá. ¹¹ †Mò Cúcuí Càn né yoòr bìl teèn, bú Càn mé lé naâ Yeésò te cio komo sòm, nde né bò komó bìl te cio ménâ komo sòm gií ndò; à ménâ dónj kwò gi né mé Cúcuí seèn mé né yoòr bìl doò.

¹² Mò né mân, sâ bò nùà mò, béh bí né mé hùà yoòr. Gèh hùà dé sâ né ye: kò béh gò faá Cúcuí Ñagâ tueé nê

† 8:11 1 Kr. 3:16

nò, dèn ngwéh faá ngàn yoòr beèh tueé né kwò. ¹³ Mò bí né faá ngàn yoòr bìl gwaán nê nò kwò, sâ bí nde né te cio yilá kuú ndò. Á, mò bí gùm bìl dónj kwaá lo né beè Cúcuí Ñagâ, te à nyimé sòm bí veên yoòr, sâ bí nde né làn yili den. ¹⁴ Bòó mé Cúcuí Càn feh né bó ceér kwò dónj né gi bò ñuna Càn. ¹⁵ †† Lòu sam, Cúcuí mé né yoòr bìl doò bí kwer siè kwá cú, à bí veéh lè yí ndé cú ndò; à dé seèn né Cúcuí mé kwò né te bí ña seér bò ñuna Càn dé ñaâ, à béh terreb haá né kwò, te béh nde ye Càn fela, ye bú a: «Tele mò eè!» ¹⁶ Cúcuí Càn mé feh seèn né lè beèh tueé den, ye béh né gi bò ñuna Càn. ¹⁷ Béh baá gi bò ñuna Càn sâ bòn. Mò né mân, béh nde né ngúlú Càn yieé. Béh bò Kristò ngúlú sâ yieé nde né kwò. Lòu sam, béh bó gèr ñene né dónj; mò né mân, sâ béh bó te ngúlú seèn yila gi nde né dónj ndò.

Ngúlú Càn mé né béh kela

¹⁸ Mè né bagasé kwò nyegé ye, béh nde né tànòr ngúlú Càn lòu sâ mé njolo ñene ñagá, sâ béh né mene gèr cafanê ñene dónj, béh mé njéh tánj ndé ngwéh, béh njolo ke lom né mé ngúlú Càn. ¹⁹ Cieé mé Càn nde né bò ñuna seèn cie teèn ñene sòm keéh sâ, *wónj dónj né lom cieé bú sâ gaán. ²⁰ †† Wónj hèllè lo baá wèllè kela ndò. Mé njéh mene, à lo kwò gwàn ná ngwéh, né seé Càn. À lo kwaá lòu naâ bú teèn lòu. Mé njéh mene, ndèm né lom cu dónj kwaá den ye: ²¹ cieé déi wónj gùm dónj nde né ka ciòd te yuíf kwer-e huaár yuo, à kwa terreb dé koò beè Càn faá bò ñuna Càn nò.

²² Béh né kwò ye, wa hên, wónj gùm dónj née den ka gèr ñene ye, à né lom faá ma nyeèr nò cuané den. ²³ †† Mè tueé bí ndò, wónj mé huún jí lòm ngwéh; né mé béh mene. Càn lé béh Cúcuí Ñagâ haá lojó naâ faá jèrè †† nò; béh né kukuñ lè beèh cuané kela den, ye te Càn kweéh seér lom béh gùm dónj, béh ña gi bò ñuna seèn, à horó sòm béh gèr yoòr dé kèi cèn ndò. ²⁴ Béh né gi kwò ye béh yili yuo gi aá kèn; mé njéh mene, née te ndèm ye. Njíí mé nùà né ndèm teèn kwaá njíí dónj, mò à baá gi mé njolo ñene, à ndèm sâ mbaá kwá dèn ndé cú. Á sâ, nuaá mé naá gi njéré déi ñene, nde cu né ndèm kwaá den wa? ²⁵ Béh dé beèh ndèm kwaá njíí né te njíí mé béh née mé njolo ñene ngwéh ye. Mò béh baá ménâ kwaá njíí ndò, sâ béh señ kela den né lòu.

²⁶ Yeé baá ménâ, Cúcuí Ñagâ waà, à né béh gam; wanónj béh né bò yuyuaà bò kela, béh Càn teèn dùà yí bèh. Né Cúcuí Ñagâ mé feh seèn dua den né Càn sòn beèh kwò, à Càn bòn lom né dé tueé komoò sam. ²⁷ Càn dé seèn né gi temé ñene; njíí mé Cúcuí Ñagâ né bú dua sâ, à né ngweé kwò. Lòu sam, Cúcuí Ñagâ Càn felè bò Yeésò bò dua lom né faá Càn gwaán nê nò.

†† 8:15-17 Gal. 4:5-7 † 8:15 Mk. 14:36; Gal. 4:6 †† 8:20 Gen. 3:17-19 †† 8:23 2 Kr. 5:2-4 ††† Waà né feh; dé jomò baá ndeè.

²⁸ Béh né gi kɔ́ ye, bɔ́ mé né Càn gwaán dɔ́ŋ, à njèh dɔ́ŋ bɔ́ gi né te gam seér bɔ́ lòù. Né bɔ́ mé à lé yilá kwaá naâ beè seèn, faá à lɔ nyegé kwaá naâ nɔ.
²⁹ À lɔ naá gii bɔ́ jɔ̀gɔ́ balé kwaá, lɔ naâ mé kàgà-ndòn seèn ndɔ, ye te bɔ́ we Huaán nyî, te Huaán nyî den bei dàm bɔ́ òm seèn dɔ́ŋ ma. ³⁰ Bɔ́ mé Càn lé naâ ndòn felè bɔ́n kagá sâ, à bɔ́ yilá bilí gi aá kèn; à bɔ́ bɔ́ didilí bɔ́ ké toò seèn sie seér gi aá kèn ndɔ. Bɔ́ sâ bɔ́ baá gi dé bɔ́n ké toò Càn tàbè dobo.

Tàŋɔ̀r gwaán Càn

³¹ Sâ béh nde né mân tueé yɔ̀gɔ́ keéh cuú wa? Mɔ́ Càn né jomo beèh, nei bunò cu nde né béh kɔ́ wa?
³² Mɔ́ Càn Nuna seèn lòù gágá ngwéh, à né seér bú felè beèh lòù semé, sé tagá bɔ́ njèh dé jomò wa? Mè tueé bí, à nde né béh njèh dɔ́ŋ mé Nuna seèn mene haá bilí. ³³ Á sâ, bɔ́ mé Càn lé naâ balé sɔm sâ, nei bɔ́ toò juú sí komo nde né kɔ́ wa? Ndɔ̀g nuaré déi mé terreb teèn sam. Càn nùà njèh tueé naâ kɔ́, ye bɔ́ né beè nyí dilísé ma. ³⁴ Á sâ, nei bɔ́ mé ju si nde né kɔ́? Ndɔ̀g, nuaré déi mé terreb teèn sam. Yeésò Kristò lé naâ kuú, à lé naâ te cio komo yuo, kènê à baá ké te be gaâ Càn; à né Càn felè beèh dua den. ³⁵ Á sâ, nuaré déi nde né béh bɔ́ Kristò geé sɔm, te Kristò béh gwàn cú wa? Nde né gèr feh hihiné wa? Nde né bònò wa? Nde né cùè mé saám wa? Nde né dùkàn mé cio wa?
³⁶ †Mè tueé bí, né te mvù Càn nyagá den, ye:

«Béh cio cieé dɔ́ŋ hèn liím sɔ́ né felè yeè.
 Béh den né beè bɔ́ nùà
 faá mbieè mé bɔ́ nde né nɔ́b nɔ.»

³⁷ Mé njèh mene, béh né gi bɔ́ gèr sâ dɔ́ŋ mé terreb Yeésò Kristò yɔ̀gɔ́, njua mé temé seèn né yoòr beèh.
³⁸ Sâ mè né lom kɔ́ nyegé, ye njeré déi Yeésò yín kòmò ndé ngwéh ye bú a: té béh gwàn. Né mene cio, né mene yòŋ, né mene bɔ́ cili Càn, né mene bɔ́ njèh tetarê ké te vulúu, bɔ́ bú yín kòmò ndé ngwéh. Né mene kènê, né mene loró déi, ³⁹ né mene bɔ́ terreb dé ké teèr, né mene bɔ́ terreb dé ká doò, bɔ́ bú yín kòmò ndé ngwéh. Né mene lètenè bɔ́ njíí mé Càn si gii naâ dɔ́ŋ, njeré déi béh bɔ́ Càn gè kòmò ndé cú, ye bú a, té béh gwàn. Càn béh gwaán seèn yoòr Fehtoò beèh Yeésò Kristò feh keéh gi aá kèn.

Càn bɔ́ bɔ́ huaán *Iserála

9 ¹⁻² Mè tueé bí, mè nùà Yeésò *Kristò, mè nyeén túé ngwéh: temé mò ká lè yili gi aá kèn, né lom mè yulá faá cí nɔ. Ndòn mò né ménâ tueé, Cúcuí Njagá né mè ménâ tueé ndɔ, ye mè a, nyeén sam. ³ Sâ tueé né ye, mɔ́ ceér sé né teèn, huɔm kela né mé Càn sé du-agá kɔ́ naâ mè lòù, mè geé kɔ́ mé ceér Kristò, te gèh bɔ́ nùà mò yili yuo seér kɔ́. ⁴ †Bɔ́ né bɔ́ ndùtè ndùtù Iserála; Càn ye, né bɔ́ njuna nyî, wa terreb nyí néné yuo

† 8:36 Ps. 44:22 †† 9:4 Ex. 4:22

kela ndeè né lètenè bɔ́n ma; à lé naâ ngòŋ hihiné mé bɔ́ kɔ, à sou kwaá bɔ́ *sóú seèn tieè, à feh bɔ́ ceér mé bɔ́ nde né bú teèn dua, à kwa kwaá bɔ́ ndéb tieè ndɔ.
⁵ Abrahâm bɔ́ bɔ́ njuna seèn né bɔ́ jɔ̀gɔ́ bɔ́ bɔ́n. Cu mé *Nùà Càn lé naâ nùà mé húóm yoòr njaá, bɔ́ lé bú njaár naâ lè gèh bɔ́n sâ ndɔ. Felè njèh dɔ́ŋ né cegé bú Càn Nùà njèh. Kùsem bú a, líé dèn ménâ cu dɔ́ŋ. Mòn.

⁶ Mè túé ngwéh ndɔ, ye ndéb Càn tueé keéh né doó. Mòn sam, à tueé yíí né teèn; wanɔ́ŋ bɔ́ mé né te gèh bɔ́ Iserála bɔ́ dɔ́ŋ, kèb cén né cegé bɔ́ gècèn bɔ́ kɔ́.

⁷ †Sâ tueé né ye, te bòn bɔ́ ndùtè ndùtù Abrahâm bɔ́ huaán seèn dé gècèn né cegé kèb cén ndɔ. Càn lé naá gii tueé ye Abrahâm a: beè nyí bɔ́ ndùtè ndùtù seèn gi cegé nde né te gèh Isák ma. ⁸ Sâ tueé né ye, bɔ́ njuna Càn bɔ́ huaán mé bɔ́ né mbembaá njar gɔ doò, sam; bɔ́ njuna seèn gi cegé né bɔ́ huaán nùà njèh mé ndéb Càn né teèn yilá. ⁹ †Càn lé ndéb sâ kwa kwaá naâ ye, mɔ́ cu wulu baá, nyí ndeè né cuú, te Sará njar kwa huaán ma.

¹⁰ Cí gí lòm ngwéh ndɔ: Rèbékà, veèh Isák tele beèh dé koò, lé naâ feh njar kwa. ¹¹⁻¹² ††Sâ Càn nyegé kwaá gi aá felè bɔ́ huaán fà sâ kèn, ye Rèbékà a: Bei nde né ka òm den seér ma. Càn lɔ nde ménâ nyegé kwaá, sâ bɔ́ fà dɔ́ŋ, déi née veèn bɔ́ ngwéh ye, sâ bɔ́ lɔ née bɔ́ njar ngwéh ye ndɔ. À lé ménâ bɔ́ seér naâ, ye te bɔ́ nùà njene kɔ teèn, ye nyí njèh dɔ́ŋ bɔ́ né mé kàgà-ndòn nyí ma. Nyí nùà balé weh lom né faá nyí gwaán nê nɔ, nyí mé seé seèn táŋ sɔ́ bèh. ¹³ †††Den né faá né te mvù Càn nyagá den nɔ, ye: «Mè geí weh né Jakôb, mè si lɔ Esayú.»

¹⁴ Á sâ, kènê béh tueé nde né naàn? Sâ Càn bɔ́ gobó seér cu né lòù wa? Dé sâ tí ndɔ̀g! ¹⁵ †††Bí né kɔ́ ye, Càn lé tueé naâ mé Músi, ye bú a: Mɔ́ nyí gwaán né nuaré déi jere kɔ́, nyí nde né bú jere kɔ́ ma. Mɔ́ nyí nde né nuaré déi bagaà bɔ́, nyí nde né bú bɔ́ ndɔ. ¹⁶ Mɔ́ né mân, dé sâ beè nuaré déi sam, dé lòù legeè sam ndɔ; né lom beè Càn kɔ́-jeré nùà njèh. ¹⁷ †Né cu te mvù Càn nyagá den faá Càn lé tueé njíí naâ mé mgbè Ejíp-tò nɔ, ye bú a: Nyí wò mgbè sie kwaá né ye te be ter-rèb nyí néné yuo kela yoòr yeè, te yilí nyí ngulí nde wóŋ dɔ́ŋ.

¹⁸ Sâ tueé né ye, mɔ́ Càn né gwaán, à kɔ́ nùà jere; mɔ́ à né gwaán, à ngwan sɔm bú temé lè ndɔ.

Nùà mé-sɔ́

¹⁹ Merré déi nuaré déi nde né bieé ye mè a: mɔ́ né mân, sâ Càn mé bɔ́ nùà bie le cu né dé kei wa? Mɔ́ Càn baá njèh mé temé seèn bɔ́, nei taré komo nde né kɔ́ wa? ²⁰ ††Mɔ́ né mân ndɔ, sâ nùà mò, wò né nei, mé né Càn ndugó wa? Sɔ́ né yeé mé nùà mé-sɔ́ bieé njíí ye bú a: wò nyí mân me kwaá naâ dé kei wa? ²¹ Bí kó

‡ 9:7 Gen. 21:12 †† 9:9 Gen. 18:10 †† 9:12 Gen. 25:23 ††† 9:13 Mal. 1:2-3 ††† 9:15 Ex. 33:19 § 9:17 Ex. 9:16 §† 9:20 Es. 29:16; 45:9

ye, mo nùà mé-sòò tie gi aá màr kèn, à nde né màr sâ faá à gwaán nê no kòb geé, à mé déi me sòò dé nyàgàm, à mé kèb déi me lom sòò.

²² Mo né mân, sâ nuaré déi nde né sòn mé Càn komo nyi wa? À gwaán né bò nùàr yúlá-temé seèn feh keéh, à feh keéh bó be terrèb seèn ndò. Mé njéh mene, bòò mé à sé naâ bó mé yúlá-temé sâ wulá sòm gií, à bó yolo seér cu né lòù. ²³ À lé sâ gwaán naâ, ye te be terrèb nyí ñené yuo kelà cie lètenè bòò mé nyí lé naá gií jògò nyegé kwaá, ye nyí nde né bó jere kòó, te bó yila te ngùlù nyí. ²⁴ Né béh. À lé naâ béh bò dé seèn yilá kwaá. Lètenè bò *Júf gí lòm ngwéh, né cu mé bò déi lètenè gèh bò nùàr hihiné mene. ²⁵ †À te mvù Hosè tueé ñagá né môn ndò, ye:

«Bòò mé lé bò nùàr nyí ná ngwéh,
nyí bò nùàr nyí yilá nde né bó;
lò nùàr mé nyí lé naâ bunó,
nyí bò yíé-temé bò nyí yilá nde né bó ndò.

²⁶ †Bèh mé nyí lé ye bó nùàr nyí sam dójò,
nyí yilá nde né bó bò ñuna nyí kó bèh sâ,
jue nyí Càn làn.»

²⁷ †Kèb déi, Esáyà lé naâ ké ter felè bò *Iserálà bò môn bógó njí ndò, ye:

«Gwaán dàm bò Iserálà bò a:
màgà yógó mbésebé nòmò koò,
ngóòb yili yuo lom nde né lètenè bònò kóó.

²⁸ Lòù sam, Nùà Dueè gwaán lom aá ju dé kèi cèn felè wòñ tenâ.»

²⁹ †Esáyà lé naá cuù déi ménâ tueé kwaá ndò, ye:

«Mo Càn terrèb sé ndùtè ndùtù kèb déi mé be téná ló ná ngwéh,
mè tueé bí, béh sé naá gií faá *Sóòm no kòb yuo,
béh bò *Gómòr sé baá kèi cèn ndò.»

*Iserálà mé Njàgà Bagaà

³⁰ Sâ ye naàn wee? Sâ ye, bòò mé *Júf sam, mé lé ceér fón ná ngwéh te bó ña bò didilí bò beè Càn dójò, Càn bò didilí bò ké toò seèn yilá seér cu aá bó. À bó ménâ yilá né felè temé mé bó né yoòr seèn kwaá njí doò.

³¹ Dé dàm bò Iserálà bò môn sam. Bó dé bònò bele né *sóú te bó ña bò didilí bò beè Càn mé njéh, bó née dé bònò bèh sâ wá ngwéh ye. ³² Bó teèn wá ngwéh dé kei wa? Mè tueé bí, bó temé mé Càn kwá ní ngwéh, ye te bó ña bò didilí bò toò seèn mé njéh, bó ndèm kwaá seér né mé seé bònò, ye bó bò didilí bò toò Càn ña nde né mé njéh. Yeé baá ménâ, bó ceén baá-re te taá cén-gulè ndò. ³³ †Te mvù Càn né môn nyagá den ndò, ye:

«Mè komo kwaá tena baá taá cén-gulè ké Siyòñ, ††
né kweéh dièb.
Nuaá mé né temé yoòr seèn kwaá njí dójò,
à bú dé seèn pó ló ndé ngwéh.»

† 9:25 Os. 2:23 †† 9:26 Os. 1:10 † 9:27-28 Es. 10:22-23 †† 9:29 Es. 1:9 †† 9:33 Es. 28:16 ††† Siyòñ né yilí Jerúsalem déi (1 Chr. 11:4-5).

10 Bò nùàr mò, mè né lom Càn felè bò *Júf dua, ye te bó yili yuo. Né lom mè yoòr yilá dé gècèn.

² Mè ñene bó né lom te seé Càn faá cí no bógó. Njéh cèn, bó seér ngwé kòmò ngwéh; ³ wancóñ ceér mé Càn yilá né bò nùàr bò didilí bò mé njéh, bó bònò ngwé kó ngwéh no. Bó yeé ngwé kó cú ménâ, bó yila baá-re ceér mé feh bònò fónò gòò, ye te bó den beè Càn dilíse mé njéh. Yeé baá ménâ, ceér mé Càn sé né bó bò didilí bò mé njéh yilá, bó teèn ngwan seér cu baá-re lòù ndò. ⁴ Á sâ, *Kristò lé *sóú Músi te bèh denè seèn ñgoró kwaá gi aá kèn ndò, ye te bòò mé kwaá njí seér né temé yoòr nyí dójò, ña seér bò didilí bò beè Càn kóó.

Càn dé bò nùàr dójò

⁵ ††Ceér sóú joloò mé nùàr sé naâ nùà dilí beè Càn mé njéh ñaá, Músi nùà njéh lé naá gií ter nyagá kwaá, ye: Nuaá mé né sóú mé gùm mene jolo komo dójò, yòñ kwa nde né kóó ma. ⁶ †Sâ, ceér dé temé kwaá njí, te nùàr ña nùà dilí beè Càn mé njéh né seér híin ndò, à dé seèn ye: «Té mé feh yeé túé ye: Neì ñaá nde né ké te vulúu kóó wa?» Sâ tueé né ye: Neì ñaá nde né ké te vulúu kóó, te à yila njí Kristò ká doó wa? ⁷ Té túé ndò, ye: «Neì suaga nde né ké dòù ka tàbè kóó wa?» Sâ tueé né ye: Neì suaga nde né ké dòù kóó, te yilá wellè bú ndò wa? Té ménâ túé ndóg. ⁸ Càn né seér tueé ye, ñgòr nyí né kwarè yeé sâ, né sònò yeé, né te temé yeé ndò. Ñgòr sâ né felè temé kwaá njí. Béh bò nùàr hèn tueé yeé cí.

⁹ Mo wò né toò bò nùàr mé sòn yeé tueé, ye Yeésò né Nùà Dueè kóó, wò kwaá njí temé teèn ye Càn lé naâ bú te cio komo sòm ndò, sâ wò yili yuo aá kèn. ¹⁰ Mo béh baá temé yoòr Yeésò ménâ kwaá njí, Càn nde né béh bò didilí bò beè seèn yilá. Mo béh né mé sòn beèh gwaán, ye Yeésò né Nùà Dueè kóó, sâ Càn nde né béh yili sòm. ¹¹ ††Ñgòr Càn né môn tueé ndò, ye: «Nuaá mé né temé yoòr seèn kwaá njí dójò lòù pó lè ndé ñg-wéh.»

¹² Mo né mân, sâ lètenè bò Júf mé bòò mé Júf sam, gwèn teèn sam cuú; bó baá lom dójò mé Nùà Dueè cèn. Bòò mé né bú yueé fónò dójò, à né gi bó bagaà bójò laré. ¹³ ††Né te mvù Cànè môn nyagá den, ye: «Nuaá mé nde né Nùà Dueè yueé fónò dójò nde né yili yuo.»

¹⁴ Á, bò nùàr bú yueé yilá keéh nde né he, mo bó temé yoòr seèn kwá ní ngwéh wa? Bó temé yoòr seèn kwaá njí keéh nde né naàn, mo bó née ñgúñgwéh ye wa? Bó ñgweé keéh nde né he, mo nuaré déi seèn ndé ngwéh bó tueé wa? ¹⁵ †Á, neì tueé nde né bó kóó, mo bó nuaré déi ké teèn témá ní ngwéh wa? Né cu te mvù Cànè nyagá den ye: «Bó baá mé gò Njàgà Bagaà! Keé bèh huòm nê!» ¹⁶ ††Mé njéh mene, bò nùàr Njàgà Bagaà sâ dójò gwàn làrè ngwéh. Esáyà *sòn-Càn ló

††† 10:5 Lévi. 18:5 § 10:6-8 Deut. 30:12-14 †† 10:11 Es. 28:16 ††† 10:13 Joél 2:32 †† 10:15 Es. 52:7 ††† 10:16 Es. 53:1

naâ mân tueé ndɔ, ye: «Nùà Dueè, nei seèn kwaá njií né-re temé te ngòr beèh kɔ́?»¹⁷ Mɔ né mân, bí kɔ́ ye, kɔ́ bɔ́ ngweé lɔ́gɔ́ ngòr, te bɔ́ gwaán ye. Mè ngòr sâ jue né kùr Kristò.

¹⁸ †Njií ye mè a, bíe bí lòù: Hèn bɔ́ née ka ngòr sâ ngúngwéeh á? Hêceè, bɔ́ ngweé gi aá kèn! Te mvù Cànje né bèsónè nyagá den, ye:

«Hueh bɔ́ tebê bɔ́ ngulí sie aá *wónj beè;
bɔ́ ngòr bɔ́n ngulí nde gi aá
bèh mé tàbè bɔ́ vulú né teèn kwaré dɔ́n.»

¹⁹ ††Mɔ né ménâ, kwá mè jɔ́gɔ́ bie cu déi ye: Hèn bɔ́ Iserálà bɔ́ lé kaà ngwé kɔ́ ná ngwèh á? Mè tueé bí, Músi lɔ́ naá gií bɔ́ tueé, ye:

«Càn ye: nyí bɔ́ nde né mé be,
te bí bar seér bɔ́ kurú lòù.
Nyí nde né bí soób,
te temé ñaâ bí mé bɔ́ kùlù bɔ́ ñaâ.»

²⁰ †Esáyà salé sɔ́m cuù dé seèn ndɔ, ye:

«Càn ye: Bɔ́ mé lɔ́ ceér nyí fɔ́n ná ngwèh dɔ́n
ñene seér cu né nyí kɔ́.
Nyí ñené yuo kela seér cuù né
toò bɔ́ mé nyí bíe bèh.»

²¹ ††Dé bɔ́ Iserálà bɔ́, Càn den cuù ye:

«Cieé dɔ́n nyí né bɔ́ mé be ci yilá kuú,
kàmbér la né bɔ́ dúágá-tie bɔ́, mé bɔ́ taâb bɔ́ nyí.»

Càn njolo mé *Iserálà cì ngwéh

11 †Kwá mè jɔ́gɔ́ bie ke ndɔ ye: sâ Càn sɔ́m si njií aá bɔ́ nùàr seèn Iserálà doó wa? Dé sâ, tí ndɔg! Mè mé feh mò, mè né nùà Iserálà sâ, mè né te gèh Benjamèn, ndútè ndútù Abrahâm. ² Càn bɔ́ nùàr seèn sòm si ngwéh, à lé ké bèh duɔ́m ñene kɔ́ lɔ́gɔ́ naâ bɔ́, bɔ́ né bɔ́ dé seèn. Ngweéh njií mé bɔ́ nyagá kwaá né felè *Elí te mvù Cànje doò, bí né gi kɔ́ wa? À lé naâ ju bɔ́ Iserálà bɔ́ toò Càn nde, ye Càn a: ³ ††«Nùà Dueè, bɔ́ wula sɔ́m gi aá bɔ́ sòn yeè, bɔ́ tulú komó sɔ́m gi aá bɔ́ kɔ́ *sèmè yeè kèn, mè tene le aá mé huún; bɔ́ né cu ceér fɔ́n, te bɔ́ wula cu mè ndɔ.»

⁴ ††À yeé tueé gi aá mân, Càn lé ye bú a naàn wa? Ngweéh Càn lé ye bú a: «Wò mé huún sam mà.» Ye bú a, bɔ́ nùàr nyí kám téhbeh né teèn, bɔ́ toò Bahâl cècàn mbaâ cémmé bèh ma. ⁵ Mè tueé bí, kènè né cu faá bèh ménâ; bɔ́n dé Càn lètenè bɔ́ Iserálà bɔ́ née le ye; Càn lé bɔ́ sâ bɔ́ balé kwaá naâ mé húm-temé seèn; ⁶ lé naâ dé lòù, dèn ngwéh mé seé bɔ́n. Mɔ sé né mé seé bɔ́n, sâ húm-temé Càn doò sé húm-temé dé gècèn ñá ná cù.

⁷ Sâ ye naàn wee? Sâ ye, njií mé bɔ́ huaán Iserálà lé naâ fɔ́n sâ, bɔ́ lé kwá ná ngwèh, ye bɔ́ mé Càn lé balé sɔ́m naâ lètenè bɔ́n sâ lé kwa cegé naâ kɔ́; bɔ́ déi dé bɔ́n lé taré seér naâ feh lòù. ⁸ Né te mvù Cànje môn

† 10:18 Ps. 19:4 †† 10:19 Deut. 32:21 † 10:20 Es. 65:1 †† 10:21 Es. 65:2 †† 11:1 Fil. 3:5 ††† 11:3 1 Rois 19:10, 14 ††† 11:4 1 Rois 19:18 § 11:8 Deut. 29:4; Es. 29:10

nyagá den ndɔ, ye: «Càn lé naâ bɔ́ temé lè bɔ́ kuú sɔ́m, te wa mene hèn, bɔ́ mé njolo ñéné cú, bɔ́ mé tie ngwé cú ndɔ.»⁹ ††*Davíd né cu felè bɔ́n ménâ tueé ye:

«Bɔ́ kùrmò bɔ́n a, bíe cú bɔ́ kɔ́;

bú a, siè bɔ́ tuagá,

te bɔ́ ñene gèr beè Càn mé njéh fí.

¹⁰ Njolo bɔ́n a, yílí sér lòù,

te bɔ́ njèh ñéné cú.

Càn a, siè gú kwá dèn bɔ́ ngògò beè môn;

bú a, té be dù.»

¹¹ Kwá mè jɔ́gɔ́ bie cuù bieè ndɔ, ye: Bɔ́ *Júf yeé ceén aá môn, bɔ́ lé naâ toò die nyoló kelá ndeé á? Môn sam ndɔ! Bɔ́ yeé ceén aá ménâ, Càn nde seér bɔ́ hìn bɔ́ yili sɔ́m, te furú seér bɔ́ Júf mé bɔ́ sâ bɔ́ lòù. ¹² Mɔ hèn bɔ́ Júf lé ceén naâ, te Càn bɔ́ seér bɔ́ nùàr wónj dɔ́n bagaà mé njéh, bɔ́ yeé die, Càn dàm nùàr wónj dɔ́n kulu gi mé njéh, sâ mɔ dàm bɔ́ Júf cu cu gií te ceér Cànje, dé sâ den weéh nde né naàn wa? Mè tueé bí, Càn nde né dàm gèh nùàr kulú samé gií mé njéh.

Pôl tueé njií né mé bɔ́ mé *Júf sam

¹³ Bí bɔ́ mé Júf sam, mè kènè tueé njií né mé bí, ye bí a: mè né mbɔ́n tebê Càn; à mè dé mò tema njií né ké lètenè bɔ́ mé Júf sam. Yeé baá ménâ, mè sie nyegé seé mò mé vɔ́gɔ́-temé mene ndɔ! ¹⁴ Mè né ndèm kwaá ye mè nde né bɔ́ mé béh bɔ́ né mé gèh cèn jilí; mɔ huer baá bɔ́ mé bɔ́ mé Júf sam ngwa, te Càn yili sɔ́m bɔ́ déi lètenè bɔ́n; ¹⁵ wancónj Càn yeé sɔ́m si njií aá bɔ́ Júf gè jomo, bɔ́ *wónj nde ye huɔ́m doò nɔ́. Á sâ, mɔ Càn ndeè weh gi cu aá bɔ́, dé sâ ndeè den weéh nde né naàn wa? Mè tueé bí, sâ baá cu ye-re dé mé bɔ́ komó teèn kwa bilí cu nde né mé yɔ́n mene.

¹⁶ Mɔ jèrè †† baá gi beè Càn, sâ bí kɔ́ ye, kukun né dé seèn ndɔ. Mɔ jɔ́gɔ́ toú né gi beè Càn, sâ mé béh mene dɔ́n né gi beè seèn ndɔ. ¹⁷ Bɔ́ huaán *Iserálà den né faá toú mé fei yeé kómó, mé bɔ́ dobo kwaá né ká lɔ́ nɔ́. Bɔ́ mé *Júf sam dé bɔ́n né faá toú kómó dé ké ya dueè. Bɔ́ yeé dobo gi aá dé lɔ́ kèn, bɔ́ ñɔ́b sɔ́m béh déi teèn, bɔ́ ñɔ́b wellè dé ké ya dueè, bɔ́ nyɔ́gɔ́ yí keéh te bèh sâ. Né kèi cén mé wò ndɔ. Wò mene nùà Júf sam, wò njua dɔ́m keéh né felè nùà mé né Júf. Jɔ́gɔ́ yeé baá toú hèllè koó, à koó bilí baá-re mé wò mene. ¹⁸ Mɔ né mân, sâ wò té béh toú mé bɔ́ lé naâ ñɔ́b sɔ́m doò sèb ndɔ. Té mbaá púnó kú, wò jɔ́gɔ́ kɔ́ kwá ngwéh, jɔ́gɔ́ kwaá seér né wò kɔ́.

¹⁹ Merré déi wò nde né tueé ye: bɔ́ lé naâ béh déi ñɔ́b sɔ́m, bɔ́ nyɔ́gɔ́ keéh nyí. ²⁰ Né gi môn dág; njèh cén, bɔ́ lé seér temé mé Càn kwá ní ná ngwèh, Càn lé bɔ́ werré sɔ́m naâ dé cì. Wò yeé baá dé yeé temé yòò Càn kwaá njií, bɔ́ wò te bèh denè bɔ́n nyɔ́gɔ́ yí keéh né dé cì. Mɔ né mân, sâ té feh mbaá hám kú! Lé b sér lòù. ²¹ Wancónj bɔ́ Júf mé né bɔ́ mé béh toú dé jéjêg kɔ́, mɔ

†† 11:9-10 Ps. 69:22-23 ††† Wàà né feh; dé jomò baá ndeè.

wò ke, Càn bɔ kwá lɔ ngwéh. Sâ júée, mɔ né nyí, à tàn sɔ ndé ngwéh gùm dɔ́ŋ.

²² Mè tueé wò, yíe kwàgà mé húóm-temé Càn, wò yieé cu kwàgà mé jélá-temé seèn ndo: mɔ ñaá baá bú felè bɔ́ mé né tie te ceér seène duagá, à né yeé bɔ́ seé faá cí nɔ weh. Dé yeé môn sam; à né seér felè yeé nùà húóm-temé. Njèh cén, kɔ wò né beè seèn pɔ́ŋ ndo, sâ ye; wanɔ́ŋ à wò ñɔb sɔm cu aá kèn. ²³ Mɔ bɔ́ Jùf mé lé naá temé duagá doò kweéh seér cu temé, sâ Càn nde né bɔ́ te ndilí nyɔ́gɔ́ njíi cuú. Mè tueé wò, à né mé terreb mé à nde né bɔ́ te ndilí nyɔ́gɔ́ gíi cuú. ²⁴ Wò dé yeé nùà Jùf sam, wò né seér béh dé ya dueè, bɔ́ lé wò ñɔb tena weéh naá lòu, bɔ́ nyɔ́gɔ́ njíi te ndilí dé ká lɔ́. Mɔ né mân, sé tagá bɔ́ Jùf mé né béh nùà njèh wa? Mè tueé wò, dé bɔ́n dé nyɔ́gɔ́ sɔ́ sam nde cuú, bɔ́ tɔ́ lom nde aá lòu.

Càn baá bɔ́ *Jùf ceér temé kweéh seér feh

²⁵ Bò nùà mò, mè bí hèn feh keéh né njíi mé lé leér deén naá lòu, te bí feh bìi faá bɔ́ kɔ́gɔ́n bɔ́ nɔ wèh kwá cú. Sâ tueé né ye: bɔ́ huaán *Iserála kèb déi mene temé yoòr Càn kwá njí ngwéh, bɔ́ né mene tie duagá, mé njèh mene, bɔ́ nde né temé kweéh seér. Kɔ bɔ́n bɔ́ mé Jùf sam ndeè kweéh seér gi aá temé, te bɔ́ Jùf kweéh seér ye ndo. ²⁶ †Mɔ gi aá, te dà m bɔ́ Jùf yili yuo ye, faá né te mvù Càn nyagá den nɔ, ye:

«Nuaá mé nde né bɔ́ nùà yili sɔm,
ndeè yuo nde né ké Siyɔ́ŋ, ††
à fɔ sɔm bɔ́ ndüté ndütù Jakɔ́b veèn yoòr.

²⁷ ‡«Cu mé nyí nde né bɔ́ veèn yoòr kulú sɔm,
ngòŋ nyí nde né cí.»

²⁸ Lòu sam, Càn lɔ naá bɔ́ balé weh. Bɔ́ né mene taán, Càn bɔ́ gwaán keéh né felè bɔ́ tele bɔ́n léi jògò. Wanɔ́ŋ te Njàgà Bagaà bɔ́ né bɔ́ bòn Càn bɔ́ kela. Mɔ né ménâ, te gam seér bí ndo. ²⁹ Bí kɔ́ ye, mɔ Càn balé weh baá nuaré déi, à kulu bú, sâ gi aá kèn, Càn sòn kwéh sér ndé cú.

³⁰ Léi toò bí bɔ́ mé Jùf sam dɔ́ŋ lé naá gii sòn Càn ngeén. Kènè bɔ́ Jùf yeé baá sòn seèn ménâ ngeén, à jere kɔ seér cu aá bí. ³¹ Né cu mé bɔ́ ménâ ndo; bɔ́ yeé ngeén aá sòn Càn, à bí bagaà hèn bɔ́ seér né lè sòn bɔ́ne, te bɔ́ ñene ménâ, bɔ́ kweéh seér temé, à kɔ cu bɔ́ jere môn ndo. ³² Sâ tueé né ye, bí bɔ́ dɔ́ŋ naá gii sòn Càn ngeén, te seé bìi sie nyegé bí be bagasé, à kɔ ye bí jere.

Kùsèm Càn Dueè

³³ ††Njua Càn né felè beèh yaámsé mân! Kɔ́gɔ́n seèn dé tueé sam, à né gi njèh dɔ́ŋ kɔ́ laré! Neì se komo nde né kàgà-ndòn Càn kɔ́ wa? Njíi mé Càn nyegé

kwaá né ter, neì ngweé komo nde né kɔ́ ndo wa?

³⁴ ††Né te mvù Càn nyagá den ndo, ye:

«Neì kɔ́ né múnò Nùà Dueè kɔ́ wa?

Neì leéb komo nde né bú ndéb kɔ́ ndo wa?

³⁵ ††Neì lé Càn njèh haá lɔ́gɔ́ naá kɔ́,

te Càn nde ye bú sòn sâ haá cuú wa?»

³⁶ ††Bí kɔ́ ye, njèh dɔ́ŋ naá gii beè Càn, à bɔ́ kóó gi né kɔ́, dɔ́ŋ né gi dé seèn. Kùsèm, terreb Càn a, sù mù yùò kélà cie dé kèi cèn. È môn!

Dene nùà seè Càn

12 Mɔ Càn né béh jere faá bèh mân kɔ́, sâ kúkùr bìi bɔ́ nùà mò, kéi mé bí née mé njolo hèn, bí mé Càn há njí gii gùm bìi dɔ́ŋ faá njèh *sèmè toò seèn nɔ. Ceér Càn duaá dé bagaà né cí, né bú yoòr huóóm. ² Bí té gule wɔ́ŋ bèlè, bí bèlè sér gule dé Càn, te à kweéh seér gùm bìi, mé lo bìi mene, bí ngweé komo ye njíi mé à né gwaán ndo! Sâ tueé né ye, à gwaán né bɔ́ njèh dé bebagaà mé né ñagásé tâŋ, mé né lom bú yoòr huóóm dé gècèn.

³ Mè baá te fùgò Càn, mè bí dɔ́ŋ hèn tueé keéh né dé cí, ye bí a, té mé feh bìi púnó kélá. Sòn sâ, bí ñéné kɔ́ sér bèh denè bìi dé jéjêg. Temé mé nùà kàn né yoòr Càn kwaá njíi dɔ́ŋ, bú a, ñéné kɔ́ terreb sâ ñenè. ⁴ †Bí kɔ́ ye, nùà né mé gà yoòr hihiné mé seé teèn hihiné ndo. ⁵ Né cu mé bɔ́ Yeésò bɔ́ ménâ: béh maga mene naàn, béh né lom gùm nùà cén, béh nyɔ́gɔ́ bilí né yoòr *Kristò. Sâ béh bɔ́ mbeí beèh nyɔ́gɔ́ bilí né dɔ́ŋ ndo, béh den né faá bɔ́ gà hihiné nyɔ́gɔ́ bilí né yoòr nɔ, te bɔ́ me sɔm gùm nùà cén.

⁶ †Béh né gi mé gà seè hihiné yoòr; Càn nùà kàn haá né dé lòu ndo. Mɔ lètenè beèh Càn nuaré déi haá né sòn seèn tueè, bú a, ñéné kɔ́ temé mé à né yoòr Càn kwaá njíi, à yila tueé. ⁷ Mɔ Càn haá né wò lo dé bɔ́ déi gaàm, sâ gàm bɔ́ gaàm, né seé yeè. Mɔ dé nuaré déi né njèh feèh, bú a, fèfeèh, né seé seèn. ⁸ Nuaá mé Càn dé seèn haá né bú lo dé nùà sɔ́gɔ́, bú a, fágá feh, né seé seèn. Mɔ dé yeé né be haá, sâ há lòm bú mé be fà. Mɔ dé yeé né dé nùà sie nyegé, siè nyégé bɔ́ mé temé yeé mene. Mɔ dé yeé né dé bɔ́ jámè bɔ́ gaàm, gàm lòm bɔ́ mé vɔ́gɔ́-temé mene.

⁹ Bí gwàn lòm nùà mé temé cén, bí nyénné veèn nyennè, bí gwàn sér bagaà. ¹⁰ Bí gwàn kú lètenè bìi, bí né lètenè bìi veéh kuú ndo. ¹¹ Bí dèn lòm bɔ́ seé bɔ́, bí té fùbò gwàn. Bí bɔ́ lòm seé Nùà Dueè mé terreb mene, ¹² bí né ndèm mé bú kwaá njíi, bí né mé bú samé. Bí né gèr yoló, bí né Càn cu dɔ́ŋ dua ndo. ¹³ Mɔ njeré déi né nuaré déi lètenè bìi saám, bí há bú teèn. Mɔ nuaré déi waá lɔ bìi, bí té njolo mé bú cí.

¹⁴ ††Mɔ bɔ́ né bí bunó, bí dùà sér Càn felè bɔ́n lòu; bí júée Càn a, kulú sér bɔ́ bòn bɔ́ bìi dé kulú ma, à té bɔ́

† 11:26 Es. 59:20 †† Siyɔ́ŋ né yili Jerúsalem déi (1 Chr. 11:4-5).
‡ 11:27 Jér. 31:33-34 †† 11:33 Es. 55:8

‡† 11:34 Es. 40:13 ††† 11:35 Job 41:11 ††† 11:36 1 Kr. 8:6
§ 12:4-5 1 Kr. 12:12 †† 12:6-8 1 Kr. 12:4-11 ††† 12:14 Mat. 5:44;
Lúk 6:28

lòu dúagá. ¹⁵ Mò bô nuaré déi baá samé, bí bô sàmè gi dɔ́ɔ́ɔ́. Nuaá mé né yueé, bí bô yúé gi dɔ́ɔ́ɔ́ ndɔ́. ¹⁶ †Bí dèn lòm lètenè bìi mé sòn cèn, bí té lòu ngúgò sér. Nùàr dɔ́ɔ́ɔ́ a, yú njolo bìi yuú; bí té dèn faá bí kɔ́ɔ́ɔ́n yɔ́ɔ́ɔ́ né bô nùàr dɔ́ɔ́ɔ́ nɔ́.

¹⁷ Nùàr a, té veèn mé veèn cú. Bí fɔ́n sér ceér, te bí bɔ́ɔ́ laré nùàr dɔ́ɔ́ɔ́ bagaà. ¹⁸ Mò lɔ́ɔ́ né teèn, bí lègè lòm faá bí né lege nɔ́, te bí bô nùàr den gi mé sòn cèn. ¹⁹ ††Bí té mé njùɔ́ kɔ́ɔ́ ndé sér, bô mbeí mò, bí kwá ló Càn nùà njèh sɔ́m njùɔ́ mé feh seèn, faá né te mvù Cànje nyagá den nɔ́, ye: «Mè njùɔ́ sɔ́m nde né kɔ́ɔ́. Mò nuaré déi né wò veèn bɔ́ɔ́, mè bú sòn sâ bɔ́ɔ́ sɔ́m cu nde né kɔ́ɔ́ ndɔ́, jueè mè Càn Dueè.» ²⁰ †Né cu te mvù Cànje beré déi nyagá den, ye: «Mò cùè né nùà bònò yeè sie, há bú yáb teèn; mɔ́ à né mé nyúá, há bú njèh jueè teèn ndɔ́; te à ñene ménâ, fegùlì bɔ́ɔ́ɔ́ bú faá we nɔ́, à kweéh seér temé.» ²¹ Té gwàn mé veèn yɔ́ɔ́ɔ́ wò, yɔ́ɔ́ɔ́ sér veèn kɔ́ɔ́, bô yɔ́ɔ́ɔ́ bú mé bagaà.

Sòn ngómna ngweê

13 Nùàr kàn a, ngwé sòn bô ngómna ngweè; bô dɔ́ɔ́ɔ́, bô né gi beè Càn, à bô terreb haá né kɔ́ɔ́, bô mé feh bɔ́ɔ́n cèr ngwéh. ² Sâ mɔ́ wò né feh mé bô taré, sâ wò ngen né sòn Càn nùà njèh. Lòu sam, à lé naá gi bô nyegé kwaá. Mò né mân, sâ bɔ́ɔ́ mé né feh toò bô ngómna taré dɔ́ɔ́ɔ́ né ju yoòr bɔ́ɔ́n mé be bɔ́ɔ́n turú su. ³ Bí kɔ́ɔ́ ye, nuaá mé né gècèn bɔ́ɔ́, dé seèn ngómna lòu vèh bèh; nùà veèn bú veéh yeé kɔ́ɔ́. Mò wò ye te nyí bô kokoò bô dùlà cú, sâ bô lòm bô njèh bebagà, te bô seén wò mé njéh. ⁴ Seé mé bô né bɔ́ɔ́ sâ, Càn bô haá naá kɔ́ɔ́, te bô gam wò, wò bɔ́ɔ́ komo bagaà. Á, mɔ́ wò né yeé veèn bɔ́ɔ́, sâ vèh bô veèh bɔ́ɔ́n! Mò sam, bô nde né wò gèr feh keéh, terreb né beè bɔ́ɔ́n. Bô né bô seé bô Càn. Mò nuaré déi bɔ́ɔ́ veèn, bô nde né bú gèr fí feh keéh. Càn ye te bô nùà ñene kɔ́ yúlá-temé nyí teèn. ⁵ Sâ tueé né ye, mɔ́ wò né toò bô ngómna leéb, né njèh bagaà dé gècèn. Dé yúlá-temé Càn gi lòm ngwéh ndɔ́; né cu te ndòn bí lè sé cú.

⁶ †Bí làmpɔ́ɔ́ gwɔ́m yeé dé cí. Bô seé bô mé né làmpɔ́ɔ́ weh sâ, né gi bô seé bô Càn ndɔ́, à ye te bô bɔ́ɔ́ díl nyegé lòu. ⁷ Njii mé nùà kàn né bí bieé dɔ́ɔ́ɔ́, bí gwòm gi bô faá bí sé naá kaà gwɔ́m nɔ́; bí gwòm njí làmpɔ́ɔ́ mé bô làmpɔ́ɔ́ bô, dé kɔ́stɔ́ɔ́ mé bô kɔ́stɔ́ɔ́ ndɔ́. Nuaá mé bí sé naá bú veéh dɔ́ɔ́ɔ́, bí vèh bú veèh; bí *sumú nuaá mé bí sé naá bú sumú ndɔ́.

Bô mbaábi gwaân

⁸ Bí té mé hùà nùàr yoòr ngágá dèn; yoòr bìi a, ngágá dèn sér hùà lètenè bìi gwaân kuú. Nuaá mé né mbeí mé temé cén gwaân dɔ́ɔ́ɔ́, bɔ́ɔ́ komo né dé seèn njii mé *sóú Càn tueé nê. ⁹ †Mè tueé bí, bèh joloò Càn

† 12:16 Prov. 3:7 †† 12:19 Deut. 32:35 † 12:20 Prov. 25:21-22 †† 13:6-7 Mat. 22:21; Mk. 12:17; Lúk 20:25

mé né tueé ye: té yàgà ndé, té feh wúlá, té yíb njúób, té temé te njèh nùàre kwá njí, mé bô sóú dé jomò mene dɔ́ɔ́ɔ́, yila gi né te meí bɔ́ɔ́n cén hèn, à tueé lom né dé seèn ye: gwàn mbeí yeé faá wò gwaân né ngàn yoòr yeé nɔ́. ¹⁰ Mò nùàr né mé gwaân lè, à veèn mé mbeí bô njí ndé ngwéh. Mò wò né bô mbaábi mé temé yeé mene gwaân, sâ wò bele lom né dé yeé sóú gùm dɔ́ɔ́ɔ́.

Dene kôr

¹¹ Bí né kɔ́ɔ́ ye, baá cu. Mò né mân, bí nyimè dèn làɔ́, hèn baá gi cu mé Càn nde né béh teèn yili sɔ́m. Dè wá ndé cú faá dé léi toò mé béh lé temé kwaá lɔ́gú naá yoòr Yeésò *Kristò nɔ́. ¹² Cibí geé baá kèn, cieé baá gè jomo kɔ́ ñagá ndɔ́. Béh kwá ló seé cibítenè ménâ, béh yí wèh sér bô njèh taáb mé béh nde né taáb mé njéh suútenè lieé. ¹³ Béh gò díli lòm faá bɔ́ɔ́ mé gɔ́ né bèh ñagá nɔ́. Béh té *wɔ́ɔ́ sèlà, béh té mbè sèlà, béh té sár gwá, béh té ndiéɔ́, béh té tɔ́ɔ́ ndè, béh té huer ngwà ndɔ́. ¹⁴ Bí yoòr sù sér á yòɔ́ dé feè mé Fehtoò beèh Yeésò Kristò. Njii mé ngàn yoòr bìi né gwaân dɔ́ɔ́ɔ́, bí té teèn téré yílá cú.

Nùàr té mbeí bô

14 ††Mò nuaré déi né te ceér Cànje yuaá, bí tá bú taà, bí té bú lòu bô sér. ² Sâ tueé né ye: mɔ́ nuaré déi né mé terreb njèh dɔ́ɔ́ɔ́ yieé laré teèn, mbeí né dé seèn te ceér Cànje yuaá, à dé seèn yieé lom né yùè, ³ sâ nuaá mé yieé laré né dɔ́ɔ́ɔ́ a, té mbeí mé yieé geí né lòu doò sèb. Dé mé yieé geí né lòu a, té dé mé yieé njii né mbaá doò ndúgú ndɔ́; à né beè Càn. ⁴ Wò né nei, mé né ju felè nùà seé nùàr tená gɔ́ wa? À bɔ́ɔ́ mene bagaà, né mene veèn, dɔ́ɔ́ɔ́ né lom ju tele seé seèn. Mè tueé wò, nùà hèllè nde né bagaà bɔ́ɔ́ komo; Nùà Dueè né mé terreb teèn, à nde né bú taá.

⁵ Bô nuaré déi ye: bô cieé déi né bô mbeí yɔ́ɔ́ɔ́. Sâ bô déi né dé bɔ́ɔ́n tueé ye: cieé dɔ́ɔ́ɔ́ né gi kèi cén. Mò né mân, sâ nùà kàn a, njéba nyégé te mùnò seèn bagasé. ⁶ Nuaá mé ye cieé déi né bô mbeí yɔ́ɔ́ɔ́ doò, cieé sâ jolo né ye te seén Nùà Dueè. Nuaá mé né njèh dɔ́ɔ́ɔ́ yieé laré doò, mé njéh seén taré né Nùà Dueè ndɔ́. Mò à nde aá yieé, à né yeé Càn vra, faá dé mé yieé geí né lòu vra yeé Càn, à né Càn seén ndɔ́ nɔ́.

⁷ Á sâ, nuaré déi den lom né dene dé seèn nùà njèh wa? À cio kuú lom né dé seèn nùà njèh ndɔ́ wa? ⁸ Mè tueé bí, mɔ́ béh né yɔ́ɔ́, béh yɔ́ɔ́ né dé Nùà Dueè; mɔ́ béh né kuú, béh kuú né dé Nùà Dueè ndɔ́. Mò né mân, sâ béh yili mene lòu, béh kuú mene, dɔ́ɔ́ɔ́ béh né gi beè Nùà Dueè. ⁹ Kristò lé kuú naá dé cí, à komo yuo cu lè cio, ye te nyí den Nùà Dueè bô komò mé bô lèlàɔ́ bô. ¹⁰ ††Sâ, mɔ́ né mân, wò mbeí yeé jue né dé kei wa? Á, wò ndɔ́ nɔ́, wò nùàr seb né dé kei ndɔ́ wa? Ngweéh

†† 13:9 Ex. 20:13-15, 17; Deut. 5:17-19, 21; Lévi. 19:18 ††† 14:1-6 Kɔ́l. 2:16 ††† 14:10 2 Kɔ́r. 5:10

béh nde gi né ké toò Càn waá, à tena ju felè beèh dɔ́ŋ mà. ¹¹ †Né gi te mvù Cànɛ nyagá den, ye:

«Càn Dueè ye: Kwá nɔ́ŋ, mɔ́ Càn gècèn né lom nyí, nùà dɔ́ŋ nde gi né toò nyí cemmé.

Nùà kàn nde né loù sâ ké ter mé sòn seèn lɔ́gɔ́ njií, ye nyí Càn né lom Nùà terrèb kɔ́.»

¹² Á sâ, nùà kàn a, njébá tég, à nde né sòn seèn mé be seèn toò Càn tueé.

Nùàr jueê

¹³ Mɔ́ né mân, sâ béh gè mé nùàr jueê lètenè beèh geè, béh gwàn sér bɔ́ mbeí beèh lòù. Njií mé nde né mbeí beèh te veèn luú njií, béh té gwàn. ¹⁴ Bêh Yeésò Fehtoò beèh nyɔ́gɔ́ bilí baá kèn. Kènê mè baá gi kɔ́, ye yáb nùàr kɔ́ bɔ́ yílí bèh. Á, mɔ́ nuaré déi né munò ye, nyí nde né mé njéh fulá kuú, sâ né ka beè seèn fulásé ménâ ndɔ́. ¹⁵ Mɔ́ wò né mbeí yeè temé mé yáb déi yieé yulá, sâ kɔ́ ye nyí bú lòù gwàn sér ngwéh. Té bú teèn bɔ́ lèr kéh, né lom yáb mbaá; *Kristò lé naá gi felè mbeí yeè sâ kuú! ¹⁶ Bí té gwàn dé njií mé né beè biì huɔ́m, ɲa seér njèh júêb beè bɔ́ déi. ¹⁷ *Lò Càn dé seèn mé yáb bɔ́ mbè dɔ́gɔ́ dèn ngwéh; né seér mé dene didilí bɔ́ pɔ́ŋ mé vɔ́gɔ́-temé, faá Cúcuí ɲagâ haá nê nɔ́. ¹⁸ Nuaá mé né seé Kristò gèh dé hèn bɔ́ dɔ́ŋ, né lom nùà bagaà beè Càn mé njolò bɔ́ nùàr mene.

¹⁹ Mɔ́ né mân ndɔ́, sâ béh fɔ́n nyégé ceér mé cɔ́ŋ nde né teèn yuo, te béh bɔ́ mbeí beèh ta kuú te ceér Cànɛ.

²⁰ Nùàr a, té seé Càn mé yáb túlú ñèrè sòm. Dé yáb dɔ́ŋ yieé larè né gi môn dág. Njèh cén, njií mé nde né mbeí te veène luú njií, húɔ́m ngwéh mé nùàr yieé njií sâ. ²¹ Huɔ́m kela né mé nùàr núɔ́gɔ́ yíé ngwéh, à mbè ɲúé ngwéh. Bú a, bèrɔ́ŋ gí bɔ́ njií mé nde né mbeí te veène luú njií dɔ́ŋ ndɔ́.

²² Sâ njií mé wò naâ lè yeè ɲgweé nyegé doò, kwá lɔ́ lè yeè bɔ́ Càn fà. Mè tueé bí, nuaá mé né kɔ́ ye nyí bɔ́ yíí né teèn, samésé nde né bú. ²³ Nuaá mé né njeré déi lòù yieé kiné, baá te ju beè Càn ndɔ́. Lòù sam, ndòn seèn né mene bú tueé, à teèn jéjég njébá dilì ngwéh. Mè tueé bí, mɔ́ nuaré déi né njií sâ kɔ́, mé njéh mene à né ka teèn ɲéi den, sâ né veèn.

Gule Yeésò *Kristò beleè

15 Béh bɔ́ mé baá gi te ceér Càn tarésé dɔ́ŋ, mɔ́ béh ye te huɔ́m, béh gàm sér bɔ́ yuyuaá bɔ́ lòù. Béh té faá béh né gwaán nɔ́ bɔ́. ² Nùà kàn a, bɔ́ sér njií mé nde né mbeí yoòr huɔ́m, te gam mbeí, mbeí bele ceér Càn mé temé seèn mene. ³ ††Te den faá Yeésò Kristò lé bɔ́ naâ nɔ́; à lé dé seèn dé mé à gwaán né kɔ́ bɔ́ ná ngwéh. À lé bɔ́ seér naâ faá né felè seèn te mvù Cànɛ nyagá den nɔ́, ye: «Séb mé bɔ́ lé selé naâ wò doò, sue le seér aá felè mò.» ⁴ Bɔ́ njií mé né gi te mvù Cànɛ nyagá den dɔ́ŋ, bɔ́ lé nyagá kwaá naâ léi toò, ye

† 14:11 Es. 45:23 †† 15:3 Ps. 69:9

te béh ndeè maán weh njèh teèn, yo taré béh tarè, béh kwaá sèn. Sâ dɔ́ŋ ye te béh ndèm kwaá njií gi mé Càn.

⁵ Bú Càn nuaá mé sèn bɔ́ taré-yo yuo gi né beè seèn doò, bú a, há bí terreb, te bí bele gule Yeésò Kristò, bí den lètenè biì mé sòn cèn, ⁶ te bí seén gi Càn Tele Fehtoò beèh Yeésò Kristò mé sòn cèn dɔ́ŋ ndɔ́.

Njàgà Bagaà dé bɔ́ nùàr dɔ́ŋ

⁷ Mɔ́ né mân, sâ bí bɔ́ mbeí biì kè nyégé kú yo biì lètenè biì faá Yeésò Kristò lé ke nyegé naâ bí nɔ́, te bɔ́ nùàr ɲene ménâ, bɔ́ seén Càn mé njéh. ⁸ Mè tueé bí, Yeésò Kristò lé nùà seè bɔ́ Jùf ɲa kuú naâ, ye te yuo faá Càn lé tueé kwaá naâ mé bɔ́ tele beèh léi jògɔ́ nɔ́, te nyí feh kéh béh teèn, ye béh a, Càn nyeén túé bèh ma. ⁹ †Á lé déi nde cuú naâ, ye te bɔ́ mé Jùf sam ɲene kɔ́-jere Càn felè bɔ́ŋ, bɔ́ seén bú mé njéh. Né te mvù Cànɛ ménâ nyagá den, ye:

«Mè wò lètenè bɔ́ mé Jùf sam hèn seén gɔ́ nde né dé cɔ́;

mè nde né yilí yeè mé bené seén.»

¹⁰ ††Te mvù Cànɛ né cu nyagá den ndɔ́, ye:

«Bí bɔ́ mé Jùf sam dɔ́ŋ sàmè gí ménâ ndɔ́, bí yílá ndé gí te mbàgà Cànɛ.»

¹¹ †Né cu beré déi tueé ye:

«Bí bɔ́ mé Jùf sam dɔ́ŋ, bí sén làrè Càn Dueè seèn. Dàm nùàr a, sén làrè bú lò nùàr dɔ́ŋ!»

¹² ††Esáyà *sòn-Càn tueé né môn ndɔ́, ye:

«Ndùté ndùtù Jésè †† baá ndeè,

à Nùà Dueè felè lò nùàr dɔ́ŋ den nde né kɔ́,

bɔ́ mé Jùf sam ndèm kwaá njií gi nde né yoòr seèn.»

¹³ Càn mé haá yeè ndèm a, há bí dàm vɔ́gɔ́-temé mé dɔ́lè, njua mé bí né temé yoòr seèn kwaá njií, te bí kwaá ɲéi cu ndèm mé terreb Cúcuí ɲagâ lòù.

Pɔ́l né mé terreb beè Càn

¹⁴ Bɔ́ nùàr mò, mè né bagasé kɔ́ nyegé, ye bí né gi bɔ́ húɔ́m-temé bɔ́, bí né ceér gècèn ɲené kɔ́, bí né gi mé terreb ndéb lètenè biì leéb kuú teèn. ¹⁵ Mé njéh mene, te bɔ́ beré déi lè mvù hèn mè la naâ bí lòù nyagá turú, te bí nyèn cú. Lòù sam, mè né mé fùgò beè Càn kuú, ¹⁶ à lé ye mè a, mè né nùà seè Yeésò Kristò ké lètenè bɔ́ mé Jùf sam ma. À lé naâ mè Njàgà Bagaà seèn beè jege haá, ye mè a, ndé ké lètenè bɔ́ŋ tueé den, te bɔ́ ɲa gi njèh *sèmè mé né nyí yoòr huɔ́m, te Cúcuí ɲagâ haá bɔ́ terreb, bɔ́ den lom beè nyí jolosé ma.

¹⁷ Yeé baá mân, njií ye mè a, sàgàr kú lòm mé seé Càn dé sagàr ndɔ́. Sâ dɔ́ŋ né gi mé njua Yeésò Kristò.

¹⁸ Mɔ́ mè nde né sòn komo, sâ kɔ́ mè jue cegé né seé mé Kristò né beè mò bɔ́ kéh hèn: mè né bɔ́ mé Jùf

‡ 15:9 2 Sam. 22:50; Ps. 18:49 †† 15:10 Deut. 32:43 †† 15:11 Ps. 117:1 ††† 15:12 Es. 11:10 ††† Jésè né yilí tele mgbè Davíd.

sam ceér Càn feh, te b́ ngweé sòn seèn. Kristò né ngòr sònò mò tueé keéh, à né seé beè mò b́w keéh: ¹⁹ b́ fém, mé b́ cìè hihiné mé terreb Cúcuí Njagà mene né gi teèn n̄ené yuo kelá.

Mè lé terreb kwaá naâ faá bèh sâ, te mè nde ye mé Njagà Bagaà felè Kristò bèh d́w tueé ndeé. Mè lé tueé duwóm naâ ké Jerúsalem, nde wa mé lò Ilírí. ²⁰ Mè Njagà Bagaà sâ tueé lom yeé bèh mé yilí Yeésò Kristò née teèn ngúlí wá ngwéeh ye, mè ye te mè gwà déi felè mañ nuaré déi mé yí cú. ²¹ †Te den faá né te mvù Càn̄e nyagá den ndo n̄, ye:

«B́w mé b́ née b́ njeré déi túé ngwéeh ye nde né bú n̄ené; b́w mé née ju seèn ngún̄ngwéeh ye nde né ngweé gií ndo.»

Gò P̄l̄i ké Rôm

²² †Sâ né n̄jii mé lé naâ mè cu d́w yíin; mè gwaán né mene ké yoòr biì ndeé, mè wá kòmò ngwéh.

²³ Kènê mè seé te tàbè hèn b́w gi aá kèn; mè nde né b́ yw̄ ke. Baá nyemà kóbeè mè né gò sâ kaga den. ²⁴ K̄ mè baá mé gò Espānye, mè kela ye ké yoòr biì ndo. Mè gwaán né b́ n̄enê, te béh b́ cer weh ndo, mè kwa gàm beè biì, mè kela nde ye ké Espānye sâ.

²⁵ †Njèh cén, mè j̀g̀ò nde née ké Jerúsalem ye, te mè haá n̄jii b́ Yeésò b́ ké sâ gàm. ²⁶ Lòu sam, b́ Yeésò b́ ké Masedínà mé Akayí bilí gi aá kagàl̄n̄ kèn; né lom b́ yoòr huwóm dé gècèn, b́ ye, há n̄jii mé b́ saám b́ ké Jerúsalem lètenè b́ Yeésò b́. ²⁷ †Lé naâ mé kagà-ndòn b́w ndo; sé né ka môn b̄n̄. Ngweéh b́ J̄uf mé né ceér Yeésò ké Jerúsalem bele d́w lé naá giì Njagà Bagaà mé b́w mé J̄uf sam se wa? Sâ kènê k̄ b́w mé J̄uf sam yíi be teèn, te gam b́ J̄uf mé b́ njèh dé ngàn̄ yoòr ndo. ²⁸ M̄ seé hèllè ndeè gi baá, mè haá l̄ aá b́ kagàl̄n̄ sâ, mè wa ye ké yoòr biì, te mè nde ye Espānye kelá ndeé. ²⁹ Mè né k̄w ye: m̄ mè ndeè waà baá ké yoòr biì, Yeésò Kristò nde né béh b́ kulú nyegé.

³⁰ B̄ n̄uàr mò, mé yilí Fehtoò beèh Yeésò Kristò b́ Cúcuí Njagà mé né gwaán lètenè beèh kaá kwaá, mè né b́ b̄w, ye b́ dùà gàm mè Càn̄ teèn, b́ dua lom bú felà mò tég, ³¹ te mè beè b́ dúágá-tie b́ ké Judê yilá cú, te mè wa nyegé mé gàm b́ Yeésò b́ ké Jerúsalem bagasé, b́ weh nyegé mé v́ḡ-temé mene ndo. ³² M̄ b́ né ménâ dua, mè ndeè né ké yoòr biì mé v́ḡ-temé mene waâ. M̄ Càn̄ né gwaán, sâ mè nde né ké lètenè biì du weh ndo. ³³ Á sâ, Càn̄ mé haá yeé n̄uàr d̄l̄e a, kúrú nyegé b́ d́w. È môn.

Bèh n̄uàr hihiné bie keéh

16 B́ kè nyégé tie beèh Fébè baga, à né n̄uà seé Càn̄ te b̄n̄ b́ Yeésò b́ ké Kán̄krè. ² M̄ à waà, b́

† 15:21 Es. 52:15 †† 15:22 Rôm 1:13 † 15:25-26 1 K̄r. 16:1-4 †† 15:27 1 K̄r. 9:11

wèh lòm bú mé yilí Fehtoò beèh lè; seé b́ Càn̄ b́ né ménâ. N̄jii mé né bú yw̄ḡ d́w, b́ gàm bú gaàm. À né lom n̄uà gàm n̄uàr dé gècèn, à lé naâ mè gam.

³ †B́ b́ b́ kéh Prísil b́ Akilâ baga; né b́ mbeí seé mò te seé Yeésò *Kristò. ⁴ B́ lé naâ cio felè mò líim, te b́ yilí s̄w̄ ye mè. Mè né lom b́ vra dé gècèn; b̄n̄ b́ Yeésò b́ mé J̄uf sam d́w né taré b́ môn vra ndo. ⁵ B́ b́ b́ kéh mè b́w mé bilí dua yeé Càn̄ ké gwò b̄w ndo. B́ bie keéh mbeí mò Efanête. Ké te tàbè Asià d́w, nu-aa mé lé kwaá n̄jii l̄ḡ naâ temé yoòr Kristò lé naâ bú. ⁶ B́ b́ b́ kéh mè Marí, à né lom seé felè biì mé terreb mene b́w. ⁷ B́ b́ b́ Androníkù b́ Juniâ, né b́ n̄uàr mò, béh b́ lé ké gwà cibì naâ k̄w. Ké lètenè b́ mb̄n̄ tebè d́w, b́ n̄uàr né lom b́ vra dé gècèn. B́ lé b́ mb̄n̄ Yeésò n̄a l̄ḡ naâ k̄w mé mè.

⁸ B́ b́ b́ kéh mè Àmpliátù, né mbeí mò te yilí Fehtoò beèh. ⁹ B́ bie keéh mè Hurbên, né mbeí seé beèh te seé Kristò. B́ bie keéh mbeí mò Setákì ndo. ¹⁰ B́ b́ b́ kéh mè Àpelê baga; à lé naâ feh keéh ye né mene te gèr-e, nyí né temé yoòr Kristò kwaá n̄jii. B́ bie keéh mè mbàgà Aristobûl ndo. ¹¹ B́ b́ b́ kéh mè n̄uàr mò Herodiñ baga. B̄w mé né temé yoòr Fehtoò beèh te mbàgà Nársì kwaá n̄jii d́w, b́ b́ b́ kéh mè b́ teèn. ¹² B́ bie keéh Trifénà b́ Tripósà mé né seé Fehtoò beèh temá. B́ bie keéh mbeí beèh Pèrsidà, nuaá mé né seé seèn faá cí n̄ k̄w. ¹³ ††B́ b́ b́ kéh mè Rúfùs; à né lom te ceér Càn̄ mé gècèn mene n̄jebá taré. B́ bie keéh meí seèn mé né meí mò ndo. ¹⁴ B́ b́ b́ kéh b́ Asenkretà b́ Feleḡn̄ mé Hermê baga; b́ bie keéh Pàtróbà b́ Harmâ mé b́ mbeí b̄w̄n̄ ké yoòr b̄w̄n̄ baga ndo. ¹⁵ B́ b́ b́ kéh mè Filológà b́ J̄ulí mé Néré b́ tie seèn baga. B́ bie keéh Holimpâ mé b́ Càn̄ b́ ké sâ d́w. ¹⁶ B́ b́ b́ kú lètenè biì mé temé cén. B̄n̄ b́ Kristò b́ d́w ye: b́ b́ b́ kéh b́ baga d́w ndo.

Ndebé dé cèrè jomò

¹⁷ B̄ n̄uàr mò, kúkùr biì, b́ kè kóḡn̄ nyégé bagasé, wanw̄n̄ n̄jii mé béh lé feéh naâ b́ d́w, b̄ nuaré déi né lom teèn feré ndugó ḡ, ye te b́ yíi kèrrè lètenè biì, b́ sab ceér, b́ temé te ngòr beèh kwá n̄jii cú. M̄ né mân, b́ gè lòm mé ceér b̄w̄n̄ k̄w̄n̄. ¹⁸ Gèh b̄ sâ b̄ seé Fehtoò beèh Kristò b́ ngwéh, b́ lege seér né dé ngàn̄ lèi b̄w̄n̄! Seé b̄w̄n̄ né lom ngòr bebagaà sònò tueé nagâ; b́ né-re ménâ b́w, b́ né b̄w̄ mé bèh njèh kó ngwéh d́w bele ḡ.

¹⁹ Dé biì môn sam, b̄ n̄uàr né gi k̄w ye, b́ né dé biì sòn N̄uà Dueè ngweé. Môn, mè né lom mé v́ḡ-temé felè biì dé gècèn. Njèh cén, mè né gwaán ye b́ den lom b̄ kóḡn̄ b̄ mé né baga b̄w, te b́ nyenné komo veèn. ²⁰ Mè tueé b́, Càn̄ mé haá yeé d̄l̄e, nde né toò hèn *Sátàn gulè biì njalé kwaá. Húwm-temé Fehtoò beèh Yeésò a, ká siè b́ beè!

‡ 16:3 Seé b. 18:2 †† 16:13 Mk. 15:21

²¹ †Mbeí seê mò Timotê ye bíé kéh bí; bó b̀ ǹar̀ mò L̀sìs̀ b̀ Jás̀ǹ mé Sosipátà ye bíé bí nd̀.

²² Né mè Tèrtíù, mè mv̀ hèn nyagá né k̀, mè né bí lè yilí Fehtoò beèh bieé.

²³ ††Gayûs ye bíé bí; mè cer né ká l̀ seèn. B̀ Yeésò b̀ d̀ǹ bilí yila yeé ká l̀ seèn nd̀. Herástà mé fer kàgàl̀ǹ b̀ k̀ b̀ d̀ǹ né beè seèn ye bíé bí. Dim beèh Kwártù ye bíé bí nd̀.

[²⁴ Húúm-temé Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, ká s̀è gí bí beè d̀ǹ. È m̀n!]

Càŋ seén cerê

²⁵ Béh sén Càŋ seèn! Terreb né beè seèn, à nde né bí te ceér seèn b̀ taré. Njàgà Bagaà seèn felè Yeésò Kristò mé mè né yeé se hèn né ménâ tueé nd̀. Càŋ béh ménâ feh keéh né k̀. À l̀ Njàgà Bagaà sà munó nab kwaá naâ ter. L̀ naâ sà ẁǹ née teèn sam ye.

²⁶ Kènê, cu yeé wulu baá, à ŋené s̀m keéh ye bú bès̀nè mé mv̀ b̀ *s̀n-Càŋ b̀, te dàm b̀ mé J̀f sam d̀ǹ ŋweé laré, faá Càŋ ndeèr lé tueé naâ ǹ, te b̀ kwaá njíí temé teèn, bó ŋweé tie.

²⁷ Béh sén Càŋ seèn. K̀g̀ǹ d̀ǹ ceré le né mé bú. Terreb seèn a, *s̀m̀ ỳò kélà cie dé kèi cèn mé Yeésò Kristò. È m̀n.

† 16:21 Seé b. 16:1 †† 16:23 Seé b. 19:29; 1 K̀r. 1:14; 2 Tim. 4:20

1 Kòrênt

Bèh bieê

1 Né mè P̄l, mé Càṅ lé naâ mé kàgà-ndòn seèn balé weh, te mè ṅa mbòṅ tebê Yeésò *Kristò. Bèh mbeí beèh Sostên nyagá né kɔ́, ² †béh nyagá njií né mé bòn biì, bò Càṅ bò ké Kòrênt. Càṅ bí yilá kwaá né beè seèn, te bí ṅa bò nùàr seèn mé yilí Yeésò Kristò. Mé bò nuaré déi mene, bó né mene he, mɔ́ bó né yilí Fehtoò beèh Yeésò Kristò dua, Càṅ né bó ménâ yilá ndɔ́. À né Fehtoò bɔ̀n faá à né Fehtoò beèh nɔ́. ³ Càṅ Tele beèh b̄ Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, bó haá bí dɔ̀lê.

Bagaà mé bò nùàr né beè *Kristò kwa

⁴ Mè né Càṅ felè biì cu dɔ́ṅ vra. Lòu sam, bí né lom mé fùgò seèn beè Yeésò Kristò kuú den. ⁵ Né bòn: sòn cên mé bí b̄ Kristò né coór bilí hên bɔ́ né kɔ́, te bí nde ye mé gà fùgò hihiné beè Càṅ kuú. Tétég bí kɔ́ gi aá ceér gècên kèn, bí né gi gècên sâ tueé kɔ́ ndɔ́. ⁶ Né môn, cu mé béh lé tueé naâ ṅòr Càṅ ké lètenè biì, bí lé naá giì temé teèn nɔ́ṅ kwaá njií, ⁷ bí né Yeésò Kristò Fehtoò beèh kela den, ye cieé déi à nde cuú né ṅené yuo kelâ. Yeé baá ménâ, lo dé kàn mé Càṅ haá yeé bò nùàr seèn doò bí sám cú ndɔ́.

⁸ Bú Yeésò Kristò nùà ṅèh nyeén nyegé nde né bí kɔ́, te bí taré wa lòu mé à nde né ju teèn tená ṅagá, te nuaré déi bí b̄ nyí cú. ⁹ Càṅ né Càṅ húóm-temê felè bò njií mé à tueé gi né dɔ́ṅ, à bí kwarè Njuna seèn Yeésò Kristò Fehtoò beèh yilá njií né kɔ́, te béh bó te bilí cén.

Kèrrè lètenè b̄ Yeésò b̄

¹⁰ Bò nùàr mò, mè né bí mé yilí Yeésò Kristò Fehtoò beèh dua: bí dèn mé sòn cên; kèrrè a, té lètenè biì yilá; bí dèn lòm mé temé cên, bí múnò jí ṅèh dɔ́ṅ mé sòn cên ndɔ́; ¹¹ wanɔ́ṅ b̄ mé lé yuoó naâ ké yoòr Kòlòwê lé waà naâ, ye mè a: jóg baá ké lètenè biì teèn ma.

¹² †Sâ tueé né ye, nùà kàn né tueé ye nyí né hiín. Dé kân ye nyí né dé nyí nùàr P̄l, dé kàn ye: nyí né nùàr Apɔ̀l̄s; déi den cuú ye: nyí né dé nyí nùàr Piêr; déi ye: nyí né nùàr Kristò ndɔ́. ¹³ Hên bí né munó ye Kristò keré den né hihiné ménâ wa? Bó lé ké te toú sòn biì fagà naâ mè P̄l wa? Bó lé nòmò Càṅ kou naâ bí mé yilí mò P̄l ndɔ́ wa?

¹⁴ †Mè né Càṅ vra dé mé lètenè biì dɔ́ṅ mè lé nuaré déi nòmò Càṅ kɔ́ kòu ná ṅgwèh, gi cegé né Krisp̄s b̄ Gaȳs doò. ¹⁵ Sâ nuaré déi seèn mbaá gwàn wèh ndé ṅgwéh, ye bó lé bí nòmò Càṅ kou naâ mé yilí mò ndɔ́. ¹⁶ †È heè, mè lé naá cuú b̄ nùàr te mbàgà Setéfànàs kou ndɔ́. Kɔ́ ṅgwéé mè lé naá cuú-re nuaré déi kou wa, mè dé sâ kó cú. ¹⁷ Kristò lé mè bèh nùàr kou témá ní ná ṅgwéh, à lé tema njií seér naâ mè bèh Njàgà Bagaà seè, ye mè a, té leba kógòn b̄ nùàr teèn yí kék, wanɔ́ṅ cio mé nyí Kristò lé kuú naâ ké te toú fagà doò nde né ṅèh mbaá njolò b̄ nùàr ṅaá le.

Càṅ né mé terreb mene mé kógòn mene

¹⁸ Bí kɔ́ ye, kùr cio mé Kristò lé kuú naâ ké te toú doò, né seér ṅòr kùlù beè b̄ mé nde né tuar yilá. Dé beèh môn sam; dé beèh, béh b̄ mé Càṅ né yili sɔm hên, kùr cio seèn né lom ṅòr gècên mé sɔm keéh né terreb Càṅ cie kɔ́. ¹⁹ †Né te mvù Càṅe nyagá den ye: «Mè nde né kógòn b̄ kékɔ́ṅ b̄ beéh sɔm, mè vurú sɔm ndòn b̄ kó-ṅèh b̄ ndɔ́.» ²⁰ ††Á sâ, b̄ kógòn b̄ hèllè baá gi he? B̄ *njí-sòu baá gi he ndɔ́? B̄ sàṅ gò ṅèh b̄ nɔ́? Mè tueé bí: Càṅ dé seèn feh keéh né ye: dàṁ b̄ kógòn b̄ ká lè wṅe sâ dɔ́ṅ beè nyí né gi kùlù dé tuàr.

²¹ Bò nùàr mé be kógòn b̄ nɔ́ sâ mene dɔ́ṅ, bó Càṅ ṅéné kó ṅgwéh, bó kógòn seèn ṅéné kó ṅgwéh ndɔ́. Yeé baá mân, Càṅ kaga baá-re ndòn, ye nyí yili sɔm seér nde né b̄ mé né temé yoòr nyí kwaá njií ma. À si baá-re kòu. Lé naâ mé ṅòr kùlù seèn hèllè ndɔ́; béh hên se yɔṅ yeé cí. ²² Bò J̄f ye, kɔ́ né fém, te bó ṅene kɔ́ mé ṅjéh; b̄ mé J̄f sam dé b̄ nɔ́ ye kɔ́ né kógòn te bó gwaán ye. ²³ Mé ṅjéh mene, béh kɔ́ lom né dé beèh kùr cio Kristò ké te toú doò tueé deèn. Béh né kɔ́ ye ṅòr hên né lom beè b̄ J̄f duuané; beè b̄ mé J̄f sam né ṅòr kùlù ndɔ́. ²⁴ Dé b̄ mé Càṅ balé sɔm aá dɔ́ṅ, né mene b̄ J̄f, mene b̄ mé J̄f sam, beè b̄ nɔ́ Kristò sɔm keéh né terreb Càṅ mé kógòn Càṅ cie kɔ́. ²⁵ Te b̄ nùàr nde b̄ nɔ́ munó den ye Càṅ hên b̄ den né seé kùlù. Mɔ́ sé la né mene seé kùlù sâ, b̄ nùàr a, kɔ́ ye: bó kɔ́ṅ mene gèh dé heè wa, bó ké bèh kùlù Càṅ doò kógòn wá ṅgwéh ma. Njií mé bó ye né yuaâ Càṅ sé wa, bó a, kɔ́ ye, dàṁ terrèb b̄ nɔ́ dɔ́ṅ ké teèn taré wá nyí ṅgwéh ma.

† 1:2 Seé b. 18:1 †† 1:12 Seé b. 18:24

‡ 1:14 Seé b. 18:8; 19:29; R̄m 16:23 † 1:16 1 Kòr. 16:15 †† 1:19 Es. 29:14 ††† 1:20 Job 12:17; Es. 19:12; 33:18; 44:25

²⁶ Bò nùàr mò, sâ Càn te bòn bìi hên yilá bilí kwaá né bò neì wee? Mɔ ye tútueè, bí kɔ́ ye, beè bò nùàr bò kɔ́gòn bò lètenè bìi màgà ngwéh, bò terrebbò né ngóbb, bò njonjolo bò màgà ngwéh ndɔ. ²⁷ Càn balé weh seér né bɔ́ mé bò nùàr ká lè wɔ́ye ye bɔ́ né duaàn sâ, te bò kɔ́gòn bò gulí; à balé weh seér cu né bɔ́ mé bò nùàr né bɔ́ bò yuyuaâ bò yilá, te fegùli sie nyegé bò terrebbò mé njéh. ²⁸ À balé weh seér né bò mbaá bò njolò bò nùàr, bò lolòb bò mé bò kòn, te bò sâ bò njellé sɔm bò terrebbò doò. ²⁹ À mé njéh ye te nuaré déi toò nyí mbaá púnó kú cú.

³⁰ Bí kékɔ́ ye Càn bí yoòr Yeésò Kristò bilí yíi gi né kɔ́, te béh bí ɲene weh kɔ́gòn beè seèn. Mé yilí Kristò cên sâ kènê, béh bí baá gi bò didilí bò njolò Càn, te béh den lom aá dene Kristò, à lé béh ɲa weéh naâ kɔ́.

³¹ †Te yuo faá né te mvù Càn ɲe nyagá den nɔ, ye: «Nuaá mé nde né punó, bú a, púnó lom mé yilí Nùà Dueè ma.»

Gule gò P̄l ké Kɔrênt

2 Bò nùàr mò, mè lé naâ ké lètenè bìi waá, mè tueé bí kùr gècên mé Càn lɔ naâ ter leér kwaá, mè lé bí te hueh mé nde né bí yɔ́gɔ́, túé ná ngwêh ndɔ; lé mé lo mò ná ngwêh. ² Sâ dɔ́ɔ́ mè lé ye te mè njeré déi ké lètenè bìi kɔ́ cú, mè kɔ́ lom ka Yeésò *Kristò, mè tétég kɔ́ lom bú Yeésò Kristò mé bú lé naâ ké te toú fagá njíi doò. ³ ††Yeé baá ménâ, mè ké yoòr bìi yua ndelé yuo kelà baá-re lòu. ⁴ Mè né mene njèh feh, mè né mene ngòr Càn tueé, mè lé mé kɔ́gòn dé nùàr túé ná ngwêh ye te mè bou † bí lòu. Cúcuí Càn mé terrebbò seèn lé bí feh keéh naâ kɔ́, ye né ngòr gècên. ⁵ Te kènê temé bìi te kɔ́gòn dé nùàr njéba dèn cú, te bí ɲene kɔ́ seér terrebbò Càn, bí kwaá njíi temé teèn.

Kɔ́gòn Càn

⁶ Á sâ, mè tueé den né ngòr kɔ́gòn ndɔ, mè ngòr kɔ́gòn sâ tueé njíi né mé bò jojoló bò te ceér Càn. Gèh kɔ́gòn bú sâ dé wɔ́n sam, dé bò tetarè bò mé nde né dé bɔ́n mbaá vu le sam ndɔ. ⁷ H̄s, dé hên né kɔ́gòn mé Càn lé leér kwaá naâ lòu, ye nyí kwaá né dé beèh, te béh den kwarè nyí liesé. À lɔ bɔ́ naâ ménâ sâ wɔ́n née dùòm ngwéeh ye. ⁸ Gèh kɔ́gòn bú sâ, bò tetarè bò ká lè wɔ́ye bú kɔ́ ngwéh ndɔg. Mɔ bɔ́ sé naâ bú ngweé kɔ́, bɔ́ sé lé Nùà Njèh te toú fágá njíi ná ngwêh; bɔ́ sé la kɔ́ ye, terrebbò njèh dɔ́ɔ́ né gi beè seèn. ⁹ ††Mé njéh mene, yuo né faá né te mvù Càn ɲe nyagá den nɔ, ye:

«Ngúlú mé nùàr mé njolo ɲéné bèh,
à mé tie ngwé bèh,
dé mé sé bɔ́ mé mene naàn temé múnò kɔ́ bèh,
Càn ngúlú sâ nyegé kwaá seér né dé bɔ́ mé né bú gwaán.»

† 1:31 Jér. 9:24 †† 2:3 Seé b. 18:9 † Nùàr laán wellê te ɲa nùàr yeè. †† 2:9 Es. 64:4

¹⁰ Mè tueé bí, Càn bò njíi hên feh keéh lom né mé béh; à béh feh keéh né mé Cúcuí ɲagâ. Cúcuí ɲagâ né gi dé seèn njèh dɔ́ɔ́ ɲéné kɔ́; Càn nyegé kwaá né mene njeré déi ké lè seèn lòu, Cúcuí ɲagâ né gi dé seèn ɲéné kɔ́. ¹¹ Né faá mé nùàr nɔ, càn mé né lè seèn kɔ́ lom né njèh mé né lè seèn kɔ́. Né ménâ mé Càn Dueè ndɔ, Cúcuí Càn kɔ́ lom né njíi mé né lè Càn kɔ́.

¹² Dé beèh, béh lé cúcuí dé wɔ́n kwà ná ngwêh, béh kwa seér né Cúcuí mé yuo né beè Càn, te béh ɲene kɔ́ gèh ngúlú mé Càn né béh mé húòm-temé seèn haá.

¹³ Mɔ béh baá dé beèh bò njèh sâ tueé, béh ngòr mé bò nùàr munó yeé mé feh bɔ́n kèmbà bèh, béh tueé yeé dé mé Cúcuí Càn feh né béh kɔ́. Yeé baá ménâ, bɔ́ mé Cúcuí ɲagâ né bú lè ngúlú, béh seé Cúcuí ɲagâ sâ se ɲagá nyegé baá-re mé bú.

¹⁴ Nuaá mé Cúcuí Càn bú lè sam, à bò njèh gècên mé né beè Cúcuí sâ felè wèh kwá ndé ngwéh: beè seèn bò njíi sâ dɔ́ɔ́ né seér bò njèh kùlù, à bú ngwé kòmò ndé ngwéh ndɔ. Lòu sam, Cúcuí ɲagâ seèn nùàr njèh se yeé kɔ́. ¹⁵ Nuaá mé Cúcuí Càn né bú lè ngúlú, nde né ju felè njèh dɔ́ɔ́ tená kɔ́. Dé seèn nùàr bèh ju tená felè seèn kwà ndé ngwéh. ¹⁶ ††Te ngòr Càn ɲe né mân nyagá den ndɔ, ye:

«Neì kɔ́ né múnò Nùà Dueè kɔ́ wa?

Neì bú njèh feh komo nde né kɔ́ ndɔ wa?»

Béh bɔ́ mé Cúcuí Càn né béh lè ngúlú dɔ́ɔ́, béh né gi gèh múnò dé *Kristò kɔ́.

Bò seé bò Càn

3 Bò nùàr mò, mɔ ye tútueè, mè lé mé bí faá bɔ́ mé Cúcuí Càn né bú yoòr nɔ, túé ná ngwêh: mè lé tueé loóm naá kaà mé bí faá bò nùàr ká lè wɔ́ye nɔ, faá bò huaán memanè mé baá ye ceér Yeésò *Kristò bele ndɔ. ² ††Mè lé haá naâ bí mbán, dèn ngwéh sér. Mɔ sé naâ sér, bí sé yíé kòmò ná ngwêh. Né mene hên, bí yíé kòmò ndé ngwéh ndɔ. ³ Lòu sam, bí née ka faá bò nùàr ká lè wɔ́ye ye nɔ. Mɔ huer b̄ jɔ́gɔ́ né ké lètenè bìi ter saá ɲaá mân, sâ fèh kéh ngwéh ye bí né faá bò nùàr ká le wɔ́ye wa? Sâ bí túé ngwéh ye dene bìi né faá dene bò *wɔ́ye bò nɔ wa? ⁴ ††Mé nùàr kàn ye: nyí né dé nyí nùàr P̄l, nùàr kàn ye: nyí né dé nyí nùàr Apɔ́l̄s doò, sâ bí faá bò lòu bò nɔ bú ngwéh wa?

⁵ Apɔ́l̄s né neì? Mè P̄l, mè né neì? Bí kɔ́ ye, béh né lom ka bò seé bò Càn mé lé naâ bí ceér feh, te bí nde ye temé yoòr seèn kwaá njíi. Béh fà dɔ́ɔ́, nùàr kàn ndeè lom né bèh seé seèn mé Càn lé haá kwaá naâ beè seèn. ⁶ †Mè né nùàr doboò, Apɔ́l̄s nùàr nòmò berrè; Càn nùàr njèh bɔ́ né kɔ́, te ba yuo ye. ⁷ Sâ tueé né ye, nùàr doboò b̄ nùàr berrè fà dɔ́ɔ́ né gi mbaá; Càn né lom nùàr njèh teèn mé huún, à bɔ́ né kɔ́, te ba yuo ye. ⁸ Nùàr doboò b̄ nùàr nòmò berrè né gi fà dɔ́ɔ́ kèi cén;

†† 2:16 Es. 40:13 ††† 3:2 Heb. 5:12-13 ††† 3:4 1 Kɔr. 1:12 § 3:6 Seé b. 18:4-11, 24-28

Càŋ haá keéh nde né bɔ sàgà seê bɔ̀n faá nùà kàn bɔ̀w keéh nê nɔ. ⁹ Béh né dé beèh bɔ̀ mbeí seê, béh seé bɔ̀w né dé Càŋ. Bí né dé bìi nyueh Càŋ.

Bí né cu gwà mé Càŋ me kwaá nê ndɔ. ¹⁰ Mè dé mò teèn si nyegé né maàŋ, ka nág faá nji mé-gwà nɔ. Sâ né seé mé Càŋ haá né beè mò mé húóm-temé seèn. Nuaré déi dé seèn me né tùàgà felèbɔ̀. Sâ mɔ̀ nùà kàn nde né be teèn yí, bú a, kè nyégé gí seé seèn hèllè bagasé, te à cor njií ye be teèn. ¹¹ Wanɔ̀w maàŋ den nyegé gi aá kèn; maàŋ sâ né Yeésò Kristò nùà njèh. Nuaré déi maàŋ déi sòn maàŋ sâ si kòmò ndé cú. ¹² Bí kɔ̀w ye, bɔ̀ déi nde né felèbɔ̀ mé goó meé kwaá, bɔ̀ déi me nde né mé lɔ̀ŋ, bɔ̀ déi nde né mé bɔ̀ taá bebagaà; bɔ̀ nuaré déi sie nde né dé bɔ̀n toú, bɔ̀ déi ngaà ng-wàgàm, bɔ̀ déi waga kwaá nde né nyure. ¹³ Mè tueé bí, kɔ̀ baá loú ju tená, te gèh seé nùà kàn ngené yuo kela ye cie. Loú sâ lèh bɔ̀n nde né we; we nde né gèh seé nùà kàn loú sâ cie sie sɔ̀m keéh. ¹⁴ Nuaá mé seé seèn tuar ngiè lè ndé ngwéh, nde né sàgà kwa. ¹⁵ Nuaá mé seé seèn ngie le aá tuar, dé seèn sàgà kwà ndé ngwéh. Dé yilii, à nde né yili yuo; njèh cén, den nde né faá à dula taré yuoó naá tuar nɔ.

¹⁶ †Bí né gi bagasé kɔ̀w nyegé ye, bí né gwà Càŋ kɔ̀w, wa Cúcuí Càŋ cer yeé lè bìi ma. ¹⁷ Nuaá mé beéh sɔ̀m gwà Càŋ sâ, Càŋ nde né bú beéh sɔ̀m ndɔ. Lòu sam, *gwà Càŋ koò né bèh joloò. Mè tueé bí: bí né gwà Càŋ sâ.

¹⁸ Nùà a, té feh seèn mbaá bèlè kú. Mɔ̀ nuaré déi né lètenè bìi munó, ye nyí né ká te wɔ̀ŋe kɔ̀gɔ̀n, bú a, nǎ sér nùà kùlù, te à den ye nùà kɔ̀gɔ̀n dé gècèn;

¹⁹ ††wanɔ̀w kɔ̀gɔ̀n dé ká te wɔ̀ŋe né seér kɔ̀gɔ̀n dé kùlù njolò Càŋ. Mvù Càŋ tueé né cí ndɔ, ye: «Kɔ̀gɔ̀n bìi sie cu nde né bí be toò Càŋ kɔ̀w.» ²⁰ †Né cu beré déi nyagá den ndɔ, ye: «Càŋ Dueè né mùnò bɔ̀ kɔ̀gɔ̀n bɔ̀ kɔ̀w, ye né njèh mbaá ma.»

²¹ Mɔ̀ né mân, sâ nùà a, té mé yilí mbeí mbaá púnó kú, njèh dɔ̀w né gi dé bìi: ²² né mene P̄l, né mene Apɔ̀l̄s, né mene Piêr, né mene wɔ̀ŋ, né mene yòŋ, né mene cio, né mene kènê, né mene cieé déi, dɔ̀w né gi dé bìi. ²³ Bí né dé bìi dé Yeésò Kristò. Bú, à né dé Càŋ.

Mbɔ̀ŋ tebê *Kristò.

4 Sâ bɔ̀ nùà a, kékɔ̀w ye, béh né dé beèh bɔ̀ seé bɔ̀ Yeésò Kristò ma. Ngòr Càŋ mé lé naá léi toò bèh nâb doô, Càŋ haá kwaá gi aá beè beèh, te béh feh bɔ̀ nùà. ² Mè tueé bí, mɔ̀ nùà haá kwaá baá mbeí njèh beè, sâ à ye bú a, bɔ̀ lòm seé sâ mé temé cén. ³ Dé mò, bí né mene njeré déi felè mò tueé, bɔ̀ síí mene mè toò juù, mè dé sâ tán ngwéh; mè ju felè mò mé be mò téná ndé ngwéh ndɔ. ⁴ Càŋ mene mè lè sé ngwéh, sâ túé ngwéh ye mè né nùà gècèn, Càŋ Dueè tueé nde né ju felè mò kɔ̀w. ⁵ Mɔ̀ né mân, bí tée ju felè nuaré déi

mbaá téná wèh; kɔ̀ baá loú sâ. Fehtoò beèh ndeè né cuú; loú sâ, bɔ̀ njií mé né te cibi dɔ̀w, à nde né cie nǎlè sɔ̀m gí, à nde né mùnò bɔ̀ nùà bèsɔ̀nè salé kwaá gí ndɔ. Sâ né loú mé Càŋ nde né nùà kàn mé seé seèn teèn seèn.

⁶ Bɔ̀ nùà mò, mè hèn me njií né bí yoòr Apɔ̀l̄s mé yoòr mò, te bí ngweé kwa bɔ̀ njèh gàm teèn; te bí bɔ̀ njií mé bɔ̀ lé nyagá naá lè mvù Càŋe kélá kékú. Nuaré déi a, té lètenè bìi mé yilí Apɔ̀l̄s bɔ̀ P̄l mbaá púnó kú. Mɔ̀ sam, nde né déi seèn, nde né déi seb ndɔ. ⁷ Neí lé wò nùà koò bɔ̀ déi sie kwaá naá kɔ̀w wa? Càŋ lé wò bɔ̀ njèh yeé dɔ̀w kɔ̀w há gí ná ngwéh wa? Á, mɔ̀ Càŋ lé wò haá gi naá kɔ̀w bɔ̀n, wò mé njéh faá à wò loú há ná ng-wèh nɔ, punó caá né dé kei wa?

⁸ Bí ye, bí kwa gi aá bɔ̀ njií mé bí né gwaán kèn sé wa? Wa bí lie gi aá kèn! Bí baá gi bɔ̀ mgbè, wa béh dé beèh mgbè sam sé wa? Mè gwaán né mòn ndɔ: bí bɔ̀ mgbè sâ dèn lòm dé gècèn, te béh bí ndeè nǎ gi bɔ̀ mgbèémgbè dɔ̀w; ⁹ wanɔ̀w den né faá béh bɔ̀ mbɔ̀ŋ tebê, Càŋ béh dé beèh weh kwaá njií né ké jomo nɔ, béh den né faá bɔ̀w mé bɔ̀ nde né ké mbartɔ̀gɔ̀ wulá lɔ̀w, te bɔ̀ nùà wɔ̀ŋ dɔ̀w wɔ̀w nde gi ké teèn, te ke bilí béh mé bɔ̀ cili Càŋ mene. ¹⁰ Ngweéh béh felè Kristò nǎ baá bɔ̀ kùlù bɔ̀; bɔ̀ kɔ̀gɔ̀n bɔ̀ beè seèn né bí wa? Béh né bɔ̀ yuaá bɔ̀; bɔ̀ tetarê bɔ̀ né bí wa? Béh né njolò bɔ̀ nùà faá njèh mbaá nɔ; bí né mé yilí kɔ̀w wa? ¹¹ Ngweéh, wa mene hèn, béh né cùè mé nyúá nòmò homó, béh mé cògɔ̀ sam, béh né núr kuú, béh né kàn mé kán ndeé bele, ¹² ††béh né seé temá, te béh yili sɔ̀m ye yòŋ beèh mé be beèh. Á, bí nɔ? Mɔ̀ bɔ̀ baá béh selé, béh vra seér cu bɔ̀ lòu; bɔ̀ né béh bunó, béh né dé yolô yoló; ¹³ bɔ̀ né béh veèn felè tueé kwaá, béh tueé seér dé beèh bɔ̀ ngòr dé bebagaà. Wa hèn béh né lom gáb mbaá. Siàgà beè bɔ̀ nùà wɔ̀ŋ dɔ̀w né cu béh ndɔ.

¹⁴ Bɔ̀ nùà mò, mɔ̀ mè né mene bí mân nyagá njií, mè nyàgà ngwéh ye te bí gulí mé njéh, mè nyagá né ye te bí kɔ̀gɔ̀n seér mé njéh lòu; bɔ̀ huaán mò né bí, temé mò né gi yoòr bìi. ¹⁵ Bí sé né mene mé bɔ̀ gàm bɔ̀ beè kám yulà mé né bí ceér Yeésò Kristò feh, tele bìi sé né cegé ka cén, sâ gi aá. Dé ceér Yeésò Kristò feèh, tele bìi sâ né mè. Lòu sam, mè lé bí Njàgà Bagaà se lɔ̀gɔ̀ naá kɔ̀w. ¹⁶ ††Á sâ, mè né bí bɔ̀ŋ, bí bèlè lòm gule mò jéjé. ¹⁷ Mè bí Timotê huaán yíé-temê mò hèn tema njií kuú né dé cí, à né nùà gècèn te ceér Fehtoò beèh ndɔ, à nde cu né bí dene mò te ceér Yeésò Kristò feh ferré faá mè né bɔ̀ŋ bɔ̀ Yeésò bɔ̀ bèh dɔ̀w feh gɔ̀ nɔ.

¹⁸ Bɔ̀ nuaré déi baá ké lètenè bìi punó gɔ̀, ye mè ndeè bí yòŋ kè ndé cú sé wa? ¹⁹ Mòn sam, mè tueé bí, mɔ̀ Càŋ né gwaán, toò hèn mè baá cuú ké lètenè bìi ndeè, te mè nene bɔ̀ hà m feh bɔ̀ sâ, kɔ̀ ngweé seé bɔ̀n hèllè né-re mé terreb faá bɔ̀ tueé né sâ wa? ²⁰ Mè tueé bí, béh *Lò Càŋ nene kɔ̀ né mé seé, dèn ngwéh mé par

† 3:16 1 Kɔr. 6:19; 2 Kɔr. 6:16 †† 3:19 Job 5:13 † 3:20 Ps. 94:11

†† 4:12 Seé b. 18:3 †† 4:16 1 Kɔr. 11:1; Fil. 3:17

sòn. ²¹ Bì ye naàn? Mɔ mè baá ké yoòr bìi ndeê, mè weh siè ngágá beè wa, mè ndê mé temé dólê, te bí gène kɔ ye mè né bí gwaán wa?

Gwàrè lètenè bɔ Yeésò bɔ

5 [†]Mè né ngweé, bɔ ye gwàrè baá ké lètenè bìi teèn; ye gèh sár bú sâ, né mene bɔ mé Càŋ dùlà bèh, bɔ ménâ tóbó cá ngwéh: wa nuaré déi lètenè bìi né veèh teleè weh sé wa? ² Ye mé njéh mene, né seér cu beè bìi njèh hà m feèh ma. Kòcò, bí sé lé yueé seér naâ mé njéh lòu. Bí kwógú sòm nùà hèllè te mògò bìi. ³ Mè ju felè seèn tena gi aá, faá mè sé né lètenè bìi nɔ. Mè né kɔ́ ye, mè ké kwarè bìi sam; mé njéh mene temé mò né ké yoòr bìi. ⁴ Mè ju seèn mé yilí Yeésò Fehtoò beèh tena gi aá kèn. Mè né bí bɔŋ, bí bílí dèn bècènè, temé mò né ké lètenè bìi, terreb Fehtoò beèh Yeésò né ké lètenè bìi ndɔ. ⁵ Mɔ bí bílí gi aá, bí sòm kwá kéh nùà bú séná yí bèh *Sátàn, te gèr weh bú seé, ngàŋ yoòr seèn ñerré yuo. Te lòu mé Fehtoò beèh Yeésò ndeè cu teèn, Càŋ yili sɔm ye yòŋ seèn.

⁶ ^{††}Bí té teèn mbaá púnò dèn. Mè tueé bí, kulu maàn-jé né yeé gù m tàgà dɔŋ ter fulú komo njií. ⁷ [†]Mɔ né mán, bí lùàgà sòm kulu veèn sâ yoòr bìi luagà, te bí den ñagásé, bí den seér faá nyàb nɔ. Sâ mé gècèn mene, bí né gi nyàb sâ ndɔ. Lòu sam, cieé koò beèh *Páskà duóm gi aá: Yeésò Kristò *mbieè sèmè dé Páskà yili sɔm gi aá béh mé húóm seèn. ⁸ ^{††}Kènê, béh kó lòm á Páskà yieê; béh yieé lom nde aá breèd cîf, béh kulu faá léi toò nɔ kwá ndé cú. Béh té bɔ jéré-temé bɔ dèn cú, béh sòm gí be te veéne. Né kulu sèlà nùàr.

⁹ Mè lé bí mvù déi nyagá tema kuú naâ, te mè tueé teèn ye bí a: bí bɔ gwàrè bɔ té bècènè dèn bílí ma.

¹⁰ Mè lé dé sâ felè bɔ lòu bɔ túé ná ngwéh. Lòu sam, né bɔ *wɔŋ bɔ; sár gwaâ né bɔ, temé te njèh nùàre kwaá njií né bɔ, yí b ñuɔɔb né bɔ, cècàn duaà né bɔ. Bí mé bɔ gè kòmò ndé ngwéh. Mɔ bí ye te bí geé mé bɔ, sâ kɔ bí kwaá lɔ wɔŋ, wanɔŋ bó né ngún kela. ¹¹ Mè lé jue seér naâ bɔ Yeésò bɔ. Mɔ nùàr ye nyí né nùà Yeésò, à né cu sár gwaá, à né temé te njèh bɔ nùàr jɔgú kwaá, à né cècàn dua, à né nùàr selé, à né mbè sela gɔ, à né yí b ñuɔɔb, sâ bí bɔ té bècènè dèn. Né mene yáb, bí bɔ sâ bɔ té mé ngàb cèn yíe bílí ndóg.

¹²⁻¹³ ^{††}Dé bɔ wɔŋ bɔ hèllè, mè ju felè bɔnɔn kɔ́ téná ndé ngwéh, Càŋ ju bɔnɔn tena nde né kɔ́. Dé bɔ Yeésò bɔ, bí téná bìi ju felè bɔnɔn tenà. Te den faá né te mvù Càŋe nyagá kwaá nɔ, ye: «Bí kwógú sòm nùà veèn lètenè bìi kwɔgò.»

Nùàr té mbeí ju bɔ.

6 Mɔ nuaré déi né mbeí ju lè mògò bìi bele, kei bɔ́ mé à toò bɔ Càŋ bɔ túé ngwéh, à nde seér mé

† 5:1 Deut. 22:30 †† 5:6 Gal. 5:9 † 5:7 Ex. 12:5 †† 5:8 Ex. 13:7; Deut. 16:3 †† 5:13 Deut. 13:5; 17:7

ñjéh toò bɔ́ mé Càŋ kó bèh wa? ² Bí kó ngwéh ye bɔ Yeésò bɔ tena nde né ju felè *wɔŋ kɔ́ wa? Mɔ ju felè wɔŋ tena nde né bí, sâ ju dé maàn lètenè bìi tenà né bí yɔgú wa? ³ Bí kó ngwéh ye béh ju tena bílí nde né mé felè bɔ cili Càŋ mene wa? Mɔ béh ju tena nde né felè bɔ sâ bɔ, sé tagá bɔ ju dene wɔŋ wa? ⁴ Mɔ né mán, mɔ ju déi die lètenè bìi, bí toò bɔ́ mé né ké cie njií yeé dé kei wa? ⁵ Fegùlì bí mé njéh siè ngwéh wa? Hèn lètenè bìi dɔŋ, nùà kógòn cèn ka teèn yùò kélá nyi ngwéh, te tena ju felè bɔ mbaábɔnɔn wa? ⁶ Mè tueé bí: húóm ngwéh mé bí síf kuú mé ju lètenè bìi, bí yuo kela mé njéh ké cie toò bɔ́ mé Yeésò kó bèh, te bɔ nyegé seér bí mé njéh kɔ́.

⁷ Mè tueé bí, mé ju né lètenè bìi lané den, tueé né ye, bí die gi aá kèn. Bí njèh lòu yóló sér bèh dé kei wa? Bɔ́ mé né bí yí b ñuɔɔb, bí bɔ kwá lɔ bèh mé ñgei wa? ⁸ Dé sâ né lom beè bìi yɔgú; bí dé yoló yoló bèh, bí bɔ́ gobò seér cu né dé gobò, bí né njèh bɔ nùàr ñuɔɔb, né mene lètenè bìi, bí né ménâ bɔ́.

⁹ Mè né tueé ye bí a ye, bɔ vevenè bɔ *Lò Càŋ yílá ndé ngwéh. Bí té feh bìi mbaá bèlè kú: bɔ́ mé né yàgà tobó gɔ o, bɔ́ mé né cècàn dua o, bɔ́ mé né gwòm cum o, bɔ́ sií b mé cer yeé bɔ mbeí o, ¹⁰ bɔ́ yí b bɔ o, bɔ́ tuaá bɔ o, bɔ́ sèlà mbè bɔ o, bɔ́ selé nùàr bɔ o, bɔ́ yí b wúlá feèh bɔ o, dɔŋ Lò Càŋ yílá ndé ngwéh. ¹¹ Bɔ́ déi lé naâ lètenè bìi ménâ. Mé njéh mene, Càŋ yaga sɔm aá bí veèn sâ yoòr kèn, à sɔm kwaá bí híin, te bí den bɔ́ dé seèn, bí ña bɔ didilí bɔ beè Càŋ mé njua yilí Fehtoò beèh Yeésò Kristò bɔ Cúcuí Càŋ.

Dene mé yilí Càŋ nde né mé njéh lieé

¹² ^{††}Bɔ́ nuaré déi lètenè bìi ye bɔ́ né gi mé ceér njèh dɔŋ bɔ́. Né gi môn dág; njèh cèn, bó dɔŋ húóm gí ngwéh. Mɔ sam, mè sé lé naâ ménâ tueé ndɔ ye: mè nde né njèh dɔŋ bɔ́ gíí. Á sâ, né mene dé heè, mè teèn faá kwer nɔ ndaré lè ndé ngwéh wa? ¹³ Bí né cu yeé déi tueé ye: yáb né dé lèi, lèi né dé yâb. Né gi môn ndɔ; njèh cèn, bí kɔ́ ye Càŋ nde né bɔ́ fà dɔŋ ñerré sɔm gíí. Dé yàgà dɔŋ, Càŋ yo beèh dé cî mé kwá ngwéh, à me kwaá seér né yo beèh dé Fehtoò beèh, te Fehtoò beèh gam yo beèh ndɔ. ¹⁴ Càŋ lé naâ Fehtoò beèh lè cio komo sɔm, à nde né béh lè cio mé terreb seèn ménâ komo sɔm ndɔ.

¹⁵ Bí kɔ́ ye, yo bìi né gi bɔ́ gá yoòr Yeésò Kristò. Á sâ, mè nde né gá déi yoòr Kristò weh, te mè bɔ́ yàgà mé njéh wa? Ndóg, môn sam gù m dɔŋ! ¹⁶ ^{†††}Bí kɔ́ ye, nu-aá mé cer sɔrmbe déi, sâ bɔ́ bú fà dɔŋ ña baá cèn. Mvù Càŋ tueé né môn ndɔ, ye: bɔ́ fà dɔŋ ña nde né nùà cèn ma. ¹⁷ Dé nuaá mé né yoòr Fehtoò beèh teé ndeé, bɔ́ bú baá mé temé cèn.

¹⁸ Sâ tueé lom né ye, bí dùlà sár gwaâ dùlà. Bɔ́ veèn dé mé nùàr né jomo sâ bɔ́ dɔŋ, né gi yo kèb cieè. Sár

††† 6:12 1 Kɔr. 10:23 ††† 6:16 Gen. 2:24

gwaâ né dé seèn veên mé nùàr bɔ́ɔ́ njií seér né yoòr seèn nùà njèh. ¹⁹†Bí kɔ́ ɲgwéh ye: yo bìi né *gwà Càṅ koò mé Cúcuí Nyagâ den yeé teèn wa? Cúcuí sâ, Càṅ lé haá naâ bí kɔ́. Yo bìi dé bìi sam cuú, baá seér dé Càṅ. ²⁰ Càṅ ɲge weh gi aá bí kèn, à lé bí ɲgeé naâ mé keh tarê. Mɔ́ né ménâ, bí siè nyégé lòm yo bìi bagasé, te yilí Càṅ lie mé njèh.

Dene si bɔ́ veèh

7 Bí lé naâ mè bɔ́ njèh nyagá bieé njií. Dé véh jɔ́ɔ́, huɔm kela né mé nùàr véh jɔ́ɔ́ ɲgwéh. ² Á hên, yàgà yàgà seèn né-re teèn ndɔ́. Sâ mɔ́ né ménâ, nùà kàn a, jɔ́ɔ́ véh, jɔ́ɔ́ siíb ndɔ́. ³ Lètenè bɔ́ɔ́n, déi a, té mbeí mé ɲgògò bèlè sér. ⁴ Ma vêh a, té mé yo seèn faá à gwaán keéh nê nɔ́ bɔ́, yo seèn né dé si seèn. Né cu mé huaán siíb môn ndɔ́: à té mé yo seèn faá à gwaán keéh nê nɔ́ bɔ́, yo seèn né dé veèh seèn. ⁵ Sâ si bɔ́ veèh a, té mé yo bɔ́ɔ́n nó mó kú. Merré déi, kɔ́ né cu tou joloò mé bí né Càṅ teèn dua, sâ ye. Jomo sâ bí weh cu dene bìi cuúm. Mɔ́ sam, bí yóló kòmò ndé ɲgwéh; bí sé yeé yóló kòmò cú, *Sátàn yíí keéh be teèn.

⁶ Mè bí lòu tágá ɲgwéh, bɔ́ mbeí mò, mè leéb né bí lòu. ⁷ Mɔ́ ye te huɔm, nùà kàn sé la naâ faá mè nɔ́ den. Á hên, nùà kàn seèn yoòr né mé seé seèn hiín faá Càṅ haá né bú nɔ́; mɔ́ seé dé hên sam, sâ né dé yíê. Dé sâ, kɔ́ né beè Càṅ.

⁸ Mè hên tueé njií né mé bɔ́ kòu bɔ́, bɔ́ bɔ́ ma kú, ye bɔ́ a: huɔm kela né mé huún faá mè nɔ́ deèn. ⁹ Á, mɔ́ bɔ́ ke, bɔ́ yóló kòmò ndé ɲgwéh, sâ bɔ́ jéjɔ́ɔ́ ndɔ́: huɔm kela né dé jɔ́ɔ́ mé bɔ́gɔ́-temé.

¹⁰†Mè hên tueé njií né mé bɔ́ Yeésò bɔ́ mé jɔ́ɔ́ baá véh mé siíb kèn; mè mé feh mò túé ɲgwéh, Fehtoò beèh tueé né kɔ́, ye ma vêh a, té gwà siíb yùò. ¹¹ Á, mɔ́ à yuo, sâ bú a, te siíb déi jɔ́ɔ́ cú. Mɔ́ né naàn wa, bɔ́ si túé kúlú cú lòu, te à cu cu gwò sií. Huaán siíb a, té veèh sòm ndɔ́.

¹² Kènê baá dé bɔ́ jomo bɔ́, mè tueé né dé hên kɔ́, Fehtoò beèh sam, mè ye bɔ́ a: mɔ́ nùà Yeésò déi né mé véh gwò, mé ma sâ dé seèn ceér Yeésò bèlè bèh, mɔ́ ma sâ gwaán lom né dene siíb, sâ bú a, té ma sâ sòm. ¹³ Né cu ménâ ndɔ́, mɔ́ ma Yeésò déi jɔ́ɔ́ kwa siíb mé dé seèn Yeésò dùà bèh, à gwaán lom né dene ma gwà, sâ ma doô a, té bú ɲgón ndɔ́. ¹⁴ Mè tueé bí, Càṅ nde né huaán siíb mé Càṅ dùà bèh doô kulú, à kulu keéh nde né bú felè veèh seèn mé né yeé Càṅ dua doô. Càṅ nde né ma mé Càṅ dùà bèh doô felè sií mé né yeé Càṅ dua doô kulú keéh ndɔ́. Mɔ́ sam, bɔ́ huaán bɔ́ɔ́n nde né faá ɲunà bɔ́ Càṅ-kɔ́ nɔ́ den. Á sâ, bɔ́ né gi bɔ́ ɲunà Càṅ ndɔ́.

¹⁵ Mɔ́ kènê dé mé Càṅ dùà bèh ɲgɔ́n mbeí, ye nyí nde aá, sâ bɔ́ kwá ló bú, à nde. Mɔ́ à yuo aá, dé mé né yeé Càṅ dua doô, la né mene si, né mene veèh, sâ à baá

mé feh seèn. Dé Càṅ, à gwaán lom né dɔ́lê, à bí yilá bilí naâ dé cî. ¹⁶ Wò ma dùà-Càṅ, wò né ka jéjég kɔ́ nyegé, ye nyí nde né si nyí yili sɔ́m wa? Wò si mé né Càṅ dua, wò kɔ́ nyegé nde né jéjég mé ɲgei, ye nyí nde né veèh nyí yili sɔ́m ndɔ́ wa?

Dene yeè nùà njèh, te Càṅ nde ye wò yilá

¹⁷ Mé njèh mene, nùà kàn a, njéba táre lòm te dene seèn nùà njèh mé Càṅ lé haá naâ bú tég. Càṅ lé bú yilá naâ, sâ à baá gi teèn. Hên né njií mé mè né te bòn bɔ́ Yeésò bɔ́ dɔ́ɲ tagá bele. ¹⁸ Mɔ́ Càṅ lé yilá naâ nuaré déi, sâ bɔ́ ɲɔ́b gi aá bú ɲgór, bú a, té mbaá lèr kú cú. Mɔ́ Càṅ lé yilá naâ nuaré déi, sâ bɔ́ née bú *ɲgór ɲɔ́b ɲgwéeh ye, bú a, té ɲgór mbaá ɲɔ́b kú cú ndɔ́. ¹⁹ Bɔ́ ɲɔ́b mene wò ɲgór, bɔ́ mene ɲɔ́b ɲgwéh, fà dɔ́ɲ njeré déi gàm ɲgwéh; njèh gàm né cegé *sóú Càṅ joloò. ²⁰ Nùà kàn a, dèn lè ká te dene seèn mé à lé naâ teèn te Càṅ yilá ye bú doô.

²¹ Càṅ lé yilá naâ wò, sâ wò né kwer wa? Té nyàmè. Mé njèh mene, mɔ́ ceér déi né toò yeè teèn ɲené te wò den mé feh yeè, sâ léi be fà! ²² Mɔ́ wò né mene kwer, kɔ́ ye kwer dé mé Fehtoò beèh Yeésò *Kristò né bú yilá, baá dé seèn mé feh seèn beè Fehtoò beèh. Dé nu-aá mé Yeésò Kristò lé yilá naâ bú, sâ à né mé feh seèn, baá dé seèn kwer Kristò. ²³ Càṅ ɲge weh gi aá bí mé keh tarê kèn, bí té kwer nuaré déi mbaá ɲá kú. ²⁴ Bɔ́ nùàr mò: nùà kàn a, dèn lè ká toò Càṅ te gèh dené seèn mé à lé naá kaà teèn, te Càṅ yilá ye bú doô.

Felè bɔ́ kòu bɔ́ mé bɔ́ ma kú

²⁵ Kènê mè tueé nde aá bí felè bɔ́ kòu bɔ́. Dé sâ ndéb Fehtoò beèh sam, mè tueé né kɔ́; mè né nùà gècèn, mè nùà gècèn ɲa né mé njua Fehtoò beèh. ²⁶ Mè tétég jue né felè cu mé baá kènê taré hên, ye bí a: huɔm kela né mé nùàr den le te dene seèn. ²⁷ Wò né mé véh wa? Sâ té ceér mé bí bú geé nde né teèn fɔ́n. Wò née véh jɔ́ɔ́ ɲgwéeh ye wa? Sâ té véh fɔ́n. ²⁸ Mè né mene mân tueé dɔ́ɲ, mɔ́ wò jɔ́ɔ́ véh, wò veèn bɔ́ ɲgwéh; mɔ́ mbò yàgà déi jɔ́ɔ́ siíb, à veèn bɔ́ ɲgwéh ndɔ́. Njèh cén, mɔ́ bí né jɔ́ɔ́ kuú, bí kékɔ́ ye, bí nde né mé gèr lè dene bìi caphanê kwaré. Mè bí hên tueé kuú né dé cî, te gam bí.

²⁹ Bɔ́ nùàr mò, mè ye bí a, cu nde aá wulú. Kènê bɔ́ véh bɔ́ a, dèn lòm faá bɔ́ mé véh sam nɔ́; ³⁰ bɔ́ mé né yueé a, dèn lòm faá temé bɔ́ yulá ɲgwéh nɔ́; bɔ́ mé né ja wa, faá temé bɔ́ lè vɔ́gɔ́ ɲgwéh ndɔ́; bɔ́ mé né njèh ɲge, faá bɔ́ mé njèh beè sam nɔ́; ³¹ bɔ́ mé bɔ́ njèh wɔ́ɲ né bɔ́ gam, faá bɔ́ njií sâ bɔ́ njeré déi gàm ɲgwéh nɔ́. Lòu sam, gèh *wɔ́ɲ bú hên ɲgágá ndé cú.

³² Mè gwaán né ye te bí njeré déi mùnò gò cú. Nuaá mé née véh jɔ́ɔ́ ɲgwéeh ye dé seèn faga lom né feh mé seé Fehtoò beèh tég, ye te huɔm Fehtoò beèh yoòr. ³³ Nuaá mé jɔ́ɔ́ aá véh, dé seèn faga seér né feh

† 6:19 1 Kòr. 3:16; 2 Kòr. 6:16 †† 7:10-11 Mat. 5:32; 19:9; Mk. 10:11-12; Lùk 16:18

mé bɔ̀ njèh wɔ̀ŋ, te huɔm veèh yoòr. ³⁴ Yeé baá môn, geé yíí baá-re bú seé bèh fà. Mé bɔ̀ véh né gi ménâ ndɔ̀; né mene ma kòu, né mene huaán vèh, à nde né feh te seé Fehtoò beèh fagá nyegé, ye te nyí den nde lom yí ka seèn mé gùm mene. Dé mé jɔgɔ baá dé seèn sííb, faga seér nde né feh mé bɔ̀ njèh wɔ̀ŋ, te huɔm si yoòr ndɔ̀. ³⁵ Mè hèn tueé kuú né ye te gam seér bí lòu, mè bí dé baá bá ngwéh, mè gwaán né ye te bí gɔ dilí nyegé, bí den mban nde yoòr Fehtoò beèh Yeésò mé seé seèn beè tég.

³⁶ Kènê baá dé bɔ̀ ndà mé baá véh gɔ: mɔ huaán ndà bɔ̀ gwòm seèn kaga ndòn, ye bɔ̀ jɔgɔ ndé cú, nde nde si munó cu, ye mɔ né môn, sâ nyí bɔ̀ né gwòm doò veèn, temé bú lè diè cú, à yóló kɔ̀ cú ndɔ̀, mɔ à munó cu aá ye nyí nde cu né bú jɔgɔ, sâ bú a, jɔgɔ bú jɔgɔ; dé sâ veèn sam. ³⁷ Á, mɔ huaán ndà doò kaga lom né kàgà-ndòn seèn, nuaré déi sòn teèn kɔ̀ yí ngwéh, ye nyí ka huaán vèh doò jɔgɔ cú, à né ka ménâ yoló ndɔ̀, sâ à bɔ̀ né bagaà mé à huaán vèh doò jɔgɔ ngwéh. ³⁸ Sâ mɔ né ménâ, nuaá mé sua kwaá né huaán vèh gwò, bɔ̀ né bagaà; nuaá mé véh jɔgɔ ngwéh bɔ̀ huɔm kela né kɔ̀ ndɔ̀.

³⁹ Ma véh mé bɔ̀ jɔgɔ kwaá baá gwò, mɔ si née mé njolo ye, à mé feh seèn sam. Kɔ̀ si kuú né lòu, sâ ma sâ baá ye mé feh seèn, à gwaán né mene sííb dé kàn, à jɔgɔ mé be seèn. Njèh cén, kɔ̀ né sííb mé né ceér Yeésò *Kristò bele ndɔ̀. ⁴⁰ Dé mò, mɔ ma sâ ye nyí nde né mé huún den, yoòr huɔm kela nde né bú cí. Mè lòu túé ngwéh; mè ká yoòr né mé Cúcuí Càn.

Nyam *sèmè yieê.

8 Kènê mè tueé nde aá felè njeba mé bɔ̀ semé naâ te gènnè. Bí tueé né gècèn, ye béh né gi bɔ̀ kɔ̀gòn bɔ̀. Njèh cén, kɔ̀gòn sâ sela seér cu né nùàr lòu, né bú hàmm feh haá. Á sâ, njíí mé gam nde né béh te ceér Cànɛ né lom gwaán ndɔ̀. ² Mè tueé bí, nuaá mé né punó gɔ, wa nyí né njeré déi kɔ̀ dɔ̀ŋ, tueé seér né ye, nyí njíí sâ kɔ̀ ngwéh. Mɔ sam, kɔ̀ à kɔ̀ faá Càn gwaán nê nɔ̀, sâ ye. ³ Nuaá mé dé seèn gwaán seér né Càn, Càn ye, nùàr nyí né bú.

⁴ Mɔ né ménâ, sâ béh yíé núógú sèmè mé yuoó naâ te gènnè yieè wa? Mé béh né gi kɔ̀ ye cècàn né njèh mbaâ, à mé yòŋ sam doò. Ngweéh béh né gi kɔ̀ ndɔ̀ ye, nùà yòŋ né lom Càn Dueè wa? ⁵ Mɔ bɔ̀ càn né mene ké ter ka vulúu ngún, bɔ̀ né mene ká doó ngún mé bɔ̀ kokoò bɔ̀ ngún ndɔ̀, ⁶ mé njéh mene béh né gi dé beèh kɔ̀, ye Càn terrèb né lom cén mé huún, Tele beèh né cegé bú mé njèh dɔ̀ŋ yuo gii beè seèn; béh hèn den lom né dene seèn. Béh né cegé ka mé Fehtoò beèh cén-tà-cén ndɔ̀: né Yeésò *Kristò. Njèh dɔ̀ŋ né gi beè seèn, béh yòŋ kwa né mé bú.

⁷ Mé njéh mene, bɔ̀ nùàr gècèn sâ dɔ̀ŋ kɔ̀ làrè ngwéh. Beè bɔ̀n den né faá cècàn hèllè née den ka mé

terreb ye nɔ̀. Lòu sam, bɔ̀ lé meh seér naâ mé bɔ̀ càn gènnè. Bɔ̀ te ceér Yeésò táre kòmò ngwéh. Yeé baá ménâ, mɔ bɔ̀ baá núógú sèmè hèllè yieé, temé bɔ̀n lè diè cú ndɔ̀. ⁸ Mè tueé bí, yáb béh ké kwarè Càn kɔ̀ njí ndé ngwéh; béh yieé mene yáb hèllè, béh mene yíé ngwéh, dɔ̀ŋ ju sam, njèh gàm déi sam.

⁹ Mɔ né ménâ, sâ bí kè nyégé-re bagasé, wanɔ̀ŋ bí sé dé bìi yieé njíí né mbaá, bɔ̀ mé te ceér Cànɛ táre ngwéh yeé ñene ménâ, bɔ̀ sue yila keéh te veène teèn.

¹⁰ Lòu sam, mɔ nùà yuaâ ñene njíí wò yí te mò mé yáb hèllè sònò, wò nùà kɔ̀-gècèn jɔ̀gɔ, sâ wò bú teèn mé vógú-temé mene lú njí ngwéh wa? ¹¹ Ngweéh sâ nùà yuaâ doò nde né dé seèn mé kɔ̀gòn yeè hèllè leér le mà. Njèh cén, kékɔ̀ ye né nuaá mé Yeésò Kristò lé naâ felè seèn kuú ma. ¹² Mɔ bí veèn felè bɔ̀ mbeí bìi sela weh né faá bèh mân, bí né bɔ̀ temé lè bɔ̀ yuaá, sâ bí kɔ̀ ye, bí veèn sâ bɔ̀ njíí né mé Yeésò Kristò nùà njèh. ¹³ Kènê mɔ mbeí mò te veèn hèn die yila nde né felè yáb, sâ bɔ̀ mene naàn, mè yáb hèllè sònò nágá kéh ndé cú, te mbeí mò teèn mbaá diè kéh cú.

Felè bɔ̀ mbòŋ tebê

9 Mè mé feh mò sam wa? Mè mbòŋ tebê sam ndɔ̀ wa? Mè lé Fehtoò beèh Yeésò mé njolo ñéné ná ngwéh wa? Te seé Fehtoò beèh, bí bɔ̀ tàb seé mò sam wa? ² Mɔ bɔ̀ déi la mene ñéné kɔ̀ ngwéh ye mè né mbòŋ tebê, bí sé la né mè dé bìi ñéné kɔ̀. Lòu sam, bí lé bɔ̀ Yeésò bɔ̀ ña gii naâ mé mè; hèn né njíí mé tueé né ye, mè né mbòŋ tebê sâ.

³ Bɔ̀ mé né mè jueé, mè feh mò toò bɔ̀n cíí tena né faá bèh mân, ye bɔ̀ a: ⁴ hèn, mè mé ceér yáb bɔ̀ njèh ñueé te seé mò hèn sam wa? ⁵ Mɔ mè sé né faá bɔ̀ mbòŋ tebê déi nɔ̀ bɔ̀, mè weh sie véh mé né te ceér Yeésò jomo, faá bɔ̀ òm Fehtoò beèh mé Pièr né yeé weh sie nɔ̀, mè sé mé ceér dé sâ ná ngwéh wa? ⁶ Wa dé béh Bàrnàbàs bɔ̀ lom nde né seé kɔ̀, te béh nde ye yáb teèn kwa wa? ⁷ Bí lɔ̀ ngweé naâ he, ye mɔ sɔ̀jì baá taáb lieé, à yieé seér kàgàlòŋ dé beè seèn wa? Wa dé bí ngwé bèh ye, bɔ̀ né tàb toú mé bɔ̀ dobo kwaá né ké ñueh kagá yieé wa? Bí ngwé bèh ye, tèn mbán kam ñueé yeé te bòn nàgà sâ wa?

⁸ Bí té mùnò ye, mè tueé né mé kɔ̀gòn bɔ̀ nùàr; sam, *sóú Músi né ménâ tueé ndɔ̀. ⁹ †Lè mvù Músi sâ bɔ̀ sou nyagá kwaá né ter ye: nàgà mé né yolo dobo, té bú kagá sònò yí kwá. Sâ njeré déi né Càn mé nàgà yulá wa? ¹⁰ Ngweéh mé gècèn mene, Càn hèn tueé njíí né mé béh mà. Mé gècèn mene, bɔ̀ ngòr jéjég nyagá njíí né mé béh. Né mene nùà boór kieê, né mene nùà yolo loboò, bɔ̀ a, kwá ndèm ye gá yáb dé bɔ̀n né gi teèn ma. ¹¹ †Mé béh, né cu ménâ ndɔ̀: béh lè bìi dobo kwaá gi aá gèh Cúcuí Njagá kèn. Mɔ béh sé la né mene njèh

† 9:9 Deut. 25:4; 1 Tim. 5:18 †† 9:11 Ròm 15:27

wɔŋ beè biì weh, sé la né njèh veên wa? ¹² Bò déi né ménâ bɔ́ komo, sé tagá béh wa?

Mé njéh mene, béh ceér bú sâ cór kè mà ngwéh, béh né seér lòu yoló, te béh bɔ́ nùàr ceér yín cú, te bɔ́ ng-weé nyegé Njàgà Bagaà felè *Kristò. ¹³ †Bí né gi kɔ́, ye bɔ́ mé né seé ké *gwà Càŋ koò bɔ́ dɔ́ŋ, yieé yeé beè gwà Càŋ koò sâ; ye bɔ́ mé haá yeé sèmè ké te kɔ, gà sèmè dé bɔ́n yuo yeé teèn sâ ndɔ. ¹⁴ ††Fehtoò beèh tueé né ménâ ndɔ, ye bɔ́ mé né Njàgà Bagaà se a, yáb bɔ́n yuo ndeè né teèn ma.

¹⁵ Mé njéh mene, mè dé mò ceér sâ cór kè mà bèh, mè nyàgà njí ngwéh ye bí a, témá njí mè njeré déi ndɔ. Kwá mè kuú mò! Dé mò, nuaré déi mè ngòr sàgàr yoò hèn beè lùàgà sòm ndé cú. ¹⁶ Mè dé Njàgà Bagaà tueé púnò ngwéh, ba né mè lòu. Mè berɔ́ŋ, mè gwaán mene, né seé mò. Càŋ a bɔ́ mé sé ke Njàgà Bagaà se ye, te mè ŋene gèr. ¹⁷ Mɔ mè sé lé gwaán weéh naà seé hèn kɔ́, mè sé né dàgà kela. Á seèn mɔn sam, mè lé seé hèn mé be mò kè wèh ná ngwéh, Càŋ nùà njèh lé mè beè jege haá naà kɔ́, ye mè a, né seé mò. ¹⁸ Á sâ, sàgà mò né kei ndɔ? Mè tueé bí, sàgà mò né seér mân: mè Njàgà Bagaà se né dé lòu, vóǵǵ-temé mò né cí, mè njeré déi teèn faá mè sé la bieè naà kɔ, bíé ng-wéh.

¹⁹ Mè né mé feh mò, mè kwer nuaré déi sam. Mé njéh mene, mè né kwer nùàr dɔ́ŋ; mè gwaán né ménâ mé be mò, sâ te mè kum kwa ye nùàr ŋún. ²⁰ Mɔ mè baá seé lètenè bɔ́ Jùf bɔ́, kɔ mè den seér faá nùà Jùf, te mè kum kwa ye bɔ́. Mè la mene ka *sóú Músi sam, kɔ mè den lom faá mè né gi ka sóú sâ kɔ, te mè kum kwa ye bɔ́. ²¹ Né cu mɔn mé bɔ́ déi ndɔ: mɔ mè baá lètenè bɔ́ mé sóú Músi kó ngwéh, kɔ mè den cu faá bɔ́ ndɔ: mè den faá mè sóú Músi kó ngwéh kɔ, te mè kum kwa ye bɔ́. Dé hèn túé ngwéh ye, mè sóú Càŋ jòlò ngwéh; mɔn sam gùm dɔ́ŋ, mè né sóú Càŋ jolo; ngweéh mè né beè Yeésò Kristò mà! ²² Mé bɔ́ mé né yuaá, né cu ka ménâ ndɔ, mè ké lètenè bɔ́n den nde né yuaásé faá bɔ́ kɔ, te mè kum kwa ye bɔ́. Mè dɔ́ŋ mé bɔ́ dɔ́ŋ mân bɔ́ gi né, te mè kwɔmé njí bɔ́ déi teèn yoòr Yeésò, te à yili sɔm bɔ́. ²³ Sâ mè dɔ́ŋ bɔ́ kuú né felè Njàgà Bagaà, ye te mè kwa gà dé mò teèn ndɔ.

²⁴ Bí né gi kɔ́, ye bɔ́ mé dula yeé doò dɔ́ŋ, doò kem yuo yeé lòu. Mé njéh mene, nuaá mé dula kela né kɔ́, yieé lom né sàgà kɔ́. Sâ bí sòm doò, bí dùlà lòm dé kɔ́ yieé weh. ²⁵ Bɔ́ mé nde né doò dula dɔ́ŋ né yeé doò maán, te bɔ́ memeèh. Sâ dɔ́ŋ, bɔ́ bɔ́ gi né te lòu sâ bɔ́ tena feh, bɔ́ kwa ye tà m ngɔg. Á sâ, tà m ngɔg hèllè nde cu né mbaá ŋerré le ndɔ. Dé beèh mɔn sam, béh bɔ́ né dé beèh ménâ, te béh ndeè tà m ngɔg kwa seér dé kèi cèn. ²⁶ Mè dé mò doò mé njolo ké teèn hèn tɔb lom né dé cí. Mè dèn ngwéh faá nuaá mé fi njí né

† 9:13 Deut. 18:1 †† 9:14 Mat. 10:10; Lùk 10:7

kwàr mbaá. ²⁷ Mè nuaá mé tueé yeé ngòr Càŋ kɔ́, mè yo mò tètán lobó meh né, ye te mè lòu diè sér cú.

Felè cècàŋ

10 †Bò nùàr mò, mè ye te bí munó kɔ cu dé mé lé naà felè bɔ́ tele beèh léi jògò bɔ́. Bɔ́ lé naà jomo Músi gɔ. Càŋ lé naà bɔ́ dɔ́ŋ jomo bègè cí kwaá; bɔ́ dɔ́ŋ, bɔ́ lé naà giì nòmò koò sela. ² Sâ tueé né ye, bègè bɔ́ nòmò sâ lé naà bɔ́ nòmò Càŋ kou gií, te bɔ́ bilí den yoòr Músi. ³ †Yáb mé lé suagaà naà ké ter beè Càŋ, bɔ́ dɔ́ŋ, bɔ́ lé naá giì yieé, ⁴ ††bɔ́ ŋueé gi nòmò mé lé yuoò beè Càŋ ndɔ. Ngweéh bɔ́ lé sâ ŋueé naà nòmò kweéh jeleè mé né bɔ́ ke nyegé wa? Kweéh sâ lé naà *Kristò. ⁵ ††Mè njéh mene, bɔ́ gàm Càŋ sâ ngwé kòmò ngwéh, nùàr kókoó mbaá lètenè bɔ́n lé naà Càŋ temé lè bɔ́ yulá; bɔ́ lé ké ya dueè kuú sue leé naà dé cí.

⁶ †††Bò njèh kèkènè sâ né béh njèh teèn feh den, te béh mé kàgà-ndòn veèn lè faá bɔ́ nɔ dèn dèn cú. ⁷ †Bò déi lètenè bɔ́n lé naà cècàŋ dua. Bí té faá bɔ́ nɔ dèn. Né te mvù Càŋe nyagá den ye: Cìli nùàr né doó den ndeé nyegé, bɔ́ né yáb gènnè yieé, bɔ́ né mbè ŋueé; jomo sâ, bɔ́ kem wuo ter, bɔ́ yila *wɔŋ ngɔ. ⁸ ††Mè sár gwaá né ménâ ndɔ. Béh té sár faá bɔ́ déi lé gwaá naà lètenè bɔ́n nɔ gwá. Bɔ́ lé naà sár ménâ gwaá, nùàr kám ndètoón cùb tagár kuú gi mé cieé cèn. ⁹ ††† Béh té Nùà Dueè sòn félá; bɔ́ déi lé naà bú sòn lètenè bɔ́n felá, sàb gwaré wula gi bɔ́ ndɔ. ¹⁰ †††Bí té Càŋ júé; bɔ́ déi lé naà Càŋ lètenè bɔ́n jueé, cìli Càŋ mé wula yeé nùàr waà, wula gi bɔ́.

¹¹ Bò gèr hèn bɔ́ kwa gi né, te feh bɔ́ njèh teèn. Bɔ́ nyagá kwaá né bɔ́ ter, te bɔ́ tueé kwaá béh ndɔ. Lòu sam, béh dé beèh baá bèh mé wɔŋ nde aá gií. ¹² Sâ nuaá mé munó né ter njebá dɔ́ŋ, bú a, kè nyégé bagasé, mɔ sam à nde né komo die. ¹³ Bò njí mé né bí jíli dɔ́ŋ, né gi njèh cèn mé né bɔ́ nùàr wɔŋ dɔ́ŋ jíli. Bí kɔ́ ye, Càŋ né Càŋ húm-temé felè beèh faá à lé tueé kwaá naà béh kɔ. Sâ bɔ́ jíli mene bí naàn, à gwàn nde ngwéh ye bɔ́ a: téré yóǵ bí. Njeré déi né mene bí jíli, à nde né bí terreba haá, te bí yolo komo, bí mvelé yuo teèn.

¹⁴ Sâ mɔ né mân, bɔ́ mbeí mò, bí dùlà cècàŋ duaà dùlà. ¹⁵ Mè né kɔ́ ye, bí né bɔ́ kóǵò bɔ́, mè tueé njí mé bí, bí kè nyégé bɔ́ njí hèn mé be biì. ¹⁶ †††Cu mé béh baá yáb Càŋ yieé, béh né bú felè ngàb mbè vra, bí kó nyégé bagasé ye, sâ béh bɔ́ húm Yeésò Kristò hualé bilí né kɔ́. Né faá bèh ménâ mé breèd ndɔ. Ngweéh breèd mé béh kɔlé yieé yeé doò, sâ béh bɔ́ ngàŋ yoòr Yeésò Kristò hualé bilí né kɔ́ wa? ¹⁷ Breèd né lom yeé cèn tà cèn; béh kɔlé dɔ́ŋ. Béh né mene kókoó, béh me

‡ 10:1 Ex. 13:21-22; 14:22-29 †† 10:3 Ex. 16:35 †† 10:4 Ex. 17:6; Nomb. 20:11 ††† 10:5 Nomb. 14:29-30 ††† 10:6 Nomb. 11:4 § 10:7 Ex. 32:6 §† 10:8 Nomb. 25:1-18 §†† 10:9 Nomb. 21:5-6 §† 10:10 Nomb. 16:41-49 §†† 10:16 Mat. 26:26-28; Mk. 14:22-24; Lùk 22:19-20

yuo lom né ngàŋ yoòr cén faá breêd cén mé béh bilí gi yeé teèn doô.

¹⁸ †Bí kè njí ke bô huaán *Iserála: Ngweéh bô nyam *sèmè ñɔbé yieé né ké toò Càn mà. Ngweéh ké te kɔ, bô bô Càn bilí né kɔ́ wa? ¹⁹ Kènê te mè tueé-re ye cècàn mé nyam sèmè né mé terreb faá bèh ménâ teèn wa? ²⁰ ††Ndóg, mè tueé seér né dé mò ye, bố mé né cècàn gɔ dɔ́ŋ, bô nyam sèmè sâ ñɔbé haá yeé mé bô tándulu, dèn ñgwéh mé Càn Dueè. Mè tueé bí, bí té gwàn mé bí bô tándulu den bilí bècènè. ²¹ Bí mbè dé tándulù bô dé Càn Dueè fà dɔ́ŋ ñúé kòmò ndé ñgwéh; bí yáb tándulù mé yáb dé Càn Dueè fà dɔ́ŋ yíé kòmò ndé ñgwéh ndɔ. ²² †Mɔ béh né ménâ bɔ́, temé nde né Càn mé béh ñaâ. Bí né munó ye, béh taré kela né kɔ́ mé Càn wa?

Dene mé nde né yilí Càn toò bô nùàr seén

²³ ††Bô nuaré déi lètenè biì ye, bô né gi mé ceér ñhèh dɔ́ŋ bɔ́. Nyea, né gi môn dág. Ñhèh cén, bô njíí sâ dɔ́ŋ húóm gí ñgwéh. Béh né gi mé ceér ñhèh dɔ́ŋ bɔ́ dág. Ñhèh cén, bô béh te ceér Cànɛ dɔ́ŋ gàm làrè ndé ñgwéh. ²⁴ Nùà kàn a, té ñhèh dé seèn nùà ñhèh fɔ́n; bú a, fɔ́n sér dé bô mbaábɔ́n.

²⁵ Bí nde né nùógú ké tan ñge yieé wa? Ceér né teèn, bí té kinè. ²⁶ ††Né gi te mvù Cànɛ ménâ nyagá den ndɔ, ye: Tàbè mé bô njíí teèn dɔ́ŋ né gi dé Càn Dueè.

²⁷ Mɔ nuaá mé Càn kó ñgwéh né wò bèh yâb yilá njíí, mɔ wò baá ké teèn, njíí mé bô geé kwaá né toò yeé dɔ́ŋ, kó lòm mbaá yieé njíí, té kinè. ²⁸ Ñhèh cén, mɔ nuaré déi den teèn, ye wò a: Nùógú hèn né nùógú cècàn, sâ té sònò nágá kékú. Mɔ sam, nùà hèllè nde né yieé, nde né bú seé weh. ²⁹ Mè hèn tueé den né felè nùà hèllè mé nde né lòu nyamé den sâ, mè dé yeé mùnò ñgwéh. Á sâ, nùà kàn nde né bieé ye: Naàn mé bô ye nyí a, té njíí mé né te ceér-e yíé; mɔ sam, nde né mbeí nyí ki ma? ³⁰ Á, mɔ nyí né dé nyí Càn te yáb hèllè vra kɔ, bô nyí teèn jue cu né dé kei wa?

³¹ Mè tueé lom né ye bí a: bí né mene yieé, bí ñueé mene lòu, bí né mene kei bɔ́, bí bô gí njíí mé yilí Càn nde né mé ñhèh lieé. ³² Bí té gwàn mé bô *Júf ceén gule, bố mé Júf sam be lɔ gule, bô Yeésò bô be lɔ gule ndɔ, ye sâ dɔ́ŋ né mé mbòntí mbònti biì. ³³ Bí bô sér faá mè kɔ: mè lege lom né te mè huóm laré beè nùàr dɔ́ŋ, te ñhèh dɔ́ŋ ndɔ; mè dé mé gam nde né mè nùà ñhèh fɔ́n ñgwéh, mè lege né dé nùàr dɔ́ŋ, te bô yili yuo.

11 ††Mɔ né mân, bí kè wèh beè mò faá mè ke weh né beè Yeésò *Kristò ndɔ kɔ.

Ju cògò felè kaga kwaá

² Bô nùàr mò, mè vra baá bí, bí né gi mè te ñhèh dɔ́ŋ munó den, bí né tabó ñgwéé, bí bɔ́ faá mè lé naâ bí tueé keéh kɔ. ³ Mè ye te bí kɔ cu dé hèn: bí kɔ́ ye, felè bô siíb dɔ́ŋ né Yeésò Kristò; felè ma vèh né huaán siíb; felè Yeésò Kristò né Càn ma. ⁴ Sâ mɔ né mân, huaán siíb mé né Càn mé tàmm felè dua, wa né *sòn-Càn mé tàmm felè tueé dɔ́ŋ, né Fehtoò seèn Yeésò Kristò seb. ⁵ Dé ma vèh, cu mé à né Càn dua, wa né sòn-Càn tueé wa, mɔ à seér cògò felè kàgà kwá ñgwéh, sâ à seb né si seèn mé né felè seèn ndɔ. Mɔ né mân, sâ à né faá ma mé bele né feh lòu kɔ. ⁶ Mɔ ma vèh cògò felè kàgà kwá ñgwéh, sâ bú a, dèn kó mé feh kóbò! Á sâ, feh kóbò hèllè mé feh hobô nde né ma vèh sie ndɔ wa? Ñhèh fegùli sam wa? Sâ, bú a, kàgà kwá lòm cògò felè kɔ́ŋ.

⁷ †††Dé huaán siíb, mɔ à nde aá Càn dua, bú a, té tàmm felè súlí kwá. Lòu sam, à dé seèn felá né Càn; yoòr seèn ñhèh yuo kelà né terreb Càn. Dé ma vèh, dé seèn feh keéh lom né terreb dé siì. ⁸ †Lòu sam, bô lé huaán siíb yoòr ma vèh mé sòm ná ñgwèh, bô lé ma vèh me sòm seér naâ yoòr huaán siíb. ⁹ Càn lé huaán siíb felè ma vèh mé ná ñgwèh, à lé me seér naâ ma vèh felè huaán siíb. ¹⁰ Ma vèh cògò felè kaga kwaá nde né dé cì, te à feh keéh ye, nyí né ka si ma, wanɔ́ŋ sâ bô cili Càn nde né ñaáj.

¹¹ Mè né mene mân tueé, bí kɔ́ ye, beè beèh bô Yeésò bô, ma vèh mé feh seèn dèn ñgwéh, huaán siíb mé feh seèn sam ndɔ. ¹² Lòu sam, bô lé ma vèh me sòm naâ yoòr huaán siíb. Bô yeé me gi aá bú, à nde ye bô siíb déi ñar keéh. Bí té nyèn ye, dɔ́ŋ Càn bɔ́ gi naâ kɔ́ ma.

¹³ Bí jògò ke ke mé be biì ye: mɔ ma vèh né Càn mé feh lòu dua, né huóm wa? ¹⁴ Bô nùàr né gi bèh dɔ́ŋ kɔ́ nyegé, ye mɔ huaán siíb den dé seèn mé feh tù, wa né ñhèh fegùli. ¹⁵ Feh tù né seér ñhèh bô vèh, ma vèh lie huóm seér né dé seèn mé ñhèh lòu. Càn bú yulí feèh dèdàbè ménâ haá né kɔ́, te cii nyegé bú feh. ¹⁶ Mɔ nuaré déi né njeré déi te ñgòr hèn saán, bú a, kó cégé mân, ye né mene béh, né mene bô Yeésò bô dé kàn, béh mé tòu déi toò lè mògò beèh sam cuú ma.

Yáb Càn yieé

(Matíò 26:26-29; Mârk 14:22-25; Lùk 22:15-20)

¹⁷ Mè nde né bí njeré déi tueé, mè bí teèn vrà ndé ñgwéh. Ñgòr sâ né mân: ye mɔ bí baá lè mògò biì, bí teèn bɔ́ kela seér né veèn mé bagaà sé wa? ¹⁸ Dé toò jògò bô ye, mɔ bí baá bècènè Càn dua wa, bí den né kekɔ́bé ma. Merré déi né bòn. ¹⁹ Kɔ né ménâ ndɔ, te bô nùàr ñhèh kɔ ye bô gècèn bô lètenè biì teèn. ²⁰ Mé ñhèh mene, cu mé bí bilí yeé dé yáb Càn yieé, bí te ceér Càn bô yí bèh; ²¹ wanɔ́ŋ bô ye, mé bí nde yeé yáb kaáj gií,

† 10:18 Lé.v. 7:6 †† 10:20 Deut. 32:17 ‡ 10:22 Deut. 32:21
 †† 10:23 1 Kɔr. 6:12 †† 10:26 Ps. 24:1 ††† 11:1 1 Kɔr. 4:16; Fil. 3:17

††† 11:7 Gen. 1:26-27 § 11:8-9 Gen. 2:18-23

sâ nùà kàn baá seér mé yáb seèn beè, à né mé njéh sela den, sâ bò mbeí kwarè seèn né mé cùè kuú. ²² Mò né ménâ, bí ké gwò biì yíé bèh, bí ñueé den teèn wa? Bí kó ñgwéh ye bí sâ seb den né bòn bò Yeésò bò wa? Bí kó ñgwéh ndò, ye bí bój guli né bój mé yáb beè sam wa? Kòcò, bí ye, júée bí a naàn? Bí ye, kéí bí mé njéh lòu wa? Mè teèn sam, mè tueé bí, mè bí dé sâ kéí nyi ndé ñgwéh.

²³ Bò njií mé mè lé ñgweé naâ sònò Fehtoò beèh Yeésò, mè lé bí feéh naâ cí. Lè cibí mé bój lé ndeè naâ Fehtoò beèh teèn sar, à lé naâ breèd weh, ²⁴ à vra Càn teèn, à kólé, ye: Hên né ñgàn yoòr nyí; nyí haá kuú né felè biì. Bí bój dèn ménâ, bí né nyí teèn munó ma. ²⁵ †À bój cu mé ñgàb mbè ménâ ndò. Bój yeé yieé gi aá, à jògò weh ñgàb doò, ye: Mbè hên né ñgòn feè mé Càn kò né mé húóm nyí; wa cu dójò mò bí baá ñueé, bí bój bèh mân, bí né nyí teèn munó den ma. ²⁶ Mò né mân, sâ yuoò hên nde wa lòu mé Fehtoò beèh cu ndeè né teèn, cu dójò mò bí baá breèd mân yieé, bí né mân ñueé, sâ bí teèn tueé keéh né cio seèn.

²⁷ Mò né ménâ, sâ nuaá mé né breèd Fehtoò beèh mé yílí temé mene yieé, né mbè seèn mé yílí temé mene ñueé dójò, né ñgàn yoòr mé húóm Fehtoò beèh seb. Sâ bú a, kój ye nyí né mé ju felè ndò. ²⁸ Sâ nùà kàn a, múnò nyégé ká lè seèn bagasé, te à nde ye breèd yieé, à ñueé ye mbè. ²⁹ Nuaá mé né breèd sâ yieé, né mbè sâ ñueé, mé ñgàn yoòr Fehtoò beèh teèn ñéné kéh ñgwéh, né ju yoòr mé be seèn ñuaán su. ³⁰ Beén bò nuaré déi lètenè biì tétán nu yeé mé njéh, bò déi mé njéh njou den né lòu, bò déi mé njéh kuú gi aá. ³¹ Mò béh sé né mé be beèh ke nyegé, te béh nde ye yieé, béh sé né ju beè Càn líím. ³² Sâ mò Nùà Dueè né kènè ju beèh tená, à né béh gèr feh, sâ à bój né te lòu mé *wójò nde né ju die, béh teèn yílí cú.

³³ Sâ bò nùà mò, mò bí nde aá yáb Càn bilí yieé, bí kèlè bò mbaábi teèn. ³⁴ Mò cùè né nuaré déi sie, bú a, jògò yíé gí ké gwò seèn ye. Mò sam, bí mògò bilí nde né dé ju yoòr biì tulu suù.

Mè bój dé jomò kwaá lo nées ménâ ye. Kò mè ndeè baá ké lètenè biì, mè tueé ye.

Seé mé Cúcuí Ñagâ haá né nùà kàn

12 Kènè mè nde né bí seé Cúcuí Ñagâ se. Bò nùà mò, mè ye te bí kò nyegé gècèn felè bò seè sâ. ² Bí né kój ye, cu mé bí lé Yeésò kó ná ñgwéh, bí lé càn dua beéh càn tándùg, bój lé bí turú gò beéh lòu. ³ Mè ye te bí ñgweé nyegé kènè, ye môn sam cuú; te bí kò ye, nuaá mé tueé né mé terreb Cúcuí Càn, dé seèn túé ndé ñgwéh ye Càn a, dúágá Yeésò duagà! Nuaré déi túé kòmò ndé ñgwéh ye: Yeésò né Nùà Dueè, mò à mé Cúcuí Ñagâ lè sam ndò.

† 11:25 Ex. 24:6-8; Jér. 31:31-34

⁴ †Seé Cúcuí Ñagâ ñéné yuo kelà né yoòr nùà mé gèh hihiné; Cúcuí cén sâ bój gi né ménâ dójò kój. ⁵ Ceér né hihiné, bój dójò bój gi né seé Fehtoò beèh cén sâ. ⁶ Kèkènè seé bój hihiné dójò, Càn cén sâ bò nùà terreb haá gi né kój. ⁷ Nùà kàn né mé seé seèn yoòr faá Cúcuí Ñagâ haá keéh naâ bú kò, ye te gam nùà dójò. ⁸ À bò déi haá né terreb ñgòr mé kójògòn mene tueé; à haá bò déi terreb dé kàgà-ndòn Càn seè. ⁹ Né bú Cúcuí cén sâ haá né bò déi temé cén yoòr Càn kwaá njií kój, à bò déi haá né terreb dé beén hihiné taré sòm. ¹⁰ Bú Cúcuí cén sâ bò déi haá né terreb dé fém bój, haá cu bò déi terreb dé *sòn-Càn tueé. À haá bò déi terreb te bój ñene geé kò bò ñhè dé tándulù mé dé Cúcuí Ñagâ. À bò déi haá né terreb dé leba juù hihiné mbaá tueé; à bò déi dé bòn haá né terreb dé bò leba juù sâ ñgweé te bój se. ¹¹ Né lom ka terreb Cúcuí cén sâ bój gi né ménâ kój; à nùà kàn seé seèn haá né faá à gwaán keéh nê kò.

Gùm nùà mé bò gà hihiné teèn

¹² †Béh né gi kój ye, nùà né gùm cén, mé gà teèn hihiné. Gùm nùà sâ né mene teèn mé gà hihiné, dójò né gi yo cén. Mé Yeésò *Kristò né ménâ ndò: ¹³ né mene bój *Júf, mé bój mé Júf sam, né mene bój kwer, mé bój mé kwer sam dójò, béh lé kou gi naâ nòmò Càn mé terreb Cúcuí Ñagâ cén, te béh ña yo cén. Béh dójò kwa bilí Cúcuí cén sâ ndò.

¹⁴ Bój gùm nùà mé gà cén mé lòm ñgwéh, né mé gà teèn hihiné. ¹⁵ Mò gule sé ye: nyí be sam, sâ nyí gà déi yoòr nùà sam; mò à né mene ménâ tueé, sâ à gà mé né yoòr nùà sam wa? ¹⁶ Mò tie sé ye: nyí hàmm gà déi yoòr nùà sam, kò nyí sé la né njolo; mò à né mene ménâ tueé, sâ à gà mé né yoòr nùà sam wa? ¹⁷ Mò gùm nùà dójò sé né gi lélán njolò, bój sé ñgweé naâ mé kei wa? Mò sé né gi lélán tieè, bój sé ñhè dulí ñgweé naâ mé kei? ¹⁸ Mè tueé bí, Càn gà dé kàn yoòr nùà me kwaá né te bèh seèn-e faá à gwaán nê kò. ¹⁹ Mò gà cén mé huún sé né gi gùm nùà dójò kój, sâ yo sé teèn ná ñgwèh! ²⁰ Gà hihiné me bilí né kój, te nde ye ñaá gùm nùà.

²¹ Mò né mân, sâ njolo a, té túé ye be a: nyí wò gwàn ñgwéh! Feh a, té mé bój gule túé ye bój a: nyí bí gwàn ñgwéh ndò! ²² Háye, bò gà mé né beè nùà yuyuaásé dójò, né gi mé seé bòn. ²³ Bój mé béh né munó ye bój hàmm gà déi sam dójò, ñgweéh béh ke nyegé kela cu né bój wa? Béh cíí nyegé seér né bò gà mé béh né mé njéh guli. ²⁴ Bò dé mé béh mé njéh guli bèh, den né dé bòn ménâ. Càn lé me sòm naâ yo mé gùm mene, ye te béh cíí kela seér bò gà dé memanè. ²⁵ Yeé baá mân, yo lòu ñàrè dèn cú ndò, te bò gà gam kuú seér lètenè bòn lòu. ²⁶ Mò gà cén déi né yoòr yeé baán, sâ núr ñg-

†† 12:4-11 Ròm 12:6-8 † 12:12 Ròm 12:4-5

weé né mé bɔ̀ mbeí mene. Mɔ̀ gà déi né yoòr yeé ngulí, sâ bɔ̀ bɔ̀ mbeí nde né samé gií dɔ́ɔ́ ndɔ̀.

²⁷ Bí kɔ́ɔ́ ye, bí né gi dɔ́ɔ́ gùm yoò Yeésò *Kristò; nùà kàn yoòr seèn né gà cén déi. ²⁸ †Né ménâ mé bɔ̀n bɔ̀ Yeésò bɔ̀ ndɔ̀, Càn bɔ̀ teèn te kwaá né lòù: toò jògò né bɔ̀ mbɔ̀n tebê, jomo sâ bɔ̀ *sòn-Càn bɔ̀; dé tagár né bɔ̀ fèh-njèh bɔ̀; te bɔ̀ fém bɔ̀ nde ye bele. Jomo sâ né bɔ̀ mé taré sɔ̀m yeé bɔ̀ nùàr o, bɔ̀ mé gam yeé bɔ̀ mbeí o, bɔ̀ mé né seé ke nyegé o, bɔ̀ mé tueé né leba juù hihiné o, dɔ́ɔ́ Càn bɔ̀ te bɔ̀n bɔ̀ Yeésò bɔ̀ te kwaá né lòù. ²⁹ Faá bèh mé bí né bɔ̀ néné sâ, bɔ̀ bɔ̀ mbɔ̀n tebê dɔ́ɔ́ sam, bɔ̀ bɔ̀ sòn-Càn bɔ̀ dɔ́ɔ́ sam, bɔ̀ bɔ̀ fèh-njèh bɔ̀ dɔ́ɔ́ sam ndɔ̀. Bɔ̀ gi mé terreb fém bɔ̀ dɔ́ɔ́ sam, ³⁰ bɔ̀ mé terreb beén taré sɔ̀m dɔ́ɔ́ sam, bɔ̀ gi mé terreb leba juù hihiné tueé dɔ́ɔ́ sam, bɔ̀ gi mé terreb leba juù sâ seé dɔ́ɔ́ sam ndɔ̀. ³¹ Mɔ̀ né ménâ, sâ bí gwàn kélá sér bɔ̀ gà seé dé kokoò, bí gwàn lòm mé temé biì mene.

Mé njèh mene, kwá mè feh bí dé mé né bɔ̀ mbeí dɔ́ɔ́ huɔ́m yɔ́gɔ́.

Gwaân

13 Mɔ̀ mè sé né mene ju nùàr wɔ́n dɔ́ɔ́ tueé laré, mè tueé bilí mé ju bɔ̀ cili Càn mene, mɔ̀ mè mé gwaân nùàr lè sam, sâ mè né mbaá faá jùàgà nɔ̀ ngulí tum den, mɔ̀ sam faá sɔ́ɔ́ ngulí ndaɔ̀ den né kɔ́ ndɔ̀. ² †Mè sé kwa gi mene terreb *sòn-Càn tueé, mé bɔ̀ njèh nénéb ngweé komò, mé terreb njèh dɔ́ɔ́ kɔ́ gií, mɔ̀ mè mé gwaân nùàr lè sam, sâ mè né njèh mbaá. Mè sé kwaá njií gi mene temé mò dɔ́ɔ́ yoòr Càn, mè né mene tueé ye tòr a: komò yùò doó sâ, ndé sèr toò, à né mene sòn mò ngweé, mɔ̀ mè mé gwaân nùàr lè sam, sâ mè né njèh mbaá. ³ Mè sé geé njií gi mene bɔ̀ njèh mò mé bɔ̀ saám bɔ̀, mè yila nde bilí tuar mé gùm mò mene, mɔ̀ mè mé gwaân nùàr lè sam, sâ ndɔ́g kwòm sam.

⁴ Nuaá mé né nùàr gwaán, né yeé sèj kwaá, né yeé nùà bagaà, à huer kú bèh, à mènàɔ̀ bɔ̀ bèh, à feh hà̀m bèh. ⁵ Mɔ̀ nùàr né nùàr gwaán, à njèh fegùli bɔ̀ bèh, à nùà nyaá nà ndé ngwéh, à nùà fúru-temé dèn ndé ngwéh, à njùn kú ndé ngwéh ndɔ̀. ⁶ Nuaá mé né nùàr gwaán, kwè †sén bèh, à gwaán seér né gècèn. ⁷ Nuaá mé né nùàr gwaán, né yeé veèn bɔ̀ mbeí sen, à kwaá njií lom temé mé Càn, à né ndèm kwaá, ye Càn nde gi né njèh dɔ́ɔ́ nyegé, à né gi dɔ́ɔ́ yoló ndɔ̀.

⁸ Gwaân dé seèn nde den né méménâ dé kèi cèn. Ngòr bɔ̀ sòn-Càn bɔ̀ gi nde né kɔ́, terreb mé béh lé kwaá naá dé leba juù hihiné tueé gi, kɔ́gòn bɔ̀ nùàr gi yuo ndɔ̀. ⁹ Lòù sam, béh njèh dɔ́ɔ́ kɔ́ gi ngwéh, béh ngòr dé sòn-Càn dɔ́ɔ́ túé làrè ngwéh ndɔ̀. ¹⁰ Mɔ̀ njií

mé né gùm dɔ́ɔ́ ndeè waà baá, dé mé gùm dɔ́ɔ́ sam doò nde né leér yuo.

¹¹ Léi mé mè lé naà huaán maàn, mè lé tueé beéh ngòr huaán maàn, mè lé munò beéh faá huaán maàn nɔ̀, mè njèh dɔ́ɔ́ ngweé kɔ̀ lom faá huaán maàn ndɔ̀. Mè yeé kula baá, seé huaán maàn hèllè gi yuo mè yoòr. ¹² Kènê béh njene njií den né bɔ̀ njèh cibi mbaá, faá béh njene yeé te nòmò † nɔ̀. Cieé déi béh nde né mé njolo njéné ngá. Kènê mè kɔ̀ cegé né njèh kèb cén, loòró déi mè nde né dɔ́ɔ́ kɔ́ gií, faá Càn né mè mé gùm mene kɔ́ gií nɔ̀. ¹³ Njèh tagár gi ndé ngwéh: temé cén mé béh né yoòr Càn kwaá njií doò gi ndé ngwéh; ndèm mé béh né mé bú kwaá, gi ndé ngwéh; gwaân gi ndé ngwéh ndɔ̀. Lètenè bɔ̀ njèh tagár hèn, gwaân kela né kɔ́.

Seé Cúcuí Ngá

14 Sâ bí fágá lòm feh mé bɔ̀ mbaábi gwaân. Bí gwàn seé Cúcuí Ngá yoòr biì gwaàn ndɔ̀. Bí tétég gwàn kélá *sòn-Càn tueé. ² Nuaá mé kwa né dé seèn terreb dé leba juù hihiné tueé, tueé njií lom né mé Càn, à mé bɔ̀ nùàr túé ní ngwéh, à tueé seér né bɔ̀ njèh nénéb faá Cúcuí Ngá tueé né bú nɔ̀. Bɔ̀ nùàr bú sâ ngwé komò ndé ngwéh. ³ Dé nuaá mé kwa né terreb sòn-Càn tueé, môn sam. À dé seèn tueé njií né mé bɔ̀ nùàr, te bɔ̀ kwaá yam njií gi temé yoòr Càn, te toó nyegé bɔ̀, temé die bɔ̀ lè. ⁴ Nuaá mé kwa né dé seèn terreb leba juù hihiné tueé sâ, tueé ngulí nyegé lom né temé dé seèn nùà njèh. Dé nuaá mé kwa né dé seèn terreb sòn-Càn tueé, môn sam; à dé seèn tueé ngulí nyegé né temé bɔ̀ Yeésò bɔ̀ dɔ́ɔ́.

⁵ Mè sé la ye bí dɔ́ɔ́, túé gi leba juù hihiné; njèh cén, mè gwaán kela né ye bí tueé seér sòn-Càn. Mè tueé bí, nuaá mé tueé né sòn-Càn huɔ̀m kela né kɔ́ mé nùà leba juù hihiné tueé. Mɔ̀ sam, kɔ̀ sè-njà̀b né teèn, te bɔ̀ Yeésò bɔ̀ ngweé kwa ye, bɔ̀ kwaá yam njií gi temé yoòr Càn. Mɔ̀ sam, sâ sòn-Càn kela né kɔ́. ⁶ Wancɔ́n bɔ̀ nùàr mò, hèn mɔ̀ mè waà ké yoòr biì, mè tueé bí mé leba juù hihiné, mɔ̀ bí ngúngwéh, sâ nde né bí gam wa? Ngweéh mɔ̀ mè waà ké yoòr biì, kɔ̀ mè tueé bí te ju mé nùàr dɔ́ɔ́ né ngweé, te bí ngweé ye mà. Mɔ̀ né ménâ, bɔ̀ njií mé mè naá ké toò Càn njéné, mè nde né bí se nyegé; mè tueé mene ngòr kɔ́gòn, né mene ngòr sòn-Càn, né mene njèh feèh, mè tueé bí, kɔ̀ mè bɔ́ ménâ, sâ gam ye bí.

⁷ Béh me njií mé kú bɔ̀ nján; bɔ̀ né bɔ̀ toú mbaá. Mɔ̀ wò tuaga vurú njií né mbaá, wò lobo vurú njií nján mbaá ndɔ̀, nde né ngulí cegé wa? ⁸ Hèn, mɔ̀ nùà túágà-tàn † né gèh tàn dé taáb tuagá vurú den, nuaré déi nde né taáb mbaá nyegé kuú wa? ⁹ Né kèi cén ménâ ndɔ̀: mɔ̀ bí tueé den né tebé te leba juù hihiné, sâ bɔ̀

† 12:28 Ef. 4:11 †† 13:2 Mat. 17:20; 21:21; Mk. 11:23 ‡ Mɔ̀ nùàr die, bɔ̀ né lòù seén seér, sâ né kwè.

†† Bɔ̀ mé nòmò me njií né cefanè. Pɔ̀l lé dé seèn me njií seér naà mé daregà. Lòù sam, daregàdé léi toò lé naà fufulú. †† Tɔ́gò dé koò mé hueh faá tàn nɔ̀.

nùàr nde né tebé ngweé wa? Mè tueé bí, bí tueé den né mbaá, b́ ngúngwéh, kobo kela né ter. ¹⁰ B́ ju hihiné né lom ká lè wónje ngún, b́ d́wónjé né gi te ceér-e ndo. ¹¹ Mé njéh mene, mɔ mè ju mé b́ né mè teèn tueé njií sâ ngwé ḱ ngwéh, sâ nùà hèllè né beè mò kin, mè né taré kin beè seèn ménâ ndo. ¹² Né cu mân mé bí ndo, bí b́wó mé né lom terreb seé Cúcuí Njagá gwaán d́wónjé, bí lègè lòm terreb dé kokoò kwaá; tétég sé la né b́wó mé nde né b́ Yeésò b́ gam, te b́ kwaá yam njií lom temé yoòr Càn.

¹³ Teèn sâ, mɔ nuaré déi kwa terreb leba juú hihiné tueé, sâ bú a, dùà Càn, te Càn haá bú terreb b́ njàb teèn seè ndo. ¹⁴ Wanwónjé mè sé né Càn mé leba juú hihiné dua den, temé mò né dé seèn ngweé, feh mò dé seèn ngwé kwá ngwéh. ¹⁵ Á hên, mè b́wó sɔm nde aá naàn wee? Mɔ né ménâ, kɔ mè dua né mé ju lɔ́ mò, mè né mé leba juú hihiné dua ndo. Mɔ né bené, mè bené de nde né mé ju lɔ́ mò, mè de cu mé leba juú hihiné ménâ. ¹⁶ Wanwónjé mɔ wò vra lom né Càn mé leba juú hihiné, sâ b́wó mé né kwarè yeè lòu bilí felá den, nde né ngòr yeè gwaán, ye «Môn” wa? B́ gwàn ndé ngwéh. Lòu sam, njií mé wò né teèn tueé sâ, b́ ngwé ḱ ngwéh. ¹⁷ Sâ ngòr yeè hèllè la huɔm mene naàn, mbeí yeè dé seèn gàm ndé ngwéh.

¹⁸ Mè né Càn mé gècèn mene vra. Lòu sam, mè né gi bí d́wónjé mé leba juú hihiné tueé yɔgú. ¹⁹ Mé njéh mene, mɔ b́ Yeésò b́ bilí baá, mè gwaán kela né njàb t́n té t́n tueé, te yila b́ felè, te gam b́; mè gwaán kela né cí, mé njàb kám te leba juú hihiné tueé deèn.

²⁰ B́ nùàr mò, bí té njèh faá b́ huaán tètɔr nɔ múnò; bí múnò sér faá b́ jojolò b́ nɔ. Kɔ né dé veèn b́wó, sâ ye; dé sâ bí teèn dèn sér faá b́ huaán tètɔr nɔ; b́ dé b́wón veèn b́ ḱ ngwéh. ²¹ †Dé leba juú hihiné tueé, né te mvù Cànje nyagá den ye:

«Càn Dueè ye: nyí nde né dà m b́ nùàr nyí njèh tueé, nyí b́ tueé keéh nde né sònò b́ kìn;

b́ kìn nde né b́ mé ju lɔ́ b́wón kìn sâ tueé.

Mé njéh mene, b́ nùàr nyí sòn nyí ngwé ndé ngwéh.»

²² Sâ tueé né ye, Càn né njeré déi te leba juú hihiné feh kwaá; à feh kwaá né mé b́ nùàr dé ké cieè. Dé sâ dé b́wó mé né temé yoòr Yeésò Kristò kwaá njií sam. Dé b́wón né seér terreb dé sòn-Càn tueé beleè, te feh b́ njèh, te b́ njene kɔ teèn, ye Càn baá lètenè b́wón mé terreb mene. Dé b́ ké cie b́, b́ dé sâ njéné ḱ ndé ngwéh.

²³ Hên mɔ b́ Yeésò b́ bilí baá m̀g̀g̀ dé Càn duaà, dé kàn mé dé kàn tueé lom né leba juú hihiné, mɔ b́ lòu b́ mé b́ ké cie b́ né lètenè bìi teèn, sâ b́ bí b́ kùlù b́ yílá ndé ngwéh wa? ²⁴ Mè tueé bí, mɔ bí tueé seér né sòn-Càn mé ju lɔ́, sâ, né mene nùà lòu né mene nùà ké cie nde né teèn yílá, à ngweé kwa, veèn seèn

nde né bú be sie, ²⁵ b́ múnò lèrrèb seèn d́wónjé nde gií né cie njéné yuo kelá, à nde né toò Càn cemmé ndeé, à die bú, ye bí a: Né b́n, Càn terrèb né lètenè bìi kɔ́.

Njèh te ceér-e b́wó

²⁶ Dé hên béh sònò tueé cu nde né kei, b́ mbeí mò? Mɔ bí bilí baá kèn, nuaré déi de bené, cén déi feh njèh, déi né bí njií mé à njéné naâ ké toò Càn se nyegé, cén déi tueé mé leba juú hihiné, cén déi se seér te ju lɔ́. Te b́ njií mé bí b́wó gi né sâ d́wónjé gam seér b́ Yeésò b́ lòu, b́ kwaá yam njií gi temé yoòr Càn.

²⁷ Mɔ bí tueé né mé leba juú hihiné, sâ bí túé lòm nùà fà mé tagár, bí tueé te sòne te sòne; nuaré déi né b́ njií mé bí tueé né sâ se seér. ²⁸ Gèh b́ ngòr te leba juú hihiné hên, mɔ nùà seè teèn sam, sâ nùà kàn a, té mé njéh ter te m̀g̀g̀ mbaá kòmò wùò kú; bú a, túé lòm ké lè mé Càn.

²⁹ Mɔ b́wó mé tueé né dé b́wón *sòn-Càn baá tebé tueé, b́ a, túé lòm nùà fà mé tagár ndo, te b́ mbeí felá nyegé, b́ pi lòu. ³⁰ Mɔ nuaré déi baá njèh mé njolo ké toò Càn njéné njií, sâ nuaá mé né njií sònò cu sâ tueé, bú a, téná ló môn, te mbeí tueé keéh. ³¹ Bí né gi mé ceér sòn-Càn tueé larè d́wónjé. Njèh cén, bí túé cécéne, sâ te b́ nùàr maán weh njèh teèn, temé taré gií b́ lè d́wónjé. ³² Lòu sam, b́ sòn-Càn b́ né yeè b́ siè-sòn b́. ³³⁻³⁴ Wanwónjé Càn gwàn ngwéh mé béh ndabé gɔ lòu, à gwaán seér né ye, béh b́ njèh te ceér-e te ceér-e.

B́ véh a, té sòn lè m̀g̀g̀ b́ Yeésò b́ túé, te m̀g̀g̀ bìi den faá dà m̀g̀g̀ b́ Yeésò b́ wónjé d́wónjé nɔ; b́ mé ceér sòn tueé ké te m̀g̀g̀ sam. B́ sou nyagá kwaá né te mvù Cànje môn ndo, ye: B́ véh a, léb dèn lòu. ³⁵ Mɔ b́ véh gwaán né njeré déi ngweé nyegé, wa b́ a, ndé bíé nyégé mé b́ si b́wón ké gwò ma; wanwónjé mɔ ma véh tueé sòn ké te m̀g̀g̀ b́ Yeésò b́, húɔm ngwéh.

³⁶ Môn! Merré déi bí munó né ye, ngòr Càn lé yuoó naâ beè bìi; merré déi bí ye, ngòr Càn lé nde loóm naâ dé bìi ndo?

³⁷ Mɔ nuaré déi munó né ye, nyí né sòn-Càn, wa nyí né mé terreb Cúcuí Njagá, sâ à nde né kɔ́ ye, b́ njií mé mè nyagá né hên yuoó naâ sònò Fehtoò beèh.

³⁸ Mɔ à ménâ njéné ḱ ngwéh, sâ bí té sòn seèn mbaá ngwé kú, bí té mé bú tánj.

³⁹ Mɔ né mân b́ mbeí mò, sâ temé bìi a, gwàn kélá sòn-Càn tueé. Mé njéh mene, bí té leba juú hihiné yín ndo. ⁴⁰ Bí b́ nyégé gí njèh d́wónjé, te bele ceér.

Komo yuoò Yeésò

15 B́ nùàr mò, mè lé naâ ké lètenè bìi Njagá Bagaà se, bí lé naâ temé teèn té g kwaá njií; wa hên bí née den ka teèn té g njebá taré ye. Kènè mè gwaán cu né bí se ferrè. ² Càn bí hên yili sɔm keéh né

mé Njàgà Bagaà sâ; kɔ bí né temé teèn ɔ́ɔ́ɔ́ kwaá njií ndɔ, sâ ye. Mɔ sam, sâ bí lé gwaán kuú naâ dé mbaâ.

³ †Bí kɔ́ɔ́ ye, mè lé bí sâ feh keéh naâ ngéi ngòr mé Yeésò *Kristò lé naâ mè tueé; mè lé ye bí a, Yeésò Kristò lé naâ felè veên beèh kuú ma, né ka nág faá b́ lɔ nyagá kwaá naâ te mvù Cànɛ nɔ; ⁴ †b́ furú bú; lè cieé tagáre à komo yuo te cio, faá b́ lɔ naâ te mvù Cànɛ nyagá kwaá ndɔ; ⁵ †à néné yuo kelà toò Piêr; jomo sâ toò b́ mb̀nɔ́n tebê yulà cù̀b̀b̀ fà doò. ⁶ À néné yuo kela cuù toò b́ mb̀nɔ́n seèn déi, sâ b́ né bècénè, b́ lé naâ njèh yuif tìn mán yɔ́ɔ́, b́ nene gi bú kèi cén dɔ́ɔ́. Lètenè b́́ mé lé naâ bú néné sâ, b́ nùàr kókoó née mé njolo ye, kuú cegé né b́ déi. ⁷ Jomo sâ, à nde néné yuo kelà toò Ják, à néné yuo kela cuù toò b́ mb̀nɔ́n tebê dɔ́ɔ́ ndɔ.

⁸ †Jomo b́́nɔ́n dɔ́ɔ́, te à néné yuo kelà ye toò mò. Á sâ, huaán mvuɔ̀b̀ te nàr lè faá mè nɔ sam. ⁹ †Lètenè b́ mb̀nɔ́n tebê Fehtoò beèh dɔ́ɔ́ lólòb̀ b́ cèrè-mbân né mè ndɔ. Mè wúlú ngwéh nuaá mé sé la né lètenè b́ mb̀nɔ́n tebê yilá. Mɔ b́ ye tútueè, mè lé naâ b̀nɔ́n b́ Yeésò b́ gèr mé gècèn mene feh keéh. ¹⁰ Mé njéh mene, Cànɛ kɔ́-jerè njolo yoòr mò cì ngwéh; njua seèn mé kènè mè baá ye nuaá mé né mè hên. Kàmbér njua Cànɛ sâ lé dé mbaâ ná ngwéh; mè tema yɔ́ɔ́ seér cu aá b́ mb̀nɔ́n tebê seé mé njéh hên nɔ. Mé njéh mene, ka mè sam, né lom hú̀m-temé Cànɛ mé né yoòr mò b́́ den né mán kɔ́. ¹¹ Sâ, mɔ mè se mene Njàgà Bagaà kɔ́, né mene b́ mb̀nɔ́n tebê déi, dɔ́ɔ́ ju sam, béh se gi né Njàgà Bagaà cén mé bí né gi temé teèn kwaá njií sâ.

Komo yuoò b́ nùàr

¹² Béh yeé baá ngòr Cànɛ se yɔ́ɔ́, ye Yeésò Kristò komo yuo aá lè cio kèn, b́́ cu né naàn mé b́ nuaré déi lètenè biì ye, b́ komó te cio kòmò yùò bèh wa? ¹³ Ngweéh sâ Yeésò Kristò sé lé te cio kòmò yùò ná ngwéh ndɔ wa? ¹⁴ Mɔ Yeésò Kristò sé lé te cio kòmò yùò ná ngwéh, sâ béh ngòr Cànɛ tueé kuú né dé lòù, sâ bí temé teèn kwaá njií kuú né dé lòù ndɔ. ¹⁵ Te jomo sâ b́ sie sagá cu ye béh nyeén teèn, ye béh né b́ *sòn-Cànɛ b́ dé nyenyenê, kei mé b́́ béh ye b́ nùàr a, Cànɛ komo sɔ́m aá Yeésò te cio wa? Mɔ sé né ka gècèn ye b́ komó te cio kòmò yùò bèh, ngweéh sâ Cànɛ sé lé Yeésò te cio kòmò sòm ná ngwéh mà. ¹⁶ Mɔ Cànɛ b́ komó te cio kòmò sòm bèh, sâ Yeésò Kristò sé lé te cio kòmò yùò ná ngwéh. ¹⁷ Mɔ Yeésò sé lé te cio kòmò yùò ná ngwéh b̀n, sâ bí temé yoòr seèn kwaá njií den né dé lòù. Mɔ né ménâ, sâ bí vu aá be ndɔ, veên biì né cu ka yoòr biì mbaán den. ¹⁸ Sâ tueé cu né ye, b́́ mé lé naâ te ceér Yeésò kuú dɔ́ɔ́, lòù leér le gi aá kèn ndɔ. ¹⁹ Mɔ ye ndèm mé béh né yoòr Yeésò kwaá njií hên gam lom né

† 15:3 Es. 53:5-12 †† 15:4 Ps. 16:8-10; Mat. 12:40; Seé b. 2:24-32 † 15:5 Mat. 28:16-17; Mk. 16:14; Lùk 24:34, 36; Jân 20:19 †† 15:8 Seé b. 9:3-6 †† 15:9 Seé b. 8:3

béh dé ká lè wɔ́ɔ́ɔ́, sâ b́ nùàr a, yúé kélá béh mé b́ déi.

²⁰ Mè tueé bí, Kristò lé naâ te cio komo yuo, à baá cu mé njolo, te feh kwaá ye béh a, b́ komó nde né te cio m̀n komo yuo gií ma. ²¹ Lòù sam, cio lɔ yilá naâ ká lè wɔ́ɔ́ɔ́ felè nùà cèn, béh te cio komo yuo gi nde né felè nùà cèn ndɔ. ²² Gèh dé mé b́ ndùtè ndùtù Ádàm né cio felè Ádàm bilí yilá hên, b́́ mé mban bilí né yoòr Yeésò Kristò komo yuo nde né te cio felè seèn ménâ ndɔ. ²³ Njèh cén, nùà kàn né mé lè mè seèn: toò j̀g̀g̀ pèm né Kristò. Lòù cuù seèn, b́ Kristò b́ bele keéh; ²⁴ sâ wɔ́ɔ́ ceré baá ndɔ. Lòù mé wɔ́ɔ́ ceré nde né teèn sâ, b́ tándulu b́ b́ mgbè b́́n mé b́ kókoó b́ mé ye wɔ́ɔ́ né beè b́́n dɔ́ɔ́, Kristò nde gi né b́ nyoló sɔ́m, te à haá njií cu kɔ́ɔ́ mé Tele seèn Cànɛ. ²⁵ ††Bú Kristò te kɔ́ɔ́ den ngɔ́ɔ́ nde né kɔ́. Kɔ́ Cànɛ domó njalé kwaá gi aá b́ b̀nò b́ ka ba gulè seèn, sâ à haá njií cu ye kɔ́ɔ́ mé Tele. ²⁶ Nùà b̀nò mé b́ nde né nyoló ceré né Cio.

²⁷ ††Te mvù Cànɛ né gi ménâ nyagá den ndɔ ye: Cànɛ ka ba gulè Kristò ba kwaá gi né njèh dɔ́ɔ́. «Dɔ́ɔ́» bú hên né dé seèn hiín, à Cànɛ nùà njèh teèn kè mà kéh ngwéh. Dé seèn à njèh dɔ́ɔ́ ka ba gulè Kristò ba kwaá gi né kɔ́. Cànɛ ka Njuna seèn dèn sér ndé ngwéh. ²⁸ Mɔ njèh dɔ́ɔ́ ndeè baá gi ka Njuna Cànɛ, sâ Njuna mé feh seèn baá ka Teleè ndɔ. Lòù sam, Tele bú terreb felè b́ njií sâ dɔ́ɔ́ haá gií naâ kɔ́. Cu sâ, Cànɛ den lom nde aá Nùà Dueè dé ndeèr felè njèh dɔ́ɔ́ kɔ́.

²⁹ Mè nde né bí njeré déi tueé. B́́ mé kou né nòmò Cànɛ te sòn b́ nùàr b́́n mé kuú gi aá, bí j̀g̀g̀ m̀nò ke felè b́́n ye. B́ ménâ b́́ né dé kei? Mɔ sé la né ka b̀n, ye b́ komó te cio kòmò yùò ndé ngwéh, sâ b́ b́́n nòmò Cànɛ te sòn b́́n kou kuú né dé kei wa?

³⁰ Mé béh mene, sâ béh te gèr-e cu dɔ́ɔ́ nàr yila kuú né dé kei? ³¹ Mè tueé bí, b́ nùàr mò, mè né cio cieé dɔ́ɔ́ líim sɔ́. Mè né mé vɔ́ɔ́-temé felè biì, mè tueé né bí dé cí. Vɔ́ɔ́-temé sâ né ye: kènè béh bí dé beèh baá gi beè Fehtoò beèh Yeésò Kristò. ³² †Né mene ká Efèse, béh b́ nyam yaà né mé lègè kwaré. Mɔ se la né dé b́ njèh wɔ́ɔ́, ngweéh sâ mè sé lege kuú den né dé mbaâ mà. Mè tueé bí, mɔ Cànɛ b́ komó te cio kòmò sòm bèh, sâ mè sé la tueé naâ faá kàn hên nɔ, ye: «Béh yíé yáb kókoó, béh njúé mbè kókoó ndɔ, kwéh béh nde né kuú gi.»

³³ Bí té feh biì teèn bèlè ló: nùà veên né yeé nùà bagaà jin. ³⁴ Bí dèn faá nùàr nɔ, bí té veên kè mà cú. Mè tueé bí, b́ nuaré déi lètenè biì Cànɛ kó ngwéh. Fegùli bí mé njéh siè ngwéh wa?

Yo dé feè

³⁵ Nuaré déi nde né bieé ye, b́ komó te cio komo yuo cu nde né naàn wa? Yo b́́n den nde né naàn ndɔ wa? ³⁶ Sâ wò né tándugó! Wánɔ́ɔ́ mɔ wò dobo yí gèh

njèh dòu, à beéh dòu vùan lè bèh, te jìlì yuo teèn, feí ye wa? ³⁷ Wò né mene ngwàgàm dobo, wò dobo yeé mvum, wò ngege dòbò bèh. ³⁸ Càn haá keéh né mvum dé kàn jìlì seèn faá à gwaán nê nɔ, à haá bú kèkènè dé seèn mé né ka yoòr seèn ndɔ.

³⁹ Mé núǵǵú né cu ménâ ndɔ. Núǵǵú njèh cecemâ dɔǵɛ kèi cén sam: núǵǵú nùàr né hiín, núǵǵú nyaàm hiín ndɔ; núǵǵú noòn mé núǵǵú ngò né bele hihiné ménâ. ⁴⁰ Yo né kèi fà: dé ké te vulúu né hiín, dé ká doó hiín ndɔ. Bò yo dé ké te vulúu huómé nde né dé bɔ̀n hiín mé bò yo dé ká doó. ⁴¹ Yàgà huómé dé lòu né hiín, dé weéh hiín, dé bò mbentò hiín; ké lètenè bò mbentò sâ, yàgà huómé bɔ̀n né hihiné ndɔ.

⁴² Nde né ménâ lòu mé bò komó nde né lè cio komo yuo gií. Mɔ̀ bɔ̀ furú sɔ̀m aá nùàr, à nde né fɔ̀ yuo. Mé yo dé feé, mɔ̀ nùàr komo yuo aá te cio, à dé seèn fɔ̀ ndé cú. ⁴³ Mɔ̀ bɔ̀ furú njíí aá komó dòu, sâ à baá yuaásé, veénsé mân. Lòu mé à komo yuo cu aá te cio, à nde né yàgà huómé, à den seér tarésé. ⁴⁴ Cu mé bɔ̀ né bú ka tàbè furú njíí, à né núǵǵú mé húóm. Mɔ̀ à komo yuo aá te cio, sâ yo seèn baá seér dé feé mé Cúcuí Càn haá naâ bú. Lòu sam, yo dé njèh wɔ̀n né teèn, sâ yo dé Cúcuí né teèn ménâ ndɔ.

⁴⁵ †Né gi te mvù Cànɛ ménâ nyagá den, ye: «Ádàm nùà toò jǵǵò lé naâ mé yòŋ.» Ádàm dé jomò né Yeésò, à dé seèn né Cúcuí mé haá né yòŋ kɔ̀. ⁴⁶ Bò nùàr yo dé Cúcuí sâ néné lǵǵú bèh, bɔ̀ nene lǵǵú yeé yo dé wɔ̀n, te bɔ̀ nde ye dé Cúcuí néné. ⁴⁷ Bɔ̀ lé Ádàm nùà toò jǵǵò meè naâ mé tàbè. Ádàm dé jomo lé dé seèn yuoó naâ ké te vulúu. ⁴⁸ Bò *wɔ̀n bɔ̀ felá né nuaá mé bɔ̀ lé meè naâ mé tàbè hèllè; bɔ̀ dé ké te vulúu felá dé bɔ̀n nuaá mé yuoó naâ ké te vulúu ndɔ. ⁴⁹ Né kèi cén mé béh ndɔ: béh felá né dé mé bɔ̀ lé meè naâ mé tàbè; béh felá cu nde né nuaá mé lé yuoó naâ ké te vulúu ménâ ndɔ.

⁵⁰ Bò nùàr mò, mè bí hèn tueé né te bí kɔ̀ ye, bɔ̀ njíí mé bɔ̀ me gi né mé núǵǵú bɔ̀ húóm dɔ̀ɔ̀, te *Lò Cànɛ yílá ndé ngwéh. Naàn mé njíí mé nde né lòu fɔ̀ bɔ̀ dé mé fɔ̀ bèh nde né bècénè den bilí wa?

⁵¹ ††Bí kwá mè feh kwaá bí njèh nâb déi njolò: béh ndeè lòu dɔ̀ɔ̀ kú gí ndé ngwéh, béh nde né dɔ̀ɔ̀ kweéh seér gií. ⁵² Lòu mé tàŋ † dé cèrè jomò tuaga nde né teèn, béh nde né mvúár cén faá bɔ̀ ci né njolo nɔ kweéh seér. Mɔ̀ tàŋ sâ ndeè baá tuagá, bɔ̀ komó nde gií né dòu mé yo dé feé komó yuo: yo dé sâ ndeè dé seèn kú ndé cú. Béh bɔ̀ làŋ bɔ̀, yo dé beéh kweéh seér nde né lòu. ⁵³ Sâ tueé né ye, yo mé nde né kuú hèn, nɛ seér nde aá yo mé kú ndé cú; à né yeé fɔ̀, à lòu fɔ̀ ndé cú. ⁵⁴ ††Mɔ̀ yo mé nde né kuú, mé nde né fɔ̀, ndeè nɛ seér aá dé mé kú ndé cú, fɔ̀ ndé cú, sâ baá jéjég faá bɔ̀ lé nyagá kwaá naâ te mvù Càn nɔ, ye:

«Cio nyoló yuo aá kèn; yɔ̀ɔ̀ aá bú!»

† 15:45 Gen. 2:7 †† 15:51-52 1 Tes. 4:15-17 † Tǵǵò dé koò mé hueh faá tàŋ nɔ. †† 15:54 Es. 25:8

⁵⁵ ††«Cècàgà Cio, terreb yeé sâ baá he?

Cècàgà Cio, njòr yeé sâ baá he wee?»

⁵⁶ Cio yùòm kwaá né mé veèn, te à nde ye nùàr wulá. Veèn yùòm kwaá né mé *sóú te nùàr nde ye ju die ndɔ. ⁵⁷ Kùsèm Càn, siè ngób! Kènê béh Cio yɔ̀ɔ̀ aá kèn. Béh Cio yɔ̀ɔ̀ né mé Fehtoò beéh Yeésò Kristò.

⁵⁸ Belà, mɔ̀ né mân, sâ bí sòm njí njágá ter, bí té kèkòg dèn, bí mbán ndé lòm yoòr Fehtoò beéh tég, bí né seé seèn cu dɔ̀ɔ̀ tetoò temá njíí. Lòu sam, bí kɔ̀ gi aá kèn ye, seé mé bí né mé terreb Fehtoò beéh bɔ̀ hèn nde né bí nòmò kókoó haá.

Kàgàlòŋ si bilí

16 ††Mè gwaán cu né njeré déi tueé; né felè kàgàlòŋ mé bɔ̀ né bilí, te gam bɔ̀ Yeésò bɔ̀ ké Jerusalem doò: bí bɔ̀ ká kèi cén faá mè lé tueé naâ mé bɔ̀ Yeésò bɔ̀ te tàbè Galatí nɔ. ² Mé sóndè dɔ̀ɔ̀, nuaá mé kwa baá kàgàlòŋ, bú a, sòm kwá kèb déi yí jomo; mɔ̀ mè ndeè waà baá ké sâ, te bɔ̀ lòu bilí sɔ̀ cú. ³ Mɔ̀ mè ndeè waà baá, te bí balé sɔ̀m bɔ̀ nuaré déi, mè tema njíí bɔ̀ mé njéh ké Jerusalem, mè nyagá kwaá mvù teèn. ⁴ Mɔ̀ huóm kela né ké toò mé feh mò ndeè, béh bɔ̀ nde dɔ̀ɔ̀.

Bò njíí mé Pɔ̀l gwaán né bɔ̀

⁵ ††Mè nde né ké yoòr bií ndeè. Njèh cén, mè jǵǵò kela nde nées Masedínà ye. Kɔ̀ mè kela ké teèn kelà ndɔ. ⁶ Mɔ̀ mè ndeè waà baá ké yoòr bií, merré déi mè nde né kóbeè cer weh; kɔ̀ ngweéh cu dùlù nde né mè ké sâ kelá gií wa? Mè kó nyégé ngwéh. Sâ mɔ̀ mè ndeè baá mé gò beré déi, bí nde né mè teèn gam. ⁷ Mè ye, mɔ̀ mè kela ké yoòr bií kènê, sâ mè cèr màgà ndé ngwéh. Kɔ̀ mè kela lǵǵú Masedínà, te mè ndeè wa ye ké yoòr bií, béh bí cer weh, mɔ̀ Càn gwaán. ⁸ ††Mè née ká Efése ye. Kɔ̀ *Pàntèkòt ndeè waà baá, sâ ye. ⁹ Lòu sam, Càn haá baá mè ceér ngòr seèn ká teèn tueé; seé né ng; bɔ̀ bònò bɔ̀ né doó merré den ndɔ.

¹⁰ ††Mɔ̀ Timotê waà baá ké lètenè bií, bí kè nyégé ká bú bagasé, te yo seèn se lètenè bií. À faá mè nɔ bɔ̀ né seé Fehtoò beéh. ¹¹ Nuaré déi a, té bú sèb. Bí gam sér bú lòu, te gò seèn kela lè dɔ̀lè, à wa cuú ká yoòr mò. Mè né bɔ̀ bɔ̀ mbeí kela den.

¹² Dé mbeí beéh Apòlòs, mè né yeé bú cu dɔ̀ɔ̀ toó nyegé, te bɔ̀ bɔ̀ mbeí ndeè waà ké yoòr bií ndɔ. Mé njéh mene, à gwàn ngwéh ké sâ kènê ndeè. Mɔ̀ lɔ̀n ndeè néné baá, à nde ye.

Bèh cerè

¹³ Bí dèn làŋ, bí kwá njí lòm temé yoòr Fehtoò beéh nɔ̀ɔ̀, bí dèn bɔ̀ fágá-feh bɔ̀, bí dèn mé terreb ndɔ.

†† 15:55 Os. 13:14 ††† 16:1 Ròm 15:25-26 ††† 16:5 Seé b. 19:21 § 16:8-9 Seé b. 19:8-10 †† 16:8 LéV. 23:15-21; Deut. 16:9-11 ††† 16:10 1 Kɔ̀. 4:17

¹⁴ Njii mé bí né כָּוָה כָּוָה, bí gwàn bò mbeí bìi teèn gwaàn.

¹⁵ †Bí né gi Setéfánàs mé mbàgà seèn mene כָּוָה, bí né cu כָּוָה ye, te tàbè Akayî b̀̀̀̀ mé lé kweéh seér lógó naâ temé né b́ nd. Jomo sâ b́ yila seé, te b́ gam b̀̀̀̀ Yeésò b̀̀̀̀. Sâ b̀̀̀̀ mbeí mò, mè né bí כָּוָה, ¹⁶ b̀̀̀̀ nùàr faá b̀̀̀̀ sâ b̀̀̀̀, b́ b̀̀̀̀ mbaáb̀̀̀, bí kwá ĺ b́ feh dilí nyegé bí ceér כָּוָה.

¹⁷ Setéfánàs mé Fortunátùs b̀̀̀̀ Àkayíkùs mé waà né hèn, mè né mé vógó-temé felè כָּוָה; b́ né ka beè mò faá sòn bìi כָּוָה כָּוָה. ¹⁸ Temé mò né lè mé b́ die, faá temé bìi lé naâ lè mé b́ die כָּוָה. Bí kó nyégé gèh dé mé bí vra nde né b̀̀̀̀ sâ b̀̀̀̀ teèn bagasé.

† 16:15 1 Kòr. 1:16

¹⁹ ††B̀̀̀̀ b̀̀̀̀̀ Yeésò b̀̀̀̀̀ ká te tàbè Asía ye, bíé kéh bí бага.

Akilâ b̀̀̀̀ Prisîl b́ b̀̀̀̀ Yeésò b̀̀̀̀̀ mé bilí yeé ké gwò כָּוָה ye, bíé kéh bí mé yilí Yeésò nd. ²⁰ B̀̀̀̀̀ mbeí beèh mé né gi ká kwarè mò כָּוָה ye, bíé kéh bí бага. Bí bíé kú lètenè bìi mé temé cén mene כָּוָה.

²¹ Dé hèn mè nyagá lom né mé be mò jéjég, ye: P̀̀̀̀̀ né bí bieé o.

²² Nuaá mé Fehtoò beèh gwàn ηgwéh כָּוָה, bú a, sí sibì! Maranátà! † Fehtoò beèh, ndé! ²³ Húóm-temé Fehtoò beèh Yeésò a, ká siè jí bí beè. ²⁴ Temé mò כָּוָה né gi ké yoòr bìi mé yilí Yeésò Kristò.

†† 16:19 Seé b. 18:2 † Maranátà mé ju hebreéh ye: Fehtoò beèh, ndé!

2 Kòrênt

Bèh bieê

1 †Né mè P̄l mbòṅ tebê Yeésò *Kristò. Càn lé mè sie kwaá naâ mé kàgà-ndòn seèn. Bêh òm beèh Timotê nyagá njií né mé bí b̄ Càn b̄ ké Kòrênt, mé b̄ nùàr Yeésò te tàbè Akayí mene d̄óṅ. ²Tele beèh Càn b̄ Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, b̄ haá bí d̄lè.

Bèh gèr mé bèh b̄ṅṅ

³Kùsèm Càn Tele Fehtoò beèh Yeésò Kristò. Tele k̄-jere né bú. Né mene gèh gèr dé heè, à né béh teèn d̄óṅ b̄ṅṅ laré. ⁴À béh te dàm gèr-e b̄ṅṅ laré né k̄ṅ, ye te béh b̄ṅṅ keéh cu b̄ṅṅ mé né gèr feh hihiné ṅené m̄n. ⁵Yoòr beèh né gèr mé lé naâ yoòr Kristò. Càn béh b̄ṅṅ né mé Kristò nd̄. ⁶M̄ béh né mene dàm b̄ gèr m̄n ṅené laré, s̄a, béh mé njéh b̄ṅṅ né bí, te yili s̄m bí. M̄ béh baá k̄ṅṅ, nde né bí b̄ṅṅ nd̄, te bí kwa terreb, bí yolo laré ye gèr faá béh n̄. ⁷Béh né kwàgà biì yieé, béh né k̄ṅ ye, yoòr biì né gèr mé né yoòr beèh. M̄ né m̄n, s̄a Càn béh bí b̄ṅṅ nde né d̄óṅ.

⁸†M̄ b̄ ye tútueè, njèh faá gèr n̄, béh lé naâ bú ké te tàbè Asìà ṅené kum. Gèr béh nyunò dulí seér cu lòu; nuaré déi lé m̄nò ná c̄u ye nyí nde né teèn yili yuo. ⁹À s̄a, lé béh feh seér naâ lòu nd̄, ye te béh mé terreb beèh tán cú, te béh temé kwaá njií seér yoòr Càn. À nùàr te cio komo s̄m yeé k̄ṅ. ¹⁰À lé béh te gèr hèllè yili s̄m naâ k̄ṅ, à nde cu né béh m̄n yili s̄m. Béh ndèm beèh kwaá né ye, à béh méménâ yili s̄m den nde né k̄ṅ ma. ¹¹Bí nde né béh Càn teèn dua gam, te Càn ṅweé hueh b̄ nùàr kókoó, à gam béh; te nùàr ṅgún vra gi bú felè beèh nd̄.

Gò P̄l mé à lé naâ kuún

¹²Temé beèh né lè sagár. Lòu sam, ndòn beèh ye béh a: béh yoòr né mé dene bès̄nè mé dene gècèn, wa né toò b̄ nùàr d̄óṅ ṅené, tétég né njolò biì ma. Bí k̄ṅ ye, béh mé k̄ḡṅ dé nùàr dèn ṅweéh, né seér húm-temé Càn gam né béh k̄ṅ. ¹³Yeé baá m̄n, béh bí b̄ njèh dé tatarê nyàgà njí cú nd̄, béh bí nyagá njií lom aá b̄ njií mé bí nde né ṅweé komo. Mè né gwaán ye te bí ṅweé komo. ¹⁴Dé kènè mè né k̄ṅ ye, bí ṅweé faṅ den né lòu. Mé njéh mene, cu déi bí nde né ṅweé komo, ye lòu mé Fehtoò beèh Yeésò Kristò

cuù nde né teèn, bí sagár nde né mé béh, faá béh nde né mé bí sagár n̄.

¹⁵⁻¹⁶†Teèn s̄a mè lé naá giì gwaán ye te mè wa l̄ḡṅ ké l̄ biì, mè kela nde ye Masedínà. M̄ mè cuù baá, béh bí den weh cu nd̄, te bí dé biì kwa njua mbei fà. Jomo s̄a bí sé naâ mè gam, te mè nde ser ké Judê. ¹⁷Njèh cén, mè lé ménâ b̄ ná ṅweéh. Mè yeé ménâ b̄ cú, bí ye, s̄a mè mé bí b̄ṅṅ né ja wa? Wa bí ye, mè hèn b̄ṅṅ né seé ṅgàn yoòr, mè né mé sòn fà wa?

¹⁸Càn né sòn mò k̄ṅ, béh mé bí tueé lom né sòn cén; m̄ béh ye: «Nyea”, s̄a gi aá. M̄ béh ye: «H̄s”, s̄a gi aá nd̄. ¹⁹†Lòu sam, Njunà Càn Yeésò Kristò, mé bèh Silàs mé Timotê lé naâ ké lètenè biì se doò né lom nùà gècèn. À dé seèn nyea b̄ h̄s bècènè gwàn hùàlè bèh; à gi lom né «Nyea”. ²⁰À né dé seèn «nyea” mé b̄ ndéb Càn d̄óṅ mboón gi né teèn. Béh «È m̄n” mé yilí Yeésò Kristò tueé yeé dé c̄i, te Càn ter ṅaá lom k̄ṅ. ²¹Càn béh bí hèn kurú kwaá né k̄ṅ, te béh beè Kristò njebá lom tég. À béh balé kwaá né k̄ṅ, ye béh né b̄ nùàr nyí. ²²À béh mágá seèn yoòr maga kwaá gi aá, à nyeén kwaá gi béh Cúcuí seèn te temé nd̄, te béh ṅene k̄ mé njéh, ye nyí nde né béh njèh d̄óṅ haá gií ma.

²³Mè tueé bí, sòn mò né Càn. M̄ né nyeén, mè kú kuù. M̄ mè sé naâ ké l̄ biì waá, mè sé naâ bí seé weh. Mè lé kuún naâ dé c̄i. ²⁴Béh gwàn ṅweéh felè biì taàb nd̄. Lòu sam, bí ceér Yeésò Kristò sie lom né tég. Njií mé né lè beèh, béh ye te béh bí seé b̄ṅṅ lom felè biì, te gam bí, ye sagár bí.

2 Mè kuún baá-re gò hèllè nd̄, te mè bí temé lè b̄ yúlá cú; ²wan̄ṅṅ s̄a nei mè temé lè b̄ṅṅ samé cu nde né k̄ṅ wa? ṅweéh sé la né bí mà. Hèn, m̄ temé biì né lè yulá, bí nde né mè temé lè b̄ṅṅ samé cuù wa? Dé s̄a nd̄g. ³Mè lé bí mvù hèllè nyagá naâ dé c̄i, ye te mè ndeè waà, bí mè temé lè b̄ yúlá cú. Lòu sam, bí sé la mè temé lè b̄ṅṅ samé seér naâ k̄ṅ. Dé mò, mè lé naá giì k̄ṅ ye, m̄ mè né samésé, bí nde gi né mé v̄ḡṅ-temé mene d̄óṅ sagár nd̄. ⁴Mè tueé bí, mè lé bí mvù hèllè nyagá njií naâ mé yímé njolò, mé yilí temé mene d̄óṅ. Mè lé nyàgà ná ṅweéh ye te temé yili bí mé njéh lè nd̄, mè ye te bí ṅene k̄ seér lòu, ye mè né lom bí mé gècèn mene gwaán ma.

† 1:1 Seé b. 18:1 †† 1:8 1 Kòr. 15:32

‡ 1:16 Seé b. 19:21 †† 1:19 Seé b. 18:5

Veên lè kulú sòm gii

⁵ Mò nuaré déi lé naâ bô nùàr temé lè bɔ́ yulá, à mé mè bɔ́ njií ngwéh, à bɔ́ njií né mé bí mene. Mò sam, à sâ bɔ́ njií né mé bô déi lètenè biì. ⁶ Bí lé naâ bú gèr feh keéh. Kènê wulu baá kèn. ⁷ Bí kulú sòm á yulá-temé sâ lè biì, bí bɔ́ seér cu bú lòu, wanɔ́ɔ́ à nde né mé kú vuagá kuú. ⁸ Mò né mân, mè né bí bɔ́, bí fèh kék bú gwaân biì ndɔ́. ⁹ Mè lé bí mvù sâ nyagá njií naâ ye te mè jògò ke ke, bí né sòn mò ngweé wa. ¹⁰ Mò bí kulu sòm gi aá veên nùà hèllè lè biì, sâ mè nde né veên seên lè mò kulú sòm. Mé njéh mene, mò à naâ mè njeré déi bɔ́, sâ mè veên seên lè mò kulú sòm gi aá kèn. Mè ménâ bɔ́ né felè biì, toò Yeésò Kristò, ¹¹ te *Sátàn terrebe felè beèh kwà cú. Lòu sam, béh né gi seé seên kɔ́.

Nyamè P̄s̄i ké Troâs

¹² †Bí né kɔ́ ye, mè lé naâ ké Troâs ndeé, te mè se Njàgà Bagaà felè Kristò. Wa ké teèn, mè kwa Fehtoò beèh gulu kwaá baá mè ceér seé seên lɔ́ɔ́. ¹³ Njèh cén, mè lé òm beèh Tite ké teèn kwà ná ngwéh. Mè yeé bú ké teèn kwà cú, temé mò lè diè cú ndɔ́. Mè bie weh bô nùàr, mè fɔ́n gò, mè nde Masedínà.

Bò tángóg jomo *Kristò

¹⁴ Siè ngóɔ́, Càn Dueè, béh né wò vra! Béh jomo Kristò né bô tángóg. Wò béh mân sie kwa naâ kɔ́, ye te cu dɔ́ɔ́ béh cɔ́ beh nyí, béh yoòr den mé múmú nyí, béh dɔ́ɔ́ béh né nyí mé bô nùàr ngɔ́ feh. ¹⁵ Mé gècèn mene, béh né faá kómó múmú mé Kristò né mé Càn haá njií nɔ́. Bò mé nde né yili yuo dɔ́ɔ́ nde né múmú sâ ngweé. Bò mé nde né lòu leér le, ngweé gi múmú sâ ndɔ́. ¹⁶ Dé bɔ́ nde né múmú ciòò, bɔ́ kuú nde né mé njéh. Dé bɔ́ mé nde né yili yuo, múmú yòɔ́. Sâ nuaré déi nde né seé hèn bɔ́ komo wa? ¹⁷ Mé njéh mene, béh dé beèh faá bô déi nɔ́ sam. Dé bɔ́ nɔ́, ngòr Càn beè bɔ́ nɔ́ né seé kàgàlɔ́. Sâ béh dé beèh tueé sege lom né ngòr Càn. Càn lé béh temà naâ kɔ́, béh tueé den né toò seên, béh tueé né mé yilí Kristò.

Bò seé bô dé ngòɔ́ feè

3 Sâ ngòr hèn tueé né ye, béh punó né lòu wa, né naàn? Kɔ́ bɔ́ nyagá sɔ́ cu bí mvù, ye bí a, béh né bô gècèn bô wa? Wa kɔ́ bí nyagá haá béh mvù beè, te béh nde ye beré déi ndɔ́ wa? Bô déi dé sâ bɔ́ yeé kɔ́, dé beèh môn sam, bô nùàr né gi béh kɔ́. ² Mvù beèh né bí. Né gi te temé biì nyagá den. Bô nùàr nde né ngené kɔ́, bɔ́ jaɔ́ cí. ³ †Né lom bè̀s̀nè ngené den ye *Kristò lé nyagá naâ mvù sâ kɔ́, à beè beèh tema keéh né lòu. À mé nòmò nyàgà ngwéh, à nyagá seér

né mé Cúcuí Càn làn. À te taâ nyàgà kwá ngwéh, à nyagá kwaá seér né lè nùàr. ⁴ Né lom môn, temé beèh né gi beèh sâ. Baá gi ké toò Càn mé njua Kristò.

⁵ Bɔ́ mene naàn, gèh seé hèn, béh túé ngwéh ye béh né bú mé feh beèh bɔ́ komo ndɔ́. Mò béh né njeré déi bɔ́ komo, sâ Càn njií sâ bɔ́ né kɔ́. ⁶ †À bɔ́ naâ kɔ́ te béh nde ye bô seé bô dé ngòɔ́ feè njaá. Ngòɔ́ feè sâ dé seên mé *sóú táɔ́ ngwéh. Sóú né mene te mvù nyagá den, à cí táɔ́ ngwéh. Né seér Cúcuí Njàgà feh né béh ceér kɔ́. Sóú mé bɔ́ lɔ́ naâ nyagá kwaá sâ, nùàr kem yí seér né te cio. Cúcuí Càn dé seên nùàr yili sòm seér né lòu.

⁷ †Bɔ́ lɔ́ naâ sóú sâ te taâ nyagá kwaá; bô nùàr nene kɔ́ terrebe Càn teèn; kuún Músi lé naâ mé njéh lòu baá seér. Bô huaán *Iserálà yeé nde aá njolo teèn ke njií, dé keè sam. Á sâ, njàgà hèllè nde cu né mbaá nyimé le ndɔ́. Mè tueé bí, mò sóú mé beèh ceré seên né cio, né bô nùàr terrebe Càn mân feh keéh, ⁸ sé tagá seé Cúcuí Njàgà nùà njèh wa? ⁹ Mò ngòr mé nde né bô nùàr te ju sie yí, né gi mé terrebe Càn yoòr, sé tagá ngòr mé nde né nùàr toò Càn nùà dilí yilá wa? ¹⁰ Njií ye béh a, júée ye terrebe mé lé naâ terrebe sâ nja baá njèh mbaá; wanɔ́ɔ́ terrebe dé kènê seên taré kelá né kɔ́ nɔ́. ¹¹ Mò dé mé lé cèr màgà ná ngwéh doò, lé naâ ménâ lieé huɔ́m, sé tagá dé mé cer den nde aá kèi cén wa?

¹² Yeé baá mân, ndèm beèh yieé ndɔ́. ¹³ †Béh dé beèh faá Músi sam. Músi dé seên lé naâ njolo vuɔ́b, ye te njàgà mé né toò kuún nyí njolò bô huaán *Iserálà nyimé dèn cú. ¹⁴ Bô huaán Iserálà lé naâ lòu ndegé seér. Né mene bô nduté ndútù bɔ́ nɔ́ née ngwé kòmò ngwéh ye. Bɔ́ né mene mvù ngòɔ́ cuúm jaɔ́, bɔ́ lom njeré déi teèn ngwé kòmò ngwéh; den cu né ka nág faá bɔ́ née njolo vuɔ́b den ye nɔ́. Lòu sam, kɔ́ nùàr né jomo *Kristò, vù̀b seên huar yuo ye bú njolò. ¹⁵ Mé cafané mene, bɔ́ né mene mvù Músi jaɔ́, bɔ́ lom ngwé kòmò ngwéh; den né faá vù̀b cén sâ bɔ́ lalé den né kɔ́ nɔ́. ¹⁶ ††Kɔ́ nùàr nja seér né nùà Fehtoò beèh, vù̀b huar yuo ye bú yoòr. ¹⁷ Lòu sam, Fehtoò beèh né Cúcuí. Béh mé Cúcuí Fehtoò beèh né teèn dɔ́ɔ́, bô nùàr kwer sóú sam cuú. ¹⁸ Béh bɔ́ mé né gi ka Yeésò dɔ́ɔ́, vù̀b béh njolò huar yuo aá kèn. Yoòr beèh ngené seér aá terrebe Fehtoò beèh. À né béh kweéh seér, te béh ndeè den faá bú nɔ́, te terrebe seên yoòr beèh yam njeí cu lòu. Dé sâ Cúcuí Fehtoò beèh bɔ́ lom né kɔ́.

Sɔ́ màr mé bô njèh gècèn Càn lè

4 Càn mé húm-temé seên béh seé hèn beè haá kwaá né kɔ́, temé béh lè kú ngwéh dé cí. ² Bô njèh fegùlì mé bô nùàr né lòu bɔ́ naáb bele dɔ́ɔ́, be beèh teèn sam. Béh lòu túé nágá ngwéh, béh ngòr Càn lòu túé kwéh sér ngwéh ndɔ́. Béh tueé seér né

† 2:12-13 Seé b. 20:1 †† 3:3 Ex. 24:12; Jér. 31:33; Ese. 11:19; 36:26

‡ 3:6 Jér. 31:31 †† 3:7 Ex. 34:29 †† 3:13 Ex. 34:33 ††† 3:16 Ex. 34:34

ngòr gècèn, béh né toò Càn bèsnè mbaá, béh ye te bò nùàr ñene kò gècèn beèh teèn ndò. ³ Mè tueé bí, mɔ beè bò déi Njàgà Bagaà ka ñágá ñgwéh, sâ ñágá ñgwéh beè bò mé nde né lòu leér le sâ. ⁴ Bó temé teèn kwá ní ñgwéh. Lòu sam, *Sátàn né *wónj hên tuú, à bó temé beè vuɔb sie gi aá kèn, ye te bó ñagâ Njàgà Bagaà ñéné kòmò cú, te bó ñéné kó cú ye yoòr *Kristò ñené né gùm Càn Dueè nùà ñèh.

⁵ Bí kɔ́ ye, mɔ béh baá ñgòr Càn se, béh felè beèh túé bèh, béh se lom né Yeésò Kristò, ye Fehtoò né lom bú. Béh dé beèh né bò seé bò bìi, felè Yeésò Kristò ma. ⁶ †Càn mé lɔ tueé naâ ye ñagâ a, bá lètenè cibî baà doò, béh ñagâ seèn lè ba kwaá né kɔ́, te feh bò nùàr ñagâ seèn, bó ñene kò *sùsùm seèn mé né toò kuùn Kristò baá den.

⁷ Béh né faá sɔ́ màr nɔ. Mé ñjéh mene, Càn bò ñèh gècèn seèn yíi kwaá seér né lè beèh, te feh keéh ye terreb né lom dé Càn, dé beèh sam ma. ⁸ Béh né mene te dàm gèr-e huná yilá, mé ñjéh mene, gèr hèllè béh dób ñgwéh. Béh né mene ndio, béh ndèm sòm bèh. ⁹ Bó né mene béh bunó, mé ñjéh mene, Càn njolo mé béh cì ñgwéh. Bó né mene béh doó turú, mé ñjéh mene, béh ñèrrè ñgwéh. ¹⁰ Béh yoòr beèh cu dɔ́ng kò lom né núr ciòò Yeésò, te yòr seèn yoòr beèh ñené seér kɔ́. ¹¹ Béh bɔ́ mé né làr hên, béh né lom te cio; né felè Yeésò, te yòr seèn ñené yuo kelà yoòr beèh, béh bò wàn bò. ¹² Mɔ né mân, cio nde né béh seé weh, te yí yoòr bìi ñené seér yòr.

¹³ ††Né gi te mvú Càn ñe nyagá den ye: «Mè né temé cén mé Càn kwaá ñjii, mè ngòr seèn se né dé cí.» Dé beèh ménâ ndò, béh né temé cén mé Càn kwaá ñjii, béh bò nùàr ñgòr seèn se né dé cí ndò. ¹⁴ Béh né kɔ́ ye, Càn mé lé naâ Yeésò Fehtoò beèh te cio komo sòm, nde né béh te cio faá bú nɔ komo sòm ndò, te à weh bilí ñjii gi béh bí dɔ́ng ké toò seèn. ¹⁵ ñjii mé né kelá dɔ́ng kɔ́ gi né te gam bí, te nùàr ñgún kuú fùgò beè Càn, nùàr ñgún vra ñeí bú lòu ndò. Sâ dɔ́ng te be terreb Càn ña ter kɔ́.

Dene ñgulí

¹⁶ Temé béh lè kú ñgwéh dé cí. Yo beèh yua nde den né dé yuaá kɔ́, temé beèh né dé seèn lòu taré ñaá seér; cieé dɔ́ng Càn né bú terreb sagá. ¹⁷ Gèr né mene béh kema dɔ́ng, beè beèh né ñèh mbaâ, nde né gií. À béh kɔ́ kwaá seér né ceér kùrmò. Né mèi bò kùrmò; à ter le nde né cu dɔ́ng. ¹⁸ Béh dé beèh temé kwaá ñjii né te ñjii mé bó lòu ñéné bèh. ñjii mé bó né lòu ñené, béh temé teèn kwá ní ñgwéh. Lòu sam, ñjii mé bó né lòu ñené doò beèh ñagá bèh. ñjii mé bó lòu ñéné bèh ter dé kèi cèn ñgaga le né kɔ́.

5 Béh ká cie cer ñgɔ́gɔ́ née lè dún ye. Sâ jue né yo beèh dé ká te *wónje. Mɔ ñèrré baá, Càn nde né

† 4:6 Gen. 1:3 †† 4:13 Ps. 116:10

béh gwà nùà ñèh ké te vulúu haá. Sâ baá gwà beèh dé kèi cèn, mé nùà kɔ́ mé ná ñgwéh. ² Mɔ béh né mene kènè cuané, béh mé ñjéh gaán gi né gwà feè ké te vulúu kwaà. ³ Béh ndeé ké sâ kwa lom nde aá yo dé tètàgà. ⁴ Dé ká te wónje né môn, béh lè dún hèllè cuané nde né fí. Sâ túé ñgwéh ye, béh gwaán lom aá te yo húme huaré yuoò. Béh gaán né yo dé ké te vulúu, te yo dé húm hên ña seér dé Cúcuí mé dé seèn kú ndé cú. ⁵ Càn mé feh seèn lé ye nyí nde né béh ménâ kweéh seér. À béh Cúcuí seèn haá gi aá kèn, te béh ñene kò mé ñjéh ye, nyí nde né béh ñèh dɔ́ng haá gií ma.

⁶ Yeé baá môn, temé beèh lè kú cú ndò. Béh kò lom aá ñèh cén, ye mɔ yo hên née béh yoòr ye, sâ lɔ́ Fehtoò beèh née dàb mé béh ye ndò. ⁷ Né môn, béh temé kwaá ñjii né te ñjii mé béh lòu ñéné bèh. Béh tán sɔ́ ñgwéh ye, kò béh ñene baá. ⁸ Béh yeé môn tán cú, temé beèh lè kú cú ndò. Béh gwaán lom né yo dé hên kwaá lɔ́, te béh nde ké kwarè Fehtoò beèh. ⁹ Sâ béh né mene mé njolo, béh kuú mene, béh gwaán lom né seé mé à gwaán nê. ¹⁰ †Lòu sam, béh nde gi né toò *Kristò ñjebá, te à tena ju nùà kàn. À tena nde né mé seé seèn; né mene seé bagaà, né mene dé veèn, baá sàgà seèn.

Nàn lètenè nùàr bò Càn

¹¹ Béh né gi Fehtoò beèh veéh kɔ́. Yeé baá mân, béh né lom tég lege, ye te bò nùàr cer gi ménâ ndò. Càn né gi béh kɔ́ nyegé. Mè né munó ye, bí né gi mè kɔ́ ndò. ¹² Béh toò bìi lòu púnó ñgwéh, béh ye te béh se nyegé bí dé seè, te bí sagár mé béh. Mɔ sam, bò nuaré déi né lètenè bìi punó gɔ, bó mé yòr nùàr tán ñgwéh, bó dé bɔ́n punó seér mé dé ñgàn yoòr. Mɔ né ménâ, te bí ke weh yoòr beèh, bí maáb tena lɔ bò toò. ¹³ Bó ye béh né kùlù sé wa? Mɔ béh né mene kùlù, sâ né felè Càn. Á, mɔ béh né te ceér-e, sâ né te gam bí ndò. ¹⁴ Béh dé beèh kò lom né ye, gwaân Kristò béh mân lu né kɔ́. Béh né gi kɔ́ ye, nùà cén naâ felè nùàr dɔ́ng kuú. Sâ tueé né ye, nùàr dɔ́ng né gi mé gà te cio sâ teèn. ¹⁵ À cio kuú né dé nùàr dɔ́ng, te bɔ́ mé né mene yòr, dé bɔ́n yòr dèn cú, bó yòr seér aá dé nuaá mé lé naâ felè bɔ́n kuú, mé lé naâ felè bɔ́n te cio komo yuo cuú ndò.

¹⁶ Mɔ né mân, sâ béh nuaré déi mé njolo nùàr kè ndé cú. Béh lɔ naâ mene Kristò mé njolo nùàr ke ñjii, béh bú kènè ménâ wèh ndé cú. ¹⁷ Nuaá mé nyɔ́gɔ́ den né yoòr Kristò baá dé seèn nùà feè. Bò ñèh dé cucuúm bú yoòr huar yuo aá kèn; yoòr seèn ñené lom nde aá dé feè. ¹⁸ Sâ dɔ́ng Càn ye te mé Kristò béh bó nyɔ́gɔ́ bilí. Kènè, à seé sâ haá keéh né beè beèh, ye béh bilí ñjii bò nùàr ká yoòr nyí te bó bó nyɔ́gɔ́ bilí ndò ma. ¹⁹ Bí kɔ́ ye, Càn lé bò nùàr ká yoòr seèn nyɔ́gɔ́ ñjii naâ mé Kristò, à

‡ 5:10 Ròm 14:10

lé mé veên bɔ̀n lè siè dèn ná ngwêh. À lé béh yoòr bɔ̀n tema njií seér naâ lòu, ye béh ndé júée bɔ̀ a, bɔ̀ ndê nyògò ndé gí ká yoòr nyí ma. ²⁰ Béh kela baá-re bɔ̀ sòn Kristò, béh ɲa ndɔ. Càn mé feh seèn sònò beèh tueé keéh né kɔ̀. Béh né bí mé yilí Kristò bɔ̀ɲ, kúkùr biì, bí dèn nyògò ndé gí ká yoòr Càn. ²¹ Bí kɔ̀ ye, Kristò lé mé ndògò veên déi yoòr ná ngwêh. Mé njéh mene, Càn lé naâ bú te núlu felè beèh loró yí. Sâ dɔ̀ɲ Càn ye te béh mé bú toò nyí ɲa seér bɔ̀ didilí bɔ̀.

6 Bí kɔ̀ ye, béh bɔ̀ Càn seé hèn bɔ̀ yeé kɔ̀. Bí né gi fùgò beè Càn kuú. Mɔ̀ né mân, kúkùr biì, bí té gwàn mé fùgò sâ ɲa njèh mbaâ beè biì. ² †Né gi te mvú Cànɲe nyagá den, Càn ye:

«Cu mé húm-temé nyí né bí beè yaám sie hèn, nyí né hueh biì ngweé.

Loù mé bí nde né teèn yili yuo, nyí nde né bí gam.»
Mè tueé bí, hèn baá cu mé nùàr gwaán nde né húm-temé Càn teèn sâ, à nùàr yili sɔ̀m nde né lan lan.

³ Béh gwàn ngwéh mé nuaré déi ndugó seé beèh; béh né ceér fɔ̀n, ye te nuaré déi béh gule beè bɔ̀ lɔ̀ cú. ⁴ Te ɲené den yoòr beèh cu dɔ̀ɲ, ye béh né bɔ̀ seé bɔ̀ Càn: béh né mene dàm gèr ɲené laré, béh né yeé bɔ̀ dɔ̀ɲ yoló gí.

⁵ †Bɔ̀ lé naâ béh núr duún,
bɔ̀ yíí béh gwà cibì,
bɔ̀ né béh gèr yoòr soób su.
Béh né gèr mé seé temâ ɲené,
cu déi yɔ̀gɔ̀ bilí béh mé yáb yieè mene,
béh lóm cèr kwà ngwéh.

⁶ Mé njéh mene, béh né lom feh keéh ye béh né bɔ̀ seé bɔ̀ Càn ma:

veên déi yoòr beèh ɲéné nyí ngwéh,
béh né lom ceér gècèn kɔ̀,
béh né gèr yoló,
béh né bɔ̀ nùàr húm-temé feh keéh,
Cúcuí ɲagâ né béh yoòr ɲené,
béh né bɔ̀ mbeí beèh mé temé cén gwaán,

⁷ béh né bɔ̀ nùàr ɲòr gècèn tueé,
yoòr beèh ɲené lom né terreɲ Càn.

À béh yilá né bɔ̀ didilí bɔ̀.

Sâ né bɔ̀ njèh taâb beèh, béh be fà dɔ̀ɲ weh sie né cí.

⁸ Bɔ̀ nuaré déi né béh seén, bɔ̀ déi né béh lòu bɔ̀ gulí.
Bɔ̀ nuaré déi né dé veên felè beèh tueé, bɔ̀ déi tueé dé bagaà.

Béh né bɔ̀ gècèn bɔ̀; mé njéh mene, bɔ̀ né béh bɔ̀ nyeén bɔ̀ yilá.

⁹ Den né faá bɔ̀ béh kɔ̀ ngwéh nɔ, sâ bɔ̀ né gi béh kɔ̀.

Den né faá béh né bɔ̀ komó, sâ béh né gi bɔ̀ làn bɔ̀.

Bɔ̀ né béh te gèr-e fagá yí; mé njéh mene, béh kú ngwéh.

¹⁰ Bɔ̀ né mene béh temé lè bɔ̀ yilí, béh né lòu samé seér.

Béh né bɔ̀ saám bɔ̀ njolò bɔ̀ nùàr, sâ bɔ̀ nùàr ɲgún lie gi né mé béh ndɔ.

Den né faá béh mé njeré déi sam, sâ dàm njèh ceré né beè beèh.

¹¹ Belà, Kɔ̀rênt bɔ̀, béh bí dàb dɔ̀ɲ hèn tueé ɲagá né njií mé né ká lè beèh. ¹² Dé beèh, béh né bí gwaán, bí seér béh gwàn ngwéh kɔ̀. ¹³ Kènê, mè nde aá mé bí faá bɔ̀ huaán mò nɔ, tueé njií: bí ngwé kɔ̀ béh yoòr biì ngweè, te den faá béh né bí ká yoòr beèh ngweé njií nɔ. Bí kwá lɔ̀ béh temé biì lɔ̀ɲ.

Dene kɔ̀r

¹⁴ Bì nuaá mé Yeésò kɔ̀ ngwéh té njèh kèi cén mùnò, faá bɔ̀ nàgà mé terreɲ hihiné te vún cén-e kwá bilí bèh nɔ. Naàn naàn mé njèh dilí bɔ̀ njèh gobô nde né mé sòn cén den wa? ɲagâ bɔ̀ cibí hùlè bèh ndɔ. ¹⁵ Bɔ̀ mene naàn, *Kristò bɔ̀ *Sátàn bècènè té bilí ndé ngwéh. Nuaá mé né temé yoòr Yeésò kwaá njií, bɔ̀ nuaá mé temé yoòr Yeésò kwá njí ngwéh né yeé kèi cén munó gí wa? ¹⁶ †Naàn naàn mé gwà Càn bɔ̀ sùàgà nde né felá nyi wa? Bí kékɔ̀ ye, béh dé beèh né gwà Càn dé Càn làn. Càn mé sòn seèn tueé né ménâ ndɔ, ye: «Jue nyí Càn Dueè, nyí cer nde né ké lètenè biì, nyí né teèn yɔ̀ɲ den.

Càn biì nde né nyí, bí nde né bɔ̀ nùàr nyí ndɔ.

¹⁷ †Mɔ̀ né mân, nyí tueé bí, bí gè mé *wɔ̀ɲ geé,
bí té njií mé né dulí cór, te nyí weh kwaá ye bí kèbè nyí.

¹⁸ †Tele biì nde né nyí;

bɔ̀ huaán nyí dé sisiìb mé dé vévèh nde né bí ndɔ, jue nyí Càn terreɲ.»

7 Bɔ̀ mbeí mò, ndéb mé Càn kwa kwaá né béh tieè né cí. Mɔ̀ né mân, béh yàgà sòm gí veên yoòr beèh, béh den lom njolò Càn ɲagásé, béh veéh lom bú mé temé beèh mene.

Vɔ̀gɔ̀-temé Pɔ̀l

² Bí temé biì kwá lɔ̀ mé béh, bɔ̀ nùàr mò! Béh lé nuaré déi veên bɔ̀ ná ngwêh, nuaré déi gule beè beèh bɔ̀ lɔ̀ ngwéh, béh nuaré déi lòu bèlè ngwéh ndɔ. ³ Mɔ̀ béh né mân nyagá, béh nyàgà ngwéh ye ju a, siè bí. Dé sâ ndòg! Lòu sam, temé beèh né bí. Né ka faá mè lé naâ giì bí tueé nɔ, né mene dé yilí mé dé kuú dɔ̀ɲ, béh bí né kɔ̀. ⁴ Temé mò né lom ké yoòr biì, mè sagár né mé bí. Te dàm gèr mé né béh kwa laré dɔ̀ɲ, temé mò lè kú ngwéh, mè kuú seér cu né mé vràb dé kuú.

⁵ †Mè tueé bí, béh wa mene ké Masedínà, bèh dù lé teèn ná ngwêh. Béh lé naâ mé lègè kwaré; kèb cieè lègè o, kèb lè veéh o, lé naâ béh seé weh. ⁶ Mé njéh mene, Tite yeé waà baá, yo taré cu béh. Sâ dɔ̀ɲ, Càn

‡ 6:16 Lé. 26:12; Ese. 37:27; 1 Kɔ̀r. 3:16; 6:19 †† 6:17 Es. 52:11

†† 6:18 2 Sam. 7:14; 1 Chr. 17:13; Es. 43:6; Jér. 31:9 ††† 7:5 2 Kɔ̀r. 2:13

Yili nùàr lé béh ter sɔ̀m naâ kɔ̀. ⁷ Gí cégé ngwéh dé waâ Tîte ndɔ̀. À lé naá cuù béh tueé ye béh a, temé nyí né lè mé bí nɔ̀ré dé gècèn. Lòu sam, bí ye bí gwaán lom né mè ñenê, wa bí né mé yímé njòlò, bí né jomo mò ma. Mòn, b̀ nùàr mò, temé mè ká lè sagár seér aá lòu.

⁸ Mè né kɔ̀ ye, mvù mò lé naâ bí temé lè bɔ̀ yulá. Mè lé naâ cí nyamé ndɔ̀, ye temé nde né bí lè mé njéh yilí weh. Mé njéh mene, mè nyàmè cú, mè né seér lòu samé. ⁹ Mè dé yúlá-temé bìi sàmè ngwéh, mè samé seér aá, ye bí mé njéh kweéh seér aá temé ma. Lòu sam, mvù mò hèllè lé bí veèn b́ ná ngwêh; Càn mé yúlá-temé bìi hèllè bɔ̀ seér né seé. ¹⁰ Yúlá-temé dé Càn né yeé môn. À temé nùàr kweéh seér yeé mé njéh, te nùàr nde ye yili yuo. Sâ nùàr a, té mbaá nyàmè kú. Yúlá-temé de w̄n, nùàr mé njéh ku seér né cio.

¹¹ Bí ñéné ngwéh ye, yúlá-temé bìi hèllè baá seér kènê ñèh seé beè Càn wa? Yúlá-temé sâ lé naá seér bí temé ter jɔ̀g kuaá, nùà kàn baá sòn seèn mé be seèn se. Veéh lé naâ bí sie, bí sɔ̀m kuaá ñíí nùà veèn híín, bí gwaán seér cu ngòr mò, bí né teèn bɔ̀g, ye te nùà hèl-lè ñene gèr mé njéh. Sâ dɔ̀n, bí tueé ñagá né sòn bìi, ye be bìi teèn sam ma. ¹² Mè tueé bí, mè lé naá mené bí mvù dé jomò nyagá ñíí, lé felè nùà veèn doô ná ngwêh; lé felè nuaá mé à naâ bú veèn bɔ̀, ná ngwêh ndɔ̀. Lé naá seér ye te bí ñene kɔ̀ mé yilí Càn, ye bí né béh gwaán. ¹³ Bí yeé baá ñéné kɔ̀, yo béh hèn taré cu né mé njéh ndɔ̀.

Mé dé sâ gí lòm ngwéh, béh tétég samé cu né mé vɔ̀g-temé Tîte. Lòu sam, ye bí né lom nyí yo mé gècèn mene bɔ̀ taré. ¹⁴ Sâ tueé né ye, púnò mé mè lé naâ toò seèn mé yilí bìi punó doô, lé naâ teèn yilá, ye né ngòr gècèn, wa né faá ngòr gècèn mé béh lé tueé naâ bí ma. ¹⁵ Lòu sam, à lé naâ ké yoòr bìi waá, bí bene nde bú faá nùàr nɔ̀ kwa weh, bí né tie faá cí nɔ̀ ngweé. À né cí munó ñíí, vɔ̀g-temé bɔ̀ bú ñèh. ¹⁶ Mè né lom mé vɔ̀g-temé dé gècèn ndɔ̀, ye mè né kwàgà bìi yieé.

Be haâ

8 ¹ B̀ nùàr mò, béh ye te bí ñene kɔ̀ húm-temé Càn mé né ké Masedínà lètenè b̀ Yeésò b̀ ndɔ̀. ² B́ lé naâ gèr faá gèr nɔ̀ ñéné; mé njéh mene, b́ lé naâ yoòr yoló kuaá ñíí, b́ mé njéh samé seér cu lòu. B́ né mene b̀ saám b̀, b́ kàgàl̀n seé Càn haá lom mé be fà. ³ Mè tueé bí, ñèh faá há-be nɔ̀, b́ lé naâ mé terre b̀n mene haá, b́ né ménâ mé kàgà-ndòn b̀n haá yɔ̀g keéh. ⁴ B́ né cu béh teèn lòu b̀n yíí, ye béh há b́ ceér, te b́ yíí be te seé sâ ndɔ̀, te gam b̀ Càn b̀ ké Judê ma. ⁵ Dé sâ yɔ̀g keéh cu baá-re faá béh lé naâ munó nɔ̀: b́ lé j̀gò temé kuaá ñíí naâ mé Fehtoò beèh, b́ kuaá ñíí mé béh ndɔ̀, b́ kuaá ñíí lom faá Càn gwaán nê nɔ̀.

† 8:1-4 R̄m 15:26

⁶ Béh Tîte hèn b̀n kuú né dé c̀, ye bú a, kúkùr seèn, à ndé cú ké lètenè bìi, te seé mé à lé b̀n l̀ nà naâ doô, nde den méménâ; bú a, ndé bílí wèh kàgàl̀n dé bìi ndɔ̀ ma. ⁷ Mè né kɔ̀ ye, bí né gi te seé Càn ngulí, bí mé Yeésò kuaá ñíí né temé cén, bí né ñèh kɔ̀, bí né tueé kɔ̀ ndɔ̀, bí te seé Càn tegé né lòu, bí né mé temé beèh lè. Sâ mɔ̀ né mân, bí ngulí yùò kélâ mé te seé kàgàl̀n mene, bí haá lom be fà dɔ̀n.

⁸ Mè bí lòu tágá ngwéh ndɔ̀; sâ mè ye te bí ke weh yoòr b̀ déi, bí feh keéh gèh dé mé gwaán bìi né yieé. ⁹ Lòu sam, bí né gi húm-temé Fehtoò beèh Yeésò kɔ̀. Nùà sèsàm né bú. Mé njéh mene, à lé nùà saám ña seér naâ felè bìi. Njua mé à lé naâ ménâ bɔ̀, te bí nde ye b̀ sèsàm b̀ mé saám seèn hèllè ñaá.

¹⁰ Mɔ̀ né mân, mè dé mò ye: seé mé bí lé b̀n l̀ nà naâ nyèmà léilè hèn, bí bú ndé dèn mé njéh toò. B̀ toò j̀gò b̀ te seé hèn lé naâ bí; bí lé seé hèn gwaán lɔ̀g naâ kɔ̀. ¹¹ Bí tégé cú teèn mé terre b̀ te seé sâ mboón, faá bí lé ye bí nde né bɔ̀ nɔ̀. Bí kwa mene kei, bí há cí. ¹² Lòu sam, ñíí mé bí kwa keéh né beè, mɔ̀ bí né Càn mé vɔ̀g-temé mene haá, à nde né weh. Mɔ̀ bí mé njéh beè sam, Càn túé ngwéh ye bí há nyí ndɔ̀.

¹³ Bí té mùnò, ye béh ba né bí lòu, te bí die saám felè b̀ déi. Sam, mè ye te bí bú den seér kèi cén. ¹⁴ Kènê bí né mé njéh beè, bí há b̀ mé njéh sam teèn. Loù mé bí mé njéh sam cuú, te b́ ndeè gam bí teèn te den gi kèi cén. ¹⁵ †Te mvù Càn né ménâ nyagá den ndɔ̀, ye: «Nuaá mé lé naâ yáb kókoó kwa lé túnú ná ngwêh. Nuaá mé lé kuaá naâ ngòb lé cùè ngwé ná ngwêh ndɔ̀.»

Tîte mé b̀ mbeí déi fà

¹⁶ Kùsèm Càn Dueè. À lé bɔ̀ naâ kɔ̀ te Tîte nde ye bí mé temé seèn mene gam, à teèn bɔ̀g lom dé bɔ̀g faá béh nɔ̀! ¹⁷ Béh yeé baá bú dua ye bú a, ndé ké yoòr bìi, à gwaán ndɔ̀. Sâ à lé toò baá gii mé kàgà-ndòn sâ lè. ¹⁸ Béh ye te b̀ nuaré déi nde kɔ̀. Nùà sâ, b̀ gwà Càn b̀ né yeé bú keí, ye à né seé Njàgà Bagaà bɔ̀ hucóm. ¹⁹ Béh bú mé dé cén sâ témá cége ngwéh, b̀ gwà Càn b̀ lé balé sɔ̀m cuù naâ bú kɔ̀, ye te béh b́ gɔ̀, à bílí gam béh kàgàl̀n teèn, te húm-temé Fehtoò beèh ñéné ñagá mé njéh, te b̀ nùàr ñene kɔ̀ teèn, ye temé beèh né yoòr b̀n ndɔ̀.

²⁰ Kàgàl̀n sâ né kàgàl̀n mé yilí, béh né lom bú ke nyegé, te nuaré déi béh teèn nàm cú; ²¹ †te béh yuo b̀ gècèn b̀ beè b̀ nùàr, dèn lòm ngwéh beè Fehtoò beèh.

²² Béh né cu b́ òm beèh déi jomo sɔ̀m kuaá, te b́ b́ nde. Béh lé naá gii nùà bú sâ kweé nyegé, temé seèn cu dɔ̀n né te seé Càn. Temé seèn kènê né cu yoòr bìi ndɔ̀, à teèn tegé ñé seér né dé tegê. ²³ Dé Tîte, à né mbeí seè mò, béh bú seé bɔ̀ yeé kɔ̀, te gam bí.

†† 8:15 Ex. 16:18 † 8:21 Prov. 3:4

Dé bɔ̀ fà bɔ̀ jomo seèn doò, bɔ̀ gwà Càŋ bɔ̀ tema né bɔ̀ kɔ́. Bɔ̀ nùàr nde né bɔ̀ ñené, bɔ̀ seén *Kristò. ²⁴ Bɔ̀ fèh kéké be gwaân felè bɔ̀ nùà hên, te bɔ̀ gwà Càŋ bɔ̀ mé lé temà naâ bɔ̀ doò ñene kɔ̀ teèn, ye né gècèn, béh felè bii mbaá sàgàr kú ñgwéh.

Be haâ mé vràb mene

9 Gàm mé béh nde né mé bɔ̀ Càŋ bɔ̀ ké Judê temá ñjií doò, né gi tieè bii, kɔ̀ mɛ nyagá sɔ́ cu bí lòu wa? ² Mè né gi kɔ́ ye bí lé gwaân naâ kɔ́, ye bí nde né bɔ̀ gam. Mè mé ñjéh ké toò bɔ̀ Masedínà bɔ̀ punò gi aá kèn ndɔ̀, ye bɔ̀ a, bɔ̀ mbeí beèh ké Akayî né lom te gule, wa bɔ̀ lé kàgàlòŋ sâ bilí duɔ́m naâ nyèmà léilê ma. Bɔ̀ Masedínà bɔ̀ yeé nde ñgweé ñjií mân, bɔ̀ nùàr ñgún sagár gi ye bɔ̀ nde né be teèn yií ndɔ̀.

³ Mè bí Tite bɔ̀ bɔ̀ mbeí hên tema ñjií kuú né dé cɔ̀, ye te bí nyegé kwaá gi bɔ̀ ñjéh dɔ́ŋ doó. Mɔ̀ béh ndeè waà baá, te bɔ̀ mɛ nyéén mé púnò mò hèllè siè cú. Ñgweéh mè lé naâ tueé ye bí baá gi te gule mà. ⁴ Mɔ̀ sam, béh bɔ̀ Masedínà bɔ̀ ndeè né waâ, kàgàlòŋ hèllè née bilí ñgwéeh ye, sâ mè nde né ñjolò bɔ̀n gulfí. Mɔ̀ né môn, sé tagá bí wa? ⁵ Mè yeé ñene aá ménâ, mè ye, kɔ̀ mè bɔ̀ŋ bɔ̀ tagár bɔ̀ hên, ye bɔ̀ a, kélá toò, bɔ̀ ndé kàgàlòŋ mé bí lé naâ tueé sâ bilí kwaá ma. Mɔ̀ né mân, sâ mè ndeè né waâ, mè kwa ye, bí lé naâ mé vɔ́g-temé mene haá, bɔ̀ lé bí lòu bá ná ñgwêh.

⁶ Bí kɔ́ ye: nuaá mé dobo né ñgɔ́b dɔ́ŋ kwa cu nde né ñgɔ́b; nuaá mé dobo né ñgún, nde né ñgún kwaá ndɔ̀. ⁷ Sâ nùà kàn a, há ká mé kàgà-ndòn seèn, bɔ̀ té bú lòu bá. Bú a, té lòu há nyàmè ndɔ̀. Lòu sam, Càŋ gwaân kela né dé nuaá mé haá ñgulí né lòu. ⁸ Mè tueé bí, Càŋ né Càŋ ñgùlù, à né mé terreè dé bí ñjéh dɔ́ŋ haá larê, te ñjeré déi bí sám cú, te bɔ̀ ñjéh fu bí beè, bí bɔ́ laré seé bebagaà mé ñjéh cu dɔ́ŋ. ⁹ †Né te mvù Càŋe ménâ nyagá den ye:

«Nùà bagaà né yeé bɔ̀ saám bɔ̀ be haá.

Húóm-temé seèn né dé cu dɔ́ŋ.»

¹⁰ †Càŋ nuaá mé né yeé nùà kík-boór gèh ñjéh haá, né bú yáb haá, nde né bí ménâ haá ndɔ̀, te beè bii merré den lòu, né mé tàb be fà waá ndeé, ¹¹ né bí wulú, bí né bɔ̀ déi teèn haá. Kàgàlòŋ mé bí nde né bɔ̀ nùàr beè haá kéké sâ nde né bɔ̀ yoòr huɔ́m, te bɔ̀ seén Càŋ mé ñjéh.

¹² Bí kɔ́ ye, kàgàlòŋ mé bí nde né haá sâ nde né bɔ̀ Càŋ bɔ̀ gam. Dèn lòm ñgwéh bú sâ; bɔ̀ nùàr ñgún nde cu né Càŋ mé ñjéh seén ndɔ̀. ¹³ Há-beè bí sâ nde né feh kéké ye bí né bɔ̀ ñgwé-tie bɔ̀, bí né Njàgà Bagaà *Kristò mé temé cén sie ma. Mɔ̀ baá ménâ, te bɔ̀ nùàr seén laré Càŋ, bɔ̀ ye bú a, bí bɔ̀ ñjéh haá naâ be fà, bí né bɔ̀ nuaré déi ménâ haá ndɔ̀ ma. Bɔ̀ nde né bú ménâ vra. ¹⁴ Bɔ̀ nde né bú felè bii dua, temé bɔ̀n jɔ́ŋ ye yoòr bii, ye lòu sam, bí lé naâ mé fùgò beè Càŋ kuú, dé tueé

sam, wa bí lé naâ bɔ̀ mé ñjéh gam ma. ¹⁵ Kùsèm, béh seén bilí Càŋ Dueè; be mé à lé naâ béh haá doò dé meè sam.

Pɔ̀l gwaân né sòn seèn tueé

10 Né mè Pɔ̀l, mè né mé bí tueé ñjií. Bí ye, mɔ̀ mè né ká kwarè bii, mè né nùà dɔ̀lê; mɔ̀ mè kwarè bii sam cuú, mè ña nùà salé sé wa? Sâ kúkùr, mè bí bɔ̀ŋ né mé húóm-temé *Kristò nùà dɔ̀lê. ² Bí kwéh sér dene bii, te mè ndeè waà ké yoòr bii, mè ñáŋ cú. Bɔ̀ nyéén bɔ̀ déi né ké lètenè bii tueé gɔ̀, ye mè bɔ́ yeé seé *wɔ̀ŋ sé wa! Mè tueé bí, mè nde né bɔ̀ seé weh, mè né gi mé terreè ménâ bɔ̀ teèn.

³ Dé môn, né môn, béh né gi mé yo bɔ̀ wɔ̀ŋ bɔ̀ yoòr dáŋ; ñjéh cén, béh gèh seé dé nùà wɔ̀ŋ mé ñjéh bɔ̀ ñgwéh. ⁴ Bɔ̀ ñjéh taáb dé beèh mé béh né taáb mé ñjéh lieé, faá dé wɔ̀ŋ nɔ̀ sam. Bɔ̀ dé bɔ̀n né mé terreè Càŋ teèn. Né mene gbàŋ, béh nde né mé ñjéh ñaré sɔ̀m. Béh mé ñjéh ñaré yeé bɔ̀ múnò nyenyenê ndɔ̀. ⁵ Bɔ̀ ñjéh púnò mé né ceér Càŋ soló tená dɔ́ŋ, béh nyoló sɔ̀m yeé mé ñjéh, te bɔ̀ nùàr ñene kéké gècèn Càŋ. Né mene múnò bɔ̀ nùàr, béh né gi ka Kristò sie kwaá ñjií. ⁶ Béh baá lom kènè te gule. Mɔ̀ bí né sòn beèh ñgweé, béh nde né bɔ̀ dúágá-tie bɔ̀ seé weh.

⁷ Ñgweéh bí ñjéh ñene lom né kèb cieè mà. Mè tueé bí ndɔ̀, mɔ̀ nuaré déi ye nyí né nùàr Kristò, sâ bú a, kó nyéé bagasé ye mè Pɔ̀l, mè né nùàr Kristò ndɔ̀. ⁸ Mɔ̀ mè né mene bí terreè mé Fehtoò beèh haá naâ mè saán kéké, mè fegùlì kwá ndé ñgwéh. À lé mè haá naâ ye te gam bí; à túé ñgwéh ye mè a, ndé bí mé ñjéh sie ñaré. ⁹ Mè gwàn ñgwéh mé veéh sie bí mé bɔ̀ mvù mò. ¹⁰ Wanɔ́ŋ, bɔ̀ né felè mò tueé ye: mɔ̀ Pɔ̀l nyagá ñjií né béh ñjéh lòu, à né lom ñjéh tueé jelá dé gècèn. Á sâ, mɔ̀ à baá ká lètenè beèh mé feh seèn, à né lom yuaásé, ñgòr sònò seèn táre bèh ndɔ̀. ¹¹ Mè tueé bí, nuaá mé né ménâ tueé dɔ́ŋ, bú a, kó nyéé bagasé ye: béh né mene ká dàb, ñjií mé béh né lòu nyagá dɔ́ŋ, mɔ̀ béh baá ké kwarè bii, béh bɔ́ nde né cí.

¹² Lètenè bɔ̀n sâ, bɔ̀ déi né tueé gɔ̀ ye bɔ̀ né bɔ̀ kokoò bɔ̀, bɔ̀ né keèn ñgeré. Béh mé bɔ̀ ñgeré ñjé ndé ñgwéh. Bɔ̀ mòu cɔ̀ré né mé be bɔ̀n, bɔ̀ né feh bɔ̀n mé ñjéh me. Né bɔ̀ tándugó.

¹³ Dé beèh, mòu mé Càŋ ye béh wá teèn, béh kélá kéké ndé ñgwéh, béh bɔ̀ nùàr saán kéké lom né seé mé né beè beèh. Càŋ lé béh mé ñjéh tema ñjií naâ mé ké lɔ̀ bii mene. ¹⁴ Cu mé béh lé naâ ké lɔ̀ bii mé Njàgà Bagaà felè Kristò waá, béh lé mòu Càŋ sèlâ kéké ná ñgwéh. ¹⁵ Béh mé seé nuaré déi mbaá púnó wèh ndé ñgwéh. Béh ndèm kwaá seér né yoòr bii, ye bí nde né temé yoòr Kristò mé gècèn mene kwaá yaám ñjií, te seé beèh yam ké lètenè bii faá Càŋ tɔ̀r kwaá né béh nɔ̀. ¹⁶ Te jomo sâ, béh kwa ye ceér, béh se nde mé Njàgà

Bagaà te b̀̀ l̀̀ dé ké toò ndɔ́. Dé beèh, te seé mé b̀̀ déi b̀̀wá kwaá né kɔ́wá, béh teèn púnó yílá ndé ngwéh.

¹⁷ †Né gi te mv̀̀ Cànje nyagá den ye: «Nuaá mé gwaán né punò dɔ́wá, bú a, púnó mé yílá Fehtoò beèh.»

¹⁸ Mɔ́ sam, b̀̀wá mé né seé b̀̀wá mé be b̀̀wá seén, Fehtoò beèh njolo teèn kè njí ndé ngwéh. Á njolo ke njí seér nde né yoòr nuaá mé né bú yoòr yílá.

P̀̀l̀ b̀̀ b̀̀ mb̀̀n̄j tebê dé nyeên

11 B́́ ngwé-re, kènê mè nde aá ngòr kùlù tueé, bí yóló ká bìi m̀̀n. ² Mè tueé bí, b̀̀wá mé bele yeé bí doò, mè né huer mé b̀̀ ngwa, mè huer kuú né mé temé Càn. Mè kulu kwaá gi aá bí dé *Kristò kèn, mè ye te bí den lom ngagásé faá mbò yàgà mé né yo seèn jolo nɔ́, te mè coló njí bí gwà s̄̀ib, s̄̀a bí née ngagásé ye. ³ ††Veéh né mè sie, ye nuaré déi sé waà né, bele se sɔ́m bí temé yoòr Kristò, faá sàb tánágà lé naà Evà bele leér sɔ́m nɔ́. ⁴ Mè lòu túé ngwéh, b̀̀ nuaré déi né yeé ké lètenè bìi waá, b̀̀ né bí Yeésò dé hiín feh mé Yeésò dé beèh sam; b̀̀ né bí cúcuí dé hiín feh mé bí cúcuí hèllè kó ngwéh; b̀̀ feh bí Njàgà Bagaà dé hiín mé dé beèh sam; bí né tie teèn felá njí. Ngweéh s̄̀a bí féla nyégé ká bagasé mà.

⁵ Bí munó né kɔ́wá, ye b̀̀ nua hèllè né b̀̀ mb̀̀n̄j tebê dé kokoò; mè né dé mò kɔ́wá ye, b̀̀ mè yógó ngwéh. ⁶ Mè la mene túé nágá kó ngwéh, dé njèh kɔ́wá, mè né kɔ́wá ye mè né ngàn teèn. Ngweéh béh lé naá gii bí dé s̄̀a feh nyegé mà.

⁷ Cu mé mè lé naà ké lètenè bìi Njàgà Bagaà Càn se, mè lé kàgàl̀n̄j beè bìi wèh bèh, mè lé leéb suagà naà doó, ye te bí ter yuo seér kɔ́wá. S̄̀a mè lé b̀̀wá saàb naà lòu wa? ⁸ Ngweéh mè lé kàgàl̀n̄j sieé weh seér naà beè b̀̀ Yeésò b̀̀ te lɔ́wá dé hiín, te mè nde ye bí gam mà. ⁹ †Ké lètenè bìi s̄̀a, mè lé kàgàl̀n̄j beè bìi dùà ná ngwèh. B̀̀ njí mé lé naá gii mè saám, b̀̀ Yeésò b̀̀ ké Masedínà lé waà naà kɔ́wá, b̀̀ haá mè. Mè lé nuaré déi seé beè há ná ngwèh, mè nuaré déi seé beè há ndé ngwéh ndɔ́. ¹⁰ Felè ngòr hèn mè né lom sagár dé gècèn, ye te tàbè Akayí hèn dɔ́wá nuaré déi mè gèh vógó-temé hèn lè lùagà s̀̀m ndé cú, mè bí mé gècèn Kristò lè tueé gi aá. ¹¹ S̄̀a mè m̀̀n tueé né dé kei wa? Mè bí gwàn cú wa? Heè ceè, Càn né kɔ́wá ye mè né bí gwaán!

¹² Faá mè né mé bí b̀̀wá hèn, mè b̀̀wá den nde né ménà, te b̀̀ mb̀̀n̄j tebê dé nyenyeên hèllè ceér punò kwà cú, te b̀̀wá túé cú ye béh b̀̀wá mé seé kèi cén ndɔ́.

¹³ Mè tueé bí, b̀̀ mb̀̀n̄j tebê dé nyeên ceré né b̀̀ s̄̀a b̀̀! B̀̀ den né mbaá, b̀̀ né b̀̀ mb̀̀n̄j tebê Kristò ñaá seér, b̀̀ né b̀̀ nua mé njéh bele gɔ́. ¹⁴ Mɔ́ b̀̀wá mé mene m̀̀n b̀̀wá gɔ́, bú a, té bí ndègè, cu déi *Sátàn mé feh seèn né yeé faá cili Càn dé ngagá nɔ́ ñaá seér. ¹⁵ S̄̀a mɔ́ Sátàn né yeé m̀̀n b̀̀wá, sé tagá b̀̀wá seé b̀̀wá seèn wa? B̀̀wá nde né faá

b̀̀wá seé b̀̀wá dé gècèn ñaá seér ndɔ́. Kwá kɔ́wá, lòu ju tenà, Càn b̀̀wá seé weh nde né mé seé b̀̀wá hèllè.

Gèr mé lé naà P̀̀l̀ kwa

¹⁶ Mè né cu tueé: nuaré déi a, té mè nua kùlù yílá. Á, mɔ́ bí ye mè né nua kùlù, s̄̀a bí wèh mè faá nua kùlù s̄̀a nɔ́, te mè punó weh teèn. ¹⁷ Fehtoò beèh mè dé hèn kɔ́wá túé ngwéh, seé kùlù mò s̄̀a ye mè a, púnó ménà punò. ¹⁸ Mè punó né mé njéh faá b̀̀ nuaré déi punó né mé *wón nɔ́. ¹⁹ Ngweéh bí né gi b̀̀wá kógòn b̀̀wá mà. Bí b̀̀wá kùlù b̀̀wá yolo kɔ́wá naà he? ²⁰ B̀̀wá doóm seér mene bí lòu, bí ña mene kwer, b̀̀wá né mene bí b̀̀wá njèh beè bele yieé, bí né gi yóló kɔ́wá; b̀̀wá seb mene bí lòu, b̀̀wá né mene bí be njolò yíi, beè bìi huòm kela seér yeé cí. ²¹ Fegùli wula mè! Béh yua sela baá-re ndɔ́, wanɔ́wá béh sé lé naà m̀̀n b̀̀wá mà!

B́́ kwá mè tueé bí ngòr kùlù: Kènê mè punó nde aá faá b̀̀wá mé né punó s̄̀a. Mɔ́ nuaré déi baá mé njeré déi punó, mè nde né ménà punó taré ndɔ́. ²² B̀̀wá ye, b̀̀wá né *Hebreèh. Mè tueé bí, mè né Hebreèh ndɔ́. B̀̀wá né *Iserálà, mè né taré Iserálà. B̀̀wá né b̀̀wá ndùté ndùtù Abrahàm, mè né ndùté ndùtù Abrahàm ndɔ́. ²³ ††B̀̀wá ye, b̀̀wá né b̀̀wá seé b̀̀wá Kristò, mè né taré nua seè Kristò. Mɔ́ b̀̀wá ye tútueé, mè né b̀̀wá mé seé s̄̀a b̀̀wá yógó. Mè tueé aá kèn, mè tueé né faá nua kùlù s̄̀a. Ngweéh seé lé tema kelà naà mè mé b̀̀wá wa?

Ké gwà cibi lé den kelà naà mè mé b̀̀wá. B̀̀wá lé mé tou mbalé kelà naà mè mé b̀̀wá; te cio cíi lé naà mè.

²⁴ ††Ngagá yulá tagár c̀̀b̀b̀ tarènèà, beè b̀̀wá *Júf kàn mé kàn, lé naà mè kwaá. Lé kwaá naà mè mbei t̄̀n.

²⁵ †††B̀̀wá R̀̀m b̀̀wá lé naà mè lobo. B̀̀wá mè lobó naà mbei tagár.

B̀̀wá lé naà mè mbei cén tɔ́bè. Bàtò mè te ndèndèn nòmò su yíi mbei tagár. Mè nde cén déi cer bíi mé dùà mene gùm cieè. ²⁶ †††Mé gò dé gulè cu dɔ́wá, gèr mè ló ngwéh. Né mene dùdùà, gèr.

Né mene ceér dueé, b̀̀wá yíb wúlá-feèh b̀̀wá. Né mene beè b̀̀wá Júf, gèr. Né mene beè b̀̀wá mé Júf sam, gèr. Né mene lelɔ́, né mene yeya, gèr. Né mene dùà te ndèndèn nòmò, gèr. Né mene beè b̀̀wá Yeésò b̀̀wá dé nyeên, gèr.

²⁷ Njèh faá núr seè nɔ́, mè lé naà ngweé. Lóm goò ye, júée nyí. Nyúa mé c̀̀u né njèh b̀̀wá. Yáb joloò né s̄̀a. Dùlù né s̄̀a. Saám c̀̀g̀g̀ ye, kèh nyí.

²⁸ Mè kulá caá nde né mé ngei, cieé dɔ́wá felè b̀̀wá Yeésò b̀̀wá bèh kàn mé bèh kàn temé mè lè diè ngwéh. ²⁹ Mɔ́

† 10:17 Jér. 9:24 †† 11:3 Gen. 3:1-5, 13 †† 11:9 Fil. 4:15-18

†† 11:23 Seé b. 16:23 †† 11:24 Deut. 25:3 ††† 11:25 Seé b. 16:22; 14:19 ††† 11:26 Seé b. 9:23; 14:15

nuaré déi yua te ceér Càṅe, mè yua taré ménâ. Mò nuaré déi die yila baá te veène, né mè lè bɔ́gú.

³⁰ Mò sé la né mè dé punô haá, sâ mè punó nde né te njií mé né yuaâ mò tueé. ³¹ Càṅ Tele Fehtoò beèh Yeésò né kɔ́ ye, mè nyeén túé ṅgwéh. Kùsèm seèn. ³² †Cu mé mè lé naâ ké Damâs, sâ Arétàs né mgbè kɔ́. ṅgómna te tàbe seèn lé naâ bò sɔ́jì ké sònò kágà kwaá tená, ye bó siè mè sieè. ³³ Bò Yeésò bò lé naâ mè lè sɔ́gɔ́ yíí kwaá, bó segé sɔ́m keéh mè te lɔ́ṅ bɔ́gò, bó kwaá keéh mè ké cie, te mè nde ye beè seèn mvelé yuo.

Njií mé lé naâ P̄l njolò ṅené yuo kelá

12 Mè nde né punó, la mene gàm ṅgwéh, mè punó nde né môn. Mè kènè punó nde aá mé vuú felè Fehtoò beèh mé lé naâ njolò mò ṅené yuo kelá. ² Mè né nùà Kristò déi kɔ́, né mè. Lan baá nyèmà yulà cùḅb nèà mé Càṅ lé weh njií naâ mè ké ter te vulúu, jomo sâ, mè suaga cuù ye. Kɔ ṅgweé, mé gècèn mene, mè lé naá-re ké ter sâ ṅaá wa, né-re vuú lé ṅené naâ mè njolò kɔ́ wa, mè kɔ ṅgwéh. Càṅ kɔ lom né dé sâ kɔ́.

³ Mè tueé cu né ye, mè né kɔ́ ye, mè hèllè lé naâ ké mbar Càṅ ṅaá waá, mè né cu tueé ndo ye, kɔ ṅgweé mé gècèn mene, mè lé naá-re ké ter ṅaá sâ, wa né-re vuú lé ṅené naâ mè njolò kɔ́ wa, mè kɔ ṅgwéh, Càṅ kɔ lom né dé sâ kɔ́. ⁴ Bò ṅgòr mé nùàr fèlà kòmò ndé ṅgwéh, mè lé naâ ké teèn ṅgweé; né jolo mé nùàr tueé ṅgòr sâ ndo. ⁵ Mè punó lom nde né mé mè nùà Kristò hèllè, mè mé dé felè mò púnó ndé ṅgwéh. Mò mè nde né mé dé felè mò punó, kɔ mè punó seér felè bèh yuyuaâ mò. ⁶ Mò mè tueé mene ye mè nde né punó, mè nùà kùlù sam, mè tueé yíí né teèn. Mé njéh mene, mè gwàn ṅgwéh punô, te bí mè weh lom faá bí né mè ṅené, bí né mè ṅgweé nɔ́, te mè beè biì nùà koò mé vuú mò hèllè ṅá cú.

⁷ Mè tueé bí, felè bò njií mé Càṅ lé feh keéh naâ mè dɔ́ṅ, mè sé naâ nùà púnò teèn ṅaá. Njèh cén, Càṅ nde mè haá seér cu gèr te den yoòr mò faá ṅgwaga nɔ́, njege lom mè faá seé *Sátàn nɔ́, te mè bèh púnò hèllè kwà kéh cú. ⁸ Mè lé naâ Fehtoò beèh teèn dua, mè dua bú mbei tagár, ye bú a, sòm mè njèh hèn yoòr teèn. ⁹ Ye mè a: mè né fùgò beè nyí kuú, mè kɔ́ cégé dé mò cí, nde né mè wulú; wa kɔ nùà baá yuaá, terreb nyí ṅené ye yoòr seèn ma. Mò né mân, mè né lom mé vɔ́gɔ́-temé dé gècèn, mè punó seér nde aá mé yuaâ mò hèllè lòu, te terreb Kristò kurú nyegé mè kɔ́. ¹⁰ Sâ kènè, mè samé seér nde aá mé yuaâ mò dé samê. Né mene séb, né mene núr, né mene bònò, né mene dà m gèr feh hihiné, mɔ́ né felè Kristò, mè samé seér nde né mé njéh dé samê. Lòu sam, kɔ mè baá yuaásé, te mè den ye tarésé.

Nyàmè P̄l felè bò Kòrènt bò

¹¹ Mè né mene nùà kùlù mân ṅaá dɔ́ṅ, bí haá né mè sònò kɔ́. ṅgweéh sòn mò sé lé tueé naâ bí mà. Mè sé né mene njèh mbaâ, bí kɔ́ ye, mè ka bò mbòṅ tebé dudueèr biì hèllè sam. ¹² Bò seé mé né tueé ye, mè né mbòṅ tebé dé gècèn lé naá giì ké lètenè biì ṅené, mè lé naâ fém mé ciè hihiné bɔ́, mè né sèṅ kwaá, mè sèṅ kwaá lom dé fí. ¹³ Mè lé naâ bí hiín weh kwaá, mè weh kwaá bò Yeésò bò te lɔ́ déi hiín wa? Kɔ bí jue né-re yáb, dé sâ mè lé bí dé biì bíé ná ṅgwèh, ye te bí kɔ́ cú. ṅgweéh sâ mè lé saàb naâ lòu mà, bí kùlù njí-re biì dèh doó, bí té ndè.

¹⁴ Mè baá cu gò ké yoòr biì kaga; sâ baá dé mbei tagâr. Mò mè wa cuù mene ké yoòr biì, mè ka bí dé yâb kɔ́ ndé ṅgwéh. Mè gwaán kela né gùm biì, njèh biì sam. Bò huaán njèh kɔ́ fɔ́n bèh, te koó bò tele; bò tele fɔ́n seér yeé njèh kɔ́, bó koó bò huaán. ¹⁵ Ká beè mò, mɔ́ mè né mene bò njèh mò felè mò sɔ́m gií, mè sɔ́m bilí mé yòṅ mò mene te gam bí, nde né mè yoòr sagár. Mò mè né bí gèh dé hèn gwaán, sâ bí temé yoòr mò sɔ́m waga seér nde né lòu wa?

¹⁶ Bí kɔ́ ye, mè lé bí yáb bíé ná ṅgwèh ye te bí kɔ́ cú. Mé njéh mene, nuaré déi túé ndé ṅgwéh ye mè lé bí njèh beè bele weéh naâ lòu wa? ¹⁷ Á sâ, mè lé naâ bò nuaré déi ké yoòr biì temá njií; cén déi lé naâ bí njèh beè bele weh wa? ¹⁸ Mè lé ye Títe a, kúkùr ndé ké yoòr biì, mè sɔ́m kwaá bú mbei déi jomo. Sâ bí ye Títe lé naâ bí njèh beè bele weh wa? Dé sâ ndóṅ! Njií mé mè lé bɔ́ naâ, Títe bɔ́ lom né cí. Te dene beèh toò biì, béh bú né mé temé cèn.

¹⁹ Kɔ ṅgweéh dàb baá teèn mé bí né munó den, ye béh toò biì hèn tena den né sòn beèh wa? Sâ mè tueé bí, bò mbei mò, cí sam. Béh tueé né dé beèh toò Càṅ faá *Kristò gwaán nè nɔ́. Sâ dɔ́ṅ béh ye te bí kwaá yam njií gi temé yoòr seèn. ²⁰ Mè né veéh ye, mè sé ndeè wa né ké yoòr biì, mè bí faá mè né gwaán nɔ́, kwà ṅgwéh; bí mè faá bí né gwaán nɔ́ kwà cú wâ? Lòu sam, mè né jógú mé huer ké lètenè biì veéh; mè né sà bɔ́ kèrrè mé séb veéh; mè né júéb bɔ́ púnò mé ṅgare veéh ndo. ²¹ Mè né veéh ye, mè sé ndeè wa né ké lètenè biì, mè gulí kuú mé bí, mè keré die toò Càṅ ndo. Sâ mè nde né mé yúé yueé kuú. Né felè bɔ́ mé né lom veèn bɔ́, bó temé kwéh sér ṅgwéh doò: bó né te veèn jóu yilá, bó né yàgà bɔ́ tobó gɔ́, sár né lulí ndeé den, mè veéh né cí.

Bèh tagá cerê

13 ††Mè nde cuù né ké yoòr biì ndeé, sâ baá dé mbei tagâr. Mò béh nde né ju dé kàn tená, kɔ bɔ́ mé lé naâ ṅené né doó nùà fà mé tagár, faá mvú Càṅ tueé nè nɔ́. ² Mè lé naâ bí njeré déi te gò mò dé

† 11:32-33 Seé b. 9:23-25

†† 13:1 Deut. 17:6; 19:15

jomò tueé. Bòó mé lé bɔ́ naâ veên, mè lé naâ bɔ́ tagá, mè taga lɔ̀ bɔ̀ déi ndɔ̀. Mè né mene ká dàb mân, mè né cu bí tueé ye bí a, mɔ̀ mè ndeè waà baá ké yoòr bìi, mè nde né bɔ̀ sâ bɔ̀ gèr feh keéh. ³ Bí ye te bí sònò mò ñene kɔ̀ ñgòr *Kristò. Bí nde né ñené ndɔ̀. Mɔ̀ Kristò baá seé seèn lètenè bìi bɔ́, à lòu yúá sér bèh, à taré seér yeé dé tarê. ⁴ Né môn, bɔ́ lé naá gii bú te toú faá nùà yuaâ kɔ̀ fagá ñjii. Càn mé ñgeér sam, à baá cu làn. Né mé terreber Càn. Béh bɔ́ mé né yoòr seèn nyɔ́gɔ́ ndeé, béh né gi yuaásé môn ndɔ̀. Mé ñjéh mene, lètenè bìi béh né làn faá bú kɔ̀. Né mé terreber Càn ndɔ̀.

⁵ Bí mùnò nyégé mé feh bìi bagasé! Mɔ̀ bí né te ceér Càn ñgulísé, bí nde né ñené kɔ́. Bí kó ñgwéh ye Yeésò Kristò né te temé bìi wa? Sâ kɔ̀ bí ka ñgúli ñgwéh lòu, wanɔ́ɔ́ à né gi te temé bìi. ⁶ Mè né ndèm kwaá, ye bí nde né ñené kɔ́ ye béh né dé beèh ñgulísé. ⁷ Béh né Càn felè bìi dua, ye bú a, gàm bí, te bí veên déi mé be kè mà cú. Béh feh beèh mé ñjéh cí ñgwéh ndɔ̀, béh

mé ñjéh yueé seér né bí. Seé beèh la mene njolò bɔ̀ nùàr ñéné ñgwéh, béh dé sâ tán ñgwéh. ⁸ Lòu sam, béh gwaán lom né gècèn, béh bú gè jomo sɔ̀ ló bèh. ⁹ Mɔ̀ béh né yuaásé, né béh yoòr lòu huɔ́m seér, te bí taré seér kɔ́, bí den lom ñgásé. Béh Càn dua yeé ménâ. ¹⁰ Mè né mene ká dàb, mè bí nyagá ñjii né te mè ndeè waà, sâ bí kweéh seér gi aá, mè bí lòu ndè cú. Mè né kɔ́ ye, Càn lé naâ mè terreber jege haá, à lé mè haá naâ, ye te gam bí, à túé ñgwéh ye mè a, ndé bí mé ñjéh sie ñaré.

¹¹ Sâ bí dèn bá-re, bɔ̀ nùàr mò! Bí lègè lòm tég te bí den ñgásé, bí né lètenè bìi toó kuú. Bí dèn mé sòn cèn, bí dèn mé dɔ̀lè ndɔ̀. Te Càn húm-temé mé haá yeé dɔ̀lè kurú nyegé bí.

¹² Bí bíé kú lètenè bìi mé húm-temé Kristò lè. Bɔ̀ Yeésò bɔ̀ dɔ́ɔ́ ye bíé kéh bí ndɔ̀.

¹³ Fùgò Fehtoò beèh Yeésò Kristò mé húm-temé Càn a, ká siè bí beè. Cúcuí Njagâ a, kúru bíli bí dɔ́ɔ́.

Galatî

Bèh bieê

1 Né mè P̄l, mbòṅ tebê mé b̀ ǹà̀r mè k̀w̄́ t́má ná ṅgwêh, mè jomo nuaré déi kélá ná ṅgwêh ndo. Né Yeésò *Kristò b̀ C̀àṅ Tele seèn nuaá mé lé komo s̀w̄́m naá bú lè cio sie kwaá né mè k̀w̄́. **2** Béh b̀ mbeí mò mé né gi ká kwarè mò d̀w̄́ṅ bí mvù hên nyagá njíí né k̀w̄́, béh tema njíí né mé bí b̀ Yeésò b̀ mé b̀ṅṅ hi-hiné te tàbè Galatî d̀w̄́ṅ, béh né bí bieé. **3** C̀àṅ Tele beèh b̀ Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, b̀ haá bí d̀lè. **4** Bú Yeésò Kristò mé feh seèn lé naá te veèn beèh yilá kuú, à lé ménâ b̀w̄́ naá, ye te nyí yili s̀w̄́m béh faá Tele beèh C̀àṅ gwaán nê n̄, wan̄w̄ṅ *w̄́ṅ baá ve. **5** Kùsèm terre b̀ C̀àṅ a, s̀m̀m̀ yùò kélà cie dé kèi cèn. È m̀n.

Njàgà Bagaà né lom cén

6 Né mè lòu geí k̀w̄́; wan̄w̄ṅ C̀àṅ né bí yilá, te bí nde f̀g̀ò beè *Kristò kuú, kwar cén bí né seér bú durá si k̀w̄́, bí nde te Njàgà Bagaà dé hiín faár yilá n̄. **7** Mè tueé bí, b̀ ǹà̀r bí feh ter b̀w̄́ ṅellé né k̀w̄́, b̀ ye te b̀ kweéh seér Njàgà Bagaà felè Kristò mé dé hiín. Mé gècèn mene bí k̀w̄́ ye, Njàgà Bagaà déi teèn sam g̀m̀ d̀w̄́ṅ. **8** M̀ nuaré déi waà, né mene béh, né mene cili C̀àṅ déi suagà né ter k̀w̄́, à tueé seér bí Njàgà Bagaà dé hiín, dé mé béh lé naá bí tueé hên, à bí cí túé ṅgwéh, s̀ C̀àṅ a, dúágá bú! **9** Béh lé naá gii bí mân tueé ndo, mè hên ferré cu né bí dé ferrê, ye bí a: m̀ nuaré déi waà, à né bí Njàgà Bagaà dé hiín tueé seér, dé mé bí lé naá gii ṅgweé, à bí cí túé ṅgwéh, s̀ C̀àṅ a, dúágá bú!

10 Bí ye, mè mân tueé kuú né te b̀ ǹà̀r seén mè mé njéh wa? H̀s, mè yueé lom né g̀m̀ dé beè C̀àṅ. Á s̀, mè ye te huom b̀ ǹà̀r yoòr mé mè ndo wa? M̀ mè sé la ye te mè huom cu b̀ ǹà̀r yoòr, mè tueé bí, mè sé née ǹà̀ seé Kristò ṅá ṅgwéh ye.

Gèh dé mé P̄l lé ṅaà naá mbòṅ tebê teèn

11 Mè tueé bí b̀ ǹà̀r mò: Njàgà Bagaà mé mè né se hên, ǹà̀r lé bú k̀w̄́ si ná ṅgwêh. **12** Mè lé bú beè nuaré déi wèh ná ṅgwêh, nuaré déi lé mè bú k̀w̄́ f̀h̀ ná ṅgwêh ndo. Yeésò Kristò mé feh seèn lé mè Njàgà Bagaà hên feh loóm naá k̀w̄́.

13 †Bí lé naá gii njàgà denè mò dé léi toò ṅgweé, s̀ mè née te tòu b̀ *J̄f ye. Bí lé naá ṅgweé, ye mè lé naá b̀ṅṅ b̀ Yeésò b̀ gèr mé terre b̀ mene feh, ye k̄ b̀ ṅellé yuo aá, temé mò d̀lè ye. **14** ††B̀ J̄f mé né kèi mò d̀w̄́ṅ, mè lé naá gii b̀ mé gènnè beèh k̀w̄́ ȳḡ. Mè tueé bí, tòu b̀ j̀g̀g̀ b̀ lé mè yoòr yila loóm naá faá seé mò ǹà̀ njèh n̄.

15 †K̀mbér s̀ C̀àṅ mé húom-temé seèn l̄ mè balé kwaá gi aá kèn, à l̄ mè balé kwaá naá s̀ b̀w̄́ née mè ṅàṅ ṅgwéh ye, ye te mè ndeè ṅa ǹà̀ seé nyí ma. **16** Cu s̀ yeé wulu baá, ye nyí nde né mè N̄una nyí feh ṅagá, te mè nde bú ké lètenè b̀w̄́ mé J̄f sam saán ȳṅ ma. À feh ṅagá mè ndo. Mè tueé bí, mè lé ndé ná c̀ s̀ǹ nuaré déi bieé s̀w̄́. **17** B̀ mbòṅ tebê mé né gi ké toò mò, mè lé ké Jerusalem yoòr b̀w̄́ ndé ná ṅgwêh te mè bie nyegé lòu ndo. Mè lé nde seér naá te tàbè Arabî; j̄mo s̀ mè nde cu ké Damàs.

18 ††Nyèmà tagár yeé kela baá, mè nde ye ké Jerusalem yoòr Piêr, te béh bú meh. Mè yeé wa baá, mè cer ké s̀ s̀ndè f̀. **19** Mé njéh mene, mè lé mbòṅ tebê déi ké teèn ṅéné ná ṅgwêh ndo, lé gi cegé naá J̄k, òm Fehtoò beèh. **20** Mè tueé bí, njíí mé mè né bí nyagá hên, C̀àṅ né ṅéné, mè nyeén túé ṅgwéh, né ka m̀n jég. **21** Te jomo s̀ mè nde ye te tàbè Sirí b̀ Silisí. **22** B̀ṅṅ b̀ *Kristò b̀ dé ké Judè lé mè k̀ ná ṅgwêh, **23** b̀ lé ṅgweé cegé naá njàgà mò mé b̀w̄́ né tueé ye: Nuaá mé lé naá béh seé weh, ye te nyí wula ceré s̀w̄́m béh doò, Njàgà Bagaà hên tueé den cu aá bú ma. **24** Yeé baá mân, b̀ yila baá-re C̀àṅ felè mò seèn ndo.

P̄l b̀ b̀ mbòṅ tebê déi

2 ††Nyèmà yulà c̀ùb̀ nèà yeé kela baá, mè cu cu ké Jerusalem, béh Bàrnàbàs lé naá k̀w̄́; mè weh sie T̄ite beè ndo. **2** C̀àṅ lé tueé naá k̀w̄́, ye mè a, ndé ké teèn ménâ. Wa ké teèn, béh b̀ kokoò b̀ lètenè b̀ Yeésò b̀ nde bèh nd̀ṅ-nd̀ṅ, béh den bilí teèn, mè tueé b̀w̄́ gèh dé mé mè né yeé Njàgà Bagaà lètenè b̀w̄́ mé J̄f sam doò se, te b̀ ṅgweé k̄, wan̄w̄ṅ seé mò dé jomò mé dé toò mene nde né lòu sibí le. **3** Béh b̀ T̄ite lé naá k̀w̄́. À né mene ǹà̀ Greêk, à mene *ṅgór ṅj̄b ṅgwéh, mé njéh mene b̀w̄́ lé cí tán̄ s̀ ná ṅgwêh. **4** B̀ mbeí seé beèh dé nyenyenê lé né mene lètenè beèh

† 1:13 Seé b. 8:3; 22:4-5; 26:9-11 †† 1:14 Seé b. 22:3 ‡ 1:15-16 Seé b. 9:3-6; 22:6-10; 26:13-18 †† 1:18 Seé b. 9:26-30 ‡ 2:1 Seé b. 11:30; 15:2

tueé fɔré ɔɔ, ye ηóɔ bú ηgór ηɔɔɔ, mé njéh mene lé yíé ná ηgwêh. Sâ, bɔ sâ bɔ hɛllè lé naâ lètenè beèh sulá yilá, bɔ né dene beèh te ceér Yeésò Kristò kweé, ye te bɔ ηene dene mé béh né mé feh beèh den sâ. Bɔ lé ye, kɔ béh den den ka *sóú bɔ Jûf ma. ⁵ Càn mé ηgeér sam, bɔ lɔη beè beèh kwà ηgwéh dé ndɔg, béh ye te Njàgà Bagaà mé gècèn seèn yoòr den le ter kɔɔ, bí ηg-weé lom cí.

⁶ †Dé bɔ kokoò bɔ jògò, bɔ né bɔ kokoò bɔ njolò bɔ nùàr, mè dé sâ táη ηgwéh, beè Càn nùàr dɔ́η né gi kèi cén. Bɔ kokoò bɔ sâ, mè yeé se ηagá baá seé mò toò bɔɔn ménâ, bɔ pɔη ndɔ, bɔ njeré déi teèn túé yí cú. ⁷ Bɔ ηene kɔ seér cu lòu, ye kàmbér Càn lé naâ bêh Piêr Njàgà Bagaà beè jege kwaá bɔn; wa Piêr nde né dé seèn ké lètenè bɔ *Jûf, mè nde dé mò ké lètenè bɔ mé Jûf sam ma.

⁸ Né bɔn, Càn mé lé haá naâ Piêr terreb, à tema njií bú ké lètenè bɔ Jûf doò, haá cu né mè terreb mân kɔɔ, à tema njií mè dé mò ké lètenè bɔ mé Jûf sam. ⁹ Bɔ Jâk mé Piêr bɔ Jâη mé né bɔ kokoò bɔ lètenè bɔ Yeésò bɔ yeé ηene kɔ baá ye, mè hèn bɔɔ lom né seé jéjêg mé yuoó naâ beè Càn ménâ, bɔ haá bêh Bàrnâbâs be, ye béh bɔ né mé sòn cên, wa béh dé beèh ndé cú ké lètenè bɔ mé Jûf sam, te bɔ nde dé bɔɔn lètenè bɔ Jûf ma. ¹⁰ Njêh cén, bɔ ye béh a: kúkùr beèh, béh té bɔ saám bɔ te bɔη bɔɔn nyèn, béh gàm bɔ gaàm ma. Sâ né njií mé mè lé naâ feh mé njéh fagá ndɔ.

PŊI bɔ Piêr ké Antiòs

¹¹ Cu mé Piêr lé waà naâ ké Antiòs, mè lé naâ bú njolò bɔ nùàr yaga. Lòu sam, à lé naâ bɔɔ saáb. ¹² Sâ, cu mé à lé waà naâ ké teèn, bɔ bɔɔ mé Jûf sam lé yieé bilí beéh kɔɔ. Jomo sâ Jâk tema njií bɔ nuaré déi ndɔ; bɔ lé naâ dé bɔɔn lètenè bɔ mé ye kɔ *ηóɔ ηgór ηɔɔɔ doò. Bɔ yeé waà baá, veéh sie yɔgú Piêr mé bɔ, à sɔm yo seèn ndɔ, bɔ bɔ mbeí mé Jûf sam hɛllè yíé bilí cú. ¹³ Bɔ Yeésò bɔ mé né Jûf yeé ηene aá ménâ, bɔ sɔm yo bɔɔn faá Piêr ndɔ. Te gùm Bàrnâbâs mé feh seèn nde cu ye-re ménâ bɔɔ gobó, bɔ bɔ dɔ́η sɔm gi yo bɔɔn.

¹⁴ Mè yeé ηene, bɔ jéjêg faá Njàgà Bagaà né tueé nɔ gò dilí cú, mè tueé ηaré njií lom Piêr cicie toò bɔ nùàr dɔ́η, mè ye bú a: Wò né gi kɔɔ ye nyí né nùà Jûf, wa dene nyí né faá nuaá mé Jûf sam nɔ ndɔ; wò kɔ gi aá ye nyí faá nùà Jûf nɔ dèn cú. Keí mé bɔɔ, wò ye bɔɔ mé Jûf sam a, kɔ dèn gí faá bɔ Jûf nɔ wa?»

Né mene *Jûf, mene Jûf sam, cegé né beè ndèm

¹⁵ Béh né gi dé beèh bɔ Jûf dé ηàr lè, béh te gèh bɔɔ mé ceér Càn kɔ ηgwéh yuò ná ηgwêh. ¹⁶ †Mé njéh mene, béh kɔ né ye, Càn nùàr nùà dilí yilá lom né mé temé seèn yoòr Yeésò *Kristò kwaá njií, dèn ηgwéh mé *sóú bele komò. Né mene béh, béh né gi temé

† 2:6 Deut. 10:17 †† 2:16 Ps. 143:2; Ròm 3:20, 22

yoòr Yeésò Kristò kwaá njií, te Càn nde ye béh bɔ didilí bɔ mé njéh yilá, dèn ηgwéh mé sóú beleè. Lòu sam, nùàr nùà dilí ké toò Càn mé sóú ηá ndé ηgwéh.

¹⁷ Béh bɔ Jûf ndèm mé Kristò kwaá njií kuú né, ye te béh den njolò Càn dilí sé, béh ndèm mé sóú kwá njií cú. Sâ béh né gi ηené kɔɔ, ye béh né mé veèn yoòr faá bɔɔ mé Jûf sam ndɔ. Á, sâ tueé baá-re ye Kristò né gwaán ye veèn a, yám ndé sér toò wa? Dé sâ tándɔg ndɔ!

¹⁸ Njweéh mè lɔ naâ sóú ké jomo kaáb si njií mà. Mɔ mè hèn mena den cu né sóú mé mè lé naá gií doó kaáb si doò, sâ mè beè Càn kuú den cu né sóú hɛllè mé be mò. ¹⁹ Lòu sam, sóú lé mè te cio lu yíí naâ kɔɔ, mè beè seèn baá seér faá komó nɔ, te mè làη den seér te ceér Càn. Lòu sam, bɔ lé ké te toú faga bilí naâ bêh Kristò. ²⁰ Mɔ mè kènê née mene làη ye, sâ mè sam cuú; yoòr mò baá seér yòη dé Kristò. Dene mò ká lè wɔη hèn baá seér dene dé ndèm mé Njuna Càn kwaá njií. À lé mè gwaán naâ kɔɔ, à lé felè mò kuú naâ kɔɔ ndɔ.

²¹ Ndɔg mè fùgò Càn faá njêh mbaâ nɔ wèh ndé ηgwéh. Mɔ sé la ye nùàr nde né nùà dilí ké toò Càn mé sóú ηaá, ηjweéh sâ Kristò kuú vu né dé lòu mà!

*Sóú wa, ndèm wa?

3 Kòcò, tándugó Galatî bɔ! Nei bí mân yieé wula caá né kɔɔ, mé bɔ se nyegé gi mene bí cio Yeésò *Kristò ké te toú, bí né lom ndugó ηeí doò? ² Mè gwaán lom né bí njêh cén bieé, bí jògò túé ke mè ye: Càn lé bí Cúcuí seèn tema njií naâ felè sóú joloò wa, lé naâ felè temé te Njàgà Bagaà kwaá njií wa? Mè tueé bí, lé naá seér felè Njàgà Bagaà mé bí lé naâ ηjweé, bí kwaá njií temé teèn doò. ³ Bí mân ndugó caá né dé keí? Bɔɔ né naàn mé bí lé ducóm nyegé gií mé Cúcuí Càn kpóg, kènê bí lɔɔ cí, bí bɔɔ seér cu aá mé feh bií wa? ⁴ Bí lé naâ gèr felè Njàgà Bagaà ηené. Sâ tueé né ye, bí lé ηene kuú naâ dé lòu wa? Njweéh dé lòu sam ηjweéh mà. ⁵ Mɔ Càn né bí Cúcuí seèn haá, à né bɔ fém lètenè bií bɔɔ bele, sâ à ménâ bɔɔ kuú né felè sóú joloò wa? Njweéh né felè Njàgà Bagaà ηjweé mé temé teèn kwaá njií mà.

⁶ †Né te mvù Càn felè Abrahâm nyagá den ye: Abrahâm lé naâ temé cén yoòr Càn kwaá njií; Càn lé bú nùà dilí yilá naâ mé njéh.» ⁷ †Sâ bí féla nyégé-re bagasé, ye: bɔɔ mé né temé yoòr Càn faá Abrahâm nɔ kwaá njií, bɔ ndüté ndütù Abrahâm dé jéjêg né bɔ. ⁸ †Càn lé naâ Abrahâm jògò tueé kwaá, ye nyí felè seèn kulu keéh gi nde né dà m nùàr wɔη dɔ́η ma. Lòu sam, à lɔ naá gií ménâ jògò nyegé kwaá, ye nyí nde né bɔɔ mé Jûf sam bɔ didilí bɔ yilá; nyí bɔ ménâ yilá nde né mé temé cén yoòr nyí kwaá njií ma. ⁹ Abrahâm lé naâ temé teèn kwaá njií; Càn lé naâ bú ménâ kulú ndɔ. Mɔ né mân, bɔɔ mé temé kwaá njií né yoòr Càn dɔ́η, Càn nde né bɔ ménâ kulú.

‡ 3:6 Gen. 15:6; Ròm 4:3 †† 3:7 Ròm 4:16 †† 3:8 Gen. 12:3

¹⁰ †Bòs mé né dé bɔ̀n te sòu tétég ngelá den dɔ̀ŋ, bɔ̀ né lom duagásé. Ngweéh Ngòr Càn né gi ménâ tueé ndɔ̀ wa? ye: Bòs mé sòu Càn mé gùm mene faá bɔ̀ nyagá kwaá né te mvù Cànɛ nɔ̀, jòlò jégé ngwéh dɔ̀ŋ, bɔ̀ a, dèn duagásé.» ¹¹ ††Ngweéh ngòr Càn né gi tueé ngagá mà, ye: nuaré déi nùà dilí ké toò Càn mé sòu joloò ñá wá ndé ngwéh. Lòu sam, né te mvù Cànɛ nyagá kwaá gií, ye: nuaá mé ña né nùà dilí beè Càn mé temé cén yoòr seèn kwaá njií dɔ̀ŋ kwa nde né yòŋ kɔ̀. ¹² †Ngweéh sâ sòu né hiín, temé yoòr Càn kwaá njií né hiín ndɔ̀ mà. Lòu sam, né te mvù Cànɛ nyagá den gií, ye: Dé sòu, nuaá mé né sòu mé gùm mene jolo komo, yòŋ kwa nde né kɔ̀.»

¹³ ††Kristò lo ndeè duagásé den dɔ̀ŋ; lo naâ felè beèh, ye te nyí ña sɔ̀m béh dúagátí yoòr, béh geé mé ceér sòu. Dé sâ né gi te mvù Cànɛ nyagá den ye: Nuaá mé bɔ̀ segé njií né te toú dɔ̀ŋ yoòr né mé dúagátí.»

¹⁴ Kristò lé mân bɔ̀ kú naâ ye te dèh mé Càn lé naâ Abrahâm mé njéh kulú doò, kema keéh bɔ̀s mé Jùf sam teèn. Bɔ̀ dèh sâ kwa nde né mé Kristò, te béh ndèm kwaá njií gi yoòr seèn, béh kwa Cúcuí Ñagá faá Càn lé naâ béh tueé nɔ̀.

*Sóu mé ndéb

¹⁵ Belà, mè nde né bí njeré déi tueé, mè me njií nde né bí mé njèh wòŋ: mɔ̀ nuaré déi naá gií ngúlú seèn taáŋ nyegé, nuaré déi sòn teèn yí ndé cú, ye te nyí vurú sɔ̀m. À túé ndé ngwéh ye nyí nde cu né njeré déi felèbò sagá ndɔ̀. ¹⁶ †Beè Càn né môn. Càn lé ndéb kwa kwaá naâ mé Abrahâm bɔ̀ ndüté ndütù seèn. Sâ tueé né ye, ngòr Càn dé bɔ̀ ndüté ndütù seèn dɔ̀ŋ júé ngwéh, te nùà dɔ̀ŋ làgà cú. Te mvù Cànɛ bɔ̀ jue lom né ndüté ndütù seèn cén tà cén. Mɔ̀ né mân, sâ bɔ̀ jue lom né Kristò.

¹⁷ ††Mè gwaán né tueé ñagá ndɔ̀, ye bí a: Càn lé naâ ngòŋ coló, à kwa kwaá ndéb ter, ye ngòŋ sâ le nde né ménâ. Mɔ̀ à lo naá gií ménâ coló, cer ter nyèmà yuií nèà mé nyèmà yulà tagár te sòu nde ye cie yuo. Á sâ, sòu né mé terreb teèn, à nde né ngòŋ sâ cum lo wa? Ndóŋ! Mé ndéb mene sòu bɔ̀ calé kòmò ndé ngwéh. ¹⁸ ††Mɔ̀ ngúlú Càn yieé sé né mé sòu beleè, sâ ndéb dé seèn sé teèn mbaá ná kú cú. Mè tueé bí, Càn lo Abrahâm ngúlú seèn tieè kwa kwaá naâ mé ndéb.

¹⁹ Mɔ̀ né cu mân, á sâ Càn lo dé seèn sòu sou kú naâ dé kei ndɔ̀? Bí kóŋ ye, Càn lo sòu teèn sou sagá cuè naâ, ye te bɔ̀ nùà ñene kɔ̀ veèn mé njéh. À lo ménâ sou kwaá ngɔ̀ŋ naâ, sâ ndüté ndütù Abrahâm nùà njèh lo nées wá ngwéh ye. À yeé waà baá, sòu hèllè cuaré yuo. Càn lo sòu sâ tueé keéh naâ sònò bɔ̀ cili Càn. Nuaré déi kela lètenè bɔ̀n mé bɔ̀ nùà faá ñàn nɔ̀, à den, à né bɔ̀ nùà njií mé lé yuoò naâ sònò bɔ̀ cili

Càn tueé keéh. ²⁰ Ngweéh mɔ̀ ñàn né teèn, sâ né lètenè njèh fà: déi né kèb déi, déi kèb déi wa? Dé Càn, à dé seèn né cén. [§]

Kwòm sòu

²¹ Sâ tueé né ye, *sòu bɔ̀ ndéb Càn nyuùn kwàré bèh wa? Môn sam ndɔ̀! Mɔ̀ sòu mé nde né bɔ̀ nùà yòŋ haá sé né teèn, à sé naâ bɔ̀ nùà sie seér, te bɔ̀ ña bɔ̀ didilí bɔ̀ mé njéh. ²² Á, seèn môn sam. Mvù Càn seèn né gi cie tueé kwaá, ye veèn né lom *wòŋ dɔ̀ŋ beè kebbé sie; wa dé sâ bɔ̀ né te ndéb Càn mboón, faá Càn lé naâ tueé nɔ̀, ye nyí nde né bɔ̀ nùà yili sɔ̀m, nyí yili sɔ̀m nde né bɔ̀ mé né temé bɔ̀n yoòr Yeésò Kristò kwaá njií ma.

²³ Léi toò béh lé naá gií ka sòu faá bɔ̀ gwà cibì bɔ̀ nɔ̀. Kristò yeé waà baá, te bɔ̀ nùà nde ye temé yoòr seèn kwaá njií. ²⁴ Cu sâ sòu lo naâ dé seèn faá dèi beèh nɔ̀, ye te Kristò nde waà, béh ña bɔ̀ didilí bɔ̀ njolò Càn mé temé yoòr seèn kwaá njií.

²⁵ Kènè cu temé kwaá njií sâ waà baá. Béh geé baá mé ceér sòu, béh beè dèi hèllè yuo gi aá. ²⁶ Lòu sam, béh bɔ̀ Yeésò Kristò bilí seér aá kɔ̀; béh baá bɔ̀ ñunà Càn. Béh bɔ̀ ñunà Càn ña né mé temé cén yoòr seèn kwaá njií. ²⁷ Bí lé nòmò Càn kou kú naâ, ye te bí bɔ̀ Kristò nyɔ̀ŋ bilí cén. Sâ kènè bí baá gi mé Kristò yoòr. ²⁸ Mɔ̀ né mân, sâ kènè lètenè bɔ̀ *Jùf mé bɔ̀ mé Jùf sam gwèn teèn sam cuú; lètenè bɔ̀ mé den né mé feh bɔ̀n mé bɔ̀ kwer, gwèn teèn sam cuú; lètenè bɔ̀ siíb mé bɔ̀ véh mene gwèn teèn sam cuú ndɔ̀; dɔ̀ŋ bí nyɔ̀ŋ bilí gi aá cén yoòr Yeésò Kristò. ²⁹ ††Mɔ̀ bí né bɔ̀ nùà Kristò, sâ kènè bí baá gi bɔ̀ ndüté ndütù Abrahâm ndɔ̀; sâ bí yieé nde né ngúlú Càn faá à lé naá gií tueé kwaá nɔ̀.

4 Bí kwá mè tueé cu bí ndɔ̀: huaán mé nde né ngúlú teleè yieé, mɔ̀ à née mbò ye, mé be njèh seèn sâ mene, bɔ̀ kwer né kèi cén. ² Cu sâ, à nde née sòn bɔ̀ dèi seèn ngweé ye; à ngweé sòn bɔ̀s mé né bɔ̀ njèh seèn ke nyegé ndɔ̀. Kɔ̀ cu mé tele seèn lé sie kwaá naâ ndeè wulu baá, sâ ye.

³ Béh né ménâ ndɔ̀: cu mé béh lé naâ bɔ̀ huaán tetɔ̀r, béh lé naá gií ka tòu beèh faá kwer nɔ̀. ⁴ Nde nde, cu mé Càn lé sie kwaá naâ yeé wulu baá, à tema njií Ñuna seèn ndɔ̀: ma déi ñar bú, à yí keéh feh te *sòu bɔ̀ Jùf ménâ ndɔ̀. ⁵ ††Sâ dɔ̀ŋ ye te nyí yili sɔ̀m bɔ̀s mé né gi ka sòu, te béh dɔ̀ŋ ña gi ye bɔ̀ ñunà Càn ma. ⁶ Càn tema njií baá-re Cúcuí Ñuna seèn ká lè bií, te ñenè huòm, ye béh dɔ̀ŋ né bɔ̀ huaán nyí ma. Cúcuí sâ né mé sòn seèn yilá, ye: Tele mò! ⁷ Mɔ̀ né mân, sâ wò kwer sam cuú, wò baá huaán. Sâ ngúlú mé Càn lé nyegé kwaá naâ mé bɔ̀ ñuna seèn doò, à nde né wò teèn haá.

† 3:10 Deut. 27:26 †† 3:11 Hab. 2:4 † 3:12 Lévi. 18:5 †† 3:13 Deut. 21:23 †† 3:16 Gen. 12:7 ††† 3:17 Ex. 12:40 ††† 3:18 Rôm 4:14

§ Sâ tueé né ye, cu mé Càn lé kwa kwaá naâ Abrahâm ndéb tieè, à lé Abrahâm tueé njií naâ mésòn seèn, ñàn lé teèn ná ngwéh. †† 3:29 Rôm 4:13 ††† 4:5-7 Rôm 8:15-17

Nyàmè P̄l felè b̀ Galatî b̀

⁸ Léí toò bí lé Càn kó ná ngwêh, bí lé naá seêr kwer b̀ c̀c̀c̀. ⁹ Dé kènê môn sam cuú, bí ñene kó baá Càn g̀c̀c̀n kèn. Dé mò, mè nde né tueé seér ye bí a, Càn ñene kó né bí kó. Á, m̀ baá gi mân, s̀ naàn naàn mé bí nde cu né kènê b̀ c̀n tándũg mbaá dua g̀ wa? Naàn naàn mé bí nde cu né kwer b̀c̀n ñaá den ndo wa? ¹⁰ Bí b̀ cieé mé b̀ weéh déi jolo den né dé kei wa? Bí b̀ kùr bené déi jolo yeé dé kei? Bí né yeé b̀ nyemà déi jolo. Né dé kei ndo wa? ¹¹ Ngweéh s̀ seé mò ké lètenè bìi nde né mbaá mvuaán le mà. Mè hên veéh kuú né cí!

¹² B̀ ǹar mò, kúkùr bìi, bí dèn jí faá mè n; mè baá gi dé mò faá bí kèn. Léí toò bí lé naá mè veên déi b̀ wa? ¹³ Bí né gi kó ye, mè lé naá ké lètenè bìi mé beén yoòr waá seér, mè lé ké s̀ den leé naá dé cí, mè né bí Njàgà Bagaà teèn se keéh ndo. ¹⁴ Beén mò hèllè ye júée nyí. À kó ye nyí bí g̀r felè mò feh kum aá. Mé ñéh mene, bí lé mè sì ló ná ngwêh, bí mè kwógó ngwéh ndo; bí lé weh kwaá ñjii seér naá mè yoòr bìi faá cili Càn déi n; lé den loóm naá faá bí sie nyegé né Yeésò Kristò ǹa ñèh. ¹⁵ Mè tueé bí, m̀ ceér sé né beè bìi teèn, bí sé naá mè njolo bìi luagá haá ñjii jí! Bí yeé b̀ kó gi aá mân kèn, s̀ hên jég seèn kwa cu né bí kei wa? ¹⁶ Wancó ñ mè yeé tueé gi aá bí g̀c̀c̀n kèn, mè den seér cu faá ǹa b̀nò beè bìi wa?

¹⁷ B̀ nyenyenê b̀ hèllè né ké lètenè bìi tueé nagá g̀, b̀ ye te b̀ bou † weh gi bí beè mò mé ñéh, bí b̀ seér seé b̀c̀n. ¹⁸ M̀ né mân, s̀ ǹar a, b́u yí ǹar teèn, te gam bú. M̀ mè né mene ké lètenè bìi, mè mene teèn sam, te den den faá béh bí né kó n. ¹⁹ Oè, b̀ huaán yíé-temê mò, mè te g̀r-e yila cu aá kèn, mè baá cu g̀r yoló. Mè yolo den né faá ma déi yolo né nyer n. Kó bí ndeè ña nyegé baá b̀ mb̀n Kristò kèn, s̀ ye. ²⁰ Mè tueé nde né naàn? Dene mò sé la né kènê ké yoòr bìi; feh mò ter mé ju bìi ñellé gi aá kèn.

Dèbbè Hàgàr b̀ Sarà

²¹ Bí b̀ mé gwaán né ka sóu deèn d́n, bí j̀g̀ túé ke mè ye, bí beéh *sóu s̀ ngwé bèh wa? ²² †Ngweéh b̀ nyagá kwaá né te mv̀ Càn, ye Abrahâm lé naá mé huaán fà wa? Déi né ñuna kweèr, déi ñuna veèh seèn ǹa ñèh. ²³ Ñuna dé kweèr, b̀ lé bú ñaár naá faá b̀ ñar yeé b̀ huaán d́n n. Ñuna dé veèh ǹa ñèh, Càn lé naá gii ñaàr seèn toò tueé kwaá, te b̀ nde ye bú ñar.

²⁴ Béh nde né njeré déi teèn ngweé keéh: b̀ véh fà s̀ né sòn ng̀n fà. Cén déi, yilí seèn né Hàgàr; né sòn ng̀n déi. Dé s̀ né ng̀n mé Càn lé tueé naá ké felè tòr Sinayí doò. B̀ huaán mé b̀ lé ñaár naá te ng̀n bú s̀ d́n lé naá gii dé b̀c̀n te yuií kwer-e. ²⁵ Hàgàr né sòn

tòr Sinayí s̀ te tàbè Arabí. Hàgàr c̀n s̀ né cu sòn Jerusalem dé caphané b̀ b̀ ǹar teèn mene. Lòu sam, b̀ né gi b̀ kwer sóu. ²⁶ Jerusalem dé g̀c̀c̀n né ké te vulúu, à dé seèn né véh dé ǹa ñèh, à kwer sam. Dé beèh, meí beèh d́n né bú. ²⁷ †Né te mv̀ Càn, ye nyagá den ye:

Sàmè sér dé yeè lòu, ma ñgiín!

Kwá ñjii lóm be mé ja kioò,

nyer déi wò némá ngúngwéh!

Si yeè lé naá wò si ló, wò mé huaán sam.

Mé ñéh mene, b̀ huaán yeè maga kela nde né kó mé dé huer yeè.

Wò samé nde né dé cí.»

²⁸ B̀ ǹar mò, bí né dé bìi b̀ ñuna Càn. Càn lé naá ménà toò tueé kwaá faá à lé naá felè Isàk toò tueé kwaá n. ²⁹ †Léí toò huaán mé b̀ lé ñaár naá bú mé terreb Cúcuí Càn s̀, b̀ lé naá bú bunó; huaán mé b̀ lé ñaár naá faá b̀ ñar yeé ǹar n, lé bunó naá bú kó. Mé kènê mene, née den ka môn ye. ³⁰ †Yeé baá môn, ng̀r Càn tueé ñagá ndo, ye: Kwógó s̀m ma mé né dé seèn kwer s̀ kwógó; kwógó s̀m b̀ ñuna seèn mene. Kó ye, ng̀lú teleè né dé ñuna veèh ǹa ñèh; ñuna kweèr dé seèn te g̀ ng̀lú sam.» ³¹ M̀ né mân, b̀ ǹar mò, s̀ béh bí dé beèh b̀ ñuna kweèr sam, béh né b̀ ñuna veèh dé ǹa ñèh.

Ka sóu mvelé yuò

5 *Kristò béh te yuií kwer-e se s̀m aá kèn, ye te béh den lom mé feh beèh, béh ka sóu dèn cú. S̀, bí dèn lóm mé feh bìi d́n ménà, bí té te yuií kwer-e yilá cú.

² Né mè P̄l, mè tueé né kó, bí féla nyégé bagasé: m̀ bí né cu *ngór ñób, s̀ Kristò ñèh gàm beè bìi sam cuú. ³ B̀ mé né ngór ñób d́n, s̀ b̀ a: j̀lò kòmò lóm *sóu mé g̀m mene ndo. ⁴ Bí b̀ mé né sóu jolo, ye bí b̀ didilí b̀ beè Càn ña nde né mé ñéh d́n, bí kó ye, bí b̀ Kristò geé baá kèn; bí vu aá be mé f̀g̀ Càn ndo. ⁵ Dé beèh môn sam; béh dé beèh ndem kwaá ñjii seér né mé bú, ye lòu s̀ à nde né béh b̀ didilí b̀ beè seèn yilá. Béh hên kela den né cí, béh né temé teèn mé terreb Cúcuí Ñagá kwaá ñjii jí ndo. ⁶ Béh kó né ye, m̀ béh nyógó den né yoòr Yeésò Kristò, béh ñob mene ngór, béh mene ñób ngwéh, d́n ju sam. Ñèh g̀c̀c̀n né lom temé cén yoòr Kristò kwaá ñjii. B̀ temé cén s̀ ñene kó nde né mé lètenè beèh gwaán kuú.

⁷ B̀ ǹar mò, hên bí lé baá gii ceér g̀c̀c̀n faá ǹar n bele nyegé; b̀ né naàn mé bí ceér g̀c̀c̀n s̀ bèlè cú wa? Neí bí yilí né kó? ⁸ Dé mé bí né seér ngó s̀, bí kékó ye, beè Càn mé né bí yilá doò yùò ná ngwéh. ⁹ †B̀ ló kó tueé ye: Nyure † cén beéh yeé túóm kó. Hên baá-re cí s̀. ¹⁰ Mé ñéh mene, mè né kó ye, béh

† 4:27 Es. 54:1 †† 4:29 Gen. 21:9 †† 4:30 Gen. 21:10 ††† 5:9 1 Kór. 5:6 ††† P̄l dé seèn jue né kulu. Dé b̀ Bà, kàn s̀ né mé nyure veèn.

† Ǹar laán wellé te ña ǹar yeè. †† 4:22 Gen. 16:15; 21:2

bí baá gi dé beèh beè Fehtoò beèh, béh bí nde né mé sòn cên den ndò. Mè né cu kɔ́ ye, né mene nèi, nuaá mé né bí feh ter njellé ɔ́ sâ, nde né ju tarê die.

¹¹ Bò nùàr mò, mè dé mò túé ngwéh ye nuaré déi a, kɔ́ njɔ́b sɔ́ cú ngóɔ́, te Càn gam ye bú. Mɔ́ sé né môn, mè sé né cu gèr beè bɔ́ *Júf néné den wa? Sâ cio mé Yeésò lé kuú naà ké te toú doó sé naá cuú njèh dièb beè bɔ́n njaá wa? ¹² Mè teèn sam. Bò mé né ka bí feh ter njellé ɔ́ sâ, bɔ́ a, njí ká bɔ́ njii, bɔ́ teèn kà bílí mé tùlù mene!

¹³ Dé bìi bɔ́ nùàr mò, Càn bí yilá gi aá kèn, ye te bí den mé feh bìi. Njèh cén, mé feh bìi deèn sâ, túé ngwéh ye bí bɔ́ làrè njíí mé ngàn yoòr né gwaán dɔ́ɔ́. Sòn sâ, bí gwàn kú sér mé njèh lètenè bìi dé gwaán, bí né lètenè bìi gam kuú. ¹⁴ †Lòu sam, bɔ́ sòú dɔ́ɔ́ yila gi né yoòr sòú bú cén mé né tueé ye: Gwàn mbeí yeé faá wò gwaán né ngàn yoòr yeé doó. ¹⁵ Á, mɔ́ bí den seér cu né faá bɔ́ nyam ké ya dueè nɔ́, bí lètenè bìi bɔ́ kuú seér veèn mé veèn, sâ bí kè keè, mè tueé bí, bí nde né lètenè bìi calé kuú.

Ceér dé bɔ́ nùàr mé ceér dé Cúcuí Càn

¹⁶ Mɔ́ né mân, mè tueé bí, bí kwá lɔ́ yòɔ́ bìi beè Cúcuí Njagà, te à feh bí ceér kɔ́. Njíí mé ngàn yoòr bìi gwaán seér né kɔ́, bí té dé sâ bɔ́. ¹⁷ † Lòu sam, bɔ́ njíí sâ bɔ́ bɔ́ dé Cúcuí Càn nyuùn kwàrè bèh. Yeé baá môn, Cúcuí Càn bar taré bɔ́ ndò: déi bɔ́ mbeí nyuùn kwàrè cú, te njíí mé bí gwaán né bɔ́ dɔ́ɔ́, bí bɔ́ kòmò cú ndò. ¹⁸ Bí kɔ́ ye, mɔ́ Cúcuí Càn bí ceér feh né kɔ́, sâ bí dé bìi ka sòú sam cuú.

¹⁹ Nùàr dɔ́ɔ́ né gi seé ngàn yoòr bagasé mân kɔ́ nyegé: ngàn yoòr gwaán né yàgà ɔ́ɔ́ tobò; à gwaán né fúár, à gwaán né sár tegê. ²⁰ Ngàn yoòr gwaán né cècàn dua ɔ́ɔ́; táhunó né bú. Bò nùàr né bɔ́ mbeí bunó ɔ́; tɔ́ɔ́ bɔ́ huer mé njá-temé né li; keên né bɔ́ seé weh, bɔ́ né mé sòn hihiné kerré den, ²¹ bɔ́ né njèh kàn gwaán, bɔ́ né sela ɔ́, bɔ́ né soóm ɔ́, bɔ́ né lom mé bɔ́ veèn déi faá bèh mân bɔ́ ndeé. Mè bí tueé kwaá cu né faá mè lé naá gi bí tueé nɔ́, ye bí a: bɔ́ mé né mân bɔ́ dɔ́ɔ́ *Lò Càn mé njolo njéné ndé ngwéh ndóɔ́.

²² Tàb dé Cúcuí Njagà né seér gwaán, vɔ́ɔ́-temé, còɔ́, sèɔ́, jere kɔ́, húm-temé, dene kɔ́bè sâ, ²³ dɔ́lê, mé yo sieè. Bò njíí mé né bɔ́ njèh bebagaà méná dɔ́ɔ́, *sòú gwaán né cí. ²⁴ Bò nùàr dé Yeésò Kristò dɔ́ɔ́ faga wula gi aá ngàn yoòr bɔ́n ké te toú, bɔ́ dé bɔ́n bɔ́ tuaá dé vevenê sâ doó su njíí gi aá kèn. ²⁵ Cúcuí Njagà béh yòɔ́ haá né kɔ́. Mɔ́ né mân, sâ béh kwá lɔ́ jí yòɔ́ beèh beè seèn, te à feh béh ceér kɔ́. ²⁶ Béh té feh hàmm, béh gè mé sà lètenè beèh fɔ́n, béh té mé huer lètenè beèh ngéré kú cú.

Mambin seè lètenè bìi jɔ́ɔ́ kuú

⁶ Bò nùàr mò, mɔ́ bí njene mbeí bìi déi baá te veèn yilá, bí bɔ́ mé Cúcuí Càn né bí lè teèn, bí tùlù sòm kèh bú teèn tulu, bí feh nyegé bú ceér dé dilí, bí feh bú mé hueh dɔ́lê; wò né feh yeé teèn bɔ́ɔ́ keéh ndò. Mɔ́ sam, wò nde né faá bú nɔ́ die. ² Bí gàm kú lètenè bìi gaàm, bí né mé seé lètenè bìi jɔ́ɔ́ kuú. Mɔ́ bí né méná bɔ́, sâ bí né tòu *Kristò bele huɔ́m. ³ Mɔ́ nuaré déi né lètenè bìi munó, ye faá nyí nɔ́ sam, mé à hàmm njeré déi sam ndò, sâ bú a, té feh seèn mbaá bèlè kú. ⁴ Nùà kàn a, kè nyegé kèkènè seèn mé be seèn. Mɔ́ né teèn yilá, à nde né mé seé dé seèn nùà njèh sagár, à mé seé dé bɔ́ mbeí mè sɔ́ ndé cú. ⁵ Mè tueé bí, nùà kàn jɔ́ɔ́ nde né seé seèn nùà njèh mé feh seèn.

⁶ Nuaá mé bɔ́ né bú Njagà Bagaà se, bú a, kòb sòm bɔ́ njèh seèn kèb déi, à haá nuaá mé feh yeé bú Njagà Bagaà sâ teèn.

⁷ Bí té feh bìi bèlè: bɔ́ beéh Càn séi bèh. Nùà kàn kwa cu nde né njíí mé à lé dobo naà. ⁸ Mɔ́ à dobo né njíí mé ngàn yoòr né gwaán, sâ ngàn yoòr nde né bú cio beè kwaá haá. Á, mɔ́ à dobo né dé mé Cúcuí Njagà gwaán né kɔ́, sâ Cúcuí kwa haá nde né bú dé seèn yòɔ́ tètàgà. ⁹ Béh bɔ́ lòm bagaà, béh té be mé njèh dù. Mɔ́ béh gùr ngwéh, lòu sâ béh nde né kwaá. ¹⁰ Sâ, mɔ́ né mân, ké mé née hèn, béh bɔ́ làrè bagaà mé nùà dɔ́ɔ́, tètég mé bɔ́ mé né te mbàgà Càn faá béh nɔ́, béh té bɔ́ nyèn.

Bèh cerê

¹¹ Bí né gèh bɔ́ njolo mvù dé kokoò hèn njéné wa? Mè bɔ́ nyagá né mé be mò, te mè tema njíí bí. ¹² Bò mé né seé fù ngàn bɔ́ dɔ́ɔ́ njeí né bí mé *ngóɔ́ njɔ́b kɔ́. Bɔ́ ye te *wɔ́ɔ́ seén bɔ́ mé njèh seèn. Lòu sam, bɔ́ né gèr veéh; bɔ́ ye, mɔ́ bɔ́ tueé lom né felè cio Kristò ké te toú wa, bɔ́ nde né bɔ́ lòu bunó seér ma. ¹³ Á sâ, bɔ́ mé né te ngóɔ́ njɔ́b ngelá den sâ, bɔ́ *sòú hèllè mé feh bɔ́n jòlò kòmò bèh ndò. Bɔ́ gwaán lom né ye te bí njɔ́b kuú mé ngóɔ́, bɔ́ punó seér mé njèh lòu, ye bí baá mé mágá bɔ́n yoòr ma.

¹⁴ Dé mò môn sam. Beè mò, mè punó seér nde né mé cio Fehtoò beèh Yeésò Kristò ké te toú. Mè wɔ́ɔ́ kɔ́ cú mé njèh, wɔ́ɔ́ mè kɔ́ cú mé njèh ndò; mè baá gi te njèh wɔ́ɔ́ komó mbaá. ¹⁵ Béh né mene ngóɔ́ njɔ́b, béh mene ngóɔ́ njɔ́b ngwéh dɔ́ɔ́, ju sam. Njèh gècèn né lom nùà feè beè Càn njaá. ¹⁶ Bò mé né gi ceér dé sâ bele dɔ́ɔ́, Càn a, kɔ́ bɔ́ jere, há bɔ́ dɔ́lê, à kulu bílí bɔ́ mé bɔ́ dé seèn lètenè bɔ́ huaán *Iserálà mene dɔ́ɔ́.

¹⁷ Duɔ́m mé lan, nuaré déi a, té mè feh ter bɔ́ njellé cú. Bò mágá mé né yoòr mò hèn tueé njagá gi aá kèn, ye mè baá dé mò nùàr Yeésò.

¹⁸ Bò nùàr mò, húm-temé Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, ká siè jí bí beè. È môn.

Efêse

Bèh bieê

1 †Né mè Pîl, mbòŋ tebê Yeésò *Kristò. Càn lé mè mân sie kwaá naâ mé kàgà-ndòn seèn. Mè mvù hên nyagá njií né mé bí, bò nùàr Càn ké Efêse mé né gi temé tég yoòr Yeésò Kristò kwaá njií dɔ́ŋ. ² Tele beèh Càn bô Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, bó haá bí dɔ́lê.

Bò njèh bebagaà mé Càn né béh felè Yeésò haá

³ Kùsèm Càn Tele Fehtoò beèh Yeésò Kristò! À lo naá gii béh bò dà m njèh bebagaà ké te vulúu kulú haá. À lo béh haá keéh naâ beè Kristò.

⁴ Mé à lo nde wón si, sâ dàb mé à lo béh yoòr Yeésò Kristò balé yí gi aá, ye te béh ndeè den lom bò nùàr nyí, mé ndògò veèn déi yoòr beèh néné sá b cú.

⁵ Càn mé húm-temé seèn lo ménâ nyegé kwaá gii mé kàgà-ndòn seèn, ye nyí ndeè nde né béh bò huaán nyí mé Yeésò Kristò sie seér ma. À lé ménâ gwaán naâ kɔ́.

⁶ Sâ ye te tànŋr húm-temé nyí néné yuo kelà cie mé njéh. Béh yila baá-re fùgò làgàti beè seèn kuú. Sâ dɔ́ŋ né mé Huaán yí-temé seèn.

⁷ ††Mé húm Njuna, à lé naâ béh te veéne yili sɔm, à kulu sɔm yúlá-temé beèh lè seèn ndɔ. Sâ dɔ́ŋ, ye te béh nene kɔ tànŋr húm-temé nyí teèn.

⁸ Né lom felè beèh faá cí nɔ yaám ndeé, ye te kónkɔŋ bô lo nyí yam sie lom béh beè mé gù m mene.

⁹ Njií mé à lo naâ ter nyegé naáb kwaá sâ, lo naá gii mé kàgà-ndòn seèn, ye te ndeè mboón mé Kristò ma. À béh hên feh keéh né cí,

¹⁰ wa loú mé wón nde né teèn gií, nyí nde né njéh ké te vulúu mé ká doó mene dɔ́ŋ bècénè horó bilí, te Kristò den lom felè bɔ̀n kɔ́.

¹¹ Mé Kristò béh baá gi mé gà teèn. Sâ tueé né ye, Càn lo béh ter ké toò balé kwaá naâ mé kàgà-ndòn seèn. Né ménâ, à njèh dɔ́ŋ bɔ̀ gi yeé jéjég faá à nyegé kwaá yeé nɔ, ¹² te be terrèb seèn néné yuo kelà yoòr beèh bò toò-jògò bò mé lo naá gii ndèm mé Kristò kwaá lɔ́g. ¹³ Mé bí mene ndɔ, cu mé Njàgà Bagaà mé né ngòr gècèn lé waà naâ ké lètenè biì te yili sɔm bí, ngweéh bí lé naá gii temé yoòr Kristò kwaá njií mà! Yeé baá ménâ, Càn maga kwaá gi bí yilí seèn yoòr ndɔ.

Mágá sâ né Cúcuí Njagâ. Cúcuí Njagâ sâ lo ndéb seèn jegé naâ kɔ́. ¹⁴ Béh yeé kwa baá bú, béh kɔ baá-re mé njéh ndɔ, ye ngúlú Càn né béh kela, ye loú mé Càn nde né béh dé kèi cèn yili sɔm wa, béh nde né ngúlú seèn yieé ma. Sâ dɔ́ŋ, Càn ye te be terrèb nyí néné yuo kelà cie mé njéh.

Pîl né Càn teèn vra

¹⁵ Mɔ né mân, mè né lom Càn felè biì mé gècèn mene vra. Lòu sam, bó ye mè a, bí né lom temé yoòr Fehtoò beèh Yeésò kwaá njií, wa bí bò Yeésò bò gwaán né mé temé cén ndɔ ma. ¹⁶ Mè né Càn felè biì vra, mè sòn dù bèh. Mè né bú dua, ¹⁷ bú Càn *sùsùm, Tele Fehtoò beèh Yeésò Kristò, mè ye bú a:

Há nêí cú bí Cúcuí seèn lòu, te bí ngweé komo njèh, à feh njagá bí gècèn seèn, te bí kɔ nêí cu Càn dé nêí.

¹⁸ Bú a, kúkùr seèn, à sì kwá lege njagâ seèn lè biì, te bí nene gèh ndèm mé à yilá kwaá né bí beè seèn mé njéh doò.

Bú a, bó te gèh sèsàm ngúlú mé bò nùàr seèn nde né kwa dɔ́ŋ den den njolò biì bèsɔ̀nè.

¹⁹ Bú a, bó te béh bí bɔ̀ mé né gi temé yoòr seèn kwaá njií dɔ́ŋ, béh nene kɔ be terrèb seèn mé né lom yoòr beèh faá cí nɔ yieé. Terreb seèn bú sâ, dé seèn dé se komoò sam.

²⁰ †À lé Yeésò Kristò te cio komo sɔ́m naâ mé terreb bú sâ, à weh njagá mé bú ké te vulúu, à kwaá njií bú te be gaá seèn.

²¹ Felè njèh dɔ́ŋ né bú. Terreb wón né mene naàn, né mene gèh terrèb dé heè ké te vulúu dɔ́ŋ, né gi ka seèn. Gwaán yilí bɔ̀n a, ngúlú yòŋ méné wón dɔ́ŋ, gwaán bú a, ndé ngúlú yilá te nàm dé ké toò mene dɔ́ŋ, felè bɔ̀n dɔ́ŋ né Kristò.

²² ††Càn lo ka ba gulè Kristò ba yí gii naâ njèh dɔ́ŋ; à feh te mbàgà seèn sie kwaá né bú ndɔ.

²³ Mbàgà seèn sâ né faá kukun Kristò nɔ. Kristò mé gù m mene néné yuo kelà né teèn, à yoòr né mé kèkènè Càn mé gù m mene ndɔ.

Bèh yili yuoò

2 ††Léi toò, bí lé naâ mé gècèn mene sabé, bí né te veèn teré yilá, bí lé beè Càn naá gii cúg faá bò komó nɔ. ² *Wón lé bí yoòr yila seér naâ kɔ́, bí ngɔ

† 1:1 Seé b. 18:19-21; 19:1 †† 1:7 Kɔl. 1:14

‡ 1:20 Ps. 110:1 †† 1:22-23 Kɔl. 1:18 †† 1:22 Ps. 8:6 ††† 2:1-5 Kɔl. 2:13

seér cí. Bí lé sòn ngweé seér naâ dé mgbè terrèb ké ter ka vulù. Wa hên, terrebe seên hèllè ka gí ngwèh ndo, née ka mé seé yoòr b̀̀ ngén-sòn b̀̀ temá ndeé den ye. ³ Béh né kóv ye, béh d́́ng lé naá gii ménâ ndo. Tuaá veên lé naâ béh lè salé, béh lé naá gii njíí mé ngàng yoòr beèh gwaán né kóv kóv seér, béh lé njèh d́́ng kóv gii naâ mé feh beèh ménâ. Béh sé naá gii ju mé gèh dene bú sâ die, faá b̀̀ nùàr d́́ng nɔ.

⁴ Mé njèh mene, húóm-temé Càn né njèh yɔgô: Càn mé húóm-temé seên né seér cu béh jere kóv. ⁵ Béh lé né gi mene toò seên mé veên beèh hèllè komó cúg, à lé naâ béh ỳ̀ng dé feê mé *Kristò haá seér, à yili sɔm béh dé lòù, ⁶ à béh te cio komo sɔm keèh mé bú, à béh kwaá njíí seér ké te vulúu, te béh b́́ den kóv.

⁷ Càn béh tàǹr húóm-temé seên mé Yeésò Kristò ménâ feh keéh gi né, ye te b̀̀ jomo b̀̀ d́́ng ñene kwaá gi fùgò dueé nyí njolò. ⁸ Bí lé yili yuoó naâ mé fùgò húóm-temé Càn sâ. Lé naâ mé temé yoòr Càn kwaá njíí. Bú sâ lé mé kàgà-ndòn bìi nùà njèh ná ngwèh. Càn lé bí fùgò sâ haá naâ mé lèi seên. ⁹ Béh lé seé bagaà déi b́́ kòmò ná ngwèh ndo; à lé béh haá naâ dé lòù, ye te nùàr mé seé déi mbaá púnó kú cú. ¹⁰ Bí kó sér ye, Càn lɔ béh meè naâ kóv; wa, à lɔ béh si bilí kwaá naâ yoòr Yeésò Kristò, ye te ká jomo, yoòr beèh ndeé yam lom b̀̀ seé bebagaà mé nyí lɔ naá gii léi j̀̀g̀̀ ter nyegé kwaá doò.

Gèh nùàr cén dé feê

¹¹ Mɔ né mân, bí m̀̀nò njí cú dene bìi dé léi toò, bí b̀̀ mé Jùf ñàr-lè sam, mé b̀̀ *Jùf bí yilá né kurú, wa lòù sam, b́́ né dé b̀̀nò *ngór ñkóv ma. Sâ né lom mágá te ngàng yoòr kèb cieè mbaá ndo. ¹² Bí b̀̀ mé b́́ né ménâ yilá sâ, bí m̀̀nò njí cú gèh dene bìi dé léi toò sâ ndo, bí b̀̀ Kristò lé née nòmò dàb we dàb ye. Sâ bí lé beè Càn née kìn ndo. Sâ te b̀̀nò b̀̀ nùàr seên *Iserála bí lé née teèn sam ye. À lɔ né mene ng̀̀ng kɔ ye te ndéb nyí mboón, mé njèh mene à lɔ bí teèn yí kéh ná ngwèh. Sâ bí lɔ cu sâ née *wón ngɔ ye, bí mé ndèm lè sam, Càn lé mé yilí beè bìi cu sâ ná ngwèh ndo.

¹³ Mé njèh mene, kènè Càn bí b̀̀ Kristò sie bilí gi aá kèn. Bí b̀̀ mé lé naá gii nòmò dàb we dàb mé Càn léi toò sâ baá gi kènè kwarè seên. Sâ d́́ng né gi mé njua húóm Kristò. ¹⁴ C̀̀ng beèh né bú. Lòù sam, à lé naâ feh seên *semé, à sie bilí b̀̀ Jùf mé b̀̀ mé Jùf sam mé njèh, à tulu sɔm k̀̀ng mé lé naâ b́́ mé sòn hihiné kerré kwaá doò. B̀̀nò gi lètenè b̀̀nò ndo, b́́ d́́ng ñaá bilí gèh cèn. ¹⁵ †Né mene b̀̀ *sóú Jùf dé kàn mé dé kàn d́́ng, Kristò b́́ tɔr wula gi aá kèn, ye te gèh nùàr fà ña bilí, b́́ me yuo gèh dé feê cén, b́́ den yoòr nyí, b́́ ngweé fu ma. ¹⁶ ††Kristò yeé kuú baá ké ter te toú, à kuú nyoló lɔ kèrrè hèllè ké teèn sâ. À lɔ gèh nùàr fà sie bilí naâ mé cio bú sâ, te nde ye gèh dé feê cén ñaá, à

† 2:15 Kɔl. 2:14 †† 2:16 Kɔl. 1:20

nyɔg̀̀ njíí bú yoòr Càn. ¹⁷ *Kristò lé ká te wónje ndeé naâ Njàgà Bagaà se ndo, te bí b̀̀ mé Jùf sam kwa gi c̀̀ng, wancón bí b̀̀ Càn lé naá gii nòmò dàb we dàb. Déi né cu, te b̀̀ Jùf mé né dé b̀̀nò kwarè Càn kwa gi c̀̀ng ménâ ndo. ¹⁸ Sâ kènè né mene Jùf mene Jùf sam d́́ng, Cúcuí Tele beèh Càn né gi béh yoòr, béh baá mé sòn toò Càn; né mé njua Kristò.

¹⁹ Mɔ né mân, sâ bí b̀̀ mé Jùf sam d́́ng, kìn beè Càn sam cuú. Bí b́́ nòmò dàb we dàb sam cuú ndo. Bí kènè baá gi huaán, faá b̀̀ déi nɔ, bí b́́ kènè mbàgà Càn sio né d́́ng, bí b́́ né b̀̀ nùàr seên. ²⁰ Bí né gi felè màng meé den. Màng sâ né b̀̀ mb̀̀ng tebè b́́ b̀̀ *sòn-Càn b̀̀. Taá dàn teèn né bú Yeésò Kristò nùà njèh. ²¹ Gwà sâ tarésé den né mé bú, te ham nyegé bagasé, ña gwà Càn dé koò mé bú nùà njèh ndo. ²² À gwà sâ me né mé bí, te den bèh joloò Càn, Cúcuí seên cer beh teèn. Lòù sam, bí b̀̀ Yeésò Kristò né kóv teé bilí.

Seé P̀̀l felè b̀̀ mé Jùf sam

3 Yeé baá ménâ, mè P̀̀l mé né ká gwà cibì felè Yeésò *Kristò, mè né Càn felè bìi b̀̀ mé Jùf sam dua. ² Bí lé naá gii ngweé, ye Càn mé húóm-temé seên lé naâ mè seé hên jege haá, ye mè a, ndé ké lètenè bìi seé nyí kóv jegé. ³ Njíí mé à lɔ naá gii nyegé naáb kwaá sâ, à lé naâ mè njolò ñené feh ndo. Mè la naâ b̀̀ njàb déi teèn nyagá weh, te mè tema njíí bí. ⁴ ††Mɔ bí baá mvù mò hên jañé, bí nde né teèn ñené kóv, ye mè né gi mé njèh nàb felè Kristò sâ ká lè ma. ⁵ Njíí mé lé naâ lòù leér den sâ, Càn lɔ bú mé b̀̀ léi-toò b̀̀ ñené fèh ná ngwèh. À nde Cúcuí seên yoòr b̀̀ mb̀̀ng tebè seên mé b̀̀ *sòn-Càn b̀̀ tema njíí seér aá kènè, te à nde ye b́́ ñené feh. ⁶ Njèh lèrrèb sâ né ye: mé Njàgà Bagaà sâ, b̀̀ Jùf mé b̀̀ mé Jùf sam d́́ng, nde gi né ngúlú Càn yieé, b́́ d́́ng baá gi yoòr yo cèn, b́́ né gi te ndéb mé Càn lɔ kwa kwaá naâ mé Yeésò Kristò doò teèn ndo.

⁷ Mè mb̀̀ng Njàgà Bagaà hên ña lom né mé fùgò húóm-temé Càn felè mò, à mè terrebe seên yoòr nyeén su né kóv. ⁸ Wancón, ngweéh lètenè b̀̀ nùàr Càn d́́ng, lólòb cèrè-mbà̀ng b̀̀ cèrè-mbà̀ng faá mè nɔ sam mà. Mé njèh mene, Càn né cu mè jere lòù kóv seér, ye mè a, ndé b̀̀ mé Jùf sam ngòr felè ngúlù mé né beè Kristò se. Mè tueé bí, ngúlù bú sâ dé tueé sam. ⁹ Ye mè a, sè ñágá kwá nùàr d́́ng tieè ma, te b́́ ngweé kɔ gèh dé mé Càn né njèh nàb sâ mboón. Nùà njèh né bú Càn, à lɔ ménâ nyegé nab kwaá naâ kóv, ¹⁰ ye te ndeè ñené yuo kelà te mbàgà nyí mân, te b̀̀ cili Càn b́́ b̀̀ tetarè b̀̀ ké ter ka vulú ñene ñagá k̀̀ngkɔng nyí mé ceér hihiné teèn. ¹¹ Càn mé Yeésò Kristò Fehtoò beèh mân kóv né jéjég faá à lɔ naá gii mé kàgà-ndòn seên dé kèi cèn nyegé kwaá nɔ. ¹² Kènè, béh baá mé sòn toò Càn teèn, béh njeré déi vèh cú njua mé béh né beè Kristò, mé temé beèh né gi yoòr seên ndo. ¹³ Sâ kúkùr bìi, mɔ

‡ 2:17 Es. 57:19 †† 3:4-6 Kɔl. 1:26-27

dàm gèr né mene mè seé felè biì weh, bí té gùr, mè gèr ñene né te bí yila ñgùlù Càn.

Gwaân *Kristò

¹⁴ Yeé baá ménâ, mè né toò Tele beèh Càn cemmé.
¹⁵ Né mene ké ter, né mene ká doó, mbàgà bò nùàr dɔ́ɔ́ ñjebá gi né mé yilí seèn. ¹⁶ Càn ñgùrmò † né lom bú. Mè né bú dua, ye bú a, si kwá bí lege Cúcuí seèn lè, te bí kwa beh terre, bí né tég ñjebá taré. ¹⁷ Kristò a, cèr lòm te temé biì tég. Lòu sam, bí temé kwaá ñjii né yoòr seèn. Bú a, bɔ́ te gwaân yiì lom jɔɔb lètenè biì mé terre, ¹⁸ te bí bò nùàr Càn mbaábi ñgweé komo ye dàb bɔ́ hàmm gwaân Kristò, bí ñgweé komo gèh dé mé gwaân Kristò teèn né yilá keéh ndɔ́. ¹⁹ Dé sâ né môn, bí nde né gwaân seèn ñgweé komo. Ñjèh cén, nùàr bú mé gùm mene ñgwé kòmò bèh. Mé ñjèh mene, mɔ́ bí baá bú ñgweé kɔ́, te bí yoòr den lom mé kèkènè Càn mé gùm mene.

²⁰ Bú nuaá mé né seé yoòr beèh mé terre seèn bɔ́, nde né faá béh dua né bú nɔ́ bɔ́ yɔɔ́ keéh. Béh né mene njeré déi lòu munó kɔ́, à nde né béh ménâ bɔ́ yɔɔ́ keéh ndɔ́. ²¹ Kùsèm, ñgɔ́ Càn a, ñgúlí dèn te mbàgà seène mé Yeésò Kristò dé nyèmà mé nyèmà ménâ. È môn.

Yo cén mé gà hihiné

4 Sâ, mè nuaá mé né dé mò ká gwà cibi felè seé Nùà Dueè hèn, né bí bɔ́, ye bí a, bí dèn lòm dene jéjèg mé Càn né bí mé ñjèh yilá sâ. ² †Bí dèn lòm yeb-bésé, dɔ́lésé, lélán sèn; bí né lètenè biì yoló kuú, bí né lètenè biì gwaân kuú ndɔ́. ³ Bí kɔ́ ye, Cúcuí Càn né bí bècénè teé bilí. Bí lègè lòm tég, te bí den le bɔ́ cèn bɔ́, bí den mé còɔ́ lètenè biì, faá Cúcuí te bilí né bí nɔ́. ⁴ Ñg-weéh yo *Kristò né gùm cén, Cúcuí Ñagá cén ndɔ́ mà. Mé ndèm né ménâ ndɔ́, à né lom bèh cén. Càn bí dɔ́ɔ́ yilá bilí gi né teèn. ⁵ Fehtoò beèh né lom cén, bèh temé kwaá ñjii cén, nòmò Càn kou cén, ⁶ Càn né lom cén ndɔ́, Tele beèh dɔ́ɔ́ né bú, felè ñjèh dɔ́ɔ́ né bú, à seé bɔ́ laré né dɔ́ɔ́, lè ñjèh dɔ́ɔ́ né gi bú ndɔ́.

⁷ Bí kɔ́ ye, lètenè beèh nùà kàn né mé gà seé seèn yoòr faá Kristò haá keéh né bú mé húóm-temé seèn nɔ́. ⁸ †Né faá né te mvù Càn fele Kristò nyagá kwaá ndɔ́, ye:

À yeé baá ké ter te vulúu ñaá ndeé,
à sie sie bɔ́ bònò bɔ́ beè,
à seé ká doó haá lo mé bɔ́ nùàr.»

⁹ À yeé ñaá nde aá ké ter te vulúu, sâ tueé né ye naàn? Ñgweéh sâ ye, à lo jògò kura suagà loɔ́ naâ tóg ká doó mà. ¹⁰ Nùà cèn mé lé ká doó suagà naâ kɔ́ sâ, lé ké ter felè vulú ñaá nde cuú naâ kɔ́, te à ñené yuo kela giì te ñjèh dɔ́ɔ́.

† Nuaá mé né gi mé ñjèh dɔ́ɔ́ beè. †† 4:2 Kɔ́l. 3:12-13 † 4:8 Ps. 68:18

¹¹ À nùà kàn seé hihiné haá né kɔ́: à bɔ́ déi haá né seé mbòɔ́n tebé, bɔ́ déi *sòn-Càn, bɔ́ déi ñgòr Càn se yɔ́ɔ́, bɔ́ déi tèn bɔ́n bɔ́ Kristò bɔ́, bɔ́ déi nùà fèh-ñjèh. ¹² À bɔ́ seé hihiné ménâ geé haá né te bɔ́ gam bɔ́ Càn bɔ́, bɔ́ yiì gi be te seé Càn ndɔ́, te mbàgà Càn mé né kukun Kristò kwaá yam ñjii gi temé yoòr seèn. ¹³ Gèh dé sâ, ndeè béh sie bilí nyegé nde né kɔ́, te temé mé béh né yoòr Kristò kwaá ñjii doó yuo gi kèi cén, te béh dɔ́ɔ́ kɔ́ nyegé Ñunà Càn bagasé, béh kula jolo wa ye nùàr faá bú nɔ́, béh yoòr den mé kèkènè seèn mé gùm mene ndɔ́.

¹⁴ Sâ, béh faá bɔ́ huaân memanè dèn ndé cú. Gwaân cu sâ ndéb bɔ́ nyeèn bɔ́ né mene ter lulí ñaá, mé béh kóbó ndóré gò ndé cú, faá fu né mé mvùb nòmò dùà dɔ́ɔ́ kobó ndóré gɔ́ nɔ́. ¹⁵ Béh dé beèh túé ñágá sér á gècèn mé gwaân mene; béh né te ñjèh dɔ́ɔ́ mé gècèn mene kulá laré, te béh kula wa faá Kristò nɔ́. Felè beèh né bú. ¹⁶ ††À bɔ́ gà hihiné bècénè me jolo bilí né kɔ́. Bɔ́ gà sâ yo ña né kɔ́ ndɔ́. Bɔ́ gà sâ, dé kàn yoòr mbeí bagasé nyɔɔ́ nde né mé cègè seèn faá Càn bɔ́ kwaá nê nɔ́; ye mɔ́ gà dé kàn baá seé seèn faá tueé nê nɔ́ bɔ́, te yo somo huóm, gwaân yam sie bú beè mé gùm mene ma.

Dene dé feè mé *Kristò

¹⁷ Mè bí hèn tueé ñjii né mé yilí Nùà Dueè: Càn a bɔ́ bí gɔ́ cu gò bɔ́ Càn-kɔ́ bɔ́ déi. Bɔ́ dé bɔ́n kɔ́ cegé né mbaá munó cur ñjii, ¹⁸ lo bɔ́n felè né cibi mbaá, bɔ́ te yòɔ́ Càn né kìn. Lòu sam, bɔ́ né bɔ́ cùr, bɔ́ tanɔ́wan bilí né bɔ́ ndɔ́. ¹⁹ Bɔ́ fegùli kó cú, bɔ́ yoòr yɔ́ waá seér né fúár; bɔ́ né núlú yoòr huan su, dé sie komò sam nde cuú.

²⁰ Bí gè lòm mé ceér bɔ́n kɔ́. Kristò lé bí dé biì gèh dene bú sâ fèh sér ná ñgwèh. ²¹ Ñgweéh mé gècèn mene, bí lé naá gi kùr Kristò ñgweé, bɔ́ feh bí gècèn mé né yoòr seèn ndɔ́ mà. ²² ††Sâ, bí húár yùò lòm dé biì te dene bú léi toò hèllè kɔ́, bí ñá bɔ́ fefeè bɔ́, wanɔ́ɔ́ gèh dene bú lélán négèr hèllè lé bí bele ñjii seér naâ lè cio. ²³ Kènê yoòr biì a, ñéné sér á dene feè, mé mùnò feè ndɔ́. ²⁴ †††Bí yoòr sù sér á yo dé feè. Bú sâ né yo mé Càn lo sií naâ, ye te felá yo dé nyí nùà ñjèh; te teèn ñené lom seé didilí, jéjég seè mé yuo yeé te gècèn.

²⁵ †††Mɔ́ né mân, bí máb nyeén! Nùà kàn a, túé lòm gècèn mé mbeí. Lòu sam, béh dɔ́ɔ́ bilí me gi né yo cén. ²⁶ †Mɔ́ temé baá nuaré déi yulá, bú a, kèkèè; mɔ́ sam, à nde né veèn mé ñjèh sela. Nùàr a, té mé yúlá-temé lè gùm cieè sɔ́ yilí. ²⁷ Bí té gwàn mé táhòrò yiì keéh be teèn. ²⁸ Nuaá mé né yeé yíb ñuɔ́b, bú a, sòm be teèn kɔ́. Bú a, té kòb bɔ́ cú, à lègè sér mé ba beè seèn te gam bú, à gam keéh bɔ́ saám bɔ́ teèn ndɔ́. ²⁹ Ñgòr a, té bí sònò yùò jélá; sònò biì a, yùò sér bɔ́

†† 4:16 Kɔ́l. 2:19 †† 4:22 Kɔ́l. 3:9 ††† 4:24 Gen. 1:26; Kɔ́l. 3:10 ††† 4:25 Zach. 8:16 § 4:26 Ps. 4:4

ngòr bebagaà mé nde né bô mbaábi te ceér Càn gam, te Càn kulu bó mé njéh. ³⁰ Càn a bó bí bô yulá Cúcuí Càn temé; bí kó ye magá Càn nùà njèh yoòr bìi né bú. Temé beèh lè die né mé bú, ye loù sâ wa, Càn nde né béh dé kèi cên yili sòm ma. ³¹ Bí káb lóú ní jélá-temé ké dàb; ñá-temé bô fúru-temé ké dàb ndo. Togo bô séb a tíndôg. Bí té temé jéré, te ngòr veèn leér yuo lètenè bìi. ³² †Bí dèn sér lètenè bìi lélán húm-temé, bí né mé jere lètenè bìi kó kuú ndo. Dé kàn a, kúlú sòm veèn mbeí senà lè seèn, faá Càn né veèn beèh doó mé Kristò kulú njíi no.

Dene bèh ñagâ

5 Kènê, bí baá bô huaán yíé-temé Càn. Mo né mân, sâ dene Càn nùà njèh a, ñéné lòm yoòr bìi kó. ² ††Bí njèh dónj bó gí mé gwaán bô mbaábii lè faá *Kristò né mé gwaán beèh lè no. À lé mé njéh kuú naâ felè beèh, à nde dé seèn Càn *sèmè haá seér mé gùm seèn nùà njèh; te yo Càn ncré mé njéh. ³ Kènê, bí baá bô nùàr Càn; Càn a bó bí nde yàgà; bí té négér cór, bí té temé te ngúlú kwá ní. Né mene dé tueé, gèh bô njíi hèn a, té sònò bìi yùò. ⁴ Bô ngòr vevenê a, té sònò bìi nduàlè yùò. Né mene ja, bú a té bí sònò yùò jélá vé ndo. Bí te njèh dónje vrà sér Càn dé vraa. ⁵ Mè né tueé ye bí a, nuaá mé né sár gwaá, bô tánégér mé nùà nyaâ dé bòn ngùlú Kristò bô Càn yíé ndé ngwéh. Dé nyaâ, njíi mé nùàr né mbeí nomó dónj, né cècàn beè nùà sâ. ⁶ Càn a bó nuaré déi waà, né bí mé bô ngòr mbembaâ bele weh. Bí kó ye, temé né yeé Càn mé bô seé vevenê hèllè ñaá, à jeré njíi bô dúágá-tie bô gèr yoòr. ⁷ Bí bô sâ bô té mé njeré déi bó kwàrè gùm dónj. ⁸ Bí dé bìi te cibi faá léi toò no sam cuú, bí kènê yoòr baá gi mé ñagâ Fehtoò beèh Yeésò Kristò. Bí gò bá gò nuaá mé né bèh ñagâ, ⁹ bí né tàb faá bô mé né bèh ñagâ no waá ndo: bí dèn lòm lélán húm-temé, lélán dene dilí, mé lélán gècèn. ¹⁰ Bí lègè lòm tég, te bí ñene kó bô njíi mé né Fehtoò beèh yoòr huóm, bí bô cí. ¹¹ Bô ngíin seé mé bô macùr né bèh cibi bô dónj, bí té be teèn yí, bí sàlè sér bó mé njéh lòu. ¹² Wanónj njíi mé bô sâ bô né yeé lòu bó leér go hèllè, dé mé nùàr nde né tueé komo mé fegùli sam. ¹³ Mo bó né njeré déi cie salé sòm, kèkènè njíi sâ nde né cie ñagá le. ¹⁴ Lòu sam, njíi mé né ye bèsónè dónj, né suútenè. Bó te mvù Càn tueé né dé cí, ye:

Wò baá lóm kpóg.

Nyímè yùò lètenè bô komô nyimè, te yoòr yeé ñené seér ñagâ Kristò.»

¹⁵ Sâ, mo né mân, kó bí bô nyegé feh mé dene bìi bagasé ndo. Bí té dene macùr kèrà; yoòr bìi a, yám sér á dene kógòn. ¹⁶ †Lónj mé né toò bìi ñené dónj, bí té yí kéh, wanónj cafané veèn fií né kela. ¹⁷ Bí té lòu bó

mbi ní, bí féla nyégé lòu, te bí ngweé ye njíi mé Fehtoò beèh né gwaán, bí bô cí. ¹⁸ Bí té mbè sèlè. Mo sam, bí lòu ndabé seér aá kèn. Sòn sâ, bí sèlè sér Cúcuí ñagâ, ¹⁹ ††bí né ngòr Càn mé bené lètenè bìi se kuú, bí né tòu Càn lòu de; bô bené mé Cúcuí ñagâ né bele teèn dónj, bí sén gí Fehtoò beèh mé njéh seèn, bí sén lòm bú mé temé bìi mene. ²⁰ Bí vrà làrè Tele beèh Càn te njèh dónje, bí vra bú mé yilí Fehtoò beèh Yeésò Kristò, bí té sòn dù.

Dene ma gwà lètenè si bô veèh

²¹ Bí bô mé né *Kristò veéh dónj, bí ngwé kú sòn lètenè bìi ngweè.

²² ††Bô véh a, ngwé sòn bô si bòn faá bó ngweé né sòn Fehtoò beèh no. ²³ Lòu sam, felè veèh né si; né faá felè mbàgà Càn né Kristò ndo no. Mbàgà sâ né kukun seèn, à bú yili sòm yeé kó. ²⁴ Sâ bô véh a, ngwé làrè sòn bô si bòn te njèh dónje, faá mbàgà Càn ngweé né sòn Kristò no.

²⁵ ††Mé bí bô síb ndo, bí gwàn lòm bô veèh bìi mé temé cén faá Kristò lé naâ mbàgà Càn gwaán, à kuú felè seèn no. ²⁶ À lé teèn kuú naâ ye te mbàgà Càn den lom beè Càn ñagásé, faá nyí lé naá gií bú mé nòmò bô ngòr nyeén kwaá no. ²⁷ Sâ dónj, ye te mbàgà Càn toò nyí yuo kela lom kóbè sâ, à luagar huóm yàgà, à den pí, à dé nyí den lom mé gùm mene.

²⁸ Mo né mân, sâ bô síb a, gwàn lòm bô véh bòn mé temé cén faá bó gwaán né ngàn yoòr bòn no. Nuaá mé né veèh mé temé cén ménâ gwaán dónj, gwaán né ngàn yoòr seèn nùà njèh. ²⁹ Á sâ, nuaré déi né yeé ngàn yoòr seèn kó bunó cuú ndo wa? Ngweéh à bú koó seér yeé mé yáb, à bô nyegé bú wa? Né faá Kristò bô yeé mbàgà Càn ndo no. ³⁰ Lòu sam, béh dónj, béh né gi bô gá seèn. ³¹ †††Né dé cí mé nùàr nde né tele bô méi si ló, à nde veèh kwa, bó bú den, te bó fà dónj ña lom cén.» Né te mvù Càn ménâ nyagá den. ³² Ngéi ngòr gècèn né te lèmè hèn ñené ñagá. Mè kó né dé mò ye, ngòr hèn tétég jue né Kristò bô mbàgà Càn. ³³ À jue cu ma gwà ndo. Nùà kàn a, gwàn lòm veèh seèn mé temé cén faá à gwaán né ngàn yoòr seèn no. Ma dé kàn a, ngwé táre sòn sii ndo.

Bô huaán bó bô tele mé méi

6 †Bí bô huaán, seé bìi toò Fehtoò beèh né sòn bô tele bìi mé méi bìi ngweè, te dilí ye. ² ††Né te mvù Càn ménâ nyagá den ndo, ye: Ngwé sòn tele yeé mé méi yeé ma. Bèh joloò Càn dé toò jògò mé ndéb né teèn baá ye bú hèn, ³ ye mo wò né mân bó, wò nde né samésé den, cieé yeé maga ye ká te wónje ndo.

†† 5:19-20 Kól. 3:16-17 †† 5:22 Kól. 3:18; 1 Pi. 3:1 ††† 5:25 Kól. 3:19; 1 Pi. 3:7 ††† 5:31 Gen. 2:24 § 6:1 Kól. 3:20 † 6:2-3 Ex. 20:12; Deut. 5:16

⁴ †Mé bí b̀ tele huaân ndɔ, bí té b̀ huaán temé b́ yúlá, bí léb sér b́ ndéb, bí né b́ mé temé Fehtoò beèh lè soró nyegé.

B̀ kwèr b́ b̀ tele seê b̀n

⁵ †Bí b̀ kwèr, bí ngwé sòn b̀ tele seê biì, bí vèh b́ veèh, bí né toò b̀n l̀u ndelè seér. Bí b́ l̀m seé b̀n mé temé cén faá né seé *Kristò nɔ. ⁶ Bí té lélanj njolò ǹar b́ húm l̀m, ye te b́ kéí bí, bí dɔ́j b́ sér faá b̀ kwèr Kristò nɔ. Bí njèh dɔ́j b́ gí mé temé cén faá Càn gwaán nê nɔ. ⁷ Bí seé b̀n b́ l̀m mé kàgà-ndòn biì faá né seé Fehtoò beèh nɔ, bí té túé ye né lom seé dé b̀ ǹar. ⁸ Bí kɔ́ ye, nuaá mé né seé teèn b́ yí dɔ́j, né mene kwèr, mene kwèr sam, nde né sàgà beè Ǹa Dueè mé seé sà kwa ma.

⁹ †Bí b̀ tele seê, bí b́ yí mé b̀ kwèr biì teèn méná ndɔ, bí té b́ l̀u mgbálé. Bí kɔ́ ye, ké te vulúu bí b́ dɔ́j né gi mé Tele cèn, à dé seèn ǹar l̀u gèi b̀h.

K̀ b̀ Yeésò b̀

¹⁰ Mè tueé lɔ né ye bí a, bí bílí dèn gí beè Fehtoò beèh, te bí taré nyegé mé terreb dé seèn. ¹¹ Bí yoòr wèh sù kwá sér b̀ njèh taáb mé né beè Càn, te bí kwa nyegé terreb, bí njebá taáb mé táhòrò ǹa k̀k̀k̀, à bí bèlè cú. ¹² Bí kɔ́ ye, béh taáb sà mé ǹar líé njí ngwéh, béh lie njí né mé b̀ càn tándulu ké ter ka vulù, béh lie njí mé kundurj *wɔ́j cibì b́ b̀ terreb ká teèn hihiné mene.

¹³ Mɔ né mân, bí beè njébá l̀m mé b̀ njèh taáb dé Càn, te loù mé cieé veèn nde jueè teèn, bí kwa terreb, bí weh *Sátàn seé; bí kɔ taáb, sà bí née ter njebá den ye.

† 6:4 Kɔl. 3:21 †† 6:5-8 Kɔl. 3:22-25 ‡ 6:9 Deut. 10:17; Kɔl. 3:25; 4:1

¹⁴ †Bí melá dèn gí te gule; bí dèn l̀m b̀ gècèn b̀, sà né kàndá biì, bí teneè cáw kwá cí. Dene dilí né c̀g̀ taáb biì, bí yoòr v̀b kwá cí. ¹⁵ †Bí yílá Njagà Bagaà mé feh mene seè, te ǹar dɔ́j kwa dɔ́lè. Bí yílá méná, sà né débágá biì, bí gulè yí kwá cí. ¹⁶ Bí kwá njí dèn temé yoòr Fehtoò beèh, k̀ biì né cí, te cíí nyegé bí, sànj bí siè cú. Táhòrò né mene bí sànj yoòr si njíí, nde né mbaá nyimé le. ¹⁷ †Bí gwàn l̀m dé gwaân ye Càn né bí yili sɔm; tàw taáb biì né cí. B̀-taáb biì né ngòr Càn; bí wèh siè beè. Cúcuí Njagà haá né bí kɔ́. ¹⁸ Bí dùà dèn Càn cu dɔ́j mé Cúcuí seèn lè, bí té sòn mé bú dù. Bí dèn l̀n ndɔ, bí né tég njebá taré, bí né Càn felè b̀ ǹar seèn dɔ́j dua laré.

¹⁹ Bí né bú felè mò dua ndɔ; bú a, há mè njàb ngòr mé né teèn yílá, mè tueé cí, te mè se njaré nyegé Njagà Bagaà mé lé naà bèh naàb leér den doò, mè njeré dèi vèh cú. ²⁰ Mè la née mene ká gwà cibì ye, mé njéh mene, Yeésò Kristò mè sie kwaá né ǹa tebê, ye mè a, sè Njagà Bagaà seè. Bí dùà Càn felè mò, te mè se lom mé terreb faá gwaán nê nɔ.

B̀h cerê

²¹ ††† †Yíé-temé beèh Tisík mé né seé Fehtoò beèh teèn b́ yíí, tueé nde né bí dene mò kɔ́, te bí den mé njagà mò tieè. ²² Mè bú ké yoòr biì tétég tema njíí né dé cí, te bí kɔ gèh dene beèh, temé die bí lè.

²³ Tele beèh Càn b̀ Fehtoò beèh Yeésò *Kristò a, há làrè b̀ mbaábi dɔ́lè dɔ́j; b́ a, b́ te bí gwaán kuú lètenè biì, bí kwaá njíí njéí temé yoòr b̀n dé njéí. ²⁴ B̀j mé né gi Fehtoò beèh Yeésò Kristò dé kèi cèn gwaán dɔ́j, húm temé Càn a, ká siè gí b́ beè.

†† 6:14 Es. 11:5; 59:17 ††† 6:15 Es. 52:7 †††† 6:17 Es. 59:17 †††† 6:21-22 Kɔl. 4:7-8 § 6:21 Seé b. 20:4; 2 Tim. 4:12

Filîp

Bèh bieê

1 †Né mè Pîl, bêh Timotê nyagá njií né mé bí kɔ́. Béh né bɔ̀ seê bɔ̀ Yeésò *Kristò. Béh bie né bí bɔ̀ Càn bɔ̀ lè lɔ́ Filîp; béh né bɔ̀ kokoò bɔ̀ mé bɔ̀ mabɔ̀n lètenè bìi dɔ́ŋ bieé ndɔ̀. Bí né gi te ceér Yeésò Kristò. ² Càn Tele beèh bɔ̀ Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, bó haá bí dɔ̀lè.

Njií mé Pîl né Càn teèn felè bɔ̀ Yeésò bɔ̀ dua

³ Cu dɔ́ŋ, mɔ̀ mè baá bí munó, mè né yeé Càn felè bìi vra. ⁴ Mɔ̀ mè baá bú felè bìi dua, mè dua lom yeé bú mé vɔ́gɔ́-temé mene ndɔ̀. ⁵ Lòu sam, bí lé naâ mè seé Càn gam. Bí lé duɔ́m naâ lòu mé bí lé ŋweé lɔ́gɔ́ naâ ŋgòr Càn teèn, tɔ́g nde waà hên, bí yì ŋgwéh. ⁶ Mè né kɔ́ ye, seé bagaà mé Càn lé ban lɔ̀ naâ ké lètenè bìi hên, Càn nde né bú mboón sɔ̀m keéh; nde né lòu mé Yeésò Kristò cu ndeè né teèn. ⁷ Mè dé hên tueé yíí né teèn. Lòu sam, mè né kwàgà bìi yieé. Béh bí baá gi dé beèh kènè te fùgò Càn. Mè né kɔ́ ye, bí né jomo mò ká gwà cibì, faá bí lé naâ jomo mò te ŋgòr Càn nɔ̀. Béh bí lé Njàgà Bagaà ter lege njií naâ kɔ́. ⁸ Càn né dé seèn kɔ́ ye, mè gwaán né bí mé temé Yeésò Kristò mene dɔ́ŋ ndɔ̀.

⁹ Mè né lom Càn cu dɔ́ŋ felè bìi dua, te gwaán yam nde den lètenè bìi ménâ, te bí den komo ye mé kékɔ̀ŋ, bí ŋene kɔ̀ bɔ̀ njèh dé bebagaà mé dé vevenê, ¹⁰ bí geí weh bɔ̀ dé bebagaà. Te Kristò ndeè cuu lòu sâ, à kwa gi bí ŋagásé mé veèn yoòr sam. ¹¹ Bí bɔ́ komo gi nde né bɔ̀ seé didilí mé terreb Yeésò Kristò, te bɔ̀ nùàr ŋene môn, bó seèn Càn teèn, bó *sumú bú ndɔ̀.

Yeésò *Kristò né yòŋ

¹² Bɔ̀ nùàr mò, bí kɔ́ ye, bɔ̀ njií mé né gi mè kwa hên dɔ́ŋ né seér ŋgòr Càn lòu gam ma. ¹³ ††Bɔ̀ sɔ́jì mé ke yeé bɔ̀gò mgbè Ròm né gi kɔ́, ye mè né mbòŋ Yeésò Kristò, wa mè gwà cibì hên yila kuú né dé cí ma. Bɔ̀ nùàr dɔ́ŋ né gi mân kɔ́ ndɔ̀; ¹⁴ te bɔ̀ Yeésò bɔ̀ kókoó mbaá yeé nde ŋene mè né ká gwà cibì te ŋgòr Càn mân, haá bó terreb te ceér Fehtoò beèh ndɔ̀, bó ŋar yì-la lom ŋgòr Càn seè, bó njeré déi vèh cú.

¹⁵ Mè né gi kɔ́ ndɔ̀, ye bɔ̀ nuaré déi dé bɔ̀n ŋgòr Kristò tueé lom né mé sà mene, te bó ba njií mè doó.

Mé njéh mene, ju sam, bɔ̀ déi né teèn, bó né ŋgòr Càn mé temé cén tueé. ¹⁶ Temé bɔ̀n né gi yoòr mò, bó né kɔ́ ye mè né ká gwà cibì, te gam Njàgà Bagaà ma.

¹⁷ Dé bɔ̀ dé hèllè, bó ŋgòr Kristò tueé né mé temé fà, bó né huer felè mò kuú, te ká gwà cibì mè ŋene seér gèr mé njéh lòu.

¹⁸ Yúlá ŋgwéh ndɔ̀. Bɔ̀ temé fèfà bɔ̀ tueé mene kɔ́, né mene bɔ̀ temé cécéne bɔ̀, dɔ́ŋ bó tueé gi né ŋgòr Yeésò Kristò, temé mò né gi mé njéh vɔ́gɔ́; nde né ménâ vɔ́gɔ́ ndeé den ndɔ̀. ¹⁹ Mè né kɔ́ ye, bɔ̀ njií hên nde né dɔ́ŋ huɔ́m gií, te gam sɔ̀m mè lè gwà cibì, njua Càn duaà mé bí dua yeé felè mò doó; njua Cúcuí Yeésò Kristò mé né gam mò ndɔ̀. ²⁰ Mè tueé bí, mè fegùli gwàn ŋgwéh, mè gwaán seér né dene tarê lè ŋgòr Càn. Mè kɔ̀ né ye nde né ménâ bɔ́ ndɔ̀, ndèm mò né gi teèn sâ. Mè née mene làn, mè kuú mene, mè gwaán lom né te ŋgɔ́g Yeésò ŋgulí yuo kelà yoòr mò cu dɔ́ŋ faá bèh mân. ²¹ Mè kɔ̀ né ye, cu mé mè née mé njolo, yòŋ mò né Kristò. Mɔ̀ mè kuú, huɔ̀m kela cu ye baá-re cí sâ. ²² Á hên, mɔ̀ ye mè dèn lè ká cie, te mè bɔ́ nyegé seé Càn, sâ mè ke weh nde né dé heè? ²³ Mè ndaŋ le aá kèn. Mè gwaán kela né yí kwarè Kristò yuo den ndeè; yí doó sâ huɔ̀m kela né kɔ́. ²⁴ Á, ká lè wɔ́ŋ kwarè bìi mé njolo deèn, né cu njèh bagaà ndɔ̀, te gam bí, ²⁵ mè né dé sâ ménâ kɔ́ nyegé.

Mɔ̀ né mân, sâ, mè né kɔ́ ye, mè nde née ká cie den weh ye. Béh bí den nde né kɔ́, te gam njií ser bí ké toò, te bí samé kwaá njií nyegé temé yoòr Càn bagasé. ²⁶ Mè nde né te gwà cibì yuo. Mɔ̀ béh bí baá cu kɔ́, bí nde né sagár, te bí seèn nyegé Yeésò Kristò felè mò, ye mè baá cu lètenè bìi ma.

²⁷ Njèh cén, bí dèn dilì yí teèn faá Njàgà Bagaà Kristò tueé né nɔ̀. Mɔ̀ bí né teèn ménâ den yíí, sâ mè né mene kwarè bìi, mè né mene dàb, mè nde né ŋweé njií, ye bí né lom ceér seèn tég sie huɔ́m, wa bí né gi mé sòn cèn, bí né gi dɔ́ŋ mé temé cèn lege, te Njàgà Bagaà yam, bɔ̀ nùàr kwaá njií temé teèn ma.

²⁸ Mɔ̀ né mân, bí té bɔ̀ bònò bɔ̀ bìi vèh nyì gùm dɔ́ŋ, te bó ŋene kɔ̀ teèn, ye bó vu le aá kèn; wa bí dé bìi yili yuo aá kèn ndɔ̀. Càn yili sɔ̀m nde né bí kɔ́. ²⁹ Njua mé bí né beè Kristò, bí baá gi dé bìi mé fùgò Càn yoòr. Fùgò sâ né mân: déi né temé yoòr Kristò kwaá njií; déi né gèr jomo seèn ŋenê ndɔ̀. ³⁰ †Sâ tueé né ye, bí yíí aá be teèn kèn; béh bí taáb hên lieé né dɔ́ŋ. Mè lé naá gií

† 1:1 Seé b. 16:12 †† 1:13 Seé b. 28:30

‡ 1:30 Seé b. 16:19-40

mé njéh ké lètenè bìi lieé yuo kelâ, lé naâ njolò bìi ndo. Hên nde den née cí ye, bí bú ñgweé gi aá kèn.

Dene Yeésò *Kristò

2 Yoòr Kristò nyogó deèn, né bí terreb haá wa? Gwaân mé à né bí gwaân hên, né bí yoòr taré ndo wa? Teèn sâ Cúcuí Ñagâ te bilí aá bí bècènè wa? Bí né jere lètenè bìi kóó kuú wa? Bí né temé lètenè bìi huóòm kuú ndo wa? ² Mò né mân, sâ bí móógó dèn cu dójò mé sòn cên, mé temé cên, bí né lètenè bìi gwaân kuú. Mò bí né lètenè bìi ménâ jéjég bók, temé mò nde né lé sagár dé gècên. ³ Bí té keên ñgéré, bí té bò mbaábi yoòr ñgúmó. Nùà kàn a, ñá sér nùà dólè toò bò mbeí lòu. Nùà kàn a, wèh mbeí faá nùà koò seèn n. ⁴ Nuaré déi té ñhè lélán dé seèn bók lòm; ñhè dójò bí bú kwá dé bò mbaábii teèn. ⁵ Bí dèn lètenè bìi mé temé Yeésò Kristò lè.

⁶ Kèkènè Càn mé gùm mene né gi yoòr seèn. Mé njéh mene, à teèn ñéí ñgwéh.

⁷ À bèh denè seèn kwaá lo seér naâ mé be, à ña nùà; bók ñar bú lòu, à ña kwer ndo.

⁸ À ndabé lo feh seèn teèn mé sòn Càn ñgweé. À yila nde weéh te cio; né mene cio te toú, à lé ñgén ná ñgwéh.

⁹ Yeé baá ménâ, Càn *sumú ñjii bú ter ndo, à bú sie kwaá seér dé koò felè ñhè dójò, à yilá kwaá bú yilí dé koò yoòr ndo. Yilí bú sâ né gi yilí bò nùà dójò mé terreb yogó keéh.

¹⁰ †Né yilí Yeésò. Ye te *wójò dójò veéh gi cí; né mene ké ter, né mene ká doó, mé ké dòu mene dójò, te bók cemmé gi toò seèn,

¹¹ bú né mé sòn bók tuebé ye: Yeésò Kristò né Nùà Dueè kók; te terreb Càn Tele seèn ñené yuo kelâ bèsóne mé njéh.

Bí dèn ká lè wójò faá ñagâ n

¹² Bò mbeí mò, sâ mò né mân, mè la mene kwarè bìi sam cuú, bí ñgwé dèn ká tie cu dójò, faá bí lé ñgweé naâ, cu mé mè né ké yoòr bìi n; bí ñgwé yógó kéh cú ménâ. Bí wèh Càn veéh, bí bényilá jí lè seé seène, te bí yili yuo. ¹³ Bí kók ye, Càn bók den né seé yoòr bìi kók te bí gwaân ye ñjii mé à gwaân nê, bí bók ye ñjii mé né bú yoòr huóòm ndo.

¹⁴ Mò bí baá seé dé kàn bók, bí té ndúgó, bí té lùlù ndo. ¹⁵ †Bí né bò ñunà Càn; bí dèn mé sòn fuú, bí dèn ñagásé; ñjéré déi a, té bí yoòr túán, wanjó bí né lètenè bò gogobó bò kela, bók veên dùlà bèh. Bí né ñagâ lètenè bók, bí né faá mbentò n. ¹⁶ Bí kók ye, bí né mé ñgòr yò ñhè, te bí feh bò nùà. Mò bí bók né ka mân jéjég, sâ lòu cuú Kristò temé mò nde né felè bìi

sagár, ye seé mò ké lètenè bìi lé mbaá vù lè ná ñgwéh, mè lé núr mbaá kú ná ñgwéh ndo.

¹⁷ Bí kók ye, mbe dé bìi né temé mé bí né yoòr Càn kwaá ñjii sâ. Dé mò, merré déi bók nde né mè wulá. Mò mè kuú mene, sâ huóm mò nde né lè mbe bìi doò sagá yilá ndo. Mò né mân, sâ mè né mé vógó-temé dé gècên; bí sàmè gàm mè teèn. ¹⁸ Bí dèn mé vógó-temé ménâ ndo, te mè samé gam bí teèn.

Timotê bô Èpàfèrođi

¹⁹ Mò Fehtoò beéh Yeésò né gwaân, sâ toò hên mè ndeé né Timotê ké yoòr bìi temá ñjii, te mè ñgweé nyegé ñjagá bìi sòn seèn, yo taré mè. ²⁰ Nuaá mé béh bú né seé hên munó, né lom bú. À munó lom né bí dé gècên. ²¹ Bò déi nyamé lom né seé bók, bók dé Yeésò Kristò tán ñgwéh. ²² Dé Timotê, bí né kwàgá seèn yieé, bí né kók ye, à né yeé mè seé bók gam, béh bú seé Ñjagá Bagaà bók lom né faá tele bô huaán n. ²³ Kò mè ñgweé ñagá baá ñjii mé né felè mò ndo, te mè tema ñjii ye bú ké yoòr bìi. ²⁴ Mè né kók nyegé, ye Fehtoò beéh né mé terreb teèn; sâ toò hên mè mé feh mò, mè ndeé né bí yò ke ndo.

²⁵ Mè ye te kènê Èpàfèrođi jògò nde cuú ké lo ye. Né mbeí seé mò, à mè taáb Ñjagá Bagaà lie gam yeé kók. Bí lé ye bú a, ndé gàm mè teèn; à gam aá mè kèn. Huóm né dé kènê à cu cu ké lo yoòr bìi. ²⁶ Lòu sam, à lé naâ baán, bí lé naá gi ñgweé. À yeé ñgweé aá ménâ, temé bú lè diè cú ndo, à né mé tuaá bìi. ²⁷ Mè tueé bí, à lé naâ beén taré die; le man à kuú yili. Càn lé kò loóm naâ bú jere kók. Dé sâ Càn lé kò bilí naâ teèn mé jere mò mene, wanjó mè sé naâ mé yúlá-temé te mbeí kuú ndo. ²⁸ Mè bú ké jomo wágácén hên tema ñjii cuú né te yo taré bí, temé die bí lè, die mè lè ndo. ²⁹ À baá ké yoòr bìi nde. Mò à waà, bí siè nyegé bú mé vógó-temé, bí sie bú mé temé Fehtoò beéh lè mene. Bí wèh kwá bú nùà beè bìi. ³⁰ Mè tueé bí, à lé naâ cio te seé Kristò ñgók; ye kò nyí gam aá mè sòn bìi kèn. Le man à kuú yili teèn ndo.

Dene gècên njolò Càn

3 Bò nùà mò, mè tueé lo né ye bí a: bí sàmè dèn beè Fehtoò beéh lòu. Mè né mene lòu tueé ferré, mè hómó ndé ñgwéh, te gam bí.

² Mè ye bí a, bí bòn feh bìi mé bò nyeên bò; né bò nyam; bók ñgela seér né te *ñgór ñjób tég, wa te nùà ña ye nùà Càn. ³ Sâ ñgór gècên ñjób né yeé dé beéh ndo. Seé Càn mé terreb Cúcuí seèn bók yeé béh; béh sagár lom né mé Yeésò *Kristò, béh ndem mé tòu bò nùà kwá bèh. ⁴ Mò sam, mè sé né ndem teèn kwaá ñjii ndo. ⁵ †Lòu sam, mè lé yeé baá cieé téndelé, bú lé naâ mè ñgór ñjób. Mè né bò huaán Iseràlâ, bú lé mè ñaar naâ lè gèh bò Benjamên, mè né bò *Hebreéh bò jéjég

† 2:10-11 Es. 45:23 †† 2:15 Deut. 32:5

‡ 3:5 Seé b. 23:6; 26:5; Ròm 11:1

sâ. Mɔ bɔ jue né *sóú beèh joloò, mè né *Farisièn.
 6 †Mè lé jolo lom beèh sóú beèh faá cí nɔ, mè nde teèn wula bilí cu mé bɔ nùàr Yeésò Kristò mene. Mɔ bɔ sé ye, nùàr nde né mé sóú yili yuo, mè sé yili yuo naâ mé sòn fuû.

7 Mé njéh mene, bɔ njií mé lé naá gií beè mò faá njèh kàm hèllè dɔ́ŋ kènè baá seér beè mò mbièrrè mbaá. Mè kɔ lom aá njií mò Kristò. 8 Lélán bɔ dé hèn jí lòm ngwéh, mè né cu mé bɔ njèh dɔ́ŋ mene ngɔ́n bilí. Mè bɔ ngɔ́n né te mè kɔ lom Yeésò Kristò Fehtoò mò, tétán né cí. Mè horó sɔm aá be mò te bɔ njií sâ dɔ́ŋ kèn. Mè su njií gi aá bɔ doó faá ngwɔ́b nɔ, te Kristò den lom njèh kàm beè mò kɔ́, 9 mè nyɔ́ŋ nde yoòr seèn. Yeé baá mɔn, mè baá toò Càn dilísé ndɔ. Dé sâ dèn cú mé sóú hèllè joloò, baá seér mé temé yoòr Kristò kwaá njií. Bú sâ né njua Càn. Bɔ́ mé né temé yoòr Kristò kwaá njií dɔ́ŋ, à né gi bɔ ménâ bɔ́ ndɔ. 10 Kènè mè gwaán lom né Kristò kɔ́ nyegê; mè gwaán né terrebe seèn felè cioò kɔ́ nyegê ndɔ. Mè gwaán né gèr faá bú nɔ nɔnè, te mè kuú faá bú ndɔ. 11 Mè né ndèm kwaá, ye mɔ nde né yieé, mè nde né lè cio komo yuo faá bú nɔ.

Ké teèn dula waá

12 Mè túé ngwéh ye, mè wa baá dé mò ké teèn kèn, wa mè baá dé mò ngásé ndɔ; mɔn sam. Mè née te doò ye. Yeésò Kristò ke sɔm aá mè kèn, mè bú hèn ke weh né dé cí. 13 Bɔ́ mbeí mò, mè baá lè doò. Mè mùnò ngwéh ye mè sie kwa baá; dé sâ ndɔ́g. Mè kɔ lom né njèh cén, ye dùlà ndé lòm tetoò, mè njolo jomo kè ní ndé cú. 14 Hèn mè dula nde den né ké sònòbɔ te mè yieé weh sàgà doò mò. Né ké te vulúu, bèh mé Càn né béh jomo Yeésò Kristò yilá njií.

15 Béh bɔ́ mé taré gi aá lè ceér Càn dɔ́ŋ, béh mùnò jí kèi cén ménâ ndɔ. Mɔ lètenè bií bɔ́ déi né mene bèh hiín munó kéh, Càn nde né bɔ́ feh nyegé. 16 Bɔ́ mene naàn, béh bèlè dèn ká ceér Càn kèi cén faá béh lé bele ducóm naâ nɔ.

17 ††Bɔ́ mbeí mò, bí bèlè lòm gule mò. Bí kè wèh yoòr bɔ́ mé den né faá béh ndɔ. 18 Mè lé bí tueé beèh cu dɔ́ŋ, mè bí kènè tueé né mé yímé njolò mene, ye bí a: bɔ́ nùàr kókoó mbaá né Kristò bunó. Béh né yoòr bɔ́n nɔnè kɔ́, ye cio mé à lé kuú naâ ké te toú doò né faá njèh mbaá beè bɔ́n nɔ. 19 Bɔ́ sâ bɔ́ nde né dé bɔ́n mbaá kum le. Lòu sam, bɔ́ Càn dùlà bèh, bɔ́ kɔ lom né lèi bɔ́n. Bɔ́ njií mé bɔ́ nde né teèn gulí, bɔ́ né seér teèn taré kuú. Temé bɔ́n gwaán kela né bɔ́ njèh wɔ́ŋ.

20 Dé beèh mɔn sam, béh bí né gi dé beèh bɔ́ huaán lɔ́ ké te vulúu. Hèn béh kela den né Yilí nùàr Fehtoò beèh Yeésò Kristò mé ndeè né suagâ. 21 Mɔ à ndeè waá baá, à nde né yo beèh dé wàn hèn kweéh seér, te den ngásé faá yo dé seèn nɔ. À bɔ́ nde né mé terrebe

seèn; à njèh dɔ́ŋ ka seèn bilí kwaá gi né mé terrebe bú sâ.

4 Mɔ né mɔn bɔ́ nùàr mò, bí dèn ndé lòm dé bií ka Fehtoò beèh dɔ́ŋ. Temé mò né gi yoòr bií, mè né mé tuaá bií ndɔ. Bí sɔm kéh né be seè mò cie kɔ́. Bɔ́ mbeí mò, mè né mé vógú-temé felè bií dé gècèn.

Bèh ndéb leèb

2 Mè hèn tueé njií né mé Èvòdì bɔ́ Sèntík; mè ye bɔ́ a: Kúkùr bɔ́n, bɔ́ dèn kè beè Fehtoò beèh mé sòn cèn.

3 Mbeí mò, mè né wò bɔ́ ndɔ, bélò né lè seé cén-e fà dɔ́ŋ; kúkùr yeè ndé gàm bɔ́ véh fà hèn gaàm; béh bɔ́ lé seé Njàgà Bagaà bɔ́ naâ dɔ́ŋ, béh bɔ́ lé naâ seé temá dé gècèn. Bɔ́ fà bɔ́ hèn mé Klèmàn bɔ́ bɔ́ mbeí seè mò déi lé naâ kɔ́. Mè tueé wò, yilí bɔ́n baá gi ké te mvù yòŋ nyagá den.

4 Bí sàmè dèn cu dɔ́ŋ beè Fehtoò beèh; mè né tueé ferré, bí sàmè dèn teèn lòu.

5 Bí dèn dɔ́lèsé toò bɔ́ nùàr dɔ́ŋ. Fehtoò beèh baá ndeè. 6 Bí té njeré déi nyàmè gùm dɔ́ŋ. Né mene cu dé heè, mɔ njeré déi né bí yɔ́ŋ, bí dùà ní mé Càn, bí né bú kugór, bí né bú vra ndɔ. 7 Càn nde né bí dɔ́lè haá, te temé die bí lè, bí den lom beè Yeésò *Kristò pɔ́ŋ. Gèh dɔ́lè bú sâ, bɔ́ nùàr bú ngwé kòmò bèh.

8 Bɔ́ nùàr mò, mè tueé lɔ́ né ye bí a: bɔ́ njèh dé beba-gaà mé bɔ́ nùàr nde né Càn teèn seèn, bí siè nyégé bɔ́ sieè. Bɔ́ dé gècèn mé bɔ́ nùàr dɔ́ŋ nde né veéh jí, bɔ́ dé didilí, bɔ́ dé nɔnɔ mé né njolò bɔ́ nùàr lieé huɔ́m dɔ́ŋ, bí siè nyégé cí. 9 Bɔ́ njií mé bí lé naá gií sònò mò ngweé, mé bí lé naâ gwaán, bí bɔ́ bá cí. Mè lé tueé deén naâ tieè bií, mè bɔ́ den njolò bií ndɔ, kènè bí bɔ́ bá mé be bií. Mɔ bí né ménâ bɔ́, bí bɔ́ Càn mé haá yee dɔ́lè den nde né kɔ́.

Pɔ́lì né Càn felè bɔ́ Filíp bɔ́ vra

10 Mè beè Fehtoò beèh né mé vógú-temé dé gècèn. Lòu sam, bí baá cu mè ke nyegé. Sâ bí lé naá gií ménâ felè mò munó ndɔ, ye te bí gam mè. Njèh cén, bí lé lɔ́ŋ kwà ná ngwèh lòu. 11 Mè túé ngwéh ye njeré déi né mè saám ndɔ. Mè den meh gi aá dé mò mé gèh dé hèn kèn. 12 Né mene dene saám, né mene dene sèsàm, mè né gi den kɔ́. Né mene he, né mene naàn, beè mò taré cú. Mè né mene fulu, mè sɔ́ mene cùè, njèh né mene teèn, mene teèn sam, mè maán kɔ́ gi aá dene bú sâ kèn. 13 Mè né bɔ́ njií sâ dɔ́ŋ bɔ́ kɔ́ jí. Né Kristò haá né mè terrebe sâ kɔ́. 14 Mé njéh mene, bí lé naâ mè lè gè-e gam dé gècèn; mè né bí vra.

15-16 † ††Bí bɔ́ Filíp bɔ́, bí né gi kɔ́, ye cu mé mè lé ndeè naâ Njàgà Bagaà ké Tesaloník tueé ducóm, bí lé mè njèh ké sâ tema njií beèh kɔ́, te gam mè. Mè kwaá lɔ́ mene tàbè bií Masedínà, béh bí lé gam kuú cegé naâ kɔ́, bɔ́ Càn bɔ́ déi lé be teèn yí ná ngwèh.

† 3:6 Seé b. 8:3; 22:4; 26:9-11 †† 3:17 1 Kr. 4:16; 11:1

‡ 4:15-16 2 Kr. 11:9 †† 4:16 Seé b. 17:1

¹⁷ Mè túé ngwéh ye mè né njeré déi beè biì gwaán; háyè, mè gwaán seér né te bí kwa sagá cu nòmò biì teèn. ¹⁸ †Bò njií mé bí lé naá gii mè temá njií sâ dɔ́ɔ́, mè lé naá gii néné; né kókoó. Kènê mè baá lom mé njèh beè ngún. Èpàfèrodí lé waà naâ mé njéh kɔ́, ye naâ beè biì ma. Kùsèm sâ né mbe dé biì, Càn né njolo teèn ke njií, né njèh bagaà beè seèn dé gècên. ¹⁹ Càn mò né Càn sèsàm; njií mé né bí saám dɔ́ɔ́, à nde né bí mé be terrèb seèn haá laré; à bí haá né mé njua Yeésò

† 4:18 Ex. 29:18

Kristò. ²⁰ Kùsèm Tele beèh Càn, be terrèb yeè a, njá dèn cu dɔ́ɔ́ ter dé nyèmà mé nyèmà. È môn.

Bèh cerê

²¹ Bí bíé kéh bɔ́ Yeésò bɔ́ lɔ́ dɔ́ɔ́ mé yilí seèn. Bɔ́ mbeí mò mé béh bɔ́ né kɔ́, ye bíé kéh bí ndɔ́. ²² Bɔ́ Yeésò bɔ́ ká lɔ́ dɔ́ɔ́ ye bíé kéh bí; tétég né bɔ́ mé né ké mbàm lè bɔ́gò mgbè dueè.

²³ Húóm-temé Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, ká sè gí bí beè.

Kólŕse

Bèh bieê

1 Né mè Pŕl, mbòŕ tebê Yeésò *Kristò. Càn lé mè mân sie kwaá naâ mé kàgà-ndòn seèn. Bèh òm beèh Timotê nyagá njií né mé ² bí bò nùàr Càn ké Kólŕse. Bí bò mbeí beèh mé né gi temé tég yoòr Kristò kwaá njií ðóŕŕ, Tele beèh Càn a, kúlú bí, à haá bí ðlê.

Càn vraà

³ Béh né yeé Càn Tele Fehtoò beèh Yeésò Kristò felè biì dua. Cu ðóŕŕ béh né bú teèn vra. ⁴ Lòu sam, béh né njàgà biì ŕgweé, ye bí né lom temé yoòr Yeésò Kristò tég kwaá njií, ye bí né lom bò Yeésò bò mé temé cén gwaán ndò. ⁵ Sâ ðóŕŕ, bí ndèm kwaá njií gi né te njií mé Càn lɔ naâ bí ké te vulúu nyegé kwaá. Njií sâ, bí lé naá giì bú te Njàgà Bagaà ŕgweé, bɔ lé naâ bí se. Ngòr gècèn né cí. ⁶ Lé naâ ké lètenè biì kar waá, né *wòŕ ðóŕŕ kaá ndeé, né mé tàb bèh ðóŕŕ waá yaám ndeé, né bò nùàr gam. Ké lètenè biì né ménâ ndò. Bèh lɔ mé bí lɔ ŕgweé naâ Njàgà Bagaà, tóg nde wa hên, née den ka môn yaám ndeé ye. Bí lé naâ mé fùgò beè Càn kuú, bí né gècèn seèn teèn ŕeneé kɔ ndò. ⁷ †Epaferâs lé feéh naâ bí Njàgà Bagaà sâ kɔ. Né mbeí seè beèh, temé beèh ðóŕŕ né gi yoòr seèn, à seé Kristò bɔ yeé mé temé cén, à seé ké lètenè biì bɔ né mé sòn beèh mene. ⁸ Gèh terreè mé Cúcuí Njàgà lé haá naâ bí te bí gwaán bò mbeí biì mé njéh doò, à lé naá giì béh tueé nyegé.

⁹ Béh yeé ŕgweé aá ménâ, béh yila Càn felè biì duaà, béh sòn dù cú. Béh ye bú a, há lòm bí terreè te bí ŕgweé komo njií mé temé seèn gwaán nê; bú a, há bí kógòn bɔ lɔ mé terreè Cúcuí Njàgà, te bí ŕeneé kɔ njéh gècèn. ¹⁰ Mɔ baá mân, te bí teèn gɔ yíí lom aá faá Fehtoò beèh gwaán nê kɔ, te bí bɔ komo ye bò njií mé né bú yoòr yilá ndò. Sâ te bí wa tàb mé njéh, bí bɔ seè bagaà, bí né cu Càn dé kɔ kɔ ŕeí. ¹¹ Béh né bú dua ye bú a: sòm njií be terreè seèn ter, à nyén kwá bí terreè yoòr, te bí kwaá seŕ, bí yolo komo ye njéh.

¹² Bí kóbó Tele beèh be mé vógó-temé mene. À lé bɔ naâ kɔ, te bí nde ye ké bèh ŕagâ yilá komo, bí yieé ŕgúlú mé à lɔ nyegé kwaá naâ dé bò nùàr seèn. ¹³ À lé naá giì béh ka cibì turú sɔm, à yíí njií béh ké lè bògò Huaán yíé-temé seèn. ¹⁴ ††Mé Nuna seèn cèn sâ à lé

naâ béh te veéne yili sɔm, à kulu sɔm yúlá-temé beèh lè seèn ndò.

*Kristò felè njéh ðóŕŕ

¹⁵ Béh Càn mé njolo ŕéné bèh, béh bú mé njolo ŕene né yoòr Kristò. Huaán né bú, Nùà Dueè felè bò njií mé Càn lɔ si giì naâ ðóŕŕ né lom bú ndò. ¹⁶ Lòu sam, Càn lɔ njéh ðóŕŕ si giì naâ mé bú, ye te den gi dé seèn. Né mene bò njéh dé ké te vulúu, né mene bò dé ká doò, bɔ mé njolo né ŕeneé o, bɔ mé njolo ŕéné ŕgwéh o, ðóŕŕ Càn lɔ si giì naâ mé bú. Felè njéh ðóŕŕ né bú ndò. Sâ terreè wòŕ né mene naàn, né mene gèh terreè dé heè ké te vulúu ðóŕŕ né gi ka seèn. ¹⁷ À lɔ teèn naá lɔgò kɔ, te wòŕ nde ye die. Njií mé né teèn ðóŕŕ lané sie gi né yoòr seèn. ¹⁸ †Felè mbàgà Càn né bú; à né feh, mbàgà Càn né kukuŕ. Yòŕ dé feè ðuóŕm né yoòr seèn. Te cio lé komo yuo lɔgò naâ bú. Càn ye te felè njéh ðóŕŕ den lom bú, ¹⁹ wa lòu sam, kèkènè nyí mé gùm mene né yoòr seèn; ²⁰ ††nyí njéh ðóŕŕ ká yoòr nyí nyogó njií giì né mé bú ma. Bɔ faga njií bú ter te toú ndò. Húóm seèn yeé ber aá, pòŕ die lètenè nùàr bɔ Càn. À lé mân bɔ naâ, ye te bɔ bò njéh dé ké te vulú mé ká doó ðóŕŕ den cu mé sòn cèn. ²¹ Né mé bí ménâ ndò: léí toò bí bò Càn lé naá giì nòmò dàb we dàb. Mùnò biì mé seé biì lé naâ feh keéh ye, bí né lom bò bònò Càn bò ma. ²² Mé njéh mene, kènê Càn bí ká yoòr seèn weh nyogó njií cuú aá kèn. Né mé cio Nuna seèn. À lé naâ faá nùàr kɔ kuú, te ya-ga sɔm bò veèn biì ðóŕŕ. Càn ye te bí yuo kelà toò nyí ŕagásé, te nuaré ðeí bí mé ndògò veèn ðeí yoòr ŕéné sáb cú. ²³ Mɔ né mân, sâ kɔ bí den lom kɔŕŕ, bí né te ŕgòr Càn tég njebá taré, te bí ndèm yoòr Njàgà Bagaà sòm cú. Bí lé naâ Njàgà Bagaà sâ ŕgweé, né *wòŕ ðóŕŕ beè ŕgulí sie, bò nùàr ðóŕŕ bú ŕgweé gi aá

† 1:7 Kól. 4:12; Filem. 23 †† 1:14 Ef. 1:7

‡ 1:18 Ef. 1:22-23 †† 1:20 Ef. 2:16

kèn. Mè Pǎl ndɔ, mè nùà seê hên ɲa keéh né felè Njàgà Bagaà sâ.

Seé gwà Càɲ mé né beè Pǎl

²⁴ Mè né mé vóǵ-temé, b̀ nùàr mò, mè la né mene dà m gèr felè bìi ɲené laré, mè samé seér né mé njéh dé samê. Ngàɲ yoòr mò jamé né mân, te gèh gèr mò mboón faá *Kristò lé ye mè nde né felè mbàgà nyí ɲené nɔ. Né kukuɲ seèn. ²⁵ Càɲ mè seé hên jege haá naâ kɔ́, ye mè a: ɲà nùà seê mbàgà nyí, mè nde bí ɲgòr nyí mé gùm mene se ma. ²⁶ Càɲ lɔ ɲgòr sâ leér nab kwaá beéh lòù. Nde nde, cu yeé wulu baá, à nde ye bú njolò b̀ nùàr seèn ɲené sɔm keéh, ²⁷ ye te bú ɲene kɔ njéh dueè mé nde né nùàr wɔ́ɲ dɔ́ɲ gam laré. Né njíí mé nyí lɔ nyegé leér kwaá naâ lòù. Mè tueé bí, b̀ɔ́ mé Júf sam, njéh dueè sâ né Kristò yoòr bìi. Bí mé njéh kwaá gi aá ndèm, ye bí nde né ké mbàm Càɲ dobo yilá.

²⁸ Béh b̀ nùàr dɔ́ɲ hên tueé den né felè Kristò sâ. Béh né nùà kàn tie ndɔǵ, béh né nùà kàn mé lo mene feh, te bú den mé Kristò yoòr, bú ké toò Càɲ yuo lom faá nùàr nɔ. ²⁹ Terre b̀ mé Yeésò haá né mè hên, mè mé njéh lege den né cí.

2 Bí kɔ́ ye, mè né mé seé felè bìi kwaré. Seé sâ né felè bìi b̀ Kólǎse b̀, b̀ Laodísè b̀, mé b̀ toò b̀ mene. Bí mene mè kɔ́ ɲgwéh, ² mè lege lom né ye te temé bí lè kú cú, te bí gwaán kuú lètenè bìi, bí ɲa bilí gi dɔ́ɲ cén; te lo yam sie bí beè mé gùm mene, bí mé njéh den b̀ sèsàm b̀ te ceér Càɲe, temé die bí lè. Teèn sâ, njéh gècèn mé Càɲ lé leér nab kwaá naâ doò, bí nde né ɲgweé kɔ́: né gùm *Kristò nùà njéh. ³ Kóǵòn b̀ lo mé gùm mene merré den né beè seèn.

⁴ Mè bí mân tueé né ye te nuaré déi bí beè Kristò bèlè nágá sòm cú. ⁵ Mɔ mè la mene ké kwarè bìi sam, temé mò dɔ́ɲ né gi ké yoòr bìi. Mè né ɲgweé ye bí né te ceér Kristò téǵ, bí né temé cén mé bú kwaá njíí ndɔ. Mè né lom mé vóǵ-temé bìi lè dé gècèn.

Dene njéh beè Yeésò *Kristò

⁶ ɲgweéh bí lé naá gii gwaán ye Yeésò Kristò né Fehtoò bìi mà. Sâ bí ɲgò bú. ⁷ Bí dèn lòm beè seèn nɔ́ɲ, bí né yoòr seèn teé ndeé, bí temé nɔ́ɲ kwaá njíí lom mé bú faá bú lé naâ bí feh nɔ; bí né bú teèn vra yíí.

⁸ Bí dèn làn, te nuaré déi bí kɔ́ɲɲe nyèèn déi lè bèlè yí cú. Gèh kɔ́ɲɲe dé sâ né yeé tánágá b̀ *wɔ́ɲ b̀. B̀ sâ b̀ né dé b̀ɲn beè tándulù, bú feh yeé njíí mé nùàr munó né kɔ́, dèn ɲgwéh mùnò dé Kristò. ⁹ Dé Kristò, yoòr seèn né gi lélán kèkènè Càɲ mé gùm mene. ¹⁰ Sâ tueé né ye, bí b̀ɔ́ mé né gi yoòr seèn dɔ́ɲ baá gi mé njéh yoòr mé gùm mene ndɔ. À dé seèn né mé terre b̀ felè njéh dɔ́ɲ. Né mene gèh terre b̀ dé heè dɔ́ɲ, né gi ka seèn.

¹¹ Bí b̀ɔ́ mé né gi yoòr Kristò dɔ́ɲ, bí baá gi mé máǵa seèn yeyoòr. Né faá bú sé la naâ bí *ɲgòr ɲɔ́b nɔ. Njéh cén, bú bú mé be ɲɔ́b ɲgwéh; Kristò nùà njéh bú yoòr bìi maga kwaá né kɔ́, ye te bí geé mé ceér veèn. ¹² †Nòmò Càɲ mé bú lé kóu naâ bí doò, bú lé sâ furú bilí naâ bí b̀ Kristò. Càɲ lé sâ te cio komo sɔm bilí naâ bí bú ndɔ. Lòù sam, bí lé naá gii temé cén yoòr seèn kwaá njíí, ye Càɲ terre b̀ lé naâ bú lè cio komo sɔm ma.

¹³ †Sâ lɔ toò, bí lɔ naá gii b̀ komó làn, bí lé ceér Càɲ kɔ́ ná ɲgwéh, bí lé *sóú seèn cum seér naâ lòù. Mé njéh mene, Càɲ b̀ veèn beéh dɔ́ɲ kulu njíí seér doó, à komo sɔm béh mé Kristò. ¹⁴ †Mɔ sam, béh sé kuú seér naâ kɔ́. Lòù sam, béh lé naá gii ju beè Càɲ sela. Mé njéh mene, Càɲ nde hùà sâ gwɔm seér mé cio Kristò; den cu né faá à lé naâ hùà sâ ké te toú tɔ́r wulá ndɔ. ¹⁵ Mé cio cén sâ, à né b̀ cècàn te kɔǵ mé njéh huaré sɔm. Njíí sâ né mene mé gèh terre b̀ dé heè dɔ́ɲ, à né bú toò b̀ nùàr huaré; gòǵò né die ndeé.

¹⁶ †Mɔ né mân, sâ bí té gwàn mé nuaré déi taáɲ haá seér bí njéh lòù, né mene yáb, né mene njéh ɲueê, bú a, té bí lòù tán há. Nuaré déi a, té bí cieé koò déi lòù tán há ndɔ; né mene lòù weéh feê joloò, né mene lòù sóú, nuaré déi té bí teèn mbaá nàm kú. ¹⁷ B̀ njíí sâ dɔ́ɲ lé née gi jèrè † ye; kukuɲ lé naâ jomo, né Kristò nùà njéh. ¹⁸ Bí té gwàn mé b̀ nùàr taáɲ yíí bí seé b̀ɲn déi, wa bí kwàrè mé nɔ, bí dùà gò cìlì Càɲ. B̀ né mene ndòn se gɔ, ye né seé Càɲ, dɔ́ɲ bí té sòn b̀ɲn ɲgwé, né gi b̀ hám feh b̀, bú sâ punó gɔ né dé wɔ́ɲ. ¹⁹ ††B̀ sâ b̀ dé b̀ɲn yoòr Fehtoò beéh sam. Fehtoò beéh dé seèn né feh; kukuɲ né b̀ nùàr seèn. À bú yoòr nyɔǵ bilí né faá yo nyɔǵ bilí yeé b̀ gà mé cègè nɔ; à né bú koó, bú né faá Càɲ gwaán nê nɔ kulá huɔóm ndɔ.

Cio mé yòɲ beè Yeésò *Kristò

²⁰ Bí né kɔ́ ye, bí b̀ Kristò lé naâ kɔ́ kuú bilí, ye b̀ tándulu ká te wɔ́ɲe mé terre b̀ felè bìi sam cuú. Bí yeé kɔ́ gi aá ménâ, kei mé kɔ́ bí den cu faá b̀ *wɔ́ɲ b̀ nɔ wa? Bí tie te b̀ njíí sâ felá njíí né dé kei wa? B̀ né bí tagá, ²¹ wa té dé kàn kè m̀, té dé kàn nágá, té dé kàn cór ndɔ. Bí tie teèn felá njíí yeé dé kei wa? ²² Mè tueé bí, gèh b̀ *sóú bú sâ, bú tagá kuú né felè b̀ njéh wàn. B̀ nùàr b̀ sóú sâ si yeé kɔ́, bú bú feh cu né kɔ́ ndɔ. ²³ B̀ sóú hèllè njolò nùàr ɲené né faá njéh kóǵòn nɔ. Dé kàn ye bèh joloò né mân, dé kàn ye né mân; wa nùàr a, kwàrè mé nɔ. Bú a, já mé sér yo. Né gi ménâ dág. Njéh cén, nùà kàn a, kɔ́ ye, ndɔǵ b̀ sóú hèllè veèn mé né lè nyí sòm kòmò ndé ɲgwéh ma.

3 ††Bí né gi kɔ́ ye, bí b̀ Kristò lé komo yuo gii naâ te cio kɔ́. Mɔ né mân, sâ bí fɔ́n lòm b̀ njéh dé ké te vulù, bèh mé Kristò né teèn den den. À né ké te be

† 2:12 Róm 6:4 †† 2:13 Ef. 2:1-5 † 2:14 Ef. 2:15 †† 2:16 Róm 14:1-6 †† Waà né feh; dé jomò baá ndeé. ††† 2:19 Ef. 4:16 ††† 3:1 Ps. 110:1

gaâ Cànɛ. ² Bò njèh dé ké te vulû a, yílá kélá bí yoòr kɔ́ mé bò njèh dé ká lè wóɛ. ³ Lòu sam, bí bò Kristò lé naâ kuú bilí, Cànɛ né bò yòɛ bìi ké beè seèn leér kwaá, à leér kwaá né yoòr Kristò. ⁴ Yòɛ bìi dé jéjég né Kristò. Mɔ à ndeè cuú baá, te bí ɛnéné lie nyegé kwarè seèn.

Dene dé cuúm mé dé feê

⁵ Mɔ né mân, sâ bí kwóbé leba mé ceér wɔɛ. Mè ye, bí kwóbé leba mé yàgà yɔɔɛ, mé fúár ndɔ. Bí té njèh cì, bí té tuaá ngàɛ yoòr bèlè, bí té temé te njèh nùàre kwá njí. Mɔ sam, nde né cècànɛ bìi ɲaá. ⁶ Bò mé né ménâ bɔ́ dɔ́ɛ, né gi feh mé Cànɛ taré. Temé bú lè mé bɔ́ ɲaá nde né dé cí. ⁷ Mé bí mene, bí lé naá gii veèn sâ ngɔ; felè bìi lé cer loóm naâ cí.

⁸ Kènê bí sòm á be teèn. Temé a, té bí lè ɲá, bí té fúú, bí té temé jéré ndɔ. Séb a, té bí sònò yùò; bí té bi-ag sònò bìi gèh sòm. ⁹ †Bí té mé nyeén lètenè bìi còrè kú. Lòu sam, yoòr bìi yo dé cuúm sam cuú, ¹⁰ †baá yo dé feê. Yo dé feê sâ, Cànɛ mé lɔ naâ bú si, né bú beè beè nyeén, te den faá yo seèn nùà njèh nɔ, ye mɔ bí baá faá yo nyí nùà njèh, bí nde né nyí mé gùm mene kɔ́ nyegé. ¹¹ Mɔ né mân, sâ bɔ́ mé Jùf sam bɔ́ bɔ́ Jùf né kèi cén; bɔ́ mé *ɲɔb aá ngór mé bɔ́ mé ngór ɲɔb ngwéh dɔ́ɛ né gi kèi cén ndɔ. Né mene bò ya dueè bò, né mene bò cùr, né mene bò kwer, né mene bɔ́ mé kwer sam dɔ́ɛ né gi beè Cànɛ kèi cén. Cànɛ dé seèn kɔ lom né Kristò mé né lè bɔ́ɔn.

¹² †Cànɛ lé balé weéh naâ bí kɔ́, bí né bò dé seèn, temé seèn né gi yoòr bìi. Mɔ né mân, bí dèn mé jere bɔ́ mbaábii lè, bí dèn bɔ́ húóm-temé bɔ́, bí té ngúmó, bí dèn sér dɔ́lɛsé, bí né temé sie, ¹³ †bí né lètenè bìi yoló kuú. Temé né mene nuaré déi mé mbeí yulá, bú a, kúlú sòm lè seèn kulù. Bí kúlú sòm gí veèn bɔ́ mbaábii lè bìi, faá Nùà Dueè né bò dé bìi lè seèn kulú sɔ́m nɔ. ¹⁴ Njii mé kela né kɔ́ né gwaân. Bú a, ká siè lòm bí beè mé gùm mene, te bí dɔ́ɛ nyɔgɔ bilí gi cén. ¹⁵ Bí kwá Kristò lab bí mboó. À bí yílá kuú né mé njéh, ye te bí dɔ́ɛ ɲa bilí cén. Sâ bí vrà bilí bú.

¹⁶ †Bí kwá ngòr Kristò si ngùlù lètenè bìi, bí né lètenè bìi feh kuú, bí né sɔ́gɔ kuú mé kɔ́gɔn mene ndɔ. Bí si bené, bí né ngòr Cànɛ lòu de. Bò bené mé Cúcuí ɲagá né bele teèn dɔ́ɛ, bí sɛn gí Cànɛ mé njéh seèn, bí sɛn lòm bú mé temé bìi mene, bí né bú vra ndɔ. ¹⁷ Bí né mene njeré déi bɔ́, bí tueé mene lòu, bí dɔ́ɛ bɔ́ gí mé yilí Fehtoò beèh Yeésò. Bí né Tele beèh Cànɛ beè seèn vra kééh ndɔ.

Dene nùà Yeésò toò bò mbeí

¹⁸ †Bí bò véh, bí ngwé sòn bò si bìi ngweè, seé bìi toò Fehtoò beèh né cí. ¹⁹ †Bí bò siíb, bí dèn mé gwaân bò véh bìi lè ndɔ, bí té bɔ́ lòu fúú sér.

²⁰ †Bí bò huaán, bí ngwé làrè sòn bò tele bìi mé meí bìi te njèh dɔ́ɛ. Mɔ bí né ménâ bɔ́, nde né Cànɛ yoòr huɔ́m. ²¹ †Bí bò tele huaân, bí té bò huaân lòu ndè jéla sér; temé nde né bɔ́ lè gur.

²² †Bí bò kwer, bí ngwé sòn bò tele seé bìi ngweè, bí témá làrè seé bɔ́ɔn mé temé cén, bí té lélánɛ njolò nùàr bɔ́ húóm lòm, ye te bɔ́ keí bí. Bí dé bìi dula né Fehtoò beèh. ²³ Seé sâ den mene naàn, bí bɔ́ lòm bú mé temé cén faá seé Fehtoò beèh nɔ, bí té túé ye né lom seé dé bò nùàr. ²⁴ Bí kɔ́ ye, Fehtoò beèh gwɔ́m nde né bí kɔ́. Gà ngùlù mé à lé naâ mé bò nùàr seèn nyegé kwaá, bí nde né yieé ndɔ. Lòu sam, seé bìi né seé Fehtoò beèh Kristò. ²⁵ †Nuaá mé né seé vevenê bɔ́ dɔ́ɛ, Fehtoò beèh nde cu né bú mé sàgà dé veèn ménâ gwɔ́m ndɔ; à seèn nùàr lòu gèi bèh.

4 †Bí bò tele seé, bí bɔ́ dilí nyegé felè bò kwer bìi bagasé. Bí kɔ́ ye, bí né taré ka Nùà koò bìi ké te vulúu ménâ ndɔ.

Ndéb ceré jomò

² Bí dùà dèn Cànɛ cu dɔ́ɛ, bí né làɛ den, bí né bú teèn vra kééh, ³ bí né bú felè beèh dua ndɔ, te béh kwa ceér, béh se ngòr seèn, te ju *Kristò mé lé naâ lòu leér den, ɛnéné yuo kelà bèsɔ́nè. Mè ká gwà cibì tétég hèn yila kuú né mé njéh. ⁴ Sâ bí dùà Cànɛ teèn, te mè se bò nùàr faá né tueé nɔ.

⁵ †Bò mé bò Yeésò bò sam, bí dèn toò bɔ́ɔn ngulísé. Lɔ́ɛ mé né toò bìi ɛnéné dɔ́ɛ, bí té yi kéh. ⁶ Bò ngòr bìi a, ngúlí sábé lòm bò nùàr tieè cu dɔ́ɛ lòu. Njii mé bɔ́ né bí bieé nyegé dɔ́ɛ, bí kɔ́ gèh dé mé bí nde né bɔ́ bagasé se nyegé.

Bèh ceré

⁷ †Tisík dim yíé-temé beèh tueé nde né bí ɲàgà mò kɔ́. À né lom seé Fehtoò beèh mé temé cén bɔ́, béh bú seé bɔ́ yeé kɔ́. ⁸ Mè bú ké yoòr bìi tétég hèn tema njii kuú né, ye te bí ngweé kùr beèh, temé taré cu bí lè. ⁹ †Bò Onesím dim yíé-temé beèh déi gɔ́ nde né kɔ́. Onesím dé seèn né nùàr bìi cén déi, à seé Cànɛ bɔ́ né mé temé cén. Njii mé né kán kelá dɔ́ɛ, bɔ́ nde né bí tueé.

¹⁰ †Aristàrk ye bíé kéh bí. Béh bú né ká gwà cibì kɔ́. Màrk ɲunà bei Bàrnàbàs ye bíé kéh bí ndɔ. Mè lé naá gii bí tueé ye bí a, mɔ à waà baá, bí siè nyegé bú

††† 3:18 Ef. 5:22; 1 Pi. 3:1 ††† 3:19 Ef. 5:25; 1 Pi. 3:7 § 3:20 Ef. 6:1 †† 3:21 Ef. 6:4 ††† 3:22-25 Ef. 6:5-8 §† 3:25 Deut. 10:17; Ef. 6:9 §†† 4:1 Ef. 6:9 †† 4:5 Ef. 5:16 §† 4:7-8 Ef. 6:21-22 ††† 4:7 Seé b. 20:4; 2 Tim. 4:12 ††† 4:9 Filem. 10-12 ††† 4:10 Seé b. 19:29; 27:2; Filem. 24; Seé b. 12:12, 25; 13:13; 15:37-39

† 3:9 Ef. 4:22 †† 3:10 Gen. 1:26; Ef. 4:24 † 3:12-13 Ef. 4:2 †† 3:13 Ef. 4:32 †† 3:16-17 Ef. 5:19-20

bagasé ma. ¹¹ Yeésò mé bọ yilá cu né Jústùs, ye bíé kék bí ndọ. Lètenè bọ Jùf mé né bọ Yeésò bọ dọ́ḡ, seé *Lò Càn ká lọ bọ́ lom né béh bọ tagár bọ hên. Yo mò né lom mé bọ taré dé gècên.

¹² †Nùà bìi Epaferàs ye bíé kék bí. Né nùà seê Yeésò Kristò ndọ. À né Càn felè bìi dua, à sòn dù ḡwéh, ye Càn a, há bí terreb, te bí den lom tég, bí né teèn joló huó́m; te njií mé Càn gwaán nê, bí njií sâ ḡene kọ lom mé gùm mene, bí bọ́ cí. ¹³ Dé hên, mè nde né sòn seèn gwaán: à né lom bí mé gècên mene munó. À né bọ nùà Laodísè munó, à né bọ Hierapolí bọ ménâ munó ndọ. ¹⁴ ††Lûk dóptà yíé-temé beèh bọ Demàs ye bíé kék bí ndọ ma.

† 4:12 Kól. 1:7; Filem. 23 †† 4:14 2 Tim. 4:10, 11; Filem. 24

¹⁵ Bí bíé kék bọ mbeí beèh ké Laodísè dọ́ḡ, bí bie keéh Nimfà mé bọ Yeésò bọ mé bilí yeé ké gwò seèn mene.

¹⁶ Mọ bọ jaḡé gi aá mvù hên lètenè bìi, bí há njií mé bọ Laodísè bọ te bọ jaḡé ké te mọ́ḡ bọ́n ndọ. Mọ bọ Laodísè bọ tema njií aá bí mvù mò déi, bí jaḡé cú lè mọ́ḡ bìi ménâ ndọ. ¹⁷ †Bí júée Arsíp a, seé Fehtoò beèh mé né beè seèn doò, bú a, bọ sòm bọ́ ma.

¹⁸ Né mè Pîl, mè beè hên nyagá né mé be mò, mè bie aá bí. Bí té nyèn, ye mè né dé mò ká gwà cibì ndọ. Húó́m-temé Càn a, ká siè jí bí beè.

‡ 4:17 Filem. 2

1 Tesalonîk

Bèh bieê

1 †Né mè Pîl bô Silvên mé Timotê nyagá né kɔ́. Béh nyagá njií né mé bɔ̀n biì ké Tesalonîk, bí bɔ̀ mé né beè Càn Tele beèh bô Fehtoò beèh Yeésò *Kristò bilí den. Bó a, kúlú bí, bó haá bí dɔ̀lè.

Dene bô Tesalonîk bô

2 Béh né Càn cu dɔ̀ɔ̀n felè biì dɔ̀ɔ̀n vra, béh né cu bú felè biì dua ndɔ̀, béh sòn dù bèh. 3 Mɔ̀ béh baá Càn dua, seé mé bí né mé njéh bɔ̀ɔ̀ kuú doò, béh né yeé teèn munó keéh, ye lòù sam bí né temé yoòr Yeésò Kristò kwaá njií, wa bí né bú gwaán ndɔ̀, bí seé tema kuú né dé cí ma. Béh kɔ̀ né ye, bí né lom ndèm mé Fehtoò beèh Yeésò Kristò tég kwaá njií. 4 Bò mbeí mò, béh né kɔ̀ ye, Càn né bí gwaán, à hèn balé weh né bí dé cí. 5 Sâ tueé baá kènè ye, Njàgà Bagaà mé béh lé ndeè naâ bí se doò lé ngòr cií ná ngwêh, terreb Cúcuí Njàgà lé naá gii teèn ngulí den; béh lé naâ kɔ̀ ye, béh tueé yíí né teèn ndɔ̀. Bí lé naá gii te dene beèh lètenè biì njéné nyegé; sâ dɔ̀ɔ̀n lé naâ ye te gam bí.

6 ††Jomo sâ bí lé naâ faá béh nɔ̀ bɔ̀ɔ̀, bí né gule Fehtoò beèh bele, bí né temé te ngòr Cànɛ kwaá njií, bí né lè gèr-e beè bô nùàr mbiín yilá ndeé, bó né bí bunó; mé njéh mene, terreb Cúcuí Njàgà né seér cu bí yoòr lòù ngulí huɔ̀m. 7 Yeé baá ménâ, bô Yeésò bô ké Masedínà mé Akayí dɔ̀ɔ̀n njene weh gi beè biì ndɔ̀.

8 Njua mé bí lé naâ ménâ bɔ̀ɔ̀ komo, te ngòr felè Fehtoò beèh njéné yuo kelà teèn ké Masedínà mé Akayí, te ngɔ̀g ngulí nde felè biì bèh dɔ̀ɔ̀n, ye bí dua lom né Càn mé temé cén ma. Kènè béh njeré déi teèn túé ságá ndé cú, 9 bô nùàr né gi mé be bɔ̀n felè biì tueé, ye cu mé béh lé waà naâ ké yoòr biì wa, bí lé naâ béh ke nyegé ma. Bó né cu tueé, ye bí kweéh seér aá temé biì kèn, wa bí be yoòr bô cècàn dɔ̀ɔ̀n sɔ̀m gi aá, bí kènè dua lom né Càn gècèn mé né Càn làn ma; ye bí né seé seèn bɔ̀ɔ̀ ndɔ̀, 10 wa Njuna seèn Yeésò mé à lé komo sɔ̀m naâ lè cio doò, bí né bú kela den ma. Né môn, à née ké te vulúu ye. Loù téná-juù à ndeè béh lè juù beè Càn yili sɔ̀m nde né kɔ̀.

Seé Pîl ké Tesalonîk

2 Bò nùàr mò, bí né gi mé feh biì kɔ̀ ye, seé mé béh lé bɔ̀ɔ̀ naâ ké lètenè biì lé mbaá mvúán lè ná ngwêh. 2 *Bí kɔ̀ gi aá kèn ndɔ̀, ye béh lé naâ gèr ké Filíp fí njéné, te béh waà ye ké Tesalonîk yoòr biì. Béh yeé baá cu bí Njàgà Bagaà se nyegé, bô nùàr kókoó mbaá yila cu béh bunô ndɔ̀. Mé njéh mene, Càn lé haá njéi cuù naâ béh terreb dé haâ, te béh se bí Njàgà Bagaà mé lé yuoó naâ beè seèn mé njéh.

3 Bí kɔ̀ ye, ngòr Càn mé béh né tueé hèn te nyeéne yùò ngwêh, béh kòb teèn yí ngwéh, béh bô nùàr lòù bèlè nyí ngwéh ndɔ̀. 4 Càn lé naá gii béh kweé nyegé, te à nde ye béh Njàgà Bagaà beè haá kwaá, te béh nde ye bô nùàr faá bèh mân se ndɔ̀. Béh túé ngwéh ye nuaré déi a, sén béh seèn. Béh kɔ̀ lom né dé beèh Càn; à ká lè beèh njene gi né kɔ̀.

5 Bí né gi kɔ̀, ye bɔ̀ɔ̀ mene naàn, béh ngòr tánágà déi fèlè nyí bèh; béh túé nágà bèh dé kàgàlònj beè nuaré déi kwaà ndɔ̀. Mè tueé bí, Càn né sòn beèh kɔ̀.

6 Béh túé ngwéh ye bô nùàr a, *sùmù béh sumù. Né mene beè biì, né mene beè bô nùàr, béh teèn sam lág.

7 Mɔ̀ sé né dé dene *sùsùm deèn, béh né bô mbònj tebê Yeésò *Kristò, béh sé lé naâ bí yoòr ngumó. Mé njéh mene, béh seér ménâ gwàn ngwéh. Béh lé toò biì dɔ̀lè seér cuù naâ lòù, béh bɔ̀nj seér cu bí, faá mei huaàn bɔ̀nj yeé bô njuna seèn nɔ̀. 8 Sâ dɔ̀ɔ̀n béh lé gwaán gii naâ bí, ye te béh tueé bí Njàgà Bagaà mé lé yuoó naâ beè Càn. Lé jí cégé ná ngwêh dé ngòr Càn tueé ndɔ̀, béh lé felè biì ngɔ̀n bilí naâ mé cio mene. Sâ ye bí né lom béh yoòr yilá faá cí nɔ̀. 9 Seé faá seé nɔ̀, béh lé naâ gèr mé njéh ké lètenè biì njéné. Ngweéh bí né gi ménâ kɔ̀ mà, belà. Béh lé naâ seé mé cíbíteèn mene temá bilí. Sâ ye te béh bí yáb lòù dùà kì dèn cú, te bí sònò beèh ngweé lom Njàgà Bagaà mé lé yuoó naâ beè Càn.

10 Dene beèh ké lètenè biì bô nùàr Càn lé naâ njagásé, dilísé ndɔ̀, veèn déi lé teèn túán nyí ná ngwêh lág. Bí lé naá gii dene beèh njéné; Càn lé naâ ménâ njéné gií ndɔ̀.

11 Bí né cu kɔ̀ gií, ye béh lé bɔ̀ɔ̀ naâ mé nùà kàn ké lètenè biì faá tele bɔ̀ɔ̀ yeé mé bô njuna seèn nɔ̀. 12 Béh lé naâ bí seén, ye te yo taré bí taré; béh né bí toó nyegé, béh né bí sɔ̀gɔ̀, ye bí a: bí dèn yí lòm dene biì

† 1:1 Seé b. 17:1 †† 1:6 Seé b. 17:5-9

‡ 2:2 Seé b. 16:19-24; 17:1-9

teèn, faá Càn gwaán nê nɔ. Nùà njèh né bú. À bí yilá né kɔ́, ye te bí yila ngùlù nyí.

¹³ Béh né cu Càn cu dɔ́ɔ́ vra. Béh vra den né bú felè ngòr seèn mé béh lé naâ ké lètenè biì tueé doô. Lòu sam, bí yeé baá ngweé, bí lé naá giì lè sie kwaá, ye né ngòr gècèn mé lé yuoó naâ beè Càn, wa lé beè nùàr yuò ná ngwèh ma. Á sâ, né lom môn ndɔ, né jéjég ngòr Càn. Bí bɔ́ Yeésò bɔ́ dɔ́ɔ́, à né mé terreb lètenè biì teèn.

¹⁴ †Bɔ́ nùàr mò, gèr mé kwa né bí hèn né faá gèr mé lé kwaá naâ bɔ́ nùàr Yeésò Kristò ké Judê ndɔ nɔ. Sâ tueé né ye, bɔ́ lɔ́ bɔ́ biì tulu su aá bí gèr yoòr, faá bɔ́ *Júf lé tulu suú naâ bɔ́ nùàr Càn dé ké Judê nɔ. ¹⁵ †Bɔ́ Júf hèllè lé naâ Fehtoò beèh Yeésò Kristò wulá sɔm, bɔ́ lɔ́ bɔ́ *sòn-Càn bɔ́ wula giì naâ kɔ́ ndɔ. Béh dɔ́ɔ́, bɔ́ lé naá cuù béh bunó. Bɔ́ yeé baá ménâ bɔ́, bɔ́ yuo Càn te temê, bɔ́ ɲa bɔ́ bònò bɔ́ njolò nùàr dɔ́ɔ́ ndɔ. ¹⁶ Bɔ́ ye te bɔ́ yíín bilí béh mé ceér ngòr Càn seè mene, te dàm nùàr hihiné ngòr Càn ngwé kwà cú, te Càn bɔ́ nùàr yili sòm cú ndɔ. Dàm veèn bɔ́ɔ́n hèllè yeé mboón aá ménâ, Càn jeré njií bɔ́ yúlá-temé seèn yoòr ndɔ.

Pɔ́l baá mé tuaá bɔ́ Tesalonîk bɔ́

¹⁷ Bɔ́ nùàr mò, béh né mé tuaá biì ká lè beèh, béh bí njolo kwàrè ngwéh lòu, wanɔ́ɔ́ temé beèh jɔɔɔ le lom né yoòr biì. Cu dɔ́ɔ́ béh né gi gò ké yoòr biì gwaán sɔ́. ¹⁸ Mè Pɔ́l né mene mé feh mò lege, mé njéh mene *Sátàn né lom béh yíín, wanɔ́ɔ́ béh né lom gò ké yoòr biì gwaán sɔ́. ¹⁹ Lòu sam, yìè ndèm beèh mé vɔ́g-temé beèh dɔ́ɔ́ né bí; te béh kwa ye tà̀m ngɔ́g, te lòu mé Fehtoò beèh Yeésò ndeè cuù teèn, béh dobo tà̀bè toò seèn. ²⁰ Mè tueé bí, yo nde né béh lòu sâ mé bí samé kelá.

³ ¹⁻² †Béh yeé ɲene dé ménâ yoló deèn nde aá yɔ́g, béh kaga lom aá ndòn, ye béh nde né Timotê ké yoòr biì temá njií, te béh le lom ké Àtèn mé huún beèh. Timotê né òm beèh, béh bɔ́ bɔ́ yeé seé Càn kɔ́, béh bɔ́ né yeé Njàgà Bagaà felè *Kristò se. Béh tema njií né bú ké yoòr biì, te à nde bí seén, à toó nyegé bí te ceér Càn, ³ ye te gèr bí jilí cú. Bí né gi kɔ́ ye gèr ɲenê né seé beèh dɔ́ɔ́. ⁴ Cu mé béh lé naâ ké lètenè biì, béh lé ye bí a, gèr ɲenê né toò beèh teèn ma; hèn né cí sâ, bí né gi kɔ́. ⁵ Mè lé Timotê hèn tema njií kuú naâ dé cí. Mè yeé yolo mene, dé yolò sam cuú; mè ye te à nde jògò ke-ke bí nées te ceér Càn ɲgulí den ye wa. Càn lé naâ mè lè tené dé gècèn, mè ndio lom ye merré déi *Sátàn bele weh gi aá bí kèn, te seé beèh mvuan le.

⁶ †Timotê yeé nde aá, à cu cuù, à tueé lom béh ngòr bebagaà dé gècèn, ye béh a: bí nées gi ɲgulí den ye ma; wa bí né lom lètenè biì gwaán kuú ndɔ; ye béh a: bí né lom béh mé vɔ́g-temé mene cu dɔ́ɔ́ munó den,

† 2:14 Seé b. 17:5 †† 2:15 Seé b. 9:23, 29; 13:45, 50; 14:2, 5, 19; 17:5, 13; 18:12 † 3:1 Seé b. 17:15 †† 3:6 Seé b. 18:5

wa bí né taré mé tuaá beèh lè, faá béh né mé tuaá biì ndɔ nɔ.

⁷ Te Timotê yeé nde tueé gi béh mân, bɔ́ nùàr mò, yo sagár laré béh dɔ́ɔ́. Béh né mene mé gèr kwaré, béh dé sâ táɲ cú. Lòu sam, temé biì né lom yoòr Yeésò tég, ⁸ bí baá gi beè Fehtoò beèh, bí né lom bú tég sie. Sâ kènê temé beèh die aá lè kèn. ⁹ Mè tueé bí, gèh dàm vɔ́g-temé mé bí né béh beè Càn haá hèn, dé tueé sam, béh bú dé sâ vrà kó cú ndɔ. ¹⁰ Béh né lom bú suúteèn mé cíbíteèn mene dua, ye bú a, kòmò kéh béh ceér teèn, te béh nde ɲene ngweé cuù bí mé njolo ye, te béh feh jege bɔ́ njií mé né toò le dɔ́ɔ́.

¹¹ Béh né Tele beèh Càn nùà njèh bɔ́ Fehtoò beèh Yeésò dua, ye bɔ́ a: há béh ceér kɔ́, te béh nde ké yoòr biì. ¹² Béh ye Fehtoò beèh Yeésò a, bɔ́ yám dèn ká gwaán lètenè biì yaàm; bú a, gàm bí te bí gwaán nyegé bɔ́ nùàr dɔ́ɔ́ faá béh né bí gwaán nɔ; ¹³ à há bí terreb te ceér seène, te lòu mé bɔ́ bɔ́ nùàr seèn ndeè cuù teèn, à kwa bí beè Tele beèh Càn, sâ bí né gi ɲagásé tâɲ.

Dene mé né beè Càn ɲagásé

⁴ Sâ bɔ́ nùàr mò, mè tueé lɔ́ né ye bí a, bí dèn lòm beè Càn ɲagásé faá béh lé feéh naá bí nɔ, te huɔm Càn yoòr. Béh né kɔ́ ye, dene biì né gi ménâ dág. Mé njéh mene béh né cu bí mé terreb yilí Fehtoò beèh Yeésò bɔ́ɲ: kúkùr biì, bí bɔ́ yɔ́g kéh cú ménâ.

² Bɔ́ njií mé béh lé feh belé naâ bí mé yilí Yeésò Fehtoò beèh dɔ́ɔ́, bí né gi kɔ́. ³ Càn gwaán né ye bí dèn lòm jolosé. Sâ tueé né ye: bí té yàgà ndé. ⁴ Nùà kàn a, kó lòm veèh seèn, bɔ́ bú dèn lòm beè nyí fà dɔ́ɔ́ jolosé; te bɔ́ nùàr ɲene ménâ, bɔ́ seén nyí teèn. ⁵ Bɔ́ té mé tuaá veèn lè faá bɔ́ Càn-kó nɔ dèn. ⁶ Te bɔ́ njií hèn dɔ́ɔ́, nuaré déi a, té mbeí felè kéh; nùàr té njèh mbeí kè̀mà ndɔ. Béh lé naá giì bí tueé kwaá, nùà kàn né mé tie cí, ye: bɔ́ mé nde né teèn die yilá, Fehtoò beèh nde né bɔ́ gèr feh keéh. ⁷ Càn lé béh dé yàgà ndeè yilá fón ná ngwèh; à lé yilá seér naâ béh, ye te béh ɲaga seér beè nyí dé ɲagâ. ⁸ Sâ kènê bí ngweé gi aá kèn; nuaá mé si njií ngòr hèn doó, nùàr sì ngwéh, à si njií né Càn Nùà njèh mé haá yeé bí Cúcuí ɲagâ kɔ́.

⁹ Béh né kɔ́ ye, bí né dé biì lètenè biì gwaán kuú, bí túé cú ye, kɔ́ bɔ́ nyàgà túé ní sɔ́ bí njeré déi teèn, Càn lé naâ bí dé biì feh jíí. ¹⁰ Né mene bɔ́ nùàr Yeésò *Kristò ké Masedínà dɔ́ɔ́, bí né gi yeé bɔ́ gwaán. Mé njéh mene, béh né cu bí bɔ́ɲ: Kúkùr biì bɔ́ nùàr mò, bí bɔ́ yɔ́g kéh cú dé jomò. ¹¹ Bí fágá lòm feh te bí den nɔ́ɔ́; nuaré déi té lè njèh mbeí ló yilá; bɔ́ njèh biì dɔ́ɔ́, bí bɔ́ jí mé be biì, te bí koó feh biì mé njéh, faá béh lé tueé naâ bí nɔ. ¹² Mɔ́ bí né mân bɔ́, bí bɔ́ nùàr kì ndé ngwéh, ye bɔ́ a, kó bí koò. Sâ né mene bɔ́ Càn-kó, bɔ́ nde né bí teèn seén.

Loù cuù Fehtoò beèh

¹³ Bò nùàr mò, béh gwaán né te bí kɔ nyegé njèh felè bɔ̀ɔ̀ mé lé naà kuù; te bí dèn cú faá bɔ̀ɔ̀ mé ndèm yoòr Yeésò Kristò kwá ní ngwéh nɔ; wancɔ̀ɔ̀ nɔ cio kwa baá bɔ̀, bɔ̀ né yeé kú vuagá. Bí té dé bìi ménâ bɔ̀. ¹⁴ Lòu sam, béh né gi kɔ̀ ye, Yeésò lé naà kuú, à komo yuo cu aá lè cio kèn. Mé béh né cu ménâ ndɔ. Bɔ̀ɔ̀ mé né gi temé yoòr Yeésò kwaá njií dɔ̀ɔ̀, Càn nde né bɔ̀ felè seèn komó sɔm keéh, à weh njií bɔ̀ bɔ̀ ké yoòr seèn.

¹⁵ †Hèn béh tueé nde aá bí bɔ̀ ngòr mé Fehtoò beèh lé feéh naà mé sòn seèn, ye: loù mé nyí cuù nde né teèn wa, bɔ̀ɔ̀ mé lé kuú baá, ndeè kela lɔ̀gɔ̀ nde né toò kɔ̀; te béh bɔ̀ɔ̀ mé née kú ngwéeh ye, ndeè bele ye bɔ̀ ma. ¹⁶ Sâ né loù mé hueh tarê Càn nde né teèn ngulí. Cìlì seèn dé koò nde né loù sâ tueé taré; tɔ̀n †† Càn nde né tuagá; Yeésò Kristò Fehtoò beèh mé feh seèn ndeè né ké te vulúu suagá; bɔ̀ nùàr mé lé naà lè yilí seèn kuú jíí dɔ̀ɔ̀ komo yuo lɔ̀gɔ̀ ndeè né kɔ̀; ¹⁷ te Càn nde ye béh bɔ̀ lèlàn bɔ̀ weh, à koró bilí béh bɔ̀ dɔ̀ɔ̀ te bègè. Jomo sâ béh bɔ̀ nde né ké ter kem ñaá, te béh bɔ̀ Fehtoò beèh kwaré ké sâ, béh bɔ̀ den le ké yoòr seèn dé cu dɔ̀ɔ̀. ¹⁸ Ngòr hèn, bí bɔ̀ dɔ̀lé kú bèh temé lètenè bìi mé njéh.

5 Bò nùàr mò, felè cu mé bɔ̀ njèh kèkènè sâ nde né teèn bɔ̀ɔ̀ bele, bɔ̀ bí dé bìi lòu nyàgà sɔ̀ ndé cú.

² †Bí né gi mé feh bìi kɔ̀ ye: Fehtoò beèh kar waà nde né lòu. Lòu sâ nde né faá nùà yìb kar waà né cíbítènè nɔ. ³ Kɔ̀ bɔ̀ nùàr baá yo nyen, bɔ̀ baá tueé ye: *wɔ̀n huɔm aá, wa lɔ̀ dɔ̀lé baá ma. Kɔ̀ baá ménâ, te kar waà ye felè bɔ̀ɔ̀, kum sɔm bɔ̀. Mè tueé bí, dé mvelê sam ndé ngwéh; ceéhr keéh nde né bɔ̀ faá nyer ceéhr keéh yeé ma mé lèi hueêh nɔ.

⁴ Dé bìi, bí bèh cibì sam. Cieé sâ bí faá nùà yìb nɔ kár kwà ndé ngwéh. ⁵ Bí né gi dé bìi bɔ̀ɔ̀ mé gɔ̀ né bèh ñagá, bí né bɔ̀ bè̀sɔ̀nè bɔ̀. Béh bɔ̀ nuaá mé gɔ̀ né bèh cibì sam, béh cíbíteèn gɔ̀ bèh.

⁶ Mɔ̀ né mân, sâ béh té lóm faá bɔ̀ déi nɔ cèr dèn, béh nyimè dèn sér làn, béh né teèn yoló kelá den. ⁷ Bɔ̀ lóm cer yeé cíbítènè, bɔ̀ sela cíbítènè ndɔ. ⁸ ††Dé beèh môn sam, béh né gi bɔ̀ suútenè bɔ̀, béh yíyolò, béh kwá ní

† 4:15-17 1 Kɔr. 15:51-52 †† Tɔ̀gɔ̀ dé koò mé hueh faá tɔ̀n nɔ.
‡ 5:2 Mat. 24:43; Lúk 12:39; 2 Pi. 3:10 †† 5:8 Es. 59:17; Ef. 6:13-17

gí temé yoòr Yeésò, béh né lètenè beèh gwaán kuú. Sâ né kò dé beèh. Béh ndèm tég kwá ní lòm yoòr Yeésò mé nde né béh loù sâ yili sɔm. Sâ né cu tám taáb dé beèh ndɔ. ⁹ Càn lé béh dé ju dieè mé ná ngwêh, à lé balé kwaá seér naà béh, ye te béh yili yuo mé Fehtoò beèh Yeésò *Kristò. ¹⁰ Yeésò Kristò lé naà felè beèh kuú, ye te loù sâ béh né mene làn, béh kuú aá mene, te béh bɔ̀ ndeè den beh ma. ¹¹ Á sâ, bí taré kú lètenè bìi ménâ dɔ̀ɔ̀; bí sén kú lètenè bìi seèn, faá bí bɔ̀ ka yeé nɔ.

Bèh cerê

¹² Belà, béh né bí bɔ̀ɔ̀: bɔ̀ɔ̀ mé né seé Càn lètenè bìi temá, Fehtoò beèh bí haá kwaá né beè bɔ̀ɔ̀, bɔ̀ bí ceér feh yeé kɔ̀; bí ngwé sòn bɔ̀ɔ̀ ngweè. ¹³ Bí wèh kwá bɔ̀ faá nùàr beè bìi, bí gwàn bɔ̀ mé temé cén ndɔ. Lòu sam, bɔ̀ né mé seé Càn beè. Bí bɔ̀ mbaábi dèn mé sòn cèn.

¹⁴ Belà, béh né bí dua, bí kwágá bɔ̀ fù̀b bɔ̀ kwagaá ndɔ; bí tó nyégé bɔ̀ veéh bɔ̀ toò; bí gàm bɔ̀ yuyuaá bɔ̀ gaàm; bí kwá làrè sèn yoòr bɔ̀ɔ̀ dɔ̀ɔ̀. ¹⁵ Bí kè nyégé keè, nuaré déi a, té veèn cú, bí húm sér lètenè bìi lòu; bí bɔ̀ nùàr dɔ̀ɔ̀ húm jí ménâ ndɔ.

¹⁶ Bí sàmè dèn cu dɔ̀ɔ̀ lòu. ¹⁷ Bí dùà dèn Càn kèi cén.

¹⁸ Né mene kei, bí vrà dèn Càn teèn ménâ. Bí bɔ̀ nùàr Yeésò Kristò, sâ né njií mé Càn gwaán né beè bìi. ¹⁹ Bí té Cúcuí ñagá toò cí téná. ²⁰ Bí té ngòr bɔ̀ *sòn-Càn bɔ̀ doó sì ní. ²¹ Njèh dɔ̀ɔ̀ bí kè nyégé jí bagasé, te bí weh le mé bɔ̀ dé bebagaà beè. ²² Bí té veèn déi mé be cór nyì lág.

²³ Càn mé kulu dɔ̀lé yeé njèh kɔ̀, bú a, sènè kwá bí beè seèn lòu, à ke nyegé yòr bìi mé càn bìi mé yo bìi mene, te loù mé Fehtoò beèh Yeésò Kristò ndeè cuù teèn, à kwa lom bí ñagásé tɔ̀n. ²⁴ À lé bí yilá naà kɔ̀; à né nùà jéjêg, bú nùà njèh nde né bí mé feh seèn ke nyegé.

²⁵ Bò nùàr mò, bí dùà Càn felè beèh duaà ndɔ.

²⁶ Bí bíé kéh béh bɔ̀ mbeí bìi dɔ̀ɔ̀, bí jógú siè bɔ̀ beè.

²⁷ Mè né bí mé yilí Fehtoò beèh bɔ̀ɔ̀, bí jáné làrè mvù hèn toò bɔ̀ nùàr bìi dɔ̀ɔ̀.

²⁸ Húm-temé Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, ká siè jí bí beè.

2 Tesalonîk

Bèh bieê

1 †Né mè Pîl mé Silvên bô Timotê nyagá njií né mé bòn̄ bìi ké Tesalonîk, bí bòn̄ mé né gi beè Tele beèh Càn̄ bô Fehtoò beèh Yeésò *Kristò dɔ́ɔ̄. ² Tele beèh Càn̄ bô Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, bɔ́ haá bí dɔ́lê.

Loù ju tenâ

³ Bò nùàr mò, béh vrà lòm Càn̄ felè bìi, béh té sòn dù. Mɔ́ béh né ménâ bɔ́ɔ́, sâ né teèn yilá. Lòù sam, bí né temé cén kwaá ngulí huɔ́m, né tetoò yaám ndeé; gwaân mé dé kàn né mbeí lètenè bìi gwaân doò né naŋ ndo. ⁴ Béh mé yilí bìi te bòn̄ bô Yeésò bô bèh dɔ́ɔ̄ hên punó gɔ́ né mé njéh. Gèh sieè mé bí né lom mé temé cén sie huɔ́m sâ né бага dé gècên. Bɔ́ né mene bí teèn bunó, bɔ́ né mene bí gèr feh keéh, mé njéh mene bí temé teèn sòm ngwéh; béh hên punó gɔ́ né mé njéh.

⁵ Bí né ménâ yoló, te ñené yuo kelà teèn, ye Càn̄ ju tena yíí né teèn, wa dé *Lò Càn̄ yilá bí nde né wulú ma. Lòù sam, bí dàm gèr hên yoló laré né felè Lò Càn̄ sâ.

⁶ Yila né teèn ndo. Càn̄ bô njèh dɔ́ɔ̄ bɔ́ gi nde né te ceér-e te ceér-e. Bɔ́ɔ́ mé né bí gèr feh keéh hèllè, à nde né bɔ́ gèr sâ horó haá cuú, ⁷ te bí bɔ́ɔ́ mé né gèr ñené, kwa seér cu dù kɔ́. Béh nde né ménâ kwa ndo. À ndeè mân bɔ́ɔ́ nde né lòù mé Fehtoò beèh Yeésò cuù nde né teèn.

Lòù sâ à ndeè né ké te vulúu ñené yuo kelâ, à nde né mé bòn̄ bìi cili seèn dé tetarê jomo, ⁸ à wa ndeè né te leba weè, te à weh bô Càn̄-kɔ́ seé, à nde né bô tàn̄-tie bô seé ménâ weh ndo. Lòù sam, bɔ́ temé te Njàgà Bagaà Fehtoò beèh Yeésò kwá njií ngwéh. ⁹ ††Bɔ́ nde né te gèr dé nyèmà mé nyèmà nyoló le, bɔ́ leba den gèr ké ndɔ́ɔ̄-ndɔ́ɔ̄, bɔ́ dé bɔ́ɔ́n̄ *sùsùm Nùà Dueè yoòr bɔ́ɔ́n̄ ngwé ndé cú, bɔ́ te ngùlù seèn-e yilá nyi ndé cú ndo.

¹⁰ Mɔ́ à ndeè baá loù sâ cuù, bô dé seèn nde né bú seén; bɔ́ɔ́ mé né gi temé yoòr seèn kwaá njií dɔ́ɔ̄ nde né mé bú *sumú kuú. Lòù sâ bí dɔ́ɔ̄, bí nde gi né lètenè bô sâ bô ndo. Lòù sam, ngòr Càn̄ mé béh lé naâ bí tueé doò, bí né temé teèn kwaá njií.

¹¹ Béh Càn̄ felè bìi cu dɔ́ɔ̄ hên dua den né dé cî. Béh ye Càn̄ a, bɔ́ te bí den komo dene jéjêg mé à né bí mé

njéh yilá doò. Béh ye bú a, kúkùr seèn à há bí terreb teèn, te bí bɔ́ɔ́ komo багаà mé bí né gwaân doò; bô seé mé bí bɔ́ɔ́ né mé yilí seèn dɔ́ɔ̄, bú a, nyén ngulí gi bɔ́ nyeèn ndo. ¹² Mɔ́ né mân, sâ yilí Fehtoò beèh Yeésò nde né felè bìi lieé ñagá, bí nde né mé bú lieé nyegé ndo. Bò njií hên dɔ́ɔ̄ Càn̄ bô Yeésò Kristò Fehtoò beèh nde né mé húóm-temé bɔ́ɔ́n̄ dé lòù bɔ́ɔ́ gií.

Loù mé Fehtoò beèh cuù nde né teèn

2 †Mè dé kènê tueé nde aá felè cieé mé Fehtoò beèh Yeésò *Kristò ndeè né teèn cuù, mé béh nde né toò seèn bilí gií ndo. Béh né bí bɔ́ɔ̄, kúkùr bìi bô nùàr mò, ² bí té kèkòg dèn; càn̄ a té bí lè mbaá téné kú. Bò nuaré déi né mene tueé ye bí a, cúcuí ye bɔ́ a, Fehtoò beèh cu gií aá kèn, bí téé gwàn ye. Bɔ́ né mene ngòr Càn̄ ménâ se, bɔ́ né mene mvù déi jaŋé, ye bí a, béh nyagá naâ ménâ kɔ́, bí té lòm gwàn; feh a, té bí ter mbaá ñéllé kú. ³ Bí té gwàn mé nuaré déi bele bí felè cieé sâ lòù.

Mé cieé bú sâ ndeè dé seèn waâ, kɔ́ veèn bô nùàr baá furú, bɔ́ baá Càn̄ taáb saán; kɔ́ meì bô jéré-temé bô ndeè ñené ñaga baá bèsonè, sâ ye. Né nùà yilá-beè bòn̄. ⁴ ††Nùà jéré-temé hèllè nde né Càn̄ yoòr yuo nje-bá, ye bô nùàr a, té bú dùà, bɔ́ té njeré déi dùà gò. À nde né Càn̄ felè njebá tená, ye nyí né bú yɔ́gú. Dé sâ gi lòm ndé ngwéh, à nde cu né mé njéh ké *gwà Càn̄ koò lɔ́gú yilá bilí, à nde mela den te kɔ́gɔ́, ye nyí né Càn̄ nùà njèh sâ.

⁵ Á, ngweéh cu mé béh bí lé naâ kɔ́, mè lé naá gií bí ménâ tueé ndo wa? Bí dé sâ mùnò kɔ́ cú á? ⁶ Mé njéh mene, dé kènê à née mé ceér sam ye, njeré déi né bú toò lalé tená, kɔ́ cu mé Càn̄ lé sie kwaá naâ sâ ndeè waà baá kɔ́, sâ ye; bí né gi ménâ kɔ́.

⁷ Cí gi cége ngwéh ndo: bɔ́ née mene bú beè ménâ sie kwaá, terreb jéré-temé seèn hèllè né doó naáb ñɔ́ den, né lom mé seé yieé ndeé. Njèh cén, bú nùà njèh nde née wá ngwéeh ye, kɔ́ nuaá mé sie kwaá né bú beè sâ ndeè sɔ́m aá yo, sâ ye. ⁸ ††Cu sâ meì bô jéré-temé bô hèllè nde né cie ñené ñagá, te Yeésò Fehtoò beèh ndeè weh nyegé ye bú seé: à nde né bú mé ndândaà cúcuí mbaá fulú wulá sɔ́m, te njènjàn ñagá seèn nyoló sɔ́m weéh ye bú.

⁹ †††Mɔ́ tájéré hèllè ndeè baá cie ñagá den, à nde né njágá mé terreb *Sátàn sieé: à nde né bô njèh kèkènè

† 1:1 Seé b. 17:1 †† 1:9 Es. 2:10

‡ 2:1 1 Tes. 4:15-17 †† 2:4 Dan. 11:36; Ese. 28:2 †† 2:8 Es. 11:4

hihiné bɔ́ bele; bɔ́ fém mé bɔ́ ciè nyenyenê nde né cie bomó sue, ¹⁰ te à bele kwa bɔ́ nùàr teèn. À nde né jomó veên mé nòmò hihiné kelá, te à bele kwa bɔ́ mé nde né leér le mé njéh. Lòu sam, gècèn mé sé né bɔ́ yili sɔm, bɔ́ temé teèn kwá ní ngwéh; bɔ́ bú gwàn ngwéh ndɔ. ¹¹ Càn yeé ñene aá ménâ, à bɔ́ terreb mangelèŋ mbaá hên tema njií seér né mé njéh, te bɔ́ gwaán kela seér bɔ́ njèh dé gogobô sâ ndɔ. ¹² Sé yeé baá môn, te bɔ́ mé gècèn gwàn bèh dɔ́ŋ yila gi beè. Veên seèn huɔm kela né bɔ́ yoðr kɔ́ nɔ.

Bɔ́ mé Càn nde né yili sɔm

¹³ Bɔ́ nùàr mò, bí bɔ́ mé Fehtoò beèh né bí gwaán hên, béh né lom Càn felè bìi vra dé gècèn. Yila né teèn ndɔ. Lòu sam, Càn lé naâ bí balé kwaá, sâ wɔ́ŋ nées sam ye, ye te bí ndeè yili yuo faá bèh mân, bí ña bɔ́ dé nyí. Bí bɔ́ dé seèn ña né mé terreb Cúcuí Ñagá bɔ́ temé cén mé bí né te ngòr gècèn kwaá njií doò. ¹⁴ Càn lé bí yilá naâ mé njéh; lé naâ mé Njàgà Bagaà mé béh lé seé naâ bí doò, ye te bí yila ké bèh *sùsùm Fehtoò beèh Yeésò Kristò.

¹⁵ Mɔ́ né mân bɔ́ nùàr mò, sâ bí húnè lòm nɔ́ŋ, bí kwaá njií temé te tabɔ́ mé béh lé naâ ngweé, béh feh keéh cu bí doò; bɔ́ déi béh lé tueé naâ bí mé feh, bɔ́ déi béh lé bí nyagá naâ lòu; bí kwá ní temé teèn nɔ́ŋ.

¹⁶⁻¹⁷ Fehtoò beèh Yeésò Kristò mé feh seèn bɔ́ Tele beèh Càn a, siè nyégé bí. Bɔ́ gwaán né béh kɔ́, bɔ́ cu dɔ́ŋ toó nyégé né béh kɔ́, bɔ́ temé beèh ter jɔgɔ kwaá né kɔ́; dɔ́ŋ né gi mé húm-temé bɔ́n. Bɔ́ a, tó nyégé bí, bɔ́ haá bí terreb, te bí bɔ́ lom bɔ́ njèh beba-gaà, bí tueé nyégé ngòr sònò bagasé ménâ ndɔ.

Pɔ́l ye, bɔ́ dùà Càn felè nyí duaà

3 Bɔ́ nùàr mò, mè tueé lɔ́ né ye bí a, bí dùà kéh béh Càn teèn, te ngòr Fehtoò beèh sela yam nde bèh dɔ́ŋ kukwar, te lie faá lé lie huɔm naâ ké lètenè bìi nɔ. ² Bí dùà cú bú, te à mvelé sɔm béh beè bɔ́ jéré-temé bɔ́ teèn, wanɔ́ŋ né bɔ́ vevenê bɔ́. Ngòr Càn mé béh né se hên, bɔ́ nùàr bú dɔ́ŋ gwàn làrè ngwéh. ³ Mé njéh mene, Càn né den ka te be sâ. À nde né bí terreb haá, à nde né bí kurú nyégé, te veên bí kèrà cú. ⁴ Béh né kwàgà bìi mé yilí Fehtoò beèh yieé, ye bí né yeé bɔ́,

bí nde cu né mé njéh faá béh lé tueé naâ bí nɔ bɔ́ ndeé den.

⁵ Fehtoò beèh a, lèmè nyégé bí temé lè, te bí gwaán ñeí cu Càn dé gwaân, bí yolo komo njèh faá Yeésò *Kristò nɔ.

Pɔ́l ye nùà kàn a, bɔ́ seé

⁶ Bɔ́ nùàr mò, béh tueé né bí mé yilí Fehtoò beèh Yeésò Kristò, ye bí a: bɔ́ Càn bɔ́ mé né dene fùb bɔ́n den dɔ́ŋ, bí bɔ́ té bècènè dèn bílí, bɔ́ sâ bɔ́ tabɔ́ mé béh lé naâ bɔ́ feh hên bèlè ngwéh. ⁷ Dé bìi, bí né gi gule beèh kɔ́, bí gò bèlè teèn. Lòu sam, léí mé béh lé naâ lètenè bìi, béh lé bɔ́ fùb bɔ́ ná ngwéh. ⁸ Béh lé gùm beèh beè nuaré déi yí lɔ́ ná ngwéh, ye te à koó den béh dé lòu. Béh lé tema seér cuè naâ seé dé temâ, béh tema bílí seé mé cíbítènè mene. Sâ dɔ́ŋ béh ye te béh nuaré déi lètenè bìi seé beè há cú. ⁹ Lé túé ná ngwéh, ye sâ béh mé ceér yâb sam cuú; dé sâ ndɔg ndɔ. Béh lé ménâ tema seér naâ, ye te bí ke weh teèn, bí bele gule beèh.

¹⁰ Béh lé cie ké lètenè bìi tueé ñarè njií naâ dé cí, ye bí a: nuaá mé seé gwàn ngwéh dɔ́ŋ, bú a, té yáb sònò nágá kéh ndɔ; ¹¹ wanɔ́ŋ bɔ́ ye béh a, bɔ́ nuaré déi né ké lètenè bìi teèn, bɔ́ né léláŋ fùb mbaá ngólé gɔ; wa seé bɔ́n né lom ngòr bɔ́ nùàr hua weèh sé wa. ¹² Mé yilí Fehtoò beèh Yeésò Kristò, béh né mé bɔ́ sâ bɔ́ tueé njií, ye bɔ́ a, bɔ́ témá lòm seé nencɔ́ŋ, te bɔ́ koó feh bɔ́n mé be bɔ́n ma.

¹³ Béh né mé bí tueé njií ndɔ, bɔ́ nùàr mò, bí té be dù, bí bɔ́ dèn bagaà cu dɔ́ŋ.

¹⁴ Ndéb mé béh né lè mvù hên leéb kwaá, mɔ́ nuaré déi tie teèn féla ní ngwéh, bí kè bú keè, sâ bí gè lòm mé ceér seèn nɔ́ŋ, te à gulí kɔ. ¹⁵ Bí té bú cu sâ faá nùà bònò bìi nɔ wèh ndɔ, bí fèh sér bú lòu, ye né nùàr bìi.

Bèh cerê

¹⁶ Nùà Dueè mé kulu dɔ́lé yeé njèh kɔ́, bú a, kúlú dɔ́lé nyégé dèn bí mé gèh kulú hihiné cu dɔ́ŋ. Nùà Dueè a, dèn mé bí dɔ́ŋ!

¹⁷ Mè bie aá bí, né mè Pɔ́l, mè bèh hên nyagá né mé be mò. Hên né be mò, te mvù mò dɔ́ŋ mè jege gi né mân. ¹⁸ Húm-temé Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, ká siè gí bí beè dɔ́ŋ.

1 Timotê

Bèh bieê

1 Né mè P̄l, mbòŋ tebê Yeésò *Kristò. Càn Yili nùàr b̄ Yeésò Kristò mé ndèm beèh dɔŋ né gi yoòr seèn hên lé ye mè a, dèn mân kɔ́. ² *Mè nyagá njií né mé wò Timotê. Wò né faá huaán mò ñàr lè nɔ. Bèlò fà dɔŋ né gi temé yoòr Yeésò Kristò kwaá njií. Huaán mò, Càn Tele beèh b̄ Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kó wò jere, bó kúlú wò, bó haá wò dólê.

Dene k̄r

³ Cu mé mè lé nde aá ké Masedínà ndeé, mè ye wò a, dèn lè ké Efêse, te wò yíin b̄ nùàr ñhèh nyenyenê feèh. ⁴ Júée bó a: té mé b̄ dèbbè b̄ tele bɔ̀n léí jògò sà̀n lè, bó té mé dògòtì yilí b̄ tele bɔ̀n sâ gènnè lè ndɔ, wancɔŋ saàn nde né mé ñhèh lòu yaám seér, te yíin ceér Càn. Júée bó a, dé ceér Càn môn sam; wa Càn dé seèn b̄ nùàr yili sɔm seér né mé temé yoòr seèn kwaá njií ma.

⁵ Sâ dɔŋ né ye te bí gwaán kuú lètenè bìi gwaàn. Mò né mân, kɔ bí lè den seér mé temé ñagâ, ndòn bìi lòu sé ñgwéh, bí temé bìi kwaá njií lom mé Càn ndɔ, sâ ye. ⁶ Wancɔŋ b̄ nuaré déi durá yuo gi aá te ceér gècèn hên. Bó né seér lè saáne ndugó yilá. ⁷ Dé kàn ye, kɔ júée nyí ña nde né nùà fèh-sóu Càn kɔ́; dé kàn ye, kɔ nùà fèh-ñhèh júée nyí ndɔ. Á sâ, bó ndègè b̄ ñhèh hèllè ñgwé kòmò bèh ndɔ. Né mene sònò bɔ̀n yuo, bó bú ñgwé kòmò bèh lág.

⁸ Béh né gi kɔ́ ye, *sóu né ñhèh bagaà. Ñhèh cén, kɔ wò jolo bú faá tueé nê nɔ. ⁹ Dé nùà gècèn, sóu bú kɔ́ tágá cú. Càn sóu sou njií né mé b̄ vevenê b̄, b̄ kwá-sóu b̄ o, b̄ táre-feh b̄ o, b̄ jéré-temé b̄ o, b̄ ñgèn-sòn Càn b̄ o, b̄ sèb-Càn b̄ o, b̄ wúlá-feh b̄ o, b̄ wúlá-tele b̄ o, b̄ wúlá-meí b̄ o, ¹⁰ b̄ gwá sár b̄ o, b̄ sífb mé cer seér né bó mbeí bɔ̀n o, b̄ gò kwer b̄ o, b̄ nyeén b̄ o, b̄ jègè kòb b̄ o, dɔŋ Càn sóu sou njií né mé b̄. B̄ mé gècèn faá tueé nê nɔ bèlè bèh dɔŋ, Càn sóu sou njií cu né mé b̄ ndɔ. ¹¹ Njàgà Bagaà né gi ménâ tueé. Càn lé jege kwaá naà beè mò, ye mè a, ndé ménâ feh. Né Njàgà Bagaà mé tueé né felè Càn *Sùsùm, Nùà Ngùrmò. ††

P̄l ye njua mé Càn lé naà nyí jere kɔ́

¹² Mè né lom Fehtoò beèh Yeésò *Kristò vra dé gècèn; à mè terreb lè seé hên haá né kɔ́. À lé naá giì kwàgà mò yieé, te à nde ye mè nùà seé seèn mân sie kwaá. ¹³ *Sâ léí toò mè lé naá beh bú bunó, mè né bú gèr feh, mè né bú teèn selé yíí. Mé ñhèh mene, Fehtoò beèh dé sâ táŋ ñgwéh, à né seér mè jere teèn dé kɔ́ kɔ́ yíí, ye mè nêe temé yoòr nyí kwá ní ñgwéeh ye lòu, wa mè bɔ́ cur den né mbaá ma. ¹⁴ Yeé baá mân, húm-temé seèn ka sie mè beè ndɔ, à kweh seér mè, te mè sie lom bú mé temé cén, mè gwaán b̄ nùàr seèn mé temé seèn lè.

¹⁵ Kwá mè tueé bí jéjég ñgòr; b̄ nùàr a, siè be mé ñhèh tég. Jéjég ñgòr sâ ye: Yeésò Kristò lé ndeè naà ká te wɔŋe b̄ vevenê b̄ yili sɔm. Káŋkán nùà veèn sâ lètenè bɔ̀n dɔŋ né mè hên. ¹⁶ Mé ñhèh mene, mè káŋkán nùà veèn la jògò hèllè, Càn né cu mè bagaà lòu bɔ́ seér. Sâ dɔŋ ye te b̄ nùàr ñene kɔ siè-temé Yeésò Kristò teèn, te haá b̄ jomo b̄ terreb, bó kwaá njií taré temé yoòr nyí, bó ndeè kwa yòŋ tètàgà.

¹⁷ B̄ nùàr a, sèn Càn seèn. Terreb seèn a, sùmù yùò kelà cie dé kèi cèn. Nùà Dueè dé cu dɔŋ né bú. Nùà bú mé njolo ñéné bèh ndɔ. Càn ndeèr né lom bú. È môn.

P̄l baá Timotê ndéb leéb

¹⁸ Huaán mò Timotê, mè ñgòr hên dɔŋ kwaá lɔ aá beè yeè, te yuo faá b̄ *sòn-Càn b̄ lé tueé naà felè yeè nɔ. Mè ye te wò sie be mé ñhèh, wò lie yíí taáb teèn.

¹⁹ Mò wò baá mân bɔ́, kwá ní lòm temé yoòr Càn tég, wò bó gí ñhèh dɔŋ mé ñágá-temé mene ndɔ. B̄ nuaré déi lé naà ceér bagaà hên beróŋ, bó sɔm gi temé yoòr Càn. Yeé baá mân, bó lé naà lòu leér le gíí ndɔ.

²⁰ Lètenè bɔ̀n sâ Himenê mé Alesándà né teèn. Mè lé naà be felè bɔ̀n sɔm, te bó yila nde kɔ beè *Sàtàn, bó né ñhèh teèn maán, te bó Càn sèb cú.

Ndéb felè Càn duaà

2 Mè toò jògò tueé lɔgú né ye b̄ nùàr a: dùà làrè Càn felè nùàr dɔŋ, bó kúgòr bú kugòr, bó vra laré bú felè nùàr dɔŋ ndɔ ma. ² Bó dùà bú felè b̄ mg-bèémgbè mé b̄ kokoò b̄ mene, te bó sie dilí nyegé

† 1:2 Seé b. 16:1 †† Nuaá mé né gi mé ñhèh dɔŋ beè.

‡ 1:13 Seé b. 8:3; 9:4-5

njèh, béh ñgweé ye fu, temé die béh lè, béh sie lom Càn mé temé cén, béh den dene bò kàm bò. ³ Mò bí né Càn Yili nùàr mân dua laré, sâ bí bòcú né njií mé né bú njolò dilí huwóm. ⁴ À gwaán né ménâ ndò, ye te bò nùàr dójñe ñene kò gècên nyí, bó yili yuo gi.

⁵ Lòu sam, Càn gi cegé né bú mé huún. Lètenè Càn bó bò nùàr kòu né cegé cén ndò. Kòu sâ né lom nùà cén; nùà cén sâ né Yeésò *Kristò. ⁶ À lé bò nùàr mé húóm seèn ñge weéh naâ kòcú. Lé naâ te cu mé Càn lé nyegé kwaá naâ ndò. Yeé baá môn, ñené yuo kela bèsnè, ye Càn gwaán né bò nùàr dójñe yili sòm ma. ⁷ Càn lé mè mbòñ tebè seèn hèn sie kwaá naâ dé cí, ye mè a, ndé ñgòr nyí lètenè bòcú mé Juf sam se yon; wa fèh bó feèh, né ñgòr gècên, te bó kwaá njií temé cén teèn ma. Né ka môn jég, mè nyeén túé ñgwéh.

⁸ Yeé baá môn, mè né lom gwaán, ye bò siíb a, dùà làrè bú bèh dójñe, bó sòm nji be Càn duaà ter, bó dùà lòm bú mé temé ñagâ. Tòcò mé saân a, té lètenè bòcún fúru kè.

⁹ Bò véh a, sù yí cògò teèn, bó fón gèh cògò mé né te ceér-e, bó su lom cí; bó té feh lòu nyàgà góné; bó té yíyâr mé gòm bègè yí, bó té cògò bègè sù ndò. ¹⁰ Bó bó sér bò seé dé bebagaà mé né teèn yilá, te feh keéh ye bó né Càn veéh.

¹¹ Mò bò véh baá ju Càn maán, bó té sòn kòmò, bó léb sér teèn lòu. ¹² Mè né ma véh yíin; bú a, té bò siíb njèh kòcú fèh sér, à mé sòn toò bò siíb sam ndò; bú a, húné lòm kòcú. ¹³ Lòu sam, Càn lé me lógú naâ Ádàm, te à nde ye Evà meé. ¹⁴ Sâtàn lé Ádàm belè ná ñgwéh, à lé belé naâ Evà. Evà lé *sòú Càn kwaà naâ kòcú. ¹⁵ Mé njéh mene, ma véh nde né mé bò huaán yili yuo; kò à né temé yoòr Càn kwaá njií ndò, à né bò mbeí mé temé cén gwaán, à bò nùàr doó karé si ñgwéh, à né veèn nyenné, sâ ye.

Seé bò kokoò bò gwà Càn

3 Kwá mè tueé wò jégé ñgòr. Jégé ñgòr sâ né: nu-aa mé gwaán né dé seèn seé gwà Càn, ye te bó haá beè nyí, fón kwa baá seé dé bagaà kèn. ² Sâ bú a, dèn nuaá mé yilí seèn ñgúlí vé ñgwéh, à dèn lòm mé véh cén, à té mbè sèlà, à dèn nùà kògò, à bó yí njèh te ceér-e. Bú a, dèn nùà wèh-kin; bú a, dèn lòm nùà fèh-ñjèh dé gècên; ³ à té sibì, à té sà fón, à té nùàr mgbé, à dèn sér dólésé, à té kàgàlòñ gwàn sèlà ndò. ⁴ Bú a, dèn nuaá mé né mbàgà seèn nyegé komo, à kò nyegé bagasé ye bò huaán nyí né tie ñgweé, bó né leéb, sâ ye. ⁵ Wancóñ mò nùàr mbàgà seèn nùà njèh nyégé kó ñgwéh, à mbàgà dé Càn nyegé komo nde né naàn wa?

⁶ Mò bí nde aá nùà koò sie, bí té nùà feè siè. Mò sam, à nde né mé njéh lòu punò seér, te à die ju beè Càn, faá *Sâtàn lo dieé naâ kò. ⁷ Mò bí nde aá nùà koò sie,

kò bú a, dèn dene bò kàm bò, te bò kòcú bò veéh ye bú ndò. Mò sam, bó nde né bú seb; fegùli sé ye baá bú sie, à sela yuií Sâtàn.

Bò mabòn gwà Càn

⁸ Bò mabòn gwà Càn a, dèn lòm cu dójñe dene bò kàm bò ménâ ndò, bó té sòn fà túé. Bó a, té mbè sibì, bó té kàgàlòñ mé kòb mene fón; ⁹ bó kwá njií gí temé te ñgòr gècên mé Càn né béh feh hèn, bó ñaga seér temé lè. ¹⁰ Mò bí nde aá mabòn gwà Càn sie, bí jògò kwé nyége bú bagasé ye; mò à kela né kela, à yila ye seé sâ.

¹¹ Bò véh bòcún a, dèn lòm dene bò kàm bò ménâ ndò, bó té sòn túagá sàr gò, bó té mbè sèlà, bó dèn lòm te njèh dójñe kóbè sâ.

¹² Mabòn gwà Càn a, dèn lòm mé véh cén; bú a, dèn nuaá mé né bò huaán nyegé komo, à né mbàgà seèn nyegé komo ndò. ¹³ Bò mabòn gwà Càn mé né gi seé bòcún faá Càn tueé nê kò kòcú komo dójñe nde gi né njolò bò nùàr lieé huwóm. Bó ñgòr Càn sâ tueé lom nde né mé terreb teèn, ye bò nùàr a, bó temé kwá njií gí yoòr Yeésò *Kristò ma.

Tànòr njèh nâb déi

¹⁴ Mè né munó ye, mè ndeé né ké yoòr yeè ndeé. Mé njéh mene, mè ye, kwá mè nyagá njií ñgògò wò lòu ye.

¹⁵ Mò mè né mene ñgagá, te wò ñene mvù hèn, wò kò gèh dé mé bò nùàr Càn nde né den. Bò nùàr Càn sâ, mè jue né mbàgà Càn. Càn mé né Càn làn lé naâ gècên seèn teèn nyeén kwaá, te kù den bú sâ, à taá kwaá gècên sâ ter kòcú. ¹⁶ Mè tueé bí, dé saân sam, bò njèh nâb mé Càn né béh te ceér seène feh hèn né lom tànòr, ye:

À lo naâ nùàr ñaá.

Cúcuí ñagâ feh keéh ye à né dilísé.

Bò cilí Càn lé naâ bú mé njolo ñené.

Lò nùàr ñgweé gi ju seèn.

Bèh dójñe bò nùàr né temé yoòr seèn kwaá njií.

À ñaá nde cu aá ké te vulúu kèn.»

Bò nyeén bò

4 Sâ Cúcuí ñagâ lé naá gii bèsnè tueé kwaá, ye mò wón nde aá gíi wa, bò nuaré déi nde né temé yoòr Yeésò *Kristò sòm, bó kwaá njií seér yoòr bò cècàn mé nde né bó bele weh gíi, wa bó nde né ñgòr bò tándulù ñgweé seér ndò. ² Ye bó nde né mé feh bòcún beè bò tánagá bò leér le gíi. Lòu sam, bò sâ bò mé ndòn lè sam cuú; ndòn bòcún fíi yuo aá kèn. ³ Bò nyeén bò sâ nde né bò nùàr ndéb vevenè tieè kurá kwaá; bó nde né bò nùàr tueé, ye bó a: té véh jógú, bó té gèh yáb dé kàn yíé, bó té dé kân yíé ndò. Á sâ, Càn lé bò yáb sâ dójñe si gii naâ kòcú ndò, ye te bòcú mé né temé yoòr nyí kwaá njií, mé né gècên nyí kòcú dójñe yieé beh ménâ, bó né nyí teèn vra ma. ⁴ Mè tueé bí, sâ bò njií mé Càn lé si gii naâ

† 2:7 2 Tim. 1:11 †† 2:9 1 Pi. 3:3 † 2:13 Gen. 2:7, 21-22 †† 2:14 Gen. 3:1-6 †† 3:2-7 Tite 1:6-9

dɔ́ŋ né gi бага. Mɔ né mân, nùàr té deì teèn mbaá jìnè kú; bú a, vrà lòm Càn dé vraà, à yieé njií sònò.
 5 Ngòr Càn bɔ Càn duaà nyegé gi aá bɔ njií sâ beè Càn kèn.

Nùà seê Yeésò *Kristò dé багаà

6 Mɔ wò né bɔ nùàr ndéb mân leéb nyegé, sâ wò né nùà seê Yeésò Kristò dé багаà, wò né te ngòr Càn kulaá ndeé. Lòu sam, wò né temé te ngòr gècèn kwaá njií, wò né ceér Yeésò bele. 7 Mɔ né mân, té be yeè te débè bɔ jògò bɔ yí, né gènnè tándugò, ceér Càn sam. Mân sér dé yeè gò nùà Càn. 8 Gò dé ká te *wɔ́ŋe mé yo taré nde né mé njéh né ka teèn huɔ́m weh ndɔ. Mé njéh mene, gò dé beè Càn huɔm kela né kɔ́. Mɔ wò né faá Càn gwaán nê nɔ gɔ, sâ wò baá gi kènê mé yòŋ teèn, te wò ndeé kwa cu ye yòŋ dé tètàgà.

9 Bèlè môn, jéjég ngòr né cí; bɔ nùàr a, siè be mé njéh tég. 10 Béh seé hèn lege kuú né dé cí. Lòu sam, ndèm beèh dɔ́ŋ né gi yoòr Càn; à né Càn làn, Yili nùàr né bú; à né dé bɔ nùàr dɔ́ŋ ndɔ. Tétég né dé bɔ mé né temé bɔn yoòr seèn kwaá njií.

11 Fèh jí bɔ nùàr ngòr hèn dɔ́ŋ, né lòm bɔ yoòr tég. 12 Té gwàn mé nuaré déi seb wò, wa wò née huaán maàn ye. Mè tueé wò, dèn lòm dé yeè toò bɔ Yeésò bɔ faá mòu nɔ, wò gɔ feh seér bɔ gò bɔ Yeésò bɔ. Ngòr yeè a, dèn môn; dene yeè môn. Ngò fèh bɔ gwaán yeè, wò ngɔ feh bɔ temé yoòr Yeésò kwaá njií, wò jolo feh bɔ ndɔ.

13 Cu mé wò née mè kela den hèn, fágá lòm feh tég, wò né ngòr Càn ké ter toò bɔ nùàr jané njií, wò né bɔ se, wò né bɔ feh nyegé ndɔ. 14 Té seé yeè mé Càn lé haá kwaá naà beè yeè sâ sèb. Wò lé terre b sâ kwaá naà cu mé bɔ *sòn-Càn bɔ lé naà felè yeè tueé doò, bɔ kokoò bɔ lé naà wò be felè baá ndɔ. 15 Mè tueé wò, kè nyégé seé sâ bagasé, bɔ lòm bú mé temé cén, te bɔ nùàr ke njií njolo teèn, bɔ kɔ ye wò né te ceér Càn tetoo yaám ndeé. 16 Bɔŋ feh yeè mé dene yeè. Njií mé wò né bɔ nùàr feh dɔ́ŋ, bɔŋ feh yeè mé njéh ndɔ. Dèn lòm teèn tég, te wò yili sɔm gùm yeè nùà njèh, wò yili sɔm keéh bɔ mé né sòn yeè ngweé ndɔ.

Dene toò bɔ Yeésò bɔ

5 Mɔ wò nde aá nùà kàm njèh tueé, té bú lòu nde, né tele yeè, túé ní bú mé hueh dɔ́lè. Kè nyégé bɔ ndà bagasé ndɔ, kè ní bɔ dɔ́ŋ faá bɔ dé yeè nɔ. 2 Bɔ véh mé né ké toò yeè, wèh kwá bɔ faá bɔ meí yeè nɔ; bɔ mé né jomo yeè faá bɔ tie yeè ndɔ, jòlò lòm bú mé temé cén.

3 *Sùmù nyégé ma kù bagasé. Mɔ né ma kù dé gècèn, té njolo mé bú cí. 4 Á, mɔ ma kù né mé bɔ huaán teèn, wa né bɔ ndu seèn wa, sâ júée bɔ a, bɔ jògò gàm lóŋ bú kɔ́ ye, wa seé bɔ Càn bɔ né cí ma, te bɔ meh mé njéh meèh. Bɔ a, kɔ́ ye bɔ tele bɔn lé naà

bɔ ménâ koó ndɔ ma. Mɔ bɔ né ménâ bɔ́, nde né Càn njolò dilí huɔ́m. 5 Mɔ ma kù mé bɔ jue né ma kù sâ né lom dé seèn mé huún, nùà gàm déi toò sam, sâ ndèm seèn dɔ́ŋ né gi yoòr Càn, à dé seèn sòn mé Càn duaà dù ndé ngwéh, à nde né bú cíbí mé lou mene dua den, ye bú a, gàm nyí teèn ma. 6 Dé ma kù mé né *wɔ́ŋ gwaán, môn sam; à née mene làn, à baá gi dé seèn komó. Dé sâ né môn. 7 Ndògò nyégé bɔ tie mé ngòr hèn bagasé, te yilí bɔn ngúlí vé cú. 8 Mɔ nùàr temé yoòr bɔ nùàr seèn kwá ní ngwéh, tétég mè jue né mbàgà seèn, mɔ à temé teèn kwá ní ngwéh, sâ à né ceér Yeésò *Kristò seb; sâ nùà bú sèná veèn seèn né dé bɔ Càn-kɔ́ dɔ́ŋ dilí yɔ́gɔ.

9 Mɔ wò nde aá yilí ma kù déi lètenè bɔ mbeí nyagá yí, kɔ à yɔ́gɔ keéh baá nyemà yulà ténjén; kɔ à gwòm cùm bèh ndɔ; 10 kɔ bɔ nùàr né yeé seé seèn kéi, ye à lé naà bɔ huaán bagasé koó nyegé, sâ ye. Kɔ bɔ ye à lé naà beh kìn ké lɔ seèn weh njií; à né bɔ Càn bɔ gule beè yaga kwaá, à né bɔ nùàr te gèr-e gam, sâ ye; kɔ à lé naà bɔ njèh bebagaà mé temé seèn mene bɔ́ laré. Mɔ né gi ménâ, wò nyagá ye yilí seèn.

11 Mɔ ma kù né cui, té yilí seèn te mvù mbaá nyàgà kù. Lòu sam, cu mé njií sâ nde cuú né bú ŋaá, à nde né ceér Yeésò Kristò doó si njií, à nde siíb seèn jɔ́gɔ. 12 Sé yeé baá môn, sòn mé à lé komó naà toò bɔ nùàr ye nyí siíb jɔ́gɔ ndé cú hèllè sie bú ndɔ. 13 Mɔ sam, wò sé yeé baá bú nyagá, à lɔgɔ le, à yila baá-re gùgwò mvuaán gɔ́. Sé yeé yɔ́gɔ baá, à yila tuaga sar gɔ́, à né ngòr bɔ nùàr hua weh bele. Bɔ njií mé à sé la sònò fèlè ná ngwèh, à suaré seér cí. 14 Mɔ né mân, sâ ma kù mé né cui a, jɔ́gɔ kó dé seèn siíb, à sie nyegé gwà; bɔ ŋar kwa huaán teèn, te bɔ bɔnò bɔ veèn yoòr beèh túé ní cú. 15 Wanɔ́ŋ bɔ ma kù déi si lɔ gi aá ceér Yeésò Kristò, bɔ né *Sátàn ngɔ seér.

16 Mɔ ma Yeésò Kristò déi né mé ma kù déi jomo, bú a, ndé gàm sér ma kù sâ kɔ́, te bɔ Càn bɔ gèr mé njéh ŋéné cú; te bɔ ma kù mé né bɔ dé gècèn le lom beè bɔ Yeésò bɔ kɔ́.

17 Bɔ kokoò bɔ mé né seé lètenè bɔ Càn bɔ bɔ́ dilí huɔ́m dɔ́ŋ, bí vrà bɔ dé bɔn te mbeí fà. Mè tétég jue né bɔ mé se yeé ngòr Càn mé temé cén, mé né ngòr Càn feh ndɔ. 18 †Lòu sam, né te mvù Càn ménâ nyagá den, ye: Nàgà mé né yolo mé gule lobo, bí té bú kagá sònò yí kwá!» Ye nùà seé a, dèn mé sàgà seé dé seèn teèn ndɔ ma.

19 ††Mɔ bɔ né nùà koò gwà Càn déi toò yeè mé ju bele, té sòn kòmò ye, kɔ wa baá nùà fà mé tagár mé naà njií sâ ŋené, sâ ye. 20 Mɔ bɔ nuaré déi né veèn bɔ́, ndé sòm bɔ cie toò bɔ nùàr dɔ́ŋ, te veéh sie bɔ jomo bɔ sieè.

21 Mè né wò tueé; mè tueé né wò toò Càn mé toò Yeésò Kristò. Bɔ cilí Càn mé à lé balé kwaá naà, né gi

† 5:18 Deut. 25:4; Mat. 10:10; Lúk 10:7 †† 5:19 Deut. 17:6; 19:15

ngweé ndɔ. Mè ye wò a, té ngòr hên nyèn, bɔ̀ lòm ménâ, té gwèn teèn kwá. Bò njií mé wò né bɔ̀ɔ́ dɔ́ɔ́, bɔ̀ lòm be cén. ²² Tée nuaré déi be felè kwar cén mbaá bá, ye bú a: ndé bèh seé Càn. J̀g̀g̀ kè née seé seèn keè ye. Té te veên nuaré déi diè yílá, dèn lòm dé yeé ñagásé.

²³ Kènê té ndândaà nòmò ñúé cú, ñúé téná wèh mbè teèn ngóɔ́, te gam lèi mé né wò yulá doô.

²⁴ Veên né hihiné. Veên bò nuaré déi j̀g̀g̀ ngumó yuo kela lɔ̀g̀ née cie ye, te bò nùàr nde ye ju teèn tená; bò déi kɔ́ bɔ́ tena gi aá ju, ñené yuo kela ye cie. ²⁵ Bò seé bebagaà né gi ménâ ndɔ, bɔ̀ né gi bèsónè ñené den. Bɔ̀ɔ́ mé née mene lòu leér den, nde gi né cie yuo kelá.

6 Júée bò kwèr a, ñgwé nyégé sòn bò tele seé bɔ̀ɔ́n bagasé; bɔ́ a, sùmù húóm lòm bɔ́ mé temé cén, te nuaré déi yílí Càn fèlâ béh cú, te bɔ́ njií mé béh né feh hên bɔ́ béh cú ndɔ. ² Bò kwèr mé tele seé bɔ̀ɔ́n né bò Yeésò bò, mè ye bɔ́ a, bɔ́ té bò tele seé bɔ̀ɔ́n sèb, wa lòu sam, bɔ́ bɔ́ né gi kèi cén toò Yeésò *Kristò ma. Mɔ́ sé la né bèh kei wa, bɔ́ sé la seé bɔ̀ɔ́ kela seér naâ mé bɔ́. Lòu sam, bɔ́ gam né bò Yeésò bò, bɔ́ bɔ́ né gi mé ceér cèn, bɔ́ né bɔ́ gwaán ndɔ.

Bò nyenyenê bò

Ndé bò nùàr ngòr hên feh, ñéi lòm teèn tég. ³ Mɔ́ nuaré déi né bò nùàr ngòr dé hiin feh seér, à ngòr gècèn mé lé yuoó naâ sònò Fehtoò beèh Yeésò Kristò fèh ñgwéh, mɔ́ à tòu seèn mé béh né yeé feh doô fèh ñgwéh ndɔ, ⁴ sâ nùà hèllè njeré déi kɔ́ ñgwéh, à punó mbou gɔ́ né lòu. Lè seèn kurú lom né saân, à dé seèn tɔ̀gɔ́ nde lom né felè bò ñjàb ngòr ndɔ. Sé yeé baá môn, huer yuo teèn, tɔ̀gɔ́ bɔ́ séb kɔ́lé die teèn, júéb nde né cie bomó sue ndɔ. ⁵ Bɔ́ yeé leér lɔ́ aá ceér gècèn, bɔ́ baá lòu gɔ́ cur seér, madar saân kɔ́ die lètenè bɔ̀ɔ́n ndɔ. Sâ dɔ́ɔ́ bɔ́ munó gi né ye, mɔ́ nùàr baá tòu Càn feh wa, à nde né kàgàl̀n ngún teèn kwa ma. Kàmbér sâ ndóɔ́ dé kàgàl̀n sam.

⁶ Mè gwaán aá ndɔ, tòu Càn né ñgúlú dueè bòn. Njèh cén, kɔ́ temé nùàr né lè mé bò njèh dé seèn nùà njèh huóm ndɔ, sâ ye. ⁷ Béh lé ká te *wóɱe waà naâ be be. Mɔ́ béh baá kuú, béh cu cu nde né be be ndɔ. ⁸ Mɔ́ waá ká toò, béh baá yáb mé c̀g̀g̀ mene teèn kwa, sâ wulu né wulu mà. ⁹ Bɔ̀ɔ́ mé gwaán gi né njèh dɔ́ɔ́ kwa larê, *Sátàn nde né bɔ́ sòn teèn felá sie, à nde né bɔ́ mé njèh hihiné nyuagá keéh, bɔ́ nde né teèn ndugó yílá, bɔ́ sela yuii seèn, bɔ́ sibí le teèn ndɔ. ¹⁰ Tétán né yeé kàgàl̀n. Dòg̀tì yúlá-temê bò nùàr dɔ́ɔ́ bilí gi né felè kàgàl̀n gwaân. Bò nùàr kókoó mbaá yuo kwaá lɔ́ gi aá ceér Càn felè kàgàl̀n, bɔ́ né te gèr-e sielé yílá, gèr né lom bɔ́ seé faá cí nɔ́ weh ndɔ.

Bèh ceré

¹¹ Dé yeé, wò nùà Càn, beè yeé a, té ménâ dèn; sòm be yeé te bò njií sâ dɔ́ɔ́, lègè lòm tég te wò den dilísé, màn sér dé yeé gò nùà Càn, kwá ñí lòm temé yoòr seèn, kɔ́ lòm bò mbeí yeé gwaân, yóló bɔ́ yolò, dèn lòm toò bɔ̀ɔ́n yébbè yébbè mân ndɔ. ¹² Líé lòm taáb mé temé cén faá nùà Càn nɔ́, kúmó kwá yòñ tètàgà beè tég; Càn lé wò hên yílá kuú naâ dé cí. Wò lé naá gi toò bò nùàr ngún mé gècèn mene tueé, ye nyí kwaá njií aá temé teèn. ¹³ †Mè nde né wò ndéb tieè kwaá kwaá. Càn né ñgwéé; yòñ dɔ́ɔ́ haá yeé bú. Yeésò Kristò né ñgwéé ndɔ; à lé naâ gècèn seèn toò Pónsè *Pilátò ménâ tueé. Bɔ́ né gi ñgwéé. Mè ye wò a: ¹⁴ j̀l̀l̀ nyégé *sóú Càn bagasé, kébbé nyégé bagasé, te Fehtoò beèh Yeésò Kristò ndeè cuù, sâ née ñagásé tãñ, veên déi teèn kè mà ñgwéh. ¹⁵ Càn nùà njèh ndeè cu sâ tueé nde né kɔ́ɔ́.

Terreb dɔ́ɔ́ né gi beè seèn, bú Nùà ñgùrmò. ††

Mgbè bò mgbè né lom bú.

Nùà Dueè felè bò dudueèr bò dɔ́ɔ́ gi lom né bú ndɔ.

¹⁶ Nuaá mé dé seèn kú ndé ñgwéh gi cegé né bú.

Bèh cèrè seèn né lom yí te njolo ñagá jéjég;

nùàr a, bɔ́ mene naàn, à ké teèn wá nyi ndé ñgwéh.

Nuaá mé ñene ñgwéé aá bú mé njolo née sam ye;

ndóɔ́ nuaá mé nde né bú njolò ñené, teèn sam nde ñgwééh ndɔ.

Bò nùàr a, sén bú seèn;

terreb dé seèn né dé nyè mà mé nyè mà. È môn!

¹⁷ Hên né ndéb bò sèsàm bò; júée bɔ́ a, mɔ́ bɔ́ baá ñgúlú wòñ yieé satí, bɔ́ té ñgàñ fù; bɔ́ té ndèm mé ñgúlú wòñ mbaá kwá ñí kú, né wàn; bɔ́ ndèm kwá ñí sér mé Càn. À béh njèh dɔ́ɔ́ haá gi né kɔ́ɔ́, ye te béh samé huóm mé njéh ma. ¹⁸ Sóɔ́ bɔ́ sɔ̀g̀, te bɔ́ bɔ́ kɔ́ mo bagaà, júée bɔ́ a, bɔ́ bɔ́ màgà kélá sér cí ma; bɔ́ dèn làgàti, bɔ́ há ñí lòm be mbaá ma. ¹⁹ Mɔ́ bɔ́ né ménâ bɔ́ɔ́, sâ bɔ́ né bò ñgúlú bɔ̀ɔ́n ter dé cieé kwèh leér kwaá, te bɔ́ ndeè kwa yòñ tètàgà teèn.

²⁰ Huaán mò Timotê, seé mé Càn né wò beè jège kwaá hên, kébbé nyégé bú tég. Mɔ́ bò nùàr baá bò wɔ́b ngòr doô kwarè yeé tueé den, ye bɔ́ né njèh kɔ́ sé wa, té sòn yeé teèn yí gùm dɔ́ɔ́; dé sâ ceér Càn sam;

²¹ wancɔ́ɔ́ bò nuaré déi sɔ́m gi aá temé yoòr Càn kèn, bɔ́ né lòu tueé gobó seér, ye bɔ́ né gi kɔ́ sé wa. Té sòn yeé teèn yí.

Húóm-temé Càn a, ká siè jí bí dɔ́ɔ́ beè.

† 6:13 Jãñ 18:37 †† Nuaá mé né gi mé njèh dɔ́ɔ́ beè.

2 Timotê

Bèh bieê

1 Né mè P̄l, mbòṅ tebê Yeésò *Kristò. Càn lé mè mân sie kwaá naâ mé kàgà-ndòn seèn, ye mè a, ndé kùr yòṅ se; júée bò nùà a: mɔ bɔ bilí den né beè Yeésò Kristò wa, bɔ nde né yòṅ tètàgà kwa ma. ² †Mè nyagá njií né mé wò huaán yíé-temé mò Timotê. Càn Tele beèh b̄ Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kó wò jere, bɔ kúlú wò, bɔ haá wò d̄lè.

P̄l né Timotê seèn

³ Mè né Càn vra, mè né lom seé seèn mé temé ṅagâ bɔ; mè bɔ né faá bò tele mò léí j̀g̀g̀ lé bɔ naâ nɔ. Cu dɔṅ mè né Càn dua, mè yilí yeè suúteèn mé cibíteèn mene nyèn bèh, mè né bú felè yeè vra. ⁴ Mè né wò munó dé gècèn. Lòu sam, mè lo nde ké yoòr yeè yuo, wò lé naâ yúé si. Kènê mè yeé ṅene aá ménâ, mè ye sâ kɔ mè wa cuú ké yoòr yeè waà, te yo sagár cu mè. ⁵ ††Gèh temé yeè cén mé wò né yoòr Yeésò Kristò kwaá nyegé doò né ká lè mò, mè bú nyèn ṅgwéh. Sâ lé naâ seé Loyisè meí yeè dé koò, à lo naâ temé cén yoòr Càn kwaá njií. Jomo sâ meí yeè Enisè kwaá njií cu ka ménâ. Wò hèn kwaá njií cu né cí, mè né kɔ.

⁶ Mɔ né ménâ, huaán mò, seé mé Càn lé haá kwaá naâ beè yeè doò, té be mé njéh dù, wanɔṅ nde né nyimé yuo. Càn lé wò haá naâ kɔ; lé naâ lòu mé mè lé baà naâ wò be felè doò. ⁷ Té njeré déi vèh nyi gùm dɔṅ. Cúcuí mé Càn lé haá naâ béh hèn nde né béh temé lòu taré seér, nde né béh gwaân haá, haá béh terreb, te béh sie komo yo mé njéh ndɔ; à béh veéh lè yí ndé ṅgwéh.

⁸ Sâ mɔ wò baá felè Fehtoò beèh tueé, té fegùli kwá. Né mene felè mò kwer seèn, té gùli ménâ ndɔ. Néné lòm gèr te Njàgà Bagaà faá mè nɔ; kó lòm ye, terreb nyí né beè Càn. ⁹ À lé béh yili sɔm naâ kɔ; à béh yilá bilí né dé cí, ye te béh ṅa bò nùà nyí. Lé naâ mé kàgà-ndòn seèn ndɔ, béh lé seé bagaà déi bɔ kòmò ná ṅgwéh, à lé béh yili sɔm naâ dé lòu. Béh lé njua sâ kwa keéh naâ mé Yeésò Kristò, sâ wɔṅ lo née teèn sam ye. ¹⁰ Yeé baá kènê, à nde ye húm-temé sâ yoòr Yili nùàr Yeésò Kristò ṅené sɔm keéh. Lòu sam, Yeésò Kristò du-agá sɔm aá terreb cioò kèn, à né béh Njàgà Bagaà feh, à teèn sâ ṅené sɔm keéh né béh yòṅ tètàgà ndɔ.

¹¹ †Kènê à Njàgà Bagaà sâ jege haá né beè mò, ye mè a, ndé bò nùàr bèh dɔṅ feh bele, sè bɔ seè. ¹² Mè gèr hèn ṅene kuú né dé cí. Mé njéh mene, mè mé gèr tán cú. Lòu sam, mè né gi bèh ndèm mò kɔ, mè né kɔ ye, seé seèn mé à jege kwaá né beè mò hèn, à nde né kebbé nyegé, à kebbé nyegé den nde né ménâ tóg kɔ ndeè wa baá cieé sâ ndɔ.

¹³ Bò ṅòr jégè mé wò lé naá gi sònò mò ṅweé dɔṅ, siè kwá felè, wò bele ménâ ndɔ, wò sie lom Yeésò Kristò mé temé cén, wò né bò nùàr mé temé Yeésò lè gwaán. ¹⁴ Njàgà Bagaà mé Càn jege kwaá né beè yeè sâ, té gwàn mé nuaré déi kweéh seér bú. Kéb-bé nyégé lòm bú mé terreb Cúcuí Njàgà mene; à baá gi béh lè lè.

¹⁵ ṅweéh wò né gi kɔ ye, bò Càn bò mé né te tàbè Asià dɔṅ durá si lo gi aá mè wa? Fjèn b̄ Hermojénè né gi lètenè sâ teèn ndɔ. ¹⁶ Dé Onesifòr môn sam. Càn a, té njolo mé mbàgà seèn cí. Lòu sam, cu dɔṅ à lé naâ mè yo bɔ taré. À fegùli tán ṅgwéh ye mè né nùà gwà cibì. ¹⁷ À yeé waà baá ká R̄m, gèh dé mé à lé fɔn kwaá naâ mè doò, lé dé tueé ná ṅgwéh. ¹⁸ Wò né cu kɔ ye, à lé mè ké Efése gam kelà naâ kɔ ndɔ. Nùà Dueè a, bɔ húm lòm bú bagaà lòu téná-juú dé gècèn.

Dene s̄ji Yeésò *Kristò

2 Sâ huaán mò, kwá fùgò mé wò né beè Yeésò Kristò kuú hèn haá wò terreb kɔ. ² Njií mé wò lé naá gi sònò mò ṅweé dɔṅ, mè lé tueé naâ toò bò nùàr ṅgùn, wò jègè há kék bò njií sâ mé bò gècèn bò déi ndɔ, te bɔ feh ser mé bò déi ménâ.

³ Néné taré gèr ndɔ, dèn lòm kóbè sâ faá s̄ji Yeésò Kristò nɔ. ⁴ Mɔ s̄ji yila baá taáb, à dé seèn be te dene bò lòu bò yí ndé cú, à gwaán seér né kwaá-taáb bɔn yoòr yilá. ⁵ Déi né cu nùà dùlà doò ndɔ: nuaá mé né doò dula, nde né tàṁ ṅgɔg kwa. À kwa nde né mé doò teèn dula yí. ⁶ Déi né cu nùà kíé boòr ndɔ. Mɔ à né boór seèn kóbè sâ lege kieé nyegé, à nde né yab kɔ yieé lɔg. ⁷ Mùnò nyégé bò ṅòr mò hèn bagasé. Fehtoò beèh nde né wò terreb haá, te wò ṅweé komo njèh dɔṅ.

⁸ Mùnò ní cú dé Yeésò Kristò, *ndùtè ndùtù Davíd. ṅweéh à lé naâ te cio komo yuo mà. Njàgà Bagaà mé mè né yeé tueé dɔṅ né gi ménâ tueé ndɔ. ⁹ Mè gèr hèn ṅene gi né mé Njàgà Bagaà sâ; bɔ mè ká gwà cibì

† 1:2 Seé b. 16:1 †† 1:5 Seé b. 16:1

‡ 1:11 1 Tim. 2:7

faá nùà veên nɔ yíi kwaá né dé cí ndɔ. Mé njéh mene, né baga, bɔ te yuif sie colo kwaá lom né mè, bɔ ngòr Càŋ siè kwá ngwéh. ¹⁰ Mè gèr hèn yolo den né dé cí, te bɔ mé Càŋ né balé sɔm dɔŋ yili yuo gi, bɔ yili yuo nde né mé Yeésò Kristò, te bɔ den ké bèh *sùsum dé nyemà mé nyemà. ¹¹ Kwá mè tueé wò jéjég ngòr déi; jéjég ngòr sà ye:

Mɔ béh bɔ Yeésò kuú né kɔ́,
béh bɔ làŋ den gi nde né kɔ́.

¹² †Mɔ béh né kɔ́ŋ den, béh né gèr yoló,
sà béh bɔ nde né mgbè dɔŋ cer gií.

Mɔ béh ye béh bú kɔ́ ngwéh, sà à nde né ménâ tueé taré, ye nyí béh kɔ́ ngwéh ndɔ.

¹³ Mɔ béh kɔ́bè sà sam, béh kɔ́ ye,
à né dé seèn cu dɔŋ kɔ́bè sà ma;
wanɔŋ à seèn hihiné kerré den nde né naàn wa?»

Nùà seê mé né Càŋ yoòr huɔm

¹⁴ Wò kèrà jilì cú bɔ nùàr kemà, te bɔ munó ko cu ngòr hèn, lùòm ñágá lòm bɔ mé yilí Càŋ, júée bɔ a: té mé tɔɔ felè bɔ wɔb ngòr ndè lè ma; njèh gàm déi sam. Mɔ sam, bɔ déi nde né ngweé, bɔ sibí le keéh teèn.

¹⁵ Fágá lòm dé yeè feh, dèn lòm nùà seê mé né seé seèn teèn bɔ́ yíí, te wò huɔm Càŋ yoòr, fegùlì wò mé seé yeè siè cú, wò né ngòr gècèn te ceér-e te ceér-e tueé yíí. ¹⁶ Gè dé yeè mé bɔ ceér wɔb ngòr faá bèh sà nɔ; bɔ dé bɔn te ceér Càŋe sam. Bɔ́ mé né teèn yilá dɔŋ nde gi né ndèm bɔn teèn cuaré lɔ́, te bɔ veé ñaá seér dé ñaá. ¹⁷ Bɔ́ ngòr bɔn hèllè ñɔ sie lom né bɔ nùàr beè faá nyer nɔ. Hemenê bɔ Filétè né lètené bɔn ndɔ. ¹⁸ Bɔ́ geé lom aá dé bɔn mé ceér gècèn gùm dɔŋ, seé bɔn baá seér bɔ nùàr bɔ́ sií. Bɔ́ né bɔ nùàr tueé ye bɔ a: Càŋ lɔ nùàr te cio komo sɔm gií baá kèn sé wa. Yeé baá ménâ, bɔ nuaré déi yila temé yoòr Càŋ sɔm beleè ndɔ.

¹⁹ †Mé njéh mene, Càŋ mé ñgeér sam; à lɔ naá gií maàŋ nùà njèh si kwaá, né doó kɔ́ŋ den den. Bɔ felèbɔ nyagá kwaá né ye: Nùà Dueè né gi bɔ dé seèn kɔ́, wa nuaá mé gwaán aá ye nyí baá dé Nùà Dueè dɔŋ, bú a, nyénné veèn nyenné ma.

²⁰ Kɔ́ ye, ké gwò nùà lieè bɔ njèh gwà feh hihiné né gi teèn. Bɔ déi, bɔ me né mé goó, bɔ déi mé lòn bèlè, bɔ déi mé màr, bɔ déi bɔ kwe né toú; dé kàn né mé bèh seé seèn teèn. Bɔ déi né teèn, kɔ baá mé lòu cieé koò, bɔ kema ye bɔ dé bɔn. Dé bɔ déi, bɔ seé mé njéh bɔ́ gi né cieé dɔŋ. ²¹ Né yoòr beèh faá bèh ménâ ndɔ: nuaá mé sɔm aá be te veéne, baá dé seèn ñagásé, nde né ménâ den; dé seèn kɔ né lom dé seé koò, sà bɔ nde ye seé mé bú bɔ́. Tele nde né bú dé seèn lòu kwaá nebbé nyegé, ye lòu sam, à nyí gam nyegé né kɔ́. Mɔ

seé bagaà déi ñené yuo kelà mene beré déi, tele bèh seé sà njí nyegé nde né bú ndɔ.

²² Mɔ né mân, sà té ja mé veèn faá bɔ ndà nɔ wà; fɔn sér dé yeè ceér dé didilí; kwá njí temé yoòr Càŋ, gwàn lòm bɔ mbeí yeè mé temé cén, dèn toò bɔn dɔlèsé. Bɔ́ mé né Fehtoò beèh mé temé cén yueé fɔn dɔŋ, bí bɔ dèn jí ménâ. ²³ Mɔ bɔ nùàr baá saán ndualé gɔ, té sòn yeè teèn yí njí; wò né kɔ́ ye, gèh bɔ saán kùlù bú sà nde ké toò mboón yeé mé jóg. ²⁴ Kɔ́ ye, nùà seé Nùà Dueè beèh dé seèn tɔɔ ndè bèh; seé seèn né seér bagaà mé bɔ nùàr dɔŋ bɔ́ larê. Bú a, dèn lòm nùà fèh-njèh dé gècèn, à yoló bɔ nùàr yolò. ²⁵ Bú a, fèh nebbé jí bɔ tásaán njèh lòu, à feh lom bɔ mé temé dɔlè ndɔ. Merré déi Càŋ nde né bɔ ceér cieé déi feh, te bɔ yueé fɔn feh bɔn, bɔ bele ceér gècèn. ²⁶ Lòu sam, *Sátàn lé naá bɔ te yuif curú kwaá, bɔ né sòn seèn ñge-weé. Mɔ nùà seé Càŋ né bɔ lòu feh nebbé seér, merré déi lòu sà bɔ nde né te yuif huaré yuo, bɔ cu cuú ká beè Càŋ.

Lòu mé wɔŋ gi nde né teèn

3 Kɔ́ ye, mɔ wɔŋ nde aá gií wa, bɔ cieé dé cèrè jomò ndeè den gi nde né tetaré tetaré ma. ² Bɔ nùàr nde gi né bɔ nyaá bɔ ñaá, bɔ nde gi né mé kàgàlòŋ gwaán le, bɔ nde né mé púnò kuú, bɔ nde né feh ham, bɔ nde né Càŋ seb, bɔ nde né sòn bɔ tele mé bɔ meí bɔn ñgeén; nùàr né mene bɔ bagaà bɔ́, bɔ vrá ndé ngwéh; bɔ njíí mé né gi beè Càŋ jolo dɔŋ, bɔ vèh ndé ngwéh ndɔ. ³ Bɔ nde né temé jeré, bɔ jere mé bɔ mbeí kwá ndé ngwéh, bɔ nde né nùàr sar gɔ, bɔ yo siè ndé ngwéh, bɔ nde né lélán taáb jélákág. Bɔ bɔ njíí mé né teèn yilá nyuùn kwàrè ndé ngwéh. ⁴ Bɔ nde né lélán súí, bɔ nde né fií, bɔ nde né mé ñgàŋ fu sela, bɔ gwaán kela nde né *wɔŋ mé Càŋ. ⁵ Dé ngòr Càŋ bɔ né gi yoòr dág wagá kwaá; njèh cén, bɔ né terreb Càŋ kèb cén ñgoró njíí, ye né njèh mbaá ma. Mè tueé wò, gè lòm mé ceér gèh bɔ sà bɔ kɔ́ŋ.

⁶ Bɔ déi lètené bɔn né gùgwò ñgou yilá ndeé, bɔ né bɔ vèh yuyuaá teèn tɔɔ weh bele. Bɔ vèh hèllè né-re te veèn mé ceér hihiné teré seér faá bɔ gwaán nê nɔ. ⁷ Bɔ né gi njèh maàn gwaán dág; mé njéh mene, bɔ ceér gècèn kɔ kòmò bèh. ⁸ †Nde cu mé bɔ siíb hèllè, bɔ né lom ngòr gècèn saán beèh sɔm, bɔ saán né faá bɔ Jánè bɔ Jambèrè lé saán taré naá mé Músi ndɔ nɔ. Lòu sam, lè bɔn né seér cúcuí veèn, bɔ né mé njéh lòu cur gɔ, ye bɔ né temé yoòr Càŋ kwaá njíí sé wa? ⁹ Càŋ mé ñgeér sam, bɔ mé njéh dàb ndé ndé ngwéh ndɔ. Lòu sam, bɔ nùàr nde né ñené kɔ́ gií, ye bɔ bɔ́ ndugó gɔ né lòu, bɔ né faá bɔ Jánè bɔ Jambèrè nɔ.

† 2:12 Mat. 10:33; Lùk 12:9 †† 2:19 Nomb. 16:5

‡ 3:8 Ex. 7:11

Bèh ndéb sɔ́gɔ́ cerê

¹⁰ Dé yeè, wò kɔ gi aá bɔ̀ njií mé mè né yeé feh kèn, wò né gi gule gò mò kɔ́, wò né kwòm seé mò kɔ́ gií, wò kɔ gi aá temé mé mè né mé Càn kwaá njií kèn ndɔ; wò né gi siè-temé mò kɔ́, wò né gwaân mò kɔ́; mè né yoló, wò né gi kɔ́; ¹¹ †bùnò mé bɔ̀ nùàr né mè bunó, wò né gi nɛnɛ, bɔ̀ dàm gèr mé mè lé nɛnɛ naâ dɔ́ɔ́ nɛ gi lè yeè; bɔ̀ njií mé lé kwa gií naâ mè ké Antiôs dɔ́ɔ́ nɛ gi lè yeè ndɔ. Bɔ̀ dé ké Ikoniùm o, bɔ̀ dé ké Lîstrè o, dɔ́ɔ́ nɛnɛ faá bònò nɔ, mè lé naâ mé njéh kwaré, wò né gi kɔ́. Mé njéh mene, Nùà Dueè lé naá gií mè teèn mvelé sɔ́m. ¹² Kɔ́ ye, bɔ̀ mé gwaân né beè Yeésò *Kristò mé temé cén deèn dɔ́ɔ́ nɛnɛ gi né mé bònò ménâ kwaré ma. ¹³ Dé bɔ̀ jéré-temé bɔ̀ mé bɔ̀ bèlè nùàr bɔ̀, bɔ̀ nde né mé seé nɛnɛ bɔ̀nɔ̀n tètò bɔ̀ ndeé den, bɔ̀ nde né bɔ̀ nùàr bele, te bɔ̀ bele keéh mé gùm bɔ̀nɔ̀n mene.

¹⁴ Dèn lòm dé yeè dɔ́ɔ́ nɛnɛ; bɔ̀ njií mé wò lé naá gií maán, mé wò lé naá gií mé temé yeè mene gwaân doò, dèn lòm teèn tég. Gèh bɔ̀ nùà fèh-nɛnɛ mé lé feéh naâ wò bɔ̀ njií sâ dɔ́ɔ́ nɛnɛ, wò né gi bɔ̀ kɔ́. ¹⁵ Bɔ̀ njií mé né te mvù Cànɛ nyagá den, wò né gi bɔ̀ kɔ́ ndɔ. Wò lé bɔ̀ kɔ́ duɔ́m naâ, sâ wò nɛnɛ huaán maàn ye. Ngòr Càn sâ nde né wò ceér feh, né ceér dé bɔ̀ mé né temé yoòr Yeésò Kristò kwaá njií, te Càn yili sɔ́m bɔ̀. ¹⁶ Bɔ̀ njií mé né gi te mvù Cànɛ nyagá den hèn dɔ́ɔ́ nɛnɛ gi mé Cúcuí Càn teèn, te feh dilí béh ceér gècèn; à nde né béh bèh sesabê beèh njolò feh kwaá, te béh soró nyegé gi, béh bɔ̀ seér bɔ̀ nɛnɛ dé didilí njolò Càn. ¹⁷ Sâ te nùà Càn den ye nùà Càn jéjég sâ, à bɔ̀ komo ye seé bebagaà ndɔ.

4 Mè né wò tueé, mè tueé né wò toò Càn, mé toò Yeésò Kristò ndɔ. Kɔ́ ye, à ndeé né cuú, à sɔ́m be terrèb seèn ter, à tena ju bɔ̀ komô mé bɔ̀ lèlàn bɔ̀. Mè tueé né wò toò bɔ̀nɔ̀n: ² túé lòm ngòr Càn teèn faá wò né tueé nɔ, sɔ́gɔ́ njéba lòm teèn tég. Bɔ̀ gwaân mene, bɔ̀ berɔ́nɛ mene, kɔ́ lòm tueé, wò né bɔ̀ lòu bɔ́nɛ. Ndè bɔ̀ déi lòu, wò né bɔ̀ déi lòu seén, wò né sèn kwaá, wò né bɔ̀ feh, ³ wanɔ́ɔ́n cu baá ndeé, bɔ̀ nùàr ngòr gècèn gwàn ndé cú, bɔ̀ nde né bɔ̀ nùà fèh-nɛnɛ dé nyenyenê ngún yilá weh seér. Lòu sam, bɔ̀ gwaân né cí, né tieè bɔ̀nɔ̀n ngulí huɔ́m. ⁴ Bɔ̀ tie te gècèn féla ní ndé ngwéh dé ndɔ́g, bɔ̀ nde né lòu faár seér, bɔ̀ gwaân kela bɔ̀ débè nyenyenê hèllè.

⁵ Dé yeè, siè lòm yo mé be yeè, siè yo felè nɛnɛ dɔ́ɔ́ nɛnɛ, yoló sér gèr lòu, wò né bɔ̀ nùàr Njàgà Bagaà se. Né seé yeè. Seé mé Càn lé haá kwaá naâ beè yeè dɔ́ɔ́ nɛnɛ, bɔ̀ jéjég lòm bú mé gùm mene.

⁶ Dé mò, cu waà baá kèn, kènè mè nde aá feh mò semé njií; hèn baá cu kuú mò waà né kɔ́. ⁷ Mè taáb lie

† 3:11 Seé b. 13:14-52; 14:1-7, 8-20

huɔ́m gi aá kèn, mè mé doò mò ké sònòbò dula yuo kela baá ndɔ; wa hèn temé mò né gi kóbè sâ. ⁸ Sâ kènè, sàgà mò baá gi ter: né tàm ngòg. Càn bú haá yeè nuaá mé né seé teèn bɔ̀ dilí yíí. Lòu sâ Nùà Dueè mé né yeè ju tená dilí, nde né mè tàm sâ felè sulí kwaá. Mè gi cégé ngwéh, bɔ̀ mé né gi gwaân ye bú a, cú cú dɔ́ɔ́ nɛnɛ gi né tàm ngòg sâ kwa ndɔ.

Bɔ̀ nùàr pɔ́ lɔ́ gi aá Pîl

⁹ Fágá ká feh, cieé fà hèn wò nde cuú ká yoòr mò. ¹⁰ ††Demâs mè dula si lɔ́ njií aá kèn. À kènè gwaân lom né *wɔ́nɛ mé feh seèn vɔ́gɔ́ gɔ́; à nde aá ké Tesalonîk ndɔ. Kèrésânɛ fɔ́nɛ aá dé seèn gò Galatî; Tîte fɔ́nɛ taré gò Damatî. ¹¹ †Kènè ká kwarè mò le lom né Lûk. Mɔ́ wò baá ndeé, wèh siè Mârk beè; à né yeè mè seé gam. ¹² ††Mè tema njií aá Tisík dé seèn ké Efèse.

¹³ ††Mɔ́ wò baá ndeé, wèh siè kéh mè cògò dùlù teèn; mè lé kwaá lòu naâ ké Troâs ké lɔ́ Kárpus. Wèh siè kéh mè bɔ̀ mvù beè teèn ndɔ, mè tétég jue né bɔ̀ mvù dé paàr doò.

¹⁴ †††Alesándà nùà lè lé naâ mè veèn bɔ̀ maga sela. Ju sam, Càn gwɔ́m nde né bú kɔ́. ¹⁵ Dèn lòm dé yeè toò seèn mé kɔ́nɛnɛ mene, wanɔ́ɔ́ nɛnɛ mé béh né yeé feh dɔ́ɔ́ nɛnɛ, à né yeé berɔ́nɛ, ye te nɛnɛ yuo nɛnɛ.

¹⁶ Cu mé bɔ̀ lé tueé lɔ́gɔ́ naâ ju mò teèn, mè né mene sòn mò se, nuaré déi lé mè gàm kélá ná ngwéh, bɔ̀ lé si lɔ́ seér naâ mè lòu. Mé njéh mene Càn a, té bɔ̀ mé njéh tán. ¹⁷ Fehtoò beèh nùà nɛnɛ lé mè mé huún kwá lɔ́ ná ngwéh, à haá cu ye baá-re mè terreb, mè né ngòr seèn mé njéh tueé jege seér. Lòu sâ bɔ̀ mé Jûf sam dɔ́ɔ́ nɛnɛ gi ngòr seèn. À luaga sɔ́m keéh baá-re mè sònò gélɔ́g teèn ndɔ. ¹⁸ Mè né kɔ́ ye, Nùà Dueè nde né mè te veèn dé kàn ménâ luaga sɔ́m ndɔ; à nde né mè cí nyegé, te mè ndeé nà ké te vulúu, mè den ké Mbàm kwarè seèn. Kùsèm terrèb Càn a, sùmù yùò kélá cie dé kèi cèn. È môn.

Bèh cerê

¹⁹ †††Bíé kéh mè Prisîl bɔ̀ Akilâ бага, wò bie keéh mbàgà Onesifôr ndɔ. ²⁰ ††Herástà den le aá dé seèn ké Kɔ́rɛnt. Trofim lé naâ dé seèn baán; mè lé kwaá lòu naâ bú ké Milê.

²¹ Lègè ndé kâ jògò te cu dùlù ndeé ye waà.

Bɔ̀ Ebúlù mé Púdèn bɔ̀ Línù mé Kelódià bɔ̀ bɔ̀ Yeésò bɔ̀ déi dɔ́ɔ́ nɛnɛ ye bíé kéh wò бага ma.

²² Fehtoò beèh a, kúru nyéyé wò. Húɔ́m-temé seèn a, ká siè jí bí dɔ́ɔ́ nɛnɛ beè ndɔ.

†† 4:10 Kɔ́l. 4:14; Filem. 24; 2 Kɔ́r. 8:23; Gal. 2:3; Tîte 1:4 † 4:11 Kɔ́l. 4:14; Filem. 24; Seé b. 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Kɔ́l. 4:10

†† 4:12 Seé b. 20:4; Ef. 6:21-22; Kɔ́l. 4:7-8 †† 4:13 Seé b. 20:6

††† 4:14 1 Tim. 1:20; Ps. 62:12; Rɔ́m 2:6 ††† 4:19 Seé b. 18:2; 2 Tim. 1:16-17 † 4:20 Seé b. 19:22; Rɔ́m 16:23; Seé b. 20:4; 21:29

Tîte

Bèh bieê

1 Né mè P̄s̄l, nùà seê Càn; mè né cu mbòn tebê Yeésò *Kristò ndò. Càn né mè temá, ye mè a: b̄ nuaá mé nyí né yilá, ndé b̄ ngòr nyí tueé nyegé, te b̄ kwaá njíí temé yoòr nyí, b̄ ñene kò ngòr gècèn, b̄ bele tòù nyí ma; ² te b̄ den mé ndèm, ye b̄ nde né yòn tètàgà faá nyí lo tueé naâ nò kwa. À nyeén túé bèh lág; à lo tueé naâ sâ *wón née ké jomo lè ndègè ye; ³ te cu yeé wulu baá, à nde ye yòn sâ lè ngòr seène feh ñagá. Jomo sâ à kwaá lo beè mò, ye mè a, ndé b̄ nùàr ménâ se nyegé ndò. Nyí Càn Yìli nùàr tueé naâ ménâ kò ma.

⁴ †Mvù hèn mè nyagá njíí né mé wò Tîte. Wò né faá huaán mò ñàr lè nò. Bèlò fà dónj kwaá njíí gi né temé te ngòr cén-e. Huaán mò, Tele beèh Càn b̄ Yeésò Kristò Yìli nùàr a, kúlú wò, b̄ haá wò dólè.

Seé mé Tîte nde né b̄ den

⁵ Huaán mò, mè lé kwaá lo naâ wò lè tàbè Kreéta, te wò b̄ cor nyegé b̄ njíí mé lé leé naâ toò dónj, wò sie kwaá bele b̄ nùàr, b̄ den b̄ kokoò b̄ te b̄n̄ b̄ Yeésò b̄ lè lo dé kàn mé dé kàn. Mùnò dèn ká b̄ ndéb mò munò; mè lé ye wò a: ⁶ †nùà koò gwà Càn né lom nùà gècèn mé b̄ nùàr yilí seèn túé vé ñgwéh ma; kò à né lom mé véh cén; kò b̄ ñuna seèn né temé yoòr Càn kwaá njíí, b̄ né veèn nyenné, b̄ né tie ñgwéé, b̄ nùàr né ménâ ñené kò ndò; sâ ye. ⁷ Nùà seê gwà Càn a, kò ye nyí beè né mé seé Càn Dueè ma. Yilí seèn a dèn lòm ñgulísé. À té ñgúgò, à té nùà ñá-temê dèn, à té mbè sèlà, à té sà fón, à té kàgàlò ñ mé kòb mene fón. ⁸ À dèn sér cu dónj nùà wèh kìn, nùà húóm-temê, nùà kógòn, nùà dilí, nùà ñagá, mé nùà siè yoò ndò. ⁹ Bú a, ñjéba táre lòm te ngòr Càn tég, te den faá tueé nê nò; ye ñe ngòr gècèn. Mò né mân, sâ à nde né b̄ nùàr feh nyegé, à toó nyegé b̄ mé ñjéh; te sie b̄ sà-sòn b̄ be.

¹⁰ Tétán né b̄ nuaré déi lètenè b̄ *Júf; b̄ sâ b̄ Càn dùlà bèh; b̄ né b̄ nùàr bele gò, b̄ né b̄ ngòr kùkùlù tueé ndualé gò ndò. ¹¹ Mò b̄ baá ménâ tueé, yín b̄ yìin; wancónj b̄ né mbàgà b̄ nùàr b̄ ñjellé. Njíí mé b̄ sé la fèh ná ñgwèh, b̄ né b̄ nùàr cí feh seér, b̄ né-re

kàgàlò ñ kòkòb teèn yieé keéh. ¹² Nùà ndòn déi lètenè b̄n̄ mé feh seèn lo jueè b̄n̄, wa:

Cu dónj nyeén tueé né tabó b̄ Kreéta b̄, né b̄ nyam veèn, né b̄ fùòb̄ b̄ mé gwaán lom né lòu yieé deèn.»

¹³ Nùà hèllè lo jueè b̄n̄. Mè tueé wò, mò wò baá b̄ ñjèh tueé, ndé sér b̄ lòu, te b̄ taré seér lè ceér Càn dé taré. ¹⁴ Yilá b̄ yilá, te b̄ mé dèbbè ndègè b̄ Júf kwé lè cú, b̄ mé ndéb b̄ nyeèn b̄ ñgwé lè cú ndò, wancónj b̄ nyeèn b̄ hèllè ngòr gècèn gwàn bèh.

¹⁵ Dé nùà ñagá, beè seèn ñjèh dónj né gi ñagásé. Dé b̄n̄ mé ñagá ñgwéh môn sam; ñjèh dónj beè b̄n̄ ñagá bèh. Lòu sam, b̄ temé yoòr Càn kwá njí bèh, ndòn b̄n̄ né kuú, lè b̄n̄ né lom ndàndaà veèn. ¹⁶ B̄ tueé né faá b̄ né Càn kò nò, sâ né lom nyeén, seé b̄n̄ nde seér né bèh hìin, b̄ dúagá-tie b̄ mé seé dudulí yo dónj ceré né b̄. Ndóg seé bagaà né lom b̄ yógó dé gècèn.

Ngòr gècèn

2 Dé yeè, mò wò baá ngòr Càn feh, fèh lòm te ceér-e faá tueé nê nò. ² Júée b̄ kuúm a, b̄ té mbè sèlà, b̄ dèn dene b̄ kàm b̄, b̄ dèn b̄ kógòn b̄, b̄ kwá njíí temé lè ñjèh gècèn, b̄ dèn mé gwaán lè, b̄ yóló ñjèh yolò.

³ Túé cú mé b̄ ma kukuúm ménâ ndò, júée b̄ a: b̄ dèn lòm te ceér-e, b̄ té sòn túagá sàr gò, b̄ té kwer mbè ñá, b̄ fèh nyégé b̄ véh dé tetòr ñjèh bagasé ma. ⁴ Sâ b̄ véh dé tetòr nde né b̄ si b̄n̄ mé b̄ ñuna b̄n̄ bagasé gwaán nyegé, ⁵ b̄ nde né b̄ kógòn b̄ den, b̄ den ñagásé, b̄ nde né ñjèh ké gwò b̄n̄ mé húóm-temé mene b̄n̄ nyégé, b̄ nde né sòn b̄ si b̄n̄ ñgwéé, te b̄ nùàr ngòr Càn túé béh cú.

⁶ Túé b̄ ndà ménâ ndò, júée b̄ a: b̄ siè yo sieè. ⁷ Wò mé feh yeè, dèn fèh b̄ nùàr dene gècèn, te b̄ ke weh teèn. Fèh ñgúlí nyégé ñjèh bagasé, né ñjèh kàm; fèh lòm bú faá nùà kàm nò. ⁸ Túé lòm b̄ ngòr dé didilí. Mò wò né b̄ ngòr ménâ tueé, b̄ nùàr sàndé ñgwéh, b̄ b̄n̄ b̄ nde né lòu gulí seér, te sòn nyeèn duú b̄ ndò.

⁹ Júée b̄ kwer a, b̄ ñgwé tie ñgwéé, b̄ b̄ làrè njíí mé b̄ tele seè b̄n̄ gwaán nê dónj, te b̄ den beè b̄ tele b̄n̄ huómsé. B̄ té sòn b̄n̄ ñgén, ¹⁰ b̄ té b̄ ñjèh ñjúsò, b̄ dèn lòm b̄ gècèn b̄ jéjêg sâ. Mò b̄ b̄n̄ né ménâ, sâ b̄ nùàr nde né ngòr Càn teèn seèn keéh. Càn Yìli nùàr né bú.

† 1:4 2 Kòr. 8:23; Gal. 2:3; 2 Tim. 4:10 †† 1:6-9 1 Tim. 3:2-7

¹¹ Bî kɔ́ ye, húm-temé Càn né njolò bò nùàr ñené laré, ye nyí gwaán né bò nùàr dɔ́ŋ yili sɔ́m. ¹² Gèh húm-temé bú hên né béh lòu tueé kwaá, te béh nyen- né veên, béh sɔ́m temé beèh te *wɔ́ŋe, te béh ña seér bò lo bò, béh ká te wɔ́ŋe den dilí nyegé lòu. Béh gɔ lom gò bò Càn bò, ¹³ béh gaán cieé sèsám mé ndèm beèh dɔ́ŋ né gi teèn doô. Loú sâ *sùsùm Yeésò *Kristò Yilí nùàr ndeè né bèsónè ñené yuo kelâ. Càn Dueè né bú. ¹⁴ †À lé béh lè veên ña weéh naâ mé feh seèn, ye te béh den lom ñagásé, béh ña bòn bò nùàr nyí, te béh bɔ́ komo bagaà, béh bɔ́gɔ lom teèn dé bɔ́gɔ.

¹⁵ Sâ kènê fèh lòm bò nùàr ménâ, fèh sòm kèh be seé yeè toò bɔ́n, te bɔ́ kwa ye terreb te ceér Cànje. Ndè bilí bɔ́ teèn mé dé ndeè mene. Mè tueé wò, té gwàn mé nuaré déi seb wò ndɔ.

Dene nùà Càn

3 Túé cú ye bò nùàr a: bɔ́ ñgwé sòn bò ñgómna ñgweè, bɔ́ ñgweé sòn bò kokoò bò ndɔ; bɔ́ léb toò bɔ́n leèb, bɔ́ kɔ gi ye, seé bagaà bɔ́ laré né seé bɔ́n ma. ² Júée bò nùàr a, bɔ́ té nùàr júé, bɔ́ té tɔ́gɔ ndè, bɔ́ húm temé, bɔ́ dólé sér toò bò nùàr dɔ́ŋ lòu ma.

³ Kɔ́ ye béh dɔ́ŋ, béh lé naá gi ndugó gɔ; béh lé naâ bò tàn-tie bò, béh né mbembaá bɔ́ sabé ñjii; tuaá né lom béh yoòr faá cí kɔ yilá huóm, béh né temé jeré sɔ́, béh né huer kuú, béh bò nùàr né bunó kuú ndɔ.

⁴ Mé ñjéh mene, Càn Yilí nùàr lé naá seér béh húm-temé seèn feh kééh, à temé yoòr beèh sòm ñgwéh, ⁵ à lé naâ béh yili sɔ́m; lé naâ dé lòu ndɔ, dèn ñgwéh mé seé bagaà bɔ́ komoò. À lé kɔ seér naâ béh jere lòu, à

† 2:14 Ps. 130:8; Ex. 19:5; Deut. 4:20; 7:6; 14:2; 1 Pi. 2:9

yaga sɔ́m béh veên yoòr, te bɔ́ ñar seér béh dé feè; terreb Cúcuí ñagâ kweéh seér béh ndɔ. ⁶ Kènê Càn fam ñjii aá béh Cúcuí sâ yoòr, béh baá mé ñjéh lè lè. À béh ménâ bɔ́ kuú né felè Yeésò *Kristò, nuaá mé lé naâ béh yili sɔ́m. ⁷ À lé béh ménâ bɔ́ naâ mé húm-temé seèn, ye te béh ña bò didilí bò beè nyí, béh kwa yòŋ tètàgà mé béh né gi ndèm teèn kwaá ñjii doô.

⁸ Bò jéjég ñgòr né cí. Mè gwaán né ye wò tueé ñeí den teèn lòu, te bɔ́ mé né temé yoòr Càn kwaá ñjii dɔ́ŋ faga feh, bɔ́ yila lom seé gècèn bɔ́. Huóm kela né cí, te gam nùàr dɔ́ŋ.

⁹ Ñjèh cén, té sòn te ñgòr kùlù yí, gè mé ceér dèbbè ndègè bò nùàr, té tɔ́gɔ ndè, té mé *sóú sà lè, gàm ñgwéh lág, né lom wɔ́b ñgòr mbaá. ¹⁰ Mɔ nuaré déi baá kèrrè si, túé kwá bú tueé; túé bú mbei fà, jomo sâ yùò kwarè seèn yuoò. ¹¹ Kɔ́ ye, kèkènè bò sâ bò jomo saàb naâ ceér gècèn, bɔ́ ju die nde né mé be bɔ́n ma.

¹² †Mɔ mè tema ñjii aá wò Artemâs, wa né Tisik wa, lègè ndé kâ ndeè, wò ndé kwà mè ké Nikòpòlís; mè taán gi aá, ye cu dùlù kwa nde né mè ké sâ ma.

¹³ ‡ Bɔ́ nyégé ká bagasé, te wò gam Jènâs bɔ́ Apólís mé gò bɔ́n teèn ndɔ. Jènâs né dé seèn nuaá mé né gi sóú kɔ́. Té gwàn mé bɔ́ gɔ be be.

¹⁴ Bò Yeésò bò dɔ́ŋ a, yí gí be te seé, bɔ́ mèh mé seé bagaà bɔ́, te bɔ́ koó bɔ́ mé ñjèh né bɔ́ saám ndɔ, bɔ́ té mbaá dèn vù dèn.

¹⁵ Bò nùàr ká kwarè mò dɔ́ŋ ye, bíé kéh wò бага. Bíé kéh bò mbei beèh mé né gi te ceér Yeésò ndɔ.

Húm-temé Càn a, ká siè gí bí beè dɔ́ŋ.

†† 3:12 Seé b. 20:4; Ef. 6:21-22; Kɔl. 4:7-8; 2 Tim. 4:12 ‡ 3:13 Seé b. 18:24; 1 Kɔr. 16:12

Filemōṅ

Bèh bieê

1 Né mè Pōl, mè né ká gwà cibì felè Yeésò *Kristò; bēh òm beèh Timotē nyagá né kó, bēh tema njií né mé wò mbeí seé beèh Filemōṅ. Temé beèh né yoòr yeè. ² Bēh né bí bō tie beèh Apiā bieé. Arsīp mé né sōji Yeésò Kristò faá bēh n, bēh né bú bieé nd. Bí kēh bō Cāṅ bō mé bilí dua yeé Cāṅ ké gwò yeè dōṅ nd. ³ Cāṅ Tele beèh bō Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, kúlú bí, bō haá bí dólé.

Gwaán lètenè Filemōṅ bō bō Yeésò bō

⁴ Cu dōṅ, mō mè baá Cāṅ dua, mè né yeé bú felè yeè dua, mè né lom bú felè yeè vra dé gècēn. ⁵ Lòu sam, bō ye mè a, wò né bō Yeésò bō mé temé cén gwaán, wa wò né temé yoòr Fehtoò beèh Yeésò kwaá njií nd ma, mè né bú vra. ⁶ Mè né Cāṅ dua, te bilí mé bēh bí né ka Yeésò Kristò den bilí hēn, yam sōm keéh gií húm-temé Cāṅ mé né yoòr beèh dōṅ bēsōnè. ⁷ Òm mò, gēh dé mé wò né bō mbaábi gwaán sâ né lom mè yoòr sagár dé gècēn, né lom mè yoòr taré huóm dé gècēn nd. Lòu sam, wò sâ bō nkré né temé bō Cāṅ bō.

Ju Onesím

⁸ Mè né wò bōṅ nd. Mè né mbōṅ tebē Kristò, à mè terreb jege haá né kó. Mè sé la ye wò a: bō lòm mân bō. ⁹ Mé njéh mene, dé bō mbaábi gwaán, kō mè bōṅ wò lòu. Kó ye né mè Pōl, gòm tela kàm dōṅ. Mè né cu ká gwà cibì felè Yeésò Kristò nd. ¹⁰ †Mè wò bōṅ né kó. Né felè Onesím. Onesím né huaán mò te ceér Yeésò Kristò; mè ká gwà cibì ṅa baá tele seèn. ¹¹ Léí toò, à lé njéh gàm beè yeè ná ṅgwēh, kènè njéh gàm beè beèh fà dōṅ faá bú n sam cuú.

¹² Mè nde né bú ké yoòr yeè temá njií, mè bú tema njií né faá mè cua tema njií né wò temé mò ká lè n.

† 1:2 Kōl. 4:17 †† 1:10 Kōl. 4:9

¹³ Mè sé la ye bú a: Cu mé mè né ká gwà cibì felè Njāgà Bagaà hēn, à dēn bēh kwarè mò, te à gam beh mè faá sōn yeè n. ¹⁴ Mé njéh mene, mè ménā bō ndé ṅgwēh. Sâ dōṅ mè gwàn ṅgwēh dé mé ba wò lòu, te wò bō ye mè bagaà; huóm kela né mé wò gwaán seér mé be yeè.

¹⁵ Merré déi lé ye bú a: dùlā kwá ló wò ménā, te à ndeè cu cuú, wò kwa ye bú dé kèi cēn. ¹⁶ Mō né mân, sâ kènè à faá kwer n sam cuú, à huóm kela seér cu aá kó mé kwer. Né nùà yíe-temé beèh beè Yeésò Kristò. Tétég né ká beè mò, à né lom nùà yíe-temé mò dé tueè sam. Mè né kó ye à nde né ké beè yeè ménā huóm yōg kēh. Lòu sam, kēb déi à né kwer yeè, à baá òm yeè te ceér Nùà Dueè nd.

¹⁷ Sâ mō wò né mè faá mbeí seé yeè weh, siè nyégé bú faá wò sé la sie nyégé naà mè n. ¹⁸ Mō à lé naà wò njeré déi bō sabé, wò né bú hùà bele, túé njí kán, mè gwóm wò. ¹⁹ Mè wò bēh hēn nyagá lom né mé be mò Pōl, ye mè nde gi né wò bō njií sâ gwóm ma. Kékō ye, nyí né mé hùà mò yoòr nd; mè lé wò ṅgòr Cāṅ feéh naà kó, te wò nde ye yōṅ dé feè kwa. ²⁰ Mō né mân, sâ kúkùr yeè òm mò, bō sōm yeè mè seé hēn mé temé Nùà Dueè lè teèn; bō nkré yeè mè temé lè faá nùà Yeésò Kristò n teèn nd.

²¹ Mè né kó ye mè baá nyagá hēn, wò nde lom né mân bō; wò nde né ménā bō yōg kēh, mè né gi kwàgà yeè yieé. ²² Nyégé kwá mè bēh cèrré déi teèn nd. Mè né ndem kwaá ye Cāṅ nde né faá bí né bú dua n gwaán, bí nde cu né mè ṅené.

Bèh cerê

²³ †Epaferâs mé né ká gwà cibì felè Yeésò Kristò faá mè n, ye bí kēh wò baga. ²⁴ Bō mbeí seé mò Mârk bō Aristârk mé Demâs bō Lûk ye bí kēh wò baga nd.

²⁵ Húm-temé Fehtoò beèh Yeésò Kristò a, ká siè gi bí beè.

‡ 1:23 Kōl. 1:7; 4:12

Hebreêh

Càṅ béh kènê njèh tueé seér aá mé Njuna seèn

1 Lɔ jògò Càṅ lɔ bɔ tele beèh njèh tueé keéh beéh sònò bɔ *sòn-Càṅ bɔ; à lɔ naâ bɔ mé ceér hihiné mbei ṅgún tueé. ² Nde nde ká jomo te nàm cèrè jomò hèn, à bɔ nùàr njèh tueé seér aá mé Njuna seèn. À lɔ njèh dɔɔṅ si giì naâ mé bú, à bɔ dàm njèh seèn dɔɔṅ jege kwaá gi né beè seèn. ³ Terreb Càṅ nùà njèh ṅené né yoòr seèn; kèkènè Càṅ mé gùm mene né bú. À *wɔṅ dɔɔṅ ta né kɔɔ, à ta kwaá né mé ṅgòr terrèb seèn. À lé ndeè naâ bɔ nùàr mé húm seèn *sené, te veèn bɔn gi. Seé seèn yeé mboón aá, à ṅaá nde cu ké te vulúu, à né te be gaâ Càṅ terrèb den den.

Kela né Huaán mé bɔ cìlì Càṅ

⁴ Huaán né seér Nùà Dueè kɔɔ mé bɔ cìlì Càṅ. Yilí mé Càṅ yilá kwaá né bú yoòr né cu yilí dé bɔ cìlì Càṅ ham yɔgɔ ndɔ. ⁵ †Bèh lɔ mé naâ-naà, lètenè bɔ cìlì Càṅ dɔɔṅ, Càṅ mé cén déi teèn túé njí ṅgwéh, ye bú a:

Wò né Huaán nyí,
Lan nyí ṅa baá Tele yeè.»
À cu mé cìlì Càṅ déi túé njí ṅgwéh ye nyí nde né Tele seèn ṅaá, à ṅa ṅuna nyí ndɔ. ⁶ ††À lé ménâ jue seér naâ mé ndoón seèn. Cu mé à lé ndeè naâ bú ká te wɔṅe temá njí, à lé naâ tueé ye:

Dàm bɔ cìlì nyí dɔɔṅ a,
cémmé gí toò Huaán nyí, bɔ die bú.»
⁷ †Dé bɔ cìlì seèn, à lé felè bɔn tueé seér naâ ye:
Bɔ né bɔ cìlì nyí; bɔ né faá fu nɔ;
ye bɔ né cu bɔ seé bɔ nyí; bɔ né faá leba weè ndɔ.»

⁸ ††Dé Njuna seèn, à ye:
Kùsèm Càṅ, kɔgɔ dé yeé né dé ndeè.
Wò né Mgbè te Lò yeé cer dilí,
⁹ wò gwaán lom né njí mé né teèn dilí yilá,
wò veèn gwàn nyí bèh.

Càṅ mé né Càṅ yeé lé wò hèn balé weh kuú naâ dé cì.
À wò dàm bɔ vɔgɔ-temé seèn yoòr hèn kulu su gi né mé njéh ndɔ;

À ye te kɔgɔ dé yeé lie kela kɔɔ mé kɔgɔ dé bɔ mbaábì.»

¹⁰ ††Càṅ lɔ naá cuù déi felè Njuna seèn tueé ye:
Né wò Nùà Dueè,

tàbè ké bèh duɔm lé dieé naâ mé wò.
Wò lé vulú bɔɔ naâ mé ba beè yeè ndɔ.

¹¹ Dé bɔ njí sâ, bɔ nde gi né nyueé leér yuo,
wò cie le lom kɔɔ.

Bɔ nde gi né faá cògò nɔ kulí yuo;

¹² wò nde né bɔ bècénè faá cògò nɔ gurú bilí ndɔ.

Bɔ nde gi né kweéh seér;
ndóg wò dé yeé kwéh sér ndé ṅgwéh,
wò kúlé nyí ndé ṅgwéh ndɔ.»

¹³ †††Bèh lɔ mé naâ kaà sâ Càṅ mé cìlì Càṅ déi túé njí ṅgúnṅwéh ye bú a:

Dèn ndé ká te be gaâ nyí,
kɔ nyí ba yí gi aá bɔ bònò bɔ yeé ka ba gulè yeè.»
À lé ménâ jue seér naâ mé Njuna. ¹⁴ Á sâ, dé bɔ cìlì Càṅ nɔ, bɔ né bɔ nei wa? ṅgwéh bɔ dɔɔṅ né gi bɔ càṅ mé bɔ yeé seé Càṅ Dueè wa? Càṅ tema yeé bɔ, te bɔ nde gam bɔ mé à nde né bɔ yilí sɔm.

Ceér còṅ

2 Mɔ né ménâ, sâ béh mègè ṅéí cú te ṅgòr gècèn mé béh lé ṅweé naâ doò tég. Mɔ sam, béh nde né ceér leér kɔɔ. ² Béh kɔɔ ye, ṅgòr Càṅ mé bɔ cìlì Càṅ lé tueé waà naâ mé njéh doò né gi cie mé feh seèn ṅené ṅagá, ye né lom ṅgòr gècèn ma. Bí kɔɔ ye, bɔ mé lé naâ ṅgòr sâ ṅgeén, mé lé naâ bú lòu seb seér dɔɔṅ, lɔ naâ giì gèr beè Càṅ teèn ṅené yí. ³ Sé tagá béh wa? Mɔ ceér koò mé nde né béh yilí sɔm hèn, béh né bú lòu seb seér, naàn naàn mé béh nde né ju beè Càṅ mvelé wa? Mè tueé bí, Nùà Dueè mé feh seèn lé naâ mé ṅgòr sâ tueé waà, toò jògò lé naâ bú. Jomo sâ jege bele bɔ mé lé naâ giì ṅgòr hèn sònò seèn ṅweé ndɔ, bɔ ye béh a, né lom ṅgòr gècèn ma. ⁴ Càṅ nùà njèh lé naâ be teèn mé terreb mene kwaá; à né bɔ ciè mé bɔ fém hihiné teèn bɔɔ bomó yí, à né nùà kàn seé Cúcuí ṅagá yoòr kwaá, à né nùà kàn faá à gwaán nê nɔ kwaá ndɔ.

Yeésò yòṅ haá né kɔɔ

⁵ Né mene *wɔṅ dé jomò mé béh né sònò tueé hèn, Càṅ túé ṅgwéh ye bɔ cìlì Càṅ a, né beè bɔn. ⁶ †††Beré déi tueé seér né te mvù Càṅ ye:

Hè, sâ nùàr né-re hà m kei

mé wò nde né bú munó nyi ná Càṅ?

Sâ wò te ndândaà nùàr mbaá ke nyegé

† 1:5 Ps. 2:7; 2 Sam. 7:14; 1 Chr. 17:13 †† 1:6 Deut. 32:43 ‡ 1:7 Ps. 104:4 †† 1:8-9 Ps. 45:6-7 †† 1:10-12 Ps. 102:25-27

††† 1:13 Ps. 110:1 ††† 2:6-8 Ps. 8:4-6

kuú né kei wa?
⁷ Cu déi wò lé naâ bú ka b̀ c̀lì yeè maànjé sie kwaá weh.
 Yeé gi aá, wò b̀ bú ngɔg, wò *sumú seér bú lòu,
⁸ wò terreb felè njèh d̀ɔ́ng haá gi beè seèn ndɔ.»
 Mɔ né gi tueé ye: C̀ng terreb felè njèh d̀ɔ́ng haá gi né beè ǹàr, s̀a tueé né ye, né lom ménà, s̀ng lè ngwéh, njèh d̀ɔ́ng né gi beè ǹàr s̀a. Mé njéh mene, wa mene hèn, béh njéné s̀m ngwéh bèh mé njèh d̀ɔ́ng né gi beè ǹàr s̀a ndɔ. ⁹ Béh njene kɔ cegé né mé Yeésò. Dé seèn, cu déi C̀ng lé naâ bú ka b̀ c̀lì C̀ng maànjé sie kwaá weh. Njua mé C̀ng lé naâ bú ménà sie kwaá weh s̀a, ye te à cio kuú seér felè ǹàr d̀ɔ́ng. Yeé gi aá, C̀ng b̀ bú ngɔg ndɔ, à bú sumú seér cu lòu. Lé naâ mé núr cioò bú s̀a. ¹⁰ C̀ng ǹà njèh mé lɔ sií naâ njèh d̀ɔ́ng kɔ́, ye kɔ nyí Yeésò sieé seér né mé gèr bú s̀a, te ǹàr ngún ɲa keéh gi b̀ huaán nyí teèn, nyí weh njíi b́ ká mbàm yoòr nyí ma. Lòu sam, b́ né mé Yeésò yili yuo.
¹¹ À b̀ ǹàr veèn yoòr yaga s̀m gi né kɔ́. B̀ɔ́ mé baá gi jolosé d̀ɔ́ng, b́ b́ baá gi kènê mé Tele cèn. Né dé cí mé Yeésò b̀ s̀a b̀ yilá né b̀ lɔb seèn, à fegùlì kwá s̀ó cú. ¹² †À tueé seér né ye:
 È C̀ng, mè nde né yilí yeè lètenè b̀ lɔb mò saán,
 mè nde né wò mé bené seén,
 mè wò seén nde né toò c̀lì ǹàr.»
¹³ ††À den cuú ye:
 Dé mò, mè temé kwaá lɔ nde né mé C̀ng.»
 À den cuú ndɔ, ye:
 Mè hèn nɔ, béh b̀ huaán mé C̀ng lé naâ mè beè haá kwaá.»
¹⁴ Yeésò lé ǹàr ɲaà naâ, ye lòu sam, b̀ huaán mé nyí né b́ huaán yilá s̀a né gi b̀ ǹàr, wa kɔ nyí ɲa ǹàr ndɔ. S̀a d̀ɔ́ng ye te nyí kuú cio, nyí mé njéh nyoló s̀m *Sátàn mé terreb cioò né beè seèn. ¹⁵ Ye te b̀ɔ́ mé lé naá beéh cio veéh d̀ɔ́ng, cio vèh cú, te b́ huaré den gi mé feh b̀ɔ́n. Lòu sam, b́ lé ka cioò naá gi b̀ kwer.
¹⁶ †Mè tueé bí, à lé ndé ná ngwéh ye te nyí gam b̀ c̀lì C̀ng; à lé tétég nde kuú naâ ye te nyí gam b̀ ndùtè ndùtù Abrahàm. ¹⁷ À lé ǹàr tétég hèn ɲa kuú naâ mé njéh. Kɔ à sé lé naá kaà ǹàr ménà ɲaá seér ndɔ, te à we ye b̀ lɔb seèn, à den *ngà̀ng sèmè b̀ɔ́n dé koò, mé né lom beè C̀ng k̀bè s̀a, lélá̀ng hú̀m-temê ndɔ. S̀a d̀ɔ́ng ye te nyí b̀ɔ́ yí seé C̀ng teèn, nyí *semé s̀m feh nyí ǹà njèh, te C̀ng kulu s̀m c̀lì ǹàr veèn yoòr. ¹⁸ Wa mene hèn, b̀ɔ́ mé gèr né b́ jilí, veèn né b́ taáb d̀ɔ́ng, à nde né b́ gam den. Lòu sam, b́ lé naâ bú mé veèn ménà taáb ndɔ, à lé naâ mé gèr kwaré.

Kela né Yeésò mé Músi

3 Mɔ né môn b̀ ǹàr mò te ceér Yeésò, C̀ng lé yilá naâ bí kɔ́ ndɔ; bí njolo kè njí lòm mé tebè C̀ng Yeésò ngà̀ng sèmè dé koò. Béh b̀ ǹàr saán keéh yeé

† 2:12 Ps. 22:22 †† 2:13 Es. 8:17, 18 ‡ 2:16 Es. 41:8-9

bú. ² †C̀ng lé naâ bú ǹà seè seèn sie kwaá. À seé seèn b̀ɔ́ lom mé temé cén faá Músi lɔ naâ ké gwà C̀ng b̀ɔ́ nɔ. ³ †Á, ngweéh yilí ǹà mé-gwà ngulí kela yeé kɔ́ mé gwà ǹà njèh wa? Mé Yeésò b̀ Músi né ménà ndɔ. Músi dé seèn né faá gwà nɔ. Terreb dé koò wulu né mé Yeésò ǹà mé-gwà, dèn ngwéh Músi. ⁴ Ngweéh gwà dé kàn né seé ǹà mé-gwà wa? Né ménà mé C̀ng, à njèh d̀ɔ́ng si gi né kɔ́. ⁵ Músi dé seèn te mbàgà C̀ng né ǹà seè. C̀ng lé ye bú a, ndé b̀ ǹàr sòn nyí toò tueé kwaá. À lé naâ ménà mé temé cén tueé gií ndɔ. ⁶ Dé *Kristò, à né Huaán. Mbàgà C̀ng né beè seèn. À bú ke den né te be s̀a. Mbàgà C̀ng s̀a né béh. Njèh cén, kɔ béh né bú mé temé cén sie, béh né ndèm mé bú kwaá, béh né mé njéh sagár, s̀a ye.

Bèh dù né b̀ ǹàr C̀ng kela

⁷ †Mɔ né mân, béh ngwé sòn Cúcuí Ngà; à lé ye:
 Lan mɔ bí baá hueh C̀ng ngweé,
⁸ bí té temé lòu dúágá sér,
 bí té faá b̀ tele bìi léi j̀g̀ò nɔ dèn.
 Wa cieé déi ké ya dueé b́ lé naâ g̀g̀à mé C̀ng saán.
⁹ C̀ng ǹà njèh ye:
 b̀ tele bìi léi j̀g̀ò lé naâ mè sòn felá.
 B́ né mene gèh terrèb mò ké kundun
 te nyèmà yulà nèà njéné,
 mé njéh mene b́ né lom g̀g̀à mé mè saán.
¹⁰ Temé lé mè lè mé b́ ɲaá njíi naâ dé cí,
 ye: b̀ ǹà hèn ceér mò njéné ḱ ngwéh,
 b́ cu d̀ɔ́ng munó sabé seér né lòu.
¹¹ Yeé baá mân, temé ɲaá ɲéi cuú mè mé b́ lòu,
 mè jege ye: lòlòm b̀ ǹà hèn bèh dù ká yoòr mò ndé ndé c̀u ndɔ.»
¹² S̀a belà, bí kè nyégé keè, te nuaré déi mé temé veèn lètenè bìi lè dúágá dèn cú, te à ceér C̀ng là̀ng kwá ĺ cú ndɔ. ¹³ Mɔ ye te huɔm, bí fágá sér feh, bí né lètenè bìi cieé d̀ɔ́ng lòu toó kuú. Lòu sam, cieé mé yuoò bà d̀ɔ́ng né gi lan mé C̀ng jue né s̀a. Bí té gwàn mé nuaré déi sela veèn, à ngwan le teèn. ¹⁴ Béh b̀ Kristò gɔ né kɔ́. Njèh cén, kɔ béh né bú mé temé cén sie, béh bele faá béh lé naâ ké bèh duɔ̀m nɔ ngweé, t̀g̀ nde wa bèh cerè ndɔ. ¹⁵ ††Né te mvú C̀ng ménà nyagá den ye:
 Lan mɔ bí baá hueh C̀ng ngweé,
 bí té temé lòu dúágá sér,
 bí té faá b̀ tele bìi léi j̀g̀ò nɔ dèn.
 B́ lé naâ g̀g̀à mé C̀ng saán.»
¹⁶ ††Á s̀a, b̀ɔ́ mé lé naá gií hueh C̀ng ngweé, b́ né seér g̀g̀à mé bú saán s̀a, lé naâ b̀ neì wee? Ngweéh lé naâ dà̀m b̀ɔ́ mé Músi lé ker yuoó naâ mé njéh ké Ejiptò doò mà. ¹⁷ Á, te nyèmà yulà nèà s̀a, temé lé C̀ng lè ɲaá njíi naâ mé b̀ neì ndɔ wa? Lé naâ mé b̀ɔ́ mé lé gela kuú gií naâ mé veèn ké ya dueé s̀a ndɔ. ¹⁸ C̀ng lé naâ

†† 3:2 Nomb. 12:7 †† 3:7-11 Ps. 95:7-11 ††† 3:15 Ps. 95:7-8 ††† 3:16-18 Nomb. 14:1-35

jege ye, bò nùà hên bèh dù ké yoòr nyí ndé ndé cù. À lé sâ jege njií naâ mé bò nei ndo wa? Ngweéh lé naâ mé bò mé lé saán naâ bú gágà sâ wa? ¹⁹ Béh ngweé ko mé njéh ye, bú lé bú mé temé cén siè ná ngwêh; ye bú lé bèh dù sâ ndé ná ngwêh dé cí ma.

4 Càn lé naá giì béh ndéb tieé kwaá kó, ye béh nde né bèh dù ké yoòr nyí kwa, te béh bú den ké sâ. Sâ mo né mân bò nùà mò, bí kè nyégé keè, te nuaré déi lètenè bìi dèn cú faá à nde né bèh sâ líim nò. ² Lòu sam, béh baá gi mé tie Njàgà Bagaà faá bò jògò bò lo naá giì mé tie cí ké ya dueè nò. Njèh cén, bú lo dé bòn ngweé fan deén naâ lòu, bú temé teèn kwá ní ngwéh. Yeé baá môn, lé bú dé bòn gàm ná cù ndo. ³ †Dé beèh mé né gi temé cén yoòr seèn kwaá njií dón, béh nde né teèn yilá. Né bèh dù mé Càn lé ye:

Yeé baá mân, temé ñaá ñeí cuu nyí mé bú lòu, nyí jege ye: lòlòm bò nùà hên bèh dù ké yoòr nyí ndé ndé cù.»

À lo né mene mân tueé, sâ dàb mé à lo wón si gi aá kèn; sâ seé seèn lo gi aá ndo. ⁴ †Nde cu beré déi te mvù Cànè né felè cieé téhbeèh nyagá kwaá ndo, ye: Càn lé bók giì naâ seé. Yeé baá mé cieé téhbeh, à du sóú lòu ma. ⁵ †Bèh dù cên sâ né te mvù Cànè nyagá den, ye:

Lòlòm bò nùà hên bèh dù ké yoòr nyí ndé ndé cù.»

⁶ Bò léi toò bò mé lé Njàgà Bagaà ngweé logó naâ kók lé bèh dù sâ yilá ná ngwêh ndo. Lòu sam, bú lo temé teèn kwá ní ná ngwéh. Mo né mân, sâ bèh sâ née teèn ye, né bò jomo bò kela den. ⁷ †Yeé baá mân, Càn sie kwaá cu cieé dé hiñ, à yilá kwaá cieé bú sâ lan”. Te nde nde, Càn tueé keéh ye sònò *Davíd faá mè la naâ nyagá nò, ye:

Lan mo bí baá hueh Càn ngweé, bí té temé lòu dúágá sér.»

⁸ †Hên mo Josúe sé lo naá giì bò tele beèh léi jògò bèh dù lemé yií, Càn sé naá cuu cieé déi sie kwaá wa? ⁹ Mè tueé bí, sâ bèh dù sâ née teèn ye, né bò nùà Càn kela den. À né faá dù dé loú cieé téhbeh mé Càn lo duú naâ teèn nò. ¹⁰ †Nuaá mé yila te dù sâ nde né dé kèi cên du, faá Càn lo naâ seé seèn bók gií, à du dé kèi cên nò. ¹¹ Sâ belà, béh fágá lòm feh dé teèn yilá, béh té gwàn mé cén déi lètenè beèh ñgeén sòn Càn, à líim bèh dù sâ, faá bò léi toò bò nò.

¹² Ngòr Càn né làn, à né lélánj terrèb, à né bòu nulá yógó, kèb fà dónj nulásé túéj. À nula yila nde né yí te njolo temé mbaá, à né mé sùàrmú bñ cègè weé ndeé; à né mé mùnò nùà tená ndeé, à né mé tuaá lè nùà ñobé ndeé ndo. ¹³ Njií mé nde né njolò Càn lòu leér le teèn sam. Dàm bò njií mé Càn lo si giì naâ dónj né gi njolò seèn. Nùà kàn ngúlú mé be seèn sulá nde né toò seèn.

Yeésò *ngàn sèmè dé koò

¹⁴ Béh né mé ngàn sèmè beèh dé koò teèn. Ngàn sèmè sâ né Yeésò *Kristò Njunà Càn, à lé naâ ké ter te vulúu ñaá ndeé, à den ké felèbò. Mo né mân, béh siè lòm ngòr Càn tég, béh né mé njéh toò bò nùà njebá. ¹⁵ Ngàn sèmè beèh dé koò né béh jere kók, à né gi yuaá beèh kók ndo. Lòu sam, bú lé naâ bú te njèh dónj ceéh, bú lé bú ceéh naâ faá béh nò. Njèh cén, dé seèn à lo veèn déi cór ná ngwéh. ¹⁶ Mo né mân, belà, bí ndé, béh bilí nde gi ké kwaré kògò Càn bèh fùgò kuú, béh té njeré déi nyàmè. Ké teèn sâ, à nde né béh jere kók, béh nde né mé fùgò beè seèn yieé kuú ndo. Béh hin, mo njeré déi né béh yógó, te gam béh.

5 *Ngàn sèmè dé koò dónj balé yuo giì né lètenè bò nùà, te à ña nùà seé Càn dé bò mbeí seèn. Seé seèn né mbe mé *sèmè toò Càn haá, te veèn bò nùàr gi mé njéh. ² À nde né yuaá bò cùr ngweé komo, à ngweé komo yuaá dé bók mé né bók sabé gò ndo. Lòu sam, bú nùà njèh né yuaásé faá bú nò. ³ †Sé yeé baá ménâ, à lélánj veèn dé bò mbeí sèmè lòm ndé cú, à semé bilí nde aá mé dé seèn mene.

⁴ †Nùàr tí felè seèn mé be seèn lòbò bèh, wa nyí baá ngàn sèmè dé koò. Càn haá yeé nùàr bèh bú sâ kók; à lo naâ *Arónj ménâ bók.

⁵ †Né kèi cén mé Kristò ndo, à lo yo seèn kók siè hàmm ná ngwéh, ye te nyí ña ngàn sèmè dé koò. Càn lo bú ngàn sèmè dé koò sie kwaá naâ kók, ye:

Wò né Huaán mò, lan mè ña baá Tele yeé.»

⁶ †Wa cu beré déi ye:

Wò né dé yeé ngàn sèmè dé kèi cên, wò né te gule Melkisedêg.»

⁷ †Cu déi ká te wónje, Yeésò lé naâ Càn mé terreèb dua, à né bú lòu bòn, à teèn logó bilí mé yúé mene, yímé lé naâ bú njolo berré ndo. À lé sâ dónj ngweé giì naâ sòn Càn mé nde né bú te cio yili sòm. Yeé baá ménâ, Càn ngweé njií mé à né dua ndo. ⁸ À lo né mene Njunà Càn kók, mé njéh mene à lo naâ tie ngweé maán; lo naâ mé dàm gèr ñené laré. ⁹ À yeé sieé yuo aá teèn, Càn sie kwaá bú manyor ††† còr dé bók mé né sòn seèn ngweé dónj, te bú yili yuo dé kèi cên. ¹⁰ Lòu sam, Càn ye: à né dé seèn ngàn sèmè dé koò, à né te gule Melkisedêg ma.

Nuaá mé kwaá lo ceér Càn, bú a, kè keè

¹¹ Te ju hên béh né lom mé njèh tueé teèn ngún. Njèh cén, né taré. Béh se mene lòu, tie bìi baá lieé.

¹² †Wanókòr hên né cu mé bí sé la baá giì bò nùà fèh njèh teèn, bí sé la né bò déi lòu feh seér. Mé njéh

† 4:3 Ps. 95:11 †† 4:4 Gen. 2:2 † 4:5 Ps. 95:11 †† 4:7 Ps. 95:7-8 †† 4:8 Deut. 31:7; Jos. 22:4 ††† 4:10 Gen. 2:2

††† 5:3 Lév. 9:7 § 5:4 Ex. 28:1 †† 5:5 Ps. 2:7 ††† 5:6 Ps. 110:4 §† 5:7 Mat. 26:36-46; Mk. 14:32-42; Lúk 22:39-46 ††† Manyor né njolo nòmò mé né dòu yuo. Tueé ñéye:còr yuo né beè Yeésò. †† 5:12-13 1 Kòr. 3:2

mene, bí ye, ngòr Càn mé bí lé naá gii ngweé hên, ko bó ferrè dèn cú bí cí. Sâ tueé né ye, bí sér yíé kó ngwéh, bí gwaán seér né mbán. ¹³ Nuaá mé né mbán ménâ ñaám dɔ́ŋ né faá huaán mbɔ̀gò nɔ; à mé terreb sam, à ngòr bagaà mé dé veên gè kó ndé ngwéh. ¹⁴ Dé nùà koò, yáb tetarê né seé seèn, à mé seé bò kokoò bò meh gi aá, à né gi bò njèh dé bebagaà mé dé vevenê geé kɔ́.

6 Mɔ né mân, sâ béh jóló ñá sér ter lòu. Bò ngòr mé béh lé naá gii felè *Kristò ngweé doò baá gi béh lè faá maàŋ nɔ. Bó maàŋ lòu si ferrè ndé cú. Né mene dé feh yueé fɔ̀n, te bí kwaá lo ceér veên, né mene temé yoòr Càn kwaá njií, bí ngweé gi aá kèn. ² Né mene tòu nòmò Càn, né mene dé nùàr be felè baà, né mene te cio komo yuoò; né mene dé lòu ju tenâ dɔ́ŋ, bí baá gi mé njéh lè. ³ Mɔ né mân, sâ béh jóló ñá sér ter lòu! Béh nde né ménâ mé terreb Càn bó komo.

⁴ Mɔ sam, bò déi nde né ceér Yeésò si lɔ́. Mɔ bó né ceér Yeésò si lɔ́ ndɔ, sâ bèh yili yuo bɔ̀n nde né taré. Á, ngweéh bó lé baá gii ké toò Càn bèh ñagâ mà. Bó lé naá gii dà m njèh ké te vulúu kwa laré, bó kwa bilí mé Cúcuí Ñagâ mene. ⁵ Bó ñene nyegé, ye ngòr Càn né lom njèh gècên kɔ́. Terreb *wɔ́ŋ mé baá ndeê hên, bó lé naá gii ñené ndɔ. ⁶ Mɔ bó né cu lòu die seér, ngweéh sâ bèh yili yuo bɔ̀n nde né taré wa? Sɔ́ kuú mene, bó temé kwéh kòmò ndé cú. Lòu sam, bó né seér Ñunà Càn yí ter lòu fagá njií cuú, bó sellé kwaá bú ké mbartɔ̀gɔ́, te séb bomò sue bú yoòr bomò.

⁷ Mè tueé bí, mɔ tàbè déi né nu kwa, né lom bú yoòr te mbeí te mbeí neé yilá, yab né teèn yuo huɔ́m, né nùà ñueèh gam, sâ Càn né tàbè sâ kulú. ⁸ †Njèh cén, mɔ teèn ba yuo seér né téker bɔ̀ njìè, sâ tàbè hèllè né cùr, Càn nde né bú lòu duagá seér, tàbè hèllè ñgie yuo.

⁹ Béh la né mene sònò mân tueé, mé njéh mene bò nùàr mò, béh né kwàgà bìi yieé, bí nde né dé bìi yili yuo. ¹⁰ Càn nùà tá-gobó sam. À seé bìi nyèn ndé ngwéh; à né gwaán lètenè bìi ñené. Gà m mé bí lé naá bò nùàr seèn mé yilí seèn gam doò, à né ñené. À né ñené ye, bí nées bó gam den ndɔ. À bí nyèn ndé ngwéh. ¹¹ Mé njéh mene, belà, béh né gwaán ye nùà kàn a, fágá cú feh, te seé bìi jegé, bí kwa ye njií mé bí né ndèm teèn kwaá njií sâ. ¹² Bí té ndòm, bí bèlè sér gule bó mé né ceér Càn mé temé cén sie, mé né njèh yoló komo, mé njèh dɔ́ŋ kwa gi né faá Càn lé tueé naá nɔ.

Ndéb Càn mé jègè mene

¹³ Lo mé Càn lo kwa kwaá naá Abrahâm ndéb tieè, à lo naá bú teèn mé jègè mene jege bilí. Càn yeé ke, nùà koò mé né bú ham yɔ̀gɔ́ teèn yuò kélá ngwêh, à jege seér gùm seèn nùà njèh, ¹⁴ †ye Abrahâm a:

Nyí nde né wò kulú;

bò nduté ndútù yeè nde né mbaá yaám ndeé den ma.»

¹⁵ Yeé baá môn, Abrahâm yila baá-re yoló ndɔ; à né ka yoló. Nde nde, Càn kulu njií bú faá à lé tueé kwaá naá bú nɔ.

¹⁶ Mɔ bò nùàr né njeré déi tueé, bó né lòu jege, sâ bó jege né mé yilí nuaá mé ham yɔ̀gɔ́ né bó haàm. Mɔ bó jege aá ménâ, sâ la né mene gèh saàn dé heè, nde né lètenè bɔ̀n tené, bó ko lom jègè doò. ¹⁷ Lo naá mé Càn ménâ ndɔ, ye te nyí feh keéh bó mé nde né ngùlù nyí yieé mé njéh, te bó ñene ko teèn, ye kàgà-ndòn nyí kwéh sér ndé ngwéh ma. À lo jègè te ndéb sâ jege yilí naá dé cí.

¹⁸ Ndéb bɔ̀ jègè né bò njèh fà mé beè Càn kèh bèh. Bó mene naàn, Càn nyeén túé bèh. Mɔ né mân, sâ béh bó mé Càn né gbàŋ beèh dɔ́ŋ, yo né gi béh mé njéh taré, ye ndèm beèh nde né yieé. ¹⁹ †Ndèm sâ né beè beèh faá kùn † nɔ. À béh pɔ́ŋ sie njebá kwaá né kɔ́, te temé nde ye béh lè die. Né mene kɔ̀ŋ cɔ̀gɔ́ *gwà Càn koò ké te vulúu, ndèm sâ teèn nyueé yilá nde né kɔ́, à yuo kela yí lètenè mò yoòr Càn. ²⁰ †Ké bèh sâ lo yila lo gɔ́ naá Yeésò, à né sòn beèh ké sâ kɔ́. À lo naá *ngàŋ sèmè dé koò ñaá, né dé kèi cèn te gule Melkisedêg.

Melkisedêg, *ngàŋ sèmè dé koò

7 ††Melkisedêg sâ lo naá mgbè Salêm. †† Ké toò Càn Dueè ngàŋ sèmè né bú. Cu mé Abrahâm lé lieè naá taáb mé bò mgbè, à yeé wula gi aá bó, à baá cuú, nuaá mé lé ndeè naá ké ceér dueè, bɔ̀ Abrahâm kwaré, à kulu Abrahâm, lé naá Melkisedêg sâ. ² Abrahâm lo naá bú mbe haá ndɔ: njií mé lé naá yulá dɔ́ŋ Abrahâm lé naá bú cén teèn sɔ̀m kwaá. Yilí Melkisedêg sâ tueé né ye: né mgbè mé dilí lom né dé seèn dé gècên. Mgbè Salêm tueé né ye: né mgbè mé haá yeé dɔ̀lè ndɔ. ³ Nuaá mé ko sɔ̀m tele Melkisedêg bó meí, teèn sam. Né mene jɔ̀gɔ́ bó seèn déi, nuaré déi kó sɔ̀m ngwéh. Nuaá mé tueé sɔ̀m kùr ñaàr mé kùr cioò seèn teèn sam ndɔ. À den né faá Ñunà Càn nɔ: à né ngàŋ sèmè dé nyèmà mé nyèmà.

⁴ Melkisedêg né duesé! Bí kwàgà yíé mé Abrahâm: Abrahâm né mene tele dà m bò huaán *Iseràlà dɔ́ŋ kɔ́, mé njéh mene bú mé feh seèn lé naá Melkisedêg mbe haá; bò njií mé à lé cu gii mé njéh bèh taáb dɔ́ŋ, te njèh yulá, à lé naá Melkisedêg teèn cécéne sɔ̀m haá. ⁵ †Bò nduté ndútù *Leví mé né ngàŋ sèmè né gi mé *sóú Músì tieè, né bó sɔ̀gɔ́ den, ye bó a: bí ndé beè bò huaán Iseràlà; njií mé baá yulá dɔ́ŋ, bí weh bele teèn cécéne cécéne ma. Sâ dɔ́ŋ lé naá den cuú lètenè bò nùàr bɔ̀n mé né gi nduté ndútù Abrahâm ndɔ.

⁶ Melkisedêg lé dé seèn jɔ̀gɔ́ bó Leví ná ngwêh. Mé

† 6:19 Lé v. 16:2 †† Kùn né njií mé sie kwaá né njèh bècénè.

†† 6:20 Ps. 110:4 ††† 7:1-2 Gen. 14:17-20 ††† Salêm lé naá yilí Jerusalem déi. Mé ju hebreêh ye: Dene dɔ̀lè. § 7:5 Nomb. 18:21

njéh mene, à lé naâ mbe beè Abrahâm weh; te njèh yulà dɔ́ŋ Abrahâm lé naâ bú teèn cécéné cécéné sɔm haá bele. Abrahâm lé né mene kɔ́ ye nyí né mé ndéb Càn yoòr dɔ́ŋ, mé njéh mene à lé Abrahâm kulu seér cuù naâ kɔ́. ⁷ Bí né gi kɔ́ ye, nuaá mé kulu yeé mbeí ham kela né kɔ́ mé mbeí. ⁸ Wancɔ́ŋ ngweéh bɔ̀ ngàn sèmè te mbàgà Leví, mé weh yeé mbe dɔ́ŋ, né yeé kuú gíí wa? Dé Melkisedêg môn sam; à né mbe faá bɔ́ nɔ weh, mé njéh mene à kú bèh. Mvù Càn tueé né ménâ. ⁹ Sâ Leví né mene mbe beè bɔ̀ huaán Iserála weh, à mene Melkisedêg bèsnè há ngwéh, mé njéh mene à lé naá gíí bú mbe haá ndɔ. ¹⁰ Lòu sam, cu mé Abrahâm tele koò seèn bɔ̀ Melkisedêg lé kwaré naâ teèn, sâ à lé baá gíí yoòr Abrahâm. Njèh cén, sâ à lé née te càn ye.

*Ngàn sèmè dé koò déi faá Melkisedêg ndɔ

¹¹ Seé bɔ̀ ngàn sèmè te gèh *Leví dɔ́ŋ lɔ gule dobo gíí naâ mé *sóú ké lètenè bɔ̀ huaán Iserála. Mɔ seé bɔ̀ ngàn sèmè Leví sé né seé ngulí, sé lɔ húm ná cù mé ngàn sèmè dé koò déi néné yuo kela cuù beré déi te gule Melkisedêg. Ngàn sèmè dé koò sé lɔ yuo cegé kaà te gèh *Arɔ́ŋ nuna Leví. ¹² Ngweéh mɔ gèh ngàn sèmè kweéh seér, sóú né yeé kweéh seér ndɔ wa? ¹³ Bí kɔ́ ye, Fehtoò beèh mé béh né felè seèn tueé hèn, dé seèn nùà Leví sam, gèh dé seèn né hiín. Te gèh seèn-e nuaré déi ngàn sèmè teèn ná ngún gwéh. ¹⁴ Béh né gi kɔ́ ye, à né dé seèn te gèh bɔ̀ Júda bɔ̀. Béh né cu kɔ́ ye, Músi yeé baá felè bɔ̀ ngàn sèmè tueé wa, à lɔ njeré déi te gèh bú hèn túé ná ngwèh ma.

¹⁵ Bí kɔ́ ye, ngòr hèn néné ngagá baá kèn; ngàn sèmè déi faá Melkisedêg nɔ waà baá. ¹⁶ Bú sâ sóú lɔ kɔ́ táŋ ná ngwèh, te bɔ́ nde ye bú ngàn sèmè sie kwaá. À dé seèn né nùà njèh, à né ngàn sèmè mé né den cu dɔ́ŋ làn. ¹⁷ †Te mvù Càn tueé taré né ménâ ndɔ, ye:

Wò né dé yeé ngàn sèmè dé kèi cèn,
wò né te gule Melkisedêg.»

¹⁸ Yeé baá môn, Càn tɔr wula sóú dé léi toò sâ ndɔ, ye né yuaá, gàm teèn sam ma. ¹⁹ Mé gècèn mene, sóú Músi hèllè nùà njòlò Càn *sènè kòmò bèh. Càn mé ngeér sam; njíí mé né sóú sâ huɔ́m yɔ́g, waà baá kèn. Ndèm beèh kènè dɔ́ŋ baá gi teèn, à béh ké yoòr Càn ngoró njíí né kɔ́.

²⁰ À dé seèn né nuaá mé Càn lɔ nde bú ngàn sèmè dé koò sie, à lɔ teèn jege bilí naâ mé jègè mene. À lɔ dé bɔ̀ ngàn sèmè déi lòu jègè ná ngwèh. ²¹ ††Dé Yeésò à lé naâ jege, ye bú a:

Jue nyí Nùà Dueè, nyí jègè kèn ndé ngwéh;
wò dé yeé né ngàn sèmè dé kèi cèn.»

²² Yeé baá ménâ, béh yieé kwàgà mé Yeésò ndɔ, ye ngòŋ dé seèn yieé kela né kɔ́ mé ngòŋ dé cuúm.

²³ Njeré déi né cu teèn ndɔ. Bí kɔ́ ye bɔ̀ ngàn sèmè lé naâ ngún. Lòu sam, bɔ́ né yeé seé ngàn sèmè toò kuú kwaá lɔ. ²⁴ Dé Yeésò môn sam; à seé seèn toò kú kwá lɔ ngwéh; cu dɔ́ŋ à né den làn. ²⁵ À bɔ̀ nùà yili komo né dé cì. Bɔ́ mé né gi yoòr Càn mé bú ndeé, à né bɔ́ dé kèi cèn yili sɔm. Lòu sam, cu dɔ́ŋ à né dé seèn làn, à né Càn felè bɔ̀nɔ dua den.

²⁶ Yeé baá ménâ, ngàn sèmè mé nde né béh gam, kɔ né bú. À dé seèn né jolosé, mé sòn fuù ndɔ, à veèn déi còr bèh. Càn lɔ naâ bɔ̀ bɔ̀ vevenè bɔ̀ hiín geé kwaá, à weh njíí bú dé seèn ké ter te vulúu. ²⁷ †À dé seèn faá bɔ̀ ngàn sèmè dé kokoò hèllè sam. À Càn *sèmè felè veèn dé seèn nùà njèh há ngún gwéh, à dé bɔ̀ mbaábɔn cieé dɔ́ŋ faá bɔ́ *semé yeé sâ, sèmè bèh ndɔ. À lɔ dé seèn semé naâ mbei cén dé kèi cèn. À lɔ ménâ semé naâ mé gúm seèn nùà njèh ndɔ. ²⁸ Bɔ̀ ngàn sèmè mé sóú Músi lɔ sie kwaá gíí naâ kɔ́ dɔ́ŋ lɔ naá gíí bɔ̀ wàn. Te jomo sóú, Càn nde ye lòu jege; à ngàn sèmè dé koò teèn sie kwaá seér baá-re Njuna seèn mé né dé seèn tē dé kèi cèn.

*Ngàn sèmè beèh dé koò

8 †Njolo ngòr mé béh né tueé hèn dɔ́ŋ né ye: ngàn sèmè beèh né gèh ngàn sèmè dé koò sâ. À né ké te vulúu yoòr Càn terrèb mé né te kɔ́g. À né te be gaà seèn den den. ² À seé seèn bɔ́ den né ké gwò lètenè mɔ. Gwà sâ né sòn *gwà còg; njèh cén, à né dé seèn gwà gècèn mé Càn nùà njèh lé sieè naâ kɔ́, nùà lɔ bú kɔ́ síé ná ngwèh.

³ Bɔ́ ngàn sèmè dé koò dɔ́ŋ sie kwaá né, te à haá beh Càn mbe mé *sèmè. Yeé baá ménâ, kɔ ngàn sèmè beèh dé koò sâ haá bú njeré déi ménâ ndɔ. ⁴ Mɔ à sé né ká te wóŋe, à sé naâ ngàn sèmè den kwa wa? Lòu sam, bɔ̀ ngàn sèmè bɔ̀nɔ né ká doó teèn, bɔ́ né gi Càn mbe faá *sóú Músi lé tueé naâ sâ haá. ⁵ †Njèh cén, seé mé bɔ̀ ngàn sèmè hèllè bɔ́ yeé sâ, bɔ́ si weh lom né lòu, bɔ́ si weh yeé yoòr seé dé Càn ké te vulúu. Mé seé Músi lé naâ faá bèh ménâ ndɔ: cu mé Músi lé ndeè naâ gwà sieé, Càn lé ye bú a: kè nyégé bagasé, wò nde ménâ sieé ma. Síé sòm ká nág faá nyí lé naâ wò ké te tòre nɔ feh.

⁶ Kènè seé dueè baá seér beè Yeésò, né dé bɔ̀nɔ hèllè yɔ́g keéh, à béh yoòr Càn nyɔ́g njíí né mé ngòŋ dé feè; dé sâ né ngòŋ dé cuúm yɔ́g. Lòu sam, ngòŋ bú sâ né mé ndéb dé bagaà teèn. Ndéb bú sâ kela né kɔ́ mé ndéb dé cuúm.

⁷ Mɔ ngòŋ dé toò jògò sé lɔ naâ teèn yílá, sé lɔ húm ná cù mé Càn kweéh seér bú mé ngòŋ dé feè. ⁸ ††Béh kɔ baá ye, bú sâ lɔ teèn yílá ná ngwèh bɔ̀n. Lòu sam, Càn lé née bɔ̀ nùà seèn teèn bɔ̀ den, ye:

Cu déi ndeè né waá,

† 7:17 Ps. 110:4 †† 7:21 Ps. 110:4

‡ 7:27 Lévi. 9:7 †† 8:1 Ps. 110:1 †† 8:5 Ex. 25:40 ††† 8:8-12 Jér. 31:31-34

nyí nde né ngòŋ dé feê mé b̀ huaán *Iserála kɔ. Nyí nde né mé gèh b̀ huaán Júda ménâ kɔ ndɔ, jue nyí Nùà Dueè.

⁹ Dé sâ dèn ndé cú faá dé mé nyí lé kɔ ná mé b̀ tele b̀n lèí j̀g̀g̀ nɔ.

Nyí lɔ né mene b̀ te tàbè Ejíptò mé be nyí kou sɔm keéh, mé njéh mene b̀ lé ná ngòŋ sâ lòu cum seér. Nyí yeé ñene aá ménâ, nyí sɔm be nyí yoòr b̀n ndɔ; jue nyí Nùà Dueè.

¹⁰ Hèn né ngòŋ mé nyí kɔ nde né mé b̀ huaán Iserála lòu sâ, jue nyí Càn Dueè:

Nyí b̀ sóu nyí sóu kwaá seér nde aá felè, nyí b̀ nyagá kwaá seér nde aá te temê ndɔ, te Càn b̀n den lom nyí, b̀ den b̀ nùà nyí.

¹¹ Cu sâ nuaré déi b̀ mbaábɔn lòu fèh só ndé cú, ye b̀ a: kè Nùà Dueè baá ye hèn nɔ.

Né mene huaán maàn, né mene nùà koò, dɔŋ nde gi né nyí ñené kɔ.

¹² Nyí nde né yúlá-temé b̀n lè nyí kulú sɔm; nyí veèn b̀n ká lè nyí siè kwá ndé cú.»

¹³ Mé Càn nde mé ngòŋ feê mân tueé, sâ à ye ngòŋ dé lèí toò hèllè baá dé cuùm ma. Né yeé môn ndɔ, mɔ njeré déi kulí baá, à né yeé dé cuùm ñaá, te jomo sâ à nyoló yuo weéh lòu.

Seé b̀ *ngàn sèmè mé seé dé Yeésò

9 Ngòŋ dé lèí toò lé náá gii mé b̀ *sòu teèn, b̀ nùà lé Càn dua ñene beéh mé njéh. Bèh Càn dua lé náá gii teèn. ² †B̀ lé náá *gwà c̀g̀g̀ sieé, k̀ŋ lé náá teèn fà. K̀ŋ dé toò j̀g̀g̀, b̀ lé yilá náá bú m̀. Tàndán lã k̀pàc̀g̀g̀ lé náá gwò sâ; gbàgà breèd mé b̀ haá yeé toò Càn lé náá gwò sâ ndɔ. ³ ††Tútùlù k̀ŋ dé yí jomò b̀ lé teèn colo tenà náá c̀g̀g̀; b̀ yilá mí bú sâ m̀ dé joloò. ⁴ *Kɔ lé náá gwò sâ teèn, b̀ me né mé goó, te b̀ ngie beh b̀ san teèn. Mbèn déi lé náá gwò sâ teèn ndɔ, b̀ mban sie né bú mé goó. Né mbèn ngòŋ. B̀ me cu né nguú déi mé goó, b̀ dilí kwaá yí lè mbèn sâ ndɔ. Yí lè nguú sâ né *mánà. Lè mbèn sâ lé náá c̀g̀g̀ *Ar̀ŋ mé lé náá mvue faám doò. B̀ mbeh taá déi fà lé náá lè mbèn sâ ndɔ, b̀ sóu ngòŋ né teèn nyagá den bele. ⁵ ††Felè mbèn sâ b̀ lé teèn me dilí kwaá náá b̀ cili Càn terreè. †† B̀ me ndɔg̀g̀ njíí né b̀ bà yí felè mbèn, bèh mé b̀ ber yeé húm teèn, te Càn kulu sɔm b̀ nùà veèn yoòr. Kè, ngòŋ hèn dé kènè tueé gii sam.

⁶ †††B̀ yeé nyegé kwaá gi aá ménâ, b̀ ngàn sèmè né lom cieé dɔŋ te mí dé toò j̀g̀g̀ sâ yilá sɔ, b̀ né seé Càn teèn b̀. ⁷ †††Te mí dé yí jomò doò, ngàn sèmè dé

† 9:2 Ex. 26:1-30; 25:31-40, 23-30 †† 9:3 Ex. 26:31-33 † 9:4 Ex. 30:1-6; 25:10-16; 16:33; Nomb. 17:8-10; Ex. 25:16; Deut. 10:3-5 †† 9:5 Ex. 25:18-22 †† B̀ b̀ cili Càn sâ yilá né chérubins'. ††† 9:6 Nomb. 18:2-6 ††† 9:7 Lé. 16:2-34

koò yila cegé yeé teèn kɔ, à yila cegé yeé mbei cén te nyèma ndɔ. À teèn yila yeé mé húm nyaàm beè, te à haá *sèmè mé njéh, Càn kulu sɔm bú veèn yoòr, kulu sɔm gi b̀ nùà veèn mé b̀ né b̀ sabé doò yoòr ndɔ.

⁸ Cúcuí ñagá feh kwaá baá-re béh mé b̀ njèh sâ ndɔ, ye béh a: mɔ m̀ bú toò j̀g̀g̀ sâ née ka toò tég ñéí tená, sâ ndɔg̀g̀ ceér m̀ dé joloò née ndúg̀ ye ma. ⁹ Sâ dɔŋ né kàn mé feh kwaá né b̀ njèh dé cãfanê, ye béh a, b̀ né gi mbe mé *sèmè dág haá; njèh cén, gèh Càn duaá bú sâ temé nùà nyégé kòmò ndé ngwéh. ¹⁰ Né lom b̀ gènnè yâ b̀ gènnè mbè mé tòu nyènnè ma. B̀ njíí sâ dɔŋ né gi wàn ndɔ. B̀ lɔ teèn deén náá, ye te béh be lulú den ngòg̀g̀ mé njéh. Mɔ njèh dɔŋ ndeè kweéh seér gi aá, Càn ye te nyí fɔ sɔm ye b̀ sâ b̀.

¹¹ Kènè *Kristò waá baá ndɔ. Ngàn sèmè dé koò né bú; béh b̀ njèh gècèn kwa gi né beè seèn. À lé náá lè m̀ dé Càn yilá ndeé. B̀ sâ né dé Músi hèllè lieé yɔg̀g̀, né bú jolo yɔg̀g̀ ndɔ. B̀ nùà lé kɔ síé ná ngwéh, à dé njèh ẁŋ sam ndɔ. ¹² Kristò lɔ teèn yila ndeè náá dé kèi cèn. Lɔ mé húm mbieè ná ngwéh, mé húm huaán nàgà sam ndɔ. Lɔ náá seér mé húm seèn nùà njèh. À lɔ béh yili sɔm náá mé njéh, lɔ náá dé kèi cèn ndɔ.

¹³ †B̀ né gi kɔ ye, dé tòu nùà, b̀ nùà yoòr yuɔb yeé húm mbieè mé húm tela nàgà. B̀ né yeé nàgà tuar ngie njíí; b̀ weh tou sâ, b̀ yuɔb njíí b̀ nùà yoòr ndɔ, ye sâ b̀ *sené yeé b̀ lòu. ¹⁴ Mɔ né yeé mé húm nyaàm mân, sé tagá mé dé Kristò wa? Kristò lé dé seèn *semé seér náá gùm seèn nùà njèh. Dé sâ né lom jégé sèmè kɔ, Cúcuí Càn ndeè né teèn. Dé seèn húm seèn nde né temé beèh sené, te b̀ seé mamvuaàn lè beèh dèn cú, te béh ña b̀ seé b̀ Càn lãŋ.

¹⁵ Sâ tueé né ye, Kristò nyɔg̀g̀ bilí aá béh b̀ Càn kèn; à béh b̀ nyɔg̀g̀ bilí né mé ngòŋ feê, te b̀ mé Càn lé náá gii yilá dɔŋ yila gi ngùlù seèn, b̀ den teèn dé ndeè, faá à lé ye b̀ nde né teèn yilá nɔ. Lòu sam, Kristò lé náá cio beèh ñaá weh. B̀ nùà te ngòŋ dé toò j̀g̀g̀ hèllè lé né mene veèn b̀, à lé náá b̀ teèn huar sɔm.

¹⁶ B̀ kɔ ye, mɔ nùà lé náá gii ngùlù seèn lòu taán kwaá, kɔ b̀ ndeè ñene ye à kuú baá, b̀ geé ye ngùlù sâ. ¹⁷ Mɔ nùà lé náá gii ngùlù seèn jege kwaá, à née mé njolo, b̀ ngùlù hèllè cu sâ gè ndé ngwéh. ¹⁸ Mé ngòŋ Càn dé toò j̀g̀g̀ hèllè lɔ náá ménâ ndɔ; húm lé náá teèn yilá, te ngòŋ kwa ye terreè. ¹⁹ ††Músi yeé kulá kwaá gi aá cili nùà sóu Càn dɔŋ tieè, à weh húm huaán nàgà mé húm mbieè, à hualé bilí mé nòmò. À weh cù, à bilí mé yílí sòŋgaàn, à né te húme yí njíí, à né felè mvù sóu yuɔb njíí, à né cili nùà yoòr yuɔb njíí ndɔ. ²⁰ À ye b̀ nùà a:

Hèn né húm mé Càn kɔ kuú né ngòŋ mé njéh, ye te bí jolo cí.»

21 †Músi lé naâ húóm sâ te *gwà cògò yuob njií, à lé naâ te njèh seé gwà Càṅe dɔ́ṅ yuob njií ndɔ; 22 ††faá sóu tueé nê nɔ, ye né mene kei wa, kɔ húóm njèh dɔ́ṅ *sené né kɔ́ ma. Yeé baá ménâ, kɔ húóm kwar kɔ́, te Càṅ nde ye nùàr veên yoòr kulú sɔm ndɔ.

***Sèmè dé *Kristò veên yaga cegé né kɔ́**

23 Bò njií mé bò nùàr lé naâ ké te vulúu si weh sâ, b́ lé naá gii b́ faá mè la naâ tueé nɔ, sené gií. Njèh cén, bò dé ké te vulúu dé bɔ́n gwaán né bò jéjég sèmè. 24 Mè né tueé: Kristò lɔ te mò mé bò nùàr me né kɔ́ yilá ná ṅgwêh. Lòu sam, né lom cecemé mé b́ lé si weéh naâ yoòr mò dé ké te vulúu. À lé yila seér naâ ké te vulúu sâ. À ké teèn toò Càṅ kènê né sòn beèh. 25 Ké lètenè bò *Júf nyemà dɔ́ṅ *ṅgàṅ sèmè dé koô né yeé lè mò joloò mé húóm nyaàm beè yilá sɔ́. Dé Kristò lé môn ná ṅgwêh, à lé teèn lòu yágá dèn ná ṅgwêh, à lé feh seèn semé cegé naâ mbei cén. 26 Mɔ sam, sâ bèh lɔ mé wɔ́ṅ lɔ ducóm naâ, à sé naâ gèr mé gùm seèn nyemà dɔ́ṅ ṅenê kum. Mè tueé bí, môn sam. À lé dé seèn waà naâ te nàm bú mé wɔ́ṅ nde aá teèn ceré hên; à gùm seèn nùà njèh *semé cegé mbei cén, te yaga sɔm bò nùàr veên yoòr.

27 Né mene nei dɔ́ṅ kuú cegé yeé mbei cén. Mɔ à kuú baá, à nde ké te ju toò Càṅ. 28 †Kristò lé kuú naâ mbei cén ndɔ; à lé feh seèn semé naâ, ye te nyí kulu sɔm nùàr ṅgún veên yoòr. À nde cuú né mbei cén dé jomò waá; dé sâ felè veên sam cuú, nde baá dé bò nùàr seèn yili sɔ́m. Bɔ́ mé né bú goó kela den dɔ́ṅ nde né yili yuo gií.

10 Mè tueé bí, *sóu Músi né lom cecemé bò njèh jéjég. Bò njèh jéjég sâ née ké toò ye ndɔ. Sóu seèn hèllè mé terre sam, à nùàr ké toò Càṅ nyégé njí ndé ṅgwéh gùm dɔ́ṅ; wanɔ́ṅ à seèn nùàr mé cíci *sèmè cíci sèmè nyemà dɔ́ṅ *sené caá nde né mé ṅgei wa? 2 Mɔ veên sé lɔ né bò dùà-Càṅ bò yoòr mé gèh sèmè bú sâ gií, kènê b́ sé lɔ núr veên yoòr bɔ́n ṅgwé dèn ná cú; sèmè hèllè sé lɔ naâ gií ndɔ. 3 Mɔ wa hên b́ née den núr sâ yoòr bɔ́n ṅgweé, sâ sèmè hèllè né b́ nyemà dɔ́ṅ lòu tueé den, ye b́ a: bí né bò vevenê bò ma. 4 Lòu sam, húóm nàgà mé húóm mbieè dé bɔ́n veên sènè kòmò bèh.

5 ††Yeé baá ménâ, cu mé *Kristò lé ndeè naâ ká te wɔ́ṅe ndeè, à lé ye Càṅ a:

Wò sèmè b́ mbe gwàn bèh,
wò ye mè a, ṅá sér nùàr.

6 B́ né mene wò mbe nyaàm ké te kɔ ṅgela haá den,
wò njolo teèn kè njí bèh.

Né mene sèmè dé veên senê,
wò njolo teèn kè nyi bèh ndɔ.

7 Yeé baá môn, mè ye wò a:

Sâ mè hên nɔ, Càṅ mò!

Mè ndeè, te mè bɔ́ faá wò gwaán nê nɔ;
te den ka nág faá né felè mò te mvú
nyagá den ndɔ.»

8 Sâ Kristò lé tueé lɔgú naâ faá béh la naâ ṅgweé nɔ, ye Càṅ a: Wò sèmè gwàn bèh, wò mbe gwàn bèh. B́ né mene wò nyam ké felè kɔ́ ṅgela haá, wò njolo teèn kè njí bèh; né mene sèmè dé veên senê, wò njolo teèn kè nyi bèh ndɔ.» Á sâ, bò sèmè hèllè né gi faá sóu tueé nê ndɔ. 9 Kristò den cuú faá béh la naâ ṅgweé nɔ, ye Càṅ a: Sâ nyí hên nɔ, Càṅ nyí! Nyí ndeè te nyí bɔ́ faá wò gwaán nê nɔ.» Mé Kristò lɔ nde faá bèh ménâ tueé, sâ feh keéh né ye, Càṅ bò sèmè hèllè vurú sɔm gi aá kèn, à teèn yí keéh seér aá sèmè dé Yeésò Kristò ma.

10 Kristò lé naâ dé seèn faá Càṅ gwaán nê nɔ bɔ́ jege. À lé *semé naâ gùm seèn nùà njèh, lé naâ mbei cén dé kèi cén ndɔ. Béh baá *senésé mé njéh.

11 ††Dé bò *ṅgàṅ sèmè, né lom ka cíci sâ b́ baá cu teèn; b́ né lom cieé dɔ́ṅ ter njebá sɔ́, b́ né seé cén sâ bɔ́ gerá kuú, b́ né-re sèmè sâ ferré den, sâ sèmè hèllè veên yoòr sòm kòmò bèh ndɔ. 12 †††Dé Kristò, à lɔ semé cegé naâ mbei cén, ye te nyí fɔ sɔm bò nùàr veên yoòr dé kèi cén. Jomo sâ à ṅaá yuo ké ter, à nde te be gaá Càṅe den ndeé. 13 À kènê né ké sâ, à kela den né cu mé Càṅ nde né bò b̀nò bò seèn ka ba gulè seèn baá yí. 14 Mé sèmè Kristò cén-tà-cén sâ, bɔ́ mé né *senésé baá gi dé bɔ́n tē dé kèi cén.

15 Cúcuí ṅagá toò tueé taré né béh ménâ ndɔ, ye né lom môn jéjég, wa Càṅ ye:

16 †††Hên né ṅgòṅ mé nyí kɔ nde né mé b́ lòu sâ,
jue nyí Càṅ Dueè:

nyí b́ sóu nyí sou kwaá seér nde aá felè,
nyí b́ nyagá kwaá seér nde aá te temè ndɔ.»

17 †††À den cuú déi, ye:

Nyí veên bɔ́n ká lè nyí siè kwá ndé cú;
b́ lé naá menè sóu nyí kwalé,
nyí dé cuúm sâ lòu tán ndé cú ndɔ.»

18 Bí kɔ́ ye, mɔ Càṅ kulu sɔm gi aá veên yoòr nùàr kèn, húóm cú mé nùàr haá cu sèmè.

Béh dèn ndé lòm yí yoòr Càṅ

19 Mɔ né mân bò nùàr mò, sâ kènê béh njeré déi nyàmè ndé cú, béh nde né te mò joloò yilá. Né mé njua húóm Yeésò. 20 Bí kɔ́ ye, Kristò béh ceér lɔṅ komo kwaá baá kèn. Né ceér feê mé béh nde né yòṅ teèn kwa. À ṅerré sɔm aá cògò mé lé naâ toò cíí tená doò. Sâ jue né gùm seèn nùà njèh mé lé naâ kuú doò.

21 Kènê béh baá mé *ṅgàṅ sèmè beèh dé koô teèn; felè mbàgà Càṅ dɔ́ṅ né bú. 22 †††Sâ béh hin lom ké yoòr Càṅ mé temé cén, mé ndèm beèh mene dɔ́ṅ. Yeésò yaga sɔm gi aá béh temé kèn; b́ lé naâ béh mé nòmò

† 9:21 Lé.v. 8:15 †† 9:22 Lé.v. 17:11 †† 9:28 Es. 53:12 †† 10:5-7 Ps. 40:6-8

†† 10:11 Ex. 29:38 ††† 10:12-13 Ps. 110:1 ††† 10:16 Jér. 31:33 † 10:17 Jér. 31:34 †† 10:22 Lé.v. 8:30; Ese. 36:25

ngagâ kou ndo. ²³ Béh kwá njí lòm ndèm te njií mé béh né b̀ ǹàr tueé hèn tég. Bí k̀wá ye, Càn ̀wá nde né nág faá à lé naâ béh tueé kwaá no. ²⁴ Béh k̀ kú lètenè beèh, te gwaân yam lètenè beèh, seé bagaà yam mé njéh ndo. ²⁵ Béh té lè bilí b̀ Càn b̀ kún, faá b̀ déi né yeé kuún no. Béh fágá kú sér dé beèh mé feh. Bí k̀wá ye, kwarè bìi doó sâ baá gii cieé mé Ǹà Dueè ndeé né teèn cuú.

²⁶ M̀wá béh né gi gècên Càn k̀wá, mé njéh mene béh né cu veên mé be beèh loró ñeí, sâ béh k̀wá ye: ndóg, sèmè mé nde cu né béh veên sâ yoòr yaga s̀m teèn sam ma. ²⁷ †M̀wá nuaré déi né yeé ménâ ̀wá, sâ bú a, ndèlè kú mé veéh ndelè, à kèlè lòm á dé seèn ju mé nde né bú lòu sâ kwa. We tarè nde né b̀ b̀nò b̀ Càn lòu sâ mé ndègè mene ñgie ceré. ²⁸ ††Né gi bí tieè mé sóú M̀sì ménâ ndo, ye: m̀wá ǹà fà mé tagár tueé gi né mé sòn cên d̀wá, ye ǹà mân cum aá sóú, sâ b̀ wúlá bú wulá, b̀ té jere kwá ma.

²⁹ †M̀wá mé sóú M̀sì né mân, sâ ju nuaá mé seb seér né dé seèn Ǹnà Càn den nde né naàn wa? M̀wá à dé seèn táj ñgwéh ye húm ñgòr Càn lé naâ nyí *sené, wa Cúcuí Càn né nyí bagaà dé lòu ̀wá, à né bú lòu selé seér, sâ ju felè seèn den nde né naàn ndo wa? M̀wá tueé bí, dé ǹà sâ dé tueé sam. ³⁰ ††Ñgwéh béh né Càn k̀wá wa? À lé naá gii sòn seèn cie tueé kwaá, ye: Nyí ñjù ñm nde né k̀wá. M̀wá nuaré déi né wò veên ̀wá, nyí bú sòn sâ ̀wá s̀m cu nde né k̀wá ndo. À né gi tueé ye:

Jue mè Ǹà Dueè,

mè nde né ju felè b̀ ǹàr mò tená.»

³¹ Càn a b̀ nuaré déi die ke ju beè Càn làn lòu sâ no, te à ñene bú.

³² Bí j̀gò m̀nò njí ke ye: cu mé bí lé naâ ñagâ ñené lóg, bí lé naâ dàm gèr ñené laré; bí lé naâ yoòr k̀wá yoló kwaá njií ndo; ³³ séb o, núr o, d̀wá bí lé naá gii mé njéh njolò b̀ ǹàr kwaré. Mé njéh mene bí lé dé sâ táj ná ñgwéh, bí lé naâ b̀ mbaábi mé né ménâ jamé, lòu taá seér. ³⁴ Bí lé naâ b̀ gwà cibi b̀ jere k̀wá. B̀ ǹàr né mene b̀ ñjèh bìi ñgaá weh, bí lé naá gii be teèn mé v̀gò-temé mene s̀m, ye bí nde cu né ménâ kwa ỳgò keéh, wa dé sâ dé seèn gí ndé cú ndo ma. ³⁵ M̀wá né mân b̀ ǹàr mò, bí té temé ter s̀m. Bí k̀wá ye, sàgà bìi ké beè Càn né duesé ma. ³⁶ Huóm kela né ménâ yolò, bí té gùr, te bí ̀wá ye njií mé né Càn yoòr huóm, bí kwa ye faá Càn lé ye nyí nde né bí haá ndo. ³⁷ ††Né te mv̀ Càn ñyagá den ye:

Le lom aá ǹj, táj ñ mân,

sâ nuaá mé ndeé né ndeé doò waá baá kèn, à ñgágá ndé cú.

³⁸ Càn ye, nuaá mé ña né ǹà dilí beè nyí mé temé cén yoòr nyí kwaá njií d̀wá kwa nde né ỳr k̀wá.

M̀wá à bele seér njolo, nyí s̀m temé yoòr seèn ndo.»

³⁹ Dé beèh, mè m̀nò ñgwéh ye béh né te b̀r b̀s mé nde né jomo cuú teèn. Ñgwéh b̀ sâ b̀ nde né lòu leér le ma. Béh dé beèh né temé cén mé Càn kwaá njií, te béh yili yoou.

Temé cén kwaá njií

11 M̀wá ǹàr né temé cén mé Càn kwaá njií, sâ à né ndèm mé bú kwaá, ye nyí k̀wá gi aá kèn ye Càn nde né njií sâ ménâ ̀wá ma. À mene njií sâ mé njolo ñéné ñgwéh, à né gi k̀wá ye, né teèn. ² Càn lo ye b̀ j̀gò b̀ né te ceér-e. Lòu sam, b̀ lé naâ bú mé temé cén sie.

³ ††Béh lo temé cén kwaá njií gii naâ mé Càn, te béh nde ye ñgwéé k̀wá, ye Càn lo *wá sí naâ mé ñgòr seèn. Sâ tueé né ye, njií mé ǹàr mé njolo ñéné b̀h lo sí naâ dé mé ǹàr né lòu ñéné k̀wá.

⁴ ††Mé Ábèl lo naâ ménâ ndo. À lo naâ Càn *sèmè haá. À lo lòu haá ñgulí naâ mé temé cén yoòr seèn kwaá njií. Yeé baá ménâ, sèmè seèn nde ye dé Kayín ñgulí ỳgò. Njua mé Ábèl lo naâ Càn mé temé cén ménâ sie ndo, Càn lo naâ bú ǹà dilí yilá; à weh sèmè dé seèn, te b̀ ǹàr ñene k̀wá mé njéh. Gwaán Ábèl a kú seèn kuú, be seè seèn kú ñgwéh; wa hèn temé cén mé à lé naâ yoòr Càn kwaá njií doò née ñgulí ndeé den ye.

⁵ ††Mé Hénòg lo naâ ménâ ndo. Càn lo naâ mé bú ké te vulúu làn weh ñaá te à dé seèn lòu kú cú. Càn yeé weh ñaá baá mé bú ménâ, b̀ bú mé njolo ñéné cú ndo. Sâ d̀wá lo naá gii mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. Te mv̀ Càn ñe nyagá den, ye: mé Càn lo nde Hénòg ménâ weh, sâ Hénòg lo huóm gii naâ Càn yoòr lòu ma. ⁶ Á ñgwéh sâ, ̀wá mene naàn, m̀wá ǹàr temé cén mé Càn kwá njí ñgwéh, à Càn yoòr húm ndé ñgwéh mà. Sâ tueé né ye, nuaá mé nde né yoòr Càn den ndeé d̀wá, k̀wá à né gi mé temé seèn bagasé ñéné njií, ye Càn né teèn; wa b̀s mé né ceér seèn f̀wá d̀wá, à nde né b̀ sàgà haá ma.

⁷ ††Mé Noè lo naâ ménâ ndo. Mé gèr lo nde wá kwa, Càn lo naá gii Noè toò tueé kwaá; Noè lo sòn seèn ñgwéé naâ, sâ à née b̀ njií sâ mé njolo ñéné ñgwéeh ye. Lo naâ mé temé cén mé Càn kwaá njií. À fágá k̀m faá Càn lé naâ bú tueé no, à yili s̀m mbàgà seèn mé njéh. Ju sie b̀ jomo b̀ mé njéh ndo. Noè lé ǹà dilí beè Càn ñaá naâ mé temé cén yoòr seèn kwaá njií sâ.

⁸ †††Mé Abrahám lo naâ ménâ ndo; à lé sòn Càn ñgwéé naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií; à lé naâ ter te sòn Càn komo wuo, à nde te tàbè mé Càn ndeé nde né bú haá doò. À mene tàbè sâ k̀wá ñgwéh, mé njéh mene à k̀wá lom teèn ndeé. ⁹ ††Tàbè mé Càn lo ye nyí nde né bú haá sâ, à lo teèn cer deén naâ faá ǹà kin no. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. Nde nde Càn ye Isák b̀ Jakòb a, nyí nde né b̀ lò bú cén sâ haá ndo. Mé

† 10:27 Es. 26:11 †† 10:28 Deut. 17:6; 19:15 † 10:29 Ex. 24:8 †† 10:30 Deut. 32:35, 36 †† 10:37-38 Hab. 2:3-4

††† 11:3 Gen. 1:1; Ps. 33:6, 9; Jân 1:3 ††† 11:4 Gen. 4:3-10

§ 11:5 Gen. 5:21-24 †† 11:7 Gen. 6:13-22 ††† 11:8 Gen. 12:1-5

§† 11:9 Gen. 35:27

njéh mene, b́ b̀ Abrahâm d́wɔŋ né ké sâ te *gwà c̀gò faá b̀ kìn nɔ cer den. ¹⁰ Lòu sam, Abrahâm lé njolo ke deén naâ mé lóv déi; Càn nùà njèh lé lóv sâ síf naâ kóv, lé naâ mé kàgà-ndòn seèn ndo; à bú kan yɔŋ né mé bán. Abrahâm lé kela deén naâ cí.

¹¹ †Mé Sará lo naâ ménâ ndo. À lo baá gii mene kuúm, mé njéh mene à lé naâ huaán nar kwa. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií; ye nyí né gi bagasé kóv nyegé, Càn b́v nde né faá à lé naâ tueé ma. ¹² ††Si seèn Abrahâm lo baá gii mene faá komó nɔ, mé njéh mene b́ bú lé naâ huaán nar kwa. Dàm b̀ ndúté ndútù nùà cén sâ lé naâ tetoò faá mbentò nɔ yaám ndeé, né faá mbésebé sòn nòmò koò yaám ndeé den ndo.

¹³ †Nde nde b̀ nùà hèn kuú gi, sâ temé b́v cén né den ka yoòr Càn kwaá njií ye. Njèh cén, b̀ njií mé Càn lé tueé naâ sâ, b́ lé dé b́v kwà ná ngwèh, b́ lé b́v njene njií seér naâ lòu, b́ né b́v mé be yí dàb bieé njií den. B́ lé naâ njéné kóv, ye b́ né b̀ kìn, lóv b́v ká te wɔŋe sam ma. ¹⁴ B́v mé né mân tueé d́wɔŋ né gi bèsónè feh keéh, ye b́ né lóv feè fón te b́ yila teèn dé kèi cèn. ¹⁵ Mɔ b́ sé né lò b́v kè jomo munó njií, b́ sé naâ ceér fón, te b́ cu cu gi jomo. ¹⁶ Njèh cén, temé b́v lé naâ seér te lóv mé né dé ké jomò huóm yɔg. À né dé seèn ké te vulúu. Càn ye b́ júee nyí né Càn b́v dé cí, wa fegùli nyí mé njéh siè ndé ngwéh ma. Lòu sam, nyí lé naá gii b́ lóv dé feè nyegé kwaá.

¹⁷ †Càn lo naâ Abrahâm ceéh, ye bú a, wò *sèmè haá nde né nyí njuna yeé Isâk ma. Abrahâm lo naâ bú ménâ haá. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. Ndéb Càn felè Isâk lo né mene Abrahâm lè, mé njéh mene à lo ke cegé naâ Càn feh keéh, ye bú a: sèmè mé gɔndɔŋ huaân sâ hèn ma. ¹⁸ †Sâ, mé Isâk sâ, Càn lé naá gii Abrahâm tieè tueé kwaá, ye bú a: b̀ ndúté ndútù yeé ndeé nar nde né bú ma. ¹⁹ Sâ Abrahâm né gi terreb Càn teèn ngweé keéh, ye Càn nde né Isâk te cio nyimé komo ndo. Abrahâm kwa cu baá-re kú-nyimé seèn Isâk faá nuaá mé yuoò dòu nɔ.

²⁰ ††Mé Isâk lo naâ ménâ ndo. À lo naâ Jakób b́ Esayú kulú. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií.

²¹ ††Mé Jakób lo naâ ménâ ndo. À yeé nde aá kuú, à lé naâ c̀gò sieé, à komo njebá teèn, à die Càn, à kulu b̀ njuna Josêf. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií.

²² †Mé Josêf lo naâ ménâ ndo. Cu mé b̀ huaán *Iserála lo nde ké Ejiptò yuo, à lo naá gii njolò njéné kwaá, à tueé kwaá b́ toò te à nde ye kuú. À tueé kwaá b́ njií mé b́v nde né mé kuú seèn b́v ndo. Sâ d́wɔŋ lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií.

²³ †Mé b̀ tele Músi lo naâ ménâ ndo. B́ yeé nar aá Músi, b́ sie leér śv bú weéh tagár. B́ né sòn mgbè

Ejiptò ngeén; veéh b́v siè ngwéh. Lòu sam, b́ lé naâ njéné, ye huaán né lom yàgà huóm dé gècèn. Sâ d́wɔŋ lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií.

²⁴ ††Mé Músi nùà njèh lo naâ ménâ ndo. Músi yeé kula baá, à lé naâ yilí ndù *Farɔŋ yoòr huar sɔm. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. ²⁵ À lé naâ cio ngɔvɔn, ye mɔ b́ b̀ nùà Càn njene né gèr d́wɔŋ, huóm kela né cí mé *wɔŋ vɔgɔ; wa lòu sam, wɔŋ vɔgɔ hèllè né wàn ma. ²⁶ Ye, gèr felè *Nùà Càn njéné huóm kela né nyí kóv mé ngulù Ejiptò yieé. Lòu sam, à lé njolo ke njií naâ mé sàgà dé ké toò.

²⁷ Temé lo naâ mgbè Ejiptò mé bú njaá. Mé njéh mene, à vèh ngwéh, à ke lom te tàbè sâ yuoò. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. Lòu sam, temé seèn né lom yoòr Càn tég; den lom beè seèn faá à né bú mé njolo njéné njií nɔ.

²⁸ ††À lo naâ b̀ huaán Iserála *Páskà si kwaá, ye bú a: lóro kwá bèlè húm te hin te hin, te cili Càn mé wula yeé nùà doò njene ménâ, à b̀ ndoón beè b̀ Iserála b̀ wúlá cú ma. Sâ d́wɔŋ lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií.

²⁹ ††Mé b̀ huaán *Iserála lo naâ ménâ ndo. B́ lo naâ ndèndèr nòmò koò faá njèh mbaà nɔ sela. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. Càn lo naâ nòmò sâ kèb cén lu njií, te b́ kela sa. B́ nòmò sâ yilá né nòmò bèlè. B̀ Ejiptò b̀ yeé nde aá ménâ sela ke, b́ kum le dé b́v dùà.

³⁰ †Mé b̀gò Jerikò lo naâ ménâ ndo. B̀ huaán *Iserála lo naâ bú cieé téhbeh jege yɔŋ, à njem die. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií.

³¹ †Mé Rahâb sɔrmbe lo naâ ménâ ndo. B́ b̀ mbeí lo kèi cén kú gí ná ngwéh. Lo naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. Lòu sam, à lo naâ dé seèn b̀ no Càn ke nyegé. B̀ mbeí ngeén seér sòn Càn lòu.

³² ††Sâ belà, mè nde né-re tueé gií à. Cu né he? Mè j̀gò tueé nde né dé Jedeɔŋ wa, dé Barâk wa, dé Saám-sɔŋ wa, dé Jèftè wa, dé *Davíd wa, dé Samuel wa, dé b̀ *sòn-Càn b̀ wa? ³³ ††B́ lo naâ lò déi mé taáb lieé yɔg, b́ lo b́v lie yɔg naâ mé temé cén yoòr Càn kwaá njií. B́ né njèh te ceér-e te ceér-e b́v yíi. Njií mé Càn lo ye b́v nde né beè nyí kwa d́wɔŋ, b́ lo naâ kwa gií. B́ né gélɔg sòn mé be sie; ³⁴ ††b́v né we tarê mé be sie nyimé; gwaga taáb né yoòr b́v luaré kelá, né doó sue ndeé; b́ lé naá gii b̀ yuyuaà b̀, b́v nja seér cu b̀ tetaré b̀; b́v né b̀ kwaá-taáb njaá seér, b́v né b̀ kìn mé taáb yieé. ³⁵ ††B́v mé lo naá gii kuú, b̀ déi lètenè b́v lo naâ te cio komo yuo cuú, b̀ véh b́v lo naâ b́v làn kwa cuú. Sâ d́wɔŋ lo naá gii mé temé cén yoòr Càn kwaá njií.

† 11:11 Gen. 18:11-14; 21:2 †† 11:12 Gen. 15:5; 22:17; 32:12 † 11:13 Gen. 23:4; 1 Chr. 29:15; Ps. 39:12 †† 11:17 Gen. 22:1-14 †† 11:18 Gen. 21:12 ††† 11:20 Gen. 27:27-29, 39-40 ††† 11:21 Gen. 47:31; 48:1-20 † 11:22 Gen. 50:24-25; Ex. 13:19 †† 11:23 Ex. 2:2; 1:22

††† 11:24 Ex. 2:10-12 †† 11:28 Ex. 12:21-30 ††† 11:29 Ex. 14:21-31 †† 11:30 Jos. 6:12-21 †† 11:31 Jos. 2:1-21; 6:22-25 ††† 11:32 Jug. 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1 Sam. 16:1-1 Rois 2:11; 1 Sam. 1:1-25:1 ††† 11:33 Dan. 6:1-27 ††† 11:34 Dan. 3:1-30 18 11:35 1 Rois 17:17-24; 2 Rois 4:25-37

Bò déi lo naâ mé gèr teèn ñené kuú ndò. Bó lo ye bò sâ bò a: mo bó Càṅ ṅṅón ṅṅwéh wa, bó nde né bó wulá ma. Mé ñjéh mene, bó lo Càṅ ṅṅón ná ṅṅwéh; ye lòu sam, bó né kóṅ ye bó nde né lè cio komo yuo, bó kwa yòṅ tètàgà ma.

³⁶ †Séb né bò déi yoòr sue, núr né bó yoòr boṅṅ. Bò déi né te yuif jaá yilá, bó né bó ké gwà cibì jṅṅó silí ñjif. ³⁷ ††Bó né bò déi mé taá tóbé wulá; bó né bò déi mé bòu sèsèg segé tená; bó né bò déi lòu kóré wulá; bó né bò déi bèh kàn mé bèh kàn kwòṅ ñjif. Bò sâ bò né mé par mbieè yoòr su go; saám né bó seé weh, bó né bó teèn bunó yif. Bó lo naâ gèr mé gècèn mene ñené. ³⁸ Bó né yeya yṅṅ go, bó né te tòre yṅṅ go ndò. Bò déi né te gbaṅe ndeé, bó cer teèn; bò déi dòu lùgò. Mé gècèn mene *wòṅ sé bò nùà hèn siè kòmò ná ṅṅwéh bòn; à wulú ṅṅwéh.

³⁹ Càṅ né mene tueé ye, bò nùà hèn né lom temé cén yoòr nyí kwaá ñjif, mé ñjéh mene bó lé ndéb Càṅ sâ kwà ná ṅṅwéh. ⁴⁰ À lo gwàn ná ṅṅwéh mé ndéb seèn mboón, mé béh bó kóṅ sam. Ye huom kela né mé ndeè mboón seér ká te nàm beèh ma.

Tele beèh Càṅ

12 Dé beèh né бага; dàṅm bòṅ mé lo naá giì temé cén yoòr Càṅ kwaá ñjif dṅṅó né béh beè kaṅṅ sie, te béh ñene weh beè bṅṅ, yo taré béh. Sâ ñjif mé nde né gò beèh ki, béh gè lòm mé ceér seèn nṅṅ. Mo sam, veèn né cíci kela, à béh gá ndé ṅṅwéh. Béh té doò hómó, yoòr beèh né cí. ² Béh lèṅmè lòm mé Yeésò. Temé beèh dṅṅó né gi beè seèn; toò bṅ jomo gi né bú ndò. À lé naâ cio ké te toú yoló, à gèh cio fegùli hèllè dùlà ṅṅwéh. Lòu sam, ye vṅṅ-temé nyí né ter, wa Càṅ nde né nyí haá ma. Kènè à baá ké teèn kwarè kṅṅ Càṅ, à né te be gaâ seèn den den.

³ Bif jṅṅò kè ñjif ke bú ye. Bò vevenè bò lé naâ bú gèr feh kéh; mé ñjéh mene à lé naâ yoló. Bif yoló ménâ ndò, bif té gùr. ⁴ Bèh lo mé bif bò veèn né lege dṅṅó, nu-aá mé lo naâ teèn kuú le ṅṅweé teèn sam. Sâ bif té gùr. ⁵ †Bif kó cú, ye Càṅ né bif ndṅṅó wa? À mé bif tueé né faá tele tueé ñjif né mé ñjuna seèn nṅ, ye:

Huaán mò,
mo Nùà Dueè né wò ñjèh mé gèr mene feh,
ṅṅwé lòm bú be fà.

À né mene wò lòu nde, té gùr ndò.

⁶ Né môn:

Càṅ ñjèh mé núr mene feh yeé bò yif-temé bò seèn.
Nuaá mé Càṅ kṅ né ye hèn baá ñjuna nyí dṅṅó,
à né yeé bú ménâ lobo.»

⁷ Bif gèr yolo né dé ñjèh maân. Càṅ mé ñjéh feh kéh né ye, bif né bò ñjuna nyí. Huaán mé tele bú lòbò bèh né teèn wa? ⁸ Mo bif gèr beè Càṅ ñené ṅṅwéh, faá

huaán ñene yeé beè teleè nṅ, sâ bif bò ñjuna Càṅ sam. Sâ bif né bò huaán kùkùn. ⁹ Wanoṅ béh né gi kṅṅ ye, bò tele beèh dé ká doò né yeé béh seé mé gèr mene feh, béh né sòn bṅṅ ṅṅweé; sé tagá Tele beèh ké te vulúu wa? Mè tueé bif, béh ṅṅwé kélá sòn dé seèn, te béh kwa yòṅ.

¹⁰ Bò tele beèh dé ká doò feh tena weh yeé béh gèr lòu; bó né mé béh faá bó gwaán nê nṅ kṅṅ kéh. Dé Càṅ, à mé gèr nyegé seér né béh lòu, ye te béh yuo ṅagásé faá nyí nṅ. ¹¹ Dé yulá, mo gèr kwa aá nùà, né yeé yulá. Nùà cu sâ túé ndé ṅṅwéh ye nyegé seér né nyí lòu. Kṅ nde kela sa baá, nùà nde ye ñené kṅṅ, ye kàmbér lé nyegé seér naâ nyí lòu wa. Te dene seèn nde ye kweéh seér, temé die bú lè ndò.

Bèh lòu sṅṅ

¹² ††Sâ mo né mân, bif tòrò be torò, bif cou nyegé gule ndò, ¹³ ††bif bèlè lòm ceér dé dilif, te gule mé né sṅṅ dṅṅó lòu mbṅṅó sér cú, à taré seér lòu.

¹⁴ Bif lègè lòm tég, te dolé cer mgbè lètenè bif mé bò nùà dṅṅó. Bif den lom jolosé ndò. Mo sam, nùà a, té ndèm mbaá kwá kú, ye nyí nde né Càṅ Dueè mé njolo ñené. ¹⁵ †††Mo bif bagasé kè nyegé ṅṅwéh, nuaré déi nde né fùgò beè Càṅ liím. Bif né lom bagasé ke nyegé, te cén déi lètenè bif nyure veèn ṅá cú, à jin bò mbaábṅ.

¹⁶ †††Bif té njolo ci, te nuaré déi lètenè bif yàgà ndé cú, à bò ñjèh jejoloò faá Esayú nṅ sèb cú ndò. Esayú lo naâ ménâ, à lo naâ dene be seèn yoòr go sṅṅ; lo naâ mé yáb; ¹⁷ †te ká jomo à nde ye gwaán den, ye tele a, bei né nyí, kúlú nyí kulù; tele lé naâ berṅṅ ndò. À né mene mé yimé mene yueé fṅṅ, ceér mé à nde cu né kweéh seér lé teèn ná cù. ṅṅweéh bif né gi ménâ kṅṅ mà.

¹⁸ ††Bif kwarè tòr mé bó sé naâ mé be kema sam. Bò huaán *Iserála lo naâ tà-kpù weè ké te tòr Sinayif ñené, mé mgbátág cibif teèn líér, lélanṅ fu tarè. ¹⁹ Tànṅ ††† lé naâ ké teèn mbamé, mé hueh nùà mene. Mo bò huaán Iserála baá hueh doò ṅṅweé, ñjif ye bó a, kú lòm mé veéh dé kuú. Bó né Càṅ bṅṅ, ye bú a: Té mé béh ménâ túé ñjif cù.» ²⁰ ††Lòu sam, hueh doò lé naá loòm mé gècèn mene tueé taré, ye bó a: Né mene nùà, né mene nyam, ñjif mé cor kema tòr hèn dṅṅó, bó tòbè wulá sṅṅ bú tóbè ma. ²¹ †††Lé naá loòm bó taré yṅṅ dé gècèn. Músi mé feh seèn lé naá giì môn tueé, ye: Baá nyí yoòr hemé; veéh baá nyí lòu bené seér ma.

²² Dé bif môn sam, bif né dé bif te tòr dé Siyṅṅ, † beèh mé bó Càṅ làn né teèn: né Jerusalem dé ké te vulúu; bò cili Càṅ né lom teèn mgbṅṅ. ²³ Bif bò ndoón † den bilí né kṅṅ, bif né kùrmò juwbé. Yilif bò sâ bò né gi ter te mvù

†† 12:12 Es. 35:3 †† 12:13 Prov. 4:26 ††† 12:15 Deut. 29:18 ††† 12:16 Gen. 25:29-34 § 12:17 Gen. 27:30-40 †† 12:18-19 Ex. 19:16-22; 20:18-21; Deut. 4:11-12; 5:22-27 ††† Tṅṅó dé koò mé hueh faá tàn nṅ. †† 12:20 Ex. 19:12-13 ††† 12:21 Deut. 9:19 †† Siyṅṅ né yilif Jerusalem déi (1 Chr. 11:4-5) †† Huaán dé toò jṅṅ.

† 11:36 1 Rois 22:26-27; 2 Chr. 18:25-26; Jér. 20:2; 37:15; 38:6 †† 11:37 2 Chr. 24:21 † 12:5-6 Job 5:17; Prov. 3:11-12

Càŋe nyagá den. Bí baá gi dé bìi ká yoòr Càŋ; ju felè nùàr dɔ́ŋ tena nde né bú. Bí bò càŋ bò didilí bò mé baá gi tê den né kɔ́. ²⁴†Bí baá ká yoòr Yeésò. Càŋ lé ŋgòŋ feê kɔ́ naâ mé bú. Húóm seèn bí yuɔb den né kɔ́. Ngulí kela né cí mé húóm Ábèl.

²⁵†Sâ bí kè keè, bí té sòn nuaá mé né bí tie ndɔ́gɔ́ doò bèròŋ, wanɔ́ŋ bò jògò bò lɔ naâ tie duagá, bɔ beròŋ sòn nuaá mé né bɔ ká te tàbè tueé, bɔ ŋene gèr mé njéh. Sâ mɔ béh né sòn nuaá mé tueé né dé ké te vulúu ŋgeén, sâ béh nde né te ju mvelé yuo wa? ²⁶†Lɔ sâ hueh seèn lɔ naá gi tàbè jilí. À né cu béh déi tueé kwaá ndɔ, ye nyí nde cu né tàbè mbei cén jilí, wa dé sâ tàbè kɔ́ jilí lòm ndé cú, jilí bilí nde aá mé vulú mene ma. ²⁷ Dé mé à tueé né ye mbei cén" hên, feh kwaá gi aá, ye bò njií mé Càŋ lé si gi naâ dɔ́ŋ nde né lou sâ jilí nyoló gií, te bò dé ndeèr ndeè ter le lom kɔ́.

²⁸ Sâ béh vrà lòm Càŋ mé terreb. Lòu sam, à béh haá né lò mé dé seèn jilí nyí ndé ŋgwéh. Béh sén yí lòm bú teèn faá à gwaán nê nɔ, béh léb toò seèn leéb, béh veéh bilí bú. ²⁹†Mè tueé bí, Càŋ beèh né lom we mé ŋgie yeé njèh dé mvûŋ.

Dene mé nde né Càŋ yoòr huɔ́m

13 Bí gwàn kú dèn lètenè bìi cu dɔ́ŋ lòu. ²†Bí kɔ́ gi ndɔ, ye bí nde né bò kìn sie nyegé ma. Bò déi lɔ bɔ́ naâ ménâ, bɔ sie nyegé keéh bò cilí Càŋ teèn, bɔ kɔ́ ŋgwéh ye né bɔ. ³ Bí mùnò ká bò gwà cibi bò mùnò, te den faá bí bɔ né ké gwà cibi sâ dɔ́ŋ nɔ. Bò mé bɔ né bɔ gèr feh keéh, bí té bɔ nyèn, te den faá bɔ gèr sâ feh keéh né bí bɔ dɔ́ŋ ndɔ.

⁴ Gwòm a dèn lòm jolosé beè nùàr dɔ́ŋ. Si bɔ veèh a, té gwòm cùm; dé kàn a, dèn lòm kóbè sâ. Mɔ sam, Càŋ nde né ju felè bò cùm-gwòm bò tená, à tena ju felè bò ndé-yàgà bò ndɔ.

⁵†Kàgàlòŋ a, té bí kɔ́gɔ́ kàgà. Njií mé né beè bìi ŋenè yuo kelâ dɔ́ŋ, yo a, táré sér bí mé njéh lòu. Lòu sam, Càŋ ye nyí wò mé huún kwá lɔ ndé ŋgwéh ma, wa nyí wò vú lɔ ndé ŋgwéh ndɔ. ⁶†Mɔ né mân, béh gwaán njií nde né ké ter mé temé cén ye:

Gàm mò né Nùà Dueè, mè njeré déi vèh ndé ŋgwéh.

Nuaré déi mè njeré déi bɔ kòmò ndé ŋgwéh ndɔ.»

⁷ Bí té bò kokoò bò bìi dé léi toò nyèn; ŋgòr Càŋ ké lètenè bìi lé seé naâ bɔ. Bò sâ bò lé kuú gi naâ te ceér Càŋe. Bí kè wèh dene bɔ́n, bí kwaá njií temé cén yoòr Càŋ ménâ ndɔ. ⁸ Bí kɔ́ ye, Yeésò *Kristò né den cu dɔ́ŋ kèi cén: à né léilé, à né lan, à nde den nde né ménâ kèi cén ndɔ. ⁹ Bí kè nyégé bagasé, wanɔ́ŋ bí nde né leér le. Lòu sam, bò nuaré déi baá bò njèh fefeè lètenè bìi feh yíí. Huɔ́m kela né mé temé beèh sagár seér mé fùgò Càŋ, te yo taré nyegé béh taré. Dèn ŋg-

† 12:24 Gen. 4:10 †† 12:25 Ex. 20:22 † 12:26 Agg. 2:6 †† 12:29 Deut. 4:24 †† 13:2 Gen. 18:1-8; 19:1-3 ††† 13:5 Deut. 31:6, 8; Jos. 1:5 ††† 13:6 Ps. 118:6

wéh dé tòu yâb. Mè tueé bí, bò mé né tòu yâb hèllè genné seér dɔ́ŋ né yeé lòu mvuaán yuo kelâ.

¹⁰ Béh né mé kɔ́ *sèmè dé beèh teèn. Bò *ŋgàŋ sèmè mé bɔ́ yeé seé te *gwà cògò bò Jûf, sèmè teèn yíé ndé ŋgwéh, bɔ mé ceér sam. ¹¹†Ngàŋ sèmè bò Jûf dé koò né yeé te mò dé bɔ́n yilá, à beè yila yeé mé húóm nyaàm, à nde bò nùàr veèn yoòr mé njéh semé sɔm. Jomo sâ bɔ́ jɔ́gɔ́ weh komó nyam hèllè, bɔ nde ŋgie njií ké jomo lɔ. ¹² Né dé cí mé Yeésò lé nde kuú naâ ké jomo lɔ. À lé kuú naâ ye te nyí bò nùàr *sené seér mé húóm dé nyí nùà njèh.

¹³ Mɔ né mân, sâ béh hin gi ké jomo lɔ yoòr seèn, béh bɔ́ nde gulí kuú ké sâ dɔ́ŋ. ¹⁴ Lòu sam, lɔ́ beèh dé kèi cén ká te wòŋ sam, béh fɔ́n seér né lɔ́ dé ké toò.

¹⁵ Sâ, béh té sòn mé Càŋ seèn dù. Sòn sèmè dé beèh né cí, né mé njua Yeésò. Sâ tueé né ye: béh sén beèh yilí Yeésò toò bò nùàr mé sòn beèh nùà njèh. ¹⁶ Bí té bagaà bɔ́ nyèn, bí gàm kú lètenè bìi gaàm. Sâ né gèh sèmè mé né Càŋ yoòr huɔ́m dé gècèn ndɔ.

¹⁷ Bí ŋgwé sòn bò kokoò bò bìi ŋgweè, bí dèn bèh ka bɔ́n. Lòu sam, bɔ́ lóm felè bìi cèr ŋgwéh, ye Càŋ nde né mé bɔ́ bieé le. Mɔ bí né sòn bɔ́n ŋgweé, sâ bɔ́ nde né seé bɔ́n mé vɔ́gɔ́-temé mene bɔ́. Mɔ sam, bɔ́ sé bɔ́ né seé mé yúlá-temé mene. Á sâ, nde né bí gam cuú wa?

¹⁸ Bí dùà dèn Càŋ felè beèh cu dɔ́ŋ. Béh kɔ́ gi aá kèn, ye dé beèh, temé beèh né lè die. Lòu sam, béh gwaán lom né ye dene beèh a, húóm gí te njèh dɔ́ŋ lòu. ¹⁹ Mè né bí dua, kúkùr bìi, bí dùà lòm Càŋ kókoó, ye bú a, kwá mè cu cu ké yoòr bìi wágácén ma.

Bèh Càŋ duaè

²⁰ Càŋ mé yuɔb yeé nùàr dɔ́lè komo sɔm aá Fehtoò beèh Yeésò te cio kèn. À Nùà mbieè nùà njèh yuo né mé cio bú sâ. Càŋ ŋgòŋ dé kèi cén jegé né mé húóm seèn ndɔ. ²¹ Càŋ yùòb nùàr a, nyén kwá bí ŋgulisé, te bí bɔ́ faá à gwaán nê nɔ. Bú a, sòm kèh be seè seèn yoòr beèh mé Yeésò Kristò, te béh bɔ́ njií mé né bú yoòr huɔ́m. Kùsèm terreb Yeésò Kristò a, *sùmù yùò kélá dèn cie dé nyèmà mé nyèmà. È môn.

Bèh cerê

²² Bò nùàr mò, bí té ndè, mè bí hên nyagá kuú né ye te yo taré bí taré; mè nyagá lom né tibisé ndɔ. ²³ Bí kɔ́ ye, bɔ́ sɔm aá mbei beèh Timotê gwà cibi kèn. Mɔ à waà né jògò, sâ mɔ mè baá ké yoòr bìi ndeè, béh bú wa ndeè né kɔ́.

²⁴ Bí bié kèh mè bò kokoò bò gwà Càŋ mé bò Càŋ bò ké sâ dɔ́ŋ. Bò Càŋ bò mé né bò Italí bò dɔ́ŋ ye bíé kèh bí ndɔ.

²⁵ Húóm-temé Càŋ a, ká siè gí bí beè dɔ́ŋ.

§ 13:11 Lé. 16:27

Jâk

Bèh bieê

1 †Né mè Jâk nyagá né kɔ́. Mè né nùà seê Càn b̃ Fehtoò beèh Yeésò *Kristò. Mè nyagá njií né mé bí b̃ Càn b̃ †† mé né wɔ́ŋ dɔ́ŋ ñellé ndeé, mè né bí bieé.

Càn mé temé cén duaà

² B̃ nùà mò, mɔ́ bí baá mene b̃ dàm gèr feh hihiné ñené, bí sàmè sér mé ñjéh lòù; ³ bí kɔ́ né ye, mɔ́ bí né temé yoòr Càn tég kwaá njií, gèr né mene bí jilí, sâ feh né bí ñjèh yoló. ⁴ Mɔ́ bí baá yoló, bí yoló ñagá lòm ñjèh dɔ́ŋ ndɔ́, te gècèn biì yieé lom mé gùm mene, veên déi yoòr biì ñéné cú, bí den lom b̃ jéjég b̃ sâ.

⁵ Mɔ́ lètenè biì lo né nuaré déi saám, bú a, yúé ní mé Càn, à nde né bú ceér feh; à né Càn kɔ́-jere felè nùà dɔ́ŋ, à haá yeé mé temé cén. ⁶ Ñjèh cén, kɔ́ nùà bú sâ a, dùà lòm bú mé temé seèn mene ndɔ́, à té lòù sàñ sér. Mɔ́ sam, nùà saàn den né faá mvùðb nòmò nɔ́; fu sé yeé baá kobó, nde né mé bú dùà dɔ́ŋ ndɔ́ré yɔ́ŋ. ⁷ Mɔ́ à né gèh nùà dé sâ, bú a, té ndèm mbaá kwá kú, ye nyí nde né njeré déi beè Càn kwa ndɔ́; ⁸ bú a, kó sér lòù, ye nyí né nùà sòn fà, nyí né táfùr mbaá ma.

Nùà saám mé nùà lieê

⁹ Nùà saám mé né beè Yeésò *Kristò a, té njeré déi nyàmè; bú a, sàmè sér lòù, ye ñgúlú dé nyí né beè Càn ma. ¹⁰ †Mé nùà lieê mene, bú a, sàmè táré mé ñgúlú dé beè Càn ménâ ndɔ́. Bú a, kɔ́ ye, dé kènê nyí nde né lòù jieé seér, nyí nde cu né faá mvue nyurè nɔ́ yuaá yuo. ¹¹ Mɔ́ lou komo yuoó aá gè bà, nde né baá taré, à bɔ́g ñema sɔ́m nyure dɔ́ŋ, b̃ mvue yua yuo gi, nòmò yàgà b̃dɔ́n nyimé yuo gi ndɔ́. Nùà lieê né ménâ, à nde né lètenè b̃ ñjèh seèn m̃n nyimé yuo.

Tájilí

¹² Nuaá mé gèr jilí mene bú naàn, mɔ́ à né yoló, à nde né samésé den. Lòù sam, à nde né ỳŋ ndeèr jomó sâ kwa. Né sàgà mé Càn lé naà tueé kwaá, ye b̃b̃ mé né nyí gwaán dɔ́ŋ, nyí nde né mé b̃ haá.

† 1:1 Mat. 13:55; Mk. 6:3; Seé b. 15:13; Gal. 1:19 †† Lè ju greèk jue né gèh nùà yulà cùðb fà. B̃ kwé-ñgòr Càn b̃ déi ye, Jâk b̃ Càn b̃ dɔ́ŋ yilá né b̃. ‡ 1:10-11 Es. 40:6-7

¹³ Mɔ́ veên baá nuaré déi taáb, bú a, té Càn yoòr kú, à té túé ye, Càn tab né nyí kɔ́. Mè tueé bí, veên Càn siè kòmò bèh, Càn nùà mé veên táb bèh ndɔ́. ¹⁴ Tuaá mé né yoòr nùà nderé né nùà kɔ́, né bú soób, ye te à sela veên. ¹⁵ Tuaá hèllè sé yeé baá kurú, veên ñar. Veên sé yeé baá yaám, cio ñar ndɔ́.

¹⁶ B̃ nùà mò, temé mò né yoòr biì, bí té feh biì mbaá bèlè kú. ¹⁷ B̃ ñjèh dé bebagaà yuo gi né ké te vulúu beè Càn nùà ñjèh. Lou b̃ weéh mé b̃ mbentò ké te vulúu dɔ́ŋ lé si giì naà bú. À dé seèn kwéh sér bèh, à faá lou nɔ́ yilá lèr bèh, à béh te cibi faá lou nɔ́ si ló ñgwéh. ¹⁸ À béh ỳŋ haá seér yeé kɔ́, à béh haá lom né mé kàgà-ndòn seèn ndɔ́. À lé béh ỳŋ sâ haá keéh naà te ñgòr gècèn-e, ye te béh yuo kela lɔ́g̃ mé ỳŋ sâ kɔ́, béh den felè b̃ njií mé nyí lé naá giì si dɔ́ŋ.

Nùà ñgwé-tieè

¹⁹ B̃ nùà mò, temé mò né yoòr biì, bí m̀nò dèn ñgòr hèn munò. Sâ tueé né ye: mɔ́ b̃ né tueé, nùà kàn a, féla kɔ́r jí dɔ́ŋ. Ñjèh cén, bú a, téé wúwágá túé ye; temé a, té bú wúwágá ñá ndɔ́. ²⁰ Mɔ́ sam, nùà fúrú-temé ñjèh didilí beè Càn b̃ húóm ndé ñgwéh. ²¹ Bí gè mé ceér jéré-temé lè biì, bí nyénné sér veên lòù. Bí gwaán yebbé seér ñgòr Càn mé Càn dobo kwaá né lè biì doò; dé sâ yili sɔ́m seér nde né bí kɔ́.

²² Bí té ñgòr Càn mbaá ñgwé fàn jí, kɔ́ bí b̃ seér faá ñgòr Càn tueé nê nɔ́, sâ ye. Mɔ́ sam, sâ bí né feh biì mé be biì bele. ²³ Mè tueé bí, nuaá mé né ñgòr Càn ñg-weé, à faá ñgòr Càn tueé nê nɔ́ b̃ ñgwéh, féla né nuaá mé la naà daregà ke. ²⁴ À yeé ñene nyegé gi aá njolo seèn teèn bagasé, à kwaá njií doó, à fɔ́n gò seèn; tètèi sam à nyen njií cu aá gèh dé mé njolo seèn hèllè la naà. ²⁵ Dé nuaá mé né *sóu Càn ñené kɔ́, m̃n sam, à dé seèn sóu mbaá ñgwé ní ñgwéh, à bú nyèn ñgwéh. Lòù sam, sóu sâ né sóu jéjég mé né nùà te veên huaár sɔ́m. À né temé teèn kwaá njií, à né faá tueé nê nɔ́ b̃ ndɔ́. Dé seèn Càn nde né bú mé seé seèn kulú.

²⁶ Mɔ́ nuaré déi né munó ye nyí né nùà Càn, mé à le-ba siè ñgwéh, sâ à né feh seèn bele, à Càn dua kuú né dé lòù. ²⁷ Ceér Càn duaà mé né Càn yoòr huóm tueé né dé seèn ye: kɔ́ nùà né b̃ huaán kú mé b̃ ma kú te gèr-e sie nyegé, sâ ye; kɔ́ à né be te seé *wɔ́ŋe sɔ́m, te veên bú yoòr jèrè ndé cú, sâ ye ndɔ́. Tele beèh Càn gwaán kela né cí.

Nùà balé

2 Bò nùàr mò, bí bɔ́ mé né dé bìi temé yoòr Fehtoo beèh Yeésò Kristò Nùà *Sùsùm kwaá njií dɔ́ŋ, bí té bɔ́ nùàr lòu bàlè. ² Sâ jue né, merré déi nuaré déi bɔ́ mbeí ndeè naà te mɔ̀gɔ̀ bìi yilá ndeé, déi né nùà sèsàm, à né mé bɔ́ cɔ̀gɔ̀ sèsàm yoòr mé lɔ̀ŋ sèsàm beè ndɔ; déi né dé seèn nùà saàm, mé cɔ̀gɔ̀ tándàrè mân yoòr. ³ Bɔ́ fà dɔ́ŋ yeé waà baá, bí *sumú weh nùà sèsàm dé seèn lòu, bí feh bú kɔ̀gɔ̀ sùsùm, ye bú a: ndé dèn dé yeé ká teèn. Bí né nùà saàm dé seèn ter ngaáŋ kwaá den; mɔ́ sam bí ye bú a: dèn ndé dé seèn ka bìi te bàŋ tabe. ⁴ Ngweéh sâ bí geí né nùàr lòu wa? Ngweéh sâ ndièm veèn lè bìi doò tena né ju méná kɔ́ mà.

⁵ Bɔ́ mbeí mò, temé mò né yoòr bìi, bí féla nyégé bagasé, bí kɔ́ ye, Càn ká lè wɔ̀ŋe balé weh seér né bɔ́ saám bɔ́, ye te bɔ́ kwaá yam njií gi temé yoòr nyí, bú yila Lò nyí faá nyí lé naà tueé kwaá nɔ: sâ à lé ye bɔ́ mé gwaán né nyí dɔ́ŋ nde gi né Lò nyí yilá. ⁶ Mɔ́ Càn né dé seèn méná tueé, bí bɔ́ saám bɔ́ lòu seb seér né dé kei wa? Ngweéh bɔ́ sèsàm bɔ́ hèllè bí gèr feh keéh yeé kɔ́ wa? Ngweéh bɔ́ bí toò juù njií yeé kɔ́ wa? ⁷ Yilí nyɔ̀gɔ̀r mé né yoòr bìi doò, bɔ́ bɔ́ beéh yeé kɔ́ ndɔ mà.

⁸ †Mɔ́ bí né sóú dé koò mé lé yuoó naà sònò Nùà Dueè jolo, sâ bí bɔ́ yíí né teèn. Te mvù Cànɛ né môn nyagá den, ye: Gwàn mbeí yeé faá wò gwaán né ngàn yoòr yeé nɔ.» ⁹ Mɔ́ bí méná bɔ́ ngwéh, bí né seér nùàr lòu balé, sâ bí kwa né sóú, bí sela né veèn; á sâ, ju nde né bí sie ndɔ. ¹⁰ Lòu sam, nuaá mé kwa baá njolo sóú cén kwa bilí né mé bɔ́ dé jomò mene. ¹¹ †Bí kɔ́ ye, nuaá mé lé yíín naà yàgà kuù doò, yíín cu né feh wulá kɔ́ ndɔ. Mɔ́ né mân, nuaá mé yàgà kú ngwéh, wula seér né dé seèn feh, kum né sóú.

¹² Mè tueé bí, njií mé bí né gi tueé, mé bí né bɔ́ dɔ́ŋ, bí kɔ́ ye, sóú mé nde né béh te veéne huaár sɔm doò nde gi né bí ju teèn bele laré. ¹³ Lòu sâ jere Càn mé nuaré déi siè ndé ngwéh faá jere lé nùà sâ mé mbeí siè ná ngwèh nɔ. Dé bɔ́ kɔ́-jere bɔ́, lòu sà bɔ́ nde né ju feém.

Temé yoòr Yeésò kwaá njií, mé seé mene

¹⁴ Bò nùàr mò, hèn mɔ́ nuaré déi tueé lom né mé sòn, ye nyí né temé yoòr Càn kwaá njií, à njií mé Càn tueé nê bɔ́ ngwéh, sâ né njeré déi gam wa? Gèh temé kwaá njií bú sâ nde né bú yili sɔm ndɔ wa? ¹⁵ Mè jue né merré déi cɔ̀gɔ̀ bɔ́ yáb né yeé mbeí saám, ¹⁶ bí né bú tueé seér, ye bú a: ndé bá-re бага, dùlù a, té wò dólé; cùè a, té wò siè ndɔ. Mɔ́ njií mé né bú yɔ̀gɔ̀ sâ, bí bú há ngwéh, sâ lélán ngòr bìi nde né bú gam wa? ¹⁷ Né kèi cén mé temé nùàr ndɔ: mɔ́ nuaré déi né temé yoòr

† 2:8 LéV. 19:18 †† 2:11 Ex. 20:13, 14; Deut. 5:17, 18

Càn kwaá njií, à seé bɔ́ ngwéh, sâ temé kwaá njií seèn sâ né komó temê.

¹⁸ Mɔ́ nuaré déi ye mè a: mè bɔ́ né dé mò seé, nyí kwaá njií né dé nyí temé yoòr Càn ma, mɔ́ à tueé né méná, sâ mè nde né bieé ye bú a: Jògɔ̀ fèh ke mè ndànda temé yoòr Càn kwaá njií, mé seé teèn yilá ngwéh sâ, te mè feh keéh bú temé yoòr Càn kwaá njií, mè feh keéh bú mé seé mò. ¹⁹ Ngweéh wò né gi kɔ́ ye, Càn gi cegé né cén mà. Wò kɔ́ yíí né teèn. Bɔ́ tándulu né taré môn kɔ́ ndɔ, bɔ́ toò seèn ndelé yeé dé cí!

²⁰ Kòcò, tándugó! Kè, ndànda temé yoòr Càn kwaá njií mé seé teèn yilá ngwéh, né temé kuù. Kɔ́ bɔ́ né gi fà dɔ́ŋ, sâ ye. Kwá mè feh wò. ²¹ †Ngweéh Abrahâm, tele beèh dé koò, lé nùà gècèn beè Càn ñaà naà mé seé wa? À lé naà ñuna seèn Isâk toò Càn *semé njií. ²² Kènè wò ñene kɔ́ baá kèn, ye temé seèn yoòr Càn kwaá njií, bɔ́ seé seèn lé naá gi bècènè fà dɔ́ŋ, te temé seèn yoòr Càn kwaá njií mboón ye mé seé seèn. ²³ †Te yuo faá bɔ́ nyagá kwaá né te mvù Cànɛ nɔ, ye: Abrahâm lé naà temé cén yoòr Càn kwaá njií; Càn lé bú nùà dilí yilá naà mé njéh.» À lé bú mbeí seèn yilá naà dé cí ndɔ. ²⁴ Sâ, bí gèné kɔ́ bá ñenè, ye Càn nùàr nùà dilí beè seèn yilá né mé temé yoòr seèn kwaá njií bɔ́ seé fà dɔ́ŋ ma.

²⁵ †Lé naá cuù mé Rahâb sɔrmbe méná ndɔ: Càn lé bú nùà dilí beè seèn yilá naà mé seé gècèn seèn: bɔ́ tebé bɔ́ déi lé yuoó naà lètenè bɔ́ *Jùf, bɔ́ waà, à sie nyegé bɔ́, à né bɔ́ gam. Bɔ́ yeé baá mé gò, à feh bɔ́ ceér dé hiín, te bɔ́ beè yilá cú.

²⁶ Den né faá yo nùàr nɔ; mɔ́ cúcuí nùàr yuo aá, yo ña ká jomo komó. Né mé temé yoòr Càn kwaá njií méná ndɔ, mɔ́ seé teèn yilá ngwéh, sâ né komó temê.

Leba

3 Bò nùàr mò, bí té mgbɔ́ŋ mbaá mèrrè dèn, ye bí nde gi né bɔ́ fèh-ñjèh bɔ́ ñaá. Mè tueé bí, béh bɔ́ fèh-ñjèh bɔ́ sâ, ju nde né felè beèh teèn; ju dé beèh taré kela nde né kɔ́ mé ju dé bɔ́ nùàr. ² Lòu sam, béh dɔ́ŋ, béh né gi kèkènè bɔ́ veèn hihiné bɔ́ laré. Mɔ́ nùàr sòn mbaá túé sábé ní ngwéh, sâ nùà gècèn jéjég né bú, à nde né gùm seèn sie kɔ́. ³ Béh nyam tébàgàr lɔ̀ŋ sònò yíí yeé dé cí, ye te bɔ́ ngweé sòn beèh ngweè, te béh sie komo gùm bɔ̀n dɔ́ŋ mé njéh. ⁴ Déi né cu bàtò; mé hà m seèn mene dɔ́ŋ, támbèn pili mân lemé gɔ́ né mé bú kɔ́. Bɔ́ fu tetarê né mene bàtò velá mg-bɔmè yɔ̀gɔ́, mé njéh mene, mɔ́ nùà fàr-bàtò ye nyí gwaán né kàn mé kàn ndeê, à nde né tànèr bàtò hèllè bèh sâ mé njéh pili lemé njií. ⁵ Mé leba né yeé méná ndɔ; támbèn gà mé jie kela né yoòr nùàr kɔ́ né bú. Mé njéh mene, à bɔ́ gègeér ngòr tueé yegé komo gi né

‡ 2:21 Gen. 22:1-14 †† 2:23 Gen. 15:6; 2 Chr. 20:7; Es. 41:8 †† 2:25 Jos. 2:1-21

κώ. Déi né cu we. Mo támbên κωγύ weè mân ηγα baá, à nde né gùm ndèndèn ηobô δώη ηγjie σωm.

⁶ Leba né môn, à né faá we κω, dà m b̀ veên ká lè wónη δώη bilí gi né teèn, à gùm nùà δώη κώ beéh yeé κώ. Mo à baá sela, à nde né gùm nùà δώη beè ηω sie, à ηγjie σωm bú. Lòu sam, we bú sâ yuo den né tuar te cio. ⁷ Nùà né gi b̀ κèkènè ηjèh δώη sie komo, à tu b̀: b̀ nyam o, b̀ non o, b̀ sàb mé b̀ ηγò o, δώη nùà né gi bú sie komo. ⁸ Dé lebà môn sam: bèh lo mé naà-naà, nuaá mé né leba sie komo née teèn sam ye. Leba né lom gùr veên, nùà bú siè kòmò bèh; teèn γωbé den lom né lélan̄ ndièm. ⁹ †Mé leba cên sâ, béh Tele beéh Càn seén né mé ηjéh; b̀ nùà mé Càn me kwaá né faá sòn seèn κω, béh bú duagá cu né mé ηjéh ndo. ¹⁰ Béh vra né mé sòn cên sâ, béh duagá cu mé sòn cên sâ ndo. K̀c̀ b̀ nùà mò, bí lélb̀, ¹¹ wanóη manyor †† cén nòmò bagaà b̀ nòmò veên bèh cén-e sòm bèh. ¹² Mángòrè yeé màkpelân̄ féi bèh, teér mánòrè féi bèh ndo. Né k̀i cén mé nòmò ménà; ndóg nòmò bagaà te nòmò jelâ yuò bèh, b̀ nùà mò.

Kóηκω mé lo dé Càn

¹³ Nùà loò déi né lètenè biì teèn wa? Nùà kógòn déi né lètenè biì teèn ndo wa? Bú a, bú yébbé sòm kèh te seé seèn, te b̀ nùà ηene κω teèn, ye à né ηjèh κώ. ¹⁴ Á, mo bí jelá le né lélan̄ sà b̀ huer ndo, sâ bí té mbaá púnó kú, bí té gècèn Càn te nyeéne nyímé l̄. ¹⁵ Gèh kógòn bú sâ beè Càn yuò bèh; né lo dé b̀ nùà ká lè wónη, dé sâ né seé táhòrò. ¹⁶ Lòu sam, bèh mé sà b̀ huer né teèn, ηjèh nde né bèh sâ lòu ndabé den, veên feh hihiné nde né bèh sâ kurú ndo. ¹⁷ Kóηκω Càn dé seèn môn sam, à né dé seèn ηagásé t̄n, d̄l̄sésé mb̀, yébbé yébbè ndo; à né dé seèn lélan̄ húm-temê, mé k̀-je-re, lélan̄ ηágá temê; à nùà gèi bèh, à mé sòn fà sam ndo. ¹⁸ Mè tueé bí, b̀ mé né d̄l̄è lètenè b̀ mbaábκωn goó su δώη, vu kwaá né gèh bèh d̄l̄è, te wa tàb, bú ndeè kaga nyegé bagasé. Tàb sâ né dene dé dilí.

Mbeí *wón deèn

4 Jógú mé kèrrè lètenè biì kelà he ndo wa? Sâ δώη né gi tuaá wón mé né lè biì, ηaán̄ né bí môn κώ. ² Bí sé yeé baá njeré déi gwaán, temé biì jκγ le teèn; bí sé yeé kwà cú, ηa wúlá-feh. Tuaá sé yeé baá bí mé njeré déi sie, bí sé yeé kwà kòmò cú, lègè die lètenè biì, kèrrè kela baá-re teèn yila. Mè tueé bí, bí b̀ n̄jii sâ kwà bèh; lòu sam, bí mé Càn dùà n̄jii bèh. ³ Bí né mene mé bú dua n̄jii, bí kwà bèh. Lòu sam, bí teèn dùà yí ηγ-wéh, bí κω lom né duaà, te bí κώ mé ηjéh faá bí gwaán nê κω. ⁴ K̀c̀, jue ka bí b̀ vevenê b̀! Bí k̀ ηγwéh ye, mo bí né b̀ mbeí wón, sâ bí né b̀ b̀nò b̀ Càn wa? Né yeé

† 3:9 Gen. 1:26 †† Manyor né njolo nòmò mé né dòu yuo.

môn; nuaá mé ye nyí né mbeí wón né nùà b̀nò Càn. ⁵ Bí té mùnò, ye bú te mvù Càn ηyagá kuú né dé lòu, ye: Yón mé Càn yii kwaá né yoòr beéh hèn, à bú cií lom nde né mé huer mene. ⁶ *Sâ kè-re ndo, mé ηjéh mene, Càn né cu béh húm-temé seèn lòu feh keéh ηéi, te yuo faá bú lé nyagá kwaá naà te mvù Càn κω, ye: Nuaá mé né lòu ηγumó δώη, Càn bú gwàn bèh, à húm-temé seèn feh keéh seér né mé b̀ dedlè b̀.» ⁷ Mo bí ye te huκm, bí léb ndé toò Càn, bí ηjébá taáb mé *Sátàn, à nde né bí dula kwaá κώ. ⁸ Bí ηγòrò ndé gi yoòr Càn, te Càn ηgoró nde yoòr biì ndo. K̀c̀ b̀ leba b̀, bí yàgà sòm gi b̀ veên beè, bí yaga nyegé temé ndo. ⁹ Bí vúágá kú, bí sì yúé, bí né ηjegér. Bí κ̀ ja kioò, bí yúé sér lòu. Bí b̀ vóg-temé, bí vúágá sér kú. ¹⁰ Bí cémmé ndé gi toò Fehtoò beéh, à nde né bí ter sie σωm.

Ju felè mbeí tenà

¹¹ B̀ nùà mò, nùà té mbeí júé. Nuaá mé né mbeí jueé, mé né ju felè seèn tená γω δώη, jue né *sóú, à ju tena né felè sóu ndo. Mo à né ju felè sóu ménà tená, sà à feh seèn weh né faá nùà téná-juù κω, à sóú hèllè jòlò ndé cú. ¹² Mè né tueé ye bí a, ye sóú sou lom né Càn nùà ηjèh, à né lom nùà téná-juù teèn mé huún ndo. Terreb nùà yili σκωm mé nùà calé σκωm né cegé beè seèn mé huún. Wò né nei mé né ju felè mbeí tená wa?

Hàm feh

¹³ †Bí b̀ mé né tueé γω ye: lan wa, né kwéh wa, béh nde né te l̄w mân ndeé, béh cer teèn gùm nyèmà, béh né toón κώ, béh né kàgàl̄n̄ kwa, bí b̀ mé né ménà tueé sâ, bí ηγwé nyégé bagasé. ¹⁴ N̄jii mé wa ndeè né felè biì kwéh, bí né κώ wa? Bí den né faá mvulu bègè κω; à nde gi né bagasé sie ndoγ, tètèi sam à ηagá yuo cu aá kèn. ¹⁵ Mo ye te huκm, bí sé la tueé seér naà ye: mo Nùà Dueè né gwaán, à nde né béh terreb haá, te béh κώ dé kàn mé dé kân. ¹⁶ Bí κ̀ cí, bí né seér feh mé púnò mbaá ham γω. Bí k̀ ηγwéh ye gèh púnò bú sâ né dé veên wa? ¹⁷ Sâ kènè ndo, nuaá mé né ceér bagaà κώ, κ̀ cí, nde bele seér ceér dé hiin, kuú baá veên kèn.

Gèr felè b̀ liliè b̀

5 Bí b̀ liliè b̀ ηγwé nyégé bagasé ndo, bí sì mbà sii, bí ηjègèr lòm dé ηjegêr, gèr baá felè biì ndeè! ² †B̀ ηγúlú biì hèllè baá gi tàbè, sueé c̀g̀ biì yieé gi aá kèn. ³ Jagàb kàgàl̄n̄ biì vu σωm aá ndo, te bí ndeè die ju mé ηjéh. Mè tueé bí, gùm biì vu nde né faá we ηγjie né bú κώ κω. Lòu sam, bí nde ηγúlú biì cuan bilí, sâ wón baá gi ká bèh cerè. ⁴ ††Bí né b̀ seé b̀ ké ηueh

‡ 4:6 Prov. 3:34 †† 4:13-14 Prov. 27:1 †† 5:2-3 Mat. 6:19 ††† 5:4 Deut. 24:14-15

yíí, b́ né bí boór kieé, b́ né yab kwaá, bí b́ kàgàl̀n g̀wòm bèh. Bí ngwé njí kèj b̀̀n kán, b́ né Càn terrèb felè bìi keéj yilá, à né hueh b̀̀n ngweé ndɔ. ⁵ Bí né dé bìi *wón samé yieé, bí né p̀̀ỳ̀g yieé. Ngweéh bí né lom faá nyam cèllè mé b́ nde né nj̀̀b wa? ⁶ B̀̀́ mé bèh njèh kó ngwéh, bí ju felè b̀̀n tena gi aá kèn, bí wula kuú né b́ mé sòn fuú ndɔ. Mé njéh mene, b́ kɔ lom né kuú, b́ sòn toò bìi taré bèh.

Temé sieè mé Càn duaà

⁷ B̀̀ ǹ̀ar mò, bí siè lòm temé tég, kɔ Fehtoò beèh ndeè cuù baá kèn. Bí kè wèh beè ǹ̀a kíé-boòr: mɔ à kie gi aá boór seèn, à nde né sèj mé nu cèn kwaá, à nde né sèj mé nu dé jomò kwaá, à né yab teèn yoló kela den. ⁸ Bí yóló ménà ndɔ, bí siè lòm temé tég, Fehtoò beèh baá ndeè.

⁹ B̀̀ ǹ̀ar mò, bí té lètenè bìi lòu ndúgò g̀, te ju ndeè bí beè Càn siè cú. Ǹ̀a téná-juù baá ndeè, à hèn nɔ.

¹⁰ Belà, bí mùnò njí céjé mé dene b̀̀ *sòn-Càn b̀̀ léi j̀̀g̀; b́ lé naà lè yilí Ǹ̀a Dueè tueé, b́ né gèr teèn njéné yíí. Mé njéh mene, b́ lé naà lòu yoló seér. Bí kè wèh beè b̀̀n, bí yolo lom ménà ndɔ. ¹¹ †Béh né gi kó ye, kènè b́ né dé b̀̀n dé samè samé seér. Lòu sam, b́ lé naà téj sie huóm. Bí lé naá gi siè-temé Jòb ngweé. À yeé baá temé môn sie, Ǹ̀a Dueè lé naà bú njèh ngún kulú haá cuú; bí né gi kó. Lòu sam, Ǹ̀a Dueè né Càn kó-jeè, lélán húóm-temé ndɔ.

† 5:11 Job 1:21-22; 2:10; Ps. 103:8

¹² ††Tétán b̀̀ ǹ̀ar mò, bí té jègè jègè nyì. Ǹ̀ar a, té vulú jègè, à té tàbè jègè. Né mene kei, bú a, té njíí sà jègè nyì. Ǹ̀a kàn a, túé lòm sòn cén, sà gi aá. Mɔ né nyea, sà né lom nyea; mɔ né sam, sà né lom ka sam, gi môn ndɔ; te ju bí beè Càn siè cú.

¹³ Lètenè bìi nuaré déi né gèr teèn njéné wa? Bú a, dùà Càn duaà. Nuaré déi né samé wa? Bú a, si bené.

¹⁴ †Lètenè bìi nuaré déi né teèn baán wa? Bú a, yilá bíí b̀̀ kokoò b̀̀ gwà Càn. Mɔ b́ baá gi doó, b́ dua bú Càn felè, b́ b̀ bú kómó mé yilí Ǹ̀a Dueè. ¹⁵ Mɔ b́ dua lom né mé temé cén, sà Ǹ̀a Dueè nde né ǹ̀a beèn doò yili sɔm, à nde né bú ter sie sɔm. Mɔ à naà veèn déi b̀̀, Ǹ̀a Dueè nde né bú mé njéh kulú sɔm ndɔ.

¹⁶ Mɔ né mân, sà bí sàlè sòm kú mé veèn lètenè bìi, bí né mé Càn dua kuú, te bí taré yuo. Bí kó ye, mɔ ǹ̀a dilí baá Càn mé temé cén dua, sòn seèn né yeé ngulí dé gècèn ma. ¹⁷ ††Né faá *Elí nɔ; à lé naà ǹ̀ar faá béh ndɔ. À lé dua loóm naà Càn mé temé seèn mene d̀̀j̀, ye te nu né cú. Ngweéh nu ka né ngwéh t̀̀g nde wa nyèmà tagár mé kwèh mà. ¹⁸ ††À yeé dua cu aá Càn, nu ne cu ye; yab nde cu ye yuo.

¹⁹ B̀̀ ǹ̀ar mò, mɔ nuaré déi né ceér gècèn saáb, nu-aá mé weh njíí cuù bú te ceér gècène d̀̀j̀ b̀̀ yíí né teèn. ²⁰ ††Bí kó ye, nuaá mé sie sɔm ǹ̀a veèn déi te veène, feh bú ceér Càn, yili sɔm seér né ǹ̀a sà te cio lòu. Sà veèn seèn lé naá menè ngún, b́ nde né bú mé njéh kulú sɔm gií.

†† 5:12 Mat. 5:34-37 † 5:14 Mk. 6:13 †† 5:17 1 Rois 17:1; 18:1 †† 5:18 1 Rois 18:42-45 ††† 5:20 Prov. 10:12; 1 Pi. 4:8

1 Piêr

Bèh bieê

1 Né mè Piêr, mbòn̄ tebê Yeésò *Kristò. Mè nyagá njií né mé bí b̀ ǹar Càn̄ mé ñellé yila gi aá te tàbè Pón̄e, tàbè Galatí, tàbè Kapad̄s, tàbè Asía mé tàbè Bitiní. Bí b̀́ mé né ké s̄a cicie faá kìn n̄ cer go d̄́, mè nyagá njií né mé bí. ² Tele beèh Càn̄ lo naá gií bí ter ké toò j̀g̀ balé kwaá; lo naá mé kàgà-ndòn seèn nd̄. Bí kènê baá gi b̀ ǹar seèn, né mé terreb Cúcuí Njagá; Càn̄ ye te bí ñgweé sòn Yeésò Kristò, à *sené bí mé húóm seèn. Kùsèm d̄lè seèn a, yám siè bí beè!

Ndèm mé né ñgulí

³ Kùsèm Càn̄ Tele Fehtoò beèh Yeésò Kristò. À lo béh k̀ naá mèi b̀ jerè: à komo s̄m Yeésò Kristò lè cio, ye te béh ỳn̄ dé feè kwa mé bú, bèh ndèm beèh kènê d̄́ né gi s̄a.

⁴ Ñgulù Càn̄ né cu béh kela. Ye nyí kwaá né mé b̀ ǹar nyí. Ñgulù bú s̄a dé seèn vù kòmò ndé cú, jéré teèn siè kòmò ndé ñgwéh, à nòmò kwéh sér kòmò ndé cú nd̄. Càn̄ bú dé seèn leér kwaá né ké te vulúu kwarè seèn, ye né dé bì.

⁵ Bí b̀́ mé né gi temé cén yoòr Yeésò Kristò kwaá njií d̄́, Càn̄ terrèb né bí beè kurú kwaá, te loù mé w̄n̄ ndeè gi, Yeésò Kristò yili s̄m béh, b̀ ǹar ñene mé njolo b̀n̄.

⁶ Ñgweéh s̄a bí sàmè bílí cégé k̀ mà! M̄ gèr feh hi-hiné ye nyí nde né mene bí teèn ceéh weh, bí dèn samésé. ⁷ Dé s̄a, ye te bí ñene k̄ teèn, ye temé cén bì né yieé. Ñgweéh né mene goó ñhè wàn, b̀ ǹar bú faá ñhè gècèn n̄ ñene k̄ yeé mé tuar yilá yuo kelâ wa? Sé tagá ndèm bì mé né goó te mbeí yuií huóm ỳg̀ wa? S̄a, m̄ bí né mene gèr teèn ñené d̄́, né te bí ñene k̄ mé ñéh ye bí né b̀ gècèn b̀; te loù mé Yeésò Kristò ndeè cuù, Càn̄ seén nyegé ye bí, bí den gi b̀ ǹar beè seèn. ⁸ Ñgweéh bí né Yeésò gwaán mà. Bí lo mene bú njolò ñéné ñgwéh, mé ñéh mene, temé cén bì d̄́ né gi yoòr seèn, bí né teèn samé s̄́. Gèh sèsàm bú s̄a dé tueê sam. ⁹ Lòu sam, bí yili yuo aá kèn. Né mé temé cén mé bí né yoòr seèn kwaá njií doò.

¹⁰ S̄a lo baá dàb mé b̀ *sòn-Càn̄ b̀ né ceér mé né ǹar yili s̄m hèn kweé f̄́n̄, b̀ né b̀ ǹar njií s̄a se nyegé, ye b̀ a: Càn̄ lo naá gií ké toò j̀g̀ ter nyegé kwaá, ye nyí ndeè nde né bí dé lòu yili s̄m ma. ¹¹ B̀ mé feh b̀n̄ lé naá loóm mé terreb mene lege, ye te

b̀ ñene kwaá gi nàm mé kèkènè s̄a njolò. Lòu sam, Cúcuí Njagá mé né lè b̀n̄ doò, lé naá gií b̀ toò tueé kwaá, ye b̀ a: Kristò ndeè j̀g̀ ñene lo g̀ nde né gèr, te jomo s̄a be terrèb seèn ñené ñaá ye mé ñéh ter ma.

¹² B̀ né mene lege, ye te bí ñene kwaá gi nàm bú s̄a njolò, mé ñéh mene Càn̄ lo ye b̀ a, b̀ ndeè nàm s̄a njolò k̀ ñéné ndé ñgwéh, wa bí b̀ hèn b̀ ndeè nàm bú s̄a njolò ñene seér nde né k̀ ma. Kènê, bí baá gi mé ñéh tieè: Cúcuí Njagá lé naá ké te vulúu beè Càn̄ suagá; b̀́ mé né Njagá Bagaà se lé naá terreb kwa, b̀ se kwaá bí ñgòr s̄a tieè. S̄a ñgweéh lo né mene b̀ cili Càn̄, b̀ lo naá gwaán ye te bí ñene kwa teèn mà.

Dene ǹa Càn̄

¹³ M̄ né mân, bí téné lòm cúcuí mé seé Càn̄. Bí dèn dene k̄r, bí kwá njií gi ndèm ye loù mé Yeésò Kristò ndeè né cuù, wa bí nde né mé f̀g̀ beè seèn kuú ma.

¹⁴ Bí ñgwé sér á sòn Càn̄, bí té ñhè mé feh bì faá léi toò n̄ b̀ cùr cú. Dé s̄a lé naá s̄a bí née Càn̄ k̀ ñgwéeh ye. ¹⁵ Bí b̀́ mé Càn̄ lé naá gií balé s̄m d̄́, bí dèn lòm jolosé faá Càn̄ ǹa ñhè n̄. ¹⁶ †Te mvù Càn̄e b̀ toò nyagá taré né cí nd̄, ye: Bí dèn lòm jolosé. Lòu sam, mè né Ǹa jolò.»

¹⁷ M̄ bí nde aá Càn̄ dua, ñgweéh bí né yeé bú Tele bì yilá mà. Né b̀n̄. Jéjég juù felè ǹar d̄́ tena yeé bú, à ju ǹa kàn tena né mé seé seèn nd̄. M̄ né ménâ, s̄a bí vèh lòm bú mé temé cén. Cu mé bí née ká lè w̄n̄e hèn, bí d̀là bú d̀là. ¹⁸ Bí né gi k̀, ye bí lo naá gií te cùr tòu b̀ j̀g̀ b̀ teèn. Yeésò Kristò lé bí teèn ñgweéh naá k̀, à lé bí teèn huar s̄́m naá mé keh tarê; bí né gi gèh keh s̄a k̀, lo dèn ná ñgwèh mé ñhè wàn faá kàgàl̀n̄ b̀ goó n̄, nd̄g lo cí ná ñgwèh. ¹⁹ Lo naá seèr mé jéjég húóm Kristò ǹa ñhè. À dé seèn né faá *mbieè sèmè mé beré déi yoòr sòrò nyi ñgwéh, veèn déi yoòr sam nd̄. ²⁰ Càn̄ lo Kristò balé kwaá naá s̄a w̄n̄ née teèn sam ye. Te nde nde, yeé baá ká jomo mé cu nde aá gií hèn, Càn̄ nde ye bú bèsònè felè bì ñené s̄m keéh, ye te à yili s̄m bí. ²¹ Bí temé cén yoòr Càn̄ kwaá njií né mé bú, ye: Càn̄ lé naá bú te cio komo s̄m, ye Kristò né ǹar mé yilí. Te temé cén b̀ ndèm bì d̄́ nde ye kènê yoòr Càn̄ j̀g̀ le.

²² Bí *senésé mân yuo gi né mé ceér gècèn ñgweè, ye te bí gwaán ñagá b̀ mbaábi mé temé cén. S̄a bí b̀g̀ lòm ká-re lètenè bì mé temé cén ménâ. ²³ Bí k̀

† 1:16 Lé. 11:44-45; 19:2

ye, b3 bí ñar seér cu aá dé feê. Tele bìi né tètàgà, gèh seèn kú bèh. Gèh sâ né ñgòr seèn, né ñgòr ñgulí mé dé seèn yieé den né cu δ33. ²⁴†Né gi te mvù Cànje nyagá den, ye:

Nùàr δ33 né faá nyure ñ. Dene nyàgàm b33n né faá mvue nyurè sâ ndo.

M3 nyure baá ñemá, mvue né yeé nyoló yuo.

²⁵ Ter cu δ33 le lom yeé ñgòr Nùà Dueè.»

Njàgà Bagaà mé bí né ñgweé hèn né cí.

Taá dān

2 Sâ kènê né mene gèh veên dé heè δ33, bí sòm gi bá be teèn: bí té nyeén túé cú, bí té leba nágá cú, bí té huer kú, bí té nùàr júé ndo. ² Bí dèn sér á faá b3 huaán mbembog3 ñ, b3 s3n mé mbán ñaām dù bèh. Ñjèh cén, mbán dé bìi né ñgòr Càn, bí té s3n mé ñjèh dù nyi, te bí kula seér mé ñjèh, bí yili yuo. ³ †Né te mvù Cànje nyagá den ye: Bí lé naá gii húm-temé Nùà Dueè ñené ñgweé!»

⁴ M3 né ménâ, bí ndê bílí dèn jí ká kwarè Nùà Dueè; taá dān né bú. B3 nùàr lé naá bú ké jomo komo si ñjií, sâ beè Càn taá nùà ñjèh né seér bú, Càn lo naá gii bú ter balé kwaá. ⁵ Bí bílí ndé gí ká yoòr seèn, te bí ña gi b3 taá nùà ñjèh, bí me yila te gwà Càn dé koò, Cúcuí seèn cer beh teèn; te ké gwò sâ bí ña gi b3 ñgòr sèmè, bí seé Càn b3 lom mé temé cén, te temé ñc3r bú lè mé bí felè Yeésò *Kristò. ⁶ †Te mvù Cànje né gi mân nyagá den ndo, ye:

Mè taá nùà ñjèh balé s3m aá kèn,

à né lom mé yilí beè mò k33.

Kènê mè nde né bú taá dān te lo3 Siy3 ñ† sio kwaá.

Nuaá mé né temé cén yoòr seèn kwaá ñjií δ33

lòu p3 lè ndé ñgwéh.»

⁷ †Dé bìi, taá bú sâ beè bìi baá gi mé yilí. Lòu sam, temé bìi δ33 né gi yoòr seèn. Beè b33 mé temé teèn kwá ñjé ñgwéh, m3n sam. B3 mene ñjéné k3 ñgwéh, mé ñjèh mene,

Né taá mé b3 mé-gwà b3 lé naá ké jomo komo si ñjií, taá dān ña seér cu né k33.»

⁸ ††Né beré dèi te mvù Cànje nyagá den ndo ye:

Né taá cén-gulè b3 nùàr,

kweéh dièb b33n né cí.»

B3 teèn cenné die kuú gi né mé dúagá-temé b33n. Sâ Càn lo toò baá gi mé kàgà-nd3n sâ lè ndo, ye b3 nde né dé b33n faá bèh sâ cenné ma.

⁹ ††Dé bìi, bú a, té cí dèn; lòu sam, bí dé bìi né b3 nùàr Càn. B3 ñgòr sèmè dé Nùà Dueè né bí. Càn bí hiín nyeén kwaá né ye bí baá b3 gèh nùàr nyí. À lo bí balé s33m naá, ye te bí nde b3 nùàr be seé nyí tueé, bí ye b3 a, nyí lé bí te cibi ña s33m naá k33, nyí weh kwaá

† 1:24-25 Es. 40:6-8 †† 2:3 Ps. 34:8 † 2:6 Es. 28:16 †† Yilí Jerúsalem dèi (1 Chr. 11:4-5). †† 2:7 Ps. 118:22 ††† 2:8 Es. 8:14-15 ††† 2:9 Ex. 19:5-6; Es. 43:20, 21; Deut. 4:20; 7:6; 14:2; Tite 2:14; Es. 9:2

ñjií bí bèh ñagá ma. ¹⁰ †Léi toò bí lé b3 gèh nùàr Càn ná ñgwéh, bí b3 gèh nùàr seèn ña né kènê. Bí lo k3 ná ñg-wèh, ye Càn né yeé bí jere k33 ndo. Baá ye kènê, bí baá fùgò húm-temé seèn kuú.

Dene nùà seè Càn

¹¹ Bí k33 ye, ká te w33e bí ndeé né k3n, wa bí nde né wàn cer weh ndo. M3 né mân, sâ kúkùr bìi b3 mbeí mò, ñjií mé ñgòr yoòr gwaán né k33, bí té temé teèn ñjé.

Lòu sam, b3 ñjií sâ lege ye te b3 wula s3m y33 bìi.

¹² Dene bìi ké lètenè b3 Càn-k3 a, dèn lòm dilíseé. M3 bí né ménâ den, sâ b3 né mene bí jueé, b3 nde né seé bagaà bìi ñené, b3 kéi seér cu bí lòu, te lòu mé Càn ndeé cu teèn, b3 seén bú.

¹³ Bí yoòr sâ né mé yilí Nùà Dueè, bí ñgwé làrè s3n b3 kokoò b3 δ33. Bí ñgwé lòm s3n mgbè dé koò faá cí ñ, terrebe dé koò né beè seèn. ¹⁴ À b3 ñg3mna terrebe haá yeé k33, te b3 nde ye b3 vevenê b3 seé weh; ¹⁵ b33 mé né ñjèh b33 húm, b3 seén nyegé b3 ndo. Bí ñgwé jí s3n b33n. Sâ δ33, Càn ye te b33 mé né lòu b33 ndugó g3, sé yeé baá seé bagaà bìi ñené, te sie b3 s3n.

¹⁶ Bí fèh kèh mé dene bìi ye b3 nùàr a, bí baá mé feh bìi ma. Ñjèh cén, mé feh bìi bú sâ, né dé b3 seé b3 Càn, dèn ñgwéh mé feh bìi dé veèn b33. ¹⁷ Bí léb làrè toò b3 nùàr δ33. B3 mbaábi mé né te ceér Yeésò Kristò δ33, bí gwàn jí b3 mé temé cén, bí né Càn mé feh mene veéh, bí né s3n mgbè dé koò ñgweé ndo.

Gèr *Kristò

¹⁸ Bí b3 seé b3, ñgwé jí s3n b3 tele seé bìi mé g3m mene. B3 dèi né mene temé húm, b3 dèi mene temé húm ñgwéh δ33, bí ñgwé ñjé s3n b33n kèi cén. ¹⁹ Lòu sam, nuaá mé né gèr mé s3n fuú ñené δ33, m3 à mé ñjèh veéh né Càn, sâ à b33 né ñjèh bagaà. ²⁰ M3 w3 sé la gèr hèllè ñene né mé yie veèn yeé ñ, w3 sé la bú y33 ná ñgwèh wa? Neì sé la w3 seén naá k33 ndo wa? M3 bí gèr ñene seér né mé seé bagaà, bí né mbaá yoló ñjií, sâ beè Càn né ñjèh bagaà. ²¹ À bí yilá ñjií naá bèh cí. Lòu sam, Kristò mé feh seèn lé naá mé gèr felè bìi kwaré, te bí ñene weh teèn, bí bele ménâ.

²² †Sâ nd3g, à lo bèh veèn dèi k3 ná ñgwèh ndo; nd3g nyeén dèi bú s3n3 y33 ñg33gwéh.

²³ ††B3 né mene bú mbaá selé weh,

mé ñjèh mene, à lo s3n cú ná ñgwèh.

À né mene gèr ñené, à lo s3n cú ná ñgwèh ndo.

À lé δ33 kwaá lo gii naá beè Càn,

ye ju teèn tena yíi nde né bú ma.

²⁴ †À mé feh seèn lé naá veèn beèh yoòr ñguú kwaá, b3 faga bú s3n beèh.

Sâ δ33 ye te béh den gi b3 komó te veéne, ye te béh là3 den seér te seé didilí.

§ 2:10 Os. 2:23 † 2:22 Es. 53:9 †† 2:23 Es. 53:7 † 2:24 Es. 53:5

Nyer Kristò lé bí taré sóm naâ kɔ́.

²⁵ †Lòu sam, bí lé naá gii faá bɔ̀ sòrɔ́ɔ́ mé né lòu sabé gɔ́ nɔ́. Kènê bɔ́ bí bilí kwaá baá ká kwarè nùà njèh. Gó bìi né bú.

Bò véh bɔ́ bɔ́ si

3 ††Bí bɔ́ véh ndɔ́, bí ɔ́gwé gí sòn bɔ́ si bìi. Kɔ́ ɔ́g-weéh bɔ́ déi lètenè bɔ́n Càn dùà bèh wa, mɔ́ bí né sòn bɔ́n ɔ́gweé, bɔ́ nde né ménà ɔ́né, bɔ́ kweéh seér temé. Gwaán cu sâ, bí té mene bɔ́ ɔ́gòr Càn lòu túé, bɔ́ nde gi né te dene bìi ɔ́né keéh, ye bí né te ceér-e. ² Lòu sam, bɔ́ nde né ɔ́né, ye bí né teèn bɔ́ yíí, wa bí né bɔ́ veéh ma.

³ †Bí té gwàn mé bí fɔ́n seér ceér dé yàgà huɔ́m; né lom bɔ́ njèh dé kèb cieè. Mè jue né feh lòu beéh gɔ́né kwaá, yíyâr bègè tieè yíí, bɔ́ cògò nyàgàm yoòr su kwaá beleè ndɔ́, mè jue né cí. ⁴ Bí yàgà húóm sér kèb lè, te bú sâ nde lè bɔ́ nùàr gí cú. Mɔ́ bí né dɔ́lé huɔ́m, bí né nɔ́ɔ́ den, bí nde né Càn yoòr mé gècèn mene huɔ́m.

⁵ Léí toò bɔ́ véh déi lé naâ ménà bɔ́, bɔ́ lé yàgà nyegé seér naâ mé ndèm yoòr Càn kwaá njií, bɔ́ né sòn bɔ́ si bɔ́n ɔ́gweé. ⁶ ††Sâ né njií mé Sará lé bɔ́ naâ; à lé Abrahâm yilá naâ Nùà njèh. Lé naâ mé tie ɔ́gweé. ɔ́gweéh bɔ́ ɔ́nà Sará kènê baá bí mà. Mɔ́ bí né bɔ́ njèh teèn bɔ́ yíí, veéh bí mé njeré déi siè ɔ́gwéh, sâ bɔ́ ɔ́na seèn né bí.

⁷ †Mè bí bɔ́ sií bɔ́, bí wèh kwá bɔ́ veéh bìi faá nùàr nɔ́. Lòu sam, bí bɔ́ dɔ́ɔ́ yòr tètàgà beè Càn kwa nde né kèi cèn. Nùà kàn a, kɔ́ ye, dé véh faá nyí nɔ́ táre wá ɔ́gwéh lòu. Mɔ́ bí né ménà bɔ́, sâ njií mé bí né mé Càn dua njií, à nde né ɔ́gweé.

Bèh bɔ́ Yeésò bɔ́ sɔ́gɔ́

⁸ Bí dèn lòm mé sòn cèn, bí né mé jere lètenè bìi kɔ́ kuú, bí né lètenè bìi faá bɔ́ huaán mé lèi cèn nɔ́ gwaán kuú ndɔ́. Dé kàn a, té toò bɔ́ mbeí lòu jélá sér; dé kàn a, dɔ́lé sér toò bɔ́ mbeí lòu ndɔ́. ⁹ Mɔ́ nuaré déi né bí veèn bɔ́, bí té veèn mé veèn cú. Né mene séb, bí té mé séb cú ndɔ́. Bí dé bìi cu sâ kúlú sér bɔ́ lòu. Lòu sam, Càn lé bí tètég yilá kuú naâ dé nùàr lòu kulù, te bí kwa keéh dèh teèn ndɔ́. ¹⁰ ††Né te mvù Cànɔ́ nyagá den, ye:

Nuaá mé né dene nɔ́rê mé bɔ́ cieé nenɔ́rê yoòr seèn gwaán dɔ́ɔ́, bú a, siè leba mé júéb, à sie leba mé nyeén ndɔ́.

¹¹ Bú a, nyénné veèn, à bɔ́ seér bagaà.

Bú a, fɔ́n kwá cú ceér mé dɔ́lè nde né bɔ́ nùàr teèn kwa, à kela cí.

¹² Lòu sam, njolo Nùà Dueè né seér yoòr bɔ́ didilí bɔ́.

Tie seèn né gi ɔ́gòr bɔ́n ɔ́gweé ndɔ́.

Dé bɔ́ vevené bɔ́, à njolo yoòr bɔ́n kè njií bèh.»

Gèr mé seé bagaà ɔ́né

¹³ Mɔ́ bí né lélán bɔ́-bagaà, sâ nuaré déi nde né bí veèn bɔ́ wa? ¹⁴ ††Bí né mene gèr ɔ́né, mɔ́ né felè seé bagaà, bí té njeré déi nyàmè, bí té nuaré déi véh, Càn nde né bí kulú. ¹⁵ Bí temé bìi gùm dɔ́ɔ́ kwá njií lòm mé Yeésò *Kristò, te Nùà Dueè teèn cer lom bú. Bɔ́ mé né bí njèh bieé dɔ́ɔ́, bí dèn lòm làr toò bɔ́n, te bí se bɔ́ kwòm mé bí né ndèm mé Yeésò Kristò kwaá njií. ¹⁶ Mɔ́ bí baá bɔ́ se, bí sè njií bɔ́ meman, nenɔ́ɔ́ ndɔ́. Njèh cèn, bí té mé veèn yoòr dèn. Mɔ́ bí né ménà bɔ́, sâ bɔ́ jue kuú mene bí te ceér Yeésò Kristò naàn, nde né bɔ́ sònò cí le. ¹⁷ Mɔ́ Càn gwaán né ye bí gèr ɔ́né sér mé seé bagaà, mè tueé bí, huɔ́m kela né cí mé gèr felè seé veèn ɔ́né.

¹⁸ ɔ́gweéh Kristò mé feh seèn lɔ́ naâ felè bìi kuú mà! À lé naâ mbei cèn dé kèi cèn kuú. Sâ nùà dilí faá bú nɔ́ sam ndɔ́; mé njéh mene, à nde cio bɔ́ jéré-temé bɔ́ kuú seér cu kɔ́, sâ dɔ́ɔ́ ye te nyí weh nyɔ́gɔ́ njií cuú bí ká yoòr Càn. Càn mé ɔ́geér sam, bɔ́ yeé wula sɔ́m aá bú te yo húóme, Càn nde bú haá seér yo dé Cúcuí. ¹⁹ À lɔ́ mé Cúcuí sâ nde bilí naâ ké dòu bèh cibì yoòr bɔ́ càn mene, à né bɔ́ ɔ́gòr Càn se. ²⁰ †Bɔ́ sâ bɔ́ lɔ́ naâ feh mé Càn taré. Lɔ́ naâ te nàm Noè. Sâ Càn né sèn kwaá, ye kɔ́ Noè fagá gi aá kɔ́m. Mɔ́ gi aá, à yili sɔ́m lom nùà téndelè, à né bɔ́ mé nòmò yili sɔ́m.

²¹ Nòmò sâ lɔ́ naâ cecemé nòmò Càn mé né béh kènè yili sɔ́m hèn. Gèh nòmò Càn bú sâ dé seèn dé ɔ́gà yoòr kou sam, béh bú bie njií yeé mé Càn, te à nyegé béh temé mé njéh. À né béh temé mé njéh nyegé ndɔ́. Né mé njua Yeésò Kristò. À lé naâ te cio komo yuo, ²² à ɔ́ná nde ké te vulúu, à den nde te be gaá Cànɔ́. Bɔ́ cili Càn bɔ́ bɔ́ kokoò bɔ́ mé bɔ́ terreb bɔ́ ké ter ka vulúu dɔ́ɔ́ né gi beè seèn.

Dene feè

4 Béh lé naá gii ɔ́né, ye Yeésò *Kristò lé naâ gèr mé yo nùàr yoòr ɔ́né. Mɔ́ né mân, sâ bí yí lòm njágá dòu mé gèr faá bú nɔ́. Lòu sam, nuaá mé né gèr mé ɔ́gà yoòr ɔ́né dɔ́ɔ́, dé seèn veèn yoòr seèn ɔ́g-wé ndé cú. ² Mɔ́ né mân, sâ duɔ́m hèn, nde wa lòu mé cieé bìi gi nde né teèn, bí dèn bá dene mé Càn gwaán nê. Njií mé ɔ́gà yoòr bìi gwaán né kɔ́, bí té kè mà cú. ³ Veèn bìi kela baá mé dé jomò. Lòu sam, bí lɔ́ naâ veèn faá bɔ́ Càn-kɔ́ nɔ́ bɔ́: bí lɔ́ naâ feh lɔ́gɔ́, njií mé ɔ́gà yoòr gwaán né kɔ́, bí lé naâ bɔ́, bí né *wɔ́ɔ́ sela; njií mé nùàr sé la bɔ́ ná ɔ́gwèh, bí né cí bɔ́ seér, bí né lòu sela tugó seér. Cècàn né mene beè Càn njèh lòròmù, mé njéh mene bí lɔ́ naâ cí dua bilí gií. Wulu baá kèn.

⁴ Kènê, bɔ́ Càn-kɔ́ nde aá mé bí lòu hiím seér. Lòu sam, bɔ́ sé yeé bí lètenè bɔ́n te tándabé denè hèllè

† 2:25 Es. 53:6 †† 3:1 Ef. 5:22; Kɔ́l. 3:18 † 3:3 1 Tim. 2:9 †† 3:6 Gen. 18:12 †† 3:7 Ef. 5:25; Kɔ́l. 3:19 ††† 3:10-12 Ps. 34:12-16

††† 3:14-15 Mat. 5:10; Es. 8:12-13 § 3:20 Gen. 6:1-7:24

ñéné cú, bí ña tou sêb beè òòò. ⁵ Kwá òòò, Càn nde áá ju felè bô làn bô mé bô komô tená ndò. Lou sâ bô nde né toò juò ñjebá, bô salé kwaá seé òòò cie mé sòn òòò. ⁶ Kristò lo ké dòu yoòr bô komô waà naâ dé cí, ye te nyí se bô càn òòò Njàgà Bagaà. Lòu sam, cu mé bô sâ bô lo naâ ká cie, ju lo naâ felè òòò tená, faá né yeé felè bô nùàr òòò. Kristò lo mé Njàgà Bagaà ké dòu se ndeè naâ, ye te bô kwa seér cúcuí, bô den faá Càn den nê ò.

Dene bô Yeésò bô lètenè òòò

⁷ Wóñ nde áá gíí, sâ ñjèh òòò ceré baá ndò. Bí siè yo, bí dèn bá dene kòr, te bí dua nyegé ye Càn. ⁸ †Bí gwàn kú dèn lètenè bìi cu òòò, ñjèh dueè né cí. Mo bí né lètenè bìi mé temé cén gwaán kuú, sâ veèn ñgún nde né lètenè bìi nyimé yuo gíí. ⁹ Cu òòò hin gwà kìn a, dèn dèn lo bìi loñ; nùàr té déi lòu ndúgò sér. ¹⁰ Bí lètenè bìi né gi mé gèh seé hihinê yoòr. Càn haá né nùàr kàn ménâ kò; bú a, siè mé temé cén, à né bô nùàr mé ñjèh gam. ¹¹ Nuaá mé Càn ye seé dé seèn né ñgòr Càn tueê, bú a, sè ñgòr Càn. Mo seé nuaré déi né nùàr gaàm, bú a, gàm lòm mé temé Càn mene ndò. Bô dé kàn a, bô gí ménâ, te bô nùàr seén gi Càn felè Yeésò Kristò mé gùm mene. Nùàr *sùsùm né bú; terreb seèn né dé ndeè. È môn!

Gèr jomo *Kristò ñenê

¹² Bô mbeí mò, mo gèr né mene bí yoòr furú, bí té lòu híim sér, faá né ñjèh kèkèné ò. ¹³ Bí sàmè sér mé ñjèh dé samê, ye bí baá gèr faá Kristò ò ñenê. Te lou mé be terrèb seèn ndeè ñenê ñagá teèn, vógò-temé kibí sie bí beè. ¹⁴ Mo bô nùàr bí selé né ye bí né bô mbòñ Kristò fí, bí kò ye, samésé né bí. Lòu sam, bí bô Cúcuí Càn né kò, terreb òòò né gi beè seèn. ¹⁵ Càn a bô nuaré déi ñene gèr lètenè bìi mé yìè veèn déi: yìè wúlá-nùàr, yìè yíb, wa né te ju nuaré déi mbaá bô yilá wa, Càn a bô bí gwaán gèh gèr bú sâ. ¹⁶ Nuaá mé dé seèn gèr ñene seér né mé yilí Kristò, bú a, té mé fegùlì kú gùm òòò, à vrà sér Càn mé ñjèh dé vraà. Lòu sam, à né yilí Kristò.

¹⁷ Kènê baá cu, bô nde áá ju tená. Bô ju tena lo gó nde né te mbàgà Càn. Á, mo bô ju tena duóòm né mé béh mân, sâ ju dé bô mé né Njàgà Bagaà Càn ñgeén, den nde né naàn? ¹⁸ †Sâ te mvù Càn né gi nyagá den, ye: Mo bô didilí bô lege né lòu, te bô nde ye yili yuo, sâ bô jéré-temé bô mé bô vevenê bô dé òòò òòò nde né naàn wa?»

¹⁹ Mo né mân, sâ bô mé gèr ñene né mé yilí Càn òòò, bô a, kó lòm mé seé bagaà tetoò òòò ndeè. Bô gùm òòò òòò ñjèh kwá gí yoòr Càn; à ñjèh òòò si gíi naâ kò. Ndéb seèn doó diè kélá bèh.

Seé bô Yeésò bô dé kokoò lètenè bô mbeí

⁵ Mè kènê tueé ñjii nde né mé bô kokoò bô lètenè bìi. Mè toò né taré nùàr kòò lètenè bô Yeésò bô ménâ ndò. Mè lé naá gíi bô dà m gèr *Kristò mé ñjolo ñenê. Lou mé be terrèb Càn nde né teèn ñenê ñagá, mè gá dé mò teèn líim ndé ñgwéh. Mè né bí dua: ² #Kúkùr bìi, bòñ bô nùàr Càn mé Càn haá kwaá né beè bìi doò, bí kè nyégé lòm bô faá nùàr ñjèh né bòñ mbieè seèn ke nyegé ò; bí dèn kór lòm teèn mé temé cén faá Càn né gwaán ndò. Càn a bô nuaré déi òòò jelá seér seé lòu. Bú a, bô lòm seé faá seé né bieé ò, dèn ñgwéh seé kàgàlòñ. ³ Bò mé né beè bìi sâ, bí té gwàn mé bí tuú seér bô lòu. Dene bìi a, húòm sér toò òòò dé huóòm, te bô si weh dene bagaà teèn. ⁴ Te lou mé Tele bô mbieè ndeè cuò teèn, bí kwa gi tà m ñgòg dé nyemà mé nyemà.

⁵ #Mè kènê tueé nde né mé bô mbò ndà ndò, bí ñgwé tie. Bò mé nyemà òòò né dé bìi yògò òòò, bí vèh bô veèh.

Mè kènê tueé ñjii nde áá mé bô nùàr òòò, bí dèn yébbé kú lètenè bìi lòu. Né te mvù Càn ñe nyagá den, ye: Càn ñjèh nomo yeé nùàr fù ñgàn, à kulu seér nùàr òòò.»

⁶ #Sâ, bí dèn yébbé ndé gíi ká beè Càn terrèb, te lou mé ye nyí nde né bí ter teèn sie sòm, à sie sòm bí mé be seèn. ⁷ Bô ñjii mé né bí seé weh òòò, bí húaré kwá ñjii beè seèn, à bí ke nyegé né kò.

⁸ Bí dèn kór lòu, bí né bèh òòò ke tená; *Sàtàn nùàr bònò né kwarè bìi faá gélgò ò ñgugò ñuòb gò, te nyí sie yieé cén déi lètenè bìi. ⁹ Bí wèh bú seé, bí ñjebá lòm te ceér Càn tég, bí té jilì. Ngweéh bí né gi kò ye, bô Yeésò bô mbeí bìi bèh òòò né gi mé gèr ménâ kwarè mà. ¹⁰ Njua mé gèr hèllè dàb ndé ndé ñgwéh ndò. Mo cu sâ kela baá, Càn húòm-temé mé lé naâ bí te dene tètàgà beè seèn mé Kristò yilá kwaá, nde né bí òòò mé feh seèn vuaá kwaá, à haá bí terreb, te bí ñjebá nyegé ye tarésé. ¹¹ Bú a, dèn dèn nùàr terrèb dé nyemà mé nyemà ménâ ndò. È môn!

Bèh ceré

¹² #Mè né bí bieé. Mvù maànjé hèn, Silàs nyagá kwaá né mè kò, te mè nde ye bí temá ñjii. Beè mò, à né nùàr mò, mé né ceér Yeésò Kristò te be sâ bele. Mè mvù hèn nyagá né ye te mè toó nyegé bí, bí kò nyegé bagasé ye, mé gècèn mene, fùgò Càn mé bí né teèn sâ, né faá bí naá gíi ñgweé ò. Bí té teèn yùò nyi.

¹³ #Bòñ bô Càn bô ká Babilòn mé Càn balé kwaá né faá bí ò, ye bíé kèh bí бага. Njuna mò Màrk ye bíé kèh

† 4:8 Prov. 10:12 †† 4:18 Prov. 11:31

‡ 5:2 Jân 21:15-17 †† 5:5 Prov. 3:34 †† 5:6 Mat. 23:12; Lùk 14:11; 18:14 ††† 5:12 Seé b. 15:22, 40 ††† 5:13 Seé b. 12:12, 25; 13:13; 15:37-39; Kòl. 4:10; Filem. 24

bí ndɔ. ¹⁴Bí bíé kú lètenè bìi mé temé nùàr lè. Bí bò ng-
wómé Kristò, dɔlê a, dèn mé bí dɔ́ɔ́.

2 Piêr

1 Né mè Simôn Piêr; mè né nùà seê Yeésò *Kristò, mè né mbòn tebe seèn ndò. Mè né bí nyagá njií. Bí kɔɔ ye, béh bí dɔɔn yoòr Kristò kwaá njií gi né temé cên. Dé bìi né faá dé beèh nɔ yieé, njua mé Càn beèh Yeésò Kristò Yili-nùàr né Càn dií. **2** Càn bɔ Fehtoò beèh Yeésò a, kúlú bí. Dɔlê bɔn a, yám siè bí beè. Lòu sam, bí né bɔ kɔɔ.

Yoòr Càn mege ndeê

3 Càn mé terreb seèn lé béh haá gi naâ bɔ njií mé nde né béh gam, te béh kwa yòn, béh den mege nde yoòr seèn. À lé bɔ naâ kɔɔ, te béh nde ye Kristò kɔɔ. Né nuaá mé lé naâ béh te dene koò seèn yilá yíi, ye te nyí feh keéh béh húóm-temé nyí. **4** À lé naâ béh ndéb tieè kwaá kwaá, ye nyí bɔ nde né bɔ njèh dudueèr mé né gi njèh dɔɔn huóm yɔgɔ, ye te bí mvelé yuo beè *wɔn, bí temé te bɔ njèh nùàr jɔgɔ kwá cú, te bí lè den seér mé kèkènè dé nyí ma.

5 Mɔ né ménâ, sâ bí lègè néjí cú lòu. Mè né kɔɔ ye, bí baá gi mé temé cén yoòr Yeésò Kristò; kènê bí gò dií néjí cú lòu ndò. Bí felèbɔ kɔ néjí cú Càn dé kɔɔ. **6** Mɔ bí kɔ gi aá, bí né yo teèn sie yíi. Mɔ dé sâ gi aá, bí felèbɔ kwá yí sèn, bí né yoòr Càn mege ndeé. **7** Mɔ bí mege nde gi aá yoòr Càn kèn, bí lètenè bìi dèn lòm dene bɔ òm bɔ bei. Mɔ bí den kɔ gi aá ménâ, bí felèbɔ dɔɔn sagá yí baá-re gwaân. **8** Mɔ yoòr bìi yam den né bɔ sâ bɔ, sâ nde né bí terreb haá, te bí kɔ nyegé Fehtoò beèh Yeésò Kristò, bí den làn, te tàb yuo teèn. **9** Mɔ nuaré déi mé bɔ njií hèn yoòr sam, sâ tácugó bilí né bú, à nyen aá ye, Càn lé naâ nyí veèn dé léi toò yoòr kulú sɔm.

10 Mɔ né mân, sâ belà, bí beè Càn dèn jí mé gùm mene. Ngweéh à lé bí yilá naâ dé cí mà. À lé naâ bí balé weh; bí mègè néjí cú yoòr seèn lòu. Mɔ bí né yoòr seèn tég mege ndeé, sâ bɔ mene naàn, bí diè ndé ngwéh. **11** Càn nde lom né bí ké mbàm yoòr Yeésò Kristò gulu keéh. Fehtoò beèh mé Yili-nùàr né bú. Ké doó sâ baá bèh denè seèn dé nyèmà mé nyèmà.

12 Mè kɔ né ye bí né gi bɔ njií hèn kɔ nyegé, wa bí nɔɔn njebá den né te gècèn mé bí lé naâ ngweé doò ndò. Mé njéh mene, mè ye kɔ mè jilí den bí beè beè.

13 Mè ye, cu mé mè née mé njolo hèn, kɔ mè bí jilí den beè beè, te bí den den làn. Beè mò huóm kela né cí.

14 Lòu sam, ser toò hèn mè nde aá mé yo dé wàn geé; Fehtoò beèh Yeésò Kristò lé naá gi mè njolò njé feh.

15 Mè mé terreb mene dɔɔn lege lom aá cí, te bí sie den be mé njéh jomo.

*Sùsùm mé terreb *Kristò

16 Cu mé béh lé ye bí a, Fehtoò beèh Yeésò Kristò nde né mé terreb mene *sumú cuú, béh lé mé feh faá dèb-bè bɔ nùàr nɔ túé ná ngwêh, béh lé sùsùm seèn njéne naâ mé njolo. **17** †Cu mé à lé naâ sùsùm mé terreb beè Tele seèn Càn kwa, béh lé naá gi doó. Béh yeé ngweé, hueh déi ké sònò Càn Dueè Nùà terrèb lé naâ ngulí, ye:

Hèn né huaán yíé-temé nyí,
temé nyí né lè mé bú nɔré.»

18 Lòu sâ béh bɔ lé naâ ké felè tòr joloò, béh lé naâ hueh sâ mé tie ngweé. **19** Yeé bilí cu aá mé ngòr bɔ *sòn-Càn bɔ mene, béh kɔ nyegé lom baá-re ye né môn. Mɔ bí ye te huóm, bí féla ní tie teèn. Lòu sam, ngòr bɔ sòn-Càn bɔ né te cibi faá lâm nɔ baá den, tɔg kɔ cieé naga baá kɔɔ. Cu sâ có ndeè né yuoò, à ba njeré sie bí temé beè.

20 Tétég bí jògò kɔ ye, ngòr sòn-Càn mé né gi te mvù nyagá den, nuaré déi bú mé lè seèn sè kòmò bèh.

21 Lòu sam, bɔ mene naàn, ngòr sòn-Càn beè nùàr yùò bèh. Cúcuí Naga lé bɔ ceér feéh naâ kɔɔ, ye te bɔ tueé keéh bɔ nùàr njií mé yuo yeé sònò Càn.

Bò nyeén bɔ

(Júde 4-13)

2 Bɔ mé ye bɔ né bɔ *sòn-Càn bɔ sé wa, lɔ naâ toò lètenè bɔ nùàr nabé yilá, bɔ goó su nyeén teèn. Bɔ fèh-nyeén bɔ nde cu né lètenè bìi ménâ ndò. Bɔ nde né bí bɔ ngòr nyenyenè feh, te mɔgò njellé mé njéh. Nùà fèh-njèh beèh Yeésò Kristò mé lé naâ bɔ yili sɔm, bɔ nde né bú ngɔn, bɔ yila nde seér te gè-e, bɔ nyoló le teèn mé be bɔn. **2** Nùàr ngún nde gi né bɔ te tándabé denè hèllè kem bele; te bɔ nùàr tueé beéh ceér gècèn. **3** Bɔ nyeén bɔ hèllè sé yeé baá kàgàlɔn beè bìi gwaân, bɔ yila bɔ dèbbè mé feh munó fɔn, bɔ né bí mé njéh njuaré. Kwá nɔɔn, ju bɔn né ter taáb kwaá ndò; nuaá mé nde né bɔ seé weh lóm cèr ngwéh, ye kɔ nyí nyoló sɔm aá bɔ kèn.

4 Mé bɔ cili Càn mene, Càn lé déi jomo kélá kéh ná ngwêh. Bɔ mé lé naâ veèn kuú dɔɔn, né gi kènê ké dòu bèh cibi tuar, bɔ né ju teèn kela den. **5** †Mè nàm bɔ

† 1:17-18 Mat. 17:1-5; Mk. 9:2-7; Lùk 9:28-35

jògò bò mene, Càn deí jomo kélá kék ngwéh: à lo naâ *wónj mé nòmò kum sòm. Lé naâ felè bò jéré-temé bò. À yili sòm cegé Noê, nùà dilí, à yili sòm mé nùà téhbeh ndo. ⁶ †Bò lów kokoô déi lé naâ teèn: yili bòn lé naâ *Sódm bò *Gómôr: Càn lo bò tuar kum lów naâ mé yìè veên bòn ndo. Ye te bò jéré-temé bò dé jomò ñene kwaá gi seé mé nyí nde né bò weh njolò. ⁷ †À lo ké Sódm yili sòm cegé naâ *Lít, nùà dilí. Lòu sam, veên mé bò nùà lo naâ bók dónj, temé lé naâ Lít mé njéh lè yulá dé gècên. ⁸ Sâ cieé dé kàn mé cieé dé kân, mé bò lé naâ veên kuú sów, bò né lom Lít temé lè mé veên bòn hèllè bók yulá. Càn yeé ñene à né dé seèn nùà dilí ménâ, à yili sòm bú.

⁹ Beè Nùà Dueè né yeé môn, bòw mé né yoòr seèn mege ndeé dónj, ceér mé à nde gi né bò teèn yili sòm, à né ków, te bò diè cú. À né gi lèh bò jéré-temé bò ków ndo: à bò sie kwaá né beè, te lòu ju tenâ, bò yila lè gèr-e. ¹⁰ Mè tueé bí, gèr nde né ñueé. Bòw mé bók né njíí mé ngàn yoòr bòn gwaán nê, mé né bò dudueèr bò seb dónj, gèr tétán ñueé kela nde né bò.

Bò fèh-nyeén bò mé mè la naâ tueé hèllè, mènàn ceré né beè bòn. Né mene bòw mé né mé terreb ké te vulúu teèn, bò nyeén bò hèllè né lom bò ñaár sie, bò tóbé bò séb. ¹¹ Sâ bò cili Càn né gi bò fèh-nyeén bò sâ mé terreb yóg ndo. Mé njéh mene, bò bò nyeén bò toò Nùà Dueè jógó njí bèh, bò bò sélé bèh ndo.

¹² Dé bò fèh-nyeén bò hèllè, bò njéh dónj bók mbi go né mé feh bòn, bò né faá bò nyam ké ya dueè mé bò nde né lòu sie ñókòw k; bò né mbaá selé mbi njíí, bò ngwé kòmò bèh. Cio bòn né cu gèh dé sâ ndo: bò nde né mbaá faá bò nyam ké ya dueè k kuú mbi njíí. ¹³ Gèr mé bò né bò nùà feh doô, Càn bò sòn sâ gwóm cu nde né mé núr gèr ndo. Bò vógó-temé bòn kwa seér yeé mé veên, bò né mé njéh cie ñagá le. Mò bò né doó, bí bò né yáb yieé bilí, mè tueé bí, né njéh fegùlì. Yo bò taré seér cu né mé nyeén bòn hèllè lòu. ¹⁴ Njolo bòn le lom né yoòr bò véh nùà. Bò né mene te núlu jelág sów, bò hómó bèh. Nuaá mé bò ñene, à te ceér Cànje taré nyégé ngwéh dónj, bò bele weh bú, bò yíí njíí te veên. Cu dónj, temé bòn né lom te kàgàlòje. Yeé baá ménâ, Càn ye, nyí bò duagá sòm nde né mé gèr ndo. ¹⁵ †Bò né ceér seèn kwaá lów gií, bò sabé bele seér ceér dé hiîn, bò né faá Balam ñunà Bosôr k bók: sâ Balam lo te veéne jíím yilá naâ mé yìè kàgàlòje. ¹⁶ Càn lo naâ bú nde: vuómndeè nde tueé bú sòn beè faá nùà k, ye te à geé mé ceér kùlù sâ.

¹⁷ Bò fèh-nyeén bò mé mè la naâ bí tueé hèllè né bò bèlè-nùà bò. Bò den né faá nduùn mé nòmò teèn sam k. Bò den cu né faá vulú nuu k mé fu né mé njéh kobó jógó ndeé, nu teèn sam. Càn ye, kwá kónj, bò bò mgbátág cibi nde né beè nyí kwaré ndo. ¹⁸ Bò né bò cùr ngòr yie punó go; bò ke né njíí mé né bò nùà yoòr yilá,

bò njebá yila teèn, te bò bele kwa bò nùà. Bòw mé lé naâ te bòn bò macùr sâ mvelé yuo, sé yeé ngweé cu ménâ, bò die yila cu teèn. ¹⁹ Bò né bò nùà tueé ye bò a: mò bí den beè beèh, bí né mé feh bìi ma. Á sâ, bò bò njèh bò hèllè toò né taré kwer veên ndo. Lòu sam, nùà kàn né kwer beè njíí mé né felè seèn cer.

²⁰ Mò nuaré déi naá gií mé feh seèn ñené ków, ye Yeésò *Kristò Fehtoò beèh né Yili nùà, mò à naâ te veéne mvelé yuo, à yila ndeé ká beè Yeésò, jomo sâ mò à den cu, à nde cu te veên teré yilá, sâ veên seèn bú dé jomò hèllè nde né dé toò ñaá yógó, te weh bú seé. ²¹ Gèh dé mé nùà nde gi né ceér dilí kwa, te à yuo kwaá lo cu ndéb Càn sâ, huóm kela né mé à sé lo ñéné kó ná ngwéh ye né ceér dé dilí. ²² †Sâ dónj tueé né ye, kàn déi tueé né gècên. Kàn sâ né tueé ye: Tíéb mé boór naâ sònò tieé sòm, à baá cu nagá. Nguiánj mé bò naâ kènê kou sòm, baá cu tuob teré ndo ma.»

Cuú Yeésò *Kristò

3 Bò mbeí mò, mè bí hèn nyagá baá mvù mò dé jomò. Te bò mvù mò fà dónj, mè ferré den né bò njíí mé bí lé naá gií ngweé. Mè ye te bí den beh lànj, bí né bò munó nyegé. ² Mè ye te ngòr mé bò *sòn-Càn bò lo naá gií léi toò tueé dónj, lè bìi jí cú; te bò ndéb mé Fehtoò beèh Yili nùà lé tueé keéh naâ bí sònò bò mbònj tebê, lè bìi jí cú ndo.

³ †Bí jògò kó nées bú hèn ye: bí ków ye, mò wónj nde aá gií, bò nuaré déi ndeé né lètenè bìi yuo kelâ, dé kàn nde né njíí mé ñaá né lè seèn bók; bò nde né bí selé, ⁴ bò ye bí a: Ngweéh Kristò ye nyí baá cuú mà! Á, heèh wee? Ngweéh bèh lo mé bò tele beèh lo kuú gií, njèh dónj nées den ka faá wónj lo duwóm naâ mà.»

⁵ †Sâ bò hèllè bò berónj lom né mé be bòn gwaán ñagá ye: lo baá dàb wa, Càn lo vulú mé tàbè síí naâ mé ngòr, à lo tàbè síí naâ mé nòmò ndo, wa jomo sâ à lo naâ tàbè bò nòmò hihiné geé kwaá ma. Bò dé sâ mùnò ngwéh. ⁶ †Sâ mé nòmò cèn sâ Càn lo wónj dé cuúm kum sóm naâ mé njéh. Nòmò dueé yeé baá nan, wónj dé léi toò hèllè dùà mbíb. ⁷ Vulú bò tàbè dé jomò hèn ter njebá den cu né mé ngòr cèn sâ, te we ndeé ñgie sòm bò lòu. Càn ye, kwá bò den; lòu mé nyí nde né ju bò jéré-temé bò tená, nyí nde né bò tuar ñgie njíí, nyí nyoló sòm bò jéré-temé bò ndo.

⁸ †Bò mbeí mò, bí ków ye, beè Nùà Dueè, cieé cén né faá nyemà kám k, nyemà kám né faá cieé cén ndo. ⁹ Mò Nùà Dueè ye nyí nde né njíí sâ bók, sâ à bú bók nde né ka nág ménâ. Bò déi né munó ye, à wágá wá ndé ngwéh. Mè tueé bí, à ñagá ndé ngwéh, à bí yolo den né lòu. À gwàn bèh dé nuaré déi leér le, né mene nei. À gwaán seér né mé nùà kàn né feh seèn yueé fón, te à yili sòm bú.

†† 2:5 Gen. 6:1-7:24† 2:6 Gen. 19:24†† 2:7 Gen. 19:1-16
‡ 2:15-16 Nomb. 22:4-35

†† 2:22 Prov. 26:11 †† 3:3 Júde 18 ††† 3:5 Gen. 1:6-9 ††† 3:6 Gen. 7:11 § 3:8 Ps. 90:4

¹⁰ †Mé cieé Nùà Dueè, Nùà Dueè kar waà nde né faá nùà yìb nɔ. Loù sâ, bèmè nde né to taré, vulú nde né nyueé leér, we nde né ké te vulúu die, njèh dɔ́ŋ ngie yuo, tàbè mé bɔ̀ njèh teèn dɔ́ŋ nde gi né ngie yuo ndɔ. ¹¹ Bò nùà mò, mɔ̀ Càn njèh dɔ́ŋ calé sɔ̀m nde né faá bèh mân, sâ dene bìi den nde né gèh dé heè wa? Bí kè nyégé bagasé, te bí den lom nyennésé, te néné yuo kelà yoòr bìi, ye bí né yoòr Càn mege ndeé ma. ¹² Bí njolo kè mé cieé Fehtoò beèh, bí né seé bɔ́, te à cuù ye. Loù sâ, vulú nde né tuar yilá ndeé, bɔ̀ njèh teèn dɔ́ŋ laga nde gi tuar. ¹³ ††Né faá Càn lɔ tueé kwaá naâ nɔ, ye te vulú dé feê mé tàbè dé feê yuo kela nyegê kɔ́, bɔ̀ njèh didilí cer teèn. Béh hên kela den né cí! ¹⁴ Sâ bɔ̀ nùà mò, cu mé bí né cieé sâ teèn kela hên, bí lègè lòm faá bí lege aá nɔ, te bí ndeè yuo gi njolò Càn kóbè sâ mé veên yoòr sam, còŋ die lètenè bìi, bí bɔ̀ Càn. ¹⁵ Bí kɔ́ ye, sèŋ mé Fehtoò beèh Yeésò *Kristò né

† 3:10 Mat. 24:43; Lùk 12:39; 1 Tes. 5:2; Vuú 16:15 †† 3:13 Es. 65:17; 66:22; Vuú 21:1

kwaá doò gam né kɔ́, te bí ndeè nde ye yili yuo. Pɔ̀l nùà yíé-temé beèh lé naá giì bí ménâ te bɔ̀ mvù seène nyagá njií ndɔ. Càn lé bú kɔ́gòn sâ haá naâ kɔ́. ¹⁶ Cu mé à né felè ngòr hên nyagá dɔ́ŋ à tueé gi né faá bèh mân. Te bɔ̀ mvù seèn mé à nyagá gi né kɔ́, bɔ̀ beré déi né lom taré dé gècèn. Bɔ̀ cùr mé temé kuú sé yeé ngwé kòmò cú, bɔ̀ lugó keéh njií kwòm bèh hiîn, bɔ̀ ferré yií seér nyeén, faá bɔ̀ bɔ́ yeé mé bɔ̀ beré déi te mvù Càn nɔ. Kwá-re kɔ́ŋ ndɔ, bɔ̀ mé njéh tulu su né ju yoòr!

¹⁷ Dé bìi bɔ̀ mbeí mò, bí baá gi mé njéh tieè, bí dèn á dene kɔ̀r, te veên bɔ̀ jéré-temé bɔ̀ bí jin cú, te bɔ̀ bí te bèh denè bìi kòrò sòm cú ndɔ. ¹⁸ Sâ bí bɔ̀ lòm tég, te húóm-temé Fehtoò beèh Yeésò Kristò yam sie bí beè, bí kɔ̀ nɛí cu bú dé kɔ́. Yilì nùà né lom bú. Kùsèm, *sùsùm seèn a, ká ndé wɔ́ŋ dɔ́ŋ, yuoò lan, nde tɔ́g dé nyèmà mé nyèmà. È môn!

1 Jân

Ngòr mé lé naà nùàr ñaá

1 †Béh bí hên nyagá njií kuú né felè ngòr mé né yòr haá. Mé wón lɔ nde duwóm, sâ à lɔ dé seèn baá gi teèn. À lé naà tieè beèh ngulí yilá, béh lé naà bú ñené ndɔ. Né ka môn jég, béh lé naá gi bú mé njolo ñené, béh lé naà bú mé be kema ndɔ. ² †Yòr sâ yeé waà baá ká lètenè beèh, à ñené ñagá bèsónè, béh ñene ye bú mé njolo. Béh hên jue den né bí cí. Né yòr tètàgà mé lɔ naà ké kwarè Tele seèn doò, à lé naà njolò beèh ñené yuo kelâ. ³ Njií mé béh lé naà ñené, mé béh lé naà ngweé sâ, béh hên tueé keéh né bí cí, te béh bí te bilí gi teèn bècénè. Dé beèh, béh bò Tele mé Njuna seèn Yeésò *Kristò te bilí gi aá kèn. Béh ye te béh bí dɔ́ng te bilí gi ménâ ndɔ. ⁴ Béh bí mân nyagá kuú né ye te temé beèh die lè, béh samé gi mé gùm mene.

Nagâ Càn

⁵ Béh hên tueé keéh né bí hueh Yeésò Kristò: wa Càn né lom ñagásé tâñ ma. À mé bèh cibi déi yòr teèn sam gùm dɔ́ng. ⁶ Mɔ béh tueé né ye, béh baá yòr Càn teé ndeé, mé béh né te cibi gɔ den, sâ béh tueé né nyeén, seé beèh te ceér gècèn sam. ⁷ Á, mɔ béh gɔ né bèh ñagâ faá Càn nùà ñèh né bèh ñagâ nɔ, sâ tueé né ye béh bí né gi bècénè teé bilí; sâ tueé cu né ye, húm Njuna seèn Yeésò Kristò né béh veèn yòr yaga sɔm gií ndɔ.

⁸ Mɔ béh ye, béh mé veèn déi yòr sam, sâ béh bele den cu né feh beèh mé be beèh, béh mé gècèn yòr sam. ⁹ Nuaá mé né dé seèn bò veèn seèn cie lòu tueé sɔm seér, sâ Càn nde né bú bò veèn seèn dɔ́ng kulú sɔm gií, à *sené nyegé bú ndɔ. Lòu sam, Càn né lom dilísé, à bɔ́ lom yeé jégé faá à lé naà tueé kwaá nɔ. ¹⁰ Mɔ béh ye béh bò veènè bò sam, sâ béh mé ngòr seèn lè sam, béh yòr seèn Nùà ñèh horó kwaá seér né nyeén.

*Kristò nùà gàm beèh.

2 Bò huaán mò, mè bí mvù hên nyagá njií kuú né ye te bí veèn bɔ́ cú. Ye mɔ lètenè biì nuaré déi né mene veèn bɔ́, te à kɔ ye, béh né mé nùà gàm beèh ké beè Tele beèh teèn ma; né Yeésò Kristò nùà dilí. ² À lé naà feh seèn te cio mé yìè veèn beèh semé njií, te

Càn nde ye béh veèn yòr kulú sɔm. Lélán dé beèh mé huún gí lòm ngwéh, né dé bò nùàr *wón dɔ́ng ndɔ.

³ Mɔ béh né sòn Càn ngweé, béh nde né teèn ñené kɔ́ ye béh né Càn kɔ́. ⁴ Mɔ nuaré déi ye nyí né Càn kɔ́, mé à sòn Càn jòlò ngwéh, sâ né nùà nyeén, à mé gècèn yòr sam. ⁵ Nuaá mé né dé seèn ngòr Càn jolo, gwaán seér né Càn mé gècèn mene kɔ́. Béh ñene kɔ yeé mé ñéh ndɔ, ye béh né yòr Càn nyɔ́gɔ ndeé. ⁶ Nuaá mé ye nyí nyɔ́gɔ den aá dé nyí yòr Càn, sâ kɔ bú a, gò lòm ká nág faá Yeésò lé gɔ́ naà nɔ.

Ngòr dé cuùm mé né den feésé

⁷ Bò mbeí mò, ngòr mé mè nyagá né hên ñèh feé beè biì sam; né ngòr cuùm mé bí lé naá gií ké bèh duwóm ngweé. Ngòr sâ bí lé naá gií bú gwaán ndɔ. ⁸ Ngòr sâ né mene dé cuùm, mé ñéh mene né feésé. Mè bí hên nyagá né cí. Gècèn seèn né yòr Yeésò Kristò ñené ñagá; né lè dene biì ñené yuo kelâ ménâ ndɔ. Lòu sam, cibi baá ñellé yuo, ñagâ baá seér kɔ́ baá; né ñagâ nùà ñèh.

⁹ Nuaá mé ye nyí né bèh ñagâ, mé à né mbeí bunó dɔ́ng tueé né nyeén, à née den ka bèh cibi ye. ¹⁰ Nuaá mé né bò mbaábɔn gwaán, né seér bèh ñagâ kɔ́. Dé seèn, ndògò njií mé nùà nde né teèn ceén die bú yòr sam. ¹¹ Dé nuaá mé né bò mbaábɔn bunó, môn sam; à dé seèn né te cibi, à né teèn gɔ yɔr, cibi cib aá bú njolo, à lè mè kɔ́ cú.

¹² Bò huaán mò, Càn bí bò veèn biì fɔ sɔm gi aá kèn, né felè yilí Yeésò; mè bí hên nyagá kuú né dé cí. ¹³ Mé bí bò tele mò ndɔ, ngweéh nuaá mé lɔ naá lɔgɔ teèn, te wón nde ye duwóm, bí né gi bú kɔ́ mà; mè bí hên nyagá njií né dé cí. Mé bí bò ndà mene, bí lé naà *Sátàn taré yɔ́gɔ; mè bí hên nyagá njií né dé cí ndɔ.

¹⁴ Né cu mé bí bò huaán mò, bí né Càn Tele beèh kɔ́; mè bí nyagá njií né dé cí. Mé bí bò tele mò ndɔ, ngweéh nuaá mé lɔ naá lɔgɔ teèn, te wón nde ye duwóm, bí né gi bú kɔ́ mà; mè bí nyagá njií né dé cí. Mé bí bò ndà mene, bí né taré, bí né mé ngòr Càn lè, bí né Sátàn taré yɔ́gɔ; mè bí nyagá kuú né dé cí.

¹⁵ Bí té *wón gwàn, bí ngón bilí mé tò mò ñèh wón mene, wanɔ́ng nuaá mé né wón gwaán, dé seèn Tele beèh Càn gwàn kòmò ndé ngwéh. ¹⁶ Bí kɔ́ ye, bò ñèh wón né mé ceér hihiné: tuaá veèn né bò nùàr lè li den; bɔ́ ñèh wón ñené téná bèh. Mɔ bɔ́ baá ngulù wón yieé,

† 1:1 Jân 1:1 †† 1:2 Jân 1:14

‡ 2:7 Jân 13:34

bó né mé kàŋ lobo nyen le. Mè tueé bí, gèh dé sâ yuo yeé beè wîŋ; ndóg beè Tele beèh Càn yùò bèh. ¹⁷ Kwá-re wóŋ ndo; wóŋ hèllè baá gií, bô njií mé bô nùàr né gwaán sâ baá nyoló ndeé. Nuaá mé bôw né faá Càn gwaán nê nɔ, tètàgà le lom nde né kɔ́.

Nùà bònò *Kristò

¹⁸ Bô huaán mò, waà baá kèn! Bí lé naá gií ngweé, ye mɔ wóŋ nde aá gií wa, nùà bònò Kristò ndeé né cu sâ waà ma. Kènè bô bònò bô Kristò baá lom cie faá cí nɔ bomó sue; béh baá mé njéh ñené kɔ́, ye hèn baá bèh cerè sâ ndo. ¹⁹ Mé gècèn mene, bô sâ bô lé yuoó naâ ká lètenè beèh. Mé njéh mene bô lé dé beèh ná ngwêh. Mɔ bô sé lɔ né bô dé beèh, béh bô sé née kɔ́ ye. Sâ dɔ́ŋ bôw gi né te béh ñene ñagá teèn, ye bô sâ bô te bôŋ beèh sam bòn.

²⁰ Dé bií môn sam. Dé bií Kristò lé naâ bí Cúcuí Ñagá yoòr nyeén kwaá gií, bí lé naâ bú kwa; bí né gi bô njèh dé gècèn mé bú ñené kɔ́.

²¹ Mɔ mè né mene bí mân nyagá, sâ túé ngwêh ye bí née gècèn kó ngwêeh ye; né seér ye bí né gècèn kɔ́ ma. Bí né gi kɔ́ ndo, ye ngòr gècèn mé nyeén yoòr sam gùm dɔ́ŋ. ²² Á sâ, nùà nyeèn né nei? Sâ nùà nyeèn né nuaá mé ye Yeésò *Nùà Còŋ sam. Nùà bú sâ né nùà bònò *Kristò, à beróŋ bilí né Huaán mé Tele mene. ²³ Né yeé môn, nuaá mé né Huaán beróŋ, beróŋ né mé Tele mene; mɔ à né Huaán gwaán, sâ à gwaán né mé Tele mene ndo.

²⁴ Dé bií, bô njií mé bí lé ngweé naâ ké bèh duɔ́m hèn, bí lèr kwá nyégé lè bií bagasé. Mɔ bô njií mé bí lé ngweé naâ ké bèh duɔ́m doò né gi lè bií te be sâ den den, sâ bí bô Tele mé Huaán nyɔ́g bilí né kɔ́. ²⁵ Sâ ndéb mé Kristò lé kwa kwaá naâ béh tieè doò né yòŋ tètàgà ndo.

²⁶ Mé bí nyagá kuú né felè bɔ́w mé gwaán né bí beleè doò. ²⁷ Dé bií, bí kɔ́ ye Kristò bí Cúcuí seèn yoòr nyeén kwaá gi aá kèn. Nuaré déi a, té bí njeré déi mbaá fèh kú cú, Cúcuí seèn né gi bí njèh dɔ́ŋ feh den, à feh lom né bô njèh gècèn gècèn ndo, à ngòr nyeèn déi teèn fèh yí kèh bèh. Bí nyògò dèn gi yoòr Kristò, faá Cúcuí Ñagá né bí feh den nɔ.

²⁸ Bô huaán mò, bí bô Kristò nyògò dèn lòù, te lòù mé à ndeè cuù, béh njeré déi nyàmè cú, te fegùlì ndeè béh toò seèn siè cú ndo. ²⁹ Bí né gi kɔ́ ye Kristò né lom dilísé. Sâ bí kó nyégé-re bagasé ndo, ye nuaá mé né njèh teèn bôw dilí yí dɔ́ŋ né ñunà Càn ma.

Bò ñunà Càn

3 †Bí jògò ke ke gwaán mé Tele beèh Càn gwaán né béh kán ye! Ngweéh à béh yilá né bô ñuna seèn mà. Né bòn, béh né lom bô ñunà Càn. Bô *wóŋ bô dé bɔ́w béh ñené kó ngwêh; lòù sam, bô Tele beèh Càn

† 3:1 Jân 1:12

nùà njèh kó ngwêh. ² Bô mbeí mò, bí kɔ́ ye, béh baá bô ñunà Càn. Gèh dene mé né béh kela sâ née bèsòné ñené yùò kélá ngwêeh ye lòù. Mé njéh mene, béh né gi kɔ́ ye: mɔ *Kristò ndeé ñagá yuo kelà baá, béh bú ñene nde né te be sâ, te béh den faá bú nɔ. ³ Sâ nuaá mé né ndèm yoòr Kristò mân kwaá njií dɔ́ŋ, bú a, dèn lòm ñagásé faá Kristò né ñagásé ndo.

⁴ Nuaá mé né veèn kema dɔ́ŋ sela né *sóú. Lòù sam, veèn né sóú selaà sâ. ⁵ †Bí né gi kɔ́ ye, Yeésò lé ká lè wóŋe nde kuú naâ bô nùàr veèn yoòr fɔ sɔ́w, wanɔ́ŋ ndògò veèn déi lé yoòr seèn ná ngwêh gùm dɔ́ŋ. ⁶ Sâ nuaá mé nyɔ́g den né yoòr seèn dɔ́ŋ, dé seèn veèn kè mà ndé cú. Nuaá mé né dé seèn veèn sela sɔ́w, née Yeésò Kristò ñené ngwêeh ye, sâ à bú kó ngwêh ndo.

⁷ Kúkùr bií bô huaán mò, bí té gwàn mé nuaré déi bele bí! Bí kɔ́ ye, nuaá mé né njèh bôw dilí dɔ́ŋ, baá gi dilísé faá Yeésò Kristò né dilísé nɔ. ⁸ Nuaá mé né dé seèn mé veèn kema ndeé den dɔ́ŋ, né dé seèn nùà *Sátàn. Lòù sam, Sátàn né yeé môn, à lé veèn bôw duɔ́m naâ ké bèh duɔ́m ndo. Ñunà Càn lé ká cie hèn nde kuú naâ bô seé Sátàn hèllè nyoló sɔ́w.

⁹ Nuaá mé né ñunà Càn dɔ́ŋ, dé seèn veèn sèlâ ndé cú; dé seèn Càn baá Tele seèn kɔ́, à veèn déi bô kòmò ndé cú, à dé seèn yoòr baá seér mé kèkènè dé Càn.

¹⁰ Mɔ nùàr baá ñunà Càn, bô nde né bú ñené kɔ́, bô nde né bô dé Sátàn ñené kɔ́ ndo: bɔ́w mé njèh teèn bô dilí yí ngwêh, mé bô mbaábɔn gwàn ngwêh dɔ́ŋ, dé bɔ́w bô ñunà Càn sam.

Gwaán lètenè bií

¹¹ †Bí lé naâ ngòr hèn ké bèh duɔ́m ngweé gií, ye béh gwàn kú lètenè beèh gwaán. ¹² †Mɔ né mân, sâ béh té faá Kaïn nɔ dèn; né nùà Sátàn. À lé naâ òm seèn wulá. À lé òm wulá naâ mé ñgei wee? Ngweéh sâ lé naâ mé dɔ́gòtì seé bɔ́w mà. Seé dé seèn lé naâ veénsé; seé dé òm dilísé. À lé òm wulá naâ mé njéh.

¹³ Bô nùàr mò, mɔ *wóŋ baá mene bí bunó, bí té lòù géi sér. ¹⁴ †Béh dé beèh te cio sam cuú, béh baá seér te yòŋe. Béh né gi ménâ kɔ́ nyegé; lòù sam, béh né bô mbeí beèh mé temé cén gwaán. Nuaá mé mbeí mé temé cén gwàn ngwêh née dé seèn te cio ye. ¹⁵ Nuaá mé né mbeí lè sie kwaá dɔ́ŋ né nùà wúlá-nùàr. Bí né gi kɔ́ ye nùà wúlá-nùàr dé seèn mé yòŋ tètàgà yoòr sam.

¹⁶ Dé Yeésò *Kristò né hiín; à gwaán lom né dé seèn nùàr mé temé cén, à lé cio beèh hèn ña weh kuú naâ dé cí, béh ceér nùàr gwaán ñene kɔ́ né teèn sâ. Mɔ né mân, béh kè wèh teèn, te béh kuú felè bô mbeí beèh ménâ ndo. ¹⁷ Wanɔ́ŋ hèn mɔ nuaré déi né mé ngúlú beè, mbeí mé njéh sam, à mbeí jere kó ngwêh, sâ à né

†† 3:5 Jân 1:29 † 3:11 Jân 13:34 †† 3:12 Gen. 4:8 †† 3:14 Jân 5:24

mé temé Càn lè wa? ¹⁸ Bò huaán mò, béh bí té lòm nùàr mé lélánj sòn mbaá gwàn nágá dèn, béh gwàn jí nùàr mé temé beèh mene, mé seé beèh mene dój.

¹⁹ Mɔ béh né bò mbeí beèh mân gwaán, béh nde né teèn ñené kɔ́ ye béh né bò huaán gècèn, sâ temé beèh nde né lè toò Càn die ndɔ. ²⁰ Á, mɔ càn né béh lè mé njeré déi tené, sâ mé ñjéh mene, béh ká toò Càn ndé ndé cù wa? Ngweéh Càn nùà ñjéh né temé beèh ñené yɔ́gɔ́ mà. Mè tueé bí, ñjéh dój né gi njolò Càn.

²¹ Bò mbeí mò, mɔ càn béh lè téné ñgwéh, sâ béh nde né njeré déi toò seèn nyamé wa? ²² Béh né bú ñjéh dój bieé, à nde né béh haá, ye béh né ndéb nyí jolo, wa béh bɔ́ né ñjii mé né nyí yoòr huɔ́m ma. ²³ †Ndéb sâ né mân: Càn ye, kwá ñjii lòm temé cén yoòr Njuna nyí Yeésò Kristò, wa bí né lètenè bìi gwaán kuú ndɔ ma, te den faá à lé naá gii tueé kwaá nɔ. ²⁴ Nuaá mé né sòn Càn ménâ jolo dój, dé seèn nyɔ́gɔ́ den né yoòr Càn; sâ Càn né bú yoòr teèn ndɔ. Mɔ béh bò Càn né kɔ́, béh ñgwéé kɔ́ né mé Cúcuí seèn yoòr beèh. Càn lè béh ménâ haá naá kɔ́.

Cúcuí dé Càn mé cúcuí nùà bònò seèn

4 Bò mbeí mò, mɔ nuaré déi waá, né njeré déi kwarè bìi tueé den, wa nyí tueé né mé terreb Cúcuí Njagâ, bí té mbaá gwàn ñjii, bí kwé sér bú lòu. Mɔ à bí tueé né mé terreb Cúcuí dé Càn, bí nde né teèn ñené kɔ́. Wancóŋ bò *sòn-Càn bò dé nyenyenê baá *wóŋ beè ñab sie. ² Mɔ né Cúcuí dé Càn, bí nde né bú dé seèn ñené kɔ́: nuaá mé né bèsónè tueé ñagá, wa né gècèn, Yeésò Kristò lé naá nùàr ñaá ma, nuaá mé né ménâ tueé dój, tueé né mé Cúcuí dé Càn sâ. ³ Nuaá mé né dé seèn Yeésò lòu ñgɔ́n seér dój, mé Cúcuí dé Càn lè sam; lè seèn né seér cúcuí nùà bònò Kristò. Bí lé naá gii ménâ ñgwéé, ye à baá ndeê. Hên baá bú sâ, kènê à baá gii ká te wóŋ.

⁴ Mé ñjéh mene, bò huaán mò, bí baá gi dé bìi bò dé Càn; bí né bò sâ bò taré yɔ́gɔ́. Cúcuí Càn baá gi bí yoòr; taré kela né bú mé cúcuí bò wóŋ bò hèllè. ⁵ Bò sòn-Càn bò dé nyenyenê sâ né dé bɔ́n bò wóŋ bò; bó tueé né ñjii mé wóŋ gwaán nê, wóŋ sòn bɔ́n ñgwéé né dé cí. ⁶ Dé beèh môn sam, béh né dé beèh bò ñuna Càn. Nuaá mé né Càn kɔ́ dój né gi dé seèn sòn beèh ñgwéé. Nuaá mé ñuna Càn sam né sòn beèh lòu ñgeén seér. Béh nùà Cúcuí gècèn mé nùà cúcuí dé nyeèn ñene kɔ́ yeé mé ñjéh sâ.

Càn né lélánj gwaán

⁷ Bò mbeí mò, béh gwàn kú lètenè beèh gwaán. Lòu sam, gwaán yuo yeé beè Càn. Nuaá mé né nùàr mé temé cén gwaán dój né ñuna Càn, sâ nùà sâ né Càn kɔ́ ndɔ. ⁸ Nuaá mé dé seèn nùàr gwàn ñgwéh, Càn kó ñgwéh. Lòu sam, gùm Càn nùà ñjéh né gwaán sâ kɔ́.

† 3:23 Jân 13:34; 15:12, 17

⁹ À né lom béh mé temé seèn mene gwaán; à lé naá gɔ́ndɔŋ Njuna seèn ká te wóŋe temá ñjii, ye te béh kwa yóŋ mé bú. À béh gwaán seèn bèsónè feh keéh né mé ñjéh.

¹⁰ Gwaán sâ túé ñgwéh ye béh né Càn gwaán komo; Càn nùà ñjéh gwaán seér né béh kɔ́; à lé naá Njuna seèn ká lè wóŋe felè beèh temá ñjii, à semé bú felè beèh, te à kulu sɔ́m gi béh veèn yoòr mé ñjéh.

¹¹ Bò mbeí mò, mɔ Càn né béh mân gwaán, sâ béh gwàn kú dèn lètenè beèh môn ndɔ. ¹² ††Wancóŋ nuaá mé lé naá Càn mé njolo ñené teèn sam. Mé ñjéh mene, mɔ béh né lètenè beèh mân gwaán kuú, sâ à né lè beèh teèn; sâ gwaán seèn nde né yoòr beèh jegé yuo kelâ.

¹³ Càn né béh Cúcuí seèn haá. Béh ñene kɔ́ yeé mé ñjéh, ye béh né yoòr Càn nyɔ́gɔ́ den; ye à nyɔ́gɔ́ den né yoòr beèh ndɔ. ¹⁴ Béh lé naá gii mé njolo beèh ñené, ye Càn Tele beèh lé naá Njuna seèn ká te wóŋe temá ñjii, te *wóŋ yili yuo mé bú. Béh né gi nùàr dój ménâ tueé bele. ¹⁵ Nuaá mé né bèsónè tueé ñagá, ye bò nùàr a, Yeésò né Njuna Càn dój, nyɔ́gɔ́ den né yoòr Càn; sâ Càn né yoòr seèn nyɔ́gɔ́ den ndɔ. ¹⁶ Gèh gwaán mé Càn né béh gwaán hên, béh né gi dé beèh yoòr beèh ñgwéé kɔ́, béh né lom temé teèn tég kwaá ñjii. Lòu sam, gùm Càn nùà ñjéh né gwaán sâ. Nuaá mé né mbeí cu dój gwaán, nyɔ́gɔ́ den né yoòr Càn, sâ Càn né yoòr seèn nyɔ́gɔ́ den ndɔ.

¹⁷ Mɔ béh né mé gwaán lè déi, sâ lòu ténâ-juú béh dé beèh njeré déi nyàmè ndé cú. Lòu sam, gèh dé mé Yeésò nê, béh né ká te wóŋe môn ndɔ. ¹⁸ Mɔ nùàr né mé gwaán lè, à njeré déi vèh ndé cú; gwaán mé né lè seèn doò nde né veéh kwɔ́gɔ́ sɔ́m. Lòu sam, mɔ veéh né nùàr sie, sâ ndòn seèn weh né bú seé kɔ́, ye bú a, wò nde né gèr ñené ma. À sé yeé baá-re ménâ veéh, gwaán Càn mé né bú yoòr doò mbierré yuo ndɔ.

¹⁹ Dé beèh, gwaán Càn né gi béh lè. Lòu sam, à lé naá gii béh gwaán, te béh nde ye bú gwaán. ²⁰ Mɔ nuaré déi ye nyí né Càn gwaán, mé à né mbeí seèn lòu bunó seér, sâ nùà sâ né lom nùà nyeèn, wancóŋ à mbeí mé né njolò seèn gwàn kòmò ñgwéh, sé tagá Càn mé à mé njolo ñené bèh wa? ²¹ Ndéb hên Yeésò *Kristò tueé né mé sòn seèn ye: kɔ́ nuaá mé né Càn gwaán dój, gwaán mbeí seèn ndɔ, sâ ye.

*Wóŋ yɔ́gɔ́

5 Nuaá mé né temé kwaá ñjii, ye *Nùà Còŋ né Yeésò, dój né ñuna Càn. Sâ nuaá mé né Tele gwaán, nde né mé bò ñuna seèn mene gwaán bilí ndɔ. ² Mɔ béh né Càn gwaán, mɔ béh né *sóú seèn jolo, béh nde né teèn ñené kɔ́, ye sâ béh né bò ñuna Càn gwaán. ³ †Mɔ béh né Càn gwaán, sâ béh né sóú seèn jolo. Sóú sâ tétán yúlá ñgwéh ndɔ. ⁴ Lòu sam, béh né

†† 4:12 Jân 1:18 ‡ 5:3 Jân 14:15

bò ñuna seèn; nuaá mé né ñuna Càn dɔ́ɔ́, né yeé wón yɔ́ɔ́. Béh wón yɔ́ɔ́ né mé temé beèh yoòr Yeésò tég kwaá njií. ⁵ Neí wón yɔ́ɔ́ nde né kɔ́ wa? Mè tueé bí, gi cegé né nuaá mé né temé yoòr Yeésò kwaá njií, ye Ñuna Càn né bú.

Bò njií mé tueé né sòn Yeésò *Kristò

⁶ Yeésò Kristò nùà ñhè lé naâ ká te wónge waâ; bɔ́ kou bú nòmò; à lé naâ kuú, húóm seèn ber. Lé dé lélán nòmò ná cége ñgwèh, lé naâ mé nòmò bɔ́ húóm mene. Cúcuí Ñagâ tueé né ménâ ndɔ́, ye né lom gècèn. Nùà gècèn né cu Cúcuí sâ ndɔ́. ⁷ Bò njií mé né gi sòn Kristò tueé né tagár: ⁸ Cúcuí né ménâ tueé, nòmò bɔ́ húóm tueé cu né ménâ ndɔ́. Bò ñhè tagár hèn tueé gi né mé sòn cèn dɔ́ɔ́. ⁹ Béh né gi kɔ́ ye bò nùàr né yeé béh njeré déi tueé, béh ñgwéé sòn bɔ́n, sé tagá sòn dé Càn wa? Bí kékɔ́ ye kela né sòn dé Càn mé dé bò nùàr. Dé Càn, à tueé né felè Ñuna seèn nùà ñhè. ¹⁰ Sâ nuaá mé né temé cèn yoòr Ñuna Càn kwaá njií dɔ́ɔ́, nde né yoòr seèn ñgwéé kɔ́, ye né gècèn. Nuaá mé temé yoòr Càn kwá njií ñgwéh dɔ́ɔ́, sie né Càn nyeén ndɔ́; wanɔ́ɔ́ Càn nùà ñhè né mene mé sòn seèn felè Ñuna seèn tueé ñagá, nùà hèllè seèn temé teèn kwá njií ñgwéh kɔ́. ¹¹ †Bèh hèn tueé né sòn Yeésò sâ, ye Càn béh yòñ tètàgà haá baá kèn; wa yòñ sâ yuo yeé beè Ñuna seèn ma. ¹² Sâ nuaá mé né beè Ñuna seèn dɔ́ɔ́ né mé yòñ sâ yoòr. Nuaá mé beè Ñuna Càn dèn ñgwéh, dé seèn mé yòñ sâ yoòr sam.

† 5:11 Jân 3:36

Yòñ tètàgà

¹³ Bí bɔ́ mé né gi ndèm lè yilí Ñuna Càn kwaá njií dɔ́ɔ́, mè hèn nyagá njií né mé bí, te bí kɔ́ nyegé ye bí baá mé yòñ tètàgà teèn ma. ¹⁴ Béh njeré déi toò Càn nyàmè cú. Béh né gi bagasé kɔ́ nyegé, ye mɔ́ béh né bú njeré déi te sòn seène dua yí wa, à nde né sòn beèh ñgwéé ma. ¹⁵ Mɔ́ béh né gi mân kɔ́ nyegé, ye à né yeé sòn beèh ñgwéé, sâ béh kɔ́ gi aá kèn ye béh kwa baá njií sâ ndɔ́.

¹⁶ Mɔ́ nuaré déi ñene mbeí sela baá veèn mé nùàr te cio tulu yí ñgwéh, bú a, dùà lòm Càn felè mbeí hèllè tég; Càn nde né mbeí sâ yilí sɔ́m. Ñhè cèn, kɔ́ né ka veèn mé nùàr te cio tulu yí ñgwéh sâ ndɔ́. Veèn déi né teèn, né yeé nùàr te cio tulu yí. Mè túé ñgwéh ye bí dùà Càn te gèh bú sâ. ¹⁷ Bò seé vevenè né ñgún; dɔ́ɔ́ né gi núlú. Ñhè cèn, bò déi nùàr mé ñhè kú ndé ñgwéh.

¹⁸ Béh né gi kɔ́ ye, mɔ́ nùàr né ñuna Càn, à mé veèn bɔ́ dèn ndé cú. Ñuna Càn né bú cí nyegé, *Sátàn bú dé seèn cór ndé ñgwéh.

¹⁹ Béh né gi kɔ́ ye, béh né dé beèh bò dé Càn, wa *wón né dé seèn beè Sátàn.

²⁰ Béh né gi kɔ́ ye, Ñuna Càn lé naâ ká yoòr beèh waâ, à lé naâ béh feh komo lɔ́ɔ́, te béh ñene kɔ́ Càn gècèn mé ñhè. Béh yoòr Càn gècèn sâ nyɔ́ɔ́ den né mé Ñuna seèn Yeésò Kristò. Càn dé gècèn gi lom né bú; yòñ tètàgà né lom bú ndɔ́.

²¹ Bò huaán mò, bí gè lòm mé ceér cècàn kɔ́ɔ́.

2 Jân

Bèh bieê

1 Né mè nùà koô gwà Càṅ nyagá né wò kɔ́. Mè né wò bieé dé vêh, mè né bɔ̀ ṅuna yeè bieé ndɔ. Càṅ lé balé sɔ́m naâ wò kɔ́; mè né wò mé gècên mene gwaán. Mè jí lòm ṅgwéh, bɔ̀ mé né ṅòr gècên kɔ́ dɔ́ṅ né gi wò gwaán ndɔ. ² Lòu sam, béh né mé ṅòr gècên yoòr, ṅòr gècên sâ le den nde né yoòr beèh dé ndeèr.

³ Béh bɔ̀ mé né ceér gècên bele, mé né lètenè beèh gwaán kuú dɔ́ṅ, Càṅ Tele beèh bɔ̀ ṅuna seèn Yeésò *Kristò nde né béh kulú, bɔ̀ nde né béh jere kɔ́, bɔ̀ nde né béh dɔ́lê haá ndɔ.

Gècên bɔ̀ gwaân

⁴ Lé naá loôm mè yoòr mé gècên mene nɔ́rɛ huɔ́m. Lòu sam, mè lé naâ bɔ̀ huaán yeè déi te ceér gècên kwa, bɔ̀ bele lom né faá Tele beèh né béh sɔ́gɔ́ nɔ.

⁵ †Teèn sâ, mè né wò bɔ́ṅ, dé vêh, béh gwàn kú dèn ká lètenè beèh gwaân. Ndéb bú hèn dé feê sam, né den ka ndéb mé béh bí lé naá gii ké bèh duɔ́m ṅgweé doô, mè wò hèn nyagá njií cu né cí. ⁶ Mɔ́ béh né lètenè beèh gwaán kuú, sâ béh né sòn seèn jolo. Càṅ lé naá

† 1:5 Jân 13:34; 15:12, 17

gii ménâ sou kwaá, ye bí gwàn kú bèh lètenè bii gwaân. Bí lé naá gii ké bèh duɔ́m ṅgweé ndɔ.

⁷ Mè lòu túé ṅgwéh, bɔ̀ nyeén bɔ̀ ṅab sie aá *wɔ́ṅ beè; bɔ̀ né lom berɔ́ṅ, ye Yeésò Kristò lé nùàr ṅá ná ṅg-wêh. Mè tueé bí ndɔ, nuaá mé né mân tueé dɔ́ṅ né nùà nyeên, né nùà bunnò *Kristò sâ. ⁸ Bí kɔ́gɔ́n lòm beè bɔ̀n dé gècên, te sàgà seê bii ndeè mbaá vù lè cú, bí ndeè bú kwa gi mé gùm mene.

⁹ Nuaá mé né ṅòr felè Kristò ṅgeén, né seér dé hiîn sagá yíi dɔ́ṅ, dé seèn beè Càṅ sam; beè Càṅ bɔ̀ ṅuna seèn né seér nuaá mé né yeé ndéb Kristò jolo. ¹⁰ Mè tueé bí, mɔ́ nuaré déi waá ké yoòr bii, à ndéb Yeésò Kristò fèh ṅgwéh, bí té bú gwò yí kéké, bí lím bílí bú mé dé bieê mene dɔ́ṅ. ¹¹ Lòu sam, nuaá mé né gèh bɔ̀ sâ bɔ̀ bieé, né gèh veên mé bɔ̀ né bɔ́ sâ lòu seén. Sâ be seèn né teèn ndɔ.

Bèh cerê

¹² Mè né lom mé ṅòr lè ṅgún. Njèh cén, mè bí lòu nyàgà ndé ṅgwéh, mè gwaán kela né ké yoòr bii mé feh mò yɔ́ṅ ndeê, te béh bí tueé kɔ́ mé sòn, béh samé gi mé gùm mene.

¹³ Bɔ̀ ṅuna bei yeè mé Càṅ lé balé sɔ́m naâ hèn ye bíé kéké wò.

3 Jân

Bèh bieê

1 †Né mè nùà koô gwà Càn nyagá né wò kɔ́. Yí-temé mò Gayûs, mè né wò bieé. Mè né wò mé gècên mene gwaán.

² Mbeí mò, mè né lom gwaán ye njèh dɔ́ŋ a, yùò húóm gí beè yeè lòù, wò té bán ndɔ́. Dé ceér Càn beleè, mè né gi bagasé kɔ́ nyegé ye càn wò lè téné ndé ngwéh.

³ Mè né lom mé vɔ́gɔ́-temé felè yeè dé gècên. Lòù sam, bɔ́ Yeésò bɔ́ lé naâ waâ, bɔ́ keí huóm wò toò mò, bɔ́ ye mè a, gècên yeè né yieé, wa wò né ceér gècên bele huóm ma. ⁴ Mè túé kɔ́ cú mbeí mò, kènê bèh nóré-temé mò dɔ́ŋ baá lom bèh mé bɔ́ huaán mò né gi ceér gècên teèn bele huóm hên.

Gàyûs nùà gècên

⁵ Mbeí mò, kɔ́ ye mé nyí né bɔ́ Yeésò bɔ́ mé gècên mene gam sâ, nyí bɔ́ yíí né teèn ma. Wò né mé bɔ́ dé kìn mene gam bilí ndɔ́. ⁶ Bɔ́ né yeé ká te bɔ́ beèh waâ, bɔ́ né yilí yeè teèn keí huóm, ye wò né lom bɔ́ gwaán dé gècên. Kúkùr yeè, gàm dèn ká bɔ́ mé temé Càn lè ménâ, te bɔ́ gɔ́ nde den mé gò bɔ́n tetò. ⁷ Bɔ́ lé yuoó baá gò kèn, ye bɔ́ nde aá bèh seé dé *Kristò, bɔ́ gwàn bèh njeré déi beè bɔ́ Càn-kɔ́ bɔ́ kemaà ndɔ́. ⁸ Sâ kɔ́ béh gàm gèh bɔ́ sâ bɔ́ kɔ́, te béh bɔ́ dɔ́ŋ yíí gi be te seé gècénè.

† 1:1 Seé b. 19:29; Ròm 16:23; 1 Kɔ́r. 1:14

Diòteréfè bɔ́ Dèmeteriyû

⁹ Mè lé naâ huaán mvù déi mân te bɔ́ŋ bìi nyagá njií. Njèh cén, Diòteréfè mé gwaán né felè bɔ́n deèn, né yeé ngòr mò doó si njií. ¹⁰ Bú a, kwá-re seèn nɔ́ŋ ndɔ́, mè baá ndeê. Mɔ́ mè waâ baá, bɔ́ veèn mé à lé bɔ́ gi naâ dɔ́ŋ, mè nde gi né cie salé sɔ́m; bɔ́ ngòr jejelâ, mé bɔ́ nyeèn seèn yoòr beèh dɔ́ŋ, mè nde gi né lòù sâ salé sɔ́m. Dé sâ gí cégé ngwéh; bɔ́ Yeésò bɔ́ mé waâ né kìn ké sâ dɔ́ŋ, à bɔ́ gwàn bèh. Bɔ́ kɔ́ bɔ́ ye te bɔ́ sie nyegé mene bɔ́, à né bɔ́ yíin ndɔ́. Né mene te bɔ́ŋ bɔ́ Càn bɔ́, à né bɔ́ teèn kwɔ́gɔ́ sɔ́m bele ndɔ́.

¹¹ Mbeí mò, té dé yeè gule bɔ́ vevenê bɔ́ bèlè, bèlè sér gule nùà bagaà. Nuaá mé né bagaà bɔ́, né nuna Càn kɔ́; nuaá mé né yeé dé seèn veèn kema dɔ́ŋ née mé Càn njolò sam ye.

¹² Dé Dèmeteriyû, nùàr dɔ́ŋ né seé seèn keí laré. Gècên né sòn seèn ménâ tueé; béh tueé taré né sòn seèn ménâ ndɔ́. Wò né gi kɔ́ ye béh tueé yeé gècên; béh tueé né gècên sâ.

Bèh cerê

¹³ Mè né lom mé ngòr lè ngún mbaá; mé njéh mene mè wò lòù nyàgà ndé ngwéh. ¹⁴ Mè gwaán kela né ké yoòr yeè mé feh mò ndeê. Nde né toò hên, te bélò tueé kɔ́ mé sòn; huóm kela né cí.

¹⁵ Kùsèm, dèn mé dɔ́lê. Bɔ́ mbeí yeè ye bíé kéh wò. Bíé kéh bɔ́ mbeí beèh ké sâ cécéne cécéne dɔ́ŋ ndɔ́.

Jûde

Bèh bieê

1 †Né mè Jûde, nùà seê Yeésò *Kristò; mè né dìm Jâk. Mè nyagá njií né mé bí bɔ̀ɔ̀ mé temé Càn né yoòr bìi, bí bɔ̀ɔ̀ mé Càn Tele beèh né bí yilá, à né bí beè Yeésò Kristò kurú kwaá dɔ̀ɔ̀ɔ̀. ² Bú a, kó bí jere teèn; dɔ̀lê mé gwaân seèn a, yám siè bí beè.

Bò ngòr nyenyenê feh gɔ̀ɔ̀ (2 Piêr 2:1-17)

³ Bò mbeí mò, mè lé tétég lege loóm naâ ye te mè nyagá njií bí mvù felè ceér mé béh bí dɔ̀ɔ̀ɔ̀ nde gi né teèn yili yuo. Mé njéh mene, kɔ̀ mè bí nyagá seér mvù dé hên, te toó nyegé bí toò, te bí lege njií ceér Càn ter. Né ceér dé kèi cên mé à lé naâ mé bɔ̀ dé seèn haá.

⁴ Wancɔ̀ɔ̀ɔ̀ bɔ̀ jéré-temé bɔ̀ déi baá lètenè bìi nabé yilá; fùgò Càn mé béh né dé lòu kuú den hên, bɔ̀ né bú lòu feré seér, bɔ̀ né ceér teèn kwa keéh, te bɔ̀ teré yilá kɔ̀ te núlu. Bó yeé baá ménâ bɔ̀ɔ̀, bɔ̀ né Yeésò *Kristò gɔ̀ndɔ̀ɔ̀ Nùà koò beèh cén mé njéh gè jomo yalé si njií. Sâ Nùà Dueè né lom bú ndɔ̀. Kwá-re nɔ̀ɔ̀ɔ̀ ndɔ̀ mà, bɔ̀ nde né gèr ñené, dàb mé mvù Càn luom kwaá gi aá kèn, ye bɔ̀ sâ bɔ̀ nde né ju die.

⁵ ††Mè kɔ̀ né ye bí né gi bagasé kɔ̀ nyegé. Mé njéh mene, bí kwá mè kemá weh cu bí gèh dé mé Nùà Dueè lé yili sɔ̀ɔ̀m naâ dàb bɔ̀ huaán *Iserála te tàbè Ejíptò hên ye. À lé naâ bɔ̀ yili sɔ̀m; mé njéh mene à yeé ñene bɔ̀ déi temé yoòr seèn kwá ní ngwéh, à wula sɔ̀m gi bɔ̀. ⁶ Lé naá cuù mé bɔ̀ cìlì Càn déi ménâ ndɔ̀; bɔ̀ yeé baá mé feh bɔ̀ɔ̀n den, bɔ̀ faá Càn lé tueé naâ nɔ̀ dèn cú, Càn lé naâ mé bɔ̀ ké kundurɔ̀ te ndèndèrɔ̀ cibí mgbátág sie ndeé, à ferá lɔ̀ bɔ̀ te fìgò lɔ̀ɔ̀. Wa hên bɔ̀ bɔ̀ nées ka ké sâ jueé den ye. Càn ye, mɔ̀ cieé ju tenâ ndeè waà baá, bɔ̀ ju die ye dé tìndɔ̀g. ⁷ †Lé naá cuù mé *Sɔ̀dɔ̀m bɔ̀ *Gɔ̀mɔ̀r mé bɔ̀ lɔ̀ kɔ̀kwarè ménâ ndɔ̀. Bó né be mé sár kwaá njií. Njií mé mɔ̀n sam bèh, bɔ̀ bɔ̀ seér cí. Yeé yɔ̀gɔ̀ baá, ngweéh Càn lé naâ bɔ̀ we tarê yoòr jege si, te nùà kàn ngweé kwaá dé seèn tieè wa?

⁸ Mè tueé bí, bɔ̀ɔ̀ mé né lètenè bìi nabé yilá hên, né ménâ bɔ̀ɔ̀ ndɔ̀; bɔ̀ né ndòn jurá se bele, bɔ̀ né bɔ̀ nùàr te núlu mé njéh kulu su, bɔ̀ né terre bɔ̀ dé Càn mé njéh seb, bɔ̀ né bɔ̀ kokoò bɔ̀ ké ter ka vulúu séb teèn tɔ̀bé yíi ndɔ̀. ⁹ †Sâ gèh njií bú séná, né mene Mikael cìlì Càn dé

koò doò, lé ménâ bɔ̀ ná ngwéh. Bɔ̀ *Sátàn lé né mene tɔ̀gɔ̀ felè komó Músi nde, bɔ̀ né kweé kuú, mé njéh mene Mikael lé gwàn ná ngwéh Sátàn ju yoòr luú njií, à bú lòu séi ngwéh ndɔ̀, à tueé cegé ye bú a: Bî Càn jue nde né kɔ̀ɔ̀.»

¹⁰ Dé bɔ̀ nyeên bɔ̀ hèllè mɔ̀n sam. Njií mé bɔ̀ ngwé kó ngwéh dɔ̀ɔ̀ɔ̀, bɔ̀ né mbaá selé njií. Bó né faá bɔ̀ nyam ya dueè nɔ̀ munó cur gɔ̀. Bó sé yeé baá ménâ fur gɔ̀, bɔ̀ leér le keéh teèn. ¹¹ ††Gèr bɔ̀ɔ̀n fì ndɔ̀! Bó bɔ̀ɔ̀n gèh ceér Kaïn sâ belé né dé kei? Bó bɔ̀ɔ̀n te kàgàlɔ̀ɔ̀ faá Balam nɔ̀ die sabé yila né dé kei ndɔ̀? Bó mbaá kú ngwéh, yìè né ka mé táré-feh bɔ̀ɔ̀n faá Korê nɔ̀. ¹² Mɔ̀ bɔ̀ né lètenè bìi teèn, loú kúmɔ̀njúg †† sâ bɔ̀ nùàr nde né felè bɔ̀ɔ̀n cenné dielé keéh. Bó fegùlì kwá bèh, bɔ̀ kɔ̀ cegé yeé dé bɔ̀ɔ̀n, bɔ̀ dé nùàr táɔ̀ bèh. Bó den né faá vulúu nuú nɔ̀ mé fu né mé njéh kobó jɔ̀gɔ̀ ndeé, nu teèn sam. Bó den cu né faá toú ngiín ndɔ̀; né mene jàtenè, bɔ̀ tàb wá bèh. Komó jaâr te mbeí fà mé jɔ̀gɔ̀b muró die gi aá cie kèn, ceré né bɔ̀. ¹³ Bó den né faá leba nòmò koò furú ñaáj yeé ké dùà nɔ̀. Bó né bɔ̀ seé fegùlì bɔ̀ɔ̀ bele, te bɔ̀ sé yeé yuo, cíciíb huar le. Bó den cu né faá mbentò sàr ndɔ̀. Bèh denè bɔ̀ɔ̀n dé kèi cên mé Càn kwaá né bɔ̀, né lom ké kundurɔ̀ te ndèndèrɔ̀ cibí mgbátág.

¹⁴ †††Né Hénɔ̀g, ndüté ndütù Ádàm, huaán dé lè mè téhbeèh né bú, à lɔ̀ naâ felè bɔ̀ɔ̀n ñené, Càn lɔ̀ ye bú a: Júée bɔ̀ nùàr a: Ngwé,

Nùà Dueè ndeè né mé bɔ̀ cìlì seèn dé jojoloò kem waà, bɔ̀ nde lom né mgbɔ̀ɔ̀ mbaá,

¹⁵ te à weh sie ju felè nùàr wɔ̀ɔ̀ dɔ̀ɔ̀ɔ̀ tenâ ma, te bɔ̀ jéré-temé bɔ̀ mé lé naâ taáb mé bú lieé njií dɔ̀ɔ̀ɔ̀ yila gi beè mé jéré-temé bɔ̀ɔ̀n sâ.

Bɔ̀ɔ̀ mé lé naá giì bú bɔ̀ ngòr jéré-temé yoòr tueé njií dɔ̀ɔ̀ɔ̀ nde gi né gèr mé nyie fì yieé.»

¹⁶ Bò nùà hên né yɔ̀gɔ̀ bɔ̀n; cu dɔ̀ɔ̀ɔ̀ temé bɔ̀ɔ̀n lè nɔ̀ré bèh; sònò mbembaá ndugó gɔ̀ɔ̀ né seé bɔ̀ɔ̀n; bɔ̀ njéh dɔ̀ɔ̀ɔ̀ bɔ̀ ñaáj gɔ̀ né mé feh bɔ̀ɔ̀n; seé bɔ̀ɔ̀n né ngòr mènàɔ̀ sònò tueé gɔ̀ɔ̀ faá bèh sâ ndɔ̀; bɔ̀ gwagá yieé lom né mé tánágá, bɔ̀ ñueé mé leba.

†† 1:9 Dan. 10:13, 21; 12:1; Vuú 12:7; Deut. 34:6; Zach. 3:2

††† 1:11 Gen. 4:3-8; Nomb. 22:1-35; 16:1-35 ††† Mbè mé yáb dé maàn. À due lemé né mbàgà, nùàr dɔ̀ɔ̀ɔ̀ sam. †††† 1:14 Gen. 5:18, 21-24

† 1:1 Mat. 13:55; Mk. 6:3 †† 1:5 Ex. 12:51; Nomb. 14:29-30 †† 1:7 Gen. 19:1-24

Bèh ndêb

¹⁷ Bò mbeí mò, bò ngòr mé bò mbòn tebê Fehtoò beèh Yeésò *Kristò lé naâ bí toò tueé kwaá doò, bí té nyèn. ¹⁸ †Bó lé ye bí a: mɔ ndeè baá te nàm cèrè jomò wa, bò nuaré déi ndeè né yuo kelâ, bó weh bí séb ma; wa bó nde né mé bò njèh vevenê faá temé bɔ̀n gwaán nê nɔ, bɔ̀ kúú ndɔ. ¹⁹ Mè tueé bí, yìè kèrè lètenè bò nùàr né bò sâ bɔ̀. Bó mé Cúcuí Càn yoòr sam, yoòr bɔ̀n tab lom né njèh wɔ̀h.

²⁰ Dé bìi bò mbeí mò, bí fágá feh, bí kwá yám njí lòm temé cén yoòr Yeésò, faá Càn né bí feh nɔ. Bí dùà lòm Càn mé terreb Cúcuí Njagâ mene dɔ̀h. ²¹ Càn né bí gwaán, bí mé dèn jí ka seèn nɔ̀h, bí né Fehtoò beèh Yeésò Kristò mèi bò húóm-temé bò teèn gaán den, te à ndeè cuù, bí kwa yòh tètàgà beè seèn. ²² Bò mé né

† 1:18 2 Pi. 3:3

beè Yeésò den ndɔ̀rè gɔ, bí kó bó jere teèn, ²³ bí yìlì sòm sér bó lòù, bí né bó tuar gellé sɔm keéh. Bí kó cú bò mbaábi déi jere toò faá bèh sâ ndɔ. Njèh cén, bí cién lòù, bí dùlà bílí mé bò kurú cògò bɔ̀n mene, wanɔ̀h dé sâ né seé ngàn yoòr.

Bèh Càn seén cerê

²⁴ Dɔ̀h né gi beè Càn. À né mé terreb, à nde né bí cíi te bí diè cú. À nde né bí ké mbàm bèh *sùsùm weh njíi, te bí den lom toò seèn kóbè sâ, bí samé kúú mé vógú-temé beè seèn. ²⁵ Béh sén bú seèn! Càn sùsùm gi lom né bú. À béh mé Fehtoò beèh Yeésò Kristò yili sɔm né kó! *Wɔ̀h dɔ̀h a, vèh bílí jí mou terrèb seèn hèn veèh. Nùà sùsùm gi cegé né bú; be terrèb seèn cie dé kèi cèn ngené le lom nde né kó. Lɔ duɔ̀m naâ mân, nées den ka môn ye, nde den cu nde né kèi cén ménâ tóg dé tueê sam. È môn!

Mvù vuû

Bèh duwòm

1 Te mvù hên né gi dǝgǝtì njií mé Yeésò *Kristò lé naâ cie ñené sɔm keéh. Càn lé ye bú a, bǝ njií mé nde gií né waâ dǝwòm, ndé bǝ seé bǝ seèn njolò ñené feh kwaá ma. Yeé baá ménâ, Yeésò Kristò tema njií cili seèn déi ké yoòr Jân nùà seê seèn ndɔ. ² Jân yeé ñene gi aá, à se kwaá gi bǝ nùàr njií sâ dǝwòm tieè, ye bǝ a: Hên né ñgòr Càn, ñhèh gècèn mé Yeésò Kristò tueé naâ mé sòn seèn. ³ Bǝ ñgòr mé né sònò Càn yuo hên, nuaá mé né bú ké ter toò bǝ nùàr jané njií dǝwòm, Càn nde né bú kulú. Bǝ mé né ñgweé, mé né faá tueé né nɔ bǝw, à kulu nde né bǝ ménâ ndɔ. Mè tueé bí, baá didi.

Bǝ Yeésò bǝ bǝn téhbeh

⁴ Né mè Jân, mè nyagá njií né mé bǝ Yeésò bǝ bǝn téhbeh te tàbè Asiá dǝwòm. Càn a, kulú bí, à haá bí dǝlè. À né léi jǝgǝ, à né kènè, ké jomo yǝwǝwǝ né cu bú ndɔ. Bǝ cúcuí téhbeh mé ñjebá yeé toò kǝwǝ seèn a, kulú bí, bǝ haá bí dǝlè. ⁵ Yeésò *Kristò a, kulú bí, à haá bí dǝlè ndɔ. Sòn-Càn jéjég né bú, à lé te cio komo yuo lǝgǝ naâ kǝw. Nùà ñhèh né bú, felè bǝ mgbè dǝwòm né bú ndɔ.

À né béh gwaán. Mé húóm seèn, à lé naâ béh lè veèn yili sɔm, ⁶ béh ña bǝ huaán ké mbàm, te béh den bǝ *ñgàñ sèmè, béh bǝw seé Tele seèn Càn. Kùsèm be ter-rèb seèn a, *sùmù yùò kélá dèn cie dé nyèmà mé nyèmà. È môn.

⁷ Bǝ kè ní ké ter te bègè kié, ka suaga né bú. Bǝ nùàr nde né bú dǝwòm ñené laré; bǝ mé lé naâ bú kwar mé gwaga sieé lǝgǝ dǝwòm nde gi né bú lòu sâ mé njolo ñené cuú. Dàm bǝ nùàr ká doò dǝwòm nde né lòu sâ mé yúé jomo seèn saá kuú. Dé sâ nde né môn bǝw. È môn.

⁸ Feh né mè; tíí né mè ndɔ.» Né Càn ndeèr tueé né kǝw. Sâ bí kǝw ye, à né léi jǝgǝ, à né kènè, ké jomo yǝwǝwǝ né cu bú ndɔ. Terreb dǝwòm né gi beè seèn.

Vuú felè Yeésò *Kristò lé naâ Jân njolò ñené

⁹ Né mè Jân, bei biì. Béh bí dǝwòm né gi yoòr Yeésò. Né mene gèr, né béh bí dǝwòm. Ké mbàm né béh bí dǝwòm. Béh bí dǝwòm yolo bilí né kǝw ndɔ. Bǝ lé mè dé mò sieé naâ, sâ mè né ñgòr Càn tueé, bǝ weh njií mè ké

† 1:4 Ex. 3:14; Vuú 4:5 †† 1:5 Es. 55:4; Ps. 89:27 ‡ 1:6 Ex. 19:6; Vuú 5:10 †† 1:7 Dan. 7:13; Mat. 24:30; Mk. 13:26; Lúk 21:27; 1 Tes. 4:17; Zach. 12:10; Jân 19:34, 37 †† 1:8 Vuú 22:13; Ex. 3:14

Pàtòmósè; ten tàbè sâ tené le né ké lètenè ndèndèn nòmò mân. Bǝ ye, mè lé ye bǝ nùàr a: Yeésò né lom nùà gècèn kǝw fí.

¹⁰ Yeé baá mé cieé dé Fehtoò beèh, Cúcuí ñagá waá kema mè ndɔ. Mè yeé ñgweé, ké jomo mò hueh déi baá teèn ñgulí mbamé den faá tàn †† nɔ; ¹¹ ye: Bǝ njií mé wò né ñené hên dǝwòm, wèh mvù, nyàgà kwá gí teèn, wò tema njií mé bǝ Yeésò bǝ bǝn téhbeh dǝwòm ma; bǝn dé ké Efèse, bǝn dé ké Smírnè, bǝn dé ké Pérgàm, bǝn dé ké Tiatír, bǝn dé ké Sârdè, bǝn dé ké Filadelfí mé bǝn dé ké Laodísè.»

¹² Mè yeé baá mân ñgweé, mè bele seér, te mè ke njií nuaá mé né tueé den sâ. Mè ñene njií tàndán lâm téhbeh; bǝ me né mé goó. ¹³ Njeré déi né ké lètenè bǝw faá nùàr nɔ. À né mé cǝgǝ suú dàbsé mân yoòr, à cam tena né ká te kàñe mé kàndá goò mân ndɔ. ¹⁴ Yúli feèh wula njeré lom né bú felè pób faá nyǝgǝr nɔ; njolo né lom bú lè bǝ gui faá bǝwǝ weè ndɔ. ¹⁵ Bǝ gule né lom yǝñ, faá tugó sieé né yí tuar nɔ. Hueh ñgugó lom né bú beè faá vùvù nòmò koò ndɔ. ¹⁶ Be gaâ seèn weh sie né mbentò téhbeh. À nema kwaá né tàndǝn bòu sònò, kèb fà dǝwòm nulásé túéñ. Kuún seèn beéh tǝgǝm lom né dé tǝgǝm faá lou suútenè nɔ.

¹⁷ Mè yeé ñene aá bú ménâ, mè jǝgǝ die nde doò gulè seèn faá komó nɔ. À kema njií mè be gaâ yoòr, ye mè a: Té vèh! Feh né mè; tíí né mè ndɔ. ¹⁸ Yǝñ né beè mò. Mè lé naâ kuú, mè baá cu làn dé kèi cèn, mè baá mé terreb felè cio mé ndugo bǝ càn mene.» ¹⁹ Jomo sâ ye mè a: Nyàgà-re nyagà mà! Nyàgà gí ká bǝ njií mé wò né ñené hên: bǝ mé né kènè bǝw, mé bǝ mé nde cu né toò hên bǝw dǝwòm, nyènyagà.» ²⁰ À den cuù ye mè a: Kwá mè se wò kwòm mbentò téhbeèh mé wò né ká te be gaâ mò ñené hên; mè se cu wò dé bǝ tàndán lâm goò téhbeh doò ndɔ. Bǝ mbentò téhbeh hên né bǝ cili Càn felè bǝ Yeésò bǝ bǝn téhbeh; bǝ tàndán lâm téhbeh hên né bǝ Yeésò bǝ bǝn téhbeh ndɔ.»

Tebé dé bǝ Yeésò bǝ ké Efèse

2 Nyàgà ní mé cili Càn dé bǝn bǝ Yeésò bǝ ké Efèse, júée bú a: Nuaá mé be gaâ seèn weh sie né mbentò téhbeh tueé né kǝw; à né ké lètenè bǝ tàndán lâm goò téhbeèh yǝñ den, ye: ² Mè né seé yeé kǝw ma.

††† Tǝgǝ dé koò mé hueh faá tàn nɔ. ††† 1:13 Dan. 7:13; 10:5 § 1:14-15 Dan. 7:9; 10:6 †† 1:15 Ese. 1:24; 43:2 ††† 1:17 Es. 44:6; 48:12; Vuú 2:8; 22:13

Mè né kɔ́ ye, wò né gèr mé seé ñené, wò né yoló ndɔ. Mè né kɔ́ ye, b̀ jéré-temé b̀ ceér beè yeè kwà bèh. B̀ mé né b̀ nùàr bele gɔ, wa b̀ né mb̀n tebè dɔ́n, wò né b̀ kweé nyegé, wò sie b̀ nyeén. ³ Wò né gèr felè mò yoló, temé yeè lè kú ñgwéh.

⁴ Né gi môn dág. Njèh cén, wò mè faá ké bèh ducòm nɔ gwàn nyégé cú. ⁵ Mè tueé wò, ñéné kó cú bèh hèllè ñenè, wò kweéh seér temé, wò b̀ cu faá léi toò nɔ. Mɔ sam, mè ndeè né yoòr yeè ñaár waâ, mè ko sɔm tàndán lám yeè bèh denè seèn. ⁶ Mé njéh mene, wò b̀ cu née yeè бага ndɔ. Lòu sam, wò né seé b̀ Nikolâ † b̀ berɔ́n; mè berɔ́n taré né toò ménâ ndɔ.

⁷ †Ngòr mé Cúcuí Ñagâ né b̀n b̀ Yeésò b̀ tueé den hèn, nuaá mé né tie ñgwéé, bú a, ñgwé nyégé bú bagasé. Nuaá mé nde né veèn taré yɔ́gɔ́ dɔ́n, mè nde né bú ké mbar Càn yí keéh, à kaga yieé tàb toú ỳn.»

Tebé dé b̀ Yeésò b̀ ké Smírnè

⁸ Nyàgà njí mé cili Càn dé b̀n b̀ Yeésò b̀ ké Smírnè, júée bú a: Nuaá mé feh né bú, tíí né bú, tueé né kɔ́; à lé naâ kuú, à baá cu làn. Ye: ⁹ Mè né kɔ́ ye, wò né dàm gèr ñené; mè né saám yeè kɔ́ ndɔ. Mè tueé wò, mé njéh mene, wò né seér nùà sèsàm. Ngòr jéré-temé mé b̀ nùàr né felè yeè tueé dɔ́n, mè né gi ñgwéé. B̀ sâ b̀ ye b̀ né *Júf sé wa, sâ b̀ Júf déi sam ndɔ, né lom b̀n b̀ *Sátàn b̀.

¹⁰ Mè tueé wò, té gèr mé wò nde cu né ñené doò vèh nyi. B̀ nde né b̀ nùàr bìi déi gwà cibì domó yíi, Sátàn nde né bí ceéh, bí nde né mé gèr kwaré; nde né dé cie yulà. Mé njéh mene, ñgón lòm cio tég, wò den kóbè sâ, mè nde né wò tà m ñgɔ́g sulí; tà m sâ né ỳn.

¹¹ †Ngòr mé Cúcuí Ñagâ né b̀n b̀ Yeésò b̀ tueé den hèn, nuaá mé né tie ñgwéé, bú a, ñgwé nyégé bú bagasé. Nuaá mé nde né veèn taré yɔ́gɔ́ dɔ́n, dé seèn núr cioò dé jomò ñgwé ndé cú.»

Tebé dé b̀ Yeésò b̀ ké Pérgàm

¹² Nyàgà njí mé cili Càn dé b̀n b̀ Yeésò b̀ ké Pérgàm, júée bú a: Nuaá mé né tueé hèn né mé tànd̀n b̀n sònò, kèb fà dɔ́n nulásé túé, ye: ¹³ Mè né bèh denè yeè kɔ́; wò né ké bèh mé kɔ́gɔ́ *Sátàn né teèn. Mé njéh mene, wò temé kwaá njií lom né yoòr mò. Ké te lege Sátàn sâ, b̀ lé naá menè Antipas sòn mò jéjèg teèn wulá, wò lé temé yoòr mò sòm ná ñgwéh.

¹⁴ †Né gi môn dág. Njèh cén, b̀ nuaré déi né ké beè yeè sâ teèn, b̀ né ñgòr Balam ñgwéé. Sâ Balam lɔ naâ Balák ceér veèn feh, te à kulu su b̀ huaán *Iserála te veéne, b̀ né *sèmè cècàn yieé, b̀ né yàgà ndeé ndɔ.

¹⁵ Wò né cu mé b̀ nuaré déi teèn, b̀ né ñgòr b̀ Nikolâ

† B̀ Nikolâ b̀ lé b̀ nùàr njèh feéh naâ faá Balam nɔ. Ndé te lè mè 14, wò ñgwéé seé seèn teèn. †† 2:7 Gen. 2:9; Vuú 22:2; Ese. 28:13; 31:8 † 2:8 Es. 44:6; 48:12; Vuú 1:17; 22:13 †† 2:11 Vuú 20:14; 21:8 †† 2:14 Nomb. 22:5, 7; 31:16; Deut. 23:4; Nomb. 25:1-3

‡† b̀ ñgwéé ndɔ. ¹⁶ Mɔ né mân, sâ kwéh sér cú dene yeè. Mɔ sam, mè ndeè né ké yoòr yeè ñaár waâ, mè kɔré wula gi b̀ sâ b̀ mé b̀n sònò mò hèn. Ngágá ndé cú.

¹⁷ ††Ngòr mé Cúcuí Ñagâ né b̀n b̀ Yeésò b̀ tueé den hèn, nuaá mé né tie ñgwéé, bú a, ñgwé nyégé bú bagasé. Nuaá mé nde né veèn taré yɔ́gɔ́ dɔ́n, nde né yáb mé b̀ yilá né *mánà” doò yieé; nuaré déi bèh sâ kó ñgwéh. Mè haá kwaá nde né bú taá ndòn beè, mé yilí feé déi né teèn nyagá den. Nuaré déi yilí bú sâ ñéné kó ndé ñgwéh; gi lom né b̀ mé né mé njéh beè.»

Tebé dé b̀ Yeésò b̀ ké Tiatîr

¹⁸ Nyàgà njí mé cili Càn dé b̀n b̀ Yeésò b̀ ké Tiatîr, júée bú a: Ngòr hèn, Njunà Càn tueé né kɔ́. Nùà sâ, njolo b̀n lom né bú lè faá b̀gɔ́ weè nɔ, gule b̀n lom né ỳn, faá tugó sieé den né yí tuar ndɔ. À ye: ¹⁹ Mè né gi seé yeè kɔ́; wò né mé gwaân lè; wò né nùà gècèn, wò né seé sie, wò né yoló ndɔ. Mè né kɔ́ ye, wò b̀ kela né seé kènè mé léi toò.

²⁰ †Wò b̀ gi né ménâ dág. Njèh cén, wò Jasebèl yín bèh dé kei? Ma sâ né yeé b̀ seé b̀ mò bele, wa nyí né *sòn-Càn sé wa. À né b̀ ceér veèn feh, ye b̀ a, ndé yàgà mbaá, b̀ yíé *sèmè cècàn ndɔ. ²¹ Mè né mene bú cieé kulá haá, te à kweéh seér teèn, à kɔ lom né yàgà seèn ndeè. ²² Mɔ né mân, mè nde né b̀ b̀ yàgà seèn dɔ́n gèr feh, à nde né dé seèn lè ndagáa keré le. Mɔ sam, kɔ b̀ kweéh seér temé, b̀ sɔm be teèn, sâ ye. ²³ ††Mè nde cu né b̀ ñuna seèn wulá ceré ndɔ, te b̀ Yeésò b̀ ñene kɔ teèn ye, mè né mùnò nùàr mé temé nùàr ñené gií ma. Nùà kàn kwa nde né sàgà beè mò mé gèh seé seèn.

²⁴ Bí b̀ Yeésò b̀ déi ké Tiatîr sâ, dé bìi be te ñgòr sâ cór yí ñgwéh. B̀ njií mé b̀ yilá né gùgò *Sátàn hèllè, bí temé teèn kwá njií bèh ndɔ. Mè bí dé bìi mbaá tágá kú ndé ñgwéh; ²⁵ kɔ né cegé dé hèn: bí siè dèn ká ñgòr Càn tég faá bèh sâ nɔ; te mè ndeè cuù, mè kwa bí teèn. ²⁶ ††Nuaá mé nde né veèn taré yɔ́gɔ́, mé jolo ko-mo nde né njií mé mè gwaán nê dɔ́n, nde né terreb beè mò kwa. Mè haá nde né bú terreb felè nùàr dɔ́n, ²⁷ à feh nde né b̀ ceér mé cùgò l̀n, à nde né b̀ faá màr nɔ tieé. À nde né terreb beè mò kwa faá mè lé kwaá naâ terreb beè Tele mò nɔ. ²⁸ À gɔ nde né mé cò beè.

²⁹ Ngòr mé Cúcuí Ñagâ né b̀n b̀ Yeésò b̀ tueé den hèn, nuaá mé né tie ñgwéé, bú a, ñgwé nyégé bú bagasé.»

‡†† B̀ b̀ nùàr feéh naâ faá Balam nɔ. ‡†† 2:17 Ex. 16:14-15; 16:33-34; Jân 6:48-50; Es. 62:2; 65:15 † 2:20 1 Rois 16:31; 2 Rois 9:22, 30 †† 2:23 Ps. 7:9; Jér. 17:10; Ps. 62:12 ††† 2:26-27 Ps. 2:8-9

Tebé dé b̀ Yeésò b̀ ké Sârdè

3 Nyàgà n̄jí mé cìlì Càn̄ dé b̀n̄ b̀ Yeésò b̀ ké Sârdè, júée bú a: Ngòr hên yuo né sònò nuaá mé weh sie né cúcuí téhbeh mé mbentò téhbeh beè; ye: Mè né gi seé yeè kɔ́. Yilí yeé né toò b̀ ǹàr ngulí, ye wò né làn; kàmbér wò né seér komó. ² Mɔ né m̄n, nyimè dèn cú làn, wò taré be mé dé jomò ndɔ. Mɔ sam, nde gi né dɔ́n̄ kuú yuo. Mè ñene, seé yeé ké beè Càn̄ né gi gogobó mbaá. ³ †Ngweéh wò lé naá gii ngòr Càn̄ ngweé, wò gwaán ndɔ wa? M̀nò cú mund; wò kweéh seér temé, wò b̀ɔ́ cí. Mɔ sam, mè kar waà nde né yoòr yeè lòu, nde né faá ǹà yíb̄ nɔ, wò cu s̄a kó ndé ngwéh.

⁴ Mé njéh mene, b̀ nuaré déi né lètenè bìi ké Sârdè s̄a teèn, jéré c̀g̀g̀ b̀n̄n̄ kèmà b̀h. B̀ s̄a b̀ nde né mé c̀g̀g̀ ñenaḡa yoòr wulá ñjerré den; b̀h b̀ nde né bècèné g̀, b̀ wulu né wulù. ⁵ †Nuaá mé nde né veèn taré yɔ́g̀g̀ dɔ́n̄ nde né mé c̀g̀g̀ wulê ménâ beè mò su kuú. Mè yilí seèn te mvù ỳn̄e f̄ s̀m̄ ndé ngwéh. Mè nde né bú toò Tele mò mé b̀ cìlì seèn mene gwaán weh.

⁶ Ngòr mé Cúcuí Ñaḡa né b̀n̄ b̀ Yeésò b̀ tueé den hên, nuaá mé né tie ngweé, bú a, ngwé nyégé bú bagasé.»

Tebé dé b̀ Yeésò b̀ ké Filadelfi

⁷ †Nyàgà n̄jí mé cìlì Càn̄ dé b̀n̄ b̀ Yeésò b̀ ké Filadelfi, júée bú a: Ǹà joloò tueé né ngòr hên kɔ́, ǹà gècèn né bú, à né mé kí Mgbè *Davíd beè, à gulu yeé kɔ́; mɔ à gulu baá, ǹà c̀lòlò cú; à colo yeé kɔ́; mɔ à colo baá, ǹà g̀l̀l̀ b̀h ndɔ. À ye: ⁸ Mè né gi seé yeè kɔ́; mè né kɔ́ ye, terreb yeè né lom ngɔ́b. Mé njéh mene, wò né sòn mò ngweé, wò né b̀ ǹàr yilí mò saán keéh. Kènê, hin baá toò yeè lɔn̄, mè gulu kwaá né wò, nuaré déi a, j̀g̀g̀ kema ke ye. ⁹ †B̀n̄ b̀ *Sátàn b̀, mè nde né bú seé weh; né lom b̀ nyeén b̀: b̀ ye b̀ ǹàr a, *J̄f̄ né bú, s̄a b̀ J̄f̄ sam. Kwá nɔ́n̄, mè nde né bú seé weh, te b̀ nde ka bìi cemmé. B̀ nde né teèn kɔ́, ye mè né wò gwaán ma. ¹⁰ Lòu sam, wò né ngòr mò sie, wò né yoló ndɔ. Lòu mé gèr nde né *wón̄ dɔ́n̄ jilí laré, mè nde né wò dé yeè cí nyegé. ¹¹ Wò ngweé gi aá kèn, kébbé nyégé bagasé, wò né teèn tég ñjebá taré. Mɔ sam, nuaré déi nde né t̄m̄ ng̀g̀g̀ yeè luaga weh. Mè baá ndeê.

¹² †Nuaá mé nde né veèn taré yɔ́g̀g̀ dɔ́n̄, mè nde né bú ké gwò Tele mò faá s̀m̄ nɔ sieé kwaá. S̄a baá b̀h dene seèn dé kèi cèn. Mè nde né bú yilí Càn̄ Tele mò yoòr nyagá kwaá, mé yilí lɔ́ seèn, Jerusalem dé feè

mene. Lɔ́ s̄a suagà nde né ter beè Càn̄. Mè nde né yilí mò dé feè yoòr seèn nyagá kwaá ndɔ.

¹³ Ngòr mé Cúcuí Ñaḡa né b̀n̄ b̀ Yeésò b̀ tueé den hên, nuaá mé né tie ngweé, bú a, ngwé nyégé bú bagasé.»

Tebé dé b̀ Yeésò b̀ ké Laodísè

¹⁴ ††Nyàgà n̄jí mé cìlì Càn̄ dé b̀n̄ b̀ Yeésò b̀ ké Laodísè, júée bú a: Nuaá mé né È m̀n̄" tueé né kɔ́. Sòn-Càn̄ jéjêḡ né bú, ǹà gècèn né bú ndɔ. B̀ ñjii mé Càn̄ lɔ naá gii si dɔ́n̄, ndègè né bú. Ye, júée wò a: ¹⁵ Mè né gi seé yeè kɔ́. Wò d̀l̀lé ngwéh, wò sálé ngwéh ndɔ. Wò kàn sam, kàn sam. Mɔ wò sé la naâ cén ke sɔm, beè mò huɔm kela né cí. ¹⁶ Mɔ sam, kɔ́ ye, nyí né ñabésé, nyí salésé sam, nyí d̀l̀lésé sam, mè nde né nyí tieé sɔm ma. ¹⁷ Wò ye, nyí né ǹà sèsam, wa ñjeré déi nyí sám ngwéh, nyí mé tuaá ñjeré déi sam ndɔ. Wò kó ngwéh ye ǹà kújere faá nyí nɔ sam wa, ye nyí né lun-turu, nyí né tácugó, saám né nyí sòn doó sege, wò ménâ kó ngwéh wa? ¹⁸ Mè né wò b̀n̄, ndê goó dé jéjêḡ ká beè mò ñge weh, te wò yam mé njéh. Ndê b̀ c̀g̀g̀ dé wuwulê ká beè mò ñge weh, te wò cí m̀f̄a hèllè mé njéh, wò huar sɔm feg̀l̀i yoòr beè b̀ ǹàr. Wò ndê lèh ñjolò ká beè mò ñge weh, te wò deén beh ñjolò, wò ñene nyegé ñjèh bagasé.

¹⁹ ††Mɔ mè né ǹàr gwaán, mè bú pamé seér yeè lòu, mè feh bú gèr te à kekɔ́. Á s̄a, mɔ né m̄n, fágá lòm feh mé temé kweéh seér tég, wò bele ceér mò.

²⁰ Mè né t̀t̀l̀l̀ hin g̀g̀ den; nuaá mé né hueh mò ngweé, à gulu keéh mè dɔ́n̄, mè nde né gwò seèn yilá, b̀h bú yieé bilí mé ñgàb cèn.

²¹ Mè tueé bí, nuaá mé nde né veèn taré yɔ́g̀g̀ dɔ́n̄, mè nde né bú b̀h denè te kɔ́g̀g̀ mò haá. Né faá mè nɔ: mè lé veèn taré yɔ́g̀g̀ naâ, te mè nde ye b̀h denè te kɔ́g̀g̀ Tele mò kwa.

²² Ngòr mé Cúcuí Ñaḡa né mé b̀n̄ b̀ Yeésò b̀ tueé den hên, nuaá mé né tie ngweé, bú a, ngwé nyégé bú bagasé.»

Càn̄ keí ké te vulúu

4 Jomo s̄a vuú déi ñenè cu ñjolò mò, mè ñene ñjii hin né ké te vulúu lɔn̄ gulu den. Mè ngweé ñjii cu hueh ǹà lòu mé lé tueé mbamé deén naâ faá t̄n̄ doò, baá cu ménâ tueé, ye mè a: Ñà ká ter, mè feh kwaá wò b̀ ñjii mé nde gii né waá dɔ́n̄ ñjolò.»

² Sòn mé bú jueè, s̄a Cúcuí Ñaḡa waà kema mè ndɔ, mè ñene ñjii kɔ́g̀g̀ mgbè déi ké te vulúu, nuaré déi né teèn den den. ³ À huɔm ndellé lom né yàgà faá taá ndòn beéh den né te lou nɔ. Kwarè kɔ́g̀g̀ s̄a dɔ́n̄ fií kan yɔ́n̄ né nyènyèmà, à né faá taá ndòn nɔ beéh ñjerré den ndɔ.

† 3:3 Mat. 24:43-44; Lùk 12:39-40; Vuú 16:15 †† 3:5 Ex. 32:32-33; Ps. 69:28; Vuú 20:12; Mat. 10:32; Lùk 12:8 † 3:7 Es. 22:22; Job 12:14 †† 3:9 Es. 49:23; 60:14; 43:4 †† 3:12 Vuú 21:2; Es. 62:2; 65:15

††† 3:14 Prov. 8:22 ††† 3:19 Prov. 3:12; Heb. 12:6 § 4:2-3 Ese. 1:26-28; 10:1

⁴ Kwarè kɔɔ mgbè sâ dɔɔŋ kaŋ yɔŋ cu né bɔ kɔɔ déi, bɔ né ndètoón cùb nèa, mé bɔ kokoò bɔ teèn ndètoón cùb nèa ndɔ. Bɔ su bele né cògò wuwulè mân. Bɔ né bele mé tàm kàgà fefelè, bɔ me né tàm sâ mé goó. ⁵ †Mbàn né ké te kɔɔ sâ be yuoò, nu né ké teèn gwaán tulú, bɔ hueh né ké teèn ngulí ndɔ. Ké toò kɔɔ sâ bɔ kɔɔ kwaá né kɔr teèn téhbeh. Sâ lé naâ bɔ cúcuí Càn téhbeh doò. ⁶ ††Ké toò kɔɔ sâ, njeré déi lé naâ doó faá tàmbàn tuùb nɔ laga den. Né faá daregà mé taá ndòn nɔ wulá tɔgóm den.

Bɔ njeré déi nèa né ké kwarè kɔɔ sâ njebá kaán den; bɔ né mé njolo kèb toò mene, kèb jomò mene. Dɔɔŋ bɔ né gi lèlàn. ⁷ Dé toò jògò felá né gélɔg, dé jomò felá huaán nàgà, dé tagâr né mé feh ter faá feh nùàr nɔ. Dé nèa, felá né jìè mé né ter lɔɔ gɔ. ⁸ †Bɔ nèa dɔɔŋ né gi mé bà yoyoòr, dé kàn né mé njéh ténjén, dé kàn né mé njéh ténjén. Bɔ né mé njolo yo dɔɔŋ ndɔ; kèb lè mé kèb cieè mene né gi njolo. Cíbiteèn mé suútenè mene, bɔ sòn dù bèh, bɔ né lom bené de sɔɔ, ye:

Càn Dueè Nùà terrèb jolo lom né dé tueè sam.

À né léi jògò, à né kènè,

ké jomo yóŋŋŋ né cu bú ndɔ.»

⁹ Bɔ njèh lèlàn nèa doò ménâ seén den né Nùà ndeèr mé né ké te kɔɔ, bɔ né bú keí, bɔ né bú vra den. ¹⁰ Mɔ bɔ baá ménâ seén, bɔ kokoò bɔ ndètoón cùb nèa doò sue cemmé nde gi doó toò Nùà ndeèr mé né te kɔɔ, bɔ né bú keí. Bɔ né bɔ tàm kàgà toò kɔɔ komó su njií, bɔ né sònò de, ye:

¹¹ Kùsèm, Càn beèh, Nùà Dueè,

*sùsùm mé terrebe né wò sie huóòm,

béh seén lom né wò Nùà dueè.

Lòu sam, wò lɔ njèh dɔɔŋ si gii naâ kɔɔ.

Lé naâ mé kàgà-ndòn yeè, te njèh dɔɔŋ nde ye die.»

*Mbieè sèmè mé mvù

5 ††Mè ñene njií bú ké te kɔɔ; à né mvù mé be gaâ weh sie. Bɔ keéh kwaá né lòu, bɔ nyagá né kèb lè mé kèb cieè mene. Bɔ lieré kwaá né ñgèh teèn bèh téhbeh. ² Mè ñene cu cili Càn dé koò, à né ké ter lɔgò njií, ye: Nuaá mé nde né mvù hèn keh komo te à ke njií njolo teèn né neì wa?» ³ Á sâ, mɔ nuaré déi naâ he! Né mene ké ter, né mene ká doó, mé ké dòu mene, nuaá mé nde né mvù sâ keh komo te à ke njií njolo lè, teèn sam.

⁴ Nuaá mé nde né mvù sâ keh komo, te à ke njií njolo teèn yeè yùò kélá cù ménâ, mè si yúé. ⁵ ††Nùà koò déi lètenè bɔ kokoò bɔ doò ye mè a: Té yúé, Gélɔg né teèn, à né te gèh bɔ Júda; né *ndùtè ndùtù mgbè Davíd, à né dé seèn mé terrebe, à né njèh dɔɔŋ taré yɔgò, à nde né bɔ ndɔ ñgèh téhbeh doò kèllé sɔm gíí, à komo ke lè.»

† 4:5 Ex. 19:16; Vuú 8:5; 11:19; 16:18; Ese. 1:13; Vuú 1:4; Zach. 4:2 †† 4:6-7 Ese. 1:22, 5-10; 10:14 † 4:8 Es. 1:18; 10:12; Es. 6:2-3 †† 5:1 Ese. 2:9-10; Es. 29:11 †† 5:5 Gen. 49:9; Es. 11:1, 10

⁶ ††Mè ñene njií baá-re Mbieè sèmè né ter lètenè kɔɔ mgbè doò njebá den. Bɔ njèh lèlàn nèa né ké teèn njebá kaán den ndɔ. Bɔ bɔ kokoò bɔ ndètoón cùb nèa doò né kɔɔ. Mbieè sèmè dé seèn den né faá bɔ wula gi aá bú nɔ. À né mé lúli felè téhbeh, njolo téhbeh ndɔ. Bɔ njolo sâ né bɔ cúcuí Càn téhbeh. Càn né bɔ ká doó bèh dɔɔŋ temá njií.

⁷ Mbieè sèmè nde ser yí yoòr nùà te kɔɔ doò, à weh bú mvù mé né te be gaâ doò beè. ⁸ ††À yeè weh gi aá, bɔ njèh lèlàn nèa, mé bɔ kokoò bɔ ndètoón cùb nèa doò, sue cemmé nde gi doó toò seèn, dé kàn mé nján beè, dé kàn mé nján beè. Bɔ né cu mé ñgàb beè-beè, bɔ ñgàb sâ me né mé goó, san né bele lè dedeí ndɔ. San sâ né sòn Càn duaà dé bɔ Yeèsò bɔ. ⁹ †Bɔ né bené feè sònò de den, ye:

Wò wulu lom né nùà mvù hèn kemaà kɔɔ.

Nùà mvù hèn lè komo keè gi lom né wò.

Lòu sam, bɔ lé naâ wò wulá,

wò lé naâ bɔ nùàr lè veèn yili sɔm,

lé naâ mé húóm yeè.

Lé naâ nùàr mé gèh hihiné, ju hihiné

mé tàbè hihiné ndɔ.

¹⁰ ††Wò lé bɔɔ naâ kɔɔ,

te bɔ nde ye bɔ huaán ké mbàm ñaá,

bɔ den bɔ *ñgàñ sèmè, bɔ bɔ seé Tele beèh Càn.

Bɔ cer nde né felè bɔ nùàr wóŋ dɔɔŋ.»

¹¹ ††Mè yeè ke, mè ñene njií bɔ cili Càn ñgún ké kwarè kɔɔ. Bɔ kaŋ keéh né kɔɔ bɔ bɔ lèlàn bɔ nèa, mé bɔ kokoò bɔ ndètoón cùb nèa doò yí lètenè. Bɔ né lom kékám kékám, dé kulá sam. Mè yeè ñgweé, ¹² bɔ né ké ter tueé njií, ye:

Kùsèm Mbieè Sèmè mé lé naâ kuú.

Nùà Dueè né cegé bú; à né lom nùà ñgùrmò †† kɔɔ.

Kékɔŋ sie lom né bú; Nùà *sùsùm hèn nɔ.

Kùsèm, nùàr a, kéi bú kei.»

¹³ Jomo sâ mè ñgweé njií cu bɔ njií mé Càn lé si gii naâ dɔɔŋ baá bené de ndɔ; bɔ dé ké te vulúu o, bɔ dé ká te tàbè o, bɔ dé ké dòu mé bɔ ké dùà bɔ mene dɔɔŋ né gi de, ye:

Kùsèm, béh hèn keí yeè nuaá mé né te kɔɔ

bɔ Mbieè Sèmè.

Bɔ dudueèr bɔ, bɔ terrèb bɔ,

bɔ sùsùm bɔ dé cu dɔɔŋ gi lom né bɔ.»

¹⁴ Bɔ né de, bɔ lèlàn bɔ nèa doò né gwaán, ye: Né môn!» Bɔ kokoò bɔ doò né dé bɔn doó sue cemmé ndeè, bɔ né bú keí.

Bɔ ndɔ ñgèh téhbeh

6 Mè yeè ke, Mbieè Sèmè sie kɔ sɔm aá ndɔ ñgèh déi lètenè bɔ ndɔ ñgèh téhbeh doò. Mè ñgweé njií nùà cén déi lètenè bɔ lèlàn bɔ nèa doò baá tueé, hueh

††† 5:6 Es. 53:7; Zach. 4:10 ††† 5:8 Ps. 141:2 § 5:9 Ps. 33:3; 98:1; Es. 42:10 †† 5:10 Ex. 19:6; Vuú 1:6 ††† 5:11 Dan. 7:10 †† Nuaá mé né gi mé njèh dɔɔŋ beè.

ngugó lom né bú faá nu ƚ, ye: Ndê!»^{2 †}Mè ɲene ɲíí nyam tébágà wulésé mân baá ké teèn ɲebá den, nuaré déi né teèn ɲaá den, à né mé lièm beè, b́ sulí kwaá né bú tám ɲgɔg felè ndɔ. Nùà sâ lé naá gii feh jɔg; à nde cu né feh déi jɔg.

³Jomo sâ Mbieè Sèmè sie ƚ sɔm cu ndɔ ɲgèh déi. Mè yeé ɲgweé, nùà cén déi lètenè b́ lèlàn b́ nèà doô ye: Ndê!»^{4 ††}Mè ɲene ɲíí cu nyam tébágà déi bèlèsé mân baá ndeê, à né mé nùà ɲgètenè. B́ jege nùà sâ, ye bú a: Ndé dé seèn taáb ká te tabe bèh dɔɲ kɔ́ si, te b́ nùà wula kuú seér mé yo bɔɔn ma. B́ haá kwaá bú tàndɔɲ bòu taáb beè ndɔ.

^{5 †}Jomo sâ Mbieè Sèmè sie ƚ sɔm cu ndɔ ɲgèh dé tagár. Mè yeé ɲgweé, nùà cén déi lètenè b́ lèlàn b́ nèà doô ye: Ndê!» Mè ɲene ɲíí nyam tébágà déi yilísé mân né ké teèn mé nùà ɲgètenè ɲebá den. Nùà sâ né dé seèn mé mòu beè. ⁶Mè ɲgweé ɲíí cu faá né hueh nùà cén déi ké lètenè b́ lèlàn b́ nèà doô ƚ, né tueé den ye: Sàgà seè dé gùm cieè nde cegé né kó yolò cén; ƚ né ɲgwàgàm, nde né kó tagár. Té kómó b́ mbè dé bɔɔn teèn kèrà kéh.»

⁷Mbieè Sèmè sie ƚ sɔm cu ndɔ ɲgèh dé nèà. Mè ɲgweé ɲíí nùà cén déi lètenè b́ lèlàn b́ nèà doô ye: Ndê!»^{8 ††}Mè ɲene ɲíí cu nyam tébágà déi filísé mân né mé nùà ɲgètenè ɲebá den. Nùà sâ, yilí seèn né Cio; à né mé gùm ndugo b́ càɲ dɔɲ jomo. B́ jege b́ sâ b́, ye bú a: B́ ndé kòb gè b́ nùà wɔɲ dɔɲ bèh nèà, b́ wula sɔm kòb cén teèn. B́ wúlá b́ nuaré déi mé ɲjèh salè; b́ déi mé cùè, b́ déi mé beén, te b́ déi nyam yaà sie wula b́ kɔ́.»

⁹Mbieè Sèmè sie ƚ ser cu ndɔ ɲgèh dé tɪn. Mè ɲene ɲíí b́ càɲ ké ka kɔ́. Né bɔ́ mé lé naá gii kuú, b́ lé b́ sâ b́ wula gii naâ lòu, ye bú ɔ naâ ɲgòr Càɲ tueé fí; wa bú ɔ ɲebá taré loóm naâ teèn, ye b́ nùà a: ɲgòr gècèn né lom cí fí ndɔ. ¹⁰B́ càɲ mé lé naâ ké ka kɔ́ sâ né ké ter bieé ɲíí den ye: Nùà Dueè, Nùà joloò mé Nùà gècèn, wò ndeè ju felè b́ nùà wɔɲ dɔɲ tueé nde né heèh wa? B́ mé lé naâ béh wulá, wò cio beèh mé b́ bie nde né heèh ndɔ wa?»¹¹ B́ su kwaá bele baá-re b́ càɲ sâ cògò wuwulè mân yoòr, b́ ye bú a: B́ jògò kwáa môn ye, b́ née b́ mbeé seè bii wúlá gí ɲgwéeh ye. ƚ b́ wula gi aá b́ faá b́ ƚ, te wulu ye.»

^{12 ††}Jomo sâ Mbieè Sèmè sie ƚ ser cu ndɔ ɲgèh dé ténjèn. Mè yeé ɲgweé, tàbè baá jilí taré; lou baá seér cu yilísé faá cògò gùlù dé yilí ƚ. Weéh gùm dɔɲ b́ seér cu aá dé seèn faá húɔm ƚ. ^{13 †††}B́ mbentò né lom ká doó sue suagâ. Né faá fu taré we su yeé b́ tàb kekɔɔɲ ƚ. ^{14 †††}Vulú né faá yuè ƚ kéh ndeé, né nyue leér yuo. B́ tòr b́ b́ ten tàbè mé tená le bele yeé

lètenè ndèndèn nòmò dɔɲ vu gi be mé bèh denè bɔɔn.

^{15 †}Jomo sâ b́ nùà ƚɔn doò: b́ mgbè o, b́ kokoò b́ o, b́ kwaá-taáb o, b́ sèsàm b́ o, b́ terrèb b́ mé b́ jomo b́ dɔɲ, né mene kwer, né mene b́ lòu b́, dɔɲ né gi mbaá dula kem ɲíí. B́ déi nde lè gbàɲe faár yilá, b́ déi nde ké te tòre lètenè kweèh dula ɲaá, te b́ leér den teèn. ^{16 ††}B́ ye kweèh mé tòr a: ɲèmè sù sér béh yoòr kɔ́; b́ lèr béh leèr, te nuaá mé né ké te kɔgɔ kíé béh ɲéné kéh cú; te yúlá-temé Mbieè Sèmè ká yoòr beèh jèrè wá cù. ^{17 †††}Né cieé yúlá-temé bɔɔn waà né kɔ́, baá b́ fulu ɲaá. Ndɔg nuaré déi ter yilí lè ndé ɲg-wéh.»

B́ huaán *Iserála kám yuí mé kám yulà nèà cùb nèà

7 ^{††}Jomo sâ mè ɲene ɲíí b́ cili Càɲ déi nèà, b́ né ké te b́ gou wɔɲe nèà dɔɲ ɲebá den, b́ né b́ fu nèà sie yíin ɔ́, te b́ fu hèllè tàbè b́ nòmò mé tou dé kàn kóbó kèrà cú. ²Sâ b́ cili Càɲ doô lé naá gii mé terrebe beè, te b́ b́ beèh tàbè mé nòmò mé ɲjèh. Mè ɲene ɲíí cu cili Càɲ déi baá kèb bà yuoò, à né mé mágá Càɲ làn beè, à né mé b́ cili Càɲ nèà doô ɔgɔ ɲíí, ye bú a: ^{3 †††}B́ téè tàbè b́ nòmò mé b́ tou b́ béh ye; ƚ béh tuaán laré gi aá b́ seè b́ Càɲ mágá toò kuún, sâ ye.»

⁴Jomo sâ b́ kulá feh kéh baá-re mè dà m b́ mé baá gi mé mágá Càɲ toò kuún sâ ndɔ, b́ lé naâ kám yuí mé kám yulà nèà cùb nèà; dɔɲ lé naá gii b́ huaán Iserála. ⁵Te gèh Júda, b́ tuaán kám yulà cùb fà; te gèh Rúbèn, kám yulà cùb fà; gèh Gàd, kám yulà cùb fà; ⁶gèh Asêr, kám yulà cùb fà; gèh Naftalí, kám yulà cùb fà; gèh Manasê, kám yulà cùb fà; ⁷gèh Simeɔɲ, kám yulà cùb fà; gèh Leví, kám yulà cùb fà; gèh Isakâr, kám yulà cùb fà; ⁸gèh Jebulɔɲ, kám yulà cùb fà; gèh Joséf, kám yulà cùb fà; mé gèh Benjamèn, kám yulà cùb fà ndɔ.

Cili nùà

⁹Jomo sâ mè yeé ke, mè ɲene ɲíí cu cili nùà né mbaá yaám ndeé, dé kulá sam. Lò nùà wɔɲ dɔɲ lé naá gii teèn, mé bèh hihiné, gèh hihiné, ju hihiné ndɔ. B́ né ké toò kɔgɔ Càɲ b́ Mbieè Sèmè ɲebá den, b́ né mé cògò wuwulè yoòr, mé ɲgéh-teèr beè beè ndɔ. ¹⁰B́ né ké ter gɔgɔ ɲíí, ye: Càɲ Tele beèh ké te kɔgɔ b́ Mbieè Sèmè béh mân yili sɔm né kɔ́.»¹¹ Sâ dà m b́ cili Càɲ baá gi ké kwarè kɔgò kaán den ndɔ, b́ né b́ kokoò b́ mé b́ lèlàn b́ nèà lètenè kaán kéh. B́ né toò kɔgò cemmé sulí ndeé, b́ né Càɲ kéi, ¹²b́ ye:

Né bòn! Nùà *Sùsùm né Tele beèh Càɲ, Nùà dueè.

Terreb mé kékɔɲ né gi beè seèn.

Béh vrà bú vraà, béh vèh dèn bú.

† 6:2 Zach. 1:8; 6:3, 6 †† 6:4 Zach. 1:8; 6:2 † 6:5 Zach. 6:2, 6 †† 6:8 Ese. 14:21 †† 6:12 Vuú 11:13; 16:18; Es. 13:10; Joèl 2:10, 31; 3:15; Mat. 24:29; Mk. 13:24-25; Lúk 21:25 ††† 6:13-14 Es. 34:4 ††† 6:14 Vuú 16:20

§ 6:15 Es. 2:19, 21 † 6:16 Os. 10:8; Lúk 23:30 ††† 6:17 Joèl 2:11; Mal. 3:2 †† 7:1 Jér. 49:36; Dan. 7:2; Zach. 6:5 ††† 7:3 Ese. 9:4, 6

Kùsèm terreb Càn a, *sùmù yùò kélà cie dé kèi cên.»
 13 Jomo sâ nuaré déi deên ké lètenè bô kokoô bô doô,
 ye mè a: Bòó mé né cògò wuwulê su hên né bô nei wa,
 bô yuoô he ndo wa?» 14 †Mè ye bú a: Kò kela né wò, dé
 koô.» À tueé baá-re ye mè a: Né bôó mé lé naâ lè mam-
 bin gèr cèrè jomò kelá ma. Wa bô sâ bô lé naâ cògò
 bòn lè húóm Mbieè Sèmè yaga. Bô cògò bòn baá gi
 wuwulê. 15 Bó ké toò Càn den né dé cî. Bó né seé seèn
 ké gwà Càn cíbí mé lou mene bôó wá. 16 †Cùè mé nyúa
 bô síè ngwé ndé cú; lou mé njeré déi bô lí ngwé ndé cú
 ndo. 17 †Mbieè Sèmè né ké lètenè kògò, à ke nyegé né
 bô kóó, à nde né bô lè nduùn nòmò yòne njíí. Càn nde
 né bô yímé njòlò fò sòm ndo.»

Ndo ngèh dé téhbeèh

8 Te Mbieè Sèmè yeé nde sie kò sòm ndo ngèh dé
 téhbeèh doô, njèh dójò maáb tené le gi ké ter.
 Nde nde, wa gùm kwèh yòne lòu njèh dójò né kójò.
 2 Jomo sâ mè yeé ke, bô cìlì Càn téhbeh né ké toò Càn
 njebá den; bô haá kwaá né bô tàn † téhbeh beè.
 3 †Cìlì Càn déi wa cuù, à né mé tàndán beè, tàndán
 sâ bô me né mé goó. À nde ké kwarè kòó njebá ndeé.
 Bó kela bú san lè tàndán ngún, bô bilí kwaá, ye te à
 hualé bilí mé dàmè bô Yeésò bô, à né ké felè kòó mé
 Càn ngie haá njíí. Bó kò sâ me né mé goó; né ké toò
 kògò den den. 4 Ju weè saàn mé dàmè bô Yeésò bô
 dójò né beè cìlì Càn yuo, né yoòr Càn lulí ndeé. 5 †Jo-
 mo sâ cìlì Càn nuaán sòm we hèllè felè kòó, à kwaá njíí
 lè tàndán déi, à tum si njíí ká doó. Mbàn né die, nu né
 gwaán, bô hueh né ngulí, tàbè jilí lom mé gécèn mene.

Bò tàn ††

6 Jomo sâ bô cìlì Càn téhbeh mé tàn beè beè doò nje-
 bá nyegé mé tàn bòn. 7 †Cìlì Càn dé toò jògò yi si tàn:
 boó mé we mé húóm mene bomo suagà ká doó, ngie
 sòm kòb tàbè cén, kòb fà le. Kòb bô toú cén ngie yuo,
 kòb fà le. Bò nyure dedò ngie yuo gi ménâ ndo.
 8 Cìlì Càn dé jomò yi cu tàn dé seèn: kèkèné tànòr tòr
 déi lélán weè mân, komo tum suagà, die yila dùà; kòb
 ndèndèr nòmò cén ña húóm, kòb fà le. 9 Dàm bô njíí
 mé yòne yeé dùà dójò, kòb cén kuú gi, kòb fà le. Kòb cén
 bô bàtò dùà dójò ñerré yuo, kòb fà le.
 10 †Cìlì Càn dé tagâr yi cu tàn dé seèn: mè ñene tàtù
 mbentò déi komo suagà ké ter lélán weè faá boó kòòr
 ndo, die yila dùà nòmò mé bô nduùn mene; kòb cécéne
 veé yuo. 11 ††Yilí mbentò sâ né nó. Nòmò kòb cén jelá
 yuo, kòb fà le. Bô nùàr kókoó mbaá ñeé kuú gi mé
 njéh; sâ jelá yògò baá.

12 †Cìlì Càn dé nèa yi cu tàn dé seèn. Lou kòb cén yili,
 kòb fà le. Weéh kòb cén yili, kòb fà le. Bò mbentò dójò,
 kòb cén yilí yuo, kòb fà le. Lou cib wá gùm kòb cieé
 cén, kòb fà le. Weéh cib ñaga kòb cíbí cén ménâ ndo.
 13 Mè yeé ke cu, jìe baá tóg ké ka vulúu kòó yòne, à né
 ké ter ké njíí, ye: Gèr-e! Gèr-e! Bô cìlì Càn dé tagâr nde
 aá tàn dé bòn tuagá. Mambin gèr nde né bô nùàr ká
 doó kwa.»

9 Cìlì Càn dé tìn yi cu tàn dé seèn. Mè ñene tàtù
 mbentò déi ká doó, à lé die suagà naâ ter, bô né
 bú kí lege ngòbè beè haá kwaá. 2 ††Mbentò doò komo
 lege ngòbè sâ ndo. Ju weè kulu yuo kela teèn, ka yilí
 ñaá ter lég, cib sòm lou; ter dójò yili yuo mé ju weè
 lege ngòbè hèllè. 3 †Kètàr né ké teèn bomó yuo den,
 né ká doó sue suagà, bô né bèh dójò kwaár ndeé; bô
 né bô gèh terreb bô tantàn jege haá, bô ye bú a: 4 †Bí
 nyure mé toú kèma. Bí ndé lòm yoòr bô nùàr. Bòó mé
 mágá Càn toò kuùn sam, bí bô júé lòm kóó.» 5 Bó ye bú
 a: Bí té bô nùàr lòu wúlá, bí témá sò bô seé yoòr weéh
 tìn, bô nde né mé gèr kwaré.» Bàn kètàr yulá nde né ka
 bô nág faá dé tantàn gèr ndo. 6 ††Bó yilá fón nde né cio
 mé njéh gùm weéh tìn dójò, cio bô són kòmò ndé ng-
 wéh. Bó gwaán nde né mene kuú, cio nde né bô ngòó,
 te bô kekòó.

7 ††Bó kètàr sâ den né faá bô nyam tébàgà mé bô ka-
 ga kwaá né dé gò taâb ndo: bô njeré déi né bele bô felè
 faá tám ngòg mé bô me né mé goó ndo. Toò sieè bòn
 den bele né faá dé nùàr ndo. 8 ††Yilí feèh né faá dé bô
 vèh ndo; nyie den bele né bô sónò faá nyie gélig. 9 18Te
 kàn bòn den né faá cògò lòne ndo. Bèmè bô bòn ngulí
 felá né bèmè bòn bô mâtúâ taâb mé bô nyam tébàgà
 né bèh taâb tulu njíí. 10 Njòr né bele bô te ngere faá dé
 tantàn gèr ndo. Terreb mé bô feh kéé nde né bô nùàr
 gèr mé njéh weéh tìn doò né gi bô ké te ngere sâ.
 11 Mgbè bòn né *Sátàn. Bèh denè seèn né lè lege
 ngòbè hèllè. Yilí seèn né Néllé-nùàr. Mé ju *hebreèh né
 Àbadôn; mé ju greék né Apoliñ ndo.

12 Hèn née gèr dé toò jògò ye; bô fà bô déi baá cuù
 ndeé.
 13 19Jomo sâ cìlì Càn dé ténjèn yi cu tàn dé seèn. Mè
 ngweé njíí ké te kò toò Càn hueh déi né ngulí den. Bô
 kò sâ me né mé goó. Hueh sâ né ké te gou seèn nèa
 dójò ngulí den. 14 À tueé njíí mé cìlì Càn dé ténjèn mé
 tàn baá toò seèn doò, ye bú a: Bô cìlì nèa mé bô lé naâ
 bô ké kwarè nòmò Efràte coló kwaá doò, sè yi bú.» 15 Bó
 se yi bô nèa dójò ndo. Sâ bô lé naá gii bô nyegé kwaá,
 lé naâ dé cu sâ, dé cieé sâ, dé weéh sâ mé dé nyemà
 sâ ndo, bô ye te bô nde bô nùàr kòb tagár geé, bô wula
 sòm kòb cén.

16 Bó kulá feh mè bô sóji mé lé naâ nyam tébàgà ñaá
 ndo: dójò bô lé naâ kám yuú fà. 17 Bó lé naâ njòlò mò

† 7:14 Dan. 12:1; Mat. 24:21; Mk. 13:19 †† 7:16 Es. 49:10 † 7:17
 Ps. 23:1; Ese. 34:23; Ps. 23:2; Es. 49:10; 25:8 †† ††Tògò dé koò mé
 hueh faá tàn ndo. †† 8:3 Am. 9:1; Ex. 30:1, 3 ††† 8:5 Lévl. 16:12; Ese.
 10:2; Ex. 19:16; Vuú 11:19; 16:18 ††† ††Tògò dé koò mé hueh faá tàn
 ndo. † 8:7 Ex. 9:23-25; Ese. 38:22 †† 8:10 Es. 14:12 ††† 8:11 Jér. 9:15

§† 8:12 Es. 13:10; Ese. 32:7; Joél 2:10, 31; 3:15 §†† 9:2 Gen. 19:28
 §† 9:3 Ex. 10:12-15 §† 9:4 Ese. 9:4 §†† 9:6 Job 3:21; Jér. 8:3
 §§† 9:7 Joél 2:4 §§§ 9:8 Joél 1:6 18 9:9 Joél 2:5 19 9:13 Ex. 30:1-3

ñené yuo kelà; bó lé beè naâ bele mé kò bèbèlè faá we nɔ, faá nòmò vulú nɔ, faá nyòm nàgàkèn nɔ. Bò nyam tébágà bɔ̀n né bele mé feh faá gélǐg ndɔ. We mé ju mé nyòm nàgàkèn lé naâ bɔ̀n sònò bomó yuo den. ¹⁸ Bò njèh gèr tagár mé lé naâ sònò bò nyam tébágà bomó yuo sâ, lé naâ bò nùàr kòb cén wulá sɔm, kòb fà le. Lé naâ we mé ju mé nyòm nàgàkèn. ¹⁹ Bò nyam tébágà dé bɔ̀n lé naâ mé terre bèn fa: déi lé naâ ké sònò, déi ké te ñgere. Bò ñgere bɔ̀n lé naâ faá sàb nɔ, feh lé naâ teèn; bó lé bò nùàr veèn bɔ̀n deén naâ mé njéh.

²⁰ †Mé njéh mene, bɔ̀n mé lé naâ ter le, mé bò gèr hèl-
lè lé bɔ̀n wulá ná ñgweh, lé naâ ménâ taɲ den, bɔ̀n temé kwéh sér ñgweh, bɔ̀n kɔ lom né cècàn feh hihiné dua: bɔ̀n né tándulu dua, bɔ̀n né ñgúlámúr †† mé feh hihiné dua; bɔ̀n déi me né mé goó, bɔ̀n déi mé lɔ̀n; bɔ̀n déi mé taá, bɔ̀n déi toú. Bɔ̀n dɔ̀n né gi mùmúr mbaá, bɔ̀n ñéné bèn, bɔ̀n ñgwé bèn, bɔ̀n gò bèn ndɔ. ²¹ Bɔ̀n yeé temé kwéh sér cú ménâ, bɔ̀n kɔ lom baá-re feh wulá ndɔ, bɔ̀n né lɔb yuo; bɔ̀n yàgà bɔ̀n tobó gɔ; yíb ceré né bɔ̀n ndɔ.

Cilì Càn mé mvù dé maàn beè

10 Jomo sâ mé ñene njíi cu cilì Càn terrèb déi baá cuú ké te bègè kaá suagá; à né mé kou nyènyèmà felè; toò sieè seèn ba lom né faá lou nɔ; bò gule ba né faá leba weè ndɔ. ² À komo sie né mvù beè. Mvù sâ né lom maànjé mân. À gule gaá dobo kwaá né felè ndèndèn nòmò, gule ñgou te bòn tábè. ³ À né ké ter lɔgɔ njíi faá gélǐg geba né kɔ́. À yeé huné aá, nu gwaán mbei téhbeh, faá nùàr tueé né kɔ́ nɔ. ⁴ Mè yeé nde aá ter nyagá kwaá, hueh déi den cuú ké te vulúu, ye mè a: Té lòu nyàgà, ñgwé lèr kwá lòm bò nu téhbeh sâ lé yeè nɔ̀n ménâ.»

⁵ †Mè yeé ke, cilì Càn mé gule déi né felè ndèndèn nòmò, déi felè bòn tábè doò sɔm njíi aá be gaá ké te vulúu, ⁶ à jege Càn ndèr, nùà mé lɔ sí naâ vulú mé bò njèh teèn mene, tábè mé bò njíi teèn mene, nòmò koò mé bò njèh teèn mene dɔ̀n, à jege ye: Waà baá kèn. ⁷ Kwá kɔ̀n, mɔ cilì Càn dé téhbeèn baá taɲ dé seèn tu-
agá, bò njíi mé Càn lé naâ lòu nyegé leér kwaá dɔ̀n, nde né lòu sâ mboón, te yuo faá à lé tueé kwaá naâ mé bò *sòn-Càn bò mé bɔ̀n né seé seèn bɔ̀n nɔ.»

⁸ †Jomo sâ hueh mé lé ñgulí deén naâ ké te vulúu doò den cuú ye mè a: Ndé wèh mvù mé bɔ̀n komo kwaá né lɔ́ ké beè cilì Càn doò weèh; à njebá den né felè nòmò, kèb déi felè tábè mân.»

⁹ À yeé tueé gi aá, mè nde ké teèn ndɔ, mè ye cilì Càn a: Há mè mvù dé maàn beè yeè sâ teèn.» Ye mè a: Wèh yíé ní mvù hèn sònò. À né sònò nɔ́ré, né faá nyuú nɔ. Njèh cén, ké lé à nde né lòu jelá seér.» ¹⁰ Mè weh bú mvù sâ beè, mè yieé ndɔ, nɔ́ré ka mè sònò faá nyuú sâ; mè yeé mena sɔm aá, wa ké lé mò, jelá yuo. ¹¹ Bɔ̀n ye

mè a: Ndé cú sòn-Càn tueé; wò tueé nde né felè dàm nùàr mé lò hihiné, ju hihiné, mé mgbè hihiné ma.

Bò sòn déi fà

11 ††Bó weh gor, bɔ̀n haá mè beè faá cùgò nɔ, bɔ̀n ye mè a: Wùò ter, ndé mè *gwà Càn koò mé kɔ mene meè; kùlà jí bò dùà-Càn bò ké gwò dɔ̀n ndɔ. ² ††Kwá lɔ caá kèb cieè dé seèn ménâ, té bú mè, né beè bò Càn-kɔ̀n, bɔ̀n nde né lɔ́ joloò gulè doró keéh, bɔ̀n bɔ̀n nde né teèn weéh yulá nèà cùb fà. ³ Te cu sâ mè nde né bò sòn mò fà tema njíi, te bɔ̀n tueé den sòn mò ké lètenè bò nùàr. Bɔ̀n yíi nde né wè, bɔ̀n bɔ̀n nde né ké sâ weéh yulá nèà cùb fà. Bò weéh yulá nèà cùb fà né cieé kám mé yuú fà mé yulá ténjén.»

⁴ ††Bò *sòn-Càn bò fà doò né bò toú fà mé feí yeé kómó; bɔ̀n mé bò lám tàndán fà mé den yeé toò Nùà tábè doò ndɔ. ⁵ Nuaá mé né bɔ̀n mé veèn munó dɔ̀n, we nde né sònò bɔ̀n bomó yuo kelâ, ñgie sɔm bú. Bɔ̀n mé nde né bɔ̀n mé veèn coór kema dɔ̀n, kuú gi nde né ménâ ndɔ. ⁶ †Bó né mé terre nu ñgaán lɔ̀, te bɔ̀n tueé den sòn-Càn. Bɔ̀n né cu mé terre nòmò kweéh seèr, te ña húóm. Mɔ bɔ̀n gwaán né *wɔ̀n gèr dé kàn feh keéh, cu mé bɔ̀n gwaán nè dɔ̀n, bɔ̀n né gi mé terre dé ménâ bɔ̀n teèn.

⁷ ††Bó tueé den nde né ka sòn-Càn ménâ. Mɔ gi aá, nyam veèn yuo kelà nde né te lege ñgòbè doò, ñar sie bɔ̀n, à nde né bɔ̀n yɔ̀gɔ, à nde né bɔ̀n wulá sɔm ndɔ. ⁸ ††Bò komó bɔ̀n diélé le nde né cie te kɔ̀n le lɔ́ koò. Né lɔ́ mé bɔ̀n lé faga wulá naâ Fehtoò beè teèn doò. Bɔ̀n né lɔ́ sâ yilí *Sódòm mé Ejíptò yoòr yilá kwaá. ⁹ Dàm nùàr mé gèh hihiné, ju hihiné, lò hihiné dɔ̀n, nde gi né komó bɔ̀n cie ñené sɔ́; nde né cieé tagár mé kwèh. Bò nùàr gwàn ndé ñgwèh mé nuaré déi furú nyegé bɔ̀n. ¹⁰ Bò nùàr ká doó samé seér nde né mé cio bò nùà fà hèn dé samé; bɔ̀n nde né sagá; bɔ̀n nùàr nde né mé kùrmò felè cio bò sòn-Càn bò fà hèn yieé kuú, ye bò fà bò hèn naâ bɔ̀n gèr feh keéh fí.

¹¹ ††Komó bò nùà fà hèn lé cie bɔ̀n naâ cieé tagár mé kwèh. Jomo sâ, Càn lé naâ cuú bɔ̀n cúcuú lè fulu yíi, bɔ̀n njebá cu ter. Bɔ̀n mé lé naâ ñené, veéh lé naâ bɔ̀n njèh bɔ̀n. ¹² ††Jomo sâ hueh taré déi yilá bò sòn-Càn bò fà hèn ké te vulúu, ye bɔ̀n a: Bí ña kán!» Bɔ̀n ka ñaá yuo ké te vulúu lètenè bègè ndɔ. Lé naâ njolò bò bònò bò bɔ̀n hèllè. ¹³ ††Cu sâ tábè lé naâ jíi taré; lɔ́ kèb déi lugo su doó. Te gwà yulá dɔ̀n, cén lé naâ lugo die. Nùàr kám téhbeh kuú teèn. Veéh lé naâ bò jomo bò lè yilá, te bɔ̀n nde ye Càn Nùà vulú seén.

¹⁴ Hèn baá ye gèr dé mbèlèm fà; dé tagár baá cuú hèn ndeè.

† 9:20 Ps. 115:4-7; 135:15-17; Dan. 5:23 †† Njíi mé bɔ̀n bɔ̀n né lòu te den faá nùàr, faá nyam ndɔ. † 10:5-7 Ex. 20:11; Deut. 32:40; Dan. 12:7; Am. 3:7 †† 10:8-10 Eze. 2:8-3:3

†† 11:1 Eze. 40:3; Zach. 2:1-2 ††† 11:2 Lúk 21:24 ††† 11:4 Zach. 4:3, 11-14 § 11:6 1 Rois 17:1; Ex. 7:17-19; 1 Sam. 4:8 †† 11:7 Dan. 7:7, 21; Vuú 13:5-7; 17:8 ††† 11:8 Es. 1:9-10 ††† 11:11 Eze. 37:10 §†† 11:12 2 Rois 2:11 †† 11:13 Vuú 6:12; 16:18

Tàn dé téhbeèh

¹⁵ †Jomo sâ cìli Càn dé téhbeèh yi cu tàn dé seèn: bò hueh déi tetarê mân né ké te vulúu ngulí, ye:

Mbàm Nùà Dueè bô *Nùà Còŋ
baá kènê wónj dónj beè kaá sie.

À teèn cer den nde né dé nyemà mé nyemà.»

¹⁶ À yeé tueé gi aá mân, bò kokoò bò ndètoón cùbb nèà mé né gi ké toò Càn te kɔɔɔ bɔɔne dónj cemmé sulí nde gi doó, bô né Càn keí, bô ye:

¹⁷ Mòn, Càn Dueè Nùà terrèb,
wò né léi jògò, wò né kènê ndo.

Béh né wò vra mé kènê be terrèb yeè baá ter.

Kènê mbàm yeè wónj beè ka sie né kɔɔ.

¹⁸ †Cècàgà, lò nùàr hihiné lé ñaáj baá wò yoòr kela.

Kènê baá cu yúlá-temê;

wò nde aá ju felè bò komò tená.

Bò sòn yeè mé né seé yeè bɔɔ, nde né sàgà kwa.

Bò nùàr yeè mé bɔɔ mé né wò veéh dónj,

huaán maàn mé kàm bò mene,

nde né sàgà kwa laré.

Bɔɔ mé né yeé wónj bɔɔ beéh dónj

nde né nyoló yuo.»

¹⁹ †Bó yeé tueé gi aá mân, gwà Càn koò ké te vulúu gulu lɔgɔ ndo, *mbèn ngòŋ ñené yuo kela ké gwò, mbàn né die, nu né gwaán, bò hueh né ngulí, tàbè né jí lí taré, boó sue lom mé gècèn mene.

Ma déi bô mèmàm

12 Jomo sâ cìe déi ñené yuo kelà ké te vulúu: lé naà ma déi, lou né bú faá cògò nɔ vuɔb keéh; à né weéh gulè dobo kwaá; felè seèn né mbentò yulà cùbb fà, né tàmm kàgà seèn. ² À né mé lèi, nyer né bú nemá, à né mé gèr keéŋ den.

³ †Jomo sâ cìe déi ñené yuo kela cuù ké te vulúu ndo; lé naà mèmàm bèlèsé mân mé feh felè téhbeh, lulí teèn yulà; feh dé kàn né mé tàmm kàgà felè. ⁴ †Ngere ké jomo né bò mbentò ké te vulúu komó sɔm; né ká doó su ñjí. Kòb cén sue suagà, kòb fà le. Mèmàm hèllè né toò ma nyeèr doò njebá den, ye te huaán yuo kelà, nyí dɔm yieé sɔm.

⁵ †Nde nde, ma doò ñar ndo, à ñar kwa huaán dé sífb. Huaán sâ nde né lò nùàr dónj seé weh. Nde né mé cùgò lòŋ. À yeé ñar aá bú, bô weh ñjí huaán sâ ké toò Càn te kɔɔ seèn. ⁶ Meí dula nde dé seèn ké ya dueè. Càn lé naà bú bèh sâ nyegé kwaá, te bô koó den bú teèn. À bɔɔ ké sâ cieé kám mé yuí fà, mé yulà tén-jén.

⁷ †Yeé baá ménâ, taáb kɔ die ké te vulúu ndo: Mikael bô bô cìli seèn kaga taáb mé mèmàm bô bô cìli dé

seèn. Bó bô kwaá ñjí taáb doó. Mikael bô bô cìli Càn ñar yila bô yoòr, ⁸ bô kɔɔgɔ bô, bô kɔɔɔ sɔm bô mèmàm hèllè, bô sɔm bèh denè bɔɔn ndo. ⁹ †Bó lu si keéh mèmàm doò ká doó. Né cu ka bú kuúm sàb cèn sâ; bú táhòrò; yilí seèn déi né cu *Sátàn, à dàmm nùàr wónj dónj bele gi né kɔɔ. Bó lé ká doó si keéh naà bú mé bô cìli seèn hèllè mene.

¹⁰ †Jomo sâ mè ngweé ñjí hueh taré déi né ké te vulúu mbamé den, ye: Hèn, Càn sɔm keéh né be terrèb seèn. Mbàm seèn baá *wónj beè kaá sie; à béh yili sɔm aá kèn. Kènê, ngóŋ *Nùà Còŋ ngulí yuo kela baá cie. Cècàgà, bô nùà súi hèllè lu sɔm aá kèn. Suútenè mé cíbíteèn mene, à lé naá loòm bô mbeí beèh ké toò Càn yoòr njoró. ¹¹ Kènê bô mbeí beèh bú doó jɔɔ si aá kèn. Bó bú kɔɔ né mé terre b húm Mbieè Sèmè. Njua mé bô lé naà cio ngóŋ, bô te ngòr Cànje njebá taré lom tég, ye bô nùàr a: lár, hèn né lom ngòr gècèn kɔɔ. ¹² Né bòn! Vulú a, sèsamè! Bí bô teèn bô a, sàmè jí ménâ ndo.»

Jomo sâ hueh doò den cuù, ye tàbè bô nòmò a: Gèr-e, gèr waá baá kèn, bô táhòrò lu si ñjí aá ké yoòr biì, à né mé yúlá-temé furú gɔ. Cu seèn nde aá jí, ñaáj gɔ né bú cí.»

¹³ Mèmàm doò yeé ke, bô bú ká doó lu si ñjí aá ménâ, temé ñaá bú ndo; à ñar bele keéh ma vùlù hèllè jomo dé ñaár. ¹⁴ †Bó haá ma doò bà fà, né faá bà jìè nɔ, te à lo nde mé njéh ké ya dueè bèh denè seèn. Bó nde né bú ké teèn nyemà tagár mé kwèh koó den, te sàb doò bú fón kwà cú. ¹⁵ Sàb hèllè yeé ñene aá ménâ, à fam sɔm keéh nòmò sònò faá gùmm nòmò koò nɔ, né ma doò jomo pieém bele, te sie bú. ¹⁶ Tàbè yeé ñene aá ménâ, tàbè gam ma doò ndo, tàbè ñueé ñemá sɔm nòmò hèllè, ñjéŋ. ¹⁷ Furú kɔɔ cu mèmàm mé ma doò, à ñar nde seér mé taáb ké jomo yoòr bô ñuna seèn, ye te nyí wula sɔm gi bɔɔ mé né sòn Càn mé ngòr Yeésò ngweé dónj. ¹⁸ Mèmàm hèllè nde baá-re ké sòn nòmò ménâ njebá den.

13 †Jomo sâ, mè yeé ke, nyam déi baá yí lètenè ndèndèn nòmò yuo kelâ; à né mé feh felè téhbeh, lulí né teèn yulà; lulí dé kàn né mé tàmm kàgà felè; feh dé kàn né mé yilí séb-Càn yoòr nyagá den.

² †Nyam sâ den né faá ngùì nɔ; gule né faá gule séseè mân, sòn né faá sòn gélgɔ ndo. Mèmàm weh kɔɔ seèn, haá ñjí mé nyam doò, haá bú terre b, jege haá ñjí gi bú seé seèn ndo. ³ Nyam doò né mé bàŋ felè, den né faá bú lé ye bô nde aá bú feh cén déi kɔ wulá sɔm nɔ. Njèh cén, nyer hèllè te gi cu aá kèn. Né bô nùàr mé njéh híim kɔɔ. *Wónj dónj kem bele gi nyam doò ndo. ⁴ Bò nùàr yeé ñene mèmàm haá baá nyam doò terre b ménâ, bô yila mèmàm keí, bô né nyam doò

† 11:15 Ex. 15:18; Dan. 2:44; 7:14, 27†† 11:18 Ps. 2:5; 110:5; 115:13 † 11:19 Vuú 8:5; 16:18, 21 †† 12:3 Dan. 7:7 †† 12:4 Dan. 8:10 ††† 12:5 Es. 66:7; Ps. 2:9 ††† 12:7 Dan. 10:13, 21; 12:1; Júde 9

§ 12:9 Gen. 3:1; Lùk 10:18 §† 12:10 Job 1:9-11; Zach. 3:1 §†† 12:14 Dan. 7:25; 12:7 §† 13:1 Dan. 7:3; Vuú 17:3, 7-12 §†† 13:2 Dan. 7:4-6

keí ndɔ; bó ye: Neì den né faá nyam hên kɔ́ wa? Nuaré déi nde né bú mé taáb lieé yɔ́gɔ́ ndɔ wa?»

⁵ †Jomo sâ nyam hêllè kwa ceér, à né ngòr gágà sònò tueé toró, à né Càn teèn seb keéh. À bɔ́ sɔ́ méménâ weéh yulà nèà cù̀b fà; ⁶ à né Càn selé, à né yilí Càn tueé beéh, à né bèh denè Càn tueé beéh. Bɔ́ mé né ké te vulúu, à né yilí bɔ́n ménâ tueé beéh ndɔ. ⁷ ††À kwa terreb, te bó bɔ́ nù̀r Càn lie taáb, à taré yɔ́gɔ́ bó. À kwa cu terreb te à den felè bɔ́ nù̀r mé gèh hihiné, lò hihiné mé ju hihiné ndɔ. ⁸ †Bɔ́ nù̀r dua laré bú wɔ́n dɔ́ɔ́n. Sâ tueé né ye, Mbieè Sèmè mé lé naâ kuú, né mé mvù yɔ́n beè. Bèh lo mé wɔ́n lo duɔ́m naâ, yilí bɔ́ sâ bɔ́ teèn nyàgà yilá ngwéh.

⁹ Nuaá mé né tie ngweé, bú a, ngwé nyégé ngòr hên bagasé! ¹⁰ ††Mɔ́ nù̀r yoòr né mé húɔ́m gwà cibi yilá, sâ à nde né ménâ yilá. Mɔ́ bó bú teé wula nde né lòu, sâ yoòr seèn né cí. Mɔ́ né mân, sâ bɔ́ Yeésò bɔ́ a, yíyolò, bó temé tég kwá nji lòm yoòr Càn.

¹¹ Jomo sâ mè yeé ke, nyam déi komo yuo kelà baá dòu. À né mé lulí felè fà; né faá lulí huaán sòrngaàn nɔ. À né sònò faá mèmàm nɔ tueé den. ¹² Terreb seèn né cu faá terreb nyam dé toò jɔ́gɔ́ ndɔ. Njolò mbeí doó sâ à duɔ́m seé seèn bɔ́. À né bɔ́ nù̀r wɔ́n dɔ́ɔ́n baá, ye bó a: bó dùà gí nyam dé toò jɔ́gɔ́ mé l̀rè nyeèr yoòr doó ma. ¹³ À né dé seèn bɔ́ njèh kèkèné hihiné bɔ́ bele; à ñaga sɔ́m keéh we déi ké te vulúu, dar suagà, cor ká doó njolò bɔ́ nù̀r.

¹⁴ À yeé kwa baá ceér ménâ, njolò mbeí doó sâ à yila bɔ́ nù̀r mé terreb sâ beleè, ye bó a: Nyam dé toò jɔ́gɔ́ mé bó lé ye bó nde aá kɔ́ wulá, à kú ngwéh doó, bí mé kwá ngù̀lámúr, † te den faá bú nɔ, bí né bú dua.»

¹⁵ Nyam dé jomò doó yeé tueé gi aá ménâ, bó haá bú terreb ndɔ, à fulu yíi ngù̀lámúr doó cúcuí lè, te à kwa yɔ́n, à tueé sòn, ye te bó wula sɔ́m gi bɔ́ mé nyí dùà ngwéh dɔ́ɔ́n. ¹⁶ À duɔ́m baá-re bɔ́ nù̀r baá beleè: à né bɔ́ kokoò bɔ́ mé bɔ́ huaán tetɔ́r baá, à né bɔ́ lilieè bɔ́ mé bɔ́ saám bɔ́ baá, à né bɔ́ kwer mé bɔ́ lòu bɔ́ baá ndɔ, bó né bó mágá yoòr tɔ́ré kwaá bele, mɔ́ te be gaá sam, né toò kuún. ¹⁷ Kɔ́ nù̀r kàn né mé mágá sâ yoòr, te à nge ye njèh, à go ye njèh ndɔ. Mágá sâ lé naâ sòn yilí nyam sâ. Mágá hêllè lé naâ cuú kwòm yilí seèn ndɔ.

¹⁸ Bɔ́ nù̀r a, dèn mé lo, bó munó nyegé bagasé. Nù̀r loò nde né dɔ́gɔ́tí mágá nyam hêllè munó komo. Né ndègè yilí nù̀r; né yuií ténjén mé yulá ténjén cù̀b ténjén.

Bené bɔ́ Yeésò bɔ́

14 ††Jomo sâ mè yeé ke, Mbieè Sèmè baá ké te tòr Siyɔ́n †† njebá den; à né mé bɔ́ nù̀r kám yuií mé kám yulá nèà cù̀b nèà beè. Bɔ́ sâ bɔ́ né gi dé bɔ́n mé

† 13:5-6 Dan. 7:8, 25; 11:36 †† 13:7 Dan. 7:21 † 13:8 Ps. 69:28 †† 13:10 Jér. 15:2; 43:11 †† Njií mé bó bɔ́ né lòu te den faá nù̀r, faá nyam ndɔ. ††† 14:1 Ese. 9:4; Vuú 7:3 ††† Yilí Jerusalem déi (1 Chr. 11:4-5).

yilí seèn toò kuún nyagá den, bó né gi mé yilí Tele seèn toò kuún nyagá den ndɔ.

² Mè yeé ngweé, hueh déi baá ké te vulúu faá nòmò vù̀vù nɔ ngulí, né faá nu nɔ gwaán tulú. Hueh sâ ngulí lom né faá hueh njân nɔ. ³ Bɔ́ kám bɔ́ hêllè né ké toò kɔ́gɔ́ njebá den, bó né ké toò bɔ́ njèh lèlàn nèà mé bɔ́ kokoò bɔ́ doó; bó né bené feè sònò de den; bené sâ lé de kɔ́ cegé naâ bɔ́ mé Càn lé naâ ká lè wɔ́ne ñaá weh doó. Né bɔ́ kám yuií bɔ́, mé kám yulá nèà cù̀b nèà sâ. ⁴ Bɔ́ sâ bɔ́ lé naâ dé bɔ́n yo bɔ́n jolo nyegé, bó lé bɔ́ véh kètà ná ngwéh, bó né lom dé bɔ́n jomo Mbieè Sèmè, à nde mene he, bó bó né kɔ́. Sâ né bɔ́ toò jɔ́gɔ́ bɔ́. Càn lé ká doó lètenè bɔ́ nù̀r ña weéh naâ bó, te bó den beè seèn, beè Mbieè Sèmè ndɔ. ⁵ †Bɔ́ sâ bɔ́ mé nyeén lè sam, bó mé veèn déi yoòr sam ndɔ.

Bɔ́ cili Càn déi tagár

⁶ Mè yeé ke, cili Càn déi baá tɔ́g ké ka vulú lɔ́ yɔ́n, à ndeè naâ bɔ́ nù̀r Njàgà Bagaà dé ndeèr tueé weh. Lé naâ bɔ́ nù̀r mé gèh hihiné, lò hihiné mé ju hihiné ndɔ. ⁷ Cili Càn doó né ké ter lɔ́gɔ́ njií, ye bɔ́ nù̀r a: Bí vèh Càn veéh, bí sèn njií bú ké ter. Cu seèn waá baá. Kènè ju nde aá felè bɔ́ nù̀r tená. Bí kéí bú keì. Vulú bɔ́ tàbè mé nòmò mene dɔ́ɔ́n lo si gií naâ bú.»

⁸ †Cili Càn dé jomò njege bele cu dé toò ndɔ; à né sònò tueé gɔ́ ye: Gi aá, gi aá kèn. Tànɔ́r Babilɔ́n doó mvúɔ́b. À lé bɔ́ nù̀r wɔ́n dɔ́ɔ́n sela feéh naâ sár.»

⁹ Te mè yeé ke, cili Càn déi baá cu bɔ́ dé fà doó jomo njege bele, à né ké ter lɔ́gɔ́ njií, ye: Bɔ́ mé dua yeé nyam mé naâ ké dùà doó nde né gèr ñené, bɔ́ mé né ngù̀lámúr seèn dua, mé né gi mé mágá seèn yoòr, né mene beè, né mene toò kuún dɔ́ɔ́n ¹⁰ †††nde gi né mé mbè fúru-temé Càn ñueé kuú, te bó kekɔ́. Bɔ́ nde né tuar te we taré yilá ndeé, bó nde né gèr mé we nyùm nàgàkèn fí ñené. Bɔ́ gèr ñene nde né toò bɔ́ cili Càn mé *Mbieè Sèmè. ¹¹ ††Ju weè mé né bó ñgie den sâ, nde né ter dé kèi cèn faár yilí ñaá den. Bɔ́ mé né nyam hêllè dua, mé né ngù̀lámúr seèn dua, mé né gi mé mágá seèn yoòr dɔ́ɔ́n nde né gèr ñené. Cíbi mé lou mene bó dù ndé ngwéh.»

¹² Sâ bɔ́ Càn bɔ́ a, yóló dé bɔ́n yolò. Lòu sam, bó ngweé né dé bɔ́n sòn Càn, bó temé kwaá njií né yoòr Yeésò ndɔ.

¹³ Yeé gi aá, mè ngweé njií hueh déi ké te vulúu ye mè a: Nyàgà bɔ́ njií hên nyagaà. Ye mè a, nyàgà ye: Duɔ́m lan nde ké toò, bɔ́ nù̀r mé kuú né mé yilí Fehtoò beèh lè, Càn nde né bó kulú.» Hueh doó yeé tueé gi aá, Cúcuí Njàgà gwaán, ye: Nyea, né môn, à nde né bó kulú. Kènè gèr sam cuú, bó dù bá dé duú; tàb seé bɔ́n baá cie.»

§ 14:5 Soph. 3:13 §† 14:8 Es. 21:9; Jér. 51:8; Vuú 18:2 §†† 14:10 Es. 51:17; Gen. 19:24; Ese. 38:22 §† 14:11 Es. 34:10

Bólé baá kèn

¹⁴ †Jomo sâ mè ke njií njeré déi faá nùàr nɔ, né ké te vulúu nuù wulésé mân néné den, à né mé tám ngɔg felè, bɔ tám sâ me né mé goó; à né cu mé bòu nulásé mân beè ndɔ. ¹⁵ ††Mè yeé ke, cili Càn déi yuo kelà baá ké *gwà Càn koò, à né ké ter lɔgɔ njií, ye nùà ké te vulúu nuù doò a: Siè nyégé bòu sieè; baá cu, yab baá bólé, baá dé hobò.» ¹⁶ ††Yeé ngweé aá ménâ, à kura yíi keèh bòu seèn hèllè ká doó ndɔ. Tètèi sam tàbè mvúâr!

¹⁷ Jomo sâ cili Càn déi yuo kela cuù ké gwà Càn koò ké te vulúu, à né mé bòu déi beè ndɔ. ¹⁸ Mè nene cili Càn déi yuo kela cuù baá, à la naâ dé seèn ké toò kò; seé seèn né mé we. Dé sâ né ké ter lɔgɔ njií, ye nùà bòu doò a: Kènê tàb toú ké te wɔŋe te gi aá kèn. Wèh bòu yeé, ndé bɔ mvurú bele. ¹⁹ Cili Càn doò yeé ngweé aá ménâ, à weh bòu seèn ndɔ, à kura yíi keèh ká doó, à mvurú bilí tàb toú ká doó dɔŋ, à nuaán su njií ké te vua njùn Càn. ²⁰ †Vua sâ né ké jomo lɔb mân, bɔ doró den baá-re teèn. Bɔ yeé baá doró, húóm yuo seér teèn kɔ, né faá gùm nòmò koò nɔ kwaár ndeé. Húóm doò kwar sɔm gùm kílómétà yuií tagár, lé naâ yilá ndɔ. Mɔ nyam tébàgàr yila teèn, ngɔgɔ jíim, feh le lom cie kɔ.

Bò cili Càn mé gèr téhbeh beè

15 Jomo sâ mè nene njií kèkènè njeré déi ké te vulúu, híim yɔgɔ mè. Lé naâ bò cili Càn téhbeh; bɔ beè né mé njèh nduàn téhbeh ndɔ. Càn bò nùàr gèr feh ceré nde né mé njéh. ² Mè nene njií cu njeré déi, né faá tàmbàŋ tuub nɔ, né faá daregà ndɔ, né mé we mene laga den. Bò nùàr né ké kwarè ndèndèn tuub sâ njebá den. Bò sâ bò lé naâ nyam doò bɔ ngùlamúr seèn taré yɔgɔ, bɔ lé naâ nyam mé yilí seèn né seér dé kulá hèllè taré yɔgɔ ndɔ. Bò cili Càn sâ lé naá gií mé nján beè-beè; Càn lé haá naâ bɔ nján sâ kɔ. ³ ††Bɔ né bené de, né bené Músi nùà seè Càn mé bené *Mbieè Sèmè, bɔ né de ye:

Càn ndeèr Nùà terrèb, seé yeè né tànɔr kela, né nɔré ndɔ.

Nùà Dueè felè dàmb lò nùàr né cegé wò. Ceér yeè dɔŋ né gi teèn dilí yilá, wò né nùà gècèn.

⁴ ††Nuaá mé wò sén ndé ngwéh né neì wa?

Neì wò *sùmù ndé ngwéh ndɔ wa?

Lòu sam, nùà joloò gi lom né wò.

Lò nùàr wɔŋ dɔŋ ndeè né waá gií, bɔ cemmé toò yeè, bɔ né wò keí bilí.

Lòu sam, seé yeè baá bèsonè néné njagá.»

⁵ ††Jomo sâ, mè ke cu, *gwà Càn koò gulu baá ké te vulúu, *gwà cògɔ mé Càn néné yuo kelà yeé teèn né ké gwò néné den. ⁶ Bò cili Càn téhbeh doò yuo kelà ké

gwò ndɔ, bɔ beè née mé bò njèh nduàn téhbeh doò ye. Cògɔ wula njerré lom né bɔ yoòr pób, bɔ cam tená bele né mé kàndá goò.

⁷ Njèh làn cén déi lètenè bò nèà bò doò, weh ngàb njùn téhbeh, haá kwaá bele bò cili Càn téhbeh doò beè-beè. Fúru-temé Càn Ndeèr né bele lè dedeí. Bɔ bò ngàb sâ me bele né mé goó. ⁸ ††Bɔ yeé baá mé njéh beè beè, *sùsum Càn mé terrèb Càn néné yuo kelà ndɔ, jeré yuú gwà Càn mé ju, né bò nùàr dé gwò yilá faán yɔgɔ. Kɔ seé bò njèh nduàn téhbeh beè bò cili Càn doò mboón aá, sâ ye.

Bɔ ngàb njùn

16 Jomo sâ mè ngweé njií hueh déi baá ké gwà Càn koò lɔgɔ, ye bò cili Càn téhbeh doò a: Bò ngàb njùn Càn téhbeh dɔŋ, bí ndé sù ní ké te wɔŋe.» ² †Cili Càn dé toò jògɔ njege yuo, nde su njií ngàb dé seèn. Bɔ mé dua yeé ngùlamúr doò, nyer yulásé mân njar yila bɔ yoòr. Bɔ mé né mé mágá nyaàm doò yoòr dɔŋ nene kuú gi mé gèr njùn sâ.

³ Cili Càn dé jomò su njií ngàb dé seèn dùà te ndèndèn nòmò. Nòmò nja húóm, né faá húóm komò nɔ; njèh dùà dɔŋ kuú gi.

⁴ ††Cili Càn dé tagàr nde ngàb dé seèn dùà su njií ndɔ: bò nòmò kokoò mé bò nduùn mene nja gi húóm. ⁵ Mè yeé ngweé, cili Càn déi baá tueé. Dé sâ, seé seèn né yeé mé nòmò. À ye Càn a: Mòn Càn Dueè, wò né lom Nùà dilí kɔ. Wò né léi jògɔ, wò né kènè ndɔ. Nùà gècèn né wò. Wò ju hèn tena yíi né teèn. ⁶ Bò nùà hèn né gi bò wúlá-nùàr bò. Dàm húóm bò sòn yeè bò mé bò nùàr yeè dɔŋ, lɔ berré gií beè bò nùà hèn, wò bɔ húóm hèn kura yíi né teèn.» ⁷ Hueh déi den cuù ké te kɔ, ye: Mòn Càn Dueè Nùà terrèb, wò ju tena yíi yeé teèn.»

⁸ Jomo sâ cili Càn dé nèà su njií ngàb dé seèn ké te lou; lou kwa terreb faá we nɔ, te à fií bò nùàr. ⁹ À yila bɔ fií ndɔ. Yeé baá bɔ seé weh, bɔ duagá seér cu lòu, bɔ lò temé kweéh seèr. Càn mé terreb felè bò njèh gèr sâ né beè seèn, bɔ seb seér cu bú lòu. Yeé baá ménâ, bɔ bú sén cú ndɔ.

¹⁰ ††Cili Càn dé tìn su njií ngàb dé seèn te kɔgɔ nyam doò; cibí die te lò seèn, yili mban lɔ bò nùàr seèn ménâ, gèr kwaá njií bɔ be yoòr. Bɔ né leba mé nyie yieé, ¹¹ nyer yulásé mân né bɔ yoòr njaár yilá. Bɔ lò dene bɔn kweéh seèr, bɔ seb seér cu Càn Nùà vulú lòu.

¹² ††Cili Càn dé ténjèn nde su njií ngàb dé seèn te nòmò koò mé bɔ yilá né Efraté doò. Nòmò hèllè njemá yuo, te bò mgbè mé yuo ndeè né kèb bà sela kela sa. ¹³ Mè yeé ke, bò tándulu déi tagár yuo kelà baá kèn, bɔ den bele né faá kulá nɔ. Déi yuo kelà sònò mèmàm, déi sònò nyam doò, déi sònò nùà ndòn hèllè. ¹⁴ Seé bò

† 14:14 Dan. 7:13†† 14:15 Joél 3:13‡ 14:20 Es. 63:3; Lam. 1:15; Vuú 19:15†† 15:3 Ex. 15:1‡† 15:4 Jér. 10:7; Ps. 86:9††† 15:5 Ex. 38:21

††† 15:8 Ex. 40:34; 1 Rois 8:10-11; 2 Chr. 5:13-14; Es. 6:4 § 16:2 Ex. 9:10 §† 16:4 Ex. 7:17-21; Ps. 78:44 §†† 16:10 Ex. 10:21 §† 16:12 Ex. 11:15

tándulu sâ né táhunó lètenè b̀ mgbèémgbè ẃn̄ d́w̄n̄ b́w̄ ýn̄ ǵw̄, b́ né b́ yilá bilí ǵw̄, te loù mé Càn̄ terrèb̄ nde né ju tená, b́ b́ kwaá n̄jii taáb doó.

¹⁵ †Jue mè Yeésò, mè nab waà nde né faá yíb̄ n̄. Samésé nde né nuaá mé né làn̄ mé c̀g̀g̀ yoòr. À dé seèn toò b̀ nùàr loù sâ, lun̄turu g̀ ndé ngwéh.»

¹⁶ ††B̀ tándulu doò né ka mé b̀ mgbèémgbè bilí ndeé, b́ nde bilí kwaá b́ ké Harmaged̄n̄; né yilí bèh sâ te ju *hebreèh.

¹⁷ Jomo sâ c̀lil Càn̄ dé téhbeèh su n̄jii ngàb̄ dé seèn ké ter mbaá. À yeé su s̄m̄ aá, mè ngweé n̄jii hueh déi baá ké *gwà Càn̄ koò te k̄w̄ Càn̄ ngulí taré, ye: B́w̄ baá kèn! B́w̄ baá kèn!»

¹⁸ †Yeé baá ménâ tueé den, mbàn die, nu gwaán, b̀ hueh né ngulí, tàbè jilí taré, dé tueé sam. Bèh ló mé naà-naà mé Càn̄ l̄ meè nùàr, gèh tàbè jilí taré bú sâ l̄ n̄ee teèn sam ye. ¹⁹ ††Tàbè kerré geé kwaá Babil̄n̄ bèh tagár; b̀ ló kokoò ká lè ẃn̄e d́w̄n̄ n̄emmé t̄bé yuo gi nd̄. Càn̄ yeé nde munó n̄jii dé Babil̄n̄ m̄n̄, temé n̄aá bú, à kura n̄jii gi bú ngàb̄ n̄jùn̄ lè. ²⁰ ††Gùm ten tàbè dé kàn mé né lètenè nòmò d́w̄n̄ kum le dùà; nùàr tòr mé njéh̄ n̄éné cú nd̄. ²¹ †††B̀ mege boò faá gùm nyèn n̄ né ké ter komó suagâ, né b̀ nùàr seé weh. B́ yila cu Càn̄ mé njéh̄ lòu selé seèr, sâ b̄w̄ḡ ȳḡ baá!

Mei b̀ s̄rmbeè

17 ††Lètenè b̀ c̀lil Càn̄ téhbeèh mé lé naà mé b̀ ngàb̄ téhbeh beè doò, cén déi lètenè b̀w̄n̄ waà ye mè a: Ndê mè feh kwaá wò njolò. Né gèr mé nde né mei b̀ s̄rmbeè kwa; mè jue né tàyàm ló mé b́ me kwaá né ké te làrè nòmò doò. ² ††À b̀ mgbèémgbè ẃn̄ d́w̄n̄ jin gi né k̄w̄, b́ b́ tobó kuú gi aá kèn. Kènè, b̀ nùàr ẃn̄ d́w̄n̄ sela tobó nde gi aá mé njéh̄ ménâ nd̄.»

³ ††Yeé baá ménâ, Cúcuí N̄agâ waà kema mè nd̄, c̀lil Càn̄ doò weh n̄jii mè ké ya dueè. Wa ké teèn, mè n̄ene n̄jii ma déi, à né ké ngètenè nyam déi bèlèsé m̄n̄ n̄aá den. Nyam sâ né mé feh felè téhbeh, lulí né teèn yulà. B́ nyagá lamé kwaá né nyam hèllè b̀ yilí séb-Càn̄ yo d́w̄n̄. ⁴ †††Ma doò dé seèn yoòr lé naà mé c̀g̀g̀ bèlè jùm mé bèlè ȳn̄ m̄n̄. À né mé l̄n̄ bèlè tieè; à né mé taá ndòn mé g̀m̄ feh hihiné yoòr deí; à weh sie né ngàb̄ déi mé be gaá, b́ ngàb̄ sâ me né mé goó. Lè ngàb̄ hèlè né lom ndàndaà b̀ n̄jèh̄ fef̄w̄. B̀ n̄jèh̄ fef̄w̄ sâ né n̄jègè yàgà ȳn̄ tobó ḡw̄ seèn hèllè. ⁵ Yilí déi né ma hèlè toò kuùn̄ nyagá den; b́ nyagá gugó né Tàn̄r̄r̄ Babil̄n̄ mei b̀ s̄rmbeè, ye né ngum veèn b̀ nùàr ẃn̄ d́w̄n̄.

⁶ Mè yeé ke n̄jii, ma hèllè baá mé húm̄ b̀ nùàr Yeésò sela den, né húm̄ b̀ s̄n̄ Yeésò b̀ mé b́ lé wu-

† 16:15 Mat. 24:43-44; Lùk 12:39-40; Vuú 3:3 †† 16:16 2 Rois 23:29; Zach. 12:11 † 16:18 Vuú 8:5; 11:13, 19 †† 16:19 Es. 51:17 †† 16:20 Vuú 6:14 ††† 16:21 Ex. 9:23; Vuú 11:19 ††† 17:1 Jér. 51:13 § 17:2 Es. 23:17; Jér. 51:7 §† 17:3 Vuú 13:1 §†† 17:4 Jér. 51:7

la gi naà felè Yeésò doò. Geí seér mè lòu. ⁷ C̀lil Càn̄ doò ye mè a: Té mbaá hím̄ kú; mè nde né wò kwòm ma kíe se. Nyam seèn mé feh téhbeh mé lulí teèn yulà doò, mè nde né wò kwòm seèn se nd̄. Kwòm sâ lé leér deèn naà bèh nábe. ⁸ ††Nyam mé wò né n̄éné kíe cemá sam cuú, wanc̄w̄n̄ léi toò à lé naá gi cemásé. Mé njéh̄ mene, à nde cuú né te lege nḡbè doò komo yuo kelâ, te Càn̄ bú wula calé s̄m̄ cu ye dé kèi cèn. B̀w̄ mé Càn̄ l̄ yilí b̀w̄n̄ te mvù ȳn̄e ké bèh duc̄m̄ nyàgà kwá ná ngwéh̄ d́w̄n̄, nde né nyam hèn̄ n̄éné, b́ geí gi. Lòu sam, nyam doò teèn sam cuú lòu, wanc̄w̄n̄ léi toò à lé naá gi cemásé, toò hèn̄ à nde cuú né yuo kelâ.»

⁹ À den cuú ye mè a: K̄ b̀ nùàr den lom mé lo, sâ ye; wanc̄w̄n̄ b̀ ngòr hèn̄ né taré. Mè tueé wò, wò né feh téhbeh felè nyam doò n̄éné, né b̀ tòr téhbeh mé ma doò den yeé teèn; né cu b̀ mgbèémgbè hihiné téhbeh nd̄. ¹⁰ B̀ t̄n̄ b̀ déi die yuo aá teèn. Cén déi né kènè te k̄w̄. Mbeí b̀w̄n̄ dé téhbeèh doò, cu seèn n̄ee wá ngwéh̄ ye. M̄ ndeè waà baá, à ndeè te mgbè sâ cèr dé ndé ngwéh̄ nd̄. ¹¹ Nyam doò mé feh seèn mgbè dé tэндelè hèn̄ cer nde né k̄w̄, à cemá sam cuú lòu, wanc̄w̄n̄ à lé naá gi cemásé. Mgbè hèllè né lètenè b̀ téhbeh b̀ doò nd̄, à nde cuú né komo yuo kelâ, te Càn̄ wula calé s̄m̄ cu ye bú dé kèi cèn.»

¹² †††À den cuú ye mè a: Kè, b̀ lulí seèn yulà mé wò la naà n̄éné doò, né b̀ mgbè hihiné yulà nd̄; b̀ sâ b̀ n̄ee dé b̀w̄n̄ cèr d̀m̄ ngwéh̄ ye. Càn̄ nde né b́ b̀ nyam doò d́w̄n̄ terre b̄ haá gi; n̄jèh̄ cén, b́ cer weh cegé nde né mgbè ȳn̄ loù cén nd̄ḡ. ¹³ B́ yulà d́w̄n̄ baá gi mé s̄n̄ cèn; b́ terre b̄w̄n̄ haá n̄jii gi aá mé nyam doò, te à mgbè cer k̄w̄. ¹⁴ B́ nde né taáb mé *Mbieè Sèmè kaga n̄jii. Mbieè Sèmè nde né b́ ȳḡ nd̄. Lòu sam, Mgbè b̀ mgbè né lom bú. Nùà Dueè felè b̀ dudueèr b̀ d́w̄n̄ gi lom né bú nd̄. B́ b̀ nùàr seèn né k̄w̄, à lé b́ balé s̄m̄ naà k̄w̄, à weh kwaá b́ beè seèn. B̀ sâ b̀ né dé b̀w̄n̄ kóbè sâ.»

¹⁵ C̀lil Càn̄ doò den cuú, ye mè a: Ngweéh̄ nòmò mé s̄rmbe hèllè la naà teèn doò, wò la naà n̄éné wa? Né dàm b̀ nùàr mé lò hihiné, mé ju hihiné nd̄.» ¹⁶ Ye mè a: Ngweéh̄ wò naà b̀ lulí yulà mé nyam doò mene n̄éné nd̄ wa? B́ nde né mei b̀ s̄rmbeè doò seé weh; b́ nde né bú bunó, b́ huaré kwaá bú lun̄turu, te b́ yieé n̄aré s̄m̄ ye bú, b́ nde né dé jomò ngie calé s̄m̄ nd̄. ¹⁷ Sâ d́w̄n̄ Càn̄ ye te b̀ lulí yulà b́ b̀ nyam doò saga s̄n̄, b́ terre b̄w̄n̄ haá n̄jii mé nyam doò, te à cer mgbè mé njéh̄; sâ Càn̄ ye te mboón faá nyí gwaán n̄e, faá nyí lé naà tueé kwaá nd̄.»

¹⁸ C̀lil Càn̄ doò den cuú, ye mè a: Ma mé wò la n̄éné naà doò, né tàn̄r̄r̄ ló koò; b̀ mgbè ká lè ẃn̄e d́w̄n̄ né gi ka seèn.»

§† 17:8 Dan. 7:7; Vuú 11:7; Ps. 69:28 §†† 17:12 Dan. 7:24

Babilôn doó mvúób

18 Jomo sâ, mè yeé ke, cìli Càn déi baá cuù ké te vulúu suagâ. Dé sâ bú jege haá né bú terrebe duesé mân beè; njènjàn seèn ba ñagá sie né *wónj dój beè. ²†Dé sâ lógú njií ké ter, ye: Mvúób, tònj Babilôn doó mvúób! À baá kènê mvùr bô tándulù, à baá gbàn bô càn vevenê, mé bô non vevenê feh hihiné ndo. Doó sâ baá kènê mbàn bô ngùgò, bú bô jùkuùm. ³††À lé selá baá kela, à lò nùàr dój sela feh gi né sár. Dàm bô mgbè wónj dój jin weh gi aá beè seèn, bú bú né to-bó. Bô toón bô wónj dój ña keéh gi aá bô lilieè bô mé njéh.»

⁴†Mè yeé ñgweé, hueh déi baá cu ké te vulúu ñgulí, ye: Bí cú yo, bô nùàr mò, bí yùò ló sâ yuò. Mò sam, bú nde né bí mé veèn jin; bí nde né gèr teèn ñené keéh. ⁵††Bí yùò yoòr bòn yuò. Veèn bòn yógbá baá, nañ kwa baá Càn ké te vulúu, à baá mé njèh bòn lè. ⁶††Bí wèh ló sâ seé, faá à lé naá bí seé weh ño. Bí bá kúra ñí gí bú ñgàb mbè fà lè, te taré yógbá dé seèn cén mé à lé haá naá bí doó. ⁷††Sòn sèsàm mé púnò seèn bí kúra lòm bú gèr yulásé mân, ye nyí né mgbè mé feh nyí sé wa? Nyí nùà kú sam; ye ndóg cio nyí njeré déi bú ndé ñgwéh ndo sé wa? ⁸ Kwá wónj, dùkàñ baá ndeè: beèn mé cio bú bô cùè nde né bú bomó kwa; dój nde né mé cieé cèn. We nde né bô dé jomò ñgie nagá sòm ndo. Lòu sam, Càn Dueè bú mé ju sie né kó. Nùà ter-rèb né bú.»

⁹††Bô mgbèémbè mé lé kó tobo gó naá yàgà mé bú wónj dój faá né njèh ndà ño, nde gi né ju weè seèn lòu sâ ñené njií, bú nde né mé kwòm lòu sâ yueé bieé kuú ndo. ¹⁰ Bô nde né bèh ndónj-ndónj mé veéh njebá den, te gèr hèllè bú teèn kwà kéh cú, bú ké den teèn, ye: Gèr-e, Babilône gèr-e! Tàyàm Babilôn, meì bô ló koò, baá doó mvúób; dój né te yòn lòu cèn-e.»

¹¹ Bô toón bô wónj dój yueé kuú gi nde né mé mbà seèn lòu sâ ndo, ye: Bô nei béh goó beè ñge weh nde cu né kó? ¹²††Bô lòn o, bô taá ndòn o, bô gòm o, bô cògò nyàgàm o, bô dé nyényógòr o, bô dé nùgò o, bô dé luluarê o, dój nei béh beè ñge weh cu nde né kó wa? Bò mé nde cu né bô toú múmù feh hihiné ñge bele teèn sam cuú. Bô njií mé bú kó bele né mé nyie tòn o, mé toú gècèn o, mé lòn bèlè o, mé taá ndòn o, dój nuaá mé nde né béh beè ñge weh teèn sam cuú. ¹³ Né mene bô soó, bô sibì, bô kómó-múmù feh hihiné mé bô san, nùàr ñgè ndé cú. Bô mbè, bô kómó, bô nyùm, bô yolo, bô nàgà, bô mbieè, bô nyam tébàgàr, bô pús, mé bô kwer, nei beè beè ñge cu nde né kó wa? Te nùàr mé gùm mene ñge cu nde né nei ndo wa?»

¹⁴ Bô toón bô hèllè né mé tònj ló séná yueé bieé njií den, ye bú a: Wò vu aá be, hèn bô njií mé wò lé naá gi gwaán dój mvùr; hèn dàm bô njèh yeé mé yila lom yeé wò yoòr hèllè dój kùmjèg! Kènê bú baá njòlò yeé nyúér dé ndóg.»

¹⁵††Bô toón bô mé yili gi yeé mé ló sâ dój nde gi né bèh ndónj-ndónj mé veéh njebá den, te gèr hèllè bú teèn kwà kéh cú; bú né mé mbà seèn yueé kuú, ¹⁶ ye: Gèr-e! Bí kè njèh gèr kán, tàyàm ló hèn kum yuo aá, ló hèllè nyegé kuú aá mé yàgà dé lòu. Sâ, bô cògò nyàgàm baá gi yoòr nyógòr den; lòn yàgà tie déi, bú me gi né mé goó ndo, sâ bô taá ndòn mé gòm baá gi yoòr lané den. ¹⁷††Mé njéh mene, dój lé naá cegè te yòn lòu cèn-tà-cèn ñgie yuo.»

Bô fàr-bàtò bô, mé bô kokoò bô teèn mene, bô yilá-bàtò bô mé bò mé yili yeé mé nòmò dój, lé naá gi bèh ndónj-ndónj njebá den, ¹⁸††bú né ju weè seèn ñené njií, bú né keéh den, ye: Bí kè ñí tàyàm ló faá cí ño, baá doó mvúób!» ¹⁹††Bô né ménâ tueé, bú né fufú felè ñuaán su, bú né mé mbà seèn yueé kuú, ké ñé silí, ye: Tàyàm ló hèn ñene kuú mé gèr! Bí kè njèh gèr kán, tàyàm ló mé yili sòm yeé dàm bô bàtò bô kó hèn, kum yuo aá te yòn lòu cèn faá njèh mbaa ño.»

²⁰††Môn! Vulú, sàmè sér dé yeé mé kùmjèg hèllè lòu; bí bô Càn bô sàmè ñán sér dé samê. Bô *sòn-Càn bô mé bô mbònj tebê a, sàmè gí ménâ ndo. Càn bie sòm aá bú biéb sòn veèn mé bú lé kó naá bí doó.

²¹††Yeé baá ménâ, cìli Càn terrebe déi jógò wellè tàgèr taá déi faá nyèn ño, à si tulu njií dùà te ndèndèn nòmò, à né sònò tueé, ye: Kùmjèg. Bí tàyàm Babilôn ñené ndé cú ndóg, bú táb ba njií nde né bú doó mé terrebe ka mân nág! ²²††††Dàm bô ñánj bô mé bô dè-bené bô ké Babilôn ñgíb; dàm bô túágá-tògò bô mé bô túágá-tàn bô ñgíb ndo. Nùà seé déi ké teèn ñené yùò ndé cú; bú hueh nyèn ké teèn ñgwé ndé cú; ²³ mugú lâm déi ké teèn bá ndé cú; ndóg bú hueh fuaân ké teèn ñgwé ndé cú. Lòu sam, bô toón bô yeé sâ lé ye, bú né kela sé wa? Wò né-re táhunó yeé sâ kó bele, wò né bô nùàr wónj dój bele gò. ²⁴††††Babilôn gèr hèn ñene yí né teèn: dàm húm bô sòn-Càn bô o, bô Càn bô o, dàm húm bò mé bú lé naá gi wulá dój né gi lè Babilôn, kòcò!»

19 Jomo sâ mè ñgweé njií hueh tarê déi ké te vulúu, né faá hueh cìli nùàr ño tuòm den, ye: Bí sén Càn seèn! Bèh yili yuò né beè seèn, Nùà *sùsum né bú, be terrebe seèn baá ter. ²††À né yeé ju teèn tená yí, à meì bô sòmbeè hèn mé ju sie yí né teèn. Ma hèl-lè lé *wónj te yàgà yòge nagá yí naá kó. À lé bô seé bô

† 18:2 Es. 13:21; 21:9; Jér. 50:39; 51:8; Vuú 14:8†† 18:3 Es. 23:17; Jér. 51:7† 18:4 Es. 48:20; Jér. 50:8; 51:6, 45†† 18:5 Gen. 18:20-21; Jér. 51:9†† 18:6 Ps. 137:8; Jér. 50:29††† 18:7-8 Es. 47:7-9††† 18:9-10 Es. 26:16-17§ 18:11 Es. 27:31, 36§† 18:12-13 Es. 27:12, 13, 22

††† 18:15 Es. 27:31, 36§† 18:17 Es. 23:14; Es. 27:26-30§†† 18:18 Es. 27:32§† 18:19 Es. 27:30-34§† 18:20 Deut. 32:43; Jér. 51:48§§† 18:21 Jér. 51:63-64; Es. 26:21§§† 18:22-23 Jér. 7:34; 25:10§§§ 18:22 Es. 26:13; Es. 24:8 18 18:24 Jér. 51:49 19 19:2 Deut. 32:43; 2 Rois 9:7

Càŋ wula gi naâ kó ndo. Càŋ bú gèr feh keéh né dé cí.»

³ †Bó den cuù ye: Bí sén Càŋ seèn! Kùsàn †† kwaré baá felè tàyam ló hèllè kèn; ju weè seèn baá ter dé kèi cèn faár yilí ŋaá.»

⁴ Bó yeé tueé gi aá, bò kokoô bò ndètoón cùb nèa, mé bò lèlàŋ bò nèa doô sue cemmé nde gi doó, bó né Càŋ ké te kɔɔ keí, bó ye: Mòŋ, kùsem Càŋ Dueè!»

Kùrmò fù *Mbieè Sèmè

⁵ #Mè yeé ŋgweé, hueh déi baá ké te kɔɔ ŋgulí, ye: Bí sén Càŋ beèh seèn! Bí bò seé bò seèn mé né sòn seèn ŋgweé, kàm bò o, huaán tetɔɔr o, bí sén bú seèn.»

⁶ †Jomo sâ mè ŋgweé njií cu hueh déi né faá hueh cili nùàr nɔ tuom den; né faá nòmò vùvù nɔ ŋgulí, né cu faá nu nɔ gwaán ndo. Ké teèn né tuom den, ye:

Bí sén Càŋ seèn! Né Càŋ dueè Nùà terrèb.

Mbàm seèn baá bèsónè ŋené yuo kelâ.

⁷ Béh sèsamè, béh dòbò tàbè dobò,

béh né bú mbaàn haá.

Kùrmò Mbieè Sèmè baá dé yieé,

Fù nyegé gi aá yàgà.

⁸ Bó ye bú a, sù kwá cògò nyógòr yoòr,

né bórésé mân, ŋagásé mân ndo.»

Cògò ŋagâ sâ né kàn; à me njií né mé seé didilí bò Càŋ bò.

⁹ #Cili Càŋ ye mè a: Wèh mvù, nyàgà kwá teèn ye: Samésé né bò mé bú lé naá gií bí yilá, te bú yieé kùrmò Mbieè Sèmè.» À den cuù, ye mè a: Bò ŋgòr hèn né lom bò jéjég ŋgòr mé naá gií sònò Càŋ.» ¹⁰ Mè jɔɔ die nde ka seèn, ye te mè keí bú. À deèn ndo, ye mè a: Té môn bó! Mè né lom nùà seè Càŋ faá bí bò mbeí yeé nɔ. ŋgweéh bí né gi mé sòn Yeésò lè mà. Dùà lòm Càŋ!»

ŋgòr gècèn mé Yeésò né cie ŋené kwaá dɔɔŋ haá yeé bò *sòn-Càŋ bò terreb lè seé bɔɔn kó.

Nuaá mé né te nyam tébágàr wulésé mân

¹¹ ††Jomo sâ, mè yeé ke, vulú gulu lɔgú baá, nyam tébágàr déi wulésé mân né ké teèn mé nùàr ŋgètenè ŋené den. Yilí nùàr sâ né Nùà jéjég mé Nùà gècèn; à ju tena yí né teèn, à taáb lie yí né teèn ndo. ¹² †††Njolo bɔ gui lom né bú lè faá bɔɔgú weè nɔ; à né mé bò tàŋ ŋgòg felè gur den. À né mé yilí déi yoòr nyagá den, nuaré déi yilí sâ ŋgwé kòmò ŋgwéh, kɔ cegé né bú. ¹³ À né mé cògò déi lélàŋ húŋm mân yoòr. Bó nùà sâ yilá né ŋgòr Càŋ. ¹⁴ À né mé bɔŋ bò taáb bò dé ké te vulúu jomo, bó ŋaá den bele né te nyam tébágà wuwulé mân, bó né gi mé cògò nyógòr wuwulé mân yoòr ndo, né lom ŋagásé tân. ¹⁵ †À sònò nema sie né tàndòŋ bòu déi ŋobósé mân, à nde né lò dé kàn mé njéh doó hobó su;

† 19:3 Es. 34:10 †† Kùsàn né we tarê. † 19:5 Ps. 115:13 †† 19:6 Ese. 1:24; Ps. 93:1; 97:1; 99:1 †† 19:9 Mat. 22:2-3 ††† 19:11 Ese. 1:1; Ps. 96:13; Es. 11:4 ††† 19:12 Dan. 10:6 † 19:15 Ps. 2:9; Es. 63:3; Joél 3:13; Vuú 14:20

à nde né lò dé kàn seé mé cùgò lòŋ weh; à nde doró den bó ké te vua mé njùŋ Càŋ terrèb né teèn doô. ¹⁶ Bó nyagá kwaá né bú yilí déi te còɔ, déi te ŋgeèh, ye: Mg-bè bò mgbè né lom bú. Nùà dueè felè bò dudueèr bò dɔɔŋ gi lom né bú ndo.»

¹⁷ †Mè yeé ke cu, cili Càŋ déi baá ké te lou njobá den, à né bò non ké te vulúu dɔɔŋ mé hueh tarê yilá bilí, ye bó a: Bí bilí ndé gí kùrmò Càŋ yieé ma. ¹⁸ Bí ndè nùógú yieé. Né nùógú bò mgbèémgbè mé bò kwaá-taáb; nùógú bò sɔɔjì, bò nyam tébágàr mé bò ŋá-nyam bò; né nùógú nùàr dɔɔŋ: nùógú bò kweèr, nùógú bò lòu bò, nùógú kàm bò mé huaán maàn mene, bí ndè bó seé weh.»

¹⁹ Mè yeé ke, nyam veèn doô bó bò mgbèémgbè wɔŋ dɔɔŋ wɔŋ gi aá sòn, bó bilí gi aá bò sɔɔjì bɔɔn, te bó lie taáb mé nùà nyam tébágàr doô bó bò nùàr seèn.

²⁰ ††Bò hèn bò sie nyam veèn hèllè. Nùà ndòn mé bó bele yeé táhunó toò nyam doô, bó sie bilí mé bú mene. À lé bò nùàr bele deèn naâ mé táhunó hèllè, bó né bó mágá nyam doô yoòr tɔré kwaá, ye bó a, dùà ŋgùlàmur nyam hèllè. Bó yeé sie aá nyam doô bò nùà ndòn hèllè, bó si njií bó te ndèndèn weè, lèlàŋ ménâ. Lé naâ we nyùm nàgàkèn. ²¹ Nùà nyam tébágàr doô kɔré wula gi bò taáb bò nyam hèllè ndo. Lé naâ mé tàndòŋ bòu sònò seèn doô. Lòu sâ non dɔɔŋ fulu gi nùógú.

Bò nyèmà kám

²⁰ Mè yeé ke, cili Càŋ déi baá cuù ké te vulúu suagâ, à né mé kí lege ŋgòbè beè, à né cu mé tàkpèg yuí lòŋ mân beè ndo. ² ††À waà, à cab sie mèmàm doô, né cu ka bú kuúm sàb hèllè, sâ tueé né ye, né táhòrò, yilí seèn déi né cu *Sàtàn ndo. Cili Càŋ yeé sie aá bú, à kaga kwaá bú te yuí lòŋe, te à bó teèn nyèmà kám, ³ à nde bú te lege ŋgòbè jɔɔ si njií ndo, à kibí, à ferá lɔ bú teèn, à lier nyegé, te mèmàm hèllè tena le dòu, te à lò nùàr bèlè kwá cú, kɔ baá nyèmà kám, bó se yi weh cu ye bú.

⁴ †††Jomo sâ mè ŋene njií bò kɔɔ: nùàr né bele teteèn. Bó lé naâ bó terreb ju tenâ haá. Mè ŋene njií càŋ bò nùàr Càŋ ndo. Né càŋ bò nuaá mé bú lé naâ bó feh kɔré sɔm, ye bó lé naâ sòn Yeésò tueé, bó lé naâ bò nùàr ŋgòr Càŋ se fí. Bò sâ bò lé dé bɔɔn nyam doô dùà ná ŋgwèh, bó ŋgùlàmur seèn dùà ŋgwéh ndo. Mágá nyam hèllè lé bó yoòr ná ŋgwèh, né mene toò kuùn, né mene beè, lé bó yoòr ná ŋgwèh. Bò sâ bò lé naá cuù yòŋ kwa; bó bò Yeésò bó te kɔɔ dɔɔŋ nyèmà kám.

⁵ Hèn né bèh dòu komo yuoò dé toò jògò. Bò komó déi dòu kòmò yùò ndé ŋgwéh, kɔ baá cu nyèmà kám, sâ ye. ⁶ Bó mé né gi lètenè bò toò jògò bò sâ teèn dɔɔŋ nde né samésé den, bó ŋa bò dé Càŋ. Cio dé jomò ter-

†† 19:17-18 Ese. 39:17-20 ††† 19:20 Vuú 13:1-18 †† 20:2 Gen. 3:1 ††† 20:4 Dan. 7:9, 22

reb felè bɔ̀ɔ̀n kwà ndé cú. Bó nde né bɔ̀ *ɣ̀gà̀n sè̀mè den, bó den ɣ̀gà̀n *Nùà Cɔ̀n ndɔ̀, bó bɔ̀ Nùà Cɔ̀n nde né te kɔ̀gɔ̀ dé nyèmà kầm cer den.

***Sátàn tú̀nɔ̀n!**

⁷ Mɔ̀ nyèmà kám sâ kelà baá, bó nde cu né Sátàn ké dò̀u se yí, ⁸ †à nde cu né bɔ̀ nùà̀r wón dɔ̀ɔ̀n bele gɔ̀. Sâ tueé né ye, à nde né lò Gɔ̀g bɔ̀ Magɔ̀g yí lá bí lí, te bó ka-ga njií taáb mé Cà̀n. Nùà̀r né teèn; bó maga lom né faá mbésebé nòmò koò nɔ̀, ⁹ bó né bèh dɔ̀ɔ̀n tɔ̀m yuoò, bó né mbàn bɔ̀ nùà̀r Cà̀n beè kaá n sie, bó kan bí lí mé lɔ̀ yíé-temê Cà̀n mene. Mé njéh mene, we ndeé né ké te vulúu suagâ, ɣ̀gie ceré sɔ̀m bó. ¹⁰ Sátàn nuaá mé bele yeé bɔ̀ nùà̀r, bó nde né bú loú sâ te ndèndèn weè si njií; né we nyùm nàgàkèn. Bèh sâ bó lé nyam doò bɔ̀ nùà ndòn hèllè si njií naâ teèn ndɔ̀. Bó ké tuar sâ tegé den nde né cibí mé lou mene, dé nyèmà mé nyèmà.

Ju dé cè̀rè jomò

¹¹ ††Jomo sâ mè ñene njií tà-gàg kɔ̀gɔ̀ déi wulésé mán, nùà̀r né ké teèn den den. Tà̀bè bɔ̀ vulú nyue leér yuo bú toò ndɔ̀, bó fà dɔ̀ɔ̀n vu gi be mé bèh denè bɔ̀ɔ̀n.

¹² Mè yeé ke cu, bɔ̀ nùà̀r mé lé naá gií kuú, baá gi ké toò kɔ̀gɔ̀ njebá den. Lé naâ bɔ̀ dé kokoò mé bɔ̀ dé tetɔ̀r mene. Mè yeé ke, bó baá bɔ̀ mvù lelɔ̀n komó kwaá. Bó sie komo mvù déi, dé sâ né mvù ỳn. Bó duɔ̀m ju felè nùà kàn tueé, bó né felè nùà kàn faá bó lé naâ nyagá kwaá nɔ̀ tená, bó ju tena lom jéjég faá seé nùà kàn tueé nê nɔ̀. ¹³ Nòmò koò né mé bɔ̀ komó dé beè seèn jɔ̀gɔ̀ ndeé, cio bɔ̀ ndugo bɔ̀ cà̀n né mé bɔ̀ komó dé beè bɔ̀ɔ̀n jɔ̀gɔ̀ ndeé ndɔ̀. Ju né felè nùà kàn faá seé seèn tueé nê nɔ̀, tená. ¹⁴ Bó vulú su njií cio bɔ̀ ndugo bɔ̀ cà̀n ké tuar te ndèndèn weè ndɔ̀. Bèh sâ né bèh cio dé jomò kuú. ¹⁵ Bɔ̀ mé yílí bɔ̀ɔ̀n lè mvù ỳne nyàgà dèn ɣ̀gwéh dɔ̀ɔ̀n, bó vulú su njií gi bó ké teèn ménâ ndɔ̀.

Vulú feè mé tà̀bè feè

21 †Jomo sâ mè ñene njií vulú feè, mé tà̀bè feè ndɔ̀. Sâ vulú dé toò j̀gɔ̀ mé tà̀bè dé toò j̀gɔ̀ lé dé bɔ̀ɔ̀n nyue nde aá kèn. Ndèndèn nòmò teèn sam cuú ndɔ̀. ² †Mè ñene njií lɔ̀ déi ɣ̀gá sé mán; né Jerusalem dé feè ɣ̀né yuo kelà né ké te vulúu beè Cà̀n kɔ̀; né ká doò suagâ. Cà̀n nyegé lom né bú yàgà faá fù nde né yoòr sii nɔ̀.

³ †Mè yeé ɣ̀gwéé, hueh tarê déi baá ké te kɔ̀gɔ̀ ɣ̀gulí den, ye: Kènê, bèh denè Cà̀n baá ké lètenè bɔ̀ nùà̀r! Bó bó den nde aá kɔ̀, bó baá bɔ̀ nùà̀r seèn, Cà̀n bɔ̀ɔ̀n né lom bú. ⁴ ††Bú nùà njèh nde né bó yímé njolò fɔ̀; bó kú

ndé cú; yúé gi aá, mbà gi aá, cio teèn sam nde cuú, gèr gi aá ndɔ̀. Bɔ̀ njèh dé cucuúm gi aá dé jomò.»

⁵ Nuaá mé né ké te kɔ̀gɔ̀ doò tueé njií ndɔ̀ ye: Kènê, mè njèh dɔ̀ɔ̀n bó gi nde aá dé fefeé.» Jomo sâ, ye mè a: Nyàgà kwá bɔ̀ ɣ̀gòr hèn te mvùu, né lom bɔ̀ jéjég ɣ̀gòr mé né gi môn.»

⁶ ††A den cuú, ye mè a: Gi aá kèn! Feh né mè, tií né mè ndɔ̀; Bei wón né mè, Cè̀rè-mbán né mè ndɔ̀. Nuaá né mé nyúá, mè nde né bú nòmò ɣ̀ueé ké te nduùn ỳne haá, mè bú haá nde né dé lòu. ⁷ †Nuaá mé né veèn taré yɔ̀gɔ̀ dɔ̀ɔ̀n, nde né gá bú sâ beè mò kwa; mè den nde né Cà̀n seèn, à ña ñuna mò ndɔ̀. ⁸ Dé bɔ̀ déi môn sam; mè jue né mé bɔ̀ veéh bɔ̀, bɔ̀ gogobò bɔ̀, bɔ̀ dudulí bɔ̀, bɔ̀ wúlá-nùà̀r bɔ̀, bɔ̀ ỳn tóbó gɔ̀ yàgà bɔ̀, bɔ̀ táhunó bɔ̀, bɔ̀ dùà cè̀cà̀n bɔ̀, mé bɔ̀ nyeèn bɔ̀ dɔ̀ɔ̀n, bó nde gi né mé gèr ɣ̀né kuú; bó silí njií nde né bó ké tuar te ndèndèn weè. We sâ né we nyùm nàgàkèn. Bèh sâ né bèh cio dé jomò kuú.»

Jerusalem dé feè

⁹ Lètenè bɔ̀ cilí Cà̀n téhbeè mé lé naâ mé bɔ̀ ɣ̀gàb gèr téhbeh dé jomò beè doò, cén déi lètenè bɔ̀ɔ̀n ndeé ye mè a: Ndê, mè feh keéh wò Fù *Mbieè Sèmè njolò.»

¹⁰ †Cúcuí Njagá waá kema mè ndɔ̀. Cilí Cà̀n doò jɔ̀gɔ̀ ñaá mé mè ké te ndɔ̀n tòr déi dàb sé mán. Wa ké teèn, à feh keéh mè lɔ̀ koò déi, né lom ɣ̀gá sé tã; lé naâ Jerusalem mé né ké ter beè Cà̀n, à lé ká doò suaga deén naâ kɔ̀; ¹¹ teèn né lom lélã n *sùsùm Cà̀n; né faá taá ndòn nɔ̀ beéh den. ¹² ††B̀gɔ̀ kulasé mán né lɔ̀ sâ beè kaá n sie. Hin né teèn yulà cùb̀b fà; bɔ̀ cilí Cà̀n yulà cùb̀b fà né teèn njebá tená bele. Yílí gèh bɔ̀ huaán *Is-erálà yulà cùb̀b fà dɔ̀ɔ̀n né gi te hin sâ nyagá kwaá bele. ¹³ Kèb lɔ̀ dé kàn lé naâ mé hin teèn tagár: kèb fené tagár, kèb tú̀nò tagár, kèb bà tagár, kèb nyiib † tagár ndɔ̀. ¹⁴ Maàn b̀gɔ̀ né felè taá yulà cùb̀b fà njebá den. Yílí bɔ̀ mb̀n tebê Mbieè Sèmè yulà cùb̀b fà dɔ̀ɔ̀n né felèbɔ̀ nyagá den ndɔ̀.

¹⁵ ††Cilí Cà̀n mé naâ mé mè tueé njií doò lé naâ mé mòu beè, te à me lɔ̀ mé njéh, à me bɔ̀ hin mé b̀gɔ̀ mé njéh ndɔ̀. ¹⁶ Lɔ̀ sâ lé naâ gou-gou mán, hám bɔ̀ dàb né gi kèi cén. Cilí Cà̀n doò duɔ̀m lɔ̀ mé cùgɔ̀ seèn meè: lɔ̀ sâ lé naâ kí̀lò mé tà kám fà mé yuií fà; † hám ménâ, dàb ménâ, dàb teèr ménâ ndɔ̀. ¹⁷ Cilí Cà̀n duɔ̀m cu b̀gɔ̀ ménâ meè: dàb teèr lé naâ mé tà yulà téhbeh cùb̀b fà. † Dé sâ lé naâ mòu mé bɔ̀ nùà̀r me yeé njèh mé njéh.

¹⁸ ††Bú lé b̀gɔ̀ sâ meè naâ mé gèh taá déi mán, yílí taá sâ né jãspè; bó lɔ̀ dé seèn me né mé ndãndaá

† 20:8 Ese. 7:2; 38:2, 9, 15 †† 20:11-12 Dan. 7:9-10 ‡ 21:1 Es. 65:17; 66:22; 2 Pi. 3:13 †† 21:2 Es. 52:1; 61:10; Vuú 3:12 †† 21:3 Ese. 37:27; Lé v. 26:11, 12 ††† 21:4 Es. 25:8; 35:10; 65:19

††† 21:6 Es. 55:1 ‡ 21:7 2 Sam. 7:14; Ps. 89:26-27 †† 21:10 Ese. 40:2 ††† 21:12-13 Ese. 48:30-35 ‡ Kèb mé lou yila yeé teèn. ††† 21:15 Ese. 40:3 †† Mé ju greék bó lé meè naâ mé stade". Kí̀lò mé tà kám fà mé yuií fà sâ né stade" kám yulà cùb̀b fà. †† Mé tà yulà téhbeh cùb̀b fà sâ né cakoór yuií mé yulà nèà cùb̀b nèà. ††† 21:18-21 Es. 54:11-12

goô, ñagásé mân faá daregà ⚭. ¹⁹ Bó nyagá ⚭wé
kwaá né maàn b̀̀gò taá nyàgàm yoòr feh hihiné: taá
toò j̀̀gò lé naà j̀̀aspé, jomo bele né sàfir, dé tagâr né
àgátà, dé nèà emaròdè, ²⁰ dé t̀̀in né oníke, dé téngjèn né
sarduàn, dé téhbeèh né kerisalítè, dé téndelè né beríl,
dé tárènéà né topásè, dé yulà né kerisoprásè, dé yulà
cù̀b cèn né t̀̀urkwásè, dé yulà cù̀b fà né ametistè.
²¹ B̀̀ hin yulà cù̀b fà doò, bó dé kàn b̀̀wó né mé taá
huómsé mân. B̀̀ ceér lètenè l̀̀w me né mé goó ndo,
ndàndaà goò ñenesé mân.

²² Teèn l̀̀ sâ mè gwà Càn ñéné ñgwé. Gwà Càn dé
seèn né seér Càn Dueè Nùà terrèb b̀̀ Mbieè Sèmè.
²³ †L̀̀w sâ dé seèn mé lou b̀̀ weéh táñ ñgwé, *sùsum
Càn teèn ba ñjerré den né k̀̀w. Lãm teèn né Mbieè
Sèmè ndo. ²⁴ ††Nùà ẁ̀ñ d̀̀wñ nde né mé ñjéh g̀̀ ñéné.
B̀̀ mgbèèmgbè ẁ̀ñ d̀̀wñ nde né ñgúlú b̀̀wñ ké teèn
bilí ñjíf gií. ²⁵ †B̀̀ hin b̀̀gò d̀̀wñ nde gi né lelw s̀̀w den,
b̀̀ b̀̀w cólò nyí ndé ñgwé; l̀̀w sam, ké sâ cibí teèn
sam. ²⁶ B̀̀ nde né b̀̀ ñjèh ñgunḡulí, mé b̀̀ ñjèh teter-
rèb ẁ̀ñ d̀̀wñ ké l̀̀w sâ bilí ñjíf gií. ²⁷ †Ñjèh cén, ñjèh jéré
déi l̀̀w sâ yílá nyí ndé ñgwé, ndóḡ b̀̀ dudulí b̀̀ mé b̀̀
nyeén b̀̀ teèn yílá nyí ndé ñgwé. Ké teèn yila cegé
nde né b̀̀w mé yílá b̀̀w baá gi te mvù ỳ̀ñe nyagá den;
mvù sâ né beè Mbieè Sèmè.

22 †Cìlì Càn feh keé ch cu mè nò̀̀mò koò déi mân, né
ké te ⚭w Càn b̀̀ *Mbieè Sèmè kwaré yuo den,
né nò̀̀mò ỳ̀ñ. Nò̀̀mò sâ wulá ñjerré lom né faá taá
ndòn ⚭. ² ††Né lelw lètenè k̀̀w ceér kwaár bele den.
Tou ỳ̀ñ né sòn nò̀̀mò kèb kàn mé kèb yágà mene
yaám den, wa yeé tàb mbei yulà cù̀b fà te nyè̀̀mà cén-
e; né te weéh dé kàne mbei cén waá. Ỳ̀w seèn né lèh
mé né nùà ẁ̀ñ d̀̀wñ taré ⚭.

³ †††Ké sâ ñjíf mé né beè Càn duagásé d̀̀wñ teèn yílá
ndé ñgwé. ⚭w Càn b̀̀ Mbieè Sèmè teèn den nde né
k̀̀w, b̀̀ seé b̀̀ seèn nde né bú cu d̀̀wñ die den. ⁴ B̀̀
nde né kuún seèn ñéné; yílá seèn nde né bó toò kuún
nyagá den. ⁵ †Ké teèn cibí sam nde cuú, bó mé ñagá
lãm b̀̀ ñagá loù táñ ndé cú ndo; Càn Dueè baá gi ké
teèn ñagá den. B̀̀ mgbè ké sâ cer den nde aá dé
nyè̀̀mà mé nyè̀̀mà.

Cuú Yeésò

⁶ Cìlì Càn den cuú, ye mè a: B̀̀ ñgòr hèn né gi b̀̀
jéjég ñgòr mé né gi môn. Càn Dueè lé haá naà b̀̀
*sòn-Càn b̀̀ Cúcuí k̀̀w, à lé tema ñjíf naà cìlì seèn k̀̀w
ndo, ye bú a: Ndé fèh kwá b̀̀w seé b̀̀ nyí b̀̀ ñjíf mé nde
gi né b̀̀w d̀̀wñ njolò ma.»

⁷ Jue mè Yeésò, mè baá ndeé! B̀̀ ñgòr mé lé naá gi
sònò Càn yuo, mé né gi lè mvù hèn nyagá den, nuaá
mé né faá tueé nè ⚭w d̀̀wñ, samésé né bú.»

† 21:23 Es. 60:19-20 †† 21:24 Es. 60:3 † 21:25-26 Es. 60:11
†† 21:27 Es. 52:1; Eze. 44:9 †† 22:1 Ese. 47:1; Zach. 14:8 ††† 22:2
Gen. 2:9; Es. 47:12 ††† 22:3 Zach. 14:11 § 22:5 Es. 60:19; Dan. 7:18

⁸ Né mè Jàn, mè lé b̀̀ ñjíf hèn mé njolo ñene gií naà
k̀̀w, mè lé bó mé tie ñgwé gií naà k̀̀w ndo. Mè yeé
ñene gi aá, mè ñgwé gi aá, mè j̀̀gò die nde doó ka cìlì
Càn mé né mè feh doò, ye te mè keí bú. ⁹ À deèn ndo,
ye mè a: Té môn bó! Mè né lom nùà seè Càn faá bí b̀̀
mbei yeè sòn-Càn ⚭. Mè né faá b̀̀w mé né ñgòr lè
mvù hèn tég sie d̀̀wñ. Dùà lò̀̀m Càn!»

¹⁰ À den cuú, ye mè a: B̀̀ ñgòr mé lé naá gií sònò Càn
yuo, mé né gi te mvù hèn nyagá den d̀̀wñ, té bó dé yeé
mé huún kwá lò̀̀m. Mè tueé wò, baá gi hèn. ¹¹ †Nùà
veèn a, bó ndé cú mé veèn toò. Nùà dulí a, dùlì ndé cú
toò ménâ ndo. Nùà húm-temè a, húm ndé sèr mé
ñjéh toò. Nuaá mé né k̀̀w sâ a, ñagá ndé sèr cú toò
ménâ ndo.»

¹² ††Jue mè Yeésò, mè baá ndeé! Mè wa ndeé né mé
sàgà nùà kàn beè, mè nùà kàn gwom nde né faá seé
seèn tueé nè ⚭. ¹³ †Feh né mè, tíí né mè ndo; Bei ẁ̀ñ
né mè, Cèrè-mbán né mè ndo; mè lé duó̀̀m naà k̀̀w,
mè ceré cu nde né k̀̀w.»

¹⁴ †††Samésé né b̀̀w mé né c̀̀gò b̀̀wñ yaga nyegé, te
b̀̀w ké l̀̀w yila kela lè hine, bó kwa ceér, bó yieé tàb tou
ỳ̀ñ. ¹⁵ Ké jomo bân sue le nde né b̀̀ dudulí b̀̀, b̀̀
táhunó b̀̀, b̀̀ ỳ̀ñ tóbó g̀̀ yàgà b̀̀, b̀̀ wulá-feh b̀̀, b̀̀
dùà ñgùlãmúr b̀̀, mé dà̀̀m b̀̀ nyè̀̀n b̀̀ mene d̀̀wñ.

¹⁶ †Né mè Yeésò tema ñjíf né bí cìlì mò k̀̀w, mè ye bú
a, ndé gí b̀̀w b̀̀w nùà mò d̀̀wñ ménâ tueé kwaá. Jéjég
*ndùtè ndùtù mgbè Davíd né mè. Cò toò cieè né mè
ndo.»

¹⁷ †Cúcuí ñagá b̀̀w Fù ye: Ndê!» Nuaá mé né felá, bú
a, júee: Ndê!» ndo! Nuaá né mé nyúa nò̀̀mò, bú a, ndê!
Nuaá mé gwaán né nò̀̀mò ỳ̀ñ ñueé, bú a, ndê, à weh
dé lò̀̀.

Bèh Cerè

¹⁸ ††Né mè Jàn. B̀̀ ñgòr mé lé naá gií sònò Càn yuo,
mé né gi te mvù hèn nyagá den d̀̀wñ, bí b̀̀w mé né bó
ñgwé, mè tétég tie hèn sio né bí, ye bí a, nuaá mé
sagá yí ñjèrè déi teèn, dà̀̀m b̀̀ ñjèh ndùàn mé bó tueé
kwaá né te mvù hèn d̀̀wñ, Càn nde gi né bú yoòr
bomó su. ¹⁹ Nuaá mé né seér njolo déi keh ⚭w d̀̀wñ,
Càn nde né bú te g̀̀ tàb tou ỳ̀ñ ménâ ⚭, à mé bèh
denè te l̀̀w jolò̀̀ sam nde cuú ndo. Kùr tàb tou mé l̀̀w
jolò̀̀ sâ né gi te mvù hèn nyagá den.

²⁰ Nùà jéjég felè ñjèh d̀̀wñ né bèsònè tueé, ye: Né
b̀̀w, mè baá ndeé!» Môn Fehtoò beèh Yeésò, ndê!

²¹ Húm-temé Fehtoò beèh Yeésò a, ká siè gí b̀̀w nùà
beè d̀̀wñ.

§† 22:11 Dan. 12:10 §†† 22:12 Es. 40:10; 62:11; Ps. 28:4; Jér.
17:10 §† 22:13 Vuú 1:8, 17; 2:8; Es. 44:6; 48:12 §†† 22:14 Gen. 2:9;
3:22 §† 22:16 Es. 11:1, 10 §† 22:17 Es. 55:1 §†† 22:18-19 Deut. 4:2;
12:32